Utrecht University Library
Partner in Science
Universiteit Utrecht

Amsterdam in zyne opkomst, aanwas, geschiedenissen, voorregten, koophandel, gebouwen, kerkenstaat, schoolen, schutterye, gilden en regeeringe

https://hdl.handle.net/1874/36822

P.J. BLOK
AGE
AC
PERGE

RAR
39 4-3

AMSTERDAM

IN ZYNE

OPKOMST, AANWAS,

GESCHIEDENISSEN,

VOORREGTEN, KOOPHANDEL,

GEBOUWEN,

KERKENSTAAT, SCHOOLEN,

SCHUTTERYE, GILDEN

EN

REGEERINGE,

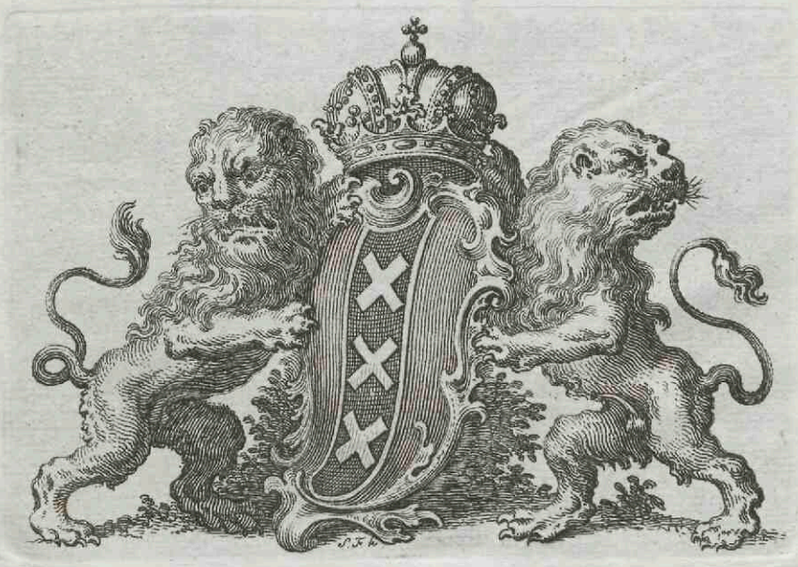
BESCHREEVEN,

DOOR

JAN WAGENAAR,

HISTORIESCHRYVER DER STAD.

DERDE STUK.

TE AMSTERDAM,

By YNTEMA EN TIEBOEL. 1767.

Met *Privilegie* van de Edele Groot-Mogende Heeren Staaten van Holland en Westvriesland.

BIBLIOTHEEK DER
RIJKSUNIVERSITEIT
UTRECHT.

VYFDE DEEL.

VOORREGTEN, GEWOONTEN, KEUREN *en* BEZITTINGEN

VAN

AMSTERDAM.

EERSTE BOEK.

PRIVILEGIEN of VOORREGTEN, *COUSTUMEN of* GEWOONTEN *en* VOORNAAME *en* ALGEMEENE KEUREN.

Inhoud van het *vyfde* Deel deezer Beſchryvinge.

In 't voorgaande *vierde Deel* deezes Werks, den handel der ingezetenen in 't gemeen beſchreeven hebbende; gaan wy, in dit VYFDE DEEL, over, tot de beſchryving van de Privilegien of Voorregten der Stad en der ingezetenen, waar door derzelver handel en bezittingen beveiligd; en van de voornaamſte en algemeenſte Gewoonten en Keuren, naar welken, zy geregeerd worden: waarby wy de beſchryving voegen zullen van de Ambagtsheerlykheden en andere bezittingen der Stad in 't gemeen, die een gedeelte haarer Voorregten konnen geagt worden uittemaaken.

Optelling en verklaaring van de voornaamſte algemeene PRIVILEGIEN van Amſterdam.

De Stad Amſterdam heeft, zo dra zy, door haare Heeren, tot eene Stad verheeven werdt, even als de andere Steden deezes Lands, zekere

PRIVILEGIEN
of
VOORREGTEN

verkreegen, die, allengskens, vermeerderd zyn, en tegen welken, volgens eene Handveſt van den jaare 1562, aan Amſterdam en de andere groote Steden verleend, de hooge Geregtshoven geene *Mandementen poenaal*, noch anderen, met de *Clauſule* van *inhibitie*, of verbod, mogen vaſtſtellen, of uitgeeven, zonder dat de Requeſten, ten dien einde ingeleverd, vooraf, worden geſteld in handen van hun, dien de zaak aangaat; ten ware zy merkelyke redenen ten tegendeele hebben mogten; in welke gevallen, de Requeſten, niet door Commiſſariſſen, noch op de Rolle, maar in 't Collegie van den Raade, moeten worden afgevaardigd (*a*). Van de voornaamſten deezer Privilegien, zo ver zy de Stad in 't algemeen betreffen, moeten wy hier, beknoptelyk, handelen. PRIVILEGIEN.

Onder de oudſte en merkwaardigſte Voorregten der Stad, tel ik de uitgeſtrektheid haarer

JURISDICTIE, I. JURISDICTIE of VRYHEID.

of *Vryheid*, over welke, met naame, voor zo ver zy te water uitgeſtrekt is, meer dan eens, geſchil is geweeſt; waarom wy te noodiger agten, het regt der Stad, in dit opzigt, van deszelfs oorſprong af, te onderzoeken, en op de beſte gronden te veſtigen. Wy zullen, klaarheidshalve, *eerſt* van de Stads *Jurisdictie* of *Vryheid te Lande*, waarover het minſte geſchil valt, en *daarna*, van dezelfde *Jurisdictie* of *Vryheid te Water* handelen.

te Lande.

De oudſte Graaflyke Handveſt, by welke der Stede Vryheid te Lande omſchreeven wordt, is den negenden December des jaars 1342 gedagtekend, en bepaalt dezelve binnen de *Graft*, die toen was de Oude- en Nieuwe-zyds-Voorburgwal, gelyk wy, in den aanvang van dit werk (*b*), reeds, uitvoerig genoeg, getoond hebben. Doch in 't jaar 1386 [1387], werdt de Vryheid der Stad, van de voorige Vryheid, dat is, van de Stads graft, af, tot op eenen afſtand van *honderd Gaarden* toe, uitgebreid. En deeze honderd gaarden moeſten, *ter goeder ſcepe*, of, gelyk wy 't, elders (*c*), verklaard hebben, *in eene bekwaame ſtrekking*, rondsom de Stede gaan. Men ſchynt deeze bekwaame ſtrekking, oudtyds, zo te hebben begreepen, dat de ſcheidpaalen elkanderen, in den winkelhaak, beſtryken moeſten. Immers, uit zekere Acte van den agtſten Juny des

(*a*) Handv. *bl.* 97. *Zie ook* GROTIUS Verantw. XV. *Cap. bl.* 152 XIX. *Cap. bl.* 241.

(*b*) *Zie* I. *Deel*, I. *Boek*, *bl.* 9 *enz.*

(*c*) *Zie* I. *Deel*, I. *Boek*, *bl.* 12. *Aant.* (14.)

Grootte der onderstaande Landeryen.

	Morg.	hond.	roed.	voet.	duim.		Morg.	hond.	roed.	voet.	duim.
E.	9	5	38	21	57.	5.	10	3	49	16	27.
F.	9	3	8	1	86.	6	4	3	21	65	60.
	19	2	46	23	43.		21	0	70	81	77.

KAART der LANDERYEN,

gelegen aan of onder de rooyinge der

HONDERD GAARDEN,

ten westen van de Koseverlooren Vaart; van welken de gestreepten, voor't Gerecht van Slooten, en de gestipten, voor't Gerecht van Amsterdam, moeten worden opgedragen; in gevolge der overeenkomst van den jaare 1669.

gemeeten door B. VAN GROENDYCK, geadmitteerd Landmeeter.

Rijnlandsche Roeden.

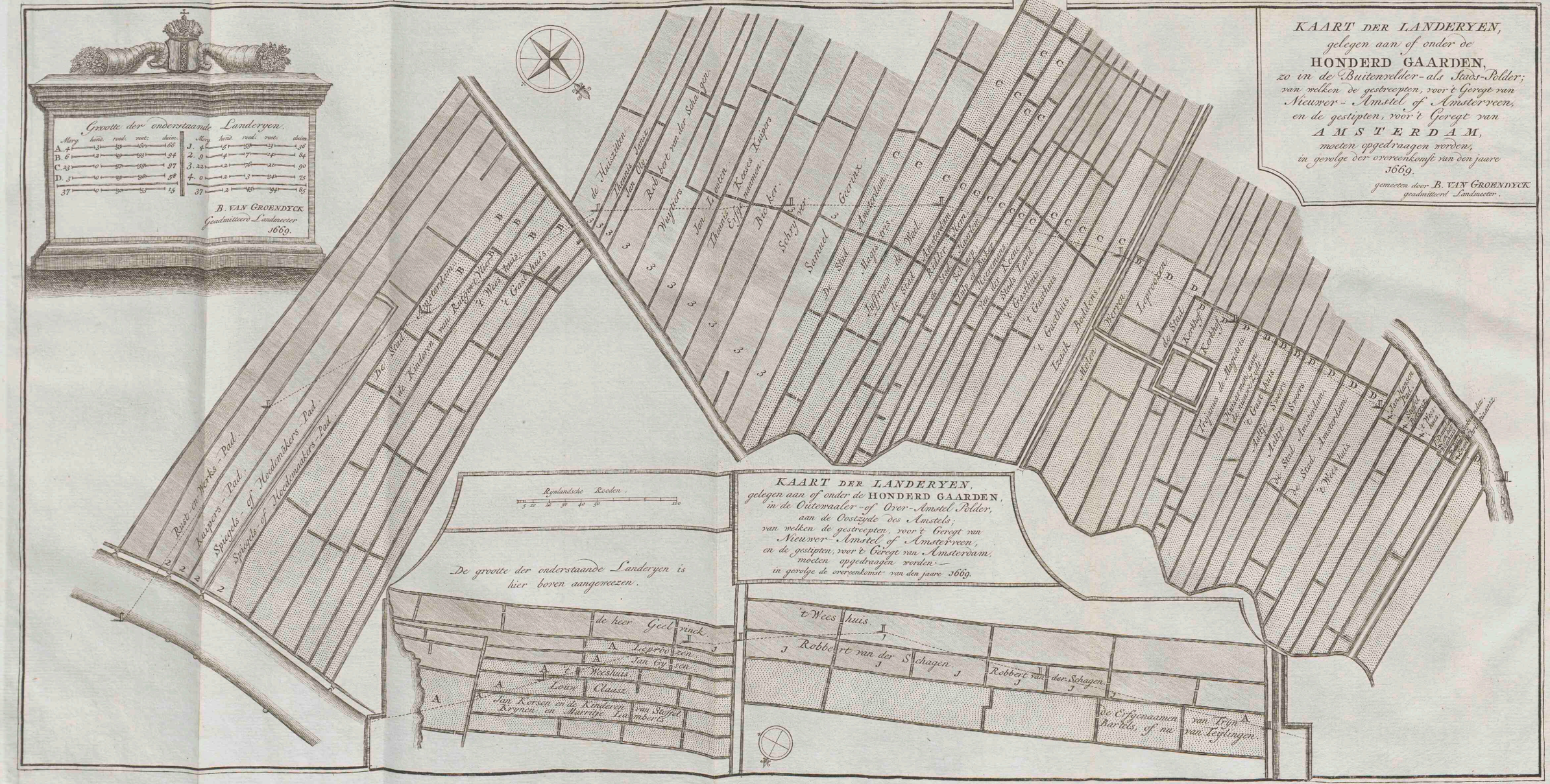
5 10 20 30 40 50 100

PRIVILEGIEN. des jaars 1589, *geregiſtreerd* in 't *Schepenen-Regiſter*, en aangehaald in 't *eerſte Privilegie-Boek* f. 9. *op den kant*, blykt dat Schepenen, de plaats der ſcheidpaalen hebbende opgenomen, bevonden hadden, *dat die pilairen, deſignerende de limiten deſer Stede, en geſtelt buyten de regulierspoort en de haarlemmerpoort, op malcanderen respondeerden, in de winkelhaeck.* In 't jaar 1561, ſtondt de Paal van honderd Gaarden buiten de S. Antonis-poort, op of aan den S. Antonis-dyk, pas voorby 't Leproozenhuis (*d*). En eene halve eeuwe vroeger, of nog eerder, ſchynen, daar en elders buiten de hoofdpoorten, in de plaats van paalen, draaiboomen geſteld geweeſt te zyn; gelyk af te neemen is, uit eene beeedigde verklaaring van den tweeden May des jaars 1554, die, in 't *Vertrek der Theſaurie*, (*Oude Laade* E.) bewaard wordt, en hier agter, onder de *Bylaagen* (*e*), geplaatſt is.

Betekenis van de uitdrukking *honderd Gaarden.*

Wy hebben het woord *Gaarden*, reeds elders (*f*), door het woord *roeden*, verklaard, en uit een Privilegie van Maximiliaan en Filips beweezen, dat het, met het woord *roeden*, verwiſſeld wordt. En in deeze betekenis, is het woord *gerden* of *jeerden*, al van ouds, in Friesland, in gebruik geweeſt is (*g*). Sommigen, 't is waar, zyn van gedagten, dat *honderd gaarden twee honderd roeden* zyn, zig grondende, *voor eerſt*, daarop, dat de tegenwoordige ſcheidpaalen van der Stede Vryheid veel verder van de Stads graft of veſt ſtaan, dan honderd roeden, en *ten anderen* daarop, dat de Vryheids-paal buiten de Haarlemmer Poort, aan den laagen weg, juiſt by de twee honderd roeden van 't begin der Haarlemmer Trekvaarte, geſteld is. Wy erkennen 't een en 't ander. Doch daaruit volgt geenszins, dat *honderd gaarden twee honderd roeden* betekenen zouden. Buiten de Muider-Poorte, ſtaat de Vryheids-Paal veel verder dan twee honderd roeden van de veſten; waaruit volgt, dat, uit de plaats dier Paalen, niets, aangaande de betekenis van het woord *gaarden*, te beſluiten is. En wat de plaats der ſcheidpaal buiten de Haarlemmer Poort betreft; zo de uitgeſtrektheid van der Stads Vryheid aan deeze zyde, langs de vaart gemeeten moeſt worden, en *honderd gaarden twee honderd roeden* betekenden, zou men de ſcheidpaal, hier, juiſt op den afſtand van tweehonderd roeden, geſteld hebben; maar nu ſtaat die paal eenige roeden binnen deezen afſtand, waaruit klaarlyk volgt, dat de uitgeſtrektheid van der Stede Vryheid niet langs de vaart gemeeten is, en derhalve, dat de ſtandplaats der ſcheidpaal hier niets, omtrent de betekenis van 't woord *gaarden*, beſlift. Men verſtondt 'er, niet alleen in de vyftiende eeuwe, *roeden* door; gelyk, uit de aangehaalde Handveſt van Maximiliaan en Filips, en uit eenen veel ouder' brief van Hertoge Albrecht, ten behoeve van die van Leiden verleend (*h*), blyken kan; maar men leeſt ook, in zekere Commiſſie van het Hof van den twee en twintigſten April des jaars 1522, *dat de Vryheit der Stede ſtrect hondert roeden verde buyten de Vuyterſte poirten* (*i*): en, toen de Vroedſchap, in 't jaar 1554, bevondt, dat de Privilegien, haars oordeels, niet zeer klaar ſpraken *van der Stede Limiten*, beſloot zy, dezelven te ſtellen *op 't vorderlykſt, hondert roeden buten de poorten, toernen ende muuren* (*k*), ten blyke, dat zy, door *gaarden*, ook niets anders dan enkele *roeden* verſtondt. Men heeft, al voor't jaar 1554, verſtaan, dat de *honderd gaarden* moesten gerekend worden van de *uiterſte graften* der Stad (*l*). Die graften waren de oudſte *veſten* of veſtingwerken, en in 't jaar 1342, was de eenige graft, die men toen hadt, ook, naar alle waarſchynlykheid, het eenigſte veſtingwerk der Stede, ten zy 'er, misſchien, ook eene of twee poorten geweeſt zyn. Hieruit nu is ontſtaan, dat 's Lands Staaten, in 't jaar 1609, hebben vergund, dat de Vryheid der Stad zig zou ſtrekken, buiten *de nieuwe graften* der Vergrootinge, die toen begonnen werdt, op gelyke wyze, als zy zig, te vooren, buiten *de oude graften*, hadt uitgeſtrekt (*m*). Men rekende, ten dien tyde, dat de Vryheid der Stad aanving *van de buytenſte cant van der Stede graften ofte ſingel ſlooten* (*n*): of, zo als de *Stads Regiſters*, wat laater, ſpraken, van de *Fortificatien* der Stede af (*o*). Maar tot de Vergrootinge, van welke wy ſpreeken, hadt de Stad Octroi verkreegen op eene Kaart, waarby de Vryheid der Stad, verder dan honderd gaarden of roeden buiten de ontworpen' Veſten, werdt uitgeſtrekt. De paalen werden, ſedert, naar deeze Kaart gezet (*p*); doch behielden, desonaangezien, den naam van *honderd gaarden*, gelyk dezelven, ook nog, meeſt allen, met de Letters C. G. getekend zyn: even als de uitdrukking *binnen de twaalf nagten*, zynde den gewoonen tyd van de verkooping van vaſte goederen by *Executie*, hier ter Stede, niet meer betekent den tyd van Kerſttyd tot Drie-Koninpriv.

(*d*) Handv. *bl.* 12.
(*e*) *Lit.* A.
(*f*) I. *Deel*, I. *Boek*, *bl.* 12.
(*g*) *Zie* G. F. BARON THO SWARTZENBERG Regiſter *op* 't Groot-Charterb. van Friesland, *bl.* 64, 65, 70, 81.
(*h*) *Zie* MIERIS Charterb. III. *Deel*, *bl.* 783.
(*i*) *In* 't Vertrek der Theſaurie Ordinaris. *Oude Laade* E. *Lit.* J.
(*k*) Reſol. Vroedſch. *N.* I. 9 *Jan.* 7 *April* 1554.
(*l*) *Zie* Handv. *bl.* 14.
(*m*) Handv. *bl.* 6.
(*n*) Keurb. I. *f.* 38.
(*o*) Keurb. M. *f.* 95.
(*p*) Reſol. Vroedſch. *N.* 20. 8 *Aug.* 1651. *f.* 161.

Grootte der onderstaande Landeryen.
Morg. hond. vrod. voet. duim.
A. 4 13 59 169 66
B. 6 2 69 183 94
C. 23 10 57 159 97
D. 3 10 23 198 58
37 10 50 53 15
Morg. hond. vrod. voet. duim.
J. 4 15 59 23 36
2. 9 4 17 14 84
3. 22 2 76 21 90
4. 0 2 3 24 75
37 2 65 94 85
B. VAN GROENDYCK
Geadmitteerd Landmeeter
1669.
KAART DER LANDERYEN,
gelegen aan of onder de
HONDERD GAARDEN,
zo in de Buitenvelder- als Stads-Polder;
van welken de gestreepten, voor't Geregt van
Nieuwer-Amstel of Amsterveen,
en de gestipten, voor't Geregt van
AMSTERDAM,
moeten opgedraagen worden,
in gevolge der overeenkomst van den jaare
1669.
gemeeten door B. VAN GROENDYCK
geadmitteerd Landmeeter.
Rynlandsche Roeden.
De grootte der onderstaande Landeryen is
hier boven aangeweezen.
KAART DER LANDERYEN,
gelegen aan of onder de HONDERD GAARDEN,
in de Outerwaaler- of Over-Amstel Polder,
aan de Oostzyde des Amstels;
van welken de gestreepten, voor't Geregt van
Nieuwer-Amstel of Amsterveen,
en de gestipten, voor't Geregt van Amsterdam,
moeten opgedraagen worden
in gevolge de overeenkomst van den jaare 1669.
de Stad Amsterdam
de Heer van Ruitenburg
Roet- en Werks-Pad.
Kuipers-Pad.
Spiegels-Pad.
Spiegels of Hoedemakers-Pad.
de Haisselten
Thomas Haaz
Jan Ops
Robbert van der Schagen
Weytiers
Jan Lyeten
Thomas Kooses Kuipers
Bierkerr.
Sebryver.
Samuel Gerinx
de Stad Amsterdam
Jeffrouw de Wael
Pieter Kuiper
Jan Lyeten
't Gasthuis
Leprooze
de Stad
Kerkhof
Weeshuis
Jan Kuipers Pad
Stads Pad
de Heer Geelvinck
Leprozen
Jan Cuypers
't Weeshuis
Claasz Clouw
Jan Korsen en de Kinderen van Staffel Kuypers en Marritje Lambertz
't Weeshuis
Robbert van der Schagen
de Erfgenaamen van Teyn Harbels, of nu van Teyslingen

Privilegien. ningen-dag, gelyk van ouds, maar eenen geheelen tyd van drie maanden, van den eerſten November tot den tweeden February. Met één woord, de uitdrukking van *honderd gaarden* betekent, in de omſchryving van de Vryheid deezer Stad, geenen bepaalden afſtand; maar alleenlyk de plaats, daar de ſcheidpaalen ſtaan; gelyk zulks, uitdrukkelyk, verklaard is, in eene Keure van den zeven en twintigſten Juny des jaars 1663, waarin de Stads Vryheid geſteld wordt op *hondert gaerden buyten deſer Stede uyterſte Fortificatien, het welck is*, ſtaat 'er, *ſoo verre, als ten dien eynde alomme geſtelt ſyn ſeeckere Palen, getekent met het wapen van Amſterdam, hebbende tot Opſchrift* C. Gaerden (*q*).

Wegen, Paden enz. in de Vryheid. De Vryheid der Stad te Lande is bepaald binnen de *Muider-* of *Diemer-* en *Haarlemmerdyken*, het buitendyks Land, binnen de paalen van honderd gaarden, daar onder begreepen. En 't zal niet ondienſtig zyn, hier, kortelyk, aan te wyzen, welke Wegen, Paden, Wateren, Tuinen, Wooningen, Molens enz. in dezelve gevonden worden. In den *Haarlemmer-* of *Spaarnedammer-dyk*, legt de groote duiker, door welken, 't Stads vuil water geloosd, en voorts, door middel van twee molens, in 't Y, uitgemaalen wordt. Wyders, ſtaan hier, binnens dyks, een groote Zaagmolen en Houtkoopery, en verder ontmoet men eenige Moestuinen en andere wooningen. Buitensdyks, legt, tot aan de eerſte ton, waar der Stede Vryheid eindigt, een ruime plek hooiland. Pas buiten de Haarlemmer-Poort, tegen den dyk, loopt de *Haarlemmer Trekvaart* en *ryweg*. Vooraan, tegen deezen weg, eindigt de *Koſtverlooren-Vaart* of *nieuwe Wetering*, die by den Overtoom aanvangt. Aan den weg, ſtaat een Moutmolen, binnen de Vryheid. De paal van honderd gaarden ſtaat, gelyk wy boven (*r*) aanmerkten, op eenen afſtand van nog geene twee honderd roeden van 't begin der vaarte. Tuſſchen de Haarlemmer- en Zaagmolens-Poorten, loopen, van den Buiten-Singel, drie Paden. Het eerſte en kortſte eindigt aan de Koſtverlooren-Vaart. De twee anderen loopen in elkanderen; doch eindigen aan dezelfde vaart. Vier diergelyke Paden, van welken verſcheiden' dwarspaden afloopen, door welken, de hoofdpaden gemeenſchap met elkanderen hebben, beginnen aan den Buiten-Singel, tuſſchen de Zaagmolens- en Raampoorten. De meeſten deezer Paden en de Stads Singel zyn bezet met Zaagmolens, uit welken het gezaagde hout, langs de Polderſlooten, naar de Stad gevoerd wordt, terwyl het ongezaagde, in die ſlooten, en in de Koſtverlooren-Vaart leggen blyft. Enkele Paden zyn ook met kleine Tuinen bezet. Tuſſchen de Raam- en Leidſche-Poorten, ſtaan, pas buiten de eerſte, aan het *Raampad*, welk langs den Singel loopt, verſcheiden' wooningen en eenige Lakenraamen. De gebruikers der Raamen langs dit Pad hebben zig, by overeenkomſt van den vyftienden Maart des jaars 1675, verpligt, het zelve te onderhouden (*s*). Aan 't begin van dit Pad, loopt, dwars van het zelve af, het *Steenen pad* of de *Verkensgang*, die niet doorloopt; en aan 't einde, het *Lange-bleekers-pad*, bezet met kleine Kleêren-bleekeryen, en eindigende aan de Koſtverlooren-Vaart. Na het lange, volgt het *Korte-bleekers-pad*, beginnende, aan het *Slyppad*, een dwarspad, agter den Singel; en eindigende, aan een ander dwarspad, welk toegang verleent naar het *Jan-Hanſen-Pad*, aan welks begin de Paal van honderd gaarden ſtaat, en der Stede Vryheid eindigt. De ſchoeijing langs de bleekers-ſloot moet, door de huurders, ter wederzyde, onderhouden worden (*t*). Op het Korte-bleekers-Pad, is, omtrent in 't midden, de *Pekelharings-gang*, die niet doorloopt, en met geringe wooningen bezet is. Verder naar de Leidſche Poort, loopen, van den Buiten-Singel, twee Paden, toegang verleenende naar het *Quakers-Eiland*, rondsom welk, Zaagmolens ſtaan, van welken, het ongezaagde hout, in eene breede ſloot, in 't midden gelegen, bewaard wordt. Voorts, ontmoet men, meer zuidwaards, aan den Buiten-Singel, nog een Pad, met Tuinen bezet, welk niet doorloopt: waarna men komt aan de *Heilige-wegs-* of *Overtoomſche Vaart*: aan welker noordelyke zyde, eenige Koorenmolens, en, nog binnen de Vryheid, het *Peſthuis* ſtaat. De weg langs de zelfde zyde der vaarte; de Stads Buiten Singel, tuſſchen deeze vaart en den Haarlemmer Trekweg, en de kaade langs de ooſtzyde der Koſtverlooren-Vaarte zyn de Polder-dykaadjen van de Stads-Polder, die, voor ver het grootſte gedeelte, binnen de Vryheid gelegen is. Tuſſchen de Raam- en Leidſche-Poorten, ontmoet men verſcheidenerlei molens, raamen en andere Fabriquen. De zuidelyke zyde der Overtoomſche Vaarte, of de eigenlyke *Overtoomſche weg*, is digt bezet met wooningen. Ook ſtaat hier, binnen de Vryheid, het oude Peſthuis. De paal van hon-

Haarlemmer- of Spaarnedammerdyk.

Haarlemmer Trekvaart en Ryweg.

Koſtverlooren-Vaart, of nieuwe Wetering.

Zaagmolenaars-Paden.

Privilegien.

Raampad.

Steenen Pad of Verkensgang.

Lange-bleekers-Pad.

Korte bleekers-Pad.

Slyp-Pad.

Jan-Hanſen-Pad.

Pekelharingsgang.

Quakers-Eiland.

Overtoomſche Vaart en Weg.

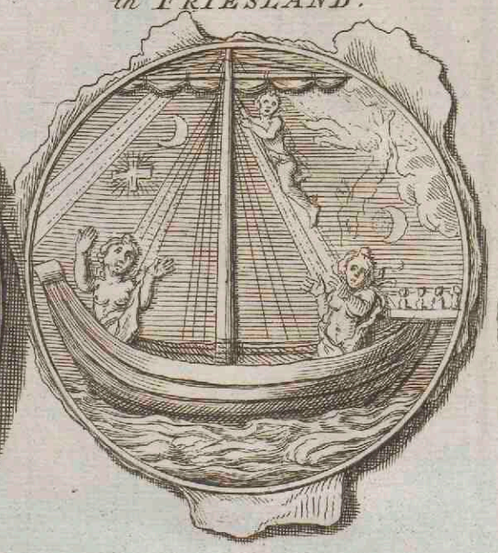
(*q*) Keurb. O. *f.* 38. Handv. *bl.* 1453.
(*r*) *Bladz.* 2.

(*s*) 't Accoord berust *in't* Vertrek der Theſaurie *Nieuwe Laade* L. Lr AA.
(*t*) Accoord van 2 *Nov.* 1674. en 4 *Dec.* 1682. *in't* Vertrek der Theſaurie, *Nieuwe Laade* L. Lr. U. en BB.

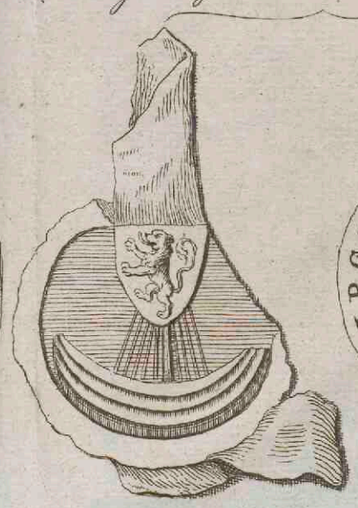
N. 1.
Zegel der Stad LUBEK.

N. 2.
Zegel der Stad STAVEREN in FRIESLAND.

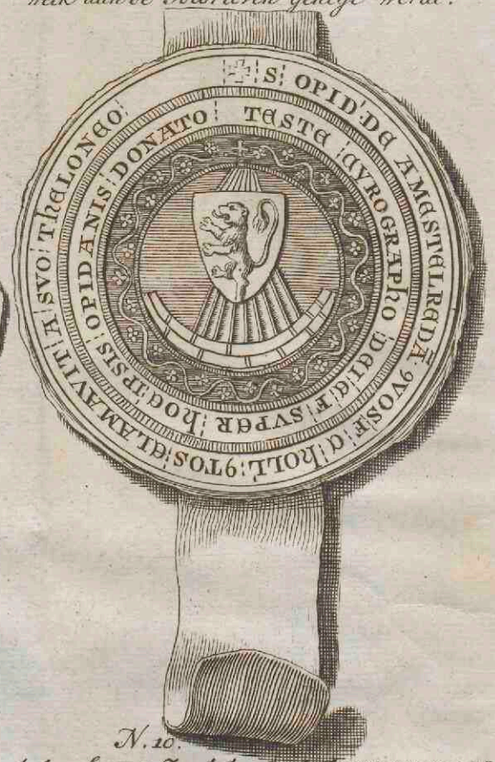
N. 3.
Oudste Zegels der Stad AMSTERDAM.

N. 4.

N. 5.
Oud Zegel der Stad AMSTERDAM, welk aan de Tolbrieven gehegt werdt.

N. 6.
Zegel van den Huize van AMSTEL.

N. 7.
Zegel van den Huize van PERSYN.

N. 8.
Oud Zegel ten zaaken der Stad AMSTERDAM.

N. 9.
Oud Secreet-Zegel der Stad AMSTERDAM.

N. 10.
Ander Secreet Zegel der Stad AMSTERDAM.

N. 11.
Ander Secreet Zegel der Stad AMSTERDAM.

N. 12.
Zegel ten Zaaken der Stad AMSTERDAM, met twee Contra-Zegels.

N. 13.
Cachet der Stad AMSTERDAM.

PRIVILEGIEN.

honderd gaarden is geſteld, over den derden koorenmoolen voorby de brug, die naar het tegenwoordige Peſthuis leidt, in 't gemeen de *Peſtbrug* genaamd, op eenen afſtand van een honderd zes en tagtig roeden en negen voeten, Rynlandſche maat, gemeeten uit het gordyn buiten de Leidſche Poort. Tuſſchen de Leidſche- en Weterings-Poorten, waar de Buitenvelder-Polder aanvangt, en waar, langs den Singel, verſcheiden' Tuinen, Herbergen en andere wooningen aangelegd zyn, loopen, van den Singel af, ook eenige Tuinpaden; een, regt over de Leidſche Poort, en wat verder, het *Schelppad*, het *Zandpad*, en het *Schaapenborger Pad*. Regt tegen over de Weterings-Poort, loopt een Pad met Zaagmolens bezet, welks breede ſloot gemeenſchap heeft met het water van den Stads-buiten-boezem, dat, door den beer onder de Weterings poorts brug, van het Amſtelwater afgeſchut is. Op het Land ten einde deezer ſloote, ſtaat de paal van honderd gaarden. De gemeenſchap tuſſchen de ſloot en de *Oude Wetering* wordt belet, door den dam, die hier in de Wetering gelegd is, en, op welken, een Overhaal is gemaakt, ten dienſte der groen- en andere ſchuiten. Tuſſchen de Weterings- en Utrechtſche-Poorten, ontmoet men, langs den Singel, een goed getal van Tuinen, eenigen van welken zig tot aan de Wetering ſtrekken. Voorts, het *Otters-pad*, ook met nette Tuinen bezet: en, tegen over de Utrechtſche Poort, het *Zaagmolens-Pad*, welk ook eenen ingang op de weſtzyde des Amſtels heeft; tot aan de Wetering doorloopt, en met Zaagmolens, Tuinen en wooningen bezet is. Ten einde van dit Pad, ſtaat de vermaarde Herberg van *Stadlander*, by welke, een hooge houten brug over de Wetering legt, die toegang verleend naar de *Schager Laan*, nog, voor een klein gedeelte, binnen de Vryheid gelegen. Het Zaagmolens-Pad is het eerſte, welk men, aan de weſtzyde des Amſtels, ontmoet. Het verdeelt zig, op zekeren afſtand, in twee Paden, die, digt by Stadlander, wederom in een loopen. Voorts, komt men, langs den Amſtel voortgaande, aan het *Hoedenmaakers-Pad*, aan het *Kuipers-Pad*, en aan het *Ruſtenburger-* of *Ruſt- en Werks-Pad*: doch de twee laatſten leggen maar gedeeltelyk in de Vryheid. Op het Kuipers-Pad, is, nog binnen de Vryheid, eene Roomſche Kerk (*u*). De Officiers der Buitenwyk No. 1. doen, ſedert eenigen tyd, eenen jaarlykſchen ſchouw, in't voorjaar, langs het Hoedenmaakers-, Kuipers- en Otters Pad. Over de ſloot van het Ruſtenburger- of Ruſt- en Werks-Pad, legt een bruggetje, welk, nevens de ſchutdeuren onder het zelve, door de eigenaars of deelgenooten in het gemelde Pad, en in het Kuipers-Pad, moet onderhouden worden, naar eenen omſlag der kosten, die, door drie Gecommitteerden uit dezelven, gemaakt wordt (*v*). De Paal van honderd gaarden ſtaat tuſſchen het Ruſtenburger- en *Verwers-Pad*, op eenen afſtand van een honderd zes en negentig roeden vier en een halve voeten, Rynlandſche maat, gemeeten uit het gordyn buiten de Utrechtſche Poort. Aan de ooſtzyde des Amſtels, loopen, door een gedeelte der *Outewaaler-* of *Over-Amſtel-Polder*, drie Paden, die geheellyk binnen de Vryheid leggen: het *Olifants-* of *Outewaaler-Pad*, het *Oetgens-Pad*, welk, door eene ſloot in 't midden, in twee Paden verdeeld is, en het *Agter-Oetgens-Pad*, even voorby welk, de Paal van honderd gaarden ſtaat. Langs den Buiten-Singel, tuſſchen den Amſtel en Weesper-Poort of Outewaaler Weg, leggen eene reeks van Raamen en Moes- en andere Tuinen. De eigenaars der Tuinen op het Outewaaler- en Oetgens-Pad zyn, in den jaare 1726, met de eigenaars van zekere drie Kampen Lands, voor eene ſomme van drie duizend vyf honderd guldens, overeengekomen, dat deeze kampen, nooit anders, dan tot wei- of hooiland, zullen worden gebruikt (*w*). De *Outewaaler Weg* zelf is, binnen de Vryheid, met Tuinen, Herbergen en andere wooningen, bezet. Deeze weg eindigt aan de Ringſloot van de Diemer-meer. De paal van honderd gaarden ſtaat, aan den weg, op omtrent twee derde van deszelfs afſtand van den Buiten-Singel. Tuſſchen de Weesper- en Muider-Poorten, en verder, tot digt aan den *Muider-* of *Diemerdyk*, leggen genoegzaam niet dan Landeryen, zonder eenige bygevoegde wooningen, eene enkele herberg uitgenomen. Op den dyk, ſtaat, vooraan, een grenspaal van 't Heemraadſchap van den Zeeburg, en wat verder, benedensdyks, een Luſtplaatsje en eenige byeengevoegde wooningen, met een gedeelte van het agter gelegen Land, uit het gewezen braakje *Waterryk*, aangehoogd. De paal van honderd gaarden ſtaat, op den dyk, twee honderd en zeſtig roeden en agt voeten, Rynlandſche maat, van de punt van 't uiterſte Bolwerk buiten de Muider-Poort, op de hoogte van de Stads Zaagmolens, die, in 't buitendyks Voorland, geplaatſt zyn. Door dit voorland, loopt het *Ziekenwater*, welk, met een kaadje, waarin een kleine duiker lag, van 't

PRIVILEGIEN.

Schelppad.

Zandpad.

Schaapenborger Pad.

Oude Wetering.

Otters-Pad.

Zaagmolens-Pad.

Schagerlaan.

Hoedenmaakers-Pad.

Kuipers-Pad.

Ruſtenburger-Pad.

Olifants- of Outewaaler-Pad.

Oetgens-Pad.

Agter-Oetgens-Pad.

Outewaaler Weg.

Muider- of Diemerdyk.

Ziekenwater.

(*u*) *Zie* III. *Deel*, III. *Boek*, *bl.* 214.

(*v*) Keurb U. *f* 1 *verſo*.

(*w*) Grcot-Memor. *N.* X. *f.* 52.

NIEUWE KAART van de AMBAGTS-HEERLYKHEDEN der Stad AMSTERDAM, in RYNLAND, KENNEMERLAND en AMSTELLAND: Waar in ook de GROOTE RING VAN AMSTELLAND, met ..... dusdaanig een' lyn, aangewezen is.

Rynlandsche Roeden.
Diemerdyksche en Muider-Roeden.
Wesper-Roeden.

20 Gr. 44 Min. Lengte
52 Gr. Breedte

Privilegien. Y plagt afgeſcheiden te zyn. Doch 't kaadje en de duiker worden, ſedert eenigen tyd, niet meer onderhouden. Ten einde van het Paardenhoek. Ziekenwater, aan den *Paardenhoek*, plagt ook een paal van honderd gaarden te ſtaan, gelyk klaarlyk te zien is, in de gemeeten Kaart van 't Y van *Nicolaas van der Heyde* van den jaare 1674. Doch deeze paal ſchynt, met het afſlyten van den Paardenhoek, weggeraakt te zyn. Het Stads-Water, welk, in den grooten buiten-boezem, tuſſchen de Weterings-poorts-beer en Haarlemmerdyksduiker, geloosd wordt, wordt, gelyk wy boven aanmerkten, door den gemelden beer, geſcheiden van het Amſtelwater; en, van het water der Buitenvelder-Polder, door de ſluis in de Wetering, buiten de Weterings-poort; door een' dam, in de Singelſloot tegen over de Utrechtſche Poort; door een' anderen dam, in dezelfde ſloot, even beweſten de Weterings poort, en, eindelyk, door den dam in de Wetering, op welken de Overhaal legt. Doch het Stads-buitenboezem-water heeft, met het water der Stads Polder, en met de Koſtverlooren-Wetering en Overtoomſche Vaart, gemeenſchap, onder door een goed getal van bruggen, die in den Buiten-Singel leggen, en, voor welken, immers gedeeltelyk, eertyds ſchutdeuren plagten te zyn, waarvan men nog, hier en daar, overblyffels ziet. Van deeze bruggen zyn 'er twee, tuſſchen de Haarlemmer- en Zaagmolens-Poorten; twee tuſſchen de Zaagmolens- en Raam-Poorten; en vyf, tuſſchen de Raam- en Leidſche Poorten. Ter wederzyde van de Weterings-Poort, legt ook wel eene brug in den Buiten-Singel; doch de weſtelykſte verſtrekt hier, alleenlyk, tot eene doorvaart naar eene molenſloot, die geene gemeenſchap heeft met het water der Buitenvelder-Polder, en de ooſtelykſte legt buiten den Weterings-Poorts-beer, die 't Amſtelwater van 't Stads-buitenboezem-Water ſcheidt.

De Bannen, die onmiddelyk grenzen aan de Vryheid der Stad te Lande, zyn die van Amſterveen of Nieuwer-Amſtel en Slooten. Van deeze Bannen waren, met de jongſte Vergrootinge, eenige erven, geheellyk, anderen, gedeeltelyk, geraakt onder de Vryheid der Stad: en alzo twyfelagtig was, voor welk Geregt, de laatſten, in geval van verkoop, moeſten opgedraagen, of, anderszins, vervreemd of bezwaard worden, werdt, desaangaande, in 't jaar 1669, eene ſchikking gemaakt, die, den negen en twintigſten November, by Octroi van 's Lands Staaten, bekragtigd werdt (*x*). Men maakte nette, gemeten en afgezette Kaarten der Landeryen, aan en onder de rooijinge van de honderd Gaarden gelegen, zo die met Nieuwer-Amſtel, als die met Slooten gemeen lagen; uit welke Kaarten bleek, welke Landeryen, ſchoon onder Nieuwer-Amſtel of Slooten, of buiten de Paalen van honderd Gaarden leggende, voor 't Geregt van Amſterdam; en welken, ſchoon binnen de Paalen van honderd Gaarden gelegen, voor de Geregten van Nieuwer-Amſtel of Slooten, moeſten opgedraagen of bezwaard worden (*). Privilegien.

Binnen de Vryheid der Stad te Lande, welker uitgeſtrektheid en gelegenheid wy nu, kortelyk, beſchouwd hebben, mogt zy Excynzen heffen, waarvan wy, beneden, byzonderer handelen zullen. 't Spreekt ook van zelf, dat zy misdaadigen, binnen deeze haare Vryheid, vangen, en buiten dezelve, bannen mogt. Doch dit laatſtgemelde Voorregt werdt, by verſcheiden' Handveſten, nog verder uitgebreid, eerſt, in 't jaar 1488 [1489], tot op duizend roeden, buiten de honderd, tot welken de Vryheid zig uitſtrekte (*y*); welk voorregt, in 't jaar 1505, beveſtigd werdt (*z*): en daarna, in 't jaar 1544, tot op eene myl in 't ronde, te beginnen van de uiterſte veſten der Stad (*a*); binnen welke myl, volgens eene Handveſt van Keizer Karel den V. van den jaare 1536, ook geene Kalkovens geſteld mogten worden (*b*). Buiten de Hoofdpoorten deezer Stad, ſtaan, op den afſtand van eene myle, op of aan de gemeene Wegen, Ban- of Mylpaalen van hardſteen, op welken het wapen van Amſterdam uitgehouwen is, en de woorden Uiterſte paalen der Ballingen, in 't Latyn en in 't Nederduitſch, te leezen zyn. Men vindtze, onder anderen, aan de weſtzyde van den Amſtel; op den Amſterveenſchen weg, by de Luſtplaats Elsryk; aan den Haarlemmerdyk; aan den Slooter weg, by Slooten, en op den Diemer- of Muiderdyk. De misdaadigen worden, in gevolge der verkreegen' voorregten, ſomtyds, uit de Stad en derzelver Vryheid, en ſomtyds ook, uit de Stad, derzelver Vryheid, en eene myle in 't ronde, gebannen. De uitbreiding van het Ban- en Vangregt der Stede heeft veele geſchillen, die, met de naaſte Baljuwſchappen van Kennemerland, Amſtelland en Waterland, konden ontſtaan, voorkomen of afgeUitbreiding van 't Ban en Vangregt.

(*x*) Handv. *bl.* 555.

(*y*) Handv. *bl.* 14.
(*z*) Handv. *bl.* 14.
(*a*) Handv. *bl.* 15.
(*b*) Handv. *bl.* 16.

(*) Wy hebben deeze Kaarten in 't koper doen brengen, en, ten nutte van allen, die belang hebben by de Overeenkomſt van den jaare 1669, hier ingevoegd. Zy konnen, ook in andere opzigten, van dienſt zyn.

PRIVILEGIEN. geſneeden: gelyk ook de geſchillen over de *Civile Jurisdictie*, met de Ambagtsheerlykheden van Amſterveen en Slooten, die de Stad en derzelver Vryheid, aan de Landzyde, omringen, ſedert het aankoopen der genoemde Ambagtsheerlykheden, in den jaare 1529 (*c*), grootendeels, zyn opgehouden.

Aloude uitgeſtrektheid van der Stede Vryheid te Water.

Wy agten hiermede genoeg gezeid te hebben, tot opheldering van de uitgeſtrektheid van deezer Stede Vryheid te Lande. Wy gaan nu, tot de uitgeſtrektheid dier zelfde Vryheid te Water, over.

Eerſt, *ten halven ſtroom.*

Amſterdam hadt zig maar pas beginnen uit te leggen op de Scheepvaart, of men beſpeurde, in 's Lands Graaven, eenen blykbaaren toeleg, om der Stede Vryheid te Water verder uit te ſtrekken, dan haare Vryheid te Lande uitgeſtrekt was. By de Handveſt van den jaare 1342, die de Vryheid te Lande bepaalde binnen de Stads graft, werdt de Vryheid te water niet ſlegts vyftig roeden ooſtwaards, langs den Zeedyk in 't Y; maar zelfs, in de haven, *ten halven ſtroom toe*, uitgebreid (*d*). 't Welk aan de Vryheid te Water merkelyk meer uitgeſtrektheid gaf, dan aan de Vryheid te Lande gegeven was. De Stad ſtrekte zig, toen reeds, in de lengte, uit, tot aan de hoogte der oude, of, veelligt, tot aan de hoogte der nieuwe brugge, ſchoon zy, vermoedelyk, ten ooſten van het Damrak, nog niet tot aan de nieuwe brugge, betimmerd was (*e*). In de breedte, was zy bepaald, binnen de twee Voorburgwallen. De haven der Stad in 't Y kan, derhalve, niet ſmaller begreepen worden, dan tuſſchen de hoogte dier twee Burgwallen. En in deeze haven, heeft zig der Stede Vryheid, *ten halven ſtroom toe*, dat is, tot op de helft van den ſtroom, tuſſchen de Stad en den overzydſchen oever, uitgeſtrekt.

Om nu te weeten, waar de helft van den Stroom gezogt moet worden, zou men moeten weeten, of de Volewyk, een ſtuk Voorland van den Waterlandſchen dyk, regt over de Stad gelegen, en breeder dan de Stad toen was; in den jaare 1342, reeds in wezen geweeſt ware, en omtrent dezelfde gedaante als tegenwoordig gehad hadt. Indien dit zo niet mogt geweeſt zyn; indien 'er de Volewyk, in 't jaar 1342, of niet geweeſt zy, of eene ondiepte in 't Y ware, die, dikwils, onder water lag, en daarom onder den ſtroom begreepen werdt; dan zal de helft van den ſtroom gezogt moeten worden, op den halven afſtand tuſſchen de Stad en den Waterlandſchen dyk; en de Vryheid der Stad zig, volgens deeze Handveſt, tot op een goed ſtuk wegs in de Volewyk hebben uitgeſtrekt. Doch alzo van de Volewyk, reeds in eene Handveſt van den jaare 1393, gewaagd wordt, en zy toen al zo hoog boven 't water lag, dat men dienſtig oordeelde, haar, met eene zomerkade, te omringen (*f*); zullen wy onderſtellen, dat dit buitendyks Land, in 't jaar 1342, niet ſlegts in wezen geweeſt is; maar omtrent dezelfde gedaante als tegenwoordig gehad heeft; en gevolgelyk, dat de Vryheid der Stad te water zig, ten dien tyde, niet verder dan tot op den halven afſtand tuſſchen de Stad en de Volewyk, heeft uitgeſtrekt. De afſtand nu tuſſchen de oude en nieuwe bruggen is omtrent vyf en zeventig roeden, en de afſtand tuſſchen de nieuwe brug en de uiterſte ry paalen omtrent zeſtig roeden. Van de uiterſte ry paalen tot aan de Volewyk, zyn omtrent honderd vyf en veertig roeden gemeeten (1). Zo nu de oude brug, in 't jaar 1342, de uiterſte bepaaling der Stad aan deeze zyde geweeſt zy; dan moet de halve ſtroom geſteld worden op honderd en veertig roeden buiten dezelve, dat is, tot op de helft van den afſtand tuſſchen de twee ryen paalen. Doch zo de Stad zig, toen reeds, tot op de hoogte der nieuwe brugge heeft uitgeſtrekt, gelyk zeer wel zyn kan, dan moet de Vryheid der Stad te water nog vyf en zeventig roeden verder Y-waards geſteld worden. Doch 't leedt ſlegts tot in den jaare 1386 [1387], toen deezer Stede Vryheid te water, van nieuws, werdt uitgebreid. Hertog Albrecht vergunde toen der Stad, dat zy haare Vryheid *meerren ende uytſetten* mogt, *van haer oude Vryheyde*, die zy toen hadt, af, *tot honderd gaerden* of roeden toe, *gaende alomme die Stede, te Water ende te Lande* (*g*). Om nu te verſtaan, hoe ver de Vryheid der Stad te water, by deeze Handveſt, vermeerderd geworden zy, moet men zig herinneren, dat zy, in 't jaar 1342, reeds tot op de helft van den ſtroom, dat is, ten allerminſte tot tuſſchen de twee ryen paalen in 't Y uitgeſtrekt geweeſt is. *Van* deeze *oude Vryheyde* af, werdt zy nog honderd roeden uitgezet,

Daarna, tot *op honderd gaarden* of *roeden* verder.

PRIVILEGIEN.

(*c*) *Zie* II. *Deel*, V. *Boek*, *bl.* 227.
(*d*) *Zie* I. *Deel*, I. *Boek*, *bl.* 9.
(*e*) *Zie* III. *Deel*, I. *Boek*, *bl.* 69.
(*f*) *Zie* Handv. *bl.* 337.
(*g*) *Zie* Handv. *bl.* 11. [6]

(1) Eigenlyk, heeft men, van de uiterſte ry paalen voor de Rommelhaven, tot aan de galg, gemeeten een honderd zes en veertig Meetkundige Rynlandſche roeden: van by de Nieuwenbrugs-boom tot aan het Tolhuis, een honderd vier en veertig roeden en drie voet, en van by de Waals-boom tot aan het Schelviſch-hoofd, ook een honderd zes en veertig roeden. De meeting is, op den dertienden July des jaars 1750, gedaan door den Stads Landmeeter, *Jan Spruytenburg*, die aangetekend heeft, dat ieder lyn wel vyf roeden korter zou gevallen zyn, zo de meeting, by beſlooten water, geſchied ware.

Privilegien. zet, *alomme*, of rondsom *die Stede*, en zo wel *te Water* als *te Lande*. Hieruit nu volgt, dat de Vryheid der Stad te Water zig, volgens deeze Handveſt, ten minſte tot op omtrent honderd roeden buiten de paalen, en tot op veertig roeden na aan de Volewyk, uitgeſtrekt heeft. Maar zo de Stad zig, ten deezen tyde, reeds tot aan de nieuwe brug heeft uitgeſtrekt, gelyk ten hoogſte waarſchynlyk is (*b*), en de halve ſtroom, gevolgelyk, vyf en zeventig roeden verder moet geplaatſt worden, dan brengt de vermeerdering, door Hertoge Albrecht verleend, der Stede Vryheid reeds tot een ſtuk wegs op de Volewyk. En dat het, in der daad, zo met de zaak gelegen geweeſt zy, zullen wy, uit eene Handveſt van den jaare 1409, nader toonen.

En eindelyk, ten minſte, tot op *nog zeſtig roeden over de Volewyk.*

Om te doen zien, dat der Stede Vryheid te water zig, na 't jaar 1387, tot aan of over de Volewyk, uitgeſtrekt heeft, behoeven wy ons niet te beroepen, op eene Handveſt van den jaare 1393, waarby de Stad regt krygt, om een' Schout en drie van de vyf Heemraaden over de Volewyk aan te ſtellen, die, nevens twee Heemraaden uit Waterland, de dykaadjen van de Volewyk zouden ſchouwen, en keuren op dezelven leggen (*i*). Ook zou men, daarop, met reden, konnen zeggen, dat de Stad deeze ſoort van Jurisdictie, alleenlyk als Hoofdingelande van de Volewyk, verkreegen hadt; in welke hoedanigheid, zy haar regtsgebied over dit Land, zelfs tot digt aan den Waterlandſchen dyk toe, in den jaare 1626, tegen den Baljuw en Dykgraaf van Waterland, gehandhaafd heeft (*k*). Wy veſtigen ons, voornaamlyk, op de woorden der Handveſte van Graave Willem den VI. van den vyftienden July des jaars 1409, die wel eene byzondere overweeging waardig zyn, en aldus luiden: *Item, dat haer vryhede meere ſal weſen, boven haer oude vryhede, die ſy nu hebben in 't Te, tot aender Voelwyck toe over in 't Te* (2), *alſoo langh ſtreckende, als haer oude vryheyde nu ſtrecket te Lande, na der beſchreven mate* (*l*). In de *eerſte* plaats, merk ik, over deeze woorden, aan, dat de Graaf, met dezelven, beoogt, de Vryheid aan den Waterkant nog verder uit te breiden. De *Vryhede* der Stede *ſal*, zegt hy, *meere weſen, boven haer oude vryhede, die ſy nu hebben in 't Te.* Ten anderen, moet men zig te binnen brengen, 't gene wy, hier voor, getoond hebben, dat der Stede Vryheid te water, in 't jaar 1342, bepaald geweeſt zynde ten halven ſtroom, tuſſchen de Stad en de Volewyk, dat is, toen, ten minſte, tot tuſſchen de twee ryen paalen, in 't jaar 1387, honderd roeden verder werdt uitgebreid, en, derhalve, naar de uitgebreidheid, die de Stad toen verkreegen hadt, tot op ruim dertig roeden over de Volewyk reikte. En dit komt juiſt overeen met de beſchryving van *de oude Vryhede*, in de woorden der Handveſte, welke wy onderzoeken. Die oude Vryheid, leeſt men daar, ſtrekte zig, toen reeds, *tot aender Voelwyck toe over in 't Te:* waardoor beveſtigd wordt, 't gene wy, terſtond, aanmerkten, dat de Stad zig, ten minſten in 't jaar 1387, zo niet eerder, reeds tot aan de nieuwe brugge, heeft uitgeſtrekt. In de *derde* plaatſe, komt in overweeging, hoe ver de Vryheid te water, in 't jaar 1409, vermeerderd werdt. En dit zou zyn *alſoo langh ſtreckende als haer oude vryheyde nu ſtrecket te Lande, na der beſchreven mate.* De oude Vryheid te Lande ſtrekte zig uit, tot honderd gaarden of roeden buiten de graft. Geene andere *beſchreeven maat* dan deeze vindt men, in de oude Handveſten. En zo ver moeſt de Vryheid te water zig, boven de tegenwoordige, die, ten nadeeligſte gerekend, tot op veertig roeden na, aan de Volewyk; doch, naar alle waarſchynlykheid, tot op ruim dertig roeden over dezelve, reikte, ook uitſtrekken: zy reikte, derhalve, ten minſte, zeſtig roeden over de Volewyk. De woorden der Handveſte konnen, zo 't ons voorkomt, geenen anderen bekwaamen zin lyden. De Vryheid wordt daarby, klaarlyk, honderd roeden uitgebreid. Deeze was de eenige *beſchreeven maat* van de *oude Vryheyde te Lande.* De vraag is alleenlyk, van waar men, aan den Waterkant, die honderd roeden moet beginnen te tellen? Zegt men, van de paalen in 't Y; ik zeg 'er tegen, dat dan de Vryheid te water niet vermeerderd, maar verminderd geworden zou zyn, tegen de uitdrukkelyke woorden der Handveſte. In 't jaar 1342, was de Vryheid te water reeds ten halven ſtroom, dat is, tot aan de paalen toe, gebragt, en in 't jaar 1387, nog honderd roeden verder. 't Zou dan eene ſchoone *vermeerdering* deezer Vryheid geweeſt zyn, zo zy, in 't jaar 1409, wederom op honderd roeden buiten de paalen gebragt geweeſt ware. 't Zou ook ſtryden met de uitdrukkelyke woorden der Hand-

(*b*) *Zie* III. *Deel*, I. *Boek*, *bl.* 70.
(*i*) Handv. *bl.* 327.
(*k*) Regiſt. *der* Schouwen van de Volewyk, *beruſtende ter Theſaurie*, *f.* 23. *Verg. f.* 63 *verſo.*
(*l*) Handv. *bl.* 2. [15.]

(2) In de meeſte Uitgaaven der *Handveſten van Amſterdam*, leeſt men, *tot aen der Voelwyck toe in 't Te.* De laatſte alleen heeft, *tot aender Voelwyck toe over in 't Te.* En zo heb ik, met eigen oogen, gezien, dat 'er ſtaat, in de oorſprongkelyke Handveſt, die, in de *Oude Kerke*, *Laade* XVI., bewaard wordt. De verſchillende leezing maakt, nogtans, geen groot verſchil in den zin.

PRIVILEGIEN. Handveſte, luidende, dat *de oude Vryheden*, voor de vermeerdering des jaars 1409, zig reeds ſtrekte *tot aender Voelwyck toe over in 't Ye.* 't Welk alles klaarlyk toont, hoe gantſch ten onregte, ſommigen, nog in 't jaar 1750, beweerd hebben, dat de Jurisdictie der Stad zig, zelfs nu, niet tot op een ſteenworps lengte aan deeze zyde van de Volewyk; maar alleenlyk ten halven ſtroom toe, uitſtrekt (*m*).

De Regeering van Amſterdam ſchynt ook zo wel overtuigd geweeſt te zyn, dat haare Jurisdictie zig over een goed gedeelte van de Volewyk uitſtrekte, dat men geene andere reden dan deeze overtuiging zal konnen vinden, waarom zy, al vroeg, goedgevonden heeft, de misdaadigen, die, voor 't Stadhuis deezer Stede, met de dood geſtraft zyn, derwaards te voeren, en aan eene galg, aldaar opgeregt, op te hangen, of op ſtaaken en raden te zetten: 't welk ik niet geloof, dat ooit, in eens anders Jurisdictie, geſchiedt. Ook heeft de Stad het *Galgeland*, gelyk het, van ouds, genoemd werdt, al vroeg, in eigendom bezeten (*n*). De tyd van de eerſte opregting der galge is my, nogtans, nergens, voorgekomen. Doch uit de Schildery van CORNELIS ANTHONISZOON, die in 't jaar 1536 gemaakt is, blykt, dat zy 'er toen reeds geſtaan heeft. Ondertuſſchen, hebben de Baljuw en Geregten van Waterland, ſomtyds, beweerd, Jurisdictie te hebben over de gantſche Volewyk. In 't jaar 1617, hadden Burgemeeſteren van Amſterdam vier paaltjes met Stads wapen doen ſlaan in de Volewyk, aan de ooſt- en weſtzyde buiten den kadyk, daar de Volewyk op zyn ſmalſt, en maar agt en twintig roeden, zes en een halve voeten breed was. Dykgraaf en Heemraaden van Waterland maakten hier over veel beweeging, en hielden ſtaande, dat men, daarmede, hunne Jurisdictie gekrenkt hadt. De Stad bragt hiertegen in, dat zy Privilegien hadt, waarby haare Jurisdictie tot aan en in de Volewyk uitgebreid werdt. Doch zy vondt niet geraaden, haar regt, ten dien tyde, ten uiterſte te dryven. En die van Waterland hielden zig te vrede, met eene verklaaring, dat de paaltjes alleenlyk geſteld waren, om te onderzoeken, of en hoeverre de Volewyk aan die zyde afneemen mogt; geenszins, om daarmede eene nieuwe uitbreiding van Jurisdictie te verkrygen (*o*). En ſedert weet ik niet, dat 'er eenig merkelyk geſchil, wegens de Jurisdictie over de Volewyk, geweeſt is. De Schout, dien de Stad over dezelve aanſtelt, en die te gelyk Dykgraaf is, heeft 'er, 't zy met zyne Heemraaden, of alleen, nu en dan, eenige Keuren doen afkondigen. Doch dit ſchynt, van wege de Stad, als hoofd- of liever eenige ingelande van de Volewyk, geſchied te zyn. De Verpondingen der Landeryen worden 'er, nogtans, aan 't Hoofd-Comptoir van Waterland betaald; gelyk van ouds. Ook ſtaat 'er, tegenwoordig, op de Volewyk, geene Grenspaal, die het einde van deezer Stede Jurisdictie aanwyſt. Doch hieruit volgt niet, dat zy 'er, in vroeger' tyd, niet geſtaan hebbe. Immers, ik vind deeze woorden, in eene naſchouw op de Volewyk van den elfden May des jaars 1623: *Alle de dycken, van Geert Simons Land af, ooſtwaerts, tot vier ofte vyff roeden verby de* STADS PAEL, *te laghe ghemaeckt weſende, ſyn in den ban gedaen* (*p*). En dat de Stad, reeds in de vyftiende eeuwe, Jurisdictie tot aan de Volewyk geoefend heeft, is, veelligt, ook hieruit af te neemen, dat men, by harde vorſt, in zorgelyke tyden, het Y, tot aan de Volewyk toe, heeft doen opbyten. Men leeſt, naamlyk, op den rand eener Keure van den zeſtienden January des jaars 1475: *Men ſal byten an beyden ſyden van die palingen, tot an t land* (*q*).

PRIVILEGIEN.

De Handveſt van den jaare 1409 is de laatſte geweeſt, waarby de Vryheid der Stad te water is uitgebreid geworden. Amſterdam hadt wel, in 't jaar 1574, van de Spaanſche Regeering deezer Landen, eene vermeerdering haarer voorige Vryheid van vierhonderd roeden van dertien voeten ieder, zo wel te Water als te Lande, verworven (*r*). Doch dit Voorregt werdt, tot op de uitſpraak der algemeene Staaten, opgeſchort, by het XI. Lid der *Satisfactie* van den jaare 1578 (*s*): en de Stad ſtondt 'er volſtrektelyk van af, by het XVII. Articul van den Afſtand van de Satisfactie van den jaare 1581 (*t*). Zy is, in laater' tyd, wel eens bedagt geweeſt, om, by 's Lands Staaten, eene nieuwe uitbreiding haarer Jurisdictie van twee honderd of drie honderd gaarden te verzoeken (*u*). Doch 't is, tot hiertoe, zo ver my gebleeken is, nog niet in 't werk geſteld.

Onderzoek, hoe ver der Stede Vryheid te water uitgebreid.

Wy hebben, in 't verhandelen van der Stede Vryheid te water, alleenlyk aangeweezen, hoe ver dezelve zig over de Volewyk, die vlak voor de oude Stad legt, heeft

(*m*) Stads Miſſiven N. XXXI. *bl.* 3. Groot-Memor. N. XI. *f.* 140. Vervolg der Handv. *bl.* 1.

(*n*) Regiſt. der Schouwen van de Volewyk, *beruſtende ter Theſaurie, f.* 12, 14 *verſo*, 25 *verſo.*

(*o*) Groot-Memor. N. II. *f.* 265. N. XI. *f.* 135 *verſo.*

(*p*) Regiſt. der Schouwen van de Volewyk, *beruſtende ter Theſaurie, f.* 15 *verſo.*

(*q*) Keurb. A. *f.* 85 *verſo.*

(*r*) *Zie* II. *Deel*, VIII. *Boek*, *bl.* 332.

(*s*) *Zie* II. *Deel*, IX. *Boek*, *bl.* 362.

(*t*) *Zie* II. *Deel*, X. *Boek*, *bl.* 389.

(*u*) Reſol. Vroedſch. *Lt.* C. 19 *July* 1661. *f.* 145 *verſo.* *Lt.* K. 17. *Dec.* 1674. *f.* 153.

Privilegien. zig, ten ooſten en ten weſten van de Volewyk, uitſtrekke.

uitgebreid. Doch naardemaal de Stad, in de voorgaande eeuwe, beide weſtwaards en ooſtwaards, ver voorby de hoogte van de Volewyk uitgelegd is; zo valt de vraag, hoe ver men begrypen moet, dat de Vryheid voor de Stad in 't Y zig, tegenwoordig, ter wederzyde van de Volewyk, uitſtrekke? De oude Privilegien omtrent de Vryheid te water, die allen gegeven zyn, toen de Stad, aan den Y-kant, ſmaller was, dan de Volewyk voor dezelve, konden niet ſpreeken, en ſpreeken ook niet, van de uitgeſtrektheid haarer Vryheid te water, wanneer zy, t'eenigen tyde, weſtwaards en ooſtwaards, voorby de Volewyk, mogt worden uitgelegd; gelyk, ſedert, gebeurd is. Men kan dus, alleenlyk by redekaveling, uit de Privilegien van laater' tyd, die de Vryheid te Lande bepaalen, afleiden, hoe verre haare Vryheid, daar zy niet tegen over de Volewyk legt, zig thans in 't Y uitſtrekke. En naardemaal deeze Privilegien de Vryheid te Lande, altoos, ten minſte zo ver buiten de nieuwe graften en veſten, bepaald hebben, als dezelve, voormaals, buiten de oude graften, bepaald geweeſt was; zo volgt, onzes oordeels, klaarlyk, dat de Vryheid te water zig ſtrekt, ten weſten naar Buikſloot, en ten ooſten naar Nieuwendam toe, ten halven ſtroom tuſſchen de Stad en den Waterlandſchen dyk, en ten minſte nog honderd roeden verder. De Handveſt van 't jaar 1342 breidt de Vryheid te water uit, ten halven ſtroom in 't Y. De Handveſt van 't jaar 1387 voegt 'er nog honderd roeden by. Geene van beide ſpreekt van de Volewyk. De Handveſt van 't jaar 1409, die bepaaldelyk van de uitgeſtrektheid van der Stede Vryheid over de Volewyk ſpreekt, ſchynt hier niet te paſſe te konnen komen: doch zou, zo ze 'er te paſſe gebragt werdt, der Stede Vryheid te water, ter wederzyde van de Volewyk, nog vry wat verder uitbreiden. Maar gelyk wy niet voorhebben, het gegrondregt der Stede, in eenig opzigt, te kort te doen; zo hebben wy even weinig voor, der Stad eenig regt toe te ſchryven, dat wy niet verſtaan, haar waarlyk te behooren. Ten beſluite van deeze verhandeling over de uitgeſtrektheid der Vryheid deezer Stad te water, voegen wy hier alleenlyk by, dat den Schout van Amſterdam, by eene Handveſt van Keizer Karel den V. van den een en twintigſten February des jaars 1544, regt gegeven is, om zulken, die Schepen, zwaarder dan ter diepte van vyf en een vierde Hollandſche ellen belaaden, van hier zeewaards voerden, of ballaſt op het Pampus en andere ondiepten daar omtrent over boord wierpen, te mogen vangen, en ter eerſter aanleg te regt ſtellen voor Burgemeeſteren en Schepenen deezer Stad (*v*): 't welk men, als eene zekere uitbreiding van deezer Stede Jurisdictie over het Pampus, eene ondiepte, wel zes mylen van deeze Stad, in den mond der Zuiderzee, gelegen, kan aanmerken. Ook heeft het Geregt deezer Stad het werpen van ballaſt op het Pampus, ten blyke der verworvene Jurisdictie, by eene Keure, verbooden (*w*). Privilegien.

De altoosduurende

II. Vereeniging met Holland.

Vereeniging *met* Holland

is ook, van ouds, met reden, aangemerkt als een Voorregt voor Amſterdam, welk, eertyds, onder 't Bisdom van Utrecht behoord hadt, en door Leenmannen van dat Bisdom bezeten geweeſt was; doch, in 't jaar 1282, voor 't eerſt, aan den Graave van Holland werdt afgeſtaan (*x*). In 't jaar 1300, werdt de Stad, nevens gantſch Amſtelland, aan Guy van Henegouwen opgedraagen, die 'er, in 't jaar 1311, wederom van afſtondt, ten behoeve van Jan den II., Graave van Holland (*y*). De Stad bleef, ſedert, vereenigd met Holland; doch de Regeering, voor nieuwe vervreemding bedugt, verwierf, op den zeven en twintigſten May des jaars 1346, eene belofte van Vrouwe Margareet, die, kort te vooren, als Graavinne, ingehuldigd was, dat de Stad, *tot eeuwelycken jaren*, niet van de Graaflykheid van Holland geſcheiden zou worden (*z*). Hertog Willem, haar Zoon, beveſtigde zulks, in 't jaar 1355, belovende, dat hy zyne *liever Stede van Amſtelredam, noch al, noch deel*, zou vervreemden; maar *altoos geheelyck* vereenigd laaten, met zyn Graafſchap van Holland (*a*). Wy hebben, reeds elders (*b*), gemeld, wat voordeel, in deeze vereeniging, voor Amſterdam, gelegen ware, en behoeven 't dus, hier, niet te herhaalen.

III. Regt om de Roomsch Koningklyke Kroon, boven haar Wapen, te voeren.

Een ander oud Voorregt van de Stad, waarin haar, zo ver my bekend is, geene andere Nederlandſche Stad (3) evenaart, is de Vryheid, om de Roomſch-Koningklyke Kroon, die de zelfde is als de Keizerlyke, te mogen voeren boven haar

W A-

(*v*) Handv. *bl.* 352.
(*w*) Handv. *bl.* 353.
(*x*) *Zie* II. *Deel*, I. *Boek*, *bl.* 85.
(*y*) *Zie* II. *Deel*, I. *Boek*, *bl.* 92, 101.
(*z*) Handv. *bl.* 1. [4].
(*a*) Handv. *bl.* 135. [4].
(*b*) *Zie* II. *Deel*, II. *Boek*, *bl.* 117.

(3) Kaſimir de IV., Koning van Poolen, heeft de Stad Dantzig, in 't jaar 1457, met zyne Koningklyke Kroon, boven haar wapen, beſchonken. Zie J. L. Schuer *Beknopte Beſchryving van Dantzig*, bl. 75.

PRIVILEGIEN.

WAPEN.

Wy hebben, in den loop der Geſchiedenisſen der Stad, op het jaar 1489, verhaald, by welke gelegenheid, zy dit Voorregt van den Roomſch-Koning Maximiliaan, en Filips, zynen Zoon, Graaven van Holland, verworven heeft (*c*). Doch 't zal hier te pas komen, wat uitvoeriger, ſtil te ſtaan, op het Wapen der Stede zelf, waaraan dit Vorſtelyk ſieraad is mede-gedeeld, en welk, van ſommigen ten minſten, ook voor een Graaflyk geſchenk gehouden is; en op nog een ander, welk, van ouds, op de meeſte Zegels, is gebruikt.

Oorſprong der Stedelyke Wapens.

Na 't uitvinden en invoeren der Stamwapenen, vermoedelyk, ter gelegenheid van de eerſte togten naar 't Heilige Land, in de elfde eeuwe (*d*), bleeven de wapens en zegels van Steden, Dorpen, Genootſchappen, en zelfs van veele byzondere perſoonen, beide van Adelyken en Burgerlyken ſtamme, nog zeer ongemeen (*e*). De Staaten van Zeeland zelven hadden, in 't jaar 1578, nog geen gemeen zegel, en moeſten, om eene zegeling voor de Stad Amſterdam te doen, waarſchynlyk, de bezegeling der *Satisfactie*, het zegel van den Gouverneur en Raaden gebruiken (4). Het Zegel der Staaten van Holland is, naar 't ſchynt, niet veele jaaren ouder geweeſt (*f*). Schepenen van Amſterdam hebben, nogtans, al voor 't midden der veertiende eeuwe, 't zy met een wapen, of met een lettermerk, gezegeld (*g*). En de Stad zelve heeft, al vroeg, een zegel, en gevolgelyk, een wapen gehad. In de veertiende, en in 't begin der vyftiende eeuwe, vindt men zelfs van meer dan eenerlei zegel der Stad melding gemaakt. In een' Brief van Schout, Schepenen en Raade, van den twee en twintigſten April des jaars 1360, wordt geſproken van *onſer ghemeenre Stede groten Zeghel* (*h*). De benaaming van *onſer Stede groote Zeghel* komt ook voor, in eenen diergelyken Brief van den jaare 1413 (*i*). Het *Groot Zegel* wordt *het zegel van verbande deſer Stede* genoemd, in eene Keure van den tienden September des jaars 1494; waarby beſlooten wordt, het zelve niet te gebruiken, dan met toeſtemming van de meerderheid der Vroedſchap (*k*). Dit zegel werdt, in groen waſch gedrukt, aan eene dubbele franchynen ſtaart, aan de verbandbrieven der Stede gehangen. Men vindt het, in eenen brief van den jaare 1388, genoemd *onſer poerte zeghel* (*l*); in eenen anderen van den jaare 1393, *onſer Stede ſegele* (*m*): in nog een' van den jaare 1394, *onſer Stede Zegele* (*n*), en in nog eenen van den jaare 1413, der *Stede Zegele van Amſtelredamme* (*o*). In de *Handveſten van Haarlem* (*p*), is een Brief uitgegeven, nevens de afbeelding der zegelen van zeven Hollandſche Steden, en daaronder ook een Zegel der Stad Amſterdam, welk daar SIGILLUM SECRETUM OPIDI AMSTELREDAMMENSIS, dat is, *Geheim zegel der Stad Amſterdam*, genoemd wordt. En van dit zelfde zegel heb ik een afdrukſel voor my, aan eenen brief van *Scoute, Scepenen ende Rade* van den laatſten January des jaars 1423. Men vindt eenig onderſcheid in dit zegel, aan vroegere en laatere brieven; doch het is altoos, zo ik my niet bedriege, te kennen aan de twee mannenbeelden, die 'er in voorkomen (*q*). De Stad hadt, behalve dit, nog een zegel, het *Zegel ten zaaken* of *ad Cauſas* genoemd: welk, van ouds, aan Octroijen, Overeenkomſten en diergelyke Acten, gehegt werdt, en te kennen is, om dat 'er maar één mannenbeeld in voorkomt (*r*); ſchoon men, op het tegenwoordige Zegel ten zaaken (*s*), ook twee mannenbeelden ziet. In een *Vidimus* van Schout, Burgemeeſteren, Schepenen en Raade, van den jaare 1456, heet dit oude zegel *onſer Stede zegel van*, of *ten zaaken* (*t*). En ik heb eenen oorſprongkelyken brief van *Scout, Burgemeyſters, Scepenen ende raide* van den vier en twintigſten April des jaars 1480 in handen, waaraan dit Zegel gehegt is, en *der Stede ſeghele then ſaicken* genoemd wordt. De zelfde benaaming vindt men ook, in twee brieven van de jaaren 1509

Oudſte zegels der Stad Amſterdam.

PRIVILEGIEN.

(*c*) *Zie* II. *Deel*, IV. *Boek*, *bl.* 189.
(*d*) *Voiez* VELLY Hiſt. de France *Tom.* II. *p.* 465 *& ſuiv.*
(*e*) *Zie* DE RIEMER Beſchryving van 's Gravenhage II. *Deel*, *bl.* 225. E. BENINGHA Hiſt. van Ooſtvriesl. *bl.* * 158. S. EIKELENBERG Alkmaar *Byl. bl.* 116.
(*f*) *Zie* II. *Deel*, VIII. *Boek*, *bl.* 326.
(*g*) *Zie* III. *Deel*, IV. *Boek*, Bylaage *Lt.* D. N. 1. *bl.* 365.

(4) *Alſoo*, ſtaat 'er, in 't *Regiſter ten Raede der Stad Middelburg*, op den 13 Maart 1578. f. 322. *de Staten van Zeelant, tot nog toe, geen zegel hebben, is gereſolveert, alſoo de Staten van Zeelant een zegeling moeten doen voor die van Amſterdam, dat men daer toe gebruycken zal het zegel, dat by den Gouverneur en raden gebruyckt wert, met adſcriptie op de ploye van den brief, dat de Staten nog geen zegel hebben, ſoo hebben ſy deſen gebruyckt by proviſie, ſonder te trecken in conſequentie, en dat oock de Secretariſſen van de Steden van Zeelant reſpective ſullen teeckenen by het ſelve, en dat geen Segeltochten van de Staten van Zeelant ſullen wejen van waerde, dan die alſoo getekent ſyn.*

(*h*) Handv. *bl.* 127.
(*i*) Handv. *bl.* 711.
(*k*) Handv. *bl.* 113.
(*l*) Handv. *bl.* 67.
(*m*) MIERIS Charterb. III. *Deel*, *bl.* 594.
(*n*) Handv. *bl.* 140.
(*o*) Handv. *bl.* 141.
(*p*) *Bladz.* 70.
(*q*) *Zie de* Afbeeldingen der Zegels, *in de* nevensſtaande Plaat *N.* 9, 10, 11.
(*r*) *Zie de* Afbeeld. der Zegels. *N.* 8.
(*s*) *Zie de* Zegels. *N.* 12.
(*t*) Handv. *bl.* 364.

Privilegien. 1509 en 1510 (*u*), om van geene laateren te ſpreeken. Doch de Stad hadt, oudtyds, nog een derde Zegel (*v*), welk, alleenlyk, aan de Tol-brieven gehegt, en in welks omſchrift, te kennen gegeven werdt, dat *Floris, Graaf van Holland, de Stedelingen van zynen tol vry verklaard hadt* (*w*). Eindelyk, was 'er een vierde, zynde het oudſte van de vier, welk, blootelyk, S. Opidi de Amestelredamme, dat is, *Zegel der Stad Ameſtelredamme* genoemd wordt (*x*), en, voor dat de drie andere Zegels gemaakt waren, aan Tol-brieven, en aan allerlei andere Acten, ſchynt gehegt geweeſt te zyn.

Tweederlei Wapens der Stad. Op deeze Zegels nu, en aan verſcheiden' gebouwen en werken der Stad, vondt men, van ouds, en nog heden ten dage, *tweederlei* ſlag van wapens, *voor eerſt*, een vaartuig, bekend onder den naam van een Koggeſchip, op verſcheidenerhande wyze, gemaakt en verſierd, 't welk, in alle de vier gemelde ſoorten van zegels, gevonden wordt; en *ten anderen*, drie ſtaande paalen, twee rooden ter wederzyde, en een zwarte, in 't midden; welke laatſte belaaden is, met drie witte, of liever zilveren S. Andries-kruiſſen, boven elkanderen, en geene molenwieken, gelyk ſommigen (*y*), ten onregte, gewaand hebben. Doch dit Wapen vindt men alleen, in de twee eerſtgemelde ſoorten van Zegels. Men heeft getwyfeld, welk van deeze twee wapens het oudſte zy; doch ik agt, dat men reden heeft, om het eerſte voor het oudſte te houden; 't welk, niet ſlegts, met de oude overlevering hier ter Stede, overeenkomt; maar ook hieruit is af te neemen, dat het Koggeſchip, zonder de drie kruiſſen, gevonden wordt, aan de oudſte Acten, die thans voorhanden zyn, en van welken ik 'er eene van den jaare 1389, die in 't Begynhof beruſt, en eene nette aftekening van 't Zegel van eene andere van den jaare 1371, in handen gehad heb (*z*). By Commelin (*a*), vindt men 't zelfde zegel afgebeeld, zo als het, aan eenen brief van den jaare 1357, gehegt geweeſt is. Hoe de Stad aan deeze twee wapens gekomen zy, ſtaat ons nu, kortelyk, naar te ſpooren.

Herkomſt van het oudſte, waarop een Koggeſchip verbeeld wordt. De giften van wapens aan Steden, en zelfs aan byzondere Perſoonen, zyn, van ouds, zo zeldzaam geweeſt, dat men veilig mag vaſtſtellen, dat verre de meeſten niet geſchonken; maar, door de bezitters zelven, om zig te onderſcheiden, aangenomen zyn: 't welk, nogtans, zo men vermoeden mag, doorgaands, by zekere gelegenheid, geſchied is. De Steden, die zig met de Scheepvaart geneerden, verkoozen, veeltyds, met een Koggeſchip, te zegelen. Lubek, het hoofd der Hanze-Steden (*b*); Harderwyk, in Gelderland, Staveren in Friesland (*c*), Medenblik in Weſtfriesland, en verſcheiden' andere zeevaarende Steden voerden zulk een ſchip, in haare zegels. Amſterdam zal dan, in 't eerſte opkomen zyner Scheepvaart, ook met een Koggeſchip hebben willen zegelen, en in zyne vlaggen pronken. De tolvryheid door Holland, aan de Amſterdammers, in 't jaar 1275, vergund, bragt de Regeering der Plaatſe, terſtond, in de noodzaakelykheid, om tolbrieven uit te geeven, waarop de ingezetenen vry door Holland vaaren, en van anderen onderſcheiden worden konden. En deeze tolbrieven konden, naar 't gebruik dier tyden, geene wettige Acten zyn, zo zy niet bezegeld waren. Amſterdam moeſt, derhalven, een wapen en zegel hebben. En welk wapen kon men gereeder kiezen, 't gene, in de eerſte plaats, aan de tolbrieven voegde, dan een Koggeſchip, welk de vaart aanduidde; en aan welks maſt, het wapen van Holland gehangen werdt, om de vrye vaart door Holland te betekenen? Het eenvoudig maakſel van het Koggeſchip, op de oudſte zegels (*d*), toont wel, dat dit wapen het oudſte is van allen: en om dat de Plaats, in 't jaar 1275, een wapen noodig hadt, is het my ten hoogſte waarſchynlyk, dat het, vooral niet laater, gemaakt en ingevoerd is: en zo ver 'er 't wapen van Holland op ſtaat, kan het ook niet eerder ingevoerd zyn: alzo Amſterdam, te vooren, niet tot Holland behoorde, noch eenige byzondere betrekking tot Holland hadt. Het is, ſedert, in meer dan één opzigt, veranderd, en met byvoeging van andere wapens vermeerderd; doch, met veranderingen met al, tot heden toe, in dagelykſch gebruik gebleeven. Men ziet het, onder anderen, nog op het Zegel ten Zaaken, welk, op de Zeebrieven en andere Acten, gedrukt wordt (*e*).

Onderzoek naar de herkomſt van het andere, welk drie zilveren kruiſſen draagt. Wy gaan nu over tot het *tweede* wapen der Stad, de drie zilveren kruiſſen op een zwarte paal, die tuſſchen twee roode paalen ſtaat. Men is 't niet eens, op welk eene wyze, en wanneer, de Stad gekomen zy aan dit Wapen, welk, vooral aan gebouwen en Stads werken, en ook op ſommige zegels, van algemeener gebruik geworden is, dan het

(*u*) Handv. *bl.* 713.
(*v*) *Zie de* Afbeeld. der Zegels. *N.* 5.
(*w*) *Zie* Domselaer III. *Boek*, *bl.* 203. Commelin *bl.* 181.
(*x*) *Zie de* Zegels. *N.* 3 *en* 4.
(*y*) Dapper *voor bl.* 49. en anderen.
(*z*) *Zie de* Afbeeld. der Zegels. *N.* 3 *en* 4.
(*a*) *Bladz.* 179.
(*b*) *Zie* de bygevoegde Afbeeldingen van Zegels. *N.* 1.
(*c*) *Zie de* Afbeeldingen der Zegels, *N.* 2 *en* Handv. *bl.* 130.
(*d*) *Zie de* Zegels, *N.* 3 *en* 4.
(*e*) *Zie in de* Afbeeldingen der Zegels, *N.* 12.

PRIVILEGIEN. het voorgaande: ſchoon beide de Wapens, naar alle waarſchynlykheid, van ouds, ook in de vlaggen en wimpels der Amſterdamſche ſchepen, gebruikt zyn (*f*); wanneer men zig niet, gelyk, nu en dan, om byzondere redenen, gebeurde (*g*), van het wapen der Landsheeren bediende.

Ter gelegenheid van de herbouwinge der Nieuwe Kerke, omtrent het midden der voorgaande eeuwe, werdt, in 't noorder Kruispand, een glas geplaatſt, waarin Graaf Willem de IV., de Stad beſchenkende met het driekruiſſig wapenſchild, konſtiglyk, geſchilderd was (*h*): 't zy dat de Schilder, waarlyk, gemeend hebbe, dat de Stad dit Wapen van Willem den IV. ontvangen hadt; 't zy dat hy, alleenlyk, op deeze wyze, hebbe willen vertoonen, dat Amſterdam, in 't jaar 1342, verſcheiden' Stedelyke voorregten van gemelden Graave hadt verkreegen. De Stempelſnyder P. VAN ABEELE vervaardigde, wat laater', een' gedenkpenning, op welks ééne zyde, het ſchenken van het Wapen, eveneens, en als door Willem den IV. geſchied, verbeeld werdt. Men las, onder de afbeelding, COM. WILH. HOC INSIGNE AMSTELODAMO DONO DEDIT 1342. dat is, *Graaf Willem heeft dit Wapen aan Amſterdam geſchonken, in 't jaar* 1342. De Beſchryver der *Nederlandſche Hiſtoriepenningen*, GERARD VAN LOON, heeft (*i*), uit deezen penning alleen, want ander bewys vindt men by hem niet, opgemaakt, dat het driekruisſig Wapenſchild, door Willem den IV., aan Amſterdam vereerd is. Doch wy behoeven niet aan te toonen, hoe zwak deeze grondſlag zy. Ook weet niemant te zeggen, om wat reden, de Graaf juiſt drie kruiſſen, aan de Stad, tot een wapen, zou vereerd hebben. Want dat hy, daarmede, gelyk zeker Digter (*k*) wil, zou hebben willen aanduiden, dat hy de Amſterdammers van veel *kruis* verloſt hadt; of dat men 'er, gelyk PONTANUS oordeelt (*l*), de zugt der Amſterdammeren tot heilige zaaken mede zou hebben willen betekenen, heeft te weinig ſchyns, dan dat men 't, ernſtelyk, zou behoeven te wederleggen. Willem de IV. was uit het huis van Henegouwen, welk vier ſteigerende Leeuwen tot een wapen voerde. Immers, was veel eer te verwagten, dat hy deeze Leeuwen, in het Wapen der Stad, zou geplaatſt hebben; gelyk wy, beneden, zullen doen zien, dat zy, inderdaad, tot een byſieraad, in het Koggeſchip gevoegd zyn. Wy verwerpen dan de gedagten, dat de drie kruiſſen van Graave Willem den IV. herkomſtig zyn, vrymoediglyk, als ongegrond en onwaarſchynlyk. PRIVILEGIEN.

Willem de IV. heeft het niet gegeven.

Een weinig aanneemlyker komen de gedagten van anderen voor, dat de kruiſſen ontleend zyn, uit het Wapen van Amſtel, welk beſtondt, uit drie zwarte balken, op een' gouden grond, en overdekt met een wit, of rood en wit S. Andries-kruis (*m*). Doch zo 't al waar mogt zyn, dat Amſterdam, onder de Regeering der Heeren van Amſtel, een byzonder Wapen gehad heeft, welk uit het hunne ontleend was; zal dit Wapen, na 't verdryven der Heeren van Amſtel, en het verbeurdverklaaren hunner goederen, door de nieuwe Heeren, naar alle waarſchynlykheid, weggenomen, en te niet gedaan zyn. Wy konnen dan, ook in dit gevoelen, niet beruſten. 't Is ook niet van de Heeren van Amſtel herkomſtig.

De geleerde WILLEM FREDERIK VAN DER WILP, Conrector der Latynſche Schole deezer Stad, en, voor weinige jaaren, in hoogen ouderdom, overleeden, heeft een ander gevoelen, wegens de herkomſt van het driekruiſſig Wapenſchild, voorgeſteld, welk ons aanneemlyker toegeſcheenen heeft, en welk wy, hierom, wat nader, beveſtigen zullen. Men vindt dit gevoelen, in eene aantekening op den zoetvloeijenden AMSTELSTROOM van den begaafden Amſterdamſchen Digter, NICOLAAS SIMON VAN WINTER, in 't jaar 1755, uitgegeven; en 't komt, kortelyk, hierop uit: „ Dat Jan van Perſyn, Heer van Waterland, „ en, voor 't jaar 1282, ook Heer van Amſterdam; die drie gouden en drie blaauwe „ balken, de gouden balken, met vier, drie „ en twee roode kruiſſen, belaaden, in zyn „ Wapen voerde (*n*); den middelſten balk, „ daar de drie kruiſſen op lagen, uit dit zyn „ wapen ontleend, en, nevens twee andere „ balken, allen drie als regtopſtaande paalen geſteld, en met verandering van kleuren, gelyk meermaalen, in zulk eene gelegenheid geſchiedt, aan zyne nieuwe „ Heerlykheid Amſterdam, tot een Wapen, „ geſchonken heeft (*o*)." En de volgende *zes* aanmerkingen konnen dienen tot beveſtiging van dit gevoelen. Waarſchynlyk, is het ontleend, uit het Stamwapen van den Huize van Perſyn.

1. Vooraf, merk ik aan, dat de kruiſſen gemeen zyn geweeſt, in ſommige ſtamwapens van oude Amſterdamſche Regenten. 't Geſlagt van *Noort* zegelde, onder anderen, met Aanmerkingen, tot beveſtiging deezer gedagten.

(*f*) *Zie* II. *Deel*, IX. *Boek*, *bl.* 366.
(*g*) *Zie* II. *Deel*, III. *Boek*, *bl.* 159.
(*h*) DOMSELAER IV. *Boek*, *bl.* 66. COMMELIN, *bl.* 451.
(*i*) I. *Deel*, *bl.* 254.
(*k*) P. DUBBELS *by* BIZOT Medaill. Hiſt. van Holland *in 't Voorwerk*, *bl.* (35). *en by* LE LONG, *bl.* 211.
(*l*) *Libr.* I. *Cap.* IX. *p.* 28.

(*m*) *Zie* VAN LEEUWEN Batav. Illuſt. *bl.* 832. LE LONG, *bl.* 146. *en* in de Afbeeld. der Zegels. *N.* 6.
(*n*) *Zie de* Afbeeldingen der Zegels. *N.* 7.
(*o*) Aantek. *op den* zesden Zang *van* N. S. VAN WINTERS Amſtelſtroom, *bl.* 202.

Privilegien. met drie en twee kruiſſen, op balken: dat van *Zaal* en *Heyn*, van gelyken: zo als my, uit Schepenen-brieven van de jaaren 1373, 1391, 1405 en 1435, gebleeken is. 't Is, derhalve, te vermoeden, dat de drie kruiſſen, in 't wapen van Amſterdam, ook uit een ſtamwapen, ontleend zyn.

2. 't Is, wyders, geheel zeker, dat de Amſterdammers gewoon waren, het wapen van ſommigen hunner oude Heeren te voeren in hunne Zegels. Men vindt het Wapen van Henegouwen, in de oude geheime Zegels, en Zegels ten Zaaken van de Stad (*p*); gelyk het, nog tegenwoordig, in het Zegel ten Zaaken (*q*), gevonden wordt. In alle deeze zegels, wordt het wapen van Henegouwen, of door een' Vorſtelyk Perſoonaadje, of door eenen Heraut, vaſtgehouden.

3. Maar in alle de gemelde zegels, vindt men het driekruiſſig Wapenſchild, insgelyks. En hieruit volgt klaarlyk, dat het, voor het Wapen van Henegouwen, of gegeven, of aangenomen moet geweeſt zyn; en, zo 't van een' Heer gegeven, of, uit het Wapen van een' Heer, aangenomen geweeſt is, kan 't van niemant, dan van Heere Jan van Perſyn afkomſtig wezen. Want, na dat het Huis van Henegouwen aan de Heerlykheid van Amſterdam geraakt was, kan men geene Heeren van Amſterdam aanwyzen, uit welker Wapens, de Stad een driekruiſſig Wapenſchild zou hebben konnen ontleenen. En het te ontleenen, uit het Wapen van eenen voorigen Heere, zo het, te vooren, nog niet aangenomen of ingevoerd geweeſt ware, zou een blykbaare hoon voor het Huis van Henegouwen, en door het zelve, waarſchynlyk, ook niet gedoogd geweeſt zyn. Het is dan, te vooren, in gebruik geweeſt: en zo het, even als het Wapen van Henegouwen, van eenen Heere ontleend is; van wien kan het ontleend zyn, dan van Heere Jan van Perſyn?

4. Het Wapen van den Huize van Perſyn wordt juiſt zo beſchreeven, by van Leeuwen (*r*), uit Gouthoeven, als wy het, hiervoor, uit de aantekening van den Heere van der Wilp, beſchreeven hebben. Het voerde negen roode kruiſſen, op drie gouden balken, die tuſſchen drie blaauwe balken lagen. En men vindt het ook zo verbeeld, op een zegel van *Nicolaas van Perſyn*, in de *Privilegien van Haarlem* (*s*), behalve, dat 'er verſchil is in de kleuren, die de Plaatſnyder, vermoedelyk, in 't waſchen afdrukſel, niet heeft konnen onderſcheiden, Privilegien. naar behooren. Uit dit Wapen nu, is, naar alle waarſchynlykheid, het driekruiſſig Wapen van Amſterdam ontleend: 't welk geſchied moet zyn, voor 't jaar 1282, om dat Jan van Perſyn toen van de Heerlykheid van Amſterdam afſtondt (*t*). Men veranderde drie der balken in paalen, veelligt, om het Wapen van Amſterdam te doen zweemen naar de Wapens van andere Steden deezes Lands, die zig met de Scheepvaart geneerden, en ook paalen in haar Wapen voerden; gelyk Dordrecht, Delft, Gouda, Briele, Medenblik en anderen. De kleuren werden ook veranderd. De gouden kleur werdt zwart, de drie kruiſſen, van rood, wit of zilverkleur, en de twee zydpaalen, van blaauw, rood.

5. Maar, zal men mogelyk vraagen, van waar hadden de Perſynen de kruiſſen in hun wapen gekreegen? De *oude Hollandſche Chronyk* (*u*) zal hier op antwoorden, dat *Wouter van Perſyn*, een monik uit deezen huize, die, in 't begin der dertiende eeuwe, bloeide, t'eenigen tyde, zeer inniglyk, en met gevouwen handen, biddende, een gulden kruis tuſſchen zyne handen ontvangen; en dat het huis van Perſyn, van dien tyd af, *negen roode, ſlimme*, dat is ſchuine, of ſcheefſtaande *Cruycen*, in deszelfs Wapen, gevoerd hadt. Doch dit 's een monikenverdigtſel, waarvan, zelfs by den Haarlemmer Karmeliet, die anders, zo veel als de *oude Hollandſche Chronyk*, met Broeder Wouter, opheeft (*v*), geen woord gevonden wordt. Veel eerder zou ik vermoeden, dat een der Perſynen, in de elfde of twaalfde eeuwe, eenen togt naar 't Heilige Land gedaan, en, by die gelegenheid, de kruiſſen in het ſtamwapen geplaatſt heeft. De nakomelingen uit deezen huize, die, te Amſterdam, in aanzien en in Regeering geweeſt zyn, hebben het zelfde wapen gevoerd; gelyk my, uit de zegels aan verſcheiden' Schepenen-brieven, en uit een Wapenboek der Regenten van het Oude-zyds-Huiszitten-Huis, gebleeken is.

6. De waarſchynlykheid, dat Amſterdam zyn driekruiſſig Wapen van Heere Jan van Perſyn ontleend heeft, zal toeneemen, als men aanmerkt, op wat wyze, dit Wapen, in de oude zegels, nevens het Wapen van Henegouwen, geplaatſt zy. Ik kan niet twyfelen, of het Wapen van Henegouwen is in de Zegels gekomen, by gelegenheid, dat Guy van Henegouwen, in den jaare 1300, Heer van Amſtel werdt (*w*). Want zo dit geſchied wa-

(*p*) *Zie de* Afbeeld. der Zegels. N. 8. 9. 10. 11.
(*q*) *Zie de* Afbeeld. *N.* 12.
(*r*) Batavia illuſtr. *bl.* 1049.
(*s*) *Bladz.* 30. *Zie ook* de Afbeeld. der Zegels, N. 7.
(*t*) *Zie* II. *Deel*, I. *Boek*, *bl.* 85.
(*u*) *Diviſ.* XVI. *Cap.* X.
(*v*) *Libr.* XXI. *Cap.* 12.
(*w*) *Zie* II. *Deel*, I. *Boek*, *bl.* 92.

PRIVILEGIEN.

ware, toen de Heerlykheid van Amſtel aan eenen Graave van Holland uit den huize van Henegouwen kwam; dan ſchynt men niet te konnen begrypen, waarom, in laater' tyd, de Wapens der Huizen van Beijeren, Bourgondie en Ooſtenryk ook niet, in deezer Stede Zegels, geplaatſt geworden zyn: 't welk egter niet geſchied is. Nooit vindt men eenige Wapens in deezer Stede zegels, dan dat van Holland, of de ſteigerende Leeuw, in de alleroudſten (*x*), en in zulken, die niet dan aan de Tolbrieven gebruikt werden (*y*); en de drie kruiſſen en het Wapen van Henegouwen, in de overigen. En wat is hiervan anders de reden geweeſt, dan dat Jan van Perſyn en Guy van Henegouwen, na den ondergang van het oude Huis van Amſtel, de eenigſte byzondere Heeren van Amſterdam en Amſtelland geweeſt zyn? Maar om dat Guy van Henegouwen laater regeerde, en grooter Heer was, dan Jan van Perſyn; ook, door eenen Graaf van Henegouwen en Holland, in zyne Heerlykheid, opgevolgd werdt, bekleedt het Wapen van Henegouwen, of de vier ſteigerende Leeuwen, alomme, aanzienlyker plaats in 't Koggeſchip op de Zegels, dan het driekruiſſig, welk wy voor het Perſynſche houden. In eenigen der oudſten, wordt het Wapen van Henegouwen, door eenen Heraut, met de regterhand, van boven, vaſtgehouden; maar op het Perſynſche, welk merkelyk laager ſtaat, leent hy met den linker' arm (*z*). In de meeſte overige oude Zegels, houdt een aanzienlyk Perſoonaadje, die aan 't hooger einde van 't Koggeſchip ſtaat, het wapen van Henegouwen voor de linker borſt; doch een veel minder aanzienlyk geharnaſt krygsman, beneden den voorgemelden ſtaande, voert het Perſynſche, dat ook, in eenen wimpel van de maſt, en in eene vlag van den agterſteven waait, in een vendel, op de ſchouder (*a*). Al 't welke toont, dat het driekruiſſig Wapen min aanzienlyk is gehouden, dan het Henegouwer, en gevolgelyk van eenen minderen Heere, naamlyk, van Jan van Perſyn, ontleend is. Ook wordt het, nog tegenwoordig, alleenlyk tot een tegenzegel van het Zegel ten Zaaken, of van het groote Zegel, en tot het Stads *Cachet* (*b*), gebruikt. Men zag het egter, van ouds, en men vindt het, nog heden ten dage, meer aan gebouwen en Stads werken, veelligt, om dat de *huizen* en *ſterkten* of poorten, die Jan van Perſyn, voor 't jaar 1282, in Amſterdam, bezat (*c*), reeds met dit Wapen verſierd waren: welk voorbeeld men, in de laatere Stedelyke gebouwen, zal gevolgd hebben, op dat dezelven geene ongelyke merktekenen draagen zouden. 't Schynt ook, dat de Ambagten van Ouder- en Nieuwer Amſtel, ſchoon, niet klaarlyk, tot de Heerlykheid van Jan van Perſyn, behoord hebbende, naderhand, in navolging van Amſterdam, de kruiſſen in hun Wapen hebben aangenomen, te weeten, Ouderkerk drie en twee, en Amſterveen drie en een. In het Koggeſchip, op de zegels en elders, is ook, gemeenlyk, een hond verbeeld, veelligt, om te kennen te geeven, dat, volgens de oude gewoonten op de vrye Scheepvaart, de inlaaders het regt van eigendom op de Laadinge behielden, zo lang 'er nog een hond, in 't ſchip, in leeven bleeve (*d*).

PRIVILEGIEN.

Verklaaring der Sieraaden van het driekruisſig Wapenſchild.

Eer wy van het Wapen van Amſterdam, en byzonderlyk van het driekruiſſig ſchild, geheellyk, affcheiden, moeten wy nog een woord zeggen van deszelfs ſieraaden. De Kroon, die, in de vyftiende eeuwe, volgens de aantekening van den Hiſtorieſchryver DANIEL (*e*), nog een zeer ongemeen ſieraad boven de wapens was, paſte niet zo wel boven het Koggeſchip, en heeft, derhalve, natuurlyk, meeſt boven het driekruiſſig Wapenſchild, moeten geplaatſt worden; gelyk, ſedert het jaar 1489, ook gemeenlyk geſchied is. My ſtaat niet voor, dat ik de Keizerlyke Kroon boven het Koggeſchip heb afgebeeld gezien, dan in den gevel van 't Stads Excyns-huis, in de Oudebrugs-ſteeg. Het driekruiſſig Wapenſchild wordt, tegenwoordig, veeltyds, van twee ſteigerende Leeuwen vaſtgehouden. Op het Stads Cachet, ziet men thans maar éénen Leeuw (*f*). Van waar deeze Leeuwen herkomſtig zyn, is geheel onzeker. De meening van ſommigen, dat iemant uit het oud Amſterdamſch geſlagt der Boelens verlof om twee Leeuwen by 't Wapen te voegen, van eenen der Graaven verkreegen, of van Keizer Karel den V. gekogt zou hebben (*g*), heeft weinig ſchyn van waarheid. Men vindt naauwlyks voorbeelden van Wapens van Amſterdam, die, door een' of twee Leeuwen, worden vaſtgehouden, voor diep in de zestiende eeuwe. In prentverbeeldingen van den jaare 1518, ziet men 't wapen nog, zonder Leeuwen. In de Houtſneêkaart van CORNELIS ANTHONISZOON, die, in 't jaar 1544, uitgegeven werdt, wordt het, van eenen Neptunus, vaſtgehouden. En ik twy-

(*x*) *Zie de* Afbeel. der Zegels. *N.* 3 *en* 4.
(*y*) *Zie de* Afbeeld. *N.* 5.
(*z*) *Zie de* Afbeeld. der Zegels. *N.* 8.
(*a*) *Zie de* Afbeeld. *N.* 9, 10 *en* 11.
(*b*) *Zie de* Afbeeld. der Zegels. *N.* 12 *en* 13.
(*c*) *Zie* II. *Deel*, I. *Boek*, *bl.* 85.
(*d*) *Vide* RYMERI Acta publ. Angl. *Tom.* V. *P.* IV. *p.* 82.
(*e*) Hiſt. de France *Tom.* VI. *p.* 179.
(*f*) *Zie de* Afbeeld. der Zegels. *N.* 13.
(*g*) DOMSELAER III. *Boek*, *bl.* 212. COMMELIN, *bl.* 188.

Privilegien. twyfel zeer, of men de Leeuwen wel veel vroeger zal konnen toonen, dan in den gevel van 't Krankzinnigen-Huis op den Kloveniers-burgwal, waaraan 't jaartal van 1562 geſteld is, en in de gevels der oude Waage op den Dam, die, in 't jaar 1565, gebouwd werdt. Aan de ooſtzyde van den Oudezyds-Agterburgwal, even bezuiden de Molenſteeg, ſtaat egter, nog tegenwoordig (1766), een oud huis, met het jaartal 1561 in den gevel, en het wapen der Stad, door twee Leeuwen vaſtgehouden. Ik heb maar één huis in de Stad konnen vinden, waaraan ouder jaartal ſtaat, te weeten, het hoekhuis van 't Water en de Texelſche kaai, aan welks zydgevel, het jaartal 1558 gezien wordt. Vraagt men nu, van waar deeze Leeuwen ontleend zyn? myn antwoord is, dat menze, toen, in de zeſtiende eeuwe, de Wapenkunde, allengskens, tot meerder volkomenheid geſteegen was, en ieder wapen zyne *Tenanten* of vaſthouders hebben moeſt, ontleend heeft, of uit het Wapen van Henegouwen, of uit het Wapen van Holland, in de oude Zegels der Stad. Het eerſte is my egter waarſchynlykſt. Uit het Wapen van Holland, welk maar éénen Leeuw voert, kon men 'er geenen twee ontleenen; wel, uit het Wapen van Henegouwen, welk uit vier ſteigerende Leeuwen beſtaat. Doch 't meeſt, dat wy, over den oorſprong van de wapenen deezer Stad, hebben konnen voorſtellen, beſtaat, uit meer of min waarſchynlyke giſſingen, waarover wy den kundigen Leezer gaarne laaten oordeelen.

IV. Regt der Maate. In 't jaar 1389, ſchonk Hertog Albrecht van Beijeren het Regt der

Maate

aan de Stad (*h*), waaronder, gelyk wy, elders (*i*), gegiſt hebben, ook het Regt der *Waage* vervat is; ſchoon de Impoſt op de Waage, door de Graaflykheid, verpagt werdt (*k*). Het Regt der Maate begrypt in zig het regt, om allerlei Maaten beide van natte en drooge Waaren, op haare behoorlyke grootte, te doen houden, en deswege, het vereiſchte opzigt te doen hebben. In gevolge van dit Regt, ſtellen Burgemeeſteren niet alleen Koorenmeeters, Wynroeijers, Branders van Bier- Wyn- Olie- Zeep- en andere Vaten, en verſcheiden' andere Amptenaars aan, die zorg draagen, dat niemant, in zyne maat, verkort worde; maar men heeft, hier ter Stede, ook Commiſſariſſen van de groote, en Ykers van de kleine Yk, voor welken, de meeſte Maaten, van tyd tot tyd, gebragt, onderzogt en geykt, of, met het jaartal, waarin het onderzoek geſchiedt, gebrand, of op eenige andere wyze, gemerkt moeten worden. Privilegien.

De Commissarissen *van de* groote Yk zyn drie in getal. Zy worden, door Burgemeeſteren, voor hun leeven, aangeſteld, en zitten, om de drie jaaren, op 't Zeeregt aan den Kamperſteiger, om Koorenſchepels, die twee en dertig kop houden moeten, heelen en halven, Koorenmeetersſtokken, Zoutmaaten, en koperen Koolenmaaten te yken, zynde 't Loon daarvoor, by de Keuren, bepaald (*l*). Commiſſariſſen van de groote Yk.

De *Ykers van de kleine Yk*, zynde de Overluiden van 't Fruitverkoopers-Gilde (*m*), yken, jaarlyks, de appeltonnen, de appelmanden en alle fruit-, gort-, meel-, erweten- en boonen-maaten, die kleiner zyn, dan een half ſchepel; waartoe hun plaats aan de Engelſche Kerke op 't Begynhof toegeſtaan is (*n*). Ykers van de kleine Yk.

Wyders, is 'er een *Brander van Biervaten*, die zorg draagt, dat 'er geene Biervaten gebruikt worden, dan die, hier ter Stede, gemaakt zyn, en de vereiſchte grootte hebben, moetende de tonnen een honderd agt en twintig; de half-vaten vier en zeſtig, en de vierdendeels twee en dertig mingelen houden (*o*). Nog heeft men een' *Brander van de Wyn- en Olievaten*, die ook, jaarlyks, met water, hermeeten, en van nieuws gebrand moeten worden, houdende een aam wyns en een quarteel olie, ieder zo veel mingelen, als een ton biers (*p*). Branders van Bier-, Wyn- en Olievaten.

Tot het roeijen der Wynen, Brandewynen en Traan, die, in ongeykte fuſt, zyn gevaat, zyn vyf *Wynroeijers* aangeſteld, die zig, in 't roeijen, ſtiptelyk, naar de Keuren, gedraagen moeten (*q*). Wynroeijers.

Ook is 'er een *Brander van Zeepvaten*, moetende eene Zeepton vier, eene halve ton twee, en een vierdendeel één kan van drie en twintig mingelen en een half pintje, wynmaat, houden (*r*). Branders van de Zeepvaten.

Van de kleine *Bier- en Melkmaaten* is, insgelyks, een *Yker*, die ook de Bikſteen-, Schelpzand- en Kalkmaaten yken moet (*s*). Yker van de Bier- en Melkmaaten.

De Schepen worden, door een' gezwooren *Schipmeeter*, gemeeten, eer zy, in 't openbaar, mogen verkogt worden. Men meetze, met Amſterdamſche voeten van elf duimen, die overeenkomen moeten met de yzeren Voetmaat, welke, in de zeſtiende eeuwe, op der Stede *Schryfkamer* of Secre- Schipmeeter.

(*h*) Handv. *bl.* 2. [9].
(*i*) II. *Deel*, II. *Boek*, *bl.* 128.
(*k*) Handv. van Kennemerl. *bl.* 92.
(*l*) Handv. *bl.* 928, 929, 930.
(*m*) *Zie* IV. *Deel*, I. *Boek*, *bl.* 443.
(*n*) Handv. *bl.* 928, 933. Keurb. C. *f.* 405. D. *f.* 18.
(*o*) Handv. *bl.* 933, 934.
(*p*) Handv. *bl.* 927, 928, 936, 937, 939.
(*q*) Handv. *bl.* 937, 938, 939, 940.
(*r*) Handv. *bl.* 937.
(*s*) Handv. *bl.* 926, 936.

PRIVILEGIEN. cretarye, en voor de Waage, plagt te hangen (*t*), en nu op de Thesaurie bewaard wordt, alwaar ook de standers der overige Maaten geplaatst zyn. De Elle, die hier ter Stede gebruikt wordt, zynde de Brabantsche, moet ook, jaarlyks, geykt worden; waartoe, voormaals, de Stads Zyden-Lakenmeeter aangesteld was (*u*); doch nu eene byzondere *Ellen-Ykster* aangesteld is. De Overluiden van het Groot-Kraamers-Gilde zyn bevoegd verklaard, om, van tyd tot tyd, op de behoorlyke gesteldheid der ellen, onderzoek te doen (*v*). Wy spreeken niet van andere Ykers en Meeters, die, voormaals, in wezen waren (*w*), of nog in wezen zyn. Van de laatsten, hebben wy, reeds by verscheiden' andere gelegenheden, gewag gemaakt. Burgemeesteren hebben, uit kragte van het regt der Waage, welk de Stad bezit, al vroeg, zorg gedraagen, dat niemant, in zyn gewigt, verkort werdt. Twee- of driederlei gewigt heeft men, reeds in de zestiende eeuwe, of eerder, hier ter Stede, in den handel, gebruikt: *Troisch gewigt*, zynde genoegzaam het zelfde als het *Amsterdamsch Waag-gewigt*, en *Luiksch* of *Brabantsch gewigt*. Het Troisch gewigt, zo genaamd, naar de Stad *Troyes* in Champagne, daar men, van ouds, met zwaar gewigt, en zeer naauwkeurig, plagt te weegen, is veertig of twee en veertig aazen op 't pond ligter dan het Amsterdamsch Waaggewigt, welk verschil hierdoor schynt veroorzaakt te zyn, dat men, al vroeg, om de agting van 't Amsterdamsch Waag-gewigt, 't welk het zelfde als het Troisch gewigt plagt te zyn, te beter te bewaaren, op het zelve, boven het Troisch gewigt, nog eenige toebaat heeft willen geeven. Zelfs, vindt men, dat het Fransch Troisch gewigt, tegenwoordig, zes en twintig en twee derde aazen op 't mark ligter is dan het Troisch gewigt, welk hier ter Stede in gebruik is. Het Luiksch of Brabantsch gewigt is omtrent vyf ten honderd ligter dan het Amsterdamsch, maakende vyf en negentig pond Amsterdamsch omtrent honderd pond Luiksch of Brabantsch gewigt. Doch dit gewigt is, niet altoos, hier ter Stede, in even wettig gebruik geweest. In 't jaar 1487, werdt gekeurd, dat de Kraamers, en alle anderen alleen Troisch, en geen *Coelsche* [Keulsch] gewigt gebruiken zouden (*x*). Doch in 't jaar 1494, werdt, daarentegen, bevolen, dat elk zig van *Coelsch* [Keulsch] gewigt bedienen zou, uitgenomen de Zilversmeden, die zig aan het Troisch gewigt schynen te hebben moeten houden (*y*). Maar 't leedt niet langer, dan tot in 't jaar 1502, toen bevolen werdt, dat niemant *eenige Coepmanschepen* of *goeden*, *die hy* verkogt, *t zy was*, *vlas*, *Specerie*, *Cramerye*, *of anders*, *niet vuytgezondert*, zou mogen *uytwegen*, *dan mit zulcke gewichte*, als *men gebruukt in der Stede waghe*, *'t welck es Troysche gewichte* (*z*). En in 't jaar 1504, werdt op nieuws belast, alleen Troisch gewigt te gebruiken; om welk te yken, byzondere persoonen waren aangesteld (*a*). Nogtans, moet, hier in, door den tyd, wederom eenig verloop gekomen zyn, om dat het gebruiken van Troisch gewigt alleen, aan allen zonder onderscheid, zelfs aan de Apothekers, en in 't weegen van Katoen en gouden passementen, by eene Keure van den twee en twintigsten January des jaars 1600, wederom, aanbevolen werdt (*b*). Doch, in 't jaar 1630, werdt het gebruiken van Amsterdamsch gewigt alleen aan Zydekraamers in 't klein, Winkeliers, Kruideniers, en alle anderen gebooden, met deeze uitzondering nogtans, dat zulken, die Quikzilver, Couchenille en Zyde in 't gros verkogten, Brabantsch; en de Spykerkoopers Luiksch gewigt, zynde even zwaar als het Brabantsch, gebruiken mogten (*c*): waarmede, volgens laatere Keuren, ook het getwynd garen en de kammen mogen worden gewoogen (*d*). Doch den grooten en kleinen Koffy- en Thee-winkelieren, den Brood- en Koekenbakkeren en den Vleeschhouweren is, nog by eene Keure van den dertigsten January des jaars 1721, belast, niet dan Amsterdamsch gewigt te gebruiken (*e*).

PRIVILEGIEN.

Ellen-Ykster.

Onderscheiden gewigt.

Al dit gewigt moet, eens 's jaars, herykt, en, met het jaartal, gemerkt worden (*f*): waartoe, van Stads-wege, twee *Ykers* zyn aangesteld: een *van 't Amsterdamsch koperen, en 't Brabantsch* of Luiksch *yzeren en koperen Gewigt*, en een *van 't Amsterdamsch yzeren Gewigt*, die, te gelyk, de Oliemaaten en gepegelde kannen ykt (*g*). De *algemeene Ykmeester van het Troisch gewigt* over gantsch Holland en Westfriesland, die, te gelyk, algemeene Ykmeester van dit gewigt is, over de Vereenigde Provincien en Generaliteits-Landen, houdt ook zyn verblyf in Amsterdam. Hy wordt, als Ykmeester van Holland, door 's Lands Staaten, aangesteld, op den voorslag of benoeming van Burgemeeste-

Ykers van 't koperen en yzeren Amsterdamsch en Brabantsch gewigt.

Ykmeester generaal van het Troisch gewigt.

(*t*) Handv. *bl.* 929, 938.
(*u*) Handv. *bl.* 927, 929, 932.
(*v*) Keurb. U. *f.* 63.
(*w*) Handv. *bl.* 926, 929, 937, 939, * 936.
(*x*) Keurb. A. *f.* 159, 159 *verso*, 160.
(*y*) Keurb. B. *f.* 2 *verso*.
(*z*) Keurb. B. *f.* 65 *verso*.
(*a*) Keurb. B. *f.* 76 *verso*.
(*b*) Handv. *bl.* 926.
(*c*) Handv. *bl.* 927.
(*d*) Handv. *bl.* 938, * 935.
(*e*) Handv. *bl.* 931, 932.
(*f*) Handv. *bl.* 927, 931.
(*g*) Handv. *bl.* 926, 927, 929, 931. Keurb. G. *f.* 162 *verso*, L. *f.* 31.

Privilegien. teren deezer Stad (*b*). Voormaals, plagt het onderzoek der Ellen, Maaten en Gewigten, door 't Geregt, te geſchieden (*i*). Doch, ſedert veele jaaren, zyn 'er Stads Ykers toe bevoegd verklaard.

V. Regt om Excynzen te mogen heffen. Het Regt om de ingezetenen der Stad en derzelver Vryheid, met eenen redelyken

Excyns,

te mogen bezwaaren, moet ook onder de Voorregten der Stede geteld worden. De Stad bezit dit voorregt, uit kragte van verſcheiden' Graaflyke Octroijen, die, in 't eerſt, voor eenen bepaalden tyd, en daarna, zonder bepaaling, verleend werden. Hertog Albrecht gaf Schepenen en Raade, in 't jaar 1398, verlof, om *enen redeliken excynſe* te *moghen ſetten op alle goede, daer hun op genoegen ſal te ſetten*, die *binnen* der *Stede of havenen van Amſtelredamme ſyn of comen ſullen*, tot dat de Stad voldaan zou zyn van negenduizend Hollandſche ſchilden, die zy, tot den Frieſchen oorlog, verſchooten hadt (*k*). Doch in 't jaar 1401, kreegen de Raaden der Stede vryheid, om eenen Excyns van zes Hollandſche grooten te leggen op elk vat biers, en *voort op andere goeden, gelyck die Raeden redelycke* zouden *oordeelen* (*l*), zonder dat 'er eenige bepaaling van tyd werdt bygevoegd. Ook is de Bier-Excyns, van dien tyd af, ſomtyds, wel eens verhoogd, of verlaagd (*m*); doch beſtendiglyk, tot op deezen tyd, geheeven geworden, en, nevens andere Excynzen, die al vroeg werden ingevoerd, in eene Handveſt van Hertoge Jan van Beijeren van den jaare 1420, aangemerkt, als *der Stede toebehorende* (*n*). Hertog Filips van Bourgondie vergunde de Stad, in 't jaar 1452, dat niemant, geduurende den tyd van tien jaaren, op een vierdendeel myls na aan de Stad, wyn of bier tappen mogt, dan op der Stede Excynzen. De Karthuizers- en Reguliers-Kloosters alleen, die even buiten de Stad lagen, mogten zo veel bier en wyn tappen en drinken, als zy behoefden, zonder eenigen Excyns ſchuldig te zyn (*o*). Keizer Karel de V. verboodt het tappen buiten de Stad, binnen zekere paalen, geheellyk, in 't jaar 1539; doch alzo dit verbod, voornaamlyk, zo niet eeniglyk, geſchied was, om de byeenkomſten der Lutherſchen en andere Hervormden te beletten (*p*), hieldt het niet langer ſtand, dan tot na de verandering der Regeeringe, in 't jaar 1578, wanneer het tappen binnen de Vryheid, op der Stede Excynzen, wederom toegelaaten werdt. Tot in 't jaar 1492, ſchynen 'er geene vaſte Excynzen, hier ter Stede, geheeven te zyn, dan op bier, wyn en gemaal; doch in 't gemelde jaar, werden 'er verſcheiden' nieuwe Excynzen opgelegd (*q*), die, ſedert, ter oorzaake van de toeneemende laſten der Stede, van tyd tot tyd, hebben moeten vermeerderd worden. De Wyn- en Bier Excyns, als de voornaamſte zynde, is, al vroeg, de *groote Excyns* genaamd (*r*). De Excynzen worden, ſedert lang, hier ter Stede, opgelegd, of by de Vroedſchap, of by Burgemeeſteren, met bewilliging der Vroedſchap (*s*); 't welk overeenkomt met de Handveſt van den jaare 1401, hiervoor aangehaald. Zy worden, of *gecollecteerd*, of verhuurd. Doch by een Graaflyk Privilegie van den jaare 1420, is reeds belaſt, dat die van den Geregte, noch derzelver dienaars, geen deel in 't huuren der Excynzen hebben mogen (*t*). De Steden in 't gemeen hebben, by Plakaat van den negenden Auguſtus des jaars 1658, regt van *legaal hypotheek* en *parate executie* verkreegen tegen de huurders haarer Excynzen, en derzelver medeſtanders (*u*). Men heeft egter, hier ter Stede, verſtaan, dat byzondere Perſoonen, ouder hypotheek hebbende, voor de Stad, ook op de boedels van de huurders van der Stede Excynzen, *geprefereerd* waren (*v*): en overeenkomſtig hiermede, hebben 's Lands Staaten zelven, in 't jaar 1678, verſtaan, dat het gemeene Land, op den boedel van eenen te kort komenden ſchuldenaar, geen meer regt heeft, dan de overige Schuldeiſchers (*w*).

Privilegien.

De Excynzen, die, nog tegenwoordig, door de Stad geheeven worden, zyn die op de Bieren, Wynen, Brandewynen en inkomende Graanen, welken, onder den naam van *grooten Excyns*, begreepen zyn: voorts, die op de Waage, het Beeſtiaal, de Turf en Koolen, het Brandhout, de Huiden en de Rytuigen. De Stad heeft ook, in 't jaar 1645, Octroi verkreegen, om een' Excyns van een' tagtigſten Penning te heffen van alle de vaſte goederen, die binnen de Stad ver-

(*b*) Reſol. Vroedſch. *Lt.* C. 17 *April* 1660. *f.* 18. *Lt.* F. 31 *Jan.* 1669. *f.* 140 *verſo.* Groot-Memor. N. IV. *f.* 168 *verſo.* Stads Miſſiven, N. III. *f.* 255. N. XIX. *f.* 99 *verſo.* Groot-Plakaatb. V. *Deel*, *bl.* 967, 984.
(*i*) Keurb. B. *f.* 150.
(*k*) Handv. *bl.* 171.
(*l*) Handv. *bl.* 134.
(*m*) Groot-Memor. N. I. *f.* 75, 79. Keurb. A. *f.* 147 *verſo*, 177.
(*n*) Handv. *bl.* 126.
(*o*) Handv. *bl.* 17, 18. *Verg. bl.* 171.
(*p*) Handv. *bl.* 18, 19.
(*q*) Keurb. A. *f.* 186.
(*r*) Reſol. Vroedſch. *N.* 1. 27 *Jan.* 1557.
(*s*) Reſol. Vroedſch. *N.* 19. 27 *Novemb.* 1645. *f.* 62. *Lt.* A. 3 *Maart* 1656. *f.* 73 *verſo.* Groot-Memor. N. IV. *f.* 94 *verſo.*
(*t*) Handv. *bl.* 126.
(*u*) Groot-Plakaatb. II. *Deel*, *kol.* 1129.
(*v*) Reſol. Vroedſch. *Lt.* A. 17 *July* 1658. *f.* 36.
(*w*) Groot-Plakaatb. III. *Deel*, *bl.* 591.

PRIVILEGIEN. verkogt worden (*x*); over welk Octroi, wy, by eene andere gelegenheid, eenige aanmerkingen hebben gemaakt (*y*). Van de Koopmanſchappen, die, by de ſtok, of in't bekken, verkogt worden, wordt een half ten honderd betaald aan de Stad, volgens eene Keure van den zes en twintigſten January des jaars 1649 (*z*). By eene Keure van den vierden February des jaars 1762, is belaſt, dat de betaalde Excyns van gezouten of gerookt vleeſch of ſpek, welk, van buiten, in deeze Stad werdt ingevoerd, wederom zou worden afgeſchreeven, wanneer het hier niet gebruikt, maar naar elders vervoerd werdt (*a*). Wyders, zyn'er, voor deezen, nog eenige andere Excynzen geheeven, die, door den tyd, te niet geloopen, of afgeſchaft zyn. Onder de laatſten, is de *Reep-Excyns*, zynde eene belaſting op Wollen- en Linnen-Lakenen, die, by de ellemaat, verkogt werden, en, door den Pagter, of Pagterſche van deezen Excyns, met de *Reep*, plagten te worden nagemeeten: welke Excyns al zeer oud was (*b*); doch, in 't jaar 1738, by eene Reſolutie van den Oud-Raad van Burgemeeſteren, vernietigd is (*c*).

VI. REGT VAN EXUE. De Stad heeft, al van ouds, nog een ander inkomen gehad, uit de vordering van het regt van

EXUE,

Iſſue of *Uittogtgeld*, welk betaald wordt van alles, wat, uit hoofde van erfenis, of op eenige diergelyke wyze, verkreegen zynde, uit deeze Stad, naar elders, vervoerd wordt. In 't jaar 1682, werdt, by de Vroedſchap, voor waarſchynlyk gehouden, dat de Stad dit voorregt bezat, uit kragte eener Graaflyke Gifte (*d*). En 't is geheel zeker, dat zy, in het zelve, beveſtigd is, by eenen brief van Koning Filips van den negentienden July des jaars 1561 (*e*). Maar in dien zelfden brief, wordt erkend, dat men, hier ter Stede, dit regt, meer dan honderd jaaren te vooren, *emmers ſoo langhe, dat geen memorie van menſchen en is ter contrarie*, hadt bezeten. Doch van zulk eenen vroegen tyd, is my geen ſpoor altoos van eenige Graaflyke Gifte voorgekomen: wel, dat het Uittogtgeld, omtrent den aanvang der vyftiende eeuwe, reeds gevorderd werdt van Poorters, die geene drie jaaren Poorters bleeven (*f*). 't Zou dan zeer wel zyn konnen, ſchoon voornaame mannen geenen grond van dit regt ſchynen te kennen, dan de Privilegien der hooge Overheid (*g*), dat Burgemeeſteren, of Schepenen en Raad het Uittogtgeld, van ouds, hadden gevorderd, om dat het redelyk was, dat zulken, die eenige erfeniſſen van hier wilden vervoeren, of met hun eigen goed vertrekken, vooraf, hun aandeel droegen van de laſten en koſten, in welken de Stad, ter oorzaake van de bewaaringe en beſcherminge dier goederen, vervallen was, en om dat een diergelyk regt, ook in veele andere Steden, gevorderd werdt. De Stad Haarlem, welke men niet weet, ooit Octroi tot het heffen van het Regt van Exue gehad te hebben, heeft het, nogtans, in gevolge eener Keure van den jaare 1440, geheeven (*h*). En 't Hof van Holland heeft, meermaalen, de gegrondheid van dit Regt erkend, niet alleen ten opzigte van Steden, die't, by Octroi, verkreegen hadden; maar ook van zulken, die alleenlyk in eene langduurige bezitting van het zelve geweeſt waren (*i*). Ook wordt, in een Octroi tot heffinge van een Exue-geld, in den jaare 1541, aan de zes Waterlandſche Dorpen, verleend, erkend, dat de vordering van dit Regt, in andere Steden en Plaatſen van Holland, in gemeen gebruik was (*k*). Op den agttienden April des jaars 1495, werdt, *by den heer*, dat is, den Schout, *ende 't gerecht, den perſonen van de* XXXVI. *notable ende ryckdom van der Stede* van Amſterdam, toegeſtaan, *tot der Stede behoef*, onder andere laſten, een vyftiende penning *Exuegeld* van de goederen, die, door vertrekkende Poorters, waarvan de *Quohieren* nog voorhanden zyn (*l*), of by wege van erfenis, ter Stad uit gevoerd werden; ten ware dat, in de Plaatſen, werwaards de goederen werden vervoerd, door de Poorters deezer Stede, in gelyk geval, meer moeſt betaald worden (*m*). Doch in de *Reſolutie*, hieromtrent genomen, wordt niet te kennen gegeven, dat dit regt, uit kragte eener Graaflyke Gifte, gevorderd werdt. 't Is ook, ongetwyfeld, al veel vroeger, gevorderd geweeſt, ſchoon het, veelligt, niet vroeger, op een' vyftienden penning geſteld geworden is. Immers, in 't jaar 1476, werdt al, by Burgemeeſteren en Raaden, beſlooten, *Roelof Jacobsz.*, Burger deezer Stede, die met

(*x*) Handv. *bl.* 210.
(*y*) *Zie* II. *Deel*, XV. *Boek*, *bl.* 544.
(*z*) Handv. *bl.* 203.
(*a*) Keurb. U. *f.* 16.
(*b*) Handv. *bl.* 207.
(*c*) Reſol. *van den* Oud-Raad van Burgem. *van* 31 *July* 1738. *f.* 93 *verſo.*
(*d*) Reſol. Vroedſch. *Lt.* O. 8 *Sept.* 1682. *f.* 284. Groot-Memor. *N.* V. *f.* 1 *verſo.*
(*e*) Handv. *bl.* 229. 't Oorſprongkelyke *beruſt in 't* Vertrek der Theſaurie, *Oude Laade* V. *Lt.* M. M.
(*f*) Keurb. A. *f.* 9.
(*g*) *Vid.* BYNKERSHOEK Quæſt. Jur. publ. *Libr.* II. *Cap.* XXV. §. VII. *p.* 379.
(*h*) *Zie* DE BRUYNS Haarl. I. *Deel*, *bl.* 179, 291.
(*i*) *Zie* Sentent. van den Hoogen en Provinc. Raade, *bl.* 87, 93, 96, 114.
(*k*) Handv. van Waterl. *bl.* XXXVII.
(*l*) *In 't* Vertrek der Theſaurie, *Oude Laade* E. *Lt.* F.
(*m*) Groot-Memor. *N.* I. *f.* 301. *Zie ook* Handv. *bl.* 229.

Privilegien.

met der woon naar Utrecht vertrokken was, aan te ſchryven, dat hy zyn aandeel moeſt komen voldoen, in de ſchulden, die de Stad, onder anderen zynenthalve, gemaakt hadt, of dat men zulks, anderszins, aan zyne goederen verhaalen zou (*n*). Uit welk beſluit, af te neemen is, dat het Regt van Exue toen reeds gevorderd werdt. En in 't jaar 1453, werdt het, met Groningen, in't jaar 1464, met Haarlem (5), en in'tjaar 1470, met Deventer, over en weder, te niet gedaan (*o*): waaruit klaarlyk blykt, dat het, hier ter Stede, lang voor 't jaar 1476, plagt gevorderd te worden. Nogtans, ſchynt men, in de zeſtiende eeuwe, de invordering van het zelve, ſomtyds, verzuimd, of nagelaaten te hebben. Immers, ik vind, dat men, in 't jaar 1539, beſloot, het zelve, *op nieuws*, te vorderen, en ten dien einde, twee Ontvangers van het Exue, *Mr. Cornelis Gerbrandsz.* en *Gerrit Jacobsz. Couckebacker*, aan te ſtellen (*p*). In 't jaar 1596, ſtondt de Stad het Exuegeld, voor den tyd van twee of drie jaaren, af aan het Mannen-Tugthuis (*q*). Doch, ſedert, heeft zy de heffing van dit Regt wederom aan zig gehouden. Zy vordert het, egter, tegenwoordig, byna eeniglyk van uitgaande erfeniſſen: wordende, ſedert veele jaaren, niets gevorderd van Poorters, die, met hunne goederen, ter Stad uit vertrekken. Doch van erfeniſſen heft de Stad, thans, en ſedert lang, niet den vyftienden; maar den tienden Penning, ten ware men toonen kon, dat, in de Plaatſen, werwaards, de goederen van hier vervoerd worden, minder gevorderd werdt.

Het Regt van Exue brengt egter, tegenwoordig, zeer weinig op; niet alleen, om dat het, al van de vyftiende eeuwe af, met verſcheiden' Landen, Steden en Plaatſen, over en weder, vernietigd geworden is, maar vooral, om dat Burgemeeſteren, op den agttienden April des jaars 1726, verklaard hebben, bereidwillig te zyn, om, des verzogt zynde, dit Regt, in het toekomende, met eene iegelyke Stad, onder behoorlyke wederzydſche *Acte van Mortificatie*, te willen vernietigen (*r*); op welke verklaaring, de vernietiging van het Regt van Exue, met verſcheiden' Landen, Steden en Plaatſen, gevolgd is, en nog, geduuriglyk, volgt. Privilegien.

Wy voegen hier eene Lyſt by van alle de Landen en Plaatſen, tuſſchen welken en deeze Stad, dit Regt, tot nu toe, dat is, tot den vyftienden October des jaars 1766, over en weder, 't zy voor een' tyd, of voor altyd, vernietigd is. Zy is, ten deele, uit de gedrukte Handveſten, en, voor 't overig gedeelte, uit de nog ongedrukte Stads Regiſters, opgemaakt.

Groningen,	in 't jaar	1453.
Haarlem	——	1464.
Deventer	——	1470.
Dordrecht,	——	1543.
Alkmaar	——	1553.
Leiden	——	15...
Delft	——	1554.
Haage	——	1555.
Schoonhoven	——	1557.
Enkhuizen	——	1562.
Hoorn	——	1563.
Amersfoort	——	1569.

Met de agt laatſtgemelde Steden, is de vernietiging alleenlyk geſchied, voor den tyd van twintig jaaren; doch heeft, nogtans, ſedert, ſtand gehouden.

Briele	——	1579.
Antwerpen	——	1659.
Friesland	——	1681.
Stad Utrecht	——	1682.
Nieuwmegen	——	1682.
Arnhem	——	1684.
Ootmarſum	——	1684.
Drente	——	1685.
Kampen	——	1686.
Oudenboſch	——	1687.
Stad en Land van Viane		1688.
Brandenburg, voor tien jaaren.		1688.
Embden	——	1690.
Medenblik	——	1691.
Fleurus	——	1691.
Namen	——	1691.
Wezel	——	1692.
Bommel	——	1692.
Londen	——	1696 en 1757.
Norden,	——	1706.
't Vlek Bentheim	——	1712.
Graave	——	1712.
Hardenberg	——	1713.
Harderwyk	——	1713.
Lingen	——	1713.
Nordhorn, in't Graafſchap Bentheim	——	1713.

(*n*) Groot-Memor. *N.* I. *f.* 75 *verſo.*
(*o*) Handv. *bl.* 244, 244, 237.
(*p*) Groot-Memor. *N.* I. *f.* 311 *verſo.*
(*q*) *Zie* III. *Deel*, IV. *Boek*, *bl.* 250.
(*r*) Groot-Memor. *N.* X. *f.* 52. Handv. *bl.* 230.

(5) De Heer van Oosten de Bruyn tekent, in zyn *Haarlem* (I. Deel, bl. 294.) aan, dat het Exue, met Amſterdam, in 't jaar 1554, vernietigd is, zienде op de laatſte Overeenkomſt, deswege gemaakt. Doch men hadt diergelyke overeenkomſten, reeds veel vroeger, en, onder anderen, in 't jaar 1464, getroffen; gelyk, zelfs uit eene aantekening op de *Privilegien van Haarlem*, bl. 258. te zien is.

PRIVILEGIEN.

OVERYSSEL	in 't jaar	1713.
Zwol	——	1713.
Fredrikſtad	——	1714.
Middelburg	——	1714.
Gorinchem	——	1715.
Goes	——	1716.
OOSTFRIESLAND		1723.
Duuren	——	1728.
Zieriksee	——	1730.
Hildesheim	——	1732.
NIEUW YORK -		1732.
S. Gallen	——	1734.
Montfoort	——	1734.
BRUNSWYK en LUNENBURG	——	1734.
Maaſtricht	——	1736.
Briſtol	——	1739.
Beverwyk	——	1740.
STAD en GRAAFSCHAP KUILENBURG	——	1740.
Rotterdam	——	1740.
Zugtelen	——	1740.
Weesp	——	1741.
Stad Zutfen	——	1742.
Doornik	——	1742.
HESSEN	——	1744.
Leipzig	——	1744.
GULIK en BERG -		1746.
Geneve	——	1746.
Vliſſingen	——	1746.
Varel en Knipbuizen -		1747.
Sluis in Vlaanderen -		1749.
OLDENBURG en DELMENHORST		1750.
Keulen	——	1751.
Luik	——	1756.
Woerden	——	1758.
STAD en GRAAFSCHAP BRONKHORST	——	1759.
HEERLYKHEID JEVER		1759.
HERTOGDOM WURTEMBERG	——	1760.
Stad Wismar	——	1760.
HERTOGDOM MEKELEMBURG -		1761.
Gouda	——	1762.
HERTOGDOM KLEEVE	——	1763.
Wyk by Duurſtede		1764.
's Hertogenboſch -		1764.
KEUR-PALTSISCHE LANDEN	——	1764.
GROOT-BRITANJE		1764.

Tot de invordering van 't regt van *Exue*, is een der Stads Secretariſſen aangeſteld, die daarvan, jaarlyks, verantwoording doet aan de Theſaurie Ordinaris deezer Stede. 't Schynt, dat 'er, van ouds, immers in de zeſtiende eeuwe, twee Exuemeeſters waren aangeſteld, die dit regt ontvingen; gelyk my, onder anderen, gebleeken is, uit eene oorſprongkelyke *Quitantie* van den agttienden Maart des jaars 1569, die ik, om dat 'er ook uit te zien is, dat dit regt, toen nog, door vertrekkende Poorters, betaald werdt, goedgevonden heb, aan den voet deezer bladzyde, te plaatſen (6). PRIVILEGIEN.

VII. Aloud Regt tot de heffinge van een PAALGELD.

De Stad heeft, wyders, van ouds, regt gehad tot de heffinge van een

PAALGELD,

welk, voor het ſtellen van baaken en kaapen, en het leggen van zeetonnen, van alle ſchepen, die, uit zee, voor de Stad, of zelfs maar binnen de zeegaten, kwamen, gevorderd werdt. En dit is, reeds in de veertiende eeuwe, geſchied. Immers, Burgemeesteren ſchreeven, op den zesden Auguſtus des jaars 1474, *an de Vrouwe van Eemden*, [Graavinne van Ooſtfriesland], dat de Stad, voor meer dan honderd jaaren, door de Koopluiden en Zeevaarenden, verzogt zynde, zekere tonnen te leggen en kaapen te ſtellen, daarvoor 't Paalgeld gevorderd hadt (*s*). Ook werdt, reeds in 't begin der vyftiende eeuwe, of eerder, gekeurd, dat een *yghelic Sciphere*, van der Zee komende, zyn *bakenghelt* betaalen zou (*t*). In eene Handveſt van Hertoge Filips van Bourgondie van den zeſtienden May des jaars 1452, waarby het Paalgeld, ten behoeve der Stad, op eenen goeden Vlaamſchen groot van 't laſt, geſteld werdt, wordt ook erkend, dat de Stad, al van ouds, tonnen gelegd, en kaapen of vuurtekens geſteld, en daarvoor een Paalgeld ontvangen hadt. Ook blykt 'er uit, dat zy toen omtrent zeſtig tonnen in de Zuiderzee onderhieldt, en vier kaapen, of vuurtekens, een op Huisduinen, een op Texel, een op Vlieland, en een op ter Schelling (*u*). Op het betaalen van het Paalgeld door de Oosterlingen, die, in de vyftiende eeuwe, ſterk voeren op Amſterdam, werdt, in 't jaar 1474, eene overeenkomſt getroffen (*v*). Op de nieu-

(*s*) Groot-Memor. N. I. *f.* 4. *vergelyk f.* 49 *verſo.*
(*t*) Keurb. A. *f.* 10.
(*u*) Handv. *bl.* 28.
(*v*) Groot-Memor. N. I. *f.* 18 *verſo.*

(6) *Wy Coen Pietersz. en Jan Lambertsz. exu meesters der Steede van Amſtelredamme kennen midts deeſen wel ende duechdelik betaelt te weeſen van deeſer Steede weegben van Pieter roein* [Roding] *van 't recht van den exu tuelck pieter roein voorsz. en ſynen buysvrou deeſer Steede ſchuldich waren, ende belouen hem ter Cauſe van dien niet meer te manen nochte te eyſchen in rechte noch daer buyten In kenniſſe der waerheyt hebben wy Coen Pietersz. ende Jan Lambertsz dit van deeſer Steede weegben onder gheteyckent op ten* XVIIJ^en^ *martii Anno* XV^c^LXIX.

(was getekend)

COEN PIETERSZ.
J. LAMBERTSZ.

Privilegien.

nieuwe brugge, ſtondt een *Paalhuis*, waar 't Paalgeld ontvangen werdt, en welk zynen ouden naam behieldt, ſchoon het, naderhand, tot een ander gebruik, werdt geſchikt (*w*). In 't jaar 1484, kwam 'er eene nieuwe Ordonnantie op het Paalgeld uit. Immers, men vindt 'er eene *geregiſtreerd*, tuſſchen de Keuren van het gemelde jaar (*x*). De Stad Kampen plagt ook, omtrent dien tyd, eenige zeetonnen te leggen: en vindt men, dat de Stad Amſterdam, ſomtyds, en onder anderen in 't jaar 1482, de onkoſten, daarop gevallen, als voor haare rekening gedaan zynde, aan de Stad Kampen betaald heeft (*y*). Doch de Stad Kampen onderhieldt, ſedert, zelve haare tonnen, en vorderde 'er ook een Paalgeld voor, tot dat de twee Steden, in 't jaar 1527, overeenkwamen, dat Amſterdam de zeetonnen, en 't gereedſchap, daartoe behoorende, van Kampen overneemen, en voortaan alleen 't Paalgeld heffen zou, waarvan egter de goederen, die te Kampen t'huis hoorden, vry zouden zyn (*z*). De Stad hadt, in 't zelfde jaar, op den negenden Maart, *Pouwels van Kaern* aangenomen, om alle der Stede zeetonnen en baakens te leggen en op te regten (*a*), en ſtelde, ſedert, eenen Ontvanger van 't Paalgeld te Kampen; gelyk zy 'er ook eenen hadt te Hoorn, te Medenblik (*b*), en mogelyk in andere Steden aan de Zuiderzee. Men plagt, hier ter Stede, het regt der Paalkiſte, even als andere Excynzen, in 't openbaar, te verhuuren, of te verpagten (*c*): 't welk duurde, tot dat, in 't begin der Spaanſche beroerten, de Hollandſche Steden de Staatſche zyde koozen, terwyl de Stad Amſterdam alleen de Spaanſche zyde bleef aankleeven. Veele Schepen, die, te vooren, te Amſterdam, plagten te ontlaaden, begaven zig toen naar 't Noorderkwartier van Holland. En Enkhuizen, welk, in dien oord, het eerſt de zyde des Prinſen van Oranje gekooren hadt, werdt, door zyne Doorlugtigheid, geſtoord op Amſterdam, om dat het zig *tegen de gemeyne Staten* van Holland ſtelde, en bedugt, dat de tonnen en baaken niet mogten onderhouden worden, op den negenden February des jaars 1573, beſchonken, met het regt der Paalkiſte, *mids dragende deſelve laſten van Tonnen, Capen, Baken, Schepen ende andere dingen te houden, ſtellen, leggen ende onderhouden, als tot noch toe, by die van Amſterdam, gedaan* was (*d*). Amſterdam, dus ontzet van zyn oud Voorregt, zogt zig in het zelve te doen herſtellen, by de *Satisfactie* van den agtſten February des jaars 1578. Doch men kon meer niet verwerven, dan dat de beide Steden gelaaten werden by haar goed regt (*e*). Ondertuſſchen, hadden de Staaten van Holland, op den zesden February, en dus maar twee dagen voor het tekenen der *Satisfactie*, Enkhuizen beveſtigd in 't bezit van 't Paalgeld (*f*). Sedert, heeft Amſterdam Enkhuizen betrokken voor 't Hof van Holland, waar 't geſchil over de Paalkiſte, veele jaaren, onafgedaan gehangen heeft. Men heeft ook, ſomtyds, met Enkhuizen, gehandeld, over een minzaam vergelyk, en ſomtyds is, by de Vroedſchap van Amſterdam, in beraad gelegd, om die van Enkhuizen hun regt tot de Paalkiſte af te te koopen. Doch alle handelingen en raadpleegingen zyn vrugteloos afgeloopen. De zaaken zyn gebleeven in den ſtaat, waarin zy, door 't Octroi ten behoeve van Enkhuizen, gebragt waren, en Amſterdam is, om zynen yver voor de Spaanſche Regeeringe, van 't genot van zyn aloud voorregt ontzet geworden.

Privilegien.

VIII. Regt om geld op Renten te mogen ligten.

Amſterdam hadt, reeds in de vyftiende eeuwe, ten behoeve der Graaven, Lyfrenten verkogt op een en twee Lyven (*g*): ook eeuwelyke jaarrenten; waarvan ik geen ouder voorbeeld gevonden heb dan van den jaare 1416, *geregiſtreerd* in den ouden *Legger van de Karthuizers*, beruſtende in 't Weeshuis deezer Stad f. 38., uit welken ik het, om zyne merkwaardigheid, hier agter, onder de *Bylaagen* (*h*), geplaatſt heb. Doch geduurende de beroerten der volgende eeuwe, en terwyl de Stad de Spaanſche zyde hieldt, hadt de Magiſtraat Octroi verkreegen van de Spaanſche Regeeringe om, ten behoeve der Stede, geld op

RENTEN,

't zy *Los-* of *Lyf-renten*, te mogen ligten. En dit Octroi werdt, by het XII. Lid der *Satisfactie* van den jaare 1578, verklaard, van kragt en waarde te zullen blyven (*i*): welke verklaaring, by eene byzondere Reſolutie der Staaten van Holland van den zesentwintigſten September des jaars 1579 (*k*): en naderhand, ook by het XVII. Lid van den *Af-*

(*w*) Keurb. H. *f.* 19 *verſo*, 125 *verſo*.
(*x*) Keurb. A. *f.* 150.
(*y*) Groot-Memor. *N.* I. *f.* 170.
(*z*) Handv. *bl.* 29.
(*a*) Regiſter *beruſtende ter* Theſaurie, *geintitul. Annemingbe der Clariſſen enz. Kas* XI. *in 't bovenſte Vak.*
(*b*) Reſol. Vroedſch. *N.* I. 18 *Nov.* 1564. Handv. *bl.* 30.
(*c*) Reſol. Vroedſch. *N.* I. 28 *Jan.* 1563. Handv. *bl.* 30.
(*d*) Handv. van Enkh. *bl.* 89.
(*e*) Handv. *bl.* 45.
(*f*) Handv. van Enkh. *bl.* 96.
(*g*) Groot-Memor. *N.* I. *f.* 3 *verſo*. *Zie ook* II. *Deel*, III. *Boek*, *bl.* 157. IV. *Boek*, *bl.* 179.
(*h*) *Lit.* B.
(*i*) Handv. *bl.* 45.
(*k*) Handv. *bl.* 3.

COUSTUMEN of GEWOONTEN.

Afstand van de Satisfactie van den jaare 1581, bekragtigd werdt (*l*). Ook werdt daartoe, op den elfden May des jaars 1602, by 's Lands Staaten, een uitdrukkelyk Octroi verleend, inhoudende „ dat Burgemeesteren en Regeerders de Stad, met zo veel „ Los- of Lyfrenten, mogten bezwaaren, als „ zy zouden bevinden noodig te hebben, en „ de gelegenheid der Stede vereischen zou; „ daarvoor verbindende het Lighaam en inkomen der Stad, en der Burgeren persoonen en goederen (*m*)." En van dien tyd af, hebben Burgemeesteren en Raaden, in gevolge van de verworvene Octroijen, meermaalen, penningen, op Los- en Lyfrenten, of op *Obligatien* of Schuldbrieven, geligt, de gemaakte schulden afgelost, en de interessen verminderd, naar dat zy het, ten nutte der Stede, dienstig oordeelden.

Behalve de algemeene Voorregten der Stad, van welken wy, in dit Hoofdstuk, gehandeld hebben, heeft zy nog eenige byzondere Voorregten, die of de Poorters, of de Wethouders betreffen. Van de eersten zullen wy, hierna, in de beschryving van het Poorterschap, en van de anderen, in de beschryving der Regeeringe, afzonderlyk, gewaagen.

Wy gaan nu over tot de

COUSTUMEN of GEWOONTEN der Stad.

COUSTUMEN of GEWOONTEN

der Stad, zynde zekere aloude en wel gevestigde gebruiken, die, schoon zy op geene duidelyke Wet of Keure, noch op verkreegene Privilegien, gegrond zyn, evenwel, als Wetten of Privilegien, worden aangemerkt; waarom zy ook, oudtyds, door de Graaven, by derzelver inhuldiging, zo wel als de Privilegien, bezwooren werden (*n*); gelyk zulks ook, door den laatsten Graaf, Filips den II., geschied is (*o*). Doch met de Gewoonten, van welken wy spreeken, moeten geenszins vermengd worden zekere ingesloopen misbruiken, die met de Wetten, Keuren en Privilegien stryden, en nimmermeer, gelyk de eerstgemelden, tot een regel verstrekken, naar welken, in de Regtbanken, geoordeeld wordt. 't Zyn deeze zogenaamde *Coustumen* alleen, die het Hof van Holland, volgens het *agtste* Lid van deszelfs *Instructie*, voor *Corruptelen* of ondeugdelyk verklaaren mag (*p*). De eerstgemelden zyn, altoos, met Wetten of Privilegien, gelyk gesteld. Ook rusten de voornaamsten, hier ter Stede, en in deeze Provincie, niet meer op het geheugen en de overlevering der ingezetenen, na dat eenigen, hier, gelyk elders, en met naame in het nabuurig Frankryk (*q*), volgens eene geregtelyke verklaaring van veelen, *Turbe* genaamd; en de meesten, ter begeerte des Hertogs van Alva, in 't begin des jaars 1570, in geschrifte gesteld, en, by Burgemeesteren en Raaden, goedgekeurd geworden zyn (*r*). Zelfs zyn sommigen, al van ouds, by Graaflyke Brieven, die nog voorhanden zyn, of by Keuren van den Geregte, bevestigd geworden. Wy zullen dan de voornaamsten en algemeensten, in eene bekwaame orde, optellen, en kortelyk verklaaren.

COUSTUMEN of GEWOONTEN.

I. Te Amsterdam, is, zo wel als door gantsch Holland, gebruikelyk, dat de boedel van man en vrouw, zonder Huwelykssche Voorwaarden in de Egt getreden zynde, gemeen wordt: wordende, by 't scheiden van 't bedde, den gemeenen boedel, tusschen den langstleevende en de erfgenaamen van den vooroverleeden, met schulden en onschulden, gelykelyk gedeeld, zonder aanschouw te neemen, van wiens zyde, de goederen gekomen zyn (*s*).

1. Gemeenschap van goed tusschen Egtgenooten.

II. De man is, terstond na 't aangaan van 't Huwelyk, voogd van zyne Vrouw, en mag haare zaaken uitvoeren, en over haare goederen beschikken, ten ware hem zulks, by Huwelykssche Voorwaarden, ontzeid ware. De vrouw mag zig, daarentegen, noch in, noch buiten regte, verbinden, noch eenige overeenkomsten sluiten, zonder bewilliging van haaren man. Doch openbaare Koopvrouwen, in zaaken haaren Koophandel aangaande, zyn hiervan uitgezonderd. Ook staat allen vrouwen het maaken van uitersten willen vry (*t*).

2. Staat van Mannen en Vrouwen.

III. Kinderen zyn erfgenaamen van hunne overleedene ouders, Vader en Moeder. Doch kindskinderen, welker Vader en Moeder overleeden zyn, plagten hier niet van hunne Groot-vader en Groot-moeder te erven, zo lang 'er eigen kinderen van dezelven in leeven waren, hebbende het Regt van *Representatie*, hier ter Stede, van ouds, geene plaats gehad, zo zulks niet by Testament of Huwelykssche Voorwaarden, bevolen ware (*u*). Maar by de Politike Ordonnantie van den jaare 1580 (*v*), en by het Plakaat van den agttienden December des jaars 1599, is hierin verandering gemaakt, en de Representatie, tot den vierden graad ingesloten, alomme in Holland, en ook hier ter Ste-

3. *Representatie* ingevoerd.

(*l*) Handv. *bl.* 49.
(*m*) Handv. *bl.* 3.
(*n*) *Zie* II. *Deel*, II. *Boek*, *bl.* 127. III. *Boek*, *bl.* 156.
(*o*) Handv. *bl.* 447.
(*p*) Groot-Plakaatb. II. *Deel*, *kol.* 706.
(*q*) *Voiez* VELLY & VILLARET Hist. de France *Tom.* XVI. *p.* 114.
(*r*) Resol. Vroedsch. *N.* 2. 5, 9 *Jan.* 1570. *f.* 132, 133. Handv. *bl.* 445.
(*s*) Handv. *bl.* 446.
(*t*) *Zie* ROOSEBOOM Recueil, *bl.* 213, 214.
(*u*) Handv. *bl.* 446.
(*v*) *Zie* Groot-Plakaatb. III. *Deel*, *bl.* 502.

Coustumen of Gewoonten.

Stede, ingevoerd (*w*). Te Rotterdam alleen, heeft, volgens Octroi van den jaare 1604, de Repreſentatie, nog twee graaden verder, plaats (*x*).

4. Als 't bedde geſcheurd is, deelt de langſtleevende eens kinds goed, met deszelfs broeders en zusters.

IV. Vader en Moeder plagten, hier ter Stede, te erven van hunne kinderen, die zonder wettige geboorte overleeden, 't zy die kinderen Broeders of Zuſters in leeven nalieten, of niet (*y*); doch het Plakaat van den jaare 1599 ſtelt de Ouders alleenlyk tot erfgenaamen van kinderen, die kinderloos overlyden, en Broeders of Zuſters nalaaten, zo lang zy beide nog in leeven zyn; maar een van beide geſtorven zynde, deelt de langſtleevende 's kinds nalaatenſchap, met de overgebleeven Broeders en Zuſters.

5. Hoe Broeders en Zusters van halven bedde erven.

V. Broeders en Zuſters van halven bedde plagten, hier, in de nalaatenſchap van eenen halven Broeder of Zuſter, gelykelyk te deelen, met Broeders en Zuſters van heelen bedde (*z*). Doch, volgens het Plakaat van den jaare 1599, trekt een volle Broeder drie vierde, en een halve Broeder een vierde van des overleedens nalaatenſchap.

6. Kragt en onderſcheid van enkel en dubbel Verband, in uiterſte willen.

VI. *Enkel verband*, op eenen erfgenaam gelegd, inhoudende, *dat het goed, niet buiten den bloede van den Teſtateur, verſterven noch vervreemden mag*, belet, hier ter Stede, den erfgenaam, of zyne kinderen niet, daarvan, by uiterſten wille, of op eenige andere wyze, andere ſchikking te maaken. Doch *dubbel verband*, inhoudende, *dat het goed niet mag bezwaard, verkogt, of by uiterſten wille vermaakt worden*, belet hem zulks geheellyk (*a*).

7. Hoe ongehuwde Vrouwen in regte verſchynen.

VII. Ongehuwde Vrouwen, 't zy Weduwen of Maagden, mogen geene brieven voor Schepenen verlyden, noch aldaar eenige Dingtaalen voeren, dan bygeſtaan zynde van haare gekooren *Voogden* en *Vierendeelen* (7), zo als men die naaſt bekomen kan (*b*). Zy moeten, ten minſte, drie in getale zyn, en vooraf, de goedkeuring van Burgemeeſteren verkreegen hebben. Doch hunne Voogdyſchap eindigt, met de geregtelyke daad, welke zy bywoonen.

Coustumen of Gewoonten.

8. Van geregtelyke uitſpraak, *Zeventuig* genaamd.

VIII. De geregtelyke uitſpraak over den eigendom aan eenen betwiſten grond, *Zeventuig* genaamd, heeft, hier ter Stede ook, al zeer vroeg, kragt van gewysde gehad, en geſchiedde, by de zeven naaſte geërfden, die, over 't regt tot den agtſten akker of grond, uitſpraak deeden (*c*). In de Handveſt van Hertoge Albrecht van den jaare 1387 [1388], aan Amſterdam, met Amſtelland en Gooiland in 't gemeen, gegeven, wordt reeds van deeze ſoort van regtspleeging gewag gemaakt (*d*). Ook melden 'er onze oudſte Keuren van, en, onder anderen, eene, die, voor het einde der veertiende eeuwe, ſchynt gemaakt te zyn (*e*). In 't jaar 1420, beval Hertog Jan van Beijeren, dat men geenen Poorter van Amſterdam tot Zeventuig zou mogen daagen, dan op koſten van hem, die 't geding verloor (*f*). Hertog Filips van Bourgondie regelde deeze wyze van regtspleeging, die, ook elders, hier te Lande, in gebruik was, nader, by eene Handveſt van den negenden Auguſtus des jaars 1446, beveelende „ dat de zeven naas„ te Akkers, ieder ten minſte een morgen „ groot, den agtſten beheeren zouden, mids „ dat de eigenaars dezelven, jaar en dag, be„ zeten hadden. De Schout, die aanlegger „ van de Zeventuig was, moeſt zorg draa„ gen, dat ieder Zeventuig van zyne koſten „ voldaan werdt (*g*)." Wyders, vind ik, in de *Stads Regiſters* der vyftiende eeuwe, een merkwaardig gewysde van een *Zeventuig* aangetekend. *Gysbert Janszoon Boemmaker*, oud twee en zeventig jaaren, verklaarde, op den zevenden November des jaars 1493, dat hy, omtrent twee en dertig jaaren geleeden, *de ſluſe van de binnewyker harelemmer poerte*, nu de oude Haarlemmer Sluis, hadt helpen maaken en vermaaken, *ende dat alle 't gene, t welck nu, aen die zuytzyde van der poirte, beſyden Wouter Oemen huys, lant es, water was.* En op den rand van deeze Verklaaring, leeſt men, dat, over den eigendom aan dit Land, verſchil gevallen was tuſſchen *Watergancks kinderen* en Burgemeeſteren, en dat dit geſchil afgedaan werdt, door een Zeventuig, welke, met vyf ſtemmen tegen twee, den grond aan de Stad toewees (*h*). In laater' tyd, heeft men zig zeldzaam van deeze wyze van Regtsoefening, in de Stad of in derzelver Vryheid, bediend, ſchoon my niet bekend is, dat dezelve immer afgeſchaft is ge-

(*w*) *Zie* Groot-Plakaatb. I. *Deel*, *kol.* 343. III. *Deel*, *bl.* 1005.
(*x*) Groot-Plakaatb. I. *Deel*, *kol.* 347.
(*y*) Handv. *bl.* 446.
(*z*) Handv. *bl.* 446.
(*a*) Handv. *bl.* 552, 553.
(*b*) Rooseboom, *Cap.* XLIII. *bl.* 216, 217. *Verg.* Polit. Regeer van den Briel, *bl.* 261.

(7) Van ouds, plagt, hier te Lande, de Voogdy, wanneer daarop niet voorzien ware, te worden toevertrouwd aan de naaſte Vrienden van 's Vaders Vaders-, van 's Vaders Moeders-, van 's Moeders Vaders- en van 's Moeders Moeders zyde; en deezen noemde men de *vier Vierendeelen*. Zie Grotius *Inleid.* I. Boek, VII. Deel, bl. 31. Van hier, is dit woord overgebragt op zulke Voogden voor eenen tyd, die Vrouwen voor 't Geregt verzellen, al ſchoon zy haar niet, op de voorgeſtelde, of eenige andere wyze, beſtaan.

(*c*) Handv. *bl.* 446.
(*d*) *Zie* II. *Deel*, II. *Boek*, *bl.* 127.
(*e*) Keurb. A. *f.* 7.
(*f*) Handv. *bl.* 126.
(*g*) Handv. *bl.* 136.
(*h*) Groot-Memor. *N.* I. *f.* 299.

COUSTUMEN of GEWOONTEN.

geworden: waarom menze, agt ik, te regt, tellen kan onder de goede en wel herbragte *Couſtumen* of Gewoonten der Stede.

9. *Arreſt* veſtigt hier *Jurisdictie*, over vreemde perſoonen en goederen.

IX. 't Is, hier ter Stede, ook een overoud gebruik geweeſt, dat men, binnen dezelve, de *Jurisdictie* van den gewoonlyken Regter veſtigt, by wege van *Arreſt* of bekommering van vreemde perſoonen, en derzelver goederen (*i*). De Regeering heeft zig, in dit gebruik, altoos gehandhaafd, en ſomtyds, met veel ernſt, tegen eenige Steden, met naame tegen Rotterdam en Middelburg (*k*). En Burgemeeſteren hebben, op den zesden February des jaars 1697, verklaard „ dat, tot het doen van zulke Arres„ ten, volgens de Wetten en *Couſtumen* dee„ zer Stad, vreemdelingen, zo wel als in„ wooners, bevoegd zyn (*l*)." Doch penningen, beruſtende onder den Concherge, mogen niet *gearreſteerd* worden. Ook mag hy, die eenige penningen heeft moeten *namptiſeeren*, zelf daarop geen *arreſt* doen. Poorters mogen hunne Medepoorters, noch derzelver goederen, ook niet *arreſteeren*, dan met verlof van 't Geregt; ten ware dezelven verdagt waren van, in perſoon, of met hunne goederen, in benadeelinge hunner Schuldeiſchers, te willen ontvlugten; of, wanneer dezelven, om de eigenaars hunner wooningen te verkorten, hunne goederen van den gehuurden bodem poogden te vervoeren. In zulke gevallen, hebben Huisheeren en Schuldeiſchers regt, om de perſoonen en goederen hunner ſchuldenaaren, al warenze ook Poorters der Stad, te doen *arreſteeren*, door eenen roedraagende Bode, mids dat deeze, vooraf, van de voorgenomen vlugt of vervoering van goederen blyk hebbe. Doch alle *arreſten* moeten, behoorlyk, ter Vierſchaare, beklaagd worden, en konnen, na dat zy van waarde verklaard zyn, worden afgedaan, onder borgtogt, niet voor de waarde van 't gearreſteerde; maar voor de waarde van 't gene den Arreſtant zal worden toegeweezen. In geval van arreſt op goederen van vreemdelingen, woonende in Plaatſen, waar geene Weetbrieven, by welken de gearreſteerde hier gedaagd wordt, worden aangenomen; verleenen Schepenen, op verzoek van den Arreſtant, eene *weet by edicte*, of openbaar plakſchrift, waarby allen, die op de gearreſteerde goederen zouden mogen willen aanſpraak maaken, tegen zekeren bepaalden dag, ontbooden worden: waarna, zo zy niet verſchynen, of zig niet verdedigen naar behooren, het arreſt, of de weet by edicte van waarde verklaard, en op het gearreſteerde voortgepleit wordt, tot de verkooping by Executie toe (*m*). Doch een Poorter, wien eenig goed ontſtolen is, behoeft, zo hy 't agterhaalt, op het zelve, geen arreſt te doen; maar mag het, vryelyk, naar zig neemen: mids daarvan kennis geevende aan den Hoofd-Officier (*n*).

COUSTUMEN of GEWOONTEN.

10. Compagnons zyn ieder voor de geheele ſchuld der Compagnie verbonden.

X. Twee of meer perſoonen, in *Compagnie* of Gemeenſchap handel dryvende, zo dat zy allen, op den naam der Compagnie, koopen en ontvangen; zo is, volgens het beſtendig gebruik deezer Stede, ieder *Compagnon*, voor de geheele ſchuld, die op den naam der Compagnie gemaakt is, verbonden (*o*).

11. Huur gaat voor koop. Andere Couſtumen op 't huuren en verhuuren.

XI. 't Is eene beſtendige gewoonte hier ter Stede, die ook by Keuren beveſtigd is, dat *Huur voor Koop* gaat; dat is, dat de verhuurder zorg moet draagen, dat de huur geſtand gedaan worde, al verkoopt hy ſchoon het huis, terwyl de huur nog loopt. By verkooping in Executie, valt hierin alleenlyk eenige verandering, waarvan wy, wat laager, ſpreeken zullen. De huurder mag zyn huurhuis aan geen ander overdoen, dan met bewilliging van den verhuurder, die egter gehouden is te bewilligen, zo hy het huis niet wederom aan zig neemen wil. De huishuur eindigt op May-Avond, of den dertigſten April (*p*), wanneer de huurders gehouden zyn, voor twaalf uuren op den middag, te verhuizen, en de huuren te betaalen. Doch wanneer May-Avond, op een' Vrydag, Saturdag of Maandag valt, van welke drie dagen, de eerſte en laatſte Marktdagen zyn, en de middelſte der Jooden Sabbath is; ook wanneer de dertigſte April op eenen Zondag komt, wordt de Verhuisdag, gemeenlyk, by eene byzondere Keure, op Donderdag te vooren, of Dingsdag daarna geſteld. Op den Verhuisdag, wordt altoos Vierſchaar gehouden; voor welke, gebrekige huurders gedagvaard worden. Zy draagt den naam van *May-Avonds-Vierſchaar*, en vangt des morgens ten zes uuren aan. Ten negen uuren, wordt de derde *Citatie* verleend, en vervolgens, vonnis geweezen, 't welk, terſtond, ter uitvoeringe gelegd wordt (*q*). De verhuurders zyn verpligt, de verhuurde wooningen wand- en dakdigt te onderhouden; de heimelyke gemakken te doen ruimen, en verder alles te doen, wat tot noodige *reparatie* behoort. En zo zy zulks weigeren, mag het, na behoorlyke Proteſtatie, geſchieden door den huurder, die 't beloop daarvan

(*i*) Handv. *bl.* 446, 496, 501.
(*k*) *Zie* II. *Deel*, XIII. *Boek*, *bl.* 470.
(*l*) Handv. *bl.* 502.
(*m*) Handv. *bl.* 495, 496, 498.
(*n*) Handv. *bl.* 557.
(*o*) Handv. *bl.* 507.
(*p*) Handv. *bl.* 527.
(*q*) *Zie* Handv. *bl.* 527. ROOSEBOOM *Cap.* LI. *bl.* 255.

Coustumen of Gewoonten.

van van de bedongen huur korten mag. De verhuurder mag, zo de huurder hem de huur niet voldoet, zyn verhaal zoeken aan de goederen, die hy op zynen bodem heeft, zonder dat hy den eigenaar derzelven behoeft aan te spreeken (*r*).

12 Coustumen omtrent Verkoopinge om *Contant*.

XII. De goederen, 't zy Huizen, Erven, Schepen of Koopmanschappen, om gereed geld of *Contant* verkogt, moeten, volgens de Keuren, de Koopmanschappen en Schepen, terstond na de levering, en de Huizen en Erven, terstond na den verschyndag, betaald worden. En in geval zulks, binnen veertien dagen daarna, niet geschiedt, is de kooper gehouden, den verkooper Interest te betaalen, tegen agt ten honderd in 't jaar. Doch van Koopmanschappen, niet om *contant*, maar op tyd verkogt, mag niet meer dan vier ten honderd Interest gerekend worden (*s*). Volgens gebruik nogtans, welk ook, eenigszins, door laatere Keuren, bevestigd is, wordt iemant, hier ter Stede, gerekend *Contant* te betaalen, die zes weeken na den verkoopdag betaalt. Iemant, eenige goederen om *Contant* geld verkogt hebbende, en daarvan niet betaald geworden zynde, mag dezelven, volgens een bestendig gebruik hier ter Stede, wederom eischen, al warenze schoon in de derde of vierde hand geraakt; en al kon de derde of vierde bezitter bewyzen, dat hyze, ter goeder trouwe, gekogt, en deugdelyk betaald hadt (*t*). Doch by eene Keure van den een en dertigsten January des jaars 1658, is verstaan, dat zulken, die, goederen om contant verkogt hebbende, en daarvan, in zes weeken, niet betaald geworden zynde, de koopers, op den eersten Regtdag daarna, in regte zullen moeten betrekken, of anderszins van het regt om hunne goederen te hereischen versteeken zyn (*u*). By eene Keure van den tienden February des jaars 1682, is nader verklaard, dat de Verkoopers de Koopers om *Contant*, binnen de zes eerstvolgende dagen na de zes weeken, tegen den eersten daar op volgenden Regtdag, zullen moeten dagvaarden, zo zy hun regt van *reclame* of hereisching niet verliezen willen (*v*). Doch de verkoopers zyn, ten dien einde, volgens dezelfde Keure en eene laatere van den agttienden September des jaars 1697, ook gehouden, de betaaling binnen de zes weeken te doen vraagen; in de plaatse waarvan, ook een *arrest* op de verkogte goederen, of op een gedeelte derzelven, volstaan kan (*w*). Voor 't overige, worden de Verkoopingen met eenige maanden *rabat*, hier ter Stede, aangemerkt, als verkoopingen om *contant* (*x*). Doch goederen, door eenen Commissionaris verkogt, 't zy hy daartoe last gehad hebbe of niet, mogen, volgens een bestendig gebruik alhier, door den Principaal, niet *gereclameerd* worden (*y*).

Coustumen of Gewoonten.

XIII. Op het openbaar verkoopen van vaste goederen, Schepen, Koopmanschappen en Inboedel, hebben ook verscheiden' gebruiken plaats, welker meesten, by verscheiden' Keuren, bevestigd zyn. Volgens het XXVIII. Articul der Ordonnantie op de Secretarye van den jaare 1655, mogt men niet meer dan twintig Huizen of Erven, op éénen dag, aanslaan (*z*): 't welk, met het aanwassen der Stad, nu al tot vyf en twintig geklommen is. In alle openbaare verkoopingen van huizen en erven binnen de Vryheid, moet, behalve den Secretaris en Afslaager, een Onder-Schout met zyne Dienaars tegenwoordig zyn. Vrouwen, minderjaarigen of kinderen mogen, in zulke Veilingen, niet mynen. En ieder kooper is verpligt, borg te stellen, ten genoegen van den verkooper. Zo hy 't niet doen kan, wordt hy, voor de eerste reize, twee, voor de tweede reize, drie maanden in 't Rasphuis gezet; en voor de derde reize, daarenboven, binnens kamers gegeesfeld (*a*). Men is gewoon, zulke onvermogende koopers, hier ter Stede, *Schaapen* te noemen. En zy worden, zo dra hun onvermogen blykt, door de aanschouwers, uitgejouwd en nageblaat. Veele gemeene luiden plagten, al van ouds, werk te maaken, om, zo wel op Willige Verkoopingen, als op Verkoopingen by *Executie*, te bieden boven hun vermogen, enkelyk op dat hun de *plok*- of *plukpenningen*, die aan den meestbiedende toegeweezen worden, ten deel mogten vallen; en op hoop, dat hun de huizen, die, gemeenlyk, boven de gebooden somme, nog een of meer duizenden guldens in slag worden gelegd, mogten worden afgemynd. En Brederode heeft 'er al op gezien, als hy, in den *Spaanschen Brabander* (*Act.* III. *Sc.* II.), eenen ouden Amsterdamschen Praater doet zeggen:

13. Op de Verkoopinge van vaste goederen.

Schaapen.

Dat kleyne Mannetje, dat op d'execucy loopt,
En de plockjes haalt op d'Erfgoet dat men verkoopt,
Bleef gisteravont an een groot huys hanghen.

Het

(*r*) Rooseboom *Cap.* LI. *bl.* 257, 259.
(*s*) Handv. *bl.* 520.
(*t*) Handv. *bl.* 502, 503, 505. *Zie ook* Vervolg *der* Handv. *bl.* 22.
(*u*) Handv. *bl.* 503.
(*v*) Handv. *bl.* 503.
(*w*) Handv. *bl.* 504.
(*x*) Handv. *bl.* 504.
(*y*) Handv. *bl.* 505.
(*z*) Groot-Memor. *N.* IV. *f.* 42.
(*a*) Handv. *bl.* 508-510.

COUSTUMEN of GEWOONTEN. *Rantſoen.*

Het *Rantſoen* of de wynkoop van de huizen en erven, die, by openbaare Opveiling, vrywilliglyk of in executie, verkogt worden, wordt, voor 't gelag, genooten by den Kastelein, ten wiens huize, de verkooping geſchiedt; en gedraagen, voor de helft door den verkooper, en voor de wederhelft door den kooper. Het is, op den vyftienden January des jaars 1685, bepaald naar de grootte van den koopprys, zynde het rantſoen van een Perceel van

600 guldens, en daar onder, 6 halve Ryksd.

1200	—	8
1800	—	12
2400	—	16
3000	—	20
5000	—	24
6000	—	30
12000	—	36
18000	—	40
24000	—	44
30000	—	50
36000	of hooger,	60 — (*b*).

De Brieven van quytſcheldinge van verkogte huizen moeten, voor Schepenen, verleeden worden, op den eerſten termyn der voldoeninge (*c*).

14. Van Schepen.

XIV. De openbaare verkoopingen van Schepen en Scheepsparten geſchieden, van den veertienden Maart tot den een en twintigſten September, des avonds ten zes uuren, en op andere tyden van 't jaar, met het ophouden van de boomklok. By zulke verkoopingen, en ook by openbaare verkoopingen van koopmanſchappen, moet, behalve den Afflaager of Vendumeeſter, ook een Secretaris, of gezwooren Klerk in deszelfs plaatſe, tegenwoordig zyn. De Transporten of Opdragten van Schepen en Scheepsparten mogen, na 't betaalen van den veertigſten penning ten behoeve van 't Land, welk ter Secretarye geſchiedt, voor Notaris en getuigen, gedaan worden (*d*).

15. Van Koopmanſchappen en Inboedels.

XV. De veiling van Koopmanſchappen in 't openbaar is, by verſcheiden' Keuren, geregeld. Van geweeven' Stoffen, hoe genaamd, mogen geene openbaare verkoopingen worden aangelegd, dan wanneer dezelven komen uit Sterfhuizen; of uit boedels, die aan de Schuldeiſchers vervallen zyn; of wanneer zy beſchadigd of onverkogt te rug zyn gekomen; of wanneer de Maatſchappy van handel in dezelven geſcheiden wordt; of wanneer de verkooper zelf den handel vaaren laat; of wanneer de waaren beleend zyn; of, eindelyk, wanneer zy hier niet gemaakt worden. Van zyden- en halfzyden-ſtoffen mogen niet minder dan twee; van wollen-ſtoffen, niet minder dan drie; doch van Baaijen, Karſaaijen en Flenellen, niet minder dan vier ſtukken te gelyk geveild worden. Van Linten, Kanten, Kraamery enz. moet ten minſte voor vyftig guldens te gelyk worden geveild. De Knegt van 't Groot-Kraamers-Gilde en van de Hoofdmannen der Lakenneeringe is bevoegd verklaard, om hierop agt te geeven, en ten dien einde, de openbaare verkoopingen van deeze ſoort van waaren, zo wel by avond als by dage, by te woonen (*e*). Ooſtindiſche ſtoffen mogen, insgelyks, niet openlyk geveild worden, dan by bekwaame koopen, naar de waarde der ſtoffen geſchikt, ten ware dezelven kwamen uit ſterfhuizen; of uit boedels, die aan de Schuldeiſchers vervallen waren; of van Perſoonen, die uit den handel wilden ſcheiden (*f*). De grootheid van ieder Kaveling Thee, in openbaare veilingen, is ook, by eene Keure van den een en dertigſten January des jaars 1749, bepaald (*g*). De Verkoopingen van Wynen en Brandewynen, van welken, dikwils, verſcheiden' op eenen tyd worden aangeſlaagen, geſchieden by lootinge. 't Getal der Fuſten van elke koop is ook geregeld. En deeze verkoopingen beginnen altoos ten zes uuren des avonds, en zyn, ſedert het jaar 1700, beſtendiglyk, gehouden in de Herberg de Keizers Kroon, in de Kalverſtraat (*h*). De openbaare verkoopingen der meeſte Houtwaaren moeten, volgens de Keuren, van den eerſten October tot den eerſten Maart, 's nademiddags ten twee, en van den eerſten Maart tot den eerſten October, ten drie uuren beginnen (*i*). 't Papier moet ook niet, dan by zeker getal van riemen te gelyk, van de gemeene ſoorten niet minder dan vyftig, in 't openbaar, verkogt worden, uitgezonderd uit Sterfhuizen; by ſcheiding van den handel, of by Executie (*k*). Doch van nieuwe Spiegels, Spiegelglazen of Spiegelblakers, mogen geene openbaare verkoopingen worden aangelegd, dan uit Sterfhuizen of *inſolvente* boedels (*l*). Huisraad mag, zo min als Koopmanſchap, aan de meeſtbiedenden geveild worden, zonder dat 'er een Afflaager en Klerk der Secretarye tegenwoordig is. Ook moet het Huisraad en de Inboedel, vooraf, door eene der Stads Schatſters, gewaardeerd worden. Doch de waardeering van Juweelen geſchiedt door den

(*b*) Keurb. Q. *f.* 77 *verſo.*
(*c*) Handv. *bl.* 555.
(*d*) Handv. *bl.* 510-512, 556.
(*e*) Handv. *bl.* 514. Keurb. U. *f.* 42.
(*f*) Handv. *bl.* 515.
(*g*) Vervolg *der* Handv. *bl.* 22.
(*h*) Handv. *bl.* 516.
(*i*) Handv. *bl.* 517.
(*k*) Handv. *bl.* 517.
(*l*) Handv. *bl.* 518.

Coustumen of Gewoonten.

den Stads *Viſitateur* (*m*). De geſchillen over 't mynen, in openbaare Veilingen vallende, worden, door den Secretaris, of door den Klerk, in zyne plaatſe, en door den Afflaager, afgedaan (*n*). Burgemeeſteren hebben, op den drie en twintigſten December des jaars 1763, verklaard, dat koopen, van welken een Makelaar, die, als verkooper voor zyn' Meeſter, in 't Biljet ſtaat, zig als Kooper opgeeft, voor verkogt gehouden zullen worden, ten ware hy, uiterlyk ten volgenden voormiddage, voor twaalf uuren, op zyn Makelaars-eed, ter Secretarye, kwame verklaaren, dat die Koopen niet door hem gekogt, maar voor den Verkooper opgehouden waren. Ook zyn de Makelaars verpligt, den beloop der verkogte goederen, opregtelyk, aan de Afflaagers of Vendumeeſters op te geeven (*o*).

16. Loospanden en Eigenpanden.

XVI. Tot hiertoe, in de *vier* laatſte Afdeelingen, alleenlyk geſproken hebbende van Verkoopingen uit de hand, en van openbaare vrywillige Verkoopingen, ſtaat ons nu nog te handelen van de Verkoopingen by Executie, en 't gene daaromtrent gebruikelyk is. Doch alzo, voor de Executie, altoos *Panding* gaat, behalven in gevallen van *parate Executie*, en in eenige anderen, hierna te melden; en deeze Panding, hier ter Stede, zeer plegtiglyk geſchiedt, zal 't noodig zyn, eerſt, de wyze van Panding, afzonderlyk, te beſchryven.

Panden is, eenen Schuldeiſcher, van 's Geregts wege, in ſtaat ſtellen, om zyn agterwezen te vinden, uit de roerende of onroerende goederen van den Schuldenaar; op welken hy, als op eene ſoort van *Pand* voor de gemaakte ſchuld, door den *Concberge* of *Pander*, gelyk hy van ouds genoemd werdt, de hand doet leggen, om dezelven, vervolgens, in 's Heeren Executie, te doen verkoopen. De gewoonte van te panden is, waarſchynlyk, al zeer oud hier ter Stede, en heeft, ongetwyfeld, in de veertiende eeuwe, plaats gehad. De Schout krygt, reeds in eene Handveſt van Hertoge Albrecht van den zes en twintigſten Juny des jaars 1401, magt om *pande te gheven* van der Stede Excynzen, ten allen tyde, als hy daartoe van de Raaden vermaand wordt (*p*). Doch by eene Handveſt van Hertog Willem, zynen Zoon, van den vierden November des jaars 1411, ſchynt, voor 't eerſt, bevolen te zyn, dat de Schout, om de veertien dagen, *eerſte pande*, waarvoor men nu *Loospand* zegt, en om de tien weeken, *eyghen pande* zou hebben te geeven van alle ſchulden en andere *verplechten*, waarvan Schepenen-brieven of Schepenen-Kennisſen waren. Doch van *Zeevaerdighen goeden*, *Erfcuſtinge*, *Huyshuyre*, *ende Landhuyre*, moeſt hy *eerſte ende eyghen pande* geeven, *tot allen vyf Dwersnachten*, dat is, om de vyf etmaalen (8), *den geenen*, *die des begeerden:* en moeſt men de goederen, die geëigenpand waren, zig, binnen de eerſte agt dagen na de Eigenpanding, toeeigenen, *nae recht ende coſtume* der Stede. Ook waren Schout en Schepenen, tot deeze Panding, zo zeer verbonden, dat zy, op verbeurte van lyf en goed, geen regt ſpreeken mogten, voor dat dezelve, op de voorverhaalde wyze, geſchied ware (*q*). En dit 's ook de reden, waarom de Panding, grootendeels met de aloude plegtigheden, tot heden toe, onderhouden wordt, en altoos de opening der Vierſchaare voorgaat.

Coustumen of Gewoonten.

Volgens de aloude Keuren, gegrond op de Handveſte des jaars 1411, plagt, om 's Heeren renten, om 's Heeren boeten, om Stads Excynzen, ten laſte van de Huurders, om *halsloſinghe*, *erfcuſtinghe* (9), *huyshuyre*, *lanthuyre ende diergelycke*, terſtond na den betaaldag, ten allen tyde, geloospand, en, vyf

(*m*) Handv. *bl.* 518, 519, 520.
(*n*) Rooseboom, *Cap.* XXXVIII. *bl.* 192.
(*o*) Groot-Memor. *N.* XII. *f.* 91.
(*p*) Handv. *bl.* 134.

(*q*) Handv. *bl.* 111.

(8) 't Is bekend, en, onder anderen, door S. A. Gabbema (*Verhaal van Leeuwaarden*, bl. 38.) beweezen, dat men, van ouds, hier te Lande, den tyd, niet by dagen, maar by nagten, plagt te rekenen, zo dat men *twaalf*, *veertien*, *twintig*, *een en twintig*, *dertig nagten* plagten te zeggen, daar men nu zo veele dagen zegt. De beſchryving der Zeeuwſche Steden ter Dagvaart, tegen den volgenden dag, wordt, zelfs nog tegenwoordig, in Zeeland, *eene overnagtſche weete* genaamd. *Dwersnagt* betekende dan *etmaal*, om dat, in een etmaal, de nagt *dwers* tuſſchen twee dagen inſchiet. In zekere Frieſche Overeenkomſt van den jaare 1477 (by Gabbema *als boven* bl. 81.) leeſt men van iet, *dwers over nagt*, dat is, op den naaſtvolgenden dag, of binnen 't etmaal, *te beregten*. En in de oudſte Keuren van Amſterdam zelven, (*Keurb.* A. f. 5 verſo. Verg. *Handv.* bl. 583.) worden deeze woorden gevonden: *zo zoudet een dwersnacht overſtaen, dat is, des anderen daghes voir middach.* Zie ook *Polit. Regeering van den Briel*, bl. 253. Agter de *Handveſten van Monikendam* (bl. 40) leeſt men kwalyk, voor *dwersnacht*, *diversnacht*.

(9) *Erfcuſtinghe* betekent eene geregtelyke verbindtenis tot voldoening van een gekogt *erf*, voor welke, dit erf verbonden is: nog tegenwoordig, een *Kuſting* en *Kuſtingbrief* genaamd. *Halsloſſinghe* is het Zoengeld, welk, van ouds, aan de maagen van eenen nedergeſlaagen, plagt betaald te worden; door welke betaaling, de *hals* van den doodſlaager, die verbeurd was, *geloſt* werdt. Men leert dit uit de *Politike Regeering van den Briel* van Jan Matthyszen, bl. 340, in deeze woorden: *Ende dair tenden ſal die Rechter mit recht ende vonnes des onwilligen maechs goet vercopen, alſo lange als 't dair is, ende leveren hem dat voir die maechſoen. Ende gebreft dair an, men ſal cracht wyſen an ſinen live: ende dat en mach niemant keren mit recht, want die ſcult behoirt betaelt te weſen voir alle ander ſcult, want 'et* Halslossinge *is.*

COUSTUMEN of GEWOONTEN.

vyf *dwersnachten* of etmaalen daarna, geëigenpand te worden. Maar om alle andere zaaken, werdt, om de veertien dagen, viermaalen agtereen, geloospand, en om de tien weeken, geëigenpand (*r*). Doch tegenwoordig, en sedert meer dan eene eeuwe, geeft de Schout maar zestien Loospanden en vier Eigenpanden in 't jaar uit, dat is, vier Loospanden en één Eigenpand in 't vierdendeel jaars, en dat, wegens allerlei zaaken, zonder onderscheid. De tyd deezer Loos- en Eigenpanden wordt, naar de tusschenvallende *Vacantien*, van ouds *beloken*, of beslooten *tyden* genaamd (*s*), om dat de Regtbanken dan *geslooten* waren, door de Procureurs, of door den Secretaris van Schepenen, met kennis van 't Geregt, geregeld, en gesteld in zekere gedrukte Memorie, die, in Schepens-Kamer, ter Secretarye, en elders, opgehangen, en in de Heeren-Almanachen geplaatst wordt. En deeze Memorie wordt, jaarlyks, eenigen tyd voor de verandering der Regeeringe, vernieuwd.

Men noemt de vier eerste Panden van ieder vierdendeel-jaars *Loospanden*, om dat de Schuldeischer, door dezelven, nog geen eigendom verkrygt aan 't goed van den gepandden, die dus, gelyk als *om de loos* of *leuze*, *gepand* wordt. De vyfde panding van ieder vierdendeel-jaars heet *Eigenpand*, om dat den Schuldeischer, daardoor, de eigendom aan 't goed des gepandden, ten beloope van zynen geregtelyken eisch, toegeweezen wordt: waarna de gepandde, een en andermaal, door een' Geregtsbode, vermaand zynde, om binnen vier en twintig uuren te voldoen, en daarvan in gebreke zynde gebleeven, gedoogen moet, dat de Concherge, na 't opmaaken van den Schatbrief, des gepandden goed in *arrest* of beslag neemt; waarna het, by *Executie*, verkogt wordt.

De verscheiden' Pandingen konnen, bekwaamlyk, worden aangemerkt, als termynen van uitstel van betaalinge, die aan den Schuldenaar worden verleend, terwyl hy, by herhaalinge, door 't Geregt en door een' roedraagende Bode, die hem, telkens, van de Pandinge kennis geeft, gewaarschuwd wordt, om voor 't voldoen zyner Schuld te zorgen. Tot het doen deezer waarschuwinge, plagt het Geregt, in de oudste tyden, de Stad, toen zy, oost- en weestwaards, binnen de twee Voorburgwallen, en noord- en zuidwaards, tusschen de Nieuwe en Lange Bruggen, beslooten was, van het een tot het ander einde, heen en weder, door te gaan, ongetwyfeld, om dus de gepandden, gelyk als voor hunne deur, te waarschuwen; zo als, in Waterland, de *weet* aan den gepandden geschieden moest, *in zyn teghenwoordicheyt, off voor zyn voordoor* (*t*). De geweldige uitbreiding der Stad, in laatere tyden, heeft het doorwandelen derzelve, in den tyd tot de Panding geschikt, onmogelyk gemaakt. Het Geregt blyft, derhalve, in dit opzigt, nog by de aloude gewoonte, en doorwandelt, by 't panden, het binnenste gedeelte der oude Stad, tusschen de Nieuwe en Lange Bruggen. Zie hier, in welker voege:

COUSTUMEN of GEWOONTEN.

Op de drie eerste Loospanden van 't eerste vierdendeel jaars, welker eerste, gemeenlyk, valt op den eersten Maandag na de verandering der Regeeringe, treedt de Schout, van eenigen zyner dienaars voorgegaan en gevolgd, en van twee Schepenen en eenen Secretaris verzeld, op het uur, door den Schout beraamd, doch altoos tusschen negen en twee uuren, ten Stadhuize af, tot op den Dam, voor de Vierschaar, of eigenlyk, tot op het Plein, met kleine steenen belegd. Een roedraagende Bode, voor uit getreden, plaatst zig, op zekeren afstand, met het aangezigt gekeerd naar de Heeren, en roept, met luider stemme: *Myn Heer de Schout geeft zyn eerste*, of *tweede*, of *derde Loospand uit van allerlei zaaken. Ieder wagte zig voor schade.* De Schout, de twee Schepenen en de Secretaris gaan, hierop, naast elkanderen, den Nieuwendyk op, de Ramskooi door, de Texelsche kaai langs, de Nieuwe Brug over, de Warmoesstraat en Nes door: voorts, door de Lange-brugs-steeg, over de Lange-brug, door de Taksteeg en Kalverstraat, tot wederom voor 't Stadhuis. En hier vermaant de Schout aan Schepenen het vonnis, van 's Heeren wege, of deeze eerste, tweede, of derde Loospand niet gegeven zy, naar de oude Coustumen en Privilegien deezer Stede. Den oudsten der twee Schepenen het vonnis, in gevolge der vermaaninge van den Schout, hebbende uitgesproken, wordt den Secretaris door den Schout gelast, daarvan aantekening te houden: 't welk, in het *Panding-Boek*, ter Secretarye, geschiedt. De drie eerste Loospanden der drie volgende vierdendeelen jaars worden, op dezelfde wyze, uitgegeven. Doch de vierde Loospand, ook de *groote Loospand* genaamd, wordt, telkens, na de drie eerste Loospanden, in vier deelen verdeeld, en uitgegeven op Maandag, Dingsdag, Woensdag en Donderdag. 's Maandags, gaat de Schout, als vooren verzeld, van voor de Vierschaar, tot voor de plaats, daar de Kaak opgeregt wordt, of ten ein-

(*r*) Keurb. A. *f.* 6 *verso*. Handv. *bl.* 563.
(*s*) Keurb. A. *f.* 6 *verso*.

(*t*) Handv. van Monikend. en Waterl, *bl.* 40. *Verg.* Polit. Regeering van den Briel, *bl.* 291.

Coustumen of Gewoonten.

einde het midden-uitſtek van't Stadhuis, waar, voormaals, de Vogelſteeg plagt te loopen. 's Dingsdags, gaan dezelfde Heeren eenige treden verder, tot aan 't begin van den Nieuwendyk, waaromtrent, voor deezen, de Wyde-Kerks-ſteeg plagt te zyn. 's Woensdags, treeden zy, den Nieuwendyk op, de Ramskooi door, de Texelſche kaai langs, de Nieuwe Brug over, en door de Warmoesſtraat; ſtilhoudende, tuſſchen de Pyl- en Halſteeg, regt voor den Vygen- of Middeldam, op welks hoek, aan de Warmoesſtraat, een Huis plagt te ſtaan, *Ruitenburg* genaamd (1), waarſchynlyk, naar het geſlagt van Ruitenburg, uit welk, *Willem van Ruitenburg*, hier ter Stede, in 't jaar 1639, tot Raad, en in 't jaar 1641, tot Schepen, verkooren is. 's Donderdags, gaan de Heeren, van voor den Middeldam, door de Nes en Langebrug-ſteeg, langs de Kalverſtraat, tot voor 't Stadhuis of de Vierſchaar. By de drie eerſte verdeelingen, terwyl de Heeren, voor de Vierſchaar; voor de plaats der Kaak; en aan 't begin van den Nieuwendyk, ſtaan, roept de Bode de groote Loospand uit, op de voorgemelde wyze, *Myn Heer de Schout geeft zyn groote Loospand uit van allerlei zaaken. Ieder wagte zig voor ſchade*; doch houdt dezelve op, op bevel van den Schout, wanneer de Heeren, op den eerſten dag, tot voor de plaats der Kaak; op den tweeden, tot voor aan op den Nieuwendyk, en op den derden, tot voor den Middeldam gekomen zyn, tot den volgenden dag, ten agt uuren, ſchoon de Heeren, gemeenlyk, laater afgaan: roepende, *Myn Heer de Schout houdt zyn groote Loospand op, tot morgen ten agt uuren.* Doch op den vierden dag, vermaant de Schout het vonnis voor de Vierſchaar: 't welk, vervolgens, door den oudſten der Schepenen, uitgeſproken wordt. Op de vierde of groote Loospand, volgt de Eigenpand, die nog plegtiger toegaat. Des Zondags, voor den middag, als, den volgenden Maandag, Eigenpand zyn zal, wordt, in de oude en nieuwe Kerken, na de preeke, en terſtond op 't uitſpreeken van den zegen, door eenen roedraagende Bode, die regt voor 't Choor ſtaat, uitgeroepen, dat myn Heer de Schout, den volgenden Maandag, zyn Eigenpand zal uitgeeven van allerlei zaaken; en elk vermaand, zig voor ſchade te wagten. Voorts, worden alle de Schepenen, tegen 's Maandags, op zeker uur, voormaals, op den Dam, binnen de ketenen, doch nu, in hunne Kamer, op 't Stadhuis, ontbooden, om, benevens eenen der Burgemeeſteren van Stads wege, de Eigenpand uit te geeven. De Preſident-Burgemeeſter woont, gemeenlyk, de Eigenpanding by. En kort na dat hy, ter beſtemder uure, in Burgemeeſters-Kamer gekomen is, laat hy Schout en Schepenen, door een' Bode, vraagen, of zy gereed zyn tot het doen der Eigenpandinge. Schout en Schepenen, van eenen Secretaris verzeld, treeden hier op uit hunne Kamer en ten Stadhuize af, tot voor de Vierſchaar. De Burgemeeſter, van twee Ruiterwagts voorgegaan, volgt hen. Zes roedraagende Boden voegen zig voor de Heeren. Een derzelven roept de Eigenpanding uit: waarna de Heeren, aan paaren, voortgaan: de Schout en de Burgemeeſter in 't eerſte paar, en de Schepenen vervolgens, naar hunnen rang. De Secretaris gaat, ter linker hand van den jongſten Schepen. De Eigenpanding wordt, even als de groote Loospanding, in vier deelen geſcheiden, en, de drie eerſte reizen, op dezelfde plaatſen, opgehouden. Doch terwyl de Heeren voortgaan, wordt den Schout, door éénen zyner Dienaaren, de roede van Juſtitie boven 't hoofd gehouden (*); die, zo dra de Eigenpanding opgeſchort is, weggenomen wordt; en, den volgenden dag, ook niet boven 't hoofd van den Schout wordt gehouden, voor dat de Heeren gekomen zyn op de Plaats, daar de Eigenpanding, den voorgaanden dag, opgeſchort is. Maar, in de derde verdeeling, voor den Nieuwendyk, leezen de Procureurs de naamen op van zulken, die zy gepand hebben; en deezen mogen dan de *panding*, door eenen Procureur, doen *ſchutten*, of anders, de *Panding belooven*, gelyk het genoemd wordt; waarvan, terſtond, nader. Op de vierde verdeeling, wordt, even als van de groote Loospandinge gezeid is, het vonnis van de Eigenpanding vermaand, en by den Preſident-Schepen uitgeſproken. Wanneer de jaarlykſche Bededag in de groote Loospanding, of in de Eigenpanding valt, wordt dezelve, ſomtyds, éénen dag verſchooven, en van deeze ver-

Coustumen of Gewoonten.

(1) De juiſte plaats van dit Huis is my bekend geworden, uit een Regiſter der inkomſten en laſten van 't Paulus-Broeders-Klooſter van den jaare 1571, welk, op 't S. Joris-Hof, bewaard wordt, en waarin ik leeze van *Jan michielsz. crudeniers buys* Ruytenborch *genaempt, het boeckbuys aen den middeldam aen de Straet.*

(*) In de Afbeelding der groote Zaale van 't Stadhuis, hiervoor, in het *tweede Stuk* in *folio*, bl. 12, geplaatſt, in welke, het afgaan van Schout en Schepenen, tot het doen der Eigenpandinge, vertoond wordt, is de Dienaar met de roede van Juſtitie kwalyk geſteld. Hy houdtze niet boven 't hoofd van den Schout, dan na dat de Heeren, reeds beneden, voor 't Stadhuis, gekomen zyn. Ook gaan 'er, ter deezer gelegenheid, geene Ruiterwagts voor de Heeren.

COUSTUMEN of GEWOONTEN.

verſchuiving, in 't uitſpreeken van 't vonnis, gewag gemaakt (*u*). De Heeren Schout en Schepenen zyn gehouden, ter beſtemder uure, voormaals op den Dam, en nu in Schepens-Kamer, te verſchynen, tot het doen der Eigenpandinge, of verbeuren, zo zy, na 't ſlaan der Stadhuisklok, komen, eene maaltyd, *de groote Poſt* genaamd, aan myne Heeren van den Geregte (*v*). De plegtigheid van Loos- en Eigenpanding, die, doorgaands, moet voorgaan, eer eenige Schepenen-vonniſſen, waarby een Burger of Inwooner, tot betaaling van zekere ſomme, verweezen is, ter uitvoeringe worden gelegd, behoeft egter niet in agt genomen te worden, in gevallen, waarin *parate Executie* plaats heeft: noch, wanneer de ſchuld niet boven de twaalf guldens beloopt; ook niet, omtrent vreemdelingen; noch zelfs omtrent Poorters, die, by uitſpraak van Schepenen, na dat partyen zig aan dezelven onderworpen hebben, tot het uitkeeren van zekere penningen zyn verweezen; of die, tot het *namptiſeeren* of *conſigneeren* van eenige penningen zyn veroordeeld; of die, goederen om *contant* gekogt hebbende, in gebreke blyven van dezelven te betaalen; of die, ten tyde van het wyzen van het Vonnis ten hunnen laſte, *inſolvent* waren, of naderhand *inſolvent* werden (*w*), of, eindelyk, die, gelyk gemeenlyk in de Schepenen-Kenniſſen, en ook wel voor den Regter geſchiedt, van het voorregt om eerſt geloospand en geëigenpand te moeten worden, hebben afgeſtaan. Alle deezen, al zynze Poorters, mogen, zonder panding, *geëxecuteerd* worden. De Acten van Pandinge worden, ter Secretarye, te boek geſteld, in het reeds gemelde Regiſter, het *Panding-boek* genaamd. Het oudſte, welk tegenwoordig voorhanden is, begint, in 't jaar 1540.

Zo dikwils iemant gepand wordt, moet hem, daarvan, door een' Bode, kennis gegeven worden. En ſtaat hem dan vry, *de pand te ſchutten*, dat is, den voortgang der Pandinge te beletten: in welk geval, hy verpligt is, de *Pandſchutting*, of door den Secretaris, of ter Secretarye, te doen aantekenen, en vervolgens, binnen veertien dagen, of, zo de Panding geſchied is, uit hoofde van een vonnis van Schepenen, of van Commiſſariſſen der Aſſurantie-Kamer en der Kamer van kleine Zaaken, binnen drie dagen daarna, den genen, die hem gepand heeft, te doen dagvaarden, om reden van de Pandſchuttinge te hooren. De Pander mag den Pandſchutter, nog binnen de veertien dagen, doen roepen, om reden van de Pandſchuttinge te geeven. Doch zo de Pandſchutter, noch voor, noch op 't verloop der veertien dagen, verſchynt, wordt de Panding verklaard, wel geſchied, en kwalyk geſchut te zyn (*x*). Iemant, geëigenpand zynde, mag ook ter Secretarye verſchynen, om *panding* te *belooven*, gelyk het genoemd wordt, dat is, zynen Schuldeiſcher voldoening toe te zeggen; en verkrygt dan zes weeken, de week der Pandinge daaronder begreepen, uitſtel van Executie. Alleenlyk, wordt, in de laatſte Eigenpanding van 't jaar, die op Koppertjes-Maandag aanvangt, ſlegts agt dagen uitſtel van Executie toegeſtaan (*y*). Doch zo de gepandde, na dat de tyd van 't verkreegen uitſtel verloopen is, nog in gebreke blyft van te voldoen, dan heeft, na gedaane *Sommatie* en *Renovatie*, die ook door een' Bode geſchiedt, de *Executie* voortgang. Op welk eene wyze, dezelve, hier ter Stede, gedaan worde, zullen wy nu, kortelyk, ontvouwen.

COUSTUMEN of GEWOONTEN.

XVII. *Executie* geſchiedt hier, op *vierderlei* wyze, of, by *gevangenis*, of by *gyzeling*, of by *pandhaaling*, of by *verkooping van goederen*. Men neemt iemants perſoon, met hulp van 's Heeren dienaars, in *hegtenis*, wanneer hy, of geene, of geene genoegzaame goederen heeft, of wanneer men dezelven niet weet te bekomen. In zulk een geval, brengt men den geëxecuteerde in 's Heeren ſlote, daar hy, op zyne eigene kosten, onderhouden wordt, uitgenomen, dat de gene, die hem heeft doen zetten, den Cipier, tot twaalf ſtuivers 's daags, voor koſt en drank, moet inſtaan: 't welk, van ouds, *te water en te brood zetten* genoemd werdt. *Item*, leeſt men, in eene der oudſte Keuren, *den ghenen, die men eyghent* [eigenpandt] *voor ſcoude* [ſchuld], *dien zalmen gheuen water ende broet, ende ſyn velle niet te quetſene. Ende hy ſal legghen int sheeren Slote, ende dat water ende broet zal vutgheuen die ghene, die de eygheninghe begheert* (*z*). 't Regt om onvermogende ſchuldenaars vaſt te zetten, tot dat zy zekerheid of voldoening konnen geeven, van ouds, *Steenregt* genaamd, is, by een byzonder Octroi van Koning Filips den I. van den agtſten December des jaars 1505, aan de Stad verleend geworden (*a*). De Executie by *gyzelinge* geſchiedt, wanneer iemant veroordeeld is, niet om zekere penningen te

17. *Vierderlei* wyze van *Executie*.

by gevangenis.

by gyzelinge.

(*u*) Ceremonieb. *f.* 50. *in margine.*
(*v*) Ceremonieb. *f.* 51.
(*w*) *Zie* Handv. *bl.* 625. ROOSEBOOM Recueil *Cap.* XXXI. *bl.* 152, 153.
(*x*) Handv. *bl.* 563. ROOSEBOOM *Cap.* XXXIII. *bl.* 158 *enz.*
(*y*) ROOSEBOOM Recueil *Cap* XXXII. *bl.* 157. §. 16. *op den kant.*
(*z*) Keurb. A. *f.* 6 *verſo.* Handv. *bl.* 563.
(*a*) Handv. *bl.* 14.

Coustumen of Gewoonten.

te betaalen; maar om zekere daad te doen; gelyk is, iet af te breeken, iet te tekenen, eenige papieren over te leveren, en diergelyken. De Concherge belaft zo iemant, op bevel van 't Geregt, gyzeling te houden, in zekere herberge, alwaar hy, 's middags en 's avonds, de maaltyd houden, en vervolgens, vernagten moet. Doch zo hy geene gyzeling houdt, of in twee of drie weeken geene poogingen aanwendt, om aan het vonnis te voldoen, mag men hem, in de Boeijen deezer Stede, doen overbrengen, en daar doen handelen, even als, te vooren, van zulken, die by *apprehenfie* geëxecuteerd worden, gezeid is. By *pandhaalinge*, executeert men alleen tot eene fomme van twaalf guldens toe, de waarde van welke fomme, door 's Heeren dienaars, aan goed, uit het huis van den geëxecuteerde, gehaald, en den *Impetrant* van *Executie* geleverd wordt. De Executie by *verkoopinge van goederen* gefchiedt, uit kragte van Schepenen-brieven of Schepenen- of Commiffariffen-vonniffen, meer dan twaalf guldens beloopende. Vooraf wordt, hiertoe, een *Schatbrief* ter Secretarye opgemaakt, en door den Schout en twee Schepenen bezegeld: waarna dezelve den Concherge in handen gefteld wordt, die den geëxecuteerde aanwyzing afvordert van genoegzaame goederen, tot voldoening van het vonnis, en van de onkoften van Executie; welke goederen hy, vervolgens, in beflag of *arreft* neemt. Roerende goederen, fchepen en huisraad mogen, ten allen tyde van het jaar, by openbaare opveiling, door den Concherge, verkogt worden, ten overftaan van eenen Secretaris, of gezworen Klerk. Doch onroerende goederen, huizen of erven, niet dan in de twaalf nagten, ten ware daartoe, by Schepenen, verlof verleend ware, of dat de geëxecuteerde zig, vooraf, verbonden hadt, om zeker goed, waarop hy geld geligt heeft, ten allen tyde van het jaar, te laaten verkoopen; in welk geval, 'er, nogtans ook, vooraf, by *Schepenen-appointement*, verlof gegeven moet worden, tot de verkooping op zekeren bepaalden dag; welk verlof, tot verkoopingen geduurende de twaalf nagten, niet vereifcht wordt. De twaalf nagten of avonden, die, 's daags na Kerfttyd, aanvingen, en met den zesden January, van ouds *Dertiendag* genaamd, eindigden, plagten, toen de Stad kleiner was, meer dan genoegzaam te zyn, om, binnen dezelven, de willige verkoopingen van vafte goederen te houden; waarom ook de verkoopingen van vafte goederen by Executie, binnen deezen tyd, werden bepaald. Doch na de vergrootingen der Stad, in de zeftiende en zeventiende eeuwe, is de gewoonlyke tyd tot de verkoopingen by Executie gefteld van den eerften November tot den tweeden February ingeflooten (*b*), zynde volle drie maanden; die egter nog den naam van de *twaalf nagten* behouden.

by pandhaaling.

by verkoopinge van goederen

roerende

en onroerende.

Die eenige Huizen, Erven, Schepen, of Obligatien in *Executie* wil doen verkoopen, begeeft zig, met zyne Schatbrieven of *Executorien*, en met de befcheiden, op welken hy dezelven verworven heeft, ter Secretarye, daar aantekening gehouden wordt van de Perceelen, die verkogt ftaan te worden; van de perfoonen, ten welker lafte, dezelven zullen worden verkogt, en van den tyd der verkoopinge. Uit deeze aantekening, wordt een Biljet opgemaakt, welk, eene week voor de verkooping, die, van huizen, erven en obligatien, altoos, des Saturdags, en van fchepen, gemeenlyk, des Maandags, gefchiedt, aan de Herberg, daar de verkooping ftaat gehouden te worden; te weeten, van huizen enz. aan 't Oude-, en van fchepen, aan 't Nieuwe-zyds-Heeren-Logement (*c*), midsgaders, aan de oude en nieuwe Kerken, zynde de oude Kerfpelkerken van de beide zyden der Stad, in kooijen met yzeren tralien, aangeflaagen wordt; met dit onderfcheid nogtans, dat, alleen op de Biljetten aan de Verkoopplaatfen, gemeld ftaat, ten wiens lafte, de Perceelen ftaan verkogt te worden. De Impetranten van Executie draagen, midlerwyl, zorg, dat de gelegenheid der Perceelen, door Rooimeefteren, befchreeven, en ter Secretarye bekend gemaakt wordt; waarna, aldaar, de Veil-conditien worden opgefteld. De gewoonlyken in verkoopingen van huizen zyn, dat de Kooper gehouden zal zyn, te betaalen, in drie termynen, ieder van zes maanden, op de gewoonlyke huisdagen, zynde den eerften van dezelven den eerften May, of eerften November na de verkooping; doch dat hy de onkoften van Executie zal moeten voldoen in gereeden gelde, waarin hy egter, alleenlyk, het halve rantfoen zal draagen, wordende het overige hem, in minderinge zyner kooppenningen, afgefchreeven. Dat hy tot zynen lafte zal moeten neemen den tagtigften penning, met de tiende verhooging van den koopprys vermeerderd met het halve rantfoen, ten behoeve van den Lande; benevens de koften van het zegel en van het fchryven van den Brief van kwytfcheldinge, en het falaris der Secretarye. Voorts, verfchiet de Kooper ook de verfcheenen en onbetaalde Verpondingen en buitengewoone Laften van 't Perceel; die hem, tot op den eer-

Coustumen of Gewoonten.

(*b*) Handv. *bl.* 446, 558, 559, 625.
(*c*) Handv. *bl.* 1083.

COUSTUMEN of GEWOONTEN.

eerſten huisdag na de verkooping, wanneer de Huur ook, zo 't Perceel verhuurd is, eerſt voor zyne rekening begint te loopen, in mindering der kooppenningen, verſtrekken. Ook komen de rampen, die, voor dien tyd, aan 't gekogte huis komen mogten, ten laſte van den geëxecuteerde, en niet ten laſte van den Kooper. Een Huurder kan, volgens de Keuren, geen langer huur behouden aan een huis, in Executie verkogt, dan tot May na de Executie een jaar, al kon hy ſchoon toonen, dat hy 't, voor langer' tyd, van den geëxecuteerde gehuurd hadt (*d*). Doch dit heeft alleenlyk plaats, wanneer de Executie in de twaalf nagten geſchied is. Omtrent Executie buiten de twaalf nagten, is, by eene Keure van den agtſten April des jaars 1751, vaſtgeſteld, dat men geen langer huur zal mogen vorderen, dan tot den eerſten May van 't volgende jaar (*e*). Wat vroeger, is ook, by eene Keure, vaſtgeſteld, dat van ieder Perceel, welk in Executie geveild wordt, ſchepen uitgezonderd, maar één *Pluk-* of *Plokpenning* gegeven zal worden aan de meeſtbiedenden (*f*), 't welk, reeds eenige jaaren te vooren, by willige Verkoopingen, in gemeen gebruik, geweeſt was. Zo een kooper in Executie in gebreke blyft van borgen te ſtellen, wordt hy in 't Rasphuis gezet, even als by de willige Verkoopingen, en zo hy, op zynen tyd, niet voldoet, wordt het gekogte Perceel, ten zynen laſte, op nieuws, verkogt, zonder dat hem vryſta, het zelve andermaal te mynen. De tweede kooper is gehouden, op de termynen van de eerſte Verkooping, en, zo die reeds verſtreeken zyn, in gereeden gelde, te voldoen. Doch 't gene van 't Perceel meerder komen mogt, dan in de eerſte Verkooping, kan, op gewoonlyke Huisdagen, betaald worden. En 't gene het minder mogt opbrengen wordt, terſtond, aan den eerſten kooper en zyne borgen verhaald. 't Gemeen gevoelen is, dat een Kooper zyne uitgeloofde kooppenningen een jaar op renten houden mag, tegen den penning zestien, mids hy zulks, voor May na de gedaane verkooping, ter Secretarye, kome verklaaren (*g*). Doch dit geſchiedt zeer zeldzaam. Ook is 't my twyfelagtig voorgekomen, of de Keur, die zulks ſchynt toe te laaten, niet zie op byzondere gevallen, waarin de verkooping by *Executie*, onder deeze uitdrukkelyke voorwaarde, geſchied was (*h*). Wyders, is de kooper gehouden, binnen zes weeken na dat hy den laatſten termyn der kooppenningen betaald heeft, zyne rekening ter Secretarye te komen vereffenen (*i*). Doch eer dit geſchied is, hebben de Aſſignatien van den Secretaris, zo lang zy, door den kooper, niet betaald zyn, al de kragt der Schepenen-Kenniſſen, die ten laſte der geëxecuteerde Perceelen geloopen hebben, en op welken, zy in betaaling gegeven zyn (*k*): wordende den kooper wettigen eigenaar van 't geëxecuteerde Perceel, naar gelang van 't beloop der betaalde Aſſignatien (*l*). Zulken ook, die eenige penningen, by afſchryving, onder borgtogt, ontvangen hebben, moetenze, wanneer zig iemant openbaart, die nader regt voorwendt, terſtond, wederom opbrengen, eer men hun toelaat, op de *praeferentie* of *concurrentie*, in geſchil te komen (*m*). Wy behoeven niet aan te merken, dat de opveiling der huizen en erven in Executie ook door den Concherge geſchiedt: doch altoos ten overſtaan van eenen Secretaris, van wege myne Heeren van den Geregte, die 'er ook, wanneer zy 't verkiezen, in perſoon, by tegenwoordig zyn.

COUSTUMEN of GEWOONTEN.

XVIII. De huizen en erven, 't zy eens, of, by onvermogen van den eerſten Kooper, tweemaalen, in 's Heeren Executie verkogt, mogen, binnen den tyd van zes weeken, door zulken, die de oudſte Rentebrieven of Schepenen-Kenniſſen ten laſte van dezelven hebben, en aan hunne betaaling te kort komen, benaderd worden, mids zy den Kooperen, voor derzelver moeite en gevaar, den honderdſten penning, of een ten honderd van den koopprys goeddoen. De Schepen, Schepenen-Schuldbrieven, en Obligatien, in Executie verkogt, mogen, insgelyks, door zulken, die de oudſte brieven op dezelven ſpreekende hebben, worden benaderd, mids zulks binnen den tyd van vier en twintig uuren na de verkooping geſchiede. De benadering geſchiedt ter Secretarye, met kenniſſe van den Kooper. Inboedel en huisraad mag niet worden benaderd. Ook mag de geëxecuteerde, in geen geval, zyne verkogte roerende of onroerende goederen benaderen. De ſchuld, uit hoofde van welke, eenige benadering geſchiedt, wordt begreepen, door de benadering, te zyn vernietigd (*n*).

18. Wanneer benadering van 't gene by *executie* verkogt is plaats hebbe, en wanneer niet.

XIX. Op Perceelen, by *Executie* verkogt, zyn, voor alle andere ſchulden, *geprefereerd* de onkoſten tot de Executie gedaan, wordende dezelven, zelfs zonder dat de genen, die

19. Wie Regt van Præferentie hebben op geëxe-

(*d*) Handv. *bl.* 1666.
(*e*) Vervolg *der* Handv. *bl.* 23.
(*f*) Vervolg *der* Handv. *bl.* 23.
(*g*) Handv. *bl.* 523, 524. ROOSEBOOM *Cap.* XXXIV. *bl.* 170.
(*h*) Handv. *bl.* 524.
(*i*) Handv. *bl.* 211.
(*k*) Handv. *bl.* 532.
(*l*) Handv. *bl.* 534.
(*m*) Handv. *bl.* 560.
(*n*) Handv. *bl.* 446, 525. ROOSEBOOM *Cap* XXXV. *bl.* 172 *enz.*

Coustumen of Gewoonten.

cuteerde Perceelen.

die dezelven gedaan hebben, borg voor de herlevering der penningen behoeven te ſtellen, van den Koopprys afgeſchreeven, en hun, door den Kooper, betaald. Daarop volgen de Schepenen- of Commiſſariſſen-vonniſſen, tot voldoening van noodige *Reparatie*, aan huizen of ſchepen gedaan; die geoordeeld worden, voor alle andere ſchulden, te moeten worden betaald, om dat de Perc:elen, door zulk eene *reparatie*, in ſtaat en waarde gehouden zyn. Hierna, komen de Kuſtingbrieven op huizen, en de Bylbrieven op ſchepen; doch de eerſten moeten, voor Schepenen deezer Stad, verleeden zyn. De anderen genieten hier ook het regt van *Præferentie*, al zynze ſchoon elders verleeden. Vervolgens, hebben *Præferentie* de Schepenen-Kenniſſen, hier ter Stede verleeden, zonder onderſcheid, of dezelven *generaal* of *ſpeciaal* verband inhouden, dat is, of de Schuldenaar daarby alle zyne goederen, of alleenlyk eenig byzonder huis verbonden heeft. Doch in alle gevallen, hebben ouder brieven of vonniſſen van dezelfde natuur *præferentie* voor jongeren, tot zo verre zelfs, dat, volgens eene aloude *Couſtume* deezer Stede, die, by Octroi van 's Lands Staaten van den agtſten Maart des jaars 1594, beveſtigd is, ouder *generaal verband*, voor jonger *ſpeciaal*, *geprefereerd* is, mids de houder van de oude brieven, generaal verband inhoudende, geene betaaling bekome, uit een geëxecuteerd huis, met jonger ſpeciaal verband bezwaard, dan na dat hy alle de andere goederen van den ſchuldenaar geëxecuteerd heeft (*o*), en dan nog te kort komt. De Couſtume, dat ouder generaale voor jonger ſpeciaale verbanden geprefereerd zyn, is hier zo beſtendig geveſtigd, dat, hierom, volgens Octroi van 's Lands Staaten van den agttienden January des jaars 1608, de verkoopers van vaſte goederen, die, by willig Decreet van den Hove, verkogt worden; of de ontvangers van de penningen, daarvan gekomen, ter Secretarye en voor Schepenen, borg voor de herlevering derzelven moeten ſtellen, in geval, t' eenigen tyde, blyken mogt, dat iemant anders beter regt, al ware 't ook uit hoofde van ouder generaal verband, hadt op de verkogte goederen (*p*). Volgens eene oude Couſtume, plagten Schepenen-vonniſſen, geweezen terwyl de veroordeelde nog *ſolvent* was, voor alle andere perſooneele eiſchen, geprefereerd te zyn. Doch deeze Couſtume is, by eene Reſolutie van 's Lands Staaten van den dertigſten November des jaars 1626, met bewilliging van Burgemeeſteren deezer Stad, afgeſchaft: blyvende alleenlyk van waarde de vonniſſen, voor dien tyd, in gevolge van deeze Couſtume, geweezen (*q*). Op ſchepen zyn, wyders, na de vonniſſen van noodige Reparatie en de Bylbrieven, huuren van 't bootsvolk, en vervolgens ook Bodemerybrieven *geprefereerd*. Doch notarieele Acten geeven geheel geen regt van Præferentie (*r*): behalve, zo als men 't, in 't gemeen, verſtaat, wanneer van de ſommen, voor welken men zig, by die Acten, verbonden heeft, de veertigſte penning en tiende verhooging, ten behoeve van den Lande, betaald is (2). Voorts, wordt den houder van eene Schepenen-Kennis, waarvoor een geëxecuteerd huis verbonden geweeſt is, boven de hoofdſom, geen meerder Intereſt toegeweezen, dan van anderhalf jaar (*s*). In andere gevallen, wordt den Eiſſcher, by Schepenen-vonniſſe, Intereſt toegelegd, ſomtyds *a mora*, dat is, van den tyd af, dat de Intereſt hadt behooren betaald te zyn; en, zo de ſchuld geſprooten is uit de goederen om *contant* verkogt, van den tyd der leveringe af: en ſomtyds ook, *a lite mota*, dat is, van den tyd af, dat de ſchuldenaar in regte is aangeſproken. Zo de Intereſt, by 't vonnis, niet begroot is, wordt dezelve, in de gemelde gevallen, gerekend tegen vyf ten honderd in 't jaar (*t*). Doch, in andere gevallen, wordt de Intereſt, ſomtyds, hooger, ſomtyds, laager geſteld (*u*).

Coustumen of Gewoonten.

XX. Schepenen-Kenniſſen, zynde Schuldbrieven, verleeden, onder de handtekening, en, van ouds, ook onder het zegel, van twee Schepenen, voor welken de opneemer der penningen, in den ſchuldbrief vermeld, verſchynt, hebben regt van *parate Executie* tegen den gebrekigen Schuldenaar; en wordt, op dezelven, gelyk als op andere Schepenen-vonniſſen, *in judicio contradictorio*, dat is, na dat de zaak voor en tegen bepleit is, geweezen; voor welke vonniſſen, zy nogtans *geprefereerd* zyn; *geprocedeerd* by pandinge, indien daarvan, by de Schepenen-Kenniſſe, niet afgeſtaan is, en voorts tot verkooping van 't goed van den ſchuldenaar (*v*). Doch

20. Schepenen-Kenniſſen en zeker flag van Schepenen-Vonniſſen hebben regt van parate Executie.

zo

(*o*) Handv. *bl.* 532.
(*p*) Handv. *bl.* 520 *enz.*
(*q*) Handv. *bl.* 531. *Zie de* Origineele Abolitie *in't* Vertrek der Theſaurie, *Nieuwe Laade* K. *Lr.* q. 2.
(*r*) Handv. *bl.* 530, 535, 538.
(*s*) Handv. *bl.* 540.
(*t*) Handv. *bl.* 541.
(*u*) Handv. *bl.* 559. *Zie ook* LOENIUS Deciſien en Obſerv. *Caſ.* XXI. *p.* 210. *met de* Aant.
(*v*) Handv. *bl.* 446, 558, 559.

(2) Men beſluit dit, uit het XXI. Articul der jongſte Ordonnantie op het middel van den veertigſten Penning van den elfden Maart des jaars 1723, waarin geſteld wordt, *dat geen preferentie op eenige notariale of andere Obligatien* zal *worden gegeven, als alleen, wanneer het regt* van den veertigſten Penning, *ten tyde van het paſſeeren daarvan, ſal weeſen betaalt.* Zie *Groot-Plakaatb.* VI. Deel, bl. 1032.

 zo iemant, buiten den Impetrant van Executie, brieven heeft, ſpreekende ten laſte van eenig Perceel, in de twaalf nagten geëxecuteerd, is hy, by eene Keure van den veertienden January des jaars 1655, gewaarſchuwd, dezelven, binnen eene maand na den tweeden February, ter Secretarye te laaten aantekenen, op dat de affchryving, in orde, en te beginnen met de oudſte brieven, zou konnen geſchieden (*w*). Schepenen-Kenniſſen en Schepenen-vonniſſen verjaaren hier ter Stede niet, en mogen ter *Executie* gelegd worden, onaangezien zy jaar en dag oud zyn (*x*).

Aanwyzing der voornaamſte algemeene KEUREN deezer Stad.

Wy komen nu, tot de aanwyzing van eenige algemeene en voornaame of merkwaardige

KEUREN

der Stad. Doch eer wy hiertoe overgaan, vereiſcht de goede orde, dat wy, vooraf, iet aantekenen, over de natuur der Keuren van Amſterdam, en over het regt omze te maaken.

Betekenis van het woord *Willekeuren.*

De naam van *Willekeuren*, die, van ouds, aan de *Keuren* deezer Stad gegeven werdt, moet niet verkeerdelyk verſtaan worden. Men noemt, tegenwoordig, veeltyds, eene Wet *willekeurig*, die, door den blooten *wil* van den Wetgeever, gemaakt en voorgeſchreeven is. Doch men zou zig ten hoogſte bedriegen, zo men de Stedelyke *Willekeuren* voor zulke Wetten aanzage. Het woord *Willekeuren* hadt, van ouds, eene gantſch andere betekenis, en moet, ook tegenwoordig, wanneer het op de Stedelyke Keuren wordt gepaſt, in eenen gantſch anderen zin, worden opgevat. *Verwillekeuren* betekende, oudtyds, *ergens in bewilligen*, of *iet toeſtemmen* (*y*). In het *twee en twintigſte* Lid der Handveſte van den jaare 1342, volgens onze verdeeling, leeſt men: *voort ſoo en ſal men geenen Poorter campen mogen binnen onſen Lande, by ne wil hem ſelven daer in* VERWILCOREN (*z*): daar *verwilcoren* klaarlyk *bewilligen* betekent. In eenen Brief van den jaare 1347, verklaaren die van Beverwyk, dat zy zig VERWILKOERT, dat is, *vrywilliglyk verbonden* hebben *mitter Stede van Amſterdam hare helpers te weſen* (*a*). De Steden en Dorpen van Amſtelland en Gooiland VERWILLECOERDEN, *ſtonden toe*, of *namen aan*, de regten, die Hertog Albrecht hun, in 't jaar 1387 [1388], gegeven hadt, te zullen onderhouden (*b*). Hierom wordt, in onze oude Stede Keuren, het woord *gewilcoirt*, dikwils, met het woord *ouerdragen*, of overeengekomen, verklaard en verwiſſeld. Zo leeſt men, by voorbeeld, *Op ten* XXIJ*ſte dach in Decembri is ouerdraghen ende gewilcoirt* enz. en *Item, zo iſt ouerdragen ende gewilcoirt* enz. (*c*). En deeze betekenis van 't woord *Verwillekeuren* is nog zo niet verouderd, of men vindtze by DE GROOT, die *Verwillekeuren*, met een baſtaardwoord, *Conſenteeren* overzet (*d*). Aanmerkelyk is ook, dat de Wetten en Regten, die de Graaven aan de Steden en Landen gaven, in de veertiende eeuwe, en ſedert, *Chorae* en *Keuren* (*e*), nooit, myns weetens, *Willekeuren* genaamd werden, ſchoon de Graaven Souverainen van den Lande waren: maar de Stedelyke Reglementen en ſchikkingen, welken, veeltyds, maar voor eenen tyd, en, ſomtyds, met onderlinge bewilliging, gemaakt waren, kreegen den naam van *Willekeuren*, die, derhalve, oudtyds, van zagter betekenis zelfs dan de bloote naam van *Keuren* moet geweeſt zyn. En dit blykt, duidelyk, uit eenen brief van Guy, Biſſchop van Utrecht en Heere van Amſtelland, van den jaare 1310, in welken hy verklaart, zeker aangenomen Kampgevegt *niet* te *houden voor recht ofte woonte* der Stad Utrecht, *maer als enen* WILKOER (*f*). Eene Stedelyke WILLEKEUR is dan *eene ſchikking ten gemeenen nutte, gemaakt by 't Geregt, als daar toe door den Souverain geoctrojeerd zynde, met kennis en bewilliging van zulken, die daarin behooren gekend te worden.*

Oorſprong van het Regt om Keuren te maaken.

De oudſte Handveſt deezer Stede, omtrent het maaken van Keuren, is van den jaare 1342. Doch in dezelve, wordt niet belaſt, maar onderſteld, dat het Geregt van Amſterdam Keuren maaken mogt. *Wat Willekore*, ſtaat 'er, *dat die Schout metten Schepenen maeckt, dien moghen ſy houden een jaer* (*g*). 't Is dan te vermoeden, dat de Stad het regt om Keuren te maaken, al vroeger, en waarſchynlyk van Guy van Henegouwen, die haar *veel vryhede* gaf, *daer men die Stede mede regeerde* (*h*), zal verkreegen hebben. Ook is het regt om Keuren te maaken aan Amſterdam nimmermeer betwiſt, zelfs niet, na dat Hertog Filips van Bourgondie, in eenen Brief van den vierden January des jaars 1433 [1434], gerigt aan die van Edam, in 't algemeen verklaard hadt „ dat geene Ste„ den Keuren maaken mogten, dan met 's „ Graa-

(*w*) Handv. *bl.* 560.
(*x*) Handv. *bl.* 557, 558.
(*y*) *Zie* II. *Deel*, I. *Boek*, *bl.* 91.
(*z*) *Zie* II. *Deel*, II. *Boek*, *bl.* 110.
(*a*) *Zie* II. *Deel*, II. *Boek*, *bl.* 117.
(*b*) Handv. *bl.* 73. [9.]

(*c*) Keurb. A. *f.* 47. *Verg. f.* 62 enz.
(*d*) Inleid. tot de Holl. Rechtsgeleertheyt III. *Boek*, XIX. *Deel*, §. 3. *bl.* 338.
(*e*) *Zie de* Chora Florentii Tutoris, *gedr.* 1752.
(*f*) *Apud* MATTHÆUM Anal. *Tom.* III. *p.* 215.
(*g*) *Zie* II. *Deel*, II. *Boek*, *bl.* 109.
(*h*) *Zie* II. *Deel*, I. *Boek*, *bl.* 92.

Keuren. „ Graaven bewilliging (*i*)." Vrouw Jacoba hadt wel, op den een en dertigſten January des jaars 1417 [1418], bevolen, dat haar Schout van Amſterdam, in geene Keuren, by 't Geregt gemaakt, bewilligen zou, dan na dat dezelven den Graaflyken Raade aangebragt, en by de Graavinne goedgekeurd zouden zyn (*k*). Doch dit bevel heeft, zo ver ik heb konnen naſpooren, geen gevolg gehad, en betrof, in allen geval, den Graaflyken Schout alleen.

Onderzoek naar de verandering, die Hertog Jan van Beijeren in 't regt van keuren ſcheen te willen maaken.

Maar in 't begin des jaars 1421, ſcheen Hertog Jan van Beijeren eene merkelyke inbreuk op dit regt te hebben willen maaken; magtigende, by eene Handveſt van den agttienden January 1420 [1421], *Schout, Burghemeeſters, Schepenen ende Raede*, toen ten tyd *weſende, dat ſy willekeuren moghen op eenen dagh, dat ſal ſyn op Sinte Pauwelsavond nu naeſtcomende, ende daerna niet meer, dat ſal gedueren tot eeuwighen daghen* (*l*). Wy hebben deeze woorden nog eens (*m*) aangehaald, en toen beloofd, over dezelven, eenige opheldernde aanmerkingen voor te ſtellen; van welke belofte wy ons nu zullen tragten te kwyten.

1. By de Handveſt van den jaare 1342, was onderſteld, dat Schout en Schepenen alleen Willekeuren mogten maaken. Ook hebben de oudſte Keuren der Stad, op pergament geſchreeven, dit Opſchrift, *Dit ſyn die wilcoren die de Scoute ende die Scepene der Stede van Aemſtelredamme hebben gheleyt ende ghewilcoirt.* Doch de eerſte Keur onder deeze Keuren, die, waarſchynlyk, voor het einde der veertiende eeuwe, gemaakt is, luidt woordelyk aldus: *In t eerſte zo wilcoirt die Scoute mitten Scepene dat die Rade van der Stede voirn. wilcoren moghen ende zullen mitte hem van der Stede wegen ghelike dat ſy ſeluer moghen* (*n*). Door *die Rade* worden hier, ongetwyfeld, de Burgemeeſters verſtaan, die meermaalen *Raaden* genoemd zyn. En ſedert ſchynen Burgemeeſteren, nevens Schout en Schepenen, de Keuren gemaakt te hebben. Doch by Schout, Burgemeeſteren en Schepenen, wordt, in de Handveſt van Hertoge Jan van Beijeren, welke wy onderzoeken, de *Raad* gevoegd: waardoor men, in deeze plaats, alleenlyk de Vroedſchap verſtaan kan, om dat dezelve van Burgemeeſteren onderſcheiden wordt. Ook vindt men, dat de Vroedſchap, in de vyftiende eeuwe, meermaalen, nevens Schout, Burgemeeſteren en Schepenen, gewillekeurd heeft (*o*). De eerſte verandering, die Hertog Jan van Beijeren dan, in de wyze van keuren, heeft willen maaken, ſchynt geweeſt te zyn, dat hy het regt daartoe ook aan den Raad heeft willen opdraagen. Keuren.

2. Doch dit was 't minſt. Hy ſchynt het regt om te mogen keuren ſlegts aan éénen dag, te weeten, aan *Sinte Pauwels avond naeſtcomende*, zynde den vier en twintigſten January, dat is, kort voor de jaarlykſche verandering der Regeeringe, omtrent welken tyd, al van ouds, de meeſte Keuren gemaakt werden, te hebben willen bepaalen. Doch dit kan bezwaarlyk zo worden opgevat, dat 'er, 't gantſche jaar door, geene Keuren zouden mogen gemaakt worden, behalven op den vier en twintigſten January. Voorvallende gelegenheden vorderden, dikwils, ook op andere tyden, Keuren, en ik kan naauwlyks twyfelen, of daar zullen 'er, geduurende den korten tyd, dien Hertog Jan van Beijeren, na 't verleenen deezer Handveſte, geregeerd heeft, verſcheiden' gemaakt zyn, op andere tyden van het jaar; ſchoon 'er my geenen zyn voorgekomen, waarvan zulks, ontwyfelbaar, blykt. Ik vermoed dan, dat Hertog Jan alleenlyk heeft willen beveelen, dat de Raad, maar éénen dag in 't jaar, zou mogen medekeuren, en dat hy onderſteld heeft, dat het regt om te keuren, in den overigen tyd van 't jaar, alleenlyk aan Schout, Burgemeeſteren en Schepenen blyven zou, gelyk van ouds.

3. Doch tuſſchen de woorden, dat Schout, Burgemeeſteren, Schepenen en Raad, *nu ter tyd weſende*, maar éénen dag in 't jaar, gezamenlyk, zouden mogen willekeuren, *ende daer na niet meer;* en de woorden, die op deeze laatſten onmiddelyk volgen, *dat ſal gedueren tot eeuwighen daghe*, ſchynt, in den eerſten opſlag, eene blykbaare ſtrydigheid te zyn. Hoe, zal men vraagen, kan de Regeering *van dien tyd* gemagtigd worden, om alleenlyk op den naaſtvolgenden vier en twintigſten January, *en daerna niet meer*, Keuren te maaken? En hoe kan 'er te gelyk worden geſteld, dat dit duuren zou *ten eeuwigen dage*? Hertog Jan kan niet willen zeggen, dat de Keuren, die, op *Sint Pauwels avond* van 't jaar 1421, gemaakt werden, meer dan anderen, *eeuwige Edicten* zouden zyn. Wat dan? De waarſchynlykſte betekenis, die ik aan deeze woorden weet te geeven, is „ dat de tegenwoordige „ ſchikking, volgens welke, de Raad magt „ kreeg, om, éénen dag in 't jaar, nevens „ Schout, Burgemeeſteren en Schepenen, „ te keuren, altoos duuren zou, en van jaar „ tot jaar, op den zelfden vier en twintig- „ ſten January, plaats hebben." De woor-

(*i*) I. Memoriaalb. Rose *f.* 156 *verſo.*
(*k*) Mieris Charterb. IV. *Deel*, *bl.* 455a.
(*l*) Handv. *bl.* 126. [o.]
(*m*) II. *Deel*, III. *Boek*, *bl.* 145.
(*n*) Keurb. A. *f.* 1.
(*o*) Keurb. A. *f.* 62, 70.

KEUREN. den *nu ter tyd weſende* moeten dan opgevat worden, in den zin van *in der tyd.*

4. Ondertuſſchen, hieldt deeze ſchikking niet lang ſtand. Twyfelagtig is 't zelfs, of zy wel in 't geheel ingevoerd zy. In de jongſte uitgave der *Handveſten* (*p*), leeſt men, dat, by een oud affchrift der Handveſte, welke wy onderzoeken, aangetekend ſtaat: *Die regenten die in deezen tyd waren, die en wilde deeze gifte of Ordonnantie van willekeuren te maaken niet accepteeren; maar bleven op haer oude Handveſt, die zy van Graaf Willem hadden, die in Vrieslant dood bleef*, zynde deeze de Handveſt van 't jaar 1342, hier voor (*q*), en meermaalen elders, aangehaald. Hertog Jan van Beijeren overleedt ook in 't begin des jaars 1425 (*r*), en hadt dus niet lang gelegenheid, om de onderhouding zyner ſchikkinge te wege te brengen.

De Vroedſchap en Gemeente zyn, van ouds, gekend, in 't maaken van Keuren.

Doch, ſchoon de ſchikking van Hertoge Jan geenen ſtand greep; de Raad of Vroedſchap werdt egter, van ouds, dikwils, gekend in 't maaken van Keuren; waarvan de *Stads Regiſters* der vyftiende eeuwe verſcheiden' voorbeelden uitleveren. Eene Keur van den derden February des jaars 1492 ſpreekt, uit den naam van *de* XXXVI. *perſoonen en goede mannen van den gerechte* (*s*). In eene andere van den zeven en twintigſten Juny des jaars 1477, *wilcooren Scout ende t gerecht, by advyſe ende guetduncken van de XXXVI.* enz (*t*). Zelfs werden, behalve de Vroedſchap, ook, toen de Stad kleiner was, de voornaamſten uit de Gemeente, en 't gros der Gemeente zelf byeengeroepen en gehoord, over 't maaken van Keuren, en andere zaaken van gewigt, de welvaart en goede orde der Stede betreffende. De Keur van den jaare 1477, laatſtelyk aangehaald, is gemaakt, *by advyſe ende guetduncken* niet ſlegts *van de* XXXVI, maar ook *van meer andere guede mannen van den gemeente*, en verbiedt *harnaſch, bogen, lange meſſen of ander diergelycke verboden* geweer te draagen. By eene Keur van den agt en twintigſten April des jaars 1495, werdt eene nieuwe belaſting opgelegd, in welke *by den heer ende gerecht, den perſonen van de* XXXVJ. *notable ende ryckdom van der Stede* bewilligd was (*u*). En op den zeven en twintigſten Juny des jaars 1508, werdt, *op de ſael van 't gaſthuys*, welk reeds, ten minſte gedeeltelyk, tot het Stadhuis behoorde, *by de heeren van den gerechte en* XXXVJ. *raden, mitten ryckdoome deſer Stede*, geſlooten, de Excynzen, die toen gang hadden, nog voor eenigen tyd, *tot der Stede behoef*, te gebruiken (*v*). By eene Keure van den tweeden September des jaars 1491, was de Bier-Excyns, *by advis van den here en van den gerechte ende den geheele vroetſchip ende de notabelſte ende rycxſte poirteren* verminderd (*w*), die, eenige jaaren te vooren, *by den gherechte, by die* XXXVJ, *ende by die heele ryckdom van der Stede*, verhoogd geworden was (*x*). 't Gros of de *Buik* der Gemeente werdt ook, nu en dan, gekend, in zaaken van Regeeringe. *Op ten* VIJ. *dach in meye Anno* LXIX. [1469], *is gecondicht in beiden prochikerken, ende overdraghen mitten gerecht ende heele gemeente, dat men drapenieren ſal groue wolle* enz. (*y*). En *op ten* XVJ. *dach in Octobri* 1471. *is gewilkoert by den ſcout, burgermeeſteren, ſcepenen,* XXIIIJ. *ende alinge gemeente van der Stede, ende van der Stede huys afgekondicht*, dat men geene vyandelykheden pleegen zou, voor dat 'er de Graaf en 't gemeene Land van Holland en Zeeland toe bewilligd, en orde op geſteld hadden (*z*). Wy hebben, reeds op eene andere plaats (*a*), eene Reſolutie van den twee en twintigſten December des jaars 1498 te boek geſteld, over welke, *de gehele buyck en de poorterye deſer Stede, zoe men die naeſten crygen conde*, byeen geroepen was, beloopende het getal der poorteren ruim honderd en twintig. Op het afbreeken der Laſtaadje, werden, in 't jaar 1542, ook ſommige Genootſchappen of Gilden gehoord (*b*). En dit 's de reden, waarom de woorden *Koeren* of Keuren, en *Plebiſciten*, of *Volkskenniſſen*, van ouds, voor woorden van eene betekenis, gehouden zyn (*c*). Voorts, zal men, in ons verhaal van de geſchiedeniſſen der zeſtiende eeuwe, dikwils, hebben opgemerkt, dat de Schutteryen, Reeders en Gilden gekend zyn, over 't maaken van Keuren, en over andere zaaken, de Regeering en welvaart der Stede betreffende: al 't welke men, geenszins, vreemd vinden moet, alzo 's Lands Graaven zelven, op het maaken van Ordonnantien en Overdragten, den Landſtand betreffende, niet alleen de *Ridderſchap en Steden* plagten te hooren; maar ook *den raed ende* het *goetduncken* van *den notabilen ende verſtandelen perſoonen* van den Lande in te neemen (*d*).

Op welk eene wyze,

Doch met den aanwas der Stad, in 't laatſte der zeſtiende en in de zeventiende eeu-

(*p*) *Bladz.* 114.
(*q*) *Bladz.* 34.
(*r*) *Zie* II. *Deel*, III. *Boek*, *bl.* 147.
(*s*) Keurb. A. *f.* 15.
(*t*) Keurb. A. *f.* 91.
(*u*) Groot-Memor. *N.* I. *f.* 300 *verſo.*
(*v*) Groot-Memor. *N.* I. *f.* 233 *verſo. in marg.*
(*w*) Keurb. A. *f.* 177.
(*x*) Keurb. A. *f.* 147 *verſo.*
(*y*) Keurb. A. *f.* 46.
(*z*) Keurb. A. *f.* 70.
(*a*) II. *Deel*, IV. *Boek*, *Byl. Lr.* H. *bl.* 206.
(*b*) Reſol. Vroedſch. *N.* I. 5 *July* 1542.
(*c*) *Zie de* Inleid. *op de* Keuren van Haarlem, *by* VAN OOSTEN DE BRUYN, *in zyn* Haarl. I. *Deel*, *bl.* 181.
(*d*) Handv. *bl.* 136.

Keuren. ze, zulks, in laater' tyd, en nog tegenwoordig, geſchiede.

we, werdt het ſamenroepen der Gemeente, over veele zaaken, in welken zy, te vooren, gekend geworden was, en zelfs het hooren van de *ryken* en *notablen* volſtrekt onmogelyk. De grootheid der Stad, en de menigte zelfs van voornaame en ryke ingezetenen gedoogden zulks niet. 't Vergaderen van zulke talryke menigten zou meer verwarring en nadeel, dan nut toe gebragt hebben aan de gemeene zaaken. Men moet egter niet waanen, dat het hooren der Gemeente, of der voornaamſten en kundigſten uit de Gemeente, over 't maaken van Keuren en ſchikkingen op de gemeene welvaart, t'eenemaal, in ongebruik geraakt is. 't Heeft altoos plaats gehad, en 't heeft, nog tegenwoordig, plaats; doch op eene andere wyze, dan van ouds. Burgemeeſteren, die mede ſtemmen, in het maaken van Keuren, doen zulks niet, dan *van der Stede wege* (*e*), dat is, uit naam der gantſche Burgerye, welker belang zy verpligt zyn voor te ſtaan. De Vroedſchap, die uit de aanzienlykſte burgers beſtaat en 't gantſche Lighaam der Burgerye verbeeldt, wordt, over de gewigtigſte belangen der Stede, gekend. Omtrent de ſchikkingen, betreffende den Koophandel, daar de welvaart der Stad op gebouwd is, wordt geraadpleegd met de verſcheiden' Collegien van Directeurs over de voornaamſte takken van den handel, die uit de deftigſte Koopluiden gekooren worden. De Keuren, tot herſtelling van misbruiken en handhaaving der goede orde in de Gilden worden, genoegzaam nimmer, gemaakt, dan na dat 'er de Overluiden deezer Gilden, en ſomtyds ook voornaame Gildebroeders op gehoord zyn. 't Is 'er dan wel ver van af, dat de Gemeente, of de voornaamſten uit dezelve, niet zo wel, over 't maaken van Keuren en andere zaaken van Regeeringe, zouden gekend worden, als van ouds; ſchoon zulks, op eene andere wyze, en, met veel minder omſlag, geſchiedt, dan weleer. Doch de Keuren, doorgaands kennelyk aan de bedreiging van ſtraffe op de overtreeding, worden, ſedert twee eeuwen of langer, vaſtgeſteld by, en afgekondigd door MYNE HEEREN VAN DEN GEREGTE, zynde SCHOUT, BURGEMEESTEREN en SCHEPENEN, in kenniſſe van eenen der Stads Secretariſſen. Zy zyn, volgens de Handveſt van Graave Willem den IV. van den jaare 1342, ſlegts voor een jaar, van kragt (*f*): 't welk de reden is, waarom zy, jaarlyks, op den tweeden February, terſtond na 't beëedigen der nieuwe Schepenen, by eene Keure, die, zonder uitſtel, wordt afgekondigd, allen, in 't algemeen, vernieuwd worden (*g*). Keuren.

't Gene wy, tot hiertoe, in dit Hoofdſtuk, ter nedergeſteld hebben, kan dienen om den Leezer de natuur van deezer Stede Willekeuren in 't gemeen, en het regt om dezelven te maaken, nader te leeren kennen. Wy hebben, in het voorgaande gedeelte van dit Werk, reeds van zeer veele byzondere Keuren, de Gebouwen, de Markten, de Gilden, den Koophandel, en veele andere zaaken betreffende, melding gemaakt; doch gaan nu over tot eene ſchetswyze vertooning van de voornaamſte of merkwaardigſte, en te gelyk algemeenſte Keuren, en beginnen, met die op het Schets der Keuren.

TIMMEREN *en* ROOIJEN.

1. Op het *timmeren* en *rooijen*.

De huizen hier ter Stede hadden, van ouds, en zelfs tot in de vyftiende en zeſtiende eeuwe toe, voor een groot gedeelte, houten gevels en wanden, en ſtroo- en rieten-daken. En de Keuren op het timmeren waren, tot zulk ſlag van huizen, betrekkelyk. In 't begin der vyftiende eeuwe, werdt belaſt, geene huizen binnen de Vryheid met riet te dekken, dan na dat het riet, vooraf, met klei geleemd was (*h*). En op den agttienden April des jaars 1478, werdt gekeurd, dat alle rieten-daken moeſten verdekt worden (*i*). Doch 't liep aan, tot de jaaren 1491 en 1492, eer het dekken van huizen hier ter Stede *met ryen- of ſtroe-daken*, volſtrektelyk, verbooden werdt (*k*). Keizer Karel de V. beval, in 't jaar 1521, te Amſterdam, geene houten wanden of huizen meer te maaken, en de houten wanden, die 'er nog waren, af te breeken, en van ſteen te herbouwen (*l*). Doch dit bevel werdt zo kwalyk naargekomen, dat, nog in 't jaar 1536, belaſt werdt, eenige huizen met houten wanden, in de oude- en nieuwe-brug-ſteegen, van ſteen te hermaaken (*m*). Het zelfde bevel werdt, nog in 't jaar 1547, omtrent eenige huizen in de Warmoesſtraat, vernieuwd (*n*). En ſedert zyn de houten wanden en gevels allengskens verminderd, met naame ook, na dat zy, laatſtelyk, in 't jaar 1681, verbooden zyn (*o*); zo dat 'er, tegenwoordig, maar zeer weinigen, in de oude Stad, zyn overgebleeven.

Naar gelang, dat de Stad van zwaarder huizen en gebouwen vervuld geworden is, zyn

(*e*) Keurb. A. *f.* 1.
(*f*) *Zie* II. *Deel*, II. *Boek*, *bl.* 109.
(*g*) Handv. *bl.* 114, 447.
(*h*) Keurb. A. *f.* 7 *verſo*, 23 *verſo*, 25 *verſo*.
(*i*) Keurb. A. *f.* 96 *verſo*.
(*k*) Keurb. A. *f.* 176, 185 *verſo*.
(*l*) Handv. *bl.* 978.
(*m*) Groot-Memor. N. I. *f.* 309 *verſo*.
(*n*) Groot-Memor. N. II. *f.* 11.
(*o*) Handv. *bl.* 989.

KEUREN. zyn de Keuren op het bouwen ook vermenigvuldigd. De weeke en loſſe grond der Stad gedoogt niet, dat men éenig huis op den zelven zette, zonder dat men, vooraf, een behoorlyk geheid fondament voor het zelve legge. In 't graaven van zulk een fondament, moet men zorg draagen, dat men de naaſte huizen niet beſchadige. Men moet niet laager dan zyns buurmans grond graaven, zonder de diepte, behoorlyk, te ſchoeijen en te ſtutten: alles met kenniſſe van Rooimeeſteren, die ook, over de verdeeling der maſten of paalen in den heigrond, moeten oordeelen, zynde de zwaarte derzelven, en de dikte der planken, met welken dezelven belegd moeten worden, by eene Keure van den negenden February des jaars 1701, byzonderlyk, geregeld (*p*). Op het heijen, welk, in de alleroudſte Keuren, bevolen wordt (*q*), is, in 't jaar 1670, eene uitvoerige Keur gemaakt. Ieder Heimeeſter moet drie Heijen hebben, een van drie en vyftig, een van agt en veertig, en een van veertig voeten lang. En zo men in daghuur wil laaten heijen, is de Heihuur ook geregeld, naar 't getal der arbeideren, die 'er aan te paſſe komen; en 't beloopt 's daags, van éene gulden, wanneer 'er maar tien man aan werken, tot zes guldens, wanneer 'er, door zeſtig of meer man, aan gearbeid wordt (*r*). De bovenzyde van de bovenſte fondamentplank moet drie voet onder Stads peil leggen (*s*). Tuſſchen de zydmuuren van twee naaſt elkanderen ſtaande huizen, blyft, gemeenlyk, eene ſnyding van zeven duim voor een watergang of *Oyſendrop* (3) open (*t*); hoewel men ook veele huizen vindt, die, muur tegen muur, of gemeens muurs, betimmerd zyn. In geval iemant, muur tegen muur getimmerd hebbende, zynen muur verder dan zyns buurmans wil voorttrekken, mag deeze hem niet noodzaaken, een' krimp in den zelven te maaken, onder voorwendſel, dat hy zynen grond betimmert; maar moet hem den muur, op eene gelyke rooijing met den voorgaanden, laaten voltooijen (*u*). De muuren moeten van goeden Leidſchen, Vegtſchen of Woerdenſchen ſteen opgemetſeld zyn. Zy moeſten, voormaals, ten minſten anderhalven ſteens dikte hebben. Doch men kan, ſedert veele jaaren, zelfs met gemeene muuren van één ſteens dikte, volſtaan, mids men, in dezelven, noch van de eene, noch van de andere zyde, eenigen ſchoorſteen, trap, kas, bedſtede, of iets anders uit karniſſe, gelyk veel, in de anderhalven ſteens muuren, plagt te geſchieden (*v*). Op een' muur, die over des buurmans grond hangt, mag niet gemetſeld worden, dan met deszelfs bewilliging. En zo iemant de herſtelling van eenen gemeenen hangenden muur weigert te bekoſtigen, mag hy, die timmeren wil, den gemeenen muur afbreeken; wederom opmetſelen, en aan zyne zyde betimmeren, op zyne koſten. Doch de andere, den muur, van zynen kant, ook willende betimmeren, moet, naar gelang van de hoogte, tot op welke hy timmeren wil, draagen in de koſten, naar de uitſpraak van Rooimeeſteren (*w*). Van den laatſten November tot den eerſten Maart, mogen geene gemeene muuren worden afgebroken, dan met bewilliging van allen, die 'er belang by hebben (*x*). Die heijen wil, moet zyns buurmans huis eerſt ſtutten; en, voorttimmerende, herſtellen, 't gene hy aan 't huis of dak zyns buurmans mogt beſchadigd hebben (*y*). De erven in de nieuwe uitlegging, op de Heeren- en Keizersgraften, mogen niet dieper dan honderd voeten betimmerd worden. De tuinen tuſſchen beide, zo wel als de tuinen der dwarsgraften en ſtraaten, in dezelfde uitlegging, mogen niet hooger leggen dan de ſtraat. De heining-muuren of ſchuttingen, van nieuws gemaakt of hermaakt wordende, mogen, op de graften, ten hoogſten, elf voeten, uit den bovenkant van de Stads Peil gemeeten, en in de ſtraaten, zes en een halve voet, gemeeten uit het hoogſte van de ſtraat, hoog zyn. Doch aan de weſtzyde van de Prinſengraft, van de noordzyde der Leidſche graft tot aan de Vinkenſtraat ingeſlooten, met de graften en ſtraaten daar tuſſchen leggende, mogen zy tot negen en een halven voet hoog zyn (*z*). Men mag over niemants erf licht zoeken, laager aan den grond dan agt voeten, te meeten, van binnen, uit het vertrek, daar het licht ſtaat gezet te worden (*a*). Volgens eene Keur van den elfden Maart des jaars 1717, mogen de ſtoepen, hekken en pothuizen, in de nieuwe uitlegging, beginnen-

(*p*) Handv. *bl.* 987.
(*q*) Keurb. A. *f.* 7 *verſo.*
(*r*) Handv. *bl.* 987.
(*s*) Handv. *bl.* 988.
(*t*) Handv. *bl.* 979.
(*u*) Handv. *bl.* 986.

(3) Zo is dit woord geſteld, in de *Handveſten* bl. 979 [588]. ROOSEBOOM heeft 'er (*Recueil* Cap. LXVIII. bl. 233.) *Huyſendrop* van gemaakt. Doch in de oudſte Keuren, waarſchynlyk voor 't einde der veertiende eeuwe geraamd, (*Keurb.* A. f. 7 verſo) lees ik *Yſſendrop*, 't welk, agt ik, zo veel als *ysdrop*, of *het afdruipen der dooijende yskegelen*, zal willen zeggen. Zie ook *Politike Regeer. van den Briel*, bl. 265.

(*v*) Handv. *bl.* 985.
(*w*) Handv. *bl.* 980.
(*x*) Handv. *bl.* 986.
(*y*) Handv. *bl.* 980.
(*z*) Handv. *bl.* 985.
(*a*) Handv. *bl.* 980.

Keuren. nende van de zuidzyde der Leidſche graft, op de Heeren- en Keizersgraft, tot aan de nieuwe Raapenburger graft toe, niet hooger dan zeven; en in alle andere deelen der Stad, niet hooger dan vyf voet zyn (*b*). De wydte der ſtoepen in de oude Stad is, by verſcheiden' Keuren, bepaald, van drie en een halven tot één' voet. In enge ſteegen, mogen geheel geene ſtoepen zyn (*c*). Niemant mag Stads grond, tot zyn byzonder gebruik, naar zig neemen; 't welk, nog onlangs, by eene Keure van den agt en twintigſten Maart des jaars 1766, op eene hooge boete, ten laſte van den eigenaar, die 't bevolen of gedoogd; van den Meeſter Timmerman of Metſelaar, die 't verrigt, en van de Rooimeeſters, die het toegelaaten mogten hebben, ernſtelyk, verbooden is (*d*). Vooral, mag men geene holten of ſchuinten in de ſtraaten, tot ingangen voor kelders of koetshuizen, maaken. Die 'er reeds zyn, moeten, met ſtevige planken, overdekt worden. Doch ten overſtaan van Rooimeeſteren, is het gebruik van Stads grond, tot het maaken van pothuizen, kelders of regenbakken, in de ſtoepen, of onder de ſtraat, geoorlofd; mids men, daarvoor, eene jaarlykſche *Recognitie* betaale aan het Aalmoeſſeniers-Huis deezer Stad (*e*), welke *Recognitie* het regt van *Precario* genaamd wordt. Het voldoen van dit regt was zeer in ongebruik geraakt, toen, by eene Keure van den zes en twintigſten January des jaars 1736, op de invordering van het zelve, eenige nieuwe ſchikkingen gemaakt werden, en onder anderen vaſtgeſteld „ dat de Secretariſſen der „ Stad, en de Klerken der Secretarye gee„ ne Opdragtbrieven van eenige verkogte „ Perceelen mogten opmaaken, dan na dat „ hun, by een ſchriftelyk blyk van Rooi„ meeſteren, ware getoond, of dat dezel„ ven geen *Precario* onderhevig waren; of „ dat het regt van *Precario* daarvan ware „ voldaan. Ook zyn Rooimeeſteren toen „ gemagtigd, om de grootheid deezer Re„ cognitie te ſchatten (*f*)." De gooten, op de ſtraaten, voor de huizen, leggende, mogen niet verder, dan op zeven voet in de lengte, met vaſt leggende planken, worden toegedekt, op dat menze te ligter zou konnen reinigen (*g*). De gooten, die, tuſſchen de huizen, tot waterloozinge, worden gelegd, moeten alleen van blaauwen of Breemer Steen gemaakt zyn (*h*). De rioolen, onder de ſtraat doorloopende, moeten ook van ſteen, niet van hout, worden gemaakt. Doch volgens eene Keur van den veertienden Juny des jaars 1663, mag niemant eenige rioolen maaken, die uit de Secreeten in de burgwallen loopen, op de verbeurte van honderd guldens. De Secreeten moeten op een anderhalven ſteens fondament gelegd, en een ſteen dik daartegen gemetſeld worden, of anderszins moet men, ter zelfder dikte, eene laag vaſte aarde, of klei, of ſavelaarde leggen, en alles wel digt ſtoppen, om zyne buuren niet te hinderen (*i*). In de huizen, mogen geene kagchels, ketels, ovens, fornuizen of andere ſtookplaatſen, waar buitengewoon vuur gebruikt wordt, worden geſteld, dan met bewilliging van Schepenen, en na voorgaand onderzoek van Rooimeeſteren (*k*), die zorg draagen, dat dezelven worden geſteld, ten minſte vier duim vry van alle muuren; en derzelver ſchoorſteenen ook ten minſte zo ver van de *Travelingen*, en allen houtwerk. Ook moeten zy toezien, dat de Zydeverwers-, Gouddraadtrekkers-, en Suikerbakkers-kagchels, die, veeltyds, op zolders worden geplaatſt, op ſteenen welffels gezet worden (*l*). By eene Keure van den zeſtienden April des jaars 1756, is aan elk belaſt, zig te onderwerpen aan de afkeuringe van Rooimeeſteren, ten ware men daarby meende verongelykt te zyn; in welk geval, het vryſtaat, zig te vervoegen aan Schepenen (*m*). Op de wallen voor de huizen, mogen geene lootſen, of zelfs geene bindten gemaakt worden, dan met bewilliging van Burgemeeſteren (*n*). Boven de duimen der hengſels van pakdeuren en pakvenſters, moeten, tot voorkoming van ongelukken, klampen geſlaagen worden. Ook mag men geene goederen, door zulke venſters, van de zolders op ſtraat laaten werpen (*o*). Het timmeren buiten de Stad binnen de Vryheid is, by herhaalde keuren, verbooden. Maar Molens, Raamen, Bleekeryen en Warmoestuinen mogen aldaar, met verlof van Burgemeeſteren, en na voorgaande rooijinge, worden opgeregt en aangelegd. Doch alle deeze en andere Buitentimmeraadjen ſtaan *Precario*, en tot wederopzeggens toe (*p*). De voorwaarden, op welken de erven binnen de Stad zyn uitgegeven, zyn, op den tienden February des jaars 1684, in eene Keure veranderd (*q*). De *Rooimeeſters*, van welken wy nu zo dikwils

Keuren.

(*b*) Handv. *bl.* 986.
(*c*) Handv. *bl.* 980 *enz.*, 987, 990, 991, 992, 993.
(*d*) Keurb. U. *f.* 61.
(*e*) Handv. *bl.* 986, 993. *Zie ook* III. *Deel*, IV. *Boek*, *bl.* 298.
(*f*) Handv. *bl.* 564.
(*g*) Handv. *bl.* 979.
(*h*) Handv. *bl.* 985.
(*i*) Handv. *bl.* 994.
(*k*) Handv. *bl.* 995.
(*l*) Handv. *bl.* 986.
(*m*) Keurb. T. *f.* 223.
(*n*) Handv. *bl.* 984.
(*o*) Handv. *bl.* 995.
(*p*) Handv. *bl.* 1005-1011.
(*q*) Handv. *bl.* 989.

KEUREN. wils geſproken hebben, zyn vier in getal, en worden, door Burgemeeſteren, aangeſteld. Doch twee van hun konnen rooijingen doen. Zy moeten van alle rooijingen ſchriftelyk berigt geeven. Byzonderlyk, moeten zy, volgens eene orde van Burgemeeſteren van den twee en twintigſten April des jaars 1751, jaarlyks, voor den eerſten February, aan Commiſſariſſen tot het ſchatten der verpondinge van de nieuwlyks getimmerde en verbeterde gebouwen, eene Lyſt van deeze verbeteringen overleveren, die zy, op den eed, opmaaken, en allen vier ondertekenen moeten (*r*). Voorts, is hun gewoonlyk ſalaris, by eene Keure van den jaare 1680, geregeld (*s*). En in 't jaar 1723, is, by Burgemeeſteren en Oud-Burgemeeſteren, verſtaan, dat zy, noch hunne kinderen of nabeſtaanden geene burger-timmermans, noch metſelaars mogen zyn (*t*).

2. OP DE STRAATEN. Na de Keuren op het timmeren der huizen, komen in aanmerking de Keuren op de

STRAATEN

voor de huizen. Oudtyds, en zelfs tot in de zeſtiende eeuwe toe, maakte elk hier de ſtraat voor zyn eigen huis. En die hierin verzuimig waren, werden 'er, van wege het Geregt, ſomtyds ook by openbaare Waarſchuwinge, toe aangemaand (*u*). Doch alzo hieruit ontſtaan moeſt, dat de ſtraaten zeer ongelyk waren, en voor 't eene huis ſlegter dan voor 't andere, werdt, op den zevenden July des jaars 1524, zo 't ſchynt, voor 't eerſt, beſlooten, eenen *Stads Straatenmaaker* aan te ſtellen, die de ſtraaten, alomme, moeſt doen maaken, en van de eigenaars of bewooners der huizen betaald werdt (*v*). Doch, 't zy dat deeze ſchikking niet doorging, of niet lang ſtand hieldt; welk laatſte waarſchynlykſt voorkomt, om dat men vindt, dat, in 't jaar 1575, gekeurd werdt, dat elk zyn *ſtraatgeld*, waardoor men, in dien tyd, het geld, door den Stads Straatenmaaker verdiend, of eene zekere ſchatting, die de Stad daarvoor vorderde, ſchynt te hebben verſtaan, moeſt komen betaalen (*w*); in 't jaar 1579, en dus na de verandering der Regeeringe, werdt wederom bevolen, dat elk zyne eigen ſtraat maaken moeſt (*x*). Ondertuſſchen, moeſt zulks, volgens de Keuren, altoos, onder 't opzigt van Rooimeeſteren, geſchieden (*y*). Somtyds, was 't ook gebeurd, dat de Stad, voor eene enkele reis, het hermaaken van zekere ſtraat op zig nam, gelyk, in 't jaar 1547, omtrent de ſtraat aan de zuidzyde van den Heiligen Weg geſchied was (*z*). Ook hadt de Stad, nu en dan, het onderhoud der Straaten bekoſtigd, en om de koſten te vinden, eene belaſting gelegd op alle de huizen. En hiertoe werdt, op 't einde van 't jaar 1580, wederom beſlooten, neemende de Stad toen het onderhoud van alle de Straaten op zig, mids de huizen in de voornaamſte ſtraaten daartoe ieder een blank, en de overigen ieder een halven ſtuiver in 't jaar opbragten (*a*). 't Is nogtans twyfelagtig, of dit beſluit toen wel ter uitvoeringe gebragt zy. Immers, ik vind, dat, by Burgemeeſteren en Raaden, in 't begin des jaars 1592, nog wederom beſlooten is, de ſtraaten en burgwallen, voor Stads rekening, te laaten maaken en onderhouden (*b*). Doch mogelyk zag dit beſluit alleenlyk op de burgwallen en ſtraaten der nieuwe uitlegginge, die toen op handen, of begonnen was. Vaſt gaat, dat de Straaten der Stad, ſedert meer dan honderd jaaren, voor Stads rekening, gemaakt en onderhouden worden, en dat zy de koſten vindt, uit eene ſchatting, op de huizen gelegd, waarvan wy, wat laager, ſpreeken zullen. Volgens eene Keure van den een en twintigſten September des jaars 1656, mag niemant zyne ſtraat, kaai of ſtoep opbreeken, zonder kennis van Rooimeeſteren, mogende, wyders, de herſtelling van 't gene opgebroken is niet geſchieden, dan met bewilliging der Heeren Theſaurieren (*c*). Tegen het belemmeren en beſchadigen der ſtraaten, en op het beryden van eenigen derzelven, zyn verſcheiden' Keuren gemaakt (*d*). En by eene Keur van den negentienden October des jaars 1764, is, laatſtelyk, aan elk, met naame aan de Timmerluiden, verbooden, op de wallen te werken, op eene boete van vyf en twintig guldens (*e*). Men heeft zelfs, op het reinhouden der Straaten, al zeer oude Keuren, en onder anderen eene van den zeſtienden December des jaars 1497, beveelende, dat *elck Jonckwyf* [Dienſtmaagd] *off dient behoort* zyne Straat, alle Saturdagen, en *alle heyligen avondts*, zal hebben ſchoon te maaken (*f*). Ook heeft men eene uitvoerige Ordonnantie van Burgemeeſteren van den zeven en twintigſten October des jaars 1700, op

(*r*) Vervolg *der* Handv. *bl.* 53.
(*s*) Handv. *bl.* 1011, 1012.
(*t*) Reſol. *van den* Oud-Raad van Burgemeeſt. 28 *Jan.* 1723. *Lr.* C. *f.* 50.
(*u*) Keurb. E. *f.* 21 *verſo.*
(*v*) Keurb. D. *f.* 102, 139.
(*w*) Keurb. G. *f.* 117.
(*x*) Keurb. G. *f.* 208.
(*y*) Handv. *bl.* 983.
(*z*) Groot-Memor. *N.* II. *f.* 6.
(*a*) Reſol. Vroedſch. *N.* 4. 31 *Decemb.* 1580.
(*b*) Reſol. Vroedſch. *N.* 6. 22 *Febr.* 1592.
(*c*) Handv. *bl.* 995.
(*d*) Handv. *bl.* 731-742, 1667. *Zie ook* hier voor, IV. *Deel*, I. *Boek*, *bl.* 427, 475.
(*e*) Keurb. U. *f.* 49.
(*f*) Keurb. E. *f.* 33 *verſo.*

Keuren. op het zuiveren der wateren, en het ſchoonhouden der Straaten, van Stads wege (*g*). Het diepen der Graften, welk ook van Stads wege geſchiedt, plagt, oudtyds, door de ingezetenen, elk voor zynen wal, tot op drie voet, gedaan te moeten worden (*b*).

3. Op het Brandblusschen.

Wy komen nu tot de Keuren op de

BRANDBLUSSCHING,

in 't gemeen, *Brandkeuren* genaamd. De Stad is, oudtyds, meer dan tegenwoordig, aan zwaare en gevaarlyke Branden onderhevig geweeſt. De meeſte huizen hadden houten wanden en ſtroo- of rieten-daken, zo dat zy ligt vuur vatteden, en, ontſteken zynde, bezwaarlyk te bluſſchen waren. En te minder, om dat men gewoon was, veelen derzelven, van buiten, te pekken en te teeren: 't welk, by eene der oudſte Keuren, verbooden werdt (*i*). Daarenboven, lagen, gelyk in eenen Brief van Karel den V. van den jaare 1521 aangemerkt wordt, *in diverſche ſtraten, plaetſen en quartieren, Was, Vlas, Peck, Teer, Wagenſchot, Sparren, Klaphout, Solpher ende dierghelycke lichtelick bernende ende onbluſſelicke Waren ende Materien* (*k*). Ook hebben wy, in de Hiſtorie der Stad, doen zien, dat zy, ſomtyds, en, byzonderlyk in de jaaren 1421 en 1452, met branden, bezogt geweeſt is, die een groot gedeelte der huizen en gebouwen verteerd hebben. 't Was dan wel noodig, dat 'er Brandkeuren gemaakt werden, zo tot voorkoming, als tot ſpoedige bluſſching van den brand. De oudſte bekenden zyn van 't begin der vyftiende eeuwe (*l*). En toen werden 'er reeds, jaarlyks, XIJ. *guede knapen* gekooren, die te gelyk *waecmeiſters*, dat is, Hoofdmannen der waakende burgeren, en *brandmeiſters* waren. De Stad was toen in vier wyken verdeeld. Elke wyk hadt drie Brandmeeſters, die *elx in horen bedriuen bewaren* moeſten *alle, dat den brande behoirt, by nachte ende by daghe. Ende*, zegt de Keure, *zo wair zy aen cloppen, dair zal men him guedertierlicken die dueren vpdoen, ende laten him bezien allen dat zy zien willen* (*m*). Omtrent honderd jaaren laater, werdt bevolen, dat, in geval van brand, de *Dragers*, de *Cellebroeders*, de *pouwels broeders*, en tien of twaalf van de naaſte buuren te brande loopen moeſten (*n*). Tot voorkominge en bluſſchinge van brand, zyn, wyders, van tyd tot tyd, verſcheiden' byzondere ſchikkingen gemaakt. Onder anderen, plagt, by 't ontſtaan van brand en anderen onraad, volgens eene Keure van den zesden November des jaars 1597, de Schout, Burgemeeſteren, Schepenen, Raaden, Penſionariſſen, Secretariſſen, Procureurs, gezwooren Roedraagers, en anderen tot het Geregt aanhoorig, met hun geweer, op 't Stadhuis, te verſchynen (*o*): 't welk noodig geoordeeld werdt, om, in geval de brand ſterk voortſlaan mogt, te vaardiger, orde te konnen ſtellen. Doch zulks is nagelaaten, ſedert dat de branden, hier ter Stede, minder gevaarlyk geworden zyn; ſchoon de Keur, van welke wy ſpreeken, by de groote Brandkeure van den agtſten April des jaars 1685, nog wederom, grootendeels, vernieuwd is (*p*). In deeze Keure, zyn de voornaamſte ſchikkingen, tot voorkominge en bluſſchinge van brand, begreepen. Zy werdt gemaakt, ter gelegenheid der heilzaame uitvindinge van de SLANG-BRANDSPUITEN, van welke eenen ingezeten deezer Stede, met regt, de eer toekomt. Keuren.

Men hadt, naamlyk, tot in 't jaar 1672 toe, zo wel hier als elders, zeer gebrekkelyke Brandſpuiten en andere bluſchgereedſchappen. In de oudſte tyden, bediende men zig van lederen emmers, die, met water gevuld, langs ladders, tegen de brandende gebouwen opgeregt, werden aangereikt, en in den brand uitgegooten: voorts, van natte zeilen, waarmede de naaſte huizen gedekt werden, en van haaken, om de brandende ſtoffen naar zig te rukken, en dus den voortgang der vlamme te ſtuiten (*q*). By deeze bluſchgereedſchappen, voegde men, omtrent het midden der voorgaande eeuwe, eene ſoort van groote en zwaare Brandſpuiten, aan ieder van welken, eene lange kromme koperen pyp geſchroefd werdt, door welke, het water, tot op het dak van 't brandend huis, kon geſpooten worden. Doch men vondt, in alle deeze bluſchgereedſchappen, groot gebrek. Tot het gebruiken derzelven, werdt veel te veel volks en andere omſlag vereiſcht. De emmers bragten te weinig waters aan: en de ſpuiten zelven konden den brand niet overal bereiken. JAN VAN DER HEIDE ſpitſte dan zyn verſtand, op het verbeteren der Brandſpuiten, en voegde 'er, onder anderen, eene lange lederen buis aan, die, ſlangswyze, door de huizen en vertrekken, geleid kon worden. Van deeze buis heeft de Brandſpuit, op deeze wyze verbeterd, den naam van *Slang-Brandſpuit* gekreegen.

(*g*) Groot-Memor. *N.* VIII. *f.* 204.
(*h*) Keurb. C. *f.* 14.
(*i*) Keurb. C. *f.* 13 *verſo.*
(*k*) Handv. *bl.* 978.
(*l*) Keurb. A. *f.* 21, 22.
(*m*) Keurb. A. *f.* 21 *verſo.*
(*n*) Keurb. B. *f.* 84.
(*o*) Handv. *bl.* 184. *des druks van* 1613.
(*p*) Handv. *bl.* 840.
(*q*) Groot-Memor. N. II. *f.* 24.

KEUREN. gen. En de ondervinding heeft geleerd, dat het gevaar van brand, hier ter Stede, en elders, daar menze in gebruik heeft gebragt, ongelyk veel minder geworden is, dan het te vooren was. Van der Heide werdt, in October des jaars 1672, tot algemeenen Brandmeester, aangesteld, en verwierf, sedert, Octroi van Burgemeesteren, om zyne nieuwe verbeterde Brandspuiten, hier, alleen, te mogen maaken en verkoopen (*r*). De tegenwoordige algemeene Brandmeesters, WYBRAND en AREND ALMENUM, Vader en Zoon, maaken nog de beste Slang-Brandspuiten, en hebben 'er grooten aftrek van, beide in en buiten Europa. De Slangspuit, tot welks invoering, in November des jaars 1672, by de Vroedschap, beslooten was (*s*), is hier, voor 't eerst, gebruikt, in de Lente des jaars 1673, en van dien tyd af, in een bestendig en nuttig gebruik gebleeven: schoon men dezelve, na weinige jaaren verloops, veel kleiner en ligter gemaakt heeft, dan te vooren, en 'er, tegenwoordig, nog tweederlei grootte van Brandspuiten in gebruik is (*t*). In 't jaar 1682, werdt, by de Vroedschap, eene schikking beraamd, om de onkosten te vinden, die tot het maaken en onderhouden der nieuwe Brandspuiten vereischt werden (*u*). In 't jaar 1698, werdt de Slangspuit, door eene nieuwe uitvinding, nog merkelyk verbeterd. Men plagt, naamlyk, tot dien tyd toe, het water, met lederen emmers, die men elkanderen, langs ladders, uit de graft, aanreikte, te scheppen in de spuit. Doch, sedert, wordt het, met eene Zuigpomp, uit de graft gepompt in eene zeildoeksche buis, door welke, het in de spuit loopt: waaruit het gepompt wordt in de lederen slang, aan welker einde, eene koperen pyp vastgeschroefd is, door welke, de Pypvoerders het water brengen, daar 't de nood vereischt.

De algemeene Brandkeur van den jaare 1685 is in *drie* deelen verdeeld. Het *eerste*, uit een en dertig Leden bestaande, bevat veele nuttige schikkingen, tot voorkominge van brand. Houten gevels en schoorsteenen zyn verbooden te maaken. Het maaken van Ovens, Kagchels en andere Stookplaatsen, daar meer dan gemeen vuur gebruikt wordt, moet, gelyk wy, hiervoor (*v*), reeds hebben aangetekend, niet geschieden, dan met verlof van 't Geregt. Voorts, wordt byzondere voorzigtigheid, omtrent alle ligt vuur vattende stoffen, aanbevolen. Men mag geene takken, of andere brandstof, op of bezyden de Ovens leggen, nader dan op twee voet. De Bakkers in 't byzonder mogen geene koolen dooven, dan in steenen, koperen of yzeren bakken, of potten. Men mag geen hooi opdoen, dan in plaatsen, rondsom met steenen muuren beslooten. De Eesten moeten allen yzeren latten hebben. By beslooten water, moeten, voor alle straaten, steegen en slopjes, op graften uitkomende, byten gemaakt worden. In het *tweede* deel, vindt men de schikkingen op het spoedig blusschen van den brand, in negen en twintig Leden begreepen. Die in zyn huis brand verneemt, moet eerst *brand!* roepen. De Trompetter van den Tooren, die naast aan den brand staat, is verpligt, zo dra hy dien gewaar wordt, twee Lantaarens naar den kant van den brand, en een derde, daar regt agter, uit te zetten: waartoe hem kaarsen, door de algemeene Brandmeesters, gegeven worden. De Ratelwagts moeten niet alleen *brand!* roepen, maar ook, waar de brand is: voorts, de Brandmeesters en Adsistenten opkloppen. De plaats, daar de brand is, moet, terstond, bezet worden, door de Burgervendelen der naaste wyken, die niemant in 't brandend huis moeten laaten, dan vrienden of goede bekenden van hun, die in of naby den brand gezeten zyn. De bewooners der huizen omtrent den brand mogen den Brandmeesteren geenen toegang weigeren, noch zelfs het leiden der slangen door hunne wooningen, in geval zulks, by Brandmeesteren, noodig geoordeeld wordt (*w*). De Spuit, die 't eerst by den brand aan den gang gebragt wordt, geniet, zo 't eene groote spuit is, eene premie van vyf en twintig, en, eene kleine zynde, zestien guldens: de tweede krygt, zo 't eene groote is, zestien, en eene kleine zynde, tien guldens: de derde trekt, eene groote zynde, tien, en eene kleine zynde, zes guldens. Doch zo de brand zwaar is, en naar buiten uitslaat, worden alle deeze premien verdubbeld. Zy worden, onder de Brandspuitluiden, gedeeld. Voormaals, plagtenze, door den bewooner van 't huis, daar de brand ontstaan was, te worden betaald; doch nu geschiedt zulks door de Stad. 't Gebergde goed van zulken, die in of omtrent den brand gezeten zyn, moet, binnen vier en twintig uuren, wederom geleverd worden. By eene Keure van den dertigsten January des jaars 1766, is belast, geene Spuiten, buiten derzelver District, te voeren, of in 't werk te stellen, dan op uitdrukkelyke orde van den generaalen Brandmeester, of

(*r*) Groot-Memor. *N.* VI. *f.* 122.
(*s*) Resol. Vroedsch. *Lt.* I. 11 *Nov.* 1672. *f.* 33.
(*t*) *Zie* J. VAN DER HEIDE Beschryv. der Slang-Brandspuiten.
(*u*) Resol. Vroedsch. *Lt.* P. 23 *Dec.* 1682. *f.* 2.
(*v*) *Bladz.* 34.
(*w*) Handv. *bl.* 39.

Keuren. of van zulken, die daartoe bevoegd zyn (*x*). Het *derde* Deel der Brandkeure, vervattende twintig Leden, behelst eenige schikkingen op het plaatsen, bewaaren en onderhouden der Spuiten en bluschgereedschappen, en op het aanstellen der Brandmeesteren en Brandspuitluiden (*y*). Op het blusschen van brand, in de schepen, voor de Stad leggende, is ook eene algemeene Keure gemaakt, insgelyks in *drie* deelen verdeeld, en diergelyke byzonderheden, doch gepast op het gene, tot voorkoming en blusschingvan brand in schepen, dienstig is, vervattende. De Brandspuitluiden, tot het blusschen van den brand in de schepen byzonderlyk geschikt, zyn de Gildebroeders der Ligtermans- en Schuitenvoerders-Gilden. Voorts, zyn Brandmeesteren bevoegd, om allen, die zy, aan den waterkant, aantreffen, tot blusschinge van brand in de schepen, te pressen (*z*). Behalve de algemeene Brandkeure, zyn 'er, van tyd tot tyd, verscheiden' byzonderen, tot voorkoming en blusschingvan brand, afgekondigd; welker voornaamsten, in de nieuwste Uitgaave der *Handvesten*, geplaatst zyn (*a*). In de zestig wyken der Stad, staan agt en vyftig Brandspuiten, genoegzaam allen in houten huisjes, daartoe, van Stads wege, opgeregt. De meeste wyken hebben ieder ééne Spuit. Doch de wyken een en twintig en twee en twintig; drie en twintig en vier en twintig; zes en dertig en zeven en dertig; agt en dertig en negen en dertig, en vyf en veertig en zes en veertig hebben maar ééne Spuit met haar beide. Daartegen zyn, in de veertiende, vyftiende, zestiende, drie en vyftigste en vier en vyftigste wyk, twee spuiten in ieder. En in wyk twee en veertig en agt en veertig, zyn geene spuiten. Voorts, zyn 'er nog twaalf spuiten, geschikt tot blusschinge van brand in de schepen, en, in 't Y, omtrent de Boomen of in de Waalen, in schouwen of schuiten, geplaatst. Buiten de Stad, in de Vryheid, die in vyf wyken verdeeld is, staan zeven Brandspuiten, twee van welken, aldaar, in 't jaar 1694, en in 't jaar 1732, geplaatst zyn (*b*). Het schoonhouden der slooten op het Hoedenmaakers- en Kuipers-Pad, buiten de Utrechtsche Poort, die, dikwils, zo vol vuiligheid lagen, dat men, bezwaarlyk, in geval van brand, by 't water komen kon, is, by eene Keure van den vyftienden September des jaars 1739, ernstelyk, bevolen (*c*). Tot ieder Brandspuit, zyn ten minste twee Brandmeesters gesteld. Eenigen hebben 'er drie. Tot de zeven Spuiten buiten de Stad, in de Vryheid, zyn zestien of zeventien Brandmeesters geschikt. Voorheen, plagten 'er *Brandmeesters* en *Brandspuitmeesters* te zyn. De laatsten hadden alleen het opzigt over de Slang-brandspuiten. De eersten over de overige bluschgereedschappen, en 't gene, verder, tot het voorkomen en blusschen van den brand, behoorde. Doch in 't jaar 1685, werden de Commissien deezer tweederlei Opzienderen tot ééne gebragt (*d*). Men heeftze, sedert, alleenlyk, *Brandmeesters* genoemd. Myne Heeren van den Geregte plagten, tot in 't begin der voorgaande eeuwe, Brandmeesters te stellen, daartoe van de voornaamste Burgers, zelfs Raaden en Schepenen, verkiezende (*e*). Doch in 't jaar 1616, werdt beraamd, dat zy, voortaan, door den Krygsraad, met goedkeuring van Burgemeesteren, zouden worden gekooren. En in 't jaar 1659, den zeventienden February, werdt de verkiezing van Brandmeesteren gebragt, op den tegenwoordigen voet (*f*). Zy worden, naamlyk, nu, door de Kolonellen der Burgerye, uit een drietal, welk de Kapiteinen der Wyken benoemd hebben, verkooren. De Brandmeesters voeren een' Stok van omtrent agt voet, die, met Stads wapen, beschilderd is, ten teken van hun gezag. Elk hunner heeft ook een' sleutel van de plaats der spuiten. Tot ieder spuit, behooren een onbepaald getal van *Brandspuitluiden*, die, door de Kapiteinen, elk in zyne Wyk, worden aangesteld. 't Getal derzelven is nu grooter dan het plagt, en beloopt van omtrent vyftig tot negentig. Men kiest 'er, doorgaands, van de geringste ingezetenen toe, en daarbenevens, en zelfs voor anderen, de bekwaamste Gildebroeders van de Waagdraagers-, Koorenmeeters-, Bierdraagers-, en Turfdraagers-Gilden. De verkiezing geschiedt, kort na den gewoonlyken verhuistyd in May, wanneer de Kapiteinen, van de Brandmeesters verzeld, ten deezen einde, omschryving door hunne byzondere wyken doen (*g*). Uit de Brandspuitluiden van elke Spuit, worden eenige *Adsistenten der Brandmeesteren* verkooren, die, wanneer 'er brand is, aan den waterkant, en aan de Brandspuit wagt houden, en orde stellen. De Adsistenten hebben elk ook een' sleutel van de Brandspuithuisjes. Ook wordt 'er een bewaard, in 't naaste huis by

Keuren.

(*x*) Keurb. U. *f.* 57.
(*y*) Handv. *bl.* 838 *enz.*
(*z*) Handv. *bl.* 863 *enz.* *Zie ook* Vervolg *bl.* 45.
(*a*) Handv. *bl.* 844 *enz.* 859 *enz.* 868, 872, 873. Vervolg, *bl.* 45, 46.
(*b*) Handv. *bl.* 869.
(*c*) Handv. *bl.* 1673.
(*d*) Handv. *bl.* 841.
(*e*) Keurb. I. *f.* 98, 100. *Zie ook* Handv. *bl.* 183. *des druks van* 1613.
(*f*) Regist. *der* Resol. van den Krygsraad. N. I. *f.* 9.
(*g*) Handv. *bl.* 843.

KEUREN. by ieder huisje: alles, om, in geval van nood, te spoediger by de Brandspuiten te konnen komen. Voorts, zyn 'er, ten minste, vier *Pypvoerders* by ieder Spuit, die egter geen gezag over de andere Brandspuitluiden hebben. De Brandmeesters, Adsistenten en Brandspuitluiden in 't gemeen worden, jaarlyks, in den Zomer, des voordemiddags, eenige weeken agtereen, op de Beurs (*h*), in de behandeling der Brandspuit onderweezen en geoefend, onder 't opzigt der GENERAALE BRANDMEESTERS, die, door Burgemeesteren, aangesteld worden, en wedde trekken van de Stad. Hun pligt is, in 't algemeen, zorg te draagen, dat de Brandkeuren onderhouden worden naar behooren: ten welken einde, zy ook, vooral, by 't ontstaan van brand, tegenwoordig zyn moeten, om orde te stellen, en 't werk, onder de Brandspuitluiden, naar derzelver byzondere bekwaamheid, te verdeelen. Zy zyn thans twee in getal, zynde den Zoon des algemeenen Brandmeesters zynen Vader, in 't jaar 1764, toegevoegd (*i*). De jongste Instructie voor hun is, den tienden January des jaars 1765, door den Oud-Raad van Burgemeesteren, vastgesteld. Zy mogen, niet zonder kennis van den Presidents-Burgemeester, uit de Stad gaan. Ook zyn zy verpligt, om de drie maanden, onderzoek te doen, of 'er, in Stads magazyn, genoegzaame voorraad zy van materiaalen, vereischt tot herstellinge der Brandspuiten: 't welk, onder hun opzigt, in den Stads Timmertuin, geschieden moet (*k*). Ieder der Brandspuitluiden bekomt, by zyne aanstelling, een' koperen penning, op welken, aan de ééne zyde, Stads wapen, en de nommer van de Wyk, en aan de andere, eene Brandspuit staat uitgebeeld, waarby ook de nommer van hem, dien de penning gegeven wordt, gevoegd is. De Brandspuitluiden geeven deeze penningen over aan de Brandmeesters, zo dra zy, by den brand, of op de Beurs, om zig te oefenen, gekomen zyn, ten blyke, dat zy op hunne post zyn geweest, alzo zy, anderszins, in boete vervallen. De penningen worden hun te rug gegeven, na dat zy, den brand geblusscht zynde, de Spuiten naar de huisjes gebragt hebben, en afgelezen zyn. Volgens de Keure, moeten, by 't ontstaan van brand, alleenlyk de zeven of agt spuiten uit het District daar de brand is worden aangevoerd, op dat 'er, altoos, genoegzaame voorraad van spuiten gereed moge zyn, in geval 'er, ten zelfden tyde, aan eenen anderen oord van de Stad, brand ontstaan mogt: ten welken einde, de Stad, in zekere Districten, verdeeld is, die zeer veel grooter zyn, dan de Wyk van ieder spuit. Behalve de Brandspuiten, zyn ook, door de gantsche Stad, zo in de Stads gebouwen, en Godshuizen, als in eenige voornaame Burgerhuizen, een zeker getal van lederen Brandemmers geplaatst, die, voormaals, tot blussching, doch, naderhand, om 't water uit de graft te scheppen, en in de Brandspuit te gieten, gebruikt werden. Maar, sedert het invoeren der Zuigpomp, zyn de brandemmers van veel minder gebruik, dan zy plagten. De brandhaaken zyn, geheellyk, afgeschaft: zelfs is het om verre haalen van gevels of houtwerk, by den brand, 't welk, dikwils, ongelukken veroorzaakte, by eene Keure van den eersten September des jaars 1691, verbooden (*l*). Doch de ladders zyn nog, eenigszins, in gebruik. Gemeenlyk, geschiedt 'er, eens 's jaars, met het begin van September, eene algemeene Brandschouw, waartoe de Kapiteinen, Luitenants, Vendrigs en Serjanten, benevens de Brandmeesters van elke Wyk, midsgaders, de Opzienders der Stads wateren en de generaale Brandmeesters gecommitteerd zyn. Men geeft dan, byzonderlyk, agt, of 'er, hier of daar, eenige Ovens, Kagchels, Ketels of andere vuurplaatsen gesteld zyn; of eenige gevaarlyke Neeringen geoefend worden, tegen de Keuren: ook, of de brandemmers wel in behoorlyken staat, en op de bestemde plaatsen worden gevonden. De Stads-Emmers moeten, voor dat de schouw geschiedt, door den *Stads-Emmermeester*, op den kant van den wal, vol water gezet worden. Doch behalve deezen, moeten 'er ook, in Suikerbakkeryen, Brouweryen en andere plaatsen, daar zwaar vuur gestookt wordt, brandemmers onderhouden worden, ten koste der bewooneren. En deezen moeten ook zorg draagen, dat dezelven, voor de schouw, vol water staan (*m*).

(*h*) *Zie* III. *Deel*, I. *Boek*, *bl.* 31.
(*i*) Resol. *van den* Oud-Raad van Burgem. *van* 27 *Jan.* 1764. *Lt.* D. *p.* 242.
(*k*) Resol. als boven, 10 *Jan.* 1765. *Lt.* D. *p.* 281.

(*l*) Handv. *bl.* 844.
(*m*) Handv. *bl.* 844.

KEUREN.

4. Op de LANTAARNEN.

Na de Keuren op de Brandblussching, komen in aanmerking de Keuren op het verlichten der Stad, door middel van

LANTAARNEN.

In de vyftiende, en in 't begin der zestiende eeuwe; hadt men geene middelen, om de Stad, by avond en by nagt, te verlichten, dan eenige weinige Lantaarnen, met brandende kaarsen, die, hier en daar, in 't midden der voornaamste straaten, en op de bruggen stonden; doch weinig licht geeven konden. Hierom werdt, in 't jaar 1505, bevolen, dat niemant,

Keuren. mant, na 't luiden der *Boevenklok*, 't welk ten negen uuren begint, zonder Lantaarn, op ſtraat zou mogen gaan (*n*). De Burgerwagt en Ratelwagt plagten zelfs, niet zonder licht, de ronde te doen: 't welk, tot diep in de voorgaande eeuwe, geduurd heeft (*o*). Ondertuſſchen, was, reeds in 't jaar 1579, bevolen, de Lantaarnen, die op de bruggen ſtonden, terſtond met den donker, te ontſteeken; en, om de ſtraaten ook eenigszins te verlichten, aan alle herbergiers en tappers, belaſt, tot tien uuren toe, licht te branden in hunne voorhuizen (*p*). Doch deeze Keur, niet onderhouden zynde naar behooren, werdt, in 't jaar 1587, vernieuwd. 't Geregt beval toen, in de Lantaarnen, op de bruggen ſtaande, alle avonden, na 't luiden der boomklok, kaarſen te ontſteeken (*q*). 't Leedt egter naauwlyks agt jaaren, of men bevondt, dat de Stad veel te weinig verlicht was. Men beſloot dan, by eene Keure van den zeventienden November des jaars 1595, te beveelen, dat, aan ieder twaalfde huis, door den bewooner, by avond en by nagt, een' Lantaarn met eene brandende kaars zou gehangen worden (*r*). Doch de bewooners, of veelen ten minſte, verzuimden het opvolgen deezer Keure. Men moeſt, derhalve, van Stads wege, luiden aanſtellen, die voor 't ontſteeken deezer Lantaarnen zorg droegen, gelyk, in 't jaar 1597, geſchiedde. De koſten, die hierop liepen, werden gevonden, uit eene belaſting op de ingezetenen, die zeker Lantaarngeld betaalen moeſten, welk, door aangeſtelde *Collecteurs*, werdt ingevorderd (*s*). En op deezen voet, is de Stad verlicht geworden, tot in 't jaar 1668. Jan van der Heide, aan wiens heilzaame uitvinding der Slangbrandſpuiten, wy, boven, gedagt hebben, hadt, weinige jaaren te vooren, ook een middel voorgeſlaagen, om de Stad, door lampen, gehangen in een byzonder maakſel van Lantaarnen, op kleine afſtanden van elkanderen, te verlichten. En zyn voorſlag vondt zo veel ingang, dat, by de Vroedſchap, beſlooten werdt, dien in 't werk te ſtellen (*t*). Voor 't einde van 't jaar 1669, was de Stad reeds alomme voorzien met de nieuwlings uitgevonden Lantaarnen, die, ſedert, nog in ſommige opzigten, verbeterd zyn. Van der Heide heeft 'er veel eers mede ingelegd. Men ziet, ter gedagteniſſe van deeze zyne uitvinding en die der Slangbrandſpuiten, eene zinnebeeldige vertooning, op beide ſlaande, boven de deur van een huis in de Koeſtraat, daar hy gewoond heeft, uitgehouwen. Keuren.

De Lantaarnen, die twee voet hoog, vierkant, doch boven wyder zyn dan onder, zyn, van boven, gedekt met een' blikken ſnuiver, die den rook van 't Lamppit aan alle zyden uitlaat. De meeſten ſtaan op houten paalen, die omtrent negen en een' halven voet lang, en, ſedert eenige jaaren, zo wel als de wippen der ophaalbruggen, met eene der kleuren van Stads wapen, wit, in ſtede van rood, eene andere kleur uit Stads wapen, geverwd zyn, om, in 't donker, te beter af te ſteeken. De overigen zyn, op een wit geverwd voetſtuk, met een' yzeren houvaſt, aan de wanden van eenige hoek- en andere huizen, geplaatſt. In deeze voetſtukken, en boven in de paalen, zyn lugtgaten geboord, om de lampen voor 't uitgaan te bewaaren. In ieder Lantaarn, hangt, ter hoogte van een' voet boven de paal, eene blikken lamp, met een dik gedraaid katoenen lemmet of pit, en, op de maat, gevuld met Raapolie, waaronder, des winters, of by vriezend weder, om 't bevriezen te voorkomen, eene zekere hoeveelheid van Lynolie gedaan wordt. De Lemmetten zyn in zulker voege geſchikt, dat ieder, ontſteken zynde, in agt en negentig uuren, omtrent een mingelen olie verteert. Doch eenige weinige Lampen, gelyk die voor en aan 't Stadhuis ſtaan, hebben twee Lemmetten. De Lantaarns worden, ſedert eenige jaaren, het gantſche jaar door, by donkere maan, en 's avonds, of 's nagts, aangeſteken, en lichten, ten kortſte, drie en een half of vier, en ten langſte, veertien uuren. De Vullers krygen nette maaten mede, die juiſt zo veel olie houden, als zy, dagelyks, in de Lampen, moeten doen. In de wintermaanden, January, February, Maart, October, November en December, worden de Lampen, in de Lantaarns, veertien, vyftien, zeſtien of zeventien ogtenden in elke maand, ten vyf, vyf en een half, zes, zes en een half, en zeven uuren, uitgebluſcht. Jaarlyks, wordt 'er eene Ordonnantie gedrukt, geſchikt naar den loop en ouderdom der Maane, waarin het juiſte uur wordt aangeweezen, wanneer de Lampen ontſteken en gebluſcht moeten worden: midsgaders, de tyd, wanneer de glazen der Lantaarnen, en de ſnuivers en lampen moeten worden ſchoon gemaakt en van nieuwe lemmetten voorzien: geſchiedende dit ſchoonmaaken der ſnuivers en lampen, en 't voorzien der laatſten van nieuwe lemmetten, alleen op zulke dagen, wanneer het, 's avonds en 's nagts, ligte Maan is; 't welk, in elke maand, van vyf tot negen reizen,

(*n*) Keurb. B. *f.* 82 *verſo.*
(*o*) Reſol. Vroedſch. *Lt.* F. 19 *Nov.* 1668. *f.* 115.
(*p*) Keurb. G. *f.* 206.
(*q*) Keurb. G. *f.* 330 *verſo.*
(*r*) Keurb. H. *f.* 120 *verſo.*
(*s*) Keurb. H. *f.* 122.
(*t*) Reſol. Vroedſch. *Lt.* F. 19 *Nov.* 1668. *f.* 115.

KEUREN. zen, voorvalt. De Lantaarns der gantſche Stad, de buitenwyken daaronder begreepen, zyn verdeeld in zeventien wyken, van A. tot R., nevens de nommer van elke Lantaarn, op ieder derzelven, gemerkt. In elke wyk, zyn, voormaals, honderd en zeſtig Stads Lantaarns geweeſt, behalven in de wyk A., waarin 'er nog maar honderd zes en veertig zyn, en daaronder nog de zes Lantaarnen aan 't Stadhuis. Ook zyn, onder de honderd en zeſtig Lantaarns van de wyk R. begreepen zes en twintig, die langs de groote, en veertien, die langs de kleine Waal ſtaan. Doch, in alle de Wyken, behalve de wyk A., is het getal der Lantaarnen toegenomen boven de honderd en zeſtig. In de wyk B., zyn 'er wel honderd negen en zeventig, en in de wyk O., honderd een en tagtig: zo dat 'er, in alles, twee duizend agt honderd en vyftien Stads Lantaarns zyn. Doch aan verſcheiden' voornaame huizen, zyn, voor rekening der eigenaaren of bewooneren, ſierlyker Lantaarns geplaatſt, die ook, het gantſche jaar door, ruim twee maanden in 't midden van den Zomer uitgenomen, door de bedienden der Stads Lantaarnen, bezorgd en ontſteken worden: wordende, voor ieder derzelven, jaarlyks, twaalf guldens vier ſtuivers aan de Stad betaald. 't Getal derzelven is, ſedert eenige jaaren, ſterk toegenomen, en beloopt thans, [in 1766], reeds omtrent drie honderd.

De Bedienden der Stads Lantaarnen, die allen, door de Heeren Theſaurieren, worden aangeſteld, zyn een *Opziender*; een *Onder-Opziender*; een *Oliemeeter*; zeventien *Vullers* of *Bezorgers der Lampen*, welken vyf *Noodhelpers* zyn toegevoegd; honderd vier en dertig *Aanſteekers* en *Bluſſchers*, die zeventien *Noodhelpers* hebben, en zes *Nagtronden*, die, door byzondere luiden, gewekt worden, en rondgaan, om te zien, of alle de Lampen wel branden. De Lampbezorgers voorzien de Lampen van lemmetten, en van olie, naar de maat van het Dagregiſter, hun, door den Opziender, ter hand geſteld; het nieuwe Lemmet, onder 't vullen, doorvogtigende met olie, en, als het gebrand heeft, het zwart met eene ſchaar wegſnydende. Zy geeven van de gebreken, die zy, aan de olie, aan het katoen, of aan de Lantaarnpaalen ontdekken, kennis aan den Opziender, en van 't gene aan 't blik der Lantaarnen of Lampen, of aan de glazen ontbreekt, aan den Stads Blikſlaager of Glazenmaaker, die zorg moeten draagen, dat alles herſteld worde. Zy reinigen, van tyd tot tyd, de glazen, en, by ligten maantyd, de ſnuivers, en de rook- en lugtgaten; in May, July, Auguſtus, September en October, byzonderlyk, zorgdraagende, dat de laatſten van ſpinnewebben gezuiverd blyven. Wanneer zy jagtſneeuw te gemoet zien, moeten zy de Lampen niet van nieuwe lemmetten verzorgen, dan op den zelfden dag, dat dezelven, 's avonds, zullen moeten aangeſteken worden. Eindelyk, zyn zy ook verpligt, toe te zien, dat de Lampen, niet te vroeg, worden aangeſteken. De Aanſteekers zyn gehouden, de Lampen, voorzigtiglyk, te ontſteeken, de ladder, zagtelyk, tegen de paal zettende; de kleine deur der Lantaarn alleenlyk openende, en de kaars, behendiglyk, aan 't lemmet brengende, op dat het niet verzet worde; 't welk de Lampen kwalyk zou doen branden. De Vullers moeten hun eigen gereedſchap bekoſtigen, uitgenomen de Oliekruiken en Oliemaaten, die hun, van Stads wege, gegeven worden. De Aanſteekers moeten ook hunne eigene ladders, kaarſen en ſlonſen houden. Beiden verbeurenze boete, wanneerze, in 't een of in 't ander opzigt, hunnen pligt verzuimen. Ieder Lantaarnaanſteeker ſteekt, gemeenlyk, twintig Lantaarnen aan, welker meeſten, tegenwoordig, maar agt of tien huizen van elkanderen ſtaan, zo dat de Stad, in een vierdendeel uurs, alomme, verlicht kan zyn. De Burgerwagt, de Soldaaten, de Poortiers en de Ratelwagts zyn ook verpligt, agt te geeven, dat de Lampen behoorlyk branden (*u*). Tegen het beſchadigen der Stads Lantaarnen, is, reeds by eene Keure van den zes en twintigſten February des jaars 1670, ernſtelyk, voorzien (*v*). De Amſterdamſche Lantaarnen zyn zo dienſtig bevonden, dat menze, door den tyd, alomme hier te Lande, en zelfs, hier en daar, buitens Lands, heeft ingevoerd. KEUREN.

By het beſluit der Vroedſchap tot opregting der Stads Lantaarnen van den jaare 1668, werdt, te gelyk, vaſtgeſteld, de onkoſten, daartoe vereiſcht, te vinden uit eene belasting op de huizen, geſchikt naar de grootte der Verpondingen; van welke belaſting, nogtans, de Armenhuisjes of Hofjes zouden vry zyn (*w*). Uit eene diergelyke belasting, werden ook de koſten der Brandſpuiten, Straaten en Waterleidingen gevonden. Doch alle deeze belaſtingen werden, in 't jaar 1693, met eenige verandering, gebragt, het *Lantaarngeld* op een *zeſtiende*, het *Emmer-* of Brandſpuiten- en *Straatgeld*, op een *twee en dertigſte*, en het geld voor 't *circuleeren* of omleiden der wateren ook op een *twee en dertigſte*, ſamen een *agtſte* gedeel-

(*u*) Handv. *bl.* 1047. *en* Inſtructien voor de Lampbezorgers *en* Aanſteekers der Stads Lantaarnen.
(*v*) Handv. *bl.* 1047.
(*w*) Reſol. Vroedſch. *Lt.* G. 29 *Sept.* 1670. *f.* 64 *verſo.*

Keuren. deelte van de Ordinaris Verpondinge, nu den twaalfden Penning genaamd (*x*). Ook wordt het, te gelyk met deeze Verponding, ter Thesaurie extraordinaris, betaald.

5. Op het Byten. Op het

BYTEN,

in en om de Stad, by ſtrenge vorſt, zyn, al van ouds, menigten van Keuren gemaakt. Doch, eertyds, met een geheel ander oogmerk, dan het, tegenwoordig, gemeenlyk, geſchiedt. Voor drie eeuwen, plagt men, 's winters, het Y en de Stads graften open te houden, om dat men voor vyandelyke invallen over 't Y bedugt was. Men liet, door de gantſche Stad, op eenen hoorn blaazen, om elk te waarſchuwen, dat hy byten moeſt, daar hy beſcheiden was. Op den derden December des jaars 1476, werdt afgekondigd, dat elk *op ſyn hoefſlach ſal byten als die hoirne omme der Stede gegaen heeft, als dat van ouds cuſtumelic is* (*y*). En op den zeſtienden January des volgenden jaars, werdt bevolen, in 't Y *te byten an beyde ſyde van die palinge tot an 't lant* (*z*). Diergelyke Keuren zyn, naderhand, in zorgelyke tyden, meermaalen, vernieuwd (*a*). Doch in plaats dat, van ouds, de hoorn omging, werdt, in laater' tyd, de Bytklok geluid. En 't Geregt ging, naderhand, ſchouwen, of de ingezetenen behoorlyk gebyt hadden (*b*). Tegenwoordig, en ſedert veele jaaren, ſtrekt het byten meeſt, op dat men, by ongeval van brand, te ligter, aan 't water zou konnen komen: ten welken einde, ieder hoekhuis, volgens herhaalde Keuren, verpligt is, eene byt van twaalf voeten, voor zyne deur, in de graft, te doen maaken. Aan de molens en huizen buiten de Stad, in de Vryheid, moeten, om dezelfde reden, ook byten gemaakt, en open gehouden worden (*c*). De byten moeten, volgens eene Keure van den twintigſten January des jaars 1763, dagelyks, voor tien uuren des morgens, open zyn (*d*). Doch in geval men, t'eenigen tyde, voor eenen vyandelyken overval over 't ys te dugten hadt, zouden, ongetwyfeld, de oude waarſchuwingen, om 't Y en de Stads graften op te byten, wederom vernieuwd worden.

6. Op het Nagtwerken. Voor de reinigheid van deezer Stede wateren, is, van ouds, op meer dan éene wyze, gezorgd, en onder anderen, door het maaken van verſcheiden' Keuren op het

NAGTWERKEN, Keuren.

waardoor, hier, het reinigen der *Privaaten*, of heimelyke gemakken verſtaan wordt. Over het Damrak, het Rokin en andere graften binnen de Stad, plagten, van ouds, Privaaten getimmerd te zyn. By eene Keure van den tienden May des jaars 1530, werdt bevolen, deeze Privaaten weg te neemen; en dat wel, om de wateren in de Stad, die, zegt de Keur, *zeer coſtelyck zyn*, rein te houden (*e*). Doch deeze Keur ſchynt niet naargekomen te wezen, naar behooren, alzo zy, in 't jaar 1599, wederom vernieuwd werdt (*f*). Ook ſtonden 'er, in 't jaar 1620, nog eenige zulke Privaaten langs den Burgwal, van de Zwaanenburgsbrugge tot aan de S. Antonis-ſluis; die toen ook moeſten afgebroken worden (*g*). De meeſte heimelyke gemakken werden ook in de huizen gemaakt, en de onreine ſtoffe ontvangen in kuilen, die, van tyd tot tyd, moeten geledigd worden. En dit ledigen wordt *nagtwerken* genaamd, om dat het, volgens de Keuren, by nagt, geſchieden moet; en ook, genoegzaam altoos, geſchiedt. De tyd, daar toe geſteld, is, van den eerſten October tot den laatſten Maart, van 's avonds ten negen, tot 's morgens ten half twee uuren, en van den eerſten April tot den laatſten September, van 's avonds ten half tien tot 's morgens ten twee uuren, welke tyd, volgens de Keuren, voor één' nagt gerekend wordt. De arbeiders, die dit werk verrigten, moeten, door Burgemeeſteren, aangeſteld zyn, en by eede belooven, zig naar de Keuren op het Nagtwerken te voegen. Over dezelven zyn Toezienders gezet, door Burgemeeſteren, die altoos by 't werk tegenwoordig moeten zyn, en zorg draagen, dat de kuilen wel geledigd, en de onreine ſtoffen niet, tuſſchen den wal en de ſchuit, in 't water, geworpen worden. De Toezienders moeten, nu en dan, ook 's nagts, de ronde doen, en agtgeeven, of 'er ook Privaaten, door onbeëedigden, of tegen de Keuren, geledigd worden: zynde, daarenboven, de Ratelwagts bevoegd verklaard, tot het bekeuren van onbeëedigde Nagtwerkers. De ſtoffe, uit de Privaaten in ſchuiten gedraagen en overgeſtort zynde, plagt, voorheen, buiten de paalen, in 't Y, en in vroeger' tyd, ook in den Amſtel, buiten de runmolens, geworpen te worden. Doch alzo men, naderhand, begreep, dat daarvan goede meſt komen kon, werdt, in 't jaar 1655, gekeurd, dat menze nergens dan

(*x*) Reſol. Vroedſch. *Lt.* W. 14 *Sept.* 1693. *f.* 224.
(*y*) Keurb. A. *f.* 85.
(*z*) Keurb. A. *f.* 85 *verſo.*
(*a*) Keurb. A. *f.* 115 *verſo*, 131. G. *f.* 373 *verſo.* P. *f.* 57 *verſo.* Reſol. Vroedſch. *Lt.* P. 4 *Febr.* 1684. *f.* 318.
(*b*) Handv. *bl.* 869.
(*c*) Handv. *bl.* 840, 870, 871. Vervolg *bl.* 46.
(*d*) Keurb. U. *f.* 26.
(*e*) Keurb. D. *f.* 153 *verſo.*
(*f*) Keurb. H. *f.* 169.
(*g*) Keurb. I. *f.* 234 *verſo.*

KEUREN. dan op de Vuilnisbelten brengen zou (*h*). Zy wordt, eenigen tyd in de open lugt gelegen hebbende, door en ten behoeve van het Aalmoeſſeniers-Weeshuis, verkogt. Wyders, is 'er, behalve de Toezienders, van welken wy geſproken hebben, ook een algemeene *Opziender over de Nagtwerkers*, die ook, door Burgemeeſteren, aangeſteld wordt. Ten zynen huize, wordt, gemeenlyk, het *Nagtwerkers-Comptoir* gehouden, daar 't werk beſteld, en 't werkvolk betaald wordt. Ook verdeelt hy het werk, onder de arbeiders.

De Regeering van Amſterdam heeft, van ouds, ook zorg gedraagen, om de goede zeden te bewaaren, door het inſtellen van Keuren, tegen zulk een onſchikkelyk gedrag, welk zy hieldt nadeelig te zyn voor den Burgerſtaat; ſchoon zy ook eenige ongeregeldheden heeft moeten gedoogen, om erger kwaad te voorkomen.

7. Op het DOBBELEN.

De Keuren, van ouds, op het *dobbelen* en op de *Bordeelen* gemaakt, bewyzen 't een en 't ander. Het

DOBBELEN,

en *valſch ſpeelen* vooral, is, al vroeg, hier ter Stede, verbooden geweeſt. Hertog Albrecht hadt, al in 't jaar 1395, belaſt „ dat „ niemant, binnen de Vryheid van Amſter„ dam, ooit eenige *Quaeckborden* [veelligt, „ *Tiktakborden*] *of Dobbelſchoolen hantieren* „ *of houden* zou, noch van 's Graaven we„ ge," [die, dikwils, de Dobbelſchoolen in de Steden plagt te verpagten, of uit gunſt weg te ſchenken (*i*)] „ noch van der Stede „ wege. *Ende wie daer dobbelde of quaecke„ de, by nachte of by daghe, of Quaeckborde* „ *of Dobbelſchole hielde in zynen huyſe, dat* „ *waer op een boet van thien ponden* (*k*)." 't Schynt, nogtans, dat men, in gevolge van dit verbod, alleenlyk de ſpelen van bloot geval, waarin de Kerk, van ouds, meer ongeoorlofdheid meende te vinden, dan in de ſpelen, waarin ook eenige ſchranderheid of behendigheid te paſſe kwam, voor ongeoorlofd, gehouden heeft. Immers, in onze oudſte Keuren, wordt allerlei dobbelen en ſpeelen verbooden, uitgenomen *ſcaken*, *ſcyfſpelen ende quairten*, dat is, denk ik, het ſchaaken, het dammen en het kaartſpeelen (4). Doch men hieldt, in de opkomende Koopſtad, ook vooral het grof ſpeelen voor nadeelig. Dezelfde Keur verbiedt meer te verſpeelen dan 't geld, dat men by zig, en de kleederen, die men aan heeft (*l*). In eene laatere Keur, vindt men ook het *Craeybecken* verbooden (*m*). Het houden van *Quaakborden* en *Dobbelſchoolen*, waarſchynlyk diergelyke ſpeelplaatſen, als de Franſchen, nog heden ten dage, *Academies de Jeu* noemen, is ook, by eene Keure van den elfden February des jaars 1508, ongeoorlofd verklaard, en te gelyk verbooden, meer te verſpeelen dan een onſe zilvers (*n*). Doch 't ſchynt, dat men, al vroeg, zo wel als in laater' tyd, zonder zo zeer op de ſoort van 't ſpel te zien, voornaamlyk, bedagt geweeſt is, om het *valſch ſpeelen* en het *grof ſpeelen* te weeren. 't Een en 't ander ſchynt, eigenlyk, *dobbelen* genoemd te zyn. In 't jaar 1681, werdt, by de Vroedſchap, geraadpleegd, op de bekwaamſte middelen, om het dobbelen te weeren, en beſlooten, by eene Keure, te verbieden, meer dan vyf en twintig guldens, op éénen dag, te verſpeelen (*o*); gelyk, eerlang, geſchiedde (*p*). Burgemeeſteren beſlooten, ten zelfden tyde, géene *Officien*, *Beneficien of Digniteiten*, ter hunner begeevinge ſtaande, te zullen opdraagen aan iemant, die grover ſpeelde dan de jongſte Keure toeliet (*q*). Dwaaze weddenſchappen op het leeven of de dood van eenige Vorſten; op het inneemen van Steden en diergelyke dingen zyn hier, al in 't jaar 1601, afgekeurd, hebbende de Wethouderſchap verklaard, dat zy daarop geen regt doen zou (*r*).

KEUREN.

Omtrent het houden van

8. Op het houden van BORDEELEN.

BORDEELEN,

werdt, hier ter Stede, van ouds, en tot op de verandering des jaars 1578, groote oogluiking gebruikt. De oudſte Keuren verbieden wel, met *Poytierſcippe* om te gaan, dat is, bordeel te houden, binnen de Vryheid, en verklaaren zelfs, dat iemant, die 'er, tot driemaal toe, vergeefs, van afgemaand is, zyn lyf verbeurt, en *mitter cule* geregt, dat is, leevende in de aarde gedolven zal worden. Doch dit 's maar te verſtaan van het bor-

(*h*) Handv. *bl.* 1012-1014.
(*i*) *Zie* II. *Deel*, II. *Boek*, *bl.* 130.
(*k*) Handv. *bl.* 115. [11.]

(*l*) Keurb. A. *f.* 22.
(*m*) Keurb. A. *f.* 78 *verſo*.
(*n*) Keurb. B. *f.* 102.
(*o*) Reſol. Vroedſch. *Lr.* O. 15, 24 *July* 1681. *f.* 18, 25.
(*p*) Handv. *bl.* 506.
(*q*) Handv. *bl.* 506.
(*r*) Handv. *bl.* 507.

(4) Het *Kaartſpeelen* werdt, agt ik, *quairten* of *vieren* genoemd, om dat een Kaartſpel, uit *vierderlei* figuuren, beſtaat, *ruiten*, *harten*, *ſchoppen* en *klaveren*. Het gene wy nu *een ſpel Kaarten* noemen, heette, oudtyds, een *quairtſpel* of *ſpel van vieren*. Zie *Keurb.* D. f. 212 verſo. Men weet, dat dit ſpel, eerſt op 't einde der veertiende eeuwe, in Frankryk, uitgevonden werdt, om Koning Karel den VI., in zyne zwaarmoedige vlaagen, te vermaaken. Voiez VELLY & VILLARET *Hiſt. de France*, Tom. XII. p. 155.

Keuren. bordeel houden op plaatſen, daar 't niet vryſtondt. In die zelfde Keuren, wordt het bordeel houden op *der Stede nye grafte vp tie Veſten* toegelaaten (*s*). Doch eenige jaaren laater, werdt gekeurd, dat openbaare ligte vrouwen, alleen in de Pylſteeg en in de Halſteeg, *tottie ſcouten knechten huyſen*, woonen mogten (*t*). Deeze twee ſteegen waren zo openlyke woonplaatſen van ligte vrouwen, dat zulken, die, elders woonagtig, als zodanig, by 't Geregt, werden aangebragt, ter Stad uit gebannen werden, wanneer zy weigerden, in de Halſteeg of Pylſteeg, te gaan woonen (*u*). De reden deezer oogluikinge ſchroomde men niet, openlyk, te geeven, in eene Keure van den zeventienden Maart des jaars 1478, waar men, in de inleiding, leezen kon: *Ende eerſt, want men den gemeyne vrouwen, in goede Steden, ende ſonderlinge in Coopſteden, als deſe Stede is, niet ontberen en mach, ende het beter is dat zy dair zyn, dan off zy dair niet en waren, gemerct mede dat ſy omme ſake ende redene wille van die heylige kercke geleden werde* enz. (*v*). Doch in 't begin des jaars 1495, ſcheen de Regeering van dien tyd dit ſtuk een weinig anders in te zien. Men werdt, naamlyk, te raade, eene algemeene ſchool op te regten in de Halſteeg, daar toen, zo ſpreekt de Keur, byna niemant dan *openbaare gemeen vrouwen* woonden, *daer men der Stede butenſlandts meer confuſie off ſpreect dan eer, ende oick cleen behagen es voir God almachtich.* De ligte vrouwen kreegen dan bevel, om, ten langſte met May-Avond, uit de Halſteeg, uit de Pylſteeg, en waar zy meer hier ter Stede woonen mogten, te verhuizen (*w*). Doch de opregting eener Schoole in de Halſteeg hadt geen' voortgang, en 't leedt niet langer dan tot den vier en twintigſten January des jaars 1509, toen openlyk werdt afgekondigd, dat de Schouten-Dienaars alleen gemeene vrouwen mogten houden, en dat die nergens woonen mogten, dan in de Pylſteeg en in de Halſteeg (*x*). Ondertuſſchen, moet men niet waanen, dat 'er, by de oude Keuren deezer Stad, geen agt geſlaagen werdt op de eerbaarheid der zeden. In de oudſten, was, aan mannen en vrouwen, verbooden, te gelyk, *in den ſtouen binnen der Stede* te gaan, of te ſlaapen, op eene boete van drie pond Hollandſch. Eene vrouw *van lichten leuene*, in de Kerk of op 't Kerkhof, met een' man eetende, drinkende, of byſlaapende, verbeurde haar oor (*y*). Doch de openlyke toelaating van bekende Bordeelen hieldt niet op, dan na de verandering des jaars 1578. Des Schouts Dienaars kreegen, toen, terſtond, bevel, om het houden van Bordeelen na te laaten. De Politike Ordonnantie der Heeren Staaten van 't jaar 1580 hadt, wyders, eenige orde geſteld tegen het pleegen van Overſpel en Hoererye. Doch de Wethouderſchap deezer Stad, oordeelende, dat deeze orde niet genoegzaam was, om 't kwaad te ſtuiten, verboodt, by eene Keure van den twintigſten Auguſtus des gemelden jaars „ het verleiden van ge„ trouwde luiden tot overſpel, onder be„ dreiging van ſchavotteering; het houden „ van bordeelen, onder gelyke bedreiging „ van ſchavotteering en geldboete, voor de „ eerſte, en geeſſeling en ban, voor de twee„ de reize." Voorts, werden, by dezelfde Keure, de Hoeren, Hoerery oefenende, en andere ſnooder ſoort van ontugtigheden, bedreigd met ſtraffen, ter beſcheidenheid van den Geregte (*z*). 's Lands Staaten, by Plakaat van den elfden September des jaars 1677, verklaard hebbende, dat, in 't geval van Overſpel, geene *Compoſitie* plaats hebben zou (*a*); hebben, by nadere Reſolutie van den negen en twintigſten July des jaars 1679, dit Plakaat, in zo verre, buiten executie geſteld, dat zy den Officieren het compoſeeren, met zulken, die zig aan Overſpel ſchuldig maaken, wederom hebben toegelaaten (*b*). De Dansſchoolen, waar mans- en vrouwsperſoonen byeenkwamen, en dikwils groote ongeregeldheden gepleegd werden, zyn ook, by eene Keure van den agt en twintigſten April des jaars 1629, verbooden geworden (*c*).

Keuren.

(*s*) Keurb. A. *f.* 4 *verſo.*
(*t*) Keurb. A. *f.* 78, 93.
(*u*) Keurb. A. *f.* 190 *verſo*, 191.
(*v*) Keurb. A. *f.* 93.
(*w*) Keurb. B. *f.* 11.
(*x*) Keurb. B. *f.* 114.

(*y*) Keurb. A. *f.* 4 *verſo.*
(*z*) Handv. *bl.* 572.
(*a*) Groot-Plakaatb. III. *Deel*, *bl.* 507.
(*b*) *Zie deeze* Reſolutie *in* VAN ALPHENS Papegaay, II. *Deel*, *bl.* 523.
(*c*) Handv. *bl.* 572.

BYLAAGEN

BYLAAGEN Lr. A.

op het V. DEEL, I. BOEK.

Lr. A.

Geregtelyke Verklaaring van eenige oude Luiden te Amſterdam, wegens het ſtaan van draaiboomen buiten de Haarlemmer- en Reguliers-Poorten, en van eene Hameije buiten de S. Antonis-Poorte; gedagtekend den tweeden May des jaars 1554.

Wy Simon Cops Claesz^n. en Jan Harmesz^n. Scepenen in Aemſtelredamme oirconden ende kennen dat voir ons quamen Heere Lambert Claesz. prieſter oudt LXXV. Goeſſen Jansz. reecalff oud LXXIJ. Claes doedenz. oud LXIIIJ. Cornelys Buyck Zybrantsz. oudt LXJ. Raiden der voirſ. Stede. Simon Jansz. harinck oudt LXXV. Geryt Jacobsz. Coeckebacker oudt LXVIJ. Jan Jacobsz. bygenaempt geeſſelaer oudt omtrent t negentich. Jacob Jansz. Cuyper van delft geboren oudt LXXXVJ. hans Craech oudt LXX jaeren, ofte daer omtrent. alle gelyck inwoenende poirteren der voirſ. Stede, met rechte verdaecht ten verſoucke van den Burgermren der zelver Stede omme der waerheyt getuychniſſe te geuen. Ende hebben by hoeren behoirlycken eeden, te weeten die voirn. heer Lambert by zyn prieſterſchap zyn handt op zyn borſt leggende, die voirn. Goeſſen Jansz. Claes doedenz. ende Cornelys Buyck by den eeden by hen int aenneemen van hoeren officien gedaen. ende die voirn. Simon Jansz. harinck, Geryt Jacobsz. Coeckebacker, Jan Jacobsz. Jacob Jansz. ende hans Craech, volſtaefs eedts lyfflycken met vpgerechten vingeren aen den heyligen gedepoſeert ende verclairt hoe warachtich ende henluyden wel kenlyck es ende zy getugen wel weeten. dat den drayboem ſtaende nu ter tyt buyten de hairlemer poirte der voirſ. ſtede tuſſchen de Cathuyſers ſluyſe ende het eerſte huys ſtaende weſtwaerts vp van de zelve ſluyſe aen den dyck daermen nair Sloterdyck gaet. aldaer ouer meenige langen Jaeren ende ſoe lange als hen getugen elcx nair reſpect van hoeren ouderdom gedencken mach geſtaen heeft. Dat oick in voirtyden buyten de reguliers poirte der zeluer Stede een drayboom met een vrouwen huysken plachte te ſtaen vpten reguliers dycke zuydwaerts vp tuſſchen t eerſten huys genaempt holpoirts huys geſtaen aen den zeluen dycke aen de zuydtzyde van den reguliers laene ende den zeluen Laene nairder nochtans aen 't voirſz. huys dan den voirſ. laene. Dat mede van gelycken buyten ſinte Anthoenys poirte vpten dyck een hameye plachte te ſtaen van barcoenen gemaeckt t eynden 't hoyhuys van den leproſen oiſtwaerts op van de kercke van den ſeluen Leproſen. welcke hameije men in tyde van oirloge plachte te ſluyten. Dat oick mede hen getugen wel gedenct ende kenlycken es dat omtrent ouer de dertich jaeren geleden die bailluw van Amſterlant in der tyt weeſende buyten ende omtrent der voirſ. hameye juſticie heeft gedaen. Voirts quamen voir Scepenen voirn. Albert Cors oudt LXIIJ ende pouwels van kaerden oudt LXXXV. Jaeren, oick der voirſ. Stede poirteren, mede verdaicht ten verſoucke als voiren ende hebben by hoeren ſolenneelen eeden verclaert. Te wetene die voirn. Albert Cors dat hem wel kenlyck es ende hy getuge wel weet alle tgene des by den voirn. getugen gedepoſeert es warachtich te weſen. Ende die voirn. pouwels van kairden dat den drayboem buyten de hairlemer poirte voirſ. ter plaetſe voirſ. altyt ſoe lange als hem gedencken mach geſtaen heeft. Dat oick ter plaetſe daer nu buten de zelue poirte den drayboem ſtaet een oude drayboem eertyts heeft geſtaen, die althans, ouermits den dyck zedert der tyt gehoecht ende gereſen es, onder ofte gelyck der airden leyt nair zyn beſte gedencken. Soe wairlyck moeſte hen getugen Godt almachtich helpen ende alle zyne heyligen. Inkenniſſe der Wairheyt hebben wy Scepenen voirn. onſe zegelen hier beneden aen gehangen. Gegeuen vpten tweeden dach in meije a°. XV^c. vier ende vyftich. (getekend) PETR. VLOITS.

Lr. B.

Lr. B. *Rentebrief van den* een en dertigſten Maart des jaars 1416, *waarby de Stad Amſterdam* anderhalven goedene goudene vlaemſchen philippus nobele *jaarlykſche rente aan* Wibrich heyn coppe ruicſchen zoens dochter van Dyemen *verkoopt, op zeer zonderlinge Voorwaarden.* Lr. B.

Wy ſcout ſcepene ende raide der Stede van aemſtelredame doen cont ende te wetene allen luden dat wy by raede conſente ende guetdoncken der Wyshede vroetſcippe ende rychede der voirn. ſtede van der ſeluer Stede weghen gheliet hebben ende gelien mit deſen briene voir ons ende voir onſen naecomelingen ſcoudich te weſen wibrich heyn coppe ruicſchen zoens dochter van dyemen haren naecomelingen off den houder des briefs bi haeren wille anderhalven goedene goudene vlaemſchen philippus nobele leſt gheſlegen joff paymente

dat

Bylaagen Lr. B.

dat alſoe guet is jaerlixer renten totten ewelike pachte te betalen alle iair deſe renten binnen der Stede van aemſtelredamme vry ende onbecommert op Sinte pouwels dach converſio off binnen zeſs weken daerna ombegrepen mar wairt ſake dat wibrich voirn. haer nacomelingen off houder des briefs voirſ. binnen der voirn. Stede niet weſen noch comen en mochte tot haren vreden off en woude ſoe gelouen wy haer deſe renten vry en onbecommert te leueren ende wail te betalen buten haren hinder coſte ende ſcade binnen der Stat van Utrecht off binnen der Stede van Antwerpen in die wiſſele dairt deſe wibrich haren nacomelingen off houder des briefs voirſ. ſal genuegen ſonder enich wederſeggen Indien dat Wybrich voirn. haer nacomelingen off houder des briefs voirſ. den raden van der voirn. ſtede dan in der tyt weſende guets tyts viertien dage lanc voer den termyn der betalinge laet weten in welke ſtadt off ſtede voirn. haer genuegen deſe rente te ontfangen. Ende wairt dat wy niet en deden alze voirſ. ſtaet ſoe gelien wy van der voirn. ſtede wegen voir ons ende voir onſe nacomelingen ſcoudich te weſen bouen den voirſ. renten deſer wibrigen hairen nacomelingen off houder des briefs voirſ. alle daghe dryé hollantſche groete opter voirn. ſtede te verterene ter tyt toe dat hair deſe renten mit alſulken dach ghelde als dair wair off verſcenen zy voldaen ende wail betaelt den leſten penninc mitten eerſten voirt ſoe gelouen wy van der voirn. ſtede weghen voir ons ende voir onſen nacomelingen deſer Wybrich haren nacomelingen off den houder des brieffs voirſ. Alſe wairt dat haer deſe loſſeniſſen ende vorwairden tot enigher tyt van der voirn. Stede worden gebroken dat ſy dan alle hairen hinder ſcaden afterſtal ende gebreke van der voirſ. loſſeniſſen ende voirwarden roerende ſoude mogen verhalen ende doen verrechten ſonder verbeurniſſe jeghens der voirn. Stede an ons ende onſe guede an alle onſe mede poirteren ende hoire guede ſoe wair off tot wat ſtede ſy die beuinde of conde gecrigen Ende ghelien ons ende onſe medepoirteren van dair of verwonnen te weſen mit allen recht alzo dat wy noch onſe poirteren des mit ghienen rechte het ſy geeſtlic of waerlic en ſullen weren in enigher wys noch oec ghienrehande liſte ofte nye vonde dair iegen te doen. Voirt ſoe hebben wy noch gheloeft ende gelouen van der voirn. ſtede wegen voir ons ende voir onſen nacomelingen deſer Wybrich ende hairen nacomelingen als wanneer dat wybrich voirſ. off liuich is dat wy off die rade van der voirnoemde Stede die dan weſen ſullen haeren erfnamen die poerteren ſyn der Stede van aemſtelredamme elex enen brief ſullen bezegelen van ſinen aendeel van der voirſ. renten inhoudende ghelike deſe brieue alzo verre als zy des begheren ende zy ons off den raden van der Stede voirſ. deſe iegenwoirdige brieue dan weder leueren ende ouergeuen ter ſtede behoef voirſ. behoudeliken dat men deſe renten niet en ſal mogen vercopen yemandt anders dan onſen medepoirteren ende dat men deſe brieue niemant en ſal mogen opdragen quytſcelden noch ouergeuen anders dan onſen medepoirteren vorder dan om een jair verſchenen renten teffens mede te winnen alle dingen ſonder arch ende liſte In kenniſſe der waerhede ſoe hebben wy ſcout ſcepene ende rade voirſ. deſen brieff beſegelt mit onſen zegelen hier an gehangen Gegeuen vpten leſten dach in mairte Int iair ons heren duſent vierhondert ende ſeſtien.

Bylaagen Lr. B.

VYFDE DEEL.

VOORREGTEN, GEWOONTEN, KEUREN *en* BEZITTINGEN

VAN

AMSTERDAM.

TWEEDE BOEK.

VOORNAAMSTE BEZITTINGEN DER STAD.

Overgang tot de beschryving van de voornaamste bezittingen der Stad Amsterdam.

De Privilegien of Voorregten, Coustumen en Keuren, naar welken, Amsterdam geregeerd wordt, in't voorgaande Boek, hebbende afgehandeld, komen wy nu, tot de beschryving van de BEZITTINGEN der Stad in 't gemeen, die, onder haare voornaamste Voorregten, konnen geteld worden.

Amsterdam heeft zig, van tyd tot tyd, doorgaands door aankoop, den eigendom verkreegen van verscheiden' Heerlyke en andere goederen, die, meest in Holland, en, voor een groot gedeelte, omtrent de Stad, gelegen zyn. De voornaamsten van deeze goederen, want ons oogmerk is niet, dezelven allen op te tellen, zyn eenige Ambagtsheerlykheden, in en buiten Holland, en eenige regten op Dykaadjen, Wegen, Wateren, Polders en Sluizen of Verlaaten, genoegzaam allen naby de Stad leggende.

Wy beginnen met de

AMBAGTSHEERLYKHEDEN,

in alle welken, Burgemeesteren, op den voorslag van den aangestelden Ambagtsheer, ook *Sterfheer* genaamd, Schouten en Secretarissen stellen. De Schepenen, Buurtmeesteren en andere Regenten en Amptenaars worden gekooren of aangesteld, door den gestelden Ambagtsheer, die ook handopening verleent, tot het beroepen van Predikanten, en 't regt van goed- of afkeuring derzelven oefent.

Onder de Ambagtsheerlykheden der Stad, tellen wy, in de *eerste* plaatse, die van

I. Ambagtsheerlykheid van AMSTERVEEN of NIEUWER-AMSTEL.

AMSTERVEEN,

welke, onder de Amstellandschen, langst, in 't bezit der Stad geweest is; alzo zy, nevens die van Slooten, Slooterdyk, Osdorp, de Geer en Vrye Ambagten, in 't jaar 1529, van Reinoud, Heere van Brederode, gekogt werdt (*a*): schoon, anderszins, aan de Ambagtsheerlykheid van Ouderkerk, of Ouder-Amstel, de rang voor die van Amsterveen toekomen zou, en ook, doorgaands of altoos, gegeven is (*b*). De Ambagtsheerlykheid van Amsterveen wordt ook de Ambagtsheerlykheid van NIEUWER-AMSTEL genoemd; hoewel, in eenen brief van den jaare 1434, het *Ambocht van Amstelreveen* van het *Ambocht van der Nieuwer-Amstel* schynt onderscheiden te worden (*c*). Doch, veelligt, heeft men, in dien brief, door het *Ambocht van Amstelreveen*, het Dorp *Amsterveen* in 't byzonder, en door het *Ambocht van der Nieuwer-Amstel*, de Landeryen, onder 't gebied van Amsterveen leggende, verstaan. Het een en 't ander wordt, tegenwoordig, onder den algemeenen naam van *Nieuwer-Amstel* of *Amsterveen*, begreepen. AMBAGTSHEERLYKHEDEN.

Naamsreden.

De naam van *Amsterveen*, dat is, *Amstelerveen*, is, ongetwyfeld, ontleend van de *Veenen*, die, in de streek langs de westzyde des *Amstels*, in overvloed, gevonden worden. De naam van *Nieuwer-Amstel* is my niet vroeger voorgekomen, dan in twee brieven van den jaare 1334, reeds by eene andere gelegenheid, te boek gesteld (*d*). In deeze brieven, wordt van de Kerk van *Nova Aemstel* of *Nieuwe Aemstelle* gewaagd; waarmede, ongetwyfeld, gezien wordt op de Kerk van Amsterveen, zo genaamd, om haar te onderscheiden van de Kerk van *Oude Aemstelle* of *Ouderkerk*, die eerder gestigt was.

Historie.

Gantsch Amstelland, na de dood van Bisschop Guy, aan de Graaven van Holland gekomen zynde, bleef, geheellyk, onder de Graaflyke beheering, tot dat Hertog Albrecht van Beijeren, by eenen brief van den vyf en twintigsten May des jaars 1399, te Haarlem gegeven, *dat Ambocht van Amstel-*

re-

(*a*) *Zie* II. *Deel*, V. *Boek*, *bl.* 227. XI. *Boek*, *bl.* 407.

(*b*) *Zie*, *onder anderen*, Resol. en Keurb. ter Ouder-Amstel, *f.* 48, 72.

(*c*) Handv. *bl.* 301.

(*d*) *Zie* III. *Deel*, II. *Boek*, *bl.* 91, 92.

Amb. heerlykh.

reveen, ten onverſterflyken érfleen, opdroeg aan Heere *Koen van Oofterwyk*, Zoon van *Willem Cuſer*, 's Graaven Hofmeeſter, die 'er hem een en dertig honderd ſchilden voor betaald hadt. Hy kreeg, by deeze opdragt, regt „ om Schout en Schepenen in dit *Am-* „ *bocht* te *ſetten* en te *ontſetten*. De halve „ breuken, op den voet als de Ambagtshee- „ ren in Kennemerland dezelven bezaten, „ en de geheele boeten werden hem afge- „ ſtaan. De Baljuw van Amſtelland mogt, „ in het Ambagt, niet te regt zitten, noch „ eenige breuken beregten, dan met zyne „ bewilliging. De gifte der Kerke van Am- „ ſterveen zou, voortaan, aan hem ſtaan:" gelyk dezelve, nevens die der Koſterye en Scholaſterye, by vonnis van den grooten Raade van Mechelen van den zeven en twintigſten Maart des jaars 1562 [1563], ook erkend is, aan de Stad Amſterdam, als bezittende toen de Ambagtsheerlykheid van Amſterveen, toe te behooren (*e*). „ Voorts, „ werden hem de Zwaanen van het Am- „ bagt, benevens de *weder-* of Lammeren- „ *bede*, *zwynbede*, *turfbede*, eenige tienden," waartoe, in laater' tyd, ook de Hennip- en Raaptienden begreepen werden te behooren (*f*); „ en eenige Landen, Veenen, „ Wateren en Viſſcheryen, binnen en bui- „ ten het Ambagt, opgedraagen (*g*)." Hertog Albrecht beval zelfs, by eenen Brief van den vyfden Auguſtus des gemelden jaars, aan het Geregt van Amſterdam, dat het Heer *Arend van Leyenberg*, kort te voren, tot Baljuw van Amſtelland, aangeſteld, niet in die hoedanigheid ontvangen, noch beëedigen zou, dan na dat hy Heere Koen ſchriftelyke verzekering gedaan hadt, dat hy hem, in 't geruſt bezit der gekogte Ambagtsheerlykheid, zou laaten (*h*). Doch Koen van Oofterwyk bleef niet lang Heer van Amſterveen. Hy verkogt de Ambagtsheerlykheid, in 't begin des jaars 1403, aan Vrouwe *Margareet van Kleeve*, Gemaalin van Hertoge Albrecht, die 'er haar, terſtond, mede verlydde (*i*). Zy overleedt, zonder kinderen. Haare Moeder, ook *Margareet van Kleeve* genaamd, die haare erfgenaame werdt, verkogt, met toeſtemming van haaren Zoon, *Gerard van Kleeve*, in 't jaar 1411, de erfenis aan haare andere Dogter, *Catharina van Kleeve*, die de Ambagtsheerlykheid van Amſterveen, benevens die van Slooten en Ooſtdorp, in 't jaar 1434, ook verkogt aan Heere *Henrik van Borſelen*, Heere van Veere, Zanden-

(*e*) Handv. *bl.* 314.
(*f*) Handv. *bl.* 311.
(*g*) Handv. *bl.* 299.
(*h*) Handv. *bl.* 300.
(*i*) Handv. *bl.* 300.

burg en Vliſſingen (*k*). *Margareet*, Dogter van *Wolfert van Borſelen*, Heere van Veere en Zoon van Henrik (*l*), met *Walraven van Brederode*, in de egt getreden zynde, bragt hem de Ambagtsheerlykheid van Amſterveen en de andere goederen mede ten Huwelyk; die, gelyk wy reeds gemeld hebben, in 't jaar 1529, door Reinoud, Zoon van Walraven van Brederode, aan de Stad Amſterdam verkogt werden: waarmede een pleit over de grensſcheiding der Stad en der Ambagtsheerlykheid, welk, meer dan dertig jaaren lang, voor den Hove van Holland, gehangen hadt, te niet gedaan werdt (*m*). De Heer van Brederode hadt, naamlyk, beweerd, dat die van Amſterdam, by de jongſte uitlegging der Stad van den jaare 1480, de muuren, veſten en poorten derzelve hadden durven ſtellen, en leiden, op, door, en in zyne Ambagtsheerlykheid; en dat zy den ſchouw over wegen, watergangen, dyken en kaaden, in dezelve, aan zig getrokken hadden (*n*). En ſchoon 'er, tegen deeze beſchuldiging, vry wat, met reden, in te brengen ware; blykende, ten minſte, dat de muuren en poorten, niet boven de honderd gaarden van de oude graft af, geſteld waren, tot op welken afſtand, de Vryheid van Amſterdam, by Graaflyke brieven, was uitgebreid (*o*); de Stad wilde de Ambagtsheerlykheid liever koopen, dan langer een laſtig pleit voeren, over de grensſcheiding. Keizer Karel de V. beveſtigde den koop, by brieven van den derden Auguſtus des jaars 1531; doch beval, dat Burgemeesteren, altoos, eenen uit de Vroedſchap tot Ambagtsheer zouden aanſtellen, die den Leeneed aan de Graaflykheid afleggen, en de vereiſchte Heergewaaden voldoen zou, van der Stede wege. Ook behieldt de Vorſt de helft der *crimineele* boeten, of zulk een gedeelte derzelven, als de voorige Ambagtsheeren plagten te heffen, voortaan, aan zig (*p*), 't welk geduurd heeft, tot in 't jaar 1557, wanneer de Stad de gemelde helft der *crimineele* boeten van de Graaflykheid gekogt heeft (*q*). Voorts, moeſt de Stad, voor deeze beveſtiging van den koop, jaarlyks, vyf en twintig gouden Karels guldens voldoen aan de Graaflykheid, die zig het regt voorbehieldt, om de gekogte Ambagtsheerlykheid, tegen voldoening van den koopprys, ten

Amb. heerlykh.

(*k*) *Zie de* Acten *geregiſtr. ter* Leenkamer van Holland, *Libro* Philippus A. 1433-1440. *f.* 11 *verſo*, 12, 13. Handv. *bl.* 301.
(*l*) *Zie* Boxhorn *op* Reigersb. I. *Deel*, *bl.* 222.
(*m*) Handv. *bl.* 304.
(*n*) Handv. *bl.* 304.
(*o*) *Zie* I. *Deel*, I. *Boek*, *bl.* 12.
(*p*) Handv. *bl.* 305.
(*q*) Handv. *bl.* 311.

AMBAGTSHEERLYKHEDEN.

ten allen tyde, te mogen naaſten (*r*). Doch men heeft nimmer geraaden gevonden, zig van dit regt te bedienen. Van een nader Verdrag, tuſſchen de Stad en den Huize van Brederode, wegens den koopprys der Ambagtsheerlykheid, in den jaare 1594, getroffen, hebben wy reeds eenig berigt gegeven (*s*).

Verdeeling.

De Ambagtsheerlykheid van Amſterveen, tot welker byzondere beſchryving wy nu overgaan, legt, voor het grootſte gedeelte, aan de weſtzyde des Amſtelſtrooms, hebbende den Slooter-ban, Ryker- of Rietwyker-oord en Aalsmeer ten weſten, en zig ſtrekkende, van de Vryheid der Stad Amſterdam, in 't noorden, af, tot aan het Dorp Tamen of den Uithoorn, in de Provincie van Utrecht, in 't zuiden, toe. En deeze ſtreek Lands beſtaat uit drie Polders, de *Buitenvelder-Polder*, die zig van de Stads veſten ſtrekt tot aan het kleine Loopveld, en dus, gedeeltelyk, onder de Vryheid der Stad behoort; de *Amſterveenſche* of *Middel-Polder*, gelegen tuſſchen het kleine en het groote Loopveld, en de *Bovenkerker-Polder*, die, voor een groot gedeelte, uitgeveend is, doch, tegenwoordig, droog gemaakt wordt, en, tuſſchen het groote Loopveld en den Uithoorn legt. De *Stads-Polder*, tuſſchen de Overtoomſche en Koſtverlooren vaart leggende, behoort ook, gedeeltelyk, tot de Ambagtsheerlykheid van Nieuwer-Amſtel, en voor 't overige en grootſte gedeelte, onder de Vryheid der Stad. Voorts, ſtrekt zig deeze Ambagtsheerlykheid ook, ten oosten van den Amſtel, uit, over een gedeelte van de *Outewaaler* of *Over-Amſtel-Polder*, welk gedeelte, tuſſchen de Diemer-meer en de Vryheid der Stad, bepaald is.

Buitenvelder-Polder.

In de BUITENVELDER-POLDER, die, volgens een Octroi van 's Lands Staaten van den zesden May des jaars 1634, aangelegd; veertien honderd twee en negentig morgen groot is, en, voor een groot gedeelte, uit vet Weiland beſtaat, zyn meeſt opmerkelyk de fraaije Buitenplaatſen, die, langs de weſtzyde des Amſtels, en langs de ooſtzyde van den Amſterveenſchen weg, gelegen zyn. De *Oude Wetering* loopt, in de lengte, door deeze en door de Middel-Polder, van buiten de Weterings-poort af, tot aan het groote Loopveld, van waar zy zig verder, ook door de Bovenkerker-Polder, plagt te verſpreiden: 't welk, ſedert het droogmaaken dier Polder, ophoudt. Omtrent in 't midden der Buitenvelder-Polder, aan de ooſtzyde van den Veendyk of Amſterveenſchen weg, ſtaat eene Roomſche Kerk, die thans, door eenen Weereldſchen Prieſter, bediend wordt. En een weinig beweſten den Amſterveenſchen weg, op de hoogte van 't kleine Loopveld; welk zig, van den Amſtel tot aan den Amſterveenſchen weg, uitſtrekt; en dus buiten de Polder, is een water, het *Karnemelks-gat* genaamd, aan welk, tegen de nieuwe Meer, een ſluisje of verlaat legt, van ouds *Jan-Koenen-ſluisje* geheeten, welk het Amſtellandswater, dat, buiten de Polders, gemeenlyk, hooger is dan het Rynlands- of Meerwater, ſchut uit de Meer. By 't verlaat, ſtaat een Watermolen, die 't Amſtellandſch buitenwater uitmaalt op de Meer. Door 't verlaat, welk op twaalf voet twee duim Rynlandſche maat wydte gehouden wordt, worden de vaartuigen, van deeze zyde komende, door de *Karſenbrug*, op de ſcheiding van Amſtelland en Rietwyker-oord gelegen, en weinig wyder dan 't verlaat, geſchut, naar de Meer. De Molen, 't verlaat, de brug, en de wegen en paden derwaards leidende, ſchoon in 't Baljuwſchap van Amſtelland gelegen, ſtaan onder de beheering en ſchouw van 't Hoogheemraadſchap van Rynland. Voorts, loopt, meer noordwaards, van 't begin van den Amſterveenſchen weg aan den Overtoom af, voorby den Slooter-weg, tot in de nieuwe Meer, een water, *de Schinkel* genaamd, welk de Baljuwſchappen van Kennemerland en Amſtelland van elkanderen ſcheidt; doch onder den ſchouw van 't Hoogheemraadſchap van Rynland behoort. De zuidooſtzyde van den Heiligen- of Overtoomſchen weg, genoegzaam van 't een tot het ander einde, dat is, van den Stads Singel af, tot aan den Overtoom toe, bezet met huizen en tuinen, legt ook tegen de Buitenvelder-Polder. En deeze weg is thans eene aanzienlyke Voorſtad voor Amſterdam, waar verſcheidenerlei fabryken en neeringen gedaan, en de gemeenſte handwerken geoefend worden. Men heeft 'er, onder anderen, verſcheiden' Katoendrukkeryen, eene Pottenbakkery, eene Zwavelrafineerdery en eene Vingerhoedenmaakery. Drie Watermolens maalen het overtollig landwater uit de Buitenvelder-Polder, en loozen 't in den Amſtel. De eerſte ſtaat, even buiten de Vryheid der Stad, een weinig landwaards in, by Bergenvaarders-kamer: de tweede, op de hoogte van drie honderd roeden van de Stad, by het Plaatsje *Overmeer*: en de derde, ook in 't veld, tuſſchen de negen honderd en duizend roeden. Vier Poldermeesters, die, door Burgemeeſteren, als Ambagtsheeren, worden aangeſteld, hebben het opzigt over deeze Polder. De dyk langs de weſtzyde des Amſtels; de Stads Buitenſin-

AMBAGTSHEERLYKHEDEN.

(*r*) Handv. *bl.* 306.
(*s*) *Zie* II. *Deel*, XI. *Boek*, *bl.* 497.

gel,

Am-bagts-heerlyk-heden.

gel, van den Amſtel tot aan den Overtoomſchen weg; die Weg zelf, de Amſterveenſche weg of Veendyk, tot aan het kleine Loopveld, en dit Loopveld maaken den ring deezer Polder uit.

Amſterveenſche of Middel Polder.

De Amsterveensche of Middel-Polder, die zig, van het kleine, tot aan het groote Loopveld, of de Kerklaan; loopende, van den Amſtel, voorby de buurt, tegen over Ouderkerk, af, tot aan Amſterveen toe; uitſtrekt, en, ooſtwaards, door den Amſteldyk, en weſtwaards, door den Amſterveenſchen weg, bepaald wordt, vervat ook eenige aanzienlyke Buitenplaatſen, zo wel langs den Amſtel, als langs den Amſterveenſchen weg, of Veendyk, gelegen. Ook ſtaan, in deeze Polder, twee Mylpaalen; een aan den Amſtel, by de Hofſtede *Tulpenburg*, en een aan den Amſterveenſchen weg, by eene kleine braak, die om de Hofſtede *Elsryk* loopt; aanduidende den afſtand van Amſterdam, binnen welken, de Stad het Ban- en Vangregt oefent. Nog legt, in deeze Polder, tuſſchen den Amſtel en de Wetering, de *Bankras-Meer*, in den Opdragtbrief van het Ambagt aan Koen van Oosterwyk van den jaare 1399, bekend onder den naam van *Banckenmeer* (*t*). En langs het groote Loopveld, digt aan den Amſtel, ſtaat eene groote *Kruidmolen*, waartoe verſcheiden' gebouwen, verder weſtwaards gelegen, behooren. De aanzienlyke buurt tegen over Ouderkerk, die, gemeenlyk, met Ouderkerk verward, en, ten onregte, *Ouderkerk* genoemd wordt, legt ook aan en in deeze Polder, en behoort tot de Ambagtsheerlykheid van Nieuwer-Amſtel, of Amſterveen. Doch 't gene de Middel-Polder meeſt doet uitmunten, is het Dorp

Het Dorp Amsterveen.

Amsterveen, aan den Amſterveenſchen weg en 't groote Loopveld, midden in 't geboomte, omtrent anderhalf uur gaans ten zuiden van Amſterdam, gelegen. De Kerk is een net, ruim en lugtig kruis-gebouw. Het Choor agter den Predikſtoel is, met een hek, van den buik der Kerke afgeſcheiden, en dient tot eene Kerkenkamer. Men heeft, in de Kerke, een geſtoelte voor den Baljuw van Amſtelland en voor den Ambagtsheer. Het Kerkhof is met boomen bezet, en met eenen muur omringd. Agter het zelve, is de wooning van den Predikant, die een fraai uitzigt, en een' tuin voor en agter heeft. Wy hebben, hier voor (*u*), aangemerkt, dat van de Kerk van Amſterveen, reeds in 't jaar 1334, gewag gemaakt wordt. Uit eenen Schepenen-Brief van den eerſten December des jaars 1430 (*v*), is my, daarenboven, gebleeken, dat de Kerk, te Amſterveen, in den oorlog, die, weinige jaaren te vooren, tuſſchen de Hoekſchen en Kabbeljaauwſchen, voorgevallen was, door de Kennemers, of door de Stigtſchen, was afgebrand. De *Goidshuus-heraaders*, of Kerkmeeſters moesten toen, om de koſten, tot het herbouwen der Kerke, te vinden, eenige Kerkengoederen verkoopen. De tegenwoordige Kerk is van eenen ſpitſen tooren, met uur- en ſlagwerk, voorzien. Voor den tooren, is het jaartal 1641 geſteld. De Digter *Joan van Broekhuizen* is, op den twintigſten December des jaars 1707, in deeze Kerke, begraaven, in het zevende graf van den zevenden regel. De Kerk werdt, na de Hervorming, met de Kerke van Ouderkerk, door éénen Predikant, bediend, van 't jaar 1586 tot het jaar 1595, wanneer Amſterveen, in 't Kerkelyke, van Ouderkerk geſcheiden werdt, en een' Predikant op zig zelf kreeg. De dienende Kerkenraad, waarby een afgegaane Ouderling en een afgegaane Diaken gevoegd wordt, en een der naaſtgelegen Predikanten, als *conſulent* of raadgeever, verkieſt een' nieuwen Predikant. Het *Regthuis* van Amſterveen plagt, tot eene wooning voor den Schout, geſchikt te zyn, die 'er nog huur van betaalt aan de Stad; doch 'er nu iemant in laat woonen. De Regtkamer, tegen over welke, de gewoonlyke Straf plaats is, wordt egter, door 't Geregt van Nieuwer-Amſtel, gebruikt. Wyders, is 'er een gemeen *Armhuis*, waarin bejaarden en kinderen van opgezetenen van Nieuwer-Amſtel van allerlei gezindheid geplaatſt worden. De Armmeeſteren hebben altoos beweerd, regt te hebben op de nalaatenſchap van zulken, die zy onderhouden hadden. En in dit regt, zyn zy, door 's Lands Staaten, by eene Reſolutie van den eerſten July des jaars 1735, bevestigd geworden (*w*). Doch, in 't jaar 1765, is, met Octroi van 's Lands Staaten, in 't midden van 't Dorp, uit eenen verzamelden voorraad, die, door eene milde gifte van den laatſtoverleeden Ambagtsheer, Mr. Gerard Aarnout Hasselaer, merkelyk, vermeerderd is, een nieuw *Diaconie-Huis* geſtigt, voor Gereformeerde Ledemaaten en derzelver kinderen. De jonge *Lieve Geelvinck*, Zoon van wylen den Heere Lieve Geelvinck, Schepen der Stad Amſterdam, en van Vrouwe Catharina Elizabeth Hasselaer, Dogter van den gemelden Heere Burgemeeſter Gerard Aarnout Hasselaer, Ambagtsheer van

Am-bagts-heerlyk-heden.

(*t*) Handv. *bl.* 5299.
(*u*) *Bladz.* 52.
(*v*) *In 't* Gaſthuis. *Laade* LXVII.
(*w*) Handv. *bl.* 316.

AMBAGTSHEERLYKHEDEN.

van Nieuwer-Amstel, heeft den eersten Steen aan 't gebouw gelegd. Behalven eene Regenten-Kamer, een' Kooken en eene Kamer voor de Binnenmoeder, zyn 'er, in dit Huis, verscheiden' vertrekken, voor oude vrouwen en kinderen, jongens en meisjes, allen met behangen bedsteden voorzien. Op den veertienden Juny des Jaars 1766, vond ik, in het zelve, vier oude Vrouwen, en vyftien kinderen. In het Dorp, zo ver het bestraat is, telde men toen vier en tagtig huisgezinnen. Amsterveen is, in 't jaar 1523, door Keizer Karel den V., met een vrye Paardenmarkt, begiftigd (*x*). Doch zy is, of nimmer gehouden, of reeds, voor meer dan twee eeuwen, te niet geloopen. Men is, tegenwoordig, in overleg, omze wederom te herstellen. Door Amsterveen is, inzonderheid des Zomers, veel doortogt van rytuigen van en naar 't zuidelyk gedeelte van Holland; die hunnen weg dan door de Veenen neemen, om de gulle zandwegen te myden. Te Amsterveen, zyn twee Brandspuiten geplaatst, ten dienste van het Ambagt. Aan den Overtoom, staan 'er ook twee, die, door de Ambagten van Nieuwer-Amstel en Slooten, in gemeenschap, onderhouden en gebruikt worden. In de Middel-Polder, leggen een duizend twee en zeventig morgen goed Weiland. Zy wordt, door twee Watermolens, die beide op den Amstel uitmaalen, van overtollig water ontledigd. De eerste staat, op de hoogte der zeventien honderd roeden van de Stad af, in 't veld: de andere, voorby de twee en twintig honderd roeden, aan de Bankras-meer. Over de Polder en Poldermolens, hebben, insgelyks, vier Poldermeesters het opzigt.

Bovenkerker-Polder.

De BOVENKERKER-POLDER, zogenaamd, om dat zy hooger, of meer zuidwaards, dan de Kerk van Amsterveen gelegen is, werdt, in gevolge van een Octroi van 's Lands Staaten van den negentienden December des jaars 1629 (*y*), door het leggen van den nieuwen dyk of Tamer-Laan, loopende, van den Amsteldyk af, tot aan den Veen- of Bovenkerkerker-weg, by de Kerk van Tamen, gemaakt; en plagt, volgens de Registers, vyftien honderd en veertig morgen, meest Veen- en weinig Weiland, te vervatten. Doch ver het grootste gedeelte der Polder, al voor veele jaaren, zynde uitgeveend, hebben eenige ingelanden, met bewilliging van Burgemeesteren, als Ambagtsheeren (*z*), verzogt, de Polder droog en tot land te mogen maaken: waartoe hun, op den zevenden September des jaars 1764, Octroi verleend is. By dit Octroi, is, aan de onderneemers der Droogmaakerye, voor den tyd van veertig jaaren, te beginnen met het eerste jaar, dat 'er vrugten van de drooggemaakte Polder genooten worden, toegestaan Vrydom van gewoone en buitengewoone Verpondingen, honderdsten, twee honderdsten en meerdere of mindere Penningen: ook van den veertigsten Penning van alle geregtelyke vervreemdingen en belastingen, en van de Impoften van 't Oor- en Hoorngeld, bezaaide Landen, grove Waaren en 't Koehouders-Zout, zo ver het de schatting der Koeijen, en niet de Huisgezinnen betreft: nog van den honderdsten en twee honderdsten Penning der sommen, die, ten laste der bedykinge, zullen worden opgenomen; van de *novale* tienden, en van de Graaflykheids- en andere gemeene Lands Tollen der bouwstoffen, die, aan de bedykinge, en aan de werken en werktuigen, daartoe vereischt, zullen worden gebruikt. Tot verval der kosten, aan de vaart langs het groote Loopveld, is, door 's Lands Staaten, eindelyk, eene redelyke Gabelle toegestaan. De gantsche Droogmaakery zal omtrent zeventien honderd een en veertig morgen vier honderd roeden groot zyn. Zy zal, in Kavelingen van dertig morgen ieder, worden verdeeld, en elk, die eene Kaveling bezit, zal, als Hoofdingeland, worden aangemerkt, en ééne stem hebben. Die twee Kavelingen heeft, heeft twee stemmen, en zo vervolgens. Na 't beraamen van deeze en andere schikkingen, heeft men eenen aanvang gemaakt van 't werk, welk, binnen tien jaaren na 't verleenen van 't Octroi, volvrokken moet zyn, zo de onderneemers de vrugt van het zelve niet verliezen willen (*a*). Men is, thans, in den Zomer des jaars 1766, sterk bezig, met het voortzetten der Droogmaakerye: de ringdyk, die reeds legt, wordt aangehoogd; de ringsloot gegraaven. Een gedeelte derzelve, ter breedte van omtrent veertig voeten, loopt, van Amsterveen, langs het groote Loopveld, naar den Amstel: doch op een derde haarer lengte, van het Dorp af gerekend, is zy, door een' dam, tot op agt voet tien duim, vernaauwd. Zy zal dienen tot eene vaart naar en van Amsterveen, onder anderen, voor den Marktschipper op Amsterdam. Het Veer op Bovenkerk aan de hand van Leiden, welk, in de voorgaande eeuwe, in stand was (*b*), is, al'sedert veele jaaren, te niet geloopen. Aan de Ringsloot by Amsterveen

(*x*) Handv. *bl.* 321.
(*y*) *Zie* II. *Deel*, XIV. *Boek*, Bylaage *Lt.* A. *bl.* 525.
(*z*) Groot-Memor. N. X. *f.* 215.

(*a*) *Uit het* Octroi, *gedagtekend* 7 Septemb. 1764. *hier agter in de* Bylaagen, *Lt.* A.
(*b*) Groot-Memor. N. VI. *f.* 150 *verso*.

Amb. Heerlykh.

veen, is, in de plaats der ſluis aan *de hand van Leiden*, de *Bovenkerker Sluis* genaamd, eene ſtevige houten Schutſluis, met drie paar deuren, en eene fraaije brug gelegd. De Schutſluis is agt voet tien duim wyd, even als de *Duivels brugge*; en, ter hoogte van negen voet boven het tegenwoordige Zomerpeil der Polder, overgalgd. Voorts, wordt, in dezelfde Ringſloot, aan den Amſtel, even boven 't groote Loopveld, eene ſchoone ſteenen ſluis, met twee paar deuren, en eene houten brug gemaakt. En deeze ſluis, die veertien voet negen duim wyd; vyf en zeſtig voet lang, en, ter hoogte van tien voet negen duim boven 't Zomerpeil, overgalgd zal zyn, zal komen in de plaats der even wyde ſchutſluis aan de Weterings-brug, die ook in den Amſtel plagt uit te wateren. De bepaalingen van de wydte der Vaarte en der Sluizen, en van de hoogte der galgen boven de laatſten, geſchiedt, om de Stad Haarlem, die het geduurig toezigt over de ſluizen bedongen heeft, wegens de doorvaart naar de Haarlemmer-Meer, met groote vaartuigen, langs eenen anderen weg dan door 't Spaarne, geruſt te ſtellen. De Bovenkerker-Polder plagt, voormaals, van overtollig water ontlaſt te worden, door middel van twee Watermolens. De eerſte ſtondt by de drie duizend twee honderd roeden van Amſterdam: de andere pas voorby de vier duizend drie honderd roeden. Doch in den ring der Droogmaakerye, zullen nu wel agt, of negen molens geplaatſt worden. Een ſtuk wegs boven't groote Loopveld, langs den Amſtel, ontmoet men de buurt *Waardhuizen*, op welke, meer zuidwaards, de *Zwaluwen buurt* volgt, alwaar eene Roomſche Kerk is. En nog meer zuidwaards, legt de buurt *de Nes*, die zig, tot digt aan de *Roopaal*, zynde de grensſcheiding tuſſchen Nieuwer-Amſtel en Tamen, of den Uithoorn, in 't Stigt, uitſtrekt. Deeze drie buurten worden meeſt van Viſſchers bewoond. Ook plagten de Amſterdamſche Liefhebbers van 't viſſchen, zig, door 't verlaat van den eerſten Watermolen by Waardhuizen, te laaten ſchutten, om in de Veenplaſſen, die allen verpagt, of, door de eigenaars, beviſcht werden, met den angel, te viſſchen: 't welk nu, door de droogmaakerye, zal belet zyn. De Weg, waaraan Amſterveen legt, verdeelt zig, een ſtuk wegs boven het Dorp, aan de buurt, *de hand van Leiden* genaamd, in twee wegen. De ooſtelykſte, of *Bovenkerker-weg*, op de helft van welken, men eene Roomſche Kerk ontmoet, ſtrekt zig tot aan 't gewezen dorp Tamen uit. De weſtelykſte, de *Legmeerſche Dyk* genaamd; aan welken ook eene Roomſche Kerk ſtaat, die, met de Kerk aan den Bovenkerker-weg, door éénen weereldlyken Prieſter, bediend wordt; en in welken weg, twee ſluisjes leggen, het *Schinkels ſluisje* en het *Legmeers ſluisje*; loopt, voorby de *Buurt aan de Noorddammer brug*, en de Geregtsplaats van Nieuwer-Amſtel, langs de Legmeer, naar Kudelſtaart. Doch wordt, omtrent op de hoogte van de Horn-meer, ter lengte van twee honderd roeden, afgeſneeden door het Stigtſche regtsgebied der Prooſtdye van S. Jan, waarop 't gebied van Nieuwer-Amſtel wederom volgt, langs eene meeſt uitgeveende plas, *de vrye Noordveen* genaamd, die nog tot Nieuwer-Amſtel behoort, en alwaar eene Roomſche Kerk is, die, door eenen weereldſchen Prieſter, bediend wordt. De Stad Haarlem, in 't jaar 1665, ondernomen hebbende, de Noorddammerbrug te verſperren, en dus de doorvaart aldaar te belemmeren, beſloot de Vroedſchap van Amſterdam, zulks, met de ſterke hand, te beletten (*c*). De Bovenkerker-Polder ſtaat ook onder 't opzigt van vier Polder-meeſters, die, nevens vier Gecommitteerden, door 's Lands Staaten aangeſteld, het bewind over de tegenwoordige Droogmaakerye hebben.

Amb. Heerlykh.

De drie Polders, van welken wy gehandeld hebben, ſtaan, ten opzigte haarer dykaadjen en wateren, onder het algemeen bewind van Dykgraave *en* Heemraaden *van* Nieuwer-Amſtel of Amſterveen, benevens het Geregt der Ambagtsheerlykheid. Men bevondt, omtrent den aanvang der zeſtiende eeuwe, dat de Landen van Amſterveen veel overlaſt van water hadden (*d*), ten deele, door het hooger waſſen van den vloed der Zuider-Zee, ten deele, doordien die van 't Stigt hun water, met molens en andere werktuigen, over de Amſterveenſche Landen, loosden. De voornaamſte ingelanden, met naame Heer *Simon*, Prioor der Regulieren buiten Amſterdam, de Gaſthuismeeſters van S. Pieters-Gaſthuis in de Stad, *Jan Bennink*, Raad in Holland, *Claas Gerritszoon*, en derzelver medeſtanders verwierven, derhalve, by Octroi van Keizer Karel den V., gedagtekend den een en dertigſten December des jaars 1520, „ dat, van de vyf Landryksſten van den Lan„ de en Dorpe van Amſterveen, de oudſte „ altoos Dykgraaf, en de vier overigen „ Heemraaden zouden zyn, zo lang zy „ leefden, en regt hebben, om Keuren te „ maaken op Dyken, Bruggen, Zylen, Sloo„ ten, Waterloozingen, Molens, Kaaden en „ andere noodwendigheden; mids daarover „ roe-

Heemraadſchap van Nieuwer-Amſtel of Amſterveen.

(*c*) Reſol. Vroedſch. *Lt. D. 2 July 1665 f. 254 verſo.*
(*d*) Handv. *bl.* 318.

AMBAGTSHEERLYKHEDEN.

„ roepende den Schout en de Schepenen
„ van Amſterveen, die ook, agt dagen voor
„ Dykgraave en Heemraaden, zouden mo-
„ gen ſchouwen: waarna deezen den na-
„ ſchouw hebben zouden (*e*)." Het Hof van Holland ſtelt nog, gelyk van ouds, Dykgraaf en Heemraaden van Nieuwer-Amſtel aan, op de benoeming van Burgemeeſteren van Amſterdam (*f*). Een der Stads Secretariſſen is ook Secretaris van het Heemraadſchap van Nieuwer-Amſtel, welk zynen byzonderen Bode heeft.

In 't jaar 1635, zyn, volgens eene Overeenkomſt tuſſchen Amſterveen, Aalsmeer, Kudelſtaart, Kalſlagen en den Uithoorn, de Landen, buiten den Veendyk of Amſterveenſchen weg, onder Amſterveen, en onder de vier overige Ambagten gelegen, ook onder eene algemeene bepoldering begreepen, na dat men, daaromtrent, vooraf, met Haarlem, welk voor de behoudenis der Scheepvaart op Utrecht zorgde, overeengekomen was. En ingevolge van deeze overeenkomſt, is, in 't jaar 1637, door 's Lands Staaten, Octroi tot de bepolderinge verleend (*g*). Doch ver het grootſte gedeelte deezer gemeene Polder behoort niet tot het Ambagt van Amſterveen.

Behalve de drie Polders, van welken wy, eerſt, geſproken hebben, behoort nog tot de Ambagtsheerlykheid van Nieuwer-Amſtel of Amſterveen, een klein gedeelte van de Stads-Polder, en de helft omtrent van de Outewaaler of Over-Amſtel-Polder.

Stads-Polder. De STADS-POLDER ſtrekt zig, langs de weſtzyde der Stad, tuſſchen den Buitenſingel en de Koſtverlooren vaart, van de vaart naar den Overtoom, tot aan de Haarlemmer Trekvaart toe, uit. Doch het gedeelte deezer Polder, welk zig, van de noordweſtzyde der Overtoomſche vaarte, agter 't Peſthuis om, tot aan de drie Baarsjes ſtrekt, en waaronder 't *Jan-Hanſen-Pad* begreepen is, behoort alleenlyk onder de Ambagtsheerlykheid van Nieuwer-Amſtel: het overig gedeelte legt onder de Vryheid der Stad. Het gedeelte deezer Polder, welk onder Nieuwer-Amſtel legt, beſtaat meeſt uit Weiland, geringe wooningen en eenige Luſtplaatſen en tuinen. Ook heeft men 'er eenige Fabrieken. De Rasphuis-molen ſtaat in deeze Polder, onder Nieuwer-Amſtel. De Stads Polder ſtaat, ingevolge van een Octroi van den een en twintigſten May des jaars 1752, onder 't opzigt van zes Poldermeeſters, een' van wege de Theſaurie Ordinaris deezer Stad, een' van wege 't Burger-Weeshuis, een' van wege 't Gaſthuis, een' van wege 't Leproozenhuis en twee uit de Ingelanden (*h*). Doch alzo 't Leproozenhuis geen land meer in de Polder heeft, zyn 'er thans niet meer dan vyf Poldermeeſters.

AMBAGTSHEERLYKHEDEN.

Outewaaler of Over-Amſtel-Polder. De OUTEWAALER-*of* OVER-AMSTEL-POLDER, tot welke 's Lands Staaten, op den negentienden December des jaars 1631, Octroi verleend hebben (*), ſtrekt zig uit, van de ooſtzyde des Amſtels, tuſſchen den Stads-Buitenſingel, den Diemerdyk, en den Ringdyk der Diemermeer, tot aan het nieuwe Diep. De *Outewaaler-weg*, voormaals, de *Meerweg* genaamd, die, uit een' beſtraatten ryweg en een bekwaam voetpad, met boomen bezet, beſtaat, loopt, van den Stads Singel, tot aan de tolbrug der Diemermeer, dwars door deeze Polder, die, zo ver zy tot Nieuwer-Amſtel behoort, meeſt Weiland en eenige Luſtplaatſen bevat. Ook leggen, langs den Amſtel, aan deeze Polder, eenige Katoendrukkeryen en andere Fabrieken. 't Schynt, dat de Ambagtsheerlykheid over dit gedeelte Lands, welk, als aan de ooſtzyde des Amſtels gelegen, eigenlyker, tot Ouder-Amſtel zou ſchynen te behooren, al by de eerſte opdragt van Amſterveen, in den jaare 1399, aan Koen van Ooſterwyk afgeſtaan is. Immers, men vindt, dat hem *de Zwynbede*, een heerlyk regt, *tot Outewaal*, is opgedraagen (*i*). Ook was de Outewaaler-Polder, van ouds, door de Diemermeer, die ook aan Koen van Ooſterwyk opgedraagen werdt, genoegzaam afgeſcheiden van Ouder-Amſtel. *Outewaal* of *Oetenwaal* is, vermoedelyk, zo genaamd naar eene *Waal* of *Wel*, in overoude tyden, door eene doorbraak in den S. Antonis- of Diemerdyk, veroorzaakt (1), en, door zekeren *Oute* of *Oete*, bepolderd en droog gemaakt. Het heeft zig, tot op de laatſte Vergrooting der Stad, tot digt onder dezelve, uitgeſtrekt, en beſtondt daar, uit eene buurte, beneden den S. Antonis-dyk, en, gelyk wy, elders (*k*), gegiſt hebben, omtrent de plaats, daar thans de middellaan der Plantaadje loopt, niet verre van 't einde, gelegen. De erven deezer buurte, met de laatſte vergrooting, binnen geraakt, werden, in 't jaar 1658, door de Stad, overgenomen (*l*). Over deeze Polder, heeft een Collegie, van Theſaurieren der Stad, als Dykgraaf,

(*e*) Handv. *bl.* 317.
(*f*) Groot-Memor. *N.* II. *f.* 273 *verſo.* Stads Miſſiven *N.* XXXX. *f.* 56 *verſo.*
(*g*) Privil. van Haarlem *bl.* 432. en Bylaagen, *Lt.* B.
(*h*) *Zie* 't Octroi *in de* Bylaagen *Lt.* C.
(*) *Zie* Bylaagen, *Lt.* D.
(*i*) Handv. *bl.* 299.
(*k*) *Zie* I. *Deel*, I. *Boek*, *bl.* 29. *Verg.* II. *Deel*, VII. *Boek*, *bl.* 276.
(*l*) Groot-Memor. *N.* IV. *f.* 165 *verſo.* en zekere *Kuſting* van 25 *July* 1664.

(1) Dat het woord *Waal*, in deezen zin, genomen wordt, blykt, onder anderen, uit de *Handveſten van Rynland*, bl. 12, 31, 32. Zie ook *Handveſten van Amſterd.* bl. 324, 325.

Am-bagts-heerlyk-heden.

graaf, twee Heemraaden, en twee Polder-meesteren, het opzigt. Een der Regenten van 't Gasthuis, en de oudste Regent van 't Leproozenhuis, welke twee Godshuizen een goed gedeelte Lands in deeze Polder bezitten, zyn Heemraaden, en worden, door Burgemeesteren van Amsterdam, verkooren (*m*). De Stad plagt, voormaals, wel omtrent vyftig morgen Lands, in deeze Polder te hebben (*n*). De Poldermeesters van deeze, en de andere Polders in Nieuwer-Amstel doen hunnen schouw, ten overstaan van den Schout van Amsterveen.

In de Lyst der Verpondingen van den jaare 1632, stonden, in de Ambagtsheerlykheid van Nieuwer-Amstel, maar twee honderd een en vyftig huizen aangetekend; doch in de nieuwe van den jaare 1732, staan elf honderd zeven en zestig huizen en vyf molens, en volgens eene andere opgaave, wel veertien honderd huizen bekend: welke aanmerkelyke vermeerdering men, voornaamlyk, aan het sterk timmeren, ter wederzyde van den Amstel, en van de vaarte naar den Overtoom, moet toeschryven.

Regeering en Regtsoefening in Nieuwer-Amstel.

De Vierschaar van Nieuwer-Amstel wordt, in 't *Crimineele*, gespannen door den Baljuw van Amstelland, en Schepenen van Amsterveen, die, door den Ambagtsheer, van wege de Stad Amsterdam, gesteld, en, door den Baljuw van Amstelland, beëedigd worden. De gevangenen onder Nieuwer-Amstel en onder 't gantsche Baljuwschap worden, veeltyds, in de Boeijen te Amsterdam, bewaard en verhoord. In 't *Civile*, bestaat de Regtbank uit den Schout van Amsterveen, die, door Burgemeesteren van Amsterdam, wordt aangesteld (*o*), en dezelfde Schepenen, die, in deeze hoedanigheid, eed doen aan den Schout. Zy zyn zeven in getal. Jaarlyks, op Vrouwendag of den tweeden February, gaan 'er vyf af, in welker plaatse, vyf anderen, door den Ambagtsheer, gekooren worden, uit een dubbel getal, welk, door de dienende Schepenen, benoemd is. De nieuwe Schepenen kiezen, vervolgens, twee uit de dienenden, om nog een jaar te dienen. Van de zeven Schepenen, komt 'er een van den Overtoom, of Buitenvelder-Veendyk, en een van den Buitenvelder-Amsteldyk: en deezen twee zyn, om 't andere jaar, Presidenten: voorts, een van het Dorp Amsterveen, en een van Bovenkerk-Amsteldyk, die, beurtelings, Vice-Presidenten zyn; een van Outewaal; een van Bovenkerk-Veendyk, en een van de Legmeer. De gewoonlyke regtdag wordt, nu, om de drie weeken, gehouden. De Secretaris van Nieuwer-Amstel, die zyn verblyf te Amsterdam heeft, wordt, door Burgemeesteren der Stad, als Ambagtsheeren, aangesteld (*p*). Voorts, zyn 'er vier Buurtmeesters te Amsterveen, die de omslagen gaderen, welken, door Schout en Schepenen, gedaan worden; twee Kerkmeesters, twee Armmeesters, en, doorgaands, één Geregtsbode. Voor den Schout, die ook te Amsterdam woont, is, by Burgemeesteren van Amsterdam, in 't jaar 1681, eene Instructie beraamd; waarby hem de Civile boeten, de Hennip- en Raaptienden, de Turfmaat, en de Kooren- en Smaltienden worden toegelegd. Voorts, moet hy aantekening houden van de hooge Civile en Crimineele boeten, die, in het Ambagt, voorvallen, en waarvan de Stad haar aandeel heeft. Het Regthuis van Amsterveen werdt hem, in 't gemelde jaar, tot zyn gebruik, afgestaan, mids daarvoor, jaarlyks, een honderd en vyftig guldens, ter Thesaurie Ordinaris van Amsterdam, betaalende (*q*).

Am-bagts-heerlyk-heden.

Toen de Ambagtsheerlykheden van Amsterveen, Slooten, en Slooterdyk, met het gene 'er toe behoort, eerst, in 't jaar 1529, gekogt waren, werdt 'er, over dezelven, maar één Ambagtsheer gesteld: 't welk geduurd heeft, tot in 't jaar 1664, wanneer, over Amsterveen, een byzondere Ambagtsheer gesteld is. Naderhand, is de Ambagtsheer van Amsterveen, ook eene enkele reis, tot Ambagtsheer van Slooten enz. aangesteld geworden. Doch veeltyds zyn 'er, over deeze Ambagtsheerlykheden, twee byzondere Ambagtsheeren geweest. Zy worden, door Burgemeesteren van Amsterdam, gesteld. Zie hier eene Lyst der Ambagtsheeren van Amsterveen:

Am-bagts-heeren, van wege den Stad.

1531. Heyman Jacobsz. van Ouder-Amstel.
1541. Cornelis Sybrandsz. Buik.
1560. Simon Maarten Dirksz. van de Ruwiel.
1574. Jacob Gerrit Teeuwsz.
1579. Mr. Willem Bardesius.
1604. Gerrit Bicker.
—— Jacob de Graef.
1624. Andries Bicker.
1652. Cornelis de Graef.

De negen voorgaanden zyn, te gelyk, Ambagtsheeren van Slooten enz. geweest.

1664. Mr. Simon van Hoorn.
1667. Mr. Lambert Reynst.
1669.

(*m*) Groot-Memor. *N.* IX. *f.* 267.
(*n*) Oud Regist. van Secretarissen, *berustende* ter Thesaurie, *op 't jaar* 1660.
(*o*) Groot-Memor. *N.* VII. *f.* 34, 56, 260.
(*p*) Groot-Memor. *N.* X. *f.* 163.
(*q*) Handv. *bl.* 316.

AMBAGTSHEERLYKHEDEN.

1669. JOHANNES HUDDE. Hy werdt, in 't zelfde jaar, ook Ambagtsheer van Slooten enz.
1704. Mr. NICOLAAS WITSEN.
1717. Mr. HENDRIK BICKER.
1718. Mr. JAN VAN DE POLL.
1746. Mr. JAN SAUTYN.
1748. Mr. GERARD AARNOUT HASSELAER.
1766. Mr. GERRIT HOOFT GERRITSZ.

II. Ambagtsheerlykheid van OUDER-AMSTEL of OUDERKERK.

Schoon de Ambagtsheerlykheden van Ouderkerk en Diemen, twee eeuwen na de Ambagtsheerlykheid van Amſterveen, in 't bezit der Stad Amſterdam gekomen zyn, zullen wy, nogtans, derzelver Beſchryving op die van Amſterveen laaten volgen, om de Ambagtsheerlykheden, die de Stad in Amſtelland bezit, agtereen af te handelen, eer wy tot de anderen, die elders gelegen zyn, overgaan.

Wy beginnen met de Ambagtsheerlykheid van

OUDERKERK,

of *Ouder-Amſtel*, gelyk het grootſte gedeelte van Amſtelland, zo ver het aan de ooſtzyde des Amſtels legt, beide in oude en laatere tyden, genoemd is (*r*), en nog tegenwoordig genoemd wordt. De naam van *Ouderkerk* is, vermoedelyk, aan deezen Ban gegeven, om dat de Kerk, in den zelven geſtigt, ouder was, dan die van Amſterveen: waarom ook, aan Ouderkerk of Ouder-Amſtel, de rang voor Amſterveen of Nieuwer-Amſtel, te regt, ſchynt gegeven te worden (*s*). De Kerk van Ouderkerk draagt, in eenen brief van den jaare 1323, reeds den naam van Kerſpelkerk van *Oude Aemſtele* (*t*), die mede, in de brieven van den jaare 1334, hier voor (*u*) vermeld, voorkomt. Voor dat de Oude Kerk te Amſterdam geſtigt, of tot eene Kerſpelkerk verheeven was, dat is, voor den jaare 1300, gingen de ingezetenen van Amſterdam, te Ouderkerk, ter Kerke (*v*). De Ambagtsheerlykheid van Ouderkerk is, na dat Amſtelland aan Holland gehegt was, tot in deeze eeuwe toe, in den boezem der Graaflykheid verbleeven, zonder ooit, te vooren, ter Leen uitgegeven, verkogt, of verpand geweeſt te zyn. De Stad Amſterdam, in 't jaar 1529, de Ambagtsheerlykheid van Nieuwer-Amſtel gekogt hebbende, bezat, als aanhangſels van dezelve, verſcheiden' Veeren over den Amſtel, die al aan Koen van Ooſterwyk waren opgedraagen geweeſt (*w*), en onder anderen, het Veer tegen over Ouderkerk, waar, in de oudſte tyden, eene brug, en ſedert eene ſchouw gelegen hadt; doch, naderhand, wederom eene brug gelegd is (*x*), die nog onderhouden wordt. Men hadt dus, uit eene Ambagtsheerlykheid, die Amſterdam toekwam, en, door middel van eene ſchouw, of over eene brug, welke door de Stad onderhouden werdt, toegang tot het Ambagt van Ouderkerk, waarvan de Stad, al vroeg, den eigendom zogt te verkrygen. Doch byzonderlyk werdt hiertoe gearbeid, in 't jaar 1658, toen de Heeren Gecommitteerde Raaden van Holland dienſtig gevonden hadden, eenigen der Graaflykheids Domeinen te gelde te maaken. De Vroedſchap beſloot toen, onder anderen, de Ambagtsheerlykheden van Ouderkerk en Diemen, voor de Stad, te koopen (*y*). Doch 't gelukte niet, ten dien tyde. By gelegenheid, dat de Stad Delft, in 't jaar 1674, de hooge Heerlykheid van Ryswyk, tuſſchen die Stad en den Haage gelegen, in pandſchap zogt te verkrygen; werdt ook, by de Vroedſchap van Amſterdam, beſlooten, voor deeze Stad, eene vermeerdering van *Jurisdictie* van twee honderd of drie honderd gaarden, en de hooge Heerlykheid van Ouderkerk en Diemen, voor eene redelyke ſomme, in pandſchap te verzoeken (*z*). Doch dit verzoek is, of niet gedaan, of ten minſte niet ingewilligd. 's Lands Staaten hebben zig, ſedert ook, doorgaands, ongenegen getoond, om hooge Heerlykheden te verkoopen, of in pandſchap uit te geeven. En de Stad heeft zig moeten te vrede houden, met zig, alleenlyk, de Ambagtsheerlykheden van Ouderkerk en Diemen, by aankoop, eigen te maaken; 't welk nogtans, niet voor 't jaar 1731, gelukt is; gelyk wy, elders (*a*), omſtandiger hebben aangetekend.

Naamsreden.

Hiſtorie.

De Ambagtsheerlykheid van Ouderkerk of Ouder-Amſtel, ten ooſten langs den Amſtel gelegen, ſtrekt zig, van de Diemermeer in 't noorden af, langs 't gebied van Diemen, de Bylemer-Meer en Bylemer-landen, de Abkouder-Meer, Aasdom en Waveren, tot aan Waverveen in 't zuiden toe uit. Het gantſche Ambagt bevat, in deezen omtrek, vyf voornaame Polders, de groote Duivendrechtſche Polder, de kleine Duivendrechtſche Polder, de Holendrechter-Polder, de Bullewyk en de Hoep-Polder, of Ronde Hoep.

Gelegenheid en Verdeeling.

De

(*r*) Handv. *bl.* 315. Groot-Memor. *N.* III. *f.* 277 *verſo.*
(*s*) *Zie* hier voor, *bl.* 52.
(*t*) *Zie* MIERIS Charterb. II. *Deel*, *bl.* 394.
(*u*) *Bladz.* 52.
(*v*) *Zie* III. *Deel*, II. *Boek*, *bl.* 92.
(*w*) Handv. *bl.* 299.
(*x*) Reſol. Vroedſch. *N.* 11, 12 *Juny*, 21 *Sept.* 1613. *f.* 81, 86 *verſo.*
(*y*) Reſol. Vroedſch. *Lr.* B. 27 *Nov.* 1658. *f.* 66.
(*z*) Reſol. Vroedſch. *Lr.* K. 17 *Decemb.* 1674. *f.* 153.
(*a*) II. *Deel*, XXIII. *Boek*, *bl.* 739.

Ambagts-heerlykheden.

Groote Duivendrechtsche Polder.

De groote Duivendrechtsche Polder, die meest uit Weiland bestaat, doch waarin ook eenige Buitenplaatsen, langs de oostzyde des Amstels, gelegen zyn, wordt op agt honderd drie en negentig morgen en drie honderd roeden gerekend. Pas buiten deeze Polder, aan de Ringsloot der Diemermeer, legt eene fraaije buurt, die, naar een Huis en Buitenplaats, op den hoek van den Amstel gelegen, en, voormaals, den *Omval*, en nu *Vryzigt* genaamd, de *Buurt aan den Omval* heet. In deeze buurt, leggen eenige aangenaame Lustplaatsen, en verscheiden' Fabrieken, waaronder zyn twee Schuitenmaakerswerven, een Katoen-stampmolen, eene Wolwasschery, eene Loodaschbrandery, en een Snuiftabaksmolen. Binnen de Polder aan dezelfde Ringsloot, is ook eene Loodwitmaakery, waartoe twee molens behooren. Ook staat hier, wat meer Landwaards in, een Oliemolen en nog een Snuiftabaksmolen. Wyders, heeft men, aan den Amstel, eene Katoendrukkery, voormaals, *het Molentje* genaamd. De buurt *Duivendrecht*, in welke eene Roomsche Kerk is, die, tegenwoordig, door eenen weereldschen Priester, bediend wordt, legt, ten oosten, in deeze Polder, langs de *Duivendrechtsche Laan*, die, van de Ringsloot der Diemermeer en *Duivendrechtsche brug* af, tot aan de *Ouderkerker Laan* toe loopt. In deeze buurt is eene School, waarvan de Schoolmeester, door 't Geregt van Ouder-Amstel, wordt aangesteld. Ook heeft men 'er eene Brandspuit, ten dienste van de Polder en van de omleggende buurten. Twee Poldermolens ontlasten de Polder van overtollig water, en loozen 't in den Amstel. Een staat aan de Ringsloot der Diemermeer; de andere aan den Amstel, een weinig benoorden de Lustplaats *Strandvliet*. Zes Poldermeesters hebben het opzigt over de Polder. Zy worden uit de ingelanden gekooren, en thans zyn drie derzelven ingezetenen van Amsterdam, waaronder een Regent van 't Gasthuis is, en drie opgezetenen van de Polder.

Duivendrecht.

Kleine Duivendrechtsche Polder.

De kleine Duivendrechtsche Polder, door welke, de Ouderkerker Laan, in de lengte, heenen loopt, wordt, nevens een gedeelte van de Binnen-Bullewyk, op vier honderd zes en dertig morgen gerekend, en vervat ook eenige Buitenplaatsen langs den Amstel, voor 't overige, meest uit Weiland bestaande. Zy staat onder 't opzigt van vier Poldermeesters uit de ingelanden, thans allen ingezetenen van Amsterdam. Doch 't merkwaardigste, welk omtrent deeze Polder gevonden wordt, is het Dorp

Het Dorp Ouderkerk.

Ouderkerk, omtrent een en een half uur gaans, of vier en twintig honderd roeden, zuidwaards van Amsterdam gelegen, en, waarschynlyk, het oudste Kerkdorp van Amstelland. Het legt, zeer vermaakelyk, langs de oostzyde des Amstels, behoorende de huizen der weszyde, gelyk wy reeds (*b*) hebben aangemerkt, niet tot Ouderkerk; maar onder Nieuwer-Amstel. De brug, over welke men, uit Nieuwer-Amstel, in Ouderkerk komt, behoorde ook, al van ouds, tot de Ambagtsheerlykheid van Nieuwer-Amstel, en derhalve, sedert het jaar 1529, aan de Stad Amsterdam, die 't Bruggeld, van tyd tot tyd, verpagt, en uit de penningen, die 'er van komen, de brug en de straat, aan den vleugel derzelve gelegen, onderhoudt. De Stad heeft, in 't jaar 1623, Octroi van 's Lands Staaten verkreegen, om tweemaal zo veel bruggeld te Ouderkerk te vorderen als zy plagt, ter gelegenheid, dat zy dienstig geoordeeld hadt, den Amsteldyk, beweesten den stroom, zo verre als de schouw van Dykgraave en Heemraaden van Nieuwer-Amstel zig strekte, te zanden, en daardoor bekwaam te maaken, om 's winters, zo wel als 's zomers, te konnen gebruikt worden (*c*). En van dien tyd af, is het bruggeld zeer veel hooger verpagt, dan te vooren. Het brengt, tegenwoordig, omtrent drie duizend guldens 's jaars op: somtyds meer, somtyds minder. De huurder houdt twee knegts, van welken de een, by dag, en de ander, by nagt, past op het ophaalen der brugge, ten dienste der doorvaarende schepen en schuiten, en op het ontvangen van 't bruggeld van voetgangers, paarden en rytuigen. Burgemeesteren van Amsterdam hebben, by eene schikking van den dertigsten October des jaars 1711, de opgezetenen van Ouderkerk, boven en beneden de tolbrug, klein Duivendrecht daar onder begreepen, tot aan de Plaats van *Jacob van Nuys*, nu [in 1766] *Gooffen van Bemmel* behoorende, toe, doch verder niet, benevens die van de Bullewyk en Hoeppolder of Ronde Hoep, voor hun en hunne huisgezinnen, vry verklaard van het bruggeld te Ouderkerk, zo als zy, van ouds, geweest waren, mids zy, alleenlyk, twaalf stuivers 's jaars betaalen. Doch deeze vryheid kan, ten opzigte van de schepen en schuiten, niet genooten worden, dan na dat men dezelven by den Pagter heeft aangegeven (*d*). Te Ouderkerk, is zeer sterke doortogt van veelerlei vaartuigen, met naame van Jaagschuiten, naar en van veele Steden en Dorpen van het zuidelyk gedeelte van Holland: ook van rytuigen en wandelaars: al 't welke veel leeven en vertiering brengt in

Ambagts-heerlykheden.

(*b*) Hier voor, *bl.* 55.
(*c*) Handv. *bl.* 355. [110.]
(*d*) Handv. *bl.* 356.

AMBAGTSHEERLYKHEDEN.

in het Dorp, welk, daarenboven, lugtig en net betimmerd is, en drie en tagtig huizen en honderd en twee huisgezinnen vervat. Het *Regthuis* plagt, voormaals, de wooning van den Schout te zyn (*e*); doch wordt nu, grootendeels, verhuurd. Voor het zelve, ſtaan de wapens van Amſterdam en Ouderkerk, op twee houten pilaaren. In de Regtkamer, ſtaat een armſtoel voor den Baljuw. De kuſſens voor de Schepenen en Buurtmeeſteren zyn, met het wapen van het Dorp, beſtikt. Beneden in 't Regthuis, is eene gevangenkelder. De *Kerk* is, in den jaare 1756, langs de zuidzyde, daar zy begon te zakken, van den grond af, herbouwd. Ter deezer gelegenheid, ontdekte men, in den grond, eene oude Doopvont van gehouwen graauwen ſteen, van vooren, verſierd met de beeldteniſſen van Apoſtelen of Heiligen; en eenige oude doodkiſten, zynde uitgehoolde ſtammen van boomen, met ronde dekſels. De Doopvont, en ééne der doodkiſten, voor een kind geſchikt, heb ik, den elfden Juny des jaars 1766, hier nog gezien. Voorts, is de Kerk tamelyk ruim en licht, en voorzien, agter den Predikſtoel, van een Choor, welks dak ver boven het dak der Kerke uitſteekt. Het hek, waarmede het zelve van den buik der Kerke afgeſcheiden was, is egter, al voor lang, weggenomen. 't Geſtoelte van den Ambagtsheer, waarvoor 't wapen van Amſterdam vaſtgehegt is, ſtaat, in 't noorden, ter regterzyde van den Predikſtoel. De Kerktooren is vierkant, en plagt eene hooge ſpits te voeren, die, door den geweldigen ſtormwind van den eerſten Auguſtus des jaars 1674, tot aan het muurwerk toe, weggeſlaagen werdt, en, ſedert, wat laager, opgetrokken is. De Kerk, in 't jaar 1586, aan de Gereformeerden zynde ingeruimd, werdt, tot in 't jaar 1595, met de Kerk van Amſterveen, door éénen Predikant, bediend, en toen, met die van Diemen, vereenigd, van welke zy, in 't jaar 1606, geſcheiden werdt: na welken tyd, zy haaren afzonderlyken Predikant gehad heeft. Hy wordt, na verkreegene handopening van den Ambagtsheer, die ook het regt van goed- of afkeuring heeft, verkooren, door den Kerkenraad, en door allen, die Ouderlingen en Diakenen geweeſt zyn. In het Dorp, ſtaat eene Brandſpuit, ten dienſte van het zelve. De opgezetenen van Ouderkerk zyn meeſt winkeliers en handwerksluiden: ook eenige Renteniers, en enkele viſſchers. Een weinig beooſten de Kerke van Ouderkerk, hebben de Portugeeſche Jooden van Amſterdam een fraai Kerkhof, welk reeds omtrent agt morgen Lands beſlaat, en zig, langs het water *de Bullewyk*, uitſtrekt. Aan dit Kerkhof, heeft de Gravenmaaker of Oppaſſer, die, door de Parnaſſim der Natie, aangeſteld wordt, eene vrye wooning. De graven zyn met zerken gedekt: ſommigen uit marmer gehouwen, en allen, met Hebreeuwſche en Portugeeſche, of Spaanſche graffſchriften voorzien. Eenigen zyn, met beeldwerk, en enkelen, met de ſtamwapens van aanzienlyke Lyken, verſierd. Het Kerkhof is omringd van eene ſmalle Laan, die, door zulken, welken van 't Prieſterlyk geſlagt zyn, betreden wordt, wanneer dezelven de begraafenis hunner vrienden of nabeſtaanden verzellen. Agter 't Kerkhof, legt nog een groot ſtuk Lands, de Natie toebehoorende, waarmede de begraafplaats, des noods, zou konnen vergroot worden. Men rekent, dat hier, jaarlyks, omtrent honderd Lyken begraaven worden.

AMBAGTSHEERLYKHEDEN.

Holendrechter-Polder.

De HOLENDRECHTER-POLDER, zuidooſtwaards van de kleine Duivendrechtſche Polder gelegen, wordt, ten zuiden, beſpoeld van het water *de Holendrecht*, welk in de Abkouder-Meer loopt: doch 't water deezer Meer wordt, door een klein Sluisje of Verlaat, welk, door de Holendrechter-Polder, de kleine Duivendrechtſche Polder en de Binnen-Bullewyk, onderhouden wordt, uit de Holendrecht, gekeerd. Diergelyk een verlaat legt 'er ook aan den *Voetangel*, om 't Stigtſch water van de *Winkel* te keeren. De Holendrechter-Polder bevat vier honderd twee en twintig morgen, twee honderd en agt roeden goed Weiland. De eenige Poldermolen ſtaat aan de Holendrecht, een weinig beweſten de Abkouder-Meer. De Stad Amſterdam bezat vry wat lands in deeze Polder, lang voor dat zy de Ambagtsheerlykheid van Ouder-Amſtel in eigendom verkreeg, en was, in 't jaar 1633, met de overige ingelanden, wegens de beheering der Polder, overeengekomen. De overeenkomſt werdt beveſtigd, by Octroi van 's Lands Staaten van den drie en twintigſten November des jaars 1637. Sedert, werdt de Polder bekadykt, en op Stads land een Watermolen gezet. Ook was men overeengekomen, om jaarlyks vier perſoonen uit de ingelanden te kiezen, drie van welken de regtſpraak hebben zouden over de breuken, die, door den vierden, zynde den oudſten in dienſt, naar dykregt, zouden worden ingevorderd. Het maaken van Keuren en het ſchouwen der Polder-dykaadje werdt ook aan deeze vier Perſoonen geſteld (*f*). Doch na dat de Stad haare Landeryen in deeze Polder, van tyd tot

(*e*) Reſol. en Keurb. ter Ouder-Amſtel, *f.* 29, 36.

(*f*) Handv. *bl.* 439.

Am-bagts-heerlyk-heden.

tot tyd, verkogt heeft (*g*), is 'er verandering gekomen in 't bewind over de Holendrecht, welk nu, met de *Binnen-Bullewyk*, in 't gemeen de *Bullewyk* genaamd, ſtaat aan zes Poldermeeſters, zynde thans vier ingezetenen van Amſterdam, en twee opgezetenen der Polders.

Bullewyk.

De Bullewyk, zuidweſtwaards van de Holendrechter-Polder, aan een water, ook *de Bullewyk* genaamd, welk uit de Holendrecht in den Amſtel loopt, gelegen, en in *Binnen-Bullewyk* en *Buiten-Bullewyk*, welk laatſte, eigenlyk, in den ring der Hoep-polder legt, onderſcheiden, wordt, zo ver zy afzonderlyk bepolderd, en *Binnen-Bullewyk* genaamd is, op niet meer dan twee honderd en dertig morgen vyf honderd twee en negentig roeden gerekend, en beſtaat uit Weiland en eenige aangenaame Luſtplaatſen, die, langs het water de Bullewyk, zyn aangelegd. Onder dezelven, munt, in grootte, uit het *Reigersboſch*, welk zig, met zyne Landeryen, door de Holendrechter-Polder, tot aan den Broeker-weg toe, uitſtrekt. Wy hebben, elders (*h*), reden gegeven, waarom ſommigen, hier, ten onregte, onzes agtens, een Luſthuis der Heeren van Amſtel gezogt hebben. De eenige Poldermolen van de Bullewyk ſtaat, aan 't begin van 't water van dien naam, een weinig beweſten 't verlaat by den Voetangel.

Hoeppolder of Ronde Hoep.

De Hoep-polder of Ronde Hoep, die tuſſchen den Amſtel, het water de Bullewyk, en het water *de oude Waver*, beſlooten is, is de grootſte Polder van Ouder-Amſtel, en wordt gerekend vyftien honderd zes en twintig morgen, vier honderd drie en zeventig roeden, meeſt ſchoon Weiland, te bevatten. In dezelve, leggen verſcheiden' buurten, als de *Ooſtzyde van Waardhuizen* en van *de Zwaluwen-buurt* langs den Amſtel, en de *ryke Waveren* langs het water de oude Waver. Ook ſtaat, in deeze Polder, eene Roomſche Kerk, aan het water de Bullewyk, die thans, door eenen Weereldſchen Prieſter, bediend wordt. In de Ronde Hoep, ſtaan drie Poldermolens, een aan de oude Waver, een ſtuk wegs ten noorden van de buurt aan de *Stokkelaars-brug*, by welke, men eene Bierſteekery heeft; een aan den Amſtel en de ooſtzyde der Zwaluwenbuurt, en een aan de Bullewyk, digt by de Begraafplaats der Portugeeſche Jooden. Over de Molenwatering of Molenvliet van deezen laatſten, legt eene kleine houten brug, die, omtrent den jaare 1649, door de Stad Amſterdam, gemaakt is, onder voorwaarde, dat dezelve, door de Hoep-Polder, zou onderhouden worden (*i*). In deeze Polder, is, niet verre van den Amſtel, de Kruidmaakery *Sollenburg* verplaatſt, die, in 't jaar 1758, op den Overtoomſchen Weg, geſprongen was (*k*). By de Stokkelaars-brug, ſtaat eene Brandſpuit, ten dienſte van het Ambagt. De Ronde Hoep ſtaat onder 't bewind van vyf Poldermeeſters, zynde thans drie ingezetenen van Amſterdam, en twee opgezetenen van de Polder.

Am-bagts-heerlyk-heden.

Volgens de Lyſt der Verpondingen van den jaare 1632, ſtonden, in Ouder-Amſtel of Ouderkerk, niet meer dan een honderd twee en zeſtig huizen: welk getal, volgens de Lyſt van den jaare 1732, tot twee honderd negen en veertig huizen en vier molens vermeerderd is. Doch thans ſtaan in het Dorp drie en tagtig, in de Ronde Hoep vier en zeventig huizen, waaronder een Koorenmolen, en in de overige Polders honderd zeven en twintig huizen, waaronder vyf molens; ſamen twee honderd vier en tagtig huizen, waaronder zes molens

Regeering van Ouder-Amſtel.

De Regtbank van Ouder-Amſtel wordt, te Ouderkerk, even als te Amſterveen, in 't *Crimineele*, waarin, ook Waverveen, te Ouderkerk, te regt ſtaat, door den Baljuw van Amſtelland en zeven *Schepenen*, geſpannen; en in 't *Civile*, door den *Schout*, die, door Burgemeeſteren van Amſterdam, als Ambagtsheeren, wordt aangeſteld, en dezelfde zeven Schepenen. De laatſten werden, eertyds, jaarlyks, op den tweeden February; doch, ſedert eenige jaaren, in 't begin van Maart, door den aangeſtelden Ambagtsheer, gekooren, uit een dubbel getal, door de dienende Schepenen, benoemd. Voorts, heeft het Geregt van Ouder-Amſtel eenen *Secretaris*, die ook, door Burgemeeſteren van Amſterdam, in dezelfde hoedanigheid, wordt aangeſteld, en te Amſterdam woont. De gewoonlyke regtdag is, te Ouderkerk, op den eerſten Dingsdag in elke maand. Over de gemeene zaaken van het Ambagt, hebben, wyders, vier *Buurtmeeſters*, nevens Schout en Schepenen, het bewind. Zy gaderen niet alleen, gelyk onder Nieuwer-Amſtel; maar maaken ook, nevens Schout en Schepenen, de ommeſlagen. Jaarlyks, gaan 'er drie van de vier af, wordende derzelver plaatſen vervuld, door den aangeſtelden Ambagtsheer, uit een agttal, voor de helft, door Schepenen, en voor de helft, door Buurtmeeſteren, benoemd. De benoeming beide van Schepenen en Buurtmeeſteren geſchiedt ten overſtaan van den Schout. Wyders, zyn 'er drie *Armmeeſters*, van welken, jaarlyks, twee afgaan, welker plaatſen, door den Ambagtsheer,

(*g*) Regiſt. der verkogte Erven ter Theſaurie, *N.* X. *f.* 164, 167 *verſo.* *N.* XI. *f.* 88 *verſo*, 89 *verſo.*
(*h*) II. *Deel*, I. *Boek*, *bl.* 87.
(*i*) Groot Memor. *N.* III. *f.* 277 *verſo.*
(*k*) *Zie* IV. *Deel*, I. *Boek*, *bl.* 490.

AMBAGTS-HEERLYKHEDEN.

heer, uit een drietal, door den aanblyvenden en de afgaanden benoemd, vervuld worden. Het eene jaar, dienen twee Gereformeerde en een Roomschgezinde, en het andere jaar, een Gereformeerde en twee Roomschgezinde Armmeesters. Ook heeft men 'er twee *Kerkmeesters*, van welken 'er, jaarlyks, een afgaat, in wiens plaats, de Ambagtsheer, uit een tweetal, door den aanblyvenden en afgaanden benoemd, een' ander' kiest: en twee *Broodweegers*, die, door den Ambagtsheer, Schout en Schepenen, aangesteld worden, en een jaar of langer dienen, naar welgevallen. De *Koster*, door 't Geregt, gehoord zynde, wordt, door den Ambagtsheer, gekooren. De Ambagtsheer stelt ook een' *Gravenmaaker* en een' *Teker* aan; en vier *Marktschippers* op Amsterdam, een van het Dorp, een van de ryke Waveren en twee van de Nes.

De Dorps-rekening wordt, jaarlyks, op den eersten Regtdag in Maart, wanneer ook de gewoonlyke verandering der Regeeringe geschiedt, door Buurtmeesteren, gedaan aan den Ambagtsheer en Schout en Schepenen; en daarna, door den Secretaris, den volke, van de puije van 't Regthuis, voorgelezen. De Kerk- en Armmeesteren doen, ten zelfden tyde, rekening.

De volgende Heeren zyn, sedert het aankoopen deezer Heerlykheid, door Burgemeesteren van Amsterdam, tot Ambagtsheeren aangesteld:

1731. EGIDIUS VAN DEN BEMPDEN.
1738. Mr. JAN SIX.
1749. WILLEM GIDEON DEUTZ.
1757. JAN CALKOEN.

III. Ambagtsheerlykheid van DIEMEN.

Wy komen nu tot de Ambagtsheerlykheid van

DIEMEN,

die, op den zelfden tyd als die van Ouderkerk, in 't jaar 1731, door de Stad, werdt aangekogt (*l*). Zy legt, tusschen de Watergrafts- of Diemermeer, ten westen, en den Ban van Muiden, ten oosten, en grenst, ten zuiden of zuidwesten, aan de Bylemermeer en groote Duivendrechtsche Polder, en ten Noorden, tot over den Zeedyk, aan 't Y.

Gelegenheid.

Naamsreden.

Het Ambagt heeft zynen naam naar het water *den Diem*, welk, uit de Ringsloot der Bylemermeer komende, door de Diemerdammer-sluis, gemeenschap met het Y heeft, en den Ban van Diemen in twee deelen scheidt.

Oudheid.

Het Geregt van Diemen, of *Demen*, gelyk het, oudtyds, genoemd werdt, wordt reeds vermeld, in eenen brief van Otto van der Lippe, Bisschop van Utrecht, van den jaare 1225, en plagt, door de Heeren van Amstel, voor de helft, in pandschap gehouden te worden van het Stigt (*m*). De opgezetenen van deezen Ban schynen, in onze oude Chronyken, ook op het jaar 1170, gedagt te worden, leezende men, in éene derzelven, dat de Kennemers, in 't gemelde jaar, van eenen zwaaren watervloed overvallen zynde, door die van Diemen, met schuiten [*navibus Dimensibus*], geholpen werden (*n*). Zy plagten, van ouds, den Graave, in zyne krygstogten te water, met zestien riemen te dienen; doch werden, om hun onvermogen, in 't jaar 1389, op dertien en een halve, en in 't jaar 1390, op agt riemen gesteld (*o*). De Ambagtsheerlykheid van Diemen, met de andere goederen van den Huize van Amstel, aan Guy van Henegouwen, en, naderhand, aan de Graaven van Holland gekomen zynde, is in de Graaflykheids Domeinen gebleeven, tot dat zy, in 't jaar 1731, aan de Stad Amsterdam verkogt geworden is.

AMBAGTS HEERLYKHEDEN.

Het Geregt of de Ban van Diemen is, van ouds, onderscheiden geweest, in vier Buurten, Over-Diemen, Bovenkerk, Buitenkerk en Outersdorp: en deeze verdeeling wordt, nog tegenwoordig, gevolgd, in 't gaderen der Dorps-lasten; om welke lasten, over de opgezetenen van het Ambagt, en over zulken, die, buiten 't Ambagt woonagtig, hunne eigene vaste goederen binnen 't Ambagt gebruiken, om te slaan, Schout, Schepenen en Buurtmeesteren, by Octroi van 's Lands Staaten van den dertigsten October des jaars 1755, gemagtigd zyn.

Verdeeling.

In OVER-DIEMEN, gelegen, ten zuid-oosten van 't water den Diem, en ter weder-zyde van de Trekvaart naar Muiden, leggen, behalve de buurt van dien naam, verscheiden' Polders, als de *Diemerdammer-Polder*, de *Hopmans-Polder* en de *School-Polder*, welke twee laatsten, op honderd vyf en negentig morgen, vyf honderd roeden begroot zyn, ten noorden, en de *Oude-Stammer-Polder*, de *Oude Kicken-Polder*, en de *Oude Gaasper-Polder*, ten zuiden van de Muider Trekvaart. De laatstgemelde Polder legt, gedeeltelyk, onder 't Geregt van Weesperkarspel, en de drie laatstgemelde Polders maaken, met vier anderen, ook onder 't Geregt van Weesperkarspel leggende, eene gemeene Polder uit, de *Gemeenschaps-Polder* genaamd, die, in 't geheel, zeven honderd zes en twintig morgen, vier honderd agt en veer-

Over-Diemen.

(*l*) *Zie* II. *Deel*, XXIII. *Boek*, *bl.* 739.

(*m*) *Vide* MATTH. de Jure Gladii. *Cap.* XXV. *p.* 424. en *hiervoor*, II. *Deel*, I. *Boek*, *bl.* 81, 85.

(*n*) WILHELM. PROCURAT. *ad annum* 1170. *in* MATTH. Analect. *Tom.* II. *p.* 464.

(*o*) *Zie* MIERIS Charterb. III. *Deel*, *bl.* 516, 565.

Amb. Heerl. Heden.

veertig roeden groot gerekend wordt. In Over-Diemen, ſtaat ook de eenige Roomſche Kerk van den gantſchen Diemer-Ban, naar welke men, van Diemen en Diemerbrug, over de *Vinkenbrug*, den naaſten toegang heeft. Zy is, omtrent den jaare 1630, geſtigt, en lang, met de Roomſche Kerk van Durgerdam, vereenigd geweeſt. Tegenwoordig, wordt zy, door eenen Weereldſchen Prieſter, bediend. De *Diemerdam*, by welken, maar één huis ſtaat, legt ook in Over-Diemen, aan den Diemerdyk en 't water den Diem, in welk water, eene der twee uitwaterende ſluizen van den Diemerdyk (de andere is de Ypeſlooter-ſluis) legt, die, hierom, den naam van *Diemerdammer Sluis* draagt. Wy zullen 'er, beneden, in de Beſchryving van het Hooge Heemraadſchap van den Zeeburg en Diemerdyk, nader van handelen. By Diemerdam, ruim honderd roeden boven eenen kleinen inham van 't Y, *de Mullem* genaamd, ſtaat de gewoonlyke ſteenen mylpaal, die de uitgeſtrektheid van 't Ban- en Vangregt der Stad Amſterdam aanwyſt. De *Diemerdammer Polder*, die, zuidooſtwaards van Diemerdam, tegen den Muiderban legt, en thans maar negen en twintig morgen drie honderd vyftig roeden groot gerekend wordt, is, gedeeltelyk, tot verbetering van den Diemerdyk, verdolven, waarom derzelver Ringdyk niet meer onderhouden wordt. De Molen van de School- en Hopmans-Polder ontlaſt de Diemerdammer-Polder van het overtollig water.

Bovenkerk.

De Buurt Bovenkerk legt, ten noorden en ten zuiden van eene oude vaart, de *Rykerſloot* genaamd, die, van de Hardveldſche, tot by de Vinkenbrug, in den korten Diem loopt, en een gedeelte der Muider-Trekvaarte uitmaakt. Bovenkerk wordt, in Boven-Rykerſloot en Beneden-Rykerſloot, onderſcheiden. *Boven-Rykerſloot* beſtaat uit een gedeelte van de *Venſer-Polder*, welks overig en zuidelyk gedeelte tot Ouder-kerk en tot de Hoog-Bylemer behoort. De Landen deezer Polder zyn, volgens Octroi van den vyfden May des jaars 1638, met eene zwaarder Kaade, omringd geworden (*). *Beneden-Rykerſloot*, vervat de *Diemer-Polder*, aan den Landweg en Kerkvaart, die, volgens Octroi van den vyftienden July des jaars 1641, bepolderd is (†), en thans drie honderd zeven en dertig morgen, drie honderd twee en veertig roeden groot gerekend wordt; en een gedeelte van de Polder de *Veentjes*, langs de Ringſloot der Diemermeer, welks overig gedeelte onder Buitenkerk legt. De aanzienlyke buurt *Die-*

De buurt

(*) *Zie* Bylaagen, Lt. E.
(†) *Zie* Bylaagen, Lt. F.

merbrug legt aan den Diemerweg en Rykerſloot, uit welke, de vaart van Amſterdam naar Muiden voortgegraaven is. In deeze buurt, ſtaan veel meer en veel beter huizen, dan in het Dorp Diemen. Ook zyn hier verſcheiden' neeringryke herbergen. De brug, naar welke, de buurt haaren naam, en die de Stad Amſterdam in pagt heeft van de Graaflykheid, legt over de Rykerſloot, loopende in de gemelde vaart, ſedert het graaven van welke, omtrent den jaare 1640, de buurt, in getal van huizen, ſterk toegenomen is. Ook moeten alle ſchuiten en rytuigen, die, van Amſterdam, langs den naaſten weg, naar Muiden, Naarden en Weesp willen, de Diemerbrug voorby: 't welk veel leevens en gewoels, in deeze buurte, veroorzaakt. De Trekvaarten van Muiden en Weesp loopen, aan de Diemerbrug, ſamen, en tuſſchen de twee vaarten, legt hier een driehoekig ſtuk Lands, welk der Stad Amſterdam toekomt, en het *Verkens-Eiland* genaamd wordt. Het is een overgebleeven gedeelte van het land, welk, tot het graaven der Weesper Trekvaarte, uit de Venſer-Polder, aangekogt was. Het is vyftien morgen, honderd vyf en vyftig en drie vierde roeden Amſterdamſche maat groot.

Amb. Heerl. Heden. *Diemerbrug.*

Buitenkerk.

Onder de Buurt Buitenkerk, behoort de *Buitendykſche Polder*, buiten den Zeedyk tegen 't Y gelegen, en beſtaande uit zeer goed hooiland, op welks etgroen vee geweid wordt. De kaade deezer Polder is, ter oorzaake van 't wegſpoelen der Landen, dikwils, en laatſtelyk in 't jaar 1763, binnenwaards, gelegd. De Polder wordt een en zeſtig morgen, zes honderd zeventig roeden groot gerekend. Voorts, leggen hier, binnenwaards, tegen den dyk, twee kleine Braakjes, *Van Tydens Waade* en *Akkers Waade* genaamd. Doch 't voornaamſte van de Buurt Buitenkerk is het Dorp Diemen zelf, welk, aan den Diemer weg, en aan eene vaart, die naar de Ringſloot der Diemermeer loopt, en de *Kerkvaart* genaamd wordt, gelegen is. De Kerk van Diemen, die, in 't jaar 1572, door het Staatſch Krygsvolk onder den Graave van der Mark, verbrand werdt, is een oud, doch tamelyk wel geſchikt gebouw, welk, in den jaare 1744, merkelyk, verbeterd is. 't Gewelf is, van binnen, beſchilderd met de verbeelding van eenige aloude Voorzeggingen, en van de vervulling der zelven, in den perſoon des Zaligmaakers. Doch het ſchilderwerk is, gedeeltelyk, vergaan, door ouderdom. Agter den Predikſtoel, die, voor eenige jaaren, verzet is, ſtaat het oud geſtoelte van den Baljuw van Amſtelland. 't Geſtoelte van den Ambagtsheer, voor welk, het wapen van Amſterdam

Het Dorp Diemen.

AMBAGTSHEERLYKHEDEN.

gesteld is, staat ter regter zyde van den Predikstoel. De Tooren der Kerke heeft eene sierlyke spits, die, meer dan eens, vernieuwd is; doch eenigszins scheef staat. De Predikant wordt, door den Kerkenraad, verkooren, na verkreegene handopening van den Ambagtsheer, die 't regt van goed- en afkeuring heeft. Het zogenaamde Regthuis van den Diemerban, zynde eene herberg, staat omtrent de Kerk; doch behoort het Ambagt niet in eigendom toe. Ook komt het Geregt hier, tegenwoordig, alleenlyk des Zomers, byeen. Des Winters, vergadert het, gemeenlyk, in eene herberg aan de Diemerbrug. Voorts, staan de meeste huizen van Diemen niet digt by de Kerk; maar hier en daar, door 't Land verspreid. Van de geschiedenissen van Diemen weeten wy, behalve 't gemelde, niets byzonders aan te tekenen, dan dat 'er, op den elfden Juny des jaars 1652, in eens Bakkers huis, brand ontstaan is, waardoor tien huizen, en daar onder het Regthuis verteerd werden. Tot voorkoming van diergelyken ramp, heeft het Ambagt, tegenwoordig, twee Brandspuiten, waar van de eene, in de Kerk te Diemen staat, en de andere, in een huisje aan de Diemerbrug.

Outersdorp.

De Buurt OUTERSDORP legt westwaards van het Nieuwe Diep, binnen den Diemerdyk, en paalt aan de Vryheid der Stad Amsterdam. By deeze buurt, beneden tegen den dyk binnenwaards, hebben de Hoogduitsche Jooden van Amsterdam een Kerkhof aangelegd, waar de geringsten onder hen begraaven worden. Men vindt 'er geene zerken; maar alleenlyk staande platte paalen, met opschriften, op de graven. De aanzienlyksten hebben eene Begraafplaats by Muiderberg, tusschen Muiden en Naarden. Een gedeelte van Outersdorp, ter grootte van omtrent vyf en zestig morgen, legt binnen den ring der Outewaaler- of Over-Amstel-Polder. Oostwaards van Outersdorp, lagen, van ouds, de buurten *Jaap-Hannes* en *Ypesloot*, die, door het doorbreeken van den Diemerdyk, welk het *Nieuwe Diep* veroorzaakt heeft, geheellyk, zyn weggeraakt. 't Gemeene-Lands-Huis van den Diemerdyk, en de Buitenplaats *Ruimzigt*, voormaals de Traankookery van Jean Tourton, staan nog op Jaap-Hannes. Doch op Ypesloot, staat maar één huis, het *Visschershuis* genaamd. De herberg *Zeeburg*, aan den Diemerdyk, tusschen Outersdorp en Jaap-Hannes, die 't Oude-zyds-Huiszitten-Huis toekomt, is, in 't jaar 1766, grootendeels, vertimmerd. Ten zuidoosten van 't Nieuwe Diep, legt een stuk Rietland, welk aan de gemeene Waarschappy van den Diemerdyk toebehoort.

Van ouds, hebben, door den Diemerban, twee Heerenwegen geloopen, die nog in wezen zyn: de een, van den Afloop naar Diemen, door Diemen en Diemerbrug, naar Ouderkerk, en de andere, van Diemerdam, langs den Diem, en over de Vinkenbrug, die, eerst na 't graaven der Muider Trekvaarte, gelegd is, langs de Bylemermeer en de Gaasp, naar Weesp. Beide deeze Wegen zyn, reeds voor de bepoldering der Landen, in wezen geweest; gelyk klaarlyk te zien is, uit de oude Kaarte van *Joost Jansz.* van den jaare 1575, van welke een gedeelte, voor de *Handvesten van Amsterdam*, geplaatst is. Schout en Schepenen van Diemen hebben, zo ver men geheugen mag, deeze twee wegen, als zynde Heerenwegen, geschouwd. Ook zyn zy, in 't bezit van 't regt hiertoe, ten opzigte van den eerstgemelden weg, tegen de meening van Poldermeesteren van de Venser-Polder, bevestigd geworden, by eene Sententie van den Hoogen-Raade van den agt en twintigsten September des jaars 1755. Ten opzigte van het zelfde regt over den anderen weg, daar dezelve langs de Gaasp loopt en de *Stammerdyk* genaamd wordt, hangt het geding, tegenwoordig [1766], nog onafgedaan, voor den zelfden Hoogen Raade.

AMBAGTSHEERLYKHEDEN.

In de Lyst der Verpondingen van den jaare 1632, werdt Diemen met de Diemermeer gerekend op een duizend twee en zeventig morgen Lands. Doch de Diemermeer, sedert, een byzondere Geregtsban geworden zynde, is Diemen alleen, in de Lyst van den jaare 1732, aangeslaagen voor een duizend negen en zestig morgen, zeven honderd zeven en zestig en een halve roeden Lands, van agt honderd roeden ieder morgen. In de eerstgemelde Lyst, werden, in Diemen en de Diemermeer, een en negentig, en in de andere, voor Diemen en Diemerdam, honderd en dertien huizen gesteld.

Regtbank en Regeering.

In 't *Crimineele*, spant de Baljuw van Amstelland, met zeven *Schepenen*, de Vierschaar over den Ban van Diemen, in 't zogenaamde Regthuis van het Dorp, of aan de Diemerbrug. De Schout zit, met dezelfde Schepenen, ter zelfder plaatsen, over *Civile* zaaken, gewoonlyk, op den eersten Saturdag in elke maand, te regt. Vyf van de zeven Schepenen worden, jaarlyks, tegen den tweeden February, op welken dag, zy in dienst treeden, gekooren, door den aangestelden Ambagtsheer. De twee oudste Schepenen blyven, gemeenlyk, nog een jaar, in dienst; schoon 't aan den Ambagtsheer staat, dezelven allen zeven te doen afgaan. Burgemeesteren van Amsterdam stel-

Am-bagts-heerlyk-heden.

ſtellen, als Ambagtsheeren, ſedert het jaar 1731, den Schout en eenen Secretaris, welke twee ampten, ſedert het jaar 1728, door dezelfde perſoonen, bekleed zyn. De Schout heeft regt om beeſten te ſchutten, ook op den Zeedyk, in gevolge der Handveſte van Hertoge Albrecht van den jaare 1387 [1388] (*p*). Het ſchuthok ſtaat aan de ooſtzyde van den Afloop naar Diemen; binnensdyks. Voorts, zyn 'er zes *Buurtmeeſters*, die, nevens Schepenen, ſtem hebben in alle Dorpslaſten. Zy dienen maar één jaar, en worden, door den aangeſtelden Ambagtsheer, gekooren, uit een dubbel getal, door de afgaanden benoemd. Schepenen ſtellen, wyders, drie *Armmeeſters*, die drie jaaren dienen; doch van welken, jaarlyks, één afgaat. De drie *Kerkmeeſters* dienen, van gelyken, drie jaaren, gaande 'er ook, jaarlyks, één van af. De Ambagtsheer vervult de plaats van den afgaanden, uit een drietal, door Kerkmeeſteren benoemd. De Arm- en Kerkmeeſters doen, jaarlyks, rekening aan den Ambagtsheer, ten overſtaan van Schout en Schepenen. De Ambagtsrekening en die der Verpondingen geſchiedt ook aan den Ambagtsheer, en in 't openbaar, door Schout, Schepenen en Buurtmeeſteren. Schout en Schepenen ſtellen, op voorſlag van den Schout, twee *Broodweegers*, die een jaar dienen. De Ambagtsheer ſtelt, wyders, den *Geregtsbode*, een' *Gravenmaaker*, een' *Tker*, een' *Marktſchipper* van Diemen en Diemerbrug op Amſterdam en twee *Verkenſchouwers*. De Koſter wordt, even als onder Ouderkerk, aangeſteld. De gemeene Dorps Armen worden onderhouden, uit de maandelykſche Collecte, die, door de Armmeesteren, geſchiedt. Ook deelen zy, met de Diaconie-Armen, 't gene, onder 't begraaven, en in de Boſſen, die in de herbergen hangen, gecollecteerd wordt. Wyders, hebben zy hun aandeel van de rantſoenen der middelen op de verteeringe, die, voormaals, verpagt werden, en van de rantſoenen der vaſte goederen en beeſten, die in 't openbaar worden verkogt. Eindelyk, wordt 'er, ten hunnen behoeve, ook een Armengeld betaald van de Turf, die in 't Ambagt wordt opgedaan. De Diaconie en Armmeeſteren van Diemen hebben, op den twaalfden January des jaars 1745, te gelyk met die van Ouder-Amſtel, Waveren, Waverveen en Nieuwkoop, Octroi verkreegen, om te mogen erven van zulken, die, door hen, onderhouden geweeſt zyn, en zonder nakomelingen overlyden; mids geen' uitkoop gedaan hebbende.

(*p*) Handv. *bl.* 73.

Zie hier de naamen der Ambagtsheeren van Diemen, die, van 't jaar 1731 af, door Burgemeeſteren van Amſterdam, zyn aangeſteld. Am-bagts-heerlyk-heden.

1731. Gerrit Corver.
1750. M^r. Pieter Rendorp.
1761. M^r. Gualterus Petrus Boudaan.

De Dorpen van Amſtelland en Gooiland hebben, by eene Handveſt van Hertoge Albrecht van den vyftienden Maart des jaars 1387 [1388], verkreegen, dat een der twee partyen, die geſchil met elkanderen hadden, op koſten van hem, die in 't ongelyk geſteld zou worden, by Schepenen van Amſterdam, vonnis zou mogen doen haalen: welke gewoonte, tot op deezen tyd toe, ſtand gehouden heeft (*q*). Zie hier de woorden der Handveſte, waaraan zy haaren oorſprong verſchuldigd is: *Voort ſoo en ſal men geen vonniſſen beroepen, in gheene Dorpen in onſen Lande voorſchreven: maer waer eenigh man van der eener partye, die dat vonniſſe aenginghe, ende des begeerde, ſoo ſouden die Schepenen dat Vonniſſe halen tot Amſtelredamme, op der geenre koſt, die in den onrecht beviele. Ende ſoo wes die Schepenen van Amſtelredamme voor recht uytgaven, dat ſoude voortgaen* (*r*). By een *Advys* van Haagſche Regtsgeleerden van den zeſtienden April des jaars 1604, is verſtaan, dat dit Privilegie zig ook tot *Crimineele* zaaken uitſtrekt (*s*). Ook is niet zonder voorbeeld, dat de Baljuwen van Amſtelland, in *Crimineele* zaaken, vonnis by Schepenen van Amſterdam gehaald hebben (*t*).

IV. Ambagts-heerlyk-heid van Sloo-ten, Sloo-terdyk, Osdorp, de Vrye Geer en de Vrye Ambag-ten.

De Ambagtsheerlykheden, die de Stad in Amſtelland bezit, hebbende afgehandeld, gaan wy nu over, tot de eenige Ambagtsheerlykheid, Amſterdam in Kennemerland toekomende, zynde die van

Sloo-ten,

met het gene 'er, van ouds, onder begreepen geweeſt is, te weeten, Sloo-terdyk, Osdorp of *Ooſtdorp*, de Geer, of *Vrye Geer*, en de Vrye Ambagten. Zy legt ten weſten van de Vryheid der Stad, en van het water *de Schinkel*, en ſtrekt zig, zuidwaards en weſtwaards, tot aan de Nieuwe en Haarlemmer-Meer, en over halfwege Haarlem, en Noordwaards, tot aan den Haarlemmer- of Spaarnedammer-dyk en 't

(*q*) *Zie* 't Vonniſſen-Regiſter ter Secretarye, *en* Stads Miſſiven *N.* X. *f.* 156 *verſo*, XI. 2 *verſo*.
(*r*) Handv. *bl.* 71. [7.]
(*s*) Regiſter *van* diverſe Sentent. *ter Secretarye beruſtende*, *f.* 126.
(*t*) *Zie* 't Vonniſſen Regiſt. *op* 24 *Aug.* 1667, 14 *April* 1668 *en* 31 *January* 1669.

AMBAGTSHEERLYKHEDEN. Hiſtorie.

Y toe, uit. Het Ambagt van Slooten is, reeds in 't jaar 1303, door Graave Jan den II., voor drie honderd en tagtig ponden Hollandſch, verpand geweeſt aan *Dirk van Haarlem Simonszoon*, onder beding, dat hy het, ten regten Leen, van de Graaflykheid houden zou, zo 't, in den tyd van drie jaaren, niet wederom geloſt werdt (*u*). 't Zy dat dit geſchied, of dat het Ambagt, anderszins, door het Zoonloos overlyden van Dirk van Haarlem, of van eenen zyner mannelyke nazaaten, wederom aan de Graaflykheid vervallen zy; 't is ten hoogſte waarſchynlyk, dat Vrouw *Margaret van Kleeve*, in laater' tyd, gelyk met andere Heerlyke goederen, door haaren Egtgenoot, Hertoge Albrecht, met het zelve, verlyd geworden is. Immers, men vindt haar, in 't jaar 1405, en haare Zuſter, *Catharina van Kleeve*, in 't jaar 1411, in 't bezit van dit Ambagt (*v*). Hoe 't, ſedert, te gelyk met het Ambagt van Amſterveen, in bezit van 't Huis van Brederode geraakt zy, hebben wy, hiervoor (*w*), aangetekend: ook hoe zig de Stad Amſterdam, in 't jaar 1529, de Ambagtsheerlykheden van Slooten en Amſterveen, door aankoop, heeft eigen gemaakt. Beide deeze Ambagtsheerlykheden omringen de Stad en derzelver Vryheid aan de Landzyde: zo dat, door het aankoopen derzelven, de geſchillen, die, anderszins, ligtelyk, over de grensſcheiding ontſtaan konden, voortaan, of niet konden voorvallen, of gemakkelyk konden bygelegd worden. De Amſterdammers bezaten, al vroeg in de veertiende eeuwe, Land in het Ambagt van Slooten. Wy hebben, elders (*x*), gewag gemaakt van een geſchil, welk, tuſſchen hen en de opgezetenen van het Ambagt, ontſtaan was, en, in 't jaar 1339, door Graave Willem den IV., bygelegd werdt. Het regt om eene Waage te mogen hangen, werdt, in 't jaar 1466, door Hertog Filips van Bourgondie, aan die van Slooten en Osdorp verpagt (*y*). De Waag werdt, ſedert, te Slooterdyk, aan den Dyk geplaatſt. Doch zy is, al voor veele jaaren, wederom weggenomen.

Verdeeling.

In de Ambagtsheerlykheid, van welke wy ſpreeken, komen ons voor de Slooter-Ban, met de Dorpen Slooten en Slooterdyk, de Osdorper-Ban, met de buurt Osdorp, de Geer-Ban by Slooten, en de Vrye Ambagten.

Slooter-Ban.

De SLOOTER-BAN, die verre de grootſte is van het Ambagt, beſtaat, voornaamlyk, uit vyf Polders, de *Binnen-Polder*, door welke, de Slooter-Vaart loopt, van den Overtoom af tot aan de Kerkvaart; de *Bovenwegs-Polder*, bezuiden den Slooterweg, die, een ſtuk wegs boven den Overtoom, by de Hofſtede 't *Huis de Vraag*, aanvangt, en regt op Slooten aanloopt; de *Middelvelds-Polder*, tuſſchen den *Groenen-Weg* en *den Uitweg*, die beide aan den Haarlemmer-Trekweg beginnen, en op den *Osdorper-ſlimmen-weg* uitloopen; en twee Polders benoorden de Haarlemmer Trekvaart, de *Over-Braaks-Polder*, zo genaamd, om dat zy, ten ooſten van de Braak de *Slochter*, gelegen is, en de *Agter-Slooterdyker-Polder*, beweſten het zelfde water leggende. Buiten den Haarlemmerdyk, ten noorden van het Dorp Slooterdyk, legt nog eene bekadykte Polder, de *Slooterdyker-Buiten-Polder* genaamd. Doch 't land, in deeze Polder, is van geringe waarde. Wyders, legt, tuſſchen Slooterdyk en Slooten, een drooggemaakt en bedykt Meertje, de *Slooter-* of *Slooterdyker-Meer* genaamd. Het is, voor 't eerſt, in 't jaar 1644, bedykt, en tot Hofſteden, Tuinen en Bouwhuizen aangelegd: doch, ſedert, meer dan eens, doorgebroken, en telkens wederom beverſcht (*z*). Het ſtaat onder 't beſtier van eenen Dykgraaf en twee Heemraaden, die den Ringdyk, Wegen en Wateren van het zelve ſchouwen.

AMBAGTSHEERLYKHEDEN.

In den Ban van Slooten, langs de weſtzyde van de Schinkel en Koſtverlooren-Vaart, en elders, zyn verſcheiden' Luſtplaatſen, en ook eenige Katoendrukkeryen en Afkookeryen van Katoenen-Lynwaaten aangelegd. Zy behooren, zo wel als de huizen en herbergen aan deeze zyde, tot de buurt van den *Overtoom*, zo genaamd naar den *Overſlag* of *Overhaal* (in eenen brief van Hertoge Albrecht van den jaare 1364, lees ik *Overthoon* (*a*)), door welken, kleine ſchuiten en praamen gehaald worden over eenen dam, in de Koſtverlooren-Vaart gelegd. By welke gelegenheid, zulks geſchied, en hoe veel geſchils 'er, wel eer, met de Stad Haarlem, en met het Hoog-Heemraadſchap van Rynland, over ontſtaan zy, hebben wy, elders (*b*), omſtandiglyk, te boek geſteld. In 't jaar 1655, is, by Burgemeeſteren van Amſterdam, eene Ordonnantie gemaakt, op het overhaalen der Veerſchepen van Leiden naar deeze Stad, over den Overtoom (*c*). Doch alzo de Leidſche Kaagen, ſedert veele jaaren, niet worden overgehaald, maar voor den Overtoom blyven leggen, wordt deeze Ordonnantie niet meer agtervolgd. Het Hoog-Heem-

Overtoom.

(*u*) B. VAN SANTEN Handv. van Kennemerl. *bl.* 259.
(*v*) *Zie* Handv. van Rynl. *bl.* 30, 76, 81.
(*w*) *Bladz.* 53.
(*x*) II. *Deel*, II. *Boek*, *bl.* 105.
(*y*) LAMS Handv. van Kennemerl. *bl.* 751. VAN SANTEN Handv. van Kennemerl. *bl.* 176.
(*z*) COMMELIN, *bl.* 875.
(*a*) Handv. van Rynl. *bl.* 19.
(*b*) *Zie* II. *Deel*, XI. *Boek*, *bl.* 420 *enz.*
(*c*) Groot-Memor. N. IV. *f.* 71.

Am-bagts-heerlyk-heden.

Heemraadſchap van Rynland heeft, altoos, naauwkeuriglyk toegezien, dat de dam van den Overtoom, en de Overtoom zelf, op eene bekwaame hoogte, gehouden werden, om te voorkomen, dat het Amſtellands-water, welk, doorgaands, hooger dan het Rynlands-water is, behalve by aanhoudende westen-winden, in den boezem van Rynland vloeije. Men heeft den Overtoom, in 't jaar 1705, naauwkeuriglyk gemeeten, en de hoogte van 't middenvak zes en een halve duim laager dan Stads peil bevonden (*d*): en naar deeze meeting, wordt dezelve, nog tegenwoordig, op den voet der oude overeenkomſten, onderhouden. Langs den Slooterweg, ontmoet men ook eenige Luſtplaatſen. Wyders leggen, in deezen Ban, de Dorpen Slooten en Slooterdyk, tot welker byzondere Beſchryving wy nu overgaan.

Het Dorp Slooten.

Slooten, vermoedelyk, zo genaamd, naar de *Slooten*, die den Ban doorſnyden, is, ongetwyfeld, een van de oudſte Dorpen in deezen oord, wordende van deszelfs Kapelle reeds gewaagd, in eene overeenkomſt tuſſchen *Willem den I.*, Biſſchop van Utrecht, en *Regimbert*, Abt van Epternach, die, in 't jaar 1063, getroffen werdt (*e*). Het legt, een groot uur gaans ten zuidweſten van Amſterdam, midden in 't geboomte, aan den Slooter-weg, en ten einde eener vaarte, de *Kerkvaart* genaamd, die gemeenſchap met de Ringſloot der Slooter- of Slooterdyker-Meer heeft. De Kerk en een gedeelte van het Dorp zyn gelegen in den Ban der *Vrye Geer*, van welke wy, beneden, handelen zullen. By de Kerk, ſtaat eene Mylpaal, die de uitgeſtrektheid van het Ban- en Vangregt der Stad Amſterdam aanwyſt. De Kerk van Slooten plagt, van ouds, aan S. Pancras gewyd te zyn. Ook willen ſommigen, dat het Dorp zelf *S. Pancras* plagt genoemd te worden. En verhaalt men, dat de Prieſter, op den Feeſtdag van S. Pancras, zynde den twaalfden May, den volke een doodshoofd plagt te vertoonen, welk hy zeide te zyn dat van S. Pancras, die gehouden werdt, ten tyde van Diocletiaan, om het geloof, den marteldood geleeden te hebben. Men wil zelfs, dat zekere Paſtoor van Slooten, zyne kudde van de egtheid van dit heilig overblyſſel, met luider ſtemme en deeze woorden, plagt te verzekeren: *ten is gheen Oſſenhooft, ten is gheen Paardenhooft; maer t is het heyligbe hoofd van Sinte Pancras* (*f*). Ondertuſſchen, gelooft men, te Rome, dat het hoofd van S. Pancras, die aldaar onthalsd zou zyn, met den romp, in de Lateraanſche Kerke, begraaven is. De Kerk te Slooten, ſchoon nog tamelyk ruim, naar de gelegenheid der Plaatſe, plagt zeer veel grooter te zyn, dan zy tegenwoordig is. Zy is, ten tyde van Keizer Karel den V., door ouderdom, zeer vervallen zynde, uit de inkomſten der Slooter-Meer, ten dien einde, door den Vorſt, geſchonken, wederom opgetimmerd. Geduurende 't beleg van Amſterdam, in 't jaar 1572, werdt zy, door 't Staatſch Krygsvolk, in den brand geſteken. Doch zy is, naderhand, wederom herbouwd. Tegenwoordig, pronkt zy met een vierkant Toorentje, welk eene agtkante ſpits heeft. De Predikſtoel is netjes, en, nevens het hek van het Doophuis, van gebruind eekenhout gemaakt. Ter regterzyde van den Predikſtoel, ſtaat een geſtoelte voor den Ambagtsheer. De Kerken te Slooten en te Slooterdyk zyn, na 't invoeren der Hervorminge, omtrent den jaare 1584, tot in 't jaar 1613, door éénen Predikant, bediend geworden. Doch toen werdt, te Slooterdyk, een byzondere Predikant aangeſteld: en ſedert heeft elk Dorp zynen Predikant gehad. Men rekent, dat, in het Dorp Slooten, waar verſcheiden' huizen, door twee huisgezinnen, bewoond worden, omtrent vyftig wooningen zyn.

Am-bagts-heerlyk-heden.

Het Dorp Sloo-terdyk.

Slooterdyk, zo genaamd, om dat het in den Ban van *Slooten*, aan den *Dyk* is aangelegd, en niet, agt ik, naar het water *de Slochter*, gelyk ſommigen (*g*) willen, legt maar een half uur gaans weſtwaards van Amſterdam, tuſſchen de Haarlemmer Trekvaart en den Haarlemmer-Dyk, tegen over het Tolhek aan de vaart, over welke, men zig, met eene ſchouw, laat overzetten, om, van deeze zyde, in het Dorp te komen. Het Dorp is net bebouwd, en van een goed getal van luſtige ſpeelhoven voorzien, die, voor 't grootſte gedeelte, van agteren uitkomen aan het water de Slochter, welk zig, tot aan den dyk toe ſtrekt, en, oudtyds, in 't Y liep, door eene ſluis, die, al voor veele jaaren, is weggenomen. Het grootſte gedeelte der huizen ſtaat, binnenwaards, in eenen halven kring, tegen eenen bogt van den dyk: 't welk, aan het Dorp, van deeze zyde, eene bevallige gedaante geeft. De Kerk te Slooterdyk is zekerlyk veel jonger dan de Kerk te Slooten, en, veelligt, niet lang na 't midden der vyftiende eeuwe, geſtigt, toen Slooterdyk, welk, in de Verlybrieven van den jaare 1434 (*h*), nog niet genoemd wordt, in getal van huizen, genoegzaam, toegenomen was. Immers, ſommigen hebben, uit eenige

(*d*) Groot-Memor. N. IX. *f.* 43. *Zie ook* Privileg. van Haarl. *bl.* 598.
(*e*) *Apud* Hedam, *p.* 132.
(*f*) W. Syvaerts Roomſche Myſter. ontdekt. *Voorr. bl.* 28.
(*g*) C. Beudeker Aantek. *op* Cl. Bruins Zoelen.
(*h*) *Zie* Handv. *bl.* 303.

AMBAGTSHEERLYKHEDEN.

ge aantekeningen in een oud misboek, welk, in deeze Kerke, plagt gebruikt te worden, beweezen, dat, in dezelve, in 't jaar 1479, eene nieuwe Doopvont, en in 't jaar 1488, de eerſte pilaaren in 't Choor geplaatſt zyn (*i*). In 't jaar 1572, werdt de Kerk van Slooterdyk, geduurende het kort beleg van Amſterdam, door het Staatſch Krygsvolk onder den Graave van der Mark, in den brand geſteken; doch, naderhand, eenigszins, herſteld, en in 't jaar 1664, in de tegenwoordige gedaante, van den grond af, opgebouwd, gelyk, uit dit tydſchrift, aan den tooren boven den ingang:

CHRISTIANO VIGILANDVM,
dat is:
't Voegt een' Chriſten te waaken:

en uit een Latynſch opſchrift, boven den Predikſtoel, in eene zwarte tafel, geſteld, blyken kan. Het luidt aldus:

AD
MAJOREM DEI GLORIAM
VERE REFORM. CHRIST. RELIG.
EXERCITIUM.
TEMPLUM HOC, INCENDIO VASTATUM,
VETUSTATE COLLAPSUM,
AB IMIS FUNDAMENTIS INSTAURARI, AMPLIFICARI
CURAVIT
CORNELIUS DE GRAAF,
LIBER DOMINUS IN SUYTPOLSBROEK ETC:
AMSTEL. REIPUB. COS. AC SENATOR,
PAGI HUJUS ETC. TOPARCHA;
PASTORE
ENGELBERTO SLOOT,
ÆDILIBUS
JOHANNE NICOLAI VAN DYK
MARTINO PETRI LYST:
PRIMUM LAPIDEM PONENTE
JOHANNE VAN NOORT.
A°. ÆRÆ CHRISTIANÆ MDCLXIV.

dat is:

TOT
MEERDER VERHEERLYKING VAN GOD,
EN OEFENING
VAN DEN WAARLYK HERVORMDEN
GODSDIENST,
HEEFT
CORNELIS DE GRAAF,
VRYHEER IN ZUIDPOLSBROEK ENZ.
BURGEMEESTER EN RAAD DER STAD
AMSTERDAM,
AMBAGTSHEER VAN DIT EN ANDERE
DORPEN,
DEEZE KERK, DOOR DEN BRAND
VERWOEST, EN DOOR OUDERDOM
VERVALLEN ZYNDE, VAN DEN
GROND AF, DOEN HERBOUWEN EN VERGROOTEN:
TOEN PREDIKANT WAS
ENGELBERT SLOOT,
EN KERKMEESTERS
JAN KLAASZOON VAN DYK
EN
MAARTEN PIETERSZOON LYST.
JAN VAN NOORT
HEEFT DEN EERSTEN STEEN GELEGD,
IN 'T JAAR DES HEEREN MDCLXIV.

AMBAGTSHEERLYKHEDEN.

De Kerk is niet groot, doch net en wel getimmerd, en heeft een' vierkanten tooren, met eene laage ſpits. Regt over den Predikſtoel en het Doophuis, is eene galery geſteld. Het Kerkhof is, gedeeltelyk, met blaauwe zerken, belegd, en tegen de Kerk van buiten, ſtaan agt Graftomben; in eene van welken, begraaven is JAN CLAASZOON VAN DYK, die, in een opſchrift op dezelve, STIGTER DER KERKE genoemd wordt. Wy hebben reeds gemeld, dat de Kerk van Slooterdyk, te vooren, met de Kerke van Slooten, door éénen Predikant, bediend geweeſt zynde, in 't jaar 1613, eenen afzonderlyken Predikant gekreegen heeft. De Predikanten van Slooten en Slooterdyk worden verkooren door den Kerkenraad, na verkreegene handopening van den Ambagtsheer, die 't regt van goed- en afkeuring heeft. Het Regthuis van Slooterdyk, zynde eene herberg, ſtaat digt aan de Trekvaart op Haarlem. De opgezetenen van het Dorp zyn meeſt handwerksluiden, arbeiders en winkeliers. Ook ſtaat, in het zelve, eene Salpeter-rafineerdery.

Voetpad naar de Groen- of Salade-tuinen.

Tegen over Slooterdyk, ten zuiden van den Haarlemmer-Trekweg, werdt, in 't laatſt der voorgaande eeuwe, en in gevolge eener overeenkomſt, tuſſchen 't Geregt van Slooten, Slooterdyk, Osdorp en de Vrye Geer, en Kerkenraad en Kerkmeeſteren van Slooterdyk, van den drie en twintigſten October des

(*i*) LE LONG, *bl.* 392.

Am-bagts-heerlyk-heden.

des jaars 1697, een nieuw Voetpad aangelegd; waartoe de Kerk het land gaf, en 't Geregt de koſten deedt. Doch de Kerk nam het onderhoud op zig (*k*): vanwaar het pad ook wel het *Kerkpad* genoemd is. Het loopt, van den Haarlemmer Trekweg, tot aan het *Groenpad*, welk zig, langs de *Groente-* of *Saladetuinen*, ſtrekt tot aan de Koſtverlooren-Vaart, by de Buurt aan de drie Baarsjes. Op de verbetering van dit Groenpad, welk, met een hek, dat, met het luiden der Amſterdamſche Boomklok, 's morgens, geopend, en 's avonds geſlooten moet worden, van het eerſtgemelde Voetpad afgeſcheiden is, hebben de geintereſſeerden, in 't jaar 1699, ook een minnelyk Verdrag getroffen, welk, door Burgemeeſteren van Amſterdam, beveſtigd is (*l*). Wy hebben den tyd van het leggen van dit voetpad hier te liever willen aantekenen, op dat men, met ſommigen (*m*), niet waanen zou, dat het, reeds in de veertiende eeuwe, gediend hebbe tot een pad naar den Heiligen weg, en vervolgens naar de Kapel der Heilige Stede in Amſterdam, voor de Slooterdykers, die, immers, langs den hoogen dyk, veel eerder in Amſterdam konden komen; zo zy al, 't welk egter niet te vermoeden is, voor 't maaken van den Haarlemmer-Trekweg, geen toepad derwaards, door 't Weiland, gehad hebben.

Osdorper-Ban.

In den Osdorper-Ban, beweſten den Slooter-Ban gelegen, leggen vier Polders, de *Binnen-wegs-Polder* in 't midden, ten zuiden van de Haarlemmer-Trekvaart, in welke Polder, een klein Meertje legt, de *Ookmeer* genaamd; de *Boven-wegs-Polder*, ten zuidweſten, tuſſchen den *Osdorper-weg*, en de *Luttik* of *Lutkemeer* en Raasdorp; de *Aaker-* of *Middelwelder-Aaker-Polder*, in 't zuiden, tuſſchen den Slimmen- en Aaker-weg, aan de Haarlemmer-Meer, en de *Spiering-Horns-Polder*, benoorden de Haarlemmer-Trekvaart, tot aan den dyk. De Aaker-Polder is thans [in 1766] in eenen ſlegten ſtaat, zynde den Aaker-weg, al voor eenige jaaren, doorgebroken, en 't gat niet wederom geſtopt, naar behooren. Alleenlyk, heeft men, binnenwaards, door de Polder, eenen nieuwen weg begonnen te leggen, die nog niet voltrokken is. In de Spiering-Horns-Polder, zyn drie Braakjes: de *groote Braak*, ter wederzyde van de Trekvaart op Haarlem, tegen over de paal van halfwege; de *Jan-Louwen-Braak*, ter wederzyde van de zelfde Trekvaart, aan de twaalf honderd roeden van Amſterdam, en de *Doggenaars Braak*, omtrent twee honderd roeden noordweſtwaards van Jan-Louwen-Braak, digt aan den dyk. Voor den dyk, leggen ook twee ſtukjes bekadykt buitenland, *Spiering-Horns-buiten-Polder* en de *Heining* genaamd.

Am-bagts-heerlyk-heden.

't Gene, in deezen Ban, de meeſte aanmerking verdient, is de groote en oude Buurt Osdorp, ook dikwils *Oſtdorp* en *Ooſtdorp* genaamd, gelegen aan den *Osdorper-weg*, die, ten zuiden van den Haarlemmer-Trekweg, op de hoogte der paal van halfwege Haarlem, aanvangt, en, voorby de Roomſche Kerk van Osdorp, thans door eenen weereldſchen Prieſter bediend, daar hy den naam van *Slimmen weg* aanneemt, tot aan Slooten toe loopt. Langs deezen weg, leggen eenige aangenaame Luſtplaatſen en ruime bouwhuizen. Wy hebben, te regt, Osdorp eene oude buurt genoemd, zo men agten mag, dat Melis Stoke, op het jaar 1155 (*n*), door *die Gebure van Okesdorp*, welken de Friezen hielpen verſlaan, onze *Osdorpers* verſtaan heeft; gelyk my ten hoogſte waarſchynlyk voorkomt. *Okſen* en *Oſſen* zyn dezelfde dieren. *Okesdorp* en *Okſedorp* is ook het zelfde, en zegt zo veel als *Osdorp*; welke naam aan de buurte en ban gegeven ſchynt te zyn, om dat de opgezetenen zig, van ouds al, met de weidery, plagten te geneeren (*o*). Zy plagten, weleer, den Graave, met twintig man, in den kryg te dienen. Doch dit getal werdt, om hun onvermogen, in 't jaar 1398, tot op de helft, verminderd (*p*). Om dezelfde reden, werdt hun, in 't jaar 1414, ook een gedeelte der koſten, die zy tot het graaven der Koſtverlooren-vaarte moeſten opbrengen, kwytgeſcholden (*q*).

De Buurt *Osdorp.*

Tot den Osdorper-Ban, behooren nog twee kleine Eilandjes in het Y, genaamd *de Hoekenes* en *Buitenbeining*. Zy geeven ſlegts een weinig hooigewas, en zyn, voor 't overige, met riet bezet.

Eilandjes *Hoekenes* en *Buitenbeining.*

De Geer of Vrye Geer is een klein driehoekig ſtuk lands, in den Ban van Slooten, op welk, gelyk wy reeds gemeld hebben (*r*), de Kerk en eenige huizen van het Dorp gebouwd zyn. Men wil, dat de landen in de Vrye Geer laager gelegen zyn, dan in het overige gedeelte van den Ban van Slooten, om dat de grond van de Kerke en het Kerkhof, uit deeze landen, meermaalen, aangehoogd geworden is. Het Regthuis van het Ambagt, zynde eene herberg, ſtaat in de Vrye Geer. Zy is *vry* genaamd, om dat de opgezetenen, van ouds, niet verpligt waren, eenige Graaflyke Bede of ſchot te betaalen. Ik twyfel niet, of de *Vrye Geer* wordt, in den Ver-

Geer of *Vrye Geer.*

(*k*) Handv. *bl.* 330.
(*l*) Handv. *bl.* 331.
(*m*) Le Long, *bl.* 400.
(*n*) *In* Dirk VI. *bl.* 48.
(*o*) *Zie* van Santen Handv. van Kennemerl. *bl.* 176.
(*p*) *Zie* Mieris Charterb. III. *Deel*, *bl.* 665.
(*q*) Handv. van Rynl. *bl.* 81.
(*r*) Hier voor, *bl.* 69.

AMBAGTSHEERLYKHEDEN.

Verlybrief voor Henrik van Borſelen van den jaare 1434, genaamd *dat Vroengers, alſo groit en alſo cleyne als 't gelegen is an 't 's Gravendamme* (*s*). *Gers*, *Geers* of *Gors* betekende, oudtyds, laag Land: en *Vroen* of *Vroon* en *Vry* was ook het zelfde. *Vroengers* en *Vrye Geers* of *Geer* zyn, derhalve, woorden van ééne betekenis.

Vrye Ambagten, met naame,

De VRYE AMBAGTEN, met naame HOUTRYK, POLANEN en RAASDORP, zyn niet zo duidelyk vermeld, in de oude Verlybrieven; doch moeten geagt worden begreepen te zyn, onder't *Ambocht van Slooten ende van Oosdorp, mit viſſcherien ende allen zynen toebehoren*, zo als Heer Reinoud van Brederode het zelve van de Graaflykheid *te Leene hilt*: in welke uitgebreidheid, Keizer Karel de V. de Stad Amſterdam, met deeze Ambagtsheerlykheid, verlyd heeft (*t*). Ook wordt *Polanen*, als tot deeze Ambagtsheerlykheid behoorende, reeds uitdrukkelyk vermeld, in eenen brief van Vrouwe *Margareet van Kleeve* van den jaare 1404 (*u*). En in eenen doorgeſteken brief der Regeeringe van Amſterdam, van den negentienden February des jaars 1545, wordt *Henrik Pieterz.* genoemd *Schout van Slooten, Slooterdyk, Oiſtdorp, de Geer, Houtrick ende Pelanen* (*v*): ten duidelyken bewyze, dat ten minſte twee der drie vrye Ambagten tot de Ambagtsheerlykheid van Slooten behoorden. Raasdorp, het derde, is, veelligt, toen onder Osdorp begreepen geweeſt. De drie Ambagten ſchynen ook *Vrye Ambagten* genoemd te zyn, om dat zy, even als *de Geer*, van ouds, niet in de Graaflyke Beden plagten te draagen.

Houtryk,

HOUTRYK, of *Houtrick*, gelyk het, oudtyds, genoemd werdt, is eene kleine Polder, gelegen tuſſchen den Spaarnedammer-dyk en Spierings-Meer, beweſten Polanen, of halfwege Haarlem, aan eenen inham van 't Y, 't *Houtrak* genaamd. 't Hof-Ambagt grenſt, ten weſten, aan Houtryk, en de Haarlemmer-Trekvaart loopt'er door: waarom het in *Noord-Houtryk* en *Zuid-Houtryk* onderſcheiden is. In het eerſte gedeelte, legt eene Luſtplaats en eenige bouwhuizen: het ander gedeelte, welk genoegzaam open legt voor de overſtroomingen der Spierings-Meer, is verlaaten Land. In het Houtrak, voor de Spaarnedammer Sluizen op halfwege, legt een Eilandje, *Ruigoord* genaamd, welk, voor een groot gedeelte, onder Houtryk behoort. Het overige gedeelte behoort onder Weſtzaanen. In het gedeelte onder Houtryk behoorende, is eene Vogelkooi.

(*s*) Handv. *bl.* 303.
(*t*) Handv. *bl.* 307.
(*u*) Handv. *bl.* 324.
(*v*) Handv. *bl.* 328.

POLANEN, meer bekend onder den naam van *Halfwege Haarlem*, legt ten ooſten van Houtryk, tegen den Osdorper Ban. Het Gemeene-Lands-Huis van Rynland, *Zwaanenburg* genaamd, en de Spaarnedammer- of Rynlandſche ſluizen hier omtrent zyn in 't geregt van Polanen geſtigt. De huizen, die, ter wederzyde van de vaart, aan Halfwege Haarlem ſtaan, en de Luſtplaats, hier, weleer, door *Nikolaas Kalf* van Weſtzaandam, aangelegd, en ook *Polanen* genaamd, behooren allen onder 't Geregt van Polanen, welk zig, ooſt- en weſtwaards, ter wederzyde van de Trekvaart, zo ver uitſtrekt, als de buurt huizen.

AMBAGTSHEERLYKHEDEN. *Polanen en*

Raasdorp.

RAASDORP is eene kleine Polder, gelegen tuſſchen de Bannen van Osdorp en Nieuwerkerk, en ooſtwaards, door de Lutkemeer, en weſtwaards, door de Spieringsmeer, beſpoeld. In dezelve, plagt een tamelyk Dorp te leggen, welk, al voor lang, door de Meer, weggeſpoeld is, of onder wawater legt.

In de Lyſt der Verpondingen van den jaare 1632, ſtaan de Ambagten van Slooten, Slooterdyk en de Vrye Geer, op vier duizend drie honderd drie en veertig morgen, drie honderd vier en negentig roeden Lands, gerekend. Doch in de Lyſt van den jaare 1732, worden de drie gemelde Ambagten, benevens het Ambagt van Osdorp, op niet meer dan vier duizend vier honderd zes en vyftig morgen zes honderd twee en vyftig roeden geſteld, na dat 'er een honderd vyftien morgen vier honderd en tagtig roeden, wegens Landen, die, door de Haarlemmer-Meer, waren ingezwolgen, afgetrokken waren. Volgens de oude Lyſt ſtonden, in de drie Ambagten, maar een honderd zeven en zeſtig; doch volgens de nieuwe, in allen vier, vier honderd vyf en vyftig huizen en zeven molens: welke vermeerdering, voornaamlyk, veroorzaakt is geworden, door het aanleggen van veele luſtplaatſen, tuinen en huizen, langs de Haarlemmer-vaart; in de Slooter-Meer; omtrent Slooterdyk, en elders. In de Lyſt van 't jaar 1632, werden, in het Hof-Ambagt, Houtryk en Polanen, drie en zeſtig, en in die van 't jaar 1732, in Houtryk en Polanen alleen, zeven en twintig huizen geſteld. Doch 't getal der Huizen onder Polanen is, ſedert, toegenomen. Onder Raasdorp, werden, in 't jaar 1632, een honderd dertien morgen twee honderd vyf en zeventig roeden Lands, en agt huizen in de Lyſt der Verpondingen aangetekend. 't Getal der huizen is niet byzonderlyk vermeld, in de Lyſt van 't jaar 1732, om dat dezelven toen onder Slooten gebragt werden, of reeds verdweenen waren. Wegens de Ambagtsheerlyk-

Am-bagts-heerlyk-heden.

lykheid van Slooten, met het gene 'er toe behoort, ſpant de Baljuw van Kennemerland, in *Crimineele* zaaken, de Vierſchaar, met zyne Leenmannen, te Haarlem. In *Civile* zaaken, geſchiedt zulks door den Schout, die, door Burgemeeſteren van Amſterdam, als Ambagtsheeren, wordt aangeſteld (*w*).

Geregten in de Ambagts-heerlyk-heid van Slooten enz.

De Ambagtsheerlykheid heeft, ſedert het jaar 1654, maar drie Geregten. Voor dien tyd, maakten Slooten, Slooterdyk, Osdorp en de Vrye Geer ieder een byzonder Geregt uit. Doch men kwam toen overeen, om deeze vier Geregten tot één te brengen; 't welk beſtaan zou, uit den Schout en zeven Schepenen: van welke laatſten 'er, jaarlyks, vyf afgaan, en twee twee jaaren dienen zouden. De Staaten van Holland bekragtigden deeze overeenkomſt, op den elfden December des gemelden jaars. Het Geregt zit nog, in gevolge der gemelde overeenkomſt, van den eerſten May tot S. Pieter, dat is, den eerſten Auguſtus, te Slooten, op de Vrye Geer; van S. Pieter tot Allerheiligen, of den eerſten November, te Slooterdyk; van Allerheiligen tot den eerſten February, te Osdorp, of liever, gemakshalve, te Slooterdyk; en van den eerſten February tot den eerſten May, aan den Overtoom (*x*). Voorts, maaken Houtryk en Polanen ſamen een byzonder Geregt, uit drie Schepenen beſtaande. Van Raasdorp, is ook een byzonder Geregt, welk, thans, maar uit twee Schepenen beſtaat, die, buiten Raasdorp, waar geene huizen meer zyn, woonen: zo dat 'er, in de gantſche Ambagtsheerlykheid, thans drie byzondere Geregten zyn. Tot Schepenen moeten, volgens de oude Privilegien, *goede ryke Knaapen* genomen worden (*y*). De Ambagtsheerlykheid heeft maar één algemeene Weeskamer, die zig ſchikt naar de Keuren voor de Weeskamer te Amſterdam, en waaronder ook de vrye Ambagten behooren. De Weeskamer wordt waargenomen, door drie Weesvaders, veeltyds, een' uit Slooten, een' uit Slooterdyk, en een' uit Osdorp. Zy dienen voor hun leeven, en houden, viermaal 's jaars, in het Regthuis te Slooten, of elders, Weesdag, op den eerſten Vrydag, na den eerſten May; na S. Pieter; na Allerheiligen, en na den eerſten February. Ook zitten zy wel, op andere tyden, en in de byzondere Bannen, mids zy daartoe verzogt worden. Zy genieten, voor zulke buitengewoone zittingen, ieder een Kennemerpond, dat is, zes en twintig ſtuivers. De verkiezing van Schepenen, Ambagtsbewaarders, Kerkmeeſters en Armmeeſters geſchiedt, in de week voor Paaſchen, door den aangeſtelden Ambagtsheer, uit een benoemd dubbel getal van elke ſoorte. Zy treeden, op Goeden Vrydag, in dienſt. De Secretaris van Slooten met het gene 'er onder behoort wordt, door Burgemeeſteren van Amſterdam, aangeſteld, en heeft, gemeenlyk, zyn verblyf te Amſterdam. De Schout betaalt, tegenwoordig, jaarlyks, ter Theſaurie van Amſterdam, dertig guldens, en geniet, daartegen, 's Heeren tynſen en tienden door 't gantſche Ambagt, en de Viſſchery in 't Ook-meertje. De byzondere Bannen der Ambagtsheerlykheid betaalen ook, jaarlyks, zekere ſchotpenningen aan de Stad, als Ambagtsheer. Ook brengen zy een hoendergeld van een en een vierde ſtuiver 's jaars van elke haardſtede op, 't welk, door den Schout, die daarvan vier penningen voor zyne moeite geniet, wordt ingevorderd. Voor 't overige, wordt het, tuſſchen den Baljuw van Kennemerland en de Stad Amſterdam, als Ambagtsheer, gedeeld. De Geregten van Kennemerland in 't gemeen zyn, dikwils, ook door de hooge Geregtshoven, bevoegd verklaard, om Keuren te maaken tegen 't vegten en meſtrekken, zonder den Baljuw van Kennemerland te kennen, en de vegtboeten, tot een Kennemer-pond toe, in te vorderen (*z*). Men heeft zelfs nog oude Keuren van Schout en Schepenen van Slooten, tegen 't ſlaan, meſtrekken en kwetſen (*a*).

Am-bagts-heerlyk-heden.

Overeenkomſten met Rynland, op het onderhoud der dykaadje.

De opgezetenen van Slooten, Polanen en Ooſtdorp en van de andere Ambagten, tuſſchen Amſterdam en Spaarnedam gelegen, waren, al by eenen brief van den jaare 1404, door Vrouwe Margareet van Kleeve, belaſt met de herſtelling van den Spaarnedammerdyk, indien 'er eenige doorbraak in komen mogt (*b*). Hertog Willem van Beijeren beval hun het zelfde, by eenen brief van den vyfden October des volgenden jaars (*c*). Sedert, werdt 'er eene verdeeling gemaakt op het herſtellen des dyks, die in drie deelen gekaveld werdt. Het eerſte deel, beginnende van Amſterdam, ſtondt ter bezorginge van die van Slooten en Slooterdyk; het tweede, van die van Osdorp, en het derde van die van Spaarnewoude, Houtryk en Polanen. Die van Spaarnewoude een gat, welk, in 't begin der zeſtiende eeuwe, in hun deel dyks gevallen was, verzuimende te ſtoppen; waren de andere dykpligtigen, deswege, in 't jaar 1508, klagtig gevallen voor 't Hof. Dykgraaf en Heemraaden van Rynland namen

(*w*) *Zie* Groot-Memor. *N.* VII. *f.* 113.
(*x*) *Zie* hieragter, *Bylaagen I. G.*
(*y*) Handv. van Kennemerl. *bl.* 35.
(*z*) Handv. van Kennemerl. *bl.* 165 *enz.* 225 *enz.*
(*a*) Handv. van Kennemerl. *bl.* 260.
(*b*) Handv. *bl.* 324.
(*c*) Handv. *bl.* 325.

AMBAGTSHEERLYKHEDEN.

men kwalyk, dat men hunne Regtbank voorby gegaan was, en voegden zig met Spaarnewoude. 't Geſchil hing nog onafdaan, toen 'er, op nieuws, twee gaten vielen in den dyk; om welken te ſtoppen, Dykgraaf en Heemraaden voornoemd alle de Dorpen, tuſſchen Amſterdam en Spaarnedam gelegen, opontbooden. Doch Slooten en Slooterdyk bleeven agter. De koſten van 't herſtellen des dyks werden, onder anderen, over de Landeryen in den Ban van Slooten leggende, omgeſlaagen; doch de voldoening volgde niet. Men verſtondt, naamlyk, dat die van Rynland niet bevoegd waren, tot het doen deezer omſlagen. Doch 't werdt, by 't Hof van Holland, anders begreepen; en zelfs by den grooten Raad te Mechelen, voor welken, die van Slooten en Slooterdyk 't geſchil getrokken hadden, en waar het, den vier en twintigſten December des jaars 1511, in hun nadeel, uitgeweezen werdt (*d*). De ingelanden van Rynland in 't gemeen, die zeer veel nuts trokken van de bezorginge des dyks tuſſchen Amſterdam en Spaarnedam, kwamen, nogtans, die van Slooten en derzelver mede-dykpligtigen te baate in de koſten, met vier, en naderhand met drie ſtuivers, op ieder morgen. Doch die van Slooten en de hunnen, oordeelende nog te veel bezwaard te zyn, vorderden, eenige jaaren laater, dat de ingelanden van Rynland den dyk nevens hen, morgen morgens gelyk, zouden onderhouden. De groote Raad te Mechelen, voor welken, 't geſchil hierover, en over andere punten, wederom gebragt was, verſtondt dit egter anders, in 't jaar 1539. Doch die van Slooten vonden zig, by deszelfs uitſpraak, zo zeer bezwaard, dat zy *Reviſie* van dezelve verzogten en verkreegen. Partyen kwamen, nogtans, eer 't geding verder voortgezet wierdt, in der minne overeen, wegens *drie* punten, waarmede alle verſchil gehouden werdt, te niet gedaan te zyn, te weeten „ 1. Dat die van Rynland „ alle Bolwerken, die aan den dyk tuſſchen „ Amſterdam en Spaarnedam waren, of ko„ men zouden, zouden bekoſtigen, en on„ derhouden. 2. Dat zy alle ſpageſteken „ gedeelten dyks zouden naar zig neemen, „ maaken, en onderhouden. 3. Dat zy, „ met die van Slooten en de hunnen, de „ grondwaalen, in den dyk vallende, zou„ den helpen ſtoppen, morgen morgens ge„ lyk." Het Verdrag, deswege gemaakt, werdt bekragtigd, door Burgemeeſteren, Schepenen en Raad der Stad Amſterdam, en met Stads zegel ter zaaken bezegeld, op den negentienden February des jaars 1545 (*e*). Het oorſprongkelyke wordt, nog tegenwoordig, by de Handveſten der Stede, in de Oude Kerke, bewaard (*f*). En van deezen tyd af, zyn die van Slooten, met het gene 'er toe behoort, in 't ſtuk van dykaadje, aan de Keuren en ſchouw van het Hoogheemraadſchap van Rynland onderworpen geweeſt. Zelfs heeft dit Hoogheemraadſchap, by eene overeenkomſt van den agt en twintigſten May des jaars 1593, aangenomen, den dyk van Slooten en Slooterdyk, geheellyk, te onderhouden; gelyk het, te vooren reeds, het onderhoud van het overig gedeelte van den dyk tuſſchen Amſterdam en Spaarnedam op zig genomen hadt, mids Slooten en Slooterdyk, in de omſlagen, droegen, op gelyken voet met de overige dykpligtigen, zonder eenigen vrydom te genieten (*g*). De beheering van den Spaarnedammer dyk blyft dus aan 't Hoogheemraadſchap van Rynland. Alleenlyk, werdt de beheering, over het gedeelte deszelfs, welk, met de derde uitlegging, binnen Amſterdam of deszelfs Vryheid, getrokken was, in 't jaar 1611, aan de Stad afgeſtaan (*h*).

AMBAGTSHEERLYKHEDEN.

Verbod van het ſlagturven in de Ambagtsheerlykheden van Amſterveen en Slooten.

Burgemeeſteren van Amſterdam, als Ambagtsheeren van Amſterveen en Slooten, in aanmerking neemende, dat, onaangezien het grooter worden der Haarlemmer-Meer, die, van tyd tot tyd, geweldige brokken Lands, in en omtrent de gemelde Ambagtsheerlykheden, inzwolg; veelen zig niet ontzagen, tot op vyf en twintig roeden na aan de Meer, te veenen of te ſlagturven, en 't land eerſt aan riemen te ſnyden, en den Veengrond daarna, tot agttien of twintig voet diep, weg te haalen; verwierven, op den elfden Auguſtus des jaars 1656, Octroi van 's Lands Staaten, dat niemant, voortaan, in deeze Ambagtsheerlykheden, ſlagturven mogt, zonder hun byzonder verlof, als Ambagtsheeren (*i*). Dykgraaf en hooge Heemraaden van Rynland neemen, in de Ambagtsheerlykheid van Slooten, en Schouten en Geregten van Amſterveen en Slooten, elk in hunne Ambagtsheerlykheid, ter eerſter aanleg, kennis van de overtreedingen der Plakaaten, Octrojen en Keuren, op het ſlagturven gemaakt (*k*). En in de Ambagtsheerlykheid van Slooten, mogen Schout en Schepenen ſchouwen, zonder kennis van den Baljuw van Kennemerland (*l*).

In de Ambagtsheerlykheid van Amſterveen, hebben Dykgraaf en Heemraaden van Nieuwer-

(*d*) Handv. van Ryn. *bl.* 131 *enz.*

(*e*) Handv. *bl.* 325.
(*f*) Handv. *bl.* 329.
(*g*) Handv. *bl.* 329.
(*h*) Handv. *bl.* 9.
(*i*) Handv. *bl.* 323.
(*k*) Handv. *bl.* 323, 323. *Zie ook* II. *Deel*, XXI. *Boek*, *bl.* 707.
(*l*) Handv. van Kennemerl. *bl.* 60.

Am-BAGTS-HEERLYK-HEDEN. Overeenkomsten met de Baljuwen van Amſtelland en Kennemerland.

wer-Amſtel ook, meermaalen, Keuren gemaakt, en ſchouwen gedaan op het ſlagturven (*m*). Doch in 't jaar 1719, zyn Burgemeeſteren van Amſterdam, als Ambagtsheeren van Amſterveen, met *Jacob van der Duſſen*, Baljuw en Dykgraaf van Amſtelland, overeengekomen „ dat Dykgraaf en Heemraaden van Amſtelland, ook, om hunne „ bewilliging in 't verlof om te ſlagturven, „ van den Ambagtsheer verkreegen, zouden „ moeten verzogt worden: dat de *recognitie*; „ die voor dit verlof betaald werdt, voor „ de helft, ter beſchikkinge van den Am„ bagtsheer; en voor de wederhelft, ter be„ ſchikkinge van den Dykgraaf, zou gelaa„ ten worden. Dat beide de Dykgraaf en „ de Schout van Amſterveen, of eenige an„ dere Gemagtigde van den Ambagtsheer, *Prævention. „ by * voorkominge, de *calange* hebben„ zouden, over de overtreedingen in 't ſtuk „ van het ſlagturven, en dat de Dykgraaf „ zyne *calange* brengen en vervolgen zou „ voor de Heemraaden ter Nieuwer-Amſtel; „ terwyl het aan den Schout van Amſter„ veen of anderen Gemagtigde van den Am„ bagtsheer vry zou ſtaan, hunne *calange* te „ doen beregten, door Schepenen van Am„ ſterveen." Ten zelfden tyde, kwam men ook overeen „ dat Schout en Schepenen van „ Amſterveen, in den naam of met kennis „ van den Ambagtsheer, geene hooger boe„ ten of breuken opleggen zouden, dan van „ tien ponden van veertig grooten ieder, „ en dat de hooger boeten of breuken, door „ den Baljuw, midsgaders Schout en Sche„ penen ter Nieuwer-Amſtel, met kennis en „ goedkeuring van den Ambagtsheer, ten „ opzigte der gemelde Schepenen, zouden „ worden gekeurd. Dat het regt van den „ Yk zou gelaaten worden aan den Ambagts„ heer: en dat geene drenkelingen, of ande„ re verongelukte Perſoonen, onder Am„ ſterveen, zouden mogen worden begraa„ ven, dan na dat daarvan vooraf aan den „ Baljuw kennis gegeven was." En deeze overeenkomſt is, op den drie en twintigſten January des gemelden jaars 1719, door de Rekenkamer der Graaflykheids-Domeinen, goedgekeurd en bekragtigd (*n*).

Veele jaaren te vooren, te weeten op den vyfden September en den twaalfden October des jaars 1662, was 'er ook eene overeenkomſt getekend, tuſſchen *Joan van Merode*, Baljuw van Kennemerland, en Burgemeesteren van Amſterdam, als Ambagtsheeren van Slooten en Slooterdyk (*o*), waar by, aan de laatſten, by proviſie, werdt toegeſtaan het genot van 't gene, by twee Sententien der hooge Geregtshoven van de jaaren 1597 en 1606, aan eenige Kennemerlandſche Dorpen toegeweezen was; beſtaande, voornaamlyk, in het regt, om, ten overſtaan van den Ambagtsheer of Schout, Keuren te mogen maaken op het zetten van gelagen, het kaatſen, de maat en 't gewigt, het baggeren, het bezien van gekwetſten, en andere Ambagtsheerlyke zaaken; en op de overtreedinge dier Keuren, boeten te mogen ſtellen, tot twee en veertig Kennemer ſchellingen toe, zonder den Baljuw daarin te kennen (*p*). Am-BAGTS-HEERLYK-HEDEN.

De negen eerſte Ambagtsheeren van Amſterveen, zyn te gelyk Ambagtsheeren geweeſt van Slooten, met het gene 'er toe behoort (*q*). Doch in 't jaar 1664, werdt de eerſte byzondere Ambagtsheer van Slooten enz. aangeſteld. Zie hier de naamen van hem en van zyne Opvolgers: Am-BAGTS-HEEREN van Slooten, Slooterdyk enz.

1664. Henrik Hooft.
1679. Johannes Hudde. Hy was ook Ambagtsheer van Amſterveen.
1704. Dr. Dirk Bas.
1709. Mr. Gerrit Hooft.
1717. Gerbrand Pancras Michielsz.
1721. Mr. Jan Trip.
1733. Mr. Mattheus Lestevenon.
1744. Mr. Pieter Six.
1756. Mr. Gerrit Hooft.

V. Ambagtsheerlykheid van Kudelstaart.

Onder het Baljuwſchap van Rynland, bezit de Stad Amſterdam twee Ambagtsheerlykheden, te weeten, die van Kudelſtaart zo ver dit Ambagt tot Holland behoort, en die van Leimuiden en Vriezekoop, onder welke laatſte, de buurt Billerdam behoort, zo ver dezelve beweſten de Billerdammer Laan gelegen is.

Het Dorp en Ambagt van

Kudelstaart,

welk, ten noorden en ten weſten, door de uitgeveende plaſſen van Aalsmeer; ten zuiden, door die van Kalſlagen, omvangen wordt, legt, tegenwoordig, gemeen met het water van de Haarlemmer-Meer, ter wederzyde van den gewoonlyken Ryweg van Amſterdam, door de Veenen, naar den Rynkant en naar Leiden. Deeze ryweg begint, een weinig boven Amſterveen, aan de Noorddammer brug, en wordt hier de *Legmeerſche*, en, by en boven Kudelſtaart, de *Kudelſtaartſche Dyk* genaamt. 't Gene, in dit

(*m*) Groot-Memor. *N.* IV. *f.* 64 *verſo.* *N.* IX. *f.* 168 *verſo.*
(*n*) 't Appointement *en de* Conventie *beruſten in* 't Vertrek der Theſaurie, *Nieuwe Laade* Y. *Lt.* ZZZ.
(*o*) 't Oorſprongkelyke *beruſt in* 't Vertrek der Theſaurie, *Nieuwe Laade* Y. *Lt.* RRR.
(*p*) *Zie deeze* Sententien *in de* Handv. van Kennemerl. *bl.* 171, 181.
(*q*) *Zie* hier voor, *bl.* 59.

AMBAGTSHEERLYKHEDEN.

dit Ambagt, beoosten den dyk of ryweg, gelegen is, behoort, onder 't Stigt van Utrecht, en aan de Proostdye van S. Jan aldaar: schoon het, voor een groot gedeelte, Hollandsche lasten draagt. De weg zelf, zynde een Heerenweg, en 't gene ten westen van den zelven legt behoort onder Holland. De Kerk van het Dorp staat op Stigtschen bodem, en onder de Classis van Utrecht. De Gemeente bestaat, uit omtrent dertig Ledemaaten. De Predikant geniet zyne wedde van de Provincie Utrecht. Doch de Kerk wordt, in gemeenschap, geregeerd, door twee Kerkmeesters, een' van de Hollandsche, en een' van de Stigtsche zyde. Volgens eene Ordonnantie van den negen en twintigsten Maart des jaars 1641 ouden styl, dienen zy twee jaaren; doch, jaarlyks, moet 'er één afgaan. Zy worden gekooren, door de Schouten van Kudelstaart en den Uithoorn, benevens den Predikant. De Kerkklok, in 't jaar 1747, ter gelegenheid der verheffinge van Prinse Willem Karel Henrik Friso tot Stadhouder, aanstukken geluid zynde, werdt 'er, in 't volgende jaar, een nieuwe klok in den tooren gehangen, waarop te leezen staat:

IN 'T JUBELJAAR DER VRYHEYD 1748,
ALS DE VREEDEMAKER G. A. HASSELAAR
HEER WIERD,
EN D. SLOB SCHOUT V. CUDELSTAART
EN F. PRINCE SCHOUT V. D. BESWOREN KERF
WAREN,
BEN IK, DOOR J. V. DER PAUWERT,
ADM. BURG., BEZORGT TE MAKEN.

Het Ambagt van Kudelstaart is, ter wederzyde van den weg, genoegzaam geheellyk, uitgeveend. In de Lyst der Verpondingen van den jaare 1632, staan, in het zelve, maar agt en vyftig, en in die van den jaare 1732, niet meer dan vier en veertig huizen onder Holland aangetekend. En sedert vyftien jaaren, zyn 'er onder Holland vyf of zes huizen vervallen, en weggeraakt. De opgezetenen geneeren zig, met visschen. Wy hebben, in de Geschiedenissen der Stad, gewag gemaakt van zekere verongelyking, door die van Amsterdam, omtrent het midden der veertiende eeuwe, den buuren van Kudelstaart toegebragt; welke verongelyking, in 't jaar 1358, met zes honderd Brusselsche schilden, die aan de Graaflykheid betaald werden, geboet werdt (*r*). De Stad heeft de Ambagtsheerlykheid van het gedeelte van Kudelstaart, welk onder Holland gelegen is, in den jaare 1724, uit de Graaflykheids Domeinen, aangekogt (*s*), met oogmerk, om te zorgvuldiger te waaken, tegen 't verder slagturven of veenen, en voor 't onderhoud van den weg of dyk in dit Ambagt, zynde den naasten ryweg naar Leiden, Gouda en Rotterdam: de doortogt naar welke Steden verhinderd zou worden, zo deeze weg bedorven werdt, door 't veenen digt aan denzelven. Zelfs is dit veenen, 't welk, door 't indringen der Haarlemmer-Meer, ten uiterste gevaarlyk zou worden, tegenwoordig, volstrektelyk verbooden. Het kolven en klootschieten, in het Hollandsch gedeelte van Kudelstaart, is, by eene Keure van Rynland, ook ongeoorlofd verklaard (*t*).

AMBAGTSHEERLYKHEDEN.

Opmerkelyk is, dat een groot gedeelte van Stigtsch Kudelstaart, van de dertiende en veertiende eeuwe af, in 't schot, de Bedepenningen en diergelyke schattingen, onder Holland, aangeslaagen geweest is, en, nog tegenwoordig, Verpondingen en andere gemeene Lasten aan Holland opbrengt. Doch alzo hierover, van 't begin der zestiende eeuwe af, tot voor omtrent twintig jaaren toe, meermaalen, geschil ontstaan is, tusschen de Provincien van Holland en Utrecht, zal 't, agt ik, niet ondienstig zyn, de gronden van het regt van Holland, en den afloop der gereezen geschillen, hier, kortelyk, aan te tekenen.

Gronden van het regt van Holland, om Verpondingen en andere lasten te doen heffen uit Stigtsch Kudelstaart; en vereffening der geschillen, deswege gevallen.

Hollandsch Kudelstaart schynt, oudtyds, alleen en volstrektelyk, *Kudelstaart* genoemd, en 't gene men nu *Stigtsch Kudelstaart* heet, of ten minsten een groot gedeelte van het zelve, onder den naam van *Swoorenkerve*, *gezwooren Kerf* en *bezwooren Kerf*, begreepen geweest te zyn. Ook is Stigtsch Kudelstaart, nog tegenwoordig, onderscheiden in den *bezwooren Kerf*, het *Geerland*, en *Steenwyk* en *Steenwyker-veld*. De bezwooren Kerf, die, voor een groot gedeelte, uitgeveend is, legt, ten oosten van den Kudelstaartschen dyk, ten westen van de Drecht, ten noorden van het Geerland, en ten zuiden van de bedykte Hornmeer en Vrye Noord-Veen. De Kerk van Kudelstaart staat, op den grond van den bezwooren Kerf, en in denzelven, legt eene aanzienlyke buurt, die, aan de Drecht, de *Vrouwen-Akker*, en meer noordwaards, de *Quakel* genaamd wordt. De gantsche bezwooren Kerf draagt, in de Verpondingen of 't Schot, de Riemtalen, het Damgeld, en eenige andere lasten, onder Holland, schoon 't, in alle andere opzigten, tot de Provincie van Utrecht, en de Landen der

(*r*) *Zie* II. *Deel*, II. *Boek*, *bl.* 122.

(*s*) *Zie* II. *Deel*, XXIII. *Boek*, *bl.* 737.

(*t*) S. VAN LEEUWEN Costum. en Keuren van Rynland. *bl.* 527.

Ambagts-heerlykheden.

der Prooſtdye van S. Jan, behoort. Het Geerland, tuſſchen den bezwooren Kerf, Kalſlagen en de Drecht gelegen, behoort onder 't Geregt van den Uithoorn in 't Stigt; doch draagt, nevens Hollandſch Kudelſtaart en den bezwooren Kerf, drie deelen van elf en een half in 't Waarſchappygeld, hier *Damgeld* genaamd, welk, tot onderhoud van de Ypeſlooter ſluis in den Diemerdyk, wordt opgebragt. Steenwyk en Steenwyker-veld, welken ook behooren onder 't Geregt van den Uithoorn, tot in welk Dorp, eenige huizen van Steenwyker-veld zig uitſtrekken, leggen, van de Hornmeer in 't noorden, tot aan de Drecht en den Amſtel in 't zuiden, en paalen aan de Legmeer en Zydmeer, in 't noordooſten, en aan den bezwooren Kerf en 't Vrye Noord-Veen, in 't zuidweſten. Beide deeze Streeken draagen ſamen een vierde in de koſten van de Kerk, Paſtoorye en Schoole van Kudelſtaart.

Van waar nu Holland het regt bekomen hebbe, om Stigtſche Plaatſen te doen draagen in Hollandſche laſten, en vooral, om den bezwooren Kerf aan te ſlaan in de Verpondingen onder Holland, is bezwaarlyk te zeggen. Men weet alleenlyk, dat Willem de II., Graaf van Holland en Roomſch Koning, ſedert dat hy Henrik van Vianden, in of omtrent het jaar 1250, op den Biſſchoppelyken zetel van Utrecht hadt doen verheffen, vry wat gezags geoefend heeft, in 't Stigt. Gozewyn van Amſtel hadt, ter begeerte van Koning Willem, van de Biſſchoppelyke waardigheid moeten afſtaan. Hy was, te vooren, Prooſt van S. Jan geweeſt (*u*), en in die hoedanigheid, Heer van Stigtſch Kuldelſtaart. Veelligt, heeft zyn afſtand gelegenheid gegeven, dat Koning Willem, als Graaf van Holland, eenig gezag in de Prooſtdy-Landen verkreegen, en eenigen derzelven, op zekere jaarlykſche Kerven, in 't Schot, geſteld heeft, naar 't omſlaan van welke *Kerven* door *gezwoorens*, een gedeelte van 't Prooſtdy-Land, vermoedelyk, den naam van *gezwooren Kerf* gekreegen heeft, die, in laater' tyd, in *bezwooren Kerf* veranderd is. Doch wy geeven dit alles ſlegts voor giſſingen op. Vaſter gaat, dat Koning Willem, en Graaf Floris de V. na hem ſchot uit den bezwooren Kerf geheeven hebben. Het wordt, met ronde woorden, geſteld, in eenen brief van Graave Willem den III. van den jaare 1309, die, geheellyk, ingevoegd is, in eenen anderen van Hertoge Albrecht van den elfden May des jaars 1396, welken wy, hier agter, onder de *Bylaagen* (*v*), geplaatſt hebben. By beide deeze Brieven, wordt de bezwooren Kerf ſchotbaar aan Holland verklaard: en 't blykt niet, dat hierover eenig geſchil gevallen is, voor 't begin der zeſtiende eeuwe; om welk geſchil te beſlegten, naar alle waarſchynlykheid, gediend heeft eene verklaaring van den Paſtoor en Ambagtsbewaarders van Kudelſtaart van den jaare 1514, inhoudende, onder anderen, „ dat aldaar, van wege Holland, de beden, „ by Kerven, gegaderd werden; dat 'er „ van Kudelſtaart omtrent honderd morgen „ Lands in Holland lagen; dat het Land in „ 't Stigt onbekend was; doch dat gantſch „ Kudelſtaart op zes en twintig Kerven „ ſtondt, waarvan het Stigtſch Land drie „ vierde, en het Hollandſch een vierde op„ bragt (*w*)." Sedert, vindt men niet, dat 'er zwaarigheid gemaakt is, door die van den bezwooren Kerf, om de gewoone laſten aan Holland te voldoen, voor den jaare 1577. Zy werden toen geſterkt, door den Prooſt van S. Jan en zynen Baljuw. Doch de Baljuw van Rynland bewees het regt en de veeljaarige bezitting van Holland zo klaar, dat de Prooſt van zyne onderneeming afzag. Zelfs ſlooten die van Kudelſtaart en den bezwooren Kerf, op den twee en twintigſten October des jaars 1586, eene overeenkomſt, waarby zy beloofden, elkanderen de Verpondingen, waarop zy, uit kragte der oude Privilegien, onder Holland, waren aangeſlaagen, te zullen helpen draagen. Ook vindt men, dat de bezwooren Kerf, in de Provincie van Utrecht, niet met Verpondingen, aldaar *Oud ſchildgeld* genaamd, bezwaard geweeſt is, voor 't jaar 1662: 't welk, toen en ſedert, wederom gelegenheid gaf, dat eenige opgezetenen van den bezwooren Kerf de gewoonlyke laſten onder Holland weigerden te voldoen. 't Geſchil hierover tuſſchen de twee Provincien, die 'er verſcheiden Brieven over wiſſelden, duurde, tot in 't jaar 1678, wanneer die van Utrecht, eindelyk, toegaven, en Holland lieten in de bezitting, om de gewoonlyke laſten in Stigtſch Kudelſtaart te heffen. Een nieuw geſchil tuſſchen Hollandſch Kudelſtaart en den bezwooren Kerf, over 't berekenen eeniger buitengewoone koſten werdt, in 't jaar 1690, door gekooren Zegsluiden, vereffend. Laatſtelyk, hebben die van den bezwooren Kerf, in 't jaar 1739, wederom geweigerd, de rekening van 't Schot en Damgeld, op den ouden voet, goed te keuren, voorgeevende, ongehouden te zyn, om Verpondingen en andere Hollandſche laſten te draagen.

(*u*) Beka *p.* 83. Heda *p.* 213, 214.
(*v*) Lr. H.

(*w*) *Uit het* Privilegie- ende Reſolutieboek van Kudelſtaert ende den beſworen Kerff.

Ambagts-heerlykheden.

gen. Doch dit geſchil is, voornaamlyk, door bewerking van den Heere Jan Sautyn, Burgemeeſter van Amſterdam, en, wegens de Stad, Ambagtsheer van Kudelſtaart, insgelyks, afgedaan; en, op den eerſten Juny des jaars 1747, by minnelyke ſchikking, alles herſteld op den ouden voet (x). Ten beſluite, merken wy nog aan, dat de bezwooren Kerf, zekerlyk, van ouds, merkelyke betrekking tot Holland gehad moet hebben, naardien aldaar, even als in de Hollandſche Dorpen, zo ver men geheugen mag, altoos Ambagtsbewaarders geſteld geweeſt zyn, welke hoedanigheid, in de Stigtſche Dorpen, niet gevonden wordt, wordende diergelyke Regenten aldaar *Buurtmeeſters* genaamd. Ook wordt de Schout van Hollandſch Kudelſtaart, in 't bewind over de Kerk, die op Stigtſchen grond ſtaat, als eerſte Regent aangemerkt, en de Rekening der Kerke, door den Hollandſchen Secretaris, opgemaakt, op eene jaarlykſche wedde van vyf guldens. Zelfs worden alle de Rekeningen der gemeene beſtieringe, op 't Hollandſch klein Zegel, geſchreeven.

Regeering.

't Geregt van Hollandſch Kudelſtaart beſtaat uit eenen Schout, die, door Burgemeesteren van Amſterdam, als Ambagtsheeren, wordt aangeſteld, en vyf Schepenen, die, te gelyk, Ambagtsbewaarders zyn; doch, welker getal, by gebrek van bekwaame voorwerpen, nu tot op drie verminderd is. Zy worden, door den Ambagtsheer van wege de Stad, verkooren, en plagten twee jaaren te dienen, terwyl 'er, jaarlyks, een afging. Doch thans blyven zy, gemeenlyk, eenige jaaren, of voor hun leeven, in dienſt. De Schout is, tegenwoordig en doorgaands, ook Secretaris, en wordt, in deeze hoedanigheid, insgelyks, door Burgemeeſteren van Amſterdam, aangeſteld. Wyders, zyn 'er, ook twee Huis-armmeeſters in Kudelſtaart, een van de Hollandſche zyde, die, door den Schout aldaar, en een van de Stigtſche zyde, die, door den Schout van den Uithoorn, aangeſteld wordt. Voor deeze Huis-armmeeſters, is, in 't jaar 1637, eene Ordonnantie gemaakt (y). De volgende Heeren zyn, van wege de Stad Amſterdam, met de Ambagtsheerlykheid van Kudelſtaart, verlyd geworden.

Naamen der Ambagtsheeren.

1728. Mr. Joan van de Poll.
1746. Jan Sautyn.
1748. Mr. Gerard Aarnout Haſſelaer.
1766. Mr. Gerrit Hooft Gerritsz.

(x) *Uit* Stukken, beruſtende ter Secretarye van Kudelſtaart.

(y) S. van Leeuwen Coſtum. en Keuren van Rynl. *bl.* 537.

De Ambagtsheerlykheid van Leimuiden *en* Vriezekoop

Ambagtsheerlykheden. VI. Ambagtsheerlykheid van Leimuiden en Vriezekoop.

legt ook, ter wederzyde van den voorgemelden ryweg, naar den Ryn en Leiden; welke weg door Kalſlagen loopt, en hier de *Heerenweg* genaamd wordt. Leimuiden legt, met zyne Kerk en Ban, meeſt weſtwaards, digt aan de Haarlemmer of Leidſche Meer. Vriezekoop legt, ooſtwaards, tegen de Billerdammer Laan en de Ambagtsheerlykheid van Kalſlagen, die zig, van Kudelſtaart af, tot hier toe, en nog verder, tot over de Drecht, uitſtrekt. De Landen onder Leimuiden en Vriezekoop werden, in de jaaren 1550 en 1553, reeds zo gering bevonden, dat zy geoordeeld werden, merkelyk minder, in de omſlagen der Dykslaſten van Rynland, te moeten draagen dan zy plagten. Leimuiden werdt toen op zes honderd vyf en twintig, en Vriezekoop op zes honderd dykpligtige morgens gerekend (z). Eigenlyk, bevat thans het Ambagt van Leimuiden vyf honderd een en tagtig morgen, vier honderd zeven en veertig roeden; en dat van Vriezekoop drie honderd drie en negentig morgen, vyf honderd negen en zeventig roeden gronds. 't Getal der huizen, in beide de Ambagten, is, in den tyd van honderd jaaren, merkelyk afgenomen. In de Lyſt der Verpondingen van den jaare 1632, ſtonden, voor Leimuiden, twee honderd en zes, en voor Vriezekoop, een honderd en zeven huizen aangetekend. Doch in die van den jaare 1732, ſtaan, in Leimuiden, maar een honderd vier en veertig huizen en een molen, en in Vriezekoop, niet meer dan negen en vyftig huizen geboekt. In beide de Ambagten, is zeer veel lands uitgeveend. Doch een gedeelte van het zelve is, in de voorgaande en in deeze eeuwe, wederom droog, en tot land gemaakt. Zodanig is *de H. Geeſt-Polder* onder Leimuiden, bezuiden het water de Drecht, tot welks droogmaakinge, na dat men zig, eerſt, met Haarlem verdraagen hadt (a), 's Lands Staaten, op den zeſtienden April des jaars 1669, Octroi verleend hadden. Een gedeelte der *Grietpolder* onder Leimuiden, en de *Vriezekoopſche Polder* onder Vriezekoop, is, volgens twee diergelyke Octroijen van den negenden February des jaars 1741 en van den negentienden December des jaars 1742, voor omtrent twintig jaaren, drooggemaakt: te gelyk met de Veenplas, tuſſchen de Drecht, den Heerenweg en de *Billerdammer Laan* (b), welke Laan eene

(z) Handv. van Rynland, *bl.* 246, 261, 349.

(a) *Zie* Privileg. van Haarlem, *bl.* 545.

(b) Reſol. Vroedſch. *Lr.* MM. 3 *January* 1741. *f.* 156. Groot-Memor. N. X. *f.* 179 *verſo*, 200 *verſo*, 209 *verſo*.

Am-bagts-heerlyk-heden.

eene Waterkeering is tuſſchen Rynland en Amſtelland, aan welke veele koſten geſpild waren; in alles, eene uitgebreidheid van zes honderd en vyftig morgen beſlaande. In beide de Ambagten, zyn, van tyd tot tyd, verſcheiden' bevallige Luſtplaatſen aangelegd, 't welk, vermoedelyk, toeneemen zal, zo de beteugeling van de woede der Haarlemmer-Meer, waarvoor Leimuiden en Aalsmeer, onmiddelyk, blootſtaan, gelyk men vertrouwen mag, voortgang heeft. Men hadt, naamlyk, in Maymaand des voorleeden jaars 1766, bevonden, dat de oever der Meer onder Leimuiden, van de oude Wetering af tot aan de Kerkvaart toe, in een en twintig jaaren tyds, tien, twintig en dertig roeden, en, op enkele plaatſen, ſedert het jaar 1740, vyftig en zeſtig roeden, afgeſleeten was; en dat de afgeſleeten oever, grootendeels, ſlegts uit ſudzig of driftig rietland beſtondt, welk geenen wederſtand bieden kon. Van de Kerkvaart tot aan den weſthoek van Burgerveen, daar 't Ambagt van Leimuiden aan dat van Aalsmeer paalt, was de oever, ſedert het jaar 1745, van vyf en vyftig tot zeſtig roeden, afgenomen, en beſtondt meeſt uit verveend land, welk, door den tyd, met riet, liezen en biezen, in den bagger en 't ſlyk, begroeid zynde, tegenwoordig, begangbaar was; doch zo los, dat men 'er, met een' ſtok, tot op den kleigrond, ter diepte van tien, twaalf of veertien voet, kon doorſteeken. Men heeft drie der gevaarlykſte Plaatſen, boven de Kerkvaart, langs de Griet-Polder, reeds van 't jaar 1744 af, op Polders koſten, met paalwerk, beheid. Doch dit werk is te zwak, en de koſten te zwaar, om door de Polder langer gedraagen te worden; behalve, dat 'er nog andere en gevaarlyker plaatſen, zo onder Leimuiden als onder Aalsmeer, te bezorgen zyn: waarmede het Hoogheemraadſchap van Rynland, op laſt van 's Lands Staaten, in den zomer des jaars 1766, eenen aanvang gemaakt heeft. Men heeft een gat van dertig roeden, beweſten de Rysbrugge in den Weſteinder dyk, geſtopt, met eene dubbele gording paalwerk, behoorlyk, verbonden, en, van agteren, op een' vloer van rys en bladriet, met puin en keiſteen, beſtort: en een gedeelte van den zwakken oever, ooſtwaards van 't gemelde gat gelegen, ter lengte van honderd roeden, door zandplempinge, tot een bekwaam ſtrand gemaakt: beide met oogmerk om te beproeven, of de woede der Meer, op deeze wyze, op andere diergelyke en nog gevaarlyker plaatſen, te beteugelen ware; en 'er, zo 't werk aan de verwagting beantwoordt, van jaar tot jaar, mede voort te vaaren. Ondertuſſchen, zal deeze aanvang, zo wel voor Leimuiden als voor Aalsmeer, van dienſt konnen zyn (*c*).

Am-bagts-heerlyk-heden.

De Ambagtheerlykheid van Leimuiden en Vriezekoop, nevens die van Rynſaterwoude, in den jaare 1599, aan Jonkheere *Pieter van der Does*, ter Leen zynde uitgegeven (*d*), werdt, in 't midden der voorgaande eeuwe, bezeten, door den Huize van Waſſenaer en Warmond (*e*); doch is, daarna, door erfenis en huwelyk, geraakt in bezit van het huis van Oultremont en Warfuſé. De Stad kogt dezelve, in 't jaar 1727, van dit Huis, of eigenlyk van *François Paul Emile*, Graave van Oultremont en Warfuſé en Vrouwe *Maria Izabelle van Beijeren van Schagen*, zyne Gemaalin, die de Ambagtsheerlykheid van Vrouwe *Anna Henrietta van Waſſenaer van Warmond*, Graavinne van Berlo, geërfd hadt; met alle haare gevolgen en aankleeven, en byzonderlyk, met het regt; om Schout, Ambagtsbewaarders, Schepenen en andere Amptenaars te mogen ſtellen; en met de pagten, inkomſten en binnenwateren, zo tegenwoordige als toekomende, van welken geene andere Steden, Dorpen of Ingezetenen, tot nog toe, bezit genomen hadden: ook met het regt van den wind en de turfmaat (*f*). En 't bezit deezer Ambagtsheerlykheid geeft der Regeeringe van Amſterdam gelegenheid, om van naby agt te doen geeven op de geſteldheid der geduuriglyk afſlytende oevers der Haarlemmer of Leidſche Meer; der Poelen of Veenplaſſen; der Waterkeeringen, en der Billerdamſche Verlaaten; aan al 't welke het beſte gedeelte van Amſtelland, en de Stad en derzelver Binnenlandſche ſcheepvaart, zo wel als de doortogt te lande van hier naar Leiden, Gouda, Rotterdam enz. zeer veel gelegen is.

Het Dorp Leimuiden.

Leimuiden, tot welks byzondere beſchryving wy nu overgaan, is eene van de oudſte Dorpen hier te Lande. De Kapelle van *Liethemuthen* of *Leythemuthe* wordt reeds vermeld, in het Verdrag van Biſſchop Willem van Utrecht, met Regimbert, Abt van Epternach, van den jaare 1063 (*g*), en in het Verdrag van Dirk den VI., Graave van Holland, met Gerard, Abt derzelfde Abtdye, van den jaare 1156 (*h*). De Kerk van Leimuiden werdt, met verlof van Georgius van Egmond, Biſſchop van Utrecht, vergroot, in

(*c*) *Uit het* Rapport van Gecomm. Raaden *en van* Dykgr. en Hoogheemr. van Rynland *van* 4 *Juny* 1766.

(*d*) *Uit den* Verlybrief, *gedagtekend* 4 *Maart* 1599.

(*e*) S. VAN LEEUWEN Coſtum. en Keuren van Rynland, *bl.* 17.

(*f*) Handv. *bl.* 333. *en* hier voor II. *Deel*, XXIII. *Boek*, *bl.* 737.

(*g*) *Apud* HEDAM *p.* 132.

(*h*) MIERIS Charterb. I. *Deel*, *bl.* 102.

AMBAGTSHEERLYKHEDEN.

in 't jaar 1555; ten welken einde, eenige Landeryen, der Kerke toebehoorende, verkogt werden (*i*). De tegenwoordige is een ruim, doch oud gebouw. In 't jaar 1737, zyn 'er vier nieuwe houten pilaaren in gezet. De overige oude ſteenen pilaaren en het onderſte gedeelte van den Tooren ſtaan ſcheef, door 't zakken der grondſlagen. De Predikant, die, na bekomene handopening, door den Kerkenraad beroepen, en, door den Ambagtsheer, goed- of afgekeurd wordt, behoort tot de Claſſis van Woerden en Over-Rynland. Volgens de Keuren van Rynland, mag niemant, op het Kerkhof, of in het Dorp kolven, of met de kloot ſchieten, op eene boete van twee en veertig ſtuivers (*k*). Het Dorp Leimuiden is fraai betimmerd. Ook is 'er zeer veel doortogt, te lande en te water. De naaſte weg te lande, van Amſterdam naar Gouda en Rotterdam, of van daar herwaards, loopt door Leimuiden. Het water de *Drecht*, welk, van de *oude Wetering* af, door het Dorp loopt, en tuſſchen de Vriezekoopſche en Waſſenaerſche Polder, voorby het Tolhuis onder Kalſlagen, zig, een weinig boven den Uithoorn, met de *Kromme Mydrecht* vereenigt, en 't begin aan den *Amſtel* geeft, is ook veel korter vaart, voor zulke Schepen, die hunne maſten konnen ſtryken, en klein genoeg zyn om door de Billerdammer-ſluizen en Leimuider-brug te komen; en die, anderszins, uit den Ryn naar Amſterdam willende, door Haarlem en Spaarnedam, zouden moeten vaaren. De brug, van welke wy ſpreeken, legt te Leimuiden, over de Drecht, en werdt, op verzoek van Schout en Ambagtsbewaarders van Vriezekoop, in 't jaar 1611, in eene wipbrug veranderd. Doch Haarlem leedt hier by zo veel in zyne vaart, alzo 'er nu veel grooter ſchepen, zelfs met ſtaande maſten, door de Drecht konden; dat die Stad, by welke, Dordrecht en Gouda zig voegden, te wege bragt, dat die van Rynland 't verleende verlof wederom introkken, en de wipbrug in eene vaſte brug deeden veranderen (*l*). De Ambagtsheeren van Leimuiden uit den huize van Warmond, ſedert, het onderhoud en de beheering deezer brugge van het Ambagt hebbende overgenomen, hebben al hun regt op dezelve, op den eerſtee October des jaars 1665, afgeſtaan aan de Stad Haarlem (*m*), die, op den vyftienden Juny des jaars 1668, met de Stad Amſterdam, wegens de wydte en de hoogte derzelve overeengekomen is. De wydte werdt toen op vyftien en een halve voeten, Rynlandſche maat, en de hoogte, volgens zeker teken aldaar, bepaald. Doch deeze wydte zou, des zomers, door middel van een ſchot of balk, tot op dertien voeten, verſperd of vernaauwd; en alleenlyk, van den eerſten December tot den laatſten Maart, op de volle wydte, mogen bevaaren worden, door zulke Amſterdamſche of andere Schippers, die blyk van 't Groot-Binnenlandſch-vaarders-Gilde alhier medebragten, dat zy, in dat jaargetyde, niet zonder groot gevaar, door Spaarnedam en over de Haarlemmer-Meer, komen konden. Ook zouden de Houtvlotten en Groente- en Fruitſchuiten, het gantſche jaar door, op de volle wydte, door de brug mogen vaaren. Voorts, zou 'er, van wege elk der twee Steden, een beëedigde oppaſſer aan de brug geſteld worden, om zorg te draagen, dat aan deeze Overeenkomſt voldaan werdt (*n*). De overeenkomſt werdt, ſlegts by voorraad, gemaakt. Doch hieldt, onaangezien Amſterdam, nu en dan, klaagde, dat het ſchot of de ſchuif, des zomers, de vaart te zeer belemmerde (*o*), ſtand, tot in 't jaar 1765, wanneer de twee Steden, na veel handelens, op den vyfden September, overeen kwamen, dat de brug, op de wydte van veertien voet, tien duim, Rynlandſche maat, gemeeten van paal tot paal, zou hermaakt werden. De hoogte bleef, gelyk zy geweeſt was, te weeten, in 't midden van den onderkant der Leggers gemeeten, elf voet twee en een vierde duim boven den voorſten ſlagdrempel der nieuwe ſteenen Dorpsſluis, en zes voet zeven duim boven 't Amſterdamſche peil, welk, door den Landmeeter van Rynland, aan die ſluis werdt overgebragt. Haarlem heeft zig verbonden, om de brug, op deeze wydte en hoogte, te onderhouden; en de doorvaart door dezelve is, ten allen tyde, voor allerlei ſchepen en houtvlotten, vry bedongen. De geſchillen, die, onverhoopt, over de voldoening aan de gemaakte overeenkomſt, mogten vallen, moeten, ter eerſter aanleg, voor den Hoogen Raade, gebragt en afgedaan worden (*p*). In den zomer des jaars 1766, toen ik Leimuiden bezag, was men, met het hermaaken der brugge, reeds verre gevorderd: en ik verneem, dat zy, ſedert, overeenkomſtig met het gemaakte Verdrag, voltrokken is.

Oude Wetering.

De ooſtzyde der fraaije buurte langs de *oude Wetering* behoort, voor 't grootſte gedeelte, ook onder Leimuiden, en voor 't klein-

(*i*) VAN HEUSSEN *en* VAN RYN Kerk. Oudh. III. *Deel*, *bl.* 880.
(*k*) S. VAN LEEUWEN Coſtum. *en* Keuren van Rynland, *bl.* 527, 528.
(*l*) Privileg. van Haarl. *bl.* 441.
(*m*) Privileg. van Haarl. *bl.* 552.
(*n*) Groot-Memor. N. V. *f.* 220 *verſo.* Privileg. van Haarl. *bl.* 552.
(*o*) Stads Miſſiven N. IV. *f.* 13.
(*p*) Groot-Memor. N. XII. *f.* 108.

Ambagts-heerlykheden.

kleinſte gedeelte, naar 't zuideinde, onder Rynſaterwoude. Men heeft, derwaards, twee wegen van Leimuiden: een', door de Griet-Polder, en een', door de H. Geeſt-Polder. De Landſcheiding wordt, op den Heeren-weg, aangeweezen door een' paal, waarop, aan de eene zyde, het wapen van Amſterdam, en aan de andere, dat van Wasſenaer, aan een' Heer uit welk Huis, de Ambagtsheerlykheid van Rynſaterwoude toekomt, geſteld is. De weſtzyde der buurte aan de oude Wetering behoort, insgelyks, naar 't zuideinde, voor een klein gedeelte, onder Rynſaterwoude, en, voor het grootſte gedeelte, onder Alkemade. Aan deeze zyde, is eene Buurtkerk getimmerd, die, uit giften, onder de preeke verzameld, onderhouden wordt. De buuren van Alkemade behooren, anderszins, onder het Kerſpel van Leimuiden. Ook draagen zy nog, in het onderhoud der Leimuider-Kerke. De oude Wetering, die de groote Haarlemmer- of Leidſche Meer aan de Braaſſemer-Meer hegt, is de gewoonlyke doortogt van alle Binnenlandſche vaartuigen, die, van Amſterdam, naar 't zuiden van Holland en verder; of, van daar, naar Amſterdam te rug willen. De grootſten van deezen neemen hunnen weg door 't Spaarne. De anderen komen, door de Drecht, in den Amſtel, of uit den Amſtel, door de Drecht, in de oude Wetering. En deeze doortogt doet de buurt aan de oude Wetering bloeijen. Men heeft 'er verſcheiden' Zaagmolens en Scheepstimmerwerven: ook eenige Zeilenmaakers, Blokenmaakers, en andere handwerken, tot de ſcheepvaart vereiſcht, behalven een goed getal van winkeliers. Tot beveiliging der ſcheepvaart, ſtaat, aan den kant der groote Meer, eene hooge houten Vuurbaak.

De Buurt *Billerdam.*

In het Ambagt *van* Vriezekoop, verdient de meeſte opmerking het gedeelte der buurte van *Billerdam*, waarin de ſluizen of verlaaten leggen. Zy zyn twee in getal, en leggen beide in het water de *Drecht*. De buurt Billerdam is tamelyk wel betimmerd. Doch het kleinſte gedeelte derzelve legt alleenlyk in het Ambagt van Vriezekoop. Het grootſte behoort tot de Ambagtsheerlykheid van Kalſlagen, van welke de Stad Haarlem zig, omtrent den jaare 1700, door aankoop, den eigendom verkreegen heeft; en onder welke, een weinig ooſtwaards van de Verlaaten, het *Tolhuis* aan de Drecht ſtaat, alwaar de Trekſchuiten van Amſterdam op Gouda, en de Pak- en Nagtſchuiten, van hier op Delft, Leiden, Rotterdam en 's Graavenhaage, aanleggen. Het weſtelykſte der twee Verlaaten, welk twee paar deuren en boven ieder paar een bind heeft, om het doorvaaren met ſtaande maſten te beletten, wordt, door het Heemraadſchap van Rynland; het ooſtelykſte, welk maar een paar deuren en een bind boven dezelven heeft, door dat van Amſtelland, onderhouden en beheerd. Het eerſtgemelde dient om het Amſtellandſch water uit Rynland, het andere om het Rynlandſch water, wanneer het, t'eenigen tyde, hooger is dan het Amſtellandſch, uit Amſtelland te keeren. Ook wordt het Rynlandſch verlaat inzonderheid op eene zekere engte gehouden (*q*), op dat 'er geene groote vaartuigen zouden doorkonnen; 't welk, tot merkelyke benadeeling van de vaart door 't Spaarne, ſtrekken zou. In de Trekvaart, een weinig boven het Tolhuis, by de *Duivelsbrugge*, leggen twee diergelyke verlaaten, een Rynlandſch en een Amſtellandſch. De dam in de Drecht, waarin de Billerdamſche verlaaten leggen, is, vermoedelyk, reeds in de dertiende eeuwe, in wezen geweeſt. Zo dra de ſluizen, in den Middeldam hier ter Stede, tot eene uitwatering voor Amſtelland, gelegd waren, werdt het keeren van het vreemd, en onder anderen van het Rynlandſch water uit Amſtelland noodzaakelyk. Hiertoe diende ook het leggen van den dam in de Drecht, ſedert den *Billerdam* genaamd. Men vindt 'er het eerſte gewag van, in twee Verklaaringen van den jaare 1364, onder den naam van den *Bilresdam*; en van de Billerdammer-Laan, onder dien van *des Bilredams weer*. Beide de verklaaringen ſtrekken ten bewyze, dat die van Kalſlagen en Nieuwveen, lang voor dien tyd, en, waarſchynlyk, reeds in de dertiende eeuwe, het regt om, dyk en ſluisvry, door Amſterdam, uit te wateren, van den Huize van Amſtel gekogt hadden, onder voorwaarden, dat zy den *Bilresdam* en *des Bilredams weer*, van agteren, voor het doorzygend Rynlandſch water, zouden digt houden (*r*): 't welk ook de reden geweeſt is, waarom die van Kalſlagen zig verbonden hebben, om, by het droogmaaken der Vriezekoopſche Plas, op en langs de Billerdammer Laan, eene bekwaame Kaade te leggen, die, aan de ooſtzyde der Droogmaakerye, tot eene Polderkaade verſtrekt, en over welke, die van Vriezekoop en Kalſlagen den ſchouw dryven (*s*). 't Blykt ook, van elders (*t*), dat de Billerdam opgemaakt was, uit een weer Lands, de *Billerweer* genaamd, en tot eene waterſchutting diende, tuſſchen Rynland en Amſtelland. Doch omtrent den jaare 1500,

Billerdamſche Verlaaten of Sluizen.

(*q*) Stads Miſſiven *N.* IV. *f.* 16, 17, 34, 35, 40, 73.
(*r*) *Zie* Handv. van Rynl. *bl.* 355 *en* hier voor, II. *Deel*, II. *Boek*, *bl.* 153.
(*s*) Conventie van 7 *Sept.* 1739.
(*t*) Privileg. van Haarlem, *bl.* 224.

AMBAGTSHEERLYKHEDEN.

1500, ondernam *Jacob Coppier*, Heer van Kalslagen, op eigen gezag, den Billerdam door te steeken; met een verlaat en schotdeuren te voorzien, en daardoor wel het Rynlandsch water te laaten loopen in Amstelland; maar, daarentegen, ook, aan alle vaartuigen van Leiden, Delft en den Haage, onder 't betaalen van zekeren tol, welken hy arbeidsloon noemde, doortogt te verleenen naar Amsterdam. Men bevondt, wel haast, dat zulks strekte tot benadeeling van de vaart door 't Spaarne, en van de Graaflykheids tollen, te Haarlem en te Spaarnedam. De Amsterdamsche schippers, uit Brabant en Zuidholland komende, gebruikten, ten deezen tyde, nog andere ongewoone vaarten, om de tollen te ontgaan; hunnen weg neemende, behalve door Billerdam, door Zevenhoven, en door den Heiligen Weg. Doch 't een en 't ander werdt, van 's Graaven wege, verbooden, in 't jaar 1519 (*u*). De vaart door Billerdam hieldt nogtans aan, tot dat *Jan Bennink*, Raad in den Hove van Holland, door bewerking, naar 't schynt, van die van Haarlem, in July des jaars 1524, den dam deedt stoppen. De Heer van Kalslagen opende hem, terstond, wederom, en daagde Bennink voor 't Hof; welk, eindelyk, by uitspraak van den eenendertigsten January des jaars 1529 [1530], Coppier in 't ongelyk stelde, hem beveelende, de schotdeuren en 't verlaat uit den dam weg te neemen; den dam digt te maaken, en 'er noch schuiten, noch water door te laaten (*v*). 't Schynt, nogtans, dat men aan deeze uitspraak niet voldaan heeft. De Billerdam bleef open. De Stad Haarlem, altoos zorgvuldig, om de vaart door 't Spaarne te handhaaven (*w*), bekostigde gewapende vaartuigen, om de vaart door den Billerdam, den Heiligen Weg en elders, geweldigerhand, te beletten; en bewoog, in 't jaar 1552, de Graaflykheids-Rekenkamer, om de helft te draagen in de kosten (*x*). Doch de ongewoone vaart bleef stand houden. Het Heemraadschap van Amstelland boodt dat van Rynland, in 't jaar 1621, aan het digthouden van den gantschen ring tusschen de twee Heemraadschappen, mids dan ook, te Zevenhoven, en aan den Billerdam, geene Verlaaten gemaakt, noch gabellen geheeven werden (*y*). Men scheen, derhalve, van de ongewoone vaart te willen afzien, om 't Rynlandsch water te zekerer te keeren uit Amstelland. Doch deeze aanbieding hadt geen gevolg; schoon zy, door Haarlem, aangenomen was. De geschillen tusschen de twee Heemraadschappen en de belanghebbende Steden werden, omtrent den jaare 1670, gebragt voor den Hoogen Raade. En terwyl zy daar onafgedaan hingen, kwam Rynland met Haarlem en Leiden overeen, dat men eenige *provisioneele* Verlaaten steeken zou in de Drecht, dat is, te Billerdam, en in de Aar, of nieuwe Vaart van Amsterdam op Gouda, aan de Duivels-brugge, ter wydte van vyftien voet twee duim Rynlandsche maat (*z*). Over 't sluiten van den ring tusschen de twee Heemraadschappen, werdt, vervolgens, gehandeld met de Steden Amsterdam en Gouda, zonder dat men elkanderen verstaan kon. De *provisioneele* Verlaaten bleeven, derhalve, leggen (*a*); gelyk zy, nog tegenwoordig, in wezen zyn. Omtrent de beheering en het onderhoud der twee Verlaaten in den Billerdam, zyn de Heemraadschappen van Rynland en Amstelland, op den voorgemelden voet, overeengekomen.

AMBAGTSHEERLYKHEDEN.

Regtbank en Regeering.

De Hooge Vierschaar wordt, wegens *Criminеele* zaaken, in de Ambagtsheerlykheden van Leimuiden en Vriezekoop en Kudelstaart voorvallende, gespannen door den Hoog-Baljuw en welgeboren mannen van Rynland, op het Stadhuis, te Leiden. De *Civile* Regtbank van Leimuiden en Vriezekoop bestaat uit den Schout, die, door Burgemeesteren van Amsterdam, als Ambagtsheeren, aangesteld wordt, en vyf Schepenen, drie uit Leimuiden, en twee uit Vriezekoop. Onder de drie Ouderlingen, de drie Armmeesters en de drie Kerkmeesters van Leimuiden, zyn 'er ook, gemeenlyk, drie uit Vriezekoop, een van ieder soorte. Doch onder de Kerkmeesters, is 'er ook een uit Alkemade, welks Polder aan Leimuiden grenst, en welks opgezetenen, van ouds, onder de Kerspelkerk van Leimuiden, behoord hebben. Zy worden, zo wel als de Schepenen, tegen den negentienden July, zo dezelve niet op Saturdag of Zondag valt, gekooren, door den aangestelden Ambagtsheer, van wege de Stad.

Naamen der AMBAGTSHEEREN.

Zie hier de naamen deezer aangestelde Ambagtsheeren:

1728. Mr. LIEVE GEELVINCK.
1745. Mr. FERDINAND VAN COLLEN.
1754. Mr. EGBERT DE VRY TEMMINCK.

VII. Ambagtsheerlykheid van de VOLEWYE.

De Stad bezit, wyders, een heerlyk regt over de

VOLEWYK,

welk wy niet bekwaamlyker, dan tot het regt

(*u*) Privileg. van Haarlem, *bl.* 215.
(*v*) Privileg. van Haarl. *bl.* 224.
(*w*) *Zie* Privileg. van Haarl. *bl.* 190, 250, 365, 465, 478, 488, 496, 551 *enz.*
(*x*) Privileg. van Haarl. *bl.* 250.
(*y*) Privileg. van Haarl. *bl.* 462.
(*z*) Privileg. van Haarl. *bl.* 561.
(*a*) Privileg. van Haarl. *bl.* 563.

Am-bagts-heerlyk-heden.

regt van Ambagtsheerlykheid, weeten te betrekken.

De Volewyk, van ſommigen, de *Voorwyk*, doch oudtyds de *Voelwyk* (*b*), dat is, *Vogelwyk*, genaamd, is een ſtuk Voorland van den Waterlandſchen dyk, in 't Y, tegen over de Stad gelegen. Het plagt, van ouds, onbedykt, en met het Y gemeen, te leggen. Doch op den zevenden Auguſtus des jaars 1393, gaf Hertog Albrecht van Beijeren den ingelanden, die, voor 't grootſte gedeelte, in Amſterdam, en voor 't overige, in Waterland woonden, Octroi, om de Volewyk, met eenen Zomerdyk, te mogen bedyken. Te gelyk, beval hy, dat de Raaden of Burgemeeſteren van Amſterdam, uit de Ingelanden in hunne Stad, drie Heemraaden zouden ſtellen, waarby, uit de Waterlandſche ingelanden, nog twee Heemraaden zouden gevoegd worden, te kiezen uit en door de voornaamſte Waterlandſche ingelanden. Burgemeeſteren van Amſterdam kreegen, daarenboven, regt, om, jaarlyks, eenen der vyf Heemraaden aan te ſtellen tot Schout, die, nevens twee Heemraaden ten minſte, den Dyk, de Dykslanden en Watering ſchouwen, en keuren op dezelven maaken zou: ook alles beregtende, wat, in de Volewyk, te doen viel, en van de boeten rekening doende aan den Baljuw van Waterland (*c*), die, tot dien tyd toe, nog de hooge Jurisdictie hadt over 't grootſte gedeelte van, of over de geheele Volewyk; over een gedeelte van welke, in, of voor 't jaar 1409, de Jurisdictie der Stad werdt uitgebreid; gelyk wy, hiervoor (*d*), meenen beweezen te hebben. Het Octroi van den jaare 1393 is dus de grondſlag van het regt van Ambagtsheerlykheid, welk der Stad, over de gantſche Volewyk, toekomt. Het hoog geregt bezit zy, onzes agtens, ten minſte tot zeſtig roeden in de Volewyk; doch haar Ban- en Vangregt ſtrekt zig veel verder, en tot in Waterland, op de hoogte van het Dorp Landsmeer, uit; alwaar, van ouds, eene mylpaal ſchynt geſtaan te hebben (*e*). De Regeering der Stad vondt, zo 't ſchynt, eerlang, geraaden, de Galg, waaraan de geſtrafte misdaadigen gehangen, en de raden en ſtaaken, op welken, derzelver rompen en hoofden geſteld werden, te plaatſen in de Volewyk, op eenen grond, die haar toekwam, of, waarover zy ten minſte Jurisdictie hadt: 't welk, vroeg in de zeſtiende (*f*), zo niet reeds in de vyftiende eeuwe, geſchied is. De galg en de put onder dezelve, die van gebakken ſteen is opgehaald, is meermaalen vernieuwd geworden. Hoe 't met de Volewyk geſteld geweeſt zy, terwyl Amſterdam de Spaanſche zyde hieldt, en de Staatſchen meeſter van Waterland waren, in en na 't jaar 1572, vind ik nergens aangetekend. Doch 't is zeer te vermoeden, dat de Stad toen veel afbreuk in haar regt aldaar geleeden zal hebben. En vind ik, dat zy 't Veer op de Volewyk en op Waterland, welk zy, in de zeſtiende eeuwe, bezat, tot in 't najaar van 1568, verhuurd heeft, doch, na dien tyd, niet meer (*g*). Na de verandering der Regeeringe, heeft zy zig, in dit haar regt, wederom begonnen te handhaaven. Uit een *Regiſter der Schouwen van de Volewyk*, welk ter Theſaurie bewaard wordt, en van 't jaar 1620 tot het jaar 1665 loopt, zie ik, dat Burgemeeſteren van Amſterdam, van 't jaar 1620 af, jaarlyks, eenen Schout en twee Heemraaden over de Volewyk, uit de Stad, aangeſteld, of *gecontinueerd* hebben. Ook werden de twee Waterlandſche Heemraaden, in dien tyd, door Burgemeeſteren deezer Stad, gekooren, uit een dubbel getal, welk, door Regenten van Buikſloot, genoemd was. En deeze verkiezing geſchiedde, op verzoek van die Regenten zelven; gelyk my, uit een egt affchrift van hun Requeſt, gebleeken is (*h*). De Stad hadt, wyders, van 't jaar 1617 af, begonnen te zorgen tegen het afneemen der Volewyk, ten weſten en ten ooſten. Zy verkreeg zig ook, toen reeds, door aankoop, den eigendom van eenige Landeryen, die, voorheen, door byzondere perſoonen, hier of in Waterland, bezeten waren (*i*). Onder anderen, vind ik, dat het *Moniken-Rietland* buiten den Kadyk, in 't begin der voorgaande eeuwe, aan het Burger-Weeshuis deezer Stede heeft toebehoord (*k*). 't Onderhouden en beſchoeijen van 't zuidelyk einde der Volewyk werdt, inzonderheid, noodig geoordeeld, om ſchuuring en diepte te houden voor de Stad; waarom 'er, van tyd tot tyd, in voorzien werdt (*l*); gelyk, tot heden toe, geſchiedt. En heeft hiertoe ook gediend het leggen van een paalen-hoofd, aan den zuidooſthoek van de Volewyk, het *Schelviſchhoofd* genaamd, welk nog, zorgvuldiglyk, onderhouden wordt. In 't jaar 1631, werdt, by de Vroedſchap, in

(*b*) Handv. *bl.* 2.
(*c*) Handv. *bl.* 337.
(*d*) V. *Deel*, I. *Boek*, *bl.* 7.
(*e*) *Zie, onder anderen*, de oude Kaart van Amſtelland en Waterland, *voor de* Handveſten.
(*f*) *Zie* hier voor, *bl.* 8.
(*g*) Regiſt. der Ambagtsh. van Amſterveen, *beruſtende ter Theſaurie*, *f.* 55.
(*h*) Regiſt. der Schouwen van de Volewyk, *beruſtende ter Theſaurie*, *f.* 3.
(*i*) Reſol. Vroedſch. N. 12. 4 *April*, 13 *July* 1617. *f.* 105 17 *verſo*.
(*k*) Groot-Memor. N. XI. *f.* 136.
(*l*) Reſol. Vroedſch. *N.* 21. 16 *July* 1655. *f.* 267.

AMBAGTSHEERLYKHEDEN.

in beraad gelegd, om een' ryweg te maaken door de Volewyk, tot aan den Waterlandschen dyk, en, van daar af, verder, tot aan de Beemster en de Purmer (*m*). Doch 't werk hadt toen geenen voortgang. In 't jaar 1662, werdt niet alleen een ryweg, maar ook eene Trekvaart gemaakt door de Volewyk, tot aan den dyk te Buiksloot toe: van waar, vervolgens, eene Trekvaart geschooten is, over Monikendam en Edam, en over Purmerende, naar Hoorn. Tot de vaart en ryweg door de Volewyk, werden meer dan zestien Perceelen Lands, die der Stad toekwamen, vergraaven (*n*). Het Veer op Buiksloot komt alleen aan de Stad toe. En de weg en vaart door de Volewyk wordt onderhouden, uit eene gabelle; om welke te heffen, een *Tolhuis*, aan 't zuidwest-einde der Volewyk, door de Stad, gebouwd is. Dit Tolhuis is de eenigste wooning in de Volewyk. De Stad heeft, van tyd tot tyd, alle de Landeryen van de Volewyk ingekogt, en bezatze reeds, in 't jaar 1663, na welken tyd, de geregelde schouw en naschouw over den Volewykschen Zomerdyk opgehouden is (*o*). De Volewyks-Landen zyn, tegenwoordig, in veel beter staat dan zy plagten, en worden, door de Thesaurie, verhuurd. De Volewyk werdt, in 't begin der voorgaande eeuwe, gerekend, een honderd en twintig *deimpten*, of tagtig morgen Lands, groot te zyn (*p*). De aanstelling van eenen Schout of Dykgraaf, gelyk hy, sedert, genoemd is, en van drie Heemraaden van de Volewyk, door Burgemeesteren van Amsterdam, waarvan my, beide in de zestiende en zeventiende eeuwe, blyken voorgekomen zyn (*q*), schynt, niet altoos, geregeld geschied te wezen. Tegenwoordig, is 'er egter nog een Dykgraaf van de Volewyk, zynde de Heer en MR. GERRIT HOOFT, Burgemeester. De Burgemeester *Joan van de Poll* is de eerste geweest, aan wien deeze titel, in de plaats van dien van Schout, die, te vooren, gevoerd was, in den jaare 1660, opgedraagen werdt (*r*). De Schouten van de Volewyk plagten, als daartoe, op den negenden July des jaars 1621, byzonderlyk, door Burgemeesteren, gemagtigd zynde, eenen Substituit-Schout onder zig aan te stellen, daartoe, gemeenlyk, verkiezende eenen ingelande, die te Buiksloot woonagtig was (*s*). Doch tegenwoordig draagt de Ontvanger der gabelle, die in het Tolhuis woont, den naam van *Schout van de Volewyk*, en handhaaft de Keuren, die, nu en dan, wegens de Volewyk, gemaakt worden. Het Tolhuis is, te gelyk, eene herberg, van waar men een bevallig uitzigt heeft op de Stad, en op de breede Laag schepen in 't Y. Sedert het af breeken der Oude-Stads herberge, is, aan dit huis, een vertrek gebouwd, tot geryf van zulken, die, na 't sluiten der boom, voor de Stad komen (*t*), en, voor deezen, hunnen intrek in de Oude-Stads-herberg plagten te neemen.

Tolhuis.

AMBAGTSHEERLYKHEDEN.

Westwaards van de Volewyk, tusschen de Buiksslooter-Kerk en den Oostzaaner-Overtoom, buiten de Vryheid van Amsterdam, legt een stukje buitendyks Land van niet meer dan vier morgen, de *Kaale Nes*, of blootelyk de *Nes* genaamd. Amsterdam kogt dit stukje Lands, in 't jaar 1618 (*u*), om dat het, behoorlyk beschoeid zynde, even als de Volewyk, dienen kon, om schuuring en diepte te houden voor de Stad. De Waterlandsche Dorpen ondernamen, in de voorgaande eeuwe, tot twee reizen toe, in 't jaar 1655 en in 't jaar 1661, eene doorvaart te graaven, in 't Rietland tusschen den dyk en de Nes; 't welk dit Land, t'eenemaal, onbekwaam gemaakt zou hebben, tot het einde, waartoe de Stad het hadt aangekogt. De eerste reize werdt de doorgraaving, van wege de Stad, geweldigerhand, belet (*v*). Doch de tweede reize, kwamen Burgemeesteren met Dykgraave en Heemraaden van Waterland overeen, dat die van Waterland het Rietland nimmer doorgraaven zouden: en, zo 't, by ongeluk, afspoelen mogt, gedoogen, dat het, door de Stad, beschoeid en bepaald werdt, mids deeze hun daartegen twee duizend vyf honderd guldens uitkeerde 't Verdrag werdt, den dertienden February des jaars 1662, geslooten, en, sedert, ter wederzyde, bekragtigd (*w*). Het houdt nog tegenwoordig stand. De Schout van de Volewyk doet, by gelegenheid, den schouw over de Nes.

Nes of *Kaale Nes*.

VIII. Heerlykheid van URK en EMMELOORD.

In de Zuiderzee, tusschen Enkhuizen en Kampen, leggen twee Eilandjes, het klein ste en westelykste *Urk*, het grootste en oostelykste *Schokland* genaamd. Urk is, van de dertiende eeuwe af, geagt tot Holland te behooren. Doch Schokland, waarop twee Dorpen leggen, *Emmeloord* in 't noorden, en *Ens* in 't zuiden; behoort, gedeeltelyk, tot

(*m*) Resol. Vroedsch. *N.* 16. 7 *Maart* 1631. *f.* 193.
(*n*) Aantekeningen van Secretarissen, *berustende ter Thesaurie*, op 't jaar 1659.
(*o*) Regist. der Schouwen van de Volewyk *f.* 79 *verso*.
(*p*) Groot-Memor. *N.* XI. *f.* 136.
(*q*) Groot-Memor. *N.* I. *f.* 246. Resol. *van den* Oud-Raad van Burgem. 20 *May* 1620. *f.* 42.
(*r*) Register der Schouwen van de Volewyk *f.* 79 *verso*.
(*s*) Register *als vooren f.* 4, 18 *verso*, 79.
(*t*) Resol. *van den* Oud-Raad van Burgemeest. 24 *April* 1755. *bl.* 36.
(*u*) Resol. Vroedsch. *N.* 12. 4 *April*, 13 *July* 1617. *f.* 10, 17 *verso*. Groot-Memor. *N.* II. *f.* 277 *verso*.
(*v*) Resol. Vroedsch. *Lt.* C. 21 *Dec.* 1661. *f.* 173 *verso*.
(*w*) Resol. Vroedsch. *Lt.* C. 27 *Febr.* 1662. *f.* 186. Handv. *bl.* 337.

Ambagtsheerlykheden.

tot Holland, gedeeltelyk, tot Overyſſel. Emmeloord legt in 't Hollandſch; Ens in 't Overyſſelſch gedeelte van Schokland. De Stad Amſterdam heeft de Ambagtsheerlykheid van

URK *en* EMMELOORD,

in de voorgaande eeuwe, gekogt, waarom wy noodig agten, beide deeze Plaatſen, hier, kortelyk, te beſchryven.

Eilandje Urk. Gelegenheid.

URK is, zo men wil, van ouds, veel grooter geweeſt; doch kan nu naauwlyks een uur gaands in den omtrek haalen (*x*). 't Is, op zyn langſt, vierhonderd en vyftig roeden lang, en, op zyn breedſt, twee honderd roeden breed. De Zuiderzee heeft, in vroeger' tyd, een goed gedeelte van het Eiland afgeſpoeld. Men plagt, nog in de voorgaande eeuwe, ooſtwaards en zuidwaards van Urk, twee plaatſen aan te wyzen, waar weleer Kerken en huizen geſtaan hadden. De vaartuigen, die tuſſchen Urk en Schokland aan den grond raakten, plagten, dikwils, op overblyſſels van ſteenen huizen te ſtooten. Ook ſcheuren 'er de Viſſchers, nog ſomtyds, hunne netten aan. De grond van 't Eilandje is ten deele zandagtig, ſchoon met ſteengruis bezet: ten deele ſteenagtig, en, op ſommige plaatſen, vooral noordooſtwaards, zo laag, dat het water, ſomtyds, in of voor de huizen ſtaat. In de laagte, wordt hooi gewonnen. Tuſſchen Urk en 't Enkhuizer zand, loopt een diep, het *Val van Urk* genaamd, waar de zee, ſomtyds, zeer hol ſtaat, en geweldiglyk klotſt tegen 't Eiland. Op Urk, zyn omtrent twintig waterputten, die vier of vyf vademen diep, en rondsom met ſteenen opgehaald zyn. Het water, in deeze putten, is bruin, of geelagtig, en eenigszins brak. Doch een derzelven heeft zeer blank water, welk men gemeend heeft te ryzen of te daalen, naar dat de Yſſel, die by Kampen in de Zuiderzee valt, hoog of laag was. Doch my is verzekerd, dat het water deezer put regenwater is, welk van de hoogte afzypelt, en toe- of afneemt, naar dat 'er veel of weinig regen valt. Op Urk is, tegenwoordig, niet meer dan éene Kerk. De Predikant, die dezelve bedient, behoort onder de Claſſis van Enkhuizen. De Ledemaaten der Gemeente verkiezen den Predikant, ten overſtaan van eenen afgezonden uit de Claſſis. Doch de Ambagtsheer heeft het regt van goed- of afkeuring. De Kerk van Urk, door zwaaren ſtorm, zynde ingeſtort, is, in 't jaar 1716, herbouwd. 't Huis van den Predikant werdt, in 't jaar 1736, van nieuws, opgetimmerd. Men vindt een goed getal van ſteenen huizen op het Eiland. 't Getal der huizen in 't geheel was, volgens de Lyſt van den jaare 1632, zeven en veertig. In 't jaar 1749, werden 'er drie en zeſtig geteld: dat der opgezetenen beloopt omtrent vier honderd. Zy zyn, tegenwoordig, allen Gereformeerd; geneeren zig, voor 't grootſte gedeelte, met viſſchen, en brengen of Both, of ook wel Kabbeljaauw, Schelviſch, Tarboth, Schol en Tongen, te Amſterdam en elders, ter markt. Men heeft eene Zeilenmaakery en Taanery op 't Eiland. 't Land van Urk is vol groote ſteenen, die, voormaals, ten behoeve van den Heer, plagten verkogt te worden: doch, ſedert veele jaaren, tot zeeweering dienen. Voor 't overige, heeft men 'er bouw- en hooiland. Men heeft weinige boomen op Urk, en eene gemeene weide, waar veertig of vyftig koeijen geweid worden. Men plagt 'er, van ouds, de gewoonte te hebben van, eens 's jaars, naar de Papegaai te ſchieten: doch zulks is, na 't jaar 1655, niet meer geſchied. De mans gaan in viſſchers gewaad: de vrouwen, even als die van de Streek, tuſſchen Hoorn en Enkhuizen. Urk wordt, zo wel als Schokland, met veel moeite en koſten, beſchermd tegen de aanvallen der zee, om dat beide deeze Eilandjes, dikwils, eene ſchuilplaats verſtrekken, voor zulken, die de Zuiderzee bevaaren, en van eenen ſtorm beloopen worden. Ook zyn 'er, op Urk, vier perſoonen door 't Geregt geſteld, die byzonderlyk verpligt zyn, den verlegenen zeeluiden byſtand te bewyzen. In 't jaar 1617, werdt, aan 't zuidweſt-einde van Urk, onder 't opzigt van den Heere *Gerrit Jacob Witſen*, Burgemeeſter van Amſterdam, een Vuurtooren geſteld, die, ſedert, meer dan eens, Landwaards in, heeft moeten verzet worden; doch van de uiterſte noodzaakelykheid is, tot beveiliging der vaarte langs de Zuiderzee. Het ſtrand omtrent den Vuurtooren is ſterkſt beſchoeid.

Het Dorp Emmeloord.

EMMELOORD, oudtyds *Emmelwaarde* genaamd, beſlaat het noord-ooſtelyke gedeelte van het Eilandje Schokland, en is met een dykje, de *Landſcheiding* genaamd, geſcheiden van Ens. 't Eilandje is, rondsom, met een' kadyk omringd, waarop en aan, de huizen ſtaan, en voor welken, eene zwaare gording van paal- of kiſtwerk legt. Buiten de gording, aan de noordweſtzyde, legt eenig rietland, welk zeer veel toebrengt, om den ſlag van 't water te breeken. De geſteldheid van Schokland, en van Emmeloord in 't byzonder is t'eenemaal onderſcheiden van die van Urk. 't Land is hier moeraſſig en gebroken. Het ſtaat, met naame

(*x*) Vetbaal *van den jaare* 1661. *in 't* Groot-Memor. N. N. *f.* 63 *verſo.*

AMBAGTSHEERLYKHEDEN.

aan de weſtzyde, waar, in 't jaar 1766, onder Ens, nog vier en twintig roeden paalwerk geheid zyn, zeer bloot voor overſtrooming. 't Water plagt 'er, by laag getyde, door duikers, geloosd te worden: doch deeze duikers zyn vervallen. In 't jaar 1632, werden, voor Emmeloord, zeven en veertig huizen, in de Lyſt der Verpondingen, gebragt. Eenigen zyn, in 't midden, afgeſchooten, en worden, door twee huisgezinnen, bewoond. 't Getal derzelven is, ſedert, merkelyk, toegenomen. Doch in 't jaar 1749, zyn de Kerk, die, in een bovenvertrek van 't huis des Schoolmeeſters, gehouden werdt, en wel vier en dertig huizen, door den brand, verteerd geworden. De meeſte huizen zyn, ſedert, wederom opgebouwd. Ook het huis des Schoolmeesters, voor rekening van de Stad Amſterdam. De Predikant van Ens, die tot de Claſſis van Kampen in Overyſſel behoort, is ook Predikant van Emmeloord. Doch toen, in 't jaar 1672, Kampen in de magt der Franſchen geraakt was, werdt hy, voor eenen tyd, onder de Claſſis van Amſterdam gebragt (*y*). Hy geniet, als Predikant van Emmeloord, gaadje van de Stad Amſterdam, en is gewoon, om de twee of drie weeken, de School aldaar te bezoeken; doch hy predikt 'er tegenwoordig [in 1766] niet. Ook zyn 'er, in Emmeloord, maar zeer weinige Gereformeerden. Men heeft 'er eene Roomſche Kerk, waar de dienſt, voor de meeſte opgezetenen der Plaatſe, door eenen weereldſchen Prieſter, wordt waargenomen. Deeze Kerk en 't Huis des Schoolmeeſters zyn de eenigſte ſteenen gebouwen in Emmeloord. De meeſte huizen ſtaan, op eene ry, langs den beſchoeiden kadyk, en voor dezelven, legt eene ſtraat. Het getal der opgezetenen kan omtrent twee honderd haalen. Zy geneeren zig, zo wel als die van Ens en Urk, genoegzaam allen met viſſchen. Voormaals, plagten ſommigen, met hunne eigene kaagen, of koffen, door 't land te vaaren, en graanen en andere waaren in 't Noorderkwartier te ſlyten Doch dit heeft, ſedert lang, byna geene plaats meer. De dragt der vrouwen op Schokland is ongemeen. Zy hebben rokken aan, die haar maar even aan of op de kuiten komen, en de melkſters draagenze nog korter. De meeſte vrouwen zyn gewoon, haar hoofdhair, dikwerf, met Loog of Zeep, te waſſchen, om 'er dus eene geele verw op te brengen; waartoe de heete Zomer-zon ook veel medewerkt. Ook hebben de meeſte dogters en vrouwen geel hair, welk haar, aartiglyk, met gekrulde lokjes, voor 't voorhoofd, en in den nek hangt.

(*y*) Reſol. Vroedſch. *Lr.* I. 9 *Oſtob.* 1673. *f.* 247.

AMBAGTSHEERLYKHEDEN.

Hiſtorie van Urk en Emmeloord.

Urk is, reeds in de tiende eeuwe, bekend geweeſt, indien 'er, gelyk ten hoogſte waarſchynlyk is, van gewaagd worde, in eenen Giftbrief van Keizer Otto den Grooten van den jaare 968; waarby *Urch in pago Salo*, nevens *Nardinclant*, dat is, Gooiland, en andere goederen, aan de Abtdye van Elten, door Wichman, Graave van Zutfen, geſtigt, wordt opgedraagen (*z*). In eenen anderen brief van Otto den III. van den jaare 996, en tot beveſtiging van den voorgaanden ſtrekkende, wordt *Urck*, insgelyks, vermeld. Ook blykt, uit den zelven, niet donkerlyk, dat men, door *Pagus Salo*, waarin *Urch* geplaatſt wordt, de Landſtreek *Salland* in Overyſſel verſtaan moet (*a*): 't zy dat Urk toen nog aan 't vaſte Land gehegt ware; 't zy, gelyk my waarſchynlyker voorkomt, dat het gebied van Salland zig over het Eiland hebbe uitgeſtrekt. De Abtdis van Elten ſtondt, in 't jaar 1280, *Nardingerlant* met zyn toebehooren af aan Floris den V., Graave van Holland (*b*): en, by deeze gelegenheid, is Urk, agt ik, ook aan Holland gekomen, ſchoon het, in den Opdragtbrief, niet byzonderlyk genoemd wordt. In 't jaar 1309, ter gelegenheid van eenige onluſten tuſſchen de Stigtſchen en Friezen, waarin zig ook de Hollanders geſteken hadden, droegen die van Stellingwerf, de Lemmer en de Kuinder de inkomſten der Kerke van Urk op aan de Abtdye van Staveren (*c*). Doch of deeze opdragt van kragt geweeſt zy, en hoe lang zy ſtand gehouden hebbe, vind ik nergens gemeld. In 't jaar 1368, werdt *Roderik van Voerſt*, door Hertoge Albrecht, Ruwaard van Holland, met Urk, verlyd. Het ſchynt, ſedert, eenen geruimen tyd, door den huize van Voorſt en Keppel, bezeten te zyn (*d*). In eenen brief van Graave Willem den VI. van den agtſten February des jaars 1407 [1408], leeſt men, dat beide Urk en Emmeloord, toen *Emelwairde* genaamd, altoos, ter leen gehouden waren van de Graaven van Holland. Urk, aan de zuidzyde van de Kerk, toen *die Oelff* genaamd, en *half Emelwairde*, welk in bezit was van *Dirk van Zwieten*, werdt toen aan *Joanna*, Vrouwe van Voorſt en Keppel, toegeweezen (*e*). Doch in 't jaar 1412, werdt *Herman van Kuinder*, door den zelfden Graave, verlyd met de Heerlykheid van

(*z*) *Vide* Fundat. Sacrar. aliq. Aedium *in* MATTHÆI Anal. *Tom.* III. *p.* 454.

(*a*) *Vid.* PONTANI Hiſtor. Geld. *Libr.* V. *p.* 72. *coll. Libr.* VI. *p.* 103.

(*b*) Fundat. Sacr. Aedium *in* MATTHÆI Anal. *Tom.* III. *p.* 458.

(*c*) *Zie* WINSEMIUS Chron. van Friesl. *bl.* 188.

(*d*) *Zie* G. F. BARON THOE SCHWARTZENBERG Regiſter op 't Groot Charterb. van Friesl. *bl.* 19, 24.

(*e*) MIERIS Charterb. IV. *Deel*, *bl.* 48.

Ambagts-heerlykheden.

van *Urck ende van Emelwairde*, die zyn Vader, ook *Herman van Kuinder* genaamd, voormaals, bezeten, en aan Dirk van Zwieten opgedraagen hadt (*f*). *Otto van Asperen*, Heer van Voorſt, en *Joanna*, zyne egtgenoote, ſtonden toen af van het regt, welk zy op Urk en Emmeloord hadden (*g*), en hun, nog in 't jaar 1408, opgedraagen was. Ten deezen tyde, was 'er een Slot op 't Eiland Urk. En Herman van Kuinder beloofde, by eenen Brief van den agtſten February des jaars 1415 [1416], beruſtende ter Regiſterkamer van Holland, dit Slot, altoos, tot een open huis voor den Graave van Holland, te zullen houden, en 's Graaven onderzaaten, nimmer, uit het zelve, te zullen beſchadigen (*h*). De zelfde Herman van Kuinder deedt, wegens *die Heerlichede van Oerck ende van Emelwerde, mit allen hoeren toebehoeren*, hulde aan Vrouwe Jacoba, in 't jaar 1417 (*i*). In ſommige Aantekeningen, wordt gemeld, dat Hertog Karel van Bourgondie de Heerlykheid van Urk en Emmeloord, omtrent den jaare 1470, aan *Gerrit Entszoon*, Burgemeeſter van Enkhuizen, die hem merkelyke dienſten gedaan hadt, geſchonken heeft (*k*). Na hem, is de Heerlykheid van Urk en Emmeloord geraakt in het oude Utrechtſche Huis van *Zoudenbalch*. En vind ik, dat *Evert Zoudenbalch* deeze Heerlykheid, nog voor 't einde der vyftiende eeuwe, bezeten heeft. Ook was *Gerard Zoudenbalch* Heer *tot Urk en Emeloord*, tot omtrent het einde der zeſtiende eeuwe. Zy waren beide Dykgraaven van den Lekkendyk bovensdams. Onder de Schepenen van Utrecht van 't jaar 1576, vind ik ook eenen *Gerrit Zoudenbalch tot Urck* (*l*), waarſchynlyk, den zelfden met den laatſtgemelden. Zyne Weduwe, *Barbara van Abkoude*, is, na hem, Vrouw van Urk en Emmeloord geweeſt; gelyk blykt, uit zekere beeldtenis, die in de Kerke van Urk plagt te zien te zyn. Vervolgens, is de Heerlykheid geraakt in 't huis van *van der Werve*, van welk de Stad Amſterdam dezelve, in 't jaar 1660, gekogt heeft (*m*); gelyk wy, reeds elders (*n*), hebben aangetekend. Zy onderhoudt de Vuurboet, op het Eiland Urk (*o*). Doch 't Eiland zelf wordt, tegen 't afneemen, met paal- en ſteenwerk, beſchermd, op koſten van Holland en van de Stad Amſterdam; welke Stad, ſomtyds, een derde gedeelte, in dezelven, gedraagen heeft (*p*). Ens, moet, volgens eene ſchikking, in 't jaar 1710, gemaakt, door Holland, Friesland en Overyſſel, onderhouden worden. Holland draagt agttien, Friesland tien, en Overyſſel twee en dertig in de zeſtig. Doch 't onderhoud van Emmeloord komt ten laſte van Holland alleen. In 't jaar 1737, zogt Holland deszelfs aandeel in het onderhoud van Ens te doen verminderen, te meer, om dat de twee andere Provincien niets betaalen wilden, tot het onderhoud van Emmeloord (*q*). Doch zulks gelukte niet. Ondertuſſchen, loopen de koſten op het onderhoud van beide de Eilandjes zo hoog, en Amſterdam heeft 'er zulk een' zwaaren laſt van, dat 's Lands Staaten aan de Stad, reeds tot tweemaalen toe, Octroi verleend hebben, om eene Lotery, ten behoeve van Urk en Emmeloord, op te regten; eens in den jaare 1710 (*r*), en eens in den jaare 1752 (*s*). Ook is Amſterdam, in 't jaar 1711, geregtigd verklaard, om, wegens 't ankeren aan Emmeloord, zo veel ankergeld te heffen, als Friesland en Overyſſel vorderen, wegens 't ankeren aan Ens, te weeten, dertig ſtuivers van ieder ſchip, welk, in geene der drie Provincien, t'huis hoort (*t*).

Ambagts-heerlykheden.

't Geregt van Urk beſtaat uit den Schout, die te gelyk Secretaris is, en door Burgemeeſteren van Amſterdam wordt aangeſteld, en vyf Burgemeeſters. De Burgemeeſters, die ook Schepens zyn, plagten, by hunne aanſtelling, geenen eed te doen. Doch de Heer *Nicolaas Witſen*, Burgemeeſter van Amſterdam, Ambagtsheer van Urk en Emmeloord zynde, heeft, in 't jaar 1709, den gewoonlyken Schepens-eed, op Urk, in gebruik gebragt (*u*). In 't jaar 1668, verordeelde het Geregt van Urk een vrouwsperſoon tot het Vrouwen-Tugthuis of Spinhuis deezer Stad, die 'er, tot in 't jaar 1679, zat, en toen, door Burgemeeſteren, ontſlaagen werdt (*v*). 't Geregt van Emmeloord beſtaat, insgelyks, uit een' Schout en vyf Burgemeeſters: van welken het eene jaar drie en 't andere jaar twee afgaan. De verandering der Regeeringe geſchiedt omtrent Paaſchen. De dienende Burgemeeſteren maaken de nieuwe Keur, die, door den Ambagtsheer, beveſtigd wordt. Het hoog Geregt over Urk en Emmeloord ſtaat ook aan den Ambagtsheer, met wien, Schout en Burge-

Regeering.

(*f*) Mieris Charterb. IV. *Deel*, *bl.* 196.
(*g*) Mieris Charterb. IV. *Deel*, *bl.* 210.
(*h*) *Uit* Aantek. van Burgem. N. Witsen.
(*i*) Mieris Charterb. IV. *Deel*, *bl.* 428.
(*k*) Brandt Enkh. *bl.* 30.
(*l*) van de Water Utr. Placaatb. II. *Deel*, *bl.* 95. III. *Deel*, *bl.* 174.
(*m*) Koop-Contract *van* 4 *Oct.* 1660. *in't* Vertrek der Thesaurie, *Nieuwe Laade* V. *Lt.* A.
(*n*) H. *Deel*, XVII. *Boek*, *bl.* 600.
(*o*) Handv. *bl.* 335.
(*p*) Reſol. Vroedſch. *Lt.* V. 6, 11 *Sept.* 1691. *f.* 152, 162.
(*q*) Reſol. Vroedſch. *Lt.* LL. 10 *Sept.* 1737. *f.* 216 *cuz.* Muniment-Regiſt. *N.* 21. *f.* 215.
(*r*) Groot-Memor. *N.* IX. *f.* 111 *verſo.*
(*s*) Groot Memor. *N.* XI. *f.* 163, 165 *verſo.*
(*t*) Handv. *bl.* 336.
(*u*) *Uit* Aantek. van Burgem. N. Witsen.
(*v*) Groot-Memor. *N.* VI. *f.* 254 *verſo.*

AANDEEL IN SURINAME.

gemeesteren, in *Crimineele* zaaken, komen raadpleegen. Op Urk en Emmeloord, worden geene Verpondingen, noch Impoſten op de verteeringe geheeven. Doch Emmeloord betaalt zeker jaarlykſch regt, onder den naam van *Proclamatiegeld*, aan de Droſten van Salland en Vollenhoven, in Overyſſel.

Naamen der AMBAGTSHEEREN.

De volgende Heeren zyn, ſedert het jaar 1660, van wege de Stad, tot Ambagtsheeren van Urk en Emmeloord aangeſteld:

1660. ANDRIES DE GRAEF.
1672. Mr. COENRAAD VAN BEUNINGEN.
1679. JOAN HUYDECOPER.
16 . JACOB JACOBSZ. HINLOPEN.
1705. Mr. NICOLAAS WITSEN.
1718. GERBRAND PANCRAS MICHIELSZ.
1721. Mr. JAN VAN DE POLL.
1746. Mr. WILLEM MUNTER.
1749. WILLEM GIDEON DEUTZ.
1757. Mr. DANIEL DE DIEU.
1766. Mr. JONAS WITSEN.

Aandeel der Stad in de VOLKPLANTING *van* SURINAME.

De Stad bezit verſcheiden' Leengoederen, in Holland, in 't Stigt en elders. Doch onder de voornaamſten, moet gerekend worden haar aandeel in de *Colonie* of *Volkplanting* van

SURINAME,

Gelegenheid.

in Zuid-America, die van de algemeene Staaten der Vereenigde Nederlanden ter Leen gehouden, of onder de oppermagt derzelven bezeten wordt.

SURINAME, in 't Landſchap Guiana, tuſſchen de zes en zeven graaden Noorderbreedte, aan eene rivier van den zelfden naam, gelegen, ſtrekt zig, zo men wil, wel dertig mylen boven den mond dier Riviere uit. Twee mylen opwaards, ſtaat eene ſterkte, *Zelandia* genaamd, die 't Vlek *Paramaribo* dekt, welk omtrent vier honderd huizen groot is. Nog hooger, legt het kleine Dorp *Zandpunt*: en meer Landwaards in, het Dorp de *Savane*, welk meeſt door Jooden bewoond wordt. De Labadiſten hebben, nog hooger op, eenige Plantaadjen aangelegd. Aan de ſamenvloeijingen der verſcheiden' Rivieren, die de Landſtreek doorſnyden, zyn nog eenige ſterkten geſtigt: en langs de menigvuldige takken der ſtroomen, zyn alomme Suikermolens gebouwd, en Koffy- en Suiker-Plantaadjen aangelegd. Het getal deezer Plantaadjen wordt, tegenwoordig, op meer dan vier honderd begroot.

Wy hebben elders gemeld, by welke gelegenheid, Suriname, door de Zeeuwen, op de Engelſchen veroverd, en ſedert aan de Weſtindiſche Maatſchappye verkogt zynde, in 't jaar 1683, voor een derde gedeelte, door de Stad, en, voor een derde gedeelte, door *Cornelis van Aerſſen*, Heere van Sommelsdyk, overgenomen is; terwyl de Weſtindiſche Maatſchappy het overige derde gedeelte aan zig behieldt (*w*). Deeze drie Leden maaken de SOCIETEIT of het GENOOTSCHAP *van* SURINAME uit. De ingezetenen der Vereenigde Nederlanden mogen, vryelyk, op Suriname handelen, en zig in de Volkplanting nederzetten. Doch ieder ingezeten moet, jaarlyks, een hoofdgeld van vyftig ponden ſuikers opbrengen, ten behoeve van de Societeit, die, daarenboven, drie guldens van 't laſt vordert van alle de ſchepen, die in de Rivier van Suriname komen, en een Waaggeld van twee en een halve guldens van de honderd der waarde van alle Koopmanſchappen, die daar verkogt, of van daar herwaards gezonden worden.

AANDEEL IN SURINAME.

Regeering.

De beſtiering der Societeit ſtaat, hier te Lande, aan eenige DIRECTEUREN, die, door ieder Lid, worden aangeſteld, in zulk een getal, als elk Lid goedvindt: alzo 'er, in de Vergaderingen der Directeuren, die, op den eerſten Woensdag van elke maand, in het Weſtindiſche Huis, gehouden worden, niet by hoofden, maar by Leden geſtemd wordt, zo dat 'er in 't geheel maar drie ſtemmen zyn. De Directeurs trekken geene wedden ten laſte der gemeene Maatſchappye. Elk Lid beloont dezelven, naar zyn welgevallen. De Stad heeft thans vier Directeurs in de Societeit van Suriname, die door Burgemeeſteren worden aangeſteld, en met elkanderen een tiende gedeelte genieten van de zuivere uitdeeling, die de Stad trekt uit de Societeit, mids dit tiende, jaarlyks, niet meer dan vyf duizend guldens beloope (*x*). De Weſtindiſche Maatſchappy heeft ook vier Directeurs in de Societeit. Doch het Huis van Sommelsdyk niet meer dan drie. Den Directeuren is een Secretaris toegevoegd. Voorts, zyn 'er verſcheiden' Boekhouders en andere Bedienden der Societeit.

De Regeering der Volkplantinge in America ſtaat aan eenen *Gouverneur* en twee *Raaden*, een' *Raad van Politie en Crimineele Juſtitie*, uit tien Raadsheeren beſtaande, en een' *Raad van Civile Juſtitie*, die uit zes Raadsheeren beſtaat. De Gouverneur is aan 't hoofd van beide de Raaden. Ieder Raad heeft

(*w*) *Zie* II. *Deel*, XX. *Boek*, *bl.* 669. Handv. *bl.* 265.
(*x*) Reſol. Vroedſch. *L*r. LL. 6 *Novemb.* 1738. *f.* 415.

Aandeel in Suriname.

heeft zynen Secretaris. Voorts, is 'er een Fiskaal, die tot den Raad van Politie en Crimineele Juſtitie behoort. De Gouverneur, Raaden en andere hooge Amptenaars houden hun verblyf en Vergaderingen aan het Vlek Paramaribo, alwaar ook eene *Kamer van Commiſſariſſen van kleine Zaaken* en eene *Wees- en onbeheerde Boedelkamer* haare zittingen houden. In de Sterkten der Volkplantinge, leggen, gemeenlyk, vier Compagnien voetvolk. Voorts, zyn de Burgers in agt vendelen verdeeld, van welken 'er twee uit Paramaribo, en de overigen, uit de andere deelen der Volkplantinge, byeen verzameld zyn. Onder deeze Burgervendelen, is 'er ook een van de Joodſche Natie. In Suriname, zyn drie Gereformeerde Kerken, die, door drie Nederduitſche, en eenen Franſchen Predikant, bediend worden. Zy worden, door de ingezetenen der Volkplantinge, betaald. Ook is, onlangs, aan Paramaribo, eene Lutherſche Kerk geſtigt, die, door éénen Predikant, bediend wordt. Jaarlyks, wordt 'er eene Kerkelyke Vergadedering der Gereformeerden aan Paramaribo gehouden, waarin een Raadsheer uit den Raad van Politie, als *Commiſſaris politicq*, voorzit (*y*).

De Planters in Suriname, voor eenige jaaren, eenige merkelyke onderſteuning noodig hebbende, om hunne Plantaadjen behoorlyk te bebouwen, en 'er rykelyker inkomſten van te trekken dan zy plagten, werdt 'er, hier te Lande, en voornaamlyk in deeze Stad, eene aanzienlyke ſomme, ten hunnen behoeve, van byzondere perſoonen opgenomen. De Stad zelve, byzonder belang hebbende by de welvaart der Planteren, nam voor dertig duizend guldens deel in deeze geld-ligting (*z*).

Regt der Stad over Meeren, Polders, Dyken, Wegen en Vaarten: als

Wy komen nu tot het regt, welk de Stad heeft in of over verſcheiden' Meeren, Polders, Dyken, Wegen en Vaarten: welk, ten deele, in den eigendom, ten deele, in eene beheering, of toezigt over dezelven, gelegen is. Wy beginnen met de

I. Watergrafts- of Diemer-Meer.

Watergrafts- *of* Diemer-Meer,

Gelegenheid.

tegenwoordig, eene bedykte Polder, aan de ooſtzyde van den Amſtel, een vierdendeel uur gaands, of wat minder, van de Stad Amſterdam, weſt- en noordwaards van den Diemer ban en groote Duivendrechtſche Polder, en zuidwaards van de Outewaaler- of Over-Amſtel-Polder gelegen. Twee wegen zyn 'er, van Amſterdam naar de Diemer-Meer: de kortſte, langs den Outewaaler-weg, buiten de Muider-poort, en de langſte, buiten de Weesper-poort, langs de ooſtzyde des Amſtels.

Polders, Wateren, Dyken en Wegen.

Naamsreden.

Zy heeft den naam van *Diemer-Meer* gekreegen, naar het nabygelegen Dorp *Diemen*; en dien van *Watergrafts-Meer*, die de oudſte is van de twee (*a*), en waarvoor nu, in 't gemeen, *Watergraafs-Meer* geſchreeven wordt, zo 't ſchynt, naar eene *graft* of *gegraaven vaart*, die, van ouds, tot in de Meer plagt te loopen, en, vermoedelyk, naar de *Ryker-ſloot*, zynde de vaart, die zig, langs Diemerbrug, tot de Meer toe uitſtrekt, en reeds in de zeſtiende eeuwe in wezen was; gelyk, uit de oude Kaart van *Jooſt Janszoon*, van welke een gedeelte voor de meeſte uitgaaven der *Handveſten* deezer Stad geplaatſt is, blyken kan.

Hiſtorie.

De Watergrafts-Meer behoorde, eer zy bedykt was, der Stad Amſterdam in eigendom toe. Zy was, ongetwyfeld, een aanhangſel der Ambagtsheerlykheid van Amſterveen of Nieuwer-Amſtel, die de Stad, in 't jaar 1529, van den Heere van Brederode gekogt hadt. In den Verlybrief van Hertoge Albrecht van den jaare 1399, ten behoeve van Koen van Ooſterwyk verleend, wordt 'er, in deeze woorden, gewag van gemaakt: *Item dat Veer en de Viſſcherye ter Meer, vier pondt*: en klaarlyk, in deezen, *die Watergraeu meer, twintich pondt* (*b*). *Dat Veer en de Viſſcherye ter Meer* heeft men, agt ik, naderhand, *het Veer en de Viſſchery te Meerhuizen* genoemd, onder welken naam, ik vind, dat het, in 't jaar 1542, door de Stad, als Ambagtsheer van Nieuwer-Amſtel, verpagt is: gelyk het, nog tegenwoordig, van tyd tot tyd, verhuurd wordt. De Viſſchery van de *Diemermeer*, *genoempt 't Watergraeffmeer*, is, in 't jaar 1543 en ſedert, ook van Stads wege verhuurd (*c*). De Meer hadt, van ouds, door eenen wyden mond, gemeenſchap met den Amſtel, en 't water ſtondt, omtrent deezen mond, veeltyds, vooral by ooſtelyke of noordelyke winden, zo hol, dat 'er de voorbyvaarende ſchepen en ſchuiten zeer door belemmerd, en, ſomtyds, in merkelyk gevaar gebragt werden; waarom niet vreemd ſchynen moet, dat Spieghel gewaagt van het *bruyzen* der *Diemer zê* (*d*). De Vroedſchap leide, derhalve, reeds in 't jaar 1569, in beraad, om eene vaart te graaven, binnen den Zeedyk, langs en om de Meer, tot in den Amſtel; door

(*y*) *Zie wyders* Tegenw. Staat der Vereen. Nederl. I. *Deel*, *bl.* 534 *enz.*
(*z*) Reſol. Vroedſch. *Lr.* QQ. 2 *July* 1751. *f.* 134.
(*a*) *Zie* Handv. *bl.* 338.
(*b*) Handv. *bl.* 209.
(*c*) Regiſt. *van de* Ambagtsh. van Amſterveen enz. *beruſtende ter Theſaurie*, *f.* 36, 40.
(*d*) Hertſpieghel, IV. *Boek*, *vers* 30. *bl.* 69.

POLDERS, WATEREN, DYKEN en WEGEN.

door welke men, van de Stad af, boven in den Amſtel, zou konnen komen, zonder den Mond der Meer voorby te zeilen (*e*). Doch men kwam tot geen beſluit. Dezelfde zaak werdt, na de verandering der Regeeringe, in 't jaar 1583, andermaal in beraad gelegd. Men beſloot toen, te ondertaſten, of, en hoe veel die van Utrecht zouden willen draagen tot de koſten (*f*). Doch 't werk kreeg, ook toen, zyn beſlag niet. In 't jaar 1601, werdt, om 't gevaar, in 't voorbyzeilen der Diemermeer, langs den Amſtel, te voorkomen, beſlooten, den Amſteldyk door te graaven, en twee bruggen in den zelven te leggen (*g*): door welk middel, men, naar 't ſchynt, beoogde, aan 't water der Meere ruimer doortogt te verleenen, en dus de kragt van het zelve te breeken. Maar men ſchynt, zo ver my bekend is, ook dit beſluit niet ter uitvoeringe te hebben gebragt. In 't jaar 1605, werdt belaſt, eene binnenvaart te maaken, door den Amſteldyk, omtrent den mond der Meere (*h*): 't welk ik nogtans ook niet vind geſchied te zyn. Omtrent den aanvang des jaars 1622, deeden de Advokaat *Cornelis van Davelaar* en eenigen zyner medeſtanderen een verzoek aan Burgemeeſteren, om de Diemermeer te mogen bedyken en droogmaaken (*i*). Doch 't liep aan, tot den veertienden May des jaars 1624, eer Burgemeeſteren van Amſterdam daartoe Octroi verwierven van 's Lands Staaten. By dit Octroi, werdt de bedykte grond aan de Stad of derzelver regt verkrygenden, ten eeuwigen dage, in eigendom afgeſtaan, onder eene jaarlykſche Recognitie ten behoeve der Graaflykheid, die nogtans, in 't jaar 1626, te niet gedaan werdt. Voorts, verkreeg de Stad vrydom van Verpondingen en andere Impoſten voor de Meer, geduurende den tyd van vyftien jaaren, die, naderhand, tot op dertig jaaren, verlengd werdt: midsgaders, vryheid van de Graaflykheids tollen, voor altoos: ook regt, om de bedykte Meer te doen regeeren, by eenen Dykgraave, op de benoeming der Hoofd-ingelanden, door of van wege 's Lands Staaten te kiezen, en by eenige Heemraaden en andere gewoonlyke Amptenaars. Dykgraaf en Heemraaden zouden magt hebben, om Keuren op de bedykinge te maaken. Doch het hoog, middelbaar en laag Geregt over alle andere zaaken zou verblyven aan de Graaflykheid, en aan de Amptenaars, door de Graaflykheid, te ſtellen (*k*).

De bedyking werdt hierop ondernomen, en in 't jaar 1629 voltrokken. Burgemeeſteren van Amſterdam, als, van wege de Stad, eigenaars van den bedykten grond, verkogten denzelven, by kavelingen van tien morgen, aan byzondere Perſoonen, alleenlyk, dertig morgen behoudende voor rekening van de Stad, uit hoofde van welken, zy altoos Hoofdingelanden blyven zouden van de bedykte Polder (*l*). Men heeft ook eene *Recognitie* van een gulden van 't morgen 's jaars bedongen, ten behoeve van de Stad. Eenigen verkogten, kort hierna, den gekogten grond aan anderen, zonder daarvan wettige opdragt te doen; 't welk gelegenheid gaf tot een bevel van 's Lands Staaten van den negen en twintigſten November des jaars 1629, volgens welk, alle *Transporten*, en *Hypothecatien*, of geregtelyke belaſtingen van huizen en landen, in de Diemermeer gelegen, voortaan, zouden moeten geſchieden voor Dykgraave en Heemraaden (*m*), die, omtrent dien tyd, voor 't eerſt, waren aangeſteld. 't Liep aan tot in 't jaar 1640, eer 'er, op oefening der hooge en laage Jurisdictie in de Meer, eene nieuwe ſchikking by de Graaflykheids Rekenkamer gemaakt werdt. De Meer lag rondsom in Amſtelland. De hooge Jurisdictie over dezelve ſcheen, derhalve, natuurlykſt, tot het Baljuwſchap van Amſtelland te behooren. Doch wie de laage Jurisdictie toekwame, was moeilyker te bepaalen. De Geregten van Amſterveen, Diemen en Ouderkerk omringden de Meer. Elk van hun ſcheen, derhalve, zulk een gedeelte der laage Jurisdictie over de Meer te moeten hebben, als naaſt aan zynen Ban gelegen ware. Doch waar zig deeze gedeelten, in de Meer, behoorden te ſcheiden, was bezwaarlyker te zeggen, en viel daarover, dikwils, geſchil tuſſchen de Geregten. De Rekenkamer deedt deeze zwaarigheden af, op den tienden May des gemelden jaars, beveelende „ dat de Baljuw van Amſtelland, „ die toen was *Pieter Boudewynsz. van Lok-* „ *horſt*, het hoog, middelbaar en laag Ge- „ regt, met Heemraaden der Diemermeer, „ aldaar, oefenen zou. Doch dat, na zyn „ overlyden, het ampt van Baljuw over „ de Diemermeer aan het Dykgraafſchap „ der gemelde Meer zou gehegt wor- „ den." Burgemeeſteren van Amſterdam gaven, als Ambagtsheeren van Amſterveen, hunne toeſtemming tot deeze ſchikking (*n*): en, na 't overlyden van den Baljuw, Pieter Boudewynsz., welk eerſt in 't jaar 1651 voorviel, werdt de Dykgraaf ook Baljuw van de

(*e*) Reſol. Vroedſch. *N.* 2. 12 *July* 1569. *f.* 122.
(*f*) Reſol. Vroedſch. *N.* 4. 20 *Dec.* 1583.
(*g*) Reſol. Vroedſch. *N.* $\frac{8}{9}$ 29 *Juny* 1601. *f.* 354 *verſo.*
(*h*) Groot-Memor. N. II. *f.* 217.
(*i*) Reſol. Vroedſch. *N.* 13. 27 *Jan.* 1622. *f.* 82 *verſo.*
(*k*) Handv. *bl.* 338, 340.
(*l*) Groot-Memor. N. IV. *f.* 191 *verſo.*
(*m*) Handv. *bl.* 342.
(*n*) Handv. *bl.* 343.

Polders, Wateren, Dyken en Wegen.

de Watergrafts-Meer, en de Heemraaden bleeven, als Schepenen, dienen.

De Meer liep, tuſſchen den vyfden en zesden Maart des jaars 1651, onder, ter gelegenheid eener doorbraake in den Zeedyk boven Outewaal, niet verre van Jaap Hannes, by de Herberg *het Paradys*. 't Zeewater ſtortte, omtrent den Molen aan het nieuwe Diep, over den Ringdyk der Meer, en ſtondt, in dezelve, wel zeſtien voet hoog. Een groot gedeelte van den Ringdyk werdt, tot aan den kleigrond toe, ter hoogte van dertig voeten, weggeſpoeld: veele huizen werden van hunne grondſlagen afgedrongen: anderen deerlyk beſchadigd. Doch tegen 't einde des volgenden jaars, verwierven de ingelanden, tot het beverſchen der Meer en 't herſtellen der dykaadje, Octroi van 's Lands Staaten, waarby hun de voorige vryheden werden toegeſtaan, voor den tyd van tien jaaren, ingaande na 't eindigen van 't Octroi van den jaare 1626, welk, voor den tyd van dertig jaaren, verleend was (*o*). Doch in 't jaar 1672, werdt de Ringdyk der Diemermeer doorgeſteken, om de Stad te beter te dekken tegen den naderenden vyand. En 't liep aan tot in 't jaar 1678, eer de Hoofdingelanden, Dykgraaf en Heemraaden vernieuwing van Octroi verwierven; waarby hun de voorige vryheden en ontlaſtingen, voor den tyd van vyftien jaaren, vergund werden (*p*). De Meer werdt toen in beter' ſtaat gebragt, dan zy geweeſt was. De doorbraak van den Zeedyk in 't jaar 1702 bragt haar wel in nieuw gevaar; doch zy werdt toen, gelukkiglyk, behouden.

Byzondere beſchryving deezer Meer.

De Watergrafts- of Diemermeer legt beſlooten in eenen ringdyk, die vyf en twintig honderd roeden in den omtrek beſlaat, en alomme, behalve langs den Amſtel en aan 't *Nieuwe Diep*, eene braak tuſſchen de Meer en den Zeedyk, ter plaatſe waar, weleer, de buurt *Ypeſloot* geſtaan heeft, omringd is van eene breede ringſloot. De Stad, die, van ouds, de Viſſchery der gantſche Meer bezat, behoudt nog het regt tot de Viſſchery in deeze ringſloot; doch geeft het, voor zeker getal van jaaren, in erfpagt aan Dykgraave en Heemraaden, die 't, by kleine gedeelten, aan byzondere perſoonen verhuuren. De Viſſchery binnen de Polder wordt, door Dykgraave en Heemraaden, aan de ingelanden, die ten minſte vyf morgen lands in dezelve bezitten, onder zekere jaarlykſche *Recognitie*, toegeſtaan: en 't geld, dat van deeze Recognitie komt, alle jaaren, beſteed, tot het planten van viſch in de Polder; om welke viſchplantinge by te woonen, de ingelanden, op zekeren beſtemden dag, uitgenodigd worden. De Meer is zeven honderd en vyf morgen groot: van welken, nogtans, maar zes honderd twee en zeſtig morgen, drie honderd een en drie vierde roeden, in de gemeene Laſten behoeven te draagen. In 't jaar 1730, zyn 'er, in de Meer, twee honderd zeven en twintig huizen geteld, onder welken, eenige zeer aanzienlyke Landwooningen zyn. De grond der Meer, die veenagtig is, en in welken, hier en daar, wellen van zoet en helder water gevonden worden, is aangelegd tot Luſthoven, Weien Warmoeslanden. De Warmoeziers brengen hunne meeſte groente, op drie plaatſen, te Amſterdam, ter markte, op de Prinſengraft, aan de Oude Kerke, en op de Houtgraft, of Jooden-Groenmarkt. De Meer wordt doorſneeden van twee groote wegen, de *Middelweg*, die van de Outewaaler brug tot aan de Hartsvelder brug loopt, en de *Kruisweg*, die de langſte is van de twee; den Middelweg, op de helft, doorſnydt; aan 't zandpad over de groote Duivendrechtſche Polder aanvangt, en aan 't Nieuwe Diep eindigt. Beide deeze Wegen zyn, voor 't grootſte gedeelte, ter wederzyde, bezet met hooge Ypen- en Lindenboomen. De voornaamſte Luſtplaatſen leggen langs deeze twee wegen, met naame langs den Middelweg, die, voor weinige jaaren, van 't een tot aan 't ander einde, beſtraat is. Ook ſtaan, langs deezen weg, verſcheiden' Lantaarns, die, by donkere maane, des avonds, ontſteken worden. Langs den middelweg, is, vooral des Zomers, zeer ſterke doortogt van rytuigen, over Diemerbrug, naar en van Weesp, Muiden, Naarden en de Provincie van Utrecht. De *Outewaaler-brug* is, in 't jaar 1762, fraai van ſteen herbouwd, en op dezelve, een ſierlyk yzeren Tolhek geplaatſt, tuſſchen twee hardſteenen zuilen, waarop, aan de ééne zyde, de wapens van Amſterdam en van de Watergrafts-Meer uitgehouwen zyn. Het laatſte beſtaat uit de letters WGM. op een wit ſchild, welk, door een' Zwaan, met uitgeſpreiden vleugels in de biezen ſtaande, van agteren, ondersteund wordt. Aan de andere zyde, ſtaat het wapen van den tegenwoordigen Heere Baljuw en Dykgraaf, Willem van Heemskerck, Oud-Schepen en Raad deezer Stad, en het jaartal der bouwinge 1762. De herbergen aan deeze brug, en de vier bevoorregte Herbergen in de Meer, ſchoon buiten de Vryheid van Amſterdam leggende, betaalen, nogtans, Excyns aan de Stad (*q*), in gevolge van het Privilegie van Hertoge Filips van Bourgondie,

(*o*) Handv. *bl.* 340.
(*p*) Handv. *bl.* 341.
(*q*) Groot-Memor. *N.* III. *f.* 138, 240.

POLDERS, WATEREN, DYKEN en WEGEN.

die, van den jaare 1452, volgens welk, niemant, op een vierdendeel myls na aan de Stad, wyn of bier tappen mogt, dan op der Stede Excynzen (*r*). Even over deeze brug, op den zuidweſtelyken hoek van den middelweg, ſtaat het Regthuis der Meer, tegen welk, het Schavot wordt opgeregt, waarop de lyfſtraffen worden uitgevoerd. Ter zyde van het Regthuis, aan den middelweg, ſtaat ook een huisje, waarin de Brandſpuit der Diemermeer bewaard wordt. Het opzigt over de brandblusſchinge is aan drie Brandmeeſters aanbevolen. Doch de Geregtsbode is generaale Brandmeeſter. Behalve de Middel- en Kruisweg, loopen 'er verſcheiden' Laanen in de Meer, eenigen van welken geenen doortogt hebben. De voornaamſten zyn de *Paauwenlaan*, de *groene* of *Burghorſtslaan*, de *Klooſter-* of *Schelpslaan*, en de *Schagerlaan*. De laatſte is de fraaiſte. Zy heeft eenen ryweg naar den Middel- en Kruisweg; begint aan den Ringdyk, niet verre van de *Schelp-*, of, gelyk men hier ſpreekt, *Schulpbrug*, die, over de ringſloot, aan den Amſtel, legt; en loopt, met verſcheiden' kromten, tot aan 't einde der *Maliebaan*, die, omtrent vyftig roeden aan deeze zyde van den Kruisweg, aangelegd is, en aan den Middelweg begint. De Maliebaan, die, voormaals, grooter uitſpanning voor de Amſterdamſche jeugd plagt te zyn, dan ſedert eenigen tyd, is een honderd drie en zeventig roeden lang. Aan 't zuidweſteinde van dezelve, ſtaat eene herberg, het *Maliehuis* genaamd, die, met digt geboomte, omringd is. Ook ſtaat 'er eene ry hooge boomen ter wederzyde van de Maliebaan, die, binnenwaards, plat geſchooren zyn. Baljuw en Schepenen hebben, in 't jaar 1759, eene uitvoerige Keur gemaakt op het ſpeelen in de Maliebaan (*s*). Behalve het Maliehuis, zyn 'er nog drie herbergen in de Meer, eene van welken het Regthuis is. Aan de toegangen tot de Meer, zyn vyf Wagthuizen geplaatſt, tot verblyf van tien Nagtwaakers.

MALIEBAAN.

Doordien de Landen in de Meer veertien voet laager leggen, dan het buitenwater, is men verpligt, het overtollige Polderwater, ter hoogte van vyftien voet, op te maalen. Hiertoe bediende men zig, tot in 't jaar 1743, van vier Watermolens, met ſchepraden voorzien, die elkanderen het water toemaalden: doch na dien tyd, van niet meer dan twee; in welken, in plaats van ſchepraden, zekere waterſchyven, kort te vooren, door *Antoni de Jong*, Inwooner van Amſterdam, uitgevonden; doch, naderhand, door de Heeren Burgemeeſter Mr. PIETER RENDORP, Baljuw en Dykgraaf, en Mr. JAN JACOB HARTSINCK, Heemraad en Schepen der Meer, merkelyk, verbeterd, geplaatſt zyn. En van deeze twee ſchyfmolens heeft men, met minder koſten, ruim zo veel nut, als van de voorigen vier. Zy konnen, zelfs in harde vorſt, blyven doormaalen. Ook is de grond der Meer, ſedert het gebruik deezer molens, veel verbeterd. Zy ſtaan beide, op zekeren afſtand van elkanderen, in eene kolk, die gemeenſchap met de molen-wateringen der Polder heeft, niet verre van 't Nieuwe Diep, waarin zy, door een ſluisje van éene deur in den Ringdyk, het Polderwater ſtorten: welk, vervolgens, door de Ypeſlooterſluis, in 't Y geloosd wordt.

POLDERS, WATEREN, DYKEN en WEGEN.

De Watergrafts-Meer wordt geregeerd door eenen Dykgraaf, die te gelyk Baljuw is, en vyf Heemraaden, die ook Schepenen zyn. En dit Collegie maakt, als een Heemraadſchap, keuren, en voert ſchouw over de dykaadje, wegen en wateren van de Meer; en oefent, als een Geregt, allerlei hooge, middelbaare en laage Jurisdictie. Voorts, is 'er een Secretaris, een Penningmeeſter en een Geregtsbode van de Watergrafts-Meer. De Baljuw en Dykgraaf wordt, by de Staaten der Provincie, verkooren, uit een drietal, welk, door Burgemeeſteren van Amſterdam, als Hoofd-ingelanden, benoemd wordt. Van de Heemraaden en Schepenen, moeten 'er, het eene jaar drie, en het andere jaar twee afgaan: en Dykgraaf en Heemraaden benoemen, jaarlyks, in het begin van May, het eene jaar zes, en het andere jaar vier ingelanden, uit welken, Burgemeeſteren van Amſterdam, als Hoofd-ingelanden, drie en twee Heemraaden kiezen, in de plaats der afgaanden (*t*). De Nominatie wordt, in Burgemeeſters-Kamer, overgeleverd, door den Secretaris, die, na dat de verkiezing gedaan is, verzoekt, dat Burgemeeſteren eenen uit hen gelieve te benoemen, om, van wege de Stad, als Hoofd-ingelande, de jaarlykſche rekening der Meer, in de Regtkamer, te komen hooren, en om in den nieuwen omſlag te bewilligen: gelyk, doorgaands of altoos, geſchiedt. De nieuw-verkooren Heemraaden worden, twee dagen daarna, in 't vol Collegie, als Schepenen, erkend, en door den Baljuw beëedigd. De Secretaris wordt, door Burgemeeſteren van Amſterdam, als Hoofd-ingelanden, aangeſteld (*u*). Alle de overige ampten en bedieningen in de Meer ſtaan ter begeevinge van Dykgraave en Heemraaden.

REGEERING.

Het

(*r*) *Zie* Handv. *bl.* 17, 18, 171.
(*s*) Keuren van de Watergr. Meer, *bl.* * 107.
(*t*) Reſol. Vroedſch. *N.* 16. 3 *July* 1629. *f.* 93.
(*u*) Groot-Memor. *N.* VIII. *f.* 41. *N.* X *f.* 114 *verſo.*

Polders, Waterren, Dyken en Wegen.

Het Collegie van Dykgraave en Heemraaden, of Baljuw en Schepenen der Watergrafts- of Diemermeer houdt zyne gewoonlyke Zit- en Regtdagen, op den eerſten Maandag in elke maand. Het plagt, in 't eerſt, in 't Regthuis in de Meer, byeen te komen; doch, op het einde des jaars 1645, werdt het naar Amſterdam overgebragt, en geplaatſt in het Wagthuis nevens de Reguliers-Poort, tegenwoordig, een gedeelte van de herberg de Munt. In 't jaar 1693, werdt de Regtkamer der Diemermeer verplaatſt in een beneden-vertrek van 't Stadhuis, in den noordooſtelyken hoek der eerſte Verdiepinge, waar, ſedert, het Comptoir der Directeuren over de Admodiatie der Wynen geweeſt; nog laater, de Stads-Excyns van 't Beeſtiaal ontvangen is, en welk nu, door de Leden der Teken-Schoole, gebruikt wordt; tot dat zy, in 't jaar 1716, op de derde Verdieping van 't gebouw, boven de Kamer van Commiſſariſſen van Zeezaaken, werdt overgebragt, daar zy, nog tegenwoordig, gehouden wordt.

Keuren.

De Keuren van de Watergrafts-Meer, zeer vermenigvuldigd, en daar door duiſter geworden zynde, werden, in 't jaar 1757, voornaamlyk, door beleid van den Heere Baljuw en Dykgraaf, Mr. Pieter Rendorp, Heere van Marquette, en Burgemeester der Stad Amſterdam, op negen na, allen te niet gedaan (*v*). De tegenwoordigen hebben, in veele opzigten, merkelyke overeenkomſt met de Keuren der Stad Amſterdam, en, zo verre de dykaadje aangaat, ook met de Keuren van andere Polders in Holland. Die in de Meer wil woonen, moet vooraf borg ſtellen, dat hy niet ten laſte der Armmeeſteren zal komen, en vervolgens, by geregtelyke Acte, worden toegelaaten. Niemant mag eenig huis in de Meer verhuuren of verkoopen, met het regt, om de Neering, die aldaar gedaan wordt, te blyven oefenen. De Wegen in de Meer mogen niet bereeden worden, door Heſſenkarren, of andere rytuigen, op vreemd ſpoor gaande, of knoeſten, knoppen of banden aan de wielen hebbende. Ook mogen 'er geene verkens door de Meer worden gedreeven. Volgens Octroi van 's Lands Staaten, wordt, aan de Outewaaler-brug, en aan een' ſlagboom aan de Schagerlaan, eene gabelle ontvangen van twee ſtuivers van een rytuig met vier wielen, een ſtuiver van een rytuig met twee wielen, agt penningen van een man te paard, en vier penningen van een paard, os of koe. Doch de inwooners en ingelanden zyn vry. Niemant mag goederen, voor anderen, of te vragt, naar en uit de Meer voeren, dan de gewoonlyke Veerſchipper. Alleenlyk, mogen de Schuitenvoerders van den Amſtelſteiger aan de Oſſenmarkt de goederen van ingezetenen van Amſterdam naar de Meer, en van daar te rug brengen. In 't gewigt en den prys van 't brood, ſchikt men zig, in de Meer, naar de zetting van Amſterdam (*w*). Wy ontleenen deeze byzonderheden uit eene nette uitgaave van de *Keuren der Meer*, voor weinige jaaren, in 't licht gekomen.

Polders, Waterren, Dyken en Wegen.

De Stad Amſterdam bezat ook, voorheen, de Viſſchery en 't Riet- en Grasgewas, in en langs de

II. Bylemermeer.

Bylemer-Meer,

in eigendom. Deeze Meer legt niet meer dan een vierdendeel uur gaands zuidooſtwaards van de Diemer- of Watergrafts-Meer, en heeft de Bylemer-Landen ten zuidooſten en ten ooſten; en den Ban van Diemen ten noorden. Ik twyfel niet, of zy is, oudtyds, nevens het naaſte Land, onder den naam van *Palus* of Poel *Bendelmerbruc*, bekend (*x*), en onder de goederen, die de Heeren van Amſtel van den Utrechtſchen Stoel ter leen hielden, gerekend geweeſt (*y*). Het *buſſche, daer die reygers inne broeden*, korter, het *Reygerboſch* genaamd, behoorde ook aan de Heeren van Amſtel, en lag in *Bindelmerbroec*; gelyk, uit eenen brief van Hertoge Albrecht van den jaare 1386, blykt (*z*): om welke reden, dit boſch, ſomtyds, *Bindelmereboſch* genoemd wordt (*a*). En deeze gelegenheid van het *Reigerboſch* doet ons te meer denken, dat de Bylemermeer en de naaſte Landen, voor het oude *Bindelmerbroec*, moeten gehouden worden; alzo, nog in 't begin deezer eeuwe, een of meer Vogelkooijen in de Bylemermeer waren, die egter nu niet meer in wezen zyn. De Graaf van Holland wees, na de verbeurdverklaaring der goederen van den Huize van Amſtel, *Bindelmaerbroec* zig zelven en zynen nakomelingen toe, in 't jaar 1298 (*b*). En van dien tyd af, ſchynen de Bylemermeer, die, beide in oude brieven en laatere ſchriften, de *Bindelmeer* en *Bydelmeer* genoemd wordt (*c*); 't gehugt de Bylemer, de Broek en de Bylemer-Landen, die allen, veelligt, van ouds, onder den naam van *Bindelmerbroec*, begreepen geweeſt zyn; ſchoon men, in laater' tyd, de benaaming van *Bylmer-*

Oudheid en Hiſtorie.

(*v*) Keuren der Watergr. Meer, *bl.* 1.

(*w*) Keuren der Watergr. Meer, *bl.* 19, 37, 66, 86, 89.
(*x*) Buchel. *ad* Hedam *p.* 175.
(*y*) *Zie* hier voor II. *Deel*, I. *Boek*, *bl.* 80, 87.
(*z*) *Zie* Mieris Charterb. III. *Deel*, *bl.* 446 *en* hier voor, II. *Deel*, I. *Boek*, *bl.* 91.
(*a*) *Zie* Mieris Charterb. I. *Deel*, *bl.* 401.
(*b*) Mieris Charterb. I. *Deel*, *bl.* 593.
(*c*) Handv. *bl.* 360. Hoofts Brieven N. 155. *bl.* 128.

POLDERS, WATEREN, DYKEN en WEGEN.

merbroeck, in bepaalder betekenis, voor de *Broeker-Landen*, gebruikt vindt (*d*); met Holland vereenigd te zyn gebleeven. De Bylemer, de Gaasp, 't Gein, de Noorder- en de Broeker-landen, zo als zy, sedert meer dan eene eeuw, genoemd zyn, leggen onder Weesper-karspel, en zyn, in 't jaar 1641, agt honderd zes en twintig morgen, vier honderd een en tagtig roeden, Weesper maat, van agt honderd vierkante roeden de morgen, groot bevonden (*e*). Doch de Bylemermeer alleen behoort tot het bestek onzer Beschryvinge.

Abel Matthysszoon Burch, Burger en Koopman te Amsterdam, en zyne medestanders verwierven, op 't einde des jaars 1622, Octroi van 's Lands Staaten, om de Bylemermeer, die toen gerekend werdt zes honderd morgen te beslaan, ten hunnen koste, te bedyken en droog te maaken; met magt om, over de drooggemaakte Polder, Dykgraaf, Heemraaden, Penningmeester en andere Amptenaars aan te stellen. Daar benevens, werdt hun het regt van Ambagtsheerlykheid afgestaan. Doch de hooge Jurisdictie behielden de Staaten aan zig (*f*). De Meer was, in 't jaar 1627, reeds droog, zynde eenige huizen van 't gehugt de Bylemer begreepen binnen de dykaadje (*g*). Ook ziet men, in de Meer, nog overblyfsels eener oude Kapelle, die, voormaals, tot het gemelde gehugt, behoord heeft (*h*), en, in 't jaar 1634, nog in wezen was, en haare Kapelmeesters hadt (*i*). De ingelanden verzogten, terstond na't droogmaaken der Meer, ook om de oefening der hooge Jurisdictie, aan de Graaflykheids-Rekenkamer. De Drossaard van Muiden, *Pieter Corneliszoon Hooft*, wiens Jurisdictie, als Baljuw van Gooiland en Schout van Weesperkarspel, hierdoor, stondt verminderd te worden, stelde zig, nogtans, niet tegen het bewilligen in dit verzoek; alzo hy verstondt, dat hierdoor verscheiden' zwaarigheden zouden voorkomen, en de goede orde, op 't best, bewaard worden (*k*). De Rekenkamer stondt dan den ingelanden der Bylemermeer hun verzoek toe. En sedert zyn de Dykgraaf hier ook Baljuw, en de Heemraaden Schepenen geweest (*l*), even als in de Watergraftsmeer. De Bylemermeer werdt, tot beveiliging der Stad Amsterdam, te gelyk met andere Polders, doorgesteken, in 't jaar 1672. Doch eenige jaaren laater, wederom beverscht en drooggemaakt. Tusschen den vyfden en zesden April des jaars 1702, bezweek de ringdyk der Meer, voor eenen geweldigen storm. Den ingelanden begaf toen de lust, om ten derde maale hand aan werk te slaan. De Meer werdt verlaaten. Ondertusschen, lei den Steden Amsterdam en Weesp veel gelegen aan 't herstellen van den Ringdyk der Bylemermeer, waar langs het Zandpad en de Trekvaart tusschen de twee Steden liep. Zy kwamen, derhalve, op den twintigsten November des gemelden jaars, overeen „ dat zy de Bylemermeer, in dien staat als dezelve toen „ was, voor gemeene rekening, en op zulke voorwaarden, als zy, naderhand, met „ de eigenaars zouden overeenkomen, aanvaarden zouden. Dat zy den ringdyk „ zouden herstellen, en de Meer zelve droog „ of dras maaken. Dat zy 't jaarlykfch onderhoud der bedykinge, ieder voor de „ helft, zouden bekostigen. En dat de voordeelen, die van de Meer komen mogten, „ met naame de Gabelle, de Visschery, de „ Vogelkooi of Vogelkooijen en 't Riet- en „ Grasgewas, ook op gelyken voet, zouden worden genooten (*m*)." 't Liep aan tot den vier en twintigsten Augustus des jaars 1703, eer de twee Steden overeenkwamen met de ingelanden „ dat de Steden regt zouden hebben, om den dyk der Meere te „ herstellen; modder te brengen binnen aan „ den zelven, en dien, over de oude of over de nieuwe landen, te doen werpen, „ naar haar welgevallen. Dat de Steden en „ de ingelanden, ieder voor de helft, het genot zouden hebben van het gewas op den „ dyk, mids men 'er geene beesten op liete „ loopen, en van het riet- en grasgewas over „ de geheele Meer. De visschery bleef aan de „ Steden; doch de ingelanden zouden, voor „ zig zelven, vryelyk, mogen vissehen." Een weinig laater, verkogten de ingelanden de twee Stryk-Watermolens, de Oosser- en Wester gangmolens genaamd, aan de Stad Amsterdam alleen, voor drie duizend vyf honderd guldens (*n*).

Van dien tyd af, begonden de twee Steden den dyk te doen herstellen. Doch Weesp, een' weêrzin krygende in de kosten, heeft, op den vyfden December des jaars 1710, al de baate en schade der Bylemermeer, voor rekening van Amsterdam alleen, gelaaten. En deeze Stad onderhoudt, sedert dien tyd, den Ringdyk en de Molens. De Meer is, nogtans, nimmer wederom geheel drooggemaakt.

Men

(*d*) Schepenen-Register van de Bydelmeer *op* 20 *January* 1623.
(*e*) *Uit de* Origineele meeting *van* Steven Pauw *en* Lucas de Hoy *van* 10 *Juny* 1641.
(*f*) Groot-Plakaatb. II. *Deel*, *kol.* 1725.
(*g*) *Zie* HOOFTS Brieven *N.* 560. *bl.* 419.
(*h*) *Zie de* Kaart *van* Joost Jansz. *van 't jaar* 1575.
(*i*) Schepenen-Register van de Bydelmeer, *op* 18 *May* 1634.
(*k*) HOOFTS Brieven *N.* 155. *bl.* 128.
(*l*) *Zie* HOOFTS Brieven *N.* 560. *bl.* 419.
(*m*) Handv. *bl.* 343.
(*n*) Handv. *bl.* 344.

Polders, Wateren, Dyken en Wegen.

Men heeft, in dezelve, alleenlyk door het plempen of inſtorten van modder, welke, voor een groot gedeelte, uit de Amſterdamſche graften gebaggerd, en derwaards gevoerd werdt, en op eenige andere wyzen, land aangewonnen. Op dit nieuwe land, wordt zeer goede groente geteeld, die, voor verre het grootſte gedeelte, te Amſterdam, ter markt wordt gebragt. De Viſſchery in de Bylemermeer wordt, voor rekening der ingelanden, verhuurd, die nogtans het regt behouden, om, voor zig zelven, in de Meer te viſſchen. De beheering der Bylemermeer ſtaat aan eenen Baljuw en Dykgraaf, en vyf Heemraaden, die te gelyk Schepenen zyn. Zy hebben eenen Secretaris, die ook Schout is, en eenen Penningmeeſter onder zig. De Baljuw en Dykgraaf wordt, op den voorſlag der Heemraaden en Hoofd-ingelanden, door 's Lands Staaten, aangeſteld. De Heemraaden en Schepenen worden, uit de Hoofd-ingelanden, door het Collegie van Heemraaden, voor hun leeven, gekooren, gemeenlyk, op den voorſlag van den Dykgraaf. Ook ſtelt het Collegie den Secretaris en den Penningmeeſter. Het houdt zyne Vergaderingen, gewoonlyk, te Amſterdam in de herberg de Munt; doch, enkele reizen, des zomers, ook in het Regthuis van de Bylemer-meer.

III. Abkouder-Meer.

In 't Stigt van Utrecht, tuſſchen de Holendrechter- en Broeker-Polder, digt by het Dorp Abkoude, legt een klein Meertje, de

Abkouder-Meer

genaamd, welk de Stad Amſterdam, ſedert het jaar 1630, om negentig guldens 's jaars, in erfpagt houdt van het Kapittel van S. Pieter, te Utrecht (*o*). De Erfpagtbrief is, den agt en twintigſten April des jaars 1631, gedagtekend, en wordt ter Theſaurie bewaard (*p*). Op den vyftienden Juny des jaars 1619, hadt de Stad reeds eene overeenkomſt geſlooten, met het Kapittel van S. Pieter, over 't gebruik van het rietgewas aan de Meer (*q*). Burgemeeſteren der Stad ſtellen eenen Sterfheer aan over de Abkouder Meer, zo wel als over eenige andere goederen, die de Stad van 't Stigt ter Leen houdt, en eenigen van welken onder Nigtevegt gelegen zyn (*r*). De Viſſchery in de Abkouder-Meer wordt, van tyd tot tyd, van Stads wege, verpagt. Zie hier de naamen van eenigen der Heeren, die, van wege de Stad, met de Abkouder-Meer verlyd geweeſt zyn:

1630. Volkert Overlander.
1631. Anthoni Oetgens van Waveren.
—— Mr. Joan Huydecoper.
1705. Mr. Gerbrand Pancras.
1716. Mr. Jan Trip.
1733. Jan Trip.

Polders, Wateren, Dyken en Wegen.

De Stad Amſterdam heeft ook een aanzienlyk deel in 't bewind over den

IV. Zeeburg of Diemerdyk.

Zeeburg *of* Diemerdyk,

die zig, langs het Y en de Zuiderzee, van buiten de Muider-poort der Stad Amſterdam af, tot aan de Kykuits-, zynde de weſtelyke poort der Stad Muiden toe, uitſtrekt, en drie duizend twee honderd agt en zeſtig roeden, vyf voeten, zes en een halve duim, Diemerdyks maat, lang is. Hy wordt ook, dikwils, de *Muiderdyk*, en enkele reizen de *Dykaadje van Ypeſloot* (*s*) genoemd. En men begrypt, ligtelyk, dat de dyk deeze benaamingen gekreegen heeft, naar de Stad *Muiden*, het Dorp *Diemen* en de gewezen buurt *Ypeſloot*, langs, en tot aan welken, hy loopt. Digter naar, en zelfs tot binnen Amſterdam, droeg hy, weleer, den naam van *S. Antonisdyk*, naar *S. Antoni*, aan wien het Leproozen-huis, aan deezen dyk gelegen, en nog in wezen, toegewyd was. In de Stad, daar hy, ten ooſten van den Amſtel of het Damrak, op de hoogte der nieuwe brugge, aanving, werdt hy, al van ouds, de *Zeedyk* genaamd, dien hy, aldaar, tot heden toe, behouden heeft. De naam van *Zeeburg*, dat is, *Burg* of Sterkte tegen de *zee*, werdt, hier te lande, oudtyds, aan alle Zeedyken gegeven. De Haarlemmer- of Spaarnedammer-dyk, die, ten weſten van den Amſtel, of het Damrak, insgelyks, omtrent op de hoogte der nieuwe brugge, aanvangt, en tot Spaarnedam toe, loopt, wordt, onder anderen, in eenen Schepenen brief van den jaare 1418, genaamd de *Zeeborch buten der wintmolen zyde poirthuys* (*t*).

Naamsreden.

Beide deeze dyken zyn, reeds in de dertiende eeuwe, en, vermoedelyk, al eerder, in wezen geweeſt, en dekten het grootſte gedeelte van Holland, tegen den hoogen vloed der Zuiderzee; terwyl het, tegen de Noordzee, door de hooge ſtranden en duinen, beſchermd werdt. 't Is ten hoogſte waarſchynlyk, dat zy, door de naaſte Landen, en op derzelver koſten, zyn aangelegd; alzo men blyk heeft, dat zy, door dezelven, elk voor zulk een gedeelte dyks, als hem, onmiddelyk, beſchermde, in de oudſte tyden, en voor het op-

Oudheid en Hiſtorie.

(*o*) Groot-Memor. *N.* III. *f.* 93 *verſo.*
(*p*) *In 't* Vertrek, *Nieuwe Laade* M. *Lt.* C.
(*q*) *In 't* Vertrek der Theſaurie, *Oude Laade* Z. *Lt.* N. N.
(*r*) Groot-Memor. *N.* IX. *f.* 40 *verſo*, 44.
(*s*) Handv. *Ll.* 361.
(*t*) Groot-Memor. *N.* I. *f.* 8.

POLDERS, WATEREN, DYKEN en WEGEN.

opregten der hooge Heemraadſchappen, onderhouden geworden zyn (*u*). De Haarlemmer- of Spaarnedammerdyk is, ſedert, geraakt, en altoos gebleeven, onder de beheering van het hooge Heemraadſchap van Rynland, uitgenomen een klein gedeelte van den zelven, welk binnen Amſterdam en deszelfs Vryheid gelegen is; waarom het onderhoud en de beheering van dit gedeelte, in den jaare 1611, aan de Stad is afgeſtaan (*v*). Zelfs heeft de Stad de Braaken en Viſſcheryen, die, buiten haare tegenwoordige of toekomende Vryheid, tot aan het einde der Ambagtsheerlykheid van Slooten, langs den Haarlemmerdyk, gelegen waren, voor vyftig guldens 's jaars, afgeſtaan aan het Hoogheemraadſchap van Rynland, welk haar, in 't jaar 1650, het leggen van twee duikers in dien dyk toegelaaten, en haar, in 't jaar 1679, van het onderhoud van zeker end dyks, by de duikers, ontheeven heeft (*w*). Wy behoeven, derhalve, van deezen dyk hier niet byzonderlyk te ſpreeken. Doch wat den Diemer- of Muiderdyk aangaat, men vindt van den zelven, zo ver my bekend is, niet vroeger gewaagd, dan in eenen Brief van Guy, Biſſchop van Utrecht, en Heere van Amſtelland, van den tweeden February des jaars 1307, waarby bevolen wordt, alle Dykregt *op ten Zeedyk*, dat is, buiten twyfel, op den Diemerdyk, te beregten, gelyk van ouds (*x*). Maar uit deezen brief zelven, blykt, dat de Diemerdyk, toen, reeds lang te vooren, gelegd geweeſt was, alzo daarby alleenlyk een oud regt vernieuwd wordt. De Diemerdyk keerde niet ſlegts het zeewater uit Amſtelland, den Ban van Muiden, Weesperkarſpel en een gedeelte van Gooiland, allen onder Holland gelegen; maar ook, uit het laage gedeelte der Provincie van Utrecht. En 't blykt, dat elk het gedeelte dyks, welk naaſt onder zyn Regtsgebied gelegen was, beheerd en onderhouden heeft. Tuſſchen Amſterdam en Ypeſloot, gelegen omtrent twee honderd roeden voorby de plaats, waar nu't Gemeene Lands-huis ſtaat, liep de dyk, of *Zeeburgh* (*y*), die daar, volgens eene Handveſt van Hertoge Albrecht van den jaare 1387 [1388], door *drie Schepenen tot Nieuwer-Amſtel, twee Schepenen tot Amſtelredamme, een Schepen tot Ouder-Amſtel, ende een Schepen tot Oetenwael*, geſchouwd werdt (*z*), van ouds, minſt gevaar; alzo men aldaar, voor den zelven, veel voorlands aanwon, gelyk nog, binnen de Stad, aan de gantſche Lastaadje, Uilenburg, Marken, het nieuwe Waals-Eiland, Raapenburg, den Kadyk, Kattenburg, Ooſtenburg en Wittenburg; en buiten de Stad, aan al 't buitendyks Land tot aan de herberg Zeeburg toe, te beſpeuren is. Zelfs is het Kamperhoofd binnen de Stad, onder den naam van *aengewerfde lant*, op den een en dertigſten December des jaars 1549, door haar, aan de *buyrluyden* ten noorden de Nieuwebrugsſteeg, opgedraagen (*a*). En heeft dit aanwinnen van buitendyks land Koen van Ooſterwyk, Heere van Nieuwer-Amſtel, in den jaare 1401, gelegenheid gegeven, om den eigenaaren van het zelve te veroorlooven, om het niet alleen te bezomerkaaden, en 'er laanen, ſlooten en wateringen door te leggen; maar ook, om den Kadyk te doen ſchouwen door drie Schepenen uit Amſterdam, die, door Burgemeeſteren, en drie Schepenen uit Outewaal, die, door den Schout van Nieuwer-Amſtel, geſteld zouden worden, en een van welke laatſten, als Schout, dienen zou. En ſchoon deeze ſchikking, niettegenſtaande dezelve, door Hertoge Albrecht, beveſtigd werdt (*b*), niet lang ſtand hieldt; ziet men 'er, nogtans, myns oordeels, klaarlyk uit, wat de eerſte aanleiding gegeven hebbe, tot het aanhoogen en bekaaden der Laſtaadje, en andere buitendykſche Landen, die, ſedert lang, binnen de Stad getrokken zyn. Doch hooger op, daar de dyk, van ouds, onder 't bewind van Schout en Schepenen van Diemen ſtondt, liep hy meer gevaar, en werdt zo wel niet onderhouden. Eene doorbraak by Ypeſloot in den jaare 1422, waardoor eene groote Waal veroorzaakt werdt (*c*), gaf, naar 't ſchynt, gelegenheid tot de ſchikkinge van Hertoge Jan van Beijeren van den jaare 1423 (*d*), en van *Hugo van Lanoy*, Stadhouder van Holland, van den jaare 1436 (*e*), by welke laatſte, Schout en Schepenen van Diemen, onder anderen, in moeilyke dykszaaken, aan het hooge Heemraadſchap van Rynland geweezen werden. Doch in 't jaar 1440, maakte Hertog Filips van Bourgondie, ter gelegenheid van het aanleggen eener zwaare beſchoeijinge van yzer en paalwerk, voor den dyk, op verzoek van die van Amſterdam en andere dykpligtigen, de ſchikking op de beheering van den dyk, die nog, voor een groot gedeelte, ſtand houdt; beveer-

(*u*) Regiſt. van 't Hoogheemr. van Amſtell. *Lr.* A. *f.* 7 *verſo.* en hier voor, *bl.* 73, 74.
(*v*) *Zie* I. *Deel*, II. *Boek*, *bl.* 47.
(*w*) *Vit* Stukken *in* 't Vertrek der Theſaurie, *Nieuwe Laade* Z. *Lr.* HHH. XXXX. *en* L.
(*x*) Groot-Utr. Plakaatb. II. *Deel*, *bl.* 1.
(*y*) *Zie* Handv. *bl.* 2.
(*z*) Handv. *bl.* 73.

(*a*) Oud Regiſter ter Theſaurie, *genaamd Anneminghe van de Clariſſen, Copien van Rentebrieven* enz. *Kas* XI. 't *bovenſte Vak.*
(*b*) Handv. *bl.* 358.
(*c*) MIERIS Charterb. IV. *Deel*, *bl.* 627.
(*d*) Handv. *bl.* 358.
(*e*) Handv. *bl.* 359.

Polders, Waterren, Dyken en Wegen.

veelende, naamlyk, dat de nieuwe beſchoeijing, tweemaal 's jaars, zou geſchouwd worden door den Baljuw van Amſtelland, met vyf Waardsluiden uit Holland, een uit Muiden, een uit Weesp, een uit Weesperkarſpel; een uit Loosdrecht en uit Loenen Kroonenburgs-Geregt, met den jongſten Burgemeeſter van Amſterdam; en met vier Waardsluiden uit het Stigt van Utrecht, die 'er, te vooren reeds, bewind over gehad hadden (*f*); een uit Kortehoef, een uit Breukelen, *gheſeten in Johans Gherechte van Nienrode*, een uit Abkoude, en een uit Nigtevegt. By afwezendheid van den Baljuw, werdt de jongſte Burgemeeſter van Amſterdam gemagtigd, om zyne plaats te bekleeden. Midlerwyl, bleef de ſchouw over den Diemerdyk nog aan den Baljuw van Amſtelland, en Schout en Schepenen van Diemen en van Muiden, zo ver zy die, voormaals, gehad hadden (*g*). Doch de Stad Amſterdam, zig, allengskens, vindende gebragt in de noodzaakelykheid, om, meer dan voorheen, te draagen tot het onderhoud van den Diemerdyk (*h*), verwierf, in 't jaar 1485 [1486], by een Privilegie van Maximiliaan en Filips, ook meer bewind over den zelven; wordende haar toegeſtaan, dat haar jongſte Burgemeeſter, voortaan, de beſchoeijingen van den dyk, heel tot Muiden toe, met de gemeene Waardsluiden, zou mogen ſchouwen (*i*). Die van Diemen behielden den ſchouw over den aardendyk, gelyk voorheen; doch deeden 't zo agteloos, dat Burgemeeſteren en drie Schepenen van Amſterdam, by eene Handveſt van Maximiliaan en Karel van den een en twintigſten Juny des jaars 1509, nevens den Baljuw van Amſtelland, tot het doen van eenen naſchouw over den gantſchen aarden dyk, tot aan Muiden toe, gemagtigd werden (*k*). Ter gelegenheid eener nieuwe ſchikkinge, in 't begin des jaars 1591, by 's Lands Staaten, gemaakt, op de herſtelling en het onderhoud van den Diemerdyk, werdt de opregting van een nieuw Collegie van Heemraaden over den zelven en over de ſluizen, dammen, watertogten, en waterloozingen, tot den zelven behoorende, vaſtgeſteld. Het zou uit den Baljuw van Amſtelland, als Dykgraaf, en tien Heemraaden beſtaan; die, even als, by de oude Handveſten, bepaald was (*l*), ſedert, gekooren werden uit Holland, en uit de Provincie van Utrecht. De jongſte Burgemeeſter van Amſterdam was de eerſte in rang onder deeze Heemraaden. Doch alzo hy niet altoos tegenwoordig zyn kon, verwierf de Stad, in 't jaar 1612, Octroi om, nevens hem, of alleen, een ander bevoegd perſoon te magtigen, om de gewoone en buitengewoone Vergaderingen van het Heemraadſchap by te woonen, mids zy, wanneer zy beide tegenwoordig waren, niet meer dan éene ſtem zouden hebben (*m*). En ſedert hebben Burgemeeſteren, hiertoe, gemeenlyk, eenen hunner Secretariſſen gemagtigd. De Geintereſſeerden by de uitwatering door de Ypeſlooter ſluis, zo wel in de Provincie van Utrecht als in Holland woonagtig, in 't jaar 1696, met de Stad Amſterdam, zynde overeengekomen, dat dezelve eene barmte binnen den dyk zou doen leggen, te beginnen aan de herberg Zeeburg, en te eindigen aan de Traankookery van *Jean Tourton*, ſedert, door de volgende eigenaars, tot ander gebruik geſchikt, en thans eene Luſtplaats, *Ruimzigt* genaamd; verwierf zy, daartoe, op den een en twintigſten May des volgenden jaars, verlof van 's Lands Staaten. Men beoogde, door 't leggen deezer barmte, ter lengte van twee honderd negen roeden en agt voeten, en ter breedte van agttien roeden, den dyk, die, inzonderheid omtrent het nieuwe Diep, groot gevaar van doorbraak liep, te verſterken. De Stad verbondt zig, om aan de ingelanden te voldoen, 't gene van de Viſſchery in 't nieuwe Diep, die hun overgelaaten werdt, jaarlyks, by verpagtinge, minder dan zes honderd guldens komen zou (*m*): 't welk, door het verval deezer Viſſcherye, ſedert eenige jaaren, wel vyf honderd guldens bedraagt; gelyk, by de openlyke verpagting, die, door de Geintereſſeerden in de Ypeſlooter ſluis, van tyd tot tyd, in 't Stadhuis, in de Burgerwagt-kamer, geſchiedt, blyken kan. Kort hierna, nam de Stad, die, voor dien tyd, den Dyk, van den draaiboom buiten de Muiderpoort af, tot aan Zeeburg toe, reeds onderhieldt, het onderhoud van het gedeelte van den dyk tuſſchen Zeeburg en de Traankookery, geheellyk, op zig, het herſtellen van grondwaalen alleenlyk uitgenomen; mids de dykpligtigen haar, voor ieder roede dyks, jaarlyks, tien guldens betaalden (*n*). In 't jaar 1702, heeft de Stad ook een ſtuk rietland in 't nieuwe Diep overgenomen van de eigenaars, met oogmerk, om het met modder aan tehoogen, en daarna den aangebragten modder te laaten weghaalen, tot hooging van den Zeedyk en van den Ringdyk der Diemermeer (*o*). De Diemerdyk wordt, ſe-

(*f*) *Zie* Handv. *bl.* 358.
(*g*) Handv. *bl.* 361. Groot-Utr. Plakaatb. II. *Deel*, *bl.* 6.
(*h*) Handv. *bl.* 362. Groot-Utr. Plakaatb. II. *Deel*, *bl.* 8.
(*i*) Handv. *bl.* 364. Groot-Utr. Plakaatb. II. *Deel*, *bl.* 9.
(*k*) Handv. *bl.* 366.
(*l*) Handv. *bl.* 367.
(*m*) Handv. *bl.* 368.
(*n*) Groot-Memor. *N.* VIII. *f.* 167. Handv. *bl.* 369.
(*o*) Handv. *bl.* 371.

POLDERS, WATEREN, DYKEN en WEGEN.

ſedert, zeer wel onderhouden. Van het byleggen van eenige geſchillen, over de verdeeling der dykslaſten, onder de dykpligtigen in beide de Provincien, in laater' tyd, voorgevallen, hebben wy, elders (*p*), verſlag gedaan.

De Diemerdyk is, in de vyftiende, zestiende en zeventiende eeuwe, dikwils, doorgebroken (*q*), waardoor niet alleen het platte Land van Holland, tot aan en over den Ryn, maar ook het laage gedeelte der Provincie van Utrecht, tot boven Breukelen en Portengen toe; met één woord, al wat beweſten de Vegt gelegen is onder water gezet is. Zelfs, loopen Kortehoef, Breukelenveen, Maarſeveen en de overige Stigtſche Veenen beooſten de Vegt, tot voor Utrecht toe, gevaar van overſtroominge, zo de Ooſter-Vegtdyk niet kan gehouden worden. De jongſte doorbraak viel, tuſſchen den vyfden en zesden April des jaars 1702, en maakte, een ſtuk wegs boven Diemerdam, een gat in den dyk van een en dertig roeden en twee voeten (*r*). In den Kersvloed des jaars 1717, ſtondt het water, tot op zeven duim, aan den kruin van den dyk, die, egter, toen nog, gelukkiglyk, behouden bleef. In 't jaar 1678, hadden 's Lands Staaten orde geſteld, zo wel op de verzwaaringe en het onderhoud, als op de beheeringe van den dyk. De hoogte was toen bepaald, op twee voet onder den bovenkant van den dekſteen aan de ooſtzyde van de groote ſluis te Muiden; de breedte van den Aardendyk, op agttien voeten, op den kruin, en van den Paalendyk, voor den aardendyk leggende, en zo genaamd, om dat dezelve met paalwerk geſchoord was, op vier en twintig voeten, en zes voeten rietdyk, daarenboven, ſamen dertig voeten op den kruin. De aardendyk zou, buitenwaards, vier, en binnenwaards, twee; en de paalendyk, binnenwaards, ook twee voet op den voet glooijen moeten. Agter den dyk, moeſt eene barmte van vier en twintig voet, en agter deeze, eene bekwaame ſloot gelegd worden (*s*). De dyk is, omtrent volgens deeze ſchikking, onderhouden, tot in 't jaar 1735; wanneer men bevondt, dat het paalwerk en de balken, die den paalendyk ſchoorden, door een vreemd zeegewormte, t'eenemaal doorknaagd, en genoegzaam nutteloos gemaakt waren. Dykgraaf en Heemraaden werden, derhalve, gemagtigd, door 's Lands Staaten, om den dyk tuſſchen Muiden en Diemerdam, daar hy 't meeſte gevaar liep, met zwaare keiſteenen, in de plaats van paalen en balken, te beſchutten: 't welk, in 't gemelde jaar 1735, begonnen; in 't jaar 1737, voltrokken werdt, en vyf honderd negen en dertig duizend vier honderd agt en negentig guldens gekoſt heeft. De vernieuwde dyk is, onder, in zynen aanleg, elf roeden breed; waar van zeven roeden tot de buitenglooijing, twee tot den kruin, en twee tot de binnenglooijing verſtrekken. De buitenglooijing is beſtort met puin, op welken, zwaare keiſteenen geplaatſt zyn, die egter, onaangezien hunne zwaarte, ſomtyds, door den geweldigen aandrang van 't water, zyn weggeſlaagen. De koſten, die, hierdoor, en door 't zakken van den dyk, veroorzaakt worden, zyn evenwel veel draaglyker, dan de koſten, die, voormaals, tot onderhoud van 't paalwerk, moeſten worden beſteed. Zy worden, gelyk alle de overige dykslaſten, gedraagen, by hoefſlagen over de Landerycn, die onder den dyk gelegen zyn. De Stad Amſterdam bekoſtigde, volgens het Dykregiſter van den jaare 1598 en de meeting van den jaare 1678, vyf honderd agt en veertig roeden, elf voeten, zes duimen dyks, die, van den draaiboom buiten de Muiderpoort af, aanvangen, en zig, tot aan de herberg Zeeburg toe, ſtrekken: waarby, in 't jaar 1697, nog een honderd een en dertig roeden en drie voet gekomen zyn, die, van de gemelde herberg, tot aan de gewezen Traankookerye toe loopen; zo dat de Stad, in 't geheel, zes honderd tagtig roeden, twee voet en zes duim dyks onderhoudt (*t*). Van de Traankookerye, nu de Luſtplaats *Ruimzigt*, af, tot aan Muiden toe, is de dyk door paaltjes, die ieder hun byzonder merk hebben, in bonnen verdeeld, gelyk, uit het *Dykregiſter* van den jaare 1742, herdrukt, in de *Handveſten van de Stad* (*u*) geplaatſt, te beſpeuren is. De merken wyzen aan, door wie, elk gedeelte dyks moet onderhouden worden. De Waardſchappy of het Hoog-Heemraadſchap onderhieldt, volgens dit Dykregiſter, wel twaalf honderd zeven en tagtig roeden, vier voet en zes duim dyks, voor meer dan negen honderd morgen dykpligtige, doch ſpageſteken Landen; van welken ruim een honderd een en vyftig morgen, tot verhooginge van den dyk, vergraaven zyn. De overige zeven honderd en vyftig morgen werden verhuurd. De huur beliep egter zo veel niet als de dykslaſten; waarom het kort, over de andere dykpligtigen, moeſt worden omgeſlaagen. Doch alle, of de meeſte ſpageſteken Landen zyn, ſedert eenige jaaren, ver-

(*p*) *Zie* II. *Deel*, XXIII. *Boek*, *bl.* 733 *enz.*
(*q*) *Zie* Handv. *bl.* 365, 366.
(*r*) *Zie* Handv. *bl.* 405.
(*s*) Reſol. Holl. 7 *May* 1678. *bl.* 241 *enz. en* hieragter, *in de* Bylaagen, *Lt.* I.
(*t*) *Zie het* Dykregiſter *in de* Handv. *bl.* 377, 378.
(*u*) *Bladz.* 377 *enz.*

Polders, Wateren, Dyken en Wegen.

verkogt, en nu zeer wel in ſtaat, om de dykslaſten, die, na 't invoeren der zeeweeringe met ſteen, ſterk afgenomen zyn, op te brengen. In het onderhouden van den dyk, van de gewezen Traankookerye af, tot Muiden toe, draagen Muiden en Weesp ſamen een negende, Weesperkarſpel een negende, Loosdrecht een negende, Loenen en Breukelen ſamen een zesde, Kortehoef een negende, Abkoude een zesde, Nigtevegt een negende, en Diemen en Overdiemen ſamen een negende. De Landen, die, tot het onderhoud des dyks, draagen, worden in *Dykpligtigen* en *Waalpligtigen* onderſcheiden. Onder den dykpligtigen ring, behooren de Landen van Outersdorp, Buitenkerk en Overdiemen, de Landen benoorden de Gaasp en Smal-Weesp, of tuſſchen de Weesper-Vaart en den Zeedyk, tot aan Weesp, en van daar, langs de weſtzyde van de Vegt, door Muiden, tot aan den hoogen dyk toe. Alle de overige Landen, die de laſten van den Diemerdyk helpen draagen, en, zo wel in de Provincie van Utrecht, als in Holland (*v*), gelegen zyn, heeten *Waalpligtigen*; vermoedelyk, om dat zy, van ouds, den dyk plagten te moeten helpen hermaaken, wanneer 'er eene doorbraak geſchied, of eene *grond-waal* gevallen was.

Collegie van Dykgraaf en Hooge Heemraaden.

Het Collegie *van* Dykgraaf *en* Hooge Heemraaden *van den* Zeeburg *of* Diemerdyk beſtaat uit den Dykgraaf en tien Heemraaden. De Dykgraaf, zynde de Baljuw van Amſtelland, wordt, in deeze hoedanigheid, door de Staaten van Holland, aangeſteld. De Heemraaden, die voor hun leeven dienen, zyn nog, gelyk by de Handveſt van den jaare 1440 bepaald was, de jongſte Burgemeeſter van Amſterdam, in wiens plaats, gemeenlyk, een der Secretariſſen van Burgemeeſteren gemagtigd wordt (*w*); een Heemraad van Muiden, een uit Weesp, een uit Weesperkarſpel, een uit Loosdrecht, en een uit Loenen Kroonenburgs-Geregt; dus zes, wegens Holland; benevens vier anderen, wegens Utrecht, te weeten, een uit Kortehoef, een uit Breukelen, een uit Abkoude, en een uit Nigtevegt. De negen laatſtgemelde Heemraaden, die ieder, binnen den ring der bedykinge, twintig morgen lands bezitten, of tot tien duizend guldens gegoed zyn moeten, worden aangeſteld door de Steden, Bannen of Ambagtsheerlykheden, wegens welken, zy afgevaardigd zyn, uitgenomen de Heemraad van Abkoude, die aangeſteld wordt, door de Staaten 's Lands van Utrecht, welken, by 't verkoopen der Ambagtsheerlykheid, het regt hiertoe aan zig behouden hebben. Wegens Kortehoef, wordt ook, ſedert dat deeze Heerlykheid aan 't Gaſthuis hier ter Stede gekomen is (*x*), altoos, een Regent van dit Godshuis, als Hoogheemraad, afgevaardigd. De Geregten van Muiden en Diemen hebben, elk in zynen Ban, het regt om keuren en uitgiften te maaken op de dykaadje, die zy egter, terſtond, moeten overbrengen aan Dykgraave en Heemraaden, aan welken, het regt der nakeure, by Reſolutie van 's Lands Staaten van den zevenden May des jaars 1678, verbleeven is (*y*). Het Collegie van Dykgraave en hooge Heemraaden heeft eenen Secretaris, eenen Penningmeeſter, en eenen Boekhouder onder zig.

Polders, Wateren, Dyken en Wegen.

Uitwaterende ſluizen van den Zeeburg en Diemerdyk.

Het Hooge Heemraadſchap van den Zeeburg en Diemerdyk heeft ook, uit kragte van het Octroi van den jaare 1591 (*z*), eenen algemeenen ſchouw, over twee uitwaterende ſluizen in dien Dyk, de Ypeſlooter-ſluis, en de Diemerdammer-ſluis; het onmiddelyk bewind over welken, aan twee byzondere Collegien geſteld is, welker Leden afgevaardigd zyn uit, of bewind hebben in de byzondere Bannen, die het onderhoud deezer twee ſluizen bekoſtigen. In de beheeringe der Ypeſlooter-ſluis, heeft de Stad Amſterdam haar aandeel, onder anderen, als Ambagtsheer van Ouderkerk en Amſterveen, welke twee Bannen de koſten, die op het onderhoud deezer ſluis vallen, helpen draagen. Doch in de beheeringe der Diemerdammer-ſluis heeft zy geen ander deel, dan voor zo ver zy een Lid is van het Hooge Heemraadſchap van den Zeeburg en Diemerdyk, welk den ſchouw over dezelve heeft. Wy zullen van ieder deezer twee ſluizen afzonderlyk handelen.

Ypeſlooter-Sluis.

De *Ypeſlooter-ſluis*, een duiker van twee paar vloeddeuren en een valdeur, gelegen tuſſchen het Gemeene-Lands-huis en den *Afloop naar Diemen*, wordt, voor de helft, dat is, elk voor een vierde, onderhouden, door Ouderkerk en Amſterveen, Ambagtsheerlykheden der Stad, die, nevens Waveren en Waverveen, welker laſten zy gemeenlyk draagen; ſchoon Waverveen, nog tot diep in deeze eeuwe, tot zyn aandeel betaald heeft (*a*); door deeze ſluis uitwateren; en, voor de wederhelft, insgelyks, ieder voor een vierde, door die van de Byleveld, zynde de Landen van Reyerskoop, Byleveld, Agthoven, Maſtwyk en Harmelerweerd; en die van de Prooſtdye van S. Jan, te weeten; Ze-

(*v*) *Zie* Handv. *bl.* 371, 373, 374.
(*w*) Groot-Memor. N. X. *f.* 97 *verſo.*
(*x*) *Zie* III. *Deel*, IV. *Boek*, *bl.* 248.
(*y*) Reſol. Holl. 7 *May* 1678. *bl.* 241 *en hier agter* Bylaagen *Lit.* I.
(*z*) Handv. *bl.* 367.
(*a*) Regiſt. ter Ouder-Amſtel *N.* 2. *f.* 166, 111. *N.* 3. *f.* 2, 3.

POLDERS, WATEREN, DYKEN en WEGEN.

Zevenhoven, Mydrecht, Willis, Weſtveen, den Uithoorn, Kudelſtaart en Oudhuizen, in de Provincie van Utrecht (*b*); die, van ouds, het regt gehad hebben, om door Amſtelland uit te wateren. De ſluis te Ypeſloot lag 'er reeds in 't jaar 1413, en ſtrekte, toen al, tot eene uitwatering voor die van de Byleveld (*c*). De Viſſchery beide van de Ypeſlooter- en Diemerdammer-ſluis, die, van wege de Graaflykheid, plagt verhuurd te worden, werdt, in den jaare 1603, in eeuwige erfpagt, uitgegeven aan de gezamenlyke ingelanden, die, ten zelfden tyde, wegens de verdeeling der voordeelen van elke ſluis, tegens de betaaling van een evenredig gedeelte der Erfpagt, met elkanderen, overeen kwamen. En ſedert, bezitten de Ingelanden der Diemerdammer-ſluis de Viſſchery aldaar en in den Diem, en die van de Ypeſlooter-ſluis de Viſſchery derzelve, en van het nieuwe Diep. De eerſten betaalen een vierde, de anderen drie vierden van de jaarlykſche Erfpagt, die vier honderd en negentig ponden van veertig grooten beloopt (*d*). De Stad Amſterdam heeft, niet alleen, als bezittende de Ambagtsheerlykheden van Ouderkerk en Amſterveen, veel belang by het onderhoud en de goede waarneeminge der Ypeſlooter-ſluis; maar ook, voor zo ver, door dezelve, de Outewaaler-Polder, ligtelyk, zou konnen worden onder water gezet. Burgemeeſteren hebben zig, hierom, altoos, bevlytigd, om deeze ſluis wel te onderhouden, en, ſomtyds, ook Inſtructie gegeven aan den ſluiswagter, gelyk, onder anderen, in 't jaar 1700, geſchied is (*e*). Ook vaardigen zy, op de gewoone jaarlykſche Vergadering, die, wegens deeze ſluis, op Maandag na belooken Pinkſteren, in 't Gemeene-Lands-huis aan den Diemerdyk, gehouden wordt, en op de algemeene rekening van ontvangſt en uitgaave, die, om de vier jaaren, in 't Gaſthuis hier ter Stede, geſchiedt, eenen hunner Secretariſſen af. De overige Leden der Vergaderinge zyn de Schouten van Amſterveen en Ouderkerk, een Gecommitteerde wegens de Prooſtdye van S. Jan, en een Gecommitteerde wegens de Byleveld; welke twee laatſten, ſomtyds, een' Gedeputeerde wegens de Staaten 's Lands van Utrecht aan hun hoofd hebben.

Diemerdammer-Sluis.

De *Diemerdammer-ſluis* is een duiker met een paar vloeddeuren en een valdeur, en legt, in den Diemerdyk, tegen 't water den Diem. In zeker pleit voor den Hove van Holland, gevoerd in 't begin der voorgaande eeuwe, tuſſchen die van den hoek van 't Gein in Weesperkarſpel, en die van Overdiemen, welken beide, in 't onderhoud der ſluize, droegen, werdt, van de zyde der eerſten, onderſteld, dat de Noordzee, oudtyds, een binnenwater veroorzaakt hadt, ſtrekkende tot aan de Stede van Amſterdam; maar zo ſmal, dat men, van buiten Diemen, met een' pols of ſtok, hadt konnen komen in Waterland. Doch voor de waarheid deezer onderſtellinge, die, vermoedelyk, alleen op eene onzekere overlevering ruſt, zou ik geenszins durven inſtaan. Vaſter gaat, dat de dyk, tegen dit binnenwater, de Zuiderzee en het Y, opgeworpen, by deszelfs eerſten aanleg, onderhouden is, door den Ban, die 'er onmiddelyk door gedekt werdt, en dat dezelve, allengskens, verzwaard zynde, ingevolge van zekere overeenkomſten, werdt onderhouden door zulke Diſtricten, die 'er nut van hadden: behoudende nogtans den dyk den naam van *Diemerdyk*, om dat hy, gelyk de overlevering wil, door die van Diemen, eerſt aangelegd en bekoſtigd was. In deezen dyk, was, reeds in de veertiende eeuwe, eene ſluis gelegd: alzo men vindt, dat de Stad Amſterdam, in 't jaar 1402, niet alleen de *cynſe* of *tynſe* te Diemen; maar ook het Veer en de Sluis te Diemerdam van de Graaflykheid in pandſchap bekomen; en in den jaare 1409, tegen andere goederen, wederom afgeſtaan heeft (*f*). Doch in 't jaar 1549, werdt 'er eene nieuwe houten ſluis gelegd op den Diemerdam, de *Sluis by Claas Jacobsz*, en, ſedert, de *Diemerdammerſluis* genaamd. Wat laater, vondt men geraaden, eene diergelyke ſluis te leggen in den dyk, die, eerſt, de *Abkouder-*, en, naderhand, om dat zy kleinen dienſt deedt, de *Koſtverlooren-ſluis* genaamd werdt. De Diemerdammerſluis werdt, in 't jaar 1567, vernieuwd: en, in 't jaar 1599, beſloot men, dezelve wyder, en van ſteen te hermaaken, en te gelyk de Koſtverlooren-ſluis, die van byna geen gebruik was, te ſtoppen; gelyk geſchiedde. Over 't draagen der koſten, viel toen verſchil, tuſſchen die van 't Gein onder Weesperkarſpel en die van Overdiemen, welk, door Dykgraave en Heemraaden van Amſtelland, als goede mannen, op den dertienden July des jaars 1601, beſlegt werdt. Derzelver uitſpraak werdt, den zesden April des jaars 1604, door den Hove van Holland, bekragtigd (*g*): en, ſedert, wordt de Diemerdammer-ſluis onderhouden, door Weesp, Weesperkarſpel, waaronder 't Gein, de Gaasp en de Bylemer behooren, Abkoude, Nig-

POLDERS, WATEREN, DYKEN en WEGEN.

(*b*) Stads Miſſiven *N.* XXVI. *f.* 59.
(*c*) Handv. *bl.* 710.
(*d*) Handv. *bl.* 415, 416.
(*e*) Handv. *bl.* 416, 417.

(*f*) *Zie* II. *Deel*, III. *Boek*, *bl.* 137, 139.
(*g*) *Uit de* Sententie van den Hove van Holland *van* 6 *April* 1604. *geregiſtr. in 't* LIV. Reg. *van den* Griffier A. DUYK.

Polders, Waterren, Dyken en Wegen.

Nigtevegt en Overdiemen met Bovenkerk, die allen hun overtollig water, door den Diem en deeze ſluis, in 't Y loozen, en Geinteresseerden in de Diemerdammer-Sluis genaamd worden. Ook hebben zy het onmiddelyk bewind over de ſluis, welk, jaarlyks, by beurte, aan twee deezer vyf *Diſtricten* opgedraagen wordt.

Gemeene-Lands-Huis.

De gewoonlyke Vergaderingen van het hooge Heemraadſchap van den Zeeburg en Diemerdyk worden, des Zomers, gehouden op het *Gemeene-Lands-huis*, even voorby de gewezen Traankookery, op Jaap-Hannes, en niet verre van de Ypeſlooter-ſluis, aan den dyk gelegen, en bewoond, door eenen Kastelein, die ook Opzigter over de dykaadje is. Het is een deftig vierkant gebouw, met twee vleugels, en werdt, in den jaare 1726, van den grond op, in den tegenwoordigen ſtand, herbouwd; gelyk, uit dit tydſchrift, welk in den voorgevel uitgehouwen ſtaat, is af te neemen:

HIC DE FRETI BATAVI FURORE
ARCENDO AGRIS TVENDIS
AGITVR.

't welk zal willen zeggen:

Hier wordt gehandeld, over 't beveiligen der Landeryen, door 't betemmen van de woede der Zuiderzee.

't Voorhuis van 't gebouw is, van boven en ter wederzyde, met een' Neptuin op zynen wagen, en met de wapens der Provincien Holland en Utrecht, en der tien Steden en Plaatſen, uit welken, de hooge Heemraaden afgevaardigd zyn, ſierlyk, bepleiſterd. Aan elke zyde, is een ruim vierkant vertrek, ten dienſte van het Hoog-Heemraadſchap. 't Vertrek of de Kamer ter regterzyde, die, met zes groote lichten, naar drie zyden uitziet, en waarin, agter, eene balie geſteld is, dient tot de gewoonlyke *beſoignes* der Leden. De andere Kamer, die twee groote lichten naar vooren heeft, wordt tot een eetvertrek gebruikt. Ook is hier, in een afzonderlyk vertrekje, de Secretary van 't Hoog-Heemraadſchap geplaatſt, benevens eene kleine ſlaapkamer voor één der Leden. De overigen hebben hunne ſlaapvertrekken, op de tweede en derde verdieping van 't gebouw. De ſchoorſteenmantels der twee groote vertrekken zyn verſierd met de wapens van de laatſte Dykgraaven en hooge Heemraaden. De Wooning van den Kaſtelein, de Kooken en Kelders zyn beneden. Agter 't huis, is eene Laan tot aan 't nieuwe Diep, en ter wederzyde van dezelve, een moestuin, een boſchje en eenig weiland.

Des Winters, wanneer de dyk niet gebruikt kan worden, vergadert het Collegie, te Amſterdam, in eene voornaame herberg, tegenwoordig, gemeenlyk, in de Munt, aan den Reguliers-Tooren. Polders, Waterren, Dyken en Wegen.

De gewoonlyke Vergaderingen worden gehouden, op den eerſten Woensdag en Donderdag na den tweeden February, op den twaalfden en dertienden May, op den vier en twintigſten en vyf en twintigſten July, op den zeventienden Auguſtus, en op den eerſten Dingsdag en Woensdag in November. De Vergaderdagen in May, July en Auguſtus zyn de Schouwdagen, waartoe, by de Handveſt van den jaare 1440, S. Odulphus-dag en S. Lamberts-dag, zynde den twaalfden Juny en den zeventienden September, bepaald waren (*b*). Doch hierin is, by 't Octroi van den jaare 1704, verandering gemaakt, en de Schouwtyd der byzondere Geregten bepaald, op den twaalfden May en den vier en twintigſten July. De naſchouw van Dykgraave en Heemraaden over den gantſchen Dyk geſchiedt, op den zeventienden Auguſtus, en de belaaking, op den eerſten September. De eerſte Dingsdag en Woensdag in November zyn Reken-, en de eerſte Woensdag en Donderdag na den tweeden February, betaaldagen. Nu en dan, worden 'er ook buitengewoone Vergaderingen belegd. De Reſolutien van het Hoog-Heemraadſchap worden, door drie Gecommitteerden uit de Heemraaden, die jaarlyks benoemd worden, en den Secretaris, uitgevoerd. De Polderzaaken werden, voormaals, en zouden, wanneer de Waardſchappy wederom deel in de Polders verkrygen mogt, nog, aan eenen Gecommitteerden Heemraad en den Secretaris aanbevolen worden.

Het zegel van het Hoog-Heemraadſchap draagt de wapens der tien Steden of Diſtricten en Plaatſen, uit welken, de Heemraaden afgezonden zyn, in derzelver rang, van boven, door de Zon beſtraald, en van onderen, van de Zee beſpoeld.

Amſterdam heeft ook eenig deel, in de beheering over den

V. Zeedyk beoosten Muiden.

Zeedyk beoosten Muiden,

die zig, van den mond der Vegt by 't Muider-ſlot af, ſtrekt tot aan Muiderberg, en voorts, van daar, tot niet verre van Naarden toe (*i*). En deeze dyk plagt, van de Hameije van 't Muiderſlot af, tot digt aan Muiderberg toe, ter lengte van agthonderd en vyftig roeden, een Paalendyk te zyn; doch is, na 't jaar 1735, even als de Diemer-

(*b*) Handv. *bl.* 361.
(*i*) Stads Miſſiven *N.* X. *f.* 140 *verſo.*

POLDERS, WATEREN, DYKEN en WEGEN.

merdyk met eene glooijing van keisteenen beschut. Doch van hier af, tot aan de scheiding der Bannen van Muiderberg en Naarden, ter lengte van een honderd drie en vyftig roeden en twee voeten, en van deeze Banscheiding, tot aan den beer der Stad Naarden, ter lengte van een duizend zes en twintig roeden en zes voeten, daar hy, ter oorzaake van het uitgestrekte voorland, weinig te lyden heeft, is hy slegts een Land- of Aardendyk, die, zo ver hy door den Naarder-Ban legt, op kosten van de ingelanden onderhouden wordt, naar gelang dat de breedte van ieders Land, agter en langs den dyk, gestrekt legt.

Oudheid.

De Dyk beoosten Muiden is, waarschynlyk, al zeer oud; doch omtrent de aloude beheeringe van den zelven, vindt men weinig bescheids. Hertog Albrecht maakt, in eene Handvest van den jaare 1399, gewag van eenen dyk in den Ban van Muiden, dien hy den *Houdyck* noemt, het Rietland voor welken, hy erkent, ten onregte, aan *Hertelyn*, zynen Bottelier, geschonken te hebben; waarom hy het den opgezetenen van den Muider-Ban, die deezen dyk onderhouden moesten, wederom geeft. Met deezen *Houdyck*, schynt op den Dyk beoosten Muiden gezien te worden, alzo dezelve van den *Zeeburch* in *Diemer-ban* onderscheiden wordt (*k*). Ook agt ik, dat de Aartshertog Filips 'er 't oog op heeft, als hy, in eene Handvest van den jaare 1501, aan de Stad Muiden gegeven, beveelt, *geen Dyck te schouwen, dan te rechte schouw daghe, ten ware dat die schepenen kennen tot Lands noode* (*l*). Het Reglement op het schouwen van dykaadjen, in zekere Keuren van Naarden van den jaare 1518 (*m*), betreft, ongetwyfeld, het schouwen van een gedeelte van den Dyk beoosten Muiden. 't Is ten hoogste waarschynlyk, dat de beheering over deezen dyk, van ouds, zal gestaan hebben aan de byzondere Geregtsbannen, onder welken de Landen, die door den dyk gedekt werden, gelegen waren; zonder dat 'er een algemeen Collegie van Dykgraave en Heemraaden over gesteld was. In 't jaar 1550, stelde het Hof van Holland eerst eenen Dykgraaf over deeze Dykaadje (*n*). Doch op den twaalfden Augustus des jaars 1577, en dus kort na dat Weesp en Muiden voldoening ontvangen hadden van Willem den I., Prinse van Oranje, in gevolge der Gendsche Vrede (*o*), verleende zyne Doorlugtigheid, op den naam van Koning Filips, den ingezetenen beoosten de Vegt dezelfde dykregten, die, beweesten dien stroom, dat is, onder den Diemerdyk, bezeten en geoefend werden (*p*). En in gevolge van deeze vergunning, is de Dyk beoosten Muiden onder de beheering der byzondere Bannen gebleeven, tot dat de geweldige doorbraak van den vyfden November des jaars 1675, wanneer wel elf zeer groote en diepe waalen in den dyk vielen, gelegenheid gaf, dat 'er nieuwe orde op de beheering van den zelven gesteld werdt. En zulks geschiedde, by eene Resolutie van 's Lands Staaten van den zeventden May des jaars 1678 (*q*).

POLDERS, WATEREN, DYKEN en WEGEN.

DYKGRAAF en HOOGE HEEMRAADEN.

Het bewind over den Zeedyk beoosten Muiden werdt toen gesteld aan een Collegie van DYKGRAAVE en *zeven* HOOGE HEEMRAADEN, welken een Secretaris toegevoegd werdt. Dykgraaf en Heemraaden moeten, volgens deeze Resolutie, binnen den ring van deezen Dyk, voor zes duizend guldens, of tot twaalf morgen lands, gegoed zyn. De Drossaard van Muiden in der tyd is altoos Dykgraaf. Drie der Heemraaden worden aangesteld, door Burgemeesteren van Amsterdam, Muiden en Naarden; de vierde, door Schout en Schepenen van Weesperkarspel; en de Dykgraaf en dienende Heemraaden kiezen de drie overigen, een' uit Muiden, een' uit Naarden, en een uit Weesp of uit den Weesper-Ban. De Secretaris wordt, door het Collegie, aangesteld. De Schout en 't Geregt van Muiden hadden, voormaals, den schouw over den dyk in den Muider-Ban, en de Schout en 't Geregt van Naarden schouwden den dyk, in den Naarder-Ban. En Dykgraaf en hooge Heemraaden deeden den naschouw. Doch, tegenwoordig, wordt de schouw, eenigly k, aan het Hoogheemraadschap verbleeven. Dykgraaf en hooge Heemraaden, van welken wy spreeken, beheeren niet alleen den dyk beoosten Muiden; maar inzonderheid ook de groote Sluis, in 't jaar 1674, in de Vegt, te Muiden, gelegd: door middel van welke, by gelegenheid van eenen vyandelyken inval, het Land beweesten en beoosten de Vegt onder water gezet, en de toegang naar Amsterdam belemmerd kan worden. De Stad hadt, hierom, sterk geyverd voor het leggen deezer sluis (*r*), en 'er zelfs eene aanzienlyke somme toe verschooten. En schynt dit eene der redenen geweest te zyn, waarom haar, in 't jaar 1678, eenig deel gegeven werdt in de beheering der dykaadje beoosten Muiden, waarin ik niet vind, dat zy, in

(*k*) Handv. van Weesp, Muiden en Naarden, *bl.* IIJ.
(*l*) Handv. *als boven*, *bl.* XXIX.
(*m*) Handv. *als boven*, *bl.* XXXX.
(*n*) III. Memoriaal *van* VAN DAM *f.* 140.
(*o*) Vaderl. Hist. VII. *Deel*, *bl.* 133.
(*p*) Groot Utr. Placaatb. II. *Deel*, *bl.* 13.
(*q*) Resol. Holl. 7 *May* 1678. *bl.* 241 *enz. en* Bylaagen *Lt.* I.
(*r*) Resol. Vroedsch. *Lt.* G. 28 *Jan.* 3 *Febr.* 1671. *f.* 88 *verso*, 90. *Lt.* H. 3, 4, 13 *July*, 30 *Aug.* 1672. *f.* 140, 144, 154, 275. *Lt.* I. 25 *April* 1673. *f.* 171.

Polders, Wateren, Dyken en Wegen.

in vroeger' tyd, iet te zeggen gehad heeft. Sedert, heeft de Stad, meermaalen, een Lid der Regeeringe gemagtigd, om de Vergaderingen van het Heemraadſchap over deezen Dyk by te woonen (*s*). Het hooge Heemraadſchap van den Zeedyk beooſten Muiden houdt zyne Vergaderingen, in de Steden Amſterdam, Muiden of Naarden, alwaar het, door den Dykgraaf, beſchreeven wordt. In April, is 'er eene byeenkomſt tot ſchouwinge van den gantſchen dyk, en in January daarna, wederom, tot het opneemen der rekeningen, en het ſluiten der boeken. Op deeze Vergadering, worden twee Heemraaden *gecommitteerd*, om de beſluiten van 't Collegie uit te voeren, en voorvallende zaaken af te doen, terwyl het Collegie niet vergaderd is; 'twelk egter, by gewigtige gelegenheden, nu en dan, buitengewoonlyk beſchreeven wordt. Van de Sluis te Muiden, die, jaarlyks, omtrent vyftienduizend guldens opbrengt, en zeer wel onderhouden wordt, wordt een afzonderlyke ſtaat en rekening gehouden. Bezuiden de ſluis, legt eene brug over de Vegt, die, door de Stad Muiden, bekoſtigd is, en uit eene gabelle of bruggeld, welk aldaar wordt geheeven, onderhouden wordt. Doch de Regeering van Muiden heeft, by Reſolutie van den dertigſten December des jaars 1681, de Burgemeeſteren, Schepenen, Raaden, Commisſariſſen en de verdere Regeering van Amſterdam niet alleen; maar ook de eigenaars of ingelanden aan de ooſt- en weſtzyde van Muiden, in Amſterdam woonagtig, uit aanmerking der menigvuldige dienſten, haar door deeze Stad gedaan, ten eeuwigen dage, van dit Bruggeld vry verklaard (*t*).

VI. Hoog-Heemraadſchap van Amstelland.

Nu komen wy tot het uitgeſtrekte

Hoog-Heemraadschap van Amstelland,

welk, inzonderheid, gemagtigd is, tot het doen van een' algemeenen ſchouw, over eenen grooten ring, begrypende de Landen, beide in en buiten Amſtelland gelegen, die, met elkanderen, over Amſtelland, uitwateren, in 't Y en in de Zuiderzee.

Oorſprong en Hiſtorie.

De Landen van Amſtelland, en anderen, welker wateren met de Amſtellandſchen gemeenſchap hadden, plagten, in overoude tyden, eene vrye uitwatering te hebben, door den Amſtel, in 't Y. Doch 't leggen van eenen dam en ſluis in den Amſtel, welk den naam aan Amſterdam gaf, in de dertiende eeuwe, verhinderde deeze uitwatering. De Heeren van Amſtel ſtonden dezelve wel toe aan de opgezetenen hunner Heerlykheid; doch vreemden, die, voorheen, over Amſtelland plagten uit te wateren, moeſten deeze vryheid koopen. Die van Nieuwveen en Kalſlagen deeden 't, voor 't einde der dertiende eeuwe, toen de Heeren van Amſtel nog Heeren van Amſterdam waren, en werden, in 't jaar 1364, door Hertoge Albrecht van Beijeren, in 't gekogte regt, beveſtigd (*u*). Ten zynen tyde, waren 'er reeds een Heemraad en eenige Sluismeeſters in Amſtelland, gelyk, uit eenen zyner Brieven van den zeven en twintigſten October des jaars 1387, ten overſtaan van twee *Heemraders*, *Peter Allert* en *Godevaert Trudensz.*, gegeven, af te neemen is. By denzelven, wordt, ter begeerte der Poorteren van Amſterdam, op den Middeldam woonagtig, en der *goede luyden in Amſterlandt*, en die met hen, door de Amſterdamſche ſluizen, uitwaterden, de prys bepaald van de huizen op den Middeldam, die, t'eenigen tyde, ter gelegenheid van 't verleggen der ſluizen, zouden moeten afgebroken worden. Ook wordt 'er eenig opzigt over deeze ſluizen gegeven aan Heemraaden uit Amſtelland, in de volgende woorden: *Item ſoo ſal men deſe ſluyſen, by der meerren manne van onſen Gherechte van Amſtelredamme, ons Heemrades ende Sluysmeeſters in Aſichdoem, ons Landts voorſchreeven*, dat is, in Nieuwer-Amſtel (*v*), *op ende toe doen, als hen nut ende oorboorlyck dunckt* (*w*). En hierin ontdekt zig het oudſte ſpoor der beheeringe van den ring van Amſtelland. Het regt van uitwateringe werdt, in den jaare 1413, ook gekogt door die van Reijerskoop, Byleveld, Agthoven en Maſtwyk, allen op Stigtſchen bodem, ten zuiden van den ouden Ryn of Leidſche Vaart gelegen; die, ſedert, eene watering gegraaven hebben, de *Byleveld* genaamd, en loopende, uit den Ryn, door Harmelenwaard, voorby 't Huis te Harmelen, en door Kokenge, Willis en Waverveen, in den Amſtel; gelyk, in de groote *Heemraads-Kaart van Rynland*, en in de groote gemeten Kaart der *Provincie van Utrecht*, klaarſt, te zien is. Over deeze watering, werdt, in 't volgende jaar, door den Biſſchop van Utrecht, een byzonder Heemraadſchap opgeregt, welk nog in wezen is. Het moet zorg draagen, dat 'er, tuſſchen den eerſten April en den elfden November, geen Heikooper water kome in de Byleveld, dan by hoogen vloed, 't zy uit zee, of uit de ſtroomen, de Lek of den Yſſel; of ook, by drooge zomers, tot drank voor 't vee. 't Blykt, uit

(*s*) Groot-Memor. N. IX. *f.* 245, 251, 254.
(*t*) Handv. *bl.* 442.
(*u*) Handv. van Rynl. *bl.* 354.
(*v*) *Zie de* Oude Kaart *van* Amſtell. *voor de* Handveſten.
(*w*) Handv. *bl.* 709.

POLDERS, WATEREN, DYKEN en WEGEN.

uit den Brief van Hertoge Willem van Beijeren, dit regt van uitwateringe betreffende, dat de ring van Amſtelland toen reeds geſchouwd werdt (*x*): waaruit volgt, dat het Heemraadſchap reeds in ſtand geweeſt moet zyn. Die van de Byleveld hadden eenen Waardsman, om mede te ſchouwen. De ſchouw ging ook over de ſluizen in den Middeldam alhier, 't welk geduurd heeft, tot dat de Stad het onderhoud van deeze en andere ſluizen, binnen en by de muuren gelegen, geheellyk, op zig nam: gelyk, op 't einde der vyftiende en in 't begin der zeſtiende eeuwe, geſchiedde (*y*). En uit de brieven, deswege verleend, blykt, dat de *Proostie van Myert* of Mydrecht, in 't gemeen, de *Prooſtdy van S. Jan* genaamd, en derzelver aanhoorigen omtrent Ouder- en Nieuwer-Amſtel, begrypende Mydrecht, Tamen, Uithoorn, Willis, Weſtveen, Blokland, Stigtſch Kudelſtaart en Agttienhoven, zig toen ook reeds het regt, om over Amſtelland uit te wateren, verkreegen hadden.

Doch, niet lang hierna, bevondt men, dat de Stigtſche Landen, die door de Vegt in de Zuiderzee uitwaterden, wanneer zy, hierin, door de vloeden, die langs hoe hooger gingen, belet werden, dikwils, eenige dammen opnamen, en hun overvloedig water bragten over Amſtelland. Byzonderlyk, vindt men, dat de Dam ter Aa; de oude dam, gelegen ter plaatſe, daar, ſedert, het Woerdſche Verlaat gelegd is, en de Billerdam, omtrent den jaare 1520, waren weggenomen. Ook lieten die van de Byleveld, dikwils, Heikooper en ander vreemd water in hun Waterſchap: 't welk tot merkelyken overlaſt ſtrekte van Amſtelland en Amſterdam; vooral, wanneer de ſluizen, by hoogen vloed en aanhoudende weſtelyke en noordweſtelyke winden, niet konden uittappen, naar behooren. Amſterdam beſchreef, derhalve, *de Amſtellanden*, tegen den zevenden July des jaars 1520; en *Jan Bennink*, Raad in den Hove van Holland, die, reeds te vooren, gemagtigd geweeſt was, om, by de Landvoogdeſſe, herſtelling van 't geleeden ongelyk te verwerven, deedt, op deeze byeenkomſt, verſlag van 't gene hy verrigt hadt. Onder anderen, hadt hy 't leggen van 't Woerder-Verlaat, onder beding, dat men 'er nooit water door laaten zou op Amſtelland, en het laaten leggen van den Dam ter Aa te wege gebragt. Doch in plaats van 't Woerder-Verlaat, kwam, ſedert, een dam, die 'er, tot in de zeventiende eeuwe, gelegen heeft. Bennink hadt, daarenboven, een Octroi verworven voor Dykgraave en Heemraaden, om den Ring van Amſtelland en dien van de Byleveld te mogen ſchouwen. Hy hadt van deezen ſchouw eene Kaart doen maaken (*z*), die, ſedert, in de Rekenkamer van Holland bewaard, en, naderhand, in de Rekenkamer te Utrecht, overgebragt is, alwaar zy, door *Dirk Malburch*, Glasſchryver te Utrecht, nagetekend, geſneeden, en, vervolgens, in 't licht gebragt is, met eene bygevoegde uitvoerige beſchryving van den Ring (*a*). Ondertuſſchen, verliepen 'er nog eenige jaaren, eer 't verworven Octroi uitkwam. Keizer Karel beval, eindelyk, by brieven van den vyf en twintigſten September des jaars 1525, dat de Baljuw van Amſtelland, als Dykgraaf, jaarlyks, zes Heemraaden zou kiezen, uit de Geregten van Amſterdam, Weesp, Ouderkerk, Amſterveen, Diemen en Waverveen, en, met twee of drie derzelven, den gantſchen ring van Amſtelland ſchouwen, op gelyke boeten, als in Rynland gevorderd werden; doende van den aanſtaanden ſchouw aan die van de Byleveld kennis geeven, by afkondiging in de Kerke van Harmelen, gelyk, van ouds, gebruikelyk geweeſt was. Doch deeze ſchouw zou geſchieden, onverminderd de ſchouwen, die de Ambagtsheeren en Schouten, elk in zynen bedryve, doen mogten (*b*). En deeze ſchikking heeft den eigenlyken oorſprong gegeven aan het HOOG-HEEMRAADSCHAP *van* AMSTELLAND, welk nog in wezen is.

Het beſtaat uit een' Dykgraaf, zynde den Baljuw van Amſtelland, en eenige Heemraaden, die allen door, of op laſt van den Dykgraaf, uit de bovengemelde zes Geregten, beſchreeven worden. Ook ontvingen zy allen, voormaals, hunne * Laſtbrieven van den Dykgraaf, uitgenomen die van Amſterdam en Weesp, welken van Burgemeeſteren dier Steden, en die van Amſterveen, welken van Burgemeeſteren van Amſterdam, als Ambagtsheeren, aangeſteld werden, en hunne Commiſſien kreegen (*c*); 't welk, nog tegenwoordig, plaats heeft. Doch, volgens de voorwaarden, op welken, de Ambagtsheerlykheden van Ouderkerk, Diemen en Waverveen verkogt zyn, is het ſtellen van Heemraaden wegens deeze Ambagten ook gebragt aan den Ambagtsheer, dat is, ten opzigte van Ouderkerk en Diemen, aan Burgemeeſte-

* *Commiſſien.*

(*x*) Handv. *bl.* 709, 711. Groot Utr. Placaatb. II. *Deel*, *bl.* 138, 141, 147, 151, 153.
(*y*) Handv. *bl.* 711, 712, 713, 713.
(*z*) Regiſt. van 't Hoogheemraadſchap van Amſtelland *Lr.* A. *f.* 30 *enz.*
(*a*) Regiſt. van 't Hoogheemraadſchap van Amſtelland *Lr.* B. *f.* 3 *enz.*
(*b*) Handv. *bl.* 345.
(*c*) Regiſt. van 't Hoogheemr. van Amſtell. *Lr.* E. *f.* 190, 197 *verſo.*

Polders, Waterren, Dykken en Wegen.

teren van Amſterdam, mids zy dezelven kiezen uit de Geregten dier twee Plaatſen. Het Collegie vergadert egter, zo om te ſchouwen, als tot andere einden, op aanzegging, of aanſchryving van wege den Dykgraaf. De zes genoemde Geregten draagen allen tot de koſten van den ringſchouw: doch Waverveen heeft zig, ſedert veele jaaren, dien laſt onttrokken. Voorts, heeft het Collegie zynen byzonderen Secretaris. Het zit, volgens eene Reſolutie van Dykgraave en Heemraaden van den agtſten Juny des jaars 1716 (*d*), doorgaands, op de eerſte Maandagen in Maart, May, July, September en October, of, zo dikwils, als de Dykgraaf dienſtig oordeelt, het zelve te beſchryven, op het Gemeene-Lands-Huis van den Zeeburg of Diemerdyk, of ook wel op het Stadhuis te Amſterdam, in Burgemeesters-Vertrek.

Groote Ring van Amſtelland.

De waterboezem van Amſtelland, op welken ten minſte vier en tagtig molens uitmaalen, is zes honderd, of, volgens eene andere berekening, zes honderd en vyftig of zeven honderd vierkante morgens groot (*e*). De ring of omloop van deezen boezem, die, doorgaands, jaarlyks, in Juny, July of Auguſtus, 't zy geheel, of by gedeelten, geſchouwd wordt, begon, naar 't ſchynt, oudtyds, aan de weſtzyde der ſluizen in den middeldam alhier; ging voort, langs de Kalverſtraat en Heiligen weg; kwam, de Landen, die op Amſtelland uitwaterden, omvangende, by Muiden, aan den Zeedyk; liep, langs denzelven, voort tot in Amſterdam, en eindigde, aan de groote of ooſtelyke ſluis in den middeldam, aan welks weſtzyde, hy begonnen was. Doch, na dat de beheering der Sluizen en Waterkeeringen, die, voormaals, tot den ring van Amſtelland behoorden, aan de Stad, en aan andere Waterſchappyen verbleeven zyn; en na de laatſte uitlegging, begint die ring, welke, in de Stad, door de Reguliers-toldeuren, en in de Stads buitengraft, door den Weteringspoortsbeer, geſlooten wordt, nu, van buiten de Leidſche Poort alhier; voortgaande, langs den Heiligen of Overtoomſchen weg, den Veendyk of Amſterveenſchen weg, in welke twee duikers leggen, een by de paal 55., en een by de paal 181.; voorts, door Amſterveen, over de nieuwe Sluis in de Bovenkerker-Polder, langs den Bovenkerker-dyk, tot aan de Buurt, *de Hand van Leiden*. Van hier, loopt hy, de Legmeer-laan op, tot aan de *Noorddammerbrug*; en dan, langs den Legmeer-dyk, waarin twee Verlaaten leggen, het *Schinkel-Verlaat* en 't *Legmeer-Verlaat*, door Kudelſtaart, over 't *Heeren-brugs-*, en, door Kalſlagen, over 't *Kalſlager-Verlaat*, naar en door de *Billerdammer Laan*, van welke het Hoog-Heemraadſchap zig, ter gelegenheid van het droogmaaken der Vriezekoopſche Plaſſen, den ſchouw heeft voorbehouden (*f*): en voorts, over de *Billerdammer Verlaaten*, die in het water *de Drecht* leggen, langs den Waſſenaerſchen Polderdyk, en den *Geer-* of *Nieuwveenſchen weg*, in welken, ook een Verlaat legt, aan de *Duivelsbrugge*, naar en door Nieuwveen; alwaar de ring gebroken wordt, door eene brug, onder of aan welke, voormaals, ſchutdeuren plagten te leggen, in welker plaats, ſedert, een Verlaat gelegd is in de *Bregge-* of *Nieuwveenſche Vaart*, langs welke, ter wederzyde, de ring vervolgt; en welk verlaat het Rynlandſch water, uit Amſtelland, ſchut. Wyders, loopt de ring voort over den Nieuwveenſchen, en draait dan over den *Zevenhovenſchen weg*, naar Zevenhoven, over het *Zevenhovenſche*, en naar Noorden, over het *Noorder Verlaat*: voorts, naar *Slikkendam*; en over 't Verlaat aldaar, langs de *Hollandſche Meent*, naar het *Woerder-Verlaat*, welk, in of omtrent den jaare 1666, wederom gelegd was (*g*); van waar, de ring zig verder ſtrekt, langs de *Hollandſche Kaade*, die, tot aan den *Oudendam*, en voorts, met verſcheiden keeren, door *Tekkoop* en langs *Gerwerskoop*, loopt, tot aan de weſtzyde van de Watering *de Byleveld*, langs welke, de ring voortgaat, tot aan den *Broe-* of *Breuidyk*, zig, van dien dyk, over een voetpad, keerende, door 't *Oude Land*, naar Harmelen, en voorts, tot aan en over 't *Haanwyker-Sluisje*, gelegd in den *Haanwyker-dam*, van welken, reeds in eenen Brief van den jaare 1399, gewaagd wordt (*h*), tot over den Ryn, naar de *gemeene Lands kaade*; langs welke, en de *Kattenbroeker-Kaade*, hy zig, ter zyde der Landen van *Haanwyk*, *Byleveld*, *Reyerskoop*, *Kattenbroek* en *Maſtwyk*, uitſtrekt, tot aan den Yſſeldyk, digt by de Stad Montfoort, toe. Van hier, keert de ring, ooſtwaards, langs dien dyk, en ter zyde van het zuidelykſte van Maſtwyk en Agthoven, tot aan den *Meerendyk*, en noordwaards, langs den zelven, tot aan de *Leidſche Vaart* of *Ouden Ryn*. Langs de zuidzyde deezer vaarte, loopt de ring voort, tot aan den *Heldam* (*i*), over 't Verlaat in welken,

(*d*) Regiſt. van 't Hoogheemraadſchap van Amſtelland *Lt.* E. *f.* 157 *verſo*.
(*e*) Regiſt. van 't Heemraadſchap van Amſtell. *Lt.* C. *f.* 167, 167 *verſo*.
(*f*) Miſſiven ter Dagvaart 17 *Jan.* 1741. *f.* 59.
(*g*) Groot Utr. Placaatb. II. *Deel*, *bl.* 287.
(*h*) Groot Utr. Placaatb. II. *Deel*, *bl.* 270.
(*i*) *Zie* Groot Utr. Placaatb. II. *Deel*, *bl.* 256.

POLDERS, WATEREN, DYKEN en WEGEN.

ken, hy zig noordweſtwaards keert; loopende ten weſten van de *Heikooper Watering*, of *Lange Vliet*, die, in gevolge van een Octroi van Floris van Wevelikhoven, Biſſchop van Utrecht, van den jaare 1385 (*k*), gegraaven is, door *Kokenge*, tot aan *Joostendam*, en verder langs de *Portengenſche Kaade*, tot aan de *Dooden-ſluis*, in de *Rondeveenſche Polder-Kaade*, die, volgens Octroi en Overeenkomſt van den jaare 1674, gelegd zynde (*l*), de Landen van Waveren, Botshol, ruige Wilnis, Waverveen, Mydrecht, Willis, een gedeelte van Oudhuizen en Demmerik, Vinkeveen en een gedeelte van de Prooſtdye van S. Jan en Aasdom in 't Veen beſluit; en vanwaar de ring zig, door het *agterſte* en *voorſte Boſch*, ſtrekt tot over den *Dam ter Aa*, over welken, de Stad, reeds in de zeſtiende eeuwe, overeenkomſten getroffen heeft (*m*), en welke dam, by het Dorp ter Aa, legt, in den *krommen Angſtel*. Voorts, loopt de ring, langs de ooſtzyde van den krommen Angſtel, tot aan en langs de zuidweſtzyde der *nieuwe Vaarte* by Nieuwerſluis; en, over de Sluis in deeze Vaart, langs derzelver noordooſtzyde, wederom naar den krommen Angſtel; langs denzelven, noordwaards, tot aan den *Indyk*; en, langs deezen, door *Velters-Laan*, tot aan de weſtzyde van de Vegt: voorts, door Nigtevegt, tot aan Weesp, alwaar het Vegtwater van het Amſtellands water geſcheiden wordt, door verſcheiden' duikers, die ook geſchouwd worden. Van Weesp, ſtrekt de ring zig, langs eene hooge kaade, beweſten de Vegt, over de Luſtplaats van den Heere GERRIT HOOFT, Burgemeeſter van Amſterdam, en over nog eene andere, tot aan en door Muiden, naar den hoogen Zeeburg of Diemerdyk, die, tot aan Amſterdam toe, loopt. De twee ſluizen in deezen dyk, de Ypeſlooter- en Diemerdammer-ſluis, en de Y-ſluizen in Amſterdam zyn de uitwaterende ſluizen van den ring van Amſtelland (*n*). Ook is 'er blyk, dat de twee Sluizen in den Diemerdyk, al van de zeſtiende eeuwe af, onder den ſchouw van 't Hoog-Heemraadſchap geſtaan hebben (*o*). En in 't jaar 1732, hebben Dykgraaf en Heemraaden den Diemerpaalendyk nog geſchouwd (*p*).

Wy hebben den grooten Ring van Amſtelland beſchreeven, zo als hy, tegenwoordig, loopt, en ſedert veele jaaren, geloopen heeft.

Doch al van de zeſtiende eeuwe af, is 'er verandering in gekomen. Op eene byeenkomſt, tuſſchen Rynland en Amſterdam, den zevenden Juny des jaars 1569, gehouden, bevondt men de oude Waterſchutting tuſſchen Amſtelland en Rynland, zo onherſtelbaar, doordolven en gebroken, dat Amſterdam verklaarde, te vrede te zullen zyn, dat men, voortaan, den voornaamen Rydyk of Heerenweg, ſtrekkende, van de Stad af, door Amſterveen en Kudelſtaart, tot aan Kalſlagen, deedt ſtrekken tot eene Waterſchutting, waarin men alle de gaten moeſt ſtoppen, uitgenomen 't gat aan de Noorddammer-brug, waarby Amſtelland en Rynland weinig nadeel te dugten hadden, en welk, daarom, ſlegts met een ſchotdeurtje, tot geryf voor die van Amſterveen, zou behoeven geſlooten te worden (*q*). De Noorddammer-brug is, ſedert, doorgaands, open gebleeven. Alleenlyk, vind ik, dat zy, waarſchynlyk door bewerking van Haarlem, in 't jaar 1639, met aarde, toegedamd geweeſt is: doch in 't jaar 1642, was zy reeds wederom open (*r*). De bepoldering der Landen, buiten den Veendyk, onder Amſterveen, en onder eenige andere Ambagten, gelegen, waartoe, in 't jaar 1637, Octroi verkreegen was (*s*), maakte het ſtoppen van de Noorddammer-brug, waardoor toen geen Meerwater op Amſtelland komen kon, te minder noodzaakelyk, inzonderheid, na dat Amſterveen, Uithoorn en Kalſlagen, beſpeurende, dat Aalsmeer zig niet geſlooten hieldt naar behooren, in 't jaar 1674, te raade geworden waren, hunne Landen, buiten den Veendyk gelegen, in eene byzondere bepoldering te begrypen (*t*): gelyk, terſtond, geſchiedde; loopende de nieuwe Polderkaade, van de Billerdammer Laan af, langs den Heerenweg van Kalſlagen en Kudelſtaart, den Legmeer- en Schinkeldyk op, langs den Ooſteinder dyk, en door de Noorderpolder en Ryker-oord, naar het Karnemelks-gat en den Molen aldaar, toen *Andriesmolen* en *Koenenmolen* genaamd: van daar, naar den Buitenvelder Veendyk, en, langs den zelven, door Amſterveen, over den Bovenkerker weg, naar den Uithoorn, en de Drecht langs, wederom tot aan de Billerdammer Laan: welke kaade, dus maar gedeeltelyk, valt onder den ſchouw van 't Hoog-Heemraadſchap van Amſtelland. Doch toen, na 't voltrekken derzelve, de groote ring, in 't jaar 1675, geſchouwd, en de Noorddammer brug, gelyk voor-

(*k*) Groot Utr. Placaatb. II. *Deel*, *bl.* 129.
(*l*) Groot Utr. Placaatb. II. *Deel*, *bl.* 295, 296. *Zie ook bl.* 163, 164.
(*m*) Stukken *in't* Vertrek der Theſaurie *Nieuwe Laade* E. *Lt.* C. 1. 2. en R.
(*n*) Regiſt. van 't Hoogheemraadſchap van Amſtelland *Lt.* B. *aan 't einde.*
(*o*) Regiſt. *als boven*, *Lt.* D. *f.* 98 *verſo.*
(*p*) Regiſt. *als boven*, *Lt.* F. *f.* 116.
(*q*) Regiſt. *als boven*, *Lt.* D. *f.* 97.
(*r*) Regiſt. *als boven*, *Lt.* B. *f.* 8, 96. *Lt.* A. *f.* 122, 143. *Lt.* C. *f.* 38, 55, 69.
(*s*) *Zie* hier voor, *bl.* 58.
(*t*) Regiſt. van 't Hoogheemr. van Amſtell. *Lt.* A. *f.* 172, 173 *verſo*, 174 *verſo.*

Polders, Waterren, Dyken en Wegen.

voorheen, open gevonden werdt, verſtondt men, dat het water, door dezelve komende, geen gemeenſchap met het buitenwater of met de Meer hadt, maar alleenlyk als binnenwater kon en moeſt worden aangemerkt (*u*). Voorts, valt de ring deezer gemeene Polder of Amſterveenſche Buiten-polder, zo ver zy niet dezelfde is met den grooten ring van Amſtelland, niet onder den ſchouw van dit Hoog Heemraadſchap; maar wordt, door het Hoog-Heemraadſchap van Rynland, geſchouwd. Ook heeft men, al in 't jaar 1640, verſtaan, dat zeker *Mandement poenaal*, waarmede de Stad Haarlem het herſtellen der Kaade in 't Karnemelks-gat dagt te beletten, het Collegie van Dykgraave en hooge Heemraaden van Amſtelland niet aanging (*v*). Al 't welk wy hier wel zo byzonderlyk hebben willen aantekenen, om de uitgeſtrektheid van het Regtsgebied van dit Hoog-Heemraadſchap, te nader, te doen kennen. By het zelve, is, reeds in 't jaar 1725, beſlooten, paalen te zetten langs den gantſchen ring van Amſtelland, en dezelven R. Amstelland te merken (*w*). Doch dit beſluit is, tot nog toe, niet uitgevoerd. In 't jaar 1675, is de grootte der Polders, op Amſtelland uitwaterende; de grootte van den Amſtellandſchen Waterboezem, en 't getal der Sluizen en Watermolens binnen den grooten ring, ten naaſten doenlyk, opgenomen. Wy voegen de Lyſten, die toen van 't een en 't ander gemaakt werden, gelyk wyze, in de *Regiſters van 't Hoog-Heemraadſchap* (*x*), te boek geſteld gevonden hebben, hier agter, onder de *Bylaagen* (*y*).

VII. Amstel-stroom.

In den Stroom den

Amstel,

die Amſtelland, in de lengte, in twee deelen, doorſnydt, heeft de Stad Amſterdam, als bezittende de Ambagtsheerlykheid van Nieuwer-Amſtel, al van ouds, verſcheiden' Voorregten gehad, behalve, dat haare jurisdictie over den ſtroom zig, tot op de hoogte der Paalen van honderd gaarden, uitbreidt; waarom myne Heeren van den Geregte ook, ſomtyds, Keuren op het diepen van den Amſtel, door de aangeërfden binnen deeze Paalen, op een voet beneden 't Zomerwater aan den wal, en op drie voet, ter lengte van tien voet, naar 't midden van den Stroom toe; en tegen 't breeken van 't ys by ſtrenge vorſt, behalve door den Ysbreeker, gemaakt hebben (*z*). De Viſſchery in den Amſtel was, reeds in 't jaar 1399, met de Ambagtsheerlykheid van Nieuwer-Amſtel, aan Koen van Oosterwyk opgedraagen (*a*), en is, door de Stad, te gelyk met die Ambagtsheerlykheid, in den jaare 1529, by aankoop, verkreegen. Ook wordt dezelve, tot heel aan Ouderkerk toe, van tyd tot tyd, van Stads wege verhuurd. De Stad en de opgezetenen van Ouder- en Nieuwer-Amſtel hebben ook alleen regt, tot den vetten modder, ſlyk en klei, die de Amſtel, tot meſting, uitlevert, en die, volgens een Plakaat van 't Hof van den dertienden Juny des jaars 1554, niet buiten de Bannen van Ouder- en Nieuwer-Amſtel, veel min buiten Holland, vervoerd mag worden; gelyk, voor dien tyd, meermaalen, door opgezetenen van 't Stigt, plagt te geſchieden (*b*). Wyders, heeft de Stad, in 't jaar 1631, een' wandelweg gemaakt, langs de ooſtzyde des Amſtels, van de Stads wallen af, tot aan de Diemermeer toe, de Landen, daartoe vereiſcht, volgens de waardeering van Schepenen, overneemende van de eigenaars (*c*). De Landen ter wederzyde van den Amſtel lagen, in 't begin der zeventiende eeuwe, nog t'eenemaal onbepolderd, of waren, ſedert omtrent honderd jaaren, ſlegts met Zomerkaaden omringd (*d*): zy leeden, derhalve, veel overlaſt van het Winterwater, welk zy, ook by gebrek van molens, niet loozen konden, naar behooren. Aan de weſtzyde zelve, daar de Landen, tegen 't hooge Amſtelwater, beſchut werden door den Amſteldyk, en daar, het oude of kleine Loopveld, en de Kerklaan, of 't groote Loopveld, reeds in de veertiende eeuwe, of eerder (*e*), de Landen tot Kaaden verſtrekten, lagen zy, nogtans, des winters, en zelfs tot aan Maymaand toe, onder; 't zy dat zy zig van 't regenwater, dat, by vogtige zomers, of in den natyd, viel, niet konden ontlaſten; 't zy dat het water der Haarlemmer-Meer hun reeds overlaſt aandeedt. Spieghel, wiens Lusthof bewesten den Amſtel lag, beſchreef de geſteldheid van 't Land daaromtrent, in den winter, zeer leevendig, in den *Hert-Spieghel* (*f*), met deeze woorden:

Taal-leije leid ons uyt langs d'Amſterlandſche ſtrómen,
t'Anſchouwen 't nieuwe kleed, van 't natte veld en bómen:

Diens

(*u*) Regiſt. *als boven*, Lt. C. *f.* 122.
(*v*) Regiſt. *als boven*, Lt. A. *f.* 157 *verſo*. Lt. C. *f.* 61, 63 *verſo*.
(*w*) Regiſt. *als boven*, Lt. F. *f.* 11 *verſo*.
(*x*) Lt. C. *f.* 165 *verſo* enz.
(*y*) Lt. K.
(*z*) Handv. *bl.* 348.
(*a*) Handv. *bl.* 299.
(*b*) Handv. *bl.* 346.
(*c*) Handv. *bl.* 346.
(*d*) Regiſt. *van 't* Hoogheemraadſchap van Amſtell. Lt. A. *f.* 10 *verſo*.
(*e*) Handv. *bl.* 71. [7.]
(*f*) II. *Boek*, *bl.* 27.

POLDERS, WATEREN, DYKEN en WEGEN.

Diens vrolik-bleke-lof drong plotſelycken uyt
(Met ſwanger knoppen bol) der takken dorre huyd:
En 't gras dat onder 't ys in d'herfſt was gheweken,
Begon zyn ſpichtich hoofd door 't water op te ſteken:
Het veld, dat korts noch ſcheen een waterryke meer,
De ruighe kanten toond', en kreegh zyn verwe weer,
Daar lang de ſpertel-vis na luſt hadt ghaan vermaijen,
Daar zoumen alle daagh melkryke beeſten waijen.

Doch weinige jaaren na dat Spieghel dit ſchreef, begonden de Landen, ten weſten en ten ooſten van den Amſtel, vervat te worden, in grooter of kleiner Polders, die, met zwaarder Kaaden, werden voorzien, en haar overtollig water loosden, of in den Amſtel, of in 't Y, door de Ypeſlooter- en Diemerdammer Sluizen. Wy hebben, hier voor, den tyd der bepolderinge van eenigen deezer Landen, by meer dan ééne gelegenheid (*g*), aangetekend. Op het onderhoud van den Amſteldyk, langs de weſtzyde van den Stroom, is, den twaalfden May des jaars 1756, eene overeenkomſt getroffen, tuſſchen de Stad en de Ingelanden, volgens welke, de dyk, glooijende ſchuins, onder de lyn van het voetpad, naar den Amſtel toe, by *proviſie*, voor den tyd van twee jaaren, van den ſteenen ſtraatweg af, tot aan de brug van Ouderkerk, onderhouden moeſt worden, voor de helft, op koſten der Ingelanden, en voor de wederhelft, op koſten der Stad, die, daarenboven, aannam, den vereiſchten puin aan den dyk te leveren (*h*).

VIII. WEST-FRIESCHE DYK.

Amſterdam heeft, van ouds, ook eenig bewind gehad over den

WESTFRIESCHEN DYK,

met naame over het Noordooſtelyk gedeelte van den zelven, den *Vier-Noorder-Koggen-Dyk* genaamd, by Medenblik; alzo der Stad veel gelegen is, aan de behoudenis van deezen Dyk, het doorgaan van welken Kennemerland, gedeeltelyk, onder water zetten zou; 't welk ook het land om Amſterdam zou overſtroomen. By het *zes en dertigſte* Lid van 't Groot-Privilegie van Vrouwe Maria, waren, nevens den Stadhouder en Raaden en Dykgraaf en Heemraaden van Rynland, zes Steden, en daaronder ook Amſterdam benoemd, om eene Ordonnantie op het bewaaren van den Frieſchen Dyk te helpen beraamen (*i*). Doch by eene Handveſt van Maximiliaan en Filips van den veertienden February des jaars 1492 [1493], werdt nader bepaald, dat de jaarlykſche rekening van den Frieſchen Dyk, in 't Ooſterdykgraaffchap by Medenblik, zou worden opgenomen, door Gedeputeerden van Haarlem, Amſterdam, Alkmaar, Hoorn, Enkhuizen en Medenblik, twee uit elke Stad, die ook den omſlag der koſten zouden helpen doen, en uit ieder Dorp der vier Noorder-Koggen, zynde de *Medenblikker-Kogge*, de *Hoogtwouder-Kogge*, de *Wognummer-Kogge*, en de *Middel-Kogge*, vier Perſoonen kiezen, die 't opzigt over 't gene aan den dyk te maaken viel zouden hebben, en aantekening houden van 't gene de dykpligtigen moeſten opbrengen (*k*). De Stad Amſterdam heeft, van dien tyd af, altoos, het oog gehouden over den toeſtand van den Vier-Noorder-Koggen-Dyk. Doch in laater tyd, heeft zy, zo wel als de andere vyf Steden, hiertoe, maar één' Gedeputeerde geſteld, welke gezamenlyke Gedeputeerden nu, tweemaal 's jaars, in 't begin van May, vier, en in den nazomer, twee dagen byeen komen, om het dykwerk te bezigtigen, en de rekeningen op te neemen, en te ſluiten. De zes Gedeputeerden draagen den naam van SUPERINTENDENTEN, en bekleeden deeze poſt voor hun leeven, ſedert het jaar 1732 (*l*), toen de dyk veel zorg en koſten veroorzaakte, doordien het paalwerk, voor den zelven, van het Zeegewormte doorknaagd, en byna geheellyk weggeſlaagen was. Doch, na dien tyd, heeft men hem ook met zwaaren keiſteen voorzien, en daardoor in veel veiliger ſtaat geſteld, dan hy te vooren was.

In 't jaar 1529, kwamen Amſterdam en Alkmaar, met de Dorpen Wormer en Jiſp, overeen, wegens het onderhoud eener oude Sluis in den Beemſterdyk, te Knollendam (*m*), 't welk de twee Steden op zig namen, om de doorvaart naar de Beemſter, toen nog niet drooggemaakt, voor haare ingezetenen, te verzekeren (*n*). Ook bedongen de twee Steden, twee jaaren laater, dat de Sluis, van boven, open blyven zou (*o*). Ik vind, dat Amſterdam en Alkmaar, in 't jaar 1559, nog een' Sluiswagter over deeze Sluis hebben aangeſteld (*p*). Doch, na 't droogmaaken van de Beemſter, wee-

(*g*) *Zie* II. *Deel*, XIV. *Boek*, *Byl. Lt.* A. *bl.* 525. *en* hier voor, *bl.* 54, 55, 65.
(*h*) 't Accoord *beruſt in 't* Vertrek der Theſaurie, *Nieuwe Laade* E. *Lt.* AAA.
(*i*) Handv. *bl.* 81.
(*k*) Handv. *bl.* 419.
(*l*) *Zie* Privil. van Haarlem, *bl.* 624.
(*m*) *Zie* Handv. van Kennemerl. *bl.* 852.
(*n*) Conventie *van* 14 *May* 1529. *in 't* Vertrek der Theſaurie, *Oude Laade* I. *Lt.* M. Handv. van Alkm. *bl.* 33.
(*o*) Handv. van Alkm. *bl.* 36.
(*p*) BOOMKAMP Alkmaar, *bl.* 138.

Polders, Wateren, Dyken en Wegen.

welk, in 't jaar 1608, begonnen werdt, was de Sluis van kleinen dienst voor de Steden: waarom zy, in 't jaar 1630, werdt uitgebroken (*q*).

IX. Hondsbossche.

De Stad Amsterdam heeft, al van ouds, nevens de Steden Haarlem, Alkmaar, Hoorn, Enkhuizen en Medenblik, deel gehad in de beheering der Dykaadje van den

HONDSBOSSCHE,

gelegen bezuiden Petten, en, vroeg in de vyftiende eeuwe, bestaande uit drie ryen zwaare eeken paalen, die aan elkanderen verbonden waren, en, tusschen welken, zwaare keisteenen lagen. Doch deeze wyze van zeeweering is, sedert veele jaaren, buiten gebruik geweest. De dykaadje van den Hondsbosschе bestaat thans, uit drie dyken, den *Waakerdyk*, die digtst aan 't strand legt, den *Droomerdyk*, en den *Slaaperdyk*, beide meer Landwaards in gelegen. De Waakerdyk, de voornaamste van de drie, die zig, van Petten, tot aan Kamperduin toe, uitstrekt, wordt, sedert eenige jaaren, schuins zeewaards af glooijende, onderhouden, en op de glooijinge, met zwaare keisteenen, belegd: waardoor 't gevaar van doorbraak, aan deezen oord, zeer veel afgenomen is. Het opzigt over de gantsche dykaadje van den Hondsbosschе staat aan een' Dykgraaf en zes hooge Heemraaden. Voorts, zyn 'er vier en twintig Hoofd-ingelanden, twee uit ieder der zes gemelde Steden, en twee uit ieder der zes kavels, waarin het grootste gedeelte van 't Noorderkwartier, welk tot het onderhoud van de dykaadje draagt, verdeeld is. Het hooge Heemraadschap vergadert, driemaal 's jaars, op het Gemeene-Lands Huis te Petten, alwaar, eens 's jaars, de groote rekening gedaan wordt; om welke op te neemen, de Stad Amsterdam ook gemagtigden plagt te zenden (*r*).

X. Slaaperdyk.

De Stad heeft, by meer dan één Verdrag met het hooge Heemraadschap van Rynland, ook het regt verkreegen, om den

SLAAPERDYK,

die, omtrent den jaare 1624, tusschen Spaarnedam en de Zandpoort, gelegd werdt, op eene bepaalde hoogte, te doen houden. Het oogmerk, waarmede deeze dyk werdt gelegd, was, een voornaam gedeelte van Kennemerland, welk onder het Heemraadschap van Rynland behoort, en, door den laagen Velzerdyk, buiten den ring van 't gemelde Heemraadschap gelegen, niet genoeg beschut is, te dekken tegen de hooge Y-vloeden. Doch alzo het hoogleggen van deezen dyk veroorzaaken moest, dat de vloed, voor den zelven gestuit wordende, hooger ryzen en langer staan moest voor Amsterdam; droeg de Stad, al by den eersten aanleg van deezen dyk, zorg, dat dezelve niet te hoog werdt gelegd, op dat hy, by zeer hooge vloeden, overloopende, Amsterdam voor 't hooge water bevryden zou, en de Stad in geen' grooter nood laaten, dan zy, voorheen, geweest was. Wy hebben, reeds elders, gewaagd van de Overeenkomsten, die, deswege, in de jaaren 1626 en 1659, met Dykgraave en hooge Heemraaden van Rynland, geslooten werden (*s*). Volgens deeze overeenkomsten, moest de Slaaperdyk niet hooger leggen dan twee voet en tien duim boven de peilen, die, toen, te Amsterdam en te Spaarnedam, geslaagen werden. Doch hy legt wel vier voet en zes duim, of vier en vyftig duim (1), boven de eigenlyke Amsterdamsche peil, die genoegzaam overeenkomt met eenen gemeenen vloed in 't Y, en aan alle de Y-sluizen der Stad getekend staat. Over de ongemeene hoogte van den Slaaperdyk, is, nu en dan, geklaagd door de Stad (*t*); 't welk, tot het verlaagen van den zelven, gelegenheid heeft gegeven. De algemeene Opziender der Stads werken wordt, van tyd tot tyd, afgezonden, om dehoogte van den Slaaperdyk op te neemen, en toe te zien, dat dezelve niet te zeer boven de Stads peil worde aangehoogd, noch meer dan twee voet tien duim ryze boven de oude peil, die, sedert het jaar 1624, aan den Ooster-vleugel der groote sluize te Spaarnedam, geslaagen geweest is. De Slaaperdyk is zes honderd en zeven roeden lang, vry breed, en, ter wederzyde, zagtelyk afglooijende. Hy loopt, noordwest- en westwaards, van Spaarnedam af, door de Spaarnedammer-, Noord-Aken-dammer-, en Velzer-bannen, tot aan de Zandpoort toe, daar hy, aan 't hooge Land, tegen de duinen, eindigt. By ongemeenen hoogen Y-vloed, loopt hy, terstond, over, waardoor 't water, te Amsterdam, belet wordt, hooger te ryzen; doch 't land om Haarlem, veeltyds, onderloopt.

Polders, Wateren, Dyken en Wegen.

XI Heilige Weg.

Wy hebben reeds, by eene andere gelegenheid (*u*), verhaald, hoe het oudste Gasthuis deezer Stede, in 't jaar 1371, den

HEI-

(*q*) Tegenw. Staat der Vereen. Nederlanden VIII. *Deel*, *bl.* 345.

(*r*) Stads Missiven, N. XXVI. *f.* 12 *verso*, 13, 16 *verso*.

(*s*) *Zie* II. *Deel*, XIII. *Boek*, *bl.* 485. XVII. *Boek*, *bl.* 599, 600.

(*t*) Stads Missiven. *N.* XXIX. *f.* 35 *verso*.

(*u*) *Zie* II. *Deel*, II. *Boek*, *bl.* 126.

(1) De Landmeeter Cornelis Velsen stelt (*Revierk. Verband.* IV. *Hoofdst.* II. *Afd.* §. 10. *bl.* 217), den Slaaperdyk twee duim laager.

POLDERS, WATEREN, DYKEN en WEGEN.

HEILIGEN WEG,

die, van den Amſtel af, omtrent welken, een gedeelte van den zelven, binnen de Stad leggende, nog den naam van *Heiligen Weg* draagt, tot heel aan Slooten toe, liep, aangenomen hadt, te onderhouden; doch zyne verbindtenis, vermoedelyk uit onvermogen, niet hebbende konnen naarkomen, zien moeſt, dat die weg, meer en meer, verviel. Hy werdt, derhalve, in 't jaar 1415, door 't Kapittel der Lieve-Vrouwe in den Haage, die de begeeving hadt van de Kapelle der Heilige Stede, nu de Nieuwe-zyds-Kapelle, alhier, aan welke de Heilige weg, voormaals, behoord hadt, nevens deeze Kapelle, opgedraagen aan de Stad (*v*). Doch 't is niet klaar, of deeze opdragt ſtand gegreepen hebbe. Immers, ik vind, dat de Vroedſchap, in 't jaar 1562, met die van de Heilige Stede, overeengekomen is, om den Heiligen Weg te doen onderhouden door de Stad; waartegen, de Kapelle een ſtuk erfs, ten behoeve van het Weeshuis, afſtondt (*w*). De Stad heeft, ſedert, zo ver my bekend is, den Heiligen Weg, altoos, bezeten, en, doorgaands, zeer wel onderhouden. Een gedeelte van den Heiligen Weg is, by gelegenheid van de verſcheiden' vergrootingen der Stad, binnen dezelve, getrokken. Een ander gedeelte, welk, buiten de Leidſche Poort, aanvangt, en gemeenlyk de *Overtoomſche Weg* genaamd wordt, is, tot aan den Overtoom toe, beſtraat, en, ter wederzyde, met boomen bezet. Van den Overtoom, tot aan Slooten toe, daar hy, alleenlyk vooraan, beſtraat is, draagt hy thans, gemeenlyk, den naam van *Slooter-Weg*. Langs den Heiligen- of Overtoomſchen weg, plagten verſcheiden' Kruidmaakeryen te ſtaan, die allen verplaatſt, of verdweenen zyn (*x*).

XII. VAART, TREKPAD *en* WAGENWEG *op* HAARLEM.

Wy komen, eindelyk, tot de Wegen, Zandpaden en Trekvaarten, volgens verſcheiden' Overeenkomſten, tuſſchen de Stad en de naaſte Steden geſlooten, om den toegang naar dezelven, en van dezelven herwaards, veilig en gemakkelyk te maaken, in de voorgaande eeuwe, op gemeene koſten, aangelegd; de eigendom en beheering van welken, gedeeltelyk, der Stad toekomt. De voornaamſten zyn die op Haarlem, op Weesp, op Muiden en Naarden, op Gouda, en op vier Steden in 't Noorderkwartier, Monikendam, Edam, Purmerende en Hoorn. Wy zullenze, in deeze orde, kortelyk, beſchryven. Wy beginnen met de

(*v*) Handv. *bl.* 421.
(*w*) Reſol. Vroedſch. *N.* 1. 25 *Febr.* 29 *April* 1562.
(*x*) Handv. *bl.* 423, 1664. *en hier voor*, IV. *Deel*, I. *Boek*, *bl.* 490.

POLDERS, WATEREN, DYKEN en WEGEN.

VAART, *het* TREKPAD *en den* WAGENWEG *op* HAARLEM.

Voor 't jaar 1631, was 'er, tuſſchen Haarlem en Amſterdam, geen andere weg, dan te lande, langs den hoogen Haarlemmer dyk, tot aan Spaarnewoude, of Spaarnedam, en verder, langs de binnenwegen, tot Haarlem toe; en, te water, langs het Y en het Spaarne. Doch deeze Wegen waren, vooral by wintertyd en onſtuimig weder, verdrietig en gevaarlyk. De twee Steden verwierven, derhalve, op den vierden April des gemelden jaars, Octroi van 's Lands Staaten, tot het maaken van eene nieuwe Vaart en Weg (*y*), die, terſtond daarna, gegraaven en voltrokken werdt. Midlerwyl, hadden de Steden eene overeenkomſt getroffen, hierop uitkomende „ dat de Vaart, het Trekpad en de Wa„ genweg tuſſchen de twee Steden, op ge„ meene koſten, gemaakt zouden worden, „ en beginnen, aan den Singel, voor de „ Spaarnewouder-Poort, te Haarlem, en „ ooſtwaards aan voortloopen, tot aan of „ omtrent het Gemeene-Lands-Huis van „ Rynland: van waar, de reizigers te voet „ zouden gaan, over de Sluizen van Rynland, „ aldaar in den Dyk gelegd, ter lengte van „ zeventig roeden, om, vervolgens, in eene „ andere ſchuit over te treeden. Dat deeze „ overgang, tot geryf der rytuigen, ten we„ dereinde, zagtelyk afhellende gemaakt, en „ behoorlyk beſtraat zou worden. Dat de „ vaart wederom beginnen zou, aan de ooſt„ zyde van de Braak, omtrent het Gemeene„ Lands-Huis, en lynregt voortloopen tot „ voor de hameije der Haarlemmer-Poorte, „ te Amſterdam. Dat zy vyf roeden wyd, „ en zes voet, Rynlandſche maat, diep zou „ zyn, en dat, langs de vaart en het trek„ pad, eene barmte zou blyven, ter breedte „ van eene halve roede, om, tegen 't af„ ſpoelen en inkolken, met riet beplant te „ worden. Dat het trekpad en de wagen„ weg ten zuiden der vaarte leggen, en „ ſamen drie roeden, vier voeten breed zyn „ zouden, en behoorlyk bezand worden. „ Dat, tuſſchen den wagenweg en 't naaſte „ Land, eene ſloot zou worden gegraaven, „ ter breedte van tien voeten, waarvan de „ eigenaars vier, en de Steden zes voeten „ draagen zouden. Dat men, ten noorden „ der vaarte, daar 't vereiſcht werdt, eene „ kaade van eene roede breed leggen, en „ onderhouden zou. Dat men, in den weg, „ nergens eenige opening maaken, en de „ openingen, die 'er, by ongeluk, in komen „ mogten, terſtond, wederom ſtoppen zou. „ Dat de vaart, alomme, uitgezonderd aan „ de

(*y*) Handv. *bl.* 425.

Polders, Waterren, Dyken en Wegen.

„ de Haarlemmer Liede, altoos geſlooten
„ zou blyven, zonder dat men, uit de zelve,
„ in de Meer, of uit de Meer, in dezelve
„ zou mogen komen: zullende 'er, alleenlyk,
„ ten wedereinde der vaarte, digt aan de
„ beide Steden mogen gelegd worden een
„ ſluisje, tot doorlaating van ſchuiten, niet
„ langer dan zes en twintig en een halve,
„ en niet wyder dan zes en een halve voet,
„ en twee voet vier duim hoog in 't hol.
„ Dat de koſten, tot alles vereiſcht, en de
„ baaten, komende van de gabelle of het
„ weggeld, by de twee Steden, ieder, voor
„ de helft, gedraagen en genooten zouden
„ worden, zullende ook de Schuitenvoerders
„ en Wagenaars, die 't Veer bevaaren en
„ beryden zouden, by de twee Steden, ie-
„ der voor de helft, worden aangeſteld."
Op deeze overeenkomſt, werdt willige Condemnatie van den Hoogen Raade verzogt, en verkreegen (z). En 't werk werdt, eerlang, op den voet derzelve, voltrokken. De Weg en Trekvaart zyn vier duizend twee honderd vyf en negentig roeden lang. Het Gemeene-Lands-Huis van Rynland, by welk de Vaart, door den Spaarnedammerdyk, en de Sluizen in den zelven, geſtopt of afgebroken wordt, ſtaat, een ſtuk wegs voorby halfwege, van Amſterdam af te rekenen. Ten einde van de Vaart der Amſterdamſche zyde, aan halfwege, is, met goedvinden der beide Steden, een duikertje gelegd, door welk, men de Vaart, als zy, by drooge Zomers, gebrek aan water heeft, uit de Meer, van water voorzien kan. De Vaart aan de Haarlemſche zyde heeft, door de Liede, gemeenſchap met de Meer, en dus, naauwlyks ooit, gebrek aan water. Het Trekpad langs de Vaart is, met paaltjes, die, doorgaands, vyf roeden van elkanderen ſtaan, afgeperkt. Elke twintigſte paal is, met het getal der honderden roeden afſtands van elke Stad, getekend. Op den afſtand van omtrent zeven honderd roeden van elke Stad, ſtaat een Tolhuis en Hek, daar de gabelle, tot onderhoud van den weg, ontvangen wordt. Zy wordt, van tyd tot tyd, verhuurd. Die, met de gewoonlyke Trekſchuiten, welken, alle uuren, van de eene en de andere Stad afvaaren, reizen, betaalen ook deeze gabelle, welke, onder de vragt, ontvangen, en door de Schippers, aan den Huurder van de gabelle der Vaarte, verrekend wordt. Die omtrent de Tolhekken woonen, zyn vry van deeze gabelle: doch zulken, die aldaar alleenlyk buitenplaatſen hebben, worden geoordeeld, dezelve ſchuldig te zyn (a). Tot verbetering van den Wagenweg, die, hier en daar, groot gevaar van doorbraak liep, zyn de twee Steden, in 't jaar 1762, begonnen, met dien te beſtraaten, waarmede men, terwyl wy dit ſchryven, reeds verre gevorderd is. Men begon deezen ſtraatweg, van beide de Steden af, aan den Haarlemſchen kant, met klinkerds, en aan den Amſterdamſchen, daar hy, in 't jaar 1766, voltrokken is, met Brabantſche ſtraatſteenen. Men heeft nog eenen bekwaamen zandweg laaten leggen, ten zuiden van den ſtraatweg, die, by vogtig weder, met meer gemak, bereeden kan worden. Burgemeeſteren van beide de Steden komen, van tyd tot tyd, gemeenlyk op den voorſlag van die van Haarlem, op het Gemeene-Lands-Huis van Rynland, byeen, om op het onderhoud der Vaarte te raadpleegen, en de rekening der ſchade en baate, op dezelve gevallen, op te neemen en te ſluiten.

Polders, Waterren, Dyken en Wegen.

XIII. Wagenweg en Trekpad op Weesp.

Naar Weesp en Muiden, plagt de Vaart ook onzeker en moeilyk te zyn, moetende dezelve, met zeilſchuiten, over 't Y en de Zuiderzee, en voorts, door de Vegt, die by Muiden in de Zuiderzee valt, geſchieden. Te lande, moeſt men, langs den Muiderdyk en door den Diemer-ban reizen. Het droogmaaken der Diemermeer, omtrent den jaare 1630, en het aanleggen van eenen wandelweg langs de ooſtzyde des Amſtels, tot aan de Diemermeer-brugge, door de Stad Amſterdam, gaf de eerſte aanleiding, om op het maaken van eenen

Wagenweg en Trekpad op Weesp

bedagt te zyn, waartoe de beide Steden, op den vyftienden October des jaars 1637, het gewoonlyk Octroi verwierven (b). In 't volgende jaar, trof men twee overeenkomſten, eene met de geërfden aan de ooſtzyde van den Amſtel, tuſſchen de Stad Amſterdam en de Diemermeer-brugge, die aannamen, de bruggen, in dien weg gelegen, te onderhouden, mids de twee Steden de buitenvleugels dier bruggen; de ſchoeijing langs den Amſtel, en twaalf voeten wegs daar nevens, tot een Trekpad, onderhielden. Het overig gedeelte van den weg, die in 't geheel vyftig voeten breed moeſt zyn, zou ten laſte der ingelanden blyven (c). De andere overeenkomſt werdt gemaakt met die van de Bylemer-Meer, welken toeſtonden, dat de twee Steden hunne nieuwe vaart en weg, beginnende van omtrent de Diemermeer-brugge af, mogten gebruiken, mids beide

(z) *Zie* Privileg. van Haarl. *bl.* 470.
(a) Miſſive *van* Burgem. van Haarlem *van 9 Dec.* 1704. *berußende ter Charterkamer.*
(b) Handv. *bl.* 431.
(c) Handv. *bl.* 347.

POLDERS, WATEREN, DYKEN en WEGEN.

de vaart en weg, den laatſten, die veertig voeten in 't geheel breed moeſt zyn, ter breedte van agt en twintig voeten, onderhoudende, naar behooren. Voorts, moeſten de Steden het Trekpad doen leggen boven op den Ringdyk van de Bylemer-Meer (*d*). Vervolgens, viel men aan 't leggen van het Trekpad, welk, langs het water *de Gaasp*, tot aan Weesp toe, voortliep, en waar, naderhand, een wagenweg, van Diemerbrug af, werdt bygevoegd; om welken te onderhouden, den twee Steden, in 't jaar 1655, vergund werdt, eenen Tol te heffen. De tol, die tot onderhoud der vaarte wordt betaald, werdt, in 't jaar 1679, verhoogd: ook de gabelle op den ryweg, in 't jaar 1704 (*e*). De weg en vaart kan, niet dan met zwaare koſten, onderhouden worden. De Burgemeeſteren van beide de Steden komen, als Commiſſariſſen van het Zandpad tuſſchen Amſterdam en Weesp, van tyd tot tyd, byeen, om op het onderhoud van het zelve en van de vaarte te raadpleegen en te beſluiten, en de rekeningen der koſten op te neemen.

XIV. TREKVAART en WEG op MUIDEN en NAARDEN.

De Vaart op Weesp, die, langs den Amſtel, de Ringſlooten der Diemer- en Bylemer-Meer, en het water de Gaasp loopt, hadt, voor ver het grootſte gedeelte, niet behoeven gegraaven te worden. De weg zelf was, gedeeltelyk, te vooren, aangelegd geweeſt. Doch anders was 't gelegen, met de

TREKVAART *en* WEG *op* MUIDEN *en* NAARDEN,

die, byna geheellyk, van nieuws, gemaakt moeſten worden. De drie Steden verwierven, hiertoe, het gewoonlyk Octroi, op den vyf en twintigſten October des jaars 1640, en werden, te gelyk, gemagtigd, tot het heffen eener redelyke gabelle. Wat laater, werdt haar gegund, de Landen, die zy, by waardeeringe der byzondere Geregten, moeſten overneemen, te mogen overneemen, zonder dat 'er dykslaſten by zouden worden gevoegd. Doch werdt haar, wel uitdrukkelyk, gelaſt, de vaart niet te verbreeden, noch tot het vervoeren van koopmanſchappen bekwaam te maaken, alzo het oogmerk was, dezelve alleenlyk voor den reizenden man te doen dienen (*f*). De vaart en weg zyn, terſtond hierna, op deezen voet, voltrokken. Zy ſtrekken zig, van Diemerbrug af, langs en door de Bannen van Diemen, Overdiemen en Muiden, tot aan de Stede Muiden toe; daar men, ten ooſten dier Stede, in eene andere ſchuit overgaat, ſtrekkende de vaart en weg zig, van hier, door de Polders, onder Muiden en Naarden behoorende, regt toe regt aan, naar de laatſtgemelde Stad.

POLDERS, WATEREN, DYKEN en WEGEN.

Tuſſchen Amſterdam en Gouda, was wel, van ouds, eene vaart, doch geene Trekvaart geweeſt; 't welk het reizen van de eene naar de andere Stad zeer ongemakkelyk maakte. De twee Steden kwamen, derhalve, in 't jaar 1656, overeen, om de vaart tot eene Trekvaart te maaken, en een Trekpad, van de eene tot de andere Stad, nevens dezelve, aan te leggen. Tot het maaken van zulk een

XV. TREKPAD en VAART op GOUDA.

TREKPAD *en* VAART *op* GOUDA,

werdt, op den zesden April des jaars 1656, van de Staaten van Holland, en op den zestienden July des jaars 1657, van de Staaten 's Lands van Utrecht, Octroi verworven (*g*). 't Octroi der laatſten werdt vereiſcht, om dat het Trekpad, gedeeltelyk, over Stigtſchen bodem loopen moeſt. En dit gedeelte begon, aan 't begin der huizen van den Uithoorn, by de *roode Paal*, daar de lyn der Trekpaarden moet worden afgeſlaagen, en de Schuiten van paarden wisſelen; ten welken einde, op Stigtſchen grond, eene ſtalling is opgeregt. Het zandpad aldaar blyft, zo ver het, door de Gemeente van den Uithoorn, aangelegd is, aan dezelve toebehooren, te gelyk, met den tol, dien zy plagt te heffen. Doch het wordt, met het overig gedeelte van den Trekweg, onderhouden door Amſterdam en Gouda, die, deswege, eene Gabelle genieten, van welke, nogtans, de ingezetenen van het Stigt vry zyn, zo lang zy op Stigtſchen bodem blyven. De Trekweg loopt, van daar, voort langs de Drecht, tot aan het Tolhuis, onder Kalſlagen. Van waar hy, langs eene gegraaven vaart, voortgaat tot aan de Duivels-brug, en Abbewatering, die in de Aar loopt. De Trekweg ſtrekt zig, nevens de Aar; langs welke, daar zy zig met de kromme Aar vereenigt, een bruggetje legt, en wat hooger, nog een, by welk laatſte, de Trekweg, wederom, langs eene gegraave vaart, voortloopt tot aan den laagen Ryndyk, regt tegen over de Goudſche Sluis. In deezen dyk, hebben de twee Steden eene brug gelegd, die, volgens 't Octroi, waarin Haarlem, anderszins, niet zou bewilligd hebben, maar agt voet en tien duim, Rynlandſche maat, wyd zyn moet, welke ook de wydte is van de opening in de Drecht, by het Tolhuis onder Kalſlagen. In 't Octroi is, wyders, voor-

(*d*) Handv. *bl.* 432.
(*e*) Handv. *bl.* 432, 433.
(*f*) Handv. *bl.* 430, 431.
(*g*) Handv. *bl.* 426, 427. Groot Utr. Placaatb. II. *Deel*, *bl.* 235.

Polders, Wateren, Dyken en Wegen.

voorbehouden het belang, welk de Stad Haarlem verſtondt te hebben, by de wydte deezer brugge, waaromtrent die Stad, nogtans, met de Steden Amſterdam en Gouda, overeengekomen is (*b*). Voorts, loopt het Trekpad langs de Gouwe, boven de Goudſche ſluis, voort, tot aan de Stad Gouda toe. De Vaart op Gouda mag, eindelyk, volgens het Octroi, niet dan tot het overbrengen van reizigers, geenszins tot het vervoeren van koopmanſchappen, gebruikt worden. De twee Steden draagen de koſten van den Trekweg, van den Uithoorn af, gelykelyk, en genieten ook het voordeel der Gabelle, ieder voor de helft.

XVI. Trekpaden en Vaarten over Monikendam en Edam, en over Purmerende, naar Hoorn.

Men hadt, ſedert eenige jaaren, verſcheiden' Wegen en Vaarten aangelegd, naar het zuidelyk gedeelte van Holland. 't Werdt tyd, dat men ook op het aanleggen van zulke vaarten en wegen, naar het noordelyk gedeelte deezer Provincie, bedagt was. Te Amſterdam, werdt, hierop, al ten tyde van het verbeteren der vaarte op Gouda, geraadpleegd. Men handelde 'er ook over, met de Steden Hoorn, Edam, Monikendam en Purmerende (*i*), en, op den vyfden Juny des jaars 1660, verwierven de vyf Steden Octroi van 's Lands Staaten (*k*), tot het maaken van twee

Trekpaden *en* Vaarten, *over* Monikendam *en* Edam, *en over* Purmerende, *naar* Hoorn.

De Vaarten en Trekpaden, nevens eenen Wagenweg, werden, kort hierna, aangelegd en voltrokken, van Hoorn af, tot aan Buikſloot toe, op gemeene koſten der vyf Steden. Doch de Vaart en de Ry- en Trekweg, door de Volewyk, tot aan den Waterlandſchen dyk, te Buikſloot, werden alleen bekoſtigd door de Stad Amſterdam, die ook alleen het Veer op Buikſloot begeeft, en de gabelle, voor het onderhoud van de vaart en weg door de Volewyk, geniet. Van buiten de Weſterpoorte der Stad Hoorn, ſtrekt zig de de vaart en weg, binnenwaards langs den hoogen dyk, tot aan de Aam-ſloot: voorts, meer binnenwaards, door Scharwoude, tot aan den ouden dyk, over welken, men in eene andere ſchuit treedt. De Vaart en het Trekpad loopen, tuſſchen Beets en Schardam, voort, tot aan den Ooſthuizer-Meelmolen, daar zy zig in tweeën deelen. Het weſtelyk gedeelte, eigenlyk de Ringſloot der Beemſter, ſtrekt zig tot aan Purmerende: vanwaar, eene gegraaven Vaart en Trekpad, agter Ilpendam en Watergang, langs de Broeker-Meer, voortloopen, en het Trekpad, wyders, langs de Slogter en Buikſlooter-Meers ringſloot, tot aan Buikſloot. Het ooſtelyk gedeelte der Vaarte, die hier gegraaven is, loopt, met het Trekpad, van Ooſthuizen, door Zeevang, regt toe regt aan, op de Stad Edam. Van hier loopt het Trekpad, gedeeltelyk langs de ringſloot der Purmer, en voorts, nevens eene gegraaven vaart, door de Katwouder-Ban, naar de Stad Monikendam. Van daar, ſtrekte zig, van ouds, eene vaart, voorby Broek, tot aan de Broeker-Meer, nevens welke Vaart, het Trekpad gelegd werdt, welk, langs de noordzyde der ringſloot van de Broeker-Meer, en voorts, langs de Slogter en Ringſloot der Buikſlooter-Meer, tot aan Buikſloot toe, voortloopt. De Wagenweg legt langs de Trekvaart van Hoorn, tot aan den ouden dyk: van daar, tot aan den Ooſthuizer-Meelmolen: wyders, door Zeevang, tot aan Edam: van daar, door de Katwouder-Ban, tot aan Monikendam, en verder, langs den ouden weg, tot aan den Waterlandſchen dyk. De Wagen- en Trekweg worden, door de vyf Steden, onderhouden; ook de brug over de Aamſloot, en de andere bruggen, die over eenige wateringen onder weg gelegd zyn, uit eene gabelle, die, van tyd tot tyd, verpagt wordt. Doch de reizigers, van Alkmaar op Hoorn en te rug vaarende, en onder weg in de Trekſchuiten naar Edam, Monikendam of Purmerende komende, zyn van deeze gabelle vry. Het bewind over de Wegen en Vaarten tuſſchen de vyf Steden ſtaat aan Gemagtigden uit de Regeeringen dier Steden, Commissarissen *van het* Zandpad *der* vyf Steden genaamd, die, in de Steden, beurtelings, ten dien einde, vergaderen.

Polders, Wateren, Dyken en Wegen.

XVII. Zandpad *tuſſchen* Ouderkerk *en* Breukelen.

Ter bekortinge der Vaarte op Utrecht, is, reeds in 't jaar 1626, Octroi verworven van de Staaten van Holland tot het maaken van een

Zandpad *tuſſchen* Ouderkerk *en* Breukelen,

langs de gewoone Vaart aldaar, zynde de Bullewyk, de Holendrecht, en den krommen Angſtel (*l*). Doch het Zandpad loopt niet meer tot aan Breukelen; maar langs de nieuwe watering, eene gegraaven Vaart, tot aan Nieuwerſluis. De vaart vereenigt zig hier met de Vegt, die, langs Breukelen en door Maarſen, tot aan Utrecht toe, voortloopt. Te gelyk met dit Zandpad, werdt 'er een Wagenweg gemaakt, langs de Holen-

(*b*) *Zie* Privileg. van Haarl. *bl.* 514, 515.
(*i*) *Zie* II. *Deel*, XVII. *Boek*, *bl.* 602.
(*k*) Handv. *bl.* 428.
(*l*) Handv. *bl.* 437.

POLDERS, WATEREN, DYKEN en WEGEN.

lendrecht, van tegen over den Voetangel, tot aan het Dorp Abkoude. Op de gabelle, tot onderhoud van het Zandpad tuſſchen Ouderkerk en Nieuwerſluis, en van den gemelden Wagenweg, is, in 't jaar 1648, eene Ordonnantie gemaakt (*m*). Doch omtrent den jaare 1686, werden de twee Steden te raade, den Wagenweg, van de eene tot de andere Stad, verder bekwaam te maaken. Hy loopt voort, over Baambrugge, tot aan 't Huis te Loenerſloot, en van daar, langs eene brug over den Angſtel, en langs den Slootdyk, tot aan het Dorp Loenen: van waar hy zig, langs de Vegt, tot aan Utrecht toe, uitſtrekt. De Slootdyk loopt, door Loenen-Kroonenburgs-Geregt, en wordt, door den Heer deezer Heerlykheid, onderhouden, tegen 't genot eener redelyke gabelle, by Octroi der Staaten van Holland van den dertigſten May des jaars 1686, aan *Antonis van Lynden*, Heer van Kroonenburg, Loenen enz., toegeſtaan (*n*). Voor 't overige, ſtaat het bewind over den Wagenweg, zo wel als over het Zandpad en de Trekvaart, aan Commiſſariſſen uit de Regeeringen van Amſterdam en Utrecht.

XVIII. ZANDPAD *van* WEESP *naar 's* GRAAVENLAND.

De Steden Amſterdam en Weesp zyn, in 't jaar 1650, overeengekomen, niet alleen om den Vegtdyk tuſſchen Weesp en den Hinderdam te herſtellen en te onderhouden; maar ook om den zelven, nevens den *Broedyk*, by de Uitermeerſche Sluis, te maaken tot een

ZANDPAD *van* WEESP *naar 's* GRAAVENLAND.

De twee Steden verwierven, op den vyftienden July des jaars 1675, Octroi tot het heffen eener redelyke Gabelle van alle perſoonen, met Jaagſchuiten vaarende van Weesp naar de Uitermeer, en van daar, of naar den Hinderdam, of door de vaart langs den Broedyk, naar 's Graavenland: ook van de rytuigen, paarden en ander vee, die deezen weg langs kwamen (*o*). De Vegtdyk, van Weesp tot aan den Hinderdam, beſloeg eene lengte van twee duizend roeden. De Broedyk, gedeeltelyk, ook de *Lodyk* of *Loyendyk* genaamd, was negentien honderd roeden lang. De Stad Weesp hadt, in 't jaar 1619, reeds Octroi verkreegen, om deezen Lodyk, tot eenen bekwaamen weg, te maaken, voor de wagens, die, van Amſterdam naar Utrecht, of van daar te rug wilden (*p*). Doch zy ſchynt zig van dit Octroi niet bediend te hebben. Het Zandpad tuſſchen Weesp en 's Graavenland ſtaat, volgens gewoonte, onder 't bewind van Commiſſariſſen uit de Regeeringen van Amſterdam en Weesp.

POLDERS, WATEREN, DYKEN en WEGEN.

Burgemeeſteren der Stad Amſterdam, toen nog geene eigenaars van de Ambagtsheerlykheid van Ouder-Amſtel, waar in Duivendrecht gelegen is, verzogten en verwierven, in 't jaar 1685, Octroi van 's Lands Staaten, om den zeer vervallen

XIX. WEG *van* DUIVENDRECHT *op* ABKOUDE.

WEG *van* DUIVENDRECHT *op* ABKOUDE

te mogen herſtellen en verbeteren, en, tot het vinden der koſten, eenen draaglyken tol te mogen heffen (*q*). De koſten liepen hooger, doordien 'er eene valbrug gelegd moeſt worden, over de ringſloot der Diemermeer, omtrent twee roeden ten weſten, of aan deeze zyde van de Hardsveldſche brug. De weg werdt, ſedert, voltrokken. Men bediende zig daartoe van de Duivendrechtſche Laan, die aan de nieuwe valbrug, ſedert, de *Duivendrechtſche brug* genaamd, begint, ter lengte van omtrent vier honderd roeden. De ingelanden der groote Duivendrechtſche Polder, welker Landen, tot verbetering van den weg, gebruikt werden, verkreegen, daartegen, vryheid om zo veele hoofden of bruggen, als zy goedvonden, van hun Land op den weg te mogen leggen, mids dezelven ten minſte zo wyd maakende, als de Polderſluis aan de Diemermeersringſloot. Ook werdt hun het vry gebruik van den weg, tot de Ouderkerker-Laan toe en te rug, toegeſtaan, zonder eenigen tol te betaalen. En de Stad nam aan, den weg, altoos, op de hoogte van eene bekwaame Polderkade, waartoe dezelve, voorheen, gediend hadt, te zullen onderhouden (*r*).

De weg loopt, wyders, van de Ouderkerker-Laan af, naar en langs de Ringſloot der Bylemer-Meer, en voorts, dwars door de Bylemer-Landen, voorby de Abkouder-Meer, daar hy den *Broeker-weg* heet, naar het Dorp Abkoude. De Stad Amſterdam heft twee Gabellen, tot onderhoud van deezen weg, een aan de Duivendrechtſche brug, en een aan het Tolhek, niet verre van de Ringſloot der Bylemer-Meer (*s*).

(*m*) Handv. *bl.* 437.
(*n*) Handv. *bl.* 439.
(*o*) Handv. *bl.* 441. *en* hier voor, II. *Deel*, XX. *Boek*, *bl.* 32.
(*p*) Handv. *bl.* 438.
(*q*) Handv. *bl.* 435.
(*r*) Handv. *bl.* 435.
(*s*) *Zie* Handv. *bl.* 436.

Bylaagen Lr. AA.

BYLAAGEN

Bylaagen Lr. AA.

op het V. Deel, II. Boek.

Lr. AA.

Octroi *van den* zesden May *des jaars* 1634, *vóór de* Buitenvelder-Polder, *tot aan 't Lange Loopveld, waarby Poldermeesteren, onder anderen, gemagtigd worden, om, ten overstaan van Burgemeesteren van Amsterdam, Keuren te mogen maaken.*

De Ridderschap, Edelen en Steden van Holland ende Westvrieslant, repraesenteerende de Staten van den zelven Lande, doen te weten, dat ons vertoont is by de Poldermeesteren van de Buytenveldersche Polder, vervattende de distantie van Landen gelegen tusschen de Stadt Amsterdam ende het lange Loopvelt, hoe dat, met approbatie van de Heeren Thresorieren der voorsz. Stede, by de gemeene ingelanden gerefolveert was geweest, in den voorleeden jaare 1633, te besteden ende op te rechten twee nieuwe achtkante Watermolens, ter plaetse naer 't goetvinden van de Gecommitteerdens nevens Molenmeesteren, daartoe verkoren; in gevolge van welcke resolutien, soo verre geprocedeert was, dat beyde de voorsz. molens gangbaar waren, ende alhoewel sommige Landen, soo tot de aengangen als uytwerpen van de molens, by de eygenaars aan de polder vereert waren, soo was nogtans andere ingelanden sulx niet gelegen geweest mede te doen, ende alzoo het redelyk was, dat aan een ieder syne vergraven Landen, als mede de gronden van de opstallen, die het buytenwater keeren, waarop de kaden ten wederzyden gelegt waren, in alle billikheyt, vergoet werden; dat mede dienstig was de toegangen ende uytwerpen van de molens, alsmede de gronden, daar zo molens als Kaden op leggen, voor de gemeene Polder te behouden, op dat de wateren onbelemmert van vaertuygh, ende alle versparringen, ende de Kaden onbeweyd en in haar volkomen wezen, ten dienste van de polderinge, mogten gehouden worden, soo verzogten de vertoonders, dat ons geliefde haar te verleenen Octroy, daar by de gemeene buytenvelderse ingelanden wierde vergunt aan te mogen nemen ende te betalen, tot tauxatie van 't Gerechte van Amsterveen, als vrye eygen, alle de vergraven gronden, soo tot de aangangen als uytwerpen van hare molens, mitsgaders de landen, daar de Kaden van opstal op gemaakt, ende de molens op getimmert waren; Item Keuren te maaken ten overstaan ende by goetvinden van de Heeren Burgemeesteren der Stede Amsterdam, als haare Ambachtsheeren, ten dienste ende onderhout van de voorsz. polder nodig; boeten daar toe te stellen, ende de onwillige, naar ouder gewoonte, door Officieren van Amsterdam ende van Amsterveen, te doen executeeren naar dykregt; Soo is t, dat wy de saake ende versoeke voorsz. overmerkt, de voorsz. gemeene buytenvelderse ingelanden, uyt onse Souvereyne authoriteyt ende magt, geconsenteert, geoctroyeert ende toegestaan hebben, consenteeren, octroyeeren ende dezelve toestaan by dezen, dat zy sullen mogen aannemen, als vrye eygen, alle de vergraven gronden, tot de aangangen ende uytwerpen van hare voorsz. twee molens nodigh, mitsgaders, de Landen daar de Kadens van opstal op gemaakt ende dezelve molens op getimmert zyn, mits dezelve aan de eygenaars van dien voldoende tot taxatie van de Geregte van Amsterveen voorsz., oorlovende dezelve ingelanden mede, ten overstaan van de Heeren Burgemeesteren der Stad Amsterdam, als haar Ambagtsheeren, Keuren te maaken, ten diensten ende onderhout van de voorsz. polder nodig, ende namentlyk, volgens de nader verklaaring van de voorsz. vertoonders, om dezelve polder digt gesloten, ende van alle buytenwateren afgesondert te houden, ende van verdere openingen te bevryden, met magt, omme boeten daarover te ordonneereen of stellen, ende de contraventeurs ende onwilligen, door de Officieren van Amsterdam ende Amsterveen, in haare respective jurisdictien, te mogen doen executeeren naar dykregt, ende ten eynde de voorsz. gemeene ingelanden 't effect van dezen onzen Consente en Octroye mogen genieten als naar behooren, lasten ende ordonneeren wy alle ende een ygelyken desen aangaande hun hier naar te reguleeren, sonder de voorsz. gemene ingelanden te doen ofte gehengen gedaan te worden eenig hinder, letsel ofte moeyenisse ter contrarie. Gegeven in den Hage den 6 Mey 1634, onder onsen grooten segele, hier onder aangehangen. (was getekend) J D Wassenaer Vt. (Op de plicque stondt) Ter Ordonnantie van de Staten

(getekend)

C. van der Wolff.

BYLAAGEN L^r. A.

L^r. A.

BYLAAGEN L^r. A.

OCTROI *tot bedykinge en droogmaakinge van de meeſt uitgeveende* BOVENKERKER-POLDER, *in Nieuwer-Amſtel, verleend op* den zevenden September des jaars 1764.

DE STAATEN van HOLLAND ende WESTVRIESLAND, doen te weeten: alzo ons te kennen is gegeven by FRANÇOIS HENDRIK VAN HOORN, MATTHEUS ALEWYN, Oud-Schepen der Stad Amſterdam, en PIETER GYSE BONT, als ten overſtaan van M^r. JOAN VAN DER VOORT, Schout, en M^r. WILLEM DE DIEU, Secretaris van Amſtelveen, by de voornaamſte Ingelanden der Bovenkerker Polder, geleegen by Amſtelveen, tot het beramen der middelen, om de voorsz. Polder droog te maken, gecommitteerd, en met ſpeciaale permiſſie, en toeſtemminge van de Heeren Burgermeeſteren en Regeerders der Stad Amſterdam, als Ambachtsheeren van Amſtelveen en Nieuwer-Amſtel:

Dat de gemelde Bovenkerker Polder genoegſaam 't eenemaal, en ſulks meeſt voor de heylſaame order van ſtuiver-geld, was uitgeveend, waar door het Ambagt belaſt was geworden met een conſiderable party Water.

Dat de voornoemde Polder in zyn geheel, groot was twee duyzend en negentig Maaden.

Dat aan dezelve Polder reeds was en waren vervallen negen hondert Maaden Water, blyvende alzo elf hondert en negentig Maaden, welke voor als nog contribueerden, in het betalen der laſten, onder welke elf honderd negentig Maaden nog maar drie honderd vyftig Maaden heel Land gevonden wierd.

Dat van de voorsz. Wateren van tyd tot tyd door hunne eygenaars al omtrent de agt honderd Maaden waren geabandonneert, met vreeſe dat de nog contribueerende eygenaars ſulks meede mogten komen te doen, voornamentlyk ingevalle van extraordinaire onkoſten, zoo by het afbranden als ander verval van Moolens en anderſints, en dus dezelve Polder in 't geheel zoude komen te raaken in verval en onvermogen.

Dat al meenigmaal de gedagten waren geweeſt, om het zelve voor te koomen, door 't droogmaaken derzelve Wateren, maar aangeſien de exceſſive koſten, zoo tot het ſtigten, als onderhouden van Moolens, maken van Dyken, de klyne pryzen der Landen, en de onzeekerheyd van ſucces, zoo had men zoo een haſardeuſe onderneeming nooyt durven werkſtellig maken.

Egter de tegenwoordige nog contribueerende eygenaars, ziende het verval van dag tot dag vermeerderen, de hier en daar nog leggende Akkers door ſlag van Water weg ſpoelen, en bevreeſt van by langen uytſtel zig in 't geheel te vinden beroofd van de nodige ſpecien tot het maken der Dyken, zouden dit heylſaam werk (nu het nog doenlyk was,) willen ondernee-men, indien wy (welker Finantie tegenswoordig zeer weinig van deze Polder kwam te genieten,) het zelve werk met een gunſtig Octroy geliefden te favoriſeeren.

Waarom de Suppliants ootmoediglyk verzogten, dat het ons mogte behagen, het werk van deze bedykinge volgens het geannexeerde Reglement te approberen en te Octroyeren, en aan alle Landen, gronden, en Wateren, binnen den geheelen Ringdyk van deeze Droogmakerye te ſluyten, en aan alle Huyzen en Gebouwen, binnen of op dezelve tegenwoordig zynde, of by vervolg tot bewooning, of culture van dezelve nog te zetten of te bouwen:

Mitsgaders aan alle Landen, Gronden, Wateren, en Gebouwen tot het ſlaan van den Ringdyk, het ſchieten der Ring- en andere Slooten, als meede tot de Water-togten, uitwateringen, en boezems, en generalyk aan alle werken, en werktuygen van de gantſche Bedykinge en Droogmakery, met de gevolgen en aankleven van dien, gunſtig te verleenen, vrydom van alle zoo Ordinaire als Extraordinaire Verpondingen, 100^e. en 200^e. meerder of mindere Penningen; van den 20^e. Penning, en tiende Verhooging wegens 't Collateraal, en de 40^e. en 80^e. Penning en tiende Verhooging van alle alienatien en hypothecatien; van de 100^e. en 200^e. Penning over de Capitalen, welke tot het maken der Dykagie, of eenige andere werken van deze Bedykinge zouden werden genegotieerd; en van de Oirgelden, Horengelden, bezaayde Landen, Koehouders-Zoutgelden, Fruyten, grove Waren, en alle andere diergelyke Gemeene Lands Laſten, en Impoſten, zo tegenwoordige, als toekomende, alles voor den tyd van feſtig eerſtkomende jaaren, ingang nemende met den aanvang van de voorsz. Droogmakery, ende na het expireeren der ſelve feſtig jaaren nog vrydom van gelyke feſtig jaaren voor de helft, van al het geen voorsz. was.

Wyders vrydom van de novale tiende en van de Graaffelykheyds en andere Tollen, voor alle Materialen, die tot het maken, leggen, hermaken, herleggen van Dyken, Moolens, Sluyſen, Verlaaten, Duykers en Weegen, tot den aanbouw van Huyzen, en andere Gebouwen, en generalyk tot alle werken en werktuygen van, en tot deze Bedykinge en Droogmakerye, en van alle Huyzen, en andere Gebouwen, op, of binnen deſelve, alles met de gevolgen en aankleven van dien, gebruykt zouden worden.

Als meede Authoriſatie om van den Geregte te mogen vorderen, zoodanige Penningen als onder dezelve weegens deze Polder per Caſſa waren.

Voorts bevel aan de geſamentlyke Droogmakers, om alle de geabandonneerde Landen, Gronden, en Wateren, zo die geene, die by eenige reſolutien verſtaan mogten zyn, aan de Graaffelykheyd te zyn vervallen, als die geen, die naderhand door hunne eygenaars waren geabandonneert, ende nog geabandonneert mogten worden, voor haare Rekening, en ten haaren behoeven te moeten aanneemen, en droogmaken; zoo wy met dezelve in deze Droogmakery niet geliefde te participeeren.

Gelyk meede Permiſſie om in de gem. Bovenkerker Polder, op taxatie van den Geregte van Amſtelveen, te mogen aanſlaan zoodanige Gronden,

Bylaagen L. A.

den, Landen, en Gebouwen, als zy tot leggen, maken, en onderhouden van Dyken, Vaarten, Weegen, of anderſints noodig zouden oordeelen te hebben.

Vorders de Supplianten te Authoriſeren (aangezien tot groot voordeel van 't Dorp van Amſtelveen, ten koſten van deſe Droogmakery weder gemaakt zoude werden, een Vaart van Amſtelveen, tot in den Amſtel,) om de tegenwoordige Gabelle of Schutgelden te mogen verdubbelen.

Ende laaſtelyk magt aan de Gecommitteerdens en aan die geene die ſucceſſivelyk zullen aankoomen, om ſodanige Moolens, Sluyſen, Verlaten, Watertogten, Uytwateringen, Boeſems, Wegen, Kaden, Dammen, Duykers, Hoofden, Heulen en Bruggen, of ſoodanige andere werken of werktuygen met de gevolge, en aankleeven van alle het zelve te mogen beramen, ſtellen, leggen, maken, en des noods veranderen, herſtellen, herleggen, hermaken, als zy ten meeſte nutte van deze Bedykinge, en Droogmakery van tyd tot tyd zouden goedvinden, mitsgaders om met advis en concurrentie van Hoofd-Ingelanden te beramen, doen, en maken zoodanige Keuren en Ordonnantien, tot, en op 't ſtuk van de voorsz. Dykagie, en Droogmakery cum annexis; en des noods dezelve Keuren en Ordonnantien, zoodanig te hermaken, als zy zouden oordeelen te behooren.

Dan nadien de Supplianten te gemoet zaagen, dat eenige Steeden mogten in bedenkinge vallen, ofte de intentie der Supplianten was, om de doorvaart te maken, voor ſulke ſcheepen, die thans om de naauwheid der Sluyſen een andere Vaart moeſten verkieſen, zoo betuigden de Supplianten volkomen te vreeden te zullen zyn, wanneer het ons geliefde te ordonneeren, dat niemant eenige doorvaart door deze Polder zoude mogen hebben, dan alleen het Dorp van Amſtelveen, om daar door vice verſa in den Amſtel te kunnen vaaren, zo als ſulks in vroeger tyd was geweeſt, bevorens deze Polder tot een Veen-Polder was ingeſtoken, zynde als doen de doorvaart geweeſt aan den Uythoorn, als ook aan den Overtoom, gelyk zulks nog gevoeglyk konde worden gedaan; zullende het ſelve ſtrekken tot merkelyke beſpaaringe van Koſten der Droogmakers; als meede om over de onderhoudinge der voorsz. Keuren, en Ordonnantien met alle het geene daar aan dependeerde en de Executie van alle het ſelve, teſtellen ſodanige ordres, als Dykregten in Nieuwer-Amſtel coſtumier meede bragten, en aan de Supplianten daar van te verleenen onze Brieven van Octroy in forma.

ZOO IS 'T dat wy de zaake en het verſoek voorsz. overgemerkt hebbende, en na ingenomen conſideratien en advis van onze Gecommitteerde Raaden en van Dykgraaf en Heemraaden van Amſtelland, geneegen weſende ter beede van de Supplianten, uit onze regte wetenſchap, ſouveraine magt ende Authoriteyt, aan de Supplianten en derzelver meede participanten, haare Succeſſeurs, Erfgenamen of Regtverkrygende hebben verleent, zoo als wy aan dezelve verleenen, by deſe, Octroy tot het Bedyken en Droogmaken van de voorsz. Polder, en hebben geapprobeerd, zoo als wy approbeeren by deze, het Project-Reglement van Droogmakinge en Bedyking, zoodanig en indier voegen als het zelve hier agter is gevoegt, met laſt en bevel, dat het ſelve van nu aan zal moeten dienen tot een Perpetueel-Reglement en Rigtſnoer, voor de Bedykers en meede Participanten of Geintereſſeerdens, wie die ook zouden mogen zyn. Bylaagen L. A.

Wyders aan alle uitgeveende Landen, Gronden, Wateren, ingevolge van het voorsz. Reglement in den te leggen Ringdyk te ſluyten, en aan alle Huyzen en Gebouwen binnen of op deſelve te ſtellen of te bouwen, mitsgaders aan alle Landen, Gronden, Wateren en Gebouwen, tot het ſlaan van de Ringdyk, het ſchieten der Ring- en andere Slooten, als meede tot de Watertogten, Uitwateringen en Boezems, en generalyk aan alle werken en werktuigen van de gantſche Droogmakery, en ſulks zonder daar onder te begrypen de jegenwoordige en nog ongeveende Landen en Huyzen, dewelke in de voorsz. Ringdyk niet zullen werden getrokken, en tot de voorsz. Droogmakery niet gebruykt of gedemolieerd zullen worden, van welke ongeveende Landen en niet te demolieeren Huyzen, zoo ras doenlyk, zullen werden gemaakt, en ter onze Finantie, mitsders ter Secretarye van Amſtelveen overgebragt pertinente Lyſten, vervattende dezelve mergentaalen en Huyzen en het beloop van de Verpondingen derzelver, om dezelve dien conform te doen invorderen, en aan het gemeene Land te betalen op den voet, zoo als tot hier toe is geſchied, met de voorsz. uitzondering, hebben verleend, zoo als wy verleenen by deze, vrydom van alle zoo ordinaire als extraordinaire Verpondingen, honderſte en tweehonderſte, minder of meerdere Penningen, des dat voor het ingaan van dezelve Vrydom zal moeten werden geformeerd, en ter Finantie van ons overgegeven ſpecifique en behoorlyke gecertificeerde Lyſten van de Landen, Gronden, Huyzen en Gebouwen, dewelke de voorsz. Vrydom zullen genieten, mitsgaders van het beloop der Verponding van alle dezelve, en wyders ook hebben geaccordeert, zoo als wy accordeeren by deze, Vrydom van de 40e. Penning en 10e. Verhoging van alle Alienatien en Hypothecatien de voorsz. Droogmakinge concerneerende, mitsgaders van de Impoſten van Oor- en Hoorngeld, bezaaide Landen, Grove Waaren, mitsgaders ook van het Koehouders-Zoutgeld, voor zoo veel de Taux van de Koeyen aangaat, en niet van de Familien of Huyshoudingen, alles voor de tyd van veertig Jaaren, aanvang neemende met het eerſte Jaar, dat de Vrugten van de Drooggemaakte Landen getrokken en genooten zyn; mits dat daar van insgelyks behoorlyke Certificatie ter Finantie van ons zal moeten werden overgeleverd, en behoudens ook dat onvermindert den vrydom van de Collective middelen, den inhoud van de Generaale en Particuliere Ordonnantien op die middelen gemaakt, zoo ten opzigten van het haalen van Biljetten, en het laaten doen van aanteekening, als andere Precautien, preciſelyk zullen moeten werden naagekomen, op de Pœnalityten daar inne gemeld.

En dat over zulks de beſchryvingen van de beſchreeven middelen over de Landen, in de

BYLAAGEN L^r. A.

Bedyking begreepen, zullen moeten geſchieden even als of geen vrydom kwamen te genieten, en betaalt het regt van de ongezeegelde Biljetten daar toe nodig, dat ook de af- en aanſchryving preciſelyk zal moeten werden nagekomen.

En dat om verder alle misbruyk voor te komen jaarlyks in de Maand Mey zal werden gedaan een Publicatie door Schout en Geregte van Amſtelveen, en alomme in den Ring der Bedykinge geaffigeerd, waar by ten laſten der nieuwe Bedykinge beloofd werd een Præmie van drie hondert guldens, te betaalen aan die geene, welke weet aan te toonen een Perſoon, die misbruyk van de voorſchreeven vrydom in den Ring der Bedykinge over het loopende ſaiſoen heeft gemaakt, des meede dat van het Koehouders-Zoutgeld geen vrydom zal werden genoten, ten zy by het groot Biljet kome te blyken, dat de Taux van de Familie ten volle is afbetaald.

Voorts nog voor gelyke veertig jaaren hebben geaccordeerd, zo als wy accordeeren by deze, vrydom van de honderſte en tweehonſte Penningen van de Capitalen, welke tot het maaken der Dykagie of eenige werken van deze Bedyking zullen werden genegotieerd, des dat van die Capitalen ter Finantie van ons zal moeten werden overgegeeven een pertinente Lyſt met een daar onder geſtelde verklaring van de Gecommitteerden tot deze Droogmakerye, dat de Capitalen in dezelve Lyſt vervat, effectivelyk tot Droogmaking en Bedyking van de voorſchreeven Polder en Werken daar toe nodig, alleen zyn genegotieerd; voorts nog gelyke veertig jaaren vrydom van de novale tiende, en van de Graaflykheyds en andere Gemeene Lands Tollen, voor alle de Materialen, die tot het maken, leggen, hermaken en herleggen van Dyken, Molens, Sluyſen, Verlaaten, Duykers en Weegen, tot den aanbouw van Huyzen en andere Gebouwen, en generalyk tot alle werken en werktuygen van en tot de Bedyking en Droogmaking gehoorende, of op en binnen dezelve gebruykt zullen worden.

Voorts den Supplianten hebben geauthoriſeerd, zoo als wy dezelve Authoriſeeren by deze, om van den Geregte van Amſtelveen te vorderen, zoodanige Penningen als wegens Stuyver-geld onder dezelve wegens deze Polder in Cas zyn, mits dat dezelve Penningen tot deze Droogmakerye werden geëmployeerd, en gevolglyk behoorlyk verantwoord, en daar van vervolgens aan onze Gecommitteerde Raaden, en het Collegie van Amſtelland kenniſſe werden gegeven.

Wyders aan de gezamentlyke Droogmakers hebben geordonneert, zoo als wy aan dezelve ordonneeren by deze, alle de geabandonneerde Landen, Gronden en Wateren, zoo die geenen, die by eenige Reſolutie verſtaan mogten zyn aan de Graaffelykheyd te zyn vervallen, als die geene die door hunne eygenaars zyn geabandonneerd, en nog geabandonneerd mogten worden, voor haar Rekening te moeten aanneemen en Droogmaken, als meede de Droogmakers hebben gepermitteerd, zoo als wy aan dezelve permitteeren by deze om in de gemelde Bovenkerker-Polder, op Tauxatie van den Geregte van Amſtelveen te mogen aanſlaan zoodanige Gronden, Landen en Gebouwen, als zy tot het leggen, maaken en onderhouden van Dyken, Vaarten, Weegen of anderzints nodig zullen hebben.

BYLAAGEN L^r. A.

Verders den Supplianten en haare Succeſſeuren hebben geauthoriſeerd, zoo als wy dezelve Authoriſeeren by deze om tot verval van de koſten van de Vaart, door haar te maken langs het groote Loopvelt tot in den Amſtel, by forme van Gabellen te mogen heffen aan de te maken verlaaten van ieder Turf-Pont of diergelyk Vaartuyg, een ingeland of inwoonder toebehorende, in het uyt- en invoeren telkens een en een halve Stuyver, en een vreemd man toebehoorende drie Stuyvers; van een Praam, een ingeland of inwoonder toebehorende een Stuyver, en een vreemd toebehoorende twee Stuyvers, en van een Boeren- of Stygerſchuyt, een ingeland of inwoonder toebehorende een Blank, en een vreemde een en een halve Stuyver, en van een Speeljagt, Weyſchuyt of vreemde Viſſchuyt drie Stuyvers.

En laaſtelyk den Gecommitteerden van voorſchreeven Droogmaking en Polder, en die geenen die ſucceſſivelyk zullen aankomen hebben geauthoriſeerd, zoo als wy dezelve Authoriſeeren by deze, om zoodanige Moolens, Sluyſen, Verlaaten, Watertogten, Uitwateringen, Boezems, Weegen, Kaaden, Dammen, Duykers, Hoofden, Heulen en Bruggen, of zoodanig ander werk en werktuygen te mogen beraamen, ſtellen, leggen, maken en des noods veranderen, herſtellen, herleggen, hermaken, als zy ten meeſten nutte van deze Bedykinge en Droogmakerye van tyd tot tyd zullen goedvinden, mits niet contrarieerende aan den inhoude van het twintigſte Artikel van het Reglement, mitsgaders om met advis en concurrentie van Hoofd-Ingelanden, te beraamen, doen en maaken zoodanige Keuren en Ordonnantien tot en op het ſtuk van de voorſchreeven Dykagie en Droogmakery cum annexis, en des noods dezelve Keuren en Ordonnantien zoodanig te hermaken, als zy zullen oordeelen te behooren, als meede om over de onderhouding van dezelve Keuren en Ordonnantien, met al het geen daar aan dependeert, in de Executie van alle het zelve, te ſtellen zoodanige ordres, als Dykregten in Nieuwer-Amſtel coſtumier meede brengen, des dat door alle het geene voorſchreeven is, Dykgraaf en Heemraaden van Amſtelland, mitsgaders Dykgraaf en Heemraaden van Nieuwer-Amſtel, en verder niemant wie het ook zoude wezen, eenige prejuditie of nadeel in zyn Regt, directie of intendence werden toegebragt, en dit alles onder deze expreſſe Conditien, dat voor dit door ons geconcedeert Octroy, jaarlyks van ieder Bedykte en Drooggemaakte Morgen, ten Comptoire van Noord-Holland &c. zal moeten werden betaalt drie Schellingen van twee grooten vlaams het ſtuk, in te gaan zeeven Jaaren na de voltrekking der voorſchreven Dykagie, en dat deze Droogmakerye ook zal moeten werden begonnen en voltrokken binnen den tyd van thien Jaaren na de conceſſie van het Octroy, mitsgaders met 'er daad, en zoo ras doenlyk geëxhibeerd en overgegeven alle de Lyſten en Certificatien hier voren gemeld, en ſpeciaal op Conditien van het leggen der voorſchreeven Vaart in gevolge het twintigſte Artikel van het Regle-

Bylaagen Lr. A.

glement, en dat het verleend Octroy aan onze Gecommitteerde Raaden zal moeten werden gepresenteerd, om by dezelve gevisiteerd, geinterrineerd en geregistreerd te worden, alles op Pœne van te verliezen het effect van dit Octroy.

REGLEMENT *tot het Droogmaaken der* Bovenkerker-Polder, *geleegen by Amstelveen.*

Artikel I.

De gronden volgens dit Reglement te bedyken, zullen bedragen omtrent twee duyzend negentig maaden of seventhien hondert een en veertig Morgen, vier hondert Roeden, met het Land dat nog verveent kan worden.

II.

Ten Ooften zal de Dyk geleyd worden op de Landen van den Amsteldyk, in dier voegen als het convenabelste zal gevonden werden.

III.

Ten Westen teegen de Boovenkerker Weg.

IV.

Ten Zuyden tegens en op de Taamerlaan of Nieuwendyk.

V.

Ten Noorden langs het Loopvelt tot aan de Ringsloot.

VI.

Alle de voorschreeven Dyken zoodanig breed, hoog, met zoo veel glooying en bermte als het Werk zal komen te vereyschen.

VII.

Het zal aan de Gecommitteerdens van deze Droogmakery vry zyn, in de Boovenkerker Polder op Tauxatie van het Geregte van Amstelveen, te mogen aanslaan zoodanige Gronden, Landen, Specien en Gebouwen, als zy tot de Dyken, Weegen en Vaarten nodig zullen oordeelen.

VIII.

Immediaat na het Octroy by haar Edele Groot Mogende te obtineeren, zullen alle de Landen en Gronden, nodig tot, als hier boven gezegt is, afgepaalt en afgebaakt worden.

IX.

Alle eygenaars van Gronden, Landen en Waateren, in deze Bedykinge, zullen in deze Droogmakery mogen participeeren, dog niet minder als met dertig Morgens, zynde een Caveling.

X.

Die geene die minder hebben als een Caveling zullen mogen combineeren.

XI.

Die geene die niet geneegen zyn op de voet van dit Reglement in deze Droogmakery te participeren, zullen gehouden zyn, om het zelve binnen vier Maanden na dat de verkryging van dit Octroy by Publicque Affixie van Billjetten Publicq gemaakt zal zyn, aan de Gecommitteerdens te declareeren, en haar Gronden die zy in deze Bedyking hebben te verkoopen, of wel aan de Bedykers af te staan by Tauxatie. Edog alvoren gehouden zyn hunne agterstallige Lasten van Verpondingen en Moolengeld tot de tyd van haare afstand of verkooping te voldoen, op pœne van paratelyk daar voor te werden geëxecuteert.

XII.

Bylaagen Lr. A.

Edog, by aldien eenige van de afgestaane Partyen meerder mogten zyn bezwaard als de valeur, zal dit meerder by den ouden eigenaar als een particuliere schuld moeten voldaan werden. En zoo den ouden eygenaar hier toe niet solvent mogten zyn, zal de schuldeischer, die eenig Hypoteecq op die party heeft, in zyn keuze hebben om in deze Droogmakery op den voet van dit Reglement deel te neemen, dog wegens zyn Hypoteecq van deze Bedyking niets moogen vorderen booven de somme waar op het zelve zal zyn getaxeert.

XIII.

Die geene die binnen de gestelde tyd versuymt zullen hebben zich te declareeren, of zy meede in deeze Droogmakery willen participeeren, zullen gehouden werden hunne Akkers, Waaters en Gronden aan de gemeene Bedykers te hebben afgestaan en gecedeert, zonder ooit hier voor iets te kunnen pretendeeren of eenig regt hier op te behouden, ten waare dezelve toe quaamen aan uitlandige of minder jaarige, ten reguarde van dewelke de Penningen, waar op hun partyen zyn getaxeert, gebragt zullen werden ter Secretarye van Amstelveen in consignatie.

XIV.

Tot vervordering van deze Droogmakery, zullen eerst gebruykt werden alle de gelden die per Kassa zyn, de verdere nodige Penningen zullen moeten werden opgebragt door ieder eigenaar pro rato van de mergentaalen, waar meede hy in deeze Droogmakery participeert of participeeren zal.

XV.

Iemand der Geinteressëerdens in deeze Droogmakery binnen den tyd van drie Maanden, na den dag van de betaling van eenig fournissement gesteld, zyn quote niet voldoende, zal tot het doen van het zelve paratelyk werden geëxecuteert.

Dog zal aan de gebreekige, die door onvermoogen buyten staat zyn om het gerequireerde fournissement te doen, werden gerestitueert alle zodanige Penningen, die na aftrek van de Executie-kosten zullen overschieten.

Dog die geene, die haar fournissement of quote zullen komen te betalen binnen ses weeken na den dag tot eenig fournissement gesteld, zullen hier voor genieten de korting van vyf per Cento.

XVI.

Eer men zal gaan aan het uytmaalen van het Waater, zal al de visch, die in deze Bedyking zal zyn, voor gemeene profyte van de Droogmakers werden verkogt of verpagt.

XVII.

Als wanneer de Waateren zullen zyn uytgemalen, Weetering en Togt-Slooten gegraaven, zoo zullen de Gronden af gemeeten, en in Cavelingen van dertig Morgens met Slooten afgestooken werden, of in Cavels van zoodanige groote als convenabelst geoordeelt zal werden.

XVIII.

Deeze Cavels zullen door kundige lieden werden getauxeert, en de minder waardige zullen van de meerder waardige haar Equivalent ontfangen, of by publicque opveylinge werden verkogt.

XIX.

BYLAAGEN L^r. A.

XIX.

Aangeſien ten tyde van de uytmaalinge der Wateren meer ſlytagie en reparatie zal zyn, als voor deeze, aan de twee Molens, ſtaande op de landen langs den Amſteldyk, zo lang die niet verveent zullen zyn: welke Molens nevens de Schutſluyſen, meede zullen blyven onder de directie der Gecommitteerdens, zoo zullen nogtans de Eigenaars van de landen voorſchreeven voor Molengeld niet meerder betaalen dan tegen Vyf-en-twintig Stuyvers per Morgen, dog in Cas van afbranding of vernieuwing der zelven Moolens, Sluyſen en Bruggen, zoo aan den Amſtel- als Veendyk, zullen als dan de onkoſten geſlagen werden over de landen langs den Amſtel-Dyk, en over de landen in de Droogmakery, Morgen Morgens gelyk.

XX.

De Schutſluys, die thans geleegen is aan de Weteringsbrug, in den Amſtel uitwaterende, zal werden verſtooken en gelegd aan het einde van het groote Loopveld, en zyn uitwatering behouden in den Amſtel, op dezelfde wydte en lengte, als dezelve thans is, namentlyk de wydte van 14 voeten en 9 duym, en de lengte van 65 voeten.

De Schutſluys aan de hand van Leyden ofte Bovenkerker Sluys, zyn uitwatering hebbende in de Buytenvelderſche Buyten Polder, zal meede verſtooken werden, en gelegd aan het Zuydeynde van het Dorp van Amſtelveen, en zyne uitwatering behouden in dezelve Buytenvelderſche Polder, en zulks op de wydte van agt voeten en tien duym, zoo als de tegenwoordige Duyvelsbrug, en op de lengte van ſeſtig voeten.

En zullen beide de voorſchreeven Sluyſen moeten overgalgt worden, de eerſte namentlyk die aan den Amſtel op de hoogte van tien voeten en elf duymen boven 't Somerpyl van de Polder, zoo als dezelve thans is, en de tweede op de hoogte van neegen voeten boven het zelve Somerpyl, zonder dat dezelve Sluyſen ooit of ten eeuwige dagen wyder of langer zullen moogen gemaakt worden, en onder deze expreſſe Conditie, dat aan de Stad Haarlem altoos zal werden gelaaten de inſpectie over de voorgemelde Sluyſen, om by verloop van dezelve door de Bedykers en Ingelanden in der tyd, op de eerſte aanmaaning te worden herſteld, en op de voorſchreeve wydte en lengte te worden onderhouden.

Voorts zal, in Cas dat door de woede van de Haarlemmer-Meer, 't eeniger tyd een doorbraak kwame voor te vallen, ten dien effecte, dat de Scheepen direct uit de Meer zouden kunnen komen tot voor de gemelde Sluys in de Bovenkerker Weg, dezelve Sluys als dan moeten worden geſtopt, en ten eeuwigen dage geſtopt moeten blyven.

Wyders zal de doorvaart, die thans midden door de Polder is gelegen, verlegd worden langs het groote Loopveld voornoemd tuſſchen de gemelde twee Sluyſen, ter breedte van ſesendertig of uiterlyk veertig voeten, als wanneer twee geladene Schuyten den anderen gevoeglyk kunnen paſſeeren, dog zal op een derde van de lengte van dezelve Vaart, te rekenen van het Dorp Amſtelveen, moeten worden geſteld of gelegt en ten allen tyden onderhouden een Dam of belemmering, waar door de wydte van de Vaart tot acht voeten en tien duymen werd vernaauwt, zullende geene verdere Sluyſen of Openingen, die tot een Doorvaart hoe genaamd kunnen dienen, in deze Bedyking ooit of ten eeuwigen dagen mogen worden gemaakt, alles op Pœne van het verliezen van de voordeelen van dit Octroy. BYLAAGEN L^r. A.

XXI.

By de Generale Liquidatie zal aan een ieder, wiens Caveling of Cavelingen minder Mergentaalen mogten koomen in te houden, als waar voor hy betaalt heeft, het meerder betaalde werden gereſtitueert, en vice verſa.

XXII.

Poldermeeſteren zullen gehouden zyn, zoo dra zy van haar Edele Groot Mogende permiſſie tot Droogmaking bekoomen hebben, Convocatie van alle de Ingelanden te beleggen, om daar uit te werden verkooren vier Perſoonen wel van de kundigſte, tot Gecommitteerdens, om nevens Poldermeeſteren het generaale intereſt te behartigen, aan welke dan gezaamentlyk zal ſtaan het gantſche opzigt over deze Droogmakery met alle het gunt daar toe behoord, het omſlaan van alle noodige fourniſſementen, het beramen en ordineren van alle nodige Werken, het maaken, vermaaken, veranderen, vermeerderen of verminderen van dezelve, het aangaan of ſluyten van alle nodige Contracten, Conventien, Transactien, het beſteeden der gemeene Werken, en generalyk alles tot deeze eenigzints behorende; alles ongeprejudiceert zoodanige præeminentien, Regten en Geregtigheden, als aan haar Edele Groot Achtbaarheeden, de Heeren Burgermeeſteren en Regeerders der Stad Amſterdam in qualiteit als Ambagts Heeren van Amſtelveen en Nieuwer-Amſtel, of derzelver Repreſentanten of regt verkrygende zyn competeerende.

Edog zullen de Gecommitteerdens gehouden zyn, alvorens eenig nieuw Extraordinair Werk te laten maken, de Hoofd Ingelanden behoorlyk te convoceeren, en aan dezelve het gunt nodig is communiceeren, en het geen by meerderheid van Stemmen der preſente Ingelanden gearresteert is, te doen nakoomen. Ook zullen dezelve Gecommitteerdens 's jaarlyks gehouden zyn, aan Hoofd-Ingelanden behoorlyke Reekening van hunne adminiſtratie te doen.

XXIII.

Iemand zal een ander met Procuratie mogen zenden; deeze zal voor zyn Principaal mogen Stemmen.

XXIV.

Hoofd-Ingeland is, die een Caveling van dertig Morgen heeft, en heeft een Stem.

XXV.

Die twee Cavels heeft, heeft twee Stemmen, en zoo voorts.

XXVI.

De Schouw over de Slooten, Weeteringen en Dyken van deze Droogmakery, en over de Weegen, zoo in als om in de zelve te komen, zullen zyn aan de Gecommitteerdens, dog ongeprejudiceert de Schouwen aan de Wel Edele Heeren Dykgraaf en Heemraaden ter Nieuwer-Amſtel, en aan het Geregt van Amſtelveen competeerende.

XXVII.

By verſterf van een der Gecommitteerdens

zig

Bylaagen Lr. A.

zal door Hoofd-Ingelanden een ander in deszelfs plaatſe verkooren worden.

XXVIII.

Niemand in deze Droogmakery eenige directie hebbende, zal eenige daggeld, ſalaris of vacatie mogen reekenen, dog zal de Schout en Secretaris van Amſtelveen blyven trekken zoodanig ſalaris als haar Edele van ouds uyt de Polder hebben genooten.

Aldus gereguleert by ons ondergetekenden. En gelaſten een ieder dien het aangaan zal, zig na deeze te reguleeren.

Gedaan in den Hage onder onzen grooten Zegele hier aan doen hangen, den ſevende September in't Jaar onzes Heeren en Zaligmakers duyzend ſeven hondert vier-en-ſeſtig.

P. STEYN vt.

Ter Ordonnantie van de Staaten

ARIS v. d. MIEDEN.

Naar dat deeze opene Brieven van Octroy, aan de Edele Moogende Heeren Gecommitteerde Raaden waaren gepreſenteert, geleezen en geëxamineert, zyn dezelve na haare forme ende inhoude geinterrineert en geregiſtreert in 't tiende Regiſter met de Roode Leeuw, de Domeinen concerneerende, beginnende met den Jaare 1757 folio 77 verſo en ultra. Gedaan in den Hage den 25 September 1764.

Bylaagen Lr. A.

Ter Ordonnantie van de Gecommitteerde Raden

C: CLOTTERBOOKE.

Lr. B.

Octroi, *voor de* buitendykſche Landen *in 't Ambagt van* Amſterveen, *tot opregtinge eener gemeene Polder met Aalsmeer, Kudelſtaart, Kalſlagen en den Uithoorn*, gedagtekend den negentienden September des jaars 1637.

Lr. B.

De Ridderſchap, Edelen en Steden van Holland en Weſtvriesland, repreſenterende de Staten van den zelven Landen, doen te weeten, hoe dat ons vertoont is by de gemene Ingelanden van de buytendykſe Landen in buyten Velder, ſtrekkende van omtrent den grooten Overtoom af, langs de nieuwe Meer, over het Karnemelksgat tot aan de Polder van Ryker Oort toe, als mede de gelandens geleegen tuſſchen de noorder en noorddammer brug, midsgaders die van Bovenkerk en van de Legmeer, alle te zamen gelegen ten weſten van den Veendyk, in de Jurisdictie van Amſtelveen; dat zy Supplianten merkten, dat hunne Landen aldaar, dagelyks, hoe langer hoe meer, met het ordinaris water van de Haarlemmer Meer, wierden geinundeert en overlopen, zulks dat dezelven, niet alleenlyk by winter, maar ook het meerendeel van de ſomer bykans onvrugtbaar bleeven leggen, tot groot nadeel niet alleen van de eygenaars, maar ook by gevolg tot prejuditie van de Verpondingen, die dezelve Landen niet langer koſten opbrengen, ten ware dezelve gebragt wierden in eene gemeene Polder met de Ambachten van Aalsmeer, Cudelſtaart, Calſlagen, den Uythoorn en andere Landen als nog daarin te begrypen, met dewelke de ſupplianten alreeds verdragen waren, dat alle de Watermolens, op de gemelde groote Polder nodig zynde, by alle de gemeene ingelanden, in den zelven ring begreepen, betaalt en onderhouden zullen werden, mergen mergens gelyk; maar dat de koſten, die elk tot afkaden en dicht maken van zyn eygen ambacht, met het leggen van ſluyſen, plempwerken te maken en anders, van nooden zullen zyn, betaalt en ommegeſlagen zullen worden over dat ambacht alleen, dat dezelve koſten zal hebben gedaan, zulks en in maniere als de gemeene ingelanden, onder een Jurisdictie ofte ambacht ſorterende daarin met malkanderen ſouden mogen verdragen: dan alſo ſy Supplianten niet wel vermogen zouden, ten behoeve van hunne kaden particuliere Landen te gebruiken, het Karnemelksgat over te plempen, en hunne werken vaſt te maken en heelen aan de voorſchr. Polder van 't Ryker Oort, mits leggende daaromtrent eene bequame Sluys, tot gerief van de deurvaart; dat ook in de macht niet en was, Dykgraaf en Heemraaden te ſtellen, noch Keuren te maaken, veel min executie daarvan te doen, zonder daartoe te hebben onze ſpeciaale Conſent en Octroy; zo keerden zy zich daaromme tot ons, ootmoedelyk biddende, dat ons geliefde hunluyden te authoriſeren, om te mogen komen en begreepen worden in de gemeene groote bepolderinge met de gemeene Ambachten van Aalsmeer, Cudelſtaart, Calſlagen en den Uythoorn en andere Landen, als nog daar in te begrypen, mits, voor zo veel de aanheelinge en beſluytinge met de Ambachten van Rhynlant aangaat, geſchieden zoude met voorgaande conſent van Dykgraaf en Hooge Heemraaden van Rhynlant, Item, ten behoeve van hunne Kaden, particuliere Landen, in den ring der bepolderinge leggende, te mogen gebruiken, mits dezelve betalende tot taxatie van den Ambachtsheere en die van den Gerechte van Amſtelveen, het Karnemelksgat over te plempen, hunne werken, met conſent van de Heeren van Rhynlant als vooren, vaſt te maken en te hegten aan de voorn. Polder van Ryker Oort, ofte anders in te ſluyten, zulks als zy Supplianten beſt geraden zouden vinden, en eene bequame ſluys, tot gerief van de deurvaart, daaromtrent te leggen, ook, met advys en goedvinden van den Ambachtsheer, Dykgraaf, Heemraden, Penningmeeſter en andere Officieren de dykagie concerneerende te mogen ſtellen

Lr. B.

Bylaagen Lr. B.

len en committeeren, met voorder authorisatie om allerhande Keuren en Ordonnantien te maken, tot dienst van de polderinge van noden, en dit alles voor zo veel Amstelveen, en de Landen in Amstelveen gelegen zoude mogen aangaan, en verder niet, en wes, met Consent van de voorschr. gemeene Ingelanden, ofte meerder stemmen van dien, naar voorgaande advys van den Ambachtsheere, tot makinge en onderhoudinge van de voorschreeven werken, ommegeslagen zoude worden, dat het zelve zal hebben parate Executie en geinnet worden met dubbelt gewin na dykrecht, niettegenstaande oppositie ofte appellatie, en zonder prejuditie van dien, gelyk ook alle boeten en vonnissen van Dykgraave en Heemraden, ter cause van de voorsz. werken, met den gevolgen en aankleven van dien, by parate Executie, haar effect zullen sorteeren; en gemerkt de gemelde Sluys, te leggen omtrent het Karnemelks gat, de Supplianten zoude strekken tot groote en excessive kosten; dat mede alle Schuyten en Turfponten, daar door varende, groote schade zullen doen, door 't inschuttende water, aan de voorsz. Polder, behalven dat de Supplianten genoodzaakt zullen zyn, een Sluyswachter te stellen en te onderhouden, tot gerief van de deurvaarders, als mede omme te letten dat, door dezelve Sluys, niet onbehoorlyk en werde geschut, en de schutdeuren niet opengelaaten, en de Sluys niet opengehouden en worde, door onagtzaamen of kwaadwilligen, om haar profyt met de villery daaromtrent onbehoorlyk te pleegen; verzoeken de Supplianten, een Tol ofte Gabel, door onze authoriteyt, hunluyden vergunt te worden, op de deurvaarende Schuyten en Turfponten, door de gemelde Sluys, als volgt namentlyk op yder schuyt of turfpont, niet geladen zynde in de gemelde Polder onder de Jurisdictie van Amstelveen, en geen Roeyschuyt zynde, 2 stuyvers, en een roeyschuyt van buyten zynde, 1 stuyver, de geladene onder de gemelde Jurisdictie in de voorschr. polder, Schip ofte Roeyschuyt respectivelyk half geld, een praam en kleyne roeyschuyt, geen zeil hebbende, den buyteman 8 penningen en binnengeland 4 penningen, en een Speeljacht ofte Waayschuyt van buyten komende yder 4 stuyvers.

So is 't, dat wy de voorschreven zaken en verzoeken overgemerkt, alvorens hier over gehadt het advys van die van onze Kamere van Rekeninge van de voorsz. Landen, de Supplianten, uyt onze rechte wetenschap, volkomen en souveraine macht en authoriteyt, geoctroyeert, geaccordeert en geauthoriseert hebben, octroyeeren, accordeeren en authoriseeren deselve mits deezen, te mogen komen en begreepen te worden in de gemeene groote bepolderinge met de Ambachten van Aalsmeer, Cudelstaart, Calslagen, Uythoorn en andere Landen als nog daarinne te begrypen, mits, voor zo veel de aanheelinge ende sluytinge met de ambachten onder Rhynlandt aangaat, geschieden zal met voorgaande consent van Dykgraaf en Hooge Heemraden van Rhynlandt voorsz. gelyk wy die zelve ook verder authoriseeren, omme ten behoeve van haare Kaden, particuliere Landen in den Ring van de voorszaanstaande bepolderinge geleegen te mogen aanvaarden en daartoe gebruyken tot taxatie van die van den Gerechte van Amstelveen; het Karnemelks gat over te plempen, en haare werken, met consent van Dykgraaf en Hooge Heemraaden van Rhynlant voornoemt, aan de voorsz. Polder van Ryker Oort te sluyten, zulks als de Supplianten best geraden zullen vinden, mitsgaders ook dat zy een bequame Sluys, tot gerief van de deurvaart, daaromtrent zullen mogen leggen, ende dat de Supplianten, met advys van den Ambagtsheer van Amstelveen, een Dykgraaf, Heemraden, Penningmeester en andere Officieren, de voorsz. bepolderinge concerneerende, zullen mogen stellen en committeeren met verdere authorisatie om allerhande Keuren en Ordonnantien, tot bevorderinge en dienste van de voorsz. bepolderinge van noden, te mogen maken, alles zo veel Amstelveen en de Landen in den Ambachte van Amstelveen gelegen aangaat, en verder niet; en dat het geene wes met consent van de voorsz. gemeene ingelanden ofte meerder stemme van dien, met advys van den Ambachtsheere, tot makinge en onderhoudinge van de voorsz. werken ommegeslagen zal worden, zal hebben parate executie, en geinnet werden met dubbelt gewin naar dykregt, niettegenstaande oppositie of appellatie, en zonder praejuditie van dien, en dat van gelyken alle boeten en vonnissen van Dykgraaf en Heemraden, ter cause van de voorsz. werken, gevolge en aankleeven van dien, by parate executie, haar effect zullen sorteeren, als vooren.

Bylaagen Lr. B.

Gelyk wy de Supplianten ook toestaan, dat zy zullen vermogen, tot soulagement van de kosten, by henluyden aan te wenden, in 't leggen en wachten van de voorsz. Sluys omtrent het Karnemelks gat, mitsgaders, tot verbeteringe van de schaden, te lyden door het doorvaaren van alle de Schuyten of Turfponten, die de voorsz. sluyze passeeren zullen, te mogen ontfangen en doen ontfangen van yder Schuyt ofte Turfpont, geen roeyschuyt zynde, een stuyver, en van een roeyschuyt een halven stuyver, van een praam ofte kleyne roeyschuyt, geen zeil hebbende, vier penningen en van een Speeljagt ofte Wayschuyt 2 stuyvers. Ende ten eynde de Supplianten deezen onzen consente, accorde en Octroije mogen genieten als na behooren, lasten wy allen en eenen ygelyken, deezen aangaande, hen hiernaar te reguleeren, zonder denzelven te doen, of te gehengen gedaan te werden eenig hinder, letsel ofte moeyenisse ter contrarie.

Gegeeven in den Hage onder onzen grooten zegel hier aan gehangen, op den 19 September in het jaar ons Heeren 1637. (Ende is getykent) D. Wassenaer.

(Laager stondt)

Ter Ordonnantie van de Staaten.

(getekend)

Van der Wolff.

Lr. C.

Bylaagen L^r. C.

L^r. C.

Bylaagen L^r. C.

Octroi *tot het bewind en debeheering der* Stads- *en* Godshuis-Polder, *by de Stad Amsterdam, van* den zeven en twintigsten May des jaars 1752.

De Staaten van Holland en Westvriesland doen te weeten: Alsoo ons te kennen is gegeeven by de Ingelanden van de Stads en Godshuys Polder, geleegen tusschen de Bleekersloot en de Heilige of Overtoomsche weg, strekkende van de Stads Gragten der Stad Amsterdam tot de Weetering kost verlooren, versoekende ons Octroy op het geen in een Convocatie van de Ingelanden tot beetere directie en beheering van deselve Polder was beslooten; Soo ist dat wy, de saak en het versoek voors: overgemerkt hebbende en geneegen weesende ter bede van de Suppl^ten, na ingenomen Consideratien ende Advis van onse Gecommitteerde Raaden, uit onse regte weetenschap, souvereine magt ende auctoriteit de Suppl: hebben geoctroyeerd en gequalificeerd, gelyk wy deselve octroyeeren en qualificeeren by deese, om over de voors. Polder aan te stellen ses Polder Meesters, een te committeeren by Burgemeesteren en Regeerders der Stad Amsterdam, een Regent van het Weeshuys, een Regent van het Gasthuys, en een Regent van het Leprosenhuys binnen de voors: Stad, en twee uit de verdere Ingelanden met naame Cornelis van Eyk en Benedictus Block, en by overlyden van een der laatstgem: weder een ander Ingeland in deszelfs plaatse, met auctorisatie op deselve Poldermeesteren om met de Schout van Amstelveen te doen en te dryven alle Schouwen, soo over kaaden als over slooten en wateringe binnen de voors: Polder en voorts de molen te doen maaken, repareeren, onderhouden en vernieuwen, mitsgaders tot verval der onkosten daarop vallende de noodige omslaagen te doen, de onwilligen op dykregt en dubbeld gewin tot betaalinge van deselve omslaagen te constringeeren, en verder alles te doen met dat regt en auctoriteit als Poldermeesteren op andere plaatsen gewoon en gequalificeerd syn te doen; des dat de selve Poldermeesteren gehouden en verpligt sullen syn om jaarlyks op een bepaalde dag, daar toe onderling te beraamen en vast te stellen, te doen behoorelyke en pertinente reekening en verantwoording van den gedaanen omslag, en daarnevens een notitie van de werken en reparatien in het volgende jaar te doen, benevens een cieringe van de kosten over te geeven aan Burgemeesteren der gem: Stad, of wel aan Thesaurieren ordinair ten overstaan van sodanige Ingelanden als na voorgaande advertentie, dewelke de Poldermeesters van het doen der reekening gehouden sullen weesen te doen, by het opneemen en sluiten der voors: reekening, present sullen willen komen; En eindelyk dat de voors: Poldermeesteren gehouden en verpligt sullen syn, om alle nieuwe werken en reparatien, dewelke van eenige consideratie sullen syn, aan de minst aanneemende publicquelyk te besteeden. Lastende een ieder dien het aangaan sal sig hier na te reguleeren. Gedaan in den Hage onder onsen groote Zegele hier aan doen hangen op den 27^e. Mey in 't jaar onses Heeren ende Saligmakers een duisend seven honderd twee en vyftig.

(was getekend)

A: van der Duyn V^t.

(Laager stondt:)

Ter Ordonnantie van de Staaten.

(was getekend:)

C. Boey.

L^r. D.

L^r. D. Octroi, *tot bepoldering der Landen van Outewaal en Outersdorp, thans de* Outewaaler- *of* Over-Amstel-Polder, gedagtekend, den negentienden December des jaars 1631. L^r. D.

De Ridderschap, Edelen ende Steden van Holland en Westvriesland, representerende de Staten van den selven Landen, doen te weeten, hoe dat ons vertoont is, by de gemeene Eygenaars der Landen in de Banne van Outewaal ende Outersdorp, voor een groot gedeelte leggende binnen de Jurisdictie der Stad Amstelredamme, gelegen aan de Oostzyde van den Amstel, tusschen de voorsz. Stad en Ringsloot van de Diemermeer, groot omtrent te samen drie honderd morgen, dat haar voorn. Landen, door het bedyken van de Diemermeer en verscheyde andere bepolderingen en droogh houdingen van Landen, in Amstelland en daar buyten geleegen, hoe langer hoe meer, met water wierden beswaart, en geschapen ten eenemaal met water te zullen moeten bevloeijen, ten sy daartegens wierde voorsien, en dat zy supplianten daaromme te raade gevonden hadden, by eenpaarig goedvinden van alle de ingelanden, haare voorsz. Landen, jegenswoordig beslooten in drie kleyne Polderkens, te maaken tot eene gemeene bepoldering, en te sluiten, van S^t. Antonis dyk af by de Outewaal, met een goede kaade, tot aan den Amstel; voorts langs den Amstel en de voorn. ringsloot van de Diemermeer, wederom tot aan de S^t. Anthonisdyk of Diemerdyk toe, en dezelve te verzorgen met een goede Molen, voorts met Molentogten en Wateringen, daar en soo sy best geraden sullen vinden; omme alle het welke te bequamer en met goede directie te werk te leggen, en voor toekomende in goede orde te houden, waaren sy Supplianten hen aan ons keerende, versoekende dat onse goede geliefte soude weesen de Supplianten te verleenen

BYLAAGEN L^r. D.

nen behoorlyke brieven van Octroy in der beste forme, omme de voorn. bepolderinge in manieren voorn^t. te moogen doen, en daartoe gebruyken soodanige gronden en Landen, als sy sullen agten van doen te hebben, mits doende de geinteresseerdens behoorlyke Vergoedinge ende Contentement, tot tauxatie van de Gerechte der Steede Amstelredamme, ofte derselver Gecommitteerden, en dat zy, by meerderheyd van Stemmen, uyt de ingelanden zullen vermoogen te kiesen een Dykgraaf en Heemraaden met een Secretaris, welke Dykgraaf en Heemraaden magt sullen hebben niet alleen omme 't geene voorsz. is, en vorders by de Ingelanden geacht zal werden van nooden te weesen, in 't werk te stellen ende uyt te voeren, maar ook om Keuren en Ordonnantien te maaken, Kaden, Wegen, Wateringen, Molentogten, heynsslooten, ende gevolgen van dien te beschouwen, ommeslagen tot betalinge van de gemeene werken te doen invorderen, en alles ordonneeren en executeren by parate executie, op dykregt met dobbel gewin, niet jegenstaande oppositie ofte appellatie. Zoo is 't, dat wy, de zaak en 't verzoek voorsz. overgemerkt, alvoorens hierop gehad het advys van onse Gecommitteerde Raaden, die voor haar ontbooden en gehoort hebben de Supplianten en de geenen die pretendeeren eenigsins by de voorsz. gemeene polderinge geinteresseert te weesen, uyt onse absolute en souvereine magt, de Supplianten geconsenteert, geaccordeert, en geoctroyeert hebben, consenteeren, accordeeren en octroyeeren deselve mits desen, de voorsz. bepolderinge, in maniere als boven, te mogen doen, en daartoe te mogen gebruyken soodanige gronden ende Landen, als de Supplianten sullen agten van doen te hebben, mits doende de geinteresseerden behoorlyke Vergoedinge ofte Contentement, tot tauxatie ofte arbitrage van de Gerechte der Steede van Amsterdam, ofte der selver Gecommitteerden, haar vorder accordeerende, dat sy by meerderheyd van stemmen, uyt de Ingelanden zullen vermogen te kiesen een Dykgraaf en Heemraaden en Secretaris, welke Dykgraaf en Heemraaden magt sullen hebben, niet alleen omme 't geene voorsz. is, en vorders by de Ingelanden geagt zal worden van nooden te weesen, in 't werk te leggen en uyt te voeren, maar ook omme Keuren en Ordonnantien te maken, Kaden, Wegen en Wateringen, Molentogten, heynsslooten en gevolgen van dien te beschouwen, ommeslagen, tot betalinge van de gemene werken, te doen invorderen, en alles ordonneeren en executeeren by parate executie op dykregt met dobbel gewin, niet jegenstaande de oppositie ofte appellatie, mits dat de voorsz. gemeene bepolderingen de Ingelanden, hare bezwaarnissen voor de Gecommitteerde Raden voorn^s. vertoont hebbende, niet sal beswaaren ofte præjudiceeren in haar questie tegen de Stad van Amsterdam, noopende het maaken en onderhouden van den wandelweg, leggende aan den Amstel. En ten eynde de Supplianten deesen onsen Consente en Octroye mogen genieten als naar behooren, lasten wy allen en eenen yegelyk deesen aangaande hen hier na te reguleeren, sonder den selven te doen eenige hinder ofte moeyenisse ter contrarie. Gedaan in den Hage, onder onsen grooten Zegel, hier aan gehangen, op den 19 December 1631.

(was geparapheerd)
J. D. WASSENAER.
(onder stondt:)
Ter Ordonnantie van de Staaten.
(was getekend)
C. VAN DER WOLFF.

BYLAAGEN L^r. D.

L^r. E.

OCTROI, *tot verzwaaringe der Kaade om eenige Landen, gelegen in den Ban van Diemen in Bovenkerk, en onder Ouder-Amstel en Weesper-Karspel, sedert, genaamd de* VENSER POLDER, gedagtekend, den vyfden May des jaars 1638.

L^r. E.

DE Ridderschap, Edelen ende Steden van Holland en Westvriesland, representeerende de Staaten van den selven Lande, doen te weten, hoe dat ons met behoorlyke reverentie vertoont is, by de gemeene Ingelanden ende eygenaars van de Landen strekkende van de Duyvendrechtsche wegh ende beginnende by Pieter Willemsz. de Ringsloot langs nae 't diemerbruggetje, ende voort van 't diemerbruggetje tot de ringsloot van de Bylemermeer, deselve ringsloot langs, tot de zoodwegh toe, Item de zoodwegh nederwaerts tot de huysinge van Willem Cornelisz en Jonge Claes, van daar tot aan de duyvendrechtse wegh, en die langs tot aan Pieter Willemsz voornoemt; dat sy, supplianten, sekerlyk bevonden, dat het water, van tyt tot tyt, door de bedyking van de Bylemer- ende Diemermeer, mitsgaders verscheyde Polders, die alrede gemaakt waren ende nog dagelycx gemaakt wierden, soo beswaart ende verhoogd werdt, dat zy, Supplianten, met hare ordinaris Kaadingen het gemeene winterwater uit de voorsz. Landen niet en konden weeren, noch haare opgestelde molens daartegens maken, en dat zy Supplianten dienvolgens goedgevonden hadden een bequame Waterkeeringe ofte Kaade te maaken, langs de bovengemelde Plaatsen, als mede goede orde te beraamen op Weteringen, slooten ende molens, om alle de voorsz. Landen, soo wel by Winter als Somerdaags, bequaamlyk droog te houden, tot welken eynde, soo uyt de steed- als huysluyden van elck twee persoonen by hen Supplianten alreede gekooren waren, ende nog geëligeert zouden werden, om met den anderen de voorsz. Kade ofte Waterkeering van soodanige hoogte ende breedte te doen maken als meede ordre van molens, waterkeeringen, slooten ende anders te stellen als zylieden tot nut en dienste van de voorsz. landen geraden zullen vinden, alles inconformite van de acte, by hen Supplianten ondertekent, ons vertoont; dan alsoo eenige dog weinich van voorsz. ingelanden, nergens na het vyfde part van dien uytbrengende, niet-

L^r. E.

te-

Bylaagen L. E.

tegenſtaande alle denoiren ende inductien, met goede ende deughdelyke redenen, daartoe aangewent, tot de voorsz. kadinge niet en waren te disponeren, zo waren zy Supplianten hen tot ons kerende, verſoekende ſeer Eerbiedelyck, dat ons geliefde hen ſupplianten, met behoorlyke brieven van Octroi, in de beſte forme, te verſien, op dat ſylieden de voorsz. wercken mogten doen maacken, ende daartoe gebruyken ſoodanige gronden en landen als zylieden zouden agten daartoe van nooden te weſen, mits doende de geintereſſeerdens behoorlyke vergoeding ende contentement tot tauxatie van onpartydige luyden, authoriſeerende mede de voorsz. geeligeerde ende nog te eligeeren perſoonen, omme Kaden, weteringen, molentogten, heynſlooten en 't gevolg van dien te mogen ſchouwen, ommeſlagen tot betalinge van de gemeene wercken te doen invorderen ende alles ordonneeren ende executeeren, by parate executie volgens 't dykregt met dobbel gewin, niettegenſtaande eenige oppoſitie ofte appellatie, daar jegens te geſchieden;

Soo is 't dat wy de ſaecke ende verſoeke voorsz. overgemerkt, dewyle 't verſoek van de Supplianten is ſtrekkende ten beſte van de voorsz. Landen, ende omme 't winterwater daar uyt te weeren: ende de voorsz. Landen, zo wel 's winters als ſomers droog te houden, de Supplianten uyt onſe rechte wetenſchap, volkomen ende Souveraine magt geaccordeert, geoctroyeert en geconſenteert hebben, accorderen, octrojeeren en conſenteren deſelve mits deſen, de voorſchreve waterkeering of kade ende andere wercken te maken, ende daartoe te mogen gebruyken ſodanige gronden ende Landen, als zy zullen achten daartoe van noden te weeſen, mits doende de geintereſſeerdens behoorlyke vergoeding en contentement, tot taxatie van onpartydige Luyden, hen des verſtaande, authoriſeerende mede de voorſchreeve geëligeerde en noch te eligeeren perſoonen, omme Kaden, Wateringen, molentogten, heynſlooten ende 't gevolg van dien te mogen ſchouwen, ommeſlagen tot betalinge van de gemeene wercken te doen innevorderen, ende alles te ordonneeren ende executeeren by parate executie volgende dykregt met dobbel gewin, niettegenſtaande eenige oppoſitie ofte appellatie daar jegens te geſchieden. Ende ten eynde de Supplianten deeſen accorde, octroije ende conſente mogen genieten als naar behooren, laſten wy allen ende eenen iegelyken deeſen aangaande, dat ſe de Supplianten den inhoude van deſen doen, laten ende gedogen, ruſtelyk, vredelyk ende volkomentlyk genieten ende gebruyken, ceſſeerende alle belet, hinder ende wederſeggen ter contrarie. Bylaagen L. E.

Gegeeven in den Hage onder onſen grooten Seghele hier aan gehangen op den 5 May in 't jaar onſes heeren duyſend ſes honderd agt en dertich.

(was getekend)

J. D. Wassenaer.

(Op de plicque ſtondt:)

Ter ordonnantie van de Staten.
By abſentie van Secretaris

(getekend)

J. van der Camer.

L^r. F.

Octroi *tot bedyking van de* Diemer-Polder, *gelegen in den Ban van Diemen in Bovenkerk*, gedagtekend den vyftienden July des jaars 1641.

L^r. F.

De Ridderſchap, Edelen en Steden van Holland en Weſtvriesland, repreſenteerende de Staten van dezelve Landen doen te weeten hoe dat de gemeene Buuren ende eygenaars der Landen in de Banne van Diemen ons vertoont hebben, dat alle de Landen rontom de Stadt Amſterdam gelegen, als ook verſcheyden Dorpen en Quartieren in Amſtelland, Rynland en Sticht van Utrecht, op den Amſtel uytwaterende, haar van tyt tot tyt hoe langer hoe meerder bepolderen, en dat ook, door het droogmaken van verſcheyde Meeren de boeſems heel kleyn geworden waren, waardoor de binnenwateren ſulex ſyn verhogende, dat by natte Somers, als wanneer ieder Polder ſich ſelfs door ſyne molens ontlaſt, der Supplianten Landen niet langer bequamelyk ſullen konnen gebruykt worden, ten ware daar inne werde verſien, tot welcken eynde, ſy Supplianten, by eenparigh goetvinden van buuren en ingelanden, te rade geworden waren, hunne Landen meede te beſluyten in ſeekere Kade ofte bepolderinge, beginnende van den hoogen dyk by den Diem tot aan het diemerbruggetje toe; en vvorts van 't ſelve bruggetje af tot aan de ringſloot van de Diemermeer, en by dezelve langs tot aen de Kerkſloot, alwaer de Kade, aen weerzyden van de Kerkſloot innewaards zoude werden geleyd, tot aan 't Dorp, en dan voorts weer, by de ringſloot langs, tot aen de Waersluyden haer rietland toe, en ſoo voorts by 't rietland neer tot aen de Laan toe, en dat men dit werck ſoude voorſien met een goede bequame agtkante Watermolen, en goede tochten en Wetering, uyt het gemeen of molenkoſten, ſoude opmaken en onderhouden, voorts, dat voor de gene die door dit werck belet zyn een gemeene uytvaert te hebben ofte benomen ſoude werden, geleyd ſouden werden twee Overtoomkens, het eene tot geryf van Bovenkerk, en het andere voor Buytenkerk, alles volgens 't accoort daer over tuſſen de Supplianten gemaekt en opgeregt in dato den 5 febr. 1641. en alſoo om 't gene voorſchreven is te bequamer en met goede directie te leggen, en voor het toekomende in goede order te onderhouden, van nooden was ons Octroy van conſent; zoo keerden daerom de Supplianten hen tot ons, ootmoedelyck verſoekende, dat wy, 't ghene voorſchreven is goedertierlyken ingeſien; en inzon- L^r. F.

BYLAAGEN L^r. F.

derheyd gelet op den hoogen noot, die de Supplianten tot de voorſchreeven bepolderingh is dringende, het ons gelieven mochte hun Supplianten te verleenen behoorlyke Brieven van Octroy in de beſte forme, omme de voornoemde bepoldering, in manieren als vooren, te mogen doen, en daer toe te gebruycken ſodanighe gronden en Landen als ſy zouden achten van doen te hebben, mids doende de geintereſſeerden behoorlycke Vergoedinge en contentement, tot taxatie van de gereghte van Diemen; en dat ſy Supplianten, by meerderheyd van Stemmen, uyt de gemeene ingelanden ſoude mogen kieſen eenige Poldermeeſters ofte Molemeeſters, die macht ſouden hebben niet alleen om 't gheene voorſchreven is; en vorder by de ingelanden geacht ſoude weſen van noden te ſyn, in 't werck te leggen en uyttevoeren, maar ook omme Keuren en Ordonnantien te maaken, Kaden, Wegen en Wateringen, molentochten, heynſlooten en gevolgh van dien te beſchouwen, ommeſlagen tot betaalinge van gemeene wercken te doen en invorderen, en alles ordonneeren en executeren by parate executie op dykregt en dubbelt gewin, niettegenſtaande oppoſitie ofte appellatie, en ſonder prejuditie van dien:

Soo IS T, dat wy de voorsz. ſaecke en 't verſoeck overgemerkt hebbende, en genegen weſende ter bede van de Supplianten, uyt onſe reghte weetenſchap, ſouvereine macht en authoriteyt, geconſenteert, geaccordeert en geoctroyeert hebben, conſenteeren, accordeeren en octroyeeren deſelven by deeſen, dat ſy de Landen in de Banne van Diemen gelegen ſullen mogen omringen en beſluyten in een Kade ofte bepolderinge, beginnende van den hoogen dyk, by den Diem langs, tot aen het Diemerbruggetje toe, en van het ſelfde bruggetje tot aen de ringſloot van de Diemermeer, en by dezelve langs, tot aen de Kerkſloot, leggende gemelde Kade aldaer ter wederzyde van de Kerckſloot innewaards; tot aen t dorp, en dat voorts, weer de ringſloot langs tot aen de Waersluyden haer rietlant, en ſoo voorts by het rietlant neder tot aan de Laan toe; en dat de Supplianten het ſelfde werck ſullen mogen verſien met een goede bequame agtkante watermolen, mitsgaders goede tochten en wateringen ſullen mogen doen opmaecken en onderhouden, uyt gemeene molenskoſten, en voorts ten dienſte en geryf van den ghene die door 't ſelfde werck ſullen werden belet een gemene uytvaert te hebben, ofte die deſelve uytvaert ſal werden benomen, maecken twee Overtoomkens, het eene tot geryf van Bovenkerk en het andere voor Buytenkerk; authoriſeeren de gemelde Supplianten, omme daer toe te mogen gebruycken alle ſodanige gronden en Landen als ſy achten ſullen van doen te hebben, mits doende de Geintereſſeerden behoorlycke vergoeding en contentement, tot taxatie van de Gereghte van Diemen voornoemt: mitsgaders, omme by meerderheyd van ſtemmen, uit de gemeene ingelanden, te mogen kieſen eenige Polder- of Molenmeeſters, die volkomen macht ſullen hebben niet alleen om de voorgenoemde bepolderinghe invoegen voorſchreeven is en 't ghene dienaengaende verder by de ingelanden noodig ſal werden geoordeelt in 't werck te leggen en uyt te voeren, maer oock omme Keuren en Ordonnantien daer over te maecken, Kaden, Wegen, Wateringen, Molentogten en Heynſlooten, en gevolg van dien te beſchouwen, omſlagen tot betaalinge van gemeene wercken te doen en invorderen, en alles te ordonneeren en executeren, by parate executie, op dykreght en dubbelt gewin, niettegenſtaande oppoſitie ofte appellatie en ſonder prejuditie van dien. En ten eynde de Supplianten deſe onſe accorde, octroije en conſente moogen genieten als na behooren, laſten wy allen en een ygelycken deſen aengaende dat zy den Supplianten den inhoud van deſen doen, laaten en gedogen, ruſtelyck, vredelyck ende volkomenlyk genieten en gebruycken, ceſſeerende alle belet, hinder en weerſeggen ter contrarie.

BYLAAGEN L^r. F.

Gegeven in den Haege onder ons groot ſegel alhier aengehangen op den 15 July in 't Jaer ons Heeren, eenigen heylant en Salighmaker duyſent ſes hondert een en veertigh.

(getekend)
J. DE WASSENAER V^t.
(Op de plicque ſtondt)
Ter Ordonnantie van de Staten
(getekend)
HERBERT V. BEAUMONT. 1641.

L^r. G.

OCTROI, *tot het vereenigen der Regtbanken van* SLOOTEN, SLOOTERDYK, OSDORP *en de* VRYE GEER, *en op de verkiezinge van Schepenen aldaar*, gedagtekend den elfden December des jaars 1654.

L^r. G.

De Staten van Hollant en Weſtvrieslant doen te weten: Alſoo ons vertoont is, by Schout en Schepenen van Sloten, Sloterdyk, Oſtdorp en de Vrye Geer, hoe dat ſy Supplianten onder den anderen over een gecomen waeren, en vervolgens geſamentlyk gereſolveert hadden, de reſpective regtbancken van Sloten, Sloterdyk, de Vrye Geer en Oſtdorp te vereenigen, en daer van te maken een regtbanck, welcke regtbank bedient ſoude werden by ſeven Schepenen, waer van jaerlycx vyf ſoude afgaen, en twe aen blyven, en dat de electie ſoo van de vyf nieuwe Schepenen als de twe aenblyvende jaerlyx ſoude geſchieden by den ambachtsheer, behoudelyk dat de twee aenblyvende geëligeert ſouden moeten werden uyt de vyf Schepenen, die in het uytgaende jaer gedient ſouden hebben, ende conſequentelyk, dat de oude aenblyvende niet langer ſoude mogen dienen als twe jaeren in 't geheel, en achter den anderen, ſonder dat oock, ofte in de nieuwe electie, ofte int aenblyven van twee oude, reguard en

L^r. G.

aen-

Bylaagen L^r. G.

aenschouw genomen souden werden, of deselve syn van Sloten, Sloterdyk, of door of van de Vrye Geer; Wyders dat het selve Collegie, alle veertien dagen precys, regtdagh soude houden, ende sitten, van Mey tot St: Pieter, tot Sloten op de Vrye Geer, van St: Pieter tot alderheylihen, tot Sloterdyk, van alderheyligen tot den 1 February, tot Oostdorp, en van den 1 February tot primo Mey aen den Overtoom, ende dit alles met goetvinden en bewilliginge van de Heeren Burgemeesteren en Regeerders der Stadt Amsterdam, als ambachtsheeren van de voorsz. dorpen, Sloten, Sloterdyk, de Vrye Geer en Oostdorp; dat vorders sy Supplianten, tot het neemen van de voorsz. resolutie gemoveert waren geworden, niet alleen om dat de justitie voor de opgesetenen in de voorsz. dorpen, volgens de ordre voorsz. geadministreert soude cunnen werden, met gelycke commoditeit en egter minder omslagh en kosten, maer ook om dat te deele absoluyt nootsakelyk was, aengesien een van de voorsz. dorpen, door het afspoelen van de haerlemmer meer, soodanig was vermindert, dat boven 5 a 6 huysen niet resteerden, invougen dat, by continuatie van een particuliere Regtbank aldaer, de Schepenen geen regt souden cunnen doen, dan over die van haer eygen familie, behalven dat, sonder de voorsz. geresolveerde combinatie, geen sufsisant getal van bequaame persoonen tot de bedieninge van de Justitie uytgevonden soude cunnen werden, int stuck van de Religie soodanigh gequalificeert, als by de bewuste onse resolutie dienthalve onlangh was gestatueert; dat alsoo sy Supplianten wel wisten, dat het voorsz. nodigh en oorbaer werk van geen volcomen effect en cragt soude syn, sonder onse approbatie en bevestinge, soo keerden derhalve sy Supplianten haer onderdaniglyk tot ons, versoekende, dat het ons beliefde het voorsz. haer Supplianten geresolveerde over de voorsz. Vereeninge van de respective Regtbancken en de successive sessien van deselve, als in maniere hier vooren geëxtendeert, te ratificeeren en confirmeeren, ende ten dien eynde hun Supplianten goetgunstelyk te verleenen onse brieven van Octroi, *in Communi et optima forma*. Bylaagen L^r. G.

Soo ist, dat wy de saecken en 't versoek voorsz. overgemerkt hebbende, ende genegen wesende ter bede van de Supplianten, uyt onse regte wetenschap en Souveraine magt en authoriteyt, het geresolveerde over de vereeninge van der selver respective Regtbancken, mitsgaders de electie van Schepenen, en de successive sessien van deselve, naer de forme en inhoude, vooren gespecificeert, hebben goet gevonden, geapprobeert en geratificeert, vinden goet, approberen en ratificeeren by desen, lastende allen en een yegelyk hen daer naer te reguleren.

Gedaen in den Hage, onder onsen grooten Segel hier aen gehangen, op den 11 December, in 't jaer onses Heeren ende Saligmakers 1654.

(*Was getekend*) J. Cats V^t.

(*Op de plicque stondt*)

Ter Ordonnantie van Staten

(*en daar onder*)

Herb^t. van Beaumont.

L^r. H.

Brief *van* Hertoge Albrecht van Beyeren *van den* elfden May des jaars 1396, *vervattende eenen anderen van* Graave Willem den III. *van den* drie en twintigsten November des jaars 1309: *by welke beide Brieven, de bezwooren Kerf en Stigtsch Kudelstaart schotbaar onder Holland verklaard wordt.*

L^r. H.

Aelbrecht by Godts genade Palensgrave opten Rhyn, hertoge zu beyeren grave van henegou, van hollant, van zeelant, ende heer van Vrieslant doen kont allen luyden, dat wy gesien hebben goede hantvesten ende brieve toebehoorende onsen luyden ende ondersaten, wonende in onsen vryen Ambochte te Cudelstaart, wel besegelt mit Segel ter zaliger gedachten, heer Willems, by tyden, Grave ende heer der Landen voorgenoemt, ons oude Vaders, spreeckende van woorde te woorde, als hier na beschreeven staet,

Willem, Grave van Henegou, van Hollant, van Seelant, ende Heer van Vrieslant, gebieden alle den geenen die woonachtich syn, in onse vry Ambacht van Cudelstaert, ende geerft zyn binnen der swoorenkerve, dat all dat erve daer leggende t wtlandt den oplande volgen sall dan dit voorgenoemt lant willen wy dat ons gelde schodt, gelyck dattet deede by t's Conings Willems tyden, ende t'f Grave floiris Rade, hier by willen wy dat niemant en vare buyten den voorsz. Ambacht mitter wone, Ende waer yemant diere buyten vare mitter wone, soo souden wy al zyn erven aenvaen, dat hy daer binnen hadden leggen t'onsen vryen eygen. Gegeven in 't Jare ons heeren duysent drie hondert ende negen op S^te. Clementen dach, in die hage.

Op welcke brieven voorsz. onse luyden van Cudelstaert ons getoont hebben dat alrehande luyden, wonende buyten den Ambocht voorsz. ende gelandt ende geerft zyn binnen der Swooren kerve, ende ook erve leggende hebben in den vuytlande mit hunluyder schodt, beedepenn. ende andere onraet niet gelden en willen na inhouden der brieve voorsz., daer zy grootelicke by beswaert ende vercort worden, waerom wy volgende onse voorn. brieuen ende goede wille, gebieden ende willen dat alle lant, gelegen binnen der Swooren kerve, het zy inder Oplande, off in de uytlande gelden sall, soo beedepenn. ende alle ander onraet die opte riemtael comen mach, in alre manieren als t voortyts by Coning Willems ende Grave Floris onse voorvaders tyden dier Godt genadich moet zyn te gelden plach. Ende ontbieden ende bevelen allen den genen die gelandt ende geerft zyn in den geswooren kerve voorsz., dat zy mitten buyeren van Cudelstaert gelden ende betalen schodt beedepenn. ende ander onraet als voorsz. is Ende waer daer yemant onwillich L^r. H.

in,

BYLAAGEN L. I.

in, ſoo ontbieden wy onſen Bailliu van Rhynlant, die nu ter tyt is of namaels weſen zall, dat hy onſe gelt opten onwilligen uytlegge, ende dat weder inne na recht ende coſtume van onſen Lande, ende des niet te laten. In oirconde deſe brieve beſegelt mit onſe ſegele, gegeven in den hage elff dagen in may int jaer ons heeren M. CCC ſes ende tnegentich. Lager ſtondt, Gecollationeert Jegens den originelen brieff, hebbende eenen uythangenden zegel in groenen waſſche is deſe Copie daermede van woorde [te woorde] bevonden te accorderen. Opten XIX february XV.e XCVI. By my Ende is onderteykent DE RECHTERE 1596. BYLAAGEN L.r I.

Getrokken uit een oud Boek, getiteld Privilegie- ende Reſolutie-boeck van Cudelſtaert ende den Beſworen kerff, *beruſtende onder de Archiven van* KUDELSTAART.

L.r I.

RESOLUTIE *der Heeren Staaten van Holland en Weſtfriesland van* den zevenden May des jaars 1678, *tot herſtellinge en beheeringe der Zeedyken beweſten en beooſten Muiden.*

De Heer Penſionaris Ten Hove heeft ter Vergaderinghe gherapporteert, dat de Heeren haer Edele Groot Mo. Gecommitteerden, hebbende in ghevolghe ende tot voldoeninghe van der ſelver Reſolutie Commiſſoriael van date den ſeventhienden July ſesthien-hondert ſes en tſeventich gebeſoigneert, om de Zee-Dycken ghelegen tuſſchen Amſterdam ende Muyden, ende tuſſchen Muyden ende Naerden respective, te keuren ende te doen opmaecken tot ſoodanigen hooghte, breette ende met ſoodanige gloijinge ende verdere wercken van Aerde, Hout oſte andere, als waer door deſelve, naer ingenomen bericht van Luyden hun des verſtaende, ſouden oordeelen de voorſchreve Zee-Dycken beſtant te ſullen zyn, om de Landen, menſchelyker-wyſe geſproocken, tegens alle gevreesde inundatien te konnen beſchermen; hadden bevonden, dat de voorſchreve Zee-Dycken door de ſware ſtormen, ende de hooge ende machtige Watervloeden in de maendt van November van den Jare ſeſtien hondert vyf en tſeventich op verſcheyde plaetſen ſoo beooſten als beweſten de Stadt van Muyden, met ſeer groote ende diepe open walen, aen de ooſtzyde ten getale van elf, ende aen de weſtzyde ten getale van vier, waren doorgeſlagen ende ingeloopen geweeſt, behalven verſcheyde ſchel-gaten ende andere groote ſchaden aen de voorſchreve respective Zee-Dycken ten ſelvigen tyde geſchiedt; Dat oock wel de Heeren haer Edele Groot-Mog. Gecommitteerdens, in ghevolghe ende tot voldoeninge van derſelver respective Reſolutien Commiſſoriael van datis den derthienden November ende ſesten December ſeſthienhondert vyf en tſeventich, de voorſchreve ingeloopen open Walen ende Schelgaten hadden gedaen ſtoppen, ende de verdere ſchaden aen de voorſchreve Zeedycken gevallen, ſoo verre repareren, dat deſelve weder eenichſints in ſtate waren gebracht, om met eenige verſeeckeringhe het Water te konnen reſisteren, ende de Landen voor overvloeyinge bevryden, maer dat echter de voorſchreve Zee-Dycken als doen in dien ſtant niet en waeren gebracht, dat haer Edele Groot-Mog. op derzelver conſtitutie, menſchelyker-wyſe geſproocken, geruſt konden zyn; dat over ſulcks de Heeren haer Edele Groot-Mog. Gecommitteerden, met veele ende verſcheyden Perſoonen, haer het ſtuck van Dyckagie verſtaende, hebbende geconfereert, ende derſelver conſideratien ende adviſen gehoort; geoordeelt hadden, dat haere Edele Groot Mo. de gedeſidereerde geruſtheydt niet en konden hebben, al was het dat de voorsz. Zee-Dycken weder volkomen wierden herſteldt in ſoodanigen ſtaet, als deſelve voor date van de voorſchreve inbraecken ende ongemacken waren gheweeſt, maer dat de voorſchreve Zeedycken nootſaeckelyck verhoogt, verbreedt, verſcheyde Paelwercken vernieuwt, op eenige plaetſen, daer noyt Paelwercken waren geweeſt, nieuwe Paelwercken gemaeckt, ende doorgaens met goede ende ſuffiſante buyten- ende binnengloyingen voorſien ende door het plempen van Sant, in de voor deſen doorgebroocken Walen, ende voornamentlyck in het Nieuwe Diep, verſterckt ende onderſteunt ſouden moeten worden; Dat vervolgens de Heeren haer Edele Groot Mog. Gecommitteerden, op alle het ſelvige naeder ende particulierder het bericht ende advis van de Perſoonen haer het ſtuck van Dyckagie verſtaende, ingenomen ende overwoogen hebbende, hadden gekeurt ende geordonneert, als volght.

Dat de hooghte van de voorſchreve Zee-Dyck van Amſterdam af, tot de Sluys in de Stadt van Muyden toe, esgalyck ſoude moeten werden gebracht tot de hooghte van twee voet onder de boven-kant van de Deckſteen, leggende aen de ooſtzyde van de Sluys tot Muyden nae de Y-kant aen de ſtraet, ende de breette van den ſelven Dyck, voor ſoo veel den Aerden Dyck aengaet, van achtien voet op de kruyn, ende den Palen-dyck van vier en twintich voet, ende noch ſes voet Riet daer en boven, zynde te ſamen den Palen-dyck dertich voet op de kruyn; dat de Buyten-gloyinge van den Aerden-dyck ſoude moeten zyn van vier voet op den voet, ende de Binnen-gloyinge van twee voet op den voet, ende de binnengloyinge van den Palendyck van drie voet op den voet, voorts achter den voorſchreven Dyck een barmte van vier en twintich voet, ende achter de barmte een bequame ſloot, langs dewelcke men in het toekomende alles wat tot reparatie noodich kan zyn, aen den ſelven Dyck ſoude konnen brengen.

Dat de hooghte van den Zee-Dyck beooſten de Stadt van Muyden van de ſluys van Muyden af tot Naerden toe, ſoude moeten ghebracht werden tot een voet boven de bovenkant van de voorſchreve Deck-ſteen van de Sluys tot Muyden, de breette als beweſten, namentlyck den Aerdendyck tot achtien voeten op den kruyn, ende de Palendyck tot vier en twintich voeten ende noch ſes voet Riet, zynde te ſamen den Palen-

dyck

Bylaagen L. I.

dyck dertich voeten op de kruyn; de buytengloyinge van den Aerden-dyck van drie voet op den voet, ende de binnengloyinge van twee voet op den voet, ende de binnen-gloyinge van den Palendyck als aen de weſtzyde, van drie voet op den voet, ende voorts mede als aen de weſtzyde een barmte van vier en twintich voet ende daer achter mede een Sloot, bequaem om alle noodige ſaecken aen den Dyck te konnen brengen.

Ende voorts verſcheyde wercken van Sant ende plempinge, nieuwe Paelwercken ende nieuwe Rietvoet, mitsgaders verſwaringe van de oude Paelwercken ende Rietvoet, Krabbenhooſden, ende andere wercken, die ten hooghſten nootſaeckelyck gheoordeelt zyn; Dat ook deſelve Heeren haer Edele Groot-Mog. Gecommitteerden alle de voorſchreve wercken hebbende doen opmaecken, vermeynden, daar door de voorſchreve Dycken in ſoodanigen ſtaet te hebben gebracht, dat naer het oordeel van de Perſoonen haer des verſtaende, geen beter noch andere voorſorge konde gedragen werden, om de voorſchreve Zee-Dycken in ſoodanigen ſtant te ſtellen, dat haer Edele Groot-Mog. op der ſelver Conſtitutie, Menſchelycker-wyſe geſproocken, geruſt mochten zyn, uytgeſondert dat in de maent van October laetſtleden, wederom een ſeer hevigen ende ſwaren ſtorm ontſtaen, ende daerdoor de Buyten-gloying van den Aerden-Dyck, als doen noch niet genoeg zynde beſturven, aen de Weſtzyde van de Stadt Muyden, ter lengte van tweehondert, ende aen de Ooſtzyde ter lenghte van vierhondert Roeden t'eenemael wechgenomen, ende aen den Dyck ſelfs oock al eenige ſchade geſchiedt zynde, de Heeren haer Edele Groot-Mog. Gecommitteerden de voorſchreve nieuwe opgekome ſchade, wel ten beſten met beſchoeyinge ende anderſints hebben gedaen repareren, edoch ſoo ſuffiſant niet, dat men op den toeſtant van de voorſchreve Zee-Dycken, ter plaetſe, alwaer de voorſchreve laetſte ſchaden zyn geſchiet ſoodanige geruſtheydt ſoude konnen hebben als wel van te vooren; Dat de voorſchreve Heeren haer Edele Groot-Mog. Gecommitteerden een begrootinghe van de kosten aen de voorſchreve Zee-Dycken, van den beginne af tot nu toe aengeleydt zynde, hebbende opgemaekt, hadden bevonden, dat de ſelve aen de weſtzyde van Muyden, voor ſoo veel de Dyckagie van Amſterveen belanght, komen te beloopen twee duyſent vyf hondert veertigh guldens ſeventien ſtuyvers twee penningen, ende voor ſoo veel den Diemer-Zee-Dyck, onder de Waerſchappyen gelegen is twee hondert drie en dertich duyſent en twee guldens elf ſtuyvers twee penningen; ende aan de ooſtzyde van de Stadt Muyden, voor ſoo veel het Heemraedtſchap van Muyden aengaet twee hondert acht en twintigh duyſent twee hondert ſes en tnegentich guldens twaelf ſtuyvers twaelf penningen; Ende voor ſoo veel het Heemraedtſchap van Naerden aengaet, vyftienduyſent ſeven hondert twee en tſeventich guldens ſeventhien ſtuyvers ende ſulcks te ſamen ende in het gheheel over de reſpective Zee-Dycken van Amſterdam af tot Naerden toe, de ſomme van vier hondert negen en tſeventich duyſent ſes hondert twaelf guldens achttien ſtuyvers thien penningen alles boven ende behalven de koſten die de Waerſchappyen tot het ſtoppen van de Walen als anderſints, aen de weſtzyde van de Stadt Muyden, in de maendt van November ſesthien hondert vyf en tſeventich, ingheloopen, by haer ſelfs gedaen opmaecken, hebben moeten ſupporteren, als mede de koſten gedaen aen ſommige Bonnen dycks, die by de Gehoeflaegdens ſelfs zyn opgemaeckt tot ſoodanigen forma als by de Heeren haer Edele Groot-Mog. Gecommitteerden was geordonneert.

Bylaagen L. I.

Dat verder by de ſelve Heeren Gecommitteerden overlydt ende overwogen zynde, eerſtelyck, wie tot het rembourſement van de voorſchreve koſten, vermogens de Privilegien, Handtveſten, Dyck-rechten oude Coſtuymen op de voorſchreven Zee-Dycken gebruyckelyck, exempelen van voorgaende doorbraecken, groote ſchaden ende extraordinaris verſwaringen, mitsgaders, volgens het preſcript van haer Edele Groot-Mo. voorſchreve reſpective Reſolutien van datis den derthienden November, ſeſten December ſestien hondert vyf en tſeventich, ende ſeventienden July ſestien hondert ſes en tſeventich, ſouden ghehouden zyn, ende ten dien eynde oock ſpecialyck hebbende gheëxamineert ende reflexie genomen op de Requeſte ende de verdere informatien by ofte van wegen de gemeene Geintereſſeerdens in de Landen ghelegen aen de ooſtzyde van de Vecht, ontrent de Steden van Muyden ende Weesp, in geſchrifte aen de Heeren haer Edele Groot-Mog. Gecommitteerden ter handen geſteld; Ende ten tweeden, of eenigh ende hoedanich reglement ſoude konnen ende behooren gemaeckt te worden, naer het welcke, ende door wat Perſoonen, de voorſchreve Dycken hier naer ſoude konnen ende behooren beheert te worden; op het voorſchreve eerſte point van adviſe ſouden zyn.

Dat alle de open Walen, die door het geweldt van de Stormwinden ende de kracht van de hooge ende machtige Watervloeden, in de maend November ſesthien hondert vyf en tſeventich, in de reſpective Zee-Dycken, ſoo beooſten als beweſten Muyden, zyn ingebroocken, mitsgaders de Schel- ende andere Gaten, die ſoo diep ingeloopen zyn, dat het geene, 't welck, ter plaetſe daer de openinge ingebroocken is, van den Dyck was blyven ſtaen, de hoogte van een Ton boven een dagelycks water niet en konde bereycken, hebben moeten toegeſtopt ende opgemaeckt werden, tot een ton hoogh boven een dagelycks Water toe, tot koſte ende laſte van de gemeene Ingelanden, elck voor ſoo veel de voorſchreve open Walen, Schelofte andere Gaten, onder desſelfs reſpective Dyckagien ende Heemraedtſchappen mochten ingheloopen ende ingebroocken zyn, ende dat vervolgens ter dier oorſaecke by de ghemeene Waerdtſchappen van den Diemer-Zeeburgh in het voorſchreve generale beloop van onkoſten ſal moeten betaeldt worden de ſomme van twee duyſent drie hondert negenthien guldens ſesthien ſtuyvers veertien penningen, ende door die geene die aen de ooſtzyde van de Stadt Muyden Waelplichtigh zyn, tot den Naerder-Ban toe, de ſomme van derthienduyſent vyfhondert vyf en dertich guldens dertien ſtuyvers.

Dat voorts alle de ordinaris reparatien op de voorſchreve Zee-Dycken gevallen, tot voldoeninge van de Keuren ende Uytgiften die by den

BYLAAGEN L^r. I.

geenen die de beheeringe over den Zee-Dyck van Amſterveen Competeert in den Banne van Amſterveen, ende by den Schout ende Schepenen van Diemen in den Diemer Ban, ende Schout ende Schepenen van Muyden in den Muyder Ban, ten reſpecte van het Aerdewerck, ende by den Baillius van Amſtellandt, als Dyckgraef ende de Waertsluyden van den voorſchreven Diemer Zeedyck, als Hooge Dyck-Heemraden op de naer-keure, naerſchouwe, ende belaeckinge van het voorſchreve Aerdewerck, mitsgaders by den voorſchreven Dyckgraef ende Waertsluyden op het Pael- ende Yſer-werck op den voorſchreven Diemer-Zeedyck tot Muyden toe, ende dan noch by den Schout van Muyden, als Subſtituyt-Dyckgraef ende drie Schepenen van Muyden, ende voor Schepenen van Weesper-Carſpel, als Hoogh-Dyck-Heemraden van den Zeedyck beooſten Muyden, op den voorſchreven Zeedyck van Muyden af, tot den Banne van Naerden toe, ende by Schout, Burghemeeſteren ende Schepenen van Naerden op den voorſchreven Zeedyck van Naerden af tot Muyder Ban toe, mogte zyn uytgegeven ofte gekeurt, mitsgaders ſoodanige reparatien als de Heeren haer Edele Groot-Mog. Gecommitteerden, boven ende behalven de voorſchreve reſpective Keureu, Uytgiften, Naerkeuren, Schouwen, Naer-Schouwen ende Belaeckingen, als ordinaris reparatien op de voorſchreve reſpective Zeedycken hebben geordonneert, ende gedaen opmaecken, ſullen moeten gedraghen ende betaelt worden by de reſpective Dyckplichtige alleen, die in de voorſchreve reſpective Zeedycken zyn gehoefflaeght ofte verſtoelt, voor ſoo veel elck zyn Hoefflaegh ofte Bon Dycks heeft gekoſt, om naer de voorſchreve Uytgiften, Keuren, Naerkeuren, Schouwen, Naerſchouwen, Belaeckinghen, ende ordre van de Heeren haer Edele Groot-Mog. Gecommitteerden opghemaeckt te worden alles volgens de Lyſten by de Heeren haer Edele Groot-Mog. Gecommitteerden daervan, voor ſoo veel yeder Dyckagie aengaet, perfect ende ſpecifiquelyck geformeert.

Dat de verdere verhooginge verſwaringe ende verbeteringe van de voorſchreve reſpective Zee-Dycken, door Aerde- Hout- ende andere wercken, die tot voldoeninge van haer Edele Groot-Mo. Reſolutie Commiſſoriael van date den ſeventhienden July ſesthienhondert vyf en tſeventich, door de Heeren der ſelver Gecommitteerden, naer ingenomen omſtandigh bericht van Luyden hun des verſtaende, aen ende op de voorſchreve Dycken zyn geordonneert, ten reſpecte van hare importantie, niet ſullen moeten aengeſien werden als een gewoonlycke reparatie, maer als een extraordinaris verſwaringe ende verbeteringe, die niet wel met den naem van reparatie ofte onderhoudt ſoude konnen benaemt worden, ende tot welcke de reſpective Geſtoeldens ofte Gehoefflaegdens in de voorſchreve Zee-Dycken, uit de reſpective Privilegien, Handtveſten, Dykrechten, oude Coſtuymen, op de voorſchreve Dyckrechten gebruyckelyk, ende voorgaende Exempelen niet wel preciſelyk ſoude konnen werden gheobligeert, maer dat deſelve verſwaringe ende verbeteringhe generalyck ſal moeten gereputeert worden van deſelve nature te zyn als het maecken van de Dycken, ſoo wanneer deſelve door ingeloopen Walen ingeſlagen zyn ofte als nieuwe inlagen ende nieuwe Paelwercken, dewelcke tot laſte van die geene die onder de voorsz. reſpective Dyckagien gehooren, elcks in den ſynen reſpectivelyk van allen ouden tyden af als gemeene wercken in het gheheel ofte ten deele zyn ghemaeckt, ſoo wanneer ende ſoodanigh als men ſulcks in billyckheydt heeft bevonden te behooren, ende wel particulierlyck van die ſoorten van gemeene wercken, welkers Laſten tuſſchen de reſpective Geſtoeldens of Gehoefflaeghdens in de voorſchreve Zeedycken aen de eene ende de gemeene Ingelanden elcks onder ſyn Heemraetſchap reſpective, aen de andere zyde, met een redelycke proportie zyn ghedeelt, ende vervolgens dat in alle de onkoſten van de verſwaringe, verhooginge ende verbeteringe, die door de Heeren haer Edele Groot-Mog. Gecommitteerden als vooren op de voorſchreve Dycken, buyten ende boven de voldoeninge van de ordinaris Keuren, Uytgiften, Naerkeuren, Schouwen, Naerſchouwen, Belaeckinge ende de ordres van de Heeren haer Edele Groot-Mog. Gecommitteerden hier vooren gemelt, beweſten Muyden in de Dyckagie van Amſterveen zyn gheordonneert ende gedaen opmaecken, de gemeene Ingelanden onder de voorſchreve Dyckagie gehoorende, ſullen hebben te contribueren twee duyſent twee hondert tnegentich guldens twaelf ſtuyvers twee penningen, ende dat de reſterende twee hondert vyftigh guldens vyf ſtuyvers ſullen moeten betaeldt werden by die geene die in de voorsz. Banne van Amſterveen gehoefflaeght ofte geſtoelt zyn, maeckende alſoo deſe repartitie de geheele hier vooren geſeyde Somme, die aen den Amſtelveenſchen Ban te koſte geleyt is, namentlyck 2540 guld. 17 ſtuyv. 2 penn.

BYLAAGEN L^r. I.

Dat in deſelve ſoorte van extraordinaire onkoſten, voor ſoo veel den Dyck gelegen onder de Waertſchappyen belanght, de ſelve Waertſchappyen ſullen hebben te contribueeren een hondert ſeven en tſeſtigh duyſent negen hondert dertigh guldens negenthien ſtuyvers vier penningen; boven de twee duiſent drie hondert negenthien guldens ſesthien ſtuyvers veertien penningen, die deſelve ter ſaecke van het ſtoppen der Walen ende Schelgaten, als hier voren zyn gehouden te betalen, ende ſulcks te ſamen hondert tſeventigh duyſent twee hondert vyftigh guldens ſesthien ſtuyvers twee penningen, ende dat de reſterende twee en tſeſtig duyſent ſeven hondert een en vyftigh guldens vyfthien ſtuyvers, ſoo ter ſaecke van de ordinaris reparatie als van de portie op de welcke de Gehoefflaeghdens ofte Geſtoeldens in de extraordinaris verſwaringe by de Heeren haer Edele Groot-Mog. Gecommitteerden zyn gheſtelt, by de Gehoefflaegdens ofte Geſtoeldens onder de voorſchreve Waerdſchappye ſullen moeten werden betaeldt, maeckende alſoo deſelve repartitie de geheele hier vooren geſeyde ſomme, die aen den Dyck onder de voorſchreve Waertſchappye gelegen te koſte gheleydt is, namentlyck twee hondert drie en dertich duyſent en twee guldens elf ſtuyvers twee penningen, en dat de voorſchreve Waertſchappye in de ſomme die deſelve als vooren ſullen moeten opbrengen, ſullen Contribueren naer ſoodanighen proportie als de-

Bylaagen L. I.

ſelve onder den anderen in alle gemeene wercken zyn contribuerende.

Des dat aen die geene die haer Bonnen Dyck ſelfs tot ſoodanigen hoogte, breette, verſwaringe van gloyinge ende andere wercken hebben gebracht als by de Heeren haer Edele Groot-Mog. Gecommitteerden over den geheelen Dyck was geordonneert, ende over ſulks ſelfs de voorſchreve extraordinaris verſwaringe ende verbeteringhe hebben bekoſtight de negen thiende deelen van deſelve verbeteringe ende verſwaringe, voor ſoo veel die extraordinaris gheweeſt is, door de voorſchreve Waerſchappyen ſullen moeten werden gereſtitueert ende gerembourſeert.

Dat in de ſelve ſoorte van extraordinaris onkoſten beooſten Muyden, onder het Heemraedtſchap van Muyden, de gemeene Ingelanden onder deſelve Dyckagie gehoorende, ſullen hebben te contribueren hondert negentien duyſent drie hondert ſeven en veertich guldens negentien ſtuyvers veerthien penningen, boven de derthien duyſent vyf hondert vyf en dertich guldens, derthien ſtuyvers die de ſelve ter ſaecke van het ſtoppen der Walen ende Schelgaten als vooren ſyn gehouden te betalen, ende ſulks te ſamen hondert twee en dertich duyſent acht hondert drie en tachtich guldens twaelf ſtuyvers veertien pennigen, en dat de reſteerende vyf en tnegentich duyſent vier hondert twaelf guldens negenthien ſtuyvers veertien penningen, ſoo ter ſaecke van de ordinaris reparatie als van de portie op de welcke de Gehoefſlaegdens, ofte Geſtoeldens in de extraordinaris verſwaringe door de Heeren haer Ed. Groot-Mog. Gecommitteerden zyn geſtelt, by de Gehoefſlaeghdens ofte Geſtoeldens in de Zee-Dyck onder het voorſchreve Heemraedtſchap gehoorende, ſullen moeten werden betaeldt, maeckende alſoo deſe repartitie de geheele hier vooren geſeyde ſomme, die aen den Dyck onder het ſelvige Heemraedtſchap gelegen te koſt is geleydt namentlyck twee hondert acht en twintich duyſent twee hondert ſes en tnegentich guldens twaelf ſtuyvers twaelf penningen.

Dat eyntelyk in deſelve ſoorte van extraordinaris onkoſten gevallen aen den Zee-Dyck in het Heemraedtſchap van Naerden, de ghemene Inghelanden onder de ſelvige Dyckagie gehoorende ſullen hebben te contribueren veerthien duyſent een hondert vyf en tnegentich guldens twaelf ſtuyvers, ende dat de reſterende vyfthien hondert ſeven en tſeventich guldens vyf ſtuyvers thien penningen, ſullen moeten betaeldt werden by die geene die onder het voorſchreve Heemraedtſchap in de Zee-Dycken gehoefſlaegt ofte geſtoelt zyn, maeckende alſoo deſe repartitie de geheele hier vooren gheſeyde ſomme van vyfthien duyſent ſeven hondert twee en tſeventich guldens ſeventien ſtuyvers thien penningen, ende bedragende alle de ſelve ſommen geſamentlyck vier hondert negen en tſeventich duyſent ſes hondert twaelf guldens achtien ſtuyvers thien penningen, ende ſulcks ſoo veel als de Heeren haer Ed. Groot-Mog. Gecommitteerden bevinden, dat in het geheel alle de onkosten tot voldoeninge van de voorſchreve Reſolutie Commiſſoriael van den ſeventienden July ſesthien-hondert vyf en tſeventich, aen de voorſchreve Zee-Dycken, door de Heeren haer Ed. Groot-Mog. Gecommitteerden aengeleydt, komen te monteren.

Dat de betalinghe van de voorſchreve onkosten, by allen den geenen hier vooren ghemeldt, preciſelyck ſal moeten werden ghedaen voor den eerſten Juny ſesthien-hondert acht en tſeventich toekomende, ofte dat by faute van dien het ſelve by de reſpective Dyckgraven ende Heemraden elcks in den ſynen, gelyck alle andere Dycklaſten, op de gebreeckige ſal ghemnet ende ge-executeert worden by Dyck-recht. Bylaagen L. I.

Dat voorts ter plaetſe alwaer ſoo beooſten als beweſten de Stadt Muyden in de maendt van October 1677, de vier hondert ende twee hondert Roeden reſpective van de Buytengloyinge van de voorſchreve Zee-Dycken zyn wechgeſlagen gheweeſt, ende waerop by de Heeren haer Edele Groot-Mog. Gecommitteerden, by proviſie, naer tydts gelegentheydt eenige voorſorge is ghedaen, de ſelve wechgeſlagen gloyinge weder ſal moeten werden gerepareert, ende opgemaeckt, tot ſoodanighen forma ende ſwaerte, als het reſterende van de Dyck is geordonneert, ende dat daer toe goede ende vaſte ſpecie van kley uyt de Riviere de Vecht, door het middel van een Modder-Meulen, tot Amſterdam zynde, ſal konnen bekomen, ende daertoe gebruyckt worden, ofte anderſints, dat door die geene die de beheeringe Competeert, ſoodanighe andere middelen tot verſeeckeringhe van den ſelven Dyck ter plaetſe daer die niet volkomen opgemaeckt is, ter handt ſullen ghenomen moeten worden als deſelve beter, onkoſtelycker, ende met eenen verſeeckerder mochten oordeelen te zyn, ende dat een derde van de onkoſten, die tot het opmaecken van de voorſchreve afgeſlagene gloyinge ende herſtellinghe van denſelven Dyck, ofte anderſints ghedaen ſullen moeten worden, by die geene ſullen moeten werden gedragen, die ter ſelver plaetſe geſtoelt ofte ghehoefſlaegt zyn, ende de twee derde parten by de ghemeene Waerſchappye aen de weſtzyde, ende by de ghemeene Ingelanden aen de ooſtzyde, onder het Diſtrict alwaer de voorſchreve Dycken ter ſaecke als vooren gerepareert moeten worden; ende dat deſelve ſullen moeten voldaen ende betaeldt worden op ſoodanige termynen als den Dyckgraef ende Heemraden tot welkers beſorginge het opmaecken van deſelve Dycken reſpectivelyk ſal ſtaen, naer gelegentheydt van tyden ende ſaecken ſullen oordeelen beſt ende dienſtigh te zyn.

Dat de voorſchreve Zee-Dyck in de voorſchreven ſtaet zynde gebracht, het onderhouden, repareren ende opmaecken van deſelve voor het toekomende ſal moeten ghedraghen ende bekoſtight werden by de reſpective Geſtoeldens of Gehoefſlaeghdens in den voorſchreven Zee-Dyck, elck voor ſo veel ſyne portie Dycks aengaet, ſoo dat de voorſchreve Dycken by de Gehoefſlaeghdens ofte Geſtoeldens ſullen moeten onderhouden worden, tot ſoodanige Uitgiften ende keuren als de reſpective Dyckgraven ende Heemraden elck in ſyn Diſtrict daer op ſullen geleydt, gekeurt ende uytgegeven hebben, ſonder dat het Gemeene Landt, volgens de Uytſpraecke van Heer Hugo van Lanoy van date den een en twintichſten Maert veerthien hondert ſes en dertigh, ende opgevolghde confirmatie van Hertogh Philips van Bourgondien, als Grave van Hollandt, van den twee en twintichſten der ſelver maendt Maert, in het reguard van de weſtzyde, ende

BYLAAGEN L^r. I.

het Octroy van Koningh PHILIPS van Spaigne, als Grave van Hollandt, van den twaelfden Auguſti vyftienhondert ſeven en tſeventich, ten reſpecte van de ooſtzyde, als noch eenigen Dyck, anders als by conſent van den Dyckgraef ende Hooge Heemraden, ofte anderſints by ſpade-ſteeckinge opkomen ſal mogen, maer oock dies aengaende alle voorgaende Privilegien, Hantveſten, Coſtumen ende Dyckrechten blyven in haer geheel.

Dat verders de executie van alle het gunſt voorſchreven is, aen de weſtzyde van de Stadt Muyden, voor ſoo veel den Banne van Amſterveen aengaet, aen die geene die de beheeringe over den Dyck in denſelven Ban gelegen competeert; ende voorts voor ſoo veel den verderen Dyck beweſten Muyden belanght aen den Bailliuw van Amſtellandt, als Dyckgraef, ende de Waertsluyden, als Hooge Dyck-Heemraden, ende beooſten Muyden aen het proviſioneel Collegie van Dyckgraef ende Hooge Heemraden hier naer vermelt, ſal aenbevolen, ende deſelve vervolgens gelaſt worden, dat ſyluyden elck in den ſynen ſullen hebben te beſorghen, dat het geene als noch aen het Rietwerck voltrocken moet worden, naer ende volgens de Conditien van de beſteedinghen, door de Heeren haer Edele Groot Mog. Gecommitteerden hier bevoorens gedaen, opgelevert werden; Dat ſyluyden oock den Dyck, daer de ſelve, in de maendt van October laetſtleden, op nieuws beſchadight, ende niet weder volkomen opgemaeckt is, ten alderſpoedichſten ſullen doen herſtellen, ende de koſten ſoodanigh omſlaen ende innen, als hier vooren reets ter neder geſtelt is; Dat ſyluyden oock met alle exactitude ende vigilantie ſullen invorderen ende executeren de penningen die yeder een volgens het geene by deſen vaſt geſtelt ende gearreſteert is, ſal moeten opbrengen ende betalen, ende dat deſelvige Dyckgraven ende Heemraden reſpective uyt de ſelve penningen weder aen het Gemeene Lant ſullen reſtitueren het geene by het ſelve tot het opmaecken van de voorſchreve Dycken gedebourſeert is, beloopende te ſamen de ſomme van vier hondert negenthien duyſent vyf hondert negen en dertigh guldens ſes penningen, volgens de Memorie aen het eynde deſes geinſereert.

Dat verder deſelve reſpective Dyckgraven ende Heemraden prompte ende preciſe betalinge ſullen doen aen die geene die ter ſaecke van hare vergrave Landen noch onbetaeldt zyn, als oock aen de aennemers van het Rietwerck, als den tyd ſal ge-expireert zyn, op de welcke deſelve, volgens de beſteedingen, ſullen moeten werden voldaen. Ende dat ten eynde de voornoemde Collegien van Dyckgraven ende Heemraden alle 't geen voorſchreve is perfectelyk ſouden konnen naerkomen, aen deſelve Collegien reſpective ter handen geſtelt ſullen worden alle ſoodanighe Lyſten ende Beſcheyden, als de Heeren haer Edele Groot Mo. Gecommitteerden tot hare Inſtructie, om de voorſchreve penningen te innen, ende anderſints hebben geformeert, ende dat de Heeren haer Edele Groot Mog. Gecommitteerde Raden ſouden behooren ghelaſt te werden de voorsz. penninghen die aen het Gemeene Landt moeten ghereſtitueert worden, van de voorsz. Dyckgraven ende Heemraden reſpective te innen, ende by faute van betalinge, preciſe te executeren. BYLAAGEN L^r. I.

Dat ten tweeden ten reguarde van de beheeringe van de voorſchreve Zee-Dycken, voor ſoo veel de weſtzyde aengaet, deſelve als noch ſoude konnen gelaten worden aen ſoodanige beheeringe als tegenwoordich over den ſelven Zeedyck ge-exerceert werdt, edoch dat tot voorkominge van veele ende verſcheyde inconvenienten, die de Heeren haer Edele Groot Mog. Gecommitteerden aen den ſelven Dyck geremarqueert hebben, ſoude behooren vaſtgeſteldt ende gearreſteert te worden.

Dat eerſtelyck die geene aen wie de beheeringe van de voorſchreve Zee-Dycken tuſſchen Amſterdam en Muyden competeert de ſelve Dycken op het minſte ſouden moeten houden tot ſoodanigen hoochte, ſwaerte, breette, gloyingh ende verder met ſoodanige wercken voorſien, als by de Heeren haer Edele Groot Mog. Gecommitteerden daer aen geordonneert zyn, ſonder daer inne iets te verminderen, ofte te laten verminderen, ende dat deſelve ter contrarie alle hare Uytgiften daer naer ſullen hebben te dirigeren, dat den toeſtant van de voorsz. Zee-Dycken van tyt tot tyt noch meer ende meer verbetert mag worden.

Ten tweeden, dat, ten eynde den Bailliuw van Amſtellandt, als Dyckgraef, ende de Waertsluyden van den Diemer-Zee-Dyck, als Hooge Dyck-Heemraden, oock door hun eygen intereſt geporteert moghen worden ten besten van de ſelve Dyckagie, ende tot preſervatie van de Dycken van dien, by alle occaſien te vigileren; Ende op dat de Ingelanden haer met des te meerder geruſtheydt en betrouwen, op haer directie ende conduite mogen verlaten, voortaen niemandt tot Dyckgraef ofte Waertsman ſal mogen aengeſteldt worden, of dat de ſelve gegoedt ſullen moeten weſen binnen den ring van de voorſchreve Dyckagie ten minſten tot twintich mergen Lands, ofte in andere notable vaſte Goederen, Heerlyckheden ende Jurisdictien daer onder gereekent, welverſtaende, dat de voorſchreve vaſte ofte Heerlycke Goederen ſullen moeten egaleren ofte excederen de ſomme van tien duyſent Caroli guldens, ende dat vervolgens naer het overlyden van den tegenwoordigen Bailliuw van Amſtellandt, een ander in deſſelfs plaetſe aengeſteldt werdende, deſelve behoorlyck ſal moeten gequalificeert zyn, ofte ſich ſoodanich ſal moeten qualificeren, voor ende aleer hy in ſyne bedieninge als Dyckgraef zal mogen treden, gelyk oock den tyd tot de welcke de tegenwoordige Waertsluyden zyn gecommitteert, ghe-expireert weſende, deſelve haer behoorlyck ſullen moeten qualificeren, ofte dat deſelve in de voorsz. bedieninge niet ſullen mogen gecontinueert worden.

Dat voortaen alle Waertsluyden ſullen moeten ghekooren ende *ad vitam* aengeſteldt worden.

Doch dat beyde de voorſchreve Articulen geen plaetſe ſullen hebben ten reguarde van den jonghſten Burgemeeſter van de Stadt van Amſterdam, die als jonghſte Burgemeeſter, volgens het Privilegie van Hertogh PHILIPS van Bourgondien, als Grave van Hollandt, van den drie en twintichſten July veertienhondert veertich, als Waertsman in het voortz.

Col-

Bylaagen L. I.

Collegie compareert, dewyle de bedieninghe van de voorsz. Waerschappye aen des selfs Persoon ghecircumscribeert zynde de voorsz. Articulen daerop niet wel souden konnen geappliceert worden.

Dat Schout en Schepenen van Diemen, volghens haer recht ende oude gewoonte, mitsgaders den Schout ende Schepenen van Muyden, hare Keuren ende Uytgiften sullen blyven doen, elck in desselfs respective Bannen, ten tyde ende in maniere als deselve altydts gewoon zyn geweest te doen, ende dat sy luyden deselve Keuren ende Uytgifte aenstonts sullen hebben over te brengen in handen van den Bailluw van Amstellandt, als Dyckgraef, ende de Waertsluyden als Hooge Dyck-Heemraden, ende dat den selven Dyckgraef ende Hooge Dyck-Heemraden binnen den tydt van ses daghen daer naer haere Nae-keure over den voorschreven Zee-Dyck mede sullen doen.

Dat deselve Voor- ende Naer-keuren ende Uytgiften gedaen zynde, voortaen niet yeder Gehoefflaeghde of Gestoelde particulier des selfs Bon Dycx tot voldoeninge van de voorschreve Keuren ende Uytgifte als tot noch toe gebruyckelyck is geweest, sal doen repareren ende opmaecken, maer dat den voorschreven Dyckgraef ende Hooge Heemraden het selve ten koste van de voorschreve Gehoefflaeghdens ofte Gestoeldens sullen laten doen, ende dat de kosten, by de voorschreve Dyckgraef ende Heemraden daertoe ghedaen, over de respective Gehoefflaeghdens ende Gestoeldens omgeslaghen, ende daerinne by de selve geobserveert sal worden, dat yeder van de voorschreve Gehoefflaeghdens ofte Gestoeldens komt te betalen, soo veel als desselfs Bon Dyck particulierlyck van opmaecken sal gekost hebben, sonder den een wiens Dyck minder gekost mochte hebben, met de kosten van een ander wiens Dyck meerder gekost mochte hebben, eenighsints te moghen beswaeren.

Dat den Schout ende Schepenen van Diemen in den Diemer Ban, ende Schout ende Schepenen van Muyden in den Muyder Ban, wederom op hare gewoone tyden haer gewoone Schouwen sullen doen, ende vervolgens alle de respective Handtvesten, Privilegien, oude Costumen ende Dyckregten blyven in haer geheel, sonder dat in de selve eenige veranderinge gemaeckt, maer de selven alleen, met het gunt voorsz. is sullen verbetert ende versterckt worden.

Ende wat belanght de beheeringe van de voorschreve Zee-Dycken beoosten Muyden, dat, blyvende op de selve de beheeringhe, die aldaer teghenwoordich is, soo van Schout als Substituyt Dyckgraef, ende drie Schepenen van Muyden ende twee Schepenen van Weesper-carspel in de Muyder Ban, als van Schout, Burgemeesteren ende Schepenen van Naerden in de Naerder Ban, by provisie, ende nae het exempel van de westzyde, tot een proef soude konnen ende behooren aengheseldt te worden een Collegie van een Dyckgraef en seven Hooge Dyck-Heemraden *ad vitam* aengesteldt, aen de welcke de opperbeheeringe van de voorschreve Zee-Dycken van Muyden af tot Naerden toe, over de Muyder ende Naerder Ban respectivelyk soude aenbevolen werden, gelyck deselve opperbeheeringe aen den Bailliuw van Amstellandt, als Dyckgraef, ende aen de Waertsluyden als Hooge Dyck-Heemraden aen de westzyde over de Banne van Diemen ende Muyden respectivelyk aenbevolen is. Bylaagen L. I.

Dat het selve Collegie soude behooren te bestaen uyt den Drost van Muyden ende Baillu van Goylandt, als Dyckgraef.

Een Heemraedt van wegen de Stadt van Amsterdam, by de selve daertoe te committeren.

Een Heemraedt van wegen de Stadt Muyden, by de selve Stadt daertoe te committeren.

Een Heemraedt van wegen de Stadt Naerden, by de selve Stadt daertoe te committeren.

Een Heemraedt by die van Weeper-Carspel te committeren.

Ende dan noch drie Heemraden uyt de gemeene Ingelanden, onder de voorschreve respective Dyckagien gehoorende, by den Dyckgraef en Hooge Heemraden te committeren, des dat de voorschreve Dyckgraef ende Hooge Heemraden onder de voorschreve drie Heemraden uyt de gemeene Ingelanden sullen moeten committeren een ingezeten van de Stadt Muyden, een Ingezeten van de Stadt Weesp, ende een Ingezeten van de Stadt Naerden, soo lange onder de ingezetenen van de voorschreve respective Plaetsen yemandt gevonden werdt die daertoe gequalificeert mochte zyn, ende dat die gebreeckende, in plaetse van de gebreeckige, yemant uyt de andere gemeene Ingelanden, die gequalificeert zyn, by den Dyckgraef ende Heemraden sal moeten gecommitteert worden, ende dat by de Steden van Amsterdam, Muyden ende Naerden, mitsgaders by die van Weesper-Carspel, desselfs Heemraden zynde aengesteldt deselve benessens den Dyckgraef de voorschreve drie Heemraden uyt de Ingelanden voor de eerstemael aenstellen sullen, ende dat yemandt van de Heemraden by de voorschreve respective Steden, ofte die van Weesper-Carspel aengheseldt, komende aflyvigh ofte van syn dienst verlaten te worden, de selve Steden respective ofte die van Weesper-Carspel yemandt anders, die behoorlyck gequalificeert is in desselfs plaetse sullen mogen committeeren, ende soo wanneer een van de drie Heemraden uyt de Ingelanden mochte komen te overlyden, ofte van syne bedieninge verlaten te worden, dat des selfs plaetse by den voorsz. Dykgraef ende andere Heemraden gesamentlyck met een ander gequalificeert Persoon sal werden gesuppleert.

Dat den voorschreven Dyckgraef ende Heemraden niede op het exempel van die van de westzyde, in den Ringh van hare Dykagie, sullen moeten gegoedt zyn ten minsten tot ses duysent guldens aen vaste goederen, van deselve Nature als hier vooren ten respective van de Westzyde ter neder gesteldt is.

Dat de selve Dyckgraef en Heemraden haer in alles sullen dragen naer de Dyckrechten van de westzyde, ende dat sy luyden ten respecte van den Schout als Substituyt Dyckgraef ende de drie Schepenen van Muyden, ende twee van Weesper-Carspel als Heemraden over den Muyder Ban, ende Schout, Burgemeesteren ende Regeerders der Stede Naerden als Heemraden over den Naerder-Ban, sullen exerceren het selvige recht dat den Bailliuw van Amstel-

BYLAAGEN L^r. I.

landt als Dyckgraef, ende Waertsluyden als Heemraden aen de weſtzyde, ten reguarde van Schout ende Schepenen van Diemen in den Diemer-Ban, ende Schout ende Schepenen van Muyden in den Muyder-Ban is competerende.

Dat vervolgens onder andere de voorſchreven Schout van Muyden, als ſubſtituyt Dyckgraef, met de drie Schepenen van Muyden, ende twee van Weesper-Carſpel, midsgaders Schout, Burgemeeſteren ende Schepenen van Naerden, haer gewoonlycke Keuren ende Uytgiften ſullen blyven doen, elck in deſſelfs reſpective Bannen, ten tyde ende in maniere als ſyluyden gewoon zyn gheweeſt te doen; ende dat ſyluyden deſelve haere Keuren ende Uytgiften aenſtondts ſullen hebben over te brengen in handen van de voorſchreven Dyckgraef ende Hooge Dyck-Heemraden, ende dat de voorſchreven Dyckgraef ende Hooge Dyck-Heemraden ſes dagen daer naer haer Naekeuren over den voorsz. Zeedyck ſullen doen.

Dat de ſelve Voor- ende Naer-Keure mitsgaders Uytgifte gedaen zynde, voortaen niet yeder Gehoefflaeghde ofte Geſtoelde, particulier desſelfs Bon Dycks tot voldoeninge van de voorſchreve Keuren ende Uytgiften, als tot noch toe gebruyckelyk geweeſt is, ſal doen repareren ende opmaken, maer dat den voorſchreven Dyckgraef ende Hooge Heemraden het ſelve tot koſte van de voorſchreve Gehoefflaeghden ofte Geſtoeldens ſullen laten doen, ende dat de koſten by den Dyckgraef en de Hooge Dyck-Heemraden daer toe over de reſpective Gehoefflaeghdens ende Geſtoeldens omgeſlaghen, ende daerinne by de ſelve geobſerveert ſal worden, dat yeder van de voorſchreve Gehoefflaeghdens ofte Geſtoeldens komt te betalen, ſoo veel als deſſelfs Bon Dyck particulier van opmaecken ſal ghekoſt hebben, ſonder den een wiens Dyck minder gekoſt mochte hebben, met de koſten van een ander wiens Dyck meerder gekoſt mochte hebben, eenichſints te mogen beſwaren.

Dat de ſelve Schout van Muyden, als ſubſtituyt Dyckgraef, ende drie Schepenen van Muyden, ende twee Schepenen van Weesper-Carſpel, als Heemraden in den Muyder-Ban ende Schout, Burgemeeſteren ende Schepenen van Naerden, in den Naerder-Ban, op hare gewoone tyden haer gewoone Schouwen ſullen doen, ende de voorſchreve Dyckgraef ende Hooge-Heemraden de Naerſchouw, ende dat voorts alle de reſpective Rechten, Privilegien, Couſtumen ende Dyckrechten, die op den voorſchreven Zee-dyck mochten ſyn ſullen blyven in haer geheel ſonder dat deſelvige vernietight, ofte daerinne eenige veranderinge gemaeckt, maer alleen met het voorſchreve verbetert ende verſterckt worden, ende particulierlyck dat de Bannen van Muyden ende Naerden, voor ſoo veel als de ſelve in het ſtuck van Contributien zyn geſepareert, oock in de ſelve geſepareert ſullen blyven, ende den voorſchreven Dyckgraef ende Heemraden ſullen hebben te beſorgen, dat of wel de opperheeringe der voorſchreve Bannen aen haer werdt gedefereert, echter in het verdere in alles 't welck buyten de voorsz. generale beheeringe mach zyn, de voorsz. Bannen blyven geſepareert, gelyck de ſelve tot nu toe ende altoos geſepareert geweeſt zyn.

Waer op gedelibereert zynde, hebben haer Ed. Groot-Mog. haer met het voorſchreve advis in alle ſyne Poincten ende Deelen gheconformeert, ende voort goedtgevonden ende verſtaen, dat alle ende een yeder van de Poincten ende Articulen daerinne vervat, ſal moeten werden naergekomen ende ge-executeert by ende tot laſte van den geenen die het behoort, ſonder daer van in gebreecke te blyven, ende dat voorts de reeckeningen van den ontfang ende uytgave van de penningen hier vooren gemeldt ſal werden ghedaen voor de Heeren haer Edele Groot-Mog. Gecommitteerden ter Auditie van des Gemeene Landts Reeckeningen, die de voorſchreve reeckeningen ſullen naerſien ende opnemen als naer behooren; Ende dat de ſtucken ende Papieren die de gemelde Heeren haer Edele Groot-Mog. Gecommitteerden over ende van de voorsz. saecken zyn hebbende, ſullen werden gebracht ende gelaten onder de ghemelte Heeren Gecommitteerden tot de voorſchreve Auditie. BYLAAGEN L^r. I.

MEMORIE van ſoodanigen ſomme van penningen, als tot het opmaecken van de Zee-Dycken gelegen tuſſchen Amſterdam ende Naerden, by de Heeren haer Edele Groot-Mog. Gecommitteerden, in ghevolge ende tot voldoeninge van derſelver reſpective Reſolutien Commiſſoriael van datis den dertienden November, ſeſten December ſeſtien hondert vyf en tſeventich, ende ſeventienden July ſesthien hondert ſes en tſeventich zyn gedebourſeert, ende waervan aen het gemeene Landt reſtitutie gedaen moet worden by de reſpective Heemraedtſchappen in het voorſchreve Diſtrict gelegen, mitsgaders van het geene yeder Heemraedtſchap daer toe ſal moeten Contribueren.

Den Dyckgraef ende de Heemraden in de Banne van Amſterveen - - -	1792 : 7 : 10
Het Heemraedtſchap van den Diemer Zeedyck van de Amſterveenſche Ban af tot Muyden toe, zynde den Bailliu van Amſtellandt als Dyckgraef, ende de Waertsluyden, als Hooge Dyck-Heemraden, de ſomme van -	196715 : 7 : 2
De proviſionelen Dyckgraef en Hooge Heemraden aen de ooſtzyde van Muyden, voor den Banne of Heemraetſchap van Muyden aen de ooſtzyde van de Vecht de ſomme van - - -	209006 : 2 : 12
Den ſelven proviſionelen Dyckgraef en de Hooge Heemraden voor den Banne ofte Heemraedtſchap van Naerden, de ſomme van -	12025 : 2 : 14
Somma totalis	419539 : - : 6

L^r. K.

Bylaagen L^r. K.

L^r. K.

Bylaagen L^r. K.

Grootte der Polderen, getal der Schutſluizen en Watermolens, en oppervlakkige inhoud der Wateren, begreepen onder den Ring van Amstelland, woordelyk ontleend, uit het *Regiſter van het Hoog-Heemraadſchap van Amſtelland.* L^r. C. f. 165 v^so enz.

N. 1.

De Grootte van de Polders die hare uytwateringh hebben binnen den Ringh van Amſtellandt, alles op alſulke maet als de plaetſen waer onder de reſpective Polders ſorteren, ſyn hebbende, ondervraegt en opgenomen door den Landmeter Cornelis Coel, *In den jare 1675 in July.*

	Morgens.		Morgens.
De Polders van Bylevelt, Achthoven en Maſtwyck. . .	2200 -	Outewaler polder by de Stadt .	257 -
Harmelerwaert, zynde veel Bouwlandt leyt met het Bylevelt gemeen	200 -	De Diemermeer groot . .	600 -
Kockenger Polder . . .	360 -	De Over Diemer Polder ofte de bepolderinge tuſſchen den Hogendyck, de Vegt, Smal Weesp en Gaesp . . .	1450 -
Spenger Polder . . .	400 -	De Bylemer-Meer . . .	570 -
Outhuiſen en Demmerick .	1600 -	Nigtevegter Polder . .	600 -
Vinckeveen	1000 -	d'Ooſtzyde Polder aan den Slootdyck	1116 -
Aesdom en Proosdye . .	600 -	't Hoendert polder aen de Nieuwerſluis	250 -
Waver en Waverveen . .	1600 -	d'Oukoper polder . . .	680 -
Mydregt benoorden de Zuwe onder Hollandt . . .	447 -	Baenbrugger polder en achter Loenerſloot	650 -
Mydregt benoorden de Zuwe onder 't Stigt . . .	353 -	De Staten polder 94 morgen is daeronder begrepen Winkel Polder	80 -
Mydregt bezuiden de Zuwe .	1736 -	't Poldertje om 't Abkouder Slot .	10 -
Wilnis tot aan Heynooms Vaert .	1286 -	't Poldertje tuſſchen het Slot en Abkoude	15 -
Wilnis en Outhuiſen . .	600 -	Waerd of Aesjacker polder .	360 -
De Hollantſe meent met't Bylevelt gemeen	80 -	De Holendrechter aen de zuyt zyde	284 -
De Weſtveenſche polder groot .	125 -	De ronde hoeps polder . .	1550 -
Noorder polder groot . .	330 -	De holendrechtſche polder aen de noortzyde . . .	419 -
Sevenhoven	1160 -	De Bullewyck . . .	230 -
Blocklandt	840 -	Kleyn Deuvendregt . .	432 -
't Ooſteynde van Nieuweveen .	440 -	Groot Duyvendregt . .	885 -
't Weſteynde ter wederzyde de Goutſche Vaert . .	320 -	Bovenrycker Sloter polder . .	332 -
De Kalſlager polder is wel 200 morgen, maer maelt met Amſterveen en den Uythoorn gemeen . .	200 -	De weſt bylemer . . .	340 -
De Uythoornſe polder 900 morg. maelt mede met Amſterveen gemeen	900 -	De ooſt bylemer . . .	440 -
De Tamer Polder . . .	300 -	De Gaesper polder . .	430 -
De Bovenkerker Polder . .	1962 -	D'Abkouder polder . .	366 -
De Middel polder . . .	1229 -	De diemer polder. . . .	333 -
De Buitenvelderſche Polder . .	1660 -	Komt in 't geheel	34607 morgens.

N. 2.

BYLAAGEN L^r. K.

N. 2.

Lyſte van de Schutſluyſen, waermede het Water van den Amſtel, mitsgaders het water met den Amſtel gemeen zynde in de Ringh van Amſtellandt wort afgeſloten ende geſcheyden van andere wateren zoo buyten als binnen den Ringh.

Opgenomen door CORNELIS COEL *Lantm.* in July 1675.

Aen den Amſtel d'ooſtzyde.	*Sluyſen.*
In outewaler polder . .	1
In groot Duyvendregt . .	1
In de boven rycker Sloter polder	1
In mydregt benoorden de zuwe .	2
In mydregt bezuiden de zuwe .	1
Aan de weſtzyde.	
* In de Stads graft by de wetering	1
* In de achtergraft by de oſſemart	2
In de middel polder . .	1
In de Bovenkerker polder .	2
In de Tamer polder . .	1
En een is daer noch gedamt.	
In de Uythoornſe polder . .	1
Aen de quakel	1
In kudelſtaert	1
In kalſlagen	2
Aen de Billerdam . .	1
Aen de Dregt.	
By de Billerdam, in nieuweveen	1
In de Goutſche Vaert . .	1
Ten wederzyde in deſelve .	2
In de nieuweveenſche Vaert .	1
Nae de Uyterbuurt . .	1
In blocklandt . .	1
Aen de krom mydregt.	
In de mydregtſche polder de blos-wegh . . .	1
In de kerkvaert ſal geleyt worden	1
In meyert op den hoef . .	1
In 't ſcheyt van meyert en Wilnis	1
In wilnis	1
Aen 't Woerſche verlaet .	1
In de collevaert . .	1
In weſtveen	1
In noorden	1
In ſevenhoven . . .	4
In blocklant	1
In heynooms vaert . .	1
Aen de Uyterſche Treckvaert.	
De nieuwerſluys . .	1
* Den ſchotdeur in de beer aldaer	1

	Sluyſen.
In den anxtel . .	1
In de Geuſe ſloot . .	2
Aen de Winkel.	
In Vinkeveen is gedamt.	
In Aesdom en proosdye . .	1
Aen de Waver.	
In de waver polder . .	1
Aen 't Bylevelt.	
Aen den amſtel. . .	1
Aen wilnis . . .	1
In de hanickerdam . .	1
In de helzendam . .	1
In de Joostendam . .	1
Verders in Amſterdam . .	2
In Muyden . . .	1
In Weesp . . .	1
* Aen Diemerdam . .	1
* Aen 't nieuwe diep . .	1
In 't geheel	59

Somma komt in 't geheel 59 Sluyſen waervan 53 daer men door Schutten kan, ende 6 [5] daer men niet door varen kan, maer alleen dienen om het Water te keeren, en by gelegentheyt af te tappen, zynde deſe getekent met *.

N. 3.

Lyſte van de Watermolens die hare uytwatering hebben op den Amſtel, en op de Wateren, die met den Amſtel gemeen zyn leggende, binnen den Ringh van Amſtellandt, opgenomen door den Lantmeter CORNELIS COEL, in de maent July 1675.

Aen den amſtel op d'ooſtzyde	Molens 8 kant.	4 kant.
Op d'Outewaeler polder .	1	-
Diemermeer . .	2	-
Groot deuvendregt . .	-	1
kleyn deuvendregt . .	1	-
Ronde hoep . .	1	-
Waverveen . . .	1	-
meyert benoorden de Zuwe	1	-
meyert bezuyen de Zuwe .	1	-
Aen de weſtzyde		
Op Buytenveldert . .	3	-
Middelpolder . . .	2	-
Boverkerk . . .	2	-
Tamen . . .	1	1
den Uythoorn . . .	1	-

Aan

Bylaagen Lr. K.

Aen de Dregt

	Molens. 8 kant.	4 kant.
Op Kudelſtaert	1	-
Kalſlagen	1	-
Nieuweveen	-	2

Aen de krom mydregt

Op Blocklandt	-	1
Op Sevenhove	-	1
Noorden	-	1
Weſtveen	-	1
Mydregt aen de kerkvaert	-	1
Mydregt aen Bos- en hove	1	-
Wilnis	1	-
Heynoomsvaert	-	1

Aen 't Bylevelt

Op Spenge	-	1
Kokenge	-	1
aen de hanickerdam	-	1
by harmelen	-	1
by de heldam leyt noch om verre	-	-

Aen de Waver

Op d'aesacker polder	1	-
de Waver polder	1	2
Aesdom en proosdye	1	-
Vinckeveen	1	-
Winkel polder	-	1
Ronde hoep	1	-

Aen de Uyterſche treckvaert

Van Ouderkerk op de ronde hoep	1	-
de bullewyck	1	-
Aesdoem	1	-
holendregt	1	-
de waert aen abkou ſtaet nu ſtil	-	1
tuſſchen 't slot en abkoude	-	1
ten zuyden 't ſlot legt om verre	-	-
de ſtaten polder	-	1
baembrugger polder	1	3
In de geuſe ſloot	-	1
Oucoop	-	1
't hoendert	1	-
d' ooſtzyde polder	2	-

Aen de Muyder en Weesper Vaert

Op groot Deuvendrecht	1	1
Boven rycker ſloter polder	1	-
Diemer polder	1	-
Een kleyn poldertje aen 't nieuwe Diep	-	1
De weſt-Bylemer	1	-
De ooſt-Bylemer	1	-
De Gaesp	3	-
Over diemen aen den Diem	1	-

III STUK.

Bylaagen Lr. K.

	Molens. 8 kant.	4 kant.
By Muyden aen de noortzyde	-	3
Aen de zuytzyde van de Vaert	-	1
Stampner polder	-	2
Kickenpolder	-	1
Aen de Gaesp	-	1
Boternes	-	1
Lagewey	-	1
hogewey	-	1
Bloemendaal	-	1
Nigtevegt	1	-

Aen 't Geyn

Op nigtevegt	1	1
d'Ooſtzyde polder	1	-
d'Abkouder Polder.	1	-

Komt 46 agtkante en 40 vierkante } Molens.

86

N. 4.

Calculatie van den Superficielen inhoud van den Amſtel ende alle wateren, die met deſelve gemeen ſyn leggende binnen den ringh van Amſtellant, derwelkers brete op verſcheyde plaetſen gemeten zyn, en desſelfs lengte uyt de Caerte gepaſt, en alſo ten nauwſten gecalculeert, door de Lantmeeter Cornelis Coel, den 15 July 1675.

Synde desſelfs lengte ende doorgaende brete mitsgaders haren Superficielen inhoudt bevonden in Rynlants mate, *als volgt*

	Langh Roeden.	Wyt Roeden.	Inhout □Roeden.
De Ryn van hermelen tot den helſendam	560.	6.	3360.
—— van hermelen tot den hanickerdam	180.	4.	720.
't Bylevelt van hermelen tot kokenge	2250.	2 ½.	5625.
—— van daer tot Jooſtendam	260.	3 ½.	910.
—— van daer tot Wilnis	1280.	5 ¼.	6720.
De Spenger weteringh van 't Bylevelt tot aen heynoomsvaert	800.	2 ⅜.	1900.
— van heynoomsvaert tot Crom mydregt	430.	2 ⅜.	1021.
— de kollenvaert aen 't Woertſche verlaet	220.	4.	880.

BYLAAGEN Lr. K.		Langh Roeden.	Wyt Roeden.	Inhout □Roeden.
	De krommydrecht van 't Woertſche verlaet tot aen 't ſcheyt van Wilnis . .	1100.	5 1/2.	6050.
	— Van 't ſcheyd van Wilnis en mydregt aen den amſtel .	1750.	9 1/2.	16625.
	De dregt van daer tot aen de billerdam	2110.	11 3/4.	24792.
	DeGoutſche vaert van de dregt tot het verlaet . .	400.	4 1/2.	1800.
	De nieuwveenſche vaert van de Dregt tot het verlaet .	170.	4.	680.
	den amſtel van de dregt en Crommydrecht tot ouderkerk	2870.	16 1/2.	47355.
	Van daer tot het molentje . .	1650.	18.	29700.
	Van daer tot de Stadt amſterdam . .	700.	32.	22400.
	Het wintrak buyten de wyte van den amſtel	-	-	1500.
	De ringſloot rontom de diemermeer .	2350.	5 1/2.	12925.
	Het nieuwe diep is net gemeten ende bevonden . .	-	-	48161.
	De diemer kerkvaert	210.	3.	630.
	Van de meer door de diemerbrugh tot Vinkenborch . .	500.	5 1/2.	2750.
	Van daer de muyder vaert tot muyden	1500.	5 1/2.	8580.
	Den diem van de Bylemer tot aen de diemerdam . .	840.	32.	26880.
	Van diemerbrugh tot aen de bylemermeer	310.	5 1/2.	1705.
	De treckringh van de Bylemermeer .	650.	5 1/2.	3575.
	De vordere ringh van de Bylemermeer .	1800.	3 3/4.	6750.
	De Gaesp . .	450.	19.	8550.
	Smal weesp . .	500.	4 3/4.	2375.
	't Geyn van de Gaesp tot Abkoude . .	1580.	6 1/4.	9875.
	De nieuwe vaert van de nieuwerſluys tot den anxtel .	420.	5 1/2.	2310.
	Van daer tot Loenerſloot . .	750.	7 3/4.	5812.
	De geuſe ſloot van den anxtel tot het verlaet	520.	3 1/4.	1690.
	't Geyn van de Loenerſloot tot d'abkouder meer . .	2330.	4 1/4.	9642.
	D'Abkouder Meer	-	-	12000.
	De holendregt van daer tot de voetangel .	725.	10.	7250.
	De bullewyck van daer tot ouderkerk -	800.	13 1/2.	10800.
	De ringh om deStatenten- en winkelpolder	1120.	2 3/4.	3080.
	De ringh van 't ſlot abkoude . .	260.	2 3/4.	715.
	De waver van de voetangel tot den amſtel	1780.	3 1/2.	6230.
	de Winckel van de Winckelpolder tot de Waver . .	840.	2 3/4.	2310.
	De bild en broeckwateringh van de bulwyck tot d'Abkouder meer . . .	1190.	2 3/4.	3272.
	de molentogten die daer zyn in't generael	-	-	2980.
	het gemeen water in harmelerwaert omtrent . .	-	-	1700.
	't gemeen water in de hollantſe meent omtrent . .	-	-	500.
	de Stadts graften aen Amſterdam .	450.	18.	8100.
	In de Stadt Amſterdam . .	-	-	2116.
	In de Stad Weesp .	-	-	1500.
	aen de Stadt Muyden	-	-	600.
	voor inwycken ſoo hier en daer . .	-	-	600.
	Somma in 't geheel			388001.

Dat is 646 morgens 410 roeden Rhynlantze maet, 600 □ Roeden voor 't morgen gerekent.

Synde nog bevonden eenigh buytenlant 't welk by hoog water komt onder te loopen ende als dan mede tot een boeſem ſoo wel als de amſtel ofte het Bylevelt is verſtreckende is omtrent groot als volgt.

	□ roeden.
het buytenlant leggende tuſſchen kockenge en Gerwerskoop omtrent . .	2471.
het rietlant gelegen in de hollantſche meent aen de zuydezyde ſoo veel als niet bekaad of bepoldert zal worden magh omtrent zyn . . .	18000.
het rietlant by d'omval door diemerbrug tot vinckenborgh en wederzyds den diem naer giſſing ſamen	6000.

het

Bylaagen Lr. K.

	□ roeden.
het rietlant leggende rontom het nieuwe diep door Jacob bos Lantmeter gemeten en groot bevonden	10654.
komt	37125. □ roeden

dat is 61 morgens 525 roeden 't welk by hoog water de boezem van de ringh van Amſtellant komt te vergroten.

Vorders is nogh de hollantſche meent van ſpenge tot aen de hollantſche kade omtrent groot . . 421.

	Roeden.
Item van daer tot aen den Oudendam omtrent .	1246.
noch het reſteerende van de hollantſche meent leggende aen de zuydzyde van heynoomsvaert omtrent	30000.
komt	31667.

dat is 52 morgen 467 roeden 't welk tot noch toe heeft gedient by hoog water tot de boeſem van de ringh van Amſtellandt maer wort geſeyt dat nu bekaad ſal worden.

Bylaagen Lr. K.

ZESDE DEEL.

POORTERSCHAP, SCHUTTERYEN, KRYGSRAAD, BEZETTING EN VERMAARDE PERSOONAADJEN

VAN

AMSTERDAM.

EERSTE BOEK.

POORTER- *of* BURGERSCHAP EN DESZELFS VOORREGTEN.

Overgang, tot de Beschryving van het Poorterschap van Amsterdam.

Wy hebben, in 't voorgaande VYFDE DEEL, gehandeld van de Voorregten der Stad in 't gemeen, en toen, te kennen gegeven, dat de Poorters en Wethouders ook nog byzondere Voorregten hadden, die afzonderlyk verdienden beschreeven te worden (*a*). Tot de beschryving der eerſten, hebben wy dit Boek geschikt. Het verhandelen der anderen ſtellen wy uit, tot het volgende DEEL.

Aanleiding tot het verleenen van Poorterlyke Voorregten.

De meeſte Steden in Holland zyn, eerſt in de dertiende eeuwe, voorzien van eene afzonderlyke Regeering, die magt hadt, om Poorters aan te neemen, en Keuren te maaken, waarnaar dezelven geregeerd werden. 't Zy dat 's Lands Graaven, toen reeds, toeleiden, om 't gezag der Edelen, door middel der Steden, te ſnuiken, gelyk ſommigen willen (*b*); 't zy dat de aanwas en welvaart der Steden vereiſchten, dat zy, op zig zelven, geregeerd werden, en dat de ingezetenen zig, byzonderlyk, verpligtten, tot handhaavinge der gemeene welvaart. De Graaven verwagtten en genooten, van tyd tot tyd, merkelyke dienſten van deeze Stedelingen; waarom ten hoogſte nuttig was, dat zy dezelven, onder eene geſchikte Regeering, bragten, en, door 't verleenen van veele Voorregten, aan zig verbonden. Amſterdam was ook niet lang tot eene Stad verheeven geweeſt, of deszelfs ingezetenen, die, toen zy nog onder 't Stigt van Utrecht behoorden, reeds tolvryheid door Holland verkreegen hadden, verwierven verſcheiden' vryheden van 's Lands Graaven. De Poorterlyke vryheden werden zelfs uitgebreid tot zulken, die, buiten de Stad, doch binnen de Jurisdictie, woonagtig waren, en 't Poorterſchap verkreegen hadden; gelyk, onder anderen, blykt, uit eene tot nog toe ongedrukte Acte van den Hove Provinciaal, van den twee en twintigſten April des jaars 1522, welke wy, hier agter, onder de *Bylaagen* (*c*), geplaatſt hebben. Van deeze Poorterlyke of Burgerlyke vryheden nu, en van de Perſoonen, door welken, en de wyze, waarop, zy verkreegen, en wederom verlooren konnen worden, hebben wy voor, in dit *Boek*, omſtandiglyk, en met de vereiſchte naauwkeurigheid, te handelen. 't Gebruik eener geſchreevene *Verhandelinge over het Amſterdamſche Poorterſchap*, opgeſteld door de nette penne van wylen JACOBUS NOORDKERK, heeft ons in ſtaat geſteld, om dit te beter te doen. Zy berust ter Secretarye deezer Stede, daar de Schryver de poſt van eerſten Stads Klerk, eenige jaaren, loffelyk, heeft waargenomen.

VOORREGTEN VAN BURGERS EN INGEZETENEN.

Onderſcheid tuſſchen de Amſterdamſche Poorters.

Burger en *Poorter* zyn benaamingen van eene en dezelfde betekenis, en zeggen beide zo veel als *Stedeling*. 't Gene wy nu eene *Stad* noemen, werdt, van ouds, een *Burg* en *Poort* genaamd, van waar ook de naamen van *Burgemeeſteren* en *Poortmeeſteren* gekomen zyn, om dezelfde Regeerders der Steden te betekenen. De naam van *Porte*, *Poirte*, of *Poorte* voor *Stad*, is, inzonderheid, zeer gemeen, in oude Schriften (1). En 't behoeft

(*a*) V. *Deel*, I. *Boek*, *bl.* 22.
(*b*) Polit. gronden en Maxim. III. *Deel*, *Cap.* II. *bl.* 420.

(*c*) *Lt.* A.

(1) Men zie MELIS STOKE, *in Flor.* III., bl. 49.

Als men ſeſtich ſcreef ende ſeſſe,
Quamen met groter zwaerneſſe
Die Vrieſen van over Ottenſoert
Ghewapent t'Alcmaer in die POERT,
Met groter menyen vermeten,
Ende hebben dat PORTRYN *beſeten:*
Die daer quamen ende waren beraden,
Om dier POERT *te ſtaen in ſtaden* enz.

In Jan II., bl. 193.

Heer Gbye ſtappans omboet
Sinen Neve ende der POERT
Van Middelburcb.

En bl. 205.

VOORREGTEN VAN BURGERS EN INGEZETENEN.

hoeft geen bewys, dat de naam *Poorter* van den zelven is afgeleid, en 't zelfde als *Burger* betekent (*d*), ſchoon men, miſſchien, hier of daar, ook in openbaare ſtukken, het woord *Poorter* gebruikt zal vinden, in de betekenis van *inwooner die geen Burger is*; 't welk men moet agten, by verzinninge, geſchied te zyn. Daar van 't Burgerſchap en de Burgerlyke Voorregten gehandeld wordt, worden de woorden *Burger* en *Poorter* met elkanderen verwiſſeld, en, zonder onderſcheid, van dezelfde Perſoonen gebruikt (*e*).

Betekenis der woorden *Burger* en *Poorter*.

De Poorters of Burgers van Amſterdam zyn *driederlei*. Veelen hebben hun Poorterſchap gekogt, en worden, hierom, *gekogte Poorters* genoemd. Anderen hebben 't behuwelykt, en draagen den naam van *behuwde Poorters*: en wederom anderen zyn, van Poorters, en in de Stad, gebooren, en heeten, hierom, *ingebooren Poorters*. Men zou hierby nog eene *vierde* ſoort konnen voegen, van zulken, naamlyk, aan welken het Poorterſchap geſchonken is. Doch alzo 't getal van deezen, ten allen tyde, zeer klein geweeſt is, en derzelver voorregten, genoegzaam, met die der gekogte Poorteren, overeenkomen, behoeft men, op deeze vierde ſoort, niet byzonderlyk, ſtil te ſtaan. Alle deeze Poorters genieten dezelfde Voorregten, met dit onderſcheid alleenlyk, dat ſommige Voorregten, door de ingebooren Poorters, genooten worden, terſtond na dat zy erkend en aangenomen zyn; en, door de anderen, niet dan een jaar na derzelver aanneeming; gelyk wy, wat laager, toonen zullen. Ook gaat het Poorterſchap van alle Poorters over op hunne Kinderen, behalve van de Joodſche Poorters, welker kinderen, zo wel als zy, verpligt zyn, het Poorterſchap te koopen (*f*).

Voorregten den Poorteren byzonderlyk eigen.

De Voorregten van het Amſterdamſche Poorterſchap konnen in *twee* ſoorten onderſcheiden worden: ſommigen behooren alleen aan de Poorters: anderen hebben zy gemeen, met de andere ingezetenen deezer Stede. Wy zullen 'er, zo veel mogelyk zy, onderſcheidenlyk, van handelen.

Onder de Voorregten, den Poorteren alleen eigen, munt, byzonderlyk, uit *de bevoegdheid om, na eene geduurige zevenjaarige inwooning binnen de Stad, tot alle Ampten van Regeeringe, te konnen verkooren worden.* By eene Handveſt van Hertoge Albrecht van den een en twintigſten January des jaars 1394 [1395], was belaſt, dat niemant hier Schout, Schepen of Raad, dat is, Burgemeeſter, zou zyn, dan die *Poorter* was, en hier, *ſtaedelyck, ſeven jaer langh, t' eynde een volgende*, gewoond hadt (*g*). En van dien tyd af, zyn alle Poorters, die zeven jaaren hier gewoond, en de andere vereiſchte hoedanigheden (2) hadden, bevoegd geagt, tot alle ampten van Regeeringe. Alleenlyk, werdt deeze bevoegdheid, in 't jaar 1652, bepaald aan het Groot-Poorterſchap, welk toen ingevoerd; doch by eene Keure van den vyf en twintigſten Maart des jaars 1668, wederom te niet gedaan werdt (*h*): waarna, volgens eene uitdrukkelyke verklaaring van twee Secretariſſen van Burgemeeſteren, van den agt en twintigſten January des jaars 1728, *alle Poorters, gequalificeert om, binnen de Provincie van Holland en Weſtvriesland, eenige Ampten te bekleeden, naa eene continuele inwooning of Domicilie van ſeven Jaren, admiſſibel zyn tot alle ampten van Regeringe, binnen deze Stad* (*i*).

VOORREGTEN VAN BURGERS EN INGEZETENEN.

I. Zy zyn, na eene zevenjaarige inwooning, bevoegd, tot alle ampten van Regeeringe.

De Poorters hebben, wyders, volgens verſcheiden' oude en laatere Keuren, voor deezen, alleen *regt* gehad, *om Poorters-Neering te mogen doen*, en in de Gilden ontvangen te worden. *Niemant*, zegt eene Keur van den jaare 1465, *en moet poorters neringe doen, die geen poorter en is, op X pond* (*k*). Doch wat *Poorters-Neering* zy, is, niet altoos, eveneens begreepen. Van ouds, hieldt men allerlei handwerk, beroep of bedryf, welk tot een Gilde behoorde, voor Poorters-Neering. Het doen van winkel, en het tappen zelfs, werdt, tot diep in de voorgaande eeuwe, als Poorters-Neering aangemerkt, en was aan allen, die geene Poorters of Poorteresſen waren, verbooden (*l*). Doch by de boven aangehaalde Keure van den vyf en twintigſten Maart des jaars 1668, waarmede het Groot-Poorterſchap vernietigd werdt, werdt hierin merkelyke verandering gemaakt. De jongſte vergrooting der Stad, die, weinige jaaren te vooren, was aangevan-

II. Zy plagten alleen regt te hebben, om allerlei Poorters Neering te doen: 't welk, naderhand, eenigszins, tot de inwooners in 't gemeen, overgebragt is.

(*d*) *Zie* Handv. *bl.* 274.
(*e*) *Zie* Handv. *bl.* 123, 126.
(*f*) *Zie den* Joodſchen Poorter-Cedul, *in de* Amſterd. Secretary, *bl.* 361. *des Druks van* 1737.

Die Grave ſoude hebben in hant
Sine PORTE *van Zericzee*,
Ende men ſoude die PORTE *niet mee*
Veſten, dan ſi gheveſt ware.

Zie ook de oude Brieven, by MATTHAEUS *Anal.* Tom. III. p. 259. *ad Anonym. de Reb. Ultroj.* p. 106 en op veele andere plaatſen. Zelfs werdt, in 't Latyn der Middeleeuwe, *Porta*, voor *Stad*, gebruikt. *Ad aliam* PORTAM, *id eſt ad Groningbe, ſe convertebat* leeſt men, by den ongenoemden Utrechtſchen Schryver, door MATTHAEUS uitgegeven, p. 5.

(*g*) Handv. *bl.* 115.
(*h*) Handv. *bl.* 124, 125. *en* hier voor II. *Deel*, XVII. *Boek*, *bl.* 583.
(*i*) Groot-Memor. *N.* X. *f.* 76. Handv. *bl.* 137.
(*k*) Handv. *bl.* 138.
(*l*) Handv. *bl.* 138.

(2) Wy zullen, hier na (VII. Deel, I. Boek, §. I.), nader onderzoeken, welke deeze andere vereiſchte hoedanigheden zyn.

Voorregten van Burgers en Ingezetenen.

vangen, deedt de Regeering bedagt zyn op de bekwaamſte middelen, om inwooners herwaards te lokken. Ten dien einde, werdt niet alleen het Groot-Poorterſchap te niet gedaan, en allen Poorteren gelyk regt gelaaten, maar 't Geregt verklaarde ook „ dat „ aan elk, die zig, naar waarſchynlykheid, „ eerlyk zou konnen onderhouden, vryſtaan „ zou, zonder Poorterſchap te koopen, *al-* „ *lerlei Handwerken en Neeringen* op te zet- „ ten, mids alleenlyk doende den eed van „ getrouwheid aan de Stad, in handen van „ Burgemeeſteren." De voorgaande Keuren, hiermede ſtrydig, werden te niet gedaan, behalven alleenlyk 't gene omtrent de Jooden was vaſtgeſteld (*m*), aan welken, by eene Keure van den negen en twintigſten Maart des jaars 1632, alle Poorters-Neering verbooden was (*n*); hoewel, aan ſommigen, ſomtyds, was toegeſtaan, eene Suikerbakkery op te regten (*o*). De vryheid, in 't jaar 1668 verleend, gaf gelegenheid, dat veelen, op het doen van eenen eed van getrouwheid aan Burgemeeſteren, waarvan hun een blyk gegeven werdt, welk den naam kreeg van *Ingezeten-Cedul*, niet alleen verſcheidenerlei Winkelneeringen, behoorende tot de Groot- en Klein-Kraamers-Gilden, aanvingen; maar ook, in eenige Gilden van Handwerken, werden aangenomen, of ten minſte de handwerken oefenden, zonder Gildebroeders te zyn (*p*). Den Jooden zelven werden Ingezeten Cedulen verleend, om Comenys- of Vettewaariers-, Tappers- en Tabakswinkel te mogen doen. Zy waren, al lang te vooren, tot zeker bepaald getal, op byzonderen laſt van 't Geregt, in 't Makelaars-Gilde aangenomen (*q*). Ook zyn eenigen hunner, ſedert, in 't Chirurgyns-Gilde, en tot Doctoren in de Medicynen en Apothekers ontvangen: 't welk, nog tegenwoordig, plaats heeft. Doch, in de vier laatſtgemelde gevallen, moeten zy 't Poorterregt gekogt hebben. Ondertuſſchen, werdt de vryheid om, op bloote Ingezeten-Cedulen, of zelfs zonder dezelven (*r*), veelerlei Handwerken en Winkelneeringen te doen, zo rykelyk gebruikt, dat de Gilden daarby zeer benadeeld werden; waarom de meeſten geraaden vonden, geene Gildebroeders aan te neemen, dan die 't Poorterregt verkreegen hadden; gelyk de oude Ordonnantien medebragten. Men verſtondt ook, door den tyd, dat de woorden, *allerlei Handwerken en Neeringen*, in de Keure van den jaare 1668, volgens het oogmerk van myne Heeren van den Geregte, ſcheenen te moeten gepaſt worden, op allerlei Weeveryen en allerlei Neeringen, tot de Groot- en Klein-Kraamers-Gilden behoorende, alleen; en dat de meening niet was, alle andere Handwerken en Neeringen, vryelyk, te laaten oefenen, door zulken, die geene Poorters waren. Van dien tyd af, is de vryheid, by de Keure van 't jaar 1668 verleend, genoegzaam altoos, met deeze bepaalingen, opgevat. De weevery, immers de Wollen- en Zydenweevery, mag geoefend worden, door zulken, die geene Poorters zyn. Het Groot-Kraamers-Gilde, waartoe allen behooren, die de elle en koperen gewigt in hunne neering gebruiken, laat ook elk wie wil, Poorter of geen Poorter, winkel opzetten, zo hy maar 't jaarlykſch Gildegeld voldoet. 't Klein-Kraamers-Gilde, waartoe de Vettewaariers, Kaarſenmaakers, Kaaswinkeliers en Graankoopers in 't klein behooren, laat gelyke vryheid, immers aan de minſt vermogenden; ſchoon de oude Ordonnantien voor beide deeze Gilden vorderen, dat derzelver Gildebroeders Poorters zyn (*s*). Zelfs, worden, ſedert veele jaaren, door zulken, die deeze Neeringen begeeren te doen, zeer zeldzaam Ingezeten-Cedulen verzogt, of eenen eed van getrouwheid afgelegd. Doch de Inwooners, wyn, bier, ſterken drank, of Koffy en Thee, in 't klein willende verkoopen, verkrygen daartoe eene Acte van verlof ter Secretarye, die aan elk, zonder onderſcheid, gegeven wordt. Men houdt een Regiſter van allen, die deeze neeringen doen, voornaamlyk, op dat zy, by de Gaarders van 's Lands Impoſt, aan welken alle deeze waaren onderworpen zyn, bekend zouden wezen. Wyders, hebben myne Heeren van den Geregte, na 't jaar 1668, uitdrukkelyk, vaſtgeſteld, dat ſommige neeringen, als het Bierbeſchooijen, het Glazen-Kannen- en Aardenwerkverkoopen en het Boekverkoopen, niet dan door Poorters, zouden geoefend worden (*t*).

Voorregten van Burgers en Ingezetenen.

III. Zy hebben Tolvryheid in Holland.

1. Van de Graaflykheids tollen.

Het oudſte en voornaamſte Voorregt der Amſterdamſche Poorteren, waaraan geene andere ingezetenen eenig deel hebben, is de Tolvryheid, *in Holland*, *en*, hier en daar, *buiten Holland*. De Graaven van Holland vorderden, oudtyds, aan verſcheiden' oorden, eenen Tol van alle waaren, die voorby dezelven gevoerd werden. In de elfde eeuwe, hieven zy reeds eenen tol te Dordrecht; in de twaalfde, te Geervliet (*u*), die,

(*m*) Handv. *bl.* 125.
(*n*) Handv. *bl.* 138.
(*o*) Handv. *bl.* 138.
(*p*) Reſol. *van den* Oud-Raad van Burgem. 30 *January* 1688. *f.* 266. Ingezeten-Boeken, *N.* 1. 2. 3.
(*q*) Handv. *bl.* 1963.
(*r*) *Zie* Handv. *bl.* 1281.
(*s*) Handv. *bl.* 1332, 1335.
(*t*) Handv. *bl.* 1102, 1445. Vervolg *der* Handv. *bl.* 78.
(*u*) Vaderl. Hiſt. II. *Deel*, *bl.* 140, 237, 277.

VOORREGTEN VAN BURGERS EN INGEZETENEN.

die, in laater' tyd, ook naar Dordrecht verlegd werdt, daar hy nog ontvangen wordt (*v*): voorts, al vroeg, te Spaarnedam, te Haarlem, en, ſedert, ook te Gouda, te Schoonhoven, te Gorinchem, te Weesp, te Muiden, en op andere plaatſen. Zelfs is, te Amſterdam, in de veertiende en vyftiende eeuwe, de Graaflykheids tol ontvangen (*w*), die egter, in laater' tyd, wederom van daar verlegd is. De Ingezetenen deezer Plaatſe, toen nog geene Stad, werden, in 't jaar 1275, van deeze HOLLANDSCHE *of* GRAAFLYKHEIDS TOLLEN vry verklaard (*x*). En in 't jaar 1291, in 't jaar 1342, in 't jaar 1420 [1421], en, ſedert dikwils, beveſtigd in deeze Vryheid, welke, nogtans, in en na 't jaar 1342, toen Amſterdam lang tot eene Stad verheeven geweeſt, en aan Holland gehegt was, alleen tot de Poorters of Burgers bepaald werdt (*y*); die zelfs, volgens de Handveſt van Graave Willem den IV. van den negenden December des jaars 1342, *jaer ende dagh Poorter gheweeſt* moeſten zyn, *ende in der Poorten gewoont* hebben, eer zy *Tollen vry varen* mogten (*z*). Volgens dezelfde Handveſt, waren *alle hare goeden*, dat is, gelyk de oudſte Handveſten van Floris den V. ſpreeken, *haer eyghene goederen*, tolvry, zonder dat 'er eenige ſoorten van worden uitgezonderd. Doch men ſchynt, door *goederen*, alleenlyk *Koopmanſchappen* te moeten verſtaan, alzo de Privilegien van Tolvryheid, voornaamlyk of eeniglyk, verleend zyn, tot bevordering van den Koophandel. Hierom is, altoos, zelfs van Tolvryen, tol gevorderd wegens Huisraad (*a*), waaronder, nogtans, geene boeken, ſchilderyen, goud- of zilverwerk begreepen worden. En zulks geſchiedt, nog tegenwoordig (*b*), ook van het Huisraad van Perſoonen, die, van hier, in de hooge Collegien in den Haage, worden afgevaardigd, ten ware zy zig voorzien van eene byzondere Acte van Vrydom van de Heeren Gecommitteerde Raaden, aan welken, ſedert het vernietigen der Rekenkamer van de Graaflykheids Domeinen, in 't jaar 1728, het bewind over de Tollen ſtaat (*c*). En zulke Acten worden, doorgaands, aan de Gedeputeerden in 't Collegie der Gecommitteerde Raaden, op hun verzoek, verleend. 't Is, wyders, om 't even, of de goederen, te lande of te water, voorby de Tollen of Tolhuizen, gevoerd worden. De Tolvryheid blyft, in beiderlei geval, dezelfde.

VOORREGTEN VAN BURGERS EN INGEZETENEN.

Doch behalve de Graaven, vorderden ook verſcheiden' byzondere Heeren, in Holland, tollen, van welker meeſten de Amſterdamſche Poorters ook vry verklaard zyn. De oudſte van deezen was de WASSENAERSCHE TOL, die, in de veertiende eeuwe of eerder, door de Heeren van Waſſenaer, Burggraaven van Leiden, van de Graaflykheid ter Leen gehouden, en te Alfen, en elders ontvangen werdt (*d*). De Stad kogt zig, in 't jaar 1360, vry van deezen tol, voor twee en dertig ponden Hollandſch, in 't jaar. Alleenlyk, bleef zy verpligt, de tollen, die, in de drie Jaarmarkten, te Vlaardingen, te Voorſchooten, en te Valkenburg, van wege den Heere van Waſſenaer, geheeven werden, te voldoen (*e*). De Waſſenaerſche Tol is, na 't uitſterven van den ouden ſtam van Waſſenaer, wederom gekomen aan de Graaflykheid, en wordt nu te Haarlem, te Gouda, en aan de Goudſche ſluis, by Alfen, welke ik, reeds op 't jaar 1284, vermeld vind (*f*), ontvangen. De Poorters van Amſterdam, by eene Handveſt van den zes en twintigſten May des jaars 1480, nevens die van eenige andere Steden, in de vrye vaart door de Goudſche ſluis, beveſtigd geworden zynde (*g*), zyn ook nog vry van deezen Tol (*h*). Men vindt 'er eene Lyſt van, in 't *Groot-Plakaatboek* (*i*).

2. Van den Waſſenaerſchen tol.

3. Van de Bloiſche tollen.

Jan van Blois, Heer van Schoonhoven en van der Goude, verleende den Poorteren van Amſterdam, in 't jaar 1367, ook vryheid van alle zyne tollen in Holland, BLOISCHE TOLLEN genaamd; de Marktollen te Gouda en te Schoonhoven uitgenomen; waarvoor de Stad hem, jaarlyks, vier Keulſche Mark *Lodichs* of Luikſch Zilvers betaalen moeſt (*k*). Hertog Albrecht beveſtigde de Stad, die hem zonderlinge dienſten gedaan hadt, in 't jaar 1398, toen *Guy van Chaſtillon*, Graave van Blois, de laatſte uit deezen huize, overleeden, en zyne Heerlykheden wederom aan de Graaflykheid vervallen waren (*l*), in deeze tolvryheid, haar zelfs de vier mark 's jaars kwytſcheldende. In de Handveſte, hiervan verleend, wordt geen byzonder gewag gemaakt van de verpligting tot het voldoen der Markttollen te Gou-

(*v*) *Zie* Groot-Plakaatb. IV. *Deel*, *bl.* 641. VI. *Deel*, *bl.* 825.
(*w*) *Zie* II. *Deel*, I. *Boek*, *bl.* 101. *en* Handv. *bl.* 25.
(*x*) *Zie* II. *Deel*, I. *Boek*, *bl.* 83.
(*y*) *Zie* Handv. *bl.* 10, 125, 126.
(*z*) Handv. *bl.* 10.
(*a*) *Zie* BORT van de Domeinen, *in zyne* Werken, II. *Deel*, *bl.* 285. *verg.* Groot-Plakaatb. IV. *Deel*, *bl.* 631.
(*b*) Gemeene Miſſiven N. IX. *f.* 218 *verſo.*
(*c*) *Zie* Groot-Plakaatb. VI. *Deel*, *bl.* 824, 826, 828.
(*d*) *Zie* Sentent. van den Hoogen en Provinc. Raede, *bl.* 378. Handv. van Kennemerl. *bl.* 94, 96.
(*e*) Handv. *bl.* 127, 128. *en* hier voor II. *Deel*, II. *Boek*, *bl.* 118.
(*f*) *Zie* MIERIS Charterb. I. *Deel*, *bl.* 445.
(*g*) Handv. *bl.* 85. [40.]
(*h*) *Zie* Groot-Plakaatb. III. *Deel*, *bl.* 753.
(*i*) III. *Deel*, *bl.* 755.
(*k*) Handv. *bl.* 128.
(*l*) *Zie* II. *Deel*, II. *Boek*, *bl.* 132.

Voorregten van Burgers en Ingezetenen.

Gouda en te Schoonhoven; waaruit schynt te volgen, dat Hertog Albrecht beoogd heeft, onze Poorters ook van deeze tollen vry te verklaaren (*m*). Jan van Blois heeft niet alleen den naam gegeven aan eene Landstreek by Gouda; maar ook aan een aanzienlyk gedeelte van Kennemerland of Kennemergevolg, welk tot zyne Heerlyke goederen behoorde. Het wordt, sedert, het *Baljuwschap van Blois* genaamd. In de Stede Beverwyk, die tot de Heerlyke goederen van Blois behoord hadt, wordt, nog tegenwoordig, een tol ontvangen (*n*), van welken onze Poorters, uit hoofde der aangehaalde Handvesten, vry gehouden worden.

4. Van de Markttollen te Heusden en te Woudrichem.

In 't begin der vyftiende eeuwe, vorderden de Graaven van Holland Markttollen *te* Heusden *en te* Woudrichem, van welken de Amsterdamsche Poorters, door Hertoge Willem van Beijeren, in 't jaar 1409, ten eeuwigen dage, werden vry verklaard (*o*). Te Heusden, worden nog een Landtol en een Watertol (*p*); en te Woudrichem, vier markttollen gevorderd; van welke allen, de Amsterdamsche Poorters vry zyn (*q*).

5. Van den Beesten- en Roertol.

De voorgemelde Wassenaersche, Bloische en Heusdensche en Woudrichemsche tollen, die, van ouds, aan byzondere Heeren behoord hadden, zyn, sedert, allen in den boezem der Graaflykheid gekomen, en hebben reeds tot de Domeinen der oude Graaven behoord gehad. Doch in Holland, worden nog een Beesten- *en* Roertol geheeven, welken ik niet vind, dat, ten tyde der oude Graaven, ingevoerd geweest zyn. Men vordertze, sedert omtrent twee eeuwen, te Hoorn, te Enkhuizen, te Edam, te Weesp, te Muiden, te Spaarnedam, en elders. Ook omtrent Amsterdam, aan de Diemerbrug, en aan Zeeburg, alwaar Beesten worden aangevoerd. De *Beestentol* bestaat in eenige penningen van ieder stuk vee, en de *Roertol* in een blank van ieder schip, waarmede het vee wordt aangebragt (*r*). Van deezen Beesten- en Roertol, zyn de Amsterdamsche Poorters, uit kragte der oude Privilegien, insgelyks, vry.

Doch niet van den Arkelschen Markttol.

Doch te Gorinchem wordt, behalve den Graaflykheids Tol, van welken onze Poorters vry zyn, van 's Zondags voor Pinksteren, veertien dagen lang, een Markttol geheeven, van ouds, door de Heeren van Arkel, ingesteld, en de *Arkelsche Markttol* genaamd, van welken, die van Amsterdam niet vry zyn; hierin gelyk staande met die van Haarlem, Delft, Gouda en andere Plaatsen (*s*). In den eersten opslag, mag dit, met reden, vreemd schynen. Gorinchem en 't Land van Arkel hadden wel, van ouds, aan byzondere Heeren behoord; maar waren, sedert het jaar 1412, aan de Graaflykheid van Holland gehegt (*t*): en Hertog Jan van Beijeren hadt, in 't jaar 1420, beloofd, dat de Amsterdamsche Poorters vry zouden zyn van alle tollen, die hy *ende die Graeflykheyt van Hollant* toen hadden, *of naemaels krygen* zouden (*u*). Doch men moet weeten, dat de Stad Gorinchem deezen Arkelschen Markttol in erfpagt bezit (*v*); zo dat dezelve, gevoeglyk, kan worden aangemerkt, als niet tot de Graaflykheids Domeinen behoorende; waarom niet te verwonderen is, dat Plaatsen, die anders van de Graaflykheids tollen vry zyn, deezen betaalen moeten.

Voorregten van Burgers en Ingezetenen.

Verdere bepaalingen der Tolvryheid.

Men heeft, somtyds, in overeenkomst met de oude Tol-Ordonnantien, beweerd, dat de Tolvryen in 't gemeen, en dus ook de Amsterdammers, te Gorinchem, en te Schoonhoven, onvry waren, wanneer zy de Rivieren afkwamen met goederen, die, beneden Keulen of Wezel, aan den Ryn, of beneden Venlo, aan de Maaze, gelaaden waren (*w*). Doch 't geschil, hierover, met Amsterdamsche Poorters gevallen, is, nu en dan, by 't Hof van Holland, in voordeel van dezelven, uitgesproken (*x*). Maar van de *Gabellen*, somtyds ook *Tollen* genaamd, die, door gantsch Holland, ten behoeve van Steden, Genootschappen of byzondere Persoonen, tot onderhoud van wegen, paden, vaarten, sluizen en bruggen, geheeven worden, is niemant vry, uit hoofde der algemeene Privilegien van Tolvryheid. De Regeering van Amsterdam heeft ook, in vroeger' tyd, vergeefs, getragt, haare Poorters, uit kragte deezer Privilegien, te doen ontheffen van de inkomende en uitgaande Regten (*y*); hoewel 't haar, ten tyde der laatste Graaven, somtyds gelukt is, het *Congie-* of *Verlofgeld* op het uitgaand Kooren te doen afschaffen (*z*).

Wyze van 't verzoe-

De Amsterdamsche Poorters, genot willende trekken van het Privilegie van Tol-

vry-

(*m*) Handv. *bl.* 129.
(*n*) *Zie* Groot-Plakaatb. V. *Deel*, *bl.* 932.
(*o*) Handv. *bl.* 129.
(*p*) Groot-Plakaatb. V. *Deel*, *bl.* 944, 947.
(*q*) Groot-Plakaatb. IV. *Deel*, *bl.* 639, 640.
(*r*) Groot-Plakaatb. I. *Deel*, *kol.* 1554, 1556. III. *Deel*, *bl.* 750. IV. *Deel*, *bl.* 650. V. *Deel*, *bl.* 938.
(*s*) *Zie* Groot-Plakaatb. IV. *Deel*, *bl.* 640.
(*t*) Vaderl. Hist. III. *Deel*, *bl.* 388.
(*u*) Handv. *bl.* 126
(*v*) Muniment-Register. *N.* 16. *f.* 541.
(*w*) *Zie* Groot Plakaatb. I. *Deel*, *kol.* 1550. IV. *Deel*, *bl.* 636. en *hier voor*, II. *Deel*, IV. *Boek*, *bl.* 201.
(*x*) Regist. van diverse Sentent. *berustende ter Secretarye*. *f.* I.
(*y*) *Zie* II. *Deel*, IV. *Boek*, *bl.* 196.
(*z*) Handv. *bl.* 69, 69, 89. *en* hier voor, II. *Deel*, IV. *Boek*, *bl.* 201. V. *Boek*, *bl.* 216, 219, 227. VI. *Boek*, *bl.* 247, 252.

VOORREGTEN VAN BURGERS EN INGEZETENEN.

vryheid, begeeven zig, met hunne Poorters- of Burgers-Cedule, voor Burgemeesteren; die hun, zo zy ingebooren Poorters zyn, terstond; en zo zy behuwde of gekogte Poorters zyn, wanneer zy doen blyken, reeds jaar en dag, voor Poorters erkend geweest te zyn; ter Secretarye, een' of meer *Tolbrieven* doen verleenen. Vooraf, moeten zy egter, voor Burgemeesteren, by eede, of, zo zy, hierin, wegens hunne geloofsgezindheid, zwaarigheid maaken, met waare woorden, in de plaatse van eede, verklaaren „ dat zy geen goederen van onvryen, op hunne Tol„ brieven, voorby 's Lands Tollen, zullen „ laaten voeren." 't Welk een der *vier* punten is, die de Tolbrieven inhouden moeten. De anderen drie zyn „ dat de eigenaar des „ Tolbriefs Poorter deezer Stede is; dat hy „ zulks, jaar en dag, geweest is, en dat hy „ 'er nog blyft woonen:" alles overeenkomstig met de algemeene Tol-Ordonnantien van Koning Karel van den dertienden May des jaars 1518 (*a*), aan welken men zig, hier en elders, in 't verleenen van Tolbrieven, sedert, altoos gehouden heeft. Doch alzo het afleggen van eenen eed, by 't verzoeken om Tolbrieven, hier ter Stede, voor dien tyd, niet plagt te geschieden, en ook, in de oude Privilegien van Tolvryheid, niet gevorderd wordt, werdt, in de Tolbrieven, die, in overeenkomst der Ordonnantien van 't jaar 1518, worden verleend, eene soort van Protestatie ingelast, die nog, in alle Tolbrieven, gevonden wordt, en aldus luidt: *welverstaande, alzo deeze Tolbrief niet is na ouder gewoonte; maar navolgende de Ordonnantie van K. M.* [*Koningklyke* of *Keizerlyke Majesteit*], *eertyds, op zyne Tollen van Zeeland* (3), *gemaakt, zo protesteert deze Stede voorsz., dat zy nogtans dit doet onverminderd dezer Stede Privilegien en Vryheden, die den inhoude van dien zouden mogen contrarieren* (*b*).

VOORREGTEN VAN BURGERS EN INGEZETENEN.

De Tolbrieven duuren niet langer dan een jaar, en moeten, na verloop van het zelve, wederom vernieuwd worden: 't welk, niet alleen in de Tol-Ordonnantien van den jaare 1518, maar ook reeds by de Handvest van Graave Willem den IV. van den jaare 1342 gevorderd wordt (*c*). Een Poorter moet, by zynen Tolbrief, een Handschrift voegen, inhoudende, welke goederen hy Tolvry begeert te vervoeren. Zo hy, by geval, verzuimd heeft zynen Tolbrief mede te geeven, plagt de Schipper of Voerman, van ouds, te rug te moeten, om dien te haalen (*d*). Doch eene Tol-Ordonnantie van den jaare 1625 en 't gebruik laaten nu toe, dat men, om de reis voort te zetten, den Tol uitschiet; die, daarna, op vertooninge van den Tolbrief, binnen drie, of, zo de eigenaar buiten 's Lands is, binnen zes maanden, te rug gegeven wordt (*e*). Aan de Jooden, mids zy jaar en dag Poorter geweest zyn, worden, zo wel als aan de Christenen, Tolbrieven gegeven.

Zy zyn ook, hier en daar, tolvry, buiten Holland; als

Tot hiertoe, spraken wy van de Tolvryheid der Amsterdamsche Poorteren in Holland. Doch zy genooten, al van ouds, ook eenige Tolvryheid buiten Holland, met naame, in 't Stigt van Utrecht, in Overyssel, en te Staveren in Friesland; waar van wy, insgelyks, kortelyk, handelen moeten.

1. In 't Stigt van Utrecht.

De Amsterdamsche Poorters waren, reeds in de veertiende eeuwe of eerder, Tolvry IN 'T STIGT VAN UTRECHT, wanneer zy, met hunne Koopmanschappen, van boven, nederwaards kwamen; doch opwaards vaarende, niet verder dan tot Reenen toe. En in dit Voorregt, werden zy, door David van Bourgondie, Bisschop van Utrecht, den een en dertigsten January des jaars 1478, bevestigd (*f*). De Inwooners der Stad Utrecht waren egter, in 't jaar 1316, door Graave Willem van Henegouwen, aan de tollen in Holland, onderworpen verklaard (*g*). In zeker oud Register, vervattende eene Ordonnantie op het Tolregt te Utrecht, wordt nader verklaard, dat die van Amsterdam, op Stigtsch regt, voeren, en half gaven, *tot Geyn of op te Vaert;* doch te Utrecht, vry waren (*h*). Ook heeft men bewys, dat zy te Wyk te Duurstede tolvry zyn (*i*). De Steden Amsterdam en Utrecht zyn

(*a*) *Zie* Groot-Plakaatb. I. *Deel*, *kol.* 1540, 1546. V. *Deel*, *bl.* 957.

(3) 't Schynt vreemd, dat hier alleen van de Ordonnantie op de Tollen van Zeeland gewaagd wordt, daar de Ordonnantien van den jaare 1518, naar welken, de Tolbrieven zyn ingerigt, zo wel voor de Tollen van Holland en Friesland, dat is, Westfriesland, als voor die van Zeeland, geschikt waren. Of zou hier alleen van de Tol-Ordonnantie voor Zeeland gesproken worden, om dat de Steden van Holland, en Amsterdam in 't byzonder, de Tol-Ordonnantien, voor Holland, Zeeland en Friesland, toen dit Formulier van Tolcedulen ontworpen werdt, nog niet hadden aangenomen; schoon zy, door 't Hof, waren afgekondigd? (Zie *Repertor. der Placaaten* enz. *des Hofs van Holland* bl. 6.) Hoe 't zy; in 't jaar 1519, was 'er eene byzondere Tol Ordonnantie voor Zeeland uitgekomen, uit XXXIV. Artikelen bestaande; waarnaar de Tol van Yeersikeroord geheeven werdt. *Zie* SMALLEGANGE *Chron. van Zeeland*, bl. 166. En in eene Sententie van den Hove van den dertienden November des jaars 1555, vindt men, van wege den Tollenaar van Spaarnedamme, vermeld, dat de Tol-Ordonnantie van den jaare 1518, eerst twee jaaren te vooren, in Amsterdam, afgekondigd was. Zie *Sententien van den Hoogen en Provinciaalen Raade*, bl. 140.

(*b*) *Zie* Amsterd. Secretary *bl.* 290. *des Druks van* 1737.
(*c*) Handv. *bl.* 10.
(*d*) Handv. *bl.* 11.
(*e*) *Zie* Groot-Plakaatb. III. *Deel*, *bl.* 754.
(*f*) Handv. *bl.* 129.
(*g*) *Vid.* MATTH. de Nobilitate, *Libr.* II. *p.* 310.
(*h*) Handv. *bl.* 130.

ken en verleenen van Tolbrieven.

Voor-regten van Burgers en Ingezetenen.

zyn ook, in 't jaar 1583, met elkanderen, overeengekomen, dat de eene Stad de goederen der andere niet meer bezwaaren zou, dan van ouds, en tot dien tyd toe, gebruikelyk geweeſt was (*k*). Doch deeze overeenkomſt zag niet byzonderlyk op de Tollen; maar, voornaamlyk of eeniglyk, op der Steden Excynzen. Het Kapittel van S. Maria, te Utrecht, heft eenen tol te Schenkenſchans, de *Marientol* genaamd, die, oudtyds, te Smidhuizen, plagt te leggen; in 't jaar 1318, van Smidhuizen, naar Emmerik, en in 't jaar 1635, van Emmerik, naar 's Graavenweerd, of Schenkenſchans, verlegd werdt. In 't jaar 1741, weigerde een Amſterdamſch Burger en Beurtman op Wezel deezen tol te voldoen. Doch men zag, hier, geene kans, om hem, met regt, in de tolvryheid te handhaaven (*l*).

2. In Overyſſel, als

Met de Overysſelſche Steden, Kampen, Deventer en Zwolle, heeft de Stad Amſterdam ook overeenkomſten gemaakt, in gevolge van welken, haare Poorters, aldaar, insgelyks, eene bepaalde Tolvryheid genieten. Wy hebben, reeds by eene andere gelegenheid, aangemerkt, dat Burgemeeſteren van Amſterdam, in 't jaar 1475, ſchreeven, dat zy, toen, zelfs boven menſchen geheugen, Tolvryheid in Overyſſel genooten hadden. Wy hebben, te gelyk, den oorſprong deezer Tolvryheid naargeſpoord (*m*); waartoe wy den Leezer wyzen. Wy voegen 'er, alleenlyk, by, dat ook, uit oude Poorterboeken, blykt, dat onze Poorters, van ouds, voor tolvry, te Kampen, erkend geweeſt zyn (*n*). Ook hebben die van Haarlem aldaar het zelfde voorregt gehad; doch bepaaldelyk, ten opzigte van kooren, hout en bier (*o*). Ondertuſſchen, is, met Kampen, dikwils, geſchil geweeſt, over deeze Tolvryheid (*p*). Doch de twee Steden zyn, onlangs, overeengekomen, dat de Poorters van Amſterdam de aloude Tolvryheid te Kampen genieten zouden, mids zy hunne Tol-ceduls toonen, en daarnevens, ſchriftelyk, verklaaren, dat de goederen hun, in eigendom, toebehooren; waartoe de Verklaaringen der Schippers niet voldoende geoordeeld worden (*q*).

te Kampen.

De Stad Deventer heft, van ouds, eenen zogenaamden *Kater-* of *Koter-tol*, van welken, de Regeering van Amſterdam, by meer dan éene overeenkomſt, ſlegts eene bepaalde vryheid, voor haare Poorters, heeft konnen bedingen (*r*). Van de geſchillen, oudtyds, over 't betaalen van deezen Tol, gevallen, hebben wy, elders (*s*), uitvoerigly, gehandeld. Men vindt eene Ordonnantie op den zelven van den jaare 1696, in Dumbars *Kerkelyk en Wereldlyk Deventer*, bl. 469. Eindelyk, is de Stad Amſterdam ook, op den dertienden Maart des jaars 1469, met de Stad Zwolle, overeengekomen, dat onze Poorters, aldaar, van den zogenaamden *Biſſchops-Tol*, die Zwolle in Erfpagt hadt, zouden vry zyn; mids die van Zwolle ook, hier ter Stede, niet hooger bezwaard werden, dan de ingezetenen zelven (*t*).

Voor-regten van Burgers en Ingezetenen. te Deventer. te Zwolle.

De Stad Staveren *in* Friesland, zig, in de veertiende eeuwe, begeven hebbende onder 't gebied der Graaven van Holland, en in 't jaar 1353, den Biſſchops-tol aan zig hebbende genomen, verklaarde, terſtond, de Poorters der vrye Steden in Holland tolvry, by eenen Brief van den negentienden Juny des gemelden jaars, die, met Stads zegel, zynde een Koggeſchip, even als dat van Amſterdam, bezegeld werdt. Amſterdam begon, toen reeds, aanzien te krygen onder de Vrye Steden, waarom de oorſprongkelyke brief, die aan Hertoge Willem gerigt is, alhier bewaard werdt. Hy is nog, in de *Oude Kerke* (*u*), voorhanden, en, in de jongſte uitgaave der *Handveſten* (*v*), te leezen.

3. te Staveren, in Friesland.

De Koopluiden deezer Landen in 't gemeen, en die van Holland in 't byzonder, zyn, nu en dan, ook met Tolvryheid buitens Lands, met naame in Zweeden, beſchonken (*w*). Doch alzo deeze vryheid Amſterdam, en vooral de Amſterdamſche Poorters niet in 't byzonder aangaat, zullen wy 'er hier niet op ſtilſtaan.

De Poorters deezer Stede hebben, by eene der oudſte Keuren, het voorregt verkreegen, *dat het Geregt zig hunne zaaken aantrekt, wanneer zy, t'eenigen tyde, buitens Lands, verongelykt zyn*; in de eerſte plaats, ten hunnen behoeve, ſchryvende aan de uitheemſche Regeeringen; en zo, op dit ſchryven, geen goed regt volgt, ook verlof tot Schâverhaalinge verleenende aan de verongeIV. De Wethouderſchap trekt zig hunne zaak aan, wanneer zy, buitens Lands, verongelykt, of

(*i*) Certificatie *in 's* Vertrek der Theſautie. *Oude Laade* K. *Lr.* J J.
(*k*) Handv. *bl.* 66.
(*l*) Miſſiven van Decan en Capittule van S. Marien *van* 3, 16 *Oct.* en 18 *Nov.* 1741. *berustende ter Charterkamer*, en Stads Miſſiven, N. XXIX. *p.* 108.
(*m*) I. *Deel*, I. *Boek*, *bl.* 3. II. *Deel*, XI. *Boek*, *bl.* 406.
(*n*) Poorterboek *N.* 1. *in 't begin van 't Boek.*
(*o*) Privileg. *van* Haarl. *bl.* 364.
(*p*) Stads Miſſiven *N.* XXVIII. *f.* 154 *verſo*, 158. N. XXIX. *f.* 80. N. XXXI. *p.* 335. N. XXXII. *p.* 201, 204.
(*q*) Miſſive der Stad Kampen *van* 6 *Maart* 1762. *berustende ter Charterkamer.*
(*r*) Handv. *bl.* 67.
(*s*) II. *Deel*, II. *Boek*, *bl.* 115 *enz.* 117 *enz.* 121.
(*t*) Handv. *bl.* 130.
(*u*) *Laade* XVIII.
(*v*) *Bladz.* 130.
(*w*) Handv. *bl.* 131, 133.

VOORREGTEN VAN BURGERS EN INGEZETENEN.

om 's Lands ſchulden bekommerd worden.

gelykte Poorters (*x*): welk laatſte, nogtans, wel onder de Regeering der Graaven (*y*); doch na dien tyd, zeldzaam of nooit, geſchied is. Op dit voorregt, ſteunt het verzoek om *Brieven van Voorſchryvinge* aan uitheemſche Regeeringen, die, ſedert veele jaaren, door Burgemeeſteren, verleend worden. Wanneer ook, van ouds, een Poorter, om 's Lands ſchulden, buiten der Stede, bekommerd of *gearreſteerd* werdt, moeſt hy, volgens een beſluit der Vroedſchap van den derden September des jaars 1492, op Stads koſten, wederom bevryd worden (*z*). En zo Poorters elkanderen, buitens Lands, op eenigerhande wyze, verongelykten, werdt zulks beregt, als of het, hier ter Stede, geſchied ware (*a*).

V. Zy moeten, wegens misdaad, binnens jaars, in regten worden aangeſproken.

By de Handveſt van Hertoge Albrecht van den vyftienden Maart des jaars 1387 [1388], aan die van Amſterdam, met Amſtelland en Gooiland in 't gemeen, gegeven, was verklaard „ dat, zo iemant misdaan „ mogt hebben, de Graaf, of zyn Baljuw, „ of iemant van 's Graaven wege, *hem daer* „ *voor* zouden *beſchuldigen*, *binnen eenen jaer* „ *nae dien dat die breucken gheſchiet* waren, „ *of die breucken* zouden *quyt weſen*, *ten waer* „ *dat hy binnen dier tyt voorvluchtigh waer* (*b*)." En dit Voorregt wordt, by de Handveſt van Hertoge Willem van Beijeren van den vierden November des jaars 1411, op Poorters deezer Stede gepaſt, met deeze woorden: *Waert dat eenigh van den aenghenomen Poorteren teghen ons te vooren ghebreuckt hadde, dat ſoude hy ons beteren naer den Recht van onzen Lande, daer die ſaecke geſchiet waer, ende des ſoude men hem van den breucken, al daer, binnen den eerſten jaere daer naeſt volghenden, aenſpreecken met rechte, of hy ſoude daer af quyte weſen* (*c*). De Vroedſchap heeft ook, reeds in 't jaar 1557, op 't voordraagen van Burgemeeſteren, beſlooten, deeze Handveſten, in de zaake van eenen *Cornelis Lambertsz.*, met allen ernſt, tegen den Schout, te handhaaven (*d*). Volgens de aangehaalde Handveſten, is, naamlyk, de Schout verpligt, eenen Poorter, wegens begaane misdaad, binnens jaars, in regte te betrekken, mids de misdaadige niet voorvlugtig zy; zo hy anders zyn regt tegen den zelven niet verliezen wil. Sommigen meenen nogtans, dat ſchuldigen aan zwaare misdaaden, ook als dezelven, verſcheiden' jaaren geleeden, begaan zyn, in regte, mogen aangeſproken worden (*e*).

VOORREGTEN VAN BURGERS EN INGEZETENEN.

VI. Zy mogen niet bekommerd, noch gevangen gehouden worden, zo zy borg konnen ſtellen.

De Amſterdammers hebben, nevens die van Amſtelland en Gooiland, by de aangehaalde Handveſt van den jaare 1387 [1388], ook verkreegen „ dat zy, *om geene zaaken*, „ door 's Graaven Baljuw, of iemant anders, „ van 's Graaven wege, *te gyſel gedaagd*, „ *gevangen of bekommerd*, *noch aan lyf of* „ *goed gehinderd mogen worden, zo lang zy* „ *borg konnen ſtellen, dat zy regt verbeiden* „ *zullen, met zulk een borgtogt, als Schepenen* „ *beſcheidenlyk dunken zal* (*f*)." En van dit Voorregt hebben Burgemeeſteren en Raaden niet verzuimd, gewag te maaken, toen zy, op bevel des Hertogs van Alva, in 't jaar 1570, de geregtelyke *Couſtumen* deezer Stede in *Crimineele* zaaken aan 't Hof van Holland opgaven (*g*). De Secretaris ROOSEBOOM, van het zelfde Voorregt ſpreekende, zegt, dat een Poorter niet mogt bekommerd worden, wegens eenige misdaaden, *uytgeſeyt nochtans moort*, *moortbrant*, *vrouwenkracht*, *raroof en andere delicten*, *by het voorsz. Privilegie geëximeert* (*h*). Doch, in de aangehaalde opgave der *Couſtumen* in *Crimineele* zaaken, wordt deeze uitzondering niet gevoegd by het Voorregt, om borg te mogen ſtellen, als men de hegtenis ontgaan wilde; maar by het Voorregt, om binnens jaars, wegens misdaad, in regte te moeten worden aangeſproken (*i*). En 't gene met reden vreemd ſchynen mag, in de Handveſte zelve, volgt de uitzondering op geene van beide deeze voorregten; maar ſtaat, in 't ſlot van den Brief, in deezer voege: *Uytgeſeyt Moort*, *Moortbrant*, *Vrouwen verkraft*, *Raeroof*, *ende die hem teghens onſe Lyf ſet met ghewapender handt*, *ende die misdede binnen de Raeſloet van onſen Reygherbroeck ter Ouder Amſtel*, *ende an onſe Konynen in Goylandt*, *ende anders niet — dat ſouden wy berechten*, *met onſe Heerlyckheyde* (*k*). Uit welke laatſte woorden, ik eerder beſluite, dat de uitzondering valt op de regtſpraak van Schepenen, waarvan, maar even te vooren, zo wel als in 't midden, en in 't begin der Handveſte, geſproken was, en die Hertog Albrecht wilde, dat over alles gaan zou, behalven over de *zeven* genoemde punten. Schepenen deezer Stad hebben den Poorteren het voorregt, om zig, door borgtogt, te bevryden van de hegtenis, meer dan eens, laaten genieten; gelyk by de *Stads Regiſters* blykt

(*x*) Keurb. A. *f.* 6.
(*y*) *Zie* II. *Deel*, IV. *Boek*, *bl.* 180.
(*z*) Keurb. A. *f.* 15.
(*a*) Handv. *bl.* 139.
(*b*) Handv. *bl.* 71.
(*c*) Handv. *bl.* 111.
(*d*) Reſol. Vroedſch. N. I. 21 *Octob.* 1557.
(*e*) *Zie* BOEL Amſterd. Poorterregt, *bl.* 66.
(*f*) Handv. *bl.* 71.
(*g*) Handv. *bl.* 568.
(*h*) Recueil *Cap.* XL *Num.* 34. *bl.* 202.
(*i*) Handv. *bl.* 568.
(*k*) Handv. *bl.* 73.

Voorregten van Burgers en Ingezetenen.

blykt (*l*). Wy hebben ook, by eene andere gelegenheid, verhaald (*m*), hoe de Oud-Burgemeester en Raad, Cornelis Pieterszoon Hooft, t'eenigen tyde, verklaarde, dat de Vroedschap deezer Stad zig, altoos, trouwelyk gekweeten hadt, in het voorstaan van dit Privilegie. Doch die zelfde Vroedschap hadt, reeds in 't jaar 1592, verstaan, dat het Privilegie ligtelyk misbruikt kon worden, en daarom dienstig geoordeeld, deszelfs waare meening nader te bepaalen (*n*): 't welk ik egter niet weet, tot nog toe, geschied te zyn. Ondertusschen, is nog, by de *Ordonnantie op de manier van Procedeeren voor 't Geregt albier* van den jaare 1656, en by de *Ampliatie* derzelve van den jaare 1726, vastgesteld „ dat de Hoofdofficier niemant, „ die, over zaaken van gemeene middelen „ gevonnist zynde, borg stellen kon voor „ 't gewysde, in hegtenis neemen, of hou„ den zou; maar dat zulk een, terstond na „ 't stellen van borge, zou moeten ontslaa„ gen worden; behalven in zaaken van *Exe„ cutie*, of daar eenige lyfstraf plaats hadt (*o*)." In andere gevallen, heeft de Regeering ook, nog voor weinige jaaren, gevorderd, dat een gevangen Poorter, die borg stellen kon, behoorde te worden ontslaagen (*p*).

VII. Zy konden, van ouds, niet meer dan hun lyf, en honderd pond uit hun goed verbeuren.

De Poorters hebben, hier ter Stede, ook, van ouds, het voorregt gehad, *dat zy, om doodslag, of eenige andere misdaad, niet meer dan 't lyf, en zeker gedeelte hunner goederen verbeuren konden.* Wy hebben, over dit Voorregt, reeds by eene andere gelegenheid (*q*), eenige aanmerkingen gemaakt, welken wy hier niet herhaalen zullen. By de Handvest van Graave Willem den IV. van den jaare 1342, was gesteld „ dat een „ doodslaager, gegreepen wordende, zyn „ lyf verbeurde; doch maar twintig pond „ Hollandsch uit zyn goed, ten behoeve van „ den Graave (*r*)." Vrouw Margareet verklaarde nader, in 't jaar 1346 „ dat een „ Poorter, eenen doodslag doende *buiten de* „ *Stede*, en met de Maagen des gesneuvel„ den verzoend zynde, der Graaflykheid „ niet meer schuldig zou zyn dan tien pond „ wegens boete, en tien pond *ter Landwin„ ninge* (*s*)," of verkryginge van Vryheid, om in de Stad weder te keeren, of te blyven woonen. Doch Hertog Willem van Beijeren, zig met zyne Moeder verzoend, en den twist der Hoekschen en Kabbeljaauwschen, voor eenen tyd ten minste, nedergelegd hebbende, bepaalde, in 't jaar 1355, naar 't schynt, met oogmerk, om vrienden en maagen te sterker aan te zetten tot bewaaringe der herstelde Vrede, „ dat een Poorter van „ Amsterdam, die zyn Lyf met regt ver„ beurd hadt, tot de helft van zyn eigenlyk „ goed toe, zou mogen verbeuren; doch „ meerder niet (*t*)." Hertog Albrecht maakte hierin egter eenige uitzondering, by de Handvest, in den jaare 1387 [1388], aan Amsterdam, met Amstelland en Gooiland in 't gemeen, verleend, verklaarende „ dat een „ doodslaager honderd pond verbeuren zou; „ en dat, zo 'er meer dan één aan den dood„ slag handdaadig waren, zy elk zestig pond „ zouden verbeuren, zig, daarenboven, in „ beiderlei geval, met de maagen des ge„ sneuvelden verzoenende. Doch zo de dood„ slaager, op heeter daad, gevat werdt, „ verbeurde hy 't lyf, en niets uit zyn goed. „ En zo iemant, in Amsterdam, aan vrede„ braak schuldig geworden was, zou hy zyn „ lyf, en de helft van zyn goed verbeuren, „ zynde dit, volgens deeze Handvest, het „ hoogste, welk iemant, om eenigerhande „ zaaken, verbeuren kon (*u*)." Eindelyk, verklaarde Graaf Willem de VI., Hertog in Beijeren, by eene Handvest van den een en twintigsten Maart des jaars 1404 [1405], „ dat niemant der Poorteren van Amster„ dam, 't zy hy 's Graaven Dienaar wa„ re of niet, *voortaan*, om eenigerhande „ zaaken of breuken, meer verbeuren zou, „ dan zyn lyf; *ende hondert pont van synen* „ *goede* (*v*)," door welke verklaaring, de voorige Privilegien, in zo verre, veranderd werden, dat, voortaan, het goed van eenen Poorter, die 't lyf verbeurd hadt, om geenerlei misdaad, tot meer dan honderd pond, verbeurd verklaard zou worden. De Wethouderschap van Amsterdam verstondt zelfs, in 't jaar 1570, dat iemant, op *simpele doot-slagh* gegreepen wordende, volgens de Handvest van 't jaar 1342, niet meer dan 't lyf en twintig pond uit zyn goed behoorde te verbeuren (*w*). Ook zegt Willem de VI. alleenlyk, dat een Poorter niet meer dan 't lyf en honderd ponden verbeuren mogt; 't welk niet verbiedt, dat men hem minder mogt laaten verbeuren. Men heeft, wyders, de Handvest van Willem den VI. altoos zo verstaan, dat de woorden, *zyn lyf te verbeuren*, niet alleen zien op *het daadelyk verliezen van het lyf;* maar ook gepast moeten worden op misdaadigen, die, voorvlugtig zynde, niet

(*l*) Confessieb. N. VII. *f.* 138, 193, 195 *verso.*
(*m*) II. *Deel*, XIII. *Boek*, *bl.* 407.
(*n*) *Zie* II. *Deel*, XI. *Boek*, *bl.* 406.
(*o*) *Cap.* XIII. *Art.* IV. Handv. *bl.* 623, 627.
(*p*) Stads Missiven, *N.* XXXI. *p.* 178, 184, 189.
(*q*) II. *Deel*, II. *Boek*, *bl.* 110.
(*r*) Handv. *bl.* 11.
(*s*) Handv. *bl.* 135.
(*t*) Handv. *bl.* 135.
(*u*) Handv. *bl.* 71, 72, 73.
(*v*) Handv. *bl.* 25.
(*w*) Handv. *bl.* 569.

VOORREGTEN VAN BURGERS EN INGEZETENEN.

niet aan den lyve geſtraft, maar gebannen worden (*x*). En dit komt overeen met de oudſte Handveſt, wegens dit Voorregt verleend, in 't jaar 1342; waarin, na de verklaaring, dat een doodſlaager, gegreepen wordende, zyn lyf en twintig pond verbeuren zou, deeze woorden volgen: *Ontruymt hy, ende wort hy ballinck ghemaeckt als recht is, ſo ſullen wy hebben van zynen goede XX. pont Hollandts* (*y*). Voor 't overige, heeft de Regeering, doorgaands, zelfs ten tyde van Karel den V. en Filips den II., toen men verſtondt, dat de misdaad van gekwetſte Goddelyke en Menſchelyke Hoogheid, waaronder ook de zogenaamde Kettery begreepen werdt, met het lyf en al de goederen, zonder aanzien van eenige Privilegien, moeſt geboet worden; veel werks gemaakt van de handhaavinge van dit Voorregt. Ook zyn hier verſcheiden' vonniſſen geveld, overeenkomſtig met het zelve (*z*). Doch het is van geen byzonder gebruik meer, na dat 's Lands Staaten, op den eerſten May des jaars 1732, de verbeurdverklaaring van goederen, 't zy geheel of ten deele, om welk eene misdaad het ook zyn moge, die van gekwetſte Hoogheid zelve niet uitgezonderd, voor altoos, hebben afgeſchaft (*a*). Die, ondertuſſchen, van dit aloude voorregt meer begeert te weeten, leeze de uitvoerige Verhandeling van TOBIAS BOEL JUNIOR, genaamd *Amſtelredams Privilegie en Poorterregt, raakende de verbeurte van lyf en goed*, in 't jaar 1713, in 't licht gegeven. Eer wy van dit ſtuk, geheellyk, afſtappen, merken wy nog, met een enkel woord, aan, dat het Voorregt, aan Amſterdam, met Amſtelland en Gooiland in 't gemeen, in 't jaar 1387 [1388], verleend „ dat Kinderen het „ goed hunner Ouderen, by derzelver leeven, niet zouden mogen verbeuren (*b*)," niet zo ver ſchynt te moeten getrokken worden, dat het Geregt geene geldboeten, die, door minderjaarige Kinderen, verbeurd waren, van de Ouders zou mogen vorderen. Immers, is, tegen het affchieten en afſteeken van vuurpylen, voetzoekers, klapboſſen en ander vuurwerk, hier ter Stede, meer dan ééne Keur gemaakt, waarby vaſtgeſteld is, dat ouders en voogden, voor de onmondige, die onder hun bewind ſtaan, zullen moeten boeten en verantwoorden (*c*).

VIII. Hunne Poorters ook het Voorregt, dat hunne wettige Kinderen, na hun overlyden, in 't Burger-Weeshuis komen konnen. Doch van de jaaren en andere hoedanigheden, in deeze Kinderen vereiſcht, hebben wy, in de *Beſchryvinge van het Burger-Weeshuis* (*d*), omſtandiger gewaagd. Wyders, moet men hier, nogtans, in gedagten houden, dat de Regeering zig ontſlaagen agt van het onderhoud van Poorters-Kinderen, wanneer de Vader zig, met der woon, buiten de Stad begeven heeft (*e*).

VOORREGTEN VAN BURGERS EN INGEZETENEN. Hunne kinderen konnen, na hun overlyden, in 't Weeshuis komen.

Tot hiertoe, gehandeld hebbende van de Voorregten, den Amſterdamſchen Poorteren byzonderlyk eigen, gaan wy nu over tot zulken, die zy, met andere ingezetenen der Stede, gemeen hebben.

Onder deeze Voorregten, komt, in de eerſte plaats, in aanmerking de Vryheid, die de ingezetenen in 't gemeen, zo wel als de Poorters, tegenwoordig, hebben, om zekere handwerken en neeringen te mogen doen. Wy hebben van deeze Vryheid hier voor (*f*) reeds gewag gemaakt: en voegen 'er hier alleenlyk by, dat *de ingezetenen der Stad in 't gemeen*, van ouds, ook, *vryelyk in de Zuiderzee hebben mogen viſſchen*, mids zig onthoudende van de Overyſſelſche kuſten, en den mond der ſtroomen, in die Provincie (*g*). Ook hebben ingezetenen en Poorters niet alleen, maar vreemden zelven vryheid, om, met hunne ſchepen en goederen, door 't Vlie en 't Marsdiep, of 't gat van Texel, te komen tot voor de Vryheid der Stad, en wederom, van daar, de zeegaten uit te zeilen, zonder onderweg te mogen bekommerd worden; moetende zulken, die iets op hen te zeggen hebben, hen, deswege, voor 't Geregt deezer Stede, aanſpreeken: overeenkomſtig met de Handveſten van den zeſtienden January des jaars 1399 [1400], en den een en twintigſten Maart des jaars 1404 [1405]. Zelfs was, in eene Handveſt van den zes en twintigſten September des jaars 1399, aan zulke Koopluiden, die, op de reize naar of van de Stad, bekommerd of beroofd werden, vryheid gegeven, om geweld met geweld te keeren (*h*). De oudſte Keuren (*i*), en eene verklaaring der gantſche Regeeringe en Poorterye van den twee en twintigſten December des jaars 1498 (*k*) beveſtigen dit Voorregt, enkelyk verleend tot bevordering der Scheepvaart en des Koophandels deezer Stad. En de Regeering heeft

Voorregten der Poorteren en andere Inwooneren, in 't gemeen.

I. Vrye viſſchery en vrye vaart naar en van de Stad.

(*x*) *Zie* ROOSEBOOM Recueil *Cap.* XL. *n.* 40. *bl.* 203. *en* hier voor, II. *Deel*, VI. *Boek*, *bl.* 251.
(*y*) Handv. *bl.* 11.
(*z*) Conſeſſieb. *N.* VII. *f.* 108, 196 *verſo.* *N.* VIII. *f.* 42 *verſo.*
(*a*) *Zie* Groot Plakaatb. VI. *Deel*, *bl.* 577.
(*b*) Handv. *bl.* 72.
(*c*) *Zie* Handv. *bl.* 261. *en* hier voor, II. *Deel*, XIV. *Boek*, *bl.* 495.
(*d*) III. *Deel*, IV. *Boek*, *bl.* 280.
(*e*) Stads Miſſiven, *N.* XXX. *bl.* 160.
(*f*) *Bladz.* 143.
(*g*) Handv. *bl.* 20, 21, 22. *en* hier voor, II. *Deel*, VI. *Boek*, *bl.* 256 enz.
(*h*) Handv. *bl.* 25.
(*i*) Handv. *bl.* 495.
(*k*) *Zie* hier voor, II. *Deel*, IV. *Boek*, *bl.* 196.

Voorregten van Burgers en Ingezetenen.

heeft zig, in gevallen van bekommering van schepen of goederen, tusschen deeze Stad en Texel, in de voorgaande eeuwe en in deeze, meermaalen, met eenen goeden uitslag, op het zelve beroepen (*l*).

II. Nergens, ten platten Lande, benoorden de Maaze, te mogen bekommerd worden.

Den Poorteren van Amsterdam is, by Handvesten van de jaaren 1342, 1401 en 1422, het voorregt verleend, om *nergens benoorden de Maaze*, of, *tusschen de Maaze en de Zype, ten platten Lande*, in persoon of goederen, *te mogen bezet, bekommerd* of *gearresteerd worden* (*m*). Doch in beslooten Steden, daar eenig Poorter gebreukt heeft, of daar zyne goederen gevonden worden, staat zulks vry (*n*). Onder 't gene benoorden de Maaze in Holland legt, is ook het gantsche Noorderkwartier deezer Provincie begreepen: en ten opzigte van Waterland in 't byzonder, was, reeds in 't jaar 1350, verklaard, *dat die goede Lude van Amstelredamme vrye en quyt varen ende keeren* zouden *met haren goede, onbelet ende onbecommert* (*o*): welke verklaaring, veelligt, ook op de Tolvryheid ziet, waarop wy dezelve, elders (*p*), hebben toegepast. In de Stad zelve, mag geen Poorter, in persoon of goederen, *gearresteerd* worden, ten ware hy op misdaad betrapt wierdt, of verdagt ware van de vlugt te willen neemen, of zyne goederen te willen verduisteren (*q*). En deeze Poorterlyke Voorregten heeft het belang des Koophandels ook doen toepassen, op alle ingezetenen zonder onderscheid; die, door Burgemeesteren der Stede, ten allen tyde, en zelfs, reeds in 't jaar 1474, tegen den Baljuw van Egmond (*r*), by dezelven, gehandhaafd zyn (*s*). Ook is, op den een en twintigsten July des jaars 1676, by Sententie van den Hoogen Raade, verstaan, dat Burgers van Amsterdam, ten platten Lande, in persoon noch goederen, *arrestabel* zyn (*t*). Doch, behalve in de reeds gemelde gevallen, wordt ook, by Schepenen, *arrest* toegestaan op Poorters of Inwooners en derzelver goederen, indien dezelven Trekkers, Intrekkers, of Endossanten van Wisselbrieven zyn, die, by mangel van *acceptatie* of betaaling, behoorlyk zyn *geprotesteerd*, en door hen niet voldaan worden; of indien zy, Wisselbrieven *geaccepteerd* hebbende, die zy van Nonbetaalinge hebben doen *protesteeren*, dezelven weigeren te voldoen, na datze, met *Contrepoteſt* van den Trekker, te rug gekeerd zyn (*u*). Ook gedoogt men, dat zulke Poorters- of Inwooners-goederen *ge arresteerd* worden, waarop de *Arrestant* beweert regt van eigendom of *Hypotheecq* te hebben (*v*). Eindelyk, is, in 't jaar 1570, by de Vroedschap, verstaan, dat zelfs een Poorter, en veel meer nog een Inwooner, *gearresteerd* mag worden, zo, hy borg gebleeven zynde, voor de voldoening van 't gewysde, ten laste van eenen gearresteerden vreemden; de gearresteerde daarop uit het Arrest ontslaagen en vertrokken is, zonder aan 't vonnis voldaan te hebben (*w*).

Voorregten van Burgers en Ingezetenen.

III. Niet te mogen worden *geëxecuteerd*, dan na voorgaande Panding.

De goederen van eenen Poorter, 't zy onroerende of roerende, mogen, uit kragte van Schepenen- of Weesmeesters-Kennissen, of andere Brieven van verband, die regt van *parate Executie* hebben, *niet geëxecuteerd* worden, *dan na voorgaande Loos- en Eigenpandinge* (*x*), ten ware zulk een Poorter van de Loos- en Eigenpandinge afstand gedaan hadt; in welk geval, men, met het doen van *Sommatie* en *Renovatie*, kan volstaan (*y*). En 't gebruik heeft ook dit Voorregt aan alle ingezetenen gemeen gemaakt. In welke andere gevallen, men, zelfs omtrent Poorters en Inwooners, niet tot Panding verpligt is; maar kort en onvertoogen, of *Zeevaardig* en *Vlotvaardig* of *Vlotvaardig* regt, gelyk het, oudtyds, genoemd werdt (*z*), vorderen kan, hebben wy, by eene andere gelegenheid (*a*), aangeweezen.

IV. Ter eerster aanleg, niet buiten de Stad te regt gesteld te worden.

By eene der oudste Keuren, is vastgesteld, dat een Poorter, regt zoekende buiten der Stede tegen zynen Medepoorter, tien Pond Hollandsch, en daarenboven zyn Poorterregt, den tyd van tien jaaren agtereen, verbeuren zou (*b*). En uit deeze Keure, ziet men, hoe zeer 'er de Regeering, al van ouds, op gesteld geweest zy, dat alle zaaken binnen der Stede beregt, en partyen niet voor eenen anderen Regter betrokken werden. Ook heeft men hier, altoos, zeer geyverd voor de handhaaving van het Privilegie *de non evocando*, of om niet buiten de Stad, immers niet ter eerster aanleg, in regte betrokken te worden; zelfs tegen den Graaflyken Raad, of het Hof in den Haage; niet slegts ten opzigte van Poorters; maar van alle ingezetenen, die hier ter Stede iet verbeurd hadden, zonder on-

(*l*) Resol. Vroedsch. *N.* 19. 2 *Maart* 1646. *f.* 97. Stads Missiven, *N.* XI. *f.* 126. *N.* XXVI. *f.* 24, 44 *verso*.
(*m*) Handv. *bl.* 11, 24, 134, 447. Mieris Charterb. IV. *Deel*, *bl.* 661.
(*n*) *Zie* II. *Deel*, II. *Boek*, *bl* 113.
(*o*) Handv. *bl.* 24.
(*p*) II. *Deel*, II. *Boek*, *bl.* 118.
(*q*) Handv. *bl.* 615.
(*r*) Groot-Memor. *N.* I. *f.* 10.
(*s*) Munim.-Regist. *N.* 26. *f.* 336, 372 *verso*. Roosboom Recueil *Cap.* XL. *n.* 26, 27. *bl.* 200. W. v. Alphen Papegaay, II. *Deel*, *bl.* 395, 399.
(*t*) Sententie, *berustende in 't* Vertrek der Thesaurie, *Nieuwe Laade* C. *Lr.* V. x.
(*u*) *Zie* hier voor, IV. *Deel*, III. *Boek*, *bl.* 542.
(*v*) Handv. *bl.* 615.
(*w*) Handv. *bl.* 139, 446.
(*x*) Handv. *bl.* 111.
(*y*) Handv. *bl.* 625.
(*z*) Handv. *bl.* 111, 520.
(*a*) *Zie* V. *Deel*, I. *Boek*, *bl.* 30.
(*b*) Keurb. A. *f.* 16. Handv. *bl.* 136.

VOORREGTEN VAN BURGERS EN INGEZETENEN.

onderscheid (*c*). Amsterdam heeft dit Privilegie, met andere Steden, en met het Land van Holland, gemeen. Doch 't zal niet ondienstig zyn, de bewoordingen, waarby het der Stad verleend is, een weinig nader dan wy, elders (*d*), gedaan hebben, te overweegen. Zy luiden, in de Handvest van den jaare 1342, aldus: *Voort wat geschiede binnen der Vryhede van Amstelredamme, dat sal berechten onsen Schout met den Schepenen van binnen, daert tegen onsen Heerlyckheyt niet en draget* of strydt (*e*). In gevolge deezer Handveste, moest al wat binnen de Vryheid verrigt werdt, 't zy door eenen Poorter, ingezeten of vreemden, voor de gewoonlyke Regtbank van Schout en Schepenen *van binnen*, dat is, in de Stad, gebragt en beregt worden. In de Handvest van den jaare 1387 [1388], aan Amsterdam, met Amstelland en Gooiland in 't gemeen, gegeven, wordt dit Privilegie, op meer dan eene wyze, ten kragtigste, bevestigd. *Voorts, so sullen wy*, leest men daar, in 't begin, *of onse Balliu of Rechters een iegelyk recht ende vonnis doen van allen saecken, nae vonnisse der Schepenen, ende recht ende costume des Landts, binnen der Stede of Dorpe, daer die saecken geschiet syn.* En wat laager, na 't voordraagen van eenige andere punten; in alle welken, gesteld wordt, dat de Geregten der Plaatsen, over doodslag, vredebraak en andere misdaaden, oordeelden, vervolgt de Ruwaard, in deezer voege: *voort soo en sal die Balliu noch Rechter niemant*, gevolgelyk, noch ingezeten noch Poorter, *dagben van breucken uyt der Stede ofte Dorpe, daer die breucken geschiet zyn, maer daer berechten, nae vonnisse der Schepenen* (*f*). Niet minder nadrukkelyk, spreekt Hertog Willem, Albrechts Zoon, in de Handvest van den vyftienden July des jaars 1409: *Item soo sal onse Schout van onser Stede voornoemt —— —— altoos die Breucken berechten ——, die binnen derzelver onser Stede geschien sullen* (*g*). 't Is, ondertusschen, waar, dat Graaf Willem de IV., in de Handvest van den jaare 1342, eenige zaaken van de regtspraak van Schepenen uitzondert, als hy verklaart, dat alles, wat binnen de Vryheid geschiedt, daartoe behooren zou, *daert tegen* zyne *Heerlyckheyt niet en draget*. En welken deeze zaaken waren, zegt Hertog Albrecht, uitdrukkelyk, in de Handvest van den jaare 1387 [1388], te weeten, *Moort, Moortbrant, Vrouwen verkraft, Raeroof, ende die hem teghens onse lyf set met ghewapender handt, ende die misdede binnen den Raesloet van onsen Reyghbroeck ter Ouder Amstel, ende an onsen Konynen in Goylandt ende anders niet* (*h*). Wy hebben elders (*i*), tot opheldering deezer woorden, reeds eenige aanmerkingen gemaakt. Wy voegen 'er hier, alleenlyk, by, dat het woord *Raeroof* genoegzaam zo als wy 't, na anderen, verklaard hebben, verklaard wordt, in eene Handvest van den zelfden Hertog Albrecht, in het zelfde jaar, aan die van Waterland gegeven: waarin men leest: *Raroof, dat is te verstaen, soo wie eenen dooden man beroofde, ende dat zyn bename: of wie een dooden man wt onsen Lande in een ander Lant voerde: of iemant van der galghe of van eenen rade name, buyten oorlof van ons of van onsen Bailliu: of soo wie kercken beroofde* (*k*). De zeven genoemde punten verstonden de Graaven dan, dat hunne Heerlykheid, of Graaflyk gezag, byzonderlyk, hoonden, en daarom wilden zyze, gelyk Hertog Albrecht, in de Handvest voor Amsterdam, met Amstelland en Gooiland, spreekt, *berechten met* hunne *Heerlyckheyde* (*l*), dat is, met hunnen Raad, die, voor 't meerder gedeelte, uit *Heeren* en Edelen bestondt (4). Doch 't schynt, dat de Graaflyke regtsoefening over de zeven gemelde punten, immers over eenigen derzelven, niet veele jaaren stand gehouden heeft. Schepenen van Amsterdam hebben, ten minste, dikwils, regt gedaan over moord, brandstigting, kerkroof, en diergelyke misdaaden (*m*): 't welk moet doen vermoeden, dat de Graaven, na 't jaar 1388, ook de regtspraak over de uitgezonderde punten, aan de Geregten der Plaatsen, hebben overgelaaten. En zo ik my niet bedriege, is zulks, ten opzigte van Amsterdam, geschied, by de aangehaalde Handveste van den vyftienden July des jaars 1409, in deeze woorden: *Item soo sal onse Schout van onser Stede voornoemt, die nu is of naemaels wesen sal, altoos die breucken berechten, kleyn ende groot, hoogbe ende laghe, die binnen derzelver onser Stede geschien sullen, sonder eenigh toeseggen van onsen Balliu van Amsterlant ende van Waterlant, of van ymande anders van onser wegen* (*n*). 't Was hier, zo ergens, de plaats

(*c*) Regist. van diverse Sentent. *f.* 54. Resol. Vroedsch. *N.* 1. 9 *Sept.* 1544. Groot-Memor. *N.* I. *f.* 282 *verso. Zie ook* hier voor, II. *Deel*, V. *Boek*, *bl.* 223. VI. *Boek*, *bl.* 261. XIII. *Boek*, *bl.* 407.

(*d*) II *Deel*, II. *Boek*, *bl.* 113.

(*e*) Handv. *bl.* 11.

(*f*) Handv. *bl.* 71, 72.

(*g*) Handv. *bl.* 2.

(*h*) Handv. *bl.* 73.

(*i*) II. *Deel*, II. *Boek*, *bl.* 113.

(*k*) Handv. van Waterl. *bl.* XXX. *verg.* Polit. Regeer. van den Briel, *bl.* 331.

(*l*) Handv. *bl.* 73.

(*m*) *Zie* de Confessie- *en* Sententiebocken *en* Consideratien van Schepenen *van* 24 *Nov.* 1756. §. 36. *bl.* 12.

(*n*) Handv. *bl.* 2.

(4) *Doe maect men doer des Graven Raet*
Die moghenste en tie rycste HEEREN,
leest men reeds, by MELIS STOKE, in *Jan den* I. bl. 146.

Voorregten van Burgers en Ingezetenen.

plaats geweest, om van eenige uitgezonderde punten gewag te maaken. Doch men ziet, dat de Graaf alle breuken, hier ter Stede voorvallende, stelt aan de gewoonlyke regtspraak binnen de Stad. Ook blykt, uit eene andere Handvest van den zelfden Graave van den vierden November des jaars 1411, dat hy zelfs de breuken, tegen hem verbeurd, beregt wilde hebben, ter plaatse, daar zy waren voorgevallen (*o*).

Wanneer men nu onderstelt, dat de punten, waarover de Graaven, van ouds, de regtspraak aan zig behouden hadden, by de Handvest des jaars 1409, wederom aan de regtspraak van Schepenen onderworpen geworden zyn, zal men te ligter begrypen konnen, waarom Hertog Filips van Bourgondie, de regtspraak over eenige zaaken willende aan zig trekken, in eene Handvest van den jaare 1452, aan 't Land in 't gemeen gegeven, geheel andere punten uitgezonderd heeft, dan Hertog Albrecht en andere Graaven, te vooren, uitgezonderd hadden (*p*). Doch zyne Handvest werdt, in dit opzigt, wederom te niet gedaan by het Groot-Privilegie van Vrouwe Maria, bevestigd by de Handvest van Maximiliaan en Maria van den jaare 1480, en behelzende „ dat de Staaten „ en Landen, in 't stuk der *Evocatien*, by „ derzelver oude Privilegien blyven zou„ den (*q*)." In laater' tyd, onder de Regeeringen van Karel den V. en Filips den II., werden, gewisselyk, alle zaaken zonder onderscheid, ook zulken, waarover de Graaf, oudtyds, de regtspraak aan zig behouden hadt, gelyk *Zeeroof*, *Reeroof*, *Vrouwekragt*, *Moord*, *Moordbrand*, *Sodomie*, en zelfs *Conspiratie*, *Oproer*, *valsche Munt* enz. binnen de Stad beregt; zo als, uit de Instructie voor den Schout van den jaare 1564, af te neemen is (*r*). Alleenlyk, zonderde men toen de misdaad van gekwetste Goddelyke en menschelyke Hoogheid uit van de gewoonlyke regtspraak der Steden. Doch het Hof erkende, zelfs toen, dat, in geene andere gevallen, eenig Poorter uit Amsterdam geligt, en naar den Haage vervoerd mogt worden (*s*). In de opgaave der Privilegien en Coustumen, aan 't Hof van Holland, van den jaare 1570, schroomde zelfs de Regeering van dien tyd niet, zig, omtrent dit stuk, in deezer voege, te verklaaren: *Item heeft 't Lant van Hollant Privilegie, dat men niemandt van den onderſaeten van Hollant ter eerſter inſtantie mach evoceren, buyten den ſelven Landen. Ende datmen elcken moet aenſpreecken voor zynen dagelyckſchen Rechter, uytgheſonderdt in cas van arreſt* (*t*). Of nu de Steden, om gewigtige redenen, van dit Privilegie konnen afstaan, en, in byzondere gevallen, gedoogen, dat haare Poorters en Inwooners, ter eerster aanleg, den gewoonlyken Regter onttrokken worden; en of, en hoe verre zulks, onder anderen, geschied zy, door haare bewilliging in het jongste generaale Plakaat op den ophef van 's Lands gemeene middelen van den twee en twintigsten July des jaars 1749; in welks *veertiende* Lid, bevolen wordt, alle zaaken tegens de Gaarders, en derzelver Bedienden of Borgen, ter eerster aanleg, te brengen voor Gecommitteerde Raaden; blyve het oordeel van kundiger luiden aanbevolen. Doch hoe 't ook hiermede zyn moge; 't is, ten minsten, in alle andere gevallen, volgens de uitdrukkelyke verklaaring van 's Lands Staaten van den vyftienden September des jaars 1677, een onbetwist regt, dat geene Ingezetenen van Holland, niet voorvlugtig, noch op heeter daad gevat zynde, ergens anders, dan voor hunnen dagelykschen Regter, mogen te regt gesteld worden (*u*): behoudende zelfs den Officier der Plaatse daar de misdaadige woont, met uitsluiting van den Officier en Regter der Plaatse, daar de misdaad begaan is, het regt, om den misdaadige te vatten, zo hy niet voorvlugtig, of op heeter daad gegreepen is; waarover het oordeel aan den gewoonlyken en bevoegden Regter gelaaten wordt, by eene nadere verklaaring van den zestienden December des jaars 1678 (*v*). Een voorval met een' Poorter van Amsterdam, waarvan wy, elders (*w*), gesproken hebben, heeft aanleiding gegeven tot beide deeze verklaaringen.

Voorregten van Burgers en Ingezetenen.

Wy hebben nu de Voorregten der Amsterdamsche Poorteren opgeteld, zo verze hun byzonderlyk eigen zyn, en zo verze ook aan andere inwooners zyn gemeen gemaakt. Wy spreeken niet van eenige verouderde Voorregten, die, door verandering van tyden en zaaken, van zelven, te niet gelooopen zyn. De meesten worden vermeld, in de Handvest van den jaare 1342. Eenigen ook elders. Zodanigen zyn „ dat een Poor„ ter, tweemaal zes weeken in 't jaar, bui„ ten de Stad verblyven mogt, eens om te „ zaaijen, en eens om in te oogsten; dat zyn „ goed nergens ongeld schuldig was, dan in „ Am-

Optelling van eenige verouderde Poorterlyke Voorregten.

(*o*) Handv. *bl.* 111.
(*p*) *Zie* Handv. *bl.* 75. *en* hier voor, II. *Deel*, III. *Boek*, *bl.* 152.
(*q*) Handv. *bl.* 79, 85.
(*r*) Handv. *bl.* 101.
(*s*) Resol. Vroedsch. *N.* I. 9 *Sept.* 1544. 28 *Nov.* 1554. *verg.* Ls. H. H. 15 *Nov.* 1727. *f.* 264.
(*t*) Handv. *bl.* 447. *verg.* Grotius Apol. *Cap.* XV. *bl.* 149, 150.
(*u*) Groot-Plakaatb. III. *Deel*, *bl.* 1385.
(*v*) Groot-Plakaatb. IV. *Deel*, *bl.* 449.
(*w*) II. *Deel*, XVIII. *Boek*, *bl.* 621. XXIII. *Boek*, *bl.* 743. *Aant.*

VOORREGTEN VAN BURGERS EN INGEZETENEN.

„ Amſterdam, eenige weinige Graaflyke en
„ andere belaſtingen uitgenomen; dat men
„ hem niet ten kamp uitdaagen mogt, dan
„ met zyne bewilliging; dat men hem, als
„ hy, buiten de Vryheid der Stede, in nood
„ kwam, moeſt byſpringen; dat Poorters,
„ iemant gedood of gekwetſt hebbende, zig,
„ door het opbrengen van eenig geld, met
„ deszelfs maagen, verzoenen konden; dat
„ men hun, ten behoeve der Stede, geen
„ geld afleenen mogt dan tegen den twaalf-
„ den penning enz. (*x*): alle welke voor-
regten, geheellyk, in ongebruik geraakt zyn.
Eindelyk, werdt ook, van ouds, aan de Poor-
ters van Amſterdam, toegelaaten, zig vry te
koopen van het regt van *Koermede*, zynde
een regt der Graaflykheid op het beſte pand
uit iemants boedel, na zyn overlyden: aan
welk regt, eenige Amſterdammers, zo wel
als andere Ingezetenen van Holland (5), on-
derworpen waren; gelyk my, uit een *Vidi-
mus* van eenen Brief van Hertoge Albrecht
van den jaare 1371, gebleeken is (*y*).

Wyze, waarop

Na 't afhandelen der Voorregten van het
Amſterdamſche Poorterſchap, komt nu in
overweeging, op welk eene wyze, en door
welke Perſoonen, dezelven konnen verkree-
gen worden. En hier moet men zig herin-
neren, 't gene wy, te vooren (*z*), hebben
aangemerkt, dat de Amſterdamſche Poorters
driederlei zyn, *ingebooren*, *behuwden* en *ge-
kogten*. De *ingebooren Poorters* zyn zulken,
die, in de Stad en van Poorters, gebooren
zyn, waaronder ook zulken zyn begreepen,
die, terwyl de Moeder op de reis was, zyn
ter weereld gekomen; zynde deezen, meer-
maalen, by Burgemeeſteren, voor ingeboo-
ren Poorters, erkend (*a*). Een gebooren
Poorter verkrygt deeze hoedanigheid, door
de geboorte; doch kan geen gebruik maa-
ken van eenig byzonder Poorterlyk Voor-
regt, 't zy hy begeere, dat hem Tolbrieven
verleend, of dat hy, in een Gilde, aangeno-
men worde, zonder zig, voor ingebooren
Poorter of Burger, te doen erkennen; 't welk
men noemt zyn *Burgerſchap te laaten overte-
kenen*. Kinderen van eenen Schout, Bur-
gemeeſter, Schepen of Raad plagten zig,
nogtans, zeldzaam, als gebooren Burgers,
te laaten overtekenen, ten ware zy zig van
het Privilegie van Tolvryheid, of van eenig
Poorterlyk Voorregt bedienen wilden, oor-
deelende zy, in 't gemeen, dat hunne af-
komſt te zeer bekend was, dan dat zy, ten
ware by byzondere gelegenheden, hun in-
gebooren Poorterſchap zouden behoeven te
bewyzen. Dikwils, zyn ook Perſoonen, tot
Raaden in de Vroedſchap, verkooren, zon-
der den gewoonlyken Poorter-eed gedaan te
hebben; doch de Vroedſchap heeft, op den
dertigſten July des jaars 1655, reeds ver-
klaard, dat de eed der Raaden, veel uitge-
breider zynde dan de Poorter-Eed, den
Poorter-Eed, volkomenlyk, inſloot; en,
derhalve, dat de nakomelingen der Raaden,
voor ingebooren Poorters, moeſten gehou-
den worden (*b*). Om voor ingebooren Poor-
ter te worden erkend, is niet noodzaakelyk,
dat men zyns Vaders Poorterſchap, met des-
zelfs Burger-cedul, bewyze. Een ingebooren
Poorter kan zig, als zodaanig, ook op zyns
Groot-Vaders-Burger-cedul laaten overteke-
nen. En zo dra deeze overtekening geſchied
is, worden hem, zo hy 't verzoekt, Tol-
brieven verleend.

VOORREGTEN VAN BURGERS EN INGEZETENEN.

het Poorterregt verkreegen wordt.

Door ingebooren Poorters.

Een *behuwde Poorter*, zynde zulk een, die
met eene Poorteres, of Poorters Dogter ge-
trouwd is, wordt, volgens eene der oudſte
Keuren, door zyn Huwelyk, *Poorter, gelyck
eenen gebooren Poorter*, mids hy *binnen der
der Stede komt, met alle ſyne woninge, binnen
ſes*

Door behuwde Poorters.

(*x*) Handv. *bl.* 11, 71, 111, 126, 135, 136.
(*y*) *Zie* den zelven *hier agter*, *in de* Bylaagen, *Lit.* B.

(5) Het regt van *Koermede*, *Coermiede*, *Coermede*, *Cuermede*, *Ceurmede*, of *Keurmede*, welk woord zo veel als *geſchenk* of *gifte* ter *keuze* van den ontvanger betekent (Zie KILIAAN, op *Miete*, *Miente*, *Miede*, druk van 1599.), is, niet ſlegts in Holland, maar, door al de Nederlanden, ingevoerd geweeſt, en wordt, niet zonder reden, als een overblyffel der aloude dienſtbaarheid hier te Lande, aangemerkt. Het werdt, door weereldlyke en Geeſtelyke Heeren, gevorderd; gelyk, door den Biſſchop van Utrecht, en zelfs door den Abt van Egmond, en door byzondere Kapittelen, by voorbeeld, door het Kapittel van S. Maria, te Utrecht. (Vide A. MATTHAEI *Fund. & Fata Eccleſ.* Libr. I. Fund. V. p. 153. ejusd. *Not.* ad *Annal. Egmund.* p. 201.) In Holland en Weſtfriesland, hadt de Graaf zyne byzondere Amptenaars, *Keurmedebewaarders* genaamd, die dit regt voor hem invorderden. Zo leeſt men, in 't *Pergament-Regiſter* ter *Leenkamer van Holland*, Libr. IV. *Aelbrecht* p. 200. (by MIERIS *Charterb.* III. Deel, bl. 409.) van *Moen Tyomanszoen Coermiede bewaerre van Aemſterlant*. En hieruit is afteneemen, dat, in Amſtelland, ook *Keurmedigen* woonden: 't welk ook beveſtigd wordt, uit eenen brief van Graave Willem den III. van den vyf en twintigſten November des jaars 1328, waarby een ſtuk Lands opgedraagen wordt *gbelegen t'Outersdorp in den Kerſpel te Diemen, dat Aleyden Reyniers was, die woende te Diemen*, die, zegt de Graaf, *onſe Coermeedige was van goede dat zi obboerde van Kerſtine boerre dochter die onze coermiedicb was* enz. Zie MIERIS *Charterb.* II. Deel, bl. 470. 't Is, derhalve, niet vreemd, dat, ook in Amſterdam, Keurmedigen gewoond hebben. MATTHÆUS gewaagt van een pleit over 't regt van Keurmede, tuſſchen 't Kapittel van S. Maria te Utrecht en een' Smid te Deventer, wiens Vrouw en Dogter overleeden waren. 't Kapittel vorderde een der beſte panden uit den huize, te weeten, 't Smids aanbeeld. De Smid beweerde, dat hy alleenlyk een kleed ſchuldig was. 't Geding werdt, omtrent den jaare 1300, ten voordeele van den Smid, uitgeſproken. *Fundat. & Fata Eccleſ.* Libr. I. Fund. V. p. 153.

(*z*) *Bladz.* 142.
(*a*) Groot-Memor. N. VIII. *f.* 202 *verſo.* N. IX. *f.* 53.
(*b*) Handv. *bl.* 123. *verg.* Reſol. *van den* Oud-Raad van Burgem. *van* 16 *July* 1655. *f.* 76.

Voorregten van Burgers en Ingezetenen.

ſes weken (*c*). Dit laatſte is egter in ongebruik geraakt. By verſcheiden' Keuren, is, wyders, vaſtgeſteld, dat geen behuwd Poorter de voorregten van het Poorterſchap, met naame het Privilegie van Tolvryheid, zal mogen gebruiken, voor dat hy den behoorlyken Poorter-eed hebbe afgelegd (*d*), 't welk, van ouds, binnen eene maand na het Huwelyk, plagt te geſchieden (*e*); doch welke tyd, by eene Keure van den twintigſten February des jaars 1579, en dus kort na de verandering der Regeeringe, toen 'er veel aan gelegen was, dat men zig verzekerde van de trouwe der Poorteren, op veertien dagen verminderd werdt, met verbod van Poorters-Neering te doen, of zig van het Privilegie van Tolvryheid te bedienen, zo lang de eed niet ware afgelegd (*f*). Op den tyd, binnen welken, een behuwd Poorter den eed moeſt doen, heeft men egter, naderhand, niet zeer geſtaan. Zelfs is, aan behuwde Poorters, ſomtyds, toegelaaten, dien te doen, na dat derzelver Vrouwen reeds overleeden waren (*g*). Doch by eene Keure van den zevenden April des jaars 1634, is verklaard „ dat hunne kinderen niet in 't Burger-Wees-„ huis ontvangen zouden worden, zo zy „ verzuimd hadden, den eed, t'eenigen ty-„ de, af te leggen (*h*):" 't welk nergens, omtrent kinderen van ingebooren Poorters, verklaard wordt. Volgens de aangehaalde oude Keure, mogen hem ook geene Tolbrieven gegeven worden, dan na dat hy een jaar Poorter geweeſt is (*i*); 't welk, in 't gemeen, zo is verſtaan, dat hy geagt is, Poorter geworden te zyn, wanneer hy den eed doet, en zig laat aantekenen. Doch de Keur ſpreekt niet van het doen van den eed, en zegt, met ronde woorden, dat hy *Poorter wordt, gelyk een gebooren Poorter*, wanneer hy *een wyf* neemt *binnen der Stede, die Poorterſe is of Poorters kint.* Men ſchynt dan te moeten agten, dat hy Poorter wordt, als hy trouwt, niet als hy eed doet; en dat hem, volgens deeze Keure, een jaar na zyn Huwelyk, Tolbrieven gegeven konnen worden. Eene laatere Keur vordert, nogtans, te regt, dat men hem geenen Tolbrief geeve, eer hy eed gedaan hebbe (*k*). En dit mag ook aan geenen ingebooren Poorter geſchieden. Doch geene Keuren vorderen, dat 'er, nog een jaar na het doen van den eed, verloopen moet, eer hem Tolbrieven konnen worden toegeſtaan. De ingebooren Poorters verkrygen Tolbrieven, inhoudende, onder anderen, dat zy jaar en dag Poorters geweeſt zyn, terſtond na het doen van den eed. Daar ſchynt dan, zo men, alleenlyk, op den inhoud der Keuren, agt geeft, geene reden te zyn, om den behuwden Poorteren, die, door hun Huwelyk, *gelyk gebooren Poorters* geworden zyn, insgelyks, terſtond na 't afleggen van den eed, geene Tolbrieven te verleenen, wanneer zy toonen, jaar en dag, getrouwd geweeſt te zyn: om nu niet te zeggen, dat, volgens de Handveſt van Hertoge Jan van Beijeren van den agttienden January des jaars 1420 [1421], die niet lang ſtand gegreepen ſchynt te hebben, allen, die tot Poorters waren aangenomen, *rechtevoort*, of terſtond, *Tollen vry* vaaren mogten (*l*). Nogtans, meen ik, dat, hier ter Stede, doorgaands, in gebruik is geweeſt, behuwden Poorteren geene Tolbrieven toe te ſtaan, dan jaar en dag na het doen van den eed. Hierin is dan ook eenige ongelykheid, tuſſchen de ingebooren en behuwde Poorters.

Voorregten van Burgers en Ingezetenen.

De *gekogte Poorters* zyn allerlei ingezetenen en vreemden, die, noch van Poorters gebooren, noch met Poortereſſen of Poorters-dogters gehuwd zynde, het Poorter-regt koopen. By eene Handveſt van Willem den VI. van den vierden November des jaars 1411, was de prys van 't Poorterregt op vyf pond (*m*), of vyf kroonen geſteld, ten behoeve der Stede. Doch deeze prys werdt, by eene Handveſt van den twintigſten September des jaars 1413, op twee kroonen en elf grooten verminderd (*n*). Naderhand, is 'er, meermaalen, verandering in gekomen. In 't jaar 1574, werdt het, voor een' Hollander, op vyftien, en voor een' vreemdeling, op een en twintig guldens geſteld, genietende het Weeshuis drie guldens van ieder deezer ſommen (*o*). Doch in 't jaar 1578, kort na de verandering der Regeeringe, kwam het wederom op vyf guldens voor de Stad, zes ſtuivers voor de Secretarye, en drie guldens voor het Weeshuis (*p*). In 't jaar 1624, werdt het Poortergeld verhoogd, met zes guldens, ten behoeve van de Aalmoeſſeniers (*q*). Zes jaaren laater, werdt het op dertig guldens geſteld, om, door Burgemeeſteren, aan de behoeftigſte Armen-Comptoiren, te worden uitgedeeld (*r*). En in

Door gekogte Poorters.

Prys van 't Poorterſchap.

(*c*) Keurb. A. *f.* 9. Handv. *bl.* 123.
(*d*) Keurb. B. *f.* 44. C. *f.* 20. Handv. *bl.* 123.
(*e*) Keurb. F. *f.* 278.
(*f*) Keurb. G. *f.* 185. Handv. *bl.* 123.
(*g*) Behuwd-Poorterb. *N.* I. *f.* 1 *verſo.*
(*h*) Handv. *bl.* 124.
(*i*) Keurb. A. *f.* 9. Handv. *bl.* 123.
(*k*) Keurb. C *f.* 20. Handv. *bl.* 123.
(*l*) Handv. *bl.* 126. [19.]
(*m*) Handv. *bl.* 111.
(*n*) Handv. *bl.* 122.
(*o*) Reſol. Vroedſch. *N.* 2. 24 *April* 1574. *f.* 271 *verſo.*
(*p*) Reſol. Vroedſch. *N.* 4. 30 *May*, 3 *Juny* 1578. *f.* 1 *verſo.*
(*q*) Reſol. Vroedſch. *N.* 14. 24 *Juny* 1624. *f.* 192 *verſo.*
(*r*) Reſol. Vroedſch. *N.* 16. 2 *July* 1630. *f.* 153.

VOORREGTEN VAN BURGERS EN INGEZETENEN.

in 't jaar 1634, kwamen 'er tien guldens by, ten behoeve van het Weeshuis, welk nu dertien guldens trok, uit het Poortergeld (*s*). Eindelyk, is het, om de koſten van den Krygsraad te vervallen, in 't jaar 1650, op vyftig guldens gebragt (*t*): waarop het, tot heden toe, gebleeven is, indien men de verandering, die, door de opregting van het Groot-Poorterſchap, gemaakt werdt, doch niet lang ſtand hieldt, niet in aanmerking neemt. De verhooging van 't Poortergeld heeft, ondertuſſchen, te wege gebragt, dat het getal der Poorteren, en gevolgelyk ook het getal der kinderen in het Burger-Weeshuis minder geworden is, dan het plagt (*u*). Doch het getal der ingezetenen is egter aangewaſſen, vooral, na de vryheid, die, in 't jaar 1668, aan allen verleend is (*v*). Ook wordt 'er, ſedert de opregting van het Aalmoeſſeniers-Weeshuis, meer dan te vooren, gezorgd, voor de kinderen van zulken, die geene Poorters zyn. De Stad geniet dus van het Poortergeld niet meer dan vyf guldens; het Weeshuis, oudtyds, drie, en ſedert het jaar 1634, dertien guldens; het Aalmoeſſeniershuis, voormaals, zes, en ſedert het jaar 1630, twee en twintig guldens; en de Krygsraad, ſedert het jaar 1650, tien guldens.

Burgemeeſteren alleen neemen Poorters aan.

By de Handveſt van Willem den IV. van den jaare 1342, in de eerſte opkomſt der Stede gegeven, was het aanneemen van Poorteren, die hun Poorterſchap kwamen koopen, geſteld aan Schout en Schepenen (*w*): 't zy dat 'er, gelyk ons waarſchynlykſt voorkomt, toen nog geene Burgemeeſteren waren, of dat derzelver aanzien, in de opkomende Stad, nog niet groot genoeg was, dan dat de Graaf hun het aanneemen van Poorteren, boven de Amptenaars, door hem of van zynen wege geſteld, zou hebben willen opdraagen. Doch in 't begin der volgende eeuwe, was 't vermogen van Burgemeeſteren, welk met dat der Stede toenam, reeds zo groot, dat hun, by de aangehaalde Handveſt van den jaare 1411, onder den naam van *Raaden*, werdt toevertrouwd, *met een of twee Schepenen*, Poorters te mogen aanneemen, *die hen ghenoegen* zouden (*x*). Maar dat Schepenen, die wel haaſt, met Regtszaaken, de handen vol werks kreegen, het aanneemen van Poorters, al vroeg, aan Burgemeeſteren alleen hebben overgelaaten, is af te neemen, uit eene Keure, die, kort na het verleenen der aangehaalde Handveſte van den vierden November des jaars 1411, ſchynt gemaakt te zyn, en waarin *het ontfangen tot enen poirter* alleen aan *die rade van der Stede*, dat is, aan Burgemeeſteren, toegeſchreeven wordt. En, vermoed ik, dat deeze Keur, voor den twintigſten September des jaars 1413, gemaakt is, om dat de prys van 't Poorterſchap, by dezelve, nog op vyf pond of kroonen geſteld wordt (*y*); die toen, op twee kroonen elf grooten, werdt verminderd. In eene Keure, die niet veel laater gemaakt ſchynt, leeſt men ook, dat *die vremde, die Poorters werden, eet* deeden *die Rade van der Stede* (*z*). Sedert, vindt men nergens gemeld, dat Schepenen, by het aanneemen van Poorteren, tegenwoordig geweeſt zyn. De oudſte Poorterboeken, die met het jaar 1537 aanvangen, bewyzen ook, dat, ten minſte van dien tyd af, tot op deezen tegenwoordigen toe, de aanneeming en beëediging van Poorteren, beſtendiglyk, geſchied is, door Burgemeeſteren alleen.

VOORREGTEN VAN BURGERS EN INGEZETENEN.

Allen, derhalve, die hun Poorterſchap willen koopen, of zig, als ingebooren of behuwde Poorters, laaten aantekenen, vervoegen zig, op 't Raadhuis deezer Stede, voor de Kamer van Burgemeeſteren, daar zy, door den Bode, aangediend en ingelaaten zynde, geplaatſt worden, de ingebooren Poorters, aan 't hooge einde van 't vertrek, in 't Ooſten, ter regterhand van den voorzittenden Burgemeeſter, de behuwde Poorters, in 't Noordooſten, en de gekogte Poorters in 't Noorden of Noordweſten. De eerſten moeten twee getuigen medebrengen, die verklaaren, dat zy van zulke Poorters zyn voortgeſprooten, als zy voorgeeven. En zy bewyzen derzelver Poorterſchap, doorgaands, met Burgers-Cedulen op derzelver naam, of met andere blyken, over welker deugdelykheid Burgemeeſteren oordeelen. In 't bewyzen van 't gebooren Poorterſchap, komt, vooral, in aanmerking, dat de kinderen ter weereld gekomen zyn, na dat de Vaders Poorters geworden waren: 't welk, doorgaands, met Doop-Cedulen; en door de Doopsgezinden, die hier, ſedert het jaar 1714, aantekening van de gebooren kinderen onder hen houden (*a*), met Geboorte-Cedulen, beweezen wordt. De eerſten zyn, door de Koſters, of, ten opzigte van Roomſchgezinden, door de Prieſters, de tweeden, door eenen der Leeraaren, getekend. De behuwde Poorters zyn, gemeenlyk, verzeld van hunne Vrouwen, die bewyzen moeten, Poorteresſen

Wyze, waar op zulks geſchiedt.

(*s*) Reſol. Vroedſch. *N.* 17. 4 *Jan.* 1634. *f.* 32 *verſo.*
(*t*) Reſol. Vroedſch. *N.* 20. 28 *Octob.* 1650. *f.* 120.
(*u*) Reſol. Vroedſch. *Ex.* F. 11 *May* 1668. *f.* 55.
(*v*) *Zie* hier voor, *bl.* 143.
(*w*) Handv. *bl.* 11.
(*x*) Handv. *bl.* 111.
(*y*) Keurb. A. *f.* 9 *verſo.* C. *f.* 20.
(*z*) Handv. *bl.* 121.
(*a*) *Zie* Handv. *bl.* 464.

Voorregten van Burgers en Ingezetenen.

sen of Poorters-Dogters te zyn; en van twee getuigen, die verklaaren, haar daarvoor, en voor Vrouwen van hun, die als Poorters begeeren aangenomen te worden, te kennen. Zy, die 't Poorterschap willen koopen, behoeven niet verzeld te zyn. Een Vader, het Poorterschap voor zig zelven koopende, mag het, ten zelfden tyde, ook koopen voor eenen onmondigen Zoon, mids deeze den eed kome doen, zo dra hy daartoe de vereischte jaaren bereikt heeft (*b*).

Burgemeesteren oordeelen, wie zy tot Poorters willen aanneemen.

't Staat, ongetwyfeld, aan Burgemeesteren, te oordeelen, wie zy voor Poorters willen aanneemen. By de Handvest van den vierden November des jaars 1411, wordt aan *de Raaden* of Burgemeesteren *der Stede* gesteld, tot Poorters aan te neemen, *die hen ghenoegen sullen* (*c*): 't welk, zekerlyk, geene bekende oneerlyke en oproerige luiden doen konnen. De oudste Handvest, op het aanneemen van Poorteren, in 't jaar 1342, gegeven, zegt ook: *Ende wat Poorter zy ontfaen, die goedt knaep is ende onberuft*, dat is, die een eerlyk man is, en niet ter kwaader faame staat, *daer en sullen wy niet wederseggen* (*d*). Men is, nogtans, in 't gemeen, niet zeer keurig geweest, in het aanneemen van Poorteren. Ook gedoogt de uitgebreidheid der Stad en de menigte der Persoonen, die zig, geduuriglyk, tot Poorters aanbieden, niet, dat men, omtrent allen, de begeerde kundigheden zou konnen hebben. Doch luiden van een openbaar snood gedrag zouden geene reden hebben, om zig te belooven, dat zy, zig tot Poorters willende doen aanneemen, niet zouden afgeweezen worden. 't Ontbreekt zelfs niet aan voorbeelden van zulken, wier naamen, op den zelfden dag, dat zy tot Poorters aangenomen waren, en den Poorter-eed gedaan hadden, op bevel van Burgemeesteren, in 't Poorterboek, zyn doorgeschrabt (*e*). En de voorbeelden zyn nog versch, dat gekogte Poorters geen genot van 't Poorterschap gehad hebben, wanneer, kort na derzelver aanneeminge, bleek, dat zy dit Voorregt onwaardig waren. In 't nabuurig Haarlem, was ook, by eene oude Keure, bepaald, dat iemant, die Poorter wilde worden, en aan eenige misdaad schuldig bevonden werdt, *dat Poortrecht niet te hulpe en soude comen in 't gerecht* (*f*). In de *oude Costumen der Stad Utrecht*, met welken men agten moet, dat die van Amsterdam, als oudtyds onder 't Stigt behoord hebbende, de meeste gemeenschap hebben gehad, leest men: *Ecnich man de Borger werde, en men na vonde ter waarheyt, dat hi van quaden geruchte, oft eygen ware, deen en soude sene Borger, scappe nyet helpen, noch in staden staan* (*g*). En- veelligt, slaan hierop deeze woorden eener oude Keure van Amsterdam, op het aanneemen van Poorteren gemaakt: *Ende zo wes him wedervairt, binnens jairs na dat hy poirter is ontfangen, dat zal vp sinen coste wese, ende niet vp der Stede coste* (*h*). Ten minste, blykt 'er uit, dat men, ten behoeve van Poorteren, die 't jaar en dag geweest waren, kosten draagen wilde, die men, voor zulken, die 't Poorterschap onlangs gekogt hadden, niet begeerde op zig te neemen. Voor 't overige maakt men geene zwaarigheid, om zelfs zulke vreemden tot Poorters te ontvangen, in welker Geboorteplaatsen, de Amsterdammers van het Poorterschap uitgesloten zyn (*i*).

Voorregten van Burgers en Ingezetenen.

Poorter-Eed.

De bewyzen en getuigen der aankomende Poorteren onderzogt, en in orde gevonden zynde, wordt hun, door den voorzittenden Burgemeester, de Poorter-Eed afgenomen, die aldus luidt:

Dat zweert gy, dat gy een goed en getrouw Poorter deezer Stede, den Burgemeesteren en Regeerders in der tyd onderdaanig wezen zult, in waaken, byten en andere beschermenissen en lasten deezer Stede u goedwillig hebben zult, deeze goede Stede voor 't kwaad, dat gy zult verneemen, waarschuwen, en tot alle welvaart, met raad en daad, naar al uw vermogen, vorderen en helpen zult, en voorts alles doen en laaten, dat een goed Poorter schuldig is te doen en laaten.

Zo waarlyk moet u God almagtig helpen!

Zulken, die, wegens hunne Geloofsgezindheid, zwaarigheid maaken in 't doen van den eed, doen alleenlyk eene belofte van getrouwheid en gehoorzaamheid. In 't staaven van den eed aan Poortereslen, wordt eenige verandering gemaakt, en de woorden *waaken* en *byten* overgeslaagen. 't Blykt, wyders, niet zeer klaar, of men, van ouds, den ingebooren Poorteren wel eenen eed opgelegd hebbe. En mogelyk is hy, eerst in 't begin des jaars 1578, pas voor de verandering der Regeeringe, in gebruik geraakt (*k*), en sedert in gebruik gebleeven (*l*). Doch de behuwde en gekogte Poorters hebben, al vroeg in de vyftiende eeuwe (*m*), en waarschynlyk, de

(*b*) Resol. Vroedsch. *N.* 16. 26 *Febr.* 1630. *f.* 140 *verso.*
(*c*) Handv. *bl.* 111.
(*d*) Handv. *bl.* 11.
(*e*) Poorterb. *N* 1. 24 *May* 1566.
(*f*) *Zie* Van Oosten de Bruyn Haarl. I. *Deel*, *bl.* 168.
(*g*) Groot-Utr. Plakaatb. III. *Deel*, *bl.* 279.
(*h*) Keurb. A. *f* 9 *verso.*
(*i*) Resol. Vroedsch. *N.* 4. 13 *Juny* 1578.
(*k*) Resol. Vroedsch. *N.* 8. 15 *Maart* 1578.
(*l*) *Zie* Handv. *bl.* 123.
(*m*) Handv. *bl.* 123.

VOORREGTEN VAN BURGERS EN INGEZETENEN.

de laatſten al eerder, den Poorter-eed moeten afleggen. In de zeſtiende eeuwe, was egter de eed der behuwde Poorteren in ongebruik gekomen; die, te gelyk met het aantekenen derzelven, in 't jaar 1568, wederom werdt ingevoerd (*n*). Burgemeeſteren hebben, ſomtyds, toegelaaten, dat de Poorter eed, door eenen Gemagtigde, werdt afgelegd (*o*).

Aantekening der aangenomen Poorteren, ter Secretarye.

De aangekomen Poorters, den eed gedaan hebbende, en door Burgemeeſteren, by monde van den Preſident, met hun Burgerſchap, geluk gewenſcht, en tot getrouwheid aan de Stad en gehoorzaamheid aan Burgemeeſteren vermaand zynde, worden, door den Bode, geleid, naar de Theſaurie, daar zy, die hun Poorterſchap gekogt hebben, het Poortergeld, ter ſomme van vyftig guldens, en nog zeſtien ſtuivers voor de Poorter- of Burger-Cedul betaalen. De Burger-Cedul wordt, vervolgens, ter Secretarye *geregiſtreerd*, waarvoor zes ſtuivers betaald wordt. De Bode geniet ook zes ſtuivers. De ingebooren en behuwde Poorters betaalen niet meer dan zeſtien ſtuivers ter Theſaurie, voor de Burger-Cedul; zes ſtuivers ter Secretarye, en zes ſtuivers aan den Bode. De Burger-Cedulen, die op franchyn gedrukt zyn, vervatten, onder den eed, eene verklaaring, door wien dezelve gedaan is, en of hy een ingebooren of behuwde Poorter zy, of zyn Poorterſchap gekogt hebbe.

Byzonderheden omtrent de Poortereſſen.

Vrouwen worden, van Poorters gebooren zynde, gebooren Poortereſſen, en met Poorters trouwende, behuwde Poortereſſen, en konnen zig, in beiderlei geval, voor Poortereſſen, doen erkennen. Ook konnen zy 't Poorterregt koopen, en 'er al 't genot van hebben, zo lang zy ongehuwd blyven; doch met iemant, die geen Poorter is, trouwende, konnen zy geen gebruik van haar Poorterſchap hebben, zo lang haare mannen zig niet als behuwde Poorters hebben laaten aantekenen. Haare kinderen zelven, voor dien tyd gebooren, worden niet als gebooren Poorters aangemerkt. Met één woord, het Poorterſchap gaat, niet dan door de mannen, over op de kinderen. Doch eene Poorteres, Weduwe geworden zynde van iemant, die zig niet als behuwd Poorter hadt laaten aantekenen, geniet, voor haare perſoon, en zo lang zy Weduwe blyft, wederom alle de Voorregten van het Poorterſchap. Eene vreemde, Weduwe geworden zynde van eenen Poorter, blyft Poorteres, zo lang zy Weduwe blyft. Doch men heeft, ſomtyds, getwyfeld, of zy, naderhand, eenen vreemden trouwende, haar Poorterſchap verlieze; gelyk de Secretaris ROOSEBOOM (*p*) geſteld heeft. Maar deeze twyfeling moet verdwynen, als men, in de *Stads Regiſters*, voorbeelden vindt van behuwde Poorteresſen, die, Weduwen geworden zynde, haaren volgenden vreemden mannen het Poorterſchap hebben medegedeeld (*q*). Ook is, voor weinige jaaren, by eene uitdrukkelyke Reſolutie van Burgemeeſteren en Oud-Burgemeeſteren, vaſtgeſteld, dat eene Weduwe van eenen gebooren of gekogten Poorter, hertrouwende, haaren man Poorter maakt (*r*).

VOORREGTEN VAN BURGERS EN INGEZETENEN.

't Poorterſchap is, ſomtyds, aan byzondere Perſoonen, en wordt nog, aan alle Predikanten der openbaare Kerken, geſchonken.

By de drie ſoorten van Poorteren, van welken wy, tot hiertoe, gehandeld hebben, zou men de reeds genoemde *vierde* ſoort konnen voegen van zulken, naamlyk, aan welken het Poorterſchap geſchonken is, die, nogtans, in vergelyking der anderen, een zeer klein getal uitmaaken. Burgemeeſteren, daartoe byzonderlyk door de Vroedſchap gemagtigd, hebben het Poorterſchap, dikwils, aan byzondere Perſoonen, met naame aan Handwerksluiden, om niet geſchonken, gelyk, onder anderen, in 't jaar 1614, aan eenige Wollenweevers, en, naderhand, meer maalen, geſchied is. Zo is, by voorbeeld, *Filips van Zeſen*, te Priorau in Meiſſen gebooren, en Raadsheer des Prinſen van Anhalt, van wien men eene Hoogduitſche Beſchryving deezer Stede heeft, in 't jaar 1662, met het Burgerregt beſchonken (*s*). Somtyds, heeft de Stad ook het Poortergeld, twee jaaren, geborgd, of langer, ter beſcheidenheid van Burgemeeſteren (*t*). Het Groot-Poorterſchap zelf is, eer het, in 't jaar 1668, te niet gedaan werdt, een en andermaal, te weeten, aan den Luitenant-Admiraal de Ruiter, en aan den Penſionaris, *Pieter de Groot*, geſchonken, door Burgemeeſteren. Doch het ſchenken van het Poorterſchap geſchiedt, ſedert eenige jaaren, veel zeldzaamer, dan in de voorgaande eeuwe. Alleenlyk, heeft nog plaats, 't gene, in 't jaar 1667, by Burgemeeſteren en Raaden, is vaſtgeſteld (*u*), dat alle wettelyk beroepen Leeraars der openbaare Kerken, na 't afleggen van den gewoonlyken Poorter-eed, met het Poorterregt, vereerd worden. Zelfs worden hunne Kinderen, al zynze ter weereld gekomen, eer dat de Vaders den Poorter-eed deeden, aangemerkt als Poorters, mids zy den Poorter-eed komen afleggen, wanneer zy

(*n*) Reſol. Vroedſch. *N.* 2. 3 *Febr.* 1568. *f.* 93.
(*o*) Stads Miſſiven, *N.* XIX. *f.* 1 *verſo.*

(*p*) Recueil *Cap.* XL. *N.* 7. *bl.* 196.
(*q*) Reſol. Vroedſch. *N.* 2. 16 *Juny* 1568. *f.* 101. *Lt.* F. 11 *May* 1668. *f.* 56 *verſo.*
(*r*) Reſol. *van den* Oud-Raad van Burgemeeſt. 26 *July* 1753. *f.* 204.
(*s*) Poorterb. *N.* 2. *op* 20 *Octob.* 1662.
(*t*) Handv. *bl.* 124.
(*u*) Reſol. Vroedſch. *Lt.* E. 9 *Aug.* 1667. *f.* 223.

Voorregten van Burgers en Ingezetenen.

zy agttien jaaren bereikt hebben. De Predikanten, den Poorter-eed doende, zitten, in Burgemeesters Kamer. En hunne voorgemelde kinderen worden, in gelyke gelegenheid, even als de ingebooren Poorters, gesteld aan 't Oost- of hooger einde van 't vertrek.

Hoe 't Poorterschap verlooren wordt: naamlyk door misdaad.

Nu eischt de goede orde, dat wy overgaan, tot het voorstellen van de wyze, waarop het Poorterschap kan verlooren worden. En dit kan geschieden, of door *misdaad*, of door *ontvrydinge* of verwooninge van het zelve. Onder de misdaaden, door welken, iemant zyn Poorterregt verloor, werdt, van ouds, geteld het *vaeren uyt der Poorte*, om te gaan *rooven ende bornen* of branden, zonder verlof van den Graave, of van de Wethouderschap (*v*); het haalen van brieven van eenigen Heere, om van Stads dienſten of boeten ontslaagen te zyn, of het doen van eenige andere boodschappen, tot agterdeel van de Stede (*w*): wyders, het bekommeren van zulken, die 't Marsdiep of 't Vlie inkwamen, buiten de Vryheid der Stede (*x*): als mede, het zoeken van regt op zynen Mede-Poorter, buiten de Stad (*y*). In alle deeze gevallen, verbeurde men, daarenboven, tien pond Hollandsch; doch in 't laatste, zyn Poorterregt niet langer, dan voor tien jaaren. Zulken ook, die om misdaad gebannen worden, verliezen hun Poorterschap, zo lang de ballingschap duurt. En 't spreekt van zelf, dat ook zulken, wien Burgemeesteren, buiten den gewoonlyken vorm van regten, de Stad ontzeggen (*z*), te gelyk begreepen worden, hun Poorterschap, met al de Voorregten, die 'er aan vast zyn, verlooren te hebben.

Door ontvrydinge of verwooninge.

Men verliest, in de *tweede* plaatse, zyn Poorterregt, door *ontvrydinge* of verwooninge. En men wordt geagt, zig van zyn Poorterschap ontvryd, of zyn Poorterschap verwoond te hebben, wanneer men, jaar en dag (*6*), met zyn huisgezin, buiten de Stad, blyst woonen; gelyk blykt, uit de Keure van den een en dertigsten January des jaars 1652 (*a*). Doch op deeze Keure vallen nogtans eenige uitzonderingen, eene van welken, in de Keure zelve, vermeld wordt.

Voorregten van Burgers en Ingezetenen.

Voor eerst, verliest iemant zyn Poorterschap niet, die, tot voortzetting zyner Studie of Koophandel, langer dan een jaar, buiten de Stad verblyft, mids hy oogmerk hebbe en behoude, om zig hier, met der woon, neder te zetten. In 't byzonder, is verstaan, dat een afwezig Student Poorter blyft, als zyne Voogden hier woonen (*b*). Reizende Poorters behouden, insgelyks, hun Poorterschap. En 't een en 't ander is, meermaalen, erkend, by Burgemeesteren (*c*). Doch sommigen hebben geschreeven, dat zulke buiten de Stede studeerende, reizende, of uit hoofde van hunnen Koophandel verblyvende Poorters hun Poorterschap verliezen, wanneer zy, elders, trouwen, of een Poorterschap aanvaarden (*d*). En men kan hieraan niet twyfelen, wanneer het een of het ander geschiedt, gelyk wel gebeurt, met oogmerk, om hier niet weder te keeren. Doch wanneer

Die reizen verwoonen hun Poorterschap niet.

(*v*) Handv. *bl.* 11.
(*w*) Handv. *bl.* 139.
(*x*) Handv. *bl.* 495.
(*y*) Handv. *bl.* 136.
(*z*) Groot-Memor. *N.* X. *f.* 79, 92 *verso*. *N.* XI. *f.* 59 *verso*. Stads Missiven, *N.* XXVIII. *f.* 75 *verso*.

(*a*) Handv. *bl.* 124.
(*b*) Missiven ter Dagvaart, *N.* III. *p.* 113.
(*c*) Resol. *van den* Oud-Raad van Burgemeest. 30 *Jan.* 1647. *f.* 202. Groot-Memor. *N.* VI. *f.* 251. *N.* VIII. *f.* 35.
(*d*) Rooseboom Recueil, *Cap.* XL. *N.* 14. *bl.* 197.

(*6*) De spreekwys *jaar en dag*, die, in de oude Privilegien, Keuren en Ordonnantien van deeze en andere Steden, zeer dikwils, voorkomt, en van ons, reeds meermaalen, gebruikt is, heeft, agt ik, in de oude Stukken deezer Stad, voornaamlyk, tweederlei betekenis. Men verstaat 'er door, of, 1. *een gheheel en volkomen jaar*, by voorbeeld, van den tweeden February deezes jaars, tot den tweeden February des volgenden, beide ingeslooten: 't welk dan op een jaar en één dag uitkomt: of, 2. een *jaar en zes weeken*. En deeze twee betekenissen zyn 'er, door 't gebruik, of by nadere verklaaring, aan gegeven. In den eersten zin, wordt de bewoording *jaar en dag* gebruikt, in de Handvest van den jaare 1342, vorderende dat niemant tolvry vaare, *eer by hy jaer ende dagh Poorter gheweest is*, en dat de tolbrieven, *binnen den jare*, vernieuwd worden. *Handv.* bl. 10, 11. De verklaaring in de Tolbrieven, dat iemant *jaar en dag* Poorter geweest is, wordt ook, in dezelfde betekenis, opgevat. Zie ook *Handv.* bl. 56, 57, 124, 136 enz. In den *tweeden* zin, moet men, agt ik, de woorden *jaar en dag* opvatten, daar gesproken wordt van den tyd, na verloop van welken, iemant zyn Poorterschap verwoond heeft. In de oude *Costumen van Utrecht*, wordt zulks, uitdrukkelyk, in deezer voege, verklaard: *So wie dat kyeft, jaer ende dag uter stat te varen voer misdaet*, 't welk, in sommige gevallen, aan iemant, die de boete, in welke hy verweezen was, niet voldoen wilde, vrystondt, *dat is, een jaer ende tue ende veertich dage*. Zie *Groot Utr. Placaath.* III. Deel, bl. 282. verg. bl 276. Binnen zulk een' tyd, naamlyk, hadt hy zyn Poorterschap verwoond: en die, te Haarlem, zyn Poorterschap verwoond hadt, was, volgens het Octroi op de Magistraatsbestelling van den jaare 1651, niet verkiesbaar tot de Regeering, dan na dat hy het Poorterschap, op nieuws, verkreegen, en, na 't doen van den Poorter-eed, *een jaar en zes weeken*, dat is, *jaar en dag*, in de Stad, gewoond hadt. *Groot-Plakaath.* IV. Deel, bl. 399. De Bruyn *Haarl.* I. Deel, bl 140. Vermoedelyk, moet de uitdrukking, *jaer ende dach*, ook in den zin van *een jaar en zes weeken* genomen worden, in de *Handv.* bl. 557. daar geleerd wordt, dat Schepenen-vonnissen, zo wel als Schepenen-Kenniſſen, hier, niet verjaaren, al zynze *over jaer ende dach out*, om dat, elders, gebruikelyk was, dat iemant, die *een plecht* hadt op een verkogt huis, *binnen jaars ende ses weken*, zyne zaak vervolgen moest, of hy *verloor* zyn regt. *Groot Utr. Plakaath.* III. Deel, bl 285. vergel. Grotius *Inl. tot de Holl. Regtsgel.* II. Boek, VII. Deel. § 8. bl. 89, 90. XXX. Deel, §. 4. bl. 188. XXXVI. Deel § 5. bl. 201. XLI Deel, §. 48, 50. bl. 225, 226. III. Boek, VI. Deel, §. 12. bl. 333.

VOORREGTEN VAN BURGERS EN INGEZETENEN.

neer iemant het oogmerk om zig hier neder te zetten toont te behouden, beken ik, niet te konnen zien, waarom het bloote trouwen op de reize, of zelfs 't aanvaarden van een ander Poorterſchap, welk, ſomtyds, om goede redenen, en ſlegts voor eenen tyd, geſchieden kan, hem hier zyn Poorterſchap zou doen verliezen. Omtrent het aanneemen van een vreemd Poorterſchap, wordt, in eene oude Keure, alleenlyk gevorderd, dat men 'er, hier ter Stede, blyk van toone. Dus luidt dezelve: *Ende wair enich Poirter die anders wair in enigher ſtede of dorpe poirter of buer worde, die ſoude dair betooch af bringhen binnen vier daghen na dat hy poirter of buer wair gheworden by* IIIJ. ℔ *holls. Ende dit ſal* [*ſtaen*] *tots gherechts prueuinghe* (*e*). 't Geregt ſchynt hier dan geoordeeld te hebben, of zyn vreemd Poorterſchap nadeelig voor de Stad ware, of niet. Bevondt men 't laatſte; dan ſchynt men hem, van ouds, niet belet te hebben, met behoudenis van zyn Poorterſchap hier ter Stede, ook elders Poorter te worden. Even als zulks, ook van ouds, den Poorteren te Utrecht, ſomtyds, toegelaaten werdt; waarop, met deeze woorden der oude *Coſtumen* van die Stad, gezien wordt: *Waer yemant van onſen borgeren de ergent anders ware Borgerſcappe of Porterſcappe gewonnen hadde, of noch wonne, ter ſtat wederwille, de ware ſine Borgerſcappe quyt, alſo vroe alſe hi dat gedaen hadde, ende nummermeer ſine Borgerſcappe weder te crigen, ten waer dat yemant dat gedaen hadde, of noch dede, bi oirlove der Stat* (*f*).

Ook niet zodanigen, die, in 's Lands of der Stede dienſt, afwezig zyn.

Ten anderen, verliezen zy hun Poorterſchap niet, die, in dienſt van 't Land of van de Stad, jaaren agter een, buiten de Stad verblyven. Zelfs worden hunne Kinderen, ſchoon buiten de Stad geboóren, als ingebooren Poorters, aangemerkt, ten minſte tot na de dood hunner Vaderen, en tot op hunne meerderjaarigheid; wanneer zy zig voor Poorters ſchynen te moeten doen erkennen, en voorts in agt neemen, 't gene van alle Poorters, zonder onderſcheid, gevorderd wordt, zo zy de voorregten van het Poorterſchap niet verliezen willen (*g*). Doch dit 's onnoodig, indien zy zelven ook, in 's Lands of der Stede dienſt, afwezig blyven (*h*). Zulken nogtans, die een Ampt voor hun leeven buiten de Stad gingen bekleeden, werden, van ouds, verſtaan, hun Poorterſchap te verliezen. In de Lyſt der Raaden, voor de *Handveſten* en elders te vinden, leeſt men, op 't jaar 1578, dat de Raad *Gerrit Janszoon Delft, die hem begeven hadde om te weſen Treſorier van Holland — overſulx ſyn Poorterſchap verwoont hadde, verklarende voor diverſche Raden ende Gedeputeerden by de Staten van Holland, niet geſint te ſyn, omme weder binnen Amſterdam te reſideren.* En op 't jaar 1586, dat de Raad *Pieter Pauw Adriaanszoon*, Rentmeester te Alkmaar geworden zynde, *ſyn Poorterſchap verwoont* hadt. In laater' tyd, hebben nogtans veele aanzienlyke Burgers, Ampten voor hun leeven, buiten de Stad, zullende gaan bekleeden, eene verklaaring verworven, of van Burgemeeſteren, of doorgaands van de Vroedſchap, dat zy en hunne Kinderen, desonaangezien, Poorters deezer Stede zouden blyven. De voorbeelden van zulke verklaaringen zyn menigvuldig, zo in de *Regiſters van Burgemeeſteren* (*i*), als, inzonderheid, in de *Regiſters der Vroedſchap* (*k*).

VOORREGTEN VAN BURGERS EN INGEZETENEN.

En einde-lyk ook niet zulken, die, met kennis van Burgemeesteren, langer dan een jaar, uit de Stad blyven, en hun *Domicilium* ter Secretarye laaten aanteekenen.

Eindelyk, verliezen, zelfs volgens de Keure van den een en dertigſten January des jaars 1652, zulken hun Poorterſchap niet, die, ſchoon zy, met hun huisgezin, jaar en dag, buiten de Stad, 't zy in beſlooten Steden, of ten platten Lande, willen gaan woonen; of voor hun vertrek, of, ten langſte, binnens 's jaars na het zelve, ter Secretarye, zullen hebben verklaard, waar zy, hier ter Stede, hun *Domicilium* of woonplaatſe, of, gelyk het, gemeenlyk, en ook in de *Stads Regiſters* (*l*), genoemd wordt, *vuur en licht*, waarby andere oude *Coſtuymen* ook *huysraat ende coſt* voegen (*m*), blyven houden; om dus, aan alle Stads Laſten en Ordonnantien, gelyk andere Inwooners, onderworpen te blyven. Ook moeten zy, voor hun vertrek, volgens dezelfde Keure, ten minſte twee maanden agtereen, in de Stad, hebben huis gehouden (*n*): 't welk iemant, volgens de oude Utrechtſche Coſtumen, geagt werdt te doen, *daer by dagelix te coſt gaet, en nachtelix te bedde, met zynen echten wive, indien hy een echt wyf heeft, anders die man alleen* (*o*). In gevolge van deeze Keure, heeft men, ter Secretarye, terſtond, een nieuw Regiſter aangelegd, het *Domicilien-Boek* genaamd, welk nog gehouden wordt. Een Poorter, eenigen tyd buiten de Stad willende gaan woonen, zonder zyn Poorterſchap te verliezen, verzoekt zulks aan Burgemeeſteren, die hem, daartoe, voor twee, drie, of ook, doch zeer zeldzaam, voor meer-

(*e*) Keurb. A. *f.* 9 *verſo.*
(*f*) Groot Utr. Plakaatb. III. *Deel, bl.* 281.
(*g*) Reſol. *van den* Oud-Raad *van* Burgemeeſteren 3 *Jan.* 1652. *f.* 35. Groot-Memor. *N.* III. *f.* 269 *verſo.*
(*h*) Groot-Memor. N. VII. *f.* 110.
(*i*) Groot Memor. N. IV. *f.* 17. *N.* IX. *f.* 49 *verſo.*
(*k*) Reſol. Vroedſch. *Lt* F. 12 *Maart*, 10 *July* 1668. *f.* 42, 64. *Lt.* G. 16 *Septemb.* 1669. *f.* 6 *verſo. Lt.* K. 22 *May* 1675. *f.* 208. *Lt.* L. 6 *Septemb.* 1677. *f.* 256. *Lt.* KK. 28 *January* 1735. *f.* 448 *enz.*
(*l*) Reſol. Vroedſch. *Lt.* L. 24 *Dec.* 1676. *f.* 34.
(*m*) Groot-Utr. Plakaatb. III. *Deel, bl.* 279.
(*n*) Handv. *bl.* 125.
(*o*) Groot-Utr. Plakaatb. III. *Deel, bl.* 290.

Voorregten van Burgers en Ingezetenen.

meerder jaaren, indien hy 't begeert, verlof geeven. Vervolgens, laat hy zyn *Domicilium* ter Secretarye aantekenen. Hy betaalt, wegens die aantekening, vier en twintig ſtuivers ter Secretarye, en zes ſtuivers aan den Bode. De aantekening wordt, in 't gemeen, jaarlyks vernieuwd, en moet, ten minſte, noodzaakelyk, met kennis en bewilliging van Burgemeeſteren, vernieuwd worden, zo dra de tyd van 't verlof verſtreeken is, indien men de voorregten van het Poorterſchap niet verliezen wil: zynde het gebeurd, dat een Poorter, die verzuimd hadt, de aantekening van zyn *Domicilium* te vernieuwen, met zyn rytuig in de Stad komende, als een vreemde, *gearreſteerd* geworden is (*p*).

Allen, die, zonder in de gemelde uitgezonderde gevallen te zyn, jaar en dag, buiten de Stad woonen, verliezen hun Poorterregt: al ware 't zelfs, dat zy, door ziekte, belet geworden waren, binnen 's jaars, met der woon, in de Stad weder te keeren (*q*). Wy ſpreeken, wyders, niet van zyn Poorterregt kwyt te raaken, door 'er van af te ſtaan, of het op te zeggen; om dat zulks, van ouds, en, in zorgelyke tyden, meer plagt te geſchieden (*r*), dan naderhand, en tegenwoordig. In den jaare 1561, geſchiedde het, om niet getrokken te worden in de Schutteryen of Stedelyke dienſten, die veelen, ten dien tyde, zeer tegen de borſt waren. Doch de Vroedſchap beſloot toen, dat niemant zyn Poorterſchap zou mogen opzeggen, dan ten overſtaan van twee Schepenen (*s*).

Ten beſluite deezer Verhandelinge, merken wy alleenlyk nog aan, dat zulken, die, zig van hun Poorterſchap ontvryd, of het zelve verwoond hebbende, naderhand, wederom hier ter Stede willen komen woonen, en de Poorterlyke voorregten genieten, al waren zy ook Poorters Kinderen, verpligt zyn, het Poorterſchap, op nieuws, te koopen (*t*). Eene enkele aantekening, uit het oudſte *Poorterboek* ontleend, zy genoeg, om dit te bewyzen. *Benedictus Andriesz. Valk*, ſtaat 'er, *albier geboren, in 't Weeshuys opgevoet, die zyn Poorterſchap verwoent heeft, is op huyden den leſten dach in Meye a° XV^c LXVJ. wederomme Poorter geworden, ende heeft den behoorlicken eedt gedaan, en Treſoriers van zyn Poortergelt betaelt.*

Voorregten van Burgers en Ingezetenen.

(*p*) Domicilien-Boek, *N. I. f. 65 verſo.*
(*q*) Stads Miſſiven, *N. X. fl. 158 verſo*, 160.

(*r*) *Zie* II. *Deel*, III. *Boek*, *bl.* 148.
(*s*) Reſol. Vroedſch. *N. I. 9 May* 1561.
(*t*) Rooseboom Recueil, *Cap.* XL. *N.* 15. *bl.* 198.

BYLAAGEN L^r. A.

BYLAAGEN

BYLAAGEN L^r. A.

op het VI. DEEL, I. BOEK.

L^r. A.

Beroerende die Vryheyt van hondert roeden die de Stede rontomme die Stede heeft, ende dat die poorteren oft Landtluyden buyten dezer Stede binnen die voorñ. hondert roeden woenende ongehouden zyn mitten dorpen van amſterueen oft Slooterdyck te contribueren. [Haage 22 April 1522.]

De Graue van hoichſtraete heer van montingny van culenburch van borſſelen Stadthouder generael die preſident ende raide des roomſchen keyſers Coninck van germanien van Caſtillien gecommitteert ten zaicken zynre m. landen van hollant zeellant ende vrieslant onſen beminde medebroedere in raide Jan benninck raedt etc. Saluyt ende dilectie. Alzoe Schout Burgermren, Schepenen ende rade der Stede van amſtelredamme in den name van de zelue Stede ons te kennen gegeuen hebben dat al iſt zoe dat de voorsz. Stede van amſtelredamme gepriuilegeert es dat de vryheyt der ſeluer Stede ſtrect hondert roeden verde buyten de vuyterſte poirten van amſtelredamme ende dat zy van allen ouden tyden daer of gevſeert ende gebruyct hebben ende van allen den gheenen die binnen dezelue hondert roeden woenende zyn ontfangen hebben gehad den honderſte penninck als men die ouer de poorteren heeft gegairt insgelycx excyſe van den dranck ende alrehande excyſe die men in der Stede gegeuen heeft ende al noch gheeft ende van allen laſten contributien hoedanich die zyn die te ontfangen als van andere hoere burgheren als poorteren gheacht ende op de vryheyt van de tholle van der Stede gheuaren hebbende ende alnoch varen ende gheacht werdden mede voor de Schout ende Schepenen van aemſtelredamme als borgheren ende alſulcs juſticiabel geweeſt zyn ende al noch zyn ende hebben daer of in poſſeſſie geweeſt zoe langhe dat gheen memorie ter contrarie en es dat deſen niet jegenſtaende onlancxleden belieft heeft de waersman van amſterueen eenen Claes Willemsz. Jan Kerck Pieter Dirksz. cum ſociis woenende binnen de voorſ. hondert roeden weſende binnen de vryheyt der ſeluer ſtede tot Aemſterueen te recht te roepen ende an te claghen dat zy ſchuldich zullen zyn heur goet in geſchrifte an te brengen onder den Schepenen omme daerna te ſchote gheſet te warden ende te contribueren recht of zy bueren ende juſticiabel waren ende ſtonden onder die van Aemſterueen willende zoe ondeuchdelick turberen de voorſ. van Amſterdamme ende beroeuen van huer vryheyt ende oude deuchdelycke poſſeſſie van dien draghende tot heur groote prejudicie ende oick de K. M^t. zoe dit jurisdictie roert ende de Jurisdictie van Aemſtelredamme toebehoerende de K. M^t. mitsdien vermindert ſoude moghen worden ende by ſiniſtre wegen coomen aen een ambochtsheer van aemſterueen dat alſoe nyet en behoirt gelyck die voorſ. ſupplianten zeggen ons biddende om onſe behoorlicke proviſie SOE IST dat wy U laſten ordonneren ende committeren mits deſen dat voir U ende een adionct niet ſuſpect dairtoe genomen gedachuaert ende geroupen weſende alſt behoort ter plaetſe contencioeſe de waersman van aemſterueen ende anderen dient behoiren ſal gedaen hebbende of doende beledt off turbel den Impretanten in hoere poſſeſſie voorſ. omme v te zien informeren ghy van wegen der K m^t. v doechdelycken informeert van de premiſſien ende poſſeſſie van de ſuppl. mitsgaders vptie turbacie hunlieden ter contrarie gedaen ende ſtelt Uwe informatie int lange by goede declaratie in geſcrifte Ende indien U blyct van t gundt dat voorſ. is byſonder van den poſſeſſie van den impetranten ende de hinder ende turbatie hemluyden daerinne gedaen ende gepoocht te doen ter contrarie zoe veel dat genouch zy maintineert ende onderhoudt van wegen als bouen die zelue ſupplianten of huere gemachtichde in hoerluyden poſſeſſie mits ofdoende alle turbacie hinder ende letſel ter contrarie gedaen by den voorſ. waersman ende allen anderen den zeluen zeer ſcherpelicken beuelende van wegen des keyſers voorſ. hun te verdragen den Supplianten ende den geenen die onder ende bynnen hoere jurisdictie bewind ende vryheyt voorſz. ſtaende geſeten ende begrepen zyn eenige hinder ende turbacie contrarie huerlieder poſſeſſie voorſ. voortaen meer te doen mair die te laeten blyuen ende beruſten in den voorſ. hoere poſſeſſie ende gebruyckeniſſe zoe dat zy des mogelycken te vrede zyn. Ende in cas van oppoſitie weygeringe oft vertreck alle turbacie ende nieuwlycheyt geweert ende of geſtelt mits reſtabliſſement ende reſtor gedaen zynde alſt behoert ende omme voorder geſchil te ſchuwen die ſake contencioſe genomen ende geſtelt in handen van de K. M^t. als Souuerain dair toe committerende een ſequeſter nvt ende ſoluent iſt noot maict van als proces verbal ende dachuaart d oppoſanten refuſanten of delayanten te comen of gemachtichde te zeynden voer ons alhier in den hage tot ſulcke betamelicken dage als ghy hemluyden beteickenen zult ten welcke dage ouerbrengt of zeynt ons Uwe voorſ. informacie auctentyck toebeſloten alſt behoort mitsgaders uwe proces verbal omme te procederen zoe wel in de principale materie poſſeſſore als vpt prouiſie van den . . . . . ende gebruyckeniſſe van de contencioſe ſake als nae rechte die-

Bylaagen Lr. A.

dienen ende behoren zal. Ons certificerende wes ghy hierinne gedaen zult hebben ende u wederuaeren sal wesen. Gegeuen in den hage onder t signet hier angehangen Vpten xxij in April in 't jaer onses heren duysent vyfhondert twee ende twintich nae paesschen.

(*Onder stondt*)

By mynen Heere den Stadthouder generaal, die President ende raiden van hollt Zeelt ende Vrieslt.

Bylaagen Lr. A.

(*getekend*) Beauuoir.

Laager hing het Signet van den Hove, gedrukt in rooden wasche.

Het oorsprongkelyke berust, in 't Vertrek der Thesaurie Ordinaris, *Oude Laade* E. *Lr.* J.

Lr. B.

Lr. B. Vidimus *van Schepenen en Raad van Amsterdam van eenen Brief van Hertoge* Albrecht *van* Beijeren van den twintigsten October des jaars 1371, *waarby verklaard wordt, dat eenige Persoonen zig van 't Regt van* Keurmiede *hadden vrygekogt.* Lr. B.

Allen den ghenen die desen brief zullen zien iof hoeren lesen doen wi cont eñ kenliken scepene eñ raet der poerten van aemstelredamme dat wi ghezien hebben eñ overgheleſen eenen brief gans eñ ghave onghecanselliert eñ ongheziert welbeseghelt mit ons lieves gheduchtes heren zeghel van hollant alset gheleec sprekende van woerde te woerde alse hier nae ghescreven staet. Aelbrecht bi goods ghenaden palensgrave biden riin heretoghe in beyeren Ruwaert van Henegouwe van hollant van zeelant eñ vrieslant doen cont allen luden dat wi vercoft hebben bi kerstiaen albrecht diers soen onsen coermyedebeware willem dirc loefels soen nelle siin wiif siin zuster eñ sinen broeders aelwaer clais wedeghen eñ hoer kiint vri te wesen van onsen coermiede. des zal zi ons gheven bi heren coenraets ons clercs hant diere ons goede rekinninghe of doen zal viif ende dertich scilde zestien scell. hollants voer den scilt gherekent eñ dat loven wi him te waren voer ons eñ voer onse nacomelinghe tot ewighen daghen ten ware of zi hem hier namels weder verdieden In oirconde desen brieve beseghelt met onsen zeghel ghedaen tote zierycee tsmanendaghes na sinte lucas dach int jaer ons heren m°. ccc° een eñ tseventich. In kennisse der wareyt soe hebben wi scepene eñ raet voersz onser poerte zeghel an dit wtscrift ghedaen tenen oirconde ghegheven des sonnendaghes na sinte willeboerts dach int jaer ons heren m° ccc° een eñ tseventich.

Onder aan, bing der Stede Zegel, zo als het, hier voor, (V. *Deel*, I. *Boek*, *bl.* 11. N. 3.) *afgebeeld is.*

ZESDE DEEL.

POORTERSCHAP, SCHUTTERYEN, KRYGSRAAD, BEZETTING EN VERMAARDE PERSOONAADJEN

VAN

AMSTERDAM.

EERSTE BOEK.

SCHUTTERYEN, BURGER-COMPAGNIEN, WAGTEN *en* BEZETTING.

I.

OUDE SCHUTTERYEN.

Oorſprong en oudheid der drie Schutteryen.

Van de vroegſte tyden af, heeft de Regeering van Amſterdam zorg gedraagen, voor de veiligheid, beſcherming en verdediging der Stede; en zig, daartoe, in de eerſte plaatſe, gediend van der Stede Poorteren, die, ook van ouds, verpligt waren, hunnen Heeren en 's Lands Graaven, naar hun vermogen en overeenkomſtig met de oude Voorregten en Gewoonten, in den kryg by te ſtaan (*a*). 't Is ten hoogſte waarſchynlyk, dat de Poorters, die, als het de gelegenheid vorderde, in der Stede, of des Graaven dienſt, ten ſtryde trokken, reeds in de veertiende eeuwe, door de Wethouderſchap, uitgekooren zyn; gelyk men, met zekerheid, weet, dat, in de volgende eeuwe, geſchied is; en dat zy, na den togt, wederom, tot hun voorig beroep, zyn gekeerd, zonder zig, byzonderlyk, met den wapenhandel bezig te houden; ten ware hun, miſſchien, ook zo vroeg reeds, gelyk naderhand (*b*), het bewaaken der Stad zy toevertrouwd geweeſt. Doch in de zelfde veertiende eeuwe, en waarſchynlyk, al voor 't midden der zelve, was, te Amſterdam, met kennis en bewilliging van de Regeeringe, een *Schutters-Gilde* opgeregt, onder zekere voorwaarden; waarvan, aan het zelve, Brieven verleend waren, van der Stede wege (*c*). De opregting van zulke Gilden was, ten deezen tyde, gemeen hier te Lande; doch geſchiedde altoos door, of met bewilliging en onder opzigt van de Wethouderſchap der Steden (*d*). Men hadt, op 't einde der veertiende, en in 't begin der vyftiende eeuwe, niet meer dan één Schutters-Gilde, te Amſterdam (*e*). Doch in eene der oude Keuren, op pergament geſchreeven, en vermoedelyk lang voor 't midden der vyftiende eeuwe gemaakt, vindt men reeds gewaagd van *oude Schutters* (*f*): waaruit af te neemen is, dat de twee andere Schutteryen, die, zekerlyk, in de vyftiende eeuwe opgeregt zyn, of ten minſten ééne derzelven, toen reeds in wezen waren. Deeze twee *Schutteryen* waren die *van de Voetbooge* en *van de Handbooge*, en worden, klaarlyk, van de oude Schutterye onderſcheiden, in eene Keure van Maymaand des jaars 1471, beveelende „ niemant in *dat oude ſcut* te kie„ zen, *dan wt dat jonge ſcut*, *en handboge* „ *ſcut* (*g*)." De oude Schutters voerden ook Boogen, en waarſchynlyk alleen Handboogen. Doch, met het aanwaſſen der Stede, ſchynt men geraaden gevonden te hebben, nog twee Schutteryen op te regten, die Voetboogen en Handboogen, onderſcheidenlyk, voerden. Van deeze twee Schutteryen is, vermoedelyk, die van de Voetbooge de oudſte geweeſt, om dat zy, altoos, voor die der Handbooge, en, oudtyds, blootelyk, *de jonge Schuttery* genoemd werdt. De Handboogsſchuttery hier, naderhand, bykomende; en de oude Schuttery, in den jaare 1516, vernietigd zynde, en in derzelver plaats, de *Kloveniers-Schuttery* zynde opgeregt

SCHUTTERYEN. OUDE

(*a*) *Zie* II. *Deel*, II. *Boek*, *bl.* 107 *enz.* 109, 113, 120, 131.
(*b*) Keurb. A. *f.* 21.
(*c*) Handv. *bl.* 140. [150.]
(*d*) *Zie* MIERIS Charterb. III. *Deel*, *bl.* 659.
(*e*) Handv. *bl.* 140, 141.
(*f*) Keurb. A. *f.* 20 *verſo*.
(*g*) Keurb. A. *f.* 62.

Oude Schutteryen.

regt (*b*); werden de drie Schutteryen, in't gemeen, de *Kloveniers-* of *Oude*, de *Voetboogs-*, en de *Handboogs-Schuttery* genoemd. 't Getal der oude Schutteryen, die wel van de Burgervendelen onderſcheiden moeten worden, is nooit grooter dan drie geweeſt, hier ter Stede.

Getal der Leden in elke Schutterye.

De oude Schuttery beſtondt, in 't jaar 1394, toen zy nog de eenigſte was, en toen de *oude voorwaerden ende brieven*, haar door de Wethouderſchap verleend, vernieuwd en veranderd werden, uit omtrent vyf en zeventig man (*i*). Doch in 't jaar 1413, werdt dit getal op negentig gebragt (*k*). En in't begin der volgende eeuwe, beſtonden de drie Schutteryen uit twee honderd perſoonen ieder (*l*). Elke Schuttery was, toen, of wat laater, verdeeld in twaalf rotten (*m*), en hadt haare *Deken* en *Overmannen*, welke laatſten, in laater' tyd, ook *Gezwoorens* genoemd werden. Ook hadt elke Schuttery zynen *Koning*, die de eerſte in rang was, en, om 't afſchieten der Paapegaai, verkooren werdt. Men vindt hem reeds gemeld, in de aangehaalde Keure van den jaare 1471, waarin bevolen wordt „ dat elke Schutter „ zyne kleeding maaken moeſt, zo als de *Co-* „ *nync mit ſinen hogen raet* dat *ordineren* „ zou (*n*)."

Kleeding der Schutteren.

De Kleeding der Schutteren was niet eenerlei. Zy droeg, van ouds, den naam van *Pallore*, *Palloir* of *Pallure* (*o*), en werdt, volgens de Ordonnantie van den vierden April des jaars 1413, jaarlyks, vernieuwd; zo nogtans, dat ieder Schutter, het eene jaar, een rok, tabbaard of vlieger, en het andere jaar, een Kaproen maaken moeſt (*p*). Het opperkleed der byzondere Schutteren hadt niet eenerlei verwe, indien men anders ſtaat maaken moge, op de oudſte Schutters-ſtukken, die, in de vertrekken van den Krygsraad op 't Stadhuis, en in de Kloveniers-Doele, voorhanden zyn. Hier ziet men de Handboogsſchutters, ſomtyds, eenpaariglyk in 't zwart, ſomtyds, eenpaariglyk in 't bruin, afgebeeld. Doch de Voetboogsſchutters worden, in een der oudſte Stukken, in 't jaar 1533, door *Cornelis Anthoniszoon*, geſchilderd, en hangende in den gang, voor de kleine Krygsraads-Kamer op 't Stadhuis, in een tweeverwig kleed, groen aan de regter-, en rood aan de linkerzyde, vertoond: welke verwe nogtans verſchilt van die der Livreye van de Poorteren in 't gemeen, die, volgens eene Keure van den derden February des jaars 1483, op Sacraments-dag, moeſten optrekken, in *een pallure ende wapenrok halff root ende half wit*, *root bouen* (*q*). Doch, veelligt, is de verwe der Schutters-kleedinge niet alle jaaren dezelfde geweeſt. Immers, men heeft nog eene uitvoerige Ordonnantie van den derden Juny des jaars 1560, voor het Schutters-Gilde te Zoeſt, in 't Stigt van Utrecht, waarby blykt, dat het zelve, jaarlyks, van kovel of kaproen veranderde, en 'er dan rood en wit, dan blaauw en wit, en dan wederom groen en wit laken toe kogt (*r*).

Oude Schutteryen.

De wapenen der oude Schutteren waren ook onderſcheiden, en veranderden, naar wapetyds gelegenheid. De oudſten handelden Hand- en Voetboogen: ook *Clovers*, zynde eene ſoort van handbuſſen of musketten (*s*), zelfs eer nog het Kloveniers-Gilde was opgeregt (*t*). Voorts, droegen zy een harnaſch om, of voor 't lyf, van ouds een *Panſier*, of *Creeft* en *halve Creeft* genaamd, en hadden een *lang mes* of degen op zyde: in welke laatſtgemelde ruſting, zy, in zorgelyke tyden, dagelyks, langs ſtraat gaan moeſten (*u*). By ſommige gelegenheden, voerden zy ook ſpietſen, hellebaarden, ſlagzwaarden en ander geweer (*v*).

Hunne wapenen.

De dienſt, dien deeze Schutteryen, van haare eerſte opregting af, aan de Stad deeden, beſtondt, voornaamlyk, in het uittrekken in 's Graaven, of, gelyk het oudtyds genoemd werdt, *in ons Liefs Heeren Heirvaart*, en ook elders, ten oorbaar der Stede in 't byzonder. Voorts, bewaarden en bewaakten zy de Stad (*w*), by dage en by nagte, vooral, in zorgelyke tyden; 't welk ook de pligt was der Poorteren in 't gemeen. Doch alzo de Schutters, beter dan de gemeene Poorters, geoefend waren in de wapenhandeling, en veelen derzelven ook in 't Geregt zaten, of tot de Vroedſchap behoorden (*x*); verliet de Wethouderſchap zig meer op hen, dan op de Poorters in 't gemeen. In tyden van onraad, werdt de wapenklok getrokken. De oude Schutters verſcheenen op de Plaats, tot beſcherminge van 't Stadhuis. De twee andere Schutteryen ſtelden zig voor de Poorten, aan dien kant, daar men den aanval dugtte, gelyk, in 't jaar 1481, de Voetboogsſchutters aan de Nieuwen-

Hun dienſt.

(*b*) *Zie* II. *Deel*, V. *Boek*, *bl.* 220.
(*i*) Handv. *bl.* 140.
(*k*) Handv. *bl.* 141.
(*l*) Handv. *bl.* 141.
(*m*) *Zie* II. *Deel*, IX. *Boek*, *bl.* 369.
(*n*) Keurb. A. *f.* 62.
(*o*) Keurb. A. *f.* 20 *verſo*, 139.
(*p*) Handv. *bl.* 140, 141.
(*q*) Keurb. A. *f.* 139.
(*r*) *Vide* MATTH. de Jure Gladii, *Cap.* XIX. *p.* 332.
(*s*) *Zie* F. BURMAN Nieuwe Aanmerk. *bl.* 463.
(*t*) Keurb. A. *f.* 132. D. *f.* 3 *verſo*.
(*u*) Keurb. A. *f.* 136, 149, 183.
(*v*) Keurb. D. *f.* 80 *verſo*.
(*w*) Handv. *bl.* 140, 141. Reſol. Vroedſch. N. 2. 9 *April* 1566. *f.* 14 *verſo*. *en* hier voor, II. *Deel*, VII. *Boek*, *bl.* 276, 281.
(*x*) Handv. *bl.* 141. Keurb. A. *f.* 62.

OUDE SCHUTTERYEN.

wendyker-, en de Handboogsſchutters aan de Kerkzyde-Poort beſcheiden werden (*y*). Als men uittrekken moeſt, gelyk in 't volgende jaar gebeurde, werden zy allen, op de Plaats, voor 't Stadhuis, verzameld, om van daar der Stede bannier te volgen (*z*). De Stad zondt hun, op den togt, eenige knegten mede, die hun hunne Toortſen droegen (*a*), als zy, by avond of by nagt, moeſten voorttrekken. 't Geregt of Burgemeeſteren gaven, vooraf, als 'er Heirvaart gebooden of vereiſcht werdt, aan de Overmannen der drie Gilden kennis van 't getal der Schutteren, die men, naar gelang der andere Poorteren, zou noodig hebben. De Overmannen deeden hierop de looting, en de Schutters trokken uit, op bevel van de Wethouderſchap; uit welke, dikwils, een Burgemeeſter, of twee Schepenen voortrokken (*b*). Op Sacraments-dag, woonden de drie Schutteryen ook den plegtigen ommegang by, *onder hoere kairſe* of toorts (*c*). By de inhaaling van 's Lands Vorſten, of andere doorlugtige Perſoonaadjen, werden zy, insgelyks, in de wapenen gebragt; gelyk, wy, in de *Geſchiedeniſſen* der Stad, meer dan eens (*d*), hebben aangetekend. Men vindt, dat zy dan, ſomtyds, byeen kwamen, de oude Schutters of Kloveniers, in S. Jacobs Kapelle; de jonge of Voetboogsſchutters, op de Kolk; en de Handboogsſchutters, in de Lieve-Vrouwen-Kapelle (*e*). In zulk eene gelegenheid, hadden zy ook elk eene toorts, of dikke waſchkaars in de hand (*f*).

Zy ſchieten naar 't Wit, en naar de Paapegaai.

Ieder der drie Schutteryen hadt haare byzondere Doele (1), daar zy, ten minſten eens ter weeke, vergaderden, om naar 't wit te ſchieten, 't zy met boogen, of met klovers. Ook ſchooten zy, jaarlyks, of uiterlyk om de twee of drie jaaren, op Maydag, naar de Paapegaai (*g*): 't welk, in de oudſte tyden, plagt te geſchieden, buiten de Bindwyker- of Binnenwyker poort (*h*), op het Schaapenveld, daar, naderhand, de Handboogsdoele by de Voetboogsdoele geplaatſt werdt. Keizer Karel hadt den drie Schutteryen in 't gemeen, op den zeſtienden Maart des jaars 1521, Octroi verleend, dat de Gildebroeders niets verbeuren zouden, wanneer zy, in 't ſchieten, 't zy in de Doelen, of naar de Paapegaai, iemant, onverhoeds, kwetſen of dooden mogten, mids zy, voor 't ſchieten, volgens gebruik, behoorlyk, geroepen hadden (*i*).

OUDE SCHUTTERYEN.

Op het onderhoud der drie Schutters-Gilden, liepen eenige koſten. De vergaderingen in de Doelen; het ſchieten aldaar naar 't wit, en elders naar de Paapegaai; de kleeding der Schutteren, die, jaarlyks, vernieuwd werdt; hun geweer, en 't gene 'er meer noodig was, om de Schutteryen in ſtand te houden, belaſtte de Schutters boven vermogen. De Wethouderſchap dan, in aanmerking neemende, dat de Stad, in tyd en wyle, veel dienſt kon trekken van de Schutteryen, beſloot haar, van tyd tot tyd, eenige voordeelen en vryheden toe te ſtaan, om haar te gemoet te komen in de koſten, die zy te draagen hadden. De oude Schuttery verkreeg, in 't jaar 1394, de Viſſchery in de Stads graften; benevens de vryheid om, drie maal 's jaars, van 's daags voor S. Maarten in den winter, en van 's Zondags voor Vaſtenavond, telkens tien dagen, en van 's Zondags voor Sacraments-dag in den Zomer, negen dagen lang, alleen wyn te mogen tappen, op zo veele plaatſen, als zy goedvondt, zonder Excyns ſchuldig te zyn; mids zy, vooraf, in de Kerke, liete afkondigen, wanneer zy haaren wyn dagt op te ſteeken; waarna niemant, zo lang de wyntap der Schutterye duurde, binnen de Vryheid der Stede, eenigen wyn verkoopen mogt, op eene boete van drie pond Hollandſch, Koopmans geld. Voorts, beloofde de Stad, jaarlyks, tot haare Kleeding, elf gouden Hollandſche Schilden te zullen betaalen. De Toortsdraagers, als de Schutters ter Heirvaart toogen, zouden door de Stad bekoſtigd worden. Ook zou de Stad hun de boogen vergoeden, die zy, in Stads dienſt, aan twee mogten ſchieten (*k*). De oude Schutters verhuurden, ſedert, hunnen Wyntap en Viſſchery, en verwierven, in 't jaar 1413, dat de huurders vry verklaard werden van Heirvaart (*l*), 't welk de huur moeſt doen ryzen. De Viſſchery in 't Gouden-Water, dat is, in den Amſtel binnen en buiten de Stad, zo ver der Stede Vryheid zig ſtrekte (*m*), werdt, in 't jaar 1480, gegeven aan *de jonghe Schutterye van de Voetboghe ende de Schutterye van de Handboghe*, insgelyks met vryheid van Heirvaart voor de huurders. Doch deeze Schutteryen moeſten, daartegen, *twee Bairdzen*, zynde eene ſoort van Oorlogsſchepen, met het gene 'er

Voorregten der drie Schutteryen.

(*y*) Keurb. A. *f.* 119 *verſo.*
(*z*) Keurb. A. *f.* 137 *verſo.*
(*a*) Handv. *bl.* 140.
(*b*) Handv. *bl.* 141.
(*c*) Keurb. A. *f.* 50.
(*d*) II. *Deel*, IV. *Boek*, *bl.* 187, 195. VI. *Boek*, *bl.* 252, 257.
(*e*) Keurb. E. *f.* 61.
(*f*) Keurb. B. *f.* 27.
(*g*) Handv. *bl.* 140.
(*h*) *Zie een* Schepenenbrief *van 't jaar* 1471. aangehaald I. *Deel*, I. *Boek*, *bl.* 15.

(1) Wy hebbenze, hiervoor (III. Deel, I. Boek, bl. 73 *enz*), uitvoeriger beſchreeven.

(*i*) Handv. *bl.* 141.
(*k*) Handv. *bl.* 140.
(*l*) Handv. *bl.* 140, 141.
(*m*) *Zie* II. *Deel*, II. *Boek*, *bl.* 129.

Oude Schutteryen.

'er toe behoorde, op haare koſten, ten dienſte der Stede, onderhouden (2). En deeze zyn alle de Voorregten, die ik vind, dat de drie Schutteryen immer hebben bezeten. De oude Schuttery, zig diep in ſchulden geſteken hebbende, en, reeds in 't jaar 1505, den Excyns van haaren Wyntap, aan de Stad, die voor haar in 't verſchot was, hebbende moeten afſtaan, werdt, in 't jaar 1516, vernietigd. Haare Doele werdt verkogt, en 't gene 'er van kwam, nevens al wat zy van den Wyntap en Viſſchery plagt te hebben, beſteed, tot het opregten eener Kloveniers-Doele. De Kloveniers verkreegen eenigen der Voorregten, die de oude Schutters gehad hadden, met naame, elf Wilhelmus ſchilden 's jaars, mids onderhoudende den altaar in de Oude Kerke, dien de oude Schutters hadden bezeten; de viſſchery in der Stede veſten, en een honderd een guldens zes ſtuivers en vyf duiten, voor ieder der twee termynen van den vryen Wyntap, in de plaats van de drie der oude Schutterye (*n*). Voorts, werdt hun de nieuwe Doele, met den tooren *Swycht Utrecht*, afgeſtaan (*o*). Doch de Visſchery in de Stads veſten werdt, ſedert, door de Stad, van haar gekogt (*p*). De twee andere Schutteryen behielden de Viſſchery in 't Gouden-Water nog, die haar, in 't jaar 1480, was opgedraagen.

Onderzoek, of zy immer regt gehad hebben tot het beſtellen der Wethouderſchap.

Doch alzo ſommigen zig, nu en dan, verbeeld hebben, dat de Schutteryen, van ouds, veel zeggens hebben gehad in 't beſtellen der Wethouderſchap; en dat haar regt hier toe, naderhand, op de Burger-Compagnien overgegaan is, gelyk zulks, onder anderen, in 't jaar 1628, door eenige woelzieke Geesten, gedreeven werdt (*q*); zal 't niet ondienſtig zyn, hier, kortelyk, te onderzoeken, wat van deeze zaake zyn moge.

In de oudſte tyden, is de Raad der Stede, toen uit vier en twintig perſoonen beſtaande, eene enkele reis, gekooren door de Gemeente, gelyk wy, hierna, breeder toonen zullen. Doch geen blyk altoos is 'er, dat de Schutteryen zig, voor 't jaar 1578, gemoeid hebben, met de beſtelling der Wethouderſchap. Te vooren, werden zy, 't is waar, zo wel als de Overluiden der Gilden, nu en dan, geraadpleegd by de Regeeringe, vooral, in zorgelyke tyden, gelyk in de jaaren 1566 en 1567 (*r*). En zulks is, ook in laater' tyd, by gewigtige gelegenheden, omtrent de Kapiteinen der Burgervendelen, die gelyk als de plaats der Schutteryen vervuld hebben, geſchied. In 't jaar 1579, kwam 'er eene Keur op het diepen der Waale uit, die, by raade *van de Schutteren der drie Schutterien*, gemaakt was (*s*). En in de volgende eeuwe, ſchynen de Burgervendelen, immers, een der zelven, ook over dit of diergelyk onderwerp geraadpleegd te zyn: 't welk men afneemen mag, uit een Schutters-ſtuk, op de groote Krygsraads Kamer, boven den ingang hangende, en in 't jaar 1625 geſchilderd; waarin de Kapitein *Albert Koenraad Burg*, de Luitenant *Pieter Evertszoon Hulft*, en de Vendrig *Arend van Buil* aan eene tafel zitten, op welke, eene tekening der oude Waale legt. Voorts, was de Krygsraad ook, in de jaaren 1584 en 1585, geraadpleegd, op het verſterken der Stede (*t*). Doch in 't jaar 1578, ſtaken de Schutteryen zig, voor 't eerſt, in de beſtelling der Wethouderſchap. Ook bouwde men, in 't jaar 1628, op dit voorbeeld alleen, het regt, welk de Burger-Compagnien van dien tyd, of de *Schuttery*, zo als men dezelve toen noemde, waande te hebben, om de Wethouderſchap te zetten, en te verzetten.

Oude Schutteryen.

Egt berigt van haar gedrag, in 't jaar 1578.

Doch dat de gantſche handeling der drie Schutteryen, in 't jaar 1578, afweek van de Privilegien en aloude gewoonte, blykt zelfs, uit twee Acten der zes en dertig Schutteren van dien tyd, die de dienende Wethouderſchap toen van den eed ontſloegen, en nieuwe Vroedſchappen en Burgemeeſteren verkooren. By deeze Acten, *proteſteeren* de Schutters wel *expreſſelyk*, een en andermaal, dat zy, 't gene zy deeden, deeden *voor* die *reyſe alleen*, *ende ſonder t ſelue in conſequentie te trecken.* Waaruit klaarlyk volgt, dat het regt der Schutteryen, tot het verzetten der Regeeringe, welk alleen op deeze daad gebouwd wordt, eenen zwakken grondſlag heeft. Men vindt deeze Acten *geregiſtreerd*, met de eigen hand van den Secretaris Jacob de Haan, in eene Naamlyſt *der ghenen, die ſedert den jare* XV^c. LXXVIIJ. *die principaelſte Ampten hebben bedient binnen de Stad van Aemſtelredam*, welke, tegenwoordig, ter Theſaurie deezer Stede (*v*), beruſt. Wy hebben de aan-

(*n*) Keurb. C. *f.* 127.
(*o*) *Zie* II. *Deel*, IV. *Boek*, *bl.* 199. V. *Boek*, *bl.* 219, 220.
(*p*) Quytſcheiding *in 't* Vertrek der Theſaurie, *Nieuwe Laade* D. *Lr.* F — H. X.
(*q*) *Zie* II. *Deel*, XIV. *Boek*, *bl.* 405.

(2) Wy ontleenen deeze laatſte voorwaarde, uit den oorſprongkelyken brief, waarby de Regeering het Gouden Water aan de twee Schutteryen opdraagt. Hy is nog voorhanden, en met het Stads zegel ten zaaken bekragtigd. Wy voegen hem, aan 't einde van dit *Boek*, onder de *Bylaagen* L'. A.; zo om dat de voorwaarde, die 't onderhouden der twee Baardſen betreft, in alle de Uitgaaven der *Handveſten*, overgeſlaagen is, als om dat, in geene dier uitgaaven, de dagtekening gevonden wordt.

(*r*) II. *Deel*, VII. *Boek*, *bl.* 280, 281, 281, 285.
(*s*) Keurb. G. *f.* 196 *verſo.*
(*t*) Reſol. Vroedſch. *N.* 5. 30 *Sept.* 1584. 25 *Maart*, 20 *April* 1585.
(*v*) *Kas N.* XI.

OUDE SCHUTTERYEN.

aantekening, in welke de Acten gevoegd zyn, hier agter onder de *Bylaagen* (*w*) geplaatst, om dat zy, ook in andere opzigten, licht geeven kan, aan 't gene, in ons verhaal van de verandering des jaars 1578, hier voor (*x*), te vinden, mogt schynen eenige opheldering noodig te hebben. Hier ter plaatse, zy 't ons genoeg, uit de Acten der Schutteren zelven, getoond te hebben, dat het verzetten der Wethouderschap, welk zy toen ondernamen, niet geschiedde, uit hoofde van eenig regt, welk zy zig aangemaatigd, veel min bezeten zouden hebben. De nieuwe Magistraat werdt, eigenlyk, gewettigd, doordien zy van 's Lands Staaten, die, na 't afzweeren van Koning Filips, Souverainen geworden waren, voor wettig, erkend werdt.

HAARE AFHANGKELYKHEID VAN BURGEMEESTEREN EN VAN 'T GEREGT.

De drie Schutteryen waren zo weinig geregtigd, tot het bestellen der Wethouderschap, dat zy, in tegendeel, schoon onmiddelyk onder haare byzondere Overmannen staande, eigenlyk, zo wel als deeze Overmannen, van de Wethouderschap afhingen, en even als andere Gilden, geheellyk, aan dezelve onderworpen waren. Uit de Ordonnantie van den jaare 1394, blykt reeds, dat de Broeders van het oude Schutters-Gilde, wel by raade der Overmannen, doch door het Geregt, in het Gilde aangenomen, of uit het zelve gezet werden (*y*). De Kloveniers-Schuttery niet alleen; maar ook de Voetboogs- en Handboogs-Schutteryen, waren, door Burgemeesteren en Schepenen, opgeregt (*z*). En in 't jaar 1554, werdt, by de Vroedschap, beslooten, dat geene Schutters, uit eene der drie Schutteryen, zouden verlaaten worden, buiten kennis van Burgemeesteren (*a*). Toen ook de Overluiden, in 't jaar 1560, ondernomen hadden, eenige Schutters uit de Schuttery te zetten, werdt by de Vroedschap beraamd, dezelven wederom te herstellen (*b*). Men wilde ook niet, dat zulken, die in de Schutteryen gesteld werden, zig daarvan, door uitkoop, zouden zoeken te doen ontslaan (*c*), waartegen, zelfs by eene Keure van den dertienden Maart des jaars 1554, voorzien werdt (*d*): hoewel my een egt blyk ter hand is gekomen, dat het, uit de oude of Kloveniers Schutterye, nog in den jaare 1562, geschied is (*e*). Dat Burgemeesteren of 't Geregt de Schutteryen bevalen, in 's Graaven of der Stede dienst, uit te trekken; de Stad te bewaaren en te beschermen; in de wapenen te verschynen, om den Vorst in te haalen, of eenige plegtige ommegangen by te woonen, blykt, uit alle de Plaatsen der *Stads Registers*, met welken wy, te vooren, beweezen hebben, dat de Schutters, van ouds, tot dit alles, gebruikt werden. 't Geregt stelde zelfs orde op het schieten naar de Paapegaai (*g*), en op de maaltyden der Schutteren in de Doelen (*h*). De Doelen zelven, schoon den Schutteryen, van ouds, hebbende toebehoord, mogten niet bezwaard, veel min verkogt worden, buiten bewilliging van 't Geregt (*i*). Uit al het welke, de afhangkelykheid der Schutteryen van de Wethouderschap, ten klaarste, blykt.

OUDE SCHUTTERYEN.

VEREENIGING DER DRIE SCHUTTERYEN MET DE BURGERVENDELEN.

Hoe 't, eindelyk, met de drie Schutteryen afgeloopen zy, staat ons nu nog, ten besluite, te melden. Gelyk de oude Schuttery, in 't jaar 1516, door de Wethouderschap, te niet gedaan werdt; zo waren, al vroeger, te weeten, in 't jaar 1492, de Schutteryen allen drie, door 't Geregt en de XXXVI. (*k*), en in 't jaar 1496, de Voetboogs- en Handboogs Schutteryen, door 't Geregt alleen, te niet gedaan. De laatste reis geschiedde zulks, om dat veele Schutters den eed van getrouwheid aan de Wethouderschap, die, in dien zorgelyken tyd (*l*), ten hoogste noodig gehouden werdt, nog niet hadden afgelegd (*m*). De vernietiging der Schutteryen geschiedde, t'elken reize, by afgekondigde Keuren; doch schynt niet niet lang geduurd te hebben. Na weinig tyds verloop, zag men de Schutteryen wederom in stand. De oude Schuttery alleen werdt, na dat zy, in 't jaar 1516, te niet gedaan was (*n*), niet wederom hersteld. Ten tyde der vervolginge des jaars 1568, verliepen de meeste Schutters. De Schutteryen bestonden slegts in naam; tot dat zy, na 't sluiten der *Satisfactie* in 't jaar 1578, wederom tot stand raakten. Doch in 't jaar 1580, werden zy, door Burgemeesteren, op last van Willem den I., Prinse van Oranje, met de Burgervendelen tot één lighaam gebragt (*o*), welk lighaam, sedert, ook den naam van *Schutterye* kreeg (*p*). Men zag alleenlyk nog een zweemsel der oude Schutteryen, in de *Overmanschappen der* drie *Doelen*, die, tot tot in de volgende eeuwe, in stand bleeven. Over elke Doele, werden, door 't Geregt, vier Overmannen gesteld, uit de Kapiteinen der

OVERMANSCHAPPEN DER DOELEN TE NIET GEDAAN.

(*w*) *Lt.* B.
(*x*) II. *Deel*, IX. *Boek*, *bl.* 367 *enz.*
(*y*) Handv. *bl.* 140.
(*z*) Handv. *bl.* 141.
(*a*) Resol. Vroedsch. *N.* 1. 7 *Maart* 1554.
(*b*) Resol. Vroedsch. *N.* 1. 22 *Juny* 1560.
(*c*) Resol. Vroedsch. *N.* 1. 15 *Maart* 1563.
(*d*) Keurb. F. *f.* 5.
(*e*) *Zie* Bylaagen *Lt.* C.
(*g*) Keurb. A. *f.* 20 *verso.*
(*h*) Keurb. E. *f.* 36, 60.
(*i*) Handv. *bl.* 140.
(*k*) Keurb. A. *f.* 179 *verso.*
(*l*) *Zie* II. *Deel*, IV. *Boek*, *bl.* 191.
(*m*) Keurb. B. *f.* 19 *verso.*
(*n*) *Zie* II. *Deel*, V. *Boek*, *bl.* 220.
(*o*) II. *Deel*, X. *Boek*, *bl.* 385.
(*p*) *Zie* Handv. *bl.* 147. *Art.* 19.

Oude Schutteryen.

der Burgervendelen, die ook optrokken; naar 't wit ſchooten, en, van tyd tot tyd, met hunne onderhoorige vendels, in de Doelen teerden (*q*). Doch tuſſchen de jaaren 1640 en 1650, nam de Stad de Voetboogs- en Handboogsdoele, en, waarſchynlyk, ook de Viſſchery in 't Gouden Water, die van zeer geringe waarde geworden was, over van den Burger-Krygsraad, tegen redelyke voldoeninge (*r*). De Kloveniers Doele was, na dat de drie Schutteryen, in 't jaar 1580, met de Burgervendelen vereenigd waren, zo ik my niet bedriege, reeds door de Stad, aangenomen en onderhouden. De Overmanſchappen der Doelen bleeven in ſtand, tot in 't jaar 1672, wanneer zy, by een beſluit der Vroedſchap (*s*), vernietigd werden (3). Sedert, is 'er geen overblyfſel der oude Schutteryen, hier ter Stede, meer beſpeurd, ten ware men daarvoor houden wilde de gezelſchappen van eenige Lief hebberen, die, in de voorgaande en deeze eeuwe, van tyd tot tyd, opgeregt zyn, en welken, met kennis der Wethouderſchap, in de Schiet-Doele, in de nieuwe Doelenſtraat, byeenkwamen, om naar 't wit te ſchieten (*t*).

Beſchryving van het Schiet-Collegie in de Kloveniers Doele.

Zulk een gezelſchap was, agt ik, de *Gebroederſchap der Schutters-Ordre van Sint Michiel in de Kloveniers Doelen*, die Vondel, met een Lofgedigt, vereerd heeft (*u*), waarvan ik een afdrukſel *in folio* gezien heb, in 't jaar 1659, by *Thomas Fontein*, uitgegeven. En zulk een gezelſchap is, nog tegenwoordig, onder den naam van Schiet-Collegie, in wezen, zonder dat my gebleeken is, wanneer het zelve is opgeregt. Het beſtaat, als het voltallig is, uit dertig Leden, onder welken zyn een Deken, een Ontvanger of Caſſier, en een Boekhouder of Secretaris. De Deken beſchryft de Leden. De Ontvanger vordert de boeten in, en de Boekhouder houdt aantekening van 't gene 'er, in 't Collegie, voorvalt. Tot de aanneeming van een nieuw Lid, wordt niet beſlooten, dan met eenpaarige ſtemmen. Het ſtemmen geſchiedt, by toegeſlooten' briefjes, waarin een X. de aanneeming, en een O. de afwyzing van iemant, die tot Lid voorgeſteld wordt, betekent. Ieder nieuw Lid betaalt tien guldens voor Intredegeld, en tien ſtuivers, voor 't ſchryven van zyn' naam op een bordje, waarop de naamen van alle de Leden, volgens den rang hunner aanneeminge, zyn aangetekend. Als eenig Lid goedvindt, het Collegie te bedanken, betaalt hy vyf guldens, tot een afſcheid. Op den laatſten Woensdag in elke maand, komen de Leden byeen, om naar 't wit te ſchieten; van Maart tot Auguſtus, ten vyf uuren, en van September tot February, beide ingeſlooten, ten drie uuren, na den middag. Die netſt ſchieten, en vooral, die de pen midden in de ſchyf treffen, genieten eenige byzondere eer. Eens 's jaars, in de maanden Juny, July of Auguſtus, ſchieten de Leden ook naar de Paapegaai: 't welk, gemeenlyk, in het Dorp Slooten, gedaan wordt. In dit Collegie, wordt een blaauw vendel, met een' Oranje-blaauwen- witten bovenrand en Stads wapen verſierd, bewaard. De woorden Pro Aris et Focis, dat is, *voor outer en haardſtede*, zyn 'er, in de ſchuinte, van den eenen tot den anderen hoek, in te leezen. Twintig Leden van het Collegie hebben, in 't jaar 1754, ten gebruike van het zelve, eenen fraaijen zilveren Beker doen vervaardigen, die op de twee langſtleevenden der bekoſtigers verſterven moet, en ondertuſſchen in bewaaring blyft van den Kaſtelein der Kloveniers Doele; alwaar de Leden, gemeenlyk eens in 't jaar, eene vriendelyke maaltyd houden. Voor het Collegie, is een Reglement opgeſteld, uit zes en dertig Articulen beſtaande.

Burger-Compagnien.

II.

NIEUWE SCHUTTERY, of BURGER-COMPAGNIEN en KRYGSRAAD.

Oudheid der Burger-Vendelen.

De Amſterdammers, al voor 't jaar 1300, de Graaven van Holland, in hunne Heirvaarten, hebbende moeten dienen (*v*), zo is, gelyk wy, reeds, hebben aangemerkt (*w*), wel te vermoeden, dat zy, in zulke gelegenheden, in orde, en onder bekwaame Hoofdmannen, uitgetrokken zyn. Graaf Willem de IV. bedong, in de Handveſt van den jaare 1342, dat zy hem *dienen* zouden, *tot* zynen *wille*, *naer haere macht* (*x*). En dat deeze dienſt, niet alleen door het Schutters-Gilde, welk, veelligt, toen al was opgeregt, verrigt werdt, is hieruit af te neemen, dat de Stad Hertoge Albrecht, in 't jaar 1398, toen het Schutters Gilde uit niet meer dan omtrent vyf en zeventig man beſtondt, wel drie

(*q*) Dapper *bl.* 441, 447.
(*r*) Reſol. Vroedſch. *N.* 18. 5 *Juny* 1642. *f.* 118.
(*s*) Reſol. Vroedſch. *N Lt.* H. 4 *Oct.* 1672, *f.* 326.
(*t*) Commelin *bl.* 667.
(*u*) Poëzy, II. *Deel*, *bl.* 575.

(3) De Digter Pels (*Gebr. en misbr. des Toneels* bl. 9.) ziende op deeze vernietiging, die, by zynen tyd, voorgevallen was, zegt, dat

— — *de Doelens, om byzond're groote reden,*
In 't énd vervallen zyn met wil der Overheeden.

(*v*) *Zie* Mieris Charterb. II. *Deel*, *bl.* 11.
(*w*) Hier voor, *bl.* 166.
(*x*) *Zie* II. *Deel*, II. *Boek*, *bl.* 109, 113.

BURGER-COMPAGNIEN.

drie honderd gewapenden leveren moeſt, tot den togt naar Friesland (*y*). De krygstogten, die, in 't begin der volgende eeuwe, door de Stad, werden ondernomen, werden, gewiſſelyk, door meer Poorters, dan door de Schutters, bygewoond (*z*). Ook blykt, uit eenen egten brief van den jaare 1421, dat de Poorters, toen reeds, in kommerlyke tyden, der Stede poorten bewaakten (*a*). En in 't oudſte *Pergamenten-Keurboek*, vindt men eene Keur, die, waarſchynlyk, nog eerder gemaakt is, en bewyſt, dat de Poorters, onder twaalf Hoofdmannen, *Waakmeeſters* genaamd, en te gelyk Brandmeesters, de Stad, geregeld, bewaakten (*b*). Wy zullen deeze Keur, die nergens gedrukt is, om haare oudheid en merkwaardigheid, hier invoegen:

Oudſte bekende Keur op het waaken.

VAN DER WAKE.

Item nyement en moet die Stede waken by en zy poirter jof poirters kint ten wair dat t gerechte kende of dat die waecmeeſters kenden elx in hoiren bedrieue dat by dair guet ghenoech toe waire.

Item zo wie dat vp die wake niet en comt alze die wachter derde warue blaeſt ende die wake ghezet wair of die tot wakene gheſet worde ende des nachtes niet al wt en wakede of dat by qualiken wakede die wairs vp v grote. Ende men en zal hem zynre wake des nachts niet ghewairt doen. Mer des andren nachts zo zal hy waken ende inlegghen ter tyt toe dat dat ghelt betaelt is.

Item zo zal een yghelic menſchе by nachte beuſſchelike wanderen ende zo wien dat die wachters of wakers toeſpreken by nachte die zullen him antwoirden by x ß hollns. Ende wairt yemant die dien wachters of den wakers hier om misdede dat zoude men beteren by den gherechte. Ende wairt zake dat die wachters ende wakers yemant gaen liet zy en wiſten wie hy ware dat zoude men him afnemen dats him een ander huede. Tots gherechts prueuinghe.

Item zo zal men kieſen alle iare XIJ *guede knapen der brandmeiſters ende waecmeiſters weſen zullen ende die ſal men dair toe eeden dats te wetene*

Jeerſte drie guede knapen die dat bewaren zullen vptie lantzide alze wintmolenzide nyendyck caluerſtrate byndwyck twiſſchen twien grafften ende voirt in allen ſteghen ende ſtraten vptie lantſide gheleghen.

Item drie guede knapen op die waterzyde alze wintmolenzyde nyendyck caluerſtrate byndwyc ende alle ſteghen ende ſtraten vp tie waterzyde gheleghen.

BURGER-COMPAGNIEN.

Item drie guede knapen vp die lantzyde alze kerczyde ganzoirde grymeneſſe 't keyzerrike ende alle ſteghen ende ſtraten vp tie lantzyde gheleghen.

Item drie guede knapen vp die waterzyde alze kerczyde ganzoirde grymeneſſen ende alle ſteghen ende ſtraten vp tie waterzyde gheleghen.

Ende deſe voirſ. brantmeiſters ende waecmeiſters zullen elcx in horen bedriue bewaren alle dat den brande behoirt by nachte ende by daghe. Ende zo wair zy aen cloppen dair zal men him guedertierliken die dueren vp doen ende laten him bezien allen dat zy zien willen. Ende wat zy dan ghebieden ende den luden hieten doen dat zal een yghelic doen ghelikerwys oft him t ghemeyne gherechte hadt gheboden. Voirt zo zullen die waecmeiſters ende brantmeiſters elcx in horen bedriue alle auonde die wake zetten ende ghebieden. Ende zo wie dat niet en wakede als by ſculdich is te doen dien zullen zy corrigieren. Ende zullen zy hebben der Stede bueten van der wake. Ende zo wie dat deſen brantmeiſters onghehoirſaem wair of die him misdede mit woerden of mit werken dat ſoude weſen in allen ſchyn oft wair vp ten gherechte. Ende dat by den gherechte te beteren. Dit ſal ſtaen tots gherechts prueuinghe.

Uit deeze Keure nu, blykt, onder anderen, klaarlyk, dat de Poorters en Inwooners, zo vroeg reeds, zo wel als de Schutters, de Stad bewaakten. En dat zy ook, nevens de Schutters, ter Heirvaart trokken, blykt, uit deeze woorden van den brief van Schout, Schepenen en Raaden van den jaare 1413, ten behoeve van 't oude Schutters-Gilde, gegeven: *Voort wanneer men eenige Schutteren ſal behoeven in ons liefs Heeren ofte in der Stede reyſe, — ſo ſal 't Gerechte van der Stede den Overmans van der Schutteren te weten doen, hoe veel Schutters dat men tot dier reyſe behoeven ſal,* NA DAT BELOOPE VAN ANDEREN DER STEDE POORTEREN (*c*). Van dien tyd af, leveren de Geſchiedeniſſen der Stad ons menigvuldige voorbeelden uit van het uittrekken, waaken en andere Stedelyke dienſten, door de Poorters, zo wel als door de Schutters, waargenomen, in de vyftiende en zeſtiende eeuwe (*d*). Ook toonen deeze voorbeelden, dat alle deeze dienſten gedaan werden, op byzonder bevel van Burgemeesteren of van 't Geregt.

Uit

(*y*) *Zie* II. *Deel*, II. *Boek*, *bl.* 131.
(*z*) II. *Deel*, III. *Boek*, *bl.* 145, 147, 148.
(*a*) *Zie* II. *Deel*, III. *Boek*, *bl.* 170.
(*b*) Keurb. A. *f.* 21.

(*c*) Handv. *bl.* 139.
(*d*) *Zie* II. *Deel*, III. *Boek*, *bl.* 158. IV. *Boek*, *bl.* 179, 179, 183, 184, 185, 190, 191, 191, 192, 193, 194, 195, 196. V. *Boek*, *bl.* 220. VI. *Boek*, *bl.* 253. VII. *Boek*, *bl.* 284.

Burger-Compagnien.

Uit eene Keure van den jaare 1477, blykt, wyders, dat het bewaaken der Stede, door gehuwde, of ten minſte door huishoudende ingezetenen, geſchiedde. *Een ygelyck*, ſtaat 'er, *die by huus is, ende in der echtſchap is, off huusraet hout, ſal waken onder ſyn hooftmanſcap, daer hy onder geſeten is, alſt hem geſeyt, ende die weet dair off gedaen wart* (*e*).

Ouderdom en getal der waakende Poorteren, van ouds.

De ouderdom der waakende Poorteren wordt, reeds in eene Keure van den zes en twintigſten Juny des jaars 1482, bepaald op niet onder de twintig en niet boven de zeſtig jaaren (*f*). 't Getal der Poorteren, die elken nagt waaken moeſten, was ongelyk, en veranderde, van ouds, gelyk nog heden ten dage, naar tyds gelegenheid. Volgens eene Ordonnantie op het waaken van 't jaar 1481, waakte men toen met vier en twintig man, behalve de hoofdmannen, en de oude waakers (*g*). Doch in 't jaar 1509, werdt de zestiende man uitgeloot, om te waaken (*h*).

Verdeeling der waakende Poorteren in Wyken.

Voorts, was de Stad, al vroeg, verdeeld in eenige wyken, over ieder van welken, een, of ook ſomtyds twee Hoofdmannen waren aangeſteld, die, in laater' tyd, hunne Luitenants, Vendrigs, *Weyffels* of Serjanten, en *vuerders* of *voerders*, onder zig hadden (*i*). In de oudſte my bekende Keure op het waaken, hier voor te boek geſteld, is de Stad in vier wyken verdeeld, twee aan de nieuwe, en twee aan de oude zyde. Ieder wyk hadt toen drie *Waakmeeſters*. Doch in 't jaar 1481, werdt de Stad *an negenen geſet*, dat is, in negen wyken verdeeld, *dair*, gelyk men, in eene *Ordinancie van de huurwaeck ende van de hoefſlach*, leeſt, *elck poirter incoomt ende is* (*k*). De Loopplaatſen en Wagthuizen waren, in het zelfde jaar, zeventien of agttien in getal, onder welken, ook *der Stede huus* was, welk, door de Poorters, in deeze wyk woonagtig, over welken, *die Scout mit den Gerechte Capiteynen* waren, bewaakt werdt (*l*). In 't jaar 1508, verdeelde men de Stad in agt deelen. In ieder deel, waren vier Hoofdmannen geſteld. Doch op de *Plaets*, waakten *die heeren* (*m*). In 't jaar 1512, worden, in eene Keure op het bewaaken der Stede, zeſtien Wagtplaatſen opgenoemd (*n*). Doch in de jaaren 1536 en 1537, vindt men wederom eene verdeeling der Stad in zeven Wyken (*o*). En in 't jaar 1566, werdt de Stad, op nieuws, in zeſtien Wyken verdeeld (*p*).

Burger-Compagnien.

In geval van uittogt op den vyand, waren de waakende Poorters, zonder onderſcheid, verpligt, elk onder zyn Hoofdman, zo dra der Stede klok, tot drie reizen toe, met eene tuſſchenpoozing tuſſchen elke reize, geſlaagen hadt, op de Plaats te verſchynen, en voorts, te trekken, daar 't hun, door de Wethouderſchap, zou bevolen worden (*q*). Wanneer men zulk een' uittogt te gemoet zag, deeden Schout, Burgemeeſteren en Schepenen, vooraf, de monſtering over der Stede Poorters, die, by afgekondigde waarſchuwing, elk op zynen hoefſlag, ontbooden werden, tegen 't uur, dat *Scout, Burgermeeſters en Scepenen* wilden *gaen omme ſcouwen* (*r*). En als de nood drong, kreeg elk, van wege 't Geregt, bevel om, op verbeurte van lyf en goed, uit te trekken, vooral, wanneer zig een Burgemeeſter, of twee Schepenen aan 't hoofd ſtelden (*s*). Zelfs hebben wy, ter zyner plaatſe (*t*), verhaald, dat Burgemeeſteren, Schepenen en Raaden zig, in 't jaar 1521, aan vier deelen geloot hadden, om, des noods, op 't eerſte bevel van den Vorſt, aan 't hoofd der Poorteren, te konnen uittrekken. De oude Keur, die, vermoedelyk, reeds voor 't midden der vyftiende eeuwe, gemaakt werdt, is bekend. *Item, een igelyck Poorter, die geboden wert van der Stede wegen uyt te vaeren daer een Burgermeeſter ende andere van den Gerechte met de bannier of met de wimpel voorvaert, dat hy op ſyn lyf ende goet mede varen ſal, ende doen als hem by den Gerechte bevolen worden ſal* (*u*). En, in 't jaar 1577, werdt, by de Vroedſchap, wel uitdrukkelyk, beſlooten, deeze Keur te onderhouden (*v*). Ook vindt men, dat *Henrik Janszoon Akkerman*, Schepen der Stad, aan 't hoofd eener bende Poorteren, in 't jaar 1475, het beleg van Nuis bygewoond heeft (*w*). Op het jaar 1535, wordt vermeld van twee Schepens, die te gelyk Hoofdluiden der Burgerye waren (*x*).

Burger-Compagnien.

Derzelver uittogt en monſtering.

Hunne kleeding.

Van de Livreije, in welke de Poorters uittrokken, hebben wy, hier voor (*y*), reeds gewaagd. Zy was rood boven en wit onder, zynde twee der drie kleuren uit het wapen der Stad. De Poorters van Dordrecht voer-

(*e*) Keurb. A. *f.* 88 *verſo.*
(*f*) Keurb. A. *f.* 134. *verg. f.* 139.
(*g*) Groot-Memor. N. I. *f.* 327, *verſo.*
(*h*) Keurb. B. *f.* 119.
(*i*) Keurb. F. *f.* 233.
(*k*) Keurb. A. *f.* 116.
(*l*) Groot-Memor. N. I. *f.* 324 *verſo.* en Bylaagen, Lt. D.
(*m*) Keurb. B. *f.* 104 *verſo.*
(*n*) Keurb. D. *f.* 1.
(*o*) Keurb. E. *f.* 25 *verſo*, 27.
(*p*) Keurb. F. *f.* 211 *verſo.*
(*q*) Keurb. A. *f.* 104 *verſo.*
(*r*) Keurb. A. *f.* 117 *verſo.* *Zie ook* II. *Deel*, VI. *Boek*, *bl.* 253.
(*s*) Keurb. A. *f.* 119. Groot-Memor. N. I. *f.* 137.
(*t*) *Zie* II. *Deel*, V. *Boek*, *bl.* 219.
(*u*) Handv. *bl.* 139.
(*v*) Reſol. Vroedſch. N. 3. 7 *Aug.* 1577.
(*w*) *Zie* II. *Deel*, III. *Boek*, *bl.* 158.
(*x*) II. *Deel*, VI. *Boek*, *bl.* 243.
(*y*) *Bladz.* 165.

BURGER-COMPAGNIEN.

voerden, om de zelfde reden, dezelfde Livreije, als zy ten ſtryde trokken (z). Men vindt ook, dat, ſomtyds, aan de Poorters, wanneer zy zig alleenlyk vaardig hielden om uit te trekken, een ſtuiver, en als zy daadelyk uittrokken, vyf ſtuivers 's daags beloofd is (a). Ook is 'er blyk, dat zy, in de vyftiende eeuwe, reeds in oproerige Steden, in bezetting gelegd zyn (b).

Verandering in de Burgervendelen, ten tyde der Spaanſche Beroerten.

Tot hiertoe, hebben wy de waakende en uittrekkende Poortery, welke men, ſedert, *Burgervendelen* en *Burger-Compagnien* genoemd heeft, beſchouwd, zo als dezelve beſtondt, tot op den tyd der Spaanſche beroerten, die groote verandering in dezelve te wege bragten, welke wy nu moeten aanwyzen. In February des jaars 1567, maakte het Geregt eene Ordonnantie op het bewaaken der Stede, zo wel door de *Buyrwacht*, of Burgerwagt, gelyk men nu ſpreekt, als door de drie Schutteryen, en door de Stads Soldaaten, die, kort te vooren, waren aangenomen. De Stad was toen verdeeld in zeven *Quartieren*, of Wyken. In ieder Wyk, waren twee Kapiteinen der Buurwagt, die hunne mindere Officiers onder zig hadden. De Buurwagt waakte, op zeſtien byzondere hoeſſlagen. De zeventiende, zynde het Zegelhuis op 't Stadhuis, werdt, alle nagten, bewaakt, door drie rotten Schutters, een uit elke Schuttery. Een uit de Burgemeeſteren, Schepenen, of Raaden hadt hier ook de wagt, en ontving en bewaarde de ſleutels der poorten, die hy, des morgens, gehouden was te openen, in 't byzyn van twaalf of vyftien Schutters. De zeſtien hoeſſlagen, onder welken de hoofdpoorten, of de toorens naaſt aan dezelven, begreepen waren, werden, by nagt, bewaakt, door de Buur- of Burgerwagt, onder derzelver Kapiteinen. By dage, werden, in dien zorgelyken tyd, de hoofdpoorten, door drie Schutters uit elke Schuttery, en agt ſoldaaten; de kleine poorten, door een' Schutter uit elke Schuttery, en twee of drie ſoldaaten, en de boomen, door drie Schutters en drie ſoldaaten, by dage, en zes ſoldaaten, by nagt, bewaakt. De Buurwagt waakte, wyders, van tien uuren des avonds, tot aan 't luiden der Poortklok des ogtends toe (c). Alle welke byzonderheden wy ontleenen uit twee Ordonnantien op de Wagt van den zes en twintigſten February en den derden Maart des jaars 1567, die, uit laſt van den Stadhouder, Willem den I., Prinſe van Oranje, gemaakt waren. Doch deeze ſchikkingen hielden naauwlyks drie maanden ſtand. De vrees voor de naderende vervolging deedt de Schutters verloopen. In May, werdt de Stad genoodzaakt, Spaanſche bezetting in te neemen; waarna de gantſche Burgery ontwapend werdt (d). In Maart des jaars 1568, werdt aan de Gilden nog toegelaaten, eenen plegtigen ommegang by te woonen, met waskaarſen in de hand; doch zy mogten trom noch pyp gebruiken (e). In April, beſloot de Vroedſchap egter, twee Poorters te ſtellen in de hoofdpoorten, om aantekening te houden van de inkomende Vreemdelingen (f). En in May, vondt men geraaden, baſſen te leggen op de nieuwe brugge, en op de poorten, en die, door twee uit de Raaden, en twee of meer uit de Burgerye, te doen bewaaren (g). Aan deeze voorbereidſels, beſpeurde men, dat het oogmerk was, de Burgerwagt wederom op te regten; waartoe, in October, beſlooten werdt (h). Zy beſtondt, uit een zeker getal van uitgekooren Poorters, die onder negen Kapiteinen ſtonden, en den naam van *geëligeerde Burgers* kreegen. Men vindt, dat zy, in 't jaar 1572, en ſedert, de poorten en boomen bewaakt hebben (i). Doch de Roomſche Regeering verliet zig, voornaamlyk, op de ſoldaaten, die zy, van tyd tot tyd, in Stads dienſt nam. In de handeling over de Satisfactie, werdt, van de Staatſche zyde, gedrongen, op het herſtellen der drie Schutteryen, waarin de Wethouderſchap, die liever gezien zou hebben, dat men, boven de negen vendelen *geëligeerde Burgers*, geene anderen aanname, eindelyk, bewilligen moeſt. Naderhand, ſtondt men 'er, van de zyde des Prinſen van Oranje, zo wel als van die der Staaten, ook op, dat de drie vendelen Schutters tot zes gebragt werden (k): en 't verſchil hierover gaf gelegenheid tot de verandering der Regeeringe, in 't jaar 1578; gelyk wy, elders (l), omſtandiger verhaald hebben.

BURGER-COMPAGNIEN.

Opregting van elf Burgervendelen.

De nieuwe Wethouderſchap maakte, terſtond, eene Ordonnantie op de Schutteryen, die, naderhand, in eenige opzigten, verandering onderging (m). Doch in October des jaars 1579, werden 'er nieuwe Burgervendelen opgeregt, naar 't getal der Wyken, waarin de Stad toen verdeeld werdt, zynde elf

(z) *Zie* BALEN Dordrecht, *bl.* 799.
(a) Keurb. B. *f.* 98.
(b) Keurb. A. *f.* 126. *en* hier voor, II. *Deel*, IV. *Boek*, *bl.* 181.
(c) Keurb. F. *f.* 229 *verſo*, 233.
(d) Keurb. F. *f.* 241 *verſo*, 244, 248.
(e) Reſol. Vroedſch. *N.* 2. 1 *Maart* 1568. *f.* 95.
(f) Reſol. Vroedſch. *N.* 2. 24, 27 *April* 1568. *f.* 69 *verſo*, 97.
(g) Reſol. Vroedſch. *N.* 2. 2 *May* 1568. *f.* 97 *verſo*.
(h) Reſol. Vroedſch. *N.* 2. 12 *Octob.* 1568. *f.* 105.
(i) Reſol. Vroedſch. *N.* 2. 29 *May* 1572. *f.* 215 *verſo*. *N.* 3. 3 *Jan.* 1577. Keurb. G. *f.* 59 *verſo*.
(k) II. *Deel*, IX. *Boek*, *bl.* 351, 351, 352, 361, 366.
(l) II. *Deel*, IX. *Boek*, *bl.* 367 *enz.*
(m) Keurb. G. *f.* 153 *verſo*, 155 *verſo*, 164.

Burger-Compagnien.

elf in alles. Ieder Wyk hadt zynen *Wykmeester*, gelyk de Burger-Kapiteinen toen genoemd werden, Luitenant en drie Bevelhebbers (*n*). Doch Willem de I., Prins van Oranje, in de Lente des volgenden jaars, in Amsterdam gekomen zynde, maakte eene nieuwe schikking op de Burgervendelen; in gevolge van welke, de drie Schutteryen onder eenen Kolonel, en de elf Wyken onder den zelfden, te weeten den Oud-Burgemeester *Willem Bardes*, als Opper-Kolonel, gesteld werden. Voorts, stonden de vyf Wyken aan de oude zyde onder den Kolonel, *Cornelis Florisszoon van Teilingen*, Oud-Burgemeester, en de zes Wyken aan de nieuwe zyde onder den Kolonel, *Jan Jacobszoon Huydecoper*, Raad. 't Geregt maakte, by raade van Burgemeesteren en zes en dertig Raaden, eene Ordonnantie voor deeze vendelen, onder welken, niemant onder de agttien of boven de zestig jaaren opgetekend werdt (*o*): by welke Ordonnantie, het verwyzen in de boeten, op het overtreeden derzelve gesteld, gelaaten werdt aan het *Collegie van Kolonellen en Kapiteinen*, sedert den *Krygsraad* genaamd, die ook tot hegtenis, en, voor zekeren tyd, tot te bier en te brood leggen mogten veroordeelen, blyvende alle verdere Lyfstraf, zo wel als het veranderen en vermeerderen der Ordonnantie, ter beschikkinge van myne Heeren van den Geregte; uitgenomen dat de vergrypingen, *de Wacht*, *Tocht ofte 't ghene daeraen kleeft aengaende*, door den Krygsraad, naar bescheidenheid en gelegenheid van zaaken, zou mogen worden gestraft (*p*). De Opper-Kolonel en deszelfs Luitenant, die in den jaare 1580 werden aangesteld, hebben geene opvolgers gehad. Alleenlyk, heeft de Krygsraad, in 't jaar 1672, over ieder Regement een Luitenant en een Majoor aangesteld; die, nog in 't jaar 1673 (*q*); doch, na dien tyd, niet meer gevonden worden. De Ordonnantie van den jaare 1580 is, in de jaaren 1594, 1618, 1651, 1659, 1669, 1672, en eindelyk, in 't jaar 1681, by myne Heeren van den Geregte, met advis van den Krygsraad, veranderd en vernieuwd geworden (*r*). De laatste Ordonnantie wordt nog, in de meeste opzigten, gevolgd: en wy zullen ons, beneden, van dezelve bedienen, in het beschryven van den tegenwoordigen staat der Burger-Compagnien en des Krygsraads.

Ordonnantie voor dezelve.

Vermeerdering van 't

De elf Burgervendelen, die, in 't jaar 1580, waren opgeregt, en die, sedert, wederom tot negen schynen gebragt geweest te zyn, werden, in 't jaar 1613, ter gelegenheid van de naastlaatste Vergrootinge der Stad, tot dertien vermeerderd: en in 't jaar 1622, op agt en twintig gebragt (*s*). Op dit getal, zynze gebleeven, tot in 't jaar 1650, wanneer zy, door Burgemeesteren, als daartoe door de Vroedschap gemagtigd zynde, by raade van Kolonellen en den Krygsraad, tot op vier en vyftig, vermeerderd werden (*t*). In May des jaars 1672, besloot de Vroedschap de Burger-Compagnien op 't getal van agt en veertig te brengen (*v*). Doch ik twyfel, of dit besluit uitgevoerd werdt. Immers, in Juny daaraan, nam de Vroedschap een besluit, om drie Compagnien te voegen by de vier en vyftig (*w*): welke drie, wat laater, door den Krygsraad, tot zes Compagnien werden gebragt (*x*); zo dat 'er toen, in alles, zestig Compagnien waren. Doch in 't jaar 1681, werdt dit getal wederom op vyftig verminderd (*y*): in welken staat, het omtrent drie jaaren bleef, wanneer het, by den Krygsraad, wederom op het voorig getal van zestig gebragt werdt (*z*), waarop het, sedert, gebleeven is. In de strekking der Wyken, die, in 't jaar 1634, naauwkeurigly, bepaald werdt (*a*), kwam, in 't volgende jaar, en in 't jaar 1701, eenige verandering: ook nog, in laater' tyd; doch men heeft zig, in de voornaamste opzigten, gehouden aan de oude schikking.

Burger-Compagnien. getal der Burger-Compagnien.

De Burger-Compagnien hebben der Stede, van tyd tot tyd, dezelfde dienſten gedaan, als de Poorters en Schutters van ouds. In oorlogstyden, zyn zy, dikwils, uitgetrokken, om de grensplaatsen van Holland, of van de andere vereenigde Provincien te bewaaren, terwyl de gewoonlyke bezettingen te velde lagen; gelyk wy, meermaalen, in de *Geschiedenissen* der Stad, hebben aangetekend (*b*). Ook vindt men 'er menigvuldige voorbeelden van, in de *Stads Registers* (*c*). Doch, somtyds, heeft men zig ook, om gewigtige redenen, van het uitzenden eeniger Burger-Compagnien verschoond; gelyk, onder anderen, in 't jaar 1624, ter oorzaake der ziekte en sterfte hier ter Stede, geschied is (*d*). Burgemeesteren, door de Vroedschap ge-

Dienst der zelven.

(*n*) Keurb. *G. f.* 203 *verso.*
(*o*) Handv. *bl.* 142.
(*p*) Handv. *bl.* 146.
(*q*) Resol. Krygsr. *N.* II.
(*r*) Handv. *bl.* 146, 148, 150, 154, 157, 160, 161.
(*s*) Aantek. *van* Schep. G. Schaep Pietersz. *N.* 3. *f.* 27 *verso*, 29 *verso.*
(*t*) Resol. Vroedsch. *N.* 20. 2, 19 *Sept.* 1650. *f.* 112, 119. Handv. *bl.* 150.
(*v*) Resol. Vroedsch. *Lt.* H. 3 *May* 1672. *f.* 45.
(*w*) Resol. Vroedsch. *Lt.* H. 13 *Juny* 1672. *f.* 63.
(*x*) Resol. Krygsr. *N.* II. 2 *July* 1672. Handv. *bl.* 161.
(*y*) Resol. Vroedsch *Lt.* N. 22 *April* 1681. *f.* 325.
(*z*) Resol. Krygsr. *N.* III. 21 *Febr.* 10 *May* 1684. Handv. *bl.* 165.
(*a*) Resol. Krygsr. *N.* III. *en N.* IV. *in 't begin.*
(*b*) II. *Deel*, XV. *Boek*, *bl.* 529. XX. *Boek*, *bl.* 657 *enz.*
(*c*) Resol. Vroedsch. *N.* 13. 10 *Sept.* 1622. *f.* 133 *verso.* *N.* 15. 13 *Febr.* 9 *Juny* 1625. *f.* 70 *verso*, 94 *verso.* *N.* 16. 26 *July* 1629. 6 *Aug.* 1632. *f.* 99 *verso*, 232. *N.* 17. 27 *Aug.* 1633. *f.* 19.
(*d*) Resol. Vroedsch. *N.* 14. 21 *Sept.* 1624. *f.* 238 *verso.*

BURGER-COMPAGNIEN.

gemagtigd, ſtelden, gemeenlyk, ook in de zeventiende eeuwe, gelyk van ouds, nevens den Krygsraad, orde, op het uittrekken der Burger-Compagnien; 't welk, onder anderen, uit een beſluit der Vroedſchap van den jaare 1629, blyken kan (*e*). Wyders, is de Stad, altoos, by nagt, en, in zorgelyke tyden, ook by dage, door de Burger-Compagnien, bewaakt; gelyk nog tegenwoordig geſchiedt. In 't optrekken, vooral ter gelegenheid der inhaalinge van doorlugtige Perſoonaadjen, hebben zy zig, niet minder dan de Schutters en Poorters van ouds, gekweeten: hoewel, reeds in 't jaar 1651, by de Vroedſchap, verſtaan is, de *Parade* of het optrekken der Burgerye, by winter-avond, als aanleidelyk tot tydverzuim en overdaad, te doen ophouden (*f*). De Burger-Officieren hebben zig, wyders, nu en dan, ook tot byzondere Stedelyke dienſten laaten gebruiken: als, tot eene opſchryving van alle de ingezetenen (*g*), of van zulken, die in de Quohieren van zekere gemeene laſten moeſten gebragt worden (*h*); of van de weerbaare manſchap (*i*); of van de nieuwe gebouwen (*k*); of van de huuren der huizen (*l*); of van de hoeveelheid der Graanen (*m*); of tot het doen eener Collecte voor ſlaaven (*n*); of tot invordering van een Haardſtedegeld (*o*), of, laatſtelyk, in de jaaren 1747 en 1748, tot den ontvangſt der liberaale gifte (*p*). Ook helpen zy, jaarlyks, in September, den algemeenen brandſchouw doen.

Tegenwoordige ſtaat der zeſtig Burger-Compagnien.

Wy komen nu tot de beſchryving van den tegenwoordigen ſtaat en regeering der BURGER-COMPAGNIEN, die, na dat de drie Schutteryen, welken, in de plaats der voorigen, in 't jaar 1578, waren opgeregt, in 't jaar 1580, met dezelven vereenigd geworden waren, veeltyds, de *Schuttery* genoemd zyn; gelyk de Leden deezer Compagnie, gemeenlyk, *Schutters* genoemd worden; zo als wyze, in 't gevolg, ook noemen zullen, ſchoon zy, t'eenemaal, van de oude Schutteryen onderſcheiden zyn, en, voor 't jaar 1580, buiten de Schutteryen, en geheel op zig zelven, beſtaan hebben.

De Burger-Compagnien zyn, gelyk wy reeds hebben aangemerkt, tegenwoordig, *zeſtig* in getal, die in *vyf* REGEMENTEN, ieder van *twaalf* Compagnien, verdeeld zyn, welken, naar de kleuren der Vendelen van elk Regement, het ORANJE, GEEL, BLAAUW, WIT en GROEN-REGEMENT genaamd worden. In 't jaar 1672, werden zy in zes Regementen verdeeld, ieder van tien Compagnien, wordende het zesde het *purpuren* Regement genaamd. Doch dit purpuren Regement werdt, in 't jaar 1681, wederom te niet gedaan: terwyl de vyf anderen in wezen bleeven, en op twaalf Compagnien ieder gebragt werden (*q*). Over deeze vyf Regementen zyn, tot in 't jaar 1748, *twee Kolonellen* geweeſt, een over de wyken aan de oude, en een over de wyken aan de nieuwe zyde, overeenkomſtig met de Ordonnantie, in 't jaar 1580, op laſt van Prinſe Willem den I., gemaakt. Doch in 't jaar 1748, heeft zyne Hoogheid WILLEM DE IV., eene buitengewoone verandering maakende in den Krygsraad, goedgevonden, over ieder Regement, een' Kolonel, en dus, in 't geheel, *vyf* KOLONELLEN aan te ſtellen. Wyders, heeft elke Compagnie of Vendel zynen KAPITEIN, LUITENANT, Vendrig en drie Serjanten. De VENDRIGS, die, doorgaands, ongehuwd zyn, zyn, zo dra zy trouwen, ontſlaagen van ter Wagt te komen, ten ware zy tot Luitenant of Kapitein verkooren werden (*r*). De SERJANTEN moeten, in de Wyk, waarin zy dienen, woonagtig zyn (*s*): 't welk, voormaals, en zelfs tot in 't jaar 1700 toe, ook, omtrent de Kapiteinen, Luitenants en Vendrigs, plagt te worden in agt genomen. Voorts, is ieder Compagnie in *drie* CORPORAALSCHAPPEN verdeeld, die elk hunnen Serjant, en mindere Officieren hebben, te weeten, een' *Kapitein des Armes*, een' *Corporaal*, en eenige *Adelborſten*, *Landspaſſaaten* en *Aſſiſtenten*. Onder de Adelborſten of Adels van ieder Corporaalſchap, is een *Ontvanger* van de boeten, en een *Schryver*, die aantekening houdt van de Schutters, die ter Wagt komen, of weg blyven. De *Kapiteins des Armes* voeren bevel over hun Corporaalſchap, in afzyn der Serjanten: de andere Officiers, over kleiner getal van manſchap. In 't jaar 1672, werdt de manſchap, onder de zeſtig Compagnien behoorende, op tien duizend gerekend (*t*). En zy zal, vermoedelyk, tegenwoordig, ook niet veel ſterker van getal zyn. In 't gemeen, rekent men, door een, niet veel boven de honderd man waakende Schutters, in elke Compagnie. De overigen zyn, alleenlyk by buitengewoone gelegenheden, verpligt, de wagt waar te neemen.

BURGER-COMPAGNIEN.

Jaar-

(*e*) Reſol. Vroedſch. *N.* 16. 26 *July* 1629. *f.* 99 *verſo.*
(*f*) Reſol. Vroedſch. *N.* 20. 8 *Sept.* 1651. *f.* 181.
(*g*) Reſol. Vroedſch. *N.* 16. 1 *Nov.* 1630. *f.* 167 *verſo.*
(*h*) Reſol. Krygsr. *N.* II. 13 *July* 1672.
(*i*) Reſol. Krygsr. *N.* IV. 8 *Aug.* 1747.
(*k*) Reſol. Krygsr. *N.* I. 8 *April* 1655.
(*l*) Reſol. Krygsr. *N.* IV. 11 *Octob.* 1730.
(*m*) Reſol. Krygsr. *N.* IV. 22 *Oct.* 11 *Nov.* 1698.
(*n*) Reſol. Krygsr. *N.* I. 15, 22 *Aug.* 1663. *N.* III. 15, 27 *Sept.* 1681.
(*o*) Reſol. Krygsr. *N.* I. 12 *Febr.* 1666.
(*p*) Groot-Memor. *N.* XI. *f.* 64 *enz.*
(*q*) Reſol. Krygsr. *N.* II. *en N.* III.
(*r*) Handv. *bl.* 167.
(*s*) Handv. *bl.* 167.
(*t*) *Zie* II. *Deel*, XIX. *Boek*, *bl.* 632.

Burger-Compagnien.

Aanneeming der Schutteren.

Jaarlyks, kort na Maydag, zynde den gewoonlyken Verhuistyd, doen de Kapiteinen, van de mindere Officiers verzeld, elk in zyne Wyk, omschryving van nieuwe Schutters. Zy mogen, volgens de Ordonnantie van den jaare 1681, niemant, zelfs geene Advokaaten, Procureurs of onderhoorigen aan de Brandspuit (*u*), welke laatsten, nogtans, in den jaare 1688, door Burgemeesteren, wagtvry verklaard zyn (*v*), verschoonen, dan die ongezond, of magteloos, of jonger dan agttien, of ouder dan zestig jaaren zyn, of, wegens hunne geloofsgezindheid, zwaarigheid maaken in 't wapenvoeren. Alle deeze uitgezonderden worden egter opgetekend, en, zo zy niet onvermogend geagt worden, op een maandgeld gesteld; 't welk zy, zo wel als de huishouden de Weduwen en Dogters, jaarlyks, tot verval van een gedeelte der onkosten van den Krygsraad, moeten opbrengen. Zulk een maandgeld betaalen ook alle de onderhoorigen aan 't Stadhuis, die, by eene Resolutie van den Oud-Raad van Burgemeesteren, vry verklaard zyn van in persoon te waaken (*w*). De Provoosten, die door den Krygsraad worden aangesteld, en vyf in getal zyn, naar 't getal der vyf Regementen, zyn verpligt, naauwkeurige aantekening te houden, zo wel van de Schutters in elke Compagnie, byzonderlyk van zulken, die op een jaarlyksch wagtgeld zyn gesteld, om van de gewoone togten en wagten vry te zyn, en daarom *Contribuanten* genaamd worden; als van de bovengemelde uitgezonderde Persoonen, die gerekend worden, *onder den Krygsraad* te *behooren*. Het Wagtgeld, welk deezen en de voorgemelde *Contribuanten* betaalen moeten, plagt, door de Provoosten, of door de Knegts van den Krygsraad, opgehaald te worden (*x*). Het is, reeds in 't jaar 1500, ingevoerd geweest (*y*); en werdt, al van ouds, en nog tegenwoordig, betaald, op een *Assignatie* der Heeren Rekenmeesteren deezer Stede (*z*). Het wordt, thans, ingevorderd door eenen *Ontvanger*, die, door Burgemeesteren, wordt aangesteld (*).

Onderhoorigen aan den Krygsraad.

Contribuanten.

Wagtvryen.

Voorts, moeten de Kapiteinen ook, in 't omschryven, voorbygaan alle zulken, die, by byzondere vergunning van Burgemeesteren, wagtvry verklaard zyn. Zodanigen zyn de Regenten der Godshuizen, die daadelyk dienen, en zulks byzonderlyk verzoeken, mids zy geene Kapiteinen of Luitenanten zyn. En onder deezen, zyn de Regenten van het Zyde-Windhuis en de Regenten van het Spinhuis en nieuwe Werkhuis, ook de Diakenen der Gereformeerde Nederduitsche Gemeente, zo lang zy in daadelyken dienst zyn, in't byzonder, wagtvry verklaard: voorts, de Professoren in de Doorlugtige Schoole, en derzelver Leerlingen, by byzondere vergunning van Burgemeesteren van den vyfden July des jaars 1668; de Predikanten der Gereformeerden, Lutherschen, Remonstranten en Doopsgezinden; de Doctoren en Chirurgyns der Nederduitsche en Walsche Gemeenten; de Chirurgyns van 't Gasthuis; de Stads roedraagende Boden, de Koorenmolenaars, mids zy in hunne molens woonen, en de Suppooften van de Bank van Leeninge; doch deeze laatsten moeten wagtgeld betaalen (*a*). Wyders, mogen de Kapiteins, in 't algemeen, geene Schutters van de Wagt ontslaan, dan met bewilliging van den Krygsraad (*b*).

Burger-Compagnien.

De opgetekenden tot Schutters mogen niet onder de byzondere vendels worden geplaatst, dan na dat zy den gewoonlyken *Schutters-eed* hebben afgelegd voor den Krygsraad, die daartoe, kort na de optekening, op de Krygsraads-Kamer, op 't Stadhuis, byeenkomt; en voor welken, elk, ontbooden zynde, gehouden is te verschynen (*c*). De eed geschiedt op de jongste Ordonnantie van den tienden October des jaars 1681, en luidt aldus:

Schutters-eed.

Gy zweert alle de Pointen en Articulen, in de Ordonnantie van de Schuttery vervat, te onderhouden en naar te komen, op de poene, in dezelve Ordonnantie begreepen, en voorts de hooge Overheid en Regeering des Lands van Holland, deeze goede Stede, de Magistraaten en Regeerders derzelve, onder uwe Kapiteinen, gehouw en getrouw te zyn. Dat gy, waar dezelve, of eenigen uit den Raade u voortrekken, volgen zult conform de oude Privilegien deezer Stad, deeze goede Stede, en de Magistraaten derzelve in haare Privilegien en Geregtigheden, na uw uiterste vermogen, helpen voorstaan, voor alle verraad en kwaad, dat gy verneemt, terstond, getrouwelyk waarschuwen, en de Burgers en Inwooners van dien, voor allen geweld en overlast, midsgaders tegen alle vyanden des gemeenen Lands, met lyf, goed en bloed, beschermen zult.

Zo waarlyk helpe u God almagtig!

Wy hebben, op zyne plaats (*d*), verhaald, hoe eenige Schutters, in 't jaar 1628, en niet 1618, ven.

Verklaaring van den zel-

(*a*) Handv. *bl.* 165, 166, 167.
(*b*) Handv. *bl.* 162.
(*c*) Handv. *bl.* 169.
(*d*) II. *Deel*, XIV. *Boek*, *bl.* 499 *en.*

(*u*) Handv. *bl.* 161.
(*v*) Groot-Memor. *N.* VII. *f.* 200.
(*w*) Resol. *van den* Oud-Raad van Burgemeest. *van* 29 *Jan.* 1729. *f.* 67 *verso.* *Verg.* Resol. *van* 5 *Juny* 1651.
(*x*) Handv. *bl.* 163, 168, 169.
(*y*) Keurb. B. *f.* 46, 48 *verso.*
(*z*) Groot-Memor. *N.* II. *f.* 177.
(*) Resol. *van den* Oud-Raad van Burgem. *van* 8 *July* 1654. *f.* 65.

BURGER-COMPAGNIEN.

1618, gelyk COMMELIN (*e*), en veelen uit hem, geſchreeven hebben, meenden, dat deeze eed hen niet verbondt, om de Remonſtranten te beſchermen, tegen openbaar geweld. Doch uit de uitlegging, die de Wethouderſchap, in 't begin des jaars 1629, van den zelven gaf, is veeleer het tegendeel af te neemen. Zy verklaarde, naamlyk, dat de getrouwheid aan de Magiſtraat en de Regeerders, waartoe de Schutters zig verbonden, inſloot „ de handhaaving van deezer „ Stede Privilegien, en de beſcherming der „ Burgeren en Inwooneren, tegen allen ge„ weld en overlaſt (*f*): 't welk ook, met zo veele woorden, in den tegenwoordigen Schutters-eed gelezen wordt.

Orde op het waaken der Burger-Compagnien, by nagt.

't Voornaamſte werk der tegenwoordige Burgervendelen beſtaat in het bewaaken der Stad by nagt: 't welk, in tyden van ruſt, gelyk de tegenwoordige, geſchiedt, door vier vendelen te gelyk, die, om den vyftienden nagt, en dus vyf en twintig reizen in 't jaar, waaken moeten. De dagwagten zyn, by voorraad, opgeſchort. Ieder Vendel of Compagnie heeft zyne hoofdwagt, zynde dezelven, op het Stadhuis; boven de Antonis-waag, op de nieuwe Markt; boven de Weſterhal, op de Keizersgraft; en boven de Reguliers-waag, op de Botermarkt. De Schutters, die de Wagt hebben, moeten, des avonds, met hun geweer, volgens de Ordonnantie, voor agt uuren, hoewel 't, gemeenlyk, vooral des zomers, een weinig laater wordt, op de Hoofdwagt, verſchynen; waarna hunne naamen, door den Corporaal, of eenen der mindere Officieren, in deszelfs plaatſe, opgelezen worden. Zy gaan, vervolgens, voorby den Kapitein, Luitenant of Vendrig, een van welken gehouden is, op de Hoofdwagt te komen, en te blyven waaken. De Serjanten moeten de Hoofd- en Bywagten, insgelyks, waarneemen. Na 't opleezen der naamen,

Schildwagt.

wordt de Hoofdwagt bezet, en eene *Schildwagt* voor dezelve geplaatſt. Voorts, worden ook de bypoſten, die wy, elders (*g*), byzonderer beſchreeven hebben, voorzien. Niemant mag van de Wagt gaan, voor dat zy afgeſlaagen is, dan met byzonder verlof van den Hoofd-Officier. Elke Schutter moet op Schildwagt ſtaan; ronde helpen doen, of mede trekken, daar 't hem, door den Officier, bevolen wordt. De Schildwagt mag niemant doorlaaten, al ware hy ook van zyne eigen Compagnie of Corporaalſchap. Doch zo iemant, of eenigen, voorgeevende de ronde gedaan te hebben, begeeren, binnen te gaan, moet hy den Corporaal roepen, die hen, zo zy 't Woord hebben, binnen laat, en anders afwyſt. 't *Woord* of de leuze wordt, alle dagen, aan Burgemeeſters Kamer, of aan 't huis van den voorzittenden Burgemeeſter, gehaald door den Hoofd-Officier der Stads bezettinge, de wagt hebbende, die zorg draagt, dat het, door den *Woordſchryver*, wien, in 't jaar 1710, eene wedde van honderd en vyftig guldens 's jaars toegelegd is (*h*), in beſlooten briefjes, gebragt wordt ten huize der vier Burger-Kapiteinen, die, den volgenden nagt, de Wagt hebben. Zy geeven 't, vervolgens, alleen aan zulken, die 't noodig hebben, met naame aan de Adelborſten, die de *Ronde* moeten doen. Zo lang 'er een genoegzaam getal van Schutters aan de Hoofdwagt blyft, trekt 'er maar één Adelborſt, aan 't hoofd van eenige Schutters, uit, tot het doen der ronde aan alle de Wagthuizen, alwaar hy zynen naam tekent; vervolgens, verſlag van zyn wedervaaren doende aan de Hoofdwagt. De *Tromſlaagers*, die, voormaals drie; doch, ſedert het jaar 1681, by elke Compagnie, twee in getal (*i*), en ten minſten agttien jaaren oud moeten zyn, moeten, op of omtrent den middag, wanneer hunne Compagnie, den volgenden nagt, waaken moet, zulks, door de gantſche Wyk, omſlaan en uitroepen, en tegen 't aanbreeken van den volgenden dag, of met het luiden der Poortklok, verſchynen voor de Hoofdwagten, daar zy de *reveille* ſlaan, en vervolgens mede trekken, tot het openen der Poorten: 't welk, tegenwoordig, in deezer voege, toegaat. De Poorten, des avonds, ten half tien uuren, door de Poortiers, in tegenwoordigheid van het Hoofd der waakende Schutteren aldaar, geſlooten zynde, worden de ſleutels derzelven, door eenen ſoldaat der bezettinge, verzeld van eene wagt van Schutteren, gedraagen naar de Hoofdwagt op 't Stadhuis, en aldaar, nevens de ſleutels der Boomen, die niet door eene Burgerwagt worden gebragt, gelegd in eene Kiſt, waarvan de ſleutel, aan 't huis van den voorzittenden Burgemeeſter, bewaard wordt. Deeze ſleutel wordt, door twee Adels, van 't Stadhuis afgezonden, voor 't aanbreeken van den dag, van daar wederom afgehaald: waarna de ſleutels der Poorten en Boomen uit de kiſt genomen, en overgegeeven of gezonden worden aan de Hoofd- en Bywagten, aan welken het openen der Poorten en Boomen aanbevolen is. Het Corporaalſchap, welk op 't Stadhuis de wagt heeft, opent de Haarlemmer Poort. De Raampoort wordt

BURGER-COMPAGNIEN. Woord of Leuze. Ronde. Tromſlaagers. Sluiten en openen der Poorten en Boomen.

(*e*) *Bladz.* 819 *Aant. a.*
(*f*) II. *Deel*, XIV. *Boek*, *bl.* 505.
(*g*) III. *Deel*, I. *Boek*, *bl.* 49.
(*h*) Reſol. *van den* Oud-Raad van Burgemeeſt. *van* 30 *July* 1710. *f.* 30 *verſo.*
(*i*) Reſol. Vroedſch. *Lt.* N. 14 *April* 1681. *bl.* 225. Reſol. Krygsraad, N. III.

Burger-Compagnien.

wordt geopend, door het Corporaalſchap, welk, boven 't Nieuwe-zyds-Heeren Logement, waakt, en de ſleutels van 't Stadhuis haalt. Het Corporaalſchap aan den Kampersteiger en deszelfs Bypoſt aan de Peperſtraat openen de houten Poort by de plaats der gewezen oude Stads Herberge, en de nieuwe-Stads-herbergs-Boom. Het Corporaalſchap op de S. Antonis-Waag opent de Weesper Poort, en zendt, van daar, een' Adelborſt, met drie of vier man en de ſleutels, af, tot opening der Muider Poorte. Het Corporaalſchap op de Reguliers-Waag opent de Utrechtſche Poort, en zendt, insgelyks, een Adelborſt en twee of drie man af tot opening der Weteringspoort. Het Corporaalſchap op de Weſterhal opent de Leidſche Poort. En het Corporaalſchap, welk, uit dezelfde Compagnie, in de Haarlemmer Poort waakt, van daar, des avonds, eenige manſchap hebbende afgezonden, om de Zaagmolenspoort te ſluiten; wordt dezelve, des morgens, wederom geopend, door eenige manſchap uit het Corporaalſchap, welk, van het Stadhuis, tot opening der Haarlemmer Poorte, afgezonden wordt (*k*). De ſleutels der kiſten met kruid en lood, die op de Hoofdpoorten moeten gevonden worden, zyn, by dage, in bewaaringe der Provooſten, dieze, des avonds, op de Hoofdwagten, aan de Officieren, die aldaar 't opperbevel hebben, ter hand ſtellen.

Dienſt der Schutteren, by oproer en brand.

In geval van onraad of oproer, moeten de Schutters, op 't ſlaan van der Stede klok, of 't roeren van de trom, in hun volle geweer, zynde thans een ſnaphaan, patroontas en degen, verſchynen, voor de wooning van den Vendrig, om van daar te trekken, daar 't hun, door den Kapitein of eenen der mindere Officieren, in deszelfs plaatſe, gebooden wordt. De gewoonlyke Loopplaatſen of *Rendevous* der vyf Regementen zyn, tegenwoordig, voor het Oranje-Regement, langs de Texelſche kaai, tuſſchen de Spaarnedammer en nieuwe Brug; voor het geel Regement, op de Weſtermarkt; voor het blaauw Regement, op de Reguliers- of Botermarkt; voor het wit Regement, op den Dam, en voor het groen Regement, op de Heerenmarkt, zynde het Plein van het gewezen Weſtindiſch-Huis. By ongeval van brand, moet de Wyk, of ten minſte het huis, daar de brand ontſtaan is, door eene of twee der naaſte Compagnien, bezet worden, om den noodeloozen toevloed van volk, en 't gevaar van dieverye te voorkomen. Burgemeeſteren hebben, in 't jaar 1758, by raade der Kolonellen, orde geſteld, dat het trekken der Burger-Compagnien *en Corps*, in geledederen van niet breeder dan vier voet, en dus geſlooten, geſchieden moet, buitengewoone gevallen uitgenomen; dat zy bekwaame plaats, voor rytuigen en lykſtatien, moeten laaten; en dat de Tromſlaagers, in 't optrekken of by 't omſlaan, geene trom zullen hebben te roeren, wanneer hun eenig rytuig nadert (*l*).

Rendevous, of Loopplaatſen.

Burger-Compagnien.

Op het laat komen op, of geheel weg blyven van de wagt; op het dronken ter wagt komen, of zyn; op het verwekken van opſchudding aldaar; op het verzuimen zyner ſchildwagt; op het ſchieten zonder laſt, en onder 't voorttrekken, en op andere overtreedingen der Ordonnantie voor de Schutterye, zyn geldboeten geſteld, die, door de Corporaals, Schryvers en Ontvangers, worden ingevorderd. De Provooſten genieten een vyfde van deeze boeten. De overige vier vyfde deelen worden, gemeenlyk, met toeſtemminge van den Kapitein en Luitenant, beſteed ten behoeve van het Corporaalſchap, waarin dezelven gevallen zyn, 't zy aan eene jaarlykſche maaltyd, of aan een' zilveren lepel, voor ieder Schutter, of aan beide.

Boeten op de overtreeding der Ordonnantie op de Burgerwagt.

Tot oefening der Schutteren in de handeling der wapenen, zyn, door Burgemeeſteren, drie *Drilmeeſters* aangeſteld, en de Beurs geſchikt, om de zeſtig Compagnien, van den zeven en twintigſten May tot Amſterdamſche Kermis, dagelyks, de Zon- en Feeſtdagen uitgenomen, des nademiddags, by beurten, te drillen (*m*). Voormaals, plagt zulks te geſchieden op de Stads Schermſchool, nu de nieuwe Walſche Kerk (*n*). Doch na 't jaar 1685, geſchiedt het op de Beurs, die, volgens eene ſchikking van Burgemeeſteren van den vier en twintigſten May des jaars 1691, geduurende deeze oefening, geſlooten wordt (*o*). De Tromſlaagers ſlaan, des morgens, door hunne wyk, om, wanneer hunne Compagnien, des nademiddags, drillen moeten.

Drilmeeſters.

De Krygsraad, onder welken de Burger-Compagnien onmiddelyk ſtaan, beſtaat, ſedert den vyftienden September des jaars 1748, uit *vyf* Kolonellen, een over ieder Regement; zeſtig Kapiteinen, een over elke Compagnie, en een gelyk getal van Luitenanten. De Kolonellen, Kapiteinen en Luitenanten maaken den grooten; de Kolonellen en Kapiteinen alleen den kleinen Krygsraad uit. Somtyds, doch zeldzaam, zyn ook de Vendrigs in den Krygsraad beroepen geweeſt. De Krygsraad vergadert, niet dan met

Tegenwoordige geſteldheid van den Krygsraad.

(*k*) Groot-Memor. N. XII. *f.* 45.

(*l*) Groot-Memor. N. XII. *f.* 48.
(*m*) Handv. *bl.* 160.
(*n*) Handv. *bl.* 164.
(*o*) Handv. *bl.* 170.

BURGER-COMPAGNIEN.

met voorkenniſſe van Burgemeeſteren, op beſchryvinge van Kolonellen, en raadpleegt en beſluit, in deeze Vergaderinge, op alle zaaken, die tot dezelve behooren (*p*). De Krygsraad van Kolonellen en Kapiteinen komt, gemeenlyk eens 's jaars, kort na Maydag, byeen, om den nieuwen Schutteren den Schutters-eed af te neemen. Voorts, oefent de Krygsraad regt, over misdaaden, door Schutters, op of geduurende de wagt, jegens hunne Officiers of Medeſchutters, begaan; de overtreeders in boete beſlaande, of anderszins ſtraffende, volgens de Ordonnantie, ook tot ontſchuttering toe. Tot de gewoonlyke geldboeten, by de Ordonnantie, op ſommige overtreedingen, geſteld, worden de overtreeders, door de Kapiteins, verweezen (*q*). De Krygsraad heeft, ſedert eenige jaaren, eenen SECRETARIS in dienſt, die aantekening houdt van deszelfs beſluiten. Hy wordt thans, door Burgemeeſteren, aangeſteld. Volgens een beſluit van den Krygsraad van den twaalfden October des jaars 1748, mogen geene Schutters zig ſteeken in de beſtiering der Compagnien, noch zig eenigszins moeijen met de aan- of afſtelling der Officieren (*r*).

Verkiezing der Hoofd-Officieren.

De Kolonellen, Kapiteinen, Luitenants en Vendrigs worden verkooren, door den Krygsraad, uit Kolonellen, Kapiteinen en Luitenanten beſtaande. Na de verandering des jaars 1580, plagten Burgemeeſteren, by raade van Kapiteinen, Kolonellen te verkiezen (*s*). Tot in May des jaars 1673, plagten de Serjanten, door den Krygsraad, verkooren te worden. Doch, ſedert, ſtaat de verkiezing derzelven aan Kolonellen alleen (*t*): aan welken de Kapiteinen, nogtans, een drie dubbel getal opgeeven. Voorts, worden de Provooſten, op de voorſtelling van Burgemeeſteren, door den Krygsraad, aangeſteld. De mindere Officiers, in elk Corporaalſchap, en de Tromſlaagers worden aangeſteld, door de Kapiteinen. De Kolonellen ſtellen, ſedert den twintigſten Juny des jaars 1691, de *Schryvers* en *Reinigers der Wagthuizen*, die, voor dien tyd, door Theſaurieren en Kolonellen, plagten geſteld te worden (*u*).

Vier Buitenwyken.

Burgemeeſteren hebben, van ouds, grooten invloed gehad op den Krygsraad, en zelfs, in 't jaar 1673, in ieder Regement, een' Luitenant-Kolonel en een' Major aangeſteld (*v*). Ook ſtellen haare Edele Groot-Agtbaarheden, nog tegenwoordig, de Hoofd-Officiers in de vier Compagnien, die, in 't jaar 1672, buiten de Stad, in de Vryheid, werden opgeregt (*w*). De vier Buitenwyken, tot welken deeze vier Compagnien behooren, ſtrekken zig; de eerſte, van den Amſtel buiten de Utrechtſche Poort, tot aan de Weteringspoort; de tweede, van buiten de Leidſche Poort, tot aan de laatſte raam by de ſloot van 't Peſthuis; de derde, van de gemelde ſloot, tot aan 't laatſte huis voorby de Raampoort, en de vierde, van de Raampoort, tot aan de Haarlemmer Poort. Doch deeze Buiten-Compagnien, die ieder ook een' Kapitein, een' Luitenant, een' Vendrig en drie Serjanten hebben, behooren niet tot den Krygsraad in de Stad, en ſtaan niet onder de vyf Kolonellen. De Kapiteinen derzelven hangen, onmiddelyk, van Burgemeeſteren af.

BURGER-COMPAGNIEN.

Inkomſten van den Krygsraad.

De inkomſten, uit welken de laſten van den Krygsraad betaald, en inzonderheid de gaande Ratelwagts onderhouden worden, zyn verſcheiden. De voornaamſten zyn het Wagtgeld, welk, niet alleen door *Contribueerende* Schutters; maar ook, door veele andere ſoorten van ingezetenen, opgebragt wordt. Wy hebbenze, hier voor (*x*), reeds opgenoemd. Het Wagtgeld is, met het toeneemen der behoeften van den Krygsraad, van tyd tot tyd, verhoogd, vooral, met betrekking tot vermogenden, die, wegens lighaamlyke ongeſteldheid of Geloofsgezindheid, van de Wagt verſchoond worden. Voorts, zyn, in 't jaar 1694, de onbewoonde Pakhuizen, die toen gerekend werden, omtrent zes honderd in getal te zyn, door een, met agt guldens ieder, ten behoeve van den Krygsraad, belaſt (*y*). Voor dien tyd, was den Krygsraad reeds een vierde van een ſtuiver van elk half vat biers, welk ingebragt werdt, toegelegd (*z*). En van 't jaar 1650 af, geniet dezelve de helft der boeten, in de Corporaalſchappen vallende, en tien guldens uit de vyftig, die, door zulken, welken het Poorterregt koopen, betaald worden; behalve nog twaalf ſtuivers van elke bezegeling, die voor Schepenen, of voor 't Geregt geſchiedt, Schepenen-kenniſſen daaronder begreepen; en, eindelyk, ook een' halven ſtuiver van elken ſtuiver, die voor Poortgeld betaald wordt (*a*).

Misverſtand, omtrent het gemen

Alle deeze inkomſten zyn gekomen, in de plaats der voordeelen, die, oudtyds, door de drie Schutteryen, bezeten werden; indien

(*p*) Vervolg *der* Handv. *bl.* 3.
(*q*) *Zie* COMMELIN, *bl.* 814, 816, 817 *Aant.*
(*r*) Vervolg *der* Handv. *bl.* 4.
(*s*) Handv. *bl.* 115.
(*t*) Reſol. van den Krygsr. *N.* I. 19 *Aug.* 1660. *N.* II. 19 *May* 1673.
(*u*) *Zie* COMMELIN, *bl.* 815 *Aant. b.*
(*v*) Groot-Memor. *N.* VI. *f.* 117.
(*w*) Groot-Memor. *N.* VI. *f.* 109.
(*x*) *Bladz.* 175.
(*y*) Handv. *bl.* 168.
(*z*) Reſol. Vroedſch. *Lr.* C. 1 *April* 1661. *f.* 130.
(*a*) Reſol. Vroedſch. *N.* 20, 28 *Octob.* 1650. *f.* 120 *verſo.* Handv. *bl.* 167.

Burger-Compagnien. bruik, welk de Stad van de inkomsten der oude Schutteryen gemaakt heeft.

men al mogt willen agten, dat het regt tot deeze voordeelen, door de vereeniging dier Schutteryen met de Burger-Compagnien, in den jaare 1580, tot de Burger-Compagnien, of tot den Krygsraad ware overgegaan. Doch deeze voordeelen waren toen zo gering geworden, dat zy naauwlyks noemenswaardig waren. De Viſſchery in de Stads Graften, en de Wyntap, die der oude Schutterye hadden toebehoord, waren, reeds voor lang, te gelde gemaakt, en 't gene 'er van gekomen was beſteed, tot het opregten der Kloveniers-Doele (*b*). De Viſſchery in 't Gouden-Water, zo zy al niet, gelyk wy vermoed hebben, omtrent den jaare 1650, van de Voetboogs- en Handboogsſchutterye, nevens de Doelen, overgenomen geweeſt zy door de Stad, was toen zeer weinig waardig; gelyk zy, nog laatſtelyk, in 't jaar 1763, voor niet meer dan vyf en twintig guldens in 't jaar, is verhuurd geworden. Wy merken dit hier te liever aan, om te doen zien, hoe zeer ten onregte, ſommige Burgers, in zorgelyke tyden, opgemaakt tegen de Wethouderſchap, geklaagd hebben, dat hun de Doelen, en de inkomſten der oude Schutteryen ontvreemd waren (*c*). De Stad heeft dezelven niet naar zig genomen, dan tegen redelyke en rykelyke voldoening aan den Krygsraad, welks inkomſten die der oude Schutteryen zeer verre te boven gaan, en tot ondersteuning van welken, in 't jaar 1672, ook de inkomſten van de Overmanſchappen der Doelen bekeerd zyn (*d*).

Ander misverſtand, omtrent de onafhangelykheid des Krygsraads, en het ſluiten van Leden der Regeeringe buiten den zelven.

Nog een ander misverſtand heeft, in die zelfde tyden, en nog voor weinige jaaren, onder de Burgerye deezer Stad, plaats gehad: 't welk hier, eenigszins uitvoeriger, moet aangeweezen worden. In 't jaar 1672, verderde een gedeelte der Burgerye, misnoegd op de Regeering, „ dat geene Magiſtraatsperſoonen, tot Secretariſſen ingeſlooten, „ Leden zouden zyn van den Krygsraad; 't „ welk men voorgaf, by oude Handveſten, „ gevorderd te worden (*e*)." In 't jaar 1748, hebben ſommigen, dit voorbeeld volgende, het zelfde, onder den naam van eenen *Vryen Krygsraad*, begeerd van Prinſe Willem den IV., die, in September des gemelden jaars, herwaards gekomen was, om de onruſtige Gemeente te ſtillen. Schoon nu de ongerymdheid van deezen eiſch, uit het gene wy, hier voor, over de aloude geſteldheid der Schutteryen en Burger-Compagnien, hebben te boek geſteld, reeds genoegzaam gebleeken is, zullen wy, hierby, nog twee of drie aanmerkingen voegen, die het ter nedergeſtelde nader beveſtigen zullen.

Burger-Compagnien. 't welk aanloopt tegen de gewoonte van alle tyden.

1. Men herinnere zig dan, in de *eerſte* plaats, dat beide de Schutteryen en Burgervendelen, in de oudſte tyden, t'eenemaal afhangkelyk geweeſt zyn van Burgemeeſteren en van 't Geregt. 't Geregt ſtelde, in de vyftiende en zeſtiende eeuwe, niet alleen de Hoofdofficiers der Wyken aan (*f*); maar behieldt ook aan zig, de Poorters te ſtraffen, die, in 't ſtuk der wagt, overtreden hadden. Men vindt, onder anderen, dat een Poorter, die zyne wagt verzuimd, en in eene herberg gedronken hadt, op den agtſten Juny des jaars 1508, door 't Geregt, verweezen is, tot Bedevaart naar de Lieve Vrouwe van 's Graavenzande. Een ander, zynen Kapitein ſpytelyk toegeſproken hebbende, werdt, op den vyftienden der zelfde maand, door 't Geregt, ter Stad uit gezet, met verbod van 'er wederom in te komen, voor dat hy te *hoge roemen* [Rome] geweeſt ware, op de verbeurte van zyne regte hand (*g*). By de Ordonnantie voor de Burgervendelen van den agtſten September des jaars 1580, behieldt het Geregt het regt van Crimineele ſtraffen over de waakende Poorters aan zig, laatende aan den Krygsraad alleenlyk overig, met geldboeten, of met te bier en te brood leggen, te ſtraffen (*h*). Burgemeeſteren en 't Geregt hebben, ſedert, menigvuldige Ordonnantien voor de Burger-Compagnien gemaakt, ſchoon, doorgaands, by raade van den Krygsraad. Ook zyn de handelingen en beſluiten van den Krygsraad, genoegzaam door alle tyden heen, beſtierd geworden door Burgemeeſteren, die, tot in 't jaar 1748 toe, in den zelven, plagten voor te zitten (*i*). Al 't welke de afhangkelykheid der Burger-Compagnien van de Wethouderſchap ten klaarſte bewyſt. Daarenboven, zyn, daar 't hier eigenlyk op aankomt, tot in 't jaar 1748 toe, de Kolonellen, en zelfs veele Kapiteinen Leden der Regeeringe geweeſt, niet alleen voor, en in, maar zelfs lang na 't jaar 1580. Wy hebben 'er, in den loop van de *Geſchiedeniſſen* der Stad, zo veele voorbeelden van aangetekend, dat het den Leezer verveelen zou, zo wyze hier allen herhaalden. De Schepens *Klaas Doedeszoon* en *Dirk Hillebrandszoon Otter* waren, in 't jaar 1535, te gelyk Hoofdluiden of Kapiteinen der Burgerye (*k*). In 't jaar 1580, werden twee Oud-Burgemeeſteren Kolonellen, en twee Raaden, de een Kolonel, de ander

(*b*) *Zie* hier voor, *bl.* 167, 168.
(*c*) II. *Deel*, XIX. *Boek*, *bl.* 637, 642.
(*d*) II. *Deel*, XIX *Boek*, *bl.* 647.
(*e*) II. *Deel*, XIX. *Boek*, *bl.* 637, 642.
(*f*) II. *Deel*, IV. *Boek*, *bl.* 183 V. *Boek*, *bl.* 214.
(*g*) Keurb. B. *f.* 107.
(*h*) *Zie* Handv. *bl.* 146.
(*i*) *Zie* COMMELIN, *bl.* 825.
(*k*) *Zie* II. *Deel*, VI. *Boek*, *bl.* 243.

BURGER-COMPAGNIEN.

der Kapitein. De regeerende Burgemeester, *Pieter Corneliszoon Boom*, was Kolonel, de Oud-Schepen, *Laurens Jacobszoon Reaal*, Kapitein, in 't jaar 1587: de Oud-Schepens *Jonas Witsen* en *Geurt Dirksz. van Beuningen*, in 't jaar 1618, Kolonellen; de Oud-Schepens *Jan Jacobszoon Hinloopen* en *Jan Willemszoon Bogaard*, de eerste Kapitein, de tweede Luitenant; de Oud-Schepen en Thesaurier *Jacob Pieterszoon Hoogkamer*, Kapitein; de Oud-Schepen en Raad *Volkert Overlander*, insgelyks (*l*). Zelfs bleef, in 't zelfde jaar, *Jacob Gerritsz. Hoing* Kapitein, schoon hy tot Burgemeester verkooren werdt (*m*). Uit eene Lyst der Kapiteinen van den jaare 1630, vergeleeken met de Lysten der Regeeringe, ziet men, dat de meesten Oud-Schepenen waren (*n*). De Oud-Burgemeester *Andries Bicker* was Kolonel, in 't jaar 1638: de Oud-Burgemeester *Jan van de Poll* en de Oud-Schepen *Cornelis Witsen*, in 't jaar 1650, en de Oud-Schepen *Cornelis Geelvinck*, in 't jaar 1672 (*o*). Na dien tyd, tot in 't jaar 1748 toe, zyn de Kolonellen en veele Kapiteinen Leden der Magistraat geweest, zo wel geduurende de Stadhouderlyke, als Stadhouderlooze Regeeringe. De Oud-Raad van Burgemeesteren hadt, in 't jaar 1650, beslooten, dat een Kolonel, tot Burgemeester verkooren wordende, 't welk zeldzaam anders geschied is, dan na dat iemant eerst Schepen geweest ware, zou verstaan worden, van zyne Kolonelsplaatse ontslaagen te zyn: welk besluit, door de Vroedschap, was goedgekeurd (*p*). Ondertusschen, toonen de aangehaalde voorbeelden ten klaarste, dat niets meer aanloopt tegen de gewoonte van alle tyden, dan te vorderen, dat de Hoofd-Officiers der Burger-Compagnien niet zyn Leden der Regeeringe.

en tegen oude brieven, keuren en wetten.

2. Men voege hier nu, in de *tweede* plaatse, by, dat niet alleen geene oude Handvesten eischen, dat de Leden der Regeeringe niet mogen zyn Leden van den Krygsraad, gelyk sommigen, nu en dan, dwaaslyk, hebben voorgegeven; maar dat regt het tegendeel, uit oude Brieven en Keuren, af te neemen is. Met zulke Brieven en Keuren, hebben wy, hier voor (*q*), beweezen, dat de gewapende Poorters, en de Schutteryen zelven, met eenen Burgemeester, of twee uit den Raade of uit den Geregte, aan 't hoofd, ter Heirvaart toogen; en dat de Heeren van de Regeeringe, in zorgelyke tyden, het Stadhuis, en de Plaats voor het zelve, aan 't hoofd der Poorteren, bewaakten. Zy zyn, derhalve, volgens de oudste brieven en gewoonten, als de natuurlyke Hoofdluiden der gewapende Burgerye, aan te merken.

BEZETTING.

Ook is niet dit, maar eer het tegendeel, in 't jaar 1748, door den Prinse-Erf-Stadhouder, Willem den IV., by het bewilligen in eenen Vryen Krygsraad, verklaard.

3. Eindelyk, merk ik aan, dat zyne Hoogheid Willem de IV., uit kragte eener byzondere magtiging van 's Lands Staaten en vrywillige overgifte der Wethouderschap; alzo 't regt des Stadhouders, gewoonlyk, alleen gaat over 't Krygsvolk, staande op den staat van oorloge, niet over de Wagten en Schutteryen der Steden (*r*); schoon men, in 't jaar 1578, beweerde, dat de Stadhouder, in 't beleiden en schikken der Wagten, voorzien mogt, naar tyds gelegenheid (*s*); op den tienden September des jaars 1748, na 't hooren der bedenkingen van Burgemeesteren, wel heeft bewilligd, in 't houden van eenen *Vryen Krygsraad*; doch dat 'er geen blyk altoos is, dat die Krygsraad onafhangkelyk zou moeten zyn van Burgemeesteren, of van myne Heeren van den Geregte; en al zo weinig, dat de Leden van den Krygsraad geene Leden van de Regeeringe zouden mogen zyn. De Vrye Krygsraad, dien de Prins-Erf-Stadhouder, voor eens, en voor dien tyd alleen, wilde gehouden hebben, moest, volgens zyne uitdrukkelyke verklaaring, bestaan uit zulke Kapiteins, Luitenants en Vendrigs, als aan hunne Compagnien aangenaam waren; welke Kapiteins, Luitenants en Vendrigs vyf Kolonellen zouden aanstellen, en de plaatsen der onaangenaame Hoofdofficieren vervullen; of een dubbel getal van de eenen en de anderen aan zyne Hoogheid aanbieden, die daaruit de verkiezing zou doen; zonder eenigszins te bepaalen, of de benoemden mogten zyn Leden der Regeeringe, of niet. Doch men heeft, in 't houden van deezen Krygsraad, geenszins voldaan aan 's Prinsen oogmerk, zo als zyne Hoogheid zelve, in de bekende *Publicatie* van den vyftienden September des jaars 1748, betuigd heeft. Den Schutteren en *Contribuanten* werdt, in verscheiden' Wyken, geene genoegzaame *Vryheid open gelaten*, om de Leden tot den Vryen Krygsraad te stemmen. Sommige Wyken, alle hunne Hoofd-Officiers onaangenaam verklaard hebbende, stemden zelven anderen, in plaats van zulks voor den Krygsraad over te laaten. Voornaame Leden van dien zogenaamden Vryen Krygsraad klaagden, dat zy, in hunne *vrye deliberatien en verkiezingen*, geduuriglyk, *belemmerd en gestoord werden*. Kortom, in byna

(*l*) II. *Deel*, X. *Boek*, *bl.* 385, 386, 400, 401. XIII. *Boek*, *bl.* 468, 469, 486. XIV. *Boek*, *bl.* 491, 499.
(*m*) Aantek. van Schepen GERARD SCHAEP PIETERSZ. N. 3. *f.* 29 *verso*.
(*n*) II. *Deel*, XIV. *Boek*, *bl.* 518.
(*o*) II. *Deel*, XV. *Boek*, *bl.* 534. XVI. *Boek*, *bl.* 571. XIX. *Boek*, *bl.* 630.
(*p*) Handv. *bl.* 167.
(*q*) *Bladz.* 166, 171, 172.
(*r*) *Zie* GROTIUS Verantw. XIX. *Cap. bl.* 225.
(*s*) *Zie* II. *Deel*, IX. *Boek*, *bl.* 366.

Wag-ten.

na alle wyken, hadden onbehoorlykheden plaats gehad, die, door den Prinſe, openlyk, werden afgekeurd. Eindelyk, kwam 'er eene benoeming van vyf Kolonellen, en van een groot getal van Hoofd-Officieren, in de plaats van zulken, die men, 't zy vrywillig of gedwongen, onaangenaam verklaard hadt, te voorſchyn; welke benoeming zyne Hoogheid verklaarde, uit toegeevendheid, goed te keuren. Schoon nu, by de uitkomſt, bleeke, dat geene Leden der Regeeringe, noch zelfs Perſoonen, die na vermaagſchapt waren met Leden der Regeeringe, Leden van den Krygsraad geworden of gebleeven waren, verklaart zyne Hoogheid egter nergens, dat hierin aan zyn oogmerk ware voldaan. Hy erkent, in tegendeel, de afhangkelykheid des Krygsraads van de Regeeringe, begeerende, dat dezelve niet vergaderen zou, dan met voorkenniſſe van Burgemeeſteren. Ook ſtelt hy, dat de verkiezing van Kolonellen en Hoofd-Officieren, die, voortaan, door den Krygsraad, zou geſchieden, geſchieden moeſt, *in Conformiteit van de Privilegien, oude Coſtumen, Reglementen en herkomen* (*ſ*), alle welken wy, te vooren, getoond hebben, dat niet ſlegts het aanſtellen van Leden der Regeeringe tot Leden van den Krygsraad gedoogen, maar zelfs aanpryzen en beveelen.

Uit al het gezeide, maaken wy, met reden, onzes oordeels, dit beſluit, dat, te beweeren dat de Krygsraad onafhangkelyk is van de Wethouderſchap, en geene Leden gedoogt, die Leden der Regeeringe zyn, niet alleen niet ſteunt op, maar veeleer aanloopt tegen de Verklaaringen van den Prinſe Erf-Stadhouder, Willem den IV., van den tienden en vyftienden September des jaars 1748, en vierkant ſtrydt met de oude en laatere gewoonten, keuren en wetten (*t*).

III.

RUITERWAGT en RATELWAGT.

Oudſte aanſtelling der Nagtwagt, naderhand, ook *Ruiterwagt* genaamd.

't Is ten hoogſte waarſchynlyk, dat 'er, behalve de waakende Schutters en Poorters, al vroeg in de vyftiende eeuwe, eene Nagtwagt aangeſteld is door 't Geregt; hoewel my hiervan, nergens, eenig klaar beſcheid is voorgekomen. In de oude Keure, hier voor (*u*) te boek geſteld, wordt onderſcheid gemaakt tuſſchen *Wachters* en *Wakers*; ſchynende, door de eenen, de waakende Poorters, en door de anderen, de aangeſtelde Nagtwagt verſtaan te moeten worden. Ook ſchynt op de Nagtwagt te zien de Keur van den drie en twintigſten May des jaars 1453, die, in 't jaar 1477, vernieuwd, en waarby, op lyfſtraffe, verbooden werdt, *een Waker* aan te vallen, of te kwetſen, by nagt; en den Waaker toegeſtaan, zig te weeren, *ſonder iet daeraen te misdoen* (*v*). In de Ordonnantie van den jaare 1481 voor de waakende Poorters, wordt van de *oude Waakers* gewaagd (*w*): waarmede, insgelyks, de Nagtwagt ſchynt gemeend te worden. Doch eene andere Ordonnantie van 't Geregt, voor eenen *Kapitein van de Nagtwagt*, geeft ons het eerſte licht, omtrent de geſteldheid der Nagtwagt, op het einde der vyftiende eeuwe. Dus luidt zy woordelyk:

Wag-ten.

Opten XVIJ. *dach van December, anno* XCIIJ. [1493], *wert beuolen Cornelis Willemszoon, als Capitein van de nachtwaeck, dat hy, ouer de bewaerniſſen van der Stede ende alle de gemeente, al noch annemen ſoude XVI. mannen, die hem tot coſt ende wedden van der Stede des nachts ſoude helpen waken, ende dat hy die onderhouden ſoude, tot dat hem anders gedaen weten ſoude weſen. pntibus den Schout, Jacob van berch burgermeeſter, Stans Claes zoen ende merten dircx zoen ſchepenen* (*x*).

De Ruiterwagt wordt aangeſteld, tot het bewaaken van de Vierſchaar en van de Stad.

Doch gelyk de aanneeming deezer zeſtien mannen, ſlegts voor eenen tyd, bevolen was, zo ſchynt deeze Nagtwagt ook, eerlang, wederom afgeſchaft te zyn. Maar omtrent dien zelfden tyd, was 'er eene Nagtwagt van *Vier horſſers* in Stads dienſt, dezelfden, vermoed ik, welken men, ſedert, *Ruiterwagt* genoemd heeft, en die, van ouds, de ronde, te paarde, door de Stad, ſchynen gedaan te hebben. Burgemeeſteren bevalen, op den zeven en twintigſten May des jaars 1495, dat *Jan Morſeel*, by *die Vier horſſers* (4), nog *acht goede geſellen* zou aanneemen, om des nagts de Stad *te bewachten, na ouder gewoonten* (*y*). Voor deeze

(*ſ*) Vervolg *der* Handv. *bl.* 3. *en* hier agter, *in de* Bylaagen, *Lr.* E.
(*t*) Groot-Memor. *N.* XI. *f.* 118.
(*u*) *Bladz.* 170.

(*v*) Keurb. A. *f.* 24, 90. Handv. *bl.* 833.
(*w*) *Zie* hier voor, *bl.* 103.
(*x*) Groot Memor. *N.* I. *f.* 207.
(*y*) Groot-Memor. *N.* I. *f.* 301.

(4) *Hors, Ors*, en, by verzetting, *ros* betekende, oudtyds, *paard*. (Zie Kiliaan op 't woord Ors. en Huydecoper *Proeve*, *bl.* 485.) Van waar wy de woorden *roskam, rostuiſcher*, en anderen behouden hebben. Ook is 'er 't woord *horſſer*, welk wy hier ontmoeten, van gemaakt. Ik beſluit, dat deeze *horſſers*, naderhand, de *Ruiterwagt* genoemd zyn, en ik ſtel vaſt, dat de Ruiterwagt te paarde diende, niet om aan 't woord te voldoen, want men verſtondt, van ouds, door *Ruiters*, zo wel knegten, die te voet, als die te paarde dienden (Zie Matthæi *Anal.* Tom. I. p. 406, 407, 427, 497); maar, voornaamlyk, om dat de Ratelwagt, naderhand, om haar te beter van Ruiterwagt, of *rydende* wagt, te onderſcheiden, eene *gaande* Ratelwagt genoemd werdt. Zie *Handv.* bl. 833.

WAGTEN. ze Wagt, werdt, onder den naam van *Ruyterwacht*, op den vier en twintigſten January des jaars 1550, eene Ordonnantie beraamd, waarby blykt, dat zy, zo wel als haar Kapitein, door Burgemeeſteren, werdt aangeſteld; dat zy de Vierſchaar, en eenige andere Plaatſen in de Stad bewaakte, en, nevens de Poortiers, des morgens, de Stads Poorten opende. Voorts, waren haar zekere vaſte noodhulpen toegevoegd, *Wapelaars* genaamd (*z*). Doch in 't jaar 1525, hadden Burgemeeſteren, by raade van den Geregte, *Cornelis Symonsz. Roos van Naarden* aangenomen, *om, met dirck Jansz bors, Capiteyn te weſen ſnachts* (*a*): waar uit blykt, dat de Nagtwagt toen reeds ſterker in getal moet geweeſt zyn, dan zy plagt. Zy was, naar 't ſchynt, in dien tyd, van de Ruiterwagt onderſcheiden, alzo men vindt, dat *Peter Laers* of *Kaers*, in 't jaar 1561, Luitenant van de Ruiterwagt, onder den Kapitein *Jan Weſſels, alias den duytſchen moeriaen*, en te gelyk Kapitein van de *Voorwagt* geweeſt is (*b*). Veelligt, werdt de oude Nagtwagt de *Voorwagt* genoemd, om dat zy, in den voornagt, waakte. De Ruiterwagt, die de poorten openen moeſt, ſchynt, in den nanagt, gewaakt te hebben. Omtrent deezen tyd, beſtondt de Nagtwagt uit niet meer dan zeſtig man; doch zy werdt, in 't jaar 1568, op honderd man gebragt (*c*). Voorts, vind ik, dat, in 't jaar 1570, vier Wagters werden aangeſteld, om de Vierſchaar, by dage, te bewaaken (*d*). Zy werden, waarſchynlyk, der oude Ruiterwagt bygevoegd. En 't ſchynt, dat de Nagtwagt in 't gemeen, ſedert, den naam van *Ruiterwagt* gekreegen heeft, alzo ik niet alleen vind, dat de Vroedſchap, in 't jaar 1576, beſloot, de Ruiterwagt, die toen honderd en twaalf man ſterk was, (al te groot een getal, als men onderſtellen zou, dat 'er, behalve deeze Ruiterwagt, nog eene Nagtwagt van honderd man in Stads dienſt geweeſt was,) tot op zeventig man, te verminderen (*e*); maar ook, dat, volgens het *negende* Lid der *Satisfactie* van den jaare 1578, de bende der Nagtwaakeren, by Burgemeesteren te ſtellen, uit niet meer dan veertig man, beſtaan mogt (*f*); en dat, in 't jaar 1585, voor 't eerſt, beſlooten werdt, boven de ou de Ruiterwagt, de eenigſte Nagtwagt, die toen genoemd wordt, eene *gaande Ratelwagt* aan te ſtellen (*g*), die, tot heden toe, in wezen gebleeven is. WAGTEN.

Wat de RUITERWAGT in 't byzonder betreft; zy ſchynt, na 't aanſtellen der Ratelwagt, of, grootendeels, afgedankt, of liever, allengskens, uitgeſtorven te zyn, tot op eenige weinige perſoonen na, die 't Stadhuis en de Vierſchaar bewaakten, en den naam van *Ruiterwagt* behielden, ſchoon zy niet meer te paarde dienden, als van ouds. Doch deeze Ruiterwagt, door onvoorzigtigheid, oorzaak gegeven hebbende tot den brand van 't Stadhuis, op den zevenden July des jaars 1652, werdt, in 't jaar 1656, afgedankt (*h*), en, niet voor 't jaar 1664, wederom opgeregt. Zy kreeg toen eene Inſtructie, waarnaar zy zig, in 't bewaaren en bewaaken van 't Stadhuis, hadt te gedraagen, die, reeds te vooren, ontworpen was (*i*); doch nu veranderd en vernieuwd werdt. In deeze Inſtructie of Ordonnantie, draagt zy, blootelyk, den naam van *Wagters van 't Stadhuis* of *Ruiterwagt* (*k*). En 't blykt, uit eene *Reſolutie* der *Vroedſchap*, kort te vooren genomen, dat het Stadhuis, waarſchynlyk, ſedert het jaar 1656, door Soldaaten, bewaakt geworden was: zynde, terſtond na 't afdanken der Ruiterwagt, een vendel van honderd en zeſtig ſoldaaten, in derzelver plaats, opgeregt (*l*). Doch men vondt toen geraaden, de ſoldaaten van daar te ligten, en dertig man, tot bewaaringe van 't Stadhuis, aan te neemen (*m*). De gaadje deezer Waakers van 't Stadhuis plagt vyftien guldens ter maand te zyn. Doch in 't jaar 1720, is zy, met vyf guldens ter maand, verhoogd (*n*). Zy genieten, daarenboven, verſcheiden' andere voordeelen, met naame, van de Paaren, die, zig, by Commiſſariſſen van Huwelykſche zaaken, laatende aantekenen, of, op 't Stadhuis trouwende, door de Ruiterwagt, op- en afgeleid worden. Oorſprong, geſteldheid en dienſt der tegenwoordige Ruiterwagt.

De Ruiterwagt, die, in 't jaar 1664, uit dertig man, beſtondt, beſtaat tegenwoordig uit niet meer dan zes man. Zy worden, door Burgemeeſteren, aangeſteld; en hadden, tot in 't jaar 1746, eenen byzonderen Kapitein, welk ampt toen vernietigd werdt (*o*). Thans ſtaan zy, onder den oudſten Kapitein van de Ratelwagt. By nagt, zyn zy verpligt, de bevelen van den Kapitein, Luitenant of Vendrig, die de Wagt op 't Stadhuis heeft, te ge-

(*z*) Groot Memor. *N.* II. *f.* 19.
(*a*) Groot-Memor. *N.* I. *f.* 285.
(*b*) Groot-Memor. *N.* II. *f.* 89 *verſo.*
(*c*) Reſol. Vroedſch. *N.* 2. 16 *Aug.* 1568. *f.* 103 *verſo. en* II. *Deel*, VII. *Boek*, *bl.* 280.
(*d*) Reſol. Vroedſch. *N.* 2. 6 *Febr.* 157c. *f.* 140.
(*e*) Reſol. Vroedſch. *N.* 3. 25 *Aug.* 1576.
(*f*) Handv. *bl.* 42. [141.] *en* hier voor, II. *Deel*, IX. *Boek*, *bl.* 361.
(*g*) Reſol. Vroedſch. *N.* 5. 14 *Dec.* 1585.
(*h*) Reſol. Vroedſch. *N.* 20. 9 *July* 1652. *f.* 249. *Lr. A.* 14 *April* 1656. *f.* 96.
(*i*) Groot-Memor. *N.* IV. *f.* 93 *verſo*, 97 *verſo.*
(*k*) Groot-Memor. *N.* V. *f.* 135, 143 *verſo.*
(*l*) Reſol. Vroedſch. *Lr.* A. 14 *April* 1656. *f.* 96.
(*m*) Reſol. Vroedſch. *Lr.* D. 28 *Jan.* 1664. *f.* 97.
(*n*) Groot-Memor. *N.* IX. *f.* 262 *verſo.*
(*o*) Reſol. *van den* Oud-Raad van Burgem. van 28 *July* 1746. *f.* 131.

Wagten. gehoorzaamen. Zy zyn, by dage, gewapend met een' geverwden ſtok, daar Stads wapen op ſtaat, en met een' houwer tot zydgeweer. By nagt, voeren zy, in de plaats van den ſtok, een' halven piek (*p*).

Aanſtelling der Ratelwagt, en veranderingen in dezelve. De Ratelwagt heeft haaren naam naar de groote *ratels*, die zy, des nagts door de Stad gaande, roert, voor 't uitroepen van het uur en half uur, en vooral ook, by 't ontſtaan van brand, of anderen onraad. Zy is, daarenboven, met een' houwer en halven piek, gewapend. By haare eerſte opregting, in den jaare 1585, werdt belaſt, dat zy, twee aan twee, zonder licht, door de Stad gaan zou (*q*). Doch 't blykt, dat zy, in de volgende eeuwe, eer nog de Lantaarnen in gebruik gebragt waren, licht by zig gehad heeft (*r*). De eerſte opregting der Ratelwagt geſchiedde, door Burgemeeſteren, by raade van den Krygsraad, en werdt, naderhand, goedgekeurd door de Vroedſchap (*s*). Vervolgens, werdt, in 't jaar 1616, beſlooten, de nieuwe Stad, daar veele luiden nog zeer eenzaam woonden, ook van eene Wagt te voorzien (*t*). 't Schynt, ondertuſſchen, dat, na 't jaar 1585, de aanſtelling der Ratelwagten, aan elken Burger-Kapitein is overgelaaten; gelyk ik, met zo veele woorden, in zekere geſchreeven' *Aantekeningen* van Schepen Gerard Schaep Pietersz. gemeld vinde; midsgaders, dat zy toen, door Kolonellen, ten overſtaan van twee Kapiteinen, betaald werden. 't Liep, ten minſte, tot in 't jaar 1620, of langer, aan, eer de Ratelwagt tot eene byzondere Compagnie gebragt werdt, en haaren Kapitein, Luitenant, Serjanten en mindere Officieren kreeg. Burgemeeſteren, die, van ouds, de Hoofd-Officieren der Nagt en Ruiterwagt plagten aan te ſtellen, ſtelden nu ook de Kapiteinen en Luitenanten (*u*), en, waarſchynlyk, ook de Serjanten over de Ratelwagt. Zelfs vindt men, dat de aanſtelling van de Noodhulpen der Ratelwagts; 't welk, in 't jaar 1673, zo wel als de aanſtelling der Ratelwagts, en der Luitenanten en Serjanten over dezelven, aan Kolonellen werdt aanvertrouwd (*v*); in 't jaar 1620, aan Burgemeeſteren geſtaan heeft (*w*). In 't jaar 1628, was de Ratelwagt reeds honderd agt en vyftig man ſterk (*x*). Doch na de jongſte Vergrooting der Stad, werdt zy, in 't jaar 1672, zeer veel vermeerderd in getal; onder twee Compagnien gebragt, en van dubbele Hoofdofficieren voorzien (*y*). Maar 't leedt naauwlyks een jaar, of 't getal der Ratelwagts werdt wederom verminderd, en op twee honderd en tagtig man gebragt, die in zeventig Wyken verdeeld werden (*z*). Op dit getal, bleef de Ratelwagt bepaald, tot dat, in 't jaar 1685, de jongſte Vergrooting der Stad genoegzaam bevolkt was. De Vroedſchap beſloot toen, nog twee honderd Ratelwagts te voegen by de voorigen twee honderd en tagtig, en de vier honderd en tagtig man te verdeelen in honderd en twintig Wyken, juiſt het dubbel getal der wyken, in welken de Burger-Compagnien verdeeld zyn. Burgemeeſteren werden gemagtigd, om, by raade van Kolonellen, de Wagten te regelen (*a*); gelyk geſchiedde (*b*). Op dit getal, is de Ratelwagt, ſedert, gebleeven, uitgenomen dat, in de Wyk buiten de Leidſche Poort, binnen de Vryheid, in 't jaar 1754, eene Nagt- of Ratelwagt aangeſteld is (*c*). De vier honderd en tagtig man, die binnen de Stad waaken, hebben nog een goed getal van *Noodhulpen* nevens zig, die, in geval van ziekte of afwezendheid der vaſte Wagts, hunne poſt waarneemen.

Wagt-huizen of *Corps de guarde* voor de Ratelwagt. Wyze en tyd van waaken en roepen. Ten dienſte der Ratelwagt in de Stad, zyn vier Wagthuizen of *Corps de guarde* geſchikt, twee aan de oude zyde, onder eene der boogen aan de ooſtzyde van de Beurs, en aan de Zuider-Kerk; en twee aan de nieuwe zyde, in de Tuinſtraat, en aan de Amſtel-Kerk. In ieder Wagthuis, onthouden zig, 's nagts, agt man uit de Ratelwagt, een Serjant, een Corporaal, en zes Adelborſten, die verpligt zyn, twee aan twee, de ronde te doen, en toe te zien, dat de Wagten, naar behooren, waargenomen worden. De Oud-Raad van Burgemeeſteren heeft, laatſtelyk, op den een en dertigſten July des jaars 1754 (*d*), eene Orde beraamd, op het bezetten van de Nagtwagt, waarby ook het Loon derzelve, van nieuws, geregeld is. Het jaar is, by dezelve, in vier deelen verdeeld, waarnaar het uur, op welk de manſchap aan de Wagthuizen komen moet, om door den Corporaal te worden afgelezen, geſchikt is: te weeten,

1. Van den twaalfden May tot den vierden Auguſtus: wanneer de afleezing, ten half tien uuren, geſchiedt.
2. Van den vierden Auguſtus tot den zeven en twintigſten October: wanneer de tyd der afleezinge op negen uuren bepaald is.

3.

(*p*) Reſol. Vroedſch. *Lt.* D. 28 *Jan.* 1664. *f.* 97. Groot-Memoriaal, *N.* V. *f.* 135.
(*q*) Keurb. G. *f.* 265. *Zie ook* Handv. *bl.* 833.
(*r*) Reſol. Vroedſch. *Lt.* F. 19 *Novemb.* 1668. *f.* 115.
(*s*) Reſol. Vroedſch. *N.* 5. 14 *Decemb.* 1585.
(*t*) Reſol. Vroedſch. *N.* II. 15 *July* 1616. *f.* 176.
(*u*) Groot Memor. *N.* II. *f.* 290.
(*v*) Handv. *bl.* 835.
(*w*) Groot-Memor. N. II. *f.* 290.
(*x*) Aantek. *van* Schepen G. Schaep Pietersz. *bl.* 14.
(*y*) Reſol. Vroedſch. *Lt.* I. 7 *April* 1672. *f.* 36.
(*z*) Reſol. Vroedſch. *Lt.* I. 31 *Maart* 1673. *f.* 162.
(*a*) Reſol. Vroedſch. *Lt.* Q. 8 *Jan.* 1685. *f.* 248.
(*b*) Groot-Memor. *N.* VII. *f.* 118 *verſo.*
(*c*) Keurb. T. *f.* 194 *verſo.* Vervolg *der* Handv. *bl.* 5.
(*d*) Reſol. *van den* Oud-Raad van Burgem. 31 *July* 1754.

WAGTEN.

3. Van den zeven en twintigſten October tot den veertienden February: zynde den tyd der afleezinge dan ten half negen uuren.
4. Van den veertienden February tot den twaalfden May: geſchiedende dan de afleezing wederom ten negen uuren.

De Wagts moeten, om 't half uur, door hunne Wyk, ratelen, en uitroepen, hoe laat het zy. Zy gaan nog, twee aan twee, de wyk rond, en beginnen, het gantſche jaar door, ten tien uuren, te roepen. In de vier Zomermaanden, dat is, van den twaalfden May tot den vierden Auguſtus; wanneer het zelfde paar Wagts, den gantſchen nagt door, waakt, waarvoor de man vyf ſtuivers geniet; is de laatſte roep ten half drie uuren. In den overigen tyd van 't jaar, waaken twee paar Wagts, in elke Wyk; een paar in den voornagt, en een paar in den nanagt. De voornagt eindigt ten twaalf uuren, uitgenomen in de vier Wintermaanden, dat is, van den zeven en twintigſten October tot den veertienden February, wanneer hy ten een uure eindigt. In deeze vier maanden, is de laatſte roep ten half zes uuren, en ieder man wint dan vyf ſtuivers; doch niet meer dan vier ſtuivers, in den origen tyd van 't jaar, zo lang, met dubbele wagt, gewaakt wordt. Van den vierden Auguſtus tot den vyftienden September, en van den een en dertigſten Maart tot den twaalfden May, is de laatſte roep ten half vier, en van den vyftienden September tot den zeven en twintigſten October, en van den veertienden February tot den een en dertigſten Maart, ten half vyf uuren. Die in den voornagt waaken, haalen hunne ratels en geweer van de Wagthuizen, welken, door hen, die in den nanagt waaken, van hun overgenomen, en 's morgens aan de Wagthuizen te rug gebragt worden.

Inhoud der Ordonnantie voor de Ratelwagt.

De Wagts mogen, voor tien uuren, de ratels niet roeren, dan in geval van brand, of anderen onraad. Die 's avonds, of 's morgens, by 't afleezen van de Wagt, niet tegenwoordig zyn, mogen, in eene halve maand, niet waaken; of worden, anderszins, ter beſcheidenheid van den Kapitein, in boete beſlaagen. Op het dronken ter wagt komen, of zyn; het ſlaapen in hoeken en winkels, en andere onbehoorlykheden, zyn ook boeten geſteld. By ziekte, of noodige afwezendheid van een' der vaſte Ratelwagts, waartoe de Kapitein verlof geeft, waakt zyn Noodhulp, dien hy, by tyds, waarſchuwen moet, in zyne plaatſe. De vaſte Wagts mogen niet voor elkanderen, noch buiten hunne Wyk, waaken. Doch zo de Noodhulp van eene Wyk ziek is, wanneer hy zou moeten waaken, mag zyne poſt, door den Noodhulp van eene andere Wyk, die geene wagt te doen heeft, vervuld worden. De Wagts, zig, tegen eenige Soldaaten, Burgers of anderen, met vloeken, ſchelden, ſlaan, of op eenige andere wyze, vergrypende, worden daadelyk afgezet. Alle deeze en andere punten zyn vervat in de Ordonnantie van den zevenden October des jaars 1673, naar welke, de Ratelwagts, by hunne aanſtelling, belooven, zig te zullen gedraagen; voorts, zig, by eede, verbindende, tot gehoorzaamheid aan Burgemeeſteren, Kolonellen, en hunnen Kapitein (*e*). WAGTEN.

Aanſtelling der Kapiteinen, Luitenanten, Serjanten en mindere Officieren van de Ratelwagt.

Uit het gene wy, hier voor, hebben aangetekend, blykt genoegzaam, dat de aanſtelling der twee KAPITEINEN over de Ratelwagt, ten allen tyde, aan Burgemeeſteren geſtaan heeft. Alleenlyk, is, deswege, voor eenige jaaren, verſchil ontſtaan met Kolonellen der Schutterye, die beweerden, dat hun de aanſtelling toekwam. Men verbleef, van de eene en de andere zyde, het geſchil aan de beſliſſing van den Prinſe-Erfſtadhouder, Willem den IV., die, na 't overweegen der wederzydſche *Memorien*, op den agttienden May des jaars 1751, uitſpraak deedt, ten voordeele van Burgemeeſteren: te gelyk, verklaarende, dat Burgemeeſteren ook alleen geregtigd waren, om den Collecteur van't Wagtgeld en Knegt van den Krygsraad aan te ſtellen (*f*). De Kapitein van de Ratelwagt, die door Kolonellen aangeſteld was, bleef egter, by inſchikking, in dienſt; doch ontving, van nieuws, eene Acte zyner aanſtellinge van Burgemeeſteren.

De aanſtelling der LUITENANTEN *en* SERJANTEN ſchynt, in't jaar 1673, aan Kolonellen gelaaten te zyn, en geſchiedt, nog tegenwoordig, door dezelven. De Ratelwagts en de Noodhulpen worden, insgelyks, door Kolonellen geſteld, op den voorſlag der Burger-Kapiteinen van elke Wyk. De *Corporaals* en *Adelborſten* worden, door de Kapiteins der Ratelwagts, gekooren.

IV.

GUARNIZOEN OF BEZETTING.

Oudſte bezettingen in Amſterdam.

Amſterdam werdt, in de oudſte tyden, alleen door Poorters, beſchermd, tegen aanſlagen van binnen en van buiten. De Graaven waren niet gewoon, bezetting te leggen in de Steden, en begonden, niet voor de regeering van 't Huis van Bourgondie, geregeld Krygsvolk te bezoldigen. Ten tyde van Vrouwe Jacoba, was'er, alleenlyk, voor wei-

(*e*) Handv. *bl.* 834.
(*f*) Vervolg der Handv. *bl.* 4.

Bezetting. weinige weeken, bezetting, in Amsterdam, gelegd geweest, om de Stad te beveiligen, tegen de aanslagen der Kabbeljaauwschen (*g*). In 't jaar 1445, lieten de Hoekschen, insgelyks, eenige geregelde manschap, onder Reinoud en Gysbrecht van Brederode, in de Stad, die 'er egter, voor 't einde des jaars, door Hertoge Filips van Bourgondie, wederom uit gedreeven werdt (*h*). En na dien tyd, vind ik niet, dat de Stad bezetting, van 's Graaven of 's Lands wege, ingenomen heeft, tot dat zy, in Maymaand des jaars 1567, genoodzaakt werdt, den Heer van Noircarmes, met vier vendelen Spaansche knegten, te ontvangen (*i*).

De Stad, heeft, al vroeg, knegten in haare soldye aangenomen.

Doch, voor dien tyd, hadt de Regeering, verscheiden' maalen, knegten in Stads soldye aangenomen; gelyk, onder anderen, in de jaaren 1482, 1504, en 1515, geschied was (*k*). In 't jaar 1518, hadt de Stad vyftig man in haaren dienst, over welken Burgemeesteren, met goedkeuring van 't Geregt, *Caspar beyerstoffer, als hoofdman ende Capitein*, hadden aangenomen, die ook, voor den tyd van een jaar, werdt aangesteld, om 't volk in den wapenhandel te oefenen, op eene wedde van vyftig guldens, en vrye wooning, te weeten, *t zuderhuys op douwe zyds sluyse* (*l*). In laater' tyd, en vooral in de zeventiende eeuwe, heeft de Stad, dikwils, eenige vendelen Soldaaten in haaren byzonderen dienst aangenomen, over welken, Burgemeesteren de Hoofd-Officieren stelden (*m*). De twee laatste Compagnien, ieder van twee honderd man, werden, in 't jaar 1684, aangenomen; sedert, op honderd en vyftig man, verminderd; doch in 't jaar 1689, wederom op twee honderd man gebragt. Maar in 't jaar 1692, op honderd, en in of na 't jaar 1693, op zestig man verminderd (*n*), tot dat zy, in 't jaar 1697, geheellyk, werden afgedankt (*o*). Na welken tyd de Stad geene Soldaaten in haaren byzonderen dienst gehad heeft. Men vindt meer dan één blyk, dat het Krygsvolk, welk in Stads dienst aangenomen werdt, ook alleen aan de Stad eed gedaan heeft (*p*).

De bezetting der Stad van 's Lands

De bezetting, die, van 's Graaven wege, in 't jaar 1567, in de Stad gelegd was, bleef 'er niet lang: en in 't jaar 1571, beloofde de Regeering twee honderd duizend gulDens, om van Spaansche bezetting, en van een Kasteel, waarmede Alva de Stad bezwaaren wilde, voor altoos, vry te zyn. De penningen werden, voor 't grootste gedeelte, opgebragt, en, voor 't overige gedeelte, der Stad, in 't volgende jaar, kwyt gescholden (*q*). De belegering der Stad, die, in 't zelfde jaar, van de Staatsche zyde, ondernomen werdt, noodzaakte haar, versterking van bezetting te verzoeken, die gedeeltelyk in, gedeeltelyk buiten de Stad gelegd werdt (*r*). De bezetting, die in de Stad lag, werdt, sedert, met zes vendels Stads knegten versterkt, die, in 't jaar 1578, in gevolge van het *derde* Lid van het Verdrag van *Satisfactie*, zeer tegen den zin der Roomsche Regeeringe van dien tyd, afgedankt werden, en te gelyk, over de overige knegten, die in vier vendelen werden verdeeld, nieuwe Officiers gesteld (*s*). Doch deeze knegten, 't hunne gedaan hebbende tot de verandering der Regeeringe, die kort hierna voorviel, werden, eerlang, op twee vendelen of Compagnien, ieder van twee honderd koppen, gebragt (*t*); welke twee vendelen, na dien tyd, van 's Lands wege, de gewoonlyke bezetting der Stad gebleeven, en, sedert lang, op de verdeeling van 't Noorderkwartier, gebragt zyn.

Bezetting. wege wordt op twee vendelen, ieder van twee honderd koppen, gebragt.

Om nu te doen verstaan, op welk een' voet, deeze bezetting, hier ter Stede, ontvangen en gehouden worde, zullen wy, beknoptelyk, aanwyzen, wat, desaangaande, zo wel by de overeenkomst op den Afstand van de Satisfactie des jaars 1581, als in laater' tyd, bedongen en beslooten is. De bezetting zou, volgens het *vierde* Lid der gemelde Overeenkomst, door Prinse Willem den I., aan wien de hooge Overheid geduurende den oorlog opgedraagen was, alleen, vermeerderd of verminderd mogen worden, naar dat de nood zulks vorderde. En in geval zyne Doorlugtigheid de bezetting versterkte, werdt haar, by het *vyfde* Lid, *Servitiegeld* toegelegd, even als de andere Steden van Holland gaven. Doch dat dit Lid alleen begreepen is, te moeten gepast worden op eene versterking van bezetting, die, door Prinse Willem den I., noodig geoordeeld was, is af te neemen uit een besluit der Vroedschap van den jaare 1673. Het Regement van Waldek, hier toen, eenigen tyd, in bezetting gelegen hebbende, hadt tien stuivers ter weeke, voor ieder hoofd, *Servitiegeld* genooten. Doch men stelde, kort daarna, vast, nooit wederom *Servitiegeld* toe te staan (*u*).

Voorwaarden, op welken de bezetting hier ter Stede ontvangen is, en gehouden wordt.

Vol-

(*g*) II. *Deel*, III. *Boek*, *bl.* 143.
(*h*) II. *Deel*, III. *Boek*, *bl.* 151, 151.
(*i*) II. *Deel*, VIII. *Boek*, *bl.* 307.
(*k*) Keurb. A. *f.* 131 *verso*. B. *f.* 82. D. *f.* 25. II. *Deel*, IV. *Boek*, *bl.* 186, 200. V. *Boek*, *bl.* 215.
(*l*) Groot-Memor. *N.* I. *f.* 275 *verso*.
(*m*) Groot-Memor. *N.* III. *f.* 325.
(*n*) Resol. Vroedsch. *Lt.* P. 28 *Jan.* 4 *Febr.* 1684. *f.* 314. 322. *Lt.* Q. 23 *Maart*, 24 *May* 1684. *f.* 68, 134. *Lt.* S. 12 *Jan.* 1689. *f.* 217. *Lt.* V. 7 *Maart* 1692. *f.* 251. *Lt.* W. 14 *Sept.* 1693. *f.* 224.
(*o*) Resol. Vroedsch. *Lt.* Y. 16 *Nov.* 1697. Groot-Memor. *N.* VIII. *f.* 142.
(*p*) Groot-Memor. *N.* II. *f.* 237 *verso*. *N.* III. *f.* 80 *verso*. *f.* 163, 179.
(*q*) II. *Deel*, VIII. *Boek*, *bl.* 321, 324.
(*r*) II. *Deel*, VIII. *Boek*, *bl.* 325, 325, 333.
(*s*) II. *Deel*, IX. *Boek*, *bl.* 350, 352, 361, 364.
(*t*) II. *Deel*, X. *Boek*, *bl.* 383.
(*u*) Resol. Vroedsch. *Lt.* L. 31 *Maart*, 12 *Juny* 1673.

BEZETTING. Volgens het *derde* Lid der meergemelde Overeenkomſt, moeſt de Bezetting betaald worden uit de gemeene Lands middelen, die, in de Stad en derzelver Vryheid, geheeven worden. En zo de andere Soldaaten, in Holland leggende, met Laken, werden betaald; zou zy ook eene maand ſoldye in 't jaar, in Laken, ontvangen moeten. Doch in de wyze van betaalinge der Stads Bezettinge, is merkelyke verandering gekomen. Men vindt, dat 'er, reeds in 't jaar 1599, een *Pagadoor* of *Betaalmeeſter* der Bezettinge, door Burgemeeſteren, is aangeſteld (*v*), en deeze amptenaar is, nog tegenwoordig, in wezen (*w*). Hy is, al van ouds, bevoegd geweeſt, om, elke maand van twee en dertig dagen, de penningen, tot betaalinge van 't Krygsvolk geſchikt, van den Ontvanger van 's Lands gemeene middelen over te neemen (*x*), en uit dezelven de gewoonlyke betaaling te doen aan de bezetting.

De twee Kapiteins der Amſterdamſche Bezettinge moeten, volgens het *tweede* Lid der Overeenkomſt op den Afſtand van de *Satisfactie*, Burgers der Stad zyn (*y*). De benoeming deezer Kapiteinen is, door 's Lands Staaten, op den dertienden Maart des jaars 1588, geſteld aan Burgemeeſteren, mids zy hunne *Commiſſie* of Laſtbrief neemen van den Stadhouder en Kapitein-Generaal over Holland. 't Gebruik heeft geleerd, dat de aanſtelling van eenen Wagtmeeſter of Major, Provooſt en Betaalmeeſter, zo wel als de aanſtelling der Luitenanten en Vendrigs, ook aan Burgemeeſteren verbleeven is (*z*). De Kapiteinen, Officiers en Soldaaten, hier ter Stede in bezetting leggende, zyn, volgens dezelfde Reſolutie van 's Lands Staaten, verpligt, den eed van getrouwheid te doen aan den Lande van Holland, en aan de Stad Amſterdam; en dien van gehoorzaamheid, aan den Stadhouder en Kapitein-Generaal, aan Burgemeeſteren van Amſterdam; en de Soldaaten in 't byzonder ook aan hunne Kapiteinen en mindere Bevelhebbers. Voorts, is, ten zelfden tyde, vaſtgeſteld, dat de bezetting van vier honderd man niet uit de Stad zou mogen worden getrokken, overeenkomſtig met het *tweede* Lid van den Afſtand van de *Satisfactie*, inhoudende „ dat de Stad be„ zet zou *blyven*, met twee vendelen kneg„ ten, ieder van twee honderd hoofden." En op den grond van dit beding, is de uittogt van deezer Stede Bezetting, meer dan eens, geweigerd (*a*); ſchoon dezelve ook, als 's Lands nood drong, en men 't Krygsvolk hier miſſen kon, zeer dikwils, met byzonder verlof van Burgemeeſteren en Raaden, uitgetrokken is; doch altoos, onder ſtilzwygend, en meermaalen, onder uitgedrukt beding, dat dit verlof niet ſtrekken zou, tot verkorting van het regt, welk der Stad, by de aangehaalde Reſolutie van den jaare 1588, als een gevolg van den Afſtand van de *Satisfactie*, was toegeſtaan (*b*). Ook vindt men, dat, reeds in de jaaren 1598 en 1602, eenige knegten uit de Stads bezetting zyn uitgezonden, op verzoek van Gecommitteerde Raaden en Patent van Prinſe Maurits (*c*). Volgens dezelfde Reſolutie, is de Stad ook niet gehouden, eenige andere bezetting in te neemen, dan in geval van hoogen nood, en dan ter Ordonnantie, of op Patent van den Kapitein-Generaal (*d*); ſchoon zy, tot voorkoming van inwendige beroerte, of vyandelyke aanvallen van buiten, meermaalen, op haar verzoek, verſterking van 's Lands Krygsvolk bekomen heeft (*e*). Doch wanneer Burgemeeſteren en Raaden oordeelden, geene vermeerdering van bezetting noodig te hebben, is de inneeming van Krygsvolk, meer dan eens, van de hand geweezen (*f*). De doortogt en huisveſting voor korten tyd van 's Lands Soldaaten is, zelfs altoos, eerſt door Burgemeeſteren en Raaden, des verzogt zynde, toegeſtaan (*g*), en zou, zonder derzelver byzonder verlof, niet mogen geſchieden. De Ruiters van Maarten Schenk werden, in 't jaar 1574, niet dan by honderd te gelyk, door de Stad gelaaten (*h*). En in 't jaar 1707, werdt eenen Luitenant, met vier en twintig man, van de Vloot komende, op zyn verzoek, verlof gegeven om door de Stad te trekken; doch niet dan langs den kortſten weg, van de oude Stads herberg naar de Utrechtſche Poort (*i*). Terwyl de Stad, in 't jaar 1573, nog Spaanſche bezetting inhadt, vondt de Regeering al ongeraaden, eenige weggeloopen ſoldaaten, uit het Leger voor Haarlem, hier in te laaten (*k*); ten blyke, dat men, zelfs toen reeds, bezorgd was, om geen meer Krygsvolk, dan men dienſtig oordeelde, te gedoogen in de Stad.

BEZETTING.

's Lands Staaten hadden, op den agttienden September des jaars 1578, verklaard, dat Gezag der Wethouder.

(*v*) Groot-Memor. *N.* II. *f.* 177 *verſo.*
(*w*) Groot-Memor. *N.* IV. *f.* 23. *N.* VI. *f.* 183.
(*x*) Groot-Memor. *N.* II. *f.* 275.
(*y*) Handv. *bl.* 47.
(*z*) Groot-Memor. *N.* III. *f.* 248. *N.* IV. *f.* 2 *verſo*, 131 *verſo*, 208 *verſo.* *N.* VI. *f.* 73 *verſo.* *N.* X. *f.* 63.
(*a*) Reſol. Vroedſch. *Lr.* E. 7 *Oktob.* 1665. *f.* 39. *Lr.* S. 3 *Jan.* 1689. *f.* 204.
(*b*) Reſol. Vroedſch. *Lr.* E. 26 *Maart* 1666. *f.* 98. *Lr.* L. 14, 23 *May* 1676. *f.* 4, 13.
(*c*) Reſol. Vroedſch. *N.* $\frac{B}{3}$. 13 *Sept.* 1598. *f.* 237 *verſo.* 1 *May* 1602. *f.* 393.
(*d*) Handv. *bl.* 50.
(*e*) Reſol. Vroedſch. *N.* 16. 20 *Dec.* 1628. 21 *Febr.* 17 *Nov.* 1629. *f.* 65 *verſo*, 67 *verſo*, 115 *verſo.*
(*f*) Groot-Memor. *N.* V. *f.* 189 *verſo.*
(*g*) *Zie* II. *Deel*, VIII. *Boek*, *bl.* 319, 320.
(*h*) II. *Deel*, VIII. *Boek*, *bl.* 353.
(*i*) Groot-Memor. *N.* IX. *f.* 65 *verſo.*
(*k*) Keurb. G. *f.* 84.

Bezetting. dat de Wethouderſchap der Stad mede goede opzigt zou mogen neemen, dat de bezetting aldaar in goede orde, gehoorzaamheid en krygstugt zou gehouden worden (*l*); en ten dien einde, reeds in Juny te vooren, gewild, dat de Leuze of het Wagtwoord, voor dezelfde bezetting, van den oudſten, of voorzittenden Burgemeeſter gevraagd zou worden (*m*): 't welk, ſchoon ſlegts by proviſie belaſt, alzo zulks nimmer ſedert ingetrokken is, tot heden toe, in gewoon gebruik is gebleeven. Ook hebben Burgemeesteren meer dan éene Ordonnantie gemaakt voor de Officieren en Soldaaten der Bezettinge, tot bewaaring der goede orde onder dezelve: en onder anderen, eene, op den negen en twintigſten January des jaars 1664, volgens welke, de Wagten, door eenen der Hoofd-Officieren, en door de Serjanten, moeten worden waargenomen. Ook mogen de Soldaaten 's nagts niet buiten de Stad blyven, veel min buiten dezelve woonen. Zy zyn verpligt, Burgemeeſteren, of Kolonellen, aan welken beide, volgens eene verklaaring van de Vroedſchap van den jaare 1654, het bewind over de bezetting, altoos, geſtaan hadt (*n*), te gehoorzaamen, wanneer dezelven tegenwoordig zyn: anders, hunne Officieren, in derzelver rang. Onder deezen, wordt, van tyd tot tyd, Krygsraad gehouden, waarin de overtreedingen der Officieren en Soldaaten, in hun beroep begaan, onderzogt en geſtraft worden (*o*). Doch zo deeze ſtraf te ver gaan mogt, of zo de misdaad niet geoordeeld werdt te ſtaan ter kenniſſe van den Krygsraad, betrekken Schepenen de zaak voor hunne regtbank. Men vindt, onder anderen, dat, in 't begin van 't jaar 1635, een Soldaat, die, door den Krygsraad, tot het Tugthuis, veroordeeld was, door Schepenen, opgeëiſcht, en op nieuws te regt geſteld is (*p*).

Hoofdwagt en Dienſt der Bezettinge. Wy hebben elders (*q*) aangetekend, dat eenige vertrekken boven de Waage, op den Dam, van ouds, geſchikt zyn, tot een Wagthuis voor de Bezetting. De twee Compagnien, uit welken dezelve beſtaat, trekken ook, by beurten, van tyd tot tyd, op, zo om, des ogtends by tyds, op de Beurs, hunne ſoldy te ontvangen, als om, op het zogenaamde Slagveld, by de Utrechtſche Poort, des Zomers, geoefend te worden in de behandeling der wapenen. Zy bewaaken, wyders, by dage, de poorten en boomen der Stad, en zetten, nagt en dag, eene Schildwagt uit voor de Hoofdwagt boven de oude Waage, in 't gezigt van 't Stadhuis. Wanneer 'er Lyfſtraffen van wege 't Geregt worden geoefend, worden 't Stadhuis en de trappen der Waage bezet met Soldaaten. In tyden van oproer, heeft men zig ook, veeltyds, van hun bediend; doch niet altoos met even goeden uitſlag, hebbende men, nu en dan, gezien, dat het graauw meer ontzag getoond heeft voor de gewapende Burgerye, dan voor 's Lands Soldaaten. Wy hernaalen niet, 't gene wy, elders (*r*), hebben aangetekend, dat, boven in den Jan-Rooden-Poorts-Tooren, een vertrek geſchikt is tot het houden van den Krygsraad der Bezettinge, en twee anderen, tot gevangeniſſen voor de Soldaaten.

Bezetting.

Aanſtelling der Hoofd-Officieren over dezelve. De Kapiteinen, *Luitenanten* en *Vendrigs*, over de twee Compagnien van de Bezetting deezer Stad, worden, door Burgemeeſteren, aangeſteld, of benoemd; doch verkrygen, tegenwoordig, hunnen Laſtbrief of *Commiſſie* van den Prinſe-Erfſtadhouder, als Kapitein-Generaal. In vroeger' tyd, heeft men egter, hier omtrent, een verſchillend gebruik gehad. In 't jaar 1635, werdt een Kapitein aangeſteld, door den Raad van Staate, op voorſchryvens van Burgemeeſteren (*s*). In 't jaar 1658, geſchiedde zulks, by eene Acte der algemeene Staaten, waaraan Burgemeeſteren eene beveſtiging gehegt hadden (*t*). Op andere tyden, en inzonderheid, wanneer 'er geen Kapitein-Generaal was, zyn de Hoofd-Officiers der Bezettinge, eenigszins op eene andere wyze, aangeſteld. Doch thans geſchiedt de aanſtelling door Burgemeeſteren, die 'er den Heere Kapitein-Generaal kennis van geeven, waarna de aangeſtelde Hoofd-Officier zyne Commiſſie bekomt, op naam der Heeren Staaten-Generaal, ter *relatie* van den Raad van Staate, met een *attache* van den Kapitein-Generaal en Gecommitteerde Raaden der Staaten van Holland (*u*). In geval de Regeering der Stad geraaden vindt, de bezetting, buitengewoonlyk, te vermeerderen, worden de Hoofd-Officiers aangeſteld door Burgemeeſteren, voor welken alleen, zy den eed van getrouwheid afleggen (*v*).

De *Provooſt* of *Geweldige van de Stads Bezettinge*, die vrye wooning in den Jan-Rooden-Poorts-Tooren heeft, wordt ook, door Burgemeeſteren, aangeſteld. Hy plagt *Commiſſie* of Laſtbrief van den Raad van Staate te krygen (*w*): 't welk nu buiten gebruik is.

(*l*) Handv. *bl.* 50.
(*m*) Handv. *bl.* 50.
(*n*) Reſol. Vroedſch. *N.* 21. 30 *July* 1654. *f.* 198.
(*o*) Handv. *bl.* 837.
(*p*) Groot-Memor. *N.* III. *f.* 153 *verſo.*
(*q*) III. *Deel*, I. *Boek*, *bl.* 33.
(*r*) III. *Deel*, I. *Boek*, *bl.* 53.
(*s*) Groot-Memor. *N.* III. *f.* 248 *verſo.*
(*t*) Groot-Memor. *N.* IV. *f.* 159 *verſo.*
(*u*) Groot-Memor. *N.* XI. *f.* 175 *verſo.*
(*v*) Groot-Memor. *N.* VI. *f.* 107.
(*w*) Groot-Memor. *N.* III. *f.* 248. *N.* X. *f.* 63.

BYLAAGEN L^r. A.

BYLAAGEN

BYLAAGEN L^r. A.

op het VI. DEEL, I. BOEK.

L^r. A.

Gift aan de Voetboogs- en Handboogsſchutterye van het GOUDEN WATER *binnen en buiten de Stad Amſterdam, onder zekere voorwaarden,* Gedagtekend, den vier en twintigſten April des jaars 1480.

Wy ſcout Burgermeyſters ſcepenen ende raide der Stede van Aemſtelredamme doen condt allen luden die deſen onſen brieff zullen zyen off hoeren leſen Dat wy by rade conſente ende guetdoncken van den zeſs ende dertigen alze Vroetſcap van der voirſ. Stede omme die eere ende welvairt van der ſtede voorn. van der ſeluer Stede wege gegvnt gegeuen ende quytgeſcouden hebben die twee Schutteryen te weten die jonge Schutterye van den Voetboghe ende die Schutterye van den hantboghe tot onderhoudeniſſe van der ſeluer ſchutteryen te ſamen ende onverſcheyden dat gouden water buten ende bynnen vry ende ſonder yet dair voir te betalen erflick ende tot ewygen dagen ſamenlick te mogen gebruycken ende vyſchen ende doen gebruycken ende vyſchen tot hoeren meeſten oirbair ende proffyte als den hooftmans van den voirſ. twee ſchutteryen dat goetdvncken ende gelieuen ſall ſonder widerſeggen ofte clanche van den burgermeyſteren nv off hyer namaels weſende of van yemandt anders die van der voirſ. ſtede wegen dair tegen doen ſoude mogen wel verſtaende altydt dat tot elck van den gouden water voirn. een vryheyt weſen ende blyuen ſal tot ewyghen dagen van heerevaert vry te ſitten voir den ghenen dieſe huert Behoudelick dat die gemene Schutteren van beyde voirſ. Schutteryen weder tot ewygen dagen ſculdich ſullen weſen te houden harnaſch boghen pylen ende andere reedtſchap dair toe dienende ende ſo ſullen zy noch houden op hoeren coſten twee bairdzen mit hoere toebehoren dair off wy heml. die een gegeuen hebben ende zy zullen die ander dair toe doen maken ende dat zy der Stede dienen houdt ende trouwe weſen van der Stede wegen ende totter Stede coſten wtvaeren zullen tot alre tydt als zy des van den burgermeyſteren in der tydt weſende vermaent zullen werden ende ſonderlinge als een burgermeyſter off twee andere perſoonen wten gerechte mede varen zullen gelyck die gemene Schutteren van den voirſ. twee Schutteryen teſer tydt weſende myt gaders hoeren hooftmans dat belooft ende anden heyligen lyflick myt vp gerechte vingheren geſtaeds eeds gezworen hebben in twelk dat voirſ. is te doen die voirſ. hooftmans myt hoeren gemene Schutteren voir hoeren nacomelingen tot ewygen dagen oick hem verbonden verwilkuert ende ouergegeuen hebben. alle ding ſonder argeliſt In kenniſſe der waerheyt hebben wy der voirſ. ſtede ſegele then ſaicken hier an gehangen gegeuen vpten vier ende twyntichſten dach in aprill int jaere ons heren duſent vierhondert ende tachtich.

L^r. B.

Egt verhaal van de buitengewoone verandering der Regeeringe van Amſterdam, op den negen en twintigſten May des jaars 1578, *woordelyk getrokken uit eene oude* Naamlyſt der Magiſtraatsperſoonen, *grootendeels geſchreeven door den Secretaris* JACOB DE HAAN, *en berußtende ter Theſaurie Ordinaris*, Kas XI. 't bovenſte Vak.

VOOR MEMORIE.

L^r. B. In den jare XV^c acht en tſeventich is tuſſchen den Gedeputeerden van den Heeren Staten van Holland, ende de Magiſtraet deſer Stede op het erigeren van de ſchutterien volgende het VIIe artyckel van de Satisfactie ſeecker differents gereſen, Ende alſoe de voorſchreuen Magiſtraet haer tot geene redenen liet bewegen, ſoe is op den XXVI dach in Majo des voorſ. Jaers binnen de voorn. Stad een haeſtige Veranderinge by forme van tumulte (doch ſonder eenich bloetſtorten) gecommen, zulcx dat het merendeel van de voorſz. Magiſtraet uyt d'ſelve Stad geſchict is geweeſt; ende hebben de Hooffden van de drie ſchutterien der voorſz. Stad, repreſenterende het Corpus van dien, uyt yder Rot een, ende ſulcx uyt yder Schutterie twaleff perſonen genomineert, d welcke op den XXIX. der voorſ. maend in de Raad-Camer deſer Stede nyeuwe ſeſſendertich Raden hebben gecoren, ende d'ſelve door Isbrand Jansz., als oudſte van Jaren, in plaetſe van den Schoud den eed doen affnemen, nader blyckende by de Acten hier nae geregiſtreert. L^r. B.

Alzo door partyſche Regeeringe ende ſeeckere groote obſtinaetheyt der verledene Regierders ende Magiſtraeten deſer Stede Aemſtelredam, ende door beloop des tegenwoordigen tyts, opten XXVI^en deſer maend mey nae middage, de gemeente ende het peupel in oproer uytberſtende ende d'ſelue Regierders ende Ma-

Bylaagen L. B.

Magiſtraet ofte het merendeel van dien verſeeckerende, om meerder oproers, ſeditie ende bloetvergieten te verhoeden, uyt der Stad hebben gefonden, het welck als doen geenſins en was te voorcommen, om alle verdere inconvenienten te verhoeden, der Gemeente de wapenen uyt de hand te gecrygen, deſe goede Stad, den burgers ende Inwoonders van dien in volle ende vaſte verſeeckeringe, ruſte ende vrede te ſtellen, twelck ſonder regieringe ende adminiſtratie van Juſtitie niet en mach geſchieden; hebben de drie Schutterien deſer Stede, repreſenterende het Corpus ende ryckdom derſelver Stad, raedſaem ende nodich bevonden, uyt den haren te kieſen ſeſſendertich treffelycke, notable ende vredelycke mannen, d'welcke uyten name van haer, ende van wegen de ganſche gemeente om ſaken als bouen revoceerende den eed daermede ſy aen de voorſ. magiſtraten ende Regierders waren verbonden, ende den ſelven Regierders ende Magiſtraet wederomme ende reciproche van haren eed ontſlaende, ende onder expreſſe proteſtatie van nyet te doen tegens hare priuilegien, ende ſonder t'ſelue in conſequentie te trecken, maer voor deſe reyſe alleen, naer voorgaenden eed in handen van den oudſten onder hen luyden, ſullen eligeren ſeſſen en dertigh mannen, ende onder den ſelven vier Burgermrs van de vredelickſten, notabelſte, ryckſte ende gequalificeerſte burgeren deſer Stede, omme als Raden ende Burgermrs voor dit lopende Jaer, ende tot de geconſtumierde electie ouer d'ſelue Stede, hare Gemeente ende alles in getrouwicheyt te regeren, nyeuwe achtyen mannen tot Schepenen te mogen nomineeren, ende alle andere officien te mogen begeven, met voller authoriteyt ende in manniere als volgende de priuilegien, vryheyden, Uſancien ende couſtumen der ſelver Stede dan bevonden ſal worden te behooren, Blyvende nae deſen d'electie in hare oude forme, manniere, cracht ende vigeur; waer op de voorſ. geeligeerde mannen als by namen

Oude Schutterie

Adriaen Cromholt
Jacob Banningh
Jacob Fransz.
Dr. Claes plemp
Harman Rodenburch Harmansz.
Isbrand Jansz.
Gouert Jansz.
Gerrid Jansz. Coesuelt
Willem Pouwelsz
Simon Heindrickxz.
Gerrid Jansz. Parys
Mr. Cornelis in t Romenyboot, abſent.

Voet Booge

Pieter Jacobsz Vries
Cornelis Jansz Cruydenier
Claes Reyersz
Jan Jacobsz Huydecoper
Arend Jansz. Coesuelt
Pieter Pauw
Harman Rodenburg d oude
Douwe Blokemaker
Dirck Olofsz.
Jan Simonsz Lonsuaerder
Jan Egh Cannegieter
Jan Pietersz Neck abſent

Handt Booge

Lubbert Nuth
Jan Bettsz. Rodenburch
Jonge Jan Duynsz.
Claes Heindricx Coning
Aris Michielsz. Vleyshouwer
Pieter Willemsz. Vrund
Heindrick Lenardsz.
Pieter Lieuensz.
Heindrick in de pot
Reinier van Neck
Lenard Simonsz. Coperſlager.
Gerrid Schaep, abſent

Bylaagen L. E.

Den voorſ. eed gedaen hebbende in handen van den oudſten uyten haren, als namelyck Isbrand Jansz; tot Burgermrn ende XXXVI Raden gecoren hebben de naevolgende perſonen,

te weten,

Mr. Cornelis Jansz. in 't Romenys boot
Cornelis Willemsz van Ryck
Dirck Jansz. Graeff
Mr. Willem Bardeſen.
Reynier Simonsz. van Neck
Dr. Marten Jansz. Coſter
Isbrand Jansz.
Jacob Banningh.
Simon Heindrickxz.
Harmen rodenburch d oude.
Adriaen Reiniersz. Cromholt
Willem Pouwelsz.
Jan Simonsz. Lonsvaerder.
Adriaen Pauw.
Egbert Roelofsz.
Claes Reyersz.
Jan Lourensz.
Heindrick van marcken.
Gerrid Jansz. Coesuelt.
Euert Corſſe
Claes Cornelisz. rowagen
Jacob Jansz. Banningh
Jacob Fransz.
Jan Cornelisz Duyn
Thomas Willemſe Bontekoe.
Gerrid Jacobsz Schaep
Balthaſar Simonsz. Appelman.
Jan Jacobsz. Huydecoper.
Jacob van Campen.
Heindrick Olfertsz. Fuyck.
Gerrid Jansz. Delft.
Pieter Willemsz. Vrundt.
Reynier Cant.
Claes Simonsz. Heemskerck
Marten Simonsz. Schuytge.
Mr. Reyer Lambertsz.

Burgermrn.

Dirck Jansz. Graeff.
Mr. Willem Bardeſen.
Adriaen Reyniersz. Cromholt.
Dr. Marten Coſter.

Willende dat d'ſelue uyter name van de geheele gemeente ouer haer ende de ganſche gemeente ſullen regieren ende na de priuilegien regierende blyven. Oirconde van deſen is deſe Acte geregiſtreert, daeraff gelycke ſolemnele acte

BYLAAGEN L^r. B.

tot eeuwige memorie by die handtueſten, priuilegien ende andere ſecrete deſer Stede geleyt ſal worden, Aldus gedaen den XXIX:^en May XV^c acht en t ſeuentich.

Die ſeſſendertich Gedeputeerden van de drie Schutteryen, repreſenterende 't gemeene Corpus ende ryckdom der Stede Aemſtelredam, hebben uyten name van hare ende alle d'andere geauthoriſeert ende authoriſeren by deſen den oudſten van jaren onder haer voorſ. XXXVI. perſonen, voor deſe reyſe en ſonder ſulcx te trecken in conſequentie, oick zonder preiuditie der voorſz. Stede priuilegien, den oudſten van Jaren van de nyeuwe gecoren vier Burgerteren den behoorlicken eed van Burgermeeſter en XXXVI. Raad aff te neemen, welke oudt Burgermeeſter ſynen anderen mede Burgermrn, mitsgaders die ſeſſendertich Raden, in plaetſe van den Officier van S'heeren wegen, als weſende het officie tegenwoordich aen deſe Stad, dan voort den eed yegelyck nae ſyn officie affnemen ſal; volgende welcke authoriſatie, Isbrand Jansz., als oudſte van d'ſelue Gedeputeerden, Adriaen Reiniersz. Cromholt, oudſte van de vier nyeuwe gecoren Burgermren, den behoorlycken eed, ſoe als Burgermeeſter als oick als ſeſſendertich Raad, in gewoonlycke forme, affgenomen heeft. BYLAAGEN L^r. B.

[*Hier op volgen, op nieuws de naamen der zesendertig Raaden, naar orde van hunne jaaren: waar na nog volgt:*]

Nota. Dat by de voorn. heeren ſeſſendertich Raden, ten dage ende jare voorſz. achteruolgende deſer Stede priuilegien genomineert zyn geweeſt XVIII perſonen, uyt d'welcke by den houe van holland gecoren zyn negen tot Schepenen, ende by Willem Martsz. Calff als Schoud geëedt.

L^r. C.

Affchrift eener oorſprongkelyke Quitantie van den vierentwintigſten January des jaars 1562, *waarby blykt, dat* PETER RODING *zig, uit de* OUDE *of* KLOVENIERS SCHUTTERYE, *hadt uitgekogt.*

L^r. C.

Wy *Jacop jacopsz* Coninck, *Willem pouwelsz. peter bicker Willemsz. peter iacopsz. ſchaep* ende *Cornelis Ottoz.* deſer tyt ouerluyden van den ouden ſchutterye binnen Amſterdam kennen ende lyden mits dezen by conſent ende belieuen van den burgemeyſteren der Stede voirſ. ontfangen te hebben van peter roding negen ponden vlams ter cauſe van enen wuytcoop ende ontlaſtinge waer mede de vernomden peter roding hem wuyt gecoft ende bevryt heft van den ſchutteryen voorſeyt, belouen daeromme de Coninck ende ouerluyden voirſ. de voornomde peter roding vry ende quyt te houden nu ende tot allen tyen van alle laſten de voirſ. ſchutterye berorende. Ende oft gebeurde dat peter roding voorſeyt tot enige tyden weder in den voornomden Schutterye ofte in enige andere ſchutterye gecoren ofte geſtelt werde ſoe belouen wy Coninck ende overluyden de penningen by ons ontfangen, by de ouerluyden dan ter tyt zynde te reſtituteren in handen van peter roding. In oircunden des waerheyts hebben wy Coninck ende ouerluyden voornoempt onze gewontelyk hantſcrift h onder geſtelt dezen XXIIIJ January anno XV^c twee ende tſeſtich. L^r. C.

L^r. D.

Oude Ordonnantie van den jaare 1481, *voor de waakende Burgerye, waarin derzelver Kapiteinen en waakplaatſen aangeweezen zyn.*

L^r. D.

Dit is die Ordinancye van die waeck, Anno LXXXI. [1481]

1 *mijert.*

Item an die nyewe ſyde die ſuytzyde van die middeldam, begynnende op ſcarpe krayen huys weſtwairt an die amſtelzyde van die calueꝛſtraet tot die regulierspoirt toe, ſullen bewaeren die regulierspoirt ende die veſt tot die heylige wechs poirt toe, ende hier ſullen capiteyne weſen

Jan melys arysz.	*Goeſſen bloc.*
Egbert Jansz.	*Willem munnic.*
Vechter Barentz.	*Jan Siuertz.*
Thomas Woutersz.	*Claes heyn.*

Albert van diemen.
Jan Ysbrantz.
Eem Scuytmaker.
Goeſſen Wagbenaer.

2. *de beginen toorn.*

Item die zuytſyde van die gaſthuysſtege, ende die ſelue ſyde van die caluerſtraet, mit die burchwal, en die heylige wech tot die regu-liers poirt toe zullen bewaeren die heylige wechs poirt, ende die veſt tot Jonge Jacobs tvyn toe, ende hier zullen capeteynen weſen L^r. D.

Jacob Jansz.	*Willem ſymonsz.*
Baernt Baerntsz.	*Clement ſcoenmaker.*
bruyning Jacobsz.	*Dirk Egbertz prins.*
Ghysbert Jacobsz.	*pieter thomasz.*

Frans Claes Loenenz.
Cornelis Wynricz.
Cuert Scoenmaker.
Frans Smit.

Item die noirtzyde van die middeldamme, 3. *ſint andries toorn.* begynnende op peter jansz. huus noordwairt, mit die oeſtzide van den dam, die oeſtzyde van die wintmolen zyde en die ſuyt zyde van die ſoutſtege met die burchwal ouer die graft van die nyewe ſyds ramen, tot meeuws Doſenſtege toe mit die ſuyt zyde van die zelue ſtege zullen bewaeren [die veſt] van jonge jacobs tvyn, tot vechter baernt zoen tvyn toe, ende hier zullen capeteynen weſen

Jan

Brlaagen L. D.

Jan claes Goert z. *frans claes heynen z.*
Jan gerrit benninx z. *ruusch Jans z*
Jacob van berck. *Dirc Jan zeger z.*
peter colyn. *baernt baernt z.*

Stans Claes z.
bruyn claes z.
Cornelis paeu.
Willem duyn.

4. der Sede buus. Item die weſt zyde van den damme, van die gaſthuyſtege off, myt die burchwall, die ſuyt zyde van t nyenkerckhoff, die weſtzyde van die wyntmolen zyde tot t 's grauen ſtraet mit die oeſtzyde van 't nyenkerkhoff ende die ſuyt-zyde van t sgrauenſtraet, zullen mit die ſcout ende den gerechte die plaets bewaeren, ende hier zullen capeteynen weſen die ſcout mit den gerechte.

Clement wolferts z.
Claes heyn.
Jan dirc z. ſil.
Symon theding.
Jan gauen z.
gherit ysbrant z.
michiel b'g gevaerd
gherrit mattheus z.

5. de poort by de gaſthuus molen. Item die noirtzyde van die ſout Stege, die ooſtzyde van die wyntmolen zyde, ende die burchwall van t dammerack mit die zuytſyde van Jacob allertsſtege zullen bewaeren die veſt, van vechter baerntzs tvyn tot die gaſthuys molen ende molenwerff all, ende hier zullen capeteynen weſen

Jan betb die brouwer *gherit matthys z*
peter peters z *willem modder.*
goert taems z. *hilbrant modder.*
geryt claesz die goyer. *Willem gherit*

Jan pelſer.
Jan van niken.
Jan roel
pieter Jan ackermans z.

6. onſer Vrouwen toorn. Item die noirtzyde van 'tſgrauen ſtraet, ende van t kerckhoff, die weſtzyde van die wyntmolen zyde, mit die oeſtzyde van die burchwal, ende die zuytzyde van dirck van aſſels ſtege, die noirtzyde van meeus Doſenſtege, ende alle die burchwal after ende voir mit die zuytzyde van dat ſteechgen, t gegen Dirck van Aſſels brugge ouer, zullen bewaeren die veſt van die gaſthuys molen werff tot jan roden huys toe, ende jan roden huys al, ende hier zullen capeteynen weſen

Ysbrant dirix z. *Claes moeyert.*
bruyning dirck moys z. *Willem grebber.*
peter beyne z. *ſymon heynen z.*
Dirck beynricx z. *jacop de vries.*

Pilgram Jacop z.
gheryt Jaspers z.
garbrant bicker.
pieter hiddes.

7. Item die noirtzyde van jacob allerts ſtege, mit die ooſtzyde van die wintmolen zyde ende nyewen dyck tot die karnemellicx ſtege, mit die zuytzyde van die karnemellicx ſtege en die burchwal op t dammerack, zullen bewaeren die veſt, van Jan roden huys tot die peerboem toe, ende hier zullen Capeteynen weſen

Willem koruer. *Claes boeyck.*
Scipper reijer. *Jacob Cokebacker.*
Jacob van Campen. *Zyuert glaſemaker.*
reyner jan waerden z zwaijger. *Willem jansz ſchoenmaker.*

Brlaagen L. D.

Ysbrant barckman.
Symon kinnen z.
Comen Jacob kin.
Cornelis Coppelen.

8. ſint Jacobs toorn. Item die noirtzyde van dirck van aſſelſtege, mit die weſtzyde van die wyntmolen zyde, ende die ſuytzyde van ſint jacob ſtraet mit die burchwal after en beyde ſyde van die graft, ende die noirtzyde van dat ſteechgen ouer dirck van aſſels brugge, myt die ſuytzyde van die ſtege ouer Sint Jacobs brug, daer men gaet tot korsgens toern, zullen bewaeren die veſt van die peerboem tot korsgens toern toe, ende hier zullen Capeteynen weſen

floris jans z *floris jans z.*
jan ryck peters z. *garbrant Jans z.*
ysbrant Jan reyntgins *Claes gheryt zybrant z. zt.*
Dirck Jacobs ſchipper *Claes in de Zwan.*
Dirck jacobszs z.

Jan van nuys.
mathys reyers z.
Schipper Gilbrant op de colc.
Dirk Wybrants z.

9. ſint Jeroens toorn. Item die noirtzyde van Sint Jacobsſtraet, mit die weſtzyde van die nyewendyck ſtraet, tot die wterſte hairlemmer poirt toe, mit die burchwal after ende ouer die graft van die voirſ. ſtege ouer die ſint jacobs brugge, mit die noirtzyde van die ſelue ſtege, tot dat eynde van die burchwal, zullen bewaeren die veſt van korsgens toirn tot die hairlemmer poirt, ende die hairlemmer poirt, ende hier ſullen Capiteynen weſen

Jan wt die poort. *Walich Jacob.*
Dirck hem. *Claes gaef.*
Jan meli z *Wilſe henricx z.*
Jacob walichs z. *gherrit horſt.*

tymen martens z
Zybrant jan wt de poorts zwager.
oude jan ſnyder.
michiel Jans z.

10. heylich cruys toorn. Item die noirtzyde van die karnemellicxſtege, mit die oeſt zyde van die nyewen dyck ſtraet, tot die wterſte hairlemmer poirt toe, mit die burchwal op t dammerack ende op tye, zullen bewaeren dat tye, van die hairlemmer poirt voirſ., tottet oergat van die nyewe brugge, ende hier zullen Capeteynen weſen

Claes hilbrants. *Jan Lamberts z.*
Lou dellema. *Daen meeuws z.*
Claes dirc ſmits z. *noem poppemaker.*
grote baernt. *hilbrant claes z.*

Claes de goeyer.
Jan meynertsz Zeylmaker.
pieter reyers z.
pieter op 't meer.

11. De nuwe brug. Item an die oude zyde, die oeſtzyde ende die weſtzyde van die warmoesſtrate, beginnende an ſint ooloffs poirt tot die narm toe, ende die water ſtege daer ouer, ende van elke ſtege die noirt mit die burchwal after, ende mit die

BYLAAGEN Lr. D.

houttvynen buyten ſint oloffs poirt, an die noirt zyde van die ſtraet, tot die ſluys toe, zullen bewaeren arys pylen toern ende dat tye tot dat oergat van die nyewe brugge ende hier zullen Capeteynen weſen

Dirck Liſtinck. — *Dirc claes z.*
albert canter. — *claes in de gulden hant.*
Dirck baerden. — *allert andries z.*
Zybrant jan die witte ſwager. — *gherrit van den anxter.*
Willem Kanter.
heynric pieter henricx z.
pieter tonis z.
Cornelis gherrit.

12. *Aris pylen toorn.* Item die zuytſyde van die ſtrate bute ſint Oloffs poirt tot die ſluys toe, mit die heele zeedyck, zullen bewaeren die veſt van arys pylen toirn tot heyman ruyskens zoons toirn, ende hier zullen Capeteynen weſen

jan dircx wormer. — *Gherit ſymon baerds z.*
Claes ſymonsz. van hoirn. — *Luyt de Lyndraeijer.*
Otto goerts z. — *Dirc tuering.*
Claes ſcouts z. — *Scipper joeſt dirc z.*
hugo de ſmit
aris pieter.
Lambert z. z.
Claes Pieters z.
ſe - - - - -

13. *heyman ruuskens toorn.* Item die ſuytzyde van die narm ende die waterſtege, mit die ooſtſyde ende weſtſyde van die warmoesſtraet, mit die burchwal after ende die noirtzyde van die nyesdel ende die oude brug ſtege zullen bewaeren die veſt van heyman ruyskens zoens toirn tot ſint anthonis poirt toe, ende hier zullen Capeteynen weſen

Dirck heymans z. — *Dirc pouls z.*
Dirck ſymonsz die poel. — *frans heygenman.*
Dirck ſymonsz Sciemaker. — *Willem backer.*
peter jacobs z. — *Cornelis ſymons z.*
Zybrant boeyck.
jan claes Lambertz.
Willem jacop z.
pieter van aken.

14. *by ſint anthonis poort.* Item die zuytſyde van die nyesdel ende van die oude brug ſtege, mit die oeſtzyde ende weſtzyde van die warmoesſtraet, mit die noirtzyde van die clement gheryt z. ſtege, die noirtzyde van die oude kerckſtege ende toude kerckhoff mit die burchwal tot die nyesdel toe, ende mit dat eylandt, tot die baruote broeders ſtege toe ende die noirtzyde van die ſelue ſtege, zullen bewaeren Sint anthonis poirt mit die vlogel ende hier ſullen Capiteinen weſen.

Peter harinck. — *Jacop Symens z.*
Toenis ghyſen. — *Cornelis jansz.*
jan van naerden.
Claes buygens z. — *michiel in de ſterre.*
gherit zybrants z.
jan taemes z.
jan Lamberts z. Vygh.
Wouter dobbes z.

15. *de bekeerde ſuſteren toorn.* Item die ſuytzyde van die oude kerck ſtege, Clement gherytsz. ſtege, ende van die oude kerckhoff mit die oeſtzyde ende weſtzyde van die kerckſtraet, tot die pape brug ſtege toe, ende ſint anneſtraet toe, myt die noirtzyde van die ſelue ſinte annen ſtraet, ende die burchwal totter kerck toe, mit dander helfte van t eyland, tot die cloeſteren toe, zullen bewaeren die veſt van die vlogel van ſint anthonis poirt tot die handboechs ſcutters doele toe, ende hier zullen Capeteynen weſen

BYLAAGEN Lr. D.

Clement geryts z. — *Andries bolen z.*
Coert Jacobs z. — *j.*
jan van dyemen. — *jan claes z.*
boel dirck van wormer. — *Marten dirc z.*
Doede jacopz
Adriaen Ockers z.
Pieter reding.
jacop Curts z.

16 *ſinte ſebaſtiaens toorn.* Item die ſuytzyde van ſint anne ſtraet en pape brug ſtege, mit de oeſt- ende weſt zyde van die kerckſtraet, tot ſinte jans ſtraet ende geryt die vroden ſtege toe, mit die noirtzyde van die ſelue ſtegen, ende burchwal tot ſint anne ſtraet toe, zullen bewaeren die hantboech ſchutters doelen, ende die veſt van die ſelue doele totte wterſte van die XI^m. maechden toe, ende hier zullen Capeteynen weſen

Symon koyyeman. — *Claes Gherit deymansz.*
reyner die goutſmit. — *jan bouwens z.*
claes martens z. — *heyman Jacop z.*
jacob willems z. — *pieter Can.*
bilbrant Jans z.
Jonge dirc claes z.
heynric ſymons z.
Claes bilbrants z.

17. *Vlenberch.* Item die ſuytzyde van ſint jans ſtraet, ende gerryt die vroden ſtege, mit die oeſt ende weſtzyde van die kerck ſtraet, van die ſelue ſtegen tot die pylſtege ende comen joeſten hoeck, tot myt die noirtzyde van die pylſtege ende die burchwal aff tot ſint jans ſtraet, zullen bewaeren die veſt van die XI^m. maechden off tot die toirne, die men heet ſwych Utrecht, ende hier ſullen Capeteynen weſen

meeſter willem arysz. — *rem ſymonsz.*
Jacob van Campen.
Ghysbert willemsz. — *tymen nanningsz.*
Jan ſymensz balkebreker. — *pieter aemz.*
Coert jorisz.
Claes Jansz. mangeniel.
Symon ges.
Tsbrant Colyn.

18. *ſwych Utrecht.* Item die ſuytzyde van die pylſtege, mit die oeſtzyde van die kerckſtrate, den dam, ſcarpe crayenhuys ende peter jansz. huys off, tot die kerckſtraet toe, ende die heele gansoirt mit die burchwal, van die pylſtege tot die cloesteren, ende die all voirt wt, zullen bewaeren die toiren ſwych Utrecht ende die lange brugge, ende hier ſullen Capeteynen weſen

Jan bout Jansz. — *Jan beth ſnyder.*
peter bicker. — *Cornelis brunt.*
Cornelis harmansz. — *Jan van zéde.*
meeſter ſymon die ſchilder. — *Dirc jansz vleyſchhouder.*
Scipper jan poulsz.
ſymon van goeds weghen.
Jan botenz.
Tsbrant braet.

Op ten XXIX dach in Decembri, is by den gerechte ende by den Capeteyne van de wake ouerdragen

In

Bylaagen Lt. D.

In den eerſten dat men niet ſchieten en ſal dan alſt tydt ende noodt is.

Item dat men, in elke homanſchap, ordineeren ſal IJ man, die by dage waken zullen op die veſten, op die artelerye, ende zullen waken van ſmorgens tach uren tot ſauonds tach uren, ende die en zullen ſnachs niet waken, ende elk zal 1 ſtuiv. ſdaechs hebben.

Item alle auondt een ſonderlinge ſeyn elke Capeteyn in zyn homanſcap te ſende by den burgermeyſter, die opter ſtedehuys waecht.

Item dat elck homanſcap een becken in zyn hoefflach gereedt hebben ſal. Bylaagen Lt. D.

[Nota. *De ganſche Ordonnantie en de eerſte colommen der Kapiteinen zyn, in 't oorſprongkelyke, met dezelfde hand, geſchreeven: doch de tweede en derde colommen der Kapiteinen en de agttien waakplaatſen op den kant zyn van eene andere en laatere hand, die, by* N°. 7, *geen' naam ingevuld heeft. De meeſte naamen der eerſte colommen zyn doorgehaald; doch nog leesbaar.*]

Lt. E.

Lt. E. PUBLICATIE van wylen zyne Hoogheid, Willem den IV. Prinſe van Oranje, Erfſtadhouder enz. *op het houden van den* Krygsraad *albier, overeenkomſtig met de Privilegien en oude conſtitutien*, gedagtekend den vyftienden September des jaars 1748. Lt. E.

WY WILLEM CAREL HENDRIK FRISO, *by der Gratie Gods, Prinſe van Oranje en Naſſau; Graaf van Catzenelnbogen, Vianden, Dietz, Spiegelberg, Buuren en Leerdam; Marquis van ter Veere en Vliſſingen; Baron van Breda, der Stad Grave en Lande van Cuyk, Yſſelſtein, Cranendonk, Eindhoven en Liesveld; Heere van Breedevoord, Turnhout, St. Geertruidenbergh, de Willemſtad, St. Martensdyk, de Clundert, de Hooge en Laage Zwaluwe, Zevenbergen, Steenbergen, Grimbergen, Herſtal, St. Vith, Arlay, Noſeroy, Butgenbach, Daasburg en Warneton; Erff-Burggraaf van Antwerpen en Beſançon; Erff-Maarſchalk van Holland; Erff-Stadhouder, Capitein Generaal, en Admiraal der Vereenigde Nederlanden; mitsgaders Ridder van de Kouſſeband.*

Doen te weten; Dat Wy van de goede Burgerye en Ingezetenen der Stad Amſteldam verzogt zynde, om aan dezelve te geven een Vrye Krygs-Raad, en om voor eenmaal te willen aanſtellen de Leeden, die den zelven Krygsraad zouden uytmaken, met een getal van vyf Colonellen aan het hoofd, Onſe gedagten hebben laten gaan over de beſte en bekwaamſte wyze, op welke aan het oogmerk en verlangen van de goede Burgerye wezentlyk, en zonder te quetſen de Privilegien en Grond-Wetten van den Lande in het algemeen, en de Præëminentien en Vooregten van de Krygs-Raad in 't byzonder, die ſy by haar opregting, genoegzaam zo oud als die van de Republicq ſelfs, heeft verkregen, alle zaken, aan welkers handhouding Wy Ons by geſtaafden Eede hebben verbonden, zoude kunnen werden voldaan.

Dat Wy, hangende Onze deliberatien over die gewigtige zaak, met leedwezen beſpeurd hebben, dat door eenige kwalyk geintentioneerde aan de goede Burgerye en Ingezetenen verkeerde denkbeelden van het waare beſtaan van eene Vrye Krygs-Raad wierden ingeboezemd, welke dagelyks meer en meer gevoed wordende, zoo diepe wortelen geſchooten hebben, dat daar uit zyn voortgekomen zoodanige ongerymde Verzoeken, dat de inwilliging derzelve, wel verre van te ſtrekken ter bereiking van de waare oogmerken, en de wezendlyke vervulling van het verlangen van de goede Burgerye, in tegendeel met ſig zoude medebrengen, eene notoiren inbreuk in de Privilegien, en eene geheele vernietiging van de Oude en Wettig verkregene Regten en Præëminentien van den Krygs-Raad, en van die Vryheid zelfs, die verzogt werd, dat door Ons aan den Krygs-Raad mogte werden gegeven.

Dat alle deze omſtandigheden Ons gepermoveerd hebben, om zonder de zaak tegen zoo veele kwalyk opgevatte denkbeelden te decideeren, een middel tot geruſtſtelling van de goede Burgerye aan de hand te geven, gelyk Wy by Onze verklaring van den 10de dezes gedaan hebben, in ſubſtantie daar in beſtaande, dat uit de Officieren, aan de Burgerye aangenaam, zoude werden gehouden eene Vrye Krygs-Raad, om te vervullen de plaatſen van de Officieren die onaangenaam zyn, als mede om aan te ſtellen vyf Colonellen, of wel eene Nominatie van een dubbel getal te formeeren, en die aan Ons te preſenteeren, om daar uit by Ons de aanſtelling te werden gedaan; Alles met dat inzigt en in die regtmatige verwagting, dat door deze proviſionele ſchikking overvloedige ſtoffe van vergenoeging aan de goede Burgerye, en teffens aan de gemoederen tyd tot bedaring gegeven werdende, de zaken, zoo als het behoort met een onzydig Oogh, en zonder vooroordeelen in hare ware geſchapentheid zouden konnen werden beſchouwd.

Dog dat Wy tot Ons ſmertelyk leedwezen ondervonden hebben, dat onaangezien de onophoudelyke zorge, vlyt en moeyte by Ons aangewend, om alles ten beſte te beſtieren, de uitkomſt aan Onze regtmatige verwagting geenſints heeft beantwoord, zoo wel met opzigt tot het houden van een Vrye Krygs-Raad, overeenkomſtig aan Onze gedeclareerde intentie, als met opzigt tot de zoo zeer gewenſte en verhoopte verandering in de geſteldheid der gemoederen.

Want, dat, wat het eerſte aanbelangt, in het verkiezen der Leeden tot het compoſeeren van den gemelden Krygs-Raad, in verſcheide Wyken en Compagnien die vryheid niet is opengelaten, die de Schutters en Contribuanten, onder dezelve Compagnien gehorende, hadden moeten en behoren te hebben, om ſig na haar welgevallen te konnen verklaren, maar dat dezelve in tegendeel door onbeſcheide bejegeningen zyn geintimideert en genoodzaakt ge-

BYLAAGEN L'. E.

geworden, hunne keuze te bepalen na de zinnelykheid en het goedvinden van de zulke, die beſtaan hebben zodanige ongeregeltheden te ondernemen.

Dat men heeft konnen goedvinden Commisſien van Officieren by hunne Compagnie voor aangenaam verklaard, en ſelfs de deliberatien van de Krygs-Raad reeds bygewoond hebbende, wederom in te trekken.

Dat ook ſommige Wyken en Compagnien, die alle hunne Hoofd-Officieren voor onaangenaam verklaart, en dus geen ſubjecten hadden, om tot het adſiſteeren van den Krygs-Raad te committeeren, op ſig genomen hebben, om directelyk andere Officieren aan te ſtellen, en die aanſtellingen aan den Krygs-Raad over te geeven.

Door welke onbetamelyke handelwyze aan een groot getal Leeden, den voorn. Krygs-Raad compoſerende, is benomen de faculteyt en het vermogen, om ingevolge Onze duidelyke gedeclareerde intentie eene vrye en onbepaalde Keure te doen van zodanige ſubjecten als ſy oordeelden de beſte en bequaamſte te zyn, om de plaatſen van de Hoofd-Officieren, die aan hunne Compagnien niet aangenaam waren, te vervullen; Het welke dan ook meer dan eens aanleiding heeft gegeven tot klagten, die door verſcheide voorname Leeden van den Krygs-Raad gedaan zyn, dat ſy daar door in hunne vrye Deliberatien en Verkiezingen belemmert en geſtoort wierden.

Dat, wat aangaat het tweede poinct, Wy met veel hartzeer en met de uiterſte verontwaardiging vernomen hebben, dat ſommige kwalyk geintentioneerde in hunne kwade practyken hebben voortgegaan, om de goede Burgerye te misleyden, met verregaande en hoogſtraf bare dreygementen te intimideeren, en allerley kwaad zaad te verſpreiden, om oneenigheden en mistrouwen tuſſchen Burgers en Burgers te veroorzaken, waar uit, de gemoederen eens aan het giſten geraakt zynde, niet anders als de uitterſte verwarringen en onheylen tot een gantſch verderf van de Stadt en van den geheelen ſtaat zoude te wagten ſtaan.

Dat of wel uit dit alles duidelyk is af te neemen, dat in het benoemen van de Leeden tot het bywoonen van den meergemelde Krygsraad, en in het houden van de vrye deliberatien derzelve in veele opzigte Onſe gedeclareerde intentie, ſoo als het behoord hadde, niet is geobſerveerd en nagekomen, Wy egter om aan de gantſche Burgery een doorſtekend blyk van Onſe trouwhartige en Vaderlyke genegentheid en toegeventheid te geven, wel hebben willen goedkeuren, gelyk als Wy goedkeuren by dezen, de verkiezing, die by den gemelde Krygs-raad gedaan is van vyf Colonellen en van de verdere Hoofd-Officieren in de plaatſe van die geene, die by hunne Compagnien niet voor aangenaam verklaard zyn, en dat Wy verders goedgevonden hebben vaſt te ſtellen en te ſtatueeren, gelyk Wy vaſtſtellen en ſtatueeren by dezen, dat de gemelde vyf verkooren Colonels en verdere Hoofd-Officieren, met de geene, die zyn aangebleeven, zullen uitmaken den Krygs-raad, dog zodanig dat die Krygs-raad niet anders zal vergaderen dan met voorkenniſſe van Heeren Burgermeeſteren, en op de beſchryvinge der Colonels, aan wien vollſtrekt wort overgelaten, te oordeelen, of 'er reede zy tot het beſchryven der Krygs-raad of niet; Dat van nu voortaan dezelve Krygs-raad zal hebben haare vrye deliberatien over alle ſaaken tot haar gehoorende, en dat het aan denzelven Krygsraad insgelyks zal vryſtaan, om by vacature van Colonels, en verdere Hoofd-Officiers plaatſen, ſoodanige verkiezingen en aanſtellingen te doen, als ſy in conformiteyt van de Privilegien, Oude Conſtitutien, Reglementen, en herkomens ten meeſten nutte en welzyn van de Stad zullen oordeelen te behoren.

BYLAAGEN L'. E.

Dat Wy al wyders onveranderlyk willende conſerveeren de Vaderlyke ſorg en genegentheid, waarmede Wy voor de goede Burgerye en Ingezetenen dezer Stad zyn aangedaan, voor ditmaal insgelyks wel hebben willen in vergetelheid ſtellen en over het hoofd zien alle begane onordentelykheden, die tot Onſe kenniſſe zyn gekomen, en die 'er verder zoude mogen gepleegd zyn.

En gelyk Wy nu hier mede in alles, ſoo veel behoudens de Privilegien en het welzyn van de Stad, en zonder krenking van den Eed door Ons plegtelyk gedaen, by mogelykheid heeft konnen geſchieden, de goede Burgerye en Gemeente van deze Stad hebben getragt alle mogelyke vergenoeging te geven, zoo verwagten Wy ook van de goede Burgerye en Ingezetenen, dat ſy alle en een iegelyk ſig voortaan als geſchikte en gehoorſame Burgers en Ingezetenen zullen gedragen, ſoo naa deze Onze ſerieuſe welmeening, als generalyk in alles na het geene de pligt en verſchuldigde Eerbied en onderwerpinge aen hare Wettige Overigheden vordert. Willende Wy verders alle en een ieder, ſonder onderſcheid, op het allerernſtigſte en trouwhartigſte hebben vermaand en gewaarſchouwd, gelyk Wy vermanen en waarſchouwen by dezen, van ſig terſtond af te ſcheiden en te onthouden van alle publicque Vergaderingen en byeenkomſten, onder wat naam of voorwendſel het zelve zoude mogen wezen. Gelaſtende ook ſpecialyk de geene, die wegens de Wyken of Burger-Compagnien zyn Gecommitteerd geweeſt, ſig van ſtonden aan van die en en alle diergelyke Commiſſien te houden voor ontſlagen; op pœne, dat die geene die bevonden zullen werden tegens deze Onſe ſerieuſe wille en begeerte te hebben ingegaan, en ſig aan eenig misdryf tegen de Waardigheid van de Regering of ongehoorzaamheid aan deſſelfs beveelen ſchuldig te maken, als verſtoorders van de gemeene Ruſt en veragters van Onze heilzame oogmerken en beveelen, na exigentie van zaken, en volgens de Wetten van den Lande, zonder eenige Conniventie andere ten exempel zullen werden geſtraft.

En op dat niemand hier van ignorantie prætendeere, zal deze werden gepubliceerd en geaffigeerd daar en ſoo het gebruykelyk is.

Gedaan in Amſterdam den 15. September, 1748.

(Was geteekent)
PRINCE D'ORANGE & NASSAU.
(L. S.)

(Lager ſtont)
Ter Ordonnantie van Syne Hoogheid.
(en gecontraſigneerd)
J. de BACK.

ZES-

ZESDE DEEL.

POORTERSCHAP, SCHUTTERYEN, KRYGSRAAD, BEZETTING EN VERMAARDE PERSOONAADJEN VAN AMSTERDAM.

DERDE BOEK.

VERMAARDE PERSOONAADJEN.

Berigt wegens de voornaamste beroemde Perfoonaadjen van Amsterdam.

Tot hiertoe, in 't ZESDE DEEL deezer BESCHRYVINGE, gehandeld hebbende van 't Poorter- en Inwoonerschap van AMSTERDAM, en van 't gene beide Poorters en Inwooners, van ouds, hebben toegebragt, en nog tegenwoordig toebrengen, tot beſcherming en beveiliging der Stad, der Regeeringe, en der ingezetenen in't gemeen; gaan wy nu over, om, in dit *Boek*, een beknopt berigt te geeven van eenige ingezetenen, die, van vroeg af, den luiſter der Stad, daar zy of gebooren waren, of een aanmerkelyk gedeelte van hun leeven hadden doorgebragt, door hunne geleerdheid, Staatkunde, dapperheid, of konſt, hebben helpen vermeerderen. Wy zullen ons egter, op dat dit berigt niet te breed uitloope, tot de meeſt bekenden, en alleen tot overleedenen, bepaalen, met verzoek; dat men 't ons ten goede houde, zo de kortheid, die wy ons voorſtellen, ons eenige naamen doe overſlaan, die anderen hier gaarne geplaatſt zouden hebben gezien; en zo wy, ook van zulken, die wy gedenken, niet al zeggen, wat 'er van zou konnen gezeid worden.

In de Vyftiende eeuwe.

Amſterdam heeft, in zyne eerſte opkomſt, weinig vermaarde mannen konnen uitleveren. Men vindt, voor 't midden der VYFTIENDE EEUWE, van geene inboorlingen gewaagd, die zig, door eenigerlei ſlag van geleerdheid, beroemd hebben gemaakt. Doch omtrent dien tyd, wordt, in de Geſchiedſchriften, vermeld van drie Amſterdammers, die zig, in die onverligte eeuwe, eenigen naam hebben weeten te verkrygen.

Nicolaas van Amsterdam.

De eerſte,

NICOLAAS VAN AMSTERDAM,

heeft, dit weet men, onder 't opzigt van twee bekende Meeſters in de Godgeleerdheid van dien tyd, *Gerardus* en *Joannes*, vier en twintig Ketterſche ſtellingen van zekeren *Ferrand* wederlegd. Hy was *Baccalaureus* in de Godgeleerdheid. En de openlyke twiſtredening, waarin hy dit blyk zyner bekwaamheid gaf, werdt, in 't jaar 1446, te Keulen, gehouden (*a*). Vyftiende eeuwe.

De tweede,

Hervicus van Amsterdam.

HERVICUS VAN AMSTERDAM,

wordt genoemd onder de voornaamſte Heidelbergſche Godgeleerden, die, in 't jaar 1479, gemagtigd werden, om Doctor *Jan van Wezel*, die, te Mentz, wegens Ketterye, te regt werdt geſteld, over 't ſtuk der Leere, te onderzoeken (*b*). Hy is, ongetwyfeld, de zelfde, die, onder den naam van *Herwych Gysbertszoon*, in den jaare 1477, door Burgemeeſteren van Amſterdam, genodigd werdt, om de beſtiering van het Begynhof, hier ter Stede, op zig te neemen (*c*).

De derde,

Joannes van Amsterdam.

JOANNES VAN AMSTERDAM,

die, ten zelfden tyde, of wat laater, bloeide, was een Leerling van Doctor *Weſſel van Gansfort*, Groninger van geboorte, die, terwyl men zynen vriend, Doctor Jan van Wezel, dien ſommigen, met hem, verward, en voor een' en den zelfden perſoon gehouden hebben (*d*), te Mentz te regt ſtelde, ook met de Inquiſitie gedreigd werdt. En dit was geenszins te verwonderen, alzo hy, omtrent de Opperhoofdigheid van den Paus van Rome, de Miſſe, de Aflaaten, het ongehuwde leeven der Geeſtelykheid, en andere punten, dingen leerde, die veelen niet verdraagen konden. Voorts, was hy zo bedree-

(*a*) J. BERTELII Hiſt. Luxemburg. *apud* PONTANUM *Libr.* II. *Cap.* XXVIII. *p.* 235.
(*b*) PONTAN. *ubi ſupra p.* 236.
(*c*) Groot-Memor. N. I. *f.* 90. *en* hier voor, III. *Deel*, IV. *Boek*, *bl.* 351.
(*d*) WHARTONI Append. *ad* GUILL. CAVE Hiſtor. Liter. *p.* 154.

ZESTIENDE EEUWE.

dreeven, in de Taalen en andere deelen der Geleerdheid, dat hy den bynaam van *Licht der Weereld* verkreeg. Doch welke vorderingen onze Amsterdammer, onder zulk een' Meester, gemaakt hebbe, is, onzes weetens, nergens aangetekend. Alleenlyk, vindt men, dat hy, na het overlyden van Doctor Wessel, welk, op den vierden October des jaars 1489, voorviel, eenen brief aan den Kloostervoogd *Bernard van Meppen* geschreeven heeft, waarin hy Wessels gevoelen over 't bidden voor de leevenden en dooden, breedvoeriglyk, voorstelt en verdedigt. Men vindt deezen brief en eenige anderen, door Doctor Wessel, aan onzen Amsterdammer geschreeven, onder de Werken van Doctor Wessel, door Luther uitgegeven (*e*). Andere blyken der geleerdheid of bekwaamheid van Joannes van Amsterdam zyn my niet voorgekomen.

De Stad hadt, in deeze zelfde eeuwe, braave voorstanders der weetenschappen aan WILLEM en JAN EGGERT, Heeren van Purmerende; en, naderhand, aan zynen Neeve, JAN EGGERT HARTGERSZOON en WENDELMOED, deszelfs Vrouwe. Wy hebben, by eene andere gelegenheid (*f*), reeds gewaagd van het Godgeleerd en Philosophisch Collegie, en van de Boekery, door deeze Luiden, hier ter Stede, opgeregt: 't welk wy, derhalve, hier niet behoeven te herhaalen.

In de Zestiende eeuwe.

De ZESTIENDE EEUWE heeft een veel grooter getal van vermaarde Amsterdammers uitgeleverd. Wy zullenze, zo na mogelyk zy, plaatsen, in die tydorde, waarin zy gebloeid hebben.

ALARDUS *van* AMSTERDAM.

ALARDUS VAN AMSTERDAM,

dien wy de eerste plaats geeven, moet, voor 't einde der vyftiende eeuwe, ter weereld gekomen zyn, zo hy, in 't jaar 1544, te Leuven, overleeden is, en, gelyk, in zeker Lofdigt op zyn afbeeldsel, te kennen gegeven wordt, vyftig jaaren bereikt heeft. Men vindt van hem aangetekend, dat hy, van zyne geboorte af, doofagtig geweest was, waarom men hem, in zyne jeugd, *doove Elle* noemde. Daarentegen, was hy wederom zeer vaardig van spraak: voorts, bedreeven in de Godgeleerdheid zyner eeuwe, en in de Latynsche en Griekschе Taalen, uit welke laatste, hy den brief van Hippocrates aan Damagetus, in 't Latyn, heeft overgezet. Zyne Godgeleerde, Philosophische en taalkundige werken zyn, by anderen, opgeteld (*g*). Men heeft ook eenige Verzen van onzen Alard, en, onder anderen, een Lofgedigt op Keizer Karel den V., ter gelegenheid, dat deeze Vorst de Kapel der Heilige Stede te Amsterdam bezogt, 't welk ik meen, in Augustus des jaars 1540, geschied te zyn. Zeker is het, ten minste, dat de Keizer, ten dien tyde, in de Stad geweest is (*h*). Verscheiden' van Alards schriften zyn gerigt tegen de zogenaamde Ketters van zynen tyd, met naame tegen de Lutherschen, op welken, hy zo zeer gebeeten was, dat hy niet geschroomd heeft, hen, zonder grond, en tegen alle waarschynlykheid aan, te beschuldigen van voorbedagte brandstigtinge in het Klooster van S. Maria in de Nes te Amsterdam. Men leert dit, uit eenen overgebleeven Latynschen brief van onzen Alard, aan *Jacobus Valaeoletus* van Middelburg (1), geschreeven, van welken my een afschrift ter hand gekomen is, en waarin hy verhaalt, dat de brand voorviel, op Allerzielen-dag, zynde den tweeden November, zonder het jaar te melden. Doch het blykt, uit het gene hy 'er byvoegt, dat het geval, eenige jaaren na den aanslag de Herdooperen, die in 't jaar 1535 voorviel, gebeurd moet zyn. Het moet ook, voor 't jaar 1544, het jaar van Alards overlyden, voorgevallen wezen. En ik vermoed, dat men 't, in 't jaar 1538, plaatsen moet, alzo onze Alard meldt, dat *Klaas Gerrit Mattheuszoon*, ten tyde van den brand, voorzittend Burgemeester was, 't welk hy, tusschen de jaaren 1535 en 1544, in de maand November, niet geweest is, dan in 't jaar 1538 (*i*). Wy agten 't niet ondienstig, een kort verhaal van deezen brand, welk anderszins beter onder de *Geschiedenissen* der Stad gepast zou hebben, doorgaands met de eigen woorden van onzen Amsterdammer, uit het Latyn overgezet, hier ter plaatse, in te voegen.

Alard van Amsterdam woonde, ten deezen tyde, hier ter Stede, digt nevens, zo niet binnen de muuren van het Nonnen-Klooster van S. Maria, in de Nes, welk zig strekte van het Pens- of Kalfsvelsteegje, waarin het zynen ingang hadt, tot agter tegen de huizen van de Langebrugssteeg. „ Hy „ was, na den middag van den tweeden No- „ vember, bezig geweest met de jongelin- „ gen, die hy, als Doctor in de Godge- „ leerdheid, onderwees, eenige Plaatsen „ uit de ouden, die 't Vagevuur betroffen, „ te laaten uitschryven. Ten vyf uuren, „ be-

(*e*) PONTAN. *ubi supra p.* 236. BRANDT Reformat. I. *Deel, bl.* 53, 54, 55.
(*f*) *Zie* III. *Deel*, V. *Boek, bl.* 369.
(*g*) J. F. FOPPENS Bibl. Belg. *Tom.* I. *p.* 38.
(*h*) *Zie* II. *Deel*, VI. *Boek, bl.* 252.
(*i*) *Zie* Lyst der Regeeringe *voor de* Handveesten *en elders.*

(1) Of deeze dezelfde Middelburger zy, dien ik, by DE LA RUE *Gelett. Zeeland.* bl. 3. en elders, *Jacobus Antonii* of *Jacob Antonisz.* genoemd vinde, beken ik niet te weeten.

Zestiende eeuwe.

„ begaf hy zig, volgens zyne gewoonte, „ naar de Kapelle der Heilige Stede, tegen „ over 't Klooster van S. Maria, daar de „ Vesper op dat uur plagt gezongen te wor„ den: die nog niet, of naauwlyks geëin„ digd was, toen een verward geroep van „ *brand! brand! brand!* elk vervulde met „ eenen schielyken schrik. Alard, ter Ka„ pelle uit getreden, zag, van de lange brug „ ge, dat de brand in 't Klooster, en niet „ verre van zyn Boekvertrek was. De vlam „ woedde reeds zo fel, dat het dak en 't „ muurwerk van 't gebouw, hier en daar, „ instorteden. De Nonnen waren in de „ naaste Kloosters gevlugt, zo veel van „ haaren besten huisraad medeneemende, „ als zy bergen konden. Van 't overige werdt, „ gelyk het gaat, zeer veel geroofd. Onze „ Alard, meest over zyne en anderer onge„ drukte Schriften bekommerd, bergde 'er „ een goed deel van, met hulp, voornaam„ lyk, van twee zyner naarstigste Leerlin„ gen, *Gerbrand Kok* en *Jan Potter*. De „ Kerkelyken, die," gelyk onze Amsterdammer aanmerkt „ voor een groot gedeelte, „ meer van den beker dan van de boeken „ hielden, booden geenen bystand altoos. „ Eindelyk, tradt *Nicolaas Cannius*, Bestier„ der van S. Ursulas Kloosters, toe, en riedt „ onzen Alard, behalve de Godgeleerde, „ ook eenigen der beste Heidensche schrif„ ten in veiligheid te doen brengen." De goede man verhaalt, wyders „ dat sommi„ ge schelmsche Lutheraanen, onder deksel „ van water in de vlam te gieten, zyne boe„ ken zogten te bederven; terwyl anderen, „ die zig, regt over 't Kloosters, in de ven„ sters geplaatst hadden, den brand zogten „ te voeden, door stroo en andere brand„ stoffe te hoop te haalen. Ten laatste, werdt „ egter de brand gebluscht. Twee dagen „ daarna, vondt men zwavelstokken, met „ buskruid bestrooid, onder de bedsteden, „ in 't slaapvertrek der Nonnen, die, zo ze„ kere Dienstmaagd getuigde, aldaar, na den „ brand, op nieuws, gelegd waren, door „ eenige booswigten, die onze Alard al we„ derom voor Lutherschen of andere Ket„ ters houdt. Doch 't gevaar werdt nog, by „ tyds, voorkomen. De voorzittende Bur„ gemeester, *Klaas Gerrit Mattheuszoon*, en „ de Thesaurier, *Jacob Dobbes*, sedert in 't „ Kloosters gekomen, oordeelden, dat de „ brand, voorbedagtelyk, gestigt geweest „ was." Doch op wat grond, onze Alard zo vrymoediglyk vaststelle, dat de brandstigters Onroomschen geweest zyn, heb ik niet konnen ontdekken. Alard van Amsterdam, die, te vooren, een goed gedeelte van zynen leeftyd, te Keulen en te Leuven, hadt doorgebragt, schynt zig, kort na den brand, wederom naar de laatstgemelde Stad begeven te hebben; daar hy, 't zy in 't jaar 1544, gelyk de meesten willen, of, gelyk boven zyn af beeldsel, in prent gelezen wordt, in 't jaar 1551, overleeden, en in de Franciskaaner Kloosters-Kerke begraaven is. Hy heeft zyne Boeken, by uiterslen wil, gemaakt aan het Burger-Weeshuis, te Amsterdam (*k*). De Decker heeft, in laater' tyd, dit vertaalde byschrift op zyne afbeelding gepast:

Zestiende eeuwe.

Indien men prys verdient met konstelyk bewyzen;
'k Ben als Agricola of nevens hem te pryzen (l).

Nicolaas Cannius.

Nicolaas Cannius.

of *Kan*, dien wy reeds genoemd hebben, hadt, in zyne vroege jeugd, den vermaarden Erasmus, te Bazel, zes jaaren, als Uitschryver gediend. Naderhand, tot Priester zynde ingewyd, is hy, in zyne Geboortestad, Amsterdam, Bestierder van 't Ursulinen-Kloosters geworden. Nog laater, werdt hy tot Pastoor van Spaarnewoude beroepen; ten ware, veelligt, de Pastoor van Spaarnewoude wel den zelfden naam gevoerd hebbe; doch een ander persoon geweest zy. *Pieter Opmeer*, wien wy, wat laager, gedenken zullen, getuigt, dat Cannius, die zyn Leermeester geweest was, in vrolykheid en geest, zeer veel naar Erasmus zweemde (*m*). Ook zou Erasmus, onder den naam van Cannius, en van eenen van deszelfs medgezellen, de Samenspraak, genaamd *Cyclops* of *Evangeliedraager*, die voor een schimpschrift op *Oecolampadius* en de zynen gehouden wordt, in 't licht gegeven hebben (*n*). Pontanus heeft eenen geestigen brief van Erasmus aan onzen *Cannius*, in 't jaar 1527, 's daags voor Hemelvaartsdag, uit Bazel, geschreeven, gevoegd in het berigt, welk hy van *Cannius* gegeven heeft; in welken brief, de groote Rotterdammer zynen vriend vermaant, om niet bang te zyn voor den togt over 't Kanaal „ 't welk hem, als genoegzaam „ in 't water gebooren, indien ik anders, „ zegt hy, uw Amsterdam, voor deezen, te „ regt beschouwd hebbe, geheel niet passen „ zou (*o*)." Cannius heeft het leeven van *Cornelius Crocus*, zynen tyd- en stadgenoot, beschreeven. Doch 't werk is, door de agte-

(*k*) Pontan. *Libr.* II. *Cap.* XXVIII. *p.* 236. J. F. Foppens Bibl. Belg. *Tom.* I. *p.* 38, 39.
(*l*) Rymoefeningen II. *Deel*, *bl.* 184.
(*m*) Opmeer Cathol. Martelaarsb. II. *Deel*, *bl.* 125, 150, 179, 282.
(*n*) Idem Op. Chronograph. *ad annum* 1520. *in* Bibl. Belg. *Tom.* II. *p.* 903.
(*o*) *Vide* Pontan. *Libr.* II. *Cap.* XXVIII. *p.* 240.

ZESTIENDE EEUWE.

teloosheid der erfgenaamen, verlooren geraakt. Voorts, vindt men aangetekend, dat Cannius, in 't jaar 1555, overleeden, en in de Oude Kerke, te Amsterdam, begraaven is (*p*). En zo dit waar is, gelyk het, door OPMEER, Cannius Leerling, beveſtigd wordt (*q*), kan hy, in of omtrent het jaar 1572, niet door het krygsvolk van Lumey of Sonoi, van kant geholpen zyn; of *Nicolaas Cannius*, Paſtoor van Spaarnewoude, van wien dit verhaald wordt (*r*), is van onzen Nicolaas Cannius onderſcheiden geweeſt.

CORNELIUS CROCUS.

CORNELIUS CROCUS.

Krok of *Krook*, Prieſter en Leermeeſter of Rector in de Latynſche Schoole hier ter Stede, was een gemeenzaame vriend beide van Alardus en Cannius, en zo vol yvers tegen de Lutherſchen, als de eerſte; waarvan wy, by eene andere gelegenheid (*s*), reeds een bewys hebben te boek geſteld. Hy heeft eenige Godgeleerde en taalkundige Werkjes geſchreeven: de meeſten van welken, in 't jaar 1612, te Antwerpen, in eenen bondel, zyn uitgegeven. Jan de III., Koning van Portugal, verzogt hem, te vergeefs, om het Hoog-Leeraarſchap in de Akademie van Coimbra te komen bekleeden. Hy meende meer nuts te konnen doen, met de Amſterdamſche Jeugd te wapenen tegen 't gene hy voor Ketterye hieldt. Op 't laatſt van zyn leeven, en na de dood zyner Moeder, die hy, tot in zynen hoogen ouderdom, onderhouden hadt, deedt hy eene reis te voet naar Rome, daar hy, door *Ignatius Loyola* zelven, in de Orde der Jezuiten, aangenomen werdt. Kort hierna, overleedt hy, in 't jaar 1550. Hy heeft eenige verzen geſteld onder 't afbeeldſel van Erasmus, door *Hans Holbeen* geſchilderd, welk, uit Duitſchland, herwaards gebragt was, door *Quiryn Taleſius*, Burgemeeſter van Haarlem, in wiens huis in de Damſtraat, de Amſterdammer Pieter Opmeer het, dikwils, met verwondering, beſchouwd hadt (*t*). Onder de Leerlingen van Crocus, is ook *Matthias Boſſemius*, Amſterdammer, geweeſt, die, naderhand, Hoogleeraar in de Akademie te Douai geworden, en, in 't jaar 1599, overleeden is (*u*). Crocus heeft, ſchriftelyk, getwiſt met

JOANNES SARTORIUS.

JOANNES SARTORIUS,

of *Snyders*, insgelyks, een Amſterdammer, en, gelyk Crocus, Leermeeſter in de Latynſche Schoole. De twiſt liep over 't geloof en de werken. Sartorius beweerde, even als Luther, dat de menſch alleenlyk door 't geloof geregtvaardigd wordt: 't welk Crocus tegenſprak. Zo ver ging de hevigheid, dat Crocus, voor altoos, Sartorius de vriendſchap opzeide (*v*). Alard van Amſterdam ſchreef van Sartorius, dat hy van een buigzaam verſtand was; maar zig van eenen ſlegten Leermeeſter, de verwaandheid, leiden liet (*w*). Ik vind ergens aangetekend, dat hy, t'eenigen tyde, wegens zyne Leere, in hegtenis gezeten heeft (*x*). Naderhand, geſlaakt zynde, heeft hy lang balling 's Lands moeten zwerven. In 't jaar 1558, gaf hy, te Bazel, zyne *Uitlegging over de groote en kleine Profeeten* in 't licht, onder den bedekten naam van *Joannes Toſarrius*, die, by verzetting, zynen eigen naam vervatte. Ten zelfden tyde, ſchynt hy zig, hier te Lande, by de Gereformeerden gevoegd te hebben, onder welken hy den Predikdienſt waargenomen heeft. Sommigen ſchryven, dat hy, den agt en twintigſten Maart des jaars 1557, te Delft geſtorven is (*y*). Doch ik vind hem nog, op 't jaar 1558, gemeld, onder de Predikanten van Delft, en naderhand, onder die van Noordwyk, alwaar hy, in 't eerſt, eene School hadt opgeregt. Zyn verblyf te Noordwyk heeft gelegenheid gegeven, dat ſommigen hem eenen *Noordwyker* genoemd hebben (*z*). Hy is, volgens de meeſten, te Noordwyk, in 't jaar 1568 (*a*), of liever, in 't jaar 1570, overleeden (*b*). Hy was niet ſlegts in 't Latyn en in 't Griekſch, maar zelfs in 't Hebreeuwſch bedreeven, en verſtondt zyne Moederſpraak zo wel, dat hy 'er naauwlyks wedergade in hadt. Ook heeft hy, zelfs volgens OPMEERS getuigenis, zeer veel tot opbouwinge derzelve toegebragt (*c*). PONTANUS verhaalt (*d*), uit den mond van *Jan Sem* en *Jan Gysbrechtsz*, aanzienlyke burgers deezer Stad, die 't van hunne ouders verſtaan hadden, dat Sartorius, eenigen tyd, boven de oude Waage alhier, met bewilliging der Regeeringe, openbaare Leſſen in de Hebreeuwſche taale heeft gegeven. En Junius ſchreef, in 't jaar 1554, dat, uit Sartorius Schoole, meer geleerden waren voortgekomen, dan helden uit het Trojaanſche paard (*e*). In 't Grafdigt, welk on-

(*p*) J. F FOPPENS Bibl. Belg. *Tom.* II. *p.* 503.
(*q*) Catholyk Martelaarsb. II. *Deel*, *bl.* 297.
(*r*) Leven *van* P. OPMEER *voor 't eerſte Deel van 't* Cathol. Martelaarsb. *bl.* 4.
(*s*) *Zie* II. *Deel*, VI. *Boek*, *bl.* 234.
(*t*) OPMEER Cathol. Martelaarsb. II. *Deel*, *bl.* 177.
(*u*) PONTAN. *Libr.* II. *Cap.* XXVIII. *p.* 245.
(*v*) PONTAN. *Libr.* II. *Cap.* XXVIII. *p.* 238.
(*w*) *Vide* Bibl. Belg. *Tom.* II. *p.* 724.
(*x*) Epiſt. Clar. Viror. a S. A. GABBEMA edit. *p.* 28. *apud* BRANDT Reform. I. *Deel*, *bl.* 92.
(*y*) BLEYSWYCK Delft, *bl.* 407.
(*z*) TE WATER Verhaal van de Reformatie van Zeeland, *bl.* 18. *Aant.* (2).
(*a*) Bibl. Belg. *ubi ſupra.*
(*b*) SOERMANS Kerk. Regiſter, *bl.* 35, 57.
(*c*) *Zie* BRANDT I. *Deel*, *bl.* 214.
(*d*) *Libr.* II. *Cap.* XXVIII. *p.* 237.
(*e*) JUNII Epiſt. *p.* 345. *Edit. Dordr.* 1652.

Zestiende eeuwe. onze Amsterdammer voor zig zelven gesteld heeft, gewaagt hy van zyne geboorte te Amsterdam en van zyne bedreevenheid in drie der geleerde taalen. Dus luidt het:

Hac ego sum tumulatus humo Sartorius, *ortum*
Cui primum tellus Amsterodama dedit.
Ingenium colui varié, docuique juventam
Omnigenas artes, quippe triglottos eram.
Sed postquam virtus, duris exercita fatis,
Destituit corpus, spiritus astra tenet.

By Sartorius, voegen wy

Joannes Timannus. Joannes Timannus,

die, te Amsterdam, gebooren is; doch den meesten tyd zyns leevens te Breemen gesleeten heeft, daar hy de Evangelische Gemeente als Pastoor heeft gediend. Hy heeft zig, inzonderheid, beroemd gemaakt, door een Werk *over 's Heeren Avondmaal*, welk, in't jaar 1555, in 't licht kwam, en door *Albert Hardenberg*, Pastoor der Breemer-Hoofdkerke, wederlegd werdt. Timannus was een groot voorstander van de Leere der overaltegenwoordigheid van Christus Lighaam. Terwyl de twist duurde, ontving hy eenen Latynschen brief van *Philippus Melanchton*, die, in 't Nederduitsch, aldus luidde:

Eerwaardige Man en zeer geliefde Vriend!

Wanneer ik onzen Elve-stroom aanschouwe, denk ik dikwils, dat, schoon ik zo veel traanen stortte, als de vloed golven zeewaards voert, ik de smert niet zou konnen uitdrukken, die ik, jaaren agtereen, gevoeld heb, ter oorzaake der geschillen over 's Heeren Avondmaal, in welken, zo ver buiten de zaak getwist wordt. Ten nutte, is Christus waarlyk en wezenlyk tegenwoordig, en kragtdaadig tot waare vertroostinge. Waarom twist men dan nog over eene tegenwoordigheid, die geene nuttigheid aanbrengt? Ik onderwys dezelfde dingen, die in myne Schriften te leezen zyn. En naar dat gevoelen, zyn, eenige jaaren geleeden, de Formulieren van Overeenstemming gemaakt, tusschen Luther en veele anderen, die, uit meer dan twintig Gemeenten van Hoogduitschland, hier, byeengekomen waren. Ik bid God, dat hy ons allen bestiere. Vaar wel!

Philippus.

Joannes Monsenus. Johannes Monsenus,

Licentiaat in de Godgeleerdheid, schynt, schoon te Amsterdam gebooren, zig meest te Keulen opgehouden te hebben, alwaar hy, in 't jaar 1540, eene Uitlegging over eenige duistere plaatsen der H. Schrift, en in't jaar 1546, eene Verhandeling, om te bewyzen, dat het Avondmaal, van der Apostelen tyden af, onder de gedaante van brood alleen, aan 't volk is toegedeeld, in 't licht gegeven heeft (*f*).

Zestiende eeuwe.

Nicolaas Everhard. Nicolaas Everhard,

te Amsterdam gebooren, heeft zig, door zyne kennis in de Regten, zo beroemd gemaakt, dat hy, van wege den Hertoge van Beijeren, in 't jaar 1535, tot Raadsheer der Keizerlyke Kamer van Spiers is aangesteld. Doch in 't jaar 1542, werdt hy, tot Hoogleeraar in de Regten, in de Akademie van Ingolstad, beroepen, welke post hy vyf en dertig jaaren loffelyk bekleed heeft. Onder zyne Regtsgeleerde Werken, is de *Inleiding tot de Regtsgeleerdheid* in zeer groote agting geweest (*g*).

Sybrand Pompejus Occo. Sybrand Pompejus Occo,

zyne jeugd aan de oefening der geleerdheid hebbende toegewyd, en, naderhand, de vermaardste mannen, in Italie, Frankryk en Duitschland, bezogt hebbende, werdt, in zyne Geboorteстad Amsterdam, in 't jaar 1541, tot Schepen; in 't volgende jaar, tot Raad, en in 't jaar 1556, tot Burgemeester verkooren; doch bleef, desonaangezien, een Liefhebber der Geleerdheid, en een voorstander der Geleerden. Pontanus verhaalt, dat hy, onder anderen, met *Andreas Alciatus*, met *Viglius van Zuichem van Ayta*, en met *Joannes Secundus*, briefwisseling onderhouden heeft (*h*). Petrus Apherdianus, die zyne *Epigrammata Moralia* aan Occo opgedraagen heeft, getuigt, dat hy niet onbedreeven was in de Digtkonst, en de Latynsche Digters gaarne las. *Pompejus Occo*, Vader van Sybrand, was een Fries van geboorte; doch hadt zig te Amsterdam nedergezet, daar zyn huis de gemeene zamelplaats was van in- en uitheemsche geleerde en braave luiden. De nakomelingen des Burgemeesters bloeijen, nog tegenwoordig, hier ter Stede.

Gisbertus Horstius. Gisbertus Horstius,

of *van der Horst*, heeft zig, door zyne Geneeskonst, beroemd gemaakt; doch den meesten tyd zyns leevens buiten zyne Geboorteстad, Amsterdam, en te Rome, doorgebragt, daar hy, in 't jaar 1544, een geneeskundig werk uitgegeven heeft; in't jaar 1555, overleeden, en in de Lieve-Vrouwe Ker-

(*f*) Bibl. Belg. *Tom.* II. *p.* 698.
(*g*) Pontan. *Libr.* II. *Cap.* XXVIII, *p.* 241. Bibl. Belg. *Tom.* II. *p.* 907.
(*h*) Pontan. *ubi supra.*

ZESTIENDE EEUWE.

Kerke, aan de overzyde des Tybers, begraaven is (*i*).

By deezen Geneesmeester, voegen wy eenen anderen,

BERNARDUS DESSENIUS KROONENBURG.

BERNARDUS DESSENIUS KROONENBURG,

die, hier ter Stede, in 't jaar 1510, geboóren is; doch, in Italie, den graad van Geneesmeester verkreegen heeft. Hy oefende de konst, sedert, negen jaaren agtereen, in Holland, en te Groningen; doch begaf zig, eerlang, naar Keulen, daar hy, in 't jaar 1574, overleeden is, verscheiden' Geneesen Kruidkundige werken nalaatende (*k*).

PIETER PAUW.

PIETER PAUW,

insgelyks een Geneesmeester, heeft ook zynen meesten leeftyd buiten Amsterdam, daar hy, in 't jaar 1564, gebooren werdt, doorgebragt. Hy is een der eerste studenten in de Geneeskunde geweest, op de nieuwe Hooge Schoole te Leiden; doch deedt zig, in 't jaar 1587, te Rostok in 't Hertogdom Mekelemburg, bevorderen tot Doctor. Twee jaaren laater, uit Italie te rug gekeerd, werdt hy Hoog-Leeraar der Ontleed- en Kruidkunde, op de Leidsche Akademie; daar hy den grond gelegd heeft van den Artseny-hof en van de Schouwplaats der Ontleedkunde, die nog in wezen zyn. Hy heeft eenige Geneesen Ontleedkundige werken in 't licht gegeven, en is, op den eersten Augustus des jaars 1617, overleeden (*l*). Zyn Vader is geweest *Pieter Pauw Adriaansz.*, die, in 't jaar 1586, tot Raad der Stad Amsterdam verkooren zynde, sedert, zyn Poorterschap verwoond heeft, en Rentmeester te Alkmaar geworden is (*m*). Van zyn' Grootvader, *Adriaan Pauw*, Koopman te Amsterdam, hebben wy, in de *Geschiedenissen* der Stad, dikwils (*n*), gewaagd. Zyne Moeder was eene Zuster van *Henrik Laurenszoon Spiegel*, dien wy, beneden, gedenken zullen. En Doctor *Pauw*, die te Alkmaar woonde, en, dikwils, in HOOFTS *Brieven* gedagt wordt (*o*), is, zo ik my niet bedriege, een Zoon van onzen Professor geweest.

DIRK VOLKAARTSZOON KOORNHERT.

DIRK VOLKAARTSZOON KOORNHERT,

die zig, in meer dan één opzigt, eenen naam gemaakt heeft, verdient ook eene plaats onder de vermaarde inwooners van Amsterdam, daar hy, in 't jaar 1522, gebooren werdt. In of omtrent het jaar 1555, hadt hy eenigen ommegang, met den grooten Dweeper, *Henrik Nikolaaszoon*, die zig, ten zynen huize, vervoegd hadt, met oogmerk, om hem, tot zyne ongerymde begrippen, over te haalen; waarin hy egter kwalyk slaagde. Koornhert bleef altoos afkeerig van de minste beginsels der Geestdryverye (*p*). Naar Haarlem met der woon vertrokken zynde, schynt hy zig, aldaar, eenen tyd lang, in 't Plaatsnyden, geoeffend te hebben (*q*). Ook zegt hy zelf, in de Voorreden zyner Vertaalinge der *Officia* van CICERO, die, in 't jaar 1561, in 't licht kwam, dat zyne *medegheselen en* hy *van sinne* waren *geworden een druckerye op te rechten binnen Haerlem*, zonder dat my gebleeken is, of zy dit voorneemen hebben uitgevoerd. In 't zelfde jaar, werdt hy Notaris, en in 't jaar 1562, Secretaris der Stad. In 't jaar 1566, heeft hy, ten dienste des Heeren van Brederode, gearbeid, om de openbaare Preeke te helpen invoeren; waarover hy, in 't volgende jaar, in hegtenis genomen, en naar den Haage gevoerd werdt, daar hy eenige maanden zat. Hier digtte hy het Zinnespel *Lief voor Leet, het Lof der Gevangenisse*, en eenige andere rymen. In zyn *Leeven*, voor 't *eerste* Deel zyner *Werken* te leezen, wordt verhaald „ dat zyne Huisvrouw, wanhoopen„ de aan de uitkomst zyner gevangenisse, „ de arme luiden, die aan de pest lagen, „ ging bezoeken en dienen, op hoop, dat „ zy zelve besmet worden zou, en Koorn„ hert de kwaal konnen overbrengen, om „ dus beide natuurlyker dood te sterven, „ dan zy haaren man belooven durfde: doch „ dat Koornhert haar van zulk een bedryf „ hadt afgemaand." Ook verdedigde hy zig zo wel, dat men hem den Haage tot eene gevangenis gaf; waaruit hy, eerlang, ontvlugtte, eerst naar de Beverwyk, en voorts, ten Lande uit; waarna hy, den eersten September des jaars 1568, door den Raad der Beroerten, gebannen werdt, met verbeurdverklaaring zyner goederen (*r*). Hy heeft zig, onder anderen, in 't Land van Gulik onthouden, daar hy zig geneerde met Plaatsnyden, en *Henrik Goltsius*, die naderhand zo beroemd geworden is, onderwees, en aan werk hielp. Ook tekent PONTANUS aan (*s*), dat hy, 't zy te Haarlem of elders, in de konst van plaatsnyden, *Filips Gallé*, wien hy, tot wigtiger bezigheid geroepen, het werk overliet, tot eenen Leerling gehad heeft.

Doch

(*i*) Bibl. Belg. *Tom.* I. *p.* 366.
(*k*) Bibl. Belg. *Tom.* I. *p.* 135.
(*l*) J. MEURSII Athen. Batav. *p.* 265. Bibl. Belg. *Tom.* II. *p.* 999.
(*m*) *Zie de* Lyst der XXXVI. Raaden *voor de* Handvesten *en elders, op 't jaar* 1586.
(*n*) *Zie* II. *Deel*, VII. *Boek*, *bl.* 283, 285, 291, 297, 298. VIII. *Boek*, *bl.* 314. IX. *Boek*, *bl.* 370.
(*o*) N. 375, 396, 413, 496. *bl.* 295, 310, 320, 379.
(*p*) D. V. KOORNHERTS Werken I. *Deel*, *f.* 442. III. *Deel*, *f.* 58, 144.
(*q*) K. VAN MANDER Schilderb. *f.* 165, 197. AMPZING. Haarl. *bl.* 361.
(*r*) Sentent. ten tyde *van* ALVA *bl.* 126.
(*s*) *Libr.* II. *Cap.* XXVIII. *p.* 246.

ZESTIENDE EEUWE.

Doch hy vondt, waar hy ook kwame, weinig gunſt by de Gereformeerden, welker Leere hy niet, in allen deele, kon toeſtemmen. Geduurende zyne ballingſchap, liet hy nogtans niet na, de Staatſche zyde voor te ſtaan, begeevende zig, onder anderen, tegen 't einde des jaars 1570, naar Embden, om 't ontſlag te bevorderen van eenige ſchepen des Prinſen van Oranje, die aldaar waren aangehouden (*t*). Het omſlaan der Hollandſche Steden, in 't jaar 1572, gaf hem, meent men, gelegenheid tot het digten van het bekende Lied van *Wilhelmus van Naſſouwen* (*u*). Ook was hy, ten dien tyde, in 't Vaderland wedergekeerd, en tot Secretaris der Staaten van Holland bevorderd. Doch hy bekleedde dit ampt niet lang; want, belaſt met het onderzoek van de afperſingen, waaraan ſommige Overſten in 's Prinſen dienſt zig, hier te Lande, hadden ſchuldig gemaakt; werdt hy, door Lumey, Graave van der Mark, met de dood gedreigd, en week daarop naar Sante, in Kleefsland (*v*). Requeſens ſloot hem buiten de algemeene Vergiffenis, die, in 't jaar 1574, afgekondigd werdt (*w*). Na 't ſluiten der Gendſche Vrede, keerde hy, andermaal, herwaards, zig te Delft nederzettende. Doch hier raakte hy in geſchil met de Predikanten, tegen welken hy beweerde, dat de Gereformeerde Kerk de waare niet zyn kon, ter oorzaake van 't gene zy, aangaande de Predeſtinatie, de Regtvaardiging en 't Ketterdooden, leerde. De Staaten leiden partyen het zwygen op. Doch Koornhert hadt zig de ongunſt van veelen, in zo verre, op den hals gehaald, dat men hem, te Alkmaar, te Hoorn en elders, by naam en toenaam, op de Predikſtoelen, beſchreef, als een Ketter en Vrygeeſt (*x*). De Wethouderſchap van Leiden ſchroomde nogtans niet, zig, in 't jaar 1579, te bedienen van Koornherts penne, ter haarer verdediging tegen eenige Predikanten, die haar, haars oordeels, te weinig gezags laaten wilden, om onruſtige Kerkelyken te beteugelen (*y*). En dit geſchrift gaf meer genoegen, dan het Requeſt, welk hy, in 't jaar 1581, op verzoek der Roomſchgezinden van Haarlem, in welke Stad, hy toen het Notarisampt wederom oefende, hadt opgeſteld. 't Was gerigt aan den Prinſe van Oranje, en in het zelve, werdt vrye Godsdienſtoefening begeerd voor de Roomſchen, die, by het overgaan der Stad aan 's Prinſen zyde, bedongen was. Doch over 't inſtellen van dit Requeſt, werdt Koornhert voor Burgemeeſteren ontbooden, daar hy verklaarde, dat hy eenen afkeer hadt van 't Roomſche geloof; doch egter begreep, dat men den Roomſchgezinden geene vryheid van Godsdienſtoefening behoorde te weigeren. Maar de Staaten, voor welken, de zaak, ſedert, gebragt werdt, verſtonden, dat de gevaarlykheid des tyds zo veel vryheid niet gehengde, en bevalen Koornhert, het oorſprongkelyk Requeſt, in hunne tegenwoordigheid, te ſcheuren (*z*). In 't volgende jaar 1582, ontdekte hy eenen toeleg der Spaanſchen op Enkhuizen, die hem, in een gemeenzaam geſprek, door *Wouter Verhee*, inwooner der gemelde Stad, geopenbaard was, en, door hem, aan *Nicolaas van der Laan*, Burgemeeſter van Haarlem, en toen in den Haage ter Dagvaart, bekend werdt gemaakt; 't welk gelegenheid gaf, dat Enkhuizen met Krygsvolk verzekerd, en de aanſlag te loor geſteld werdt (*a*). Doch zo veel gunſt als hy gewonnen hadt, door dit bewys zyner trouwe jegens 't Vaderland, zo veel ongunſt haalde hy zig, in 't volgende jaar, op den hals, door het uitgeeven eener *Proeve van den Nederlandſchen Catechismus*. Men bragt zwaare klagten tegen hem in, by 's Lands Staaten, die beſlooten, hem te hooren tegen *Adriaan Saravia*, Profeſſor in de Godgeleerdheid te Leiden. Doch het diſput, welk ſchriftelyk geſchieden zou, werdt, van de eene en de andere zyde, zo wydloopig ingeſteld, dat het den Staaten verveelde, te toeven naar den uitſlag (*b*). Koornhert, zig, ſedert, wederom, te Delft hebbende nedergezet, daar hy aan eenige Aantekeningen over den Bybel, of aan eene vertaaling van Erasmus *Uitbreiding van het Nieuwe Teſtament* arbeidde; werdt hem, op den derden Octoober des jaars 1588, de Stad ontzeid. Hy begaf zig toen naar Gouda, daar hy eene verdediging uitgaf, onder den titel van *Naamſcherm*. Ook ſtelde hy hier zyn *Proces van 't Ketterdooden* op, tegen *Juſtus Lipſius*, Profeſſor der Hiſtorien te Leiden, die hem wederleidde. Doch hy ſchreef 'er, terſtond, een werkje tegen, 't welk, op zyn doodbedde, voltrokken, en, na zyn overlyden, in 't licht gegeven werdt. Hy ſtierf, naamlyk, den negen en twintigſten Octoober des jaars 1590, en werdt, in de groote Kerke te Gouda, regt voor 't Choor, begraaven (*c*). Op zyn graf, werden deeze reegels geſteld, die, door zynen vriend, *Henrik Laurenszoon Spiegel*, gedigt waren:

Hier

(*t*) Bor I. *Deel*, *bl.* 332. [240].
(*u*) *Zie* Brandt I. *Deel*, *bl.* 535.
(*v*) *Zie* Brandt I. *Deel*, *bl.* 535.
(*w*) Bor I *Deel*, *bl.* 513. [29].
(*x*) Koornherts Werken, III. *Deel*, *f.* 460, 464.
(*y*) Koornhert III. *Deel*, *f.* 483.

(*z*) Ampzing Haarlem *bl.* 470 *enz.*
(*a*) Hooft XIX. *Boek*, *bl.* 831.
(*b*) Brandt I. *Deel*, *bl.* 693 *enz.*
(*c*) Brandt I. *Deel*, *bl.* 757, 766 *enz.*

ZESTIENDE EEUWE.

Hier ruſt, *Noch ſticht*
Diens luſt *Syn Dicht-*
En vreught *Geſchryf.*
Was Deught *Maer 't lyf*
En 't waer, *Hier bleef't,*
Hoe ſwaar *Godt heeft*
t Ook viel. *De ſiel.*

Koornhert heeft zig, nevens andere Amſterdammers, veel laaten gelegen zyn aan de opbouwing der Nederduitſche ſpraake. Hy was een voornaam Lid van de Rederykers-Kamer *in Liefde bloeijende* hier ter Stede, en ſtelde de Voorreden voor haare *Letterkunſt*, die, in 't jaar 1584, in 't licht kwam. Ook werdt hy, in zynen tyd, voor een goed Digter gehouden. Hy hadt de *Pligten* van *Cicero*, de *Trooſt der Philoſophie* van *Boethius*, en eenige andere Werkjes uit het Latyn overgezet, om zynen ſtyl te oefenen: ſchoon hy zig, niet voor dat hy omtrent veertig jaaren bereikte, op de kennis der Latynſche en Griekſche taalen, en andere deelen der geleerdheid hadt toegelegd (*d*). Voorts, zyn zyne eigene werken, meeſt in Twiſtſchriften beſtaande, in *drie* Deelen *in folio*, uitgegeven. Zeer verſchillende heeft men van 's mans deugd en gaaven geoordeeld, zo wel voor, als na zyn overlyden. Wy vergenoegen ons, met alleenlyk de twee Byſchriften aan te haalen, die de Ridder HOOFT, op zyn af beeldſel, gemaakt heeft:

'k Ontfing tot Amſterdam, ik gaf ter Gouw
myn' geeſt,
Wiens ſtrydt voor zeeden, ſchrift en Vryheit
is geweeſt.

En

Hy proefd' 'er zeven, en haeſt zat was elken
Staat;
Maer bleef, van wetenſchap en vryheidt,
onverzaat (*e*).

By Koornhert, mogen wy, bekwaamlyk, zyne twee vrienden, *Spiegel* en *Viſſcher*, voegen; ſchoon zy beide, tot in de volgende eeuwe, geleefd hebben.

HENRIK LAURENSZOON SPIEGEL

HENRIK LAURENSZOON SPIEGEL.

werdt, op den elfden Maart des jaars 1549, te Amſterdam geboren, daar hy zig met den Koophandel geneerd heeft. Zyn Vader was *Laurens Pieterszoon Spiegel*; en zyne Moeder, *Anna Gaaf Jans dogter*, wier Vader en andere maagen in Schepensbank gezeten hadden. Eene der zuſteren van onzen Henrik, *Elizabeth* genaamd, is met *Herman Roodenburg*, die, in 't jaar 1578, tot Raad der Stede verkooren werdt, en eene andere, met *Pieter Adriaanszoon Pauw*, Raad en Rentmeeſter te Alkmaar, en Vader van den Profeſſor Pieter Pauw, aan wien wy, hier voor (*f*), gedagt hebben, gehuwd geweeſt. Zyn Broeder, *Jan Laurenszoon Spiegel*, dien ſommigen ook onder de Digters tellen (*g*), werdt, in 't jaar 1578, tot Raad, en in 't jaar 1589, tot Schepen verkooren. Doch Henrik zelf is nooit in de Regeering geweeſt: 't zy dat hem hierin gehinderd hebbe zyne aankleeving aan den Roomſchen Godsdienſt; 't zy dat hy, gelyk de oude overlevering in zyn geſlagt luidt, alle eerampten van de hand wees. En 't laatſte is niet onwaarſchynlyk, alzo men, met zekerheid, weet, dat, de Vroedſchap deezer Stede, in 't jaar 1589, beſlooten hebbende, hem te noodzaaken tot aanvaardinge der plaatſe van Raad in de Admiraliteit te Hoorn (*h*); en by 's Lands Staaten zelven daartoe zynde verſtaan; hy zulks zo beſtendiglyk geweigerd heeft, dat hy liever eene boete, ten behoeve der arme Godshuizen in den Haage, betaalen wilde, dan deezen laſt aanvaarden (*i*). Hy is tweemaal gehuwd geweeſt, eerſt met *Bregtje ten Berg*, en daarna, in 't jaar 1602, met *Dieuwertje van Marken*. Hy overleedt, in 't begin des jaars 1612, aan de Kinderpokjes, waaraan zyne kinderen te Alkmaar, daar hy toen woonde, krank lagen, in een vertrek, tot welk hem, die deeze ziekte nimmer gehad hadt, de toegang, door zyne Vrouwe, belet werdt. Doch liefde tot zyn krooſt dreef hem, om op een ladder voor de glazen der Kamer te klimmen, daar 't gezigt der kwaale hem derwyze ontſtelde, dat 'er de ziekte op volgde, die hem de dood deedt. Zyn Lyk werdt naar Amſterdam gevoerd, en in de Nieuwe Kerke begraaven (*k*).

Spiegel heeft ſchatten gewonnen, met den Koophandel. Doch beſteeddeze, milddaadiglyk, ten dienſte van behoeftigen, en tot andere nuttige einden. VAN MANDER (*l*) telt hem, onder de liefhebbers der Schilderkonſt, hier ter Stede. De eerſte uitgave der *Rymkronyke* van MELIS STOKE werdt, op zyne koſten, in 't jaar 1591, te Amſterdam, by *Barend Adriaanszoon*, gedrukt; gelyk klaarlyk blykt uit de Voorrede, die de geleerde DOUSA, op zyn verzoek, voor die uitgave, geſteld heeft. Voorts, verſlaafde hy zig geenszins zo zeer aan den Koophandel, dat hy de boekoefening verwaarloosde. Hy ver-

(*d*) PONTANUS *Libr.* II. *Cap.* XXVIII. *p.* 244.
(*e*) *Zie* verſch. Dichten, *bl.* 216, 305.
(*f*) *Bladz.* 200.
(*g*) Bibl. Belg. *Tom.* I. *p.* 455
(*h*) Reſol. Vroedſch. *N.* 6. 2 *July* 1589. *f.* 110 *verſo.*
(*i*) Reſol. Holl. 18 *July*, 24 *Nov.* 27 *Decemb.* 1589. *bl.* 490, 756, 794.
(*k*) *Zie zyn* Leeven *voor* VLAMINGS Uitgave *zyner* Werken.
(*l*) Schilderb. *f.* 206 *verſo.*

Zestiende eeuwe.

verſtondt de Latynſche ſpraak, uit welke, hy de *Atreus en Thyeſtes* van Seneca vertaald heeft, of heeft begonnen te vertaalen (*m*). Ook was hy in 't Griekſch niet onbedreeven. Bovenal, leide hy zig toe, op het beſchaaven der Nederduitſche Taal- en Digtkunde, en was een der voornaamſte opbouweren der Kamer *in Liefde bloeijende*. Vollenhove zingt hierom te regt (*n*):

D'onduitſcheit en de taalſmet van het lant
Week enigſins voor 't licht van uw verſtant,
O Spiegels, *ô* Stevynen, *ô de* Groten.

En Pels (*o*):

Alleen blonk te Amſteldam, mét ménig tréflyk dichter
Voorzien, de Dichtkunst vry wat hélderer én lichter.
Hier létte men op ſtóf én ſtélling, ſtyl, en trant:
En hier ſchreef Spiegel *zyn* Hartſpiegel *vol verſtand,*
Zyn zuiv're moedertaal eerſt zettende in den zetel.
Hém vólgden Korenhart, Plémp, Viſſcher, Kóſter, Kétel,
En Breederode, mét Kamphuizen, én Reaal,
En Hoofd, én Vondel, puik van ſchryvers altemaal (2).

Onder zyne ſchriften, die, voor 't grootſte gedeelte, eenige weinigen, onder Roemer Visschers *Rymen* te vinden, uitgezonderd, op zedelyke ſtoffe uitloopen, en meeſt in rym geſteld zyn, munt zyn *Hertſpiegel* uit; om welken ſamen te ſtellen, hy zig, veeltyds, afzonderde op zyne Luſtplaats aan den Amſtel, tegen over de Diemermeer (*p*), en daarom *Meerhuizen* genaamd (*q*); welke naam nog niet verdweenen is. Doch Spiegels Luſtplaats is, naderhand, in tweeën gedeeld, en gedeeltelyk de herberg *Paauwentuin* geworden. By onzes Digters tyd, ſtondt 'er een groote Lindeboom, in zynen hof, die, met trappen, in de hoogte, beklommen werdt, en van boven gevormd was tot een Prieel, waarin wel twintig menſchen geplaatſt konden worden.

(*m*) Zie Vondels Opdragt *van* Joseph *in* Dothan.
(*n*) Poëzy, *bl.* 576.
(*o*) Horatius Dichtk. *bl.* 27.
(*p*) Hertſp. VII. *Boek*, *bl.* 131.
(*q*) Zie Hertſp. IV. *Boek*, *bl.* 69.

(2) De meeſten van deezen waren Amſterdammers van geboorte, en wy hebbenze allen, in dit *Boek*, geplaatſt, behalve *Dirk Rapbaelsz Kamphuizen*, die te Gorinchem, en *Cornelis Ketel*, die te Gouda gebooren was. De eerſte is, door zyne *Pſalmen* en *Stigtelyke Rymen*, vermaard: van den anderen, die de Schilder- en Digtkonſt beide geoefend heeft, kan men een uitvoerig berigt vinden, by Carel van Mander, *Schilderboek*, f. 190 enz.

III. STUK.

Hy noemde deezen boom der *Muzen tooren* (*r*): ten ware hy, anderszins, deezen naam gepaſt hebbe op zyn Speelhuis, ook den *Tempel der Muzen* genaamd, en beſtaandeuit drie vertrekken boven elkanderen, het onderſte vierkant, het middelſte agtkant, en het bovenſte rond; om welk laatſte, een trans liep, van welken men een ruim uitzigt hadt over de omgelegen Landeryen en Wateren (*s*). Voor de Kamer *in Liefde Bloeijende*, ſchreef onze Digter, verſcheiden' jaaren agtereen, Nieuw-Jaars-Lieden, van welken eenigen zyn overgebleeven. Hy hieldt, met de beroemdſte mannen van zynen tyd, briefwiſſeling en vriendſchap (*t*). Koornhert bezogt hy dikwils, te Haarlem; gelyk, veelligt, onder anderen, uit deeze woorden van den *Hertſpiegel* (*u*), waar hy Apollo ſpreekende invoert, af te neemen is:

De Blenk (3) *verdblikkig hier een Kaukaſus verſtrekt:*
's Duegds held, die weet of ruſt (4), *ons veeltyds derwerts trekt.*

Hy dagt egter, dat Koornhert zig te zeer met twiſten ophieldt: 't welk uit deeze zyne woorden blyken kan: *Ik zoek gheen eer, aanzien, aanhangh, of iet zulx; maar alleen waarheyds-winſt in my, ook in andere, ken ik met luttel moeyten. Indien't anders verſtaan werd; ik ſal wel ruſten ende zwyghen, ende laten de wereld loopen daarze wil. Caſtalio is in myn zin een wys man gheweeſt, maar ik wil hem in 't beſtraffen van 't gheen in myn ogen onrecht is, niet volghen, noch Erasmus, noch* Coornhert. *Luttel onderwinds maakt groote ruſt. Doch winnen is 't zoetſt, en de waarheids-winſt de grootſte* (*v*).

Spiegel hadt, volgens de gewoonte zyner eeuwe, ook zyne Zedeſpreuken en Zinnebeelden. De gemeenzaamſte was *Dueghd verhuecht*, om welke te verklaaren hy eenen brief aan zyns Zuſters Zoon, den Profeſſor Pauw, geſchreeven heeft, die nog voorhanden is (*w*). By deeze ſpreuk, voegde hy dikwils, tot een zinnebeeld, een' Arion op een' Dolfyn, de harp ſlaande, in 't midden van eene onſtuimige zee. En dit zinnebeeld wordt nog gezien, in den gevel van een huis op de Bloemmarkt, welk, uit zynen ſtam afkomſtig, ſedert aan het aanzienlyk

(*r*) Hertſp. IV. *Boek*, *bl.* 67.
(*s*) Hertſp. VII. *Boek*, *bl.* 134.
(*t*) Pontanus Amſt. *in 't Nederduitſch*, *bl.* 285.
(*u*) IV. *Boek*, *bl.* 76.
(*v*) Van natuurl. gheneichtheid, *in zyne* Werken, *bl.* 256.
(*w*) *Zie zyne* Werken, *bl.* 235.

(3) Een hooge duin buiten Haarlem, nu, in 't gemeen, de *Blinkerd* genaamd.

(4) Koornherts gemeenzaame Spreuk was, *Weet, of ruſt.*

Zestiende eeuwe. lyk geslagt van Lestevenon, welk, door de Backers, van Spiegel afdaalt, heeft toebehoord, en, laatstelyk, door den Heere en Mr. Antoni Warin, Oud-Schepen en Raad deezer Stede, bezeten geweest is. Van gemeener smaak was het zinnebeeld, waarmede hy zyne andere spreuk, *Elk spiegel hem*, voor een ander huis, deedt uithouwen, stellende, op den eenen hoek, eene L., in 't midden een' spiegel, en op den anderen hoek, eene M (*x*). Doch dit heette in zynen tyd vernuft. De *Hertspiegel*, het beste zyner werken, is, zo ver my bekend is, niet dan na zynen dood, en voor 't eerst, in 't jaar 1615, by *Cornelis Dirksz. Kool*, te Amsterdam, gedrukt (*y*). Ten besluite, merken wy aan, dat Spiegel een Lofdigt op Amsterdam, en vooral op den Amsterdamschen Koophandel gemaakt, en aan Pontanus vereerd heeft (*z*), die 't, in zyne *Beschryving* (*a*), heeft ingevoegd. Wy hebben 'er, elders (*b*), eenige regels van aangehaald.

Roemer Visscher.

Roemer Visscher,

die, nevens Spiegel en Koornhert, onder de schranderste Leden der Kamer *in Liefde bloeijende*, en onder de eerste opbouwers der Nederduitsche taale, geteld moet worden, is, hier ter Stede, in 't jaar 1547, gebooren. Ook heeft hy 'er een groot deel van zyn leeven doorgebragt. In de *Registers* der Stad, wordt, by gelegenheid, op het jaar 1602, gewaagd van zyn huis, welk op den Singel, tusschen de Jan-Rooden-Poort en nieuwe Haarlemmer sluis, stondt, en *de Kreeft* genaamd was (*c*): 't zy dat hy daar, of op den Zeedyk gewoond hebbe, alzo ik ook vind, dat de Engelsche, nu de Geldersche Kaai, tusschen 't Hoofd en de Waterpoorts-brug, in 't jaar 1605, beschreeven wordt, als gelegen *agter Roemer Visscher* (*d*). Doch eenige jaaren voor zynen dood, schynt hy, even als zyn vriend Henrik Laurenszoon Spiegel, zig, met der woon, naar Alkmaar begeven te hebben, daar hy ook, zo ik my niet bedriege, op den elfden February des jaars 1620, overleeden is (*e*). Wy hebben reeds te kennen gegeven, dat hy zeer veel toegebragt heeft, tot den opbouw der Kamer *in Liefde bloeijende*. Hy werdt ook onder de goede Digters zyns tyds gerekend; doch muntte meest uit, in korte Puntdigten, of *Quikken*, gelyk hyze noemde. Ook heeft hy eenige aartige zinnebeelden in 't licht gegeven: op de meesten van welken, hy uitleggingen, in onrym, geschreeven heeft. De overigen heeft zyne oudste Dogter *Anna* uitgelegd. Zyne Puntdigten hebben hem den bynaam van den *Hollandschen* of *tweeden Martiaal* verworven, die hem, reeds door Dousa, in de *Voorrede* voor de oudste uitgave der *Rymchronyke van* Melis Stoke, van 't jaar 1591, gegeven wordt:

— — *Laet*, zegt hy, Roemers *soet gequeest*,
Deur d'ongehoirde clanc der Nederlandscher luyten,
In 't Oost, West, Zuyd en Noord, in allen ooren tuyten
En maken wijt beroemt den tweeden Martiael.

Ik meen, dat Roemer Visscher, even als Spiegel, zig altoos gehouden heeft by de Roomsche Kerke, in welke, hy opgevoed was. Nogtans, was hy vry van bygeloovigheid, gelyk uit eenigen zyner Puntdigten af te neemen is. Het volgende toont, onder anderen, hoe hy over de beelden der Heiligen dagt, en bewyst tevens zyne agting voor *Jan van Hout*, Secretaris van Leiden en Schryver van het *Dienstboek* dier Stad:

Aen Jan van Hout.

Claes van Hout can loopen noch springhen:
Frans van Hout can lesen noch schryven:
Marten van Hout can seggben noch singben:
Barber van Hout can wasschen noch styven:
Dan myn vrient van Hout *can alle vreucht bedryven* (*f*).

Wy voegen 'er een tweede by, om te doen zien, hoe gemeenzaam hy met Spiegel hebbe omgegaan:

Op Paesdach aen H. L. Spieghel.

Seght Hendrick *wout gy niet dattet al morghen was*,
Want by Vrysters te gaen gheeft huyden geen pas,
En in de Herberch is t schand, ja by de Catholyken,
By der straten te wandelen seer qualyck staet:
Caetsen, dobbelen of spelen is oock geen raet,
In de Kerck soudt ghy al te langh sitten kycken,
Buyten op den dyck soud ghy u seer beslycken,
Gheson t'huys blyven can ick so qualyck doen als ghy:
Weet ghy nerghens te gaen? so comt dan by my (*g*).

De

(*x*) P. Vlaming Aant. *op* Spiegels Werken, *bl.* 212.
(*y*) *Zie* Boekz. *van* P. Rabus, *Jan. en Febr.* 1694. *bl.* 57.
(*z*) *Zie* Pontan. Amst. *in 't Nederd. bl.* 286.
(*a*) *Libr.* II. *Cap.* XXVIII. *p.* 234. *in 't Nederd. bl.* 275.
(*b*) I. *Deel*, II. *Boek*, *bl.* 45.
(*c*) Groot-Memor. *N.* II. *f.* 204.
(*d*) Keurb. H. *f.* 235 *verso*.
(*e*) Blaauw Stedeb. *in de* Beschr. *van* Amsterd.
(*f*) Rommelsoo. I. 3. *bl.* 104.
(*g*) Rommelsoo, II. 34. *bl.* 123.

Zestiende eeuwe. De beroemde Digter, *Jooſt van Vondel*, heeft zig eerſt beginnen te oefenen aan 't huis van Roemer Viſſcher, te Amſterdam, daar de ſchranderſte geeſten van dien tyd plagten te vergaderen (*b*). Hooft noemt hem, in zeker Graffſchrift, *de ronde Roemer, die nooit ryk van roemen was* (*i*). Roemer Viſſcher liet twee Dogters na, Anna, en Maria Tesselschade, in 't gemeen, blootelyk, *Teſſelſchade* genaamd: beide ſchrandere vernuften, in Digt-, Zang- en Speelkunde, ook in 't konſtig ſchryven en tekenen op glas, en in de Italiaanſche en Franſche ſpraaken, ervaaren (*k*): uit de eerſte van welke ſpraaken, Teſſelſchade Tasso's *Jeruzalem* overgezet heeft (*l*). Beide, en de laatſte inzonderheid waren zy gemeenzaame Vriendinnen van de vermaarde Digters Hooft en Huygens, gelyk, uit de werken van deezen, te ſpeuren is. Beide zynze te Amſterdam gebooren, Anna, in 't jaar 1584 (*m*), en Teſſelſchade, op den vyf en twintigſten Maart des jaars 1594. Zy kreeg, meent men, den zonderlingen naam van *Teſſelſchade*, naar de zwaare ſchade, die, drie maanden te vooren, in Texel geleden was, en waarvan veele Koopluiden te Amſterdam ſmertelyk gevoel gehad hadden. Anna is met eenen *van Wezel* gehuwd geweeſt (*n*), en Teſſelſchade, in 't jaar 1623, met *Alard van Krombalg*, dien zy *Krommetje* plagt te noemen, en by wien zy ten minſte twee Dogters gehad heeft, eene van welken, ook *Teſſelſchade* genaamd, nu en dan, in Hooft's *Brieven*, vermeld wordt. Teſſelſchade woonde te Alkmaar, met haaren man, die haar, in 't jaar 1634, ontviel. Terwyl zy Weduwe was, kwelde de Ridder Hooft haar met den Profeſſor van Baarle, die, zekerlyk, groote agting voor hadt (*o*). Doch zy is niet wederom hertrouwd. Men weet, welke ernſtige poogingen de Digter Huygens hebbe aangewend, om haar af te trekken van den Roomſchen Godsdienſt, dien zy, beſtendiglyk, bleef aankleeven. Zy is, in Juny des jaars 1649, te Amſterdam, daar zy zig, eenigen tyd te vooren, met der woon, hadt nedergezet (*p*), overleeden. Haare Zuſter is, na haar, op den zesden December des jaars 1651, geſtorven. Om van de agting, die de geleerden onzes Lands, in 't begin der voorgaande eeuwe, voor dit eêl paar zuſteren gehad hebben, wel te oordeelen, behoeft men, alleenlyk, Hooft's *Brieven* doorbladerd te hebben: in welken ook de geneugten, die Teſſelſchade inzonderheid, op den Huize te Muiden, genoot en aanbragt, geeſtiglyk, geſchilderd worden.

Zestiende eeuwe.

Wy keeren wederom tot de vermaarde Amſterdammers der zeſtiende eeuwe, onder welken, ons verder voorkomt

Petrus Opmeer.

Petrus Opmeer, die, uit het Weſtfrieſch geſlagt der Opmeeren, door Vrouwe Jacoba, in 't begin der vyftiende eeuwe, tot den adelyken ſtand verheeven, voortgeſprooten, op den dertienden September des jaars 1526, hier ter Stede, gebooren is. Zyn Vader voerde den zelfden naam, als hy. Zyne Moeder was *Maria van Akerſloot*. Zyne eerſte Leermeeſters waren Alardus van Amſterdam en Nicolaas Cannius, van welken beide wy, hiervoor (*q*), eenig berigt gegeven hebben. Daarna, heeft hy, zig, te Leuven en te Doornik, in andere weetenſchappen, geoefend. Doch in 't een en twintigſte jaar zyns ouderdoms, werdt hy, door zyne Moeder, toen Weduwe, t'huis ontbooden, en tradt, ſedert, in de egt met *Sofia*, Dogter van *Pieter Sasbout*. Hy vertaalde verſcheiden' werkjes, uit het Latyn, in 't Nederduitſch, en onder anderen, het bekende Boek van *Vincent van Lirins* tegen *de Ketters*. Ook leide hy zig, in eenen tamelyk gevorderden ouderdom, toe op de kennis der Griekſche taale, waarin hy, door *Petrus Reſenius*, Rector der Delftſche Schoole, onderweezen werdt. Hy hadt, in 't eerſt, voor, zig tot Doctor beide in de Geneeskonſt en in de Regtsgeleerdheid te laaten bevorderen. Doch daarna wendde hy zyne gedagten, geheellyk, tot de oefening der Godgeleerdheid, en bediende zig van de verkreegen' kundigheden, om de Onroomſchen te wederleggen. De woeſte handelingen van Lumey en Sonoy, tegen de Roomſche Geeſtelyken en anderen, bewoogen hem, in 't jaar 1572, Delft, daar hy toen woonde, te verlaaten, en naar 't Spaanſche Leger voor Leiden te wyken, daar *Francisco Baldes* hem, tot Secretaris van den Krygsraad, aannam. Hy volgde Baldes, eerlang, naar Henegouwen: doch werdt, van daar, naar Amſterdam ontbooden, door den Schout Pieter Pieterszoon, om de Roomſch-Ka-

(*b*) Vondels Leeven, *bl.* 17, 22.
(*i*) Verſch. Dichten, *bl.* 240.
(*k*) Hoofts Gedichten, *bl.* 213, 215. Brieven, *N.* 98. *bl.* 85.
(*l*) Vondels Opdragt *der* Elektra. Jan Vos Gedicht. I. *Deel*, *bl.* 33.
(*m*) *Zie* Vondels Poezy, I. *Deel*, *bl.* 287.
(*n*) Hoofts Brieven *N.* 196, 500, 603, 696. *bl.* 155, 381, 449, 519.
(*o*) Hoofts Brieven, *N.* 164, 198, 352, 363, 385, 396, 496, 603, 706, *bl.* 133, 155, 280, 287, 302, 309, 323, 378, 448, 525, 538. *Vide &* Epiſt. inſig. Viror. e Muſaeo J. G. Meelii *p.* 176.
(*p*) J. Vos Gedichten, I. *Deel*, *bl.* 338 *enz.*
(*q*) *Bladz.* 196, 197.

ZESTIENDE EEUWE.

Katholyken te beveſtigen in 't oud geloof. Amſterdam was, in 't jaar 1573 en ſedert, de herberg der Roomſche Geeſtelyken, mannen en vrouwen; die, uit de omgeſlaagen' Steden, derwaards de wyk namen, en, met opene armen, ontvangen werden (*y*). Doch Opmeer kon het 'er niet langer houden, dan tot na de verandering des jaars 1578, wanneer hy ter Stad uit week, en openlyk ingedaagd werdt (*z*). Hy begaf zig, ſedert, wederom naar Delft, daar hy, op den vierden November des jaars 1594, overleeden, en in de S. Hypolitus- of oude Kerke, voor 't Choor, aan de Noordzyde, begraaven is (*a*). Onder zyne Werken, munten uit zyn *Opus Chronographicum* of *Kerkelyke en Weereldlyke Geſchiedeniſſen*, van de Schepping af, tot op het jaar 1590, en zyn *Catholyk Martelaarsboek*; in welk laatſte, hy de wreedheden, door Lumey en Sonoy, tegen dank der hooge Regeeringe, omtrent de Roomſchgezinden, gepleegd, ten onregte, ſtelt op rekening der Gereformeerden in 't gemeen.

MAARTEN JANSZOON KOSTER.

MAARTEN JANSZOON KOSTER,

een gebooren Amſterdammer, ſchoon my de tyd zyner geboorte, nergens, voorgekomen is; in zyne jeugd, het onderwys van *Cornelius Crocus* (*b*) genooten hebbende, heeft zig, van vroeg af, op de Geneeskonſt toegelegd, die hy, in zyne Geboorteſtad, en ook buitens Lands, met lof, geoefend heeft. Wy hebben, in 't verhaal van de *Geſchiedeniſſen* der Stad, doen zien, dat hy zig, al vroeg, gevoegd heeft by de Gereformeerden, waarom hy, zo dra Alva in 't Land gekomen was, Amſterdam en zyn Vaderland verliet; ſedert, openlyk ingedaagd, en, door den Raad der Beroerten, gebannen werdt (*c*). Hy begaf zig toen naar Dole, in 't Graafſchap Bourgondie, daar hy de Geneeskonſt oefende, en in kennis raakte met eenen edelen Deen, *Petrus Oxe* genaamd, die, eerlang, naar zyn Vaderland gekeerd, Koſter naar Koppenhagen troonde, daar hy hem, tot Lyfarts van Koning *Fredrik den II.*, wiſt te doen bevorderen; welke poſt hy, tot na de dood zyns bevorderaars, bekleed heeft (*d*). Uit eenen brief, den zeventienden May des jaars 1574, door hem, uit Koppenhagen, aan *Hadrianus Junius* geſchreeven, blykt, dat hy toen ſterk verlangde naar zyn Vaderland (*e*). Het ſluiten der Gendſche Vrede gaf hem gelegenheid, om te Amſterdam weder te keeren, daar hy, nevens anderen, deel hadt aan de omkeering des jaars 1578, in welke, hy tot Burgemeester en Raad verkooren werdt (*f*). Naderhand, is hy, nog driemaal tot Burgemeeſter, en eens tot Oud-Burgemeeſter verkooren; doch zyne ſterke aankleeving aan de partye van Leiceſter (*g*) bragt hem in de ongunſt van de meeſten zyner medebroederen, die hem, ſedert, van 't kuſſen hielden. Wy hebben, reeds elders (*h*), verhaald, dat Koſter onder de eerſten geweeſt is, die, hier ter Stede, openbaare Leſſen over de Ontleedkunde gegeven hebben. Hy is, in 't begin der volgende eeuwe, overleeden. My is niet bekend, dat hy iet, in geſchrift, aan de weereld heeft medegedeeld.

ZESTIENDE EEUWE.

SEBASTIAAN EGBERTSZOON.

SEBASTIAAN EGBERTSZOON,

inboorling deezer Stad, en Zoon van Egbert Meinerdszoon, van wiens onſchuldig lyden, ter oorzaake van den Godsdienſt, wy, elders (*i*), omſtandiglyk, gewaagd hebben, hadt zig, in zyne jeugd, ook in de Geneeskunde geoefend, en was tot Doctor in dezelve bevorderd. Hy werdt, in 't jaar 1593, tot Schepen, in 't jaar 1602, tot Raad, en in 't jaar 1606, tot Burgemeester verkooren: en deedt, onaangezien hy, met zulke waardigheden, bekleed was, zo wel als Maarten Janszoon Koſter, Leſſen over de Ontleedkunde, op de Gehoorplaats, boven de kleine Vleeſchhal, in de Nes. In 't jaar 1618, werdt hy, door Prinſe Maurits, ontſlaagen van de Regeeringe (*k*). In zekere geſchreeven' aantekeningen, vind ik, dat hy, in 't jaar 1621, geſtorven is: in anderen, wordt zyn dood, op den agtſten Auguſtus des jaars 1628, geſteld.

ELLERD DE VEER.

ELLERD DE VEER,

Penſionaris van Amſterdam, die, in 't begin der zeventiende eeuwe, overleeden is, heeft zig, onder anderen, eenen naam gemaakt, door het vertaalen van de *Samenſpraaken van* ERASMUS en eenige andere werkjes, uit het Latyn (*l*); en door het ſchryven van een vervolg op de *Groote Hollandſche Chronyk*, welk van het jaar 1516 tot het jaar 1595 loopt, in 't Nederduitſch. De Veer heeft dit laatſtgemelde werk aan Prinſe Maurits opgedraagen.

COR-

(*y*) OPMEER Cathol. Martelaarsb. II. *Deel*, *bl.* 222.
(*z*) *Zie* II. *Deel*, X. *Boek*, *bl.* 383.
(*a*) *Zie zyn* Leeven voor 't *eerſte Deel van zyn* Martelaarsb. Bibl. Belg. *Tom.* I. *p.* 996.
(*b*) *Zie* hier voor, *bl.* 198.
(*c*) *Zie* II. *Deel*, VII. *Boek*, *bl.* 286, 287, 288. VIII. *Boek*, *bl.* 310, 314.
(*d*) PONTAN. *Libr.* II. *Cap.* XXVIII. *p.* 244.
(*e*) JUNII Epiſt. *p.* 621. *Edit. Dordr.* 1652.
(*f*) II. *Deel*, IX. *Boek*, *bl.* 367, 369.
(*g*) *Zie* II. *Deel*, X. *Boek*, *bl.* 400, 401.
(*h*) III. *Deel*, V. *Boek*, *bl.* 384.
(*i*) II. *Deel*, VIII. *Boek*, *bl.* 312.
(*k*) II. *Deel*, XIII. *Boek*, *bl.* 469.
(*l*) PONTAN. *Libr.* II. *Cap.* XXVIII. *p.* 245.
(*m*) *Ubi ſupra p.* 244.

Zestiende eeuwe.

Cornelis van Haamrode.

Cornelis van Haamrode

wordt, by Pontanus (*m*), ook geteld onder de Schryvers, welken Amsterdam uitgeleverd heeft; die te gelyk meldt, dat hy, aldaar, in 't jaar 1599, overleeden is. Van zyne beschryving van *Batavia*, en van een ander begonnen werk, de geschiedenissen der Nederlanden, ten tyde des Hertogs van Alva, betreffende, hebben wy, elders (*n*), gewag gemaakt. Ook hebben wy, ter zelfder plaatse, aangetekend, dat hy het Notarisschap te Amsterdam bekleed heeft.

Staat- en Krygkundigen en Konstenaars.

De zestiende eeuwe heeft, te Amsterdam, ook Luiden voortgebragt, die zig, door hunne geoefendheid in Krygs- en Regeeringszaaken, beroemd gemaakt hebben, en die de Leezer, reeds, uit ons verhaal van de *Geschiedenissen* der Stad, moet hebben leeren kennen. Wy ontmoeten daar Burgemeester Goossen Janszoon Reekalf, die, in zyne vroege jeugd, in Italie, den kryg gevolgd, en, onder anderen, den vermaarden slag van Ravenna bygewoond hebbende (*o*), in 't jaar 1535, zeer veel toebragt, om den aanslag der Herdooperen te doen mislukken (*p*). En in laater' tyd, de Staatsche Hopluiden Nicolaas Ruikhaver, Jacob Simonszoon de Ryk, Dirk Duivel en verscheiden' anderen: om niet te spreeken van den Schout Willem Dirkszoon Bardes, man van bekoorlyk vernuft en geoefende weereldkennis, wiens deerlyk lot wy, elders (*q*), te boek gesteld hebben. Doch de Stad heeft, in de zestiende eeuwe, ook eenige vermaarde Konstenaars uitgeleverd, die wy hier, met een enkel woord, gedenken moeten. Onder deezen, komen ons vier Schilders voor, allen, zo ik my niet bedriege, inboorlingen van Amsterdam. De eer- Cornelis Antoniszoon, of *Cornelis Teunisse*, gelyk hy zynen naam ook schynt geschreeven te hebben, is zelfs Schepen en Raad der Stad geweest. Van hem hangt nog eene afbeelding van Amsterdam op de Thesaurie Ordinaris deezer Stad. Zy is, in 't jaar 1536, geschilderd, en vertoont de gebouwen en huizen, in derzelver natuurlyke gestalte. Hy heeft deeze zelfde afbeelding, naderhand, in twaalf bladen, in houtsneede, uitgegeven. En wy hebben 'er ons, dikwils, van bediend, in het ophelderen van de aloude gelegenheid en gedaante der Stad, zynde ons, wy bekennen 't gaarne, tot hiertoe, geene ouder egte afbeelding van dezelve voorgekomen. Voorts, zyn 'er van deezen zelfden Schilder nog eenige oude Schutters-Stukken voorhanden, en onder anderen, een, met zeventien Schutters aan eene tafel, hangende in den gang voor de kleine Krygsraads-Kamer. Het is, in 't jaar 1533, geschilderd. Men noemt het, in 't gemeen, de *Braspennings-Maaltyd*.

Zestiende eeuwe.

De andere, Dirk Jacobszoon, was een Zoon van den Schilder *Jacob Cornelisszoon* van Oostzaanen, die zig te Amsterdam hadt nedergezet, daar zyn Zoon de konst ook geoefend heeft, en in 't jaar 1567, in hoogen ouderdom, overleeden is. Men heeft nog verscheiden' Schutters-stukken van deezen Dirk Jacobszoon op 't Stadhuis. Men plagt, van ouds, zeer te roemen een Stuk, van hem geschilderd, en op eene der Boogschutters-Doelen hangende, waarin eene hand kwam, zo fraai gedaan, dat zekere *Jacob Rauard*, voor dezelve alleen, eene groote somme gelds gebooden hadt. Zy werdt, in 't begin der zeventiende eeuwe, nog met verwondering beschouwd (*r*).

De derde, Pieter Arnoudsz, en in de wandeling *Lange Pier* genaamd, muntte byzonderlyk uit, in het schilderen van jonge boerinnen, ezels, vischen, en allerlei kookengereedschap. Hy hadt ook twee fraaije altaarstukken geschilderd, voor de oude, en voor de nieuwe Kerke. Voor het eerste, hadt hy wel twee duizend kroonen getrokken. Doch zy zyn beide, ten tyde der Beeldstorminge, vernield, of weg geraakt. Lange Pier is, in den ouderdom van zes en zestig jaaren, in 't jaar 1573, overleeden, en in de Oude Kerke begraaven. Hy heeft twee of drie Zoonen nagelaaten, die, insgelyks, de Schilderkonst geoefend hebben (*s*).

Doch de drie genoemde Schilders werden verre overtroffen, door den vierden, Dirk Barendszoon, die, in zyne vroege jeugd, de beginsels der konst geleerd hadt van zynen Vader, een' tamelyk goed' Schilder hier ter Stede, in de wandeling *Dooven Barend* genaamd; doch in den ouderdom van omtrent een en twintig jaaren, naar Italie gereisd was, daar hy 't onderwys van den grooten *Titiaan* genooten hadt. Hy was, meent men, de eerste, die de losse Italiaansche wyze van schilderen, hier te Lande, overbragt. Zeven jaaren in Italie gesleeten hebbende, keerde hy te Amsterdam te rug, daar hy, onder anderen, den oproer en straf der Herdooperen, in verscheiden' Tafereelen, geschilderd heeft, die, in een vertrek op

(*m*) Voorr. *bl.* V.
(*n*) Opmeer Cathol. Martelaarsb. II. *Deel*, *bl.* 283.
(*o*) Zie II. *Deel*, VI. *Boek*, *bl.* 244.
(*p*) II. *Deel*, VIII. *Boek*, *bl.* 311.
(*r*) Pontan. *Libr.* II. *Cap.* XXVIII. *p.* 245. Karel van Mander Schilderb. *f.* 130 *verso*.
(*s*) Pontanus *ubi supra*. Opmeer Cath. Martelaarsb. II. *Deel*, *bl.* 128. Van Mander *f.* 162 *verso*.

ZESTIENDE EEUWE.

op 't Stadhuis, geplaatst werden, waar, naderhand, Commissarissen van kleine Zaaken zitting namen; doch zy zyn, met den brand van 't gebouw, in 't jaar 1652, vernield geworden. Voorts, heeft hy verscheiden' Schutters stukken geschilderd, die nog, op 't Stadhuis, voorhanden zyn. Hy was, behalven in 't Italiaansch, ook in de Latynsche taale ervaaren, en hieldt 'er briefwisseling in, met de geleerden van zynen tyd. Ook hadt hy, in Italie, kennis gemaakt met den vermaarden Heere van Aldegonde; die, te Amsterdam komende, gewoon was, hem te vereeren met een bezoek. Hy is, omtrent Pinksteren des jaars 1592, in den ouderdom van agt en vyftig jaaren, overleeden (*t*).

By deeze Schilders, voegen wy den beroemden Beeldhouwer en Kaarttekenaar, JOOST JANSZ, die, in 't jaar 1541, hier ter Stede geboren, en met *Katharina Klaasse Gaaf*, Weduwe van *Lambert Korneliszoon Opzy*, die, in 't jaar 1580, Secretaris deezer Stad geworden was, gehuwd geweest is. En aan dit Huwelyk heeft men te danken, dat eenige werken van Joost Jansz, in den Huize van Witsen, bewaard geworden zyn, alzo deeze Vrouwe Over-Grootmoeder geweest is van Burgemeester Nicolaas Witsen, wiens Grootmoeder, *Katharina Opzy*, eene Dogter was van haar en van Lambert Korneliszoon Opzy. Wat onzen Konstenaar betreft; men heeft nog verscheiden' Kaarten en platte gronden, die door hem getekend zyn, onder anderen, eene Kaart van Holland, eene andere van 't Beleg van Leiden, en de Grondtekeningen van 't Minderbroeders-Klooster, en van 't S. Joris-Hof in de Kalverstraat: ook de spits van den tooren der Oude Kerke, in houtsneede. Het vermaarde Straatsburger Uurwerk is ook, door hem, gemaakt. In 't Minderbroeders-Klooster, plagt, oudtyds, veel beeldwerk van Joost Jansz te zien te zyn, en onder anderen een Christus, met zyne Discipelen, in den Hof Gethsemane, waarvan de konst, hooglyk, geroemd werdt (*u*). Joost Jansz. is, op den agtsten November des jaars 1590, overleeden, zonder kinderen na te laaten.

Vermaarde Persoonaadjen der zeventiende en agttiende eeuwe.

Wy komen nu tot de vermaarde Persoonaadjen der ZEVENTIENDE *en* AGTTIENDE EEUWE, welker getal veel grooter is, naar gelang, dat de Stad, in dien tyd, in grooter aanzien, en, onder anderen, door het opregten der Doorlugtige Schoole, ook in geleerdheid, is toegenomen. Wy zullenze, hierom, in *vier* soorten, onderscheiden, en eerst van de STAAT- *en* KRYGKUNDIGEN; daarna van de GELEERDEN; vervolgens van de DIGTERS, en eindelyk van de KONSTENAARS handelen.

ZEVENTIENDE EN AGTTIENDE EEUWE. als I. STAAT- en KRYGKUNDIGEN.

STAAT- *en* KRYGKUNDIGEN.

Onder de Staat- en Krygkundige inboorlingen deezer Stede, hebben, tegen 't einde der zestiende, en in 't begin der zeventiende eeuwe, uitgemunt de Burgemeesteren REINIER KANT en WILLEM BARDES; de Vroedschap ADRIAAN PAUW en anderen, welker voornaamste bedryven wy, in het verhaal van de Geschiedenissen der Stad, byzonderlyk in het VII. VIII. en IX. *Boek* van het II. *Deel*, hebben aangetekend. Thans staat ons nog te gewaagen van eenige anderen, die, in en na dien tyd, gebloeid hebben. En hier komt ons eerst voor de Zeeheld

JACOB VAN HEEMSKERK, JACOB VAN HEEMSKERK.

een Amsterdammer van geboorte, die, in 't jaar 1595, als Opperkoopman, aan boord van den wakkeren WILLEM BARENTSEN, ook, zo ik my niet bedriege, een inboorling deezer Stad, scheep ging, om eenen nieuwen weg naar China, door 't Noorden, te zoeken. Barentsen hadt deezen togt nog eens gedaan; doch zonder zyn oogmerk bereikt te hebben. Ook belette nu het ys hem en Heemskerk, verder dan tot aan Waaigats, te komen. Heemskerk ondernam dezelfde reis, nog eens, in 't jaar 1596, als Koopman en Schipper tevens. Barentsen, die hem, als Opperstuurman, verzelde, overleedt op de reize. Doch Heemskerk, op Nova Zembla overwinterd hebbende, keerde, behouden, in 't Vaderland, te rug, zonder egter den gewenschten doortogt ontdekt te hebben. Naderhand, deedt hy, als Bevelhebber over twee Schepen, eene reis naar Oostindie, langs den gewoonlyken weg, en keerde, in 't jaar 1604, met eene rykgelaaden Portugeesche Karaak, die hy op den vyand veroverd hadt, wederom. 's Lands Staaten stelden hem, in 't begin des jaars 1607, over een Esquader van zeventien oorlogsschepen, uitgezonden om de vyandelyke Zeemagt, op de kusten van Spanje, aan te tasten. Op den vyf en twintigsten April, raakte hy met den Spaanschen Admiraal, *Don Juan Alvarez d'Avila*, slaags, op de hoogte van Gibraltar. En hier werdt hem, met de tweede laag, het linker been afgeschooten. Men weet, dat hy aan de wonde overleeden is, en dat zyne Vloot de zege behaald heeft (*v*). Van zyne Grafstede in de Oude Kerke, hebben wy, elders (*w*), gesproken.

NI-

(*t*) K. VAN MANDER Schilderb. *f.* 176, 210 *verso*.

(*u*) *Zie* DAPPER, *bl.* 323.

(*v*) *Zie* Vaderl. Hist. IX. *Deel*, *bl.* 141, 251.

(*w*) III. *Deel*, II. *Boek*, *bl.* 101.

Zeventiende en agttiende eeuwe. Staat- en Krygkundigen.

Nicasius de Sille,

Nicasius de Sille.

ſchoon niet te Amſterdam, maar, op den derden Auguſtus des jaars 1543, te Mechelen, gebooren, verdient egter geteld te worden onder de Staatkundigen, die, hier ter Stede, gebloeid hebben, alzo hy de eerſte was, die, na de verandering des jaars 1578, tot Penſionaris deezer Stad, aangeſteld, en ſedert, in verſcheiden' Staatshandelingen, gebruikt werdt. Te vooren, was hy, onder de Regeering van den Aartshertoge Matthias, Secretaris des Raads van Staate geweeſt. Doch, in 't jaar 1584, tot Penſionaris van Amſterdam, zynde verkooren, werdt hy, van wege de Staaten van Holland, nevens Oldenbarneveld, Maalſon en anderen, dikwils, gemagtigd tot de handelingen met den Graave van Leiceſter. Hy is ook, in gezantſchap, naar Engeland, naar Duitſchland, en, tot driemaalen toe, naar Deenemarke, gezonden geweeſt. In de jaaren 1595 en 1600, was hy, nevens anderen, Afgevaardigde te Velde. Uit de *Regiſters der Generaliteit*, blykt ook, dat hy, van 't jaar 1584 af, tot aan zynen dood toe, in de Vergadering der algemeene Staaten, is afgevaardigd geweeſt, en aldaar zelfs, ſomtyds, heeft voorgezeten. Hy is, op den twee en twintigſten Auguſtus des jaars 1600, overleeden, en hier, in 't Choor der Oude Kerke, begraaven. Men heeft hem dit Graffſchrift geſteld:

Publicitus vario in terris bene munere functus,
Defunctus Coeli munera, Sille, capis (x).

Jacob van Neck.

Jacob van Neck,

een kloekmoedig en bedreeven Zeeoverſte, en inboorling deezer Stad, werdt, in 't jaar 1598, als Admiraal over agt ſchepen, gezonden naar Ooſtindie, en deedt eene zeer voordeelige reis. In 't jaar 1600, ondernam hy eenen tweeden togt, met zes ſchepen. Hy raakte toen, ten behoeve des Konings van Ternate, in gevegt met de Portugeezen, en keerde, met ryke laadingen van Peper, te Amſterdam te rug (y). Sedert, hieldt hy zig aan land, en werdt, in 't jaar 1609, tot Schepen; in 't jaar 1621, tot Raad, en in 't jaar 1622, tot Burgemeeſter, verkooren.

Jacob Willekens.

Jacob Willekens,

insgelyks, hier ter Stede gebooren, heeft, omtrent den aanvang der zeventiende eeuwe, meer dan éénen togt gedaan naar Ooſtindie, en in 't jaar 1624, het bevel gevoerd over een Esquader, welk naar Brazil geſchikt werdt. De *Bahia de todos los Sanctos* of Allerheiligen Baai is, door zyn beleid en dapperheid, bemagtigd. Hy was, reeds in 't jaar 1588, tot Regent van 't Oude zyds-Huiszitten-Huis, en in 't jaar 1593, tot Regent van 't Burger-Weeshuis, aangeſteld: in 't jaar 1639, werdt hy, tot Raad der Stad, verkooren.

Zeventiende en agttiende eeuwe. Staat- en Krygkundigen.

Cornelis Pieterszoon Hooft.

Cornelis Pieterszoon Hooft,

Vader van den vermaarden Hiſtorieſchryver en Digter, Pieter Corneliszoon Hooft, is, hier ter Stede, daar hy de aanzienlykſte waardigheden bekleed heeft, en dikwils Burgemeeſter geweeſt is, ter weereld gekomen. Zyn yver voor 's Lands vryheid, en voor de gemaatigdheid in zaaken van Godsdienſt en Regeeringe, waarvan wy, in 't verhaal van de Geſchiedeniſſen der Stad, menigvuldige bewyzen te boek geſteld hebben, verdient wel, dat men hem plaatſe onder de beroemdſte Staatkundigen, die Amſterdam heeft uitgeleverd. In 't jaar 1584, pas tot Raad verkooren, ſtelde hy der Vroedſchap de zwaarigheden, in 't verheffen van Willem den I., tot Graave van Holland, zo lang 'er Zeeland niet in bewilligd hadt, zo leevendig voor oogen, dat men hier agterlyk werdt, om 't gewigtig werk, welk reeds zo ver gebragt was, verder voort te zetten. In de jaaren 1586 en 1587, yverde hy, nevens anderen, zo ſterk, om der heerſchzugt des Graaven van Leiceſter paalen te ſtellen, dat zulks den Landvoogd in de oogen ſtak, en men verhaald vindt, dat Hooft en andere voorſtanders der Vryheid daarom gevaar liepen van hun leeven. In 't begin der volgende eeuwe, ſtelde hy, dikwils, al zyne welſpreekendheid te werk, om de meerderheid der Vroedſchap over te haalen, tot gemaatigde gedagten in zaaken van Godsdienſt, en tot het dulden van verſchillende Gezindheden, die zig ſtil en vreedzaam gedroegen. En ſchoon hy niet beleefde, dat zyne redenen, in 't algemeen, gehoord en gevolgd werden, was hy niet lang overleeden geweeſt, toen de grondregels, welken hy voorgeſtaan hadt, voor 't grootſte gedeelte, gelyk als tot beſtendige voorſchriften, om deeze groote Stad wel te regeeren, werden aangenomen. Hooft ſtierf, in hoogen ouderdam, den eerſten January des jaars 1626. Vondel, die hem gekend hadt, heeft, dikwils, tot zynen lof gezongen. Hoor hem, onder anderen, in den *Roskam*:

O ſpiegel van de deugd! o voorbeeld zonder vlekken!
Nooit zooptge bloet en mergh der ſchamele gemeent,

Noch

(x) *Uit* eene geſchreevene Aantek. *van den* Heere Preſident Mollerus.
(y) Vaderl. Hiſt. IX. *Deel*, *bl.* 138.

ZEVENTIENDE en AGTTIENDE EEUWE. STAAT- en KRYGKUNDIGEN.

Noch ſtopte d'ooren voor haer rammelend gebeent.
Wat lietge uw zoonen na, toen 's levens licht wou neigen?
Indien 't gemeen u roept, bezorgt het als uw eigen.
Zoo was uw uiterſte aem ſlechts waere klaere deught,
Daer gy, vermaerde Stadt, uw kroon meed cieren meught (*z*)

Van twee Grafdigten, door den zelfden Digter, op den Burgemeeſter gemaakt (*a*), is dit het kortſte:

's Lants Hoofdſtad derft haer Hoofd en trooſt, de goe gemeent
Haer Vader. Burgers, ſprengt met tranen 't vroom gebeent.

JOACHIM HENRIKSZ. ZWARTENHOND.

JOACHIM HENRIKSZ. ZWARTENHOND,

een wakker Zee-overſte, werdt, hier ter Stede, in 't jaar 1566, geboren, en begaf zig, ouderloos geworden, in of kort na 't jaar 1578, op zee, voor Schippers jongen; werdt, eerlang, door de Spanjaards, gevangen, en, in 't jaar 1588, geſteld op de zogenaamde *onverwinnelyke Vloot;* doch van 't ſchip geloopen zynde, kwam hy, met een' Hollandſch' Schipper, die in de Condad lag, gelukkiglyk, aan, in Zeeland. Sedert, deedt hy verſcheiden' togten, te water en te lande, ten dienſte van den Staat, en kweet zig zo wel, dat hy, eerlang, door 't Collegie ter Admiraliteit te Amſterdam, tot Luitenant, en in 't volgende jaar, tot Kapitein bevorderd werdt. In 't jaar 1599, woonde hy den togt naar Cadix by, onder den Admiraal *Pieter van der Does*, en, in 't jaar 1602, dien naar de Weſtindien, onder den Admiraal Obdam; waarna hy, tot Vice-Admiraal bevorderd, in 't jaar 1603, een' tweeden togt weſtwaards deedt, in welken, hy de *Bahia de todos los Sanctos* hielp veroveren. Sedert, bleef hy aan land en te Amſterdam, tot tegen het uitgaan van 't Beſtand, in 't jaar 1620; wanneer hy, met een Esquader, in zee ſtak, om eene Koopvaardyvloot te geleiden. In 't laatſt van 't jaar 1621, werdt hy tot Admiraal verheeven, en vertrok, wederom, met eene vloot Koopvaarders, naar de Straat en Middellandſche zee. Op deeze reize, die lang duurde, raakte hy, den zeſtienden October des jaars 1622, ſlaags met de Spaanſche Vloote; behaalde 'er eene volkomene overwinning op, en keerde, in November, behouden in Texel te rug (*b*). Hy is, meen ik, na deezen togt, niet wederom in zee geweeſt, en omtrent den aanvang van Juny des jaars 1627, te Amſterdam, geſtorven en begraaven (*c*).

ZEVENTIENDE en AGTTIENDE EEUWE. STAAT- en KRYGKUNDIGEN. CORNELIS JANSZOON DE HAAN.

CORNELIS JANSZOON DE HAAN,

in 't gemeen *Haantje* gebynaamd, insgelyks, een moedig en bedreeven Zee-overſte, was ook te Amſterdam geboren, en van de minſte Scheepsbedieningen, tot Kapitein opgeklommen. Hy deedt, met zyn ſchip alleen, verſcheiden' gelukkige togten tegen de Duinkerker Kaapers, die hy, dikwils, merkelyke afbreuk gedaan heeft. Ook is hy, in de Middellandſche zee, nu en dan, met Spaanſche en Moorſche Kaapers, ſlaags geweeſt. Doch in 't jaar 1633, in gevegt geraakt zynde, met twee Duinkerkers te gelyk, die hem, van wederzyde, aantaſteden, hieldt hy den ſtryd zo lang uit, dat hy den eenen op de vlugt jaagde, en den anderen in den grond ſchoot. Hy zelf ſneuvelde, nogtans, in dit gevegt. Zyn Lyk werdt herwaards gevoerd, en in de Oude Kerke begraaven. Van het Grafteken ter zyner gedagteniſſe, hebben wy, in de Beſchryvinge dier Kerke (*d*), gewaagd.

DIRK JANSZOON GOEDHALS.

DIRK JANSZOON GOEDHALS,

Amſterdammer van geboorte, is ook een dapper Zee-Kapitein geweeſt, en heeft, geduurende den Spaanſchen oorlog, verſcheiden' treffelyke daaden uitgevoerd. Nog maar Luitenant zynde, veroverde hy, in 't jaar 1619, een' Turkſchen kaaper, tegen welken, hy met de boot geſlaagen hadt. In 't volgende jaar, Kapitein geworden, overwon hy een' diergelyken kaaper. De vlaggen van beide, door hem aan 't Collegie ter Admiraliteit hier ter Stede zynde aangebooden, werden, ter zyner gedagteniſſe, bewaard. Sedert, werdt hy, ter oorzaake van eene beſchuldiging ten zynen laſte, voor eenigen tyd, geſchorſt in den dienſt; doch in 't jaar 1627, wederom in zee geſtoken, bewees hy de voorige dapperheid, in 't aantaſten, verſlaan en opbrengen van verſcheiden' Biskaaiſche Kaapers, waarvoor hy, door het Collegie ter Admiraliteit, met eenen gouden keten, vereerd werdt (*e*). My ſtaat niet voor, dat ik den tyd en wyze van zyn overlyden, ergens, aangetekend gevonden heb.

LAURENS REAAL.

LAURENS REAAL,

een bedreeven Krygs- en Staatsman, is, hier ter Stede, ter weereld gekomen. Hy deedt, ten

(*z*) Poëzy, II. *Deel*, *bl.* 202.
(*a*) Poëzy, I. *Deel*, *bl.* 299. II. *Deel*, *bl.* 73.
(*b*) WASSENAER Hiſtor. Verhael, IV. *Deel*, *f.* 29 *verſo enz.*
(*c*) WASSENAER Hiſtor. Verhael, XIII. *Deel*, *f.* 43.
(*d*) *Zie* III. *Deel*, II. *Boek*, *bl.* 103.
(*e*) WASSENAER Hiſtor. Verhael XII. *Deel*, *f.* 111 *verſo.* XIII. *Deel*, *f.* 63.

Zeventiende en agttiende eeuwe.

ten tyde van 't Beſtand, eene reis naar Ooſtindie; werdt, in 't jaar 1616, tot Gouverneur-Generaal verkooren; doch keerde, in 't jaar 1619, te rug naar 't Vaderland. Hy was bedreeven in de geleerde taalen, en hieldt, na zyne te rug komſt, hier ter Stede, eene Letterkunſtige Byeenkomſt met den Droſſaard Hooft, en anderen, waarby ook Vondel verſcheen, die, met hulp van Hooft en hem, de *Troades van Seneca* uit het Latyn vertaald heeft (*f*). In 't jaar 1625, in gezantſchap naar Engeland gezonden zynde, om Koning Karel den I., met deszelfs komſt tot de Kroon, geluk te wenſchen, werdt hy, door deezen Vorſt, tot den Ridderſtand verheeven (*g*). Voor 't einde des jaars 1627, werdt hy, zeer in 't heimelyk, gezonden naar Deenemarke, om den Koning, die met denKeizer, Ferdinand den II., in oorlog was, bezetting in de Zont aan te bieden, van wege deezen Staat. Doch deeze aanbieding werdt van de hand geweezen. Reaal, in 't volgende jaar, met een Oorlogsſchip, naar Holland te rug gekeerd, leedt ſchipbreuk op de kuſt van Jutland, aan eenen oord, daar Keizerlyke bezetting lag, die hem gevangen nam, en naar Weenen zondt (*h*). Men wendde, van wege den Staat, veel moeite aan, om hem te doen ontſlaan, 't welk, in de Lente des jaars 1629, gelukte (*i*). In 't jaar 1630, werdt hy verkooren tot Schepen en Raad zyner Geboorteſtad, alwaar hy, in 't jaar 1637, overleeden is. Zyne ervaarenis, in zaaken van Staat, Oorloge en Koophandel, heeft der Ooſtindiſche Maatſchappye, in haare eerſte opkomſt, veel voordeels aangebragt.

Staaten Krygkundigen.

Hendrik Corneliszoon Lonk.

Hendrik Corneliszoon Lonk,

die, over de Vloot, in 't jaar 1629, naar Brazil geſchikt, als Admiraal geboodt, en, door wiens beleid, in 't volgende voorjaar, de Stad Olinda in Fernambuk veroverd werdt (*k*), is ook een Amſterdammer van geboorte geweeſt (*l*).

Adriaan Pauw.

Adriaan Pauw,

Zoon van Reinier Pauw, Burgemeeſter deezer Stad, is hier, in of omtrent het jaar 1585, ter weereld gekomen, en werdt, reeds in 't jaar 1611, tot Penſionaris deezer Stad aangeſteld. Sedert, is hy, in verſcheiden' gewigtige gezantſchappen, naar Frankryk en naar Engeland, gebruikt geworden (*m*), waarin hy veel eers heeft ingelegd. Het Verbond met Frankryk tegen Spanje, welk, in 't jaar 1635, geſlooten werdt, wordt, voornaamlyk, aan zyn beleid toegeſchreeven (*n*). In 't jaar 1631, was hy tot Raadpenſionaris van Holland verkooren; terwyl hy zyn Poorterſchap hier ter Stede behieldt (*o*). Doch na vyf jaaren verloops, ſtondt hy af van dit ampt, uit vrees, zo men meende, dat hy 'er, anderszins, van verlaaten zou zyn gebleeven, zynde hy, volgens gebruik, voor niet meer dan vyf jaaren, aangenomen geweeſt (*p*). Het ſluiten der Munſterſche Vrede, waartoe hy, meer dan de andere Gevolmagtigden, gearbeid hadt, niet zonder zig, van eenige vergaande loosheid, verdagt gemaakt te hebben by de Franſchen, herſtelde hem wederom in de gunſt der voornaamſte Leden van de hooge Regeeringe, die hem, in 't jaar 1651, het Raadpenſionariſchap, andermaal, opdroegen. Doch hy bekleedde het niet lang, en overleedt, op den een en twintigſten February des jaars 1653. Men hadt hem, in deezen korten tyd, verdagt weeten te maaken by 't gemeen, als of hy den oorlog tegen de Engelſchen, niet ernſtelyk genoeg, voortzettede: waarop zyn huis in den Haage, en zyn ſlot te Heemſtede met plondering gedreigd was. Doch hy was, door 's Lands Staaten, openlyk, gezuiverd van den aangewreeven blaam (*q*). Sommigen ſchryven, dat Pauw een man van beleid en oordeel geweeſt is; doch zekere boerſchheid en kaarigheid over zig hadt, die hem niet zeer bekwaam maakten tot de handeling met vreemde Staatsdienaars (*r*).

Zeventiende en agttiende eeuwe.

Staaten Krygkundigen.

Jan van Galen.

Jan van Galen,

een dapper Zeeoverſte, te Eſſen in 't Graafſchap van der Mark gebooren, hadt zig, naar 't ſchynt, al vroeg, herwaards begeven, en was, van matroos, opgeklommen tot Kapitein, in 't zes en twintigſte jaar zyns ouderdoms. Hy kruiſte toen op de Duinkerker- en Turkſche kaapers met zyn ſchip; doch gaf de uitſteekendſte blyken van dapperheid, in eenen ſcheepsſtryd tegen de Engelſchen, voor Livorno, in 't jaar 1653, waar hy 't bevel voerde over een Esquader van zeſtien Oorlogsſchepen. Hier vernielde en veroverde hy een gedeelte der vyandelyke Vloote; doch werdt, al in den aanvang van 't gevegt, in 't

(*f*) Vondels Leeven, *bl.* 16, 17.
(*g*) Vondels Poëzy, I. *Deel*, *bl.* 299.
(*h*) Aitzema I. *Deel*, *bl.* 715, 716. Hoofts Verſch. Dichten, *bl.* 242.
(*i*) Hoofts Brieven, *N.* 163, 164. *bl.* 132, 133. Wassenaer Hiſtor. Verhael, XVII. *Deel*, *f.* 11.
(*k*) De Laat Weſtind. *bl.* 166 *enz.*
(*l*) Commelin, *bl.* 867.
(*m*) Zie Vaderl. Hiſt. X. *Deel*, *bl.* 425, 495. XI. *Deel*, *bl.* 62, 196. XII. *Deel*, *bl.* 33, 219.
(*n*) Wicquefort Ambaſſad. *Tom.* II. *p.* 416.
(*o*) Aitzema I. *Deel*, *bl.* 1095.
(*p*) Vaderl. Hiſt. XI. *Deel*, *bl.* 241.
(*q*) Vaderl. Hiſt. XII. *Deel*, *bl.* 219, 220, 231.
(*r*) Wicquefort Ambaſſad. *Tom.* II. *p.* 416.

ZEVENTIENDE EN AGTTIENDE EEUWE. STAAT- en KRYGKUNDIGEN.

't regter been geſchooten, 't welk hem, even onder de knie, moeſt afgezet worden. Hy liet, desonaangezien, niet na, geduuriglyk, bevelen te geeven tot het vervolgen van den ſtryd. Ook behaalde zyn Esquader eene volkomene overwinning. Hy werdt daarna, te Livorno, aan land gezet, daar hy, den negenden dag na den ſlag, op den drie en twintigſten Maart des gemelden jaars, aan de bekomen' wonde, overleedt. Zyn Lyk werdt naar Amſterdam gevoerd, en in de nieuwe Kerke begraaven (*s*), alwaar, eerlang, op 's Lands koſten, eene pragtige Graffſtede, ter zyner eere, geſtigt werdt (*ſ*). VONDEL heeft zyne gedagtenis, in verſcheiden' gedigten, bewaard (*t*).

WILLEM BOREEL.

WILLEM BOREEL,

een voornaam Staatsman der voorgaande eeuwe, uit een oud en aanzienlyk Kamerykſch of Vlaamſch geſlagt, welk zig, in Zeeland, te Reimerswaale, hadt nedergezet, afkomſtig, is te Middelburg, daar zyn Vader, *Jacob Boreel*, Burgemeeſter was (*u*), op den tweeden Maart des jaars 1591 (*v*), ter weereld gekomen; doch bragt een tak van zynen ſtam over naar Amſterdam, daar hy, in 't jaar 1628, tot Penſionaris verkooren werdt. Sedert, werdt hy, van wege den Staat, in verſcheiden', gewigtige handelingen, gebruikt. Hy heeft verſcheiden' gezantſchappen bekleed, in Engeland, in Frankryk, in Deenemarke, in Zweeden en elders. In 't jaar 1650, trok hy, als gewoonlyke Ambaſſadeur der Staaten, naar Frankryk, daar hy 't oog hieldt op de inwendige beroerten in 't Ryk, en 't belang van den Staat zogt te bevorderen, in de handelingen tuſſchen Frankryk en Spanje. In 't jaar 1657, eiſchte hy het ontſlag der Nederlandſche ſchepen, die in Frankryk waren aangehouden, met veel vrymoedigheid (*w*). De Koning van Groot-Britanje, Karel de I., hadt hem, te vooren, tot *Baron* en *Pair* van 't Ryk, verheeven. En Lodewyk de XIV., Koning van Frankryk, voegde een' gouden Leeuw op een rood veld by zyn adelyk wapen. Hy is, in 't jaar 1668, te Parys overleeden. 't Lyk werdt herwaards gevoerd, en in den Haage begraaven.

De beroemde Zeeoverſte,

MICHIEL ADRIAANSZ. DE RUITER.

MICHIEL ADRIAANSZ. DE RUITER, of RUITER, gelyk hy, in de laatſte jaaren zyns leevens, gemeenlyk, ſchreef, verdient, met regt, eene plaats onder de vermaarde Perſoonaadjen van Amſterdam, daar hy wel niet gebooren is, doch, wanneer hy aan land was, den meeſten tyd, gewoond heeft, en met het groot Burgerſchap vereerd is geworden; en daar zyn lyk ter aarde is beſteld. Wy beoogen nogtans niet, 's mans leeven en daaden, uitvoeriglyk, te verhaalen. Wie zou zulks, na BRANDT, onderneemen durven? 't Zal ons genoeg zyn, de Ruiter, kortelyk, af te ſchetſen, en onze uitbeelding van 's mans aart te verleevendigen, door de voorafgaande herinnering van eenigen zyner voornaamſte bedryven. De Ruiter dan werdt, op den vier en twintigſten Maart des jaars 1607, te Vliſſingen, gebooren; en niet, gelyk iemant, onlangs, geſchreeven heeft (*x*), op eene kleine landhoeve, omtrent een vierdedeel-uurs van Bergen op Zoom, voormaals de *Groot* [of de *Goot*], en nu de *Leeuwerk* genaamd: welk misverſtand hier uit gereezen is, dat deeze hoeve de woonplaats is geweeſt van de Ruiters Grootvader, *Michiel*, zynde de Ruiters Vader, *Adriaan*, die te Bergen op Zoom gebooren was, eerlang, met der woon, vertrokken naar Vliſſingen, daar hy Bierdraager geweeſt is, en uit een tweede huwelyk met *Alida Jans* van Middelburg, die den bynaam van *de Ruiter* voerde, twaalf kinderen, en daar onder, ook onzen Zeeheld verwekt heeft; gelyk dit alles, by BRANDT (*y*), naauwkeuriglyk, is aangetekend.

Men zag, in zyne kindſchheid, reeds blyken van het beleid, de ſtoutmoedigheid en de wakkerheid, die, in verder gevorderden ouderdom, in hem uitblonken. Pas tien jaaren oud, klauterde hy, van buiten, tot op den ronden kloot van den hoogen Kerktooren te Vliſſingen, en hielp 'er zig, zonder ſchade, wederom af. Geduuriglyk, was hy in kindergevegten ingewikkeld, gemeenlyk, als voorganger, wanneer hy, veeltyds, de overwinning behaalde. Op de ſchoolen, kon hy 't niet lang houden, maar werdt, al vroeg, beſteld, om in de lynbaan der Heeren *Cornelis* en *Adriaan Lampſins*, voor zes ſtuivers ter weeke, te gaan werken. Doch hier beviel 't hem ook niet. Men verſtondt dan, dat men hem moeſt laaten vaaren, daar zyn hert naar jookte. In 't jaar 1618, raakte hy, als hoogbootsmans-jongen, voor 't eerſt, in zee. In 't jaar 1622, diende hy, eenigen tyd te lande, voor Konſtapel of Boſſchieter; doch begon, nog in 't zelfde jaar, als matroos of hoogbootsmans-maat, ten oorlog te vaaren. Op deezen eerſten, of op eenen laateren togt, als matroos, werdt hy, gewond

(*s*) AITZEMA III. *Deel*, *bl.* 747 enz. 766, 797. Holl. Mercur. *van 't jaar* 1653. *bl.* 23.
(*ſ*) *Zie* III. *Deel*, II. *Boek*, *bl.* 114.
(*t*) Poëzy I. *Deel*, *bl.* 63. II. *Deel*, *bl.* 70.
(*u*) SMALLEGANGE Chron. van Zeel. *bl.* 480. TE WATER Reform. van Zeeland, *bl.* 107, 121.
(*v*) P. DE LA RUE Staatkundig Zeeland, *bl.* 8.
(*w*) Vaderl. Hiſt. XII. *Deel*, *bl.* 448.
(*x*) J. FAURE Hiſtoire de Bergen op Zoom, *p.* 229.
(*y*) Leven van de Ruiter, *bl.* 2, 3, 4.

Zeventiende en agttiende eeuwe. Staat- en Krygkundigen.

wond zynde, gevangen genomen; doch ontſprong zyne bewaarders, en kwam, te lande, door Frankryk, wederom in 't Vaderland. Sedert, voer hy, eenige jaaren, voor Stuurman, ter Koopvaardye, en, in 't jaar 1637, voor Commandeur, op een van de kruiſſers, die toen, tegen de Duinkerkers, door byzondere perſoonen, werden uitgeruſt. In 't jaar 1640, deedt hy eene reis naar Brazil, als Schipper. Doch in 't jaar 1641, het vier en dertigſte zyns ouderdoms, kreeg hy van Prinſe Fredrik Henrik Commiſſie als Kapitein, en werdt Schout by Nagt over de Vloot, die toen, onder den Admiraal *Arnoud Gyſels*, naar Portugal gezonden werdt. In een gevegt by Kaap Vincent, werdt zyn ſchip zo doornageld van 't geſchut, dat hy 't, na 't eindigen van den ſtryd, bezwaarlyk, te Lisbon aanbragt, en, niet zonder groot gevaar, voor Vliſſingen te rug keerde. Van 't jaar 1643 tot het jaar 1651, voer de Ruiter wederom als Schipper ter Koopvaardye, voor zyne oude meeſters, de Heeren Lampſins, in verſcheiden' geweſten des aardkloots. Doch toen beſlooten hebbende, zyne dagen, aan land en in ruſt, door te brengen, gaf de opgekomen oorlog met Kromwel, en de ongunſt, waarin de Luitenant-Admiraal *Maarten Harpertszoon Tromp* vervallen was, gelegenheid, dat hem 't gebied over 's Lands Oorlogsvloot, onder den naam van *Vice-Commandeur*, opgedraagen werdt, in July des jaars 1652. Hy aanvaardde deezen laſt met weêrzin; doch kweet zig wakkerlyk in twee zeeſlagen, een tegen Ascue voor Plymouth, en een tegen Blake in de Hoofden, in welken laatſten, de Vice-Admiraal *Witte Corneliszoon de Witte* egter het opperbevel gehad hadt. De Ruiter, te Vliſſingen wedergekeerd, nam, op nieuws, een beſluit, om voortaan aan land te blyven: doch liet zig eerlang overhaalen, om nog een' togt te doen, als Commandeur, onder den Luitenant-Admiraal Tromp, wien 't opperbevel der Vloote, op nieuws, opgedraagen werdt. Hy hielp toen, in December, den Engelſchen Admiraal Blake voor Douvres uit de zee ſlaan, en vogt, in 't begin des jaars 1653, drie dagen agtereen, tegen den zelfden Admiraal; in welk gevegt, zyn ſchip zo zwaar beſchadigd werdt, dat het, na 't eindigen van den ſtryd, buiten ſtaat om zeil te voeren, naar Vliſſingen geſleept moeſt worden. In Juny, voerde hy bevel over een Esquader onder Tromp, en woonde vier zeeſlagen by, voor Nieuwpoort, Duinkerken, Katwyk en ter Heide of Scheveningen, in den laatſten van welken, Tromp doodgeſchooten werdt. De Ruiter, in den Herfſt zynde uitgezeild, om eene Koopvaardyvloot te geleiden, werdt, voor Texel, door eenen geweldigen ſtorm, in leevensgevaar gebragt, welk hy egter, gelukkiglyk, ontkwam. Voor 't einde des jaars, werdt hy tot Vice-Admiraal van Holland, voor 't Collegie te Amſterdam, bevorderd, onder den Luitenant-Generaal, Heer van Obdam; doch liet zig, niet dan met moeite, door den Raadpenſionaris de Witt, beweegen, tot het aanvaarden deezer waardigheid. Van toen af, heeft hy zig met der woon te Amſterdam nedergezet. De Vrede met Kromwel, ſedert, getroffen zynde, geleidde hy, in 't jaar 1654, eene Vloot Koopvaardyſchepen naar de Middellandſche zee. Op den tweeden Maart des volgenden jaars, werdt hy, te Amſterdam, vereerd met het groot Burgerſchap, 't welk hem bevoegd maakte, om tot de hoogſte ampten hier ter Stede te konnen bevorderd worden (z). Hy deedt, wyders, in 't zelfde jaar, een' Kruistogt op de Kaapers van Barbarye, en veroverde verſcheiden' Turkſche vaartuigen. Ook ſloot hy een Verdrag met Salee. In 't jaar 1656, keerde hy herwaards, eene aanzienlyke Koopvaardyvloot geleidende tot in Texel. Hy was maar weinige dagen aan land geweeſt, toen hy bevel kreeg, om wederom in Zee te gaan, en Dantzig te dekken tegen de onderneemingen der Zweeden. 't Verdrag van Elbing hierop gevolgd zynde, deedt de Ruiter wederom eenen Kruistogt naar de Middellandſche Zee, op welken hy twee Franſche Vrybuiters nam, waarover veel te doen viel. Doch 't misnoegen, welk 'er, in Frankryk, over ontſtaan was, eindigde met een Verdrag. In 't volgende jaar, vervoegde hy zig by de Vloot onder Obdam op de kuſt van Portugal, aan welk Ryk de Staaten den oorlog verklaard hadden, en keerde, tegen 't einde des jaars, met rykelyken buit, in 't Vaderland te rug. In 't jaar 1658, kruiſte hy andermaal op de Portugeeſche kuſt, en in 't jaar 1659, werdt hy, tot verſterking der Vloote onder Obdam, naar de Zont geſchikt, om Deenemarke by te ſtaan tegen Zweeden. Op deezen togt, die tot in 't volgende jaar duurde, werdt Koppenhagen ontzet, en Nyborg in Funen veroverd. De Ruiter behaalde nog andere voordeelen op de Zweeden; welken medewerkten tot bevordering der Vrede, die, op den zesden Juny des jaars 1660, geſlooten werdt. De Ruiter werdt, voor zyn vertrek, door den Koning van Deenemarke, Fredrik den III., tot den Adelſtand verheeven, en met een adelyk wapen vereerd. Hy kwam, in 't begin van Septem-

(z) *Zie* hier voor, II. *Deel*, XVII. *Boek*, *bl.* 583. *en* VI. *Deel*, I. *Boek*, *bl.* 142, 158.

ZEVENTIENDE en ACHTTIENDE EEUWE. STAAT- en KRYGKUNDIGEN.

tember, in 't Vlie binnen. In 't jaar 1661, deedt hy, op nieuws, een' Kruistogt naar de Middellandſche Zee, van welken hy, de Vrede met die van Tunis en Algiers geſlooten hebbende, eerſt in de Lente des jaars 1663, in 't Vaderland te rug kwam. Doch 't leedt niet lang, of daar ontſtonden nieuwe moeijelykheden met die van Algiers. De Ruiter kreeg, in 't volgende jaar, bevel, om op nieuws zeil te gaan naar de Middellandſche Zee. De Engelſchen, ſedert, eenige vyandelykheid gepleegd hebbende op de kuſt van Afrika, ontving de Ruiter, te Mallaga, heimelyken laſt, om naar Kabo Verde te ſtevenen, en de Sterkten te herneemen, die de Engelſchen den onzen, op die kuſt, ontweldigd hadden. Hy volvoerde zynen laſt, voorzigtiglyk en gelukkiglyk, en nam de Sterkten op 't Eiland Goeree in by verdrag. Vervolgens, zeilde hy naar Guinea, veroverde de Kaſteelen Takorari of Witſen en Cormantyn, in 't begin des jaars 1665. Daarna, bevel ontvangen hebbende, om den Engelſchen buiten Europa alle mogelyke afbreuk te doen, nam hy ettelyke Engelſche ſchepen, en kwam, tuſſchen Hitland en Noorwegen door, zonder de vyandelyke Vloot, die op zyn Esquader paſte, ontmoet te hebben, behouden te Delfzyl binnen, in 't begin van Auguſtus des jaars 1665.

In January te vooren, was de Ruiter, in zyn afzyn, verheeven tot Luitenant-Admiraal onder 't Collegie te Amſterdam, en na 't ſneuvelen van Obdam, in den Zeeſlag op de hoogte van Leſtoffe, werdt hem, door de algemeene Staaten, het Opperbevel over 's Lands Vloote opgedraagen. De Vloot, met welke hy zynen eerſten togt deedt, na deeze verheffing, was, door den Raadpenſionaris de Witt, langs het Spanjaards-gat, met weſtelyke en zuidelyke winden en gemeenen vloed, in zee gebragt. Doch deeze togt, van welken men groote verwagting gehad hadt, viel ongelukkig uit. Men hadt, ſchoon men 't dikwils gezogt hadt, niet konnen ſlaags raaken met den vyand, en de ſchepen hadden, tot laat in 't jaar, met aanhoudende ſtormen; het bootsvolk, met gevaarlyke ziekten, geworſteld. De Ruiter kwam, in 't begin van November, in Texel binnen. Doch in Juny des jaars 1666, behaalde de Luitenant-Admiraal, die nu 's Lands Vloot, als Generaal, geboodt, tuſſchen Duinkerken en 't Noord-Voorland, eene volkomene overwinning op de Engelſche Vloot onder Prins Robbert, in een ſcherp gevegt, welk, vier dagen agtereen, en, den laatſten dag, met de meeſte hevigheid, werdt voortgezet. 's Lands Vloot was maar agttien dagen binnen de zeegaten geweeſt, toen zy wederom onder zeil ging, om de Engelſchen op te zoeken. In 't begin van Auguſtus, raakten de Vlooten op nieuws aan elkanderen, op de hoogte van 't Noord-Voorland, in de vlakke zee. 't Was dit gevegt, waarin de Ruiter, door 't wegblyven van den Luitenant-Admiraal Cornelis Tromp, in zulk een' nood gebragt werdt, dat hy, meer dan eens, om den dood wenſchte, en genoodzaakt werdt, te wyken. Tromp vervolgde 't gevegt nog eenigen tyd, na de Ruiters aftogt; doch keerde eerlang ook naar de Wielingen. De Ruiters wyken ſtrekte hem, midlerwyl, by kenners van den zeekryg, niet tot oneer. In Frankryk, werdt hy 'er over geroemd, en de Koning beſchonk hem, kort hierna, met de Ridderorde van S. Michiel. De Luitenant-Admiraal Generaal ſtak, in September, wederom in zee. Doch zyne ziekte, het ſtormagtig weder, en de brand te Londen waren oorzaak, dat 'er, dit jaar, geen zeegevegt meer voorviel. Maar in Juny des jaars 1667, werdt, onder 't beleid van de Ruiter, de hagchelyke togt op Chattam ondernomen, op welken, de Sterkte Sheerneſs veroverd, en eenige Konings-ſchepen genomen of verbrand werden. De Ruiter hieldt, ſedert, de Engelſche kuſten in onruſt, en de Rivier den Theems bezet, tot dat het treffen der Bredaſche Vrede de vyandelykheden deedt ophouden. De Luitenant-Admiraal begaf zig toen naar Amſterdam, daar hy, op 't Nieuwe-Waals-Eiland, aan den Y-kant, woonde, en drie jaaren agtereen uitruſtte.

De vrees voor nieuwen oorlog deedt de Staaten beſluiten om, in 't jaar 1671, eene Vloot in zee te brengen, die wederom onder 't bevel van den Luitenant-Admiraal de Ruiter geſteld werdt. Terwyl hy tuſſchen de Maas en Ooſtende lag, zeilde het Engelſch Konings Jagt de Merlin door de Vloot, en werdt met eereſchooten begroet, zonder dat de Ruiter goedvondt, de vlag te ſtryken en het topzeil te laaten vallen; oordeelende hy daartoe, op onze eigen kuſt en voor een enkel jagt, ongehouden te zyn; waarover, naderhand, veel te doen viel. In de Lente des jaars 1672, en na dat Engeland den Staat den oorlog verklaard hadt, geraakte de Ruiter wederom in zee, met 's Lands Vloot, en, op den zevenden Juny, voor Soulsbaai, in een hevig gevegt met de Vereenigde Engelſche en Franſche Vlooten, onder den Hertog van York en den Graave d'Eſtrées. 't Was deeze ſlag, die met den dag eindigde, waarvan de Ruiter plagt te zeggen, dat hy nooit ſcherper en langduuriger hadt bygewoond. In Auguſtus, haalde de Ruiter de Ooſtindiſche t'huiskomende Vloot af van de Eems, en geleidde-

ZEVENTIENDE en ACHTTIENDE EEUWE. STAAT- en KRYGKUNDIGEN.

ze

Zeventiende en agttiende eeuwe. Staat- en Krygkundigen.

ze behouden, binnen 's Lands zeegaten. In September, werdt zyn huis, te Amsterdam, door beleid van 's mans bedekte vyanden, met plondering gedreigd; doch gelukkiglyk, beschermd; gelyk wy, elders (*a*), omstandiglyk, verhaald hebben. Voor 't einde van deeze maand, kreeg hy bevel, om, met de Vloot, die, eenigen tyd, op Schooneveld en voor Goeree, gelegen, en aan mond- en krygsbehoeften gebrek hadt, binnen te loopen; gelyk geschiedde. Te Amsterdam gekomen, hadt hy, in zyn eigen huis, de ontmoeting van een' onbekende, die 't op zyn leeven scheen gemunt te hebben, insgelyks, by eene andere gelegenheid (*b*), aangetekend. In December, werdt hem, door Burgemeesteren deezer Stad, het Opperbevel over de gewapende manschap langs het Y, zo burgers, als matroozen en soldaaten, opgedraagen. De Vloot onder den Luitenant-Admiraal de Ruiter, in den voorzomer des jaars 1673, wederom op Schooneveld gelegd zynde, werdt daar, in 't begin van Juny, opgezogt, door de veel magtiger vereenigde Fransche en Engelsche Vlooten, met welken zy, op den zevenden Juny, slaags raakte, en op welken, de onzen merkelyk voordeel behaalden, schoon de Engelschen zig de overwinning toeschreeven. Op den veertienden, ging de Ruiter andermaal af op den vyand, en raakte, met het Esquader onder Prins Robbert, in een scherp gevegt, welk door den nagt gescheiden werdt. De derde slag van dit jaar, onder onzen Zeeheld, viel voor, op de hoogte van Kykduin en de Helder, op den een en twintigsten Augustus. De overwinning, die zig volkomenlyk voor hem verklaarde, stondt hem en den Lande nogtans duur, door 't sneuvelen van verscheiden' dappere mannen. De Herfststormen waren oorzaak, dat 'er verder niets van belang tegen den vyand kon ondernomen worden. En hierop de Vrede met Groot-Britanje, in 't begin des jaars 1674, gevolgd zynde; werdt de Ruiter met eene Vloot gezonden naar de Fransche Eilanden in America; op welken togt, na 't vergeefs aantasten eener Sterkte op Martinique, niets van belang kon verrigt worden. In 't volgende jaar, deedt hy een' togt naar Sicilie, den laatsten zyns leevens, om den Koning van Spanje te helpen tegen het muitend Messina, welk, door Fransche magt, gesterkt werdt. Hy raakte, in Augustus, in zee met de Vloot: doch kwam, niet voor 't einde des jaars, op de Siciliaansche kust, daar hy, op den agtsten January des jaars 1676, tusschen Stromboli en Salino, met eene veel sterker Fransche Vloot, onder den Heer du Quesne, in een scherp gevegt raakte, waarin, van wederzyde, kloekmoedig-lyk, gestreeden werdt. Doch alzo, volgens de overeenkomst met den Koning van Spanje, de togt maar zes maanden duuren mogt, die haast verstreeken waren, besloot de Ruiter naar huis te keeren. Doch, op sterk aanhouden van den Onderkoning, naar Napels verzeild zynde, kwam hem onder weg schryvens ter hand van den Prinse van Oranje, hem meldende, dat de bestemde tyd, met nog zes maanden, verlengd was. Te Napels, bewerkte hy de verlossing van zes en twintig Hongarische Predikanten, die, op de Spaansche galeijen, gevangen lagen. Daarna, zeilde hy naar de haven van Palermo, voor welke, hy zig vereenigde met de de Spaansche Vloote; waarna hy, voortgezeild, omtrent de baai van Augusta, de Fransche Vloot in 't gezigt kreeg, met welke hy, na den middag van den twee en twintigsten April, omtrent ten vier uuren, slaags raakte, op de hoogte van den berg Etna. Terwyl de Ruiter vinnig van den Franschen voortogt beschooten werdt, en, op 't zonnedek staande, met zyne gewoonlyke bedaardheid, bevelen gaf, snort 'er een kogel op hem af, die hem 't grootste gedeelte van den linker voorvoet wegneemt, en de beide pypen van 't regter been te morselen slaat, hoewel sommigen twyfelen, of hy de laatste wonde niet, door den val van 't zonnedek, zeven voet hoog, bekomen hebbe. Ondertusschen, ging 't gevegt zynen gang; de Fransche Vloot werdt aan 't wyken gebragt, en, den gantschen nagt door, vervolgd. Doch de Ruiter, de Vloot naar Saragossa hebbende doen zeilen, overleedt, in de baai deezer aloude Stad, op den negen en twintigsten April, tusschen negen en tien uuren des avonds. Hoe zyn Lyk, herwaards gevoerd zynde, in de Nieuwe Kerke, begraaven werdt, en welk eene Grafstede hem, aldaar, op kosten van den Staat, is opgeregt, hebben wy, elders, in dit werk (*c*), aangetekend.

Zeventiende en agttiende eeuwe. Staat- en Krygkundigen.

Kort voor den laatsten zeeslag, die hem 't leeven kostte, was hy, die, door den Koning van Deenemarke, tot den adelstand verheeven, en, door den Koning van Frankryk, met de Ridderorde van S. Michiel, vereerd geworden was, door den Koning van Spanje, tot Hertog verklaard, en met een jaargeld van twee duizend Dukaaten, geduurende zyn leeven, beschonken. Van dit laatste eerbewys kreeg men geene tyding, dan na

(*a*) II. *Deel*, XIX. *Boek*, *bl.* 639 *enz.*
(*b*) II. *Deel*, XIX. *Boek*, *bl.* 641.
(*c*) II. *Deel*, XX. *Boek*, *bl.* 660. III. *Deel*, II. *Boek*, *bl.* 114 *enz.*

ZEVENTIENDE en AGTTIENDE EEUWE. STAAT- en KRYGKUNDIGEN.

na zyn overlyden. De voorigen hadt hy, met zo veel zedigheid, genooten, dat men hem, altoos, zag eerbiedig jegens zyn' meerderen, beleefd omtrent zyns gelyken, en meêwaarig en gespraakzaam jegens zyn' minderen, zo dat elk erkende, dat hy alleenlyk van staat, niet van aart veranderd was. Dikwils, herdagt hy zyne voorige geringe gelegenheid, ook in 't byzyn van groote persoonaadjen, verhaalende, hoe hy, in zyne jeugd, in de Lynbaan plagt te gaan, en voor jongen te vaaren, en slegte matroozen zelfs, somtyds, wyzende op zyn voorbeeld, op dat zy, zig wel kwytende, ook op bevorderinge hoopen mogten. Ongaarne, werdt hy geroemd over 't gene hy verrigt hadt, en 't was zyne bestendige gewoonte Gode de eer te geeven van den gelukkigen uitslag zyner onderneemingen. In gevaar, was hy, by uitsteekendheid, kloekmoedig en voorzigtig tevens, en men heeft maar eens opgemerkt, dat hy, voor 't aangaan van een zeegevegt, zig, tegen zyne gewoonte, zeer kleinmoedig bevindende, na 't uitstorten van een ernstig gebed tot God, den voorigen moed hernam, en rustig op den vyand aanviel. In zee, was hy zorgvuldig voor 't scheepsvolk en de scheepsbehoeften; in persoon, zelfs op de kleinste dingen agt geevende, op dat 'er niets, of weinig ontbreeken mogt, wanneer 't op een slaan ging. By vreemde, en zelfs by vyandelyke volken, was hy zo vermaard, dat men hem, by monde en geschrifte, als den luister zyner eeuwe en 't sieraad zyns Vaderlands, gepreezen heeft. Hy diende den Vaderlande zo getrouwelyk, dat hy zelfs niet gedoogen kon, dat men, in zyne tegenwoordigheid, lasterlyk sprak van 's Lands Overheid; en 't gebeurd is, dat hy iemant, die zig, in dit opzigt, met woorden, den mond niet snoeren liet, in eene openbaare trekschuit, aangreep en buiten boord wierp. Zyn kloek verstand, schrander oordeel, wonderbaar geheugen en lange ervaarenis stelden hem in staat, om zyne hooge krygsampten zo wel waar te neemen, dat 'er eeuwen verloopen zullen, eer men zo veele begaafdheden, in zo veel volkomenheid, in eenen Zeevoogd, aantreffe. Hy is driemaal getrouwd geweest, eerst, met *Maria Velters*; daarna, met *Cornelia Engels*, en eindelyk, met *Anna van Gelder*. De eerste overleedt in haar eerste kinderbed. By de tweede, heeft hy twee Zoonen en drie Dogters; by de derde, alleenlyk twee Dogters verwekt. Een zyner Zoonen, Jonker *Engel de Ruiter*, heeft hem, van jongs op, in verscheiden' zeetogten, verzeld, en is, eindelyk, tot Vice-Admiraal van Holland en Westfriesland, onder 't Collegie ter Admiraliteit te Amsterdam, bevorderd geworden. Hy is, in 't jaar 1683, ongehuwd, overleeden.

ZEVENTIENDE en AGTTIENDE EEUWE. STAAT- en KRYGKUNDIGEN. ABRAHAM VAN DER HULST.

ABRAHAM VAN DER HULST,

die zig, in den eersten zee-oorlog tegen Karel den II., beroemd gemaakt heeft, is, in 't jaar 1619, te Amsterdam gebooren. In 't jaar 1656, woonde hy, als Kapitein van een schip van twee en veertig stukken, den togt by naar de oostzee, waardoor de toeleg der Zweeden op Dantzig gestuit werdt. Twee jaaren laater, zeilde hy, in dezelfde hoedanigheid, naar Portugal, onder den Vice-Admiraal de Ruiter. Sedert, werdt hy tot Schout by Nagt, en in 't jaar 1665, kort na den ongelukkigen slag tegen de Engelschen, waarin hy zig egter loffelyk gekweeten hadt, tot Vice-Admiraal bevorderd. In Juny des jaars 1666, streedt hy, dapperlyk, tegen den zelfden Landaart, onder 't Esquader van den Luitenant-Admiraal Cornelis Tromp. Doch in dit gevegt, werdt hy, door een' musketkogel, doodelyk, getroffen in de linkerborst. Zyn Lyk werdt naar Amsterdam gevoerd, en, staatelyk, in de Oude Kerke, begraaven (*d*). Van 't marmeren grafteken, ter zyner eere gestigt, hebben wy, in de beschryving dier Kerke, gewaagd (*e*).

ISAAC SWEERS.

ISAAC SWEERS,

een der dapperste Zee-Oversten van de voorgaande eeuwe, is, op den eersten January des jaars 1622, te Nieuwmegen in Gelderland gebooren, uit een geslagt, welk geoordeeld wordt, van den adelyken huize van *Landas*, voortgesprooten, en, al vroeg in de dertiende eeuwe, in Brabant, en in 't Land van Luik, vermaard geweest te zyn (*f*). Zyne ouders waren *Arent Sweers* en *Aaltgen van Bronkhorst*, die, behalven *Isaac*, nog zeven kinderen verwekt hebben. De Vader, *Arent Sweers*, Schepen van Nieuwmegen zynde, werdt, in 't jaar 1629, wegens Gelderland, verkooren, tot Bewindhebber der Oostindische Maatschappye, en kwam toen, met zyn gezin, voor eenen tyd, te Amsterdam woonen. De jonge Isaac, in 't jaar 1635, ouderloos geworden, werdt, te Hoorn, ter Schoole besteld, en, in 't jaar 1638, naar Spanje gezonden, om op een Koopmans Comptoir te dienen. Doch dit beroep beviel hem niet, en hy keerde, in 't volgende jaar, wederom herwaards. In 't jaar 1640, vertrok hy, als Super-Cargo, naar Brazil, daar hy verder bevorderd, en, onder anderen, tot Notaris en Procureur aangesteld werdt.

(*d*) BRANDT de Ruiter, *bl.* 401, 485, 500.
(*e*) *Zie* III. *Deel*, II. *Boek*, *bl.* 104.
(*f*) *Uit* een Geslagtlyst van den Huize *van* SWEERS, *MS.*

Zeventiende en agtiende eeuwe. Staat- en Krygkundigen.

werdt. Doch hy bleek weinig geschikt te te zyn tot een zittend leeven, en diende, nu en dan, als vrywillige te paarde. In 't jaar 1645, bevondt hy zig in eene Sterkte aan de Kaap S. Augustyn, toen dezelve, schandelyk, aan de Portugeezen overgegeven werdt. De Bevelhebber *Hoogstraaten* nam dienst onder de Portugeezen, en behieldt het bevel over de Sterkte. Doch Sweers en anderen, zulk een snood voorbeeld niet willende volgen, werden, gevangkelyk, naar S. Antonio gebragt. Hier vernam Sweers, uit iemant, die, zyns ondanks, onder de Portugeezen geraakt was, dat de vyand een' aanslag op Tamarica voorhadt. Hy verzuimde niet, hiervan der hooge Regeeringe op 't Recif van Brazil, door een heimelyk middel, kennis te geeven. Doch iet van 't gene hy verrigt hadt zynde uitgelekt, werdt zyne gevangenis verzwaard, en hy, tot bezwymens toe, gepynigd, zonder egter iet te bekennen. Men voerde hem, eerlang, te lande, naar de Bahia: van daar, te water, naar 't Eiland Tercera, en eindelyk, naar Lisbon; waarna hy, met een Hollandsch Koopvaardyschip, 't welk, te S. Ubes, zeilreede lag, op 't einde van 't jaar 1646, in 't Vaderland, te rug kwam. Doch hy was nog geene tien maanden aan land geweest, toen hy, als Koopman, op een Koopvaardyschip, welk, onder anderen, door hem en zyn' Broeder, *Salomon Sweers*, uitgerust, en naar Virginie geschikt was, op nieuws, in zee stak. Maar 't schip, lek geworden, stiet te berssten, op de Engelsche kust, en Sweers keerde, met de geborgen goederen, die, in twee vaartuigen, geladen waren, te Rotterdam, te rug. In de Lente des jaars 1649, ondernam hy een' togt ten oorloge, als Adelborst, onder den Commandeur van Galen, op welken, verscheiden' Turksche kaapers veroverd werden. In November, kwam hy te rug, te Amsterdam, en begaf zig, in Maart des jaars 1650, wederom scheep, als Secretaris van een Esquader onder van Galen, geschikt tot beveiliging der Koopvaardye in de Middellandsche zee. Op deezen togt, werdt de Vrede geslooten met Salée. In 't jaar 1651, deedt hy een' kruistogt, als Luitenant, en in 't jaar 1652, woonde hy 't gevegt tegen Ascue by, als Kapitein. In 't jaar 1653, streeden de Ruiter, Kruik en hy tegen zeven, en, daarna hy alleen tegen vier groote Engelsche Oorlogsschepen, onder den Vice-Admiraal Blake, die zyn schip in den grond schooten. Doch hy bragt 'er 't leeven af; werdt by den vyand geborgen, en te Londen opgebragt. Hy ontkwam, nogtans, de gedreigde hegtenis, zig, alzo hy goed Spaansch sprak, voor eenen Spanjaard uitgeevende, en den Spaanschen Ambassadeur beweegende, om hem te voorzien van een Paspoort. In de twee volgende jaaren, hielp hy de Koopvaarders geleiden. In 't jaar 1656, was hy mede voor Dantzig, met de Vloot onder Obdam. In 't jaar 1657, kruiste hy, in de Middellandsche en Spaansche zee. In 't jaar 1658, woonde hy den togt naar Portugal by, en in 't jaar 1659, ging hy op den togt naar Funen, van waar hy, met eere, te rug kwam. Sedert, deedt hy, jaar op jaar, kruistogten; werdt, in 't jaar 1665, bevorderd tot Schout by Nagt, en kruiste, in die hoedanigheid, met een Esquader, op de t'huiskomende Oostindische Vloote. In 't volgende jaar, hielp hy het Admiraalsschip van Ascue veroveren: Tromp was toen op zyn schip overgegaan, en tusschen de twee Zee-Oversten rees geschil, wien de gevangen toebehoorde: 't welk egter, tot redelyk genoegen van beide, werdt bygelegd. In 't nageslagt van Sweers, is nog eenig zilverwerk bewaard gebleeven, welk de Admiraal Ascue bezeten hadt. Sweers werdt, in dit zelfde jaar, nog verhoogd tot Vice-Admiraal. In 't jaar 1667, geboodt hy, onder de Ruiter, op den togt naar de Rivier van Chattam, en vertoefde op de Engelsche kust, tot na 't sluiten der Bredasche Vrede. Sedert, deedt hy wederom een' kruistogt, die, tot in April des volgenden jaars, duurde. Vervolgens, bleef hy te Amsterdam, tot in 't jaar 1671, wanneer de Staat eene Zomervloot in zee bragt, onder den Luitenant-Admiraal de Ruiter. Sweers maakte, met zyn Esquader, een gedeelte deezer vloote uit. De oorlog des jaars 1672 verschafte hem nieuwe gelegenheid, om blyken van beleid en moed te geeven. In 't gevegt van den zevenden Juny, verbrandde hy 't schip van den Engelschen Admiraal *Mountaigue*. In 't najaar, door den Prinse van Oranje, tot Kolonel over een regement matroozen, zynde aangesteld, trok hy, met eenige Compagnien van het zelve, op last van Burgemeesteren van Amsterdam, in 't begin des jaars 1673, naar Alfen, daar toen 't hoofdkwartier was. Het overig gedeelte van dit volk werdt, eerlang, geschikt naar den Uithoorn, om Amstelland te dekken. Doch 't gantsche Regement, te Amsterdam te rug gekeerd, werdt, kort hierna, gebroken, en 't volk onder de andere Regementen verdeeld. In den eersten zeeslag van dit jaar, geraakte de Vice-Admiraal, door de buitengewoone bezeildheid van zyn schip, zo ver vooruit en onder de vyanden, dat hy, reddeloos geschooten, genoodzaakt werdt, te deinzen, 't welk hem, naderhand, kwalyk genomen werdt; doch waarover hy zig wel wist te ver-

Zeventiende en agtiende eeuwe. Staat- en Krygkundigen.

ZEVENTIENDE EN AGTTIENDE EEUWE. STAAT- en KRYGKUNDIGEN.

verdedigen. In den tweeden zeeslag, die, op den drie en twintigsten Augustus deszelfden jaars, voorviel, werdt hy van een' vierentwintig ponds kogel in den buik getroffen, dat hy het, nog dien zelfden dag, bestierf (*g*). Zyn Lyk werdt, te Amsterdam, in de Oude Kerke, begraaven, daar hem, eerlang, regt over 't graf van van der Hulst, een treffelyk Grafteken opgeregt werdt (*h*). FRANCIUS heeft den Vice-Admiraal Sweers, met dit Grafschrift, vereerd:

Hoc tegitur saxo, qui se sibi debuit omnem,
SUERIUS: *ille Euro cognitus, & Zephyro:*
Americes Libyæque tremor: quem Bistonis ora
Horruit, & gelido Mænalis ursa polo:
Ter conjuratos Batavo de litore reges
Reppulit: asserto ter sale, victor obît.
Da lacrymas, pater Ta, viro, pacemque precare,
Ut voveas illi, quod dedit ille tibi.
At vos hinc, hostes, discedite: prælia spirant
Heroi cineres, ossaque bella movent (*i*).

De Vice-Admiraal Sweers was, nog Kapitein zynde, in 't jaar 1655, te Amsterdam, getrouwd met Jongkvrouwe *Constantia Blommaart*, Dogter van *Samuel Blommaart*, Bewindhebber der Westindsche Compagnie ter Kamer Amsterdam, en van *Catharina Reynst*, by welke, hy een' Zoon en vier Dogters nagelaaten heeft. De Zoon, ook *Isaac* genaamd, die, even als de Vader, het Vaderland ter zee gediend heeft, en tot Commandeur en oudsten Kapitein onder 't Collegie ter Admiraliteit alhier, bevorderd geworden is, heeft, by *Catharina la Clé*, Dogter van *Reinier la Clé* en van *Johanna Beeckman*, een' eenigen Zoon nagelaaten, zynde den Heer en Mr. ISAAC SWEERS, Raad en thans Hoofdofficier deezer Stad, wiens heuschheid my 't gebruik gegund heeft van de *Aantekeningen* en *Dagregisters*, uit welken ik de minst bekende byzonderheden van het Leeven des dapperen Vice-Admiraals te boek gesteld heb.

DAVID SWEERS.

DAVID SWEERS,

of *Sweerts*, is, uit den zelfden stam als de Vice-Admiraal; doch uit een' tak, die ook *Suerius* en *Zuerius* plagt te schryven, gebooren. De geleerde *Marcus Zuerius van Boxhorn*, Professor te Leiden, is, uit deezen zelfden tak, gesprooten (*k*). David Sweers werdt, in 't jaar 1671, Kapitein ter Zee, onder het Collegie ter Admiraliteit hier ter Stede, en bevondt zig onder 't Esquader van den Vice-Admiraal *Willem Jozef, Baron van Gend*, toen 'er 't Engelsch Jagt de Merlin voorby zeilde, zonder weder te groeten, schoon het, met eenige eerschooten, begroet was. In 't jaar 1672, woonde hy den slag voor Soulsbaai by, waarin de wakkere Amsterdammer GERARD HASSELAER, die zig, met veertig matroozen, op zyne eigene kosten geworven, vrywilliglyk, aan zyn boord begeven hadt, het leeven verloor. In de zeeslagen des jaars 1673, kweet hy zig loffelyk. Doch hy sneuvelde in den tweeden, waarin ook de Vice-Admiraal, Isaac Sweers, omkwam, op den een en twintigsten Augustus (*l*). Onder zyne nazaaten, is overgeleverd, dat, hem beide de beenen, in den slag, zynde afgeschooten, hy, in de kajuit, op eene tafel, voor dood, nedergelegd; doch, nog leeven gevoelende, op de geknotte stompen, voortgekroopen was, tot voor de geslooten kajuitsdeur, op welke hy, zonder gehoord te zyn, met de handen, geklopt hadt, tot dat hy bezweek. Men vondt hem, na den slag, dood op den grond, en zyne handen gekwetst van 't slaan op de deur. Hy liet eene zwangere huisvrouw na, *Maria van Baarle* genaamd, met welke hy, op den zeventienden January deezes zelfden jaars, getrouwd was, en die, in November een' Zoon ter weereld bragt, welke, in Maart des volgenden jaars, gestorven is. De Zeeheld werdt, te Amsterdam, in de Nieuwe Kerke, begraaven (*m*). Men deelde, op zyne begraafenis, gouden en zilveren Gedenkpenningen uit, ter zyner eere. Ik heb 'er een' in handen gehad, die volkomen overeenkwam met de afbeelding, by VAN LOON (*n*); doch om welken een ander, en wel het volgende randschrift stondt:

Ick hielp twee Coningen, viermaal, in soo veel slagen,
Ter zee vyt donderen tot beider lang verwyt:
Doe nam my, daer ick vocht, een yser vyter tyt.
Wie soud een sterflyck lyf voor soo veel eers niet wagen?

en onder aan, op de keerzyde, las men niet het woord PUGNANDO [*al vegtende*]; maar *O terque quaterque beati* [O drie-, en viermaal gelukkigen!]

DIRK

(*g*) *Uit de* Aantekeningen *en* Journaalen van den Vice-Admiraal ISAAC SWEERS, *vergeleeken met* BRANDT de Ruiter, *bl.* 40, 193, 197, 200, 453, 491, 503, 528, 615, 815, 821, 861, 862, 864.
(*h*) *Zie* III. *Deel*, II. *Boek*, *bl.* 104.
(*i*) P. FRANCII Poëmata, *p.* 433.
(*k*) *Uit een'* Geslagtlyst van den Huize *van* SWEERS. *MS.*
(*l*) BRANDT de Ruiter, *bl.* 668, 862.
(*m*) *Zie* III. *Deel*, II. *Boek*, *bl.* 385.
(*n*) Nederl. Historiep. III. *Deel*, *bl.* 121.

Zeventiende en agttiende eeuwe. Staat- en Krygkundigen. Dirk Schaep.

Dirk Schaep,

uit een oud Amſterdamſch geſlagt, in 't jaar 1627, hier ter Stede, ter weereld gekomen, oefende zig, in zyne jeugd, in de Regtsgeleerdheid, en werdt, in 't jaar 1655, aangeſteld tot Secretaris der Stad; in 't waarneemen van welke poſt, hy zig, byzonderlyk in den zorgelyken tyd des jaars 1672, zo loffelyk kweet, dat hy, in 't volgende jaar, van wege den Staat, in gezantſchap, geſchikt werdt naar Zweeden, daar zyne verrigtingen, ſtrekkende om den Koning te beweegen tot gunſtige gedagten jegens den Staat, en tot aanvaarding der bemiddeling eener verzekerde Vrede, zeer veel genoegen gaven; niet alleen aan zyne meeſters, maar ook aan den Koning, die hem tot den Zweedſchen adelſtand verhief, en zyn wapen verbeterde en verſierde. Hy heeft het Secretarisſchap, twee en veertig jaaren lang, bekleed. Doch ſtondt 'er, uit eenig opgevat misnoegen, van af, in 't jaar 1697, en overleedt, in 't jaar 1702, in den ouderdom van vyf en zeventig jaaren. Hy is met *Philippina van der Geer*, geſprooten uit den adelyken huize van Swieten, gehuwd geweeſt; by welke, hy wel zeſtien Zoonen en Dogteren verwekt heeft (*o*).

By de opgenoemde Staat- en Krygkundigen, die te Amſterdam geboren zyn, of gebloeid hebben, zouden 'er nog verſcheiden' konnen gevoegd worden; doch wy zyn genoodzaakt, zulks na te laaten; ten deele, om dat wy geene genoegzaame kennis van derzelver leevensbyzonderheden hebben konnen bekomen, en ten deele, om dat wy niets weeten te voegen, by 't gene wy, elders, ook in dit werk, wegens hen, hebben te boek geſteld.

Geleerden. Petrus Plancius.

Geleerden.

Petrus Plancius,

die, in 't jaar 1552, te Drenoutre, buiten Belle in Vlaanderen, geboren, en te Honskote opgevoed was, heeft een groot gedeelte van zyn leeven, te Amſterdam, doorgebragt, daar hy zig, in meer dan één opzigt, vermaard gemaakt heeft, waarom hy, onder de geleerden, die den luiſter der Stad hebben helpen vermeerderen, verdient geteld te worden. Zig, in Duitſchland en in Engeland, onder de Gereformeerden, in de Godgeleerdheid, geoefend hebbende, werdt hy, in 't jaar 1577, tot het Predikampt beroepen, en leerde, in Brabant en Vlaanderen, onder 't kruis, in verſcheiden' Plaatſen, met groot gevaar zyns leevens. Toen Meenen van de Malcontenten ingenomen werdt, ontkwam hy 't, met zwemmen over de Leije, alles agterlaatende, met naame zyne boeken, die, te Ypere, openlyk, verbrand werden. In 't jaar 1578, beriep men hem, te Bruſſel, daar hy, zes jaaren, gepredikt hadt, toen de Stad aan Parma overging. Hy trok, vermomd in ſoldaaten-gewaad, naar Holland (*p*), en werdt, in 't jaar 1585, Predikant te Amſterdam (*q*). Hier kantte hy zig, in 't begin der volgende eeuwe, tegen Arminius, tegen de Lutherſchen, en naderhand ook, met veel yver, tegen de Remonſtranten, met welken hy verſtondt, geene Kerkelyke gemeenſchap te konnen houden. Op de Dordrechtſche Synode des jaars 1618, werdt hy, tot een' der *Reviſeuren* of Overzieneren der nieuwe vertaalinge des Ouden Verbonds, verkooren (*r*). Middlerwyl, hadt hy zig, hier ter Stede, ook toegelegd op de Aardryksbeſchryving, de Sterren- en Zeevaart-kunde, en andere Wiskundige weetenſchappen. Ook was hy een voornaam voortzetter van de Scheepstogten naar Ooſtindie. De eerſte ſchepen voeren derwaards, op Paskaarten, die Plancius gemaakt hadt. Hy riedt ook de togten naar Nova Zembla aan, om dus, door 't Noorden, eenen nieuwen weg naar China te vinden (*s*); welke togten, nogtans, kwalyk ſlaagden. *Jeannin*, Ambaſſadeur des Konings van Frankryk, zynen meeſter zoekende te beweegen, tot het onderneemen der vaarte naar Ooſtindie, handelde, in 't begin des jaars 1608, met Plancius; uit wien hy meende het meeſte licht, wegens de Indiſche vaart en handel, te zullen konnen ſchepen. In 't volgende jaar, ſprak hy, op nieuws, met hem, in den Haage, over de vaart door 't Noorden, waartoe *Iſaac Le Maire*, Koopman te Amſterdam, en zyn Broeder Frankryk de hand booden, en, zeer in 't heimelyk, een ſchip hielpen uitrusten (*t*). Doch of, en hoe ver Plancius, hierin, met raad of daad, geholpen hebbe, is my niet klaarlyk gebleeken. Ondertuſſchen, is, uit de onderhandelingen, die Jeannin met hem hadt, ten klaarſten, af te neemen, hoe groot eene agting hy zig, in 't ſtuk der Zeevaart en Aardryksbeſchryving, verkreegen hadt.

Zeventiende en agttiende eeuwe. Geleerden.

(*o*) Hoogstratens Woordenb. *Art.* Schaep (*Diderik*).

(*p*) Baudart XIV. *Boek*, *f.* 84, 85.

(*q*) Verris Kerkel. Alphab. *bl.* 114.

(*r*) Brandt II. *Deel*, *bl.* 44, 52, 65, 88, 140, 146, 147, 149, 216, 335, 430, 461, 947. III. *Deel*, *bl.* 53, 645. IV. *Deel*, *bl.* 14.

(*s*) Brandt IV. *Deel*, *bl.* 857.

(*t*) Negotiations *de* Jeannin *Tom.* II. *p.* 179. *Tom.* III. *p.* 294, 297. 368, 395, 400. *Tom.* IV. *p.* 19, 27, 28, 36, 109, 146.

ZEVENTIENDE EN AGTTIENDE EEUWE. GELEERDEN.

hadt. Hy is, hier ter Stede, op den vyftienden, ouden, of vyf en twintigſten May, nieuwen ſtyl des jaars 1622, overleeden, en zag, voor zynen dood, vyf zyner Zoonen bevorderd tot het Predikampt. Men wil, dat hy, op zyn doodbedde, belaſt hadt, zyn Lyk in geene Kerke te begraaven. Ook werdt hy, op het Zuider-Kerkhof, ter aarde beſteld (*u*).

JACOBUS JANSONIUS.

JACOBUS JANSONIUS,

hier ter Stede, in 't jaar 1547, geboren uit eerlyke ouders, die den Roomſchen Godsdienſt beleeden, welken hy ook, tot zynen dood toe, heeft aangekleefd, verloor zynen Vader, toen hy nog een kind was; doch werdt, door zyne Moeder, opgevoed, en eerlang naar de Hooge Schoole van Leuven gezonden, daar hy zig eerſt in de Philoſophie oefende, en naderhand in de Theologie, onder den beroemden *Michiel du Bay*, die hem, in 't jaar 1575, deedt aanſtellen tot voorzitter in het Collegie, door hem, ter gedagteniſſe van den Kerkvader Auguſtinus, aan den ſtroom de Leije opgeregt; en dien hy, in 't jaar 1589, opvolgde, in de beſtiering van het Pauſelyk Collegie te Leuven; welke poſt hy, volle vyf en dertig jaaren, waargenomen heeft. Hy is, op den dertigſten July des jaars 1625, overleeden. Onder zyne ſchriften, zyn meeſt geagt geweeſt eenige Uitleggingen over de Schriftuure, met naame over het boek van Job, de Pſalmen, het Hooglied van Salomon, en het Evangelie van Joannes (*v*).

CORNELIS GYSBERTSZ. PLEMP.

CORNELIS GYSBERTSZ. PLEMP,

wiens Voorouders te Zaanerdam gewoond hadden; doch wiens Overgrootvader zig, reeds te Amſterdam, hadt nedergezet (*w*), werdt, op den vyf en twintigſten Auguſtus des jaars 1574, in deeze Stad, geboren; daar hy *Petrus Apherdianus*, die toen van zyne plaats van Onder-Rector der Latynſche Schoole verlaaten was, tot zynen eerſten Leermeeſter, gehad heeft. Te Haarlem, werdt hy, ſedert, door *Simon Sovius*, in de Welſpreekendheid en Digtkunde, en te Leiden, door *Joannes Geſſelius*, in de Griekſche taale onderweezen. VONDEL geeft, ergens (*x*), te kennen, dat hy zig, in zyne jeugd, ook *by den Donauſtroom*, 't zy te Weenen of elders, geoefend heeft. Naderhand, werdt hy, door zyne ouders, die den Roomſchen Godsdienſt beleeden, naar de Leuvenſche Hooge Schoole gezonden, daar hy zig, in de Geneeskonſt, oefende; doch, van gedagten veranderd, begaf hy zig, tot de beoefening der Regtsgeleerdheid, op de Hooge Schoole van Douai, en werdt, vervolgens, te Orleans, in 't hart van Frankryk, tot Licentiaat in de Regten bevorderd. Van daar, keerde hy naar zyn Vaderland, en zette zig neder in den Haage, daar hy zig onder de Advokaaten vervoegd, doch zig meeſt met de Digtkonſt en andere deelen der beſchaafde Geleerdheid bezig gehouden heeft: waarvan zyne Latynſche verzen, die, in 't jaar 1630, in eenen bondel ſamengevoegd, uitgegeven zyn, getuigenis draagen konnen. Doch de oefening der Regten moede geworden, begaf hy zig naar zyne geboorteſtad, Amſterdam, en tradt, eerlang, in de egt met *Geertruid Dobbes*, uit een Amſterdamſch geſlagt geſprooten; doch toen, zo 't ſchynt, te Haarlem woonagtig (*y*). Hy ſleet, te Amſterdam, zyne dagen, ſedert, in eene aangenaame ruſt, en woonde, gelyk hy zelf, ergens (*z*), aangetekend heeft, niet verre van de lange brugge. Ook is hy hier, op het einde des jaars 1638, overleeden. Uit een geſchreeven Tafereel, op de Boekery deezer Stad, voor welker ingang, ook een gedrukt Latynſch vers van hem te leezen is, blykt, dat hy eenige boeken aan die Boekerye vereerd, of gemaakt heeft. Hy heeft, met de voornaamſte Geleerden zyns tyds, vriendſchap en gemeenſchap onderhouden, onder anderen, met den Ridder Hooft, wiens eerſte Huwelyk met *Chriſtina van Erp* hy met een Latynſch Bruiloftsgedigt vereerd heeft (*a*). Hy gewaagt, daarenboven, elders, met agting, van den Burgemeeſter *Cornelis Pieterszoon Hooft*, en van deszelfs Vader, *Pieter Willemszoon Hooft*, onder anderen, zeggende, dat zyn Vader, *Gysbert*, hem vermaand hadt, het geſlagt der Hoofden altoos in waarde te houden: gelyk hy ook den Burgemeeſter en den Droſſaard beide, onder zyne geëerdſte vrienden, rekende (*b*). Wy hebben, in het voorige gedeelte deezer *Beſchryvinge*, meer dan eens, gebruik gemaakt van een Digtſtukje van onzen Plemp, *Amſterodamum* of *Amſterdam* genaamd: 't welk hy, veelligt, meer uitgebreid zou hebben, zo hem de toegang tot de *Stads Regiſters* hadt opengeſtaan; welken hy te kennen geeft, dat hem niet hadt mogen gebeuren in te zien (*c*). Het werk is, derhalve, onvolmaakt gebleeven. Ten beſluite van dit berigt wegens Cornelis Gysbertszoon Plemp, tekenen wy alleen nog aan,

(*u*) BRANDT IV *Deel*, *bl.* 856, 858.
(*v*) Bibl Belg. *Tom.* I. *p.* 518.
(*w*) C. G. PLEMPII Amſterodam. *p.* 10, 18.
(*x*) Poëzy II. *Deel*, *bl.* 77.
(*y*) *Zie* P. C. HOOFTS Verſch. Gedichten, *bl.* 186.
(*z*) Amſterod. *p.* 23.
(*a*) Quisquil. *p.* 95.
(*b*) Amſterod. *p.* 16, 17.
(*c*) Amſterod. *p.* 34.

Zeventiende en agttiende eeuwe. Geleerden.

aan, dat hy zynen naam afleidt van de visschuiten, die, in zynen tyd, *Plempen* plagten genoemd te worden, en van 't gebruiken van welken zynen voorouderen, die vischers schynen geweest te zyn, de naam van *Plemp* bygebleeven was (*d*). 't Kan waar zyn. Doch ik vind ook, dat men, hier ter Stede, al voor Plemps tyd, door eene *Plempe*, eene verwkuip verstaan heeft (*e*). Dat Plemp, tot zynen dood toe, den Roomschen Godsdienst heeft aangekleefd, leert ons Vondel, die hem, in zeker Grafdigt (*f*), dus doet spreeken:

Doch boven Poëzy en snaer
Ombelsde ik yvrigh 't Roomsch altaer,
En hing om staet noch snoot genot
Myn hart aen niemant dan aen Godt,
En Jesus nimmer feilbre stem.
Hier rust nu Plemp. *Ay, bidt voor hem.*

By Cornelis Gysbertszoon, voegen wy

Vopiscus Fortunatus Plemp.

Vopiscus Fortunatus Plemp,

die, op den drie en twintigsten December des jaars 1601, te Amsterdam, gebooren werdt. Hy is, waarschynlyk, een nabestaande van Cornelis Gysbertszoon Plemp geweest. Doch ik weet niet, hoe na hy hem bestaan hebbe. 't Is, als men op den tyd zyner geboorte agt geeft, niet onmogelyk, dat Cornelis zyn Vader geweest zy; schoon my hiervan nergens iet gebleeken is. Uit twee Latynsche Gedigten van Cornelis, blykt, dat hem een Zoon gebooren is, die naauwlyks twintig dagen geleefd heeft (*g*). Doch naderhand is zyne Vrouw nog eens zwanger geweest (*h*), zonder dat my bekend is, of, en wien zy toen gebaard hebbe. Van elders, blykt, dat twee zyner Zoonen, van welken de Advokaat Plemp een was, goede vrienden van den Digter *Joost van den Vondel* geweest zyn (*i*). Maar Vopiscus Fortunatus Plemp, wie ook zyn Vader moge geweest zyn, heeft zig, eerst te Gend en te Leuven, in de beginsels der weetenschappen, en naderhand, te Leiden, in de Geneeskunde geoefend; in welke weetenschap, hy, sedert naar Italie gereisd zynde, te Bononie, tot Doctor bevorderd is. Van hier, te Amsterdam te rug gekeerd, heeft hy de Geneeskunde eenigen tyd geoefend, ten dienste zyner medeburgeren, tot dat hy, in 't jaar 1633, door de Aartshertoginne *Izabella Klara Eugenia*, tot het Hoogleeraarschap der Geneeskunde, op de Hooge Schoole van Leuven, beroepen werdt, daar hy, met *Anna Maria van Dive*, getrouwd, en, op den twaalfden December des jaars 1671, overleeden is. Hy heeft verscheiden' Geneeskundige werken geschreeven, en in 't licht gegeven (*k*), en onder anderen Cabrolius *Ontleeding des menschelyken Lighaams*, in 't Nederduitsch, overgezet; op welke vertaaling, Vondel een Lofdigt gemaakt heeft (*l*).

Zeventiende en agttiende eeuwe. Geleerden.

De twee geleerde Amsterdammers Cornelis Gysbertszoon Plemp en Vopiscus Fortunatus Plemp hebben beide den Roomschen Godsdienst beleeden. Wy voegen hierby eenen derden, die, boven deezen twee, in yver voor den zelfden Godsdienst, heeft uitgemunt, te weeten

Maximilianus Sandaeus.

Maximilianus Sandaeus,

of *van den Sande*, die, hier ter Stede, op den agttienden April des jaars 1578, ter weereld gekomen is, en zig, in de beginsels der weetenschappen, te Keulen en te Pont à Mousson, in Lotharingen, en in de Godgeleerdheid, te Rome, geoefend heeft. Hy nam, in de laatstgemelde Stad, in 't jaar 1597, de Orde der Jezuiten aan, en werdt, sedert, tot Professor in de Godgeleerdheid, te Wurtsburg in Frankenland, beroepen; daar hy, op den tweeden November des jaars 1656, overleeden is. Hy heeft een groot getal van Theologische werken in 't licht gegeven, meest Twistschriften tegen de Gereformeerden, in welken, hy zig, doorgaands, diende van eenen gemeenzaamen en schertsenden styl. Onder anderen, heeft hy den Amsterdamschen Predikant *Jacobus Laurentius*, die, tegen de Jezuiten, en tegen hem in 't byzonder, geschreeven hadt, getragt te wederleggen. Ook heeft hy, in verscheiden' werkjes, de geschillen tusschen de Remonstranten en Contraremonstranten, en de besluiten der Dordrechtsche Synode onderzogt (*m*).

Jacobus Laurentius.

Jacobus Laurentius,

van wien wy, terstond, gewaagden, is ook te Amsterdam gebooren; doch de tyd zyner geboorte heb ik nergens aangetekend gevonden. Indien hy, in May, of op den negentienden Maart des jaars 1644, in den ouderdom van zestig jaaren, overleeden is, gelyk sommigen aantekenen (*n*), moet hy, in 't jaar

(*d*) Amsterod. *p.* 21.
(*e*) Resol. Vroedsch. *N.* I. 28 *January* 1562. *Zie ook hier voor*, II. *Deel*, VI. *Boek*, *bl.* 238.
(*f*) Poëzy, II. *Deel*, *bl.* 77.
(*g*) Quisquil. *p.* 73, 75.
(*h*) Quisquil. *p.* 90.
(*i*) Vondels Leven, *bl.* 72.
(*k*) Bibl. Belg. *Tom.* II. *p.* 1158.
(*l*) Poezy, II. *Deel*, *bl.* 248.
(*m*) Bibl. Belg. *Tom.* II. *p.* 882.
(*n*) M. Veeris Kerk. Alphab. *bl.* 88. Commelin, *bl.* 865.

ZEVENTIENDE en AGTTIENDE EEUWE. GELEERDEN.

jaar 1584, ter weereld gekomen zyn. Zig in de Hervormde Godgeleerdheid geoefend hebbende, werdt hy, in 't jaar 1612, Predikant te Oude Niedorp; in 't jaar 1613, te Diemen; in 't jaar 1617, te Hoogkarſpel; in 't jaar 1618, te Naarden; en in 't jaar 1621, in zyne Geboorteſtad, Amſterdam, daar hy ook geſtorven is. Hy heeft verſcheiden' Godgeleerde werken in 't licht gegeven, en onder anderen ook eenige Twiſtſchriften tegen de Roomſche Kerke, die, in verſcheiden' tyden, te Rome, op de Lyſt der verbooden' Boeken, gebragt zyn. Ook zyn, gelyk niet te verwonderen is, alle zyne werken, aldaar, veroordeeld (*o*). In 't jaar 1628, beſchreef hy, in rym, ten verzoeke van *Henrik Jacobszoon Staets*, Stads Timmerman, de ſtigting der voornaamſte gebouwen van Amſterdam, die, ten tyde en onder 't opzigt van Staets, waren aangelegd, van 't jaar 1594, tot het jaar 1627 ingeſlooten: een ſtukje, waarin, nogtans, meer welmeenendheid dan konſt doorſteekt. Wy hebben 'er, in de Beſchryving van de Gebouwen en Werken der Stad, meermaalen, gebruik van gemaakt.

SIMON EPISCOPUS.

SIMON EPISCOPIUS,

SIMON EPISCOPUS.

die zig, ter gelegenheid der geſchillen tusſchen de Remonſtranten en Contraremonſtranten, eenen naam gemaakt heeft, is ook hier ter Stede, op den eerſten of agtſten January des jaars 1583 (5), gebooren. Zyne ouders, *Egbert Rembertsz. Biſſchop* en *Geertruid Jans*, rykelyk met kinderen, en niet zo rykelyk met middelen gezegend, zouden niet ligt beſlooten hebben, den jongen Simon, die, al vroeg, blyken van meer dan gemeene bekwaamheid gaf, tot de ſtudie te ſchikken, zo de Vroedſchap *Cornelis Banning* niet aangebooden hadt, tot de koſten te draagen. In 't jaar 1600, de Latynſche Schoolen zynde doorgegaan, werdt hy, als kweekeling der Stad, gezonden naar 't Staaten-Collegie te Leiden, van welk *Joannes Kuchlinus*, voorheen Predikant te Amſterdam, en een gemeenzaam vriend zyner ouderen, toen Regent was. In 't jaar 1606, werdt hy, tot *Meeſter der vrye konſten*, of, gelyk men nu ſpreekt, tot Doctor in de Philoſophie, bevorderd; leide zig voorts toe op eene vlytige beoefening der Godgeleerdheid, en der Weetenſchappen, daartoe behoorende, zo te Leiden, als op de Hooge Schoole te Franiker, en werdt, in 't jaar 1610, tot Predikant te Bleiswyk beroepen. Kort hierna, woonde hy de Haagſche Conferentie by, tusſchen zes Remonſtrantſche en zes Contraremonſtrantſche Predikanten, zynde hy een van de eerſten zes. In 't jaar 1612, werdt hy, tot Profeſſor in de Godgeleerdheid, beroepen, op de Hooge Schoole, te Leiden, in de plaats van *Franciscus Gomarus*, die van dit ampt afſtand gedaan hadt. De ontmoeting, die hy, in 't volgende jaar, te Amſterdam, hadt, ter gelegenheid van het doopen van zyns broeders kind, hebben wy, elders, te boek geſteld (*p*). Wy zullen ons, wyders, niet ophouden, met een verhaal zyner verrigtingen, op de Dordrechtſche Synode des jaars 1618. De Kerkelyke Geſchiedeniſſen deezes Lands leeren ons, hoe hy, aldaar, onder de gedaagde Remonſtranten geplaatſt, eene Redevoering deedt, die veel misnoegen veroorzaakte: ook, hoe de Remonſtranten, met de Synode niet konnende eens worden, over de wyze, op welke zy hun gevoelen voordraagen en verdedigen zouden, in 't begin des jaars 1619, uit de Vergadering gezet: en, eindelyk, hoe hunne Leer veroordeeld, en zy van hunne Kerkelyke ampten verlaaten werden: waarop, eerlang, de gedaagde Remonſtranten, en onder dezelven ook Episcopius ten Lande uit werden gebannen. Episcopius hieldt zig, eenigen tyd, te Waalwyk, en, naderhand, te Antwerpen op, en werdt, na 't opregten der Remonſtrantſche Societeit of Broederſchap, nevens *Joannes Uitenbogaard* en *Nicolaas Grevinkhoven*, tot buitenlandſche Beſtierders derzelve, verkooren. Te Antwerpen, ſtelde hy de Geloofsbelydenis der Remonſtranten op, die, door verre het grootſte gedeelte der Remonſtrantſche Predikanten, werdt goedgekeurd. Doch in 't jaar 1621, tegen 't uitgaan van 't Beſtand, begaf hy zig naar Frankryk, zig eerſt te Rouan, en in 't jaar 1623, te Parys, nederzettende. Gedurende zyne uitlandigheid, ſchreef hy verſcheiden' werken, zo tot verdediging van de zaak der Remonſtranten, als tegen de Roomſchgezinden, en byzonderlyk tegen de Jezuiten. De brieven, die, toen en ſedert, uit het Vaderland, aan hem gezonden werden, en van welken nog eenigen onder my beruſten, waren gerigt aan *Simon* of *Frederik de Wagter*. Doch in 't jaar 1626, toen men, in Holland, en byzonderlyk te Amſterdam en te Rotterdam, veel oogluiking begon te gebruiken, omtrent de Remonſtranten, kwam Episcopius te rug te Rotterdam, daar hy zig eenige jaaren ophieldt, midlerwyl, nu en dan, predikende, in de ſtille Vergaderingen der Remonſtranten, te Amſterdam; alwaar, eerlang,

ZEVENTIENDE en AGTTIENDE EEUWE. GELEERDEN.

(*o*) Bibl. Belg. *Tom.* I. *p.* 521.

(5) Dus twyfelagtig ſpreekt LIMBORCH (*Vita Episcopii* p. 2.) van den dag van 's mans geboorte. BRANDT ſtelt dien (*Dagw. der Geſchiedeniſſen*, bl. 565.) op den agt en twintigſten October.

(*p*) II. *Deel*, XII. *Boek*, *bl.* 432 *enz.*

Zeventiende en agttiende eeuwe. Geleerden.

lang, eene genoegzaame openbaare Kerk gestigt werdt, in welke Episcopius, op den agtsten September des jaars 1630, de eerste Predikatie deedt. De Remonstrantsche Societeit, sedert, te Amsterdam, eene Kweekschool hebbende opgeregt, om jongelingen bekwaam te maaken tot den Predikdienst, werdt Episcopius beroepen om de Godgeleerdheid aldaar te onderwyzen. Hy begaf zig dan, in 't jaar 1634, met der woon, naar Amsterdam; daar hy eene *Theologie* ondernam te schryven, die hy egter niet voltooid heeft. Hy is hier, op den vierden April des jaars 1643, overleeden (*q*). Veelligt, is 'er nimmer iemant onder de Remonstranten geweest, die de Kerkelyke verdraagzaamheid wyder heeft uitgestrekt dan Episcopius. Uit eenige geschreeven' *Aantekeningen van* Uitenbogaard, is my gebleeken, dat hy, in zekere Kerkelyke byeenkomst, in Augustus des jaars 1631, te Rotterdam, gehouden, verklaard heeft, broederlyke gemeenschap te konnen houden met zulken, die de opstanding der godloozen uit de dooden ontkenden: 't welk Uitenbogaard, derwyze, ontsteld hadt, dat hy hadt gedreigd, van de bestiering der Societeit te zullen afstappen. Ik heb ook, uit eenen zyner brieven, kort voor zynen dood, op den negenden February des jaars 1643, aan *Petrus Cupus*, Remonstrantsch Predikant te Rotterdam, geschreeven, bespeurd, dat men, ten dien tyde, onder de Remonstranten, in overweeging nam, om *Cornelis Hanekop*, die, in 't jaar 1626, door den Gereformeerden Kerkenraad te Amsterdam, van den Predikdienst afgezet was (*r*), tot Leeraar aan te neemen; en dat Episcopius hiertoe neigde, schoon Hanekop, in 't stuk der Predestinatie en 't gene 'er aan kleeft, met de Gereformeerde Kerke, van één gevoelen gebleeven was. Zie hier zyne eigene woorden: *Wy hebben hier weerom eens gesproken met* Galli-Caput [Hanekop], *ende bevonden, dat de goede man in meest alle onse dingen met ons symbolizeert: t ware een gewenst man, indien hy, in dit stuck van de absolute verkiesinge en volherdinge, so styf niet en ging; alhoewel hy te kennen geeft, dat hyder noyt en soude van spreecken of predicken dan t geene ter wederzyde wel genomen soude connen worden, ende niet dan tot stichtinge en soude dienen. Vreesde ick niet, dat hy een hoop Contraremonstranten met hem slepen soude, die noch al meenen dat hy in 't principaale met de publycke Kerke hout, en die ons groote moeyte en verwerringe souden connen toebrengen, ick soude het voor myn deel wel derven met den man wagen. Edoch wy hebben ons so gedragen, dat wy te kennen hebben gegeven, dat het beswaarlyck soude vallen voor zyne E. en voor ons verder in handelinge met malcanderen te treden, gevende hem te bedencken, of hy 't so mede niet en verstont.* Episcopius is met *Maria Pesser*, Dogter van *Jan Pesser*, en Weduwe van *Henrik Niellius*, gehuwd geweest, by welke hy geene kinderen heeft nagelaaten. Zyne menigvuldige werken zyn, by anderen, opgeteld.

Zeventiende en agttiende eeuwe. Geleerden.

Willem Janszoon Blaauw

Willem Janszoon Blaauw.

werdt, in of omtrent het jaar 1571, hier ter Stede, geboren, daar hy zig, met den Boekhandel, geneerd, en verscheiden' fraaije Werken in 't licht gebragt heeft. Hy hadt zig ook op de oefening der Wiskundige weetenschappen toegelegd, en was, in zyne jeugd, een leerling van den beroemden *Tycho Brahé* geweest. Hy heeft eenige werken, in 't Nederduitsch, over de Sterren- en Zeevaartkunde geschreeven (*s*), die by de kenners in agtinge zyn. Hy is, den agttienden October des jaars 1638, overleeden. Zyn oudste Zoon,

Joan Blaauw,

Joan Blaauw.

een der vermaardste Boekdrukkeren zyner eeuwe, werdt, in 't jaar 1651, verkooren tot Schepen en Raad deezer Stad; doch bleef, desonaangezien, den Boekhandel voortzetten. De Atlas en Stedenboeken zyn de voornaamste werken, die van zyne drukkerye zyn voortgebragt. Zy stondt eerst op de Blomgraft; werdt, daarna, verplaatst agter de nieuwe Kerke; en bevatte negen drukpersen, die de negen Musen genoemd werden (*t*). Doch deeze schoone Drukkery verbrandde, in 't jaar 1672, ongelukkiglyk, met een aanmerkelyk gedeelte van de afgedrukte Atlas en Stedenboeken; gelyk wy, elders (*u*), hebben aangetekend. De Jezuit Papenbroch meldt, dat sommigen, hier ter Stede, liefdeloos genoeg waren, om dit ongeluk aan te merken, als eene Hemelsche straf, over het drukken van eenige Roomsche Kerkboeken, en andere voornaame werken, met welken men, ten tyde van den brand, bezig was (*v*). Blaauw is, op den agt en twintigsten December des jaars 1673, overleeden (*w*).

Fredrik de Vry,

Fredrik de Vry.

die, hier ter Stede, reeds voor 't einde der zestiende eeuwe, moet geboren zyn, alzo ik

(*q*) *Vid.* Vita ejus a Phil. a Limborch confer.
(*r*) *Zie* II. *Deel*, XIV. *Boek*, *bl.* 491.
(*s*) Bibl. Belg. *Tom.* I. *p.* 408.
(*t*) *Zie* J. Vos Gedichten, I. *Deel*, *bl.* 525.
(*u*) III. *Deel*, V. *Boek*, *bl.* 374.
(*v*) *Vid.* Bibl. Belg. *Tom.* I. *p.* 522.
(*w*) K. Lescailjes Poëzy, II. *Deel*, *bl.* 318.

Zeventiende en Agttiende eeuwe. Geleerden.

ik vind, dat hy, al in 't jaar 1607, Diaken der Gereformeerde Gemeente geworden is, werdt, in 't jaar 1612, tot Schepen, en in 't jaar 1620, tot Burgemeester verkooren. Wy melden hem hier alleenlyk, om dat hy, in 't jaar 1621, eene *Historie* of *kort en waarachtig Verhaal van den oorspronck en voortganck der Kerkelyke beroerten in Hollandt* in 't licht gegeven heeft (*x*).

Gerard Schaep Pietersszoon.

Gerard Schaep Pietersszoon,

dien wy, veelligt, even zo gevoeglyk, onder de Staatkundige als onder de geleerde Amsterdammers hadden konnen plaatsen, werdt, hier ter Stede, in 't jaar 1599, geboren (*y*). Zyn Overgrootvader, *Jacob Schaep Pietersszoon*, was, in 't jaar 1530, Schepen te Amsterdam geworden. Hy zelf begaf zig, ter gelegenheid van zyn huwelyk, met *Joanna de Visschere*, Dogter van *Joan de Visschere*, Burgemeester van Zevenbergen, met der woon, naar Dordrecht, daar hy, in 't jaar 1627, tot Raad in de Vroedschap, en in 't jaar 1628, tot Schepen, verkooren werdt. Doch kort hierna, keerde hy naar zyne Geboorteстad, Amsterdam (*z*), daar hy, in 't jaar 1638, insgelyks, tot Schepen en Raad werdt verkooren. In 't jaar 1639, werdt hy, in zyns Vaders plaats, die, te Middelburg, overleeden was, aangesteld tot Raad in de Admiraliteit aldaar, welken last hy waarnam, tot dat hy, in 't jaar 1651, tot buitengewoonen Ambassadeur aan de Republyk van Engeland werdt afgevaardigd, van waar hy, te rug gekeerd, op den twee en twintigsten Juny des jaars 1654, hier ter Stede, overleeden is. Gerard Schaep Pietersszoon, dien sommigen, ten onregte, met den Burgemeester, *Gerard Schaep*, zynen Neef, en Heer van Kortehoef, verward hebben (*a*), was niet slegts in de Latynsche en andere taalen bedreeven; maar van zulk eenen arbeidzaamen aart, dat hy verscheiden' Boekdeelen beschreeven heeft, met veelerlei byzonderheden, de Stad Amsterdam betreffende; uit welken hy, naar 't schynt, eene betere Beschryving der Stad zou hebben opgesteld, dan men, tot dien tyd toe, gehad hadt, zo hy 'er, door andere bezigheden, en door de dood, niet in belet geworden was. Ik heb het geluk gehad van deeze schriften te mogen gebruiken, en 'er, hier en daar, vry wat lichts uit geschept. Wyders, heeft de Heer Schaep ook de eerste uitgaave bezorgd van het *Nederlandsch Plakaatboek* (*b*), gelyk, onder anderen, ook in het Voorberigt voor het *Groot-Plakaatboek* van Cornelis Cau, erkend wordt.

Zeventiende en Agttiende eeuwe. Geleerden.

De orde des tyds brengt ons nu, tot het hoofd der Nederlandsche Historieschryveren, den beroemden

Pieter Corneliszoon Hooft.

Pieter Corneliszoon Hooft,

die, op den zeventienden Maart des jaars 1581, hier ter Stede, ter weereld kwam. Zyn Vader was *Cornelis Pieterszoon Hooft*, Burgemeester van Amsterdam, van wien wy, hier voor (*c*), omstandiger gewaagd hebben: zyne Moeder, *Anna Jacobs Blaauw*. Hy werdt vroeg gezonden naar 's Lands Hooge Schoole te Leiden, daar hy zig, in de Regtsgeleerdheid en in andere weetenschappen, oefende. Doch hy vertoonde, in zyne eerste jeugd, reeds groote zugt tot de Nederduitsche Taal- en Digtkunde, en werdt, eer hy nog twintig jaaren bereikte, een Lid der oude Amsterdamsche Rederykers-Kamer, *in Liefde bloeijende*. In 't agttiende jaar zyns ouderdoms, deedt hy eene reis naar Frankryk en Italie, en keerde, in 't jaar 1601, door Duitschland, te Amsterdam te rug. Prins Maurits bevorderde hem, kort na 't sluiten van 't Bestand, in 't jaar 1609, tot Drossaard van Muiden, en Baljuw van Gooiland. En met dit ampt, viel hem het slot te Muiden ten deel, tot zyn gewoonlyk verblyf. In een vertrek van eenen der toorens van dit Slot, welk hy zyn *Toorentje* plagt te noemen, en waaruit hy een aangenaam gezigt hadt over de Zuiderzee, heeft hy zyne meeste werken, in digt en ondigt, geschreeven. 's Winters, hieldt hy zig op te Amsterdam, daar hy, op de Keizersgraft, over de Groenlandsche pakhuizen, woonde (*d*). Omtrent den jaare 1618, begon hy het *Leeven van Henrik den Grooten*, Koning van Frankryk, te beschryven, welk, in 't jaar 1626, in 't licht kwam, en hem, eerlang, door Lodewyk den XIII., Zoon van Koning Henrik, met brieven van adeldom en een wapen, zynde een wit hoofd in een rood veld; en met de Ridder-orde van S. Michiel, vergolden werdt. Op den negentienden Augustus des jaars 1628, leide hy de eerste hand aan het onsterflyk werk zyner *Nederlandsche Historien*, daar hy, geheele negentien jaaren, en genoegzaam tot zynen dood toe, aan gearbeid heeft. Hy ving dit werk aan, met de overdragt der Nederlanden door Keizer Karel den V., en schynt voorgehad te hebben, om het te vervolgen tot aan het sluiten van 't Bestand, in

(*x*) *Zie* II. *Deel*, XIII. *Boek*, *bl.* 481.
(*y*) Van Leeuwen Batav. illust. *bl.* 1081.
(*z*) Balen Dordr. *bl.* 334, 335, 969, 1078, 1200.
(*a*) Biblioth. Belg. *Tom.* I. *p.* 360.
(*b*) Pars Naamrol, *bl.* 195, 196.
(*c*) *Bladz.* 205.
(*d*) *Zie zyne* Brieven, *N.* 259. *bl.* 213.

Zeventiende en agttiende eeuwe. Geleerden.

't jaar 1609: doch eer hy aan 't einde der Regeeringe des Graaven van Leiceſter gekomen was, werdt hy, door de dood, overvallen. Hoe veel vlyt en naauwkeurigheid hy, tot het ſamenſtellen van dit voortreffelyk Hiſtoriewerk, hebbe toegebragt, is uit zyne *Brieven* af te neemen. Hy ontzag geene moeite, om alle ſchryvers, die van de Nederlandſche zaaken gehandeld hadden, en vooral uitheemſchen, gelyk Coneſtaggio, Juſtiniano, Mendoza, Campana en Colonna, magtig te worden (*e*), en lasze met oordeel. Van ongedrukte ſchriften, bediende hy zig, insgelyks; met naame, van twee geſchreeven verhaalen van den ſlag by Nieuwpoort, een van den Ridder *François Vere*, en een van den Raadpenſionaris *Antoni Duik* (*f*): waaruit, onder anderen, blykt, dat hy zyne Hiſtorie veel verder dagt te brengen, dan zy gebragt is. In 't beſchryven van Krygsbedryven, maakte hy gebruik van de *Veldſlagen van den Wagtmeeſter* Jacob Wyts, wiens raad hy ook, dikwils, innam (*g*). Doch tot de *Regiſters der Stad Amſterdam*, die, ten zynen tyde, naar 't ſchynt, zeer geheim gehouden werden, kon hy geenen toegang verwerven (*h*). Voorts, deedt hy, wegens byzondere voorvallen, onderzoek by oude luiden, die, aangaande het gebeurde, goede kennis en geheugen hadden. Zo onderzogt hy, by *Griete Pieter Prooſten*, op den Nieuwendyk, in den Engel, naar den tyd van 't ombrengen van Geele Fy (*i*): by den Makelaar *L'Hermite*, eertyds Schepen te Antwerpen, naar 't gruwelſtuk, aan eene bruid aldaar gepleegd (*k*): en wegens 't geusworden van Amſterdam, by de Moeder van zynen Zwaager *Juſtus Baak*; by *Cornelis van Campen*; by den Schepen *van de Poll*; by den ouden *Heer van Vryenes*, *den Otter*; by zekeren Koorendraager, *Jan Janszoon*, en in de wandeling *Zuipuit* genaamd, en by andere oude luiden (*l*). In September des jaars 1631, hadt de Droſſaard het *eerſte* Boek der Hiſtorien opgeſteld; en in Juny des jaars 1634, waren er elf Boeken af (*m*). In 't jaar 1641, ving men aan, met het drukken van twintig Boeken, die, in 't volgende jaar, met eene Opdragt aan zyne Hoogheid, Prinſe Fredrik Henrik, in 't licht kwamen, en met de dood van Prinſe Willem den I. eindigden. Voor de opdragt, werdt de Hiſtorieſchryver verheerd met een zilveren lampet en ſchotel. Midlerwyl, hadt de Heer Hooft de *Werken van* Tacitus, die hy, meer dan vyftig maalen, hadt doorgelézen, ten dienſte, voornaamlyk, van zynen Zwager Baak, uit het Latyn; en eenige andere ſtukken, uit andere Taalen, overgezet; ook de *Rampzaligheden der Verheffinge van den Huize van Medicis*, en verſcheiden' Gedigten geſchreeven, en in 't licht gegeven. Doch 't vervolgen zyner *Hiſtorien*, die hy, boven alle zyne andere werken, waardeerde (*n*), ging hem allermeeſt ter herte. De bezigheden van zyn ampt en huis en de wankele ſtaat zyner gezondheid, zynde hy, dikwils, met jigt, en ook nu en dan met graveel gekweld, tegen welke laatſte kwaale, hy, met nut, Meede plagt te gebruiken (*o*), ſtremden nogtans den voortgang van 't werk; van welks vervolg, in de Lente des jaars 1647, nog geene zeven Boeken voltrokken waren, toen hy, met een ziekelyk lighaam, naar den Haage verreisde, om de Lykſtaatſie van Prinſe Fredrik Henrik, die den tienden May ſtondt te geſchieden, by te woonen. Hy bereikte zyn oogmerk: doch werdt, nog in den Haage, van eene hevige koorts en buikloop aangetaſt, die hem, op den een en twintigſten der gemelde maand, uit het leeven rukten. Zyn lyk werdt naar Amſterdam gevoerd, en, den zeven en twintigſten, in 't Choor der nieuwe Kerke, in zyns Vaders graf, bygezet. Ten volgenden dage, werdt, op den Schouwburg, dien hy, door verſcheiden' Treurſpelen, en door zynen geeſtigen *Warenar*, veel voordeels hadt aangebragt, eene Lykrede ter zyner eere gedaan, die, door *Geeraardt Brandt*, opgeſteld was, en door *Adam Karelszoon van Zjermesz*, eenen der welſpreekendſte Tooneelſpeeleren van dien tyd, uitgeſproken werdt. Hooft is tweemaalen getrouwd geweeſt, eerſt in 't jaar 1610, met *Chriſtina*, Dogter van *Arnoud van Erp*, die hem, in 't jaar 1624, ontviel: en daarna, in 't jaar 1627, met *Leonora*, Dogter van *Arnoud Hellemans*, Weduwe van *Jan Baptiſta Bartelot*. Uit dit laatſte huwelyk, zyn hem alleenlyk twee kinderen overgebleeven: een Zoon, *Arnoud*, die Schepen van Amſterdam geworden is, en eene Dogter, *Chriſtina*, die met *Coenraad Burg*, Schepen en Raad deezer Stad, en naderhand Theſaurier-Generaal der Vereenigde Nederlanden, gehuwd geweeſt is. De Heer Arnoud Hooft heeft het vervolg der Hiſtorien zyns Vaders, nevens deszelfs Gedigten, Brieven en andere werken, in 't licht gegeven

(*e*) Brieven, *N.* 197, 235, 238, 325. *bl.* 155, 194, 197, 260.
(*f*) Brieven, *N.* 192, 194, 195, 197, 314. *bl.* 153, 154, 155, 252.
(*g*) Brieven, *N.* 258, 264, 271, 298. *bl.* 213, 217, 222, 243.
(*h*) Brieven, *N.* 399. *bl.* 313.
(*i*) Brieven, *N.* 209, 210. *bl.* 161, 169.
(*k*) Dezelfd. *N.* 407, 408. *bl.* 317, 318.
(*l*) Dezelfd. *N.* 451. *bl.* 346.
(*m*) Dezelfd. *N.* 298, 417. *bl.* 243, 322.
(*n*) Brieven, *N.* 697. *bl.* 520.
(*o*) Dezelfd. *N.* 264. *bl.* 217.

ZEVENTIENDE EN AGTTIENDE EEUWE. GELEERDEN.

ven (*p*). Doch de uitgaave van HOOFTS *Tacitus* is, in 't jaar 1684, door Geeraardt Brandt, bezorgd. En de hoogagters van Hoofts naam zyn den Heere BALTHASAR HUYDECOPER, Schepen deezer Stad, en beroemd' kenner en opbouwer onzer Taale en Digtkunde, grooten dank ſchuldig voor eene vermeerderde Uitgaave der *Brieven* van den Droſſaard, die, in 't jaar 1738, uitgekomen is. In deeze Brieven, en in de andere ſchriften van den Droſſaard, munt boven alles uit een geeſt van gemaatigdheid, in zaaken van Regeeringe en van Godsdienſt. Uit deezen geeſt, ontſtonden de poogingen, die hy aanwendde, om den doorlugtigſten balling, de Groot, een vry verblyf in 't Vaderland te bezorgen. Zelfs begreep hy, dat men de ſtrenge veroordeelingen tot ballingſchap en gevangenis, die, ſedert het jaar 1618, ter oorzaake van den Godsdienſt, geſchied waren, door het afkondigen eener algemeene Vergiffeniſſe, behoorde in te trekken (*q*): en 't verheugde hem zeer, dat de Prins-Stadhouder, Fredrik-Henrik, zig bevlytigde, *om de gemoeden, ontſteld*, ter gelegenheid der voorleeden' geſchillen in de Kerk en in den Staat, *tot bedaaring ende 't landt in ruſte te brengen* (*r*). 't Schynt, dat hy nooit Lidmaat der Gereformeerde Kerke geweeſt is, ſchoon hy, met de geleerdſte en gemaatigdſte Predikanten, gemeenſchap onderhieldt, en dikwils ter Kerke kwam. Doch voor zulken, die vervolging in 't hoofd hadden, of der Regeeringe te na kwamen, toonde hy luttel agting: 't welk hem, ter gelegenheid van het uitkomen van VONDELS *Harpoen* en *Roskam*, waarin heerſchzugtige Kerkelyken en weereldlyken gehekeld worden, ſchryven deedt: *Niet dat my ſchempen en ſchieten een ridderlyke hanteering dunkt; — maar — den verweenden bakhuizen hunne wanſchapenheid, en ezelen hunne ooren te toonen, op hoope dat zy 't zoo klaar niet vindende tot hunnent oft het een duif geleezen hadt, wat waters in hunnen wyn doen moogen en kleender leeren zingen. Want anders is my tegens de borſt, dat men de luiden leelyk en affchouwelyk in 't oog der gemeente maakt, daar zy leer en ſtichting by te zoeken, en uit te zuigen heeft* (*s*). Sommigen ſpreeken niet gunſtig van den Droſſaard, zeggende „ dat de vermaarde Hooft „ wel niet Roomſchgezind geweeſt is; maar „ egter nimmer den Gereformeerden Gods„ dienſt beleeden heeft (*t*)." Doch 't was, zeker, noodeloos, te vermaanen, dat Hooft niet Roomſchgezind geweeſt was, alzo men, in zyne ſchriften, geen het minſte zweemſel van neiging tot de Roomſche Kerke, maar eer het tegendeel beſpeurt.

ZEVENTIENDE EN AGTTIENDE EEUWE. GELEERDEN.

By Hooft, voegen wy eenen zyner boezemvrienden,

CASPAR VAN BAARLE, CASPAR VAN BAARLE.

anders *Barlaeus*, die hem maar weinige maanden overleefd heeft, en digt by zyne Graf kelder, in de Nieuwe Kerke, begraaven is: 't welk VONDEL, met dit Grafſchrift, aanduidde:

Hier ſluimert BAARLE *neffens* HOOFT,
Geen Zerk hun glans noch vriendſchap dooft.

Van Baarle is wel niet te Amſterdam geboren. Doch hy heeft 'er de laatſte vyftien jaaren zyns leevens doorgebragt, en den eerſten luiſter verſpreid over de pas geſtigtte Doorlugtige Schoole. Hy verdient, derhalve, eene plaats, in onze Lyſt der Geleerden, die hier ter Stede gebloeid hebben

Caspar van Baarle dan is, op den twaalfden February des jaars 1584, te Antwerpen, ter weereld gekomen, daar zyn Vader, die den zelfden naam voerde, Griffier was; doch zyn ampt verliet, en naar Holland toog, na dat de Stad, door den Hertoge van Parma, veroverd was. De jonge Caspar oefende zig in de Godgeleerdheid, op 's Lands Hooge Schoole te Leiden, en werdt, in 't jaar 1608, tot Predikant beroepen in de nieuwe Tonge, op 't Eiland Overflakkee (*u*); welken dienſt hy, tot in 't jaar 1612, waarnam, wanneer hy tot Onder-Regent in 't Staaten-Collegie te Leiden werdt aangeſteld, en afſtondt van den Predikdienſt. Op 't einde des jaars 1617, werdt hy, door de Bezorgers der Hooge Schoole, verkooren tot Profeſſor in de *Logica*, of Redeneerkunde (*v*). Midlerwyl, waren de geſchillen der Remonſtranten en Contraremonſtranten ontſtaan. Barlaeus hieldt de zyde der eerſten, welke hy, van 't jaar 1615 af, met zyne penne, ten dienſt ſtondt. Ook woonde hy de Dordrechtſche Synode by, onder de aanſchouwers (*w*), zo lang die Vergadering, met open deuren, gehouden werdt, maakende aantekeningen van 't gene hy zag en hoorde, die, ſedert, in 't licht gegeven zyn (*x*). Hy hielp de gedaagde Remonſtranten, eenen geruimen tyd, in het ſtellen van eenige ſchriften en brieven, die, ge-

(*p*) *Zie* G. BRANDTS Leeven van P. C. HOOFT, *voor de tweede Uitgaave der* Nederl. Hiſtorien.
(*q*) Brieven, *N.* 138. *bl.* 113.
(*r*) Brieven, *N* 206. *bl.* 164.
(*s*) Brieven, *N.* 204. *bl.* 161.
(*t*) VOETII Bibl Stud Theolog. *Libr.* II. *p.* 172. *ap* BURMANN. Traject. erudit, *p.* 32.
(*u*) SOERMANS Kerk. Regiſter, *bl.* 125.
(*v*) SOERMANS Academ. Regiſt *bl.* 63, 122
(*w*) BRANDT II. *Deel*, *bl.* 243, 451, 524, 952. III. *Deel*, *bl.* 26, 85.
(*x*) *Vid.* Epiſt. Præſt. & erudit. Viror. *p.* 513 *& ſeqq.*

Zeventiende en agttiende eeuwe. Geleerden.

geduurende het houden der Synode, ingefteld en afgevaardigd werden. Doch in February des jaars 1619, keerde hy naar Leiden, en tot de waarneeminge van zyn gewoonlyk beroep te rug (*y*). De Leer der Remonſtranten veroordeeld zynde op de Synode, werdt ook de Hooge Schoole gezuiverd, en Barlaeus, onder anderen, verlaaten van 't Onder-Regentſchap, omtrent het midden van July, en, in de volgende maand, ook van 't Profeſſorſchap in de Logica. Doch eer 't laatſte gebeurde, hadt hy, die voorheen Predikant geweeſt was, de Acte van Stilſtand getekend, en zig verbonden, voortaan, niet te prediken, ſchoon hy, ten zelfden tyde, betuigde, der Remonſtrantſche zaake nog toegedaan te blyven; welke betuiging hy, in July des jaars 1621, nog herhaalde (*z*). Midlerwyl, hadt hy, ontzet van zyn beroep, zig toegelegd op de Geneeskunde, en was, te Kaan in Normandye, tot Doctor bevorderd. Hy heeft, nogtans, deeze weetenſchap byna niet geoefend, en zig, te Leiden, daar hy bleef woonen, bezig gehouden, met het onderwys van jongelingen in de Philoſophie en in de geleerdheid, tot dat hy, in 't jaar 1631, tot Profeſſor der Philoſophie en der Welſpreekendheid, in de Doorlugtige Schoole te Amſterdam, beroepen werdt (*a*); daar hy, van groot en klein geëerd en bemind, zyn beroep, vlytiglyk, waarnam, en, van tyd tot tyd, eenige treffelyke Latynſche Gedigten en andere werken in 't licht gaf, tot dat hy, van eene zwaare ziekte aangetaſt, die hem den geeſt, geweldiglyk, benaauwde, en alleenlyk nu en dan eenige tuſſchenpoozingen gunde, 's daags na dat hy voor zyne Studenten nog gelezen hadt, op den veertienden January des jaars 1648 (*b*), overleedt. Over de natuur zyner ziekte, en de onmiddelyke oorzaak zyns doods, is verſcheidenlyk geoordeeld. Zeker genoeg is 't, dat zyne ziekte eene vergaande zwaarmoedigheid is geweeſt, waarvan hy, reeds in 't jaar 1623, kort na 't ontdekken van den aanſlag op het leeven van Prinſe Maurits, aangetaſt geweeſt was, ter gelegenheid dat Schout Bont, te Leiden, hem, langs ſtraat gaande, onverhoeds, een papier, welk hem ten deele uit de zak ſtak, ontrukte; 't welk hem, ſchoon 'er niets kwaads in ſtondt, derwyze ontſtelde, dat hy, om te minder verdagt te zyn, tot driemaalen toe, in de openbaare Kerke ging: waar op, ſchryft Brandt (*c*), eene zwaare wroeging en droefgeeſtigheid volgde, die egter, door den tyd, wederom verdween. Doch na zyn beroep te Amſterdam, in 't jaar 1632, trof hem nog grooter zwaarmoedigheid. Hy zelf ſpreekt 'er, in zekeren Latynſchen brief, aan zynen Neeve *Cunaeus*, met deeze woorden, van: „ Ik, elendige, ben geſtort in eene „ droefgeeſtigheid, veel zwaarder dan die „ my voor negen jaaren getroffen heeft. „ Eerſt, heb ik my, door ſterk ſtudeeren, „ afgemat. Daarop is verſtopping gevolgd. „ Vervolgens, is my, 't gene te vooren ligt „ ſcheen, zwaar voorgekomen. Eindelyk, „ heb ik, door ik weet niet welk eene kleinmoedigheid, begonnen, my zelven t'eenemaal te mistrouwen, en te gevoelen, „ dat ik onbekwaam ben, om deezen laſt „ te draagen. Vervuld met deeze verbeelding, leg ik, zit ik, byna zonder ſpraak, „ en geheel moedeloos. En ik ben my zelf „ naauwlyks, als my het deerlyk lot van myn „ huisgezin te binnen komt. Ik, die de gelukkigſte was, ben de elendigſte, in myne „ oogen. De redenen, door welken, gy „ my opbeurt, worden my, door braave „ Luiden, dagelyks, voorgehouden. Ach! „ Neef, ik ben de man niet, dien gy meent, „ dat ik ben. Ik heb deeze poſt, uit eene ydele „ en dwaaze overtuiging, aanvaard. Maar „ ik gevoel nu, dat het heel wat anders is, „ in 't byzonder, heel wat anders, in 't openbaar, te onderwyzen. Ik heb die vrymoedigheid niet, als ik in 't openbaar onderwyzen moet, die my, wanneer ik in 't byzonder onderwees, plagt eigen te zyn. Ja, „ ik ben zo vervuld van ſchroom, dat ik zelf „ geen byzonder onderwys geeven durf. „ Myne gezondheid is ook minder, uit hoofde myner droefgeeſtige verbeeldingen, en „ der geneesmiddelen zelven. Myne ſlaap is „ zwaar en afgebroken: de huishouding des „ lighaams geheellyk ontſteld. My ſchiet „ geene hoop over, dan op de barmhertigheid en magt des grooten Scheppers, „ die my, eertyds, van diergelyke kwaal, „ doch allengskens, verloſt heeft. Want gy „ weet, dat deeze ziekten van langen duur „ zyn. Ik beveel my zelven en myn huisgezin, waarde Neef, aan uwe gebeden. „ Ik heb geen' luſt om meer te ſchryven, „ en dit treurig en my zeer laſtig verhaal „ te vervolgen. Uit myn' ſtyl, uit myne „ uitſchrabbingen, zult gy ligtelyk konnen „ zien, hoe ik geſteld geweeſt ben, toen ik „ dit op 't papier bragt. De voorige kragten van lighaam en geeſt zyn geknakt. „ Myne Huisvrouw, die by my ſtondt, terwyl ik dit ſchreef, heeft myne pen genoegzaam beſtierd. God geeve, dat ik „ bly-

(*y*) Brandt III. *Deel*, *bl.* 171, 404, 444.
(*z*) Brandt III. *Deel*, *bl.* 843, 849, 888 *enz.* 919. IV. *Deel*, *bl.* 522.
(*a*) *Zie* II. *Deel*, XIV. *Boek*, *bl.* 490.
(*b*) G. Brandts Poëzy, III. *Deel*, *bl.* 144.
(*c*) IV. *Deel*, *bl.* 955.

Zeventiende en agttiende eeuwe. Geleerden.

„ blyder en beter ſchryven moge. Nu kan „ ik niet (*d*)."

Doch uit deezen naaren toeſtand, is Barlaeus ook gered, zo dat hy, in 't begin des jaars 1635, in ſtaat was, om de openbaare Redevoering van den *Wyzen koopman* te doen: en uit de Brieven van den Droſſaard Hooft, na dien tyd, aan en wegens hem geſchreeven, ſchynt men te mogen afneemen, dat hy, nu en dan, en byzonderlyk omtrent den aanvang des jaars 1639, toevallen van onpaſſelykheid gehad (*e*); maar, verder, tot diep in 't jaar 1646, eene redelyk goede gezondheid genooten heeft. Doch toen ſchynt hy van zyne oude kwaale, op nieuws, aangetaſt te zyn. Men heeft verteld en geloofd, dat hy meende van glas te te wezen, en vreesde aan ſtukken geſtooten zullen worden; of van boter, of ſtroo: waarom hy zig ver van 't vuur hieldt. Sommigen meenen, dat hy in eene put gevallen, of geſprongen, en zo geſmoord is. Doch in de Lykrede, door *Joannes Arnoldus Corvinus*, over hem uitgeſproken, leeſt men, dat den Redenaar verhaald was, hoe eene ſchielyke flaauwte, die, in dien tyd, veelen trof, den overleeden de dood gedaan hadt (*f*).

Barlaeus heeft zig, inzonderheid door zyne Latynſche Verzen en Redevoeringen, beroemd gemaakt. Ook zyn 'er brieven van hem in 't licht, die by de kenners geagt worden. Weinige maanden voor zynen dood, heeft hy een verhaal van de Krygsbedryven van Prinſe Joan Maurits van Naſſau in Brazil in 't licht gegeven. Alle deeze werken hebben hem agting verworven, by de geleerde weereld. Doch zyne ſcherpe Twiſtſchriften, ten behoeve der Remonſtranten, hebben hem de ongunſt van veele Kerkelyken op den hals gehaald; welker hevige wederleggingen ook, zo men wil, iet hebben toegebragt, tot 's mans droefgeeſtigheid. Ik meen egter, dat hy zig nimmer openlyk tot de Remonſtranten gevoegd heeft, toen dezelven eene byzondere gezindheid uitmaakten (*g*): ſchoon hy, in 't jaar 1634, zynen Zoon, in ſtilte, door eenen hunner Predikanten, hadt laaten doopen (*h*).

By Barlaeus, voegen wy, ſchoon hy eenige jaaren laater gebloeid heeft, den beroemden Hiſtorieſchryver en Digter,

Geeraardt Brandt,

die met zyne Dogter gehuwd geweeſt is, en hem *zynen eerſten Mecenas* plagt te noemen. Brandt werdt, op den vyf en twintigſten July des jaars 1626, te Amſterdam gebooren. Zyn Vader, een Horologiemaaker hier ter Stede, en een der Hoofden van den Schouwburg, ook *Gerret Brandt* genaamd, was der Remonſtranten gezindheid toegedaan, en tekende, in 't jaar 1628, de Volmagt, volgens welke, men vryheid van Godsdienſtoefening voor deeze gezindheid dagt te verzoeken (*i*). Zyne Moeder was *Cornelia Jeroens*, elders *Neeltje Jeroens* genaamd. In zyne jeugd, deedt hy zyns Vaders handwerk; doch toonde, al vroeg, trek tot de Digt- en Tekenkunde. Naauwlyks zeventien jaaren oud, digtte hy een Treurſpel, *de Veinzende Torquatus* genaamd; 't welk, met veel toejuiching, ten tooneele gevoerd werdt, en den jongen Digter bekend maakte by Barlaeus, die 't ſpel met een lofvers vereerde. Hy ſchreef, ſedert, nog eenige andere Gedigten: doch verkreeg zig, nog geen een en twintig jaaren oud, in 't jaar 1647, eene algemeene agting, door het opſtellen eener Lykrede in onrym op den Ridder Hooft, die, door den Tooneelſpeeler van Zjermesz, op den Schouwburg, uitgeſproken werdt. Barlaeus, Huigens, Vondel in 't byzonder, die deeze rede hadden aangehoord, waren opgetoogen van verwondering, over de zuiverheid en kragt van taale, die in dezelve uitſtaken. De laatſte liet 'er zig, naar 't gene 'er Anslo van gezongen heeft, dus, openlyk, over uit:

— — — Dees heeft natuur te baat,
Het zy hy ſchryft op maat of zonder maat,
Zyn oordeel is ervaren.
't Verſtand quam voor de jaaren (*k*).

Brandt zong, in 't volgende jaar, een' korten treurzang op het overlyden van Barlaeus, wiens Dogter, *Suzanna*, hem, ſedert eenigen tyd, bekoord hadt, terwyl zy hem ook niet ongenegen was. Doch Brandts beroep, het horologiemaaken, ſtondt haar tegen. Om haar te behaagen, leerde hy de Latynſche taale, en oefende zig, vervolgens, drie jaaren, in de Godgeleerdheid, in de Kweekſchoole der Remonſtranten, te Amſterdam, onder den Profeſſor *Stephanus Curcellaeus*. In 't jaar 1652, werdt hy, tot Leeraar der Remonſtranten, te Nieuwkoop, beroepen; 't welk Jan Vos, ſchamper genoeg, deedt ſchry-

Zeventiende en agttiende eeuwe. Geleerden. Geeraardt Brandt.

(*d*) Claror. Viror. Epiſt. e *Muſeo* J. Brant. *p.* 118.
(*e*) Epiſt. M. Z. Boxhornii e Muſeo J. G. Meelii *p.* 166.
(*f*) *Voiez* Bayle Diction. *Art.* Barleus *Rem.* E. & F.
(*g*) *Vid.* Præſt. & eruditor. Viror. Epiſt. *p.* 738.
(*h*) *Zie* II. *Deel*, XIV. *Boek*, *bl.* 524.

(*i*) *Zie* II. *Deel*, XIV. *Boek*, *bl.* 498.
(*k*) Lof- en Lykdichten op G. Brandt, *bl* 75.

Zeventiende en agttiende eeuwe. Geleerden.

schryven, dat *de Liefde van een' Tooneelpoëet een' Predikant gemaakt* hadt (*l*). Hy tradt, kort daarop, met Suzanna van Baarle, in de egt: die hem verscheiden' kinderen gebaard heeft. In 't jaar 1657, vong hy aan te arbeiden aan de *Historie der Reformatie*, waarvan hy, eerlang, een kort begrip in 't licht gaf, welk zeer geprezen werdt. Hy vervolgde deezen arbeid te Hoorn, werwaards hy, in 't jaar 1660, beroepen werdt, en gaf, drie jaaren laater, de tien eerste boeken in *octavo* uit, die tot aan 't jaar 1600 liepen. Doch deezen, die slegts het *eerste* Deel van een grooter werk stonden uit te maaken, kwamen, andermaal, in 't jaar 1671, in *quarto*, te voorschyn, en werden, drie jaaren daarna, van een *tweede* Deel gevolgd; welk de Historie der Reformatie, tot aan 't jaar 1618, en de beginsels der scheuringe tusschen de Remonstranten en Contraremonstranten, inhieldt. De Noordhollandsche Synode viel, over dit *tweede* Deel, klagtig by 's Lands Staaten, als behelsde het „ scherpe en hoo„ nende uitdrukkingen, tegen verscheiden' „ Predikanten niet slegts; maar zelfs tegen „ de Prinsen van Oranje; en daarenboven „ eenige blykbaare valschheden." De Staaten vonden, derhalve, geraaden, het Octroi, welk zy op het Werk verleend hadden, in te trekken, en den Schryver te beveelen „ zig, in het schryven en uitgeeven „ van het vervolg zyner Historie, van alle „ aanstootelykheid, zo omtrent de Regee„ ring als omtrent de Kerk, te onthouden." De twee volgende Deelen, die de Historie der Dordrechtsche Synode vervatten, en in het jaar 1623 eindigen, zyn eerst, lang na des schryvers dood, in 't jaar 1704, uitgekomen. Midlerwyl, hadt Brandt, in 't jaar 1666, ook eene *Historie van Enkhuizen*, zonder byvoeging van zynen naam, in 't licht gegeven, en was, in 't volgende jaar, te Amsterdam beroepen, daar hem, in 't jaar 1674, zyne huisvrouw ontviel; en daar hy, in 't jaar 1675, andermaal, in de egt tradt, met *Catharina van Zorgen*, by wien hy geene kinderen verwekt heeft. Sedert, bezorgde hy eene nieuwe Uitgaave van Hoofts *Nederlandsche Historien* en andere *Werken*, en van Vondels *Poëzye;* welke Uitgaaven hy, onder anderen, verfierde, met de Leevensbeschryvingen deezer vermaarde mannen. De laatste tyd zyns leevens besteedde hy aan de beschryvinge van 't *Leeven van den Admiraal de* Ruiter, een werk, welk hy, met ongemeene naarstigheid, samengesteld, en waaraan hy, honderd dagen, veertien uuren 's daags, te kost gelegd hadt. 't Was, in den Herfst des jaars 1685, naauwlyks half afgedrukt, toen Brandt, zyne kinderen in den Haage en te Rotterdam bezoekende, van koorts en buikloop werdt aangetast, die hem, ter laatstgemelde Stede, op den twaalfden October, uit het leeven rukten. Hy werdt, in de Fransche Kerke, ter aarde gebragt, in 't zelfde graf, daar zyn jongste Zoon, *Geeraard*, geagt Leeraar onder de Remonstranten te Rotterdam, twee jaaren te vooren, begraaven geworden was. In de Beschryvinge van Brandts Leeven, door den Zoon zyner Dogter, *Joan de Haas*, opgesteld, en, in 't jaar 1740, uitgegeven, wordt nog van twee werken van onzen Historieschryver gewaagd, die, na zynen dood, in 't licht gekomen zyn, de *Historie der Regtspleeging over de Heeren Oldenbarneveld, Hogerbeets en de Groot*, en den *Dagwyzer der Geschiedenissen*. Men kan 'er het *Onpartydig Chronyxken* byvoegen; 't welk, door Brandt, zo ik my niet bedriege, tot aan 't jaar 1650, gebragt; doch, naderhand, door anderen, veel gebrekkelyker, vervolgd is.

Zeventiende en agttiende eeuwe. Geleerden.

Men heeft Brandt, ten allen tyde, geteld onder de voornaame Digters, en vooral, onder de beste Nederlandsche Historieschryvers, zo ten opzigte van den styl, als van de wyze van verhaalen. De Gereformeerde Predikanten alleen hebben, in 't algemeen, geoordeeld, dat hy, ingenomen met zyne gezindheid, de zaaken der Remonstranten te gunstig voorgedraagen heeft, in zyne *Historie der Reformatie*. De eerwaardige Digter Vollenhove, Predikant in den Haage, en zulk een vriend van Brandt, dat hy hem, somtyds, in zyne Brieven, *Broeder* noemde, liet zig, deswege, in zyn Lykdigt op onzen Historieschryver, in deezer voege, uit:

Indien 't geschil, dat lant en kerk beroerde,
's Mans zucht voor zyn gevoelen niet vervoerde,
En bleek zyn vrêgezintheit niet verdwaalt
Van 't vredespoor, in 't branden van zyn' yver,
De kerk vernam van geen' historischryver
Haar kruislot en bedryf zo net verhaalt.

Nogtans, is my niet bekend, dat hem immer beweezen is, dat hy der waarheid, in 't verhaalen van 't gebeurde, te kort gedaan hadt. Voor 't overige, is hy, schoon niet t' eenemaal ongeagt by de Gereformeerde Kerkelyken van zynen tyd, met de gemaatigdsten van welken, hy zelfs briefgemeenschap hieldt (*m*); egter meer gezien geweest by Luiden van Regeeringe, sommigen van welken zelfs zaaken van gewigt aan hem

(*l*) Gedichten II. *Deel. bl.* 295.

(*m*) *Zie* J. de Haas Leeven van G. Brandt.

ZEVENTIENDE en AGTTIENDE EEUWE. GELEERDEN.

hem vertrouwden, gelyk, des noods, met de ſtukken, zou konnen getoond worden. Wy hebben ook, op eene andere plaats (*n*), reeds te kennen gegeven, dat hy, naar alle waarſchynlykheid, *de Arminiaanſche Predikant* geweeſt is, door wien, de Franſche Ambaſſadeur d'Avaux de Amſterdamſche Regenten, onderling, en met de Provincien Friesland en Stad en Lande, zogt te vereenigen. D'Avaux hieldt hem voor *een man van verſtand, en van veel vermogen by de Heeren van Amſterdam*: en vergde hem, hierom, tot briefwiſſeling, die Brandt, nogtans, voorzigtiglyk, afſloeg, te kennen geevende, dat de berigten, die de Ambaſſadeur herwaards wilde ſchikken, aan twee voornaame Leden der Regeeringe konden gezonden worden, die 'er, in de Vroedſchap, gebruik van zouden konnen maaken (*o*). De Hiſtorieſchryver Brandt heeft, behalve Geeraard, dien wy reeds genoemd hebben, nog twee Zoonen gehad, die hem overleefd hebben, *Kaspar* en *Johannes*, beide Predikanten onder de Remonſtranten. Doch geene van deeze Zoonen zyn te Amſterdam gebooren, noch hebben 'er zulk een gedeelte huns leevens geſleeten, dat wy hun eene bekwaame plaats, in dit *Boek*, konnen inruimen; ſchoon zy zig, anderszins, door verſcheidenerlei ſlag van werken, eenen naam gemaakt hebben. Kaspar ſchynt de zwaarmoedigheid van zynen Grootvader Barlaeus overgeërfd gehad te hebben; in eenen hevigen aanval van welke, hy, hier ter Stede, in October des jaars 1696, overleeden is (*p*). Johannes is, op den dertienden January des jaars 1707, insgelyks, te Amſterdam, geſtorven (*q*). Hy heeft, onder anderen, eene Dogter nagelaaten, *Suſanna Wilhelmina* genaamd, die, met *Jacob van Merken* gehuwd zynde, de beroemde Amſterdamſche Digteres LUCRETIA WILHELMINA VAN MERKEN ter weereld gebragt heeft, in wier onlangs uitgegeven DAVID, men, op elke bladzyde, twyfelt, of men meer door den deftigen zwier van 't Heldendigt, dan door de bevallige ſchilderagtigheid van den Veldzang, bekoord en verrukt worde.

De namaagſchap van Brandt met Barlaeus heeft ons de orde des tyds een weinig doen te buiten gaan. Wy treeden, derhalve, te rug tot zulken, die zig, voor Brandt, te Amſterdam, vermaard gemaakt hebben. En hier ontmoet ons

(*n*) II. *Deel*, XX. *Boek*, *bl.* 675.
(*o*) Negociat. *du* Comte D'AVAUX, *Tom.* I. *p.* 103.
(*p*) *Zie* de Boekzaal *van* P. RABUS *May en Juny* 1698. *bl.* 458.
(*q*) *Zie* CL. BRUYNS Zededichten II. *Deel*, *bl.* 563.

DAVID BLONDEL,

ZEVENTIENDE en AGTTIENDE EEUWE. GELEERDEN. DAVID BLONDEL.

die wel, te Chalons in Champagne, voor 't einde der zeſtiende eeuwe, en, zo ſommigen ſchryven, in 't jaar 1591, gebooren is; doch de laatſte jaaren zyns leevens hier ter Stede heeft doorgebragt. Hy werdt, in 't jaar 1614, tot den Predikdienſt beroepen, en ſchreef, kort daar na, verſcheiden' werken, tot verdediging der Gereformeerde Kerken, in Frankryk. Men heeft hem geroemd, als een man van een wonderbaarlyk geheugen, die alles, wat hy, in oude en nieuwe Schryvers, gelezen hadt, met eene onbegrypelyke vaardigheid en naauwkeurigheid, wiſt te pas te brengen. De Gereformeerde Kerken in Frankryk leiden hem, in 't jaar 1626, op, tegen den Kardinaal Baronius, te ſchryven. Doch hy heeft dit werk niet voltrokken. De Jaarboeken van Baronius, op den rand van welken, hy eenige aantekeningen geſchreeven hadt, zyn, in laater' tyd, door de Stad Amſterdam, ten dienſte haarer Boekerye, gekogt, en ſedert, op bevel van Burgemeeſteren, gebruikt, door eenen Predikant, *Magendie* genaamd, en uit Bearn herwaards gevlugt, die eene zogenaamde wederlegging van den Kardinaal in 't licht gegeven heeft, met welke, hy kleine eer heeft ingelegd. Wat Blondel aangaat; hy werdt, in 't jaar 1631, beroepen tot Profeſſor te Saumur. Doch dit beroep hadt geenen voortgang. Blondel ſchreef verſcheiden' geleerde werken, byzondere deelen der Kerkelyke Hiſtorie betreffende, een, onder anderen, om te bewyzen, dat de Hiſtorie van de Pauſin Joanna een louter verdigtſel is; met het uitgeeven van welk werk, hy merkelyken aanſtoot gaf aan eenige Gereformeerden. Na de dood van *Gerardus Joannes Voſſius*, werdt hy, tot Profeſſor in de Hiſtorien, beroepen, in de Doorlugtige Schoole, te Amſterdam. Hy kwam, hier ter Stede, in 't jaar 1650. En ſchreef 'er, geduurende den oorlog met de Republyk van Engeland, ten tyde van Kromwel, eenige *Godsdienſtige en Staatkundige Aanmerkingen*, die veelen, in Holland, mishaagden, om dat 'er 't Parlement en de Parlementsgezinden, en derzelver gedrag omtrent Karel den I., al te ſterk, in veroordeeld werden. Voorts, maakte Blondel zig ook, by ſommigen, verdagt van Arminiaanerye. Hy hadt niet lang hier ter Stede gewoond, toen hy geheel blind werdt: in welken ſtaat, hy, nog eenige jaaren, geleefd heeft, en eindelyk, op den zesden of negenden April des jaars 1655, overleeden is (*r*).

JOAN-

(*r*) *Voiez* BAYLS Diction. *Art.* BLONDEL (*David*).

Zeventiende en agttiende eeuwe. Geleerden.

Joannes Cloppenburgh.

Joannes Cloppenburgh

is, op den dertienden May des jaars 1592, hier ter Stede geboóren. In zyne jeugd, de Latynſche Taale geleerd hebbende, werdt hy, als kweekeling der Stad, gezonden naar 's Lands Hooge Schoole te Leiden, daar hy, zig eenige jaaren in de Godgeleerdheid hebbende geoefend, in 't jaar 1616, bekwaam geoordeeld werdt, om de Gemeente van Aalburg en Heesbeen, in 't Land van Heusden, als Proponent, te dienen: twee jaaren laater, werdt hy Predikant te Heusden; van waar hy, in 't jaar 1621, in zyne Geboorteſtad, Amſterdam, beroepen werdt. Hier voegde hy zig, in 't jaar 1628, aan de zyde der zulken, die misnoegen hadden opgevat tegen de Wethouderſchap, over het dulden der Remonſtrantſche Vergaderingen, 't welk van zulk een gevolg was, dat hy, dugtende, dat hem, even als Smout gebeurde, eenige ſchande mogt worden aangedaan, op den raad zyner vrienden, in 't jaar 1629, de Stad en zynen dienſt verliet (*s*), en zig, eenigen tyd, te Leiden onthieldt; vanwaar hy, in 't jaar 1630, in den Briele beroepen werdt. Hier tien jaaren geſtaan hebbende, werdt hy, tot Profeſſor op de Gelderſche Hooge Schoole te Harderwyk, bevorderd, in 't jaar 1640. Doch deeze poſt bekleedde hy ſlegts vier jaaren. In 't jaar 1644, werdt hy, tot Profeſſor der Godgeleerdheid en Akademieprediker, naar de Frieſche Hooge Schoole te Franiker, beroepen; daar hy, in 't jaar 1652, overleeden is (*t*). Eenigen zyner geleerdſte werken zyn gevoegd, in de groote verzameling van Uitleggeren der H. Schriften, onder den naam van *Critici Sacri*, in 't licht gegeven. De overigen zyn, door 's mans Neef, den beroemden *Joannes a Marck*, in drie deelen *in quarto*, verzameld, en naderhand, nog eens, herdrukt.

Arnoldus Senguerdius.

Arnoldus Senguerdius

werdt, in 't jaar 1610, te Amſterdam, geboóren, en ſtudeerde op 's Lands Hooge Schoole te Leiden, daar hy, in zyn negentiende jaar, tot Doctor in de Philoſophie, bevorderd werdt. In 't jaar 1638, werdt hy, tot buitengewoonen, en in 't jaar 1639, tot gewoonen Profeſſor, op de Hooge Schoole te Utrecht, aangeſteld. Zyne Hoogheid, Fredrik Henrik, deedt hem, ſedert, aanzoeken, om de Philoſophie, op de doorlugtige Schoole te Breda, te onderwyzen; 't welk hy van de hand wees. Doch in 't jaar 1648, werdt hy, in dezelfde hoedanigheid, in Barlaeus plaatſe, beroepen in de Doorlugtige Schoole van zyne Geboorteſtad, Amſterdam; welk beroep hy aanvaardde. Hy gaf hier ook leſſen in de Overnatuurkunde, en werdt, eerlang, door de Bezorgers der Schoole, tot *Bibliothecarius* aangeſteld (*u*). In de verzameling van geleerde Brieven, door Antonius Matthaeus uitgegeven, vindt men 'er een', door *Joannes Iſaacus Pontanus*, aan onzen Senguerdius geſchreeven, waarin zyne naarſtigheid hooglyk geroemd wordt; hebbende hy, in één Akademiſch half jaar, verſcheiden' Philoſophiſche ſtellingen verdedigd (*v*). Hy volgde de Philoſophie van Ariſtoteles nog; gelyk, uit zyne uitgegevene werken, blykt. Hy is, op den agtſten Maart des jaars 1667, overleeden. Zyn Zoon *Wolpherdus*, dien hy, by zyne Huisvrouwe, *Cornelia Webber*, verwekt hadt, is te Utrecht geboóren, en Profeſſor der Philoſophie, op 's Lands Hooge Schoole te Leiden, geweeſt, daar hy, in 't jaar 1724, overleeden is.

Zeventiende en agttiende eeuwe. Geleerden.

Joannes van Horne

is, in 't jaar 1621, hier ter Stede, geboóren. Zyn Vader was *Jacob van Horne*, Bewindhebber der Ooſtindiſche Maatſchappye. De Zoon, zig, in de Geneeskunde, op de Utrechtſche Hooge Schoole, geoefend hebbende, deedt, ſedert, eene reis naar Italie en Zwitſerland, en werdt, te Bazel, bevorderd tot Doctor. Vervolgens, de Hooge Schoole te Montpellier en te Orleans bezogt hebbende, keerde hy te rug naar Amſterdam, daar hy tot Profeſſor der Ontleed- en Heelkunde, in de Doorlugtige Schoole, werdt aangeſteld. Doch in 't jaar 1653, werdt hy, in deeze zelfde hoedanigheid, naar 's Lands Hooge Schoole te Leiden, beroepen. Hy hieldt zig hier, behalve met het onderwys der jeugd in de genoemde weetenſchappen, bezig met het ſchryven van eenige Geneesen Heelkundige werken, en met het verbeteren, en op nieuws uitgeeven der werken van anderen. Galenus werk over de Beenderen is, door hem, in 't Griekſch en in 't Latyn, in 't licht gebragt. Hy verſtondt niet alleen deeze, maar nog vyf andere taalen, behalve zyne moedertaal. Hy is, op den vyfden January des jaars 1670, overleeden (*w*).

Joannes van Horne.

Nicolaus Fontanus,

Fontein of *de la Fontaine*, een inboorling dee-

Nicolaus Fontanus.

(*s*) Commelin, *bl.* 865.
(*t*) Veeris Kerk. Alphab. *bl.* 31.
(*u*) Soermans Akadem. Regiſter, *bl.* 146. Bibl. Belg. *Tom.* I. *p.* 104.
(*v*) A. Matthaei Syll. Epiſtol *p.* 147.
(*w*) Soermans Akadem. Regiſt. *bl.* 56, 87. Bibl. Belg. *Tom.* II. *p.* 662.

ZEVENTIENDE EN ACHTTIENDE EEUWE. GELEERDEN.

deezer Stad, heeft wat vroeger gebloeid dan van Horne, en de Geneeskonst, hier ter Stede, met lof, geoefend. Hy heeft verscheiden Geneeskundige werken geschreeven (*x*), die, in zynen tyd, zeer geagt waren. In 't jaar 1640, werdt hy tot *Inspector Collegii medici*, of Opzigter over 't Geneeskundig genootschap, verkooren. *Joannes Fontæyn*, Lyfarts van Prinse Maurits, is, zo ik my niet bedriege, een ouder Broeder van Nicolaas geweest, en heeft, hier ter Stede gewoond, daar hy, nevens andere luiden van aanzien, ook Lessen over de Ontleedkunde gegeven heeft, boven de kleine Vleeschhal in de Nes (*y*). Beide zynze, meen ik, Zoonen van *Teunis Fontein* en *Belie Plemp*. Wat laater, bloeide, hier ter Stede, een geleerd Geneesmeester, *Isaac de la Fontaine* genaamd, dien ik, alleen uit de Latynsche Gedigten van *Robertus Keuchenius*, Arnhemer van geboorte en Professor der Historien, in de Doorlugtige Schoole deezer Stad, heb leeren kennen (*z*). Hy heeft, op deeze Gedigten, een Griekseh Lofvers gemaakt. Doch ik weet niet, of hy een Amsterdammer en van de namaagschap der gemelde twee Fonteinen geweest zy, of niet.

NICOLAAS JANSZOON VAN WASSENAER. NICOLAAS JANSZOON VAN WASSENAER

schreef zig, op den titel zyner werken, *Amsterdammer Medicyn*; waaruit sommigen schynen opgemaakt te hebben, dat hy, te Amsterdam gebooren was (*a*); schoon hy, volgens anderer aantekening, te Heusden, ter weereld was gekomen (*b*). Indien hy, gelyk ik meen, een Zoon geweest is van den Predikant *Jan Nicolaaszoon van Wassenaer*, schynt hy, op Stads kosten, gestudeerd te hebben (*c*). Eenigen melden, dat hy ook Conrector der Latynsche Schoole te Haarlem geweest is (*d*). Hy was bedreeven in de Griekseh taale; in welke, hy een Gedigt over 't beleg van Haarlem uitgegeven heeft. 't Is zeker, dat hy de Geneeskunde, omtrent het jaar 1620, te Amsterdam, heeft geoefend. In 't Nederduitsch, heeft hy ook eenige werken in 't licht gegeven: onder anderen, een *Chronyk der Geschiedenissen van Turkye*, en een *Historisch Verhaal* van 't genen, ten zynen tyde, van jaar tot jaar, in de bekende weereld, voorviel: welk verhaal, door *Barend Lampe*, ook een Geneesmeester hier ter Stede, van het jaar 1631 af, vervolgd is. Of van Wassenaer toen reeds overleeden ware, of, om de eene of de andere reden, het vervolgen van zyn Historisch verhaal hadt laaten vaaren, is my nergens gebleeken.

(*x*) Bibl. Belg. *Tom.* II. *p.* 909.
(*y*) COMMELIN, *bl.* 650, 652.
(*z*) R. KEUCHENII Mus. Juvenil. 1662. *edit. p.* 44, 199.
(*a*) PARS Naamrol, *bl.* 95.
(*b*) Bibl. Belg. *Tom.* II. *p.* 925.
(*c*) *Zie* II. *Deel*, XII. *Boek*, *bl.* 427.
(*d*) COMMELIN, *bl.* 865.

ZEVENTIENDE EN ACHTTIENDE EEUWE. GELEERDEN. ALEXANDER MORUS.

ALEXANDER MORUS,

van Schotsche afkomst, en te Castres in Languedoc, in 't jaar 1616, gebooren, werdt, in den ouderdom van twintig jaaren, gezonden naar Geneve, om zig aldaar verder te oefenen in de Godgeleerdheid; waarop hy zig reeds, in zyne Geboorteplaats, hadt toegelegd. Terwyl hy zig hier ophieldt, werdt hy, tot Professor in de Griekseh Taale, verkooren, en in 't jaar 1642, tot Professor in de Godgeleerdheid, in de plaats van den beroemden Spanheim, die naar Leiden vertrokken was. Eenige jaaren laater, bragt Salmasius te wege, dat hy tot Professor en Predikant te Middelburg beroepen werdt, welk beroep hy verkoor, boven 't Professorschap op de Gelderseh Hooge Schoole te Harderwyk, welk hem, te gelyk, werdt opgedraagen. Zelfs wees hy 't Professorschap in de Historien, op de Doorlugtige Schoole te Amsterdam, van de hand, welk hem, ten zelfden tyde, aangebooden was. Hy bleef, eenige jaaren, te Middelburg; doch in 't jaar 1655, werdt hy, op nieuws, hier ter Stede, in de plaats van Blondel, beroepen tot Professor in de Historien, op zulke voordeelige voorwaarden, dat hy de post, gereedelyk, aannam, en eenigen tyd loffelyk bekleedde. Ondertusschen, was 'er, toen hy nog te Geneve stondt, reeds iet, op zyne Leer en op zyn gedrag, te zeggen geweest, waartegen hy zig, onder anderen, met een getuigschrift der Wethouderschap, gedekt hadt. Hy hadt, sedert, ook met den beroemden *Milton*, overhoop gelegen, die hem zo vinnig hadt aangetast, dat hy goedvondt, Burgemeesteren van Amsterdam, insgelyks, te verzoeken, om een getuigschrift wegens zyn goed gedrag, welk hem, op den elfden July des jaars 1654, verleend werdt (*e*). Kort hierna, deedt hy, met verlof van Burgemeesteren, eene reis naar Italie; doch bleef zo lang uit, dat hy, in Amsterdam te rug gekeerd, veel moeite hadt, om zig, deswege, te verontschuldigen, naar behooren. De oude bezwaarnissen wegens zyne Leere, en eenige nieuwen werden ook wederom opgehaald, op de Walsche Synoden, daar hem, ten laatste, alle Kerkelyke dienst, in deeze Landen, verbooden werdt. Burgemeesteren van Amsterdam, toen weinig nut van hem konnende trekken, in de Doorlugtige Schoole, gaven hem, insgelyks, zyn afscheid, op den vyf

(*e*) Groot-Memor. N. IV. *f.* 22.

Zeventiende en agttiende eeuwe. Geleerden.

vyf en twintigſten Maart des jaars 1659 (*f*). Hy trok, ſedert, naar Frankryk, daar hem de Synoden ook luttel ruſt lieten. Eindelyk, overleedt hy, te Parys, aan 't huis van de Hertoginne van Rohan, in September des jaars 1670. Hy heeft, behalven eenige uitleggingen over de H. Schrift, en eenige Theologiſche werken, ook een bondel Latynſche Redevoeringen en Gedigten in 't licht gegeven (*g*).

Ludovicus Wolzogen.

Ludovicus Wolzogen is, even als Morus, Profeſſor der Hiſtorien in de Doorlugtige Schoole deezer Stad geweeſt; doch te Amersfoort geboren. Hy hadt zig, in zyne jeugd, op de oefening der Godgeleerdheid toegelegd, en deedt, tot Proponent bevorderd zynde, eene reis door Frankryk, Italie en Duitſchland, waarna hy zig, eenen geruimen tyd, te Geneve ophieldt. Hier te Lande, te rug gekeerd, werdt hy, tot Predikant der Walſche Gemeente te Groningen, en daarna, te Middelburg, in dezelfde Gemeente, beroepen. Hier ſtondt hy, tot in 't jaar 1664, wanneer hy tot Predikant der zelfde Kerke, te Utrecht, en te gelyk tot buitengewoonen Profeſſor der Kerkelyke Hiſtorien, beroepen werdt. Doch in 't jaar 1670, werdt hem 't Profeſſorſchap der Hiſtorien, in de Doorlugtige Schoole te Amſterdam, opgedraagen: 't welk hy, twintig jaaren agtereen, loffelyk, bekleed heeft. Te gelyk was hy, tot Predikant der Walſche Gemeente alhier, beroepen. Hy heeft verſcheiden' geleerde werken in 't licht gegeven. Ter gelegenheid van eenen twiſt met den Profeſſor van der Waaijen, over de nieuwe Philoſophie van Descartes, werdt Wolzogen beſchuldigd, dat hy den Sociniaanen te veel toegegeven hadt. Hy is, op den den dertienden November des jaars 1690, overleeden, en te Utrecht begraaven. De Heer Casparus Burman heeft, uit den mond van *Fabricius de la Baſſecour*, aangetekend, dat Burgemeeſteren van Amſterdam, dikwils, op Wolzogen begeerd hadden, dat hy 't Profeſſorſchap en den Predikdienſt zou nederleggen; wanneer zy hem, tot Penſionaris der Stad, wilden aanſtellen; doch dat hy zulks, heuſchelyk, van de hand geweezen hadt (*h*).

Johannes van der Waaijen.

Johannes van der Waaijen, van wien wy, zo even, gewaagd hebben, is hier ter Stede geboren. Zig op de ſtudie der Godgeleerdheid hebbende toegelegd, werdt hy, in 't jaar 1662, te Spaarnewoude en te Spaarnedam, en in 't jaar 1665, te Leeuwaarden, tot Predikant, beroepen. De geſchillen in de Kerke, tuſſchen de aanhangers der Leere van Voetius en Coccejus, ten deezen tyde, van de eene en de andere zyde, met veel hevigheid, gedreeven wordende, koos van der Waaijen wel de zyde van de laatſten; doch arbeidde, desonaangezien, aan de herſtelling der vrede tuſſchen Voetius en Mareſius, die meer dan vyf en twintig jaaren met elkanderen overhoop gelegen hadden, en zig, in 't jaar 1669, onderling, verdroegen. Mareſius kantte zig, vervolgens, en inzonderheid na de verandering der Regeeringe, in 't jaar 1672, tegen de Coccejaanen, dezelven, by de hooge Overheid, afſchilderende als Arminiaansgezinden, Barnevelds-, en Wittsgezinden. En de yveraars, die 't met hem hielden, bragten, eindelyk, te wege, dat van der Waaijen, die, in 't jaar te Middelburg, beroepen was, in December des jaars 1676, om dat hy 't beroep van *Wilhelmus Momma*, verdagt van Coccejaanerye, hadt helpen bevorderen, door den Prinſe Erfſtadhouder, Willem den III., van zynen dienſt verlaaten, en uit Zeeland gezet werdt. Hy begaf zig toen naar zyne Geboorteſtad, Amſterdam, daar hy, by veele voornaame luiden, wel gezien was. Doch in 't jaar 1678, werdt hy, tot Profeſſor in de Godgeleerdheid, beroepen, op de Frieſche Hooge Schoole te Franiker, daar hy de Leer van Coccejus, met mond en penne, verdedigde (*i*). Hy ſtondt ook diep in de gunſt van den Stadhouder van Friesland, Prinſe *Henrik Kaſimir*, en de Prins van Oranje hieldt hem verdagt, dat hy deezen, uit weêrwraak over 't gene hem in Zeeland aangedaan was, aanſpoorde, tot het volgen van maatregels, die met de inzigten des Stadhouders van Holland ſtreeden. Doch in 't jaar 1685, arbeidde van der Waaijen, om het misnoegen, welk tuſſchen de twee Stadhouders ontſtaan was, by te leggen: 't welk hem, eindelyk, gelukte, ſchoon de Provincien Friesland en Stad en Lande beide, volgens ſommiger aantekening, niet zeer te vrede waren, over de voorwaarden, op welken, de eendragt herſteld geworden was. Ook leedt het niet lang, of daar ontſtondt nieuw misnoegen, tuſſchen de twee Prinſen; om welk by te leggen, ik vind, dat van der Waaijen, in December des gemelden jaars, een heimelyk geſprek, in den Haage, met den Prinſe van Oranje, gehad heeft (*k*). Van zyne verdere verrig-

tin-

(*f*) Groot-Memor. *N.* IV. *f.* 190.
(*g*) Bayle Dictionn. *Art.* Morus. (*Alexandre*)
(*h*) Burmanni Traj. erudit. *p.* 458.

(*i*) Verris Kerk. Alph. *Bl.* 165. Kort en Opr. Verhaal van den oorſprong der Broedertwiſten. *gedrukt* 1708. Vaderl. Hiſt. XIV. *Deel*, *bl.* 448, 449.
(*k*) Negociat. *du* Comte d'Avaux, *Tom.* IV. *p.* 130 294, 330, 334, 335. *Tom.* V. *p.* 298.

ZEVENTIENDE EN AGTTIENDE EEUWE. GELEERDEN.

tingen in Staatszaaken, is niet van belang tot myne kenniſſe gekomen. Hy heeft verſcheiden' Godgeleerde werken geſchreeven, en, onder anderen, ondernomen, BEKKERS *Betoverde weereld* te wederleggen. Hy is, in November des jaars 1701, te Franiker, overleeden (*l*).

BENEDICTUS DE SPINOZA.

BENEDICTUS DE SPINOZA,

Jood van afkomſt, wiens denkbeeldig en ongerymd ſamenſtelſel van Godgeleerdheid en Zedekunde, in de zeventiende en in 't begin der agttiende eeuwe, veel gerugts gemaakt heeft, en, door veelen, en op veelerlei wyze, wederlegd is geworden, is ook te Amſterdam, den vier en twintigſten November des jaars 1632, geboren (*m*), waarſchynlyk, van geringe ouders, alzo hy geen middel van beſtaan gehad zou hebben, zo een zyner vrienden hem, by uiterſten wil, niet van onderhoud voorzien hadt. Een Geneesmeeſter, *François van den Ende* genaamd, onderwees hem, hier ter Stede, in de Latynſche taale. Hy oefende zig ook, in zyne vroege jeugd, in de Joodſche Godgeleerdheid, en was, in 't Hebreeuwſch, en ook eenigszins in 't Griekſch bedreeven. Doch na verloop van eenige jaaren, leide hy zig t'eenemaal toe op de ſtudie der Carteziaanſche Philoſophie, op welke, zyn Godgeleerd ſamenſtelſel, geheellyk, gebouwd is; waarom het ook, met het verval deezer Philoſophie, geheellyk, in kleinagting is geraakt. Ondertuſſchen, week hy, allengskens, meer en meer af van 't Joodendom; ſchoon de Synagoge te Amſterdam, zo ſommigen willen, aanboodt, hem te verdraagen, en hem zelfs een jaargeld toe te leggen, indien hy zig voegen wilde naar haare uiterlyke Kerkplegtigheden. Doch hy kon niet goedvinden, zo zeer te veinzen. Miſſchien, zou hy langer onder de Jooden verkeerd hebben, zo hy niet, op eenen avond, uit den Schouwburg komende, verraaderlyk, door eenen Jood, met een mes, gegriefd geworden was. De wond hadt egter weinig om 't lyf, en genas, ligtelyk. Hy ſcheidde zig, ſedert, geheellyk af van de Jooden, en werdt, vervolgens, door hen, in den ban gedaan. Wat laater, verliet hy Amſterdam; woonde, eenen tyd lang, te Rynsburg by Leiden, en ook in den Haage, en gaf zig, t'eenemaal, aan denken, leezen en ſchryven over. Het Paltſiſche Hof boodt hem het Profeſſorſchap der Philoſophie te Heidelberg aan. Doch hy wees deeze aanbieding van de hand. Eindelyk, door ſterk ſtudeeren, afgemat, verviel hy, in den Haage, in eene kwynende ziekte, die hem, op den een en twintigſten February des jaars 1677, wegſleepte (*n*). Men wil, dat hy, de dood voelende naderen, zyne Huiswaardin beval, geene Predikanten by hem toe te laaten, op dat, zo hem, miſſchien, door zwakheid, iet ontvallen mogt, ſtrydig met de ſtellingen, die hy, tot dien tyd toe, gehad hadt, zulks niet, tot kleinagtinge dier ſtellingen, verſpreid mogt worden. Spinoza is weinig meer dan vier en veertig jaaren oud geworden (*o*). Wy ſpreeken niet van zyne werken, welker voornaamſten thans weinig gelezen worden, en, onzes agtens, ook naauwlyks leezenswaardig zyn, doordien zy niet leeren, hoe de dingen zyn; maar hoe de ſchryver gedagt heeft, dat zy waren.

ZEVENTIENDE EN AGTTIENDE EEUWE. GELEERDEN.

By Spinoza, voegen wy

WILLEM DEURHOFF.

WILLEM DEURHOFF,

niet, om dat wy, gelyk ſommigen doen, zouden durven verzekeren, dat hy Spinozas gevoelen toegedaan geweeſt is; maar om dat hy, even als Spinoza, zyne gantſche Philoſophie, en een groot gedeelte zyner zogenaamde Godgeleerdheid, op loutere denkbeelden, gebouwd heeft. Hy werdt, in Maart des jaars 1650, hier ter Stede, geboren. Zyn Vader was *Abraham Deurhoff*, winkelier, en zyne Moeder *Johanna Senguerd*, Zuſter van den Profeſſor Arnoldus Senguerdius. Hy zelf heeft zig geneerd met het maaken en verkoopen van koffers. Hy was ongeoefend in taalen: doch hadt de vertaalde werken van Descartes, vlytiglyk, gelezen, en zyne Philoſophiſche begrippen van de Godgeleerdheid geſchikt naar het Carteziaanſch Stelſel. Een zyner werkjes, in 't jaar 1694 uitgegeven, veroorzaakte hem eenige moeite, met den Kerkenraad alhier. Tegen zyne Schriften en Stellingen in 't gemeen, hebben ook eenige Predikanten en anderen de pen opgevat, die hy niet onbeantwoord gelaaten heeft. Hy is, in October des jaars 1717, overleeden. Zyne meeſte werken zyn, nog by zyn leeven, in twee ſtukken *in quarto*, byeen verzameld, en uitgegeven. Eenige jaaren na zyn overlyden, hebben eenigen zyner vrienden ondernomen, zyne *Verklaaring over 't Boek van Job* op de drukpers te brengen, doch de voortgang van 't werk is, geregtelyk, belet.

WILLEM SEWEL.

WILLEM SEWEL,

die zig, door zyne *Spraakkonſt*, zyn *Engelſch en Nederduitſch Woordenboek*, zyne *Hiſtorie der Quakers* en eenige andere werken en vertaa-

(*l*) VEERIS Kerkel. Alphab. *bl.* 165.
(*m*) BRANDT Dagwyzer, *bl.* 617.
(*n*) BRANDT Dagwyzer, *bl.* 84.
(*o*) BAYLE Diction. Critique *Art.* SPINOZA. (*Benoît de*)

Zeventiende en agttiende eeuwe. Geleerden.

taalingen eenigen naam gemaakt heeft, is ook, hier ter Stede, in 't jaar 1654, ter weereld gekomen. Zyn Vader ſchreef zig *Jan Willemszoon Zeenwel*, of *Zeewel*, en was, te Utrecht, gebooren. Doch zyn Groot-Vader was een Engelſchman, *William Séwel* genaamd, en, omtrent het einde der zeſtiende eeuwe, met de Browniſten of Bruiniſten, herwaards gekomen (*p*). Zyne Moeder heette *Judith Zinspenning*. Beide behoordenze tot de Gemeente der Vlaamſche Doopsgezinden; doch lieten zig, in of omtrent het jaar 1657, overhaalen tot de gezindheid der Quakers, welker Vergaderingen onze Séwel ook, van zyne vroege jeugd af, bygewoond heeft (*q*). Hy heeft zig, ſedert, gehouden by deeze gezindheid. Hy was, in zyne jeugd, tot een Handwerksman geſchikt; ſchoon hy, al vroeg, zyn werk van Taal- en Boekoefeninge maakte, en, naderhand, in zynen Schryfarbeid, een middel van beſtaan vondt. Onder anderen, heeft hy, in 't begin deezer eeuwe, eenen tyd lang, geſchreeven aan de Amſterdamſche Nederduitſche Courant. Hy verſtondt de Latynſche, Franſche, Engelſche en Hoogduitſche taalen. Ook ſchynt hy niet onbedreeven in 't Griekſch geweeſt te zyn. Onder zyne werken, is zyne *Hiſtorie der Quakers*, waaraan, hy meer dan vyf en twintig jaaren gearbeid heeft, en die, in 't jaar 1717, in 't licht kwam, het voornaamſte. Onder zyne Vertaalingen, munten uit de *Hiſtorie des Ouden en Nieuwen Teſtaments*, en de *Joodſche Hiſtorien van* Flavius Josephus. Hy trouwde, in 't jaar 1681, met *Jacomina Boekenogen*; en is, op den dertienden Maart des jaars 1720, overleeden, eenen Zoon, en drie Dogters nalaatende, die allen, ongehuwd, geſtorven zyn.

Séwels *Hiſtorie der Quakers* brengt ons

Gerard Croesz.

Gerard Croese

in gedagten, die, voor hem, eene *Hiſtoria Quakeriana*, of *Hiſtorie der Quakers*, in 't Latyn, uitgegeven hadt, en, op den zes en twintigſten April des jaars 1642, te Amſterdam, gebooren was. Zyne Ouders waren *Hendrik Hermansz Croeſe* en *Anna Reiniers*, die hem, tot de ſtudie der Godgeleerdheid, ſchikten. Hy oefende zig eerſt, drie jaaren, in de Doorlugtige Schoole deezer Stad, onder den Profeſſor Arnoldus Senguerdius, en begaf zig, vervolgens, naar 's Lands Hooge Schoole te Leiden, daar hy de Profeſſoren Coccejus, Hoornbeek, Gronovius en Hornius hoorde. Proponent geworden, deedt hy eene reis naar Smirna, als Predikant, onder 't beleid en met het Oorlogsſchip van Jonkheere *Engel de Ruiter*. In zyn Vaderland te rug gekeerd, heeft hy de Staatſche bezetting te Ypere, eenen tyd lang, als Predikant gediend. Doch in 't jaar 1678 in Holland wedergekomen, werdt hy, te Alblas, beroepen: in welken dienſt, hy gebleeven is, tot dat hy, in 't jaar 1707, *emeritus* verklaard werdt. Hy was, in 't jaar 1681, te Amſterdam, in de egt getreden met *Elizabeth de Cerff*, geſprooten uit een oud adelyk Vlaamſch geſlagt; by welke, hy zeven kinderen verwekt heeft, vier van welken jong geſtorven zyn. In 't jaar 1709, hadt hy zig, ter gelegenheid der overſtroominge van de Alblaſſerwaard, met der woon, naar Dordrecht begeven, daar hy, in 't volgende jaar, van eene beroerte werdt overvallen, die hem, na negen dagen verloops, op den tienden May, uit het leeven rukte. Zyne *Hiſtoria Quakeriana* is, in 't jaar 1695, in 't licht gekomen, en, wegens haare onpartydigheid, altoos zeer geroemd geweeſt: ook, in verſcheiden' taalen, overgezet. Se'wel ſchryft (*r*), dat hy Croeſe de beſte ſtukken tot deeze Hiſtorie verſchaft hadt; doch berispt 'er niet wezenlyks in. Croeſe hadt nog eenige geleerde werken onder handen, toen hem de dood overviel, en onder anderen, een vervolg op den *Homerus Hebraicus*, dien hy, in 't jaar 1704, in 't licht gegeven hadt (*s*).

Zeventiende en agttiende eeuwe. Geleerden.

Wy hebben, veelligt, reeds te lang, uitgeſteld, te ſpreeken van den beroemden

Petrus Francius

Petrus Francius, die, hier ter Stede, op den negentienden Auguſtus des jaars 1645, ter weereld kwam. Zyn Vader, *Jacob de Frans*, werdt, door Burgemeeſteren deezer Stad, op den zeventienden December des jaars 1664, aangeſteld, om het bewind te hebben over den Haagſchen Poſtwagen, welk bewind, naderhand, door den Zoon, aan *Jacob de Gryp* overgedaan is. De jonge Francius, zig, in de Latynſche en Griekſche taalen, geoefend hebbende, onder den Rector *Adriaan Junius*, die hem het leezen van Ovidius aangepreezen hadt, toonde, al vroeg, groote zugt en bekwaamheid tot de Latynſche Poëzye. Hy oefende zig, vervolgens, eenige jaaren, in de Hiſtorien, en in andere weetenſchappen, onder de twee Gronovien, Vader en Zoon, Profeſſoren te Leiden; en deedt,

(*p*) *Zie* een' Brief *van* W. Se'wel *in de* Boekzaal van J. van Gaveren. *July en Aug.* 1708. *bl.* 129 *enz.*
(*q*) W. Se'wel Hiſt. der Quakers, IV. *Boek*, *bl.* 205. V. *Boek*, *bl.* 247.
(*r*) Hiſtorie der Quakers. *Voorr.*
(*s*) Soermans Kerk. Regiſter, *bl.* 22. Hoogstraten Woordenb. *Art.* Croese (*Gerard*).

ZEVENTIENDE EN AGTTIENDE EEUWE. GELEERDEN.

deedt, daarna, eene reis door Engeland, Frankryk en Italie. Te Angers, werdt hy, tot Doctor in beide de Regten, bevorderd. In zyne Geboorteſtad, Amſterdam, te rug gekeerd, werdt hy, in 't jaar 1674, aangeſteld tot Profeſſor der Hiſtorien en Welſpreekendheid, in de Doorlugtige Schoole alhier, na dat hy, in 't jaar 1672, in de Gehoorzaal dier Schoole, reeds eene openbaare Redevoering *over de oefening der Welſpreekendheid* gedaan hadt. In 't jaar 1686, verkoor men hem, daarenboven, tot Profeſſor der Griekſche taale, waarin hy zeer bedreeven was. De agting, die hy zig, door zyne geleerdheid en vlyt, verkreegen hadt, gaf den bezorgeren van 's Lands Hooge Schoole te Leiden, in 't jaar 1692, aanleiding, om hem het Profeſſorſchap der Hiſtorien en Welſpreekendheid op te draagen. Doch alzo Burgemeeſteren, om hem hier te houden, hem verhooging van wedde aanbooden, wees hy 't Profeſſorſchap te Leiden van de hand, en deedt eene openbaare Redevoering tot dankzegging aan Burgemeeſteren, te gelyk, verklaarende, dat hy zig, voortaan, alleen aan de Stad zyner geboorte, waar hem zo veel eer beweezen werdt, verbonden rekende. De dood van Koninginne Maria van Groot-Britanje gaf hem, in 't jaar 1695, aanleiding, tot het uitſpreeken eener deftige Lykrede, in de Oude Kerke. En op den eerſten dag des jaars 1700, deedt hy eene Rede, in 't Choor der Nieuwe Kerke, over de Jubeljaaren. Alle deeze Redevoeringen en eenige anderen, tot vyf en veertig in getale, zyn, in 't jaar 1705, in éénen bondel verzameld, in 't licht gegeven. Onder dezelven, is 'er eene tot *Lof van Amſterdam*, die, door hem, opgeſteld was; doch, in 't jaar 1692, door DIEDERIK SIX, eenen der Zoonen van den Burgemeeſter JAN SIX, Heere van Wimmenum en Vromade, uitgeſproken werdt (*t*). Francius hadt, by zyn leeven reeds, eenigen zyner Redevoeringen en een deel zyner Poëzye in 't licht gegeven: ook eene Verhandeling *over de Gebaaren eens Redenaars*. Na zyn overlyden, welk juiſt op zynen verjaardag, den negentienden Augustus des jaars 1704, voorviel, kwam 'er, onder zyne nagelaaten' werken een bondel brieven te voorſchyn, uit welken, bleek, hoe zeer hy, by de voornaamſte geleerden zyns tyds, bekend en geagt geweeſt was. Hy muntte, byzonderlyk, uit in de konſt der Welſpreekendheid; doch plagt te erkennen, dat hy, in 't verkrygen van gepaste uitſpraak en gebaaren, niet minder verſchuldigd was, aan den beroemdſten Tooneelſpeeler zyns tyds, *Adam Karelsz. van Zjermesz*, dan Cicero, van ouds, aan den Tooneelſpeeler Roscius verſchuldigd geweeſt was. Francius is ook een kenner, hoogagter en opbouwer van de Nederduitſche taale geweeſt, gelyk blykt, uit de Voorrede zyner vertaalinge der Griekſche *Redevoeringe van Gregorius den Nazianzener over de Mededeelzaamheid*, die, in 't jaar 1699, in 't licht kwam. In deeze Voorrede, pryſt hy Hooft aan, als den eerſten der Nederlandſche Schryveren, en ſtelt Vondel, in de tweede plaatſe: voorts, geeft hy ook aan den klaaren en zuiveren ſchryfſtyl van Brandt den verdienden lof. Onder de Kerkelyke Redevoeringen, munten, zyns oordeels, boven allen uit de voortreffelyke Predikaatſien van Vollenhove en Moonen, en die der drie Branden, Zoonen van den Hiſtorieſchryver. Voorts, meldt hy, kortelyk, zyn gevoelen over de Spelling (*u*). De Nederduitſche Poëzy heeft Francius zeldzaam geoefend. Nogtans, zyn 'er enkele kragtige en vloeijende Nederduitſche verzen van hem voor handen, en onder anderen een Lofdicht op de *Poëzy van* ANTONIDES, waarin hy zig dus laat hooren:

Leef lang, leef lang, tot Y en Amſtels eer,
Men zette u by den grooten Vondel neer,
En laate u beide, in 't midden onzer vlieten,
Een beeld, gelyk het Rotterdamſche, gieten.

ZEVENTIENDE EN AGTTIENDE EEUWE. GELEERDEN.

GERBRAND VAN LEEUWEN, ſchoon, op den negenden September des jaars 1643, te Boskoop, by Gouda, geboo- ren, heeft egter een goed gedeelte zyns leevens doorgebragt te Amſterdam, daar hy, tot Profeſſor der Godgeleerdheid in de Doorlugtige Schoole, bevorderd geweeſt is. Zyn Vader, *Cornelius van Leeuwen*, Predikant te Boskoop, ſchikte hem, al vroeg, tot den Predikdienſt. Hy oefende zig in de Godgeleerdheid, op 's Lands Hooge Schoole te Leiden, onder de Profeſſoren Heidanus, Coccejus en Hoornbeek, en werdt, Proponent geworden zynde, in 't jaar 1665, het twee en twintigſte zyns ouderdoms, beroepen tot Predikant te Velzen. In 't jaar 1675, werdt hy naar Amersfoort, en in 't jaar 1678, naar Haarlem verplaatſt; van waar hy, in 't jaar 1681, te Amſterdam beroepen werdt. Hy hadt hier, vyf jaaren, als Predikant, geſtaan, toen hem het Profeſſorſchap der Godgeleerdheid, in de Doorlugtige Schoole alhier, opgedraagen werdt (*v*). Men hadt hier,

GERBRAND VAN LEEUWEN.

(*t*) *Vide* P. FRANCII Poëmata, *p.* 349.

(*u*) *Zie de* Voorrede *voor* GREGOR. NAZIANZ. van de Mededeelzaamheid. & P. FRANCII Oration. *Edit.* 1705.

(*v*) VEERIS Kerk. Alphab. *bl.* 88.

Zeventiende en agtiende eeuwe. Geleerden.

hier, tot dien tyd toe, nog geen' Profeſſor in de Godgeleerdheid gehad. Van Leeuwen was de eerſte, wien deeze poſt werdt aanvertrouwd: in 't vlytiglyk waarneemen van welke, hy, op den elfden May des jaars 1721, in hoogen ouderdom, overleeden is. Hy was, door twee huwelyken, aan aanzienlyke geſlagten hier ter Stede vermaagſchapt geweeſt, en in 't jaar 1669, met *Cornelia van Collen*, en in 't jaar 1696, met *Jacoba Balde*, Weduwe van den Geneesheer *Joannes van Flamerdingen* getrouwd (*w*). Zyne voornaamſte Werken, behelzende *Uitleggingen over de Handelingen der Apoſtelen* en *over den Brief van Paulus aan de Romeinen*, zyn, in 't Nederduitſch, geſchreeven.

Godefrid of Govert Bidlo.

Godefrid, of Govert Bidlo

is, op den een en twintigſten Maart des jaars 1649, hier ter Stede, ter weereld gekomen, daar hy, met *Hendryne Kiskes*, getrouwd geweeſt is (*x*), en de Geneeskonſt geoefend heeft. Doch zig byzonderlyk hebbende toegelegd op de Ontleed- en Heelkonſt, werdt hy, in 't jaar 1688, beroepen tot Profeſſor dier Konſten, in den Haage. Zig hier hebbende weeten te dringen in de gunſt des Prinſen van Oranje, die, kort hier na, den vermaarden togt naar Engeland ondernam, werdt hem, in 't jaar 1690, het algemeen opzigt over alle 's Lands Gaſthuizen voor de gekwetſte en kranke Soldaaten opgedraagen. En twee jaaren laater, vertrouwde Koning Willem hem, insgelyks, het opzigt over de Gaſthuizen, voor het Engelſch Krygsvolk. In 't jaar 1694, werdt hy tot Profeſſor der Genees- en Ontleedkunde te Leiden beroepen, en in October des jaars 1701, tot Lyfarts van Koning Willem aangeſteld (*y*), in welke hoedanigheid, hy egter niet veel dienſt heeft konnen doen, alzo die Vorſt, in Maart des volgenden jaars, overleedt. Bidlo hadt den Koning, in zyne laatſte ziekte, nog bygeſtaan (*z*); doch begaf zig, na 's Konings afſterven, wederom naar Holland, daar hy, niet lang hierna, overleeden is. Hy heeft eenige Ontleedkundige werken en eenige Tooneelſpelen nagelaaten. Ook heeft hy, in 't jaar 1691, de inhaaling van Koning Willem in den Haage beſchreeven: een werk dat, met grootſche konſtplaaten van *Romein de Hooge*, verſierd is. Zyne *Brieven der gemartelde Apoſtelen* worden, voor het beſte zyner Digtkundige Werken, gehouden.

(*w*) Hoogstraten Woordenb. *Art.* Leuwen *of* Leeuwen (*Gerbrand van*).
(*x*) *Zie* Antonides Gedichten, *bl.* 109.
(*y*) Soermans Academ. Regiſter, *bl.* 58.
(*z*) Vaderl. Hiſtor. XVII. *Deel*, *bl.* 106.

Zeventiende en agtiende eeuwe. Geleerden. Ludolf Smids.

Ludolf Smids

heeft, veele jaaren, hier ter Stede gewoond; doch was, op den dertienden July des jaars 1649, te Groningen, gebooren. Hy hadt zig, op de Hooge Schoolen van Groningen, Leiden en Franiker, in de Geneeskunde geoefend, en zette zig, tot Doctor bevorderd zynde, eerſt in zyne Geboorteſtad neder. Hy was in den Roomſchen Godsdienſt opgevoed: doch, in 't jaar 1682, tot de Gereformeerde Kerke overgegaan. In 't jaar 1684 (*a*) of 1685, begaf hy zig, met der woon, naar Amſterdam (*b*), daar hy de Geneeskunde bleef oefenen. Ook leide hy zig hier, meer nog dan te vooren, toe op de Nederduitſche Poëzy, en digtte eenige Tooneelſpelen, onder welken, zyn *Konradyn* nog, van tyd tot tyd, op den Amſterdamſchen Schouwburg vertoond wordt. Hy heeft ook eenige Latynſche Werkjes uitgegeven, en in Nederduitſch onrym, onder anderen, een *Chronyk van het oorlogend Europa*, en de *Schatkamer der Nederlandſche Oudheden*. Ook heeft hy Valentyns *Vertaaling* der *Werken van Ovidius*, met breede aantekeningen, verrykt. Hy is eerſt met *Maria Margareta Atinga*, en, naderhand, met *Anna de Groot*, gehuwd geweeſt (*c*), en, op den zevenden May des jaars 1720, hier ter Stede, overleeden.

Burchard de Volder.

Burchard de Volder

werdt, op den zes en twintigſten July des jaars 1643, hier ter Stede, gebooren. Zyne Ouders, *Juſtus de Volder* en *Maria Liesveld*, die der Doopsgezinden belydenis waren toegedaan, ſchikten hem tot de ſtudie der Geneeskunde. Doch eer hy zig naar de Hooge Schoole begaf, oefende hy zig, in de Doorlugtige Schoole deezer Stad, onder de Profeſſoren *Senguerdius* en *de Bie*, in de Philoſophie en in de Wiskonſt. Toen toog hy naar de Academie te Utrecht, daar hy, in 't jaar 1660, tot Meeſter in de vrye Konſten, werdt bevorderd. Van Utrecht, kwam hy te Leiden, daar hy, zig, onder den Profeſſor *Franciscus de le Boë Sylvius*, in de Geneeskunde geoefend hebbende, in 't jaar 1664, Doctor werdt. Hy begaf zig, vervolgens, naar Amſterdam, alwaar hy zig met de oefening der Geneeskunde generde; doch, te gelyk, zig bezig hieldt met het onderzoek der Philoſophie van Descartes, die, in dien tyd, grooten opgang maakte hier te Lande. Maar in 't jaar 1670, werdt hy, door toe-

(*a*) Houbraken Schouwb. III. *Deel*, *bl.* 313.
(*b*) *Zie zyne* Poëzye, *bl.* 110, 114, 115.
(*c*) Focquenbrochs Werken, II. *Deel*, *bl.* 18. K. Leycailjes Mengelpoëzy, II. *Deel*, *bl.* 47, 332.

ZEVENTIENDE en AGTTIENDE EEUWE. GELEERDEN.

toedoen, voornaamlyk, van den Heere *Joannes Hudde*, Schepen en Raad, en naderhand Burgemeester deezer Stad, en Bezorger van 's Lands Hooge Schoole te Leiden, tot Professor der Philosophie aldaar beroepen. Vooraf, hadt hy de zwaarigheid, die, te Leiden, wegens zyne geloofsgezindheid, gemaakt was, hebbende hy, tot hiertoe, by de Doopsgezinden, ter Kerke gegaan, uit den weg geruimd, door de aanbieding om zig by de Walsche Gereformeerde Gemeente te voegen, mids men zulks niet aanmerkte, als of hy, door zulk een' stap, het Professorschap hadt willen koopen. Men nam genoegen in deeze aanbieding. De Volder werdt Lid, en eerlang Ouderling der Walsche Gemeente. Hy onderwees, sedert, de Philosophie van Descartes, met groote toejuiching; doch na de verandering des jaars 1672, die gelegenheid gaf, dat de Voetiaansche begrippen meerder ingang vonden in de Kerke en op de Hooge Schoolen, en dat die van Coccejus en Descartes minder geagt werden, dan zy plagten; hadden de Collegien van de Volder ook minder toeloops dan voorheen. Tusschen zyne Studenten en die van den Professor *Gerard de Vries*, ontstondt zelfs een geschil, welk tot daadelykheden kwam, en waar over de Volder, in't jaar 1674, verpligt werdt, zig, by 's Lands Staaten, te verdedigen. In 't zelfde jaar, deedt hy eene reis naar Engeland, van waar hy den smaak voor de Proefondervindelyke Natuurkunde met zig te rug, en op de Hooge Schoole bragt. Op zyn verzoek, werden hem vier honderd guldens 's jaars toegelegd, tot het aankoopen van werktuigen en het doen van proeven; waarvan hy, terstond, eenen aanvang maakte; 't welk zyne Collegien wederom in den voorigen bloei bragt. De Volder, in 't jaar 1675, tot *Rector Magnificus* verkooren zynde, werdt de goedkeuring, die de Prins-Erfstadhouder op deeze verkiezing verleend hadt, wederom ingetrokken; hebbende men, naar 't schynt, zyne Hoogheid diets gemaakt, dat de Volder niet regt Stadhoudersgezind was; met welken huik, de Coccejaanen en Cartesiaanen van dien tyd, in 't gemeen, ter Kerke gingen. De Volder deedt, in 't jaar 1681, eene reis naar Parys, en werdt, te rug gekeerd, door beleid van den Heer *Hieronimus van Beverningk*, Burgemeester van Gouda en Bezorger der Hooge Schoole, tot Professor in de Mathesis of Wiskonst, aangesteld. Hy onderwees, sedert, de Stellingen van den beroemden Newton. In 't jaar 1697, werdt hy, voor 't eerst, *Rector-Magnificus*, met volkomen goedkeuring van Koning Willem. In 't volgende jaar, gaf hy de *Cosmotheoros*, of *Weereldbeschouwer*, van den beroemden CHRISTIAAN HUYGENS, met eene Voorrede, in 't licht. Ook hebben hy en de Professor *Fullenius* de *Opera Posthuma* of *nagelaaten' Werken* van den zelfden vermaarden man, met een doorwrogt voorberigt, in 't jaar 1703, uitgegeven. In 't jaar 1704, ontviel hem zyn eerste bevorderaar Burgemeester Hudde, die hem egter een Legaat van vyftien honderd guldens gemaakt hadt. Niet lang hierna, kreeg hy eene ongesteldheid, die hem noodzaakte, op de minste beweeging, bloed te wateren. Hy geraakte hierdoor buiten staat tot de waarneeminge van zyn beroep; verzogt en verkreeg zyn affcheid; doch behieldt duizend guldens van zyne wedde. Hy overleedt, ruim drie jaaren hierna, op den een en twintigsten Maart des jaars 1709. Hy is nimmer getrouwd geweest. Men hadt hem niet konnen beweegen, tot het maaken van eenen uitersten wil. Zyne nalaatenschap is, derhalve, tusschen eenige verre bloedvrienden, gedeeld geworden (*d*).

ZEVENTIENDE en AGTTIENDE EEUWE. GELEERDEN.

De zeventiende eeuw heeft, behalve de reeds genoemden, nog andere Amsterdammers voortgebragt, die te gelyk in aanzien en in geleerdheid hebben uitgemunt. Onder deezen, tellen wy, in de eerste plaats,

JOANNES HUDDE, JOANNES HUDDE.

dien wy, zo even, en in 't verhaal van de *Geschiedenissen* der Stad, meermaalen, genoemd hebben. Hy was een Zoon van *Gerard Hudde*, en werdt, in 't jaar 1667, tot Raad; in 't jaar 1668, tot Schepen deezer Stad, verkooren, en, by de buitengewoone verandering der Regeeringe, op den tienden September des jaars 1672, tot Burgemeester aangesteld. Uit ons verhaal der *Geschiedenissen* van Amsterdam, is reeds gebleeken, dat hy, sedert, dikwils, in gewigtige Staatshandelingen, gemengd geweest is. D'AVAUX, Ambassadeur des Konings van Frankryk by den Staat, heeft geschreeven, dat Burgemeester Hudde, door den Heere van Dykveld, was overgehaald, om in de werving der zestienduizend man te bewilligen; doch dat hy de meerderheid der Vroedschap niet tot zyn gevoelen beweegen kon: ook, dat hy groot gezag hadt, in de Regeering der der Stad (*e*). Doch wy beschouwen hem hier alleenlyk als Geleerde. Hy hadt zig, in zyne jeugd, byzonderlyk toegelegd, op de verhevenste gedeelten der Wiskonst, en was

(*d*) SOERMANS Acad. Regist. *bl.* 29, 64, 79, 80, 133. GRONOVII Orat. funebr. LE CLERC Bibl. Choif. *Tom.* XVIII. *p.* 346 *& fuiv.*

(*e*) Negotiat. *du* Comte D'AVAUX *Tom.* I. *p.* 252, 253, 263. *Tom.* V. *p.* 137.

Zeventiende en agttiende eeuwe. Geleerden.

was een van de eerſten, hier te Lande, die de *Meetkonſt van* Renatus Des Cartes in agtinge hielpen brengen. *Franciscus van Schooten*, Profeſſor in de Wiskonſt op 's Lands Hooge Schoole te Leiden, heeft, reeds in 't jaar 1659, twee Mathematiſche Werkjes van den jongen Hudde (6) in 't licht gegeven, en gewaagt, in zyne *Uitleggingen der Meetkonſt van Des Cartes*, meermaalen, met lof, van Huddes wiskonſtige uitvindingen (*f*). De beroemde *Leibnitz*, die hem, te Amſterdam, bezogt hadt, getuigt ook, dat hy verſcheiden' dingen hadt uitgevonden, die, naderhand, door anderen, insgelyks, ontdekt, en gemeen gemaakt zyn (*g*). Verſcheiden' van zyne Mathematiſche ſchriften zyn, ſedert, geraakt in 't bezit zyner erfgenaamen; doch, alzo 'er de laatſte hand niet aan gelegd is, tot nog toe, niet in 't licht gegeven. Uit eenen brief van den ſchranderen Haarlemſchen Wiskonſtenaar *Henrik van Henraat* (*h*), den dertienden January des jaars 1659, uit Saumur geſchreeven, beſpeur ik, dat Hudde zig toen, in Frankryk, onthieldt. Sedert, te Amſterdam in de Regeeringe geraakt, heeft hy ook zyne Mathematiſche kundigheden beſteed ten nutte zyner Geboorteſtad, welker waterleiding hy, door het aanleggen der vermaarde Amſtelſluize, zeer veel heeft helpen verbeteren. Ook wordt het voltrekken der heilzaame Waterkeeringe, voor vier der voornaamſte ſluizen, aan zyne kennis en beleid, ten grooten deele, toegeſchreeven (*i*). Hy is twintig maalen Burgemeeſter geweeſt, en op den vyftienden April des jaars 1704 overleeden.

Nicolaas Tulp.

Nicolaas Tulp,

die eerder gebloeid, en dezelfde waardigheden als de Heer Hudde, hier ter Stede, bekleed heeft, werdt, op den elfden October des jaars 1593, gebooren, en in 't jaar 1622, het negen en twintigſte zyns ouderdoms, tot Schepen en Raad, verkooren. Hy hadt zig, reeds te vooren, op de ſtudie der Geneeskunde toegelegd, en was tot Doctor in deeze weetenſchap bevorderd. Hy oefende de Geneeskunde te Amſterdam, daar hy ook, veele jaaren agtereen, boven de kleine Vleeſchhal in de Nes, Leſſen gegeven heeft, over de Ontleedkunde: 't welk hy eerſt naliet, toen hy, in 't jaar 1654, Burgemeeſter werdt. Hy heeft deeze waardigheid, tot viermaalen toe, bekleed, en is, op den twaalfden September des jaars 1674, in den ouderdom van omtrent een en tagtig jaaren, overleeden. Hy heeft eenige *Geneeskundige Aanmerkingen* geſchreeven, die, in 't Latyn en in 't Nederduitſch, in 't licht gegeven zyn (*k*). De Profeſſor Wolzogen heeft eene treffelyke Lykrede, ter zyner gedagteniſſe, gedaan. Van eene maaltyd, door Burgemeeſter Tulp, op den agt en twintigſten January des jaars 1672, toen hy vyftig jaaren Raad geweeſt was, aan Burgemeeſteren en Raaden, ten zynen huize, gegeven, hebben wy, in onze jeugd, oude luiden, dikwils, hooren ſpreeken: en dikwils, zonder grond, als of dezelve, uit zeer eenvoudige ſpyze, beſtaan hadt. Doch my is, uit eene geſchreevene aantekening van dien tyd, waarin alles, naauwkeuriglyk, gemeld ſtaat, gantſch anders gebleeken. De maaltyd werdt, 's middags, gehouden, in den Tuin agter 't huis des Burgemeeſters, op de Keizersgraft, tuſſchen de Weſtermarkt en Reeſtraat, in eene opgeſlaagen Loots, die met blaauw ſtof behangen was. Terwyl men de ſpys verwagte, viel 'er eenig geſprek onder de Gaſten, of de Burgemeeſter, die de voornaamſte aandryver geweeſt was van de Keure des jaars 1655, tegen de koſtbaare maaltyden, ook op de oude eenvoudige wyze, zou doen opdiſſchen, om te toonen, hoe Amſterdam groot geworden ware. Doch de aanregting was niet anders, dan men, ten dien tyde, in diergelyke maaltyden, gewoon was. Driemaal, werdt 'er aangeregt. En by elke aanregting, een Latynſch vers voorgelezen en omgedeeld, gemaakt het eerſte, door Schepen *Jan Six*, die met eene Dogter des Burgemeeſters gehuwd was; het tweede, door den Profeſſor *Francius*, en het derde, door D. *François de Vicq*. Met het tweede vers, werdt, aan ieder der Gaſten, een zilveren gedenkpenning vereerd. Ook kreeg elk van het nageregt een' zwaaren ſchotel met Suikergebak en ingelegd ooſt. Men diende ook tabak en pypen voor, op porceleinen ſchotels. 't Gezelſchap ſcheidde, ten uiterſte voldaan, des nagts ten elf uuren.

Nicolaas Witsen.

Nicolaas Witsen

werdt, in 't jaar 1671, tot Raad, en in 't jaar 1673, tot Schepen verkooren, en is, in 't jaar 1682, vereerd geworden met de Burgemeeſterlyke waardigheid, die hem, tot dertien maalen toe, opgedraagen geweeſt is. Hy hadt zig, al vroeg, op de Doorlugtige Schoole deezer Stad, geoefend, in de Wis en Ster-

re-

(*f*) Comm. *in* Libr. II. *p.* 220, 255.
(*g*) *Voiez.* Montucca Hiſtoire des Mathematiques, *Tom.* II. *p.* 125, 126.
(*h*) Tractat. ejus *de Tranſmut. Curvar. in rect.* praef.
(*i*) *Vide* P. Francii Poëmata *p.* 242.
(6) *De Reductione Aequationum & de Maximis & Minimis.*
(*k*) Commelin, *bl.* 653, 865. Brandt Dagwyzer, *bl.* 527, 462.

Zeventiende en agttiende eeuwe. Geleerden.

rekunde, en, onder anderen, blyken zyner vorderinge gegeven, in twee Redevoeringen, eene over de Zon, en eene over de Comeeten (*l*). Doch de Zeevaart en Scheepsbouw trokken zyne aandagt, in vervolg van tyd, allermeest tot zig. In 't jaar 1671, gaf hy een werk, in 't Nederduitsch, in 't licht, genaamd *Aloude en hedendaagsche Scheepsbouw en bestier*; om welk werk uit te voeren, naar behooren, hy noch kosten noch moeite gespaard hadt. Antonides liet 'er zig, in zeker Lofdigt, dus over hooren:

Nu weet een lid des Raets van 't magtig Amsterdam,
Een hoofttelg van de gryze en onbesproken stam
Der Witsens, *afgeslooft in Burgermeesterschappen,*
En losly k staetbewint, d'aeloutheit na te stappen
Met een gelyken tret. hy groeit in haren lof;
En zweet gelukkig in die heerelyke stof.
Hy maelt ons, op 't paneel van zyn geleerde blaren,
Naer 't leven, hoe Egipte en Rome door de baren
Quam streven met den boeg. —— —— ——
Dan komt hy Nederlant haer eigen scheepsbouw leeren,
En gaert een ryken schat van woorden, op den leest
Der Bouwkonst net geschoeit. Zyn onverzuchte geest
Vliegt mê ten hemel, als zy d'Amsterdamsche vloten
Zoo trots volwrocht, den kruin ziet aen de wolken stooten,
En vaert ten starren in langs mars op mars; gebouwt
Op watertorens, die spanseeren door het zout
Des wilden Oceaans, en breken vast de gronden.
Gy hebt gantsch Neêrland, door dit werkstuk, dier verbonden,
Gelyk uw Vaderstad, door uwe zorg en raet,
O Witsen! —— —— —— ——

Doch zo dra de Heer Witsen tot Burgemeester verheeven was, werdt hy, in gewigtige Staatshandelingen, ingewikkeld, die hem minder gelegenheid tot letteroefeningen overlieten. Wy hebben 'er, in den loop van de *Geschiedenissen* der Stad, en in de *Vaderlandsche Historie*, meest uit 's mans eigene aantekeningen, die nog onder zyne nazaaten bewaard worden, dikwils, melding van gemaakt. Hy is, in hoogen ouderdom, op den tienden Augustus des jaars 1717, te Amsterdam, overleeden, en den veertienden, te Egmond op den Hoeve, begraaven (*m*).

(*l*) Keuchenii Mus. Juvenil. *p.* 188.

Johannes Commelin,

oudste Zoon van *Izaak Commelin*, die een goed gedeelte heeft samengesteld van de *Beschryving van Amsterdam*, in 't jaar 1665, op den naam van *Tobias van Domselaer*, in 't licht gegeven; en Broeder van *Caspar Commelin*, die dezelfde Beschryving, met eenige vermeerderingen, in 't jaar 1693, kort voor zyn overlyden, in staat gesteld hadt, om, op nieuws, te konnen uitgegeven worden; werdt, op den drie en twintigsten April des jaars 1629, hier ter Stede, gebooren. Hy hadt zig, van jongs op, toegelegd op de oefening der Genees- en Kruidkunde, en werdt, eerlang, tot Professor in de Kruidkunde alhier, verkooren. By de buitengewoone verandering der Regeeringe, op den tienden September des jaars 1672, werdt hy, door den Prinse van Oranje, Stadhouhouder van Holland, tot Raad aangesteld, en in 't jaar 1682, nevens den Heer Joan Huydecoper, Heer van Maarseveen, verkooren tot Commissaris over den nieuwen Artseny-Hof, die, ten dien tyde, in de Plantaadje, werdt aangelegd. Ook heeft hy het voornaam bewind over deezen aanleg gehad, en eene Lyst der zeldzaamste gewassen van deezen Hof opgesteld, die, door *Fredrik Ruysch* en *Frans Kiggelaar*, in 't Latyn overgezet, en door zyns Broeders Zoon, den Arts *Casparus Commelin*, die, na hem, de Kruidkunde hier ter Stede onderweezen heeft, tot twee stukken in *folio*, vermeerderd, en in 't licht gegeven is (*n*). Hy heeft verscheiden' andere Kruidkundige werken geschreeven, en uitgegeven (*o*), en is, den negentienden January des jaars 1692, overleeden.

Johannes Commelin.

Fredrik Ruysch.

Fredrik Ruysch

dien wy zo even genoemd hebben, is wel, op den drie en twintigsten Maart des jaars 1638, in den Haage, gebooren; doch heeft, omtrent de helft zyns leevens, te Amsterdam, doorgebragt; waarom wy ons verpligt agten, hier eenig berigt van deezen vermaarden man te geeven. Zyn Vader was *Henrik Ruysch;* zyne Moeder *Anna van Berghem.* Ik weet niet, of deeze *Henrik Ruysch* dezelfde geweest zy met *Henrik Ruisch* of *Ruysch*, dien ik ergens beschreeven vind, als een geleerd Edelman, te Amersfoort gebooren, Ridder van Jeruzalem, en Commandeur

(*m*) *Zie* Cl. Bruyns Zedichten, II. *Deel, bl.* 557.
(*n*) P. Francii Posthuma *p.* 230. Commelin, *bl.* 656, 657.
(*o*) Hoogstratens Woordenb. *Art.* Commelin (*Johannes*)

Zeventiende en agttiende eeuwe. Geleerden.

deur te Ingen, van wien men een glas, met zyn af beeldsel beschilderd, ziet, in de S. Joris Kerke te Amersfoort (*p*). Doch 't zy hier mede zo 't wil, de jonge Ruysch begaf zig vroeg tot de studie der Genees- en Ontleedkunde op de Hooge Schoole te Leiden, onder den Professor *Joannes van Horne*, dien wy, hier voor (*q*), onder de beroemde Amsterdammers, geplaatst hebben. Hy oefende zig ook in de Kruidkennis: en toog, eerlang, van Leiden naar Franiker, daar hy, tot Doctor in de Geneeskunde, bevorderd werdt. Om deeze konst te oefenen, zette hy zig neder in den Haage, alwaar hy in de egt tradt met *Maria Post*, Dogter van *Pieter Post*, die Bouwmeester van wylen Prinse Fredrik Henrik geweest was. By deeze vrouwe, heeft hy verscheiden' Dogters en eenen Zoon verwekt. De Zoon, *Henrik* genaamd, heeft zig ook aan de oefening der Geneeskunde begeven, en bragt, onder anderen, de *Historie der Dieren van* Jonston, met eenige vermeerderingen, in 't licht. Doch zyn gedrag was zo geregeld niet, als 't wel behoorde. Hy is, nog voor zynen Vader, in October des jaars 1727, te Amsterdam, overleeden. Wat Fredrik Ruysch betreft; hy hieldt zig, zo lang hy in den Haage woonde, geduurigly k, bezig met het ontleeden van doode Lighaamen van menschen en dieren, en ontdekte, klaarlyk en volkomenlyk, de klapvliesjes, in de wei- en melkvaatjes der lighaamen, die hy, nog Student te Leiden zynde, reeds hadt begonnen op te spooren. Hy schreef, wegens deeze ontdekking, eene verhandeling in 't Latyn, die, in 't jaar 1665, uitkwam, waarop hy, in 't volgende jaar, in April, tot Professor in de Ontleed- en Heelkunde te Amsterdam, beroepen werdt. Ook werdt hy, in 't jaar 1685, tot Professor in de Kruidkunde aangesteld, en deedt, sedert, des Zomers, ook Lessen over deeze weetenschap, in den nieuwen Artseny-hof in de Plantaadje. De Ontleedkunde was, nogtans, zyne geliefde bezigheid. De Lyken van misdaadigen, die met de dood gestraft; en van kranken, die in 't Gasthuis overleeden waren, werden hem, zo dikwils als hyze begeerde, t'huis gebragt. Hy bezat het geheim, welk egter, reeds voor hem, eenigszins, by *de Bils* en *van der Wiel* bekend geweest was, om de Lyken, of eenig gedeelte derzelven, zo te bereiden, dat zy, veele jaaren, in welstand bewaard konden worden. Door inspuiting van zeker vogt, welk met wasch toebereid was, wist hy den loop der vogten, door de zeer kleine buisjes en vaatjes van 't lighaam, voor 't bloote oog, te vertoonen; welke konst hy van *de Graaf* en *Swammerdam*, zyne boezemvrienden, geleerd hadt; doch die hy, door oefening, tot groote volmaaktheid hadt gebragt. Hy ontdekte, door het geduurig ontleeden en onderzoeken van 't menschelyk lighaam, veele byzonderheden, die anderen reeds gezien hadden, of die, tot hiertoe, verborgen gebleeven waren. Zyne jongste dogter, die ongehuwd bleef, was hem, in zynen hoogen ouderdom, van veel dienst, in zynen ontleedkundigen arbeid. Zy kende alle de deelen van 't menschelyk lighaam volmaaktelyk, en hadt ook de konst, om lyken en planten voor 't verderf te bewaaren, van haaren Vader geleerd. Ruysch hadt eenen grooten voorraad van fraaije toebereide gedeelten van 't menschelyk lighaam verzameld, waaronder ongebooren vrugtjes waren van allerlei ouderdom en grootte: de kleinsten evenaarden een zandkorrel: de grootsten waren volgroeid, en in den staat, waarin zy zyn, kort voor de geboorte. Peter de I., Keizer van Rusland, heeft deeze fraaije verzemeling gekogt. Doch Ruysch, die, tot kort voor zynen dood toe, niet afliet van arbeiden, heeft nog een' tamelyken voorraad van allerlei deelen des lighaams nagelaaten (*r*). Hy is, op den twee en twintigsten February des jaars 1731, in den ouderdom van omtrent drie en negentig jaaren, hier ter Stede, overleeden. Zyne Ontleedkundige werken, rykelyk met konstplaaten voorzien, zyn lang, by de kenners, in agtinge geweest.

(*p*) Hoogstraten Woordenb. *Art.* Ruisch *of* Ruysch (*Henrik*)

(*q*) *Bladz.* 231.

Onder de geleerde Amsterdammers, verdient ook eene plaats

Lambert ten Kate Hermansz.

Lambert ten Kate Hermansz.

die der Nederduitsche taale, uit de aloude Gothische, Frankische en Saxische spraaken, een nieuw licht heeft bygezet, en ook in andere weetenschappen bedreeven was. Hy werdt, hier ter Stede, op den drie en twintigsten January des jaars 1674, gebooren (*s*). Zyne ouders waren *Herman ten Kate* en *Sara Blaupot*. Hy heeft zig, in zyne vroege jeugd, ernstelyk, toegelegd op de kennis der Newtoniaansche Philosophie, zo wel, als op de gegronde kennis zyner Moedertaale, gelyk, uit de Voorredenen van twee zyner uitgegevene schriften, af te neemen is (*t*). Ook heeft hy, over de eene en de andere deezer weetenschappen, eenige korte Verhandelingen,

(*r*) J. F. Schreiberi Hist. Vitæ & merit. F. Ruysch *dans la* Bibl. Raisonn. *Tom.* X. *p.* 175 *& suiv.* Commelin, *bl.* 657.

(*s*) *Zie* H. T. K. Jr. Zededichten, *bl.* 264.

(*t*) Voorr. *voor de* Aanleiding tot de kennis van de Nederd. Sprake, *bl.* *2, *en voor* den Schepper en zyn Bestier, *bl.* **3.

ZEVENTIENDE EN AGTTIENDE EEUWE. GELEERDEN.

gen, afzonderlyk, en, in Twee- of Drie-Maandelykſche Werkjes, het licht doen zien. Onder anderen, kwam, in 't jaar 1716, te voorſchyn een Uittrekſel van een Engelſch Werkje van D^r. *Cheyne*, welk, door ten Kate vertaald, en met aantekeningen verrykt was, onder den titel van *den Schepper en zyn beſtier te kennen in zyne Schepſelen.* Omtrent dien tyd, gaf hy ook een Werkje uit, *Gemeenſchap tuſſchen de Gotthiſche en Nederduitſche Spraken* genaamd, en, in 't jaar 1723, zyne *Aenleiding tot de Kenniſſe van het Verhevene deel der Nederduitſche Sprake*, in twee Deelen in *quarto*, een Werk, waarover hy verſcheiden' jaaren gearbeid hadt. Zyn voornaam oogmerk in dit werk is, de overeenkomſt tuſſchen ons Nederduitſch en eenige verouderde Taalen te toonen; de regte gronden van eene geregelde afleiding der betekeniſſe onzer woorden op te ſpooren, en te doen zien, dat de zogenaamde onregelmaatige Werkwoorden, die hy voor de egtſten en oudſten houdt, in der daad, naar beſtendige regels, geboogen en veranderd worden, en alleenlyk ongelyk vloeijen. Onze ten Kate was, wyders, ook een kenner en liefhebber van de Teken-, Schilder- en Zangkunſt: doch, met het klimmen zyner jaaren, leide hy zig meeſt toe op zedelyke en Godvrugtige beſpiegelingen. In 't jaar 1728, gaf hy eene Vertaaling van *Mornays Verhandeling van het leven en ſterven* uit: waaragter gevoegd was *Pletho van de vier Hoofddeugden*, die, door hem, uit het Griekſch, was overgezet. En wat laater, in 't zelfde jaar, *Drie Bedenkingen over de Ootmoedigheid, Talentbeſchouwing en Wandeling met God*, waarby een zedelyk werkje en eenige Gedigten gevoegd waren van zyns Broeders Zoon, *Herman ten Kate Junior*, dien hy tederlyk bemind, en tot nuttige oefeningen opgeleid hadt; doch die, in zyne vroege jeugd, kort te vooren, aan eene ſleepende ziekte, overleeden was. Het laatſte, doch niet het geagtſte zyner werken is een *Leven van Jezus Chriſtus, in een getrokken uit eene overeenſtemming der vier Evangeliſten*, welk boek, eerſt na zyn overlyden, in 't jaar 1732, in 't licht kwam. Ten Kate is nooit gehuwd geweeſt. Hy ſtierf, op den veertienden December des jaars 1731, en werdt, den twintigſten, in de Noorder-Kerke, ter aarde beſteld.

JACOBUS PHILIPPUS D'ORVILLE.

JACOBUS PHILIPPUS D'ORVILLE,

die, voor weinige jaaren, hier ter Stede, overleeden is, verdient, onder de geleerdſte Amſterdammers, geplaatſt te worden. Zyn Vader was *Joan d'Orville*, die hier van Hamburg met der woon gekomen was, en grooten en gelukkigen Koophandel dreef. Zyne Moeder heette *Catharina Neys*. Hy werdt, hier, op den agt en twintigſten July des jaars 1696, geboren, en, in zyne jeugd, tot den Koophandel geſchikt. Doch in de Latynſche en Griekſche taalen onderweezen zynde, toonde hy, in den ouderdom van zeventien jaaren, zulke uitſteekende blyken van bekwaamheid tot de Latynſche Poëzye, dat de Vader zig, ſchoorvoetende, beweegen liet, om den jongen d'Orville, in 't jaar 1715, te zenden naar 's Lands Hooge Schoole te Leiden, daar hy de Profeſſoren Gronovius, Burmannus, Noodt en anderen hoorde. Midlerwyl, deedt hy eene reis naar Londen; bezogt 'er de voornaamſte Boekzaalen, en voltrok, te Leiden te rug gekeerd, zyne ſtudien, waarna hy, in February des jaars 1721, tot Doctor in de beide Regten, bevorderd werdt. Hy zette zig neder in den Haage; doch geenszins met oogmerk, om zig aan de oefening der Regtsgeleerdheid over te geeven. Hy bleef 'er niet langer dan twee jaaren, toen hy eene reis deedt naar Brabant en Frankryk, en in 't jaar 1724, eene tweede naar Engeland, van waar hy, op 't einde des jaars 1725, in Holland te rug keerde. Hy woonde, ſedert, dan eens te Amſterdam, dan wederom te Utrecht, te Leiden, of in den Haage; doch 't leedt ſlegts tot in den voorzomer des jaars 1726, toen hy eene andere en veel grooter reis naar Italie ondernam, met oogmerk, voornaamlyk, om het Eiland Sicilie te bezien. Hy volbragt deeze reis gelukkiglyk, en keerde, binnen twee jaaren, door Duitſchland, te Amſterdam, te rug. In alle deeze reizen, hadt hy zyn werk gemaakt van het bezoeken der Geleerden; het doorzien der meeſte en voornaamſte Boekeryen; het doorbladeren en vergelyken van oude Handſchriften, en het onderzoeken van allerlei oudheden: uit al het welke, hy eenen grooten voorraad van geleerde aantekeningen verzamelde, van welken veelen zyner vrienden zig, by het uitgeeven van oude Griekſche en Latynſche Schryveren, nuttiglyk, bediend hebben. In den aanvang des jaars 1730, nam hy in overweeging, om zig te Utrecht neder te zetten. Doch Burgemeeſteren van Amſterdam beſlooten, juiſt op dien tyd, hem het Profeſſorſchap der Hiſtorien en Welſpreekendheid, in de Doorlugtige Schoole alhier, welk, na Francius dood, niet begeven geweeſt was, op te draagen. Hy aanvaardde deeze poſt, die hy, twaalf jaaren jaaren agtereen, bekleed, en in 't jaar 1742, vrywilliglyk, aan den zeer geleerden *Petrus Burmannus Secundus*, toen Profeſſor in de

ZEVENTIENDE EN AGTTIENDE EEUWE. GELEERDEN.

Zeventiende en agttiende eeuwe. Digters.

de zelfde weetenſchappen op de Frieſche Hooge Schoole, afgeſtaan heeft. Hy leidde, ſedert, een ſtil leeven, zig egter, zo veel hem zyne lighaamlyke gezondheid toeliet, vermaakende in Letteroefeningen: waarvan de weereld, nu en dan, de vrugten zag, in de *Miscellaneae Obſervationes*, die, van tyd tot tyd, in 't licht kwamen. Hy arbeidde ook aan zyne geleerde reis door Sicilie; doch werdt, door de dood, belet, dit werk in't licht te geeven. Na verſcheiden' hevige aanvallen van den ſteen, overleedt hy, tuſſchen den dertienden en veertienden September des jaars 1752 (*u*). De voorgemelde Profeſſor Burmannus, zyn opvolger, deedt, op den twee en twintigſten October, eene treffelyke Lykrede over den overleeden, van den gewoonlyken Predikſtoel in de Nieuwe Kerke, onder eenen ongewoonen toevloed van vreemdelingen en ingezetenen. Ook heeft hy, in 't jaar 1763, de *Sicula*, of *Oudheidkundige Reis door Sicilie* van zynen afgeſtorven vriend, aan de geleerde weereld medegedeeld. D'Orville hadt eenen Broeder gehad, *Pieter* genaamd, die tot Doctor in de Regten bevorderd was; doch zig op den Koophandel toegelegd heeft: met welken hy, nogtans, de Geleerdheid, en de Digtkunde in 't byzonder zo wel wiſt te paaren, dat de Profeſſor d'Orville, in 't jaar 1742, eenen fraaijen bondel Latynſche Poëzye van hem in 't licht gegeven heeft. Hy was een jaar jonger dan de Profeſſor, en is, op den derden January des jaars 1739, overleeden.

DIGTERS.

Amſterdam heeft, gelyk reeds gebleeken is, een aanzienlyk getal van geleerden voortgebragt en aangekweekt: doch het getal der Digteren, die, hier ter Stede, geboóren zyn, en gebloeid hebben, is niet kleiner. Ook wordt 'er de Digtkonſt, nog tegenwoordig, meer dan in eenige andere Stad onzes Vaderlands, geoefend. En de reden hiervan is, veelligt, niet verre te zoeken. Francius geeft 'er, in zynen *Lof van Amſterdam*, den Schouwburg de eer van. *Dikwils*, zegt hy, *heb ik my verwonderd, van waar het komen mogt, dat, daar de Digtkonſt, in alle de andere Hollandſche Steden, ſlaauwlyk geoefend, of t'eenemaal verwaarloosd wordt, deeze Stad, altoos, zulk eenen ryken overvloed van Digteren heeft uitgeleverd? Doch ik heb gevonden, dat zulks toe te ſchryven is aan het geduuriglyk bywoonen van den Schouwburg; 't welk onzen Amſterdammeren eene ſterke zugt voor de Tooneelpoëzye inboezemt. Hier hooren ze Digters, en hier wordenze Digters. Uit den Schouwburg, zyn, als uit een Trojaanſch paard, altoos veele en voortreffelyke Digters hervoortgekomen. Aan den Schouwburg zyn wy Coſter, Vos, Brandt, en veele anderen, met naame den Vorſt der Digteren, den grooten, den onſterflyken Vondel, verſchuldigd* (*v*). Men kan 'er byvoegen, dat, lang voor 't ſtigten van den Schouwburg, en zelfs al vroeg in de zeſtiende eeuwe, hier ter Stede, Kamers opgeregt zyn, waar men zig byzonderlyk toeleide, op de oefening der Digtkonſt, die, in ééne derzelven, op het einde der zeſtiende, en in 't begin der zeventiende eeuwe, merkelyk begon beſchaafd te worden, gelyk wy, elders (*w*), uitvoeriger hebben aangetekend. Daar men dan, reeds zo vroeg, Akademien der Poëzye hier ter Stede gehad heeft, is 't geen wonder, dat Amſterdam altoos rykelyk van Digters voorzien geweeſt is. Wy zouden veel te breed moeten uitweiden, zo wyze allen, hier ter plaatſe, wilden opnoemen. Wy zyn genoodzaakt, ons tot de bekendſten en voornaamſten te bepaalen. Van Koornhert, Spiegel, Viſſcher en anderen, die reeds in de zeſtiende eeuwe bloeiden, hebben wy, te vooren, gewaagd. Ook hebben wy van de Digters Hooft, Brandt, en nog eenigen, die, ook in andere weetenſchappen, hebben uitgemunt, onder de Geleerden der zeventiende eeuwe, gehandeld. Wy moeten hier dan alleen nog handelen van de bekendſte en voornaamſte Digters, die hunne tydgenooten geweeſt zyn, of, voor en na hen, in de zeventiende en agttiende eeuwe, hier ter Stede, gebloeid hebben.

Zeventiende en agttiende eeuwe. Digters.

En hier komt ons eerſt voor

Gerbrand Adriaansz. Bredero, Gerbrand Adriaansz. Bredero.

want dus ſchreef hy zynen naam, en niet *Brederode*, gelyk men hem, na zynen dood, genoemd heeft; een boertig Digter, die, hier ter Stede, op den zeſtienden Maart des jaars 1585, geboóren werdt, en, in den bloei zyns leevens, op den drie en twintigſten Auguſtus des jaars 1618, overleeden is. Men weet zeer weinige byzonderheden van zyn leeven. 't Is alleenlyk bekend, dat hy Vendrig van eene Burger-Compagnie alhier geweeſt is. Hy heeft eenige Treurſpelen gedigt, tuſſchen welker ernſtige Tooneelen, hy, naar den ſmaak zyns tyds, eenige boertigen invoegde. Doch hy muntte meeſt in Blyſpelen uit, in welken, hy de taal en zeden van 't Amſterdamſche gemeen, aartiglyk

(*u*) P. Burmanni Sec. Orat. funebr. *in* Jac. Phil. d'Orville.

(*v*) P. Francii Oration. *N.* XXIII. *p.* 306. *Edit.* 1705.

(*w*) III. *Deel*, V. *Boek*, *bl.* 393 *enz.*

Zeventiende en Agttiende eeuwe. Digters.

lyk, wist naar te bootsen. Men verhaalt zelfs, dat hy, om aan 't een en 't ander kennis te krygen, zig, dikwils, op de visch- en andere markten, vervoegde, en de taal en spreekwoorden van snappende en kyvende wyven, en keuzelende praaters beluisterde en onthieldt, om 'er zyne Blyspelen mede te stoffeeren; gelyk hy, in het *Moortje*, en in den *Spaanschen Brabander*, rykelyk, gedaan heeft. Hy werdt, in 't begin des jaars 1613, een Lid der Oude Amsterdamsche Kamer *in Liefde bloeijende*, waar zyne spelen, ten voordeele van 't Oude-Mannen-Huis, vertoond werden; en hy en Coster bragten veel toe, om andere Liefhebbers, ook luiden van verstand en aanzien, te lokken tot het opbouwen dier Kamer (*x*). Bredero verstondt de Fransche taal, uit welke, hy zyne *Lucelle* heeft overgezet: voor welk spel, iemant een Lofdicht maakte, waarin hy spreekt

Van Brero, *die maar Duytsch of niet veel anders kan.*

Nogtans, is zyn *Moortje* eene navolging van den *Eunuchus* van Terentius. Doch misschien heeft hy zig, daartoe, van eens anders overzetting, in 't Fransch of in 't Nederduitsch, bediend. Hy heeft ook een' bondel *Gezangen* van verschillende stoffe uitgegeven. Vondel, die, toen Bredero stierf, nog den regten smaak der Poëzye niet hadt, maakte dit Graffschrift voor onzen Blyspeldigter:

Hier herbercht 't lyf, wiens geest in schertsen munten uyt,
En met veel boertery steeds swanger ging van herssen,
Wien Charon *willigh voerd' om sunst in d'oude schuyt,*
Vermits de zieltjens droef noch lachten om zyn farcen.

't welk hy, naderhand, in deezer voege, verbeterde:

Hier rust Brero, *heen gereist*
Daar de boot geen veergelt eischt
Van den Geest, die met zyn kluchten
Holp aen 't lachen al die zuchten (*y*).

By Bredero, voegen wy zynen vriend,

Samuel Coster.

Samuel Coster,

van wiens geboorte- en sterfdag, ons niet voorstaat, ergens, iet aangetekend gevonden te hebben. Hy was egter een Amsterdammer, en hadt zig, in zyne vroege jeugd, geoefend in de Geneeskunde, in welke weetenschap, hy tot Doctor bevorderd was. Hy moet eenen hoogen ouderdom bereikt hebben, alzo Vondel, in zeker vers op zyne afbeelding, door *Sandrart* geschilderd, te kennen geeft, dat hy 't Gasthuis, hier ter Stede, vyftig jaaren lang, als Arts, bediend hadt. Hy schonk deeze afbeelding, sedert, aan het Gasthuis (*z*). Voorts, was hy, al omtrent den aanvang der zeventiende eeuwe, een voornaam Lid van de Kamer *in Liefde bloeijende* (*a*). Ook stigtte hy, in't jaar 1617, de *Nederduitsche Akademie*, op de Keizersgraft, ter plaatse daar, twintig jaaren laater, de tegenwoordige Schouwburg gebouwd werdt. Hier werden, onder zyn opzigt, Treur- en Blyspelen vertoond; redevoeringen uitgesproken, de muzyk en andere eerlyke konsten geoefend. Coster zelf was zulk een goed Digter, dat Vondel van hem zingen kon:

Zeventiende en Agttiende eeuwe. Digters.

—— *Als Pegaes hem voert ten hemel op zyn wieken,*
Dan hoort men hemelval, een tong gestipt in zout.
Den Hollantschen Parnas heeft hy aan 't Y gebouwt (*b*).

Hy heeft verscheiden' Treur- en Bly- of Klugtspelen gedigt, die, op zyne Akademie, gespeeld werden. Zyne klugt van *Teeuwes den Boer* was, reeds in 't jaar 1612, op de oude Kamer *In Liefde Bloeijende*, en naderhand op de Brabantsche Kamer *Uit Leevender Jonst* gespeeld, eer zy, op de Akademie of Schouwburg, ten tooneele gevoerd werdt (*c*). In zyne *Ifigenia*, waren verzen, waarin 't gezag der Overheid in 't Kerkelyke beweerd, en de heerschzugt van sommige Kerkelyken, in den persoon van den Griekschen Priester Eurypilus, met leevendige verwen, afgemaald werdt. Men hadt dit Treurspel, in 't jaar 1617, voor 't eerst, vertoond, en speelde het nog, in 't jaar 1630, toen de geschillen, tusschen de Wethouderschap en eenige Leden van den Kerkenraad, op 't hevigst, waren uitgebarsten. De Digter haalde zig, derhalve, den haat van sommige Kerkelyken op den hals. *Trigland* en *Otto Badius* voeren, dikwils, van den predikstoel, uit tegen zyne Akademie, waarop Vondel, in eenigen zyner Hekeldigten, met naame, in den *Otter in 't Bolwerk* en in *Haan Kalkoen*, het oog heeft. Doch de Regeering liet het speelen zynen gang gaan, en trok zig

(*x*) *Zie* S. Costers Opdragt *voor* Brederos Werken.
(*y*) Poëzy, II. *Deel*, *bl.* 80.
(*z*) Poëzy, I. *Deel*, *bl.* 585.
(*a*) Hoofts Gedichten, *door* J. v. d. Burgh *uitgegeven bl.* 425.
(*b*) Poëzy, I. *Deel*, *bl.* 585.
(*c*) *Zie* 't Voorbericht *van* Teeuwes den Boer.

Zeventiende en agttiende eeuwe. Digters.

zig de veroordeelingen der Kerkelyken niet aan. Doctor Coster behieldt, tot zynen dood toe, de agting van de aanzienlykſte burgers en van veele Leden der Regeeringe (*d*).

Doch deeze twee Lichten der Poëzye en anderen hunner Tydgenooten, onder welken, de Amſterdammer,

Jan Harmensz. Krul.

JAN HARMENSZ. KRUL,

Smid zyns handwerks, en Digter van de *Papieren Weereld* en eenige Treur- en Klugtſpelen, ook ten minſte verdient genoemd te worden; werden doof geſcheenen, door den helderen en kragtigen glans van den Febus der Nederduitſche Digteren, den grooten

Joost van den Vondel.

JOOST VAN DEN VONDEL,

die, eerſt, met hen hand aan hand ging, en zelfs van hun geleid werdt; doch hen, naderhand, voorby ſtreefde, en verre agter zig liet. Hy was wel, te Keulen, op den zeventienden November des jaars 1587, ter weereld gekomen; doch nog een kind zynde, met zyne Ouders, *Joost van den Vondel* of *van Vondelen* en *Sara Kranen*, die der Doopsgezinden belydenis toegedaan waren, getrokken naar Amſterdam, daar hy, tot aan zynen dood toe, gewoond heeft; *zo dat hy*, gelyk FRANCIUS ſprak (*e*), *zyne Geboorteſtad tot geen' meerderen luiſter en ſieraad verſtrekt heeft, dan ons Amſterdam, welk hy als zyne Geboorteſtad aanmerkte.* Hy verdient, derhalve, eene voornaame plaats onder de Amſterdamſche Digters. Naauwlyks was hy der kindsheid ontwaſſen, of hy toonde reeds zulk een' trek tot de Digtkonſt, dat HOOFT hem, in zekeren brief, uit Florence, in 't jaar 1600, geſchreeven, telde onder de Amſterdamſche konſtoefenaars,

Die toen *al* toonden, *watz' hier namaals*
zouden *zyn.*

In 't jaar 1612, gaf hy zyn eerſte Tooneelſpel, *Paſcha* genaamd, in 't licht, welk, op de Brabantſche Kamer, tot Zinſpreuk voerende, *Uit levender jonſt*, openlyk vertoond werdt. Hy leerde de Latynſche taal, toen hy al zes en twintig jaaren bereikt hadt, en gaf, in 't jaar 1625, *de Amſterdamſche Hekuba* uit, die, uit de *Troades* van *Seneka*, met hulp van den Droſſaard Hooft, in *proſe*, vertaald, en, door hem, in verzen gebragt was. Zyn *Palamedes* kwam, in 't zelfde jaar, te voorſchyn. Wy hebben, elders (*f*), aangetekend, wat hem, over dit Treurſpel, wedervoer. PELS ſchynt te zeggen (*g*), dat het, nog op de Oude Kamer, geſpeeld werdt, in deeze woorden:

Zeventiende en agttiende eeuwe. Digters.

't Is waar, dat ſtaat, nóch Kérk die aanſtoot heeft geleeden,
Die de eene, én de and're door der dichtren vinnigheeden
In Palamédes, *en Iphigenia lêê*
Op de oude kamer.

Doch BRANDT leert ons (*h*), dat het, hier ter Stede, niet voor 't jaar 1665, openlyk, vertoond werdt; toen de Oude Kamer lang verdweenen was. De geſchillen met de Amſterdamſche Kerkelyken, die, in 't jaar 1626, ontſtonden, gaven onzen Digter, vier of vyf jaaren agtereen, gelegenheid, tot het maaken van verſcheiden' Hekeldigten. Ondertuſſchen, deedt hy eene reis naar Deenemarke, om eenige ſchulden in te vorderen: waarin hy egter kwalyk ſlaagde. In 't jaar 1632, ondernam hy, den togt van Konſtantyn naar Rome, in een uitvoerig Heldendigt, te beſchryven. Hy arbeidde hieraan, eenige jaaren, met ongemeenen yver, en las 'er, nu en dan, een gedeelte van voor, aan zyne beſte vrienden (*i*). Doch de dood zyner huisvrouwe, *Maria de Wolf*, deedt zynen luſt, derwyze, verſlaauwen, dat hy, eindelyk, een' weerzin in 't werk kreeg, en 'er zo veel misſtals in vondt, dat hy 't verſcheurde. Zig, midlerwyl, ook eenigszins in de Griekſche taale geoefend hebbende, begaf hy zig wederom aan het digten en vertaalen van Treurſpelen. In 't jaar 1637, wydde hy den nieuwlings gebouwden Schouwburg in, met zynen treffelyken *Gysbrecht van Aemſtel.* Hy vertaalde, met hulp van den geleerden *Iſaak Voſſius*, en op aanraading van den grooten opbouwer der geleerdheid, en byzonderlyk der Digtkunde, den Advokaat *Joan Vechters* of *Victoryn*, zelv' ook een Digter, de *Elektra* van Sophokles uit het Griekſch (*k*), en digtte het Treurſpel van de *Maagden*, in welk laatſte, hy de eerſte openbaare blyken gaf van zyne zugt voor de Roomſche Kerke, tot welke hy, in 't jaar 1639, overging. Sedert, ſtondt hy deezer Kerke, met zyne penne, ten dienſt, en ſchreef zyne fraaiſte en kragtigſte Digtſtukken, onder welken, de *Altaargeheimeniſſen* uitmunten, tot verdediging haarer Leere. Hy bragt ook *Virgilius* in zuiver Nederduitſch onrym over, en digtte, van tyd tot tyd, verſcheiden' Treurſpelen, behalve een Landſpel, *Leeuwendaalers* genaamd, op de eeuwi-

(*d*) *Zie* HOOFTS Brieven, *N.* 210. *bl.* 169.
(*e*) Orat. XXIII. *p.* 307.
(*f*) *Zie* II. *Deel*, XIII. *Boek*, *bl.* 488.
(*g*) Gebruik en misbruik des Tooneels, *bl.* 16.
(*h*) VONDELS Leven, *bl.* 68.
(*i*) *Zie* HOOFTS Brieven, *N.* 436, *bl.* 337.
(*k*) *Zie de* Opdragten van *de* ELEKTRA *en den* JOSEPH *in* EGYPTEN.

ZEVENTIENDE EN AGTTIENDE EEUWE. DIGTERS.

wige Vrede met Spanje van 't jaar 1648. Een zyner Treurſpelen, *Lucifer* geheeten, werdt, door toedoen der Predikanten, geweerd van het Tooneel, 't welk zyne hekelpen, die dikwils tegens de Gereformeerde Kerkelyken geſcherpt geweeſt was, op nieuws, gaande maakte. Zyne *Maria Stuart*, waarin Elizabet, Koninginne van Engeland, met de haatelykſte verwen, afgemaald was, hadt hem, reeds te vooren, doen verwyzen in eene boete van een honderd en tagtig guldens, die de Boekverkooper, *Abraham de Wees*, voor hem, betaald hadt. In 't jaar 1657, gaf hy *Davids Harpzangen* uit, en ondernam, in 't zelfde jaar, eene tweede reis naar Deenemarke, om betaaling te vorderen van zyns Zoons ſchulden. 't Kwam nu, met zyne middelen van beſtaan, zo bekrompen om, dat hy, vermoedelyk, tot armoede vervallen zou zyn, zo hy, door voorſpraak van goede vrienden, en gunſt van Burgemeeſter *Cornelis van Vlooswyk*, in 't jaar 1658, niet met eene Boekhouders plaats, in de Bank van Leeninge, voorzien geworden was. Dit ampt, welk zes honderd en vyftig guldens 's jaars opbragt, werdt, nogtans, ſlegt van hem waargenomen, beſteedende hy den tyd, dien hy aan zyn boek behoorde doorgebragt te hebben, tot het maaken van verzen. Hy behieldt het, nogtans, volle tien jaaren, en werdt toen, met behoudenis van zyne wedde, ontſlaagen. Terwyl hy nog in de Bank zat, kwamen 'er wel agt of negen Treurſpelen van hem in 't licht; de meeſten van welken, of om dat zy Bybelſtof behelsden, of om andere redenen, ook, zo men wil, uit afgunſt van eenen der Hoofden van den Schouwburg, *Jan Vos*, indien ik my niet bedriege, nooit of zeldzaam, ten tooneele gevoerd zyn. Zyne Treurſpelen, die, t'eenigen tyde, op den Schouwburg, zyn vertoond, waren *Gysbrecht van Aemſtel*, *Palamedes*, *Elektra*, *Jozef in Dothan*, *Jozef in Egipte* en *Jozef in 't Hof*, welk laatſte, met hulp van den Secretaris *Daniel Mostart*, en van den Advokaat *Joan Victoryn* of *Vechters* (*l*), uit het Latyn van HUGO DE GROOT, was overgezet; de *Gebroeders*, de *Leeuwendaalers*, de *Maagden*, *Salmoneus*, *Faëton*, *Jephta*, *David in ballingſchap*, *David herſteld*, *Salomon*, *Samſon*, de *Bataviſche Gebroeders* en *Edipus*. De *Lucifer* is, ſlegts tweemaalen, vertoond. In de jaaren 1662 en 1663, waren 'er drie werken van heilige ſtoffe van hem in 't licht gekomen, *Beſpiegelingen van God en Godsdienſt*, *Johannes de Boetgezant* en *Heerlykheid der Kerke*. Te vooren, hadt hy *Virgilius* in verzen gebragt, en, in 't jaar 1671, gaf hy de *Herſcheppingen van Ovidius*, in Digt, uit. Doch in deeze twee werken, en vooral in het laatſte, beſpeurde men taſtbaare blyken van 's mans verzwakkenden digtgeeſt. Hy bereikte nu drie en tagtig jaaren. Ook kwam 'er, ſedert, niets uitvoerigs van hem te voorſchyn, en, na 't jaar 1674, liet hy de Poëzy geheellyk ruſten. Ook begaf hem de gang, en 't geheugen allengskens. In dien toeſtand, ontving hy veel verkwikking uit het bezoek van goede vrienden, die hy, met hertelyke handdrukking, en een *God loon't*, plagt te bedanken. Eindelyk, ſtierf hy van verzwakking, na dat hy, met weinige ziekte, ſlegts agt dagen, het bed hadt gehouden, op den vyfden February des jaars 1679. Op den agtſten, werdt hy, in de Nieuwe Kerke, ter aarde gebragt, door veertien Digters of Liefhebbers der Poëzye, aan ieder van welken een zilveren penning, voerende, aan de eene zyde, 's mans beeldtenis, en aan de andere, eene zingende Zwaan met dit byſchrift, D'OUDTSTE EN GROOTSTE POEET, vereerd werdt. Doch zyne zerk, niet ver van 't Choor, naar de Zuider- of Damdeur toe, gelegen, droeg geen gedenkteken, tot dat, omtrent drie jaaren na 's mans overlyden, de Heer *Jan Six*, Heer van Wimmenum en Vromade, toen Oud-Schepen en Raad deezer Stad, een graffchrift op de zerk deedt houwen; gelyk wy reeds, in de Beſchryving der Nieuwe Kerke (*m*), hebben aangetekend.

ZEVENTIENDE EN AGTTIENDE EEUWE. DIGTERS.

By zyn leeven, kwamen hem, naar zyn eigen oordeel, niemant nader, dan *Vollenhove* en *Antonides* (*n*). Na zyn' dood, heeft men zyn' geeſt en zwier van digten, mogelyk, in niemant volkomener zien herleeven, dan in *Hubert Corneliszoon Poot*.

JAN VOS.

JAN VOS.

dien wy, zo even, genoemd hebben, is ook een Amſterdammer, ſchoon ik den tyd zyner geboorte aldaar, nergens aangetekend vind. Alleenlyk, meldt hy zelf, in twee korte Graffchriften, dat zyn Vader ook *Jan Vos*, en zyn Moeder *Aaltje Opmeer* genaamd was (*o*). Hy moet, in 't jaar 1641, toen hy zynen eerſteling, *Aran en Titus*, een Treurſpel, welk groot en klein behaagde, in 't licht gaf, nog jong van jaaren geweeſt zyn; gelyk, uit de Lofdigten op het Spel, af te neemen is. Vreemd kwam het elk voor, dat *een Ambagtsman*, want Vos was een Glazenmaker, die geene taalen kende, *een ongeletterd gaſt*, gelyk BARLAEUS hem noemt, de

(*l*) *Zie de* Opdragt *van* JOSEPH *in 't* HOF.

(*m*) III. *Deel*, II. *Boek*, *bl.* 117.
(*n*) *Zie* BRANDT J. v. Vondels Leven.
(*o*) Gedichten, II. *Deel*, *bl.* 393.

Zeventiende en agttiende eeuwe. Digters.

de oude Griekſche Treurſpeldigters naar de kroon ſtak. De Digters van dien tyd hemelden zyn Spel zo hoog op, dat hy, zig niet meer gebonden rekenende aan eenige Tooneelwetten, eerlang, een tweede Treurſpel ſchreef, *Medea* genaamd; waarin hy niet alleen afweek van de regels, die Horatius op de Tooneelpoëzye hadt voorgeſteld; maar, in een Voorberigt voor welk, hy dien Digter ook, met deeze verzen, in den ſchild voer:

Gy zyt een Lierpoëet, en ſchryft het Treurſpel wetten.
Zoo tergt een hardersfluit de klank der krygstrompetten.
Uw les is overlaſt: de kunſt gedoogt geen pyn:
Het ſpel wil wel bepaalt, maar niet gedwongen zyn.

Kort na den *Aran en Titus*, gaf hy de Klugt van *Oene* uit, waarin de taal en zeden van 't laage Amſterdamſche gemeen geſchilderd werden, zonder dat 'er, op ſchikking of orde, agt gegeven was: behalve, dat het gantſche beloop van 't ſpel de ontugt veel te dartel maalde; waarom ook de Digter, naderhand, zyne Klugt veroordeeld heeft (*p*). Vos was, midlerwyl, door Burgemeeſteren, aangeſteld tot eenen der zes Hoofden van den Schouwburg: 't welk hem niet alleen gelegenheid gaf, om Treur- en Blyſpelen van het Tooneel te houden, die anderen gaarne vertoond zagen; maar ook te wege bragt, dat hy, voor anderen, gebruikt werdt, tot het uitvinden en ſchikken van de pragtige vertooningen, die, ter gelegenheid der Vrede des jaars 1648 en des jaars 1654, en by verſcheiden' andere gelegenheden, geſchieden. Doch Vondel klaagde, dikwils, dat Vos, uit nydigheid, toeleide, om zyne Treurſpelen te bederven, en onnut te maaken. Immers, ik twyfel niet, of hy was het Hoofd des Schouwburgs, welk, volgens Brandts verhaal, *om zeeker tooneelwerk, door eenige groote Dichters*, gelyk *van Baarle*, *Jacob van der Burgh*, en *Joan Vechterſen*, *uit heuſcheit, en om hem in de kunſt aan te moedigen, gepreezen, zich zelven op dien lof boven zyne waarde verhief, en, Hooft des Schouwburgs geworden, zynen roem zogt te vergrooten, door dien van anderen*, en van Vondel in 't byzonder, *te verkleinen*, te wege brengende, *dat men, in Vondels Treurſpeelen, de rollen verdeelde aan onbequaame Speelers, en die ook mismaakte, door oude verſleete en wanſchikkelyke kleederen* (*q*). Jan Vos bleef, midlerwyl, het handwerk van glazenmaaken oefenen, gelyk, onder anderen, blykt, uit zyn gedigt aan den Heere *Joan Six*, waarin hy beweert, dat hy, die, van tyd tot tyd, Keizers en Koningen aan- en afſtelde, egter van Staatzugt vry was; zyn *voorhuis*, waar *de buik* hem deedt *glaazenmaaken*, ten bewyze bybrengende (*r*). In een Smeekſchrift in verzen, aan de Heeren Theſaurieren, verzoekt hy, de glazen in de Lomberd te mogen maaken (*s*). Ook vind ik gemeld, dat hy Stads Glazenmaaker geweeſt is, en een gedeelte der glazen van 't nieuwe Stadhuis gemaakt heeft. Hy is, in 't begin van July des jaars 1667, overleeden. Vondel heeft een vierregelig Byſchrift op hem gemaakt, waaruit genoegzaam af te neemen is, wat hy van zyne konſt oordeelde. Dus luidt het:

Zeventiende en agttiende eeuwe. Digters.

Zoo ſpant Natuur door Vos *een regenboogh van dichten,*
Of bogen van triomfe, en leert tooneelen ſtichten.
Wat hoortge, als hy een wys op vrede en oorlog zet?
Een ſtem gewrongen door een boghtige trompet (*t*).

Reinier Anslo.

Reinier Anslo, door Vondel, een *Digter van eene cierlyke netheid* genaamd (*u*), is, hier ter Stede, in in 't jaar 1626, van Doopsgezinden ouders, geboren. Zyn Vader was *Reyer Claaszoon Anslo*, Zoon van *Claas Claaszoon Anslo*, ſtigter van Anslo's Hofje (*v*): zyne Moeder *Hester Willems Roodenburg*, die uit adelyken ſtamme geſprooten was. De jonge Anslo toonde, in den ouderdom van drie en twintig jaaren, veelligt op Vondels voorbeeld, eenige neiging tot den Roomſchen Godsdienſt, en ondernam, in 't jaar 1649, eene reis naar Italie, daar hy zig, omtrent twintig jaaren, en tot aan zynen dood toe, opgehouden heeft. De Digter *Joan Six van Chandelier* heeft hem, te Rome, gezien, en zelfs, ook elders in Italie, vriendſchap met hem onderhouden (*w*). Hier beleedt hy de Roomſche Leere openlyk, en ſchreef, niet lang na zyne aankomſt, eenige Latynſche verzen op het Jubeljaar, voor welken, Paus *Innocent de X.* hem, met eenen gouden gedenkpenning, vereerde. Koningin Chriſtina van Zweeden, die, ten deezen tyde, haar verblyf te Rome hieldt, beſchonk hem ook met eenen gouden keten, in erkentenis van welk

(*p*) *Zie* Pels Gebr. en misbr. des Toon. *bl.* 24.
(*q*) Vondels Leven, *bl.* 68.
(*r*) Gedichten, II. *Deel*, *bl.* 510.
(*s*) Gedicht. II. *Deel*, *bl.* 543.
(*t*) Vondels Poëzy, I. *Deel*, *bl.* 589.
(*u*) Vondels Leven, *bl.* 80.
(*v*) *Zie* III. *Deel*, IV. *Boek*, *bl.* 358.
(*w*) *Zie* Poëzy *van* J. Six van Chandelier, *bl.* 41, 332, 333, 343, 601.

ZEVENTIENDE EN AGTTIENDE EEUWE. DIGTERS.

welk geschenk, hy haar een Nederduitsch Lofdicht opdroeg, welk, in zyne *Mengeldigten*, te vinden is, en *Papier voor gout* heet. Zyne *Martelkroon van Steven* is het beroemdste zyner Gedigten. Het kwam, in 't jaar 1646, het twintigste zyns ouderdoms, te Amsterdam, in 't licht, en draagt nog verscheiden' kenmerken van afkeerigheid van de Roomsche Leere (*x*). In zyn Treurspel, de *Paryssche Bruiloft*, welk, in 't jaar 1649, uitgegeven werdt, doch vroeger gedigt was, bespeurt men ook nog geene neiging tot het Roomsche geloof; die zig klaarst, na zyn vertrek naar Italie, openbaarde. Hy is, op den tienden May des jaars 1669, te Perugie, eene oude Stad aan den Tyber, omtrent twaalf mylen van Rome, in een Landschap van den zelfden naam, welk tot den Kerkelyken Staat behoort, ongehuwd, overleeden (*y*).

De Amsterdammer Digter,

JAN ZOET.

JAN ZOET,

zou, in onze Lyst der Poëeten, veelligt, geene plaats gekreegen hebben, indien hy zig, hier ter Stede, niet, door het opregten van een Genootschap of *Bend* van Digteren, eenigen naam gemaakt hadt. Men kan, uit een der Gedigten van VERHOEK (*z*), afneemen, welke Digters zig al in deeze Bend hadden laaten aanschryven, en te gelyk, dat zy niet van de voornaamsten geweest zyn. 't Blykt, dat Zoet, aan dit Genootschap, van tyd tot tyd, eenige vraagen voorstelde, die, in digt, beantwoord werden (*a*). 't Genootschap, door Zoet opgeregt, voerde den naam van de *Kamer by de Wyngaardranken*, en tot Zinspreuk, *Liefde boven al*. Het bloeide nog, omtrent het jaar 1670 (*b*). Te Haarlem, was, omtrent dien tyd, diergelyke Kamer in stand, genaamd *de Witte Angieren*, onder 't woord *In Liefde getrouw*, waaraan Jan Zoet verscheiden' gedigten gezonden heeft (*c*). Hy was, op den zesden Maart, hier ter Stede, gebooren; doch het juiste jaar vind ik nergens gemeld. Zyne Huisvrouw, *Machteld Klaasse van Medenblik* (*d*), maakte hem het leeven zuur, door haaren gemelyken aart. Hy zelf was in den waan, dat hy niet sterven zou, maar deel hebben aan een Ryk des Zaligmaakers, welk hy op aarde te gemoet zag. Doch hy vondt zig bedroogen in zyne verwagting, en overleedt, op den elfden January des jaars 1674 (*e*). Zyne *Werken*, en daaronder, een misselyk Tooneelspel, *Hel en Hemel* genaamd, zyn, meermaalen, en laatstelyk, in 't jaar 1719, uitgegeven.

ZEVENTIENDE EN AGTTIENDE EEUWE. DIGTERS.

Onder de aanzienlyke Amsterdamsche Digters, moet vooral geteld worden de Heer

JOAN SIX. JOAN SIX,

hier ter Stede, in 't jaar 1618 gebooren, uit *Jan Six*, afkomstig uit een oud geslagt in 't Kamerykssche, waarvan zig de takken, wyd en zyd, verspreid hebben; en *Anna*, Dogter van *Pieter Wymer*. De jonge Six leide zig, al vroeg, toe op de Latynsche en Nederduitsche Digtkunde, waarin hy merkelyke vorderingen maakte. In 't jaar 1655, trouwde hy met *Margareta Tulp*, Dogter van den Burgemeester *Nicolaas Tulp* (*f*), die hem, in 't volgende jaar, tot Commissaris van de Huwelykssche Zaaken bevorderde. In 't jaar 1667, werdt hy, tot Schepen; in 't jaar 1679, tot Raad, en in 't jaar 1691, tot Burgemeester verkooren, toen hy reeds den ouderdom van omtrent drie en zeventig jaaren bereikt hadt. Hy heeft deeze waardigheid maar eens bekleed, en is, op den agttienden May des jaars 1700, overleeden (*g*). Zyn Treurspel, *Medea* genaamd, is het bekendste zyner Nederduitsche Digtwerken. Hy was ook voor een keurig kenner der Nederduitsche Poëzye vermaard (*h*): 't welk PELS bewoog, om den jongen Heeren GEELVINCK deeze vermaaning voor te houden:

Of hebt gy eertyds iets geschreeven, dat het oor
Van Schepen SIX, *en van uw Vader 't eerst eens hoor,*
En 't myne (*i*). — — — — —

De Heer Six onderhieldt ook eenige gemeenzaamheid met VONDEL; gelyk, uit de Poëzye van deezen, af te neemen is (*k*). Ook heeft Vondel dit byschrift op zyne afbeelding gemaakt, kort na dat hy Commissaris geworden was:

Zoo maelt men SIX, *in 't bloeienst van zyn jeught,*
Verlieft op kunst, en wetenschap en deught,
Die schooner blinkt dan iemants pen kan schryven,
De verf vergaet: de deught zal eeuwigh blyven.

Aan

(*x*) *Zie, onder anderen, de* Klagt van *Eurebia*, op 't einde.
(*y*) *Zie* BROUERIUS VAN NIDEK *in* HOOGSTRATENS Woordenb. *Art.* ANSLO (*Reinier*)
(*z*) Poëzy, *bl.* 192.
(*a*) VERHOEKS Poëzy, *bl.* 194, 197, 199, 203, 205, 209.
(*b*) VERHOEKS Poëzy, *bl.* 203.
(*c*) *Zie zyne* Werken, *bl.* 269, [271, 274, 277, 278, 281.
(*d*) *Zie zyne* Werken, *bl.* 225, 226.
(*e*) *Zie de* Grafschriften *agter zyne* Werken, *bl.* 387 *enz.*
(*f*) *Zie* VONDELS Poëzy, I. *Deel*, *bl.* 623.
(*g*) *Zie* K. LESCAILJES Mengelpoëzy, II. *Deel*, *bl.* 381.
(*h*) *Vide* P. FRANCII Poemata *p.* 344. & Posthuma *p.* 239.
(*i*) Horatius Dichtkunst, *bl.* 34.
(*k*) *Zie*, onder anderen, II. *Deel*, *bl.* 111, 221.

Zeventiende en agttiende eeuwe. Digters.

Aan den Burgemeester Six, was ook vermaagschapt, doch hoe na, is my niet gebleeken, de Digter

Joan Six van Chandelier, die, hier ter Stede (*l*), omtrent den jaare 1610, schynt ter weereld gekomen te zyn, schoon ik den netten tyd niet heb aangetekend gevonden. Zyn Vader heette *Jacob Six*: zyne Moeder . . . *Juliens* (*m*). Hy was de oudste van tien kinderen, zes zoonen en vier dogteren, eenigen van welken, jong gestorven zyn (*n*). Onze Six geneerde zig met koophandel in droogeryen (*o*); doch oefende, van vroeg af aan, de Nederduitsche Poëzy, waarin hy, door den tyd, eenige vordering maakte. Niet meer dan dertig jaaren oud, werdt hy, van eene hardnekkige mildzugt, aangetast; om welke te geneezen, hy zig, met vrugt, bediende van de wateren te Spa, welker nuttigheid hy, in verscheiden' Gedigten, ongemeen verheft (*p*). Naderhand, deedt hy eene reis, door Frankryk, Spanje en Italie, die, zo 't schynt, meer dan tien jaaren geduurd, en ook tot voortzetting van zynen Koophandel gestrekt heeft (*q*). Op zyne reis door Italie, schreef hy 's *Amsterdammers Winter*, het bekendste en geestigste van zyne digtstukjes (*r*). In zyne geboortestad te rug gekeerd, deedt hy, in 't jaar 1655, een reisje naar Londen (*s*), en gaf, in 't jaar 1657, zyne *Poëzy* in 't licht. Uit een zyner Gedigten, is af te neemen, dat hy nimmer getrouwd geweest is (*t*). Hy schynt de laatste jaaren zyns leevens, veel, in stilte, in de Diemermeer, gesleeten te hebben, daar zyne Grootmoeder, *Catharina Jeheu*, eene Lustplaats hadt (*u*), die hem, na haar overlyden, ten deel schynt gevallen te zyn. Hier voltooide hy eene nieuwe beryming der *Psalmen*, die hy, in 't jaar 1674, uitgaf. Ik weet niet, wanneer hy overleeden is.

Joan Six van Chandelier.

Ten zynen tyde, bloeide, hier ter Stede,

Jeremias de Decker, ook, gelyk *Anslo*, door Vondel, een *Digter van eene cierlyke netheid* genaamd (*v*). Hy was te Dordrecht gebooren (*w*), omtrent den jaare 1609 of 1610. Zyne ouders, *Abraham de Decker* en *Maria van Bremden*, waren, op den derden April des jaars 1607, getrouwd, zo dat hy niet veel vroeger kan ter weereld gekomen zyn, en merkelyk laater kan men zynen geboortetyd ook niet stellen, om dat hy zelf te kennen geeft, hoe hem, in 't jaar 1659, nog wel voorstondt, dat een zyner broederen, die den eersten November des jaars 1620 ter weereld kwam, *ver te zoeken* was (*x*). De Vader van onzen de Decker hadt Oostende, tegen den Aartshertog Albertus, als Vendrig, helpen verdedigen, in 't begin der zeventiende eeuwe; tradt, na 't overgaan der Stad, in de egt, en zette zig te Dordrecht neder; doch begaf zig, eerlang, naar Amsterdam, daar hy zig eerst met den Koophandel schynt geneerd te hebben; doch, daarin, naar 't schynt, ongelukkiglyk geslaagd zynde (*y*), zig, naderhand, aan 't makelen begaf, uit de winst van welk beroep, hy eene vrouw en verscheiden' kinderen (*z*) onderhieldt. Op dit beroep, heeft onze de Decker het oog, zynen Vader, na deszelfs verscheiden, dus doende spreeken:

'k En hoeve, op afgeleefde beenen,
Voortaan niet meer, door sneeu en slyk,
Langs Water, Dam en Nieuwendyk,
Om kleenen makelloon te loopen (*a*).

Zeventiende en agttiende eeuwe. Digters.

De Decker, nog een kind, te Amsterdam gekomen, schynt, ouder geworden, zynen Vader in 't makelen geholpen te hebben. Hy maakt ook, in verscheiden' Gedigten, gewag van zyns Vaders yver en bekwaamheid, om hem, in zyne vroege jeugd, in de taalen, in den Godsdienst, en in 's Lands geschiedenissen, te onderwyzen. Van 't laatste zingt hy, onder anderen, in deezer voege:

Helaes! 't bedryf der Helden
Zult gy voortaan niet meer
Ophalen, nogh ons melden,
Wat Meteren weleer
Heeft op papier gezet,
Wat Bor ons heeft gegeven,
Wat Froissard heeft beschreven,
Commin en Monstrelet (*b*).

Jeremias de Decker.

Onze Jeremias oefende zig zo wel, dat hy der Latynsche, Fransche, Italiaansche en Engelsche taalen meester werdt. In 't jaar 1661, gaf hy eene overzetting uit het Fransch van Matthieus *Historie van Aelius Sejanus* in 't licht, en, eenige jaaren laater, zyns Vaders vertaaling van *Florus* en *Eutropius*,

(*l*) *Zie* zyne Poëzy, *bl.* 28.
(*m*) Poëzy, *bl.* 174, 407.
(*n*) Poëzy, *bl.* 132, 174, 176, 177, 195, 571, 584.
(*o*) Poëzy, *bl.* 145, 289.
(*p*) Poëzy, *bl.* 29, 122, 129, 138.
(*q*) Poëzy, *bl.* 16, 28, 29, 36, 48, 361.
(*r*) Poëzy, *bl.* 387.
(*s*) Poëzy, *bl.* 557.
(*t*) Poëzy, *bl.* 265.
(*u*) Poëzy, *bl.* 338, 390.
(*v*) Vondels Leven, *bl.* 80.
(*w*) *Zie* Balen Dordrecht, *bl.* 223.
(*x*) Rym-oefeningen II. *Deel*, *bl.* 244, 268.
(*y*) Rym-oefen. II. *Deel*, *bl.* 302.
(*z*) *Zie* Rym-oefen. II. *Deel*, *bl.* 383.
(*a*) Rym-oefen. II. *Deel*, *bl.* 322.
(*b*) Rym-oefen. II. *Deel*, *bl.* 312.

ZEVENTIENDE en AGTTIENDE EEUWE. DIGTERS.

pius, uit eene overzetting in dezelfde ſpraake (*c*). Hy leide zig ook naarſtiglyk toe, op de verbetering der Nederduitſche taale, en ontwierp, ten dien einde, eene Spraakkonſt tot zyn eigen gebruik. Doch de Digtkonſt was zyne aangenaamſte oefening Hy bragt het Treurſpel *Baptiſtes of Dooper* over, uit BUCHANANS Latyn, en gaf het, in 't jaar 1652, in 't licht. Zyn uitvoerig Hekeldigt, *Lof der Geldzucht*, is eerſt na zynen dood uitgekomen. Voorts, zyn 'er, in den laatſten Druk zyner *Rymoefeningen*, die, in 't jaar 1726, door MATTHEUS BROUERIUS VAN NIDEK, bezorgd is, ook veelerlei andere ſoorten van Gedigten te leezen, en onder deezen, eene verzameling van *Puntdigten*; in welke ſoort van rym, de Decker de beſte Nederduitſche Digters evenaarde, of overtrof. Hy overleedt nog geene zeſtig jaaren oud, in December des jaars 1666 (*d*).

ANDRIES PELS.

ANDRIES PELS

is ook een inboorling deezer Stad geweeſt, hoewel my de nette tyd zyner geboorte, nergens, voorgekomen is. Zyne Ouders waren *Andries Pels* en *Catharina Vegelmans*. Hy hadt zig, in zyne jeugd, in de Regtsgeleerdheid geoefend, en was tot Advokaat bevorderd. Doch, naderhand, leide hy zig, voornaamlyk, toe op de Tooneelpoëzye, brengende, al in 't jaar 1668, het Treurſpel *Didoos doot*, in 't licht, welk, in drie bedryven, verdeeld was, tuſſchen welken, hy een Blyſpel van gelyke drie bedryven, en *Julfus* genaamd, deedt voegen. Wat laater, werdt hy een voornaam Lid van het Konſtgenootſchap, onder de zinſpreuk *Nil volentibus arduum*, dat is, *Niets is zwaar voor die willen*, welk den Schouwburg, eerlang, voorzag van een aanzienlyk getal van Treur- en Blyſpelen; en toen verwierp hy zyne twee eerſtelingen, als ſtrydig met de Tooneelwetten van Ariſtoteles en Horatius, die, in Frankryk, ſtiptſt gevolgd werden. Pels gaf, in 't jaar 1677, de *Digtkunſt van Horatius* uit, in gemeenzaame verzen, en geſchikt naar de zeden van zynen tyd: waarop, vier jaaren laater, zyn *Gebruik en misbruik des Tooneels* volgde. Doch hy en zyne Konſtbroeders hadden, gelyk toch gemeenlyk gebeurt, het geluk niet van elk, noch met hunne Spelen, noch met hunne Tooneelwetten, noch ook met hunne taal en ſpellinge te voldoen. Blyken hiervan vindt men, in de Gedigten van ANTONIDES, die, te vooren, een Lid van het Konſtgenootſchap geweeſt zynde, zig, ter oorzaake van eenig misnoegen, door afgunſt, zo men meende, verwekt, van het zelve afgeſcheiden hadt. Byzonderlyk, heeft hy 't op Pels gelaaden, dien hy als een gemeen Poëet, en te gelyk, als een' bedillaar van beter Digteren, vinnig ſteekt, in zynen *Satyr Marſyas* (*e*). In zyne *Uitvaart van* VONDEL, keurt hy de ſchryfwyze van Pels en het Konſtgenootſchap, die, om ſommige klanken uit te beelden, ſchuine ſtreepjes boven de klinkletters plaatſten, af, zeggende:

ZEVENTIENDE en AGTTIENDE EEUWE. DIGTERS.

Hy heeft zyn letters met geen ſpietſen te verweeren.
Zy zyn gehart, niets kan zyn regimenten deeren (*f*).

In een Gedigt voor de vuiſt, op zyn eigen huwelyk gemaakt, en, door den Digter *Pluymer*, uit zynen mond, opgeſchreeven, hekelt hy Pels ook, onder den naam van Marſyas, zinſpeelende, onder anderen, op zynen naam, in deeze woorden:

En ſchoon hy noch Apol dorſt laſtren zonder vrees,
Ruk hem de ruige pels *niet verder van het vleeſch* (*g*).

Doch *het ligtgeraakt Digtren-Gild* is wel meer gewoon geweeſt, kleine of gewaande beledigingen, met woeker, betaald te zetten. Pels en zyne vrienden hebben, gewiſſelyk, den Schouwburg en den Digteren dienſt gedaan, met hun ſchryven. Van Pels is ook een bondel Gezangen in druk. Hy is, den derden July des jaars 1681, overleeden (*h*).

WILLEM GODSCHALK VAN FOCQUENBROCH WILLEM GODSCHALK VAN FOCQUENBROCH.

was een Amſterdammer van geboorte (*i*), die zig meeſt op 't boertig digten heeft toegelegd, en, meer om zyne geeſtigheid, dan om zyne konſt, vermaard geworden is. Hy hadt zig in de Geneeskunde geoefend, en was tot Doctor bevorderd: doch te ſterk verſlingerd op gezelſchappen, maakte hy, met zyne practyk, weinig opgang, en ondernam, omtrent den jaare 1666, eene reis naar Guinea. In 't Kaſteel del Mina (*k*), ſchreef hy het Blyſpel *de Min in't Lazarushuis*, en eenige andere Gedigten. Zyne Werken zyn, in éénen bondel, tot tweemaalen toe, in 't licht gegeven. Ik weet niet, wanneer, noch waar hy overleeden is.

PIE-

(*c*) Rym-oefen. II. *Deel*, *bl.* 282.
(*d*) BALEN Dordr. *bl.* 223. *Zie ook zyn* Leven *voor de laatſte uitgave zyner* Rym-oefeningen.
(*e*) Mengeld. *bl.* 269.
(*f*) Mengeld. *bl.* 177.
(*g*) *Zie* HOOGSTRATEN Leven van Antonides *voor de* Gedigten.
(*h*) *Zie* T. ARENTS Mengelpoëzy, *bl.* 243.
(*i*) *Zie zyne* Werken, II. *Deel*, *bl.* 167.
(*k*) *Zie zyne* Gedichten, II. *Deel*, *bl.* 425.

Zeventiende en agttiende eeuwe. Digters.

Pieter Verhoek

Pieter Verhoek.

is, te Bodegraave, den vierden September des jaars 1633, ter weereld gekomen; doch heeft het grootſte gedeelte zyns leevens, te Amſterdam, doorgebragt, daar hy 't marmerſchilderen geoefend heeft, na dat hy eerſt het glasſchilderen, by *Jacob van der Ulft*, te Gorinchem, geleerd hadt. Hy was, daarbenevens, een tamelyk goed en zoetvloeijend Digter, en voor eenen tyd, ook Lid van het Konſtgenootſchap, *Nil volentibus arduum*. Mattheus Brouerius van Nidek heeft de uitgaave zyner Poëzye bezorgd. Zyn Treurſpel *Karel de Stoute* is het bekendſte zyner Digtwerken. Hy is, hier ter Stede, op den negen en twintigſten September des jaars 1702, overleeden (*l*).

Joan Pluymer.

Joan Pluymer,

van wien een bondel Poëzy het licht ziet, was, zo ik my niet bedriege, een Amſterdammer van geboorte. In 't jaar 1681, werdt hy een der Pagteren van den Schouwburg, over welker beſtier, door ſommigen, geweldiglyk geklaagd werdt. Ook duurde het niet lang (*m*). Pluymer was een boezemvriend van Antonides, en, zo wel als deeze, misnoegd op het Konſtgenootſchap *Nil volentibus arduum* (*n*). Ik vind den tyd van zyn overlyden niet aangetekend. Hy heeft verſcheiden' Tooneelſpelen gedigt, die, nog tegenwoordig, op den Schouwburg, vertoond worden. De bekendſten zyn de *Gekroonde na haar dood*, de *Vrek*, 't *School voor de Jaloerſchen*, en *Krispyn Starrekyker*.

Thomas Arents.

Thomas Arents,

ook een redelyk goed Tooneeldigter, en Lid van 't Konſtgenootſchap *Nil volentibus arduum*, kwam, hier ter Stede, ter weereld, op den zesden Juny des jaars 1652. Hy geneerde zig met makelen, en genoot de gunſt van eenige voornaame luiden hier ter Stede, onder anderen, van den Burgemeeſter *Joannes Hudde*; op wiens laſt, hy, by zekere gelegenheid, de haatelykheid der dronkenſchap, in digt, uitbeeldde. Zyne *Mengelpoëzy* is, in 't jaar 1724, door Mattheus Brouerius van Nidek, uitgegeven. Hy heeft verſcheiden' Treurſpelen, en een of twee Blyſpelen gedigt. Hy is, in 't jaar 1700, overleeden (*o*).

Wy ſpraken, tot hier toe, meeſt van Nederduitſche Digters, die, te Amſterdam, gebooren zyn, of gebloeid hebben. Doch nu brengt ons de orde des tyds tot den beroemden Latynſchen Digter,

Zeventiende en agttiende eeuwe. Digters. Joan van Broekhuizen.

Joan van Broekhuizen,

of *Janus Broukhuſius*, die, hier ter Stede, op den twintigſten November des jaars 1649, ter weereld kwam. Zyn Vader was *Gerard van Broekhuizen*, Hoedenwinkelier, en daarna, Klerk ter Secretarye van de Admiraliteit te Amſterdam: zyne Moeder *Eva Vos*, die aan de aanzienlyke huizen van Witſen en Hudde vermaagſchapt was. Hy werdt, in de geleerde taalen, onderweezen, onder 't opzigt van *Adrianus Junius*, toen Rector der Latynſche Schoolen alhier; en toonde, in dien tyd reeds, ſterke zugt en bekwaamheid tot de Latynſche Poëzye. Men verhaalt, dat hy vyftig of meer Latynſche verzen, na dat hyze eens gehoord of gelezen hadt, van buiten opzeggen; doch, daarentegen, de regels der *Logica* of Redeneerkunde, nimmer, in 't geheugen drukken kon. Van de Latynſche Schoolen gekomen, werdt hy, door zynen Oom, die 't opzigt over hem hadt, alzo hem zyn Vader vroeg ontvallen was, beſteld in een' Apothekers winkel, daar hy eenige jaaren ſleet; zig nogtans vlytiger oefenende in de oude Latynſche Digters, dan in het naarſpooren van de kragten der kruiden en geneesmiddelen. Een ſterke weêrzin in 't beroep, waartoe hy opgeleid werdt, dreef hem, eindelyk, tot den Krygsdienſt, waarin hy ſpoedig tot Vendrig bevorderd werdt. Doch de Latynſche Digters, en *Propertius* in 't byzonder, verzelden hem, overal, waar hy zig bevondt. Ondertuſſchen, deedt hy ook eenen togt te water onder den grooten de Ruiter. In 't begin des jaars 1673, werdt hy, hier ter Stede, tot Luitenant over een vendel der Stads bezettinge bevorderd (*p*). Te lande, diende hy, midlerwyl, en ſedert, in de Nederlanden en in Duitſchland, en woonde verſcheiden' veldſlagen en belegeringen by. De Nieuwmeegſche Vrede des jaars 1678 gaf hem gelegenheid, om zig, eenigen tyd, te Utrecht neder te zetten, daar hy zig, geheellyk, aan de boekoefeningen overgaf. Van daar, kwam hy te Amſterdam, alwaar hy vlytiglyk arbeidde aan eene verbeterde uitgaave van *Propertius*. En terwyl hy hier woonde, werdt hy Lid van een Konſtgenootſchap, welk, eens ter weeke, byeen kwam, en waarvan ook de Heeren *Joan Hulſt*, *Joan Huydecoper*, de Wagtmeeſter *Dirk Heinck*, Digter van het *Veranderlyk geval* en *Don Louis de Vargas*, twee bekende Tooneelſpelen, de Secretaris *Dirk Geelvinck*, de Profeſſor *Francius*, en ande-

(*l*) Houbrak. Schouwb. III. *Deel*, *bl.* 188.
(*m*) *Zie* III. *Deel*, V. *Boek*, *bl.* 390.
(*n*) Antonides Gedigten, *bl.* 268. *en* Leven.
(*o*) *Zie* 't Berigt *voor zyne* Mengelpoëzy.
(*p*) Groot-Memor. *N.* VI. *f.* 126.

ZEVENTIENDE EN AGTTIENDE EEUWE. DIGTERS.

dere luiden van aanzien en geleerdheid Leden waren. Eerlang, werdt hem, door beleid van Burgemeester Hudde, die van zyne maagschap was, eene Kapiteins-plaats over een der vendelen van de Stads bezettinge opgedraagen. Doch na de Ryswykſche Vrede des jaars 1697, werdt zyn vendel afgedankt. Men liet hem egter eene jaarwedde, tot zyn onderhoud. Sedert, hieldt hy zyn verblyf, doorgaands, in een' gehuurden tuin onder Amsterveen, daar de geleerden van alle oorden des Lands hem kwamen zien. De laatste jaaren zyns leevens sleet hy, met oefenen van zynen Digtader in stigtelyke Poëzye, en vondt het meeste genoegen, in de aanspraak van geleerde en godvrugtige mannen. In deezen toestand, is hy, na omtrent drie jaaren geworsteld te hebben met lighaamelyke zwakheden (*q*), den vyftienden December des jaars 1707, overleeden, en den twintigsten, volgens zyne uitdrukkelyke begeerte (*r*), in de Kerke te Amsterveen, begraaven. *Propertius* en *Tibullus* zyn, door hem, fraai en naauwkeurig, in 't licht gegeven: ook de Gedigten van *Sannazarius* en eenige andere werken. Van zyne eigene LatynſchePoëzye heeft DAVID VAN HOOGSTRATEN, in 't jaar 1711, eene fraaije uitgaave bezorgd. Ook heeft dezelfde Hoogstraten, in 't volgende jaar, een bondel Nederduitsche verzen van hem in 't licht gegeven, en met 's mans leeven verrykt. Men vindt, in deeze verzen, eene blykbaare navolging van Hoofts Digtstyl.

Terwyl wy dit schryven, in den Herfst des jaars 1767, wordt 'er, in de Kerke van Amsterveen, op kosten van den Heere en Mr. ABRAHAM CALKOEN, voormaals, Secretaris deezer Stad, en thans Baljuw en Dykgraaf van Amstelland, ter gedagteniſſe van den beroemden Digter Broekhuizen, een net grafteken opgeregt, bestaande in eene aloude Lykbus van blaauwen arduinsteen, rustende op een diergelyk voetstuk, voor welk, dit vers van den Hoogleeraar BURMAN, op een wit marmeren tafereel, uitgehouwen is:

D. M.

JANI BROVKHVSII,

DEFVNCTI ANNO CIↃIↃCCVII.

Sparge ſacro lauros myrtumque hederasque ſepulcro,
Pieridas quisquis, Pallada quisquis amas.
Callimachum numeris referens BROVKHVSIVS *Vmbrum*
Hic Amſtelvenia conditus aede jacet.
Ut, post Gradivi partas in pulvere palmas,
Otia qua coluit docta, quiescat humo.
Laude ſua pietas, cineri nunc praeſtita, gratae
Nobile in exemplum Poſteritatis eat;
Quae male neglectis et honore carentibus umbris
Luſtra ſuum reddit post duodena decus:
Sint licet ingenii monumenta perennia tanti,
Busta ſed e Pario marmore caeſa ruant.

PETRUS BURMANNUS SECUNDUS.

ZEVENTIENDE EN AGTTIENDE EEUWE. DIGTERS.

't welk, in zin, omtrent hierop uitkomt:

Ter Gedagteniſſe van

JOAN VAN BROEKHUIZEN,

overleeden, in 't jaar 1707.

„ Gy allen, die de digtkonst en wapen-
„ oefening bemint, strooit lauweren, myr-
„ then en veil op dit gewyde graf. BROEK-
„ HUIZEN, wiens gedigten die van Pro-
„ pertius evenaaren, legt hier, in de Amstel-
„ veensche Kerke, begraaven; op dat hy rus-
„ te in dien zelfden oord, waar hy, ontslaa-
„ gen van zyne krygsampten, die hy met
„ roem bekleed hadt, zig, in stilte, met ge-
„ leerde oefeningen, bezig gehouden heeft.
„ De erkentenis, die nu, aan zyne asch, waar-
„ voor men zo schandelyk verzuimd hadt,
„ eenig gedenkteken op te regten, na zestig
„ jaaren verloops, de verschuldigde eer be-
„ wyst, hebbe haaren verdienden lof, en
„ verstrekke ten treffelyken voorbeelde voor
„ de dankbaare nakomelingschap. Doch
„ schoon dit Grafteken, gelyk alle anderen,
„ zelfs zulken, die uit het kostbaarst marmer
„ gehouwen zyn, eindelyk vergaan mogt;
„ zullen, nogtans, de werken van zo groot
„ een' geest alleen zynen naam onsterfelyk
„ maaken."

By Broekhuizen, voegen wy

LUCAS ROTGANS, LUCAS ROTGANS.

die, schoon niet zo bedreeven in de Latynsche Poëzye, egter, even als hy, den kryg gevolgd, en 't vendel gedraagen heeft, en onder de voornaamste Nederduitsche Digters verdient geplaatst te worden. Hy werdt, in October des jaars 1645, te Amsterdam, gebooren. Zyne ouders, *Jacob Rotgans* en *Magdalena Timmerman*, in zyne vroege jeugd, verlooren hebbende, werdt hy, door zyne Grootmoeder, opgevoed, en begaf zig tot de oefening der letteren, byzonderlyk tot het leezen der oude Latynsche Digteren. Doch

(*q*) P. BURMANNI Orat. in Obitum Broukhusii. D. v. HOOGSTRATEN Broekhuizens Leven.

(*r*) *Zie* J. B. WELLEKENS Zedel. en Ernst. Gedichten, *bl.* 163.

Zeventiende en agttiende eeuwe. Digters.

Doch de oorlog des jaars 1672 deedt hem besluiten, om zyn Vaderland te dienen, met de wapenen. Hy werdt met een vendel begifcigd. Maar geene bevordering voorzienende, verliet hy den dienst, in 't jaar 1674, en begaf zig, met der woon, op eene Hofstede van zyne Grootmoeder, aan de Vegt, tusschen Maarsen en Breukelen, die, door de Franschen, verwoest; doch, naderhand, schooner herbouwd, en *Kromwyk* genaamd was. Na 't sluiten der Nieuwmeegsche Vrede, deedt hy een reisje naar Parys, en tradt, op Kromwyk te rug gekeerd, in de egt met *Anna Adriana de Salengre*, Zuster zyns Schoonbroeders, die hem, in 't jaar 1689, door de dood ontrukt werdt, na dat zy hem twee Dogters gebaard hadt. De oefening der Digtkonst trooste Rotgans over zyn verlies. Hy schreef zynen *Willem den derden*, een treffelyk Heldendigt: ook twee Tooneelstukken, *Eneas en Turnus* en *Scilla*, die nog den Amsterdamschen Schouwburg eere aandoen. Voorts, is 'er eene verzameling van *Zedelessen uit de oude Verdigtselen* gevloeid uit zyne penne. Aan de meesten zyner overige Gedigten, voortbrengsels van vroegere jaaren, heeft hy zelf de laatste hand niet willen leggen. Onder deezen, is ook zyne boertige *Boeren-kermis*, om welke, in haaren aart, af te beelden, zyn verblyf op Kromwyk hem, van naby, gelegenheid verschafte. Hy is, op deeze Hofstede, den derden November des jaars 1710, aan de kinderpokjes, overleeden, en te Breukelen, in de Kapelle zyner voorouderen, begraaven (*s*).

Laurens Bake.

Laurens Bake

is, zo ik my niet bedriege, ook een Amsterdammer van geboorte, daar hy, ten minsten, een groot gedeelte zyns leevens gesleeten, en tot in 't begin deezer eeuwe, gebloeid heeft. Hy was een der beroemdste Digteren zyns tyds. Het uitmuntendste zyner Werken zyn de *Bybelsche Gezangen*, die, in 't jaar 1682, voor 't eerst, in 't licht kwamen, en aan den Burgemeester *Coenraad van Beuningen* opgedraagen werden. Voorts, was hy een Lid van 't Konstgenootschap, welk tot Zinspreuk voerde, *In magnis voluisse sat est*, dat is, *In groote zaaken, is 't genoeg, gewild te hebben*, en waarvan verscheiden' Tooneelspelen den Schouwburg versieren. In de Voorrede zyner *Mengelpoëzye*, in 't jaar 1737, door *L. van den Broek*, uitgegeven, leest men, dat onze Digter, uit het oud Amsterdamsch geslagt der *Baaken*, onder welken, voor hem, ook *Laurensen* geweest waren (*t*), voortgesprooten, en aan de aanzienlykste huizen hier ter Stede vermaagschapt was: 't welk my, ook van elders, gebleeken is; zynde zyn ouders geweest *Justus Baak* of *Bake* en *Magdalena van Erp* (*u*), eene Zuster der eerste vrouwe van den Ridder *Pieter Korneliszoon Hooft*. Hy hadt zig, in zyne jeugd, in de Regten geoefend, en was tot Meester bevorderd. Ook was hy *Heer van Wulverhorst*, eene Heerlykheid in 't Land van Montfoort, in 't Stigt van Utrecht, welke Heerlykheid zyn Vader reeds bezeten hadt (*v*). Uit een zyner Gedigten op de Diemermeer (*w*), blykt, dat hy, nog in 't begin deezer eeuwe, geleefd heeft, en van elders (*x*), dat hy, in 't jaar 1715, reeds overleeden was. Doch de nette tyd van zyn overlyden heb ik nergens gemeld gevonden.

Zeventiende en agttiende eeuwe. Digters.

De orde des tyds noopt ons, om hier plaats te geeven aan de beroemde Digteresse,

Katharyne Lescailje,

Katharyne Lescailje.

die, hier ter Stede, omtrent den jaare 1649, gebooren werdt. Haare ouders waren *Jacob Lescailje* en *Alida Verwou* (*y*). Haar Vader, van Geneve herwaards gekomen, was zelf een zinlyk Digter, en, van wege den Keizer Leopold, tot gelauwerd Poëet verklaard, en met een wapen vereerd. Hy geneerde zig hier met den Boekhandel. Katharyne, de middelste zyner drie Dogteren, toonde, in haare vroege jeugd, reeds zo sterken trek tot de Nederduitsche Poëzye, dat Vondel voorspelde, dat zy, t'eenigen tyde, eene uitmuntende Digteres stondt te worden: en zyne voorspelling is volkomenlyk bewaarheid. Men heeft zeven treffelyke Treurspelen van haar, allen gevolgd naar 't Fransch, welk zy in den grond verstondt. Twee of drie derzelven worden nog, van tyd tot tyd, ten tooneele gevoerd. Na de dood haars Vaders, die, in 't jaar 1677, voorviel, hieldt zy den Boekhandel aan, dien zy zeer wel verstondt. Haare oudste Zuster, *Barbara*, is met *Matthias de Wreed* gehuwd geweest. Eene Dogter uit dit huwelyk, *Susanna Lescailje de Wreed* genaamd, is, naderhand, met den Boekverkooper *Dirk Rank* getrouwd. Doch Katharyne en haare jongste Zuster, *Aletta*, zyn altoos ongehuwd gebleeven. Katharyne is, op den agtsten Juny des jaars 1711,

(*t*) *Zie* Vondels Poëzy, I. *Deel*, *bl.* 333, 334.
(*u*) Stads Missiven, *N.* XIII. *f.* 131. *N.* XXV. *f.* 32.
(*v*) *Zie* Hoofts Leven, *bl.* 12.
(*w*) Mengelpoëzy, *bl.* 137.
(*x*) J. de Regts Mengeldigten, *bl.* 45. *vergeleeken met het* Voorberigt.
(*y*) *Zie haare* Poëzy, I. *Deel*, *bl.* 218, 220.

(*s*) *Zie* F. Halma's Voorreden *voor zyne* Werken.

ZEVENTIENDE EN AGTTIENDE EEUWE. DIGTERS.

1711, overleeden (z). Haare Gedigten en Tooneelſpelen zyn, in 't jaar 1731, in drie deelen in *quarto*, by de *Erfgenaamen van Jacob Lescailje en Dirk Rank*, gedrukt en in 't licht gegeven. Ten haaren tyde, bloeide, hier ter Stede, de ſchrandere Digteres GEZINE BRIT (a), éene haarer vriendinnen; doch te Blokzyl, in Overyſſel, geboóren. Van deeze heeft men keurlyke Byſchriften op de *Zinnebeelden van* HOUBRAKEN; en eenige andere deftige Gedigten, by verſcheiden' gelegenheden, gemaakt.

JAN DE REGT.

JAN DE REGT

is, zo ik meen, ook te Amſterdam geboóren, daar hy, in November des jaars 1715, overleeden is. Hy was een redelyk goed Digter. Een kleine bondel zyner verzen, waaronder, de bekendſten zyn de *Slegte tyd* en het Klugtſpel *de Nagtwagts*, is, tot tweemaalen toe, in 't licht gegeven.

CLAAS BRUIN.

CLAAS BRUIN,

veeltyds, de *Zededigter* gebynaamd, werdt, hier ter Stede, op den twintigſten February des jaars 1671, geboóren. Zyne ouders behoorden tot de kleine Gemeente der oude Frieſche Doopsgezinden, ook *Jan Jacobsz. Volk* genaamd, die haare Vergaderingen hieldt in de Blomſtraat, en, in laater' tyd, met de Gemeente, die by 't Lam en den Tooren vergadert, vereenigd is (b). *Cornelis Claesz. Bruin*, Vader van onzen Digter, was Leeraar in deeze Gemeente: en men heeft nog een' bondel van vyf en veertig Predikatien van deezen man, die, in 't jaar 1692, te Leeuwaarden, by *Hendrik Rintjes*, gedrukt zyn. My is berigt, dat onze Digter zelf, eenige weinige reizen, den Predikſtoel beklommen heeft, in zyns Vaders Gemeente: 't zy dat men hem ook tot Leeraar verzogt hadt, 't zy dat hy zyne bekwaamheid tot het Predikampt, van welks gewigt hy diep doordrongen was (c), eens heeft willen beproeven. Doch hy is nimmer Leeraar geweeſt, en heeft zig, tot zynen dood toe, geneerd met Boekhouden. Toen, in 't jaar 1723, na 't overlyden van *Jasper Douwes*, oudſten Leeraar in de Gemeente der oude Friezen, voor wien onze Digter een kort Graffchrift maakte (d), de weinige overgebleeven Leden, naauwlyks twintig ſterk, in 't jaar 1725, tot de Gemeente by 't Lam en den Tooren overgingen, voegde onze Digter zig, meen ik, ook by deeze Gemeente, by welke hy zig, ſedert, gehouden heeft. Hy toonde, al vroeg, ſmaak te hebben in Zedelyke Poëzye. Een zyner eerſte Gedigten hadt tot onderwerp de Aardbeeving, hier te Lande, op den agttienden September des jaars 1692, voorgevallen, en kwam, in October daaraan, in 't licht (e). Eenige jaaren laater, gaf hy een ſtukje uit, *Aandagtige Beſpiegelingen* genaamd, en, ſedert, in het *eerſte Deel* zyner *Zededigten*, herdrukt. Hierop volgde een Treurſpel, *de Grondlegging der Roomſche Vryheid* geheeten: welk, nevens zes anderen, die 'er ſedert zyn bygekomen, jaarlyks, op den Amſterdamſchen Schouwburg, vertoond wordt. In de jaaren 1713 en 1714, deedt hy, in 't gezelſchap van *Andries Schoemaker* en anderen zyner goede vrienden, twee ſpeelreisjes, naar Kleefsland en door Zuidholland, die hy, ſedert, in digtmaat, beſchreef en uitgaf, onder den naam van *Kleefſche en Zuidhollandſche Arkadia*, welk werkje LUDOLPH SMIDS, met eenige oudheidkundige Aantekeningen, verrykt heeft. Een derde Noordhollandſch reisje, niet lang hierna ondernomen, is, na eenige jaaren verloops, met den titel van *Noordhollandſche Arkadia*, en met Aantekeningen van GERRIT SCHOEMAKER, Zoon van Andries, in 't licht gekomen. Onder BRUINS *overgebleeven Poëzy*, is ook nog eene *Speelreis langs de Vechtſtroom*. En hy heeft de *Luſtplaats Zoelen*, aan de Haarlemmer Trekvaart, in Digtmaat beſchreeven: waarop de eigenaar, CHRISTOFFEL BEUDEKER, Zedelyke en Hiſtorieſche Aantekeningen gemaakt heeft. Wyders, vervatten de elf Boekdeelen zyner Gedigten, die, by zyn leeven, en na zyn' dood uitgekomen zyn, behalven een goed getal van Bybelſche Tooneelſpelen, veelerlei ſlag van Zedelyke Tafereelen, Zinnebeelden, Samenſpraaken, Alleenſpraaken, Spreuken, Byſchriften en Mengelwerk, te menigvuldig en te verſcheiden, om 'er hier byzondere melding van te maaken. Bruin is, op den agt en twintigſten December des jaars 1732, overleeden. Onder zyn afbeeldſel, heeft de Digter SYBRAND FEITAMA deeze regels doen plaatſen:

Dit 's BRUIN, *de Cebes van het Y,*
Het Licht der Zedepoëzy.

DANIEL WILLINK.

DANIEL WILLINK

werdt, hier ter Stede, in 't jaar 1676, geboóren, en in zyne jeugd, tot den Wynhandel geſchikt. Doch hy toonde, al vroeg, ſterken luſt tot de Nederduitſche Poëzye, waar-

(z) HOOGSTRATENS Woordenb. *Art.* LESCAILLE (*Jacob* en *Katryne*).
(a) *Zie* HOUBRAKEN Schouwb. III. *Deel*, *bl.* 296.
(b) *Zie* III. *Deel*, III. *Boek*, *bl.* 193, 196.
(c) *Zie zyne* overgebleevene Bybel-, Zede- en Mengelpoëzy, *bl.* 3 *enz.*
(d) Overgebleevene Poëzy, *bl.* 398.
(e) Zededichten I. *Deel*, *in 't* Byvoegſ. *bl.* 29.

Zeventiende en agttiende eeuwe. Digters.

waarin hy tamelyke vorderingen gemaakt heeft. Hy werdt, eerlang, een Lid van het Konſtgenootſchap, welk *Conſtantia & Labore*, dat is, *door Standvaſtigheid en arbeid*, ten zinſpreuk voerde, en van welk verſcheiden' Tooneelſpelen het licht zien. Willink heeft de Gereformeerde Nederduitſche Gemeente deezer Stad, meermaalen, als Diaken gediend. Hy is, den zeſtienden October des jaars 1722, in de Beverwyk, overleeden, en aldaar, in't Choor der Kerke, begraaven. Zyne bekendſte Digtwerken zyn de *Amſteldamſche Tempe* of *nieuwe Plantagie*, *Amſtelſtroom* en *Buitenſingel*. Ook heeft hy eene Verzameling van *Zedelyke Gedigten* en *Gezangen* te voorſchyn gebragt. De naarſtige *Gerrit Schoemaker* heeft, eenige jaaren na 's mans overlyden, eene *Amſtellandſche Arkadia*, door Willink opgeſteld, in orde geſchikt, en ter drukperſe overgegeven.

Jan Baptista Wellekens.

Jan Baptista Wellekens,

ſchoon, op den dertienden February des jaars 1658, te Aalſt in Vlaanderen, daar zyn Vader, *Cornelis Wellekens*, zig met den Laken- en Hophandel geneerde, ter weereld gekomen, werdt, nog een kind, naar Amſterdam gezonden, daar hem een Oom van Moeders zyde op het Goudſmeeden beſtelde. Zyne aangebooren zugt tot de Schilderkonſt was egter oorzaak, dat hy dit handwerk vaaren liet, en zig, onder *Anthony de Grebber*, in 't ſchilderen oefende. Agttien jaaren oud zynde, begaf hy zig, tot voortzetting der konſt, naar Italie, daar hy elf jaaren doorbragt, en den regten ſmaak wegkreeg van het digten van Herders- en Viſſchers-zangen, waarin hy, ſedert, zo zeer heeft uitgemunt. In een grappig Verjaardigt, op zynen vriend, *Pieter Vlaming*, in 't jaar 1718 gemaakt, geeft hy zelf te kennen, dat het toen veertig jaar geleeden was, dat hy de Appenynen betradt (*f*). En van elders blykt, dat hy, in 't jaar 1684, te Rome (*g*), en in 't jaar 1687, te Venetie was (*h*). Ter laatſtgemelder Plaatſe, werdt hy van eene beroerte aan de linkerzyde overvallen, die hem noodzaakte, herwaards te keeren. Deeze ramp en zyne byziendheid, om welke, hy, altoos, met een' bril ſchilderen moeſt, deedt den luſt tot de Schilderkonſt, allengskens, in hem, verſlaauwen. Ik weet niet, of 'er veel van zyn ſchilderwerk voorhanden zy. Men vindt, alleenlyk, dat hy zyne Moeder geſchilderd heeft (*i*). Maar zyne zugt tot de Poëzye wakkerde, naar gelang, dat zyne liefde voor 't ſchilderen afnam. Italie lag hem, altoos, na aan 't hert: waarvan, onder anderen, de Herderszang van Silvander en Thyrſis, in welken hy Italie boven Nederland verheft, getuigen kan (*k*). Eenige jaaren na zyne terugkomſt te Amſterdam, trouwde hy met *Joanna van Hardenbroek*, vermoedelyk, in 't jaar 1699, alzo hy, in 't Lykdigt op deeze vrouwe, die hem, den vier en twintigſten May des jaars 1724, ontviel, ſchryft, dat hy vyf en twintig jaaren met haar getrouwd geweeſt was (*l*). Wellekens heeft vier kinderen by haar verwekt; twee van welken, een Zoon *Cornelis*, en eene Dogter, *Magdalena Barbara*, hem overleefd hebben. Op een Zoontje, *Michiel* genaamd, welk hy, in 't jaar 1712, in den ouderdom van zeven jaaren, verlooren hadt, heeft hy een' aartigen Lykzang gemaakt (*m*). Hy ſtierf, twee jaaren na zyne Huisvrouw, op den veertienden May des jaars 1726 (*n*). Hy hadt, het grootſte gedeelte zyns leevens, geworſteld met pynelyke ziekten, en onder anderen met het graveel en met verſcheidenerlei ſlag van jigt (*o*). Hy beleedt den Roomſchen Godsdienſt, gelyk, onder anderen, blykt, uit veelen zyner *Zedelyke en Ernſtige Gedichten*: doch hy ſchynt zig gehouden te hebben by de partye, welke men die der Janſeniſten genoemd heeft (*p*). Hy en Pieter Vlaming gaven, in 't jaar 1711, de *Dichtlievende Uitſpanningen* in 't licht, waarin de fraaiſte Herders- en Viſſchers-zangen van Wellekens vervat waren. In 't jaar 1715, gaf Wellekens den vertaalden *Amintas* van Torquato Taſſo uit, waarby hy eene *Verhandeling van het Herdersdicht* gevoegd hadt. Doch na zyn overlyden, heeft zyne Dogter *Magdalena Barbara Wellekens*, die ook iet van haars Vaders Digtgeeſt geërfd hadt, nog drie ſtukken zyner Poëzye ter drukperſe bezorgd.

Pieter Vlaming.

Pieter Vlaming,

de vriend van Jan Baptiſta Wellekens, wiens leevensbyzonderheden wy, zo even, hebben aangetekend, is, hier ter Stede, op den negen en twintigſten Maart des jaars 1686, ter weereld gekomen. Zyne ouders waren M^r. *Floris Willemsz. Vlaming* en *Chriſtina van Beek*. De Latynſche Schoolen zynde doorgegaan, daar hy ook de beginſels der Grieksche

(*f*) Verſch. Gedicht. *bl.* 303.
(*g*) Dichtliev. Uitſpann. *van* J. B. Wellekens *en* P. Vlaming, *bl.* 212.
(*h*) Verſch. Gedicht. *bl.* 115.
(*i*) Verſch. Gedicht. *bl.* 410.
(*k*) Dichtliev. Uitſpann. *bl.* 201.
(*l*) Zedel. en Ernſt. Gedicht. *bl.* 329.
(*m*) Zedel. en Ernſt. Gedicht. *bl.* 306.
(*n*) *Zie* zyn Leven, *door* P. Vlaming, *voor de* Zedel. en Ernſt. Gedichten.
(*o*) Verſch. Gedicht. *bl.* 249.
(*p*) *Zie* Verſch. Gedicht. *bl.* 359, 360. *vergeleeken* met dit ons Werk, III. *Deel*, III. *Boek*, *bl.* 209, 215.

ZEVENTIENDE EN AGTTIENDE EEUWE. DIGTERS.

sche taale leerde, heeft hy zig, op 's Lands Hooge Schoole te Leiden, in de Regten geoefend, en zig, nevens Wellekens, al vroeg, op de Poëzye, mèt naame op het Herdersdigt, toegelegd; waarvan beider *Dichtlievende Uitspanningen*, die, in 't jaar 1711, in 't licht kwamen, duidelyke blyken uitleveren. In de Herderszangen, die het vriendenpaar, by verscheiden' gelegenheden, samenstelde, droeg Wellekens, veeltyds, den naam van *Silvander*; Vlaming dien van *Aminias*. Vlaming tradt, in den jaare 1706, in de egt met *Wynanda Calkoen*, Dogter van *Gerard Calkoen* en *Catharina Verbeek*, die hem, binnen 't jaar, eene Dogter baarde, op welke Wellekens, meer dan eens, onder den naam van *Roozelyntje*, gezongen heeft. Doch dit kind stierf, in 't jaar 1711 (*q*). Vlaming heeft, sedert, nog dertien kinderen gehad, vier van welken, twee Zoonen en twee Dogters, hem overleefd hebben. Hy was niet slegts bedreeven in de Fransche, Engelsche, Italiaansche, Hoogduitsche en Latynsche Taalen; maar, uit een der Gedigten van Wellekens, blykt, dat hy, in zyne jeugd, van de Griekse taale werk gemaakt hebbende, in den jaare 1713, zyne Griekse Letter-oefeningen hervat heeft (*r*). In 't jaar 1719, werdt hy Boekhouder by de Oostindische Compagnie, ter Kamer deezer Stad (*s*): 't welk zyne bezigheden, merkelyk, deedt toeneemen. De lust tot de Letter-oefeningen bleef hem egter by, en, in 't jaar 1723, gaf hy SPIEGHELS *Hertspieghel en andere Zedeschriften*, van nieuws, in 't licht, en verrykte het Werk, met het Leeven des Digters; met opheldrende Aantekeningen en met het vertaalde *Tafereel van Cebes den Thebaan* (*t*). In 't jaar 1725, gaf hy de *Rederykkonst* van *David van Hoogstraten* uit: en in 't jaar 1730, eene Nederduitsche overzetting der *Arcadia van* SANNAZARIUS, insgelyks met Aantekeningen, en met het Leeven des Italiaansche Digters, voorzien. Wat laater, heeft hy eene nieuwe uitgaave der Latynsche Gedigten van den Kanselier *Hospitalius* bezorgd. Doch hy was, ten dien tyde, reeds eenige jaaren, met een gewigtiger werk bezig geweest, te weeten, met de *Historie en Beschryving der Stad Amsterdam* (*u*), die zeer uitgebreid zou geweest zyn, en eenige Deelen *in folio* beslaagen hebben. Men hadt reeds een gedeelte der stoffe byeen gebragt. Zelfs getuigt de Schryver, in zyne Voorrede voor de *Arcadia van Sannazarius* (*v*), dat hy 'er al eene proeve van zou hebben uitgegeven, zo de geduuriglyk toevloeijende nieuwe stoffe zulks niet verhinderd hadt. Doch deeze groote onderneeming is, genoegzaam in haare geboorte, gesmoord, door het onverwagt afsterven des Schryvers, die, op zyne Hofstede *Hoogewoerd*, van eene beroerte overvallen werdt, waaraan hy, binnen vier en twintig uuren, overleedt, in 't jaar 1733, en wel, zo men my berigt heeft, op den tweeden February. Zyne weduwe is, in 't jaar 1752, gestorven. Eene zyner Dogteren is met den Schout by Nagt, *Joost Sels*, gehuwd geweest: en uit dit huwelyk, zyn tien kinderen verwekt. Doch zyne Zoonen zyn, ongehuwd, overleeden.

ZEVENTIENDE EN AGTTIENDE EEUWE. DIGTERS.

SYBRAND FEITAMA,

SYBRAND FEITAMA.

wien de meeste jonge Amsterdamsche Digters, zyne Tydgenooten, gaarne voor hunnen voorganger en onderwyzer in de konst plagten te erkennen, werdt, hier ter Stede, in de maand December des jaars 1694, geboooren. Zyne ouders waren *Izaak Feitama* en *Katharina Rooleeuw*, die hem, in zyne vroege jeugd, schikten tot de studie der Godgeleerdheid. Doch, 't zy dat men bespeurde, dat zyne neiging hiertoe minder strekte; 't zy dat men, in hem, niet alle de gaaven vondt, die in eenen Predikant vereischt worden; hy werdt, eerlang, op 't Comptoir van *Jan Willink*, voornaam' Koopman hier ter Stede, besteld, om den Koophandel te leeren. Hier zynen tyd hebbende uitgediend, en kleinen lust gevoelende tot den Koophandel, dien hy niet behoefde te oefenen, als een middel van bestaan; gaf hy zig over aan de oefening der Digt- en Tekenkonst, van welke beiden hy, reeds te vooren, de gronden gelegd hadt. Omtrent den jaare 1720, en sedert, zag men van hem eenige Treurspelen te voorschyn komen, ten deele vertaalingen uit, of navolgingen van het Fransch, ten deele eigen' vindingen. Doch, in 't jaar 1733, kwam 'er een wigtiger werk van onzen Treurdigter in 't licht, de *Telemachus* van den Aartsbisschop *Fenelon*, dien hy, uit Fransch ondigt, in Nederduitsch Heldendigt hadt overgebragt; doch, sedert, jaaren agtereen, zo vlytiglyk, verbeterde en beschaafde, dat 'er, eerst na zynen dood, in 't jaar 1763, eene nieuwe uitgaave van voor den dag gekomen is, de zorg voor welke, door onzen Digter, aan zynen konst- en boezemvriend, *Frans van Steenwyk*, aanvertrouwd was. Midlerwyl, hadt

(*q*) Dichtliev. Uitsp. *bl.* 175. Zedel. Gedicht. *bl.* 272.
(*r*) Versch. Gedicht. *bl.* 262.
(*s*) WELLEKENS Versch. Gedich. *bl.* 315.
(*t*) WELLEKENS Versch. Gedich. *bl.* 411.
(*u*) P. D'ORVILLE Poemata, *p.* 104.

(*v*) *Aan het einde.*

Zeventiende en agttiende eeuwe. Digters.

hadt de Digter zelf, in de jaaren 1733 en 1735, zyne *Tooneelpoëzy*, beſtaande in dertien Tooneelſpelen, in twee ſtukken *in quarto*, ten deele, voor 't eerſt, ten deele, verbeterd, uitgegeven; de meeſten van welken, te vooren of naderhand, op den Schouwburg vertoond zyn. Twee Treurſpelen, *Jonathan* en *de Machabeen*, als loutere Bybelſtof vervattende, zyn, door Feitama zelv', onbekwaam gekeurd voor het Tooneel (*w*). Ondertuſſchen, hadt hy de *Henriade* van den beroemden Franſchen Digter *Voltaire* begonnen te berymen: een werk, dat veele jaaren onder handen geweeſt is, eer 't den zinnelyken Digter net genoeg beſchaafd ſcheen, om het in 't licht te geeven. In 't jaar 1738, was *Henrik de Groote* eerſt ten halve berymd, toen *Charles Sebille*, keurig kenner der Franſche, en loffelyk oefenaar der Nederduitſche Poëzye, met wien, onze Digter, in alles, te raade ging, hem door den dood ontrukt werdt: 't welk Feitama's arbeid, geweldiglyk, agteruit zettede. 't Leedt tot in 't jaar 1743, eer alles afgerymd was (*x*). En toen werden 'er nog ten minſte negen jaaren geſleeten, met beſchaaven, eer 't ſtuk het licht zag: 't welk, eindelyk, in 't jaar 1753, gebeurde. Na deeze vertaaling, is 'er niets van belang, by 's Digters leeven, van hem uitgekomen. Doch na zyn' dood, die, op den dertienden Juny des jaars 1758, voorviel, heeft zyn vriend van Steenwyk, behalve den tweeden druk van den Telemachus, nog drie Spelen, eenige vertaalde Franſche verzen, en eenige Mengelſtoffen van onzen Feitama, in 't jaar 1764, uitgegeven. Men getuigt, dat hy, tot wien, dagelyks, de aankomende en gevorderde Digters toegang hadden, niet alleen vrymoedig en beſcheiden was, in 't aantoonen der digtfeilen van anderen; maar ook, hoe ver gevorderd, veelen kon, dat hem de zynen, op gelyke wyze, werden aangeweezen; wanneer hyze, met een taai geduld; met de uiterſte naauwkeurigheid, en met een aanhoudend miſtrouwen aan zig zelven, zogt te verbeteren. Feitama was ook een geduurige vraagbaak van Schilders en Tekenaars; doch maakte byzonderlyk zyn werk, om vriendſchap en eendragt aan te kweeken, onder de Amſterdamſche Digters, die zyne verkeering zogten. Wyders, heeft men my verzekerd, dat hy zeer bedreeven was in de Heilige Schriften, en, na een ernſtig onderzoek der Waarheid van den Godsdienſt, een opregt en overtuigd Chriſten. Vreemd mag 't, met reden, ſchynen, dat Feitama, die geen groot geheim maakte van 't gene hy in 't licht gaf, en zelfs zynen naam niet verborgen hieldt, in de Octroijen, en in ſommige Lofdigten, die hy, voor zyne werken, liet ſtellen, nogtans zeer zeldzaam iets, en nimmer eenig Tooneelſpel of groot Digtſtuk, met zynen naam voluit op den titel, heeft uitgegeven; maar altoos, of met de Letters S. F. en de zinſpreuk Studio Fovetur Ingenium (7), dat is, *'t Verſtand wordt geſleepen door oefening*, of onder deeze zinſpreuk alleen.

(*w*) *Zie de* Voorr. *van het* II. *Deel der* Tooneelpoëzy.
(*x*) *Zie de* Voorr. *voor* Henrik den Grooten.

Zeventiende en agttiende eeuwe. Digters.

Jan de Marre

Jan de Marre.

is, op den drie en twintigſten Auguſtus des jaars 1696, te Amſterdam, ter weereld gekomen. Zyne ouders waren *Harmen de Marre* en *Geesje Poſter*. Van zyne vroege jeugd af, heeft hy de zee geploegd. In 't Voorberigt voor zyn *Batavia*, verhaalt hy, dat hy, in 't jaar 1731, van zyne laatſte Ooſtindiſche reize, naar 't Vaderland, te rug gekeerd is, en dat hy toen, drie en twintig jaaren, op zee gezworven hadt. Hy kan, derhalve, niet veel meer dan twaalf jaaren oud geweeſt zyn, toen hy, voor 't eerſt, in zee ſtak. Op deeze zelfde laatſte reize, die hy, als Schipper, met het ſchip *Heesburg*, deedt (*y*), leide hy de eerſte hand aan 't gemelde Digtſtuk, *Batavia*, in 't jaar 1728. Hy bragt het werk, welk, in 't eerſt, maar weinig bladen beſloeg, met zig te rug in zyne Geboorteſtad, daar hy 't zeer veel beſchaafde en volmaakte, en, in 't jaar 1740, in 't licht gaf. Het ſchetſt, in *zes* Boeken, de opkomſt en voortgang der Ooſtindiſche Maatſchappye, en ſchildert haare Hoofdſtad op 't Eiland Java, zo als zy was, toen 'er de Digter zig ophieldt. De Marre heeft, in 't jaar 1746, nog twee ſtukken zyner Poëzye uitgegeven, het eene behelzende *Beſpiegelingen van Gods Wysheid, in 't beſtier der Schepſelen*, benevens eene *Eerkroon voor de Kaap de goede Hoop*, en het andere, *Hof- en Mengeldigten*. Burgemeeſteren van Amſterdam hadden hem begunſtigd, met het Penningmeeſterſchap van 't Fabryk-Ampt. Ook was hy, door de Regenten van het Wees- en Oude-Mannen-Huis, verkooren tot eenen hunner Adſiſtenten, in 't beſtier van den Schouwburg, op welks eeuwgetyde, dat in 't jaar 1738 gevierd werdt, hy een Tooneelſpel gemaakt heeft (*z*). Men heeft nog twee andere Tooneelſpelen van onder-

(*y*) Batavia I *Boek*, *bl.* 2.
(*z*) *Zie* III. *Deel*, V. *Boek*, *bl.* 405.

(7) Ik denk, dat de Digter, met de eerſte Letters van ieder woord deezer Spreuke, S. F. I. zynen naam, *Sybrand Feitama Izaaksz.* heeft willen aanduiden.

Zeventiende en agttiende eeuwe. Konstenaars, en in 't byzonder Schilders.

onzen Digter, *Marcus Curtius* en *Jacoba van Beijeren*. Hy is, op den negentienden January des jaars 1763, overleeden, en, in de Zuider-Kerke alhier, ter aarde besteld.

KONSTENAARS.

De welvaart der Stad Amsterdam, in de zeventiende eeuwe sterk zynde toegenomen, gaf, niet alleen aan veele inboorlingen, aanleiding, om zig toe te leggen op de oefening van nutte konsten, met naame op de Schilderkonst; maar lokte ook veele uitheemsche Schilders en andere Konstenaars herwaards, die de Stad, met fraaije konststukken, versierd, en zig, zelfs buitens Lands, vermaard gemaakt hebben. Wy zullen de voornaamsten alleen kortelyk opnoemen, en ons, ten opzigte der Schilders, doorgaands bedienen van Houbrakens *grooten Schouburgh der Nederlandsche Konstschilders*, en van 't vervolg op dit werk, door den Schilder, Johan van Gool, uitgegeven.

En hier komt ons eerst voor

Pieter Lastman.

Pieter Lastman,

die, in 't begin der zeventiende eeuwe, te Amsterdam, gebloeid heeft, en vermoedelyk ook geboren is. Vondel, een goed Konstkenner, prees zyne ordonnantien, kleuren en kleederen, waarin hy naar Rubbens zweemde. Ook heeft hy een Lofdigt gemaakt op een zyner uitvoerigste stukken, de Offerstaatsie te Lystren voor Paulus en Barnabas verbeeldende. *Jan Lievensz* heeft twee jaaren by Lastman geleerd (*a*).

De Bouwkonstenaar

Hendrik de Keyser.

Hendrik de Keyser

is, in 't jaar 1567, te Utrecht, ter weereld gekomen; doch heeft den besten tyd zyns leevens, te Amsterdam, doorgebragt, daar hy, in 't jaar 1594, tot Stads Bouwmeester, werdt aangesteld. Zyn Vader, een Kistenmaaker of Schrynwerker, heette *Cornelis de Keyser*. Hendrik leerde de beginsels der Bouwkonst by den Vader van den vermaarden Schilder *Abraham Bloemaart*, die een Beeldhouwer te Utrecht was. Doch, na dat hy zig, te Amsterdam, hadt nedergezet, werdt hy haast zo beroemd, dat Hooft, in zekeren brief, den derden April des jaars 1607, uit Leiden, aan hem geschreeven, hem noemt een *eere van* zyn *Vaderlandt*, *'t welk, by de nazaaten*, zyne *werken* zou *gebruiken, tot de voornaamste getuigen van zyn tegenwoordig geluk* (*b*). De Beurs, de Jan-Rooden-Poorts- en Reguliers-Toorens, de Haarlemmer-Poort, de Zuider-, Wester- en Noorder-Kerken zyn de voornaamste openbaare gebouwen, die, hier ter Stede, onder zyn opzigt, of naar zyne schetsen, gestigt zyn. Hy is hier, op den vyftienden May des jaars 1621, overleeden, terwyl men, met het bouwen der Wester-Kerke, bezig was. Vondel heeft dit byschrift op zyne afbeelding gemaakt (*c*):

Hier leeft, die leven gaf aan marmer, en metael,
Yvoir, albast, en kley, dies laet zich Utrecht hooren:
Is Rome op Keizers prat, en Keizerlyke prael;
De Keizer van de kunst is uit myn' schoot geboren.

Pieter de Keyser, oudste Zoon van Hendrik, is, na hem, Stads Bouwmeester geweest. Een zyner andere Zoonen, *Thomas de Keyser*, heeft zig op de oefening der Schilderkonst toegelegd (*d*), en daar door ook eenen naam verworven (*e*).

Joan Torrentius.

Joan Torrentius

werdt, hier ter Stede, in 't jaar 1589, geboren. Hy schilderde, doorgaands, ontugtige stukken. Houbraken meldt, in 't *eerste* deel van zynen *Schouburgh* (*f*), dat hy, hierom, te Amsterdam in hegtenis raakte; en zyne schuld niet willende bekennen aan de paleije gebragt werdt, en onder 't pynigen overleedt. Doch in het *tweede* Deel (*g*), verbetert hy zyn eerste schryven, en tekent, uit Schrevelius (*h*), aan, dat Torrentius, met der woon van Amsterdam te Haarlem gekomen, om zyn verfoeilyk schilderen en slegt gedrag, onder eenen uiterlyken schyn van staatigheid, ter laatstgemelde Stede, gevat, aan de paleije gebragt, en toen hy niet bekennen wilde, in het jaar 1630, in het Tugthuis geplaatst werdt: waaruit hy, op groote voorspraak, werdt geslaakt, en sedert zig wederom te Amsterdam heeft nedergezet, daar hy ook overleeden is. Aanmerkelyk is, 't gene ik, in de *Aantekeningen* van Schepen Gerard Schaap Pietersz oon, gemeld vind, dat de Vader van deezen Haarlemschen Tugteling ook ge-

(*a*) Van Mander *f.* 207 *verso*. Houbraken I. *Deel*, *bl.* 97, 256.

(*b*) Hoofts Brieven, *N.* I. *bl.* 1.
(*c*) *Zie zyne* Poëzye, I. *Deel*, *bl.* 591.
(*d*) *Zie* C. Dankerts Architect. moderna, *bl.* 8, 9, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20.
(*e*) *Zie* Vondels Poëzy, I. *Deel*, *bl.* 552.
(*f*) *Bladz.* 137.
(*g*) *Bladz.* 118.
(*h*) Haarl. *bl.* 386.

Zeventiende en agttiende eeuwe.

gezeid werdt, de eerſte Tugteling in het Amſterdamſche Rasphuis geweeſt te zyn.

Konstenaars.

Roeland Rogman.

Roeland Rogman,

een deftig Landſchapsſchilder; doch die maar één oog hadt, kwam hier ter Stede, in 't jaar 1597, ter weereld. Hy heeft de meeſte adelyke Sloten van Holland, naar 't leeven, getekend. En deeze tekeningen zyn, in laater' tyd, in 't koper gebragt, en geplaatſt in Ludolf Smids *Schatkamer der Nederlandſche Oudheden*. Hy was, in 't jaar 1686, nog in 't leeven, en woonde toen, hier ter Stede, in 't Oude-Mannen-Huis (*i*).

Warnard van den Valkert.

Warnard van den Valkert

ſchynt ook Landſchappen geſchilderd te hebben, en bloeide, reeds in 't jaar 1623. Houbraken heeft een groot ſtuk van hem gezien, verbeeldende Joannes den Dooper, predikende in de woeſtyne. Hy was te Amſterdam gebooren (*k*).

Pieter Dankerts de Ry.

Pieter Dankerts de Ry,

een goed Pourtretſchilder, kwam, hier ter Stede, ter weereld, in 't jaar 1605, en heeft zig, in Duitſchland, en elders buitens Lands, door zyne konſt, vermaard gemaakt (*l*).

Rembrand van Ryn.

Rembrand van Ryn,

tuſſchen Leiderdorp en Koudekerk, daar zyn Vader een Koorenmolenaar was, ter weereld gekomen, heeft, zo ſommigen willen, de beginſelen der Schilderkonſt geleerd by *Pieter Laſtman* te Amſterdam, wien wy boven genoemd hebben. Doch hy heeft zig ook, naderhand, elders en by anderen, geoefend. Omtrent den jaare 1630, zette hy zig, hier ter Stede, neder. Hy ſchilderde de hertstogten kragtig, en was zeer ryk van verbeelding. Doch men heeft in hem altoos berispt, dat hy 't leeven, met gebreken met al, te digt volgde, en zig aan geene regels bondt (*m*). Men hoore Pels zingen, in 't *Gebruik en Misbruik des Tooneels* (*n*), van

Den grooten Rembrand, die 't by Titiaan, van Dyk,
Noch Michiel Angelo, noch Rafel zag te baalen,
En daarom liever koos doorluchtiglyk te dwaalen,
Om de eerſte ketter in de Schilderkonſt te zyn.

Zeventiende en agttiende eeuwe.

Konstenaars.

Die, ſchoon hy niet voor één' van all' die meeſters week
In houding, noch in kracht van koloryt bezweek,
Als hy een' naakte vrouw, gelyk 't ſomtyds gebeurde,
Zou ſchild'ren, tót modél geen Griekſche Vénus keurde;
Maar eer een' waſchter, óf turftreedſter uit een' ſchuur,
Zyn' dwaaling noemende navólging van Natuur,
Al 't ander ydele verziering.

Die door de ganſche Stad op bruggen, én op hoeken,
Op Nieuwe, én Noordermarkt zeer yv'rig op ging zoeken
Harnaſſen, Moriljons, Japonſche Ponjerts, bont,
En rafelkraagen, die hy ſchilderachtig vond,
En vaak een' Scipio aan 't Roomſche lichchaam paste,
Of de eed'le leden van een' Cyrus meê vermaste.

Jacob Sandrart.

Jacob Sandrart,

te Amſterdam gebooren, een bevallig Schilder, die aan 't Beijerſche Hof in agting geweeſt is, bloeide ten tyde van Rembrand, of wat laater (*o*). Doch ik weet niet, wanneer en waar hy overleeden zy.

Ferdinand Bol.

Ferdinand Bol

is wel te Dordrecht gebooren; doch, naauwlyks drie jaaren oud, hier ter Stede gebragt, daar hy opgevoed is; de beginſels der Schilderkonſt van Rembrand geleerd, en tot in 't jaar 1686, wanneer hy overleedt, gewoond heeft (*p*). Op het Stadhuis, en elders in deeze Stad (*q*), ziet men, nog heden ten dage, treffelyke blyken van zyne Penſeelkonſt, onder welken, de *Fabricius* in Burgemeeſters Vertrek uitmunt.

Jacob Bakker.

Jacob Bakker,

een fraai Hiſtorie- en Pourtraitſchilder, is wel te Harlingen gebooren; doch heeft den meeſten tyd zyns leevens, te Amſterdam, doorgebragt; daar hy, in 't jaar 1651, in den

(*i*) Houbrak. I. *Deel*, *bl.* 173.
(*k*) Houbrak. I. *Deel*, *bl.* 215.
(*l*) Houbrak. I. *Deel*, *bl.* 250.
(*m*) Houbrak. I. *Deel*, *bl.* 254 *enz.*
(*n*) *Bladz.* 55.
(*o*) Houbrak. I. *Deel*, *bl.* 291.
(*p*) Houbrak. I. *Deel*, *bl.* 301.
(*q*) *Zie* III. *Deel*, I. *Boek*, *bl.* 18, 21, 81. II. *Boek*, *bl.* 131.

ZEVENTIENDE en ACHTTIENDE EEUWE. den ouderdom van twee en veertig jaaren, overleeden is (*r*).

KONSTENAARS. SALOMON KONING. SALOMON KONING, te Amſterdam, in 't jaar 1609, geboóren, was een goed Pourtrait- en Hiſtorieſchilder. Zyne ſtukken zyn nog, hier ter Stede, en zelfs buitens Lands, in groote agting (*s*).

PIETER JANSZEN. PIETER JANSZEN kwam, hier ter Stede, in 't jaar 1612, ter weereld, en ſtierf, in 't jaar 1672. Hy was een goed Tekenaar op papier, en hadt de beginſels der konſt, te Haarlem, by den keurlyken Glaſſchilder, *Jan van Boekhorſt*, geleerd (*t*).

OTTO MARCELIS. OTTO MARCELIS, een keurlyk Schilder van ſlangen, hagedisſen, rupſen, vlinders en andere geſchubde en gekorven dieren en diertjes, is, meen ik, ook te Amſterdam geboóren, en overleedt 'er, in 't jaar 1673, in den ouderdom van ruim zeſtig jaaren. Doch hy hadt een goed gedeelte van zynen leeftyd buitens Lands, en aan vreemde Hoven, doorgebragt. In Frankryk, heeft hy, voor de Koninginne Moeder, en te Florence, voor den Groot-Hertog van Toskane, geſchilderd (*u*).

GOVERT FLINK. GOVERT FLINK werdt, in 't jaar 1616, te Kleeve geboóren; doch heeft het grootſte gedeelte zyns leevens doorgebragt te Amſterdam, alwaar hy de Schilderkonſt, met meer dan gemeenen lof, geoefend heeft. Ook zyn hier nog veele van zyne Konſtſtukken voor handen. Het zuidelyke ſchoorſteenſtuk in Burgemeeſters Vertrek is, onder anderen, door hem, geſchilderd. Hy was bezig, om de agt hoeken van de gaanderyen der groote Zaale, en de vier boogen der zelve van fraaije konſtſtukken te voorzien, en arbeidde, met veel yver, aan de modellen, toen hy, op den tweeden December des jaars 1660, overleedt (*v*).

De Konſtſchilder

LA TOMBE. LA TOMBE is, in 't zelfde jaar als Flink, doch te Amſterdam geboóren. Hy ſchilderde veeltyds Italiaanſche gezigten van gebouwen, grafſteden, grotten en bergwerken. Ook hadt hy, eenen geruimen tyd, te Rome, en elders in Italie, de konſt geoefend. Hy overleedt, in zyne Geboorteſtad, in 't jaar 1676 (*w*).

ZEVENTIENDE en ACHTTIENDE EEUWE. KONSTENAARS. PHILIPPUS DE KONING. PHILIPPUS DE KONING, te Amſterdam, op den vyfden November des jaars 1619, ter weereld gekomen, heeft de Schilderkonſt geleerd by den beroemden Rembrand, dien hy, in eenige opzigten, overtroffen heeft. Hy heeft Vondel dikwils uitgeſchilderd. Ook zyn 'er fraaije Hiſtorien van hem in wezen. Vondel heeft zyne ſlaapende Venus, met een treffelyk Lofdigt, vereerd (*x*). Hy is, in October des jaars 1689, hier ter Stede, geſtorven (*y*).

JAN BAPTISTA WEENINX. JAN BAPTISTA WEENINX, wiens Vader een vermaard Bouwmeeſter was, werdt, hier ter Stede, in 't jaar 1621, geboóren, en toonde, van jongs op, zo veel zugt tot de Teken- en Schilderkonſt, dat zyn Vader, die hem gaarne tot een ander beroep opgeleid had, genoodzaakt werdt, zyne neiging in te volgen. Hy trouwde, pas agttien jaaren oud, eene Dogter van den Landſchapsſchilder *Gillis Hondekoeter*, en deedt, vier jaaren laater, eene reis naar Rome, daar hy, eenige jaaren, vertoefde, ſchilderende voor den Paus en voor den Kardinaal *Pamphili*. 't Hert trok hem egter zo ſterk naar huis, en naar zyne vrouw, dat hy Rome, in ſtilte, verliet, om haar te haalen. Doch toen hy hier was, wiſten zyne vrienden hem te bepraaten, om te blyven. Hy zette zig dan, eerſt te Utrecht, en naderhand op 't adelyk Huis ter Mei, by het dorp de Haar, boven Utrecht, neder. Men getuigt van hem, dat hy, in alle deelen der Schilderkonſt, uitmuntte, en daarenboven zeer vaardig in 't ſchilderen was. Hy is, in den ouderdom van niet meer dan negen en dertig jaaren, overleeden (*z*). Zyn Zoon, *Joan Weeninx*, is ook een vermaard Schilder geworden, en was den Vader zo gelyk, in wyze van ſchilderen, dat zyne Werken, immers die van zynen eerſten tyd, bezwaarlyk, van zyns Vaders konnen onderſcheiden worden. Hy heeft meeſt dood en leevend wild, bloemen en fruiten geſchilderd, en is, in hoogen ouderdom, in 't jaar 1719, overleeden (*a*).

GER-

(*r*) HOUBRAK. I. *Deel*, *bl.* 336.
(*s*) HOUBRAK. I. *Deel*, *bl.* 344.
(*t*) HOUBRAK. I. *Deel*, *bl.* 356.
(*u*) HOUBRAK. I. *Deel*, *bl.* 357.
(*v*) HOUBRAK. II. *Deel*, *bl.* 18 *enz.*
(*w*) HOUBRAK. II. *Deel*, *bl.* 27.
(*x*) Poëzy, II. *Deel*, *bl.* 354.
(*y*) HOUBRAK. II. *Deel*, *bl.* 53.
(*z*) HOUBRAK. II. *Deel*, *bl.* 77 *enz.*
(*a*) VAN GOOL, I. *Deel*, *bl.* 78 *enz.*

Zeventiende en agttiende eeuwe. Konstenaars.

Gerbrand van den Eekhout,

Gerbrand van den Eekhout.

een treffelyk Hiſtorieſchilder, is ook hier ter Stede, op den negentienden Auguſtus des jaars 1621, ter weereld gekomen. Hy hadt de konſt by Rembrand geleerd, wiens wyze van ſchilderen hem ook eigen gebleeven is; weetende hy de hertstogten, even als zyn meeſter, zeer natuurlyk, af te beelden. Hy is, op den twee en twintigſten September des jaars 1674, ongehuwd, overleeden (*b*).

Jacob van der Does.

Jacob van der Does,

een redelyk goed Schilder, die byzonderlyk in 't maalen van Schaapjes uitmuntte, is, op den vierden Maart des jaars 1623, te Amſterdam, geboren. Zyn Grootvader was Secretaris der Stad geweeſt, en zyn Vader Secretaris der Aſſurantie-Kamer. Doch deeze ontviel hem vroeg: waarom geraaden gevonden werdt, hem het ſchilderen te laaten leeren. Hy trok, met zyn een en twintigſte jaar, naar Italie, daar hy nogtans geenen grooten opgang maakte. In zyn Vaderland te rug gekeerd, zettede hy zig neder in den Haage. 't Verlies eener beminde vrouwe maakte hem hier luſteloos en traag. Zyne vrienden bezorgden hem, ſedert, het Secretariſchap van Slooten, onder 't waarneemen van welk beroep, hy de Schilderkonſt meer of min bleef oefenen, tot dat hy, op den zeventienden November des jaars 1673, overleedt (*c*). Hy liet twee Zoonen na, *Simon* en *Jacob* genaamd, die de Schilderkonſt, insgelyks, geoefend hebben; doch met eenen ongelukkigen uitſlag. Simon kreeg, door goede voorſpraak, eene plaats in 't Gaſthuis in den Haage; maar liep 'er, na verloop van een jaar, wederom uit, en naar Brabant, daar hy voor de konſtkoopers ſchilderde. Jacob heeft ook een zwervend leeven geleid, en is te Parys overleeden (*d*).

Emanuel Meurant.

Emanuel Meurant,

een uitvoerig Schilder van Hollandſche Dorp- en Landgezigten, met naame van bouwvallige boeren-wooningen, is, op den twee en twintigſten December des jaars 1622, hier ter Stede, geboren. Hy was een leerling van Philip Wouwerman, en is, in 't jaar 1700, te Leeuwaarden, overleeden (*e*).

Barend Graat,

Zeventiende en agttiende eeuwe. Konstenaars. Barend Graat.

een konſtig ſchilder van paarden, oſſen, koeijen, ſchaapen, geiten en ander vee, is, hier ter Stede, ter weereld gekomen, op den een en twintigſten September des jaars 1628, en toonde, al vroeg, zo veel zugt voor de konſt, dat hy, by nagt zo wel als by dag, tekende; en, wanneer zyn Oom, by wien hy inwoonde, hem het licht onthieldt, in de Oude of Nieuwe Kerke, op het uitgaan der Avondpreeke wiſt te paſſen, en de enden kaars in zyn' zak te moffelen, om 'er 's nagts by te werken. Hy heeft zig ook op het ſchilderen van Pourtraiten en Hiſtorien toegelegd, en, ten zynen huize, eene Teken-Akademie of Oefenſchool gehouden, daar de voornaamſte Amſterdamſche Konſtſchilders, naar naakte modéllen, kwamen tekenen. Hy is, in hoogen ouderdom, op den vierden November des jaars 1709, overleeden (*f*).

Willem Kalf.

Willem Kalf,

die goud- en zilverwerk, paarlemoer, hoorn, agaat, en ander ſtil leeven, zeer uitvoerig en keurlyk, wiſt te ſchilderen, is ook een Amſterdammer van geboorte, en een leerling van *Henrik Pot* geweeſt. Hy is hier, op den een en twintigſten July des jaars 1693, omtrent een uur na dat hy, over de Bantammer brug gaande, geſtruikeld, en voorover op zyne borſt gevallen was, zeer onverwagts, overleeden (*g*).

Gerard Pietersz. van Zyl.

Gerard Pietersz. van Zyl,

in 't gemeen Gerards genaamd, een Schilder, die Antoni van Dyk volgde, en lang in Londen gewoond heeft, wordt, van ſommigen, voor een' Amſterdammer, van anderen voor een' Leidenaar gehouden. Zeker is 't, dat hy, omtrent den jaare 1655, te Amſterdam, gewoond heeft. Hy ſchilderde, veeltyds, vrolyke gezelſchappen van mans en vrouwen (*h*). Ik vind den tyd van zyn overlyden niet aangetekend.

Willem Schellinks.

Willem Schellinks,

Amſterdammer van geboorte, en konſtig Schilder, moet, in 't jaar 1634, ter weereld gekomen zyn, zo hy, gelyk men ergens gemeld vindt, in 't jaar 1664, dertig jaaren oud geweeſt is. Hy verſtondt de konſt reeds in

(*b*) Houbrak. II. *Deel*, *bl.* 100.
(*c*) Houbrak. II. *Deel*, *bl.* 105.
(*d*) Houbrak. III. *Deel*, *bl.* 326, 327.
(*e*) Houbrak. II. *Deel*, *bl.* 102.
(*f*) Houbrak. II. *Deel*, *bl.* 290 *enz.*
(*g*) Houbrak. II. *Deel*, *bl.* 218.
(*h*) Houbrak. II. *Deel*, *bl.* 225.

Zeventiende en agttiende eeuwe. Konstenaars.

in den grond, toen hy den Heere *Jacob Thierry de Jonge* verzelde, op eene reize door de voornaamſte geweſten van Europa, waarmede hy vier jaaren doorbragt. Hy heeft het ſcheepgaan van Karel den II., Koning van Engeland, op de Hollandſche kuſt, fraai en uitvoerig, geſchilderd. Hy overleedt te Amſterdam, op den elfden October des jaars 1678 (*i*).

Kornelis Kik.

Kornelis Kik,

een tamelyk goed beeld-, pourtrait-, bloemen fruitſchilder, is te Amſterdam, in 't jaar 1635, gebooren. Hy bediende zig, om te bekwaamer fruiten en bloemen te konnen ſchilderen, van zyn Schoonvaders tuin, buiten de S. Antonis poort, waarby eene bekwaame wooning was. Doch toen de Stad uitgelegd werdt, was hy genoodzaakt, op te kraamen. Hy verhuisde toen naar de Diemermeer; in 't jaar 1667, naar Loenen, en eindelyk, wederom naar Amſterdam, daar hy, in 't jaar 1675, overleeden is (*k*).

Willem van den Velde.

Willem van den Velde,

beroemd Schip- en Zeeſchilder, werdt, in 't jaar 1633, hier ter Stede, gebooren, en leerde de behandeling deezer byzondere wyze van ſchilderen van *Simon de Vlieger*. Hy toog, vervolgens, naar 't Hof van Engeland, daar hy voor de Koningen, Karel den II. en Jacob den II., veel uitmuntende ſtukken geſchilderd heeft. Hy is, op den zesden April des jaars 1707, overleeden (*l*). Zyn Broeder,

Adriaan van den Velde.

Adriaan van den Velde,

ook een Amſterdammer, en zes jaaren jonger dan hy, was gelyk als gebooren met de konſt, die hy, by *Jan Wynandsz*, voortleerde. Hy leide zig, voornaamlyk, toe op het ſchilderen van Landſchappen met beeſtjes. Ook heeft hy, in ſommige Roomſche Kerken te Amſterdam, fraaije outerſtukken geſchilderd. Doch hy is, in den ouderdom van niet meer dan drie en dertig jaaren, in January des jaars 1672, overleeden (*m*).

Cornelis *en* Jan Visscher.

Cornelis *en* Jan Visscher,

gebroeders, en beide te Amſterdam gebooren, waren beide uitmuntende Plaatſnyders. Cornelis, de oudſte, verſtondt ook eene wyze van tekenen met zwart kryt, die, by de kenners, hooglyk geagt wordt. Jan heeft zig, in den ouderdom van zes en vyftig jaaren, omtrent den jaare 1690, ook op de Schilderkonſt begonnen toe te leggen, en de behandeling van zynen meeſter, *Michiel Carré*, ook een' Amſterdammer, doch die veel buitenslands gezworven heeft (*n*), tamelyk wel, afgezien (*o*).

Zeventiende en agttiende eeuwe. Konstenaars.

Jan van der Heyden.

Jan van der Heyden,

ſchoon, te Gorinchem, in 't jaar 1637, gebooren, verdient, onder de Amſterdamſche Konſtenaars, gedagt te worden, niet ſlegts, om dat hy aldaar het grootſte gedeelte zyns leevens heeft doorgebragt; maar, voornaamlyk, om dat hy 'er de Slang-brandſpuiten en Stads-Lantaarnen uitgevonden heeft, waardoor hy zig, ook buitens Lands, beroemd heeft gemaakt. Hy was, daarenboven, een konſtig Schilder en Tekenaar naar 't leeven, en muntte, byzonderlyk, uit, in het tekenen en uitvoerig ſchilderen van Kerken, Heerenhuizen en andere openbaare gebouwen. Hy heeft verſcheiden' tekeningen van 't Stadhuis van Amſterdam gemaakt, die hy, naderhand, opgeſchilderd heeft. Ook heeft hy de Beurs deezer Stad geſchilderd. Hy is, op den agt en twintigſten September des jaars 1712, overleeden (*p*).

Izaak Ducart.

Izaak Ducart,

die te Amſterdam gebooren was, hadt, uit Engeland, waar hy lang gewoond hadt, de konſt herwaards gebragt, om leevendige bloemen te ſchilderen op Satyn: waarin hy van zyne Huisvrouwe werdt bygeſtaan (*q*). Hy heeft, na 't midden der zeventiende eeuwe, gebloeid.

De vermaarde Konſtſchilder,

Gerard de Lairesse.

Gerard de Lairesse,

te Luik, in 't jaar 1640, gebooren, is eerſt beroemd geworden, na dat hy zig te Amſterdam hadt nedergezet. Hier ſchilderde hy eerſt voor den Konſtkooper *Gerard Uilenberg*; doch werdt, wel haaſt, aangezogt door anderen, die hem beter betaalden. Hy was zo vaardig in 't ſchilderen, dat hy, op éénen dag, den berg Parnas, met Apollo en de negen

(*i*) Houbrak. II. *Deel*, *bl.* 263 *enz.*
(*k*) Houbrak. II. *Deel*, *bl.* 333.
(*l*) Houbrak. II. *Deel*, *bl.* 324 *enz.*
(*m*) Houbrak. III. *Deel*, *bl.* 90.
(*n*) van Gool Nieuwe Schouwb. I. *Deel*, *bl.* 125.
(*o*) Houbrak. III. *Deel*, *bl.* 76, 77.
(*p*) Houbrak. III. *Deel*, *bl.* 80.
(*q*) Houbrak. III. *Deel*, *bl.* 83.

Zeventiende en agttiende eeuwe. Konstenaars.

gen Zanggodinnen, volkomenlyk, afgeschilderd heeft. Men vindt een ongelooflyk groot getal van zyne stukken, onder de Liefhebbers: onder welken, ook eenige graauwen uitmunten. Hy heeft ook veel met rood kryt getekend, en eene groote menigte van prenten geëtst. Doch in 't jaar 1690, werdt hy bezogt met blindheid, die hem bybleef, tot zynen dood toe. In deezen staat, gaf hy nog lessen aan de Schilders en Plaatsnyders, die eene weekelykfche byeenkomst hielden, ten zynen huize. Hy stierf in eenen behoeftigen staat, op den elfden July des jaars 1711 (*r*), en werdt, op 't Leidsche Kerkhof, begraaven (*s*).

Eglon van der Neer.

Eglon van der Neer,

een goed Pourtraitschilder, beide in 't groot en in 't klein, is, in 't jaar 1643, hier ter Stede, ter weereld gekomen. Hy heeft nogtans de konst meest buitens Lands geoefend, en in Duitschland en in Brabant gewoond. Te Brussel, hieldt hy zig veel bezig, met het schilderen van Landschappen, Kruiden en Aardgewassen, waarin hy zeer uitmuntte. De Ridder van der Werf is een zyner Leerlingen geweest. Hy heeft twee vrouwen gehad, die beide de Schilderkonst verstonden en oefenden. De eerste was eene Dogter van den Konstschilder *Du Chatel*: de andere, *Adriana Spilberg*, te Amsterdam, op den vyfden December des jaars 1650, gebooren, hadt den Schilder *Joannes Spilberg* tot haaren Vader, en den Schilder *Willem Breekveld* tot haaren eersten man gehad. Van der Neer overleedt, te Dusseldorp, op den derden May des jaars 1703 (*t*).

Adriaan Bakker.

Adriaan Bakker,

Broeders Zoon van Jacob Bakker, hier voor (*u*) genoemd, was een redelyk goed Historie- en Pourtraitschilder in 't groot. Van hem ziet men een stuk, het laatste oordeel verbeeldende, boven den ingang van Schepens-Kamer, tegen 't gewelf der groote zaale van 't Stadhuis hier ter Stede, waarin de tekening der overgroote naakte beelden, meer dan de wyze van schilderen, gepreezen wordt. Men meent, dat Bakker, die hier geboren was, hier ook, in 't jaar 1686, overleeden is (*v*).

(*r*) P. Langendyks Gedichten, I. *Deel*, *bl.* 384.
(*s*) Houbrak. III. *Deel*, *bl.* 106 *enz.*
(*t*) Houbrak. III. *Deel*, *bl.* 45, 172 *enz.*
(*u*) *Bladz.* 259.
(*v*) Houbrak. III. *Deel*, *bl.* 186.

Zeventiende en agttiende eeuwe. Konstenaars. Albert Meyering.

Albert Meyering,

in 't jaar 1645, te Amsterdam geboren, heeft de Schilderkonst ook met lof geoefend, en tien jaaren, met reizen door Frankryk en Italie, doorgebragt. Hy heeft veele zaalen en groote vertrekken treffelyk beschilderd, en is, op den zeventienden July des jaars 1714, overleeden (*w*).

David van der Plaas.

David van der Plaas,

beroemd Pourtraitschilder, is, hier ter Stede, op den elfden December des jaars 1647, ter weereld gekomen. Hy heeft zig ook met vertekenen en verbeteren der groote Bybelsche Tafereelen, die by *Pieter Mortier* in 't licht gekomen zyn, bezig gehouden. Hy is, op den agttienden May des jaars 1704, overleeden (*x*).

Jan van Kessel.

Jan van Kessel,

een geestig Schilder van binnenlandsche Gezigten, Hofsteden, Boerenwooningen en Winters, is, hier ter Stede, in 't jaar 1648, gebooren, en, in 't jaar 1698, overleeden (*y*).

Jan Luyken.

Jan Luyken,

zeer beroemd Plaat-etser, werdt, hier ter Stede, gebooren, op den zestienden April des jaars 1649. Zyne ouders waren *Kaspar Luyken* en *Hester Coores*. In zyne jeugd, heeft hy ook de Schilderkonst geleerd, by *Marten Zaagmolen*. Doch hy liet de oefening deezer konst ras vaaren, en begaf zig aan het etsen, daar hy zeer vaardig mede voort kon; waarom hy 'er meer voordeels van trok dan van het schilderen, schoon hy zynen arbeid op geenen hoogen prys hieldt. Eene menigte voornaame Werken zyn, met zyne konstplaaten, versierd; in veelen van welken, de hertstogten, kragtiglyk, verbeeld zyn. In zyne jeugd, hadt hy zig ook met de Digtkonst bezig gehouden, en een bondel gezangen uitgegeven, onder den naam van *Duitsche Lier*, die hy, naderhand, door het leezen van stigtelyke boeken, tot ernstiger gedagten gekomen, zogt op te koopen, op dat 'er de jongkheid niet door verleid mogt worden: in welk goed oogmerk, hy gestuit werdt, door de baatzugt van sommigen, die 't werkje herdrukten, en op nieuws in de weereld bragten. Luyken geraak-

(*w*) Houbrak. III. *Deel*, *bl.* 210.
(*x*) Houbrak. III. *Deel*, *bl.* 229.
(*y*) Houbkak. III. *Deel*, *bl.* 238.

ZEVENTIENDE en AGTTIENDE EEUWE. KONSTENAARS.

raakte, eindelyk, door het leezen der Schriften van *Jacob Bohme* en *Antonette Bourignon*, en door de verkeering met luiden, die derzelver gevoelens waren toegedaan, in de verbeelding, dat hy zonder arbeid aan de koſt komen zou, 't welk hy en de zynen noemden *op*, of *door het geloof* te *leeven*. Hy leide dan de etsnaald neder; verliet Amſterdam, en begaf zig, van eene oude dienſtmaagd verzeld, tot een ſtil en eenzaam leeven. Doch 't leedt niet lang, of hy beſpeurde zyne dwaaling, en keerde herwaards, en tot zyne voorige bezigheid. Nogtans, gebruikte hy van zyne winſt maar even zo veel, als hy tot zyn onderhoud noodig hadt, en deelde het overige, mildelyk, uit aan de behoeftigen. Voorts, beſteedde hy zynen tuſſchentyd aan het ſamenſtellen van een goed getal van Godvrugtige Werkjes, die hy, met zinryke konſtplaaten, en zedelyke verſjes verſierde; in welken egter, meer blyken van eenen vroomen geeſt, dan van een gezond oordeel en helder verſtand te beſpeuren zyn. In de laatſte jaaren zyns leevens, werdt hy, veeltyds, van zwaare kolykpynen bezogt. Hy overleedt, hier ter Stede, op den vyfden April des jaars 1712 (*z*).

JOHANNES VERKOLJE.

JOHANNES VERKOLJE,

JOHANNES VERKOLJE.

den negenden February des jaars 1650, te Amſterdam, gebooren, kreeg, ter gelegenheid, dat hy, in zyne kindſchheid, aan de hiel gekwetſt zynde, lang het bedde houden moeſt, trek tot tekenen, en werdt, naderhand, een keurlyk Pourtraitſchilder. Ook muntte hy uit in 't maaken van prenten in zwarte konſt: 't welk hy, door eigen' oefening, geleerd hadt. Hy woonde te Delft, daar hy, in 't jaar 1693, overleeden is. Een zyner Zoonen, NICOLAAS genaamd, is ook een beroemd Schilder geweeſt (*a*).

JOHANNES VAN DER BENT.

JOHANNES VAN DER BENT,

JOHANNES VAN DER BENT.

omtrent den zelfden tyd als Verkolje, hier ter Stede, ter weereld gekomen, heeft zig ook, door de Schilderkonſt, eenen naam gemaakt. Zyne ſtukken zweemen, in verkiezing en behandeling, zeer naar die van zyne meeſters, *Philip Wouwerman* en *Adriaan van den Velde*. Hy is, in 't jaar 1690, overleeden (*b*).

(*z*) *Zie zyn* Leven *voor zyn* Werkje, *genaamd* 's Menſchen begin, midden en einde. *en* HOUBRAK. III. *Deel*, *bl.* 253 *enz.*
(*a*) HOUBRAK. III. *Deel*, *bl.* 282.
(*b*) HOUBRAK. III. *Deel*, *bl.* 288.

ZEVENTIENDE en AGTTIENDE EEUWE. KONSTENAARS. JOHANNA KOERTEN.

JOHANNA KOERTEN,

Huisvrouw van *Adriaan Blok*, en hierom, veeltyds, *Johanna Koerten Blok* genaamd, te Amſterdam, den zeventienden November des jaars 1650, gebooren, heeft zig niet alleen toegelegd op keurlyk borduuren, kantwerken, ſchryven op papier en op glas, zingen en ſchilderen met waterverw; maar, inzonderheid, eenen naam gemaakt, door, met de ſchaar, veelerlei werken van papier te ſnyden, gelyk beeſten, vogels, bloemen, zeeën, landſchappen, meeſterlyk ſchrift, en vooral keurlyke en juiſt gelykende afbeeldſels van vermaarde mannen; zo dat 'er weinige vorſten of andere grooten, hier ter Stede, kwamen, die haare konſt niet kwamen zien. Zy is, op den agt en twintigſten December des jaars 1715, overleeden (*c*).

FRANÇOIS DANKS.

FRANÇOIS DANKS,

FRANÇOIS DANKS.

gebynaamd *Schildpad*, een goed Schilder van Hiſtorien in 't klein, werdt ook hier ter Stede gebooren. Hy heeft ook Pourtraiten geſchilderd, en, in 't jaar 1676, een zinnebeeld van den Tyd gebootſeerd, welk daarna uitgehouwen werdt boven eene poort op de Heerengraft, tuſſchen de Heerenſtraat en Brouwersgraft, met het byſchrift, *Myn glas loopt ras* (*d*).

JAN VAN ALEN.

JAN VAN ALEN,

JAN VAN ALEN.

die, van zyne vroege jeugd af, tot aan zynen dood, welke, in 't jaar 1698, voorviel, toe, te Amſterdam gewoond heeft, en waarſchynlyk ook gebooren is, was een vaardig Schilder van Haanen, Hennen en ander gevogelte, waarin hy de ſchilderwyze van *Melchior de Hondekoeter*, zo geeſtig en net, wiſt naar te bootſen, dat zyne ſtukken, dikwils, voor Hondekoeters werden aangezien (*e*).

ABRAHAM STORK.

ABRAHAM STORK,

ABRAHAM STORK.

Amſterdammer van geboorte, was een geeſtig en natuurlyk Schilder van onſtuimige en ſtille zeeën, en zeehoofden, vol leevens en gewoels. De verbeelding van het inhaalen des Hertogs van Marlborough op den Amſtel, waarin hy een groot getal van binnenjagten en veel beweeging gebragt heeft, wordt zeer gepreezen (*f*). Hy bloeide nog, in 't begin deezer eeuwe.

DA-

(*c*) HOUBRAK. III. *Deel*, *bl.* 293 *enz.*
(*d*) HOBURAK. III. *Deel*, *bl.* 319.
(*e*) HOUBRAK. III. *Deel*, *bl.* 320.
(*f*) HOUBRAK III. *Deel*, *bl.* 320.

Zeventiende en agttiende eeuwe. Konstenaars.

David Colyns,

David Colyns.

zyn tydgenoot, en ook hier ter Stede geboóren, ſchilderde veel Bybelſche Hiſtorien, met naame zulken, waarin veel gewoels te pas kwam (*g*). Onder de Gedigten van Jeremias de Decker, vindt men 'er een op de afbeelding van Colyns, door zynen Zoon geſchilderd: waarin zyne konſt, hooglyk, geroemd wordt (*h*).

Jan Hoogzaad.

Jan Hoogzaad,

die, hier ter Stede, op den twaalfden Maart des jaars 1654, ter weereld kwam, is een der bekwaamſte Leerlingen van den vermaarden Laireſſe geweeſt, en heeft, hier, 't gewelf der groote zaale van 't Stadhuis, en andere voornaame ſtukken geſchilderd (*i*).

Jan Griffier.

Jan Griffier,

in 't jaar 1656, te Amſterdam geboóren, gevoelde, in zyne vroege jeugd, eenen onverwinnelyken trek tot de Schilderkonſt, om welke te leeren, hy zig, hier te Lande, en in Engeland, by verſcheiden' meeſters, oefende. Eene goede ſomme gelds in Engeland hebbende overgewonnen, en gaarne op 't water zynde, kogt hy een jagt, en ſtak, met zyn huisgezin, in 't jaar 1695, over naar Holland; doch verloor, voor 't Vlie, door ſtorm, zyn vaartuig, met byna alles wat hy hadt. Hy zette zig toen te Rotterdam neder, daar hy, eerlang, een ander vaartuig kogt. Hy hieldt dit tot zyne wooning en ſchilderplaats, en voer 'er mede, van de ééne Stad naar de andere. Te Amſterdam, plagt het, lang agtereen, in de Heeren-, Keizers-, of Leidſche graften, te leggen. Eindelyk, voer hy 'er mede naar Engeland, daar hy, meen ik, in hoogen ouderdom, overleeden is. Hy heeft zig aan geene eenerlei wyze van ſchilderen gehouden; maar zig, naar den ſmaak der Lief hebberen, en naar 't gene hem 't meeſte voordeel gaf, geſchikt (*k*).

Henrik Carré.

Henrik Carré,

den tweeden October des jaars 1656, te Amſterdam geboóren, heeft zig eerſt by Juriaan Jacobsz, en naderhand by Jacob Jordaans, in de Schilderkonſt, geoefend. Hy was naauwlyks zeſtien jaaren oud, toen hy den Krygsdienſt verkoor, en, als Vendrig, 't beleg van Groningen bywoonde, in 't jaar 1672. Doch in laater' tyd, begaf hy zig wederom aan 't ſchilderen, byzonderlyk van Landſchappen, zo te Amſterdam als in den Haage. Hy is, op den zevenden July des jaars 1721, overleeden (*l*).

Zeventiende en agttiende eeuwe. Konstenaars.

Dirk Dalens.

Dirk Dalens,

hier ter Stede, in 't jaar 1659, geboóren, heeft de Schilderkonſt jong geoefend, en begon 'er, na 't jaar 1672, ſterke vorderingen in te maaken; doch overleedt, in den bloei zyner jeugd, in 't jaar 1689 (*m*). Hy heeft eenen Zoon nagelaaten, insgelyks, Dirk Dalens genaamd, die, op den derden February des jaars 1688, ter weereld kwam, en, in 't ſchilderen van Landſchappen, heeft uitgemunt. Hy heeft eene zaal geſchilderd, in 't Logement der Afgevaardigden deezer Stad in den Haage (*n*).

Michiel Maddersteg.

Michiel Maddersteg,

insgelyks een Amſterdammer van geboorte, werdt voor den beſten Leerling van *Ludolf Bakhuizen*, in dezelfde konſt, gehouden; doch heeft den meeſten tyd zyns leevens aan 't Hof van den Keurvorſt van Brandenburg, doorgebragt, tot dat hy, eindelyk, dat Hof en de konſt wars werdt, en zig, in zyne Geboorteſtad, met de Koopmanſchap geneerde; waarin 't geluk hem nogtans niet gunſtig was (*o*).

Bonaventuur van Overbeek.

Bonaventuur van Overbeek,

in 't jaar 1660, te Amſterdam geboóren, heeft zyn werk, inzonderheid, gemaakt van het verzamelen van tekeningen, afgietſels en bootſeerſels der oudheden van Italie, ten welken einde, hy drie reizen naar Rome gedaan heeft. Hy ſchilderde ook meeſt Oudheden en Hiſtorien: doch verliep zig in ongebonden leeven, en ſtierf, na veel omzwervens, in zyne Geboorteſtad, in den ouderdom van zes en veertig jaaren. Een groot Plaatwerk, *Overblyfſels van 't oude Rome* genaamd, door hem ſamengeſteld, is, na zynen dood, in 't licht gegeven (*p*).

Rachel Ruisch Pool.

Rachel Ruisch,

na haar huwelyk met den Pourtraitſchilder Ju-

(*g*) Houbrak. III. *Deel*, *bl.* 321.
(*h*) Rym-oefen. II. *Deel*, *bl.* 185.
(*i*) Houbrak. III. *Deel*, *bl.* 333.
(*k*) Houbrak. III. *Deel*, *bl.* 357.
(*l*) Van Gool I. *Deel*, *bl.* 122.
(*m*) Houbrak. III. *Deel*, *bl.* 385.
(*n*) Van Gool II. *Deel*, *bl.* 134 *enz.*
(*o*) Houbrak. III. *Deel*, *bl.* 386.
(*p*) Van Gool I. *Deel*, *bl.* 154 *enz.*

ZEVENTIENDE EN AGTTIENDE EEUWE. KONSTENAARS.

JURIAAN POOL, een' Amſterdammer van geboorte (*q*), in 't gemeen *Rachel Ruiſch Pool* genaamd, was eene Dogter van den beroemden Profeſſor der Ontleedkunde, *Fredrik Ruiſch*, en is, hier ter Stede, in 't jaar 1664, ter weereld gekomen. Zy oefende zig, vroeg, in het tekenen en ſchilderen, onder den vermaarden Bloem- en Fruitſchilder, *Guillelmo van Aalſt*. Ook heeft zy, in deeze ſoort van ſchilderen, uitgemunt, en is, hierom, in 't jaar 1708, bevorderd tot Hofſchildereſſe van den Keurvorſt van de Palts. Zy heeft, nogtans, haaren meeſten leeftyd doorgebragt, te Amſterdam, daar zy, op den twaalfden October des jaars 1750, in den ouderdom van zes en tagtig jaaren, overleeden is (*r*). Haar man was, voor haar, in 't jaar 1745, geſtorven (*s*).

ALBERT VAN SPIERS.

ALBERT VAN SPIERS,

die, hier ter Stede, in verſcheiden' voornaame huizen, zolder-, deur- en ſchoorſteenſtukken, en geheele zaalen geſchilderd heeft, was hier ook, in 't jaar 1666, gebooren, en heeft zig, eerſt onder den vermaarden *Laireſſe*, en naderhand te Rome, in de Schilderkonſt, geoefend. Van daar, keerde hy, in 't jaar 1697, te rug te Amſterdam, daar hy, in 't jaar 1718, overleeden is (*t*).

THEODORUS VAN PEE.

THEODORUS VAN PEE,

die ook Hiſtorien, Zolderſtukken en Pourtraiten geſchilderd, doch zig minder beroemd gemaakt heeft, is, hier ter Stede, in 't jaar 1669, ter weereld gekomen. Hy heeft eenige jaaren in Londen gewoond, en is, eindelyk, in hoogen ouderdom, in den Haage, overleeden (*u*). Zyne Dogter *Henriette*, die, op den vyfden December des jaars 1692, te Amſterdam, gebooren was, is eene vermaarde Konſtſchilderes, in *miniatuur*, of in 't klein geworden. Zy is met *Herman Wolters* gehuwd geweeſt, en, op den derden October des jaars 1741, overleeden (*v*).

Van Pee's Leerling,

ADAM SILO.

ADAM SILO,

die eerſt Gouddraadtrekker, en naderhand Scheepstimmerman geweeſt was, eer hy zig aan 't ſchilderen begaf, is ook te Amſterdam, in 't jaar 1670, ter weereld gekomen. Hy heeft zig, in 't byzonder, op 't Schip- en Zeeſchilderen toegelegd, en in de laatſte jaaren zyns leevens, ook van 't ſlypen en opmaaken van brandſpiegels, vergrootglazen en andere gezigtkundige konſttuigen, en van 't bootſeeren in waſch, zyn werk gemaakt. Hy is, hier ter Stede, in den ouderdom van meer dan tagtig jaaren, overleeden (*w*).

ZEVENTIENDE EN AGTTIENDE EEUWE. KONSTENAARS.

ALEXANDER VAN GALEN.

ALEXANDER VAN GALEN,

een bekwaam Hiſtorieſchilder, is, in 't zelfde jaar als Silo, op den agt en twintigſten April, te Amſterdam, gebooren: doch heeft zynen meeſten leeftyd, in Duitſchland en in Engeland, doorgebragt (*x*).

Het jaar 1670 heeft ook, hier ter Stede, den treffelyken Landſchaps-Schilder,

IZAAK MOUCHERON.

IZAAK MOUCHERON,

voortgebragt, die de konſt, by zynen Vader, *Fredrik Moucheron*, geleerd, en in zyne Geboorteſtad, verſcheiden' zaalen fraai beſchilderd heeft. De *Ordonnantie* of welſtand munt, in zyne ſtukken, byzonderlyk, uit. Hy was ook een groot meeſter in het tekenen en in het ſchilderen in waterverw. Hy overleedt, op den twintigſten July des jaars 1744 (*y*).

GERARD RADEMAKER.

GERARD RADEMAKER,

in 't jaar 1672, hier ter Stede, ter weereld gekomen, oefende zig, in zyne vroege jeugd, in het timmeren, zyns Vaders handwerk; doch begaf zig, na dat hy twee en twintig jaaren bereikt hadt, aan 't ſchilderen, onder den fraaijen Pourtraitſchilder *van Goor*, en werdt, naderhand, door *Petrus Codde*, Biſſchop van Sebaſte, aangenomen, om eene Nigt, in het tekenen, te onderwyzen. In 't gevolg van deezen, trok Rademaker, eerlang, naar Rome, werwaards Codde ontbooden was, om zig, wegens zekere beſchuldiging van Janſeniſterye, te verantwoorden. Doch men hieldt Codde, te Rome, in hegtenis. Rademaker werdt herwaards gezonden, om te bewerken, dat Codde, als onderdaan van den Staat en burger van Amſterdam, werdt opgeëiſcht: 't welk hem gelukte. Codde werdt ontſlaagen: en Rademaker tradt, eerlang, in de egt met 's Biſſchops nigte, *Catharina Bloemaart*, die voorheen zyne Leerlinge geweeſt was. Hy hieldt zyne woonplaats te Amſterdam, daar hy verſcheiden' Zolder-, Deur- en Schoorſteenſtukken, en onder anderen, nevens *Jan Hoogzaad*, het gewelf der groote Zaale van 't Stadhuis geſchilderd heeft. Doch hy is, in de kragt zyns leevens, in 't jaar 1711, overleeden (*z*).

ABRA-

(*q*) *Zie* III. *Deel*, IV. *Boek*, *bl.* 278.
(*r*) VAN GOOL I. *Deel*, *bl.* 210 *enz.* II. *Deel*, *bl.* 501.
(*s*) VAN GOOL I. *Deel*, *bl.* 234.
(*t*) VAN GOOL I. *Deel*, *bl.* 242.
(*u*) VAN GOOL I. *Deel*, *bl.* 272 *enz.*
(*v*) VAN GOOL II. *Deel*, *bl.* 179 *enz.*
(*w*) VAN GOOL I. *Deel*, *bl.* 287 *enz.*
(*x*) VAN GOOL I. *Deel*, *bl.* 340.
(*y*) VAN GOOL I. *Deel*, *bl.* 362 *enz.*
(*z*) VAN GOOL I. *Deel*, *bl.* 378 *enz.*

Zeventiende en agttiende eeuwe. Konstenaars.

Abraham Rademaker,

Abraham Rademaker.

die, zo ik meen, *Gerard* niet in den bloede beſtaan heeft, ſchoon hy den zelfden toenaam voerde, is ook, te Amſterdam, in 't jaar 1675, geboóren, en leide zig, zonder voorgang van eenigen meeſter, al vroeg, zo naarſtiglyk toe op tekenen en ſchilderen, dat hy, door den tyd, beroemd geworden is. Hy heeft, hier ter Stede, verſcheiden' zaalen geſchilderd. In 't jaar 1730, begaf hy zig met der woon naar Haarlem, daar hy de konſt, eenige jaaren, oefende. Doch op den berugten S. Jans- en Sacraments-dag des jaars 1734, 's morgens vroeg, buiten de Stad, in 't veld zittende te tekenen, werdt hy, door eenige boeren, hem, naar 't ſchynt, verdenkende, dat hy deel hadt aan den toeleg, waarmede de Roomſchgezinden, toen, door 't onkundige gemeen, beſchuldigd werden, met kneppels en vlegels, aangevallen: 't welk hem zulk eene onſteltenis baarde, dat hy, hunne handen ter naauwer nood ontkomen zynde, eerlang, in eene krankheid viel, die hem, op den twee en twintigſten January des jaars 1735, uit het leeven rukte (*a*).

De beroemde Pourtraitſchilder,

Philip van Dyk.

Philip van Dyk,

die 't grootſte deel zyns leevens in den Haage geſleeten heeft, daar hy, voor weinige jaaren, overleeden is, is ook te Amſterdam, in 't jaar 1680, geboóren (*b*).

Jan van Huysum.

Jan van Huysum,

een der konſtigſte Bloem- en Fruitſchilderen, is, hier ter Stede, op den vyftienden April des jaars 1682, ter weereld gekomen. Zyn Vader, *Juſtus van Huyſum*, was ook een Bloemſchilder. Doch de Zoon overtrof den Vader verre. Zyne ſtukken zyn, aan verſcheiden' Hoven van Europa, ſterk begeerd geweeſt. Hy is, op den agtſten February des jaars 1749, overleeden (*c*).

Heroman van der Myn.

Heroman van der Myn,

die, in 't jaar 1684, te Amſterdam, ter weereld kwam, heeft zig, in zyne eerſte jeugd, ook op het ſchilderen van fruiten en bloemen, doch, naderhand, op het ſchilderen van Hiſtorien en Pourtraiten, toegelegd. Hy heeft de konſt, in Duitſchland, aan 't Paltſiſche Hof; naderhand, te Antwerpen in Brabant, en eindelyk, te Londen, geoefend. Hier heeft hy, onder anderen, een zinnebeeldig ſtuk geſchilderd, op het huwelyk van den jongſt overleeden Prinſe van Oranje en de Koningklyke Prinſeſſe, welk, ſedert, op het Loo, geplaatſt is. Hy is, in November des jaars 1741, te Londen, overleeden (*d*).

Zeventiende en agttiende eeuwe. Konstenaars.

Izaak Walraven,

Izaak Walraven.

te Amſterdam, den drie en twintigſten Maart des jaars 1686, ter weereld gekomen, werdt eerſt op 't Goudſmeeden, toen op 't Beeldhouwen beſteld, en, eindelyk, tot den handel in Juweelen, zyns Vaders beroep, geſchikt. Doch hy hadt, van jongs op, zulk een' ſterken trek gevoeld tot tekenen en ſchilderen, dat hy, reeds vier en twintig jaaren oud, zig met ernſt toeleide op de Schilderkonſt, en eerlang een meester werdt in 't ſchilderen van Hiſtorien, met naame, in het leevendig en kragtig uitbeelden der hertstogten. Hy heeft, nogtans, in verder gevorderden ouderdom, de oefening der konſt laaten vaaren (*e*), en is, den elfden Maart des jaars 1765, hier ter Stede, overleeden.

Jacob Appel.

Jacob Appel,

die, den negen en twintigſten November des jaars 1680, te Amſterdam, geboóren werdt, heeft de beginſels der Schilderkonſt geleerd by *Timotheus de Graaf* en *David van der Plaas*, en eenige jaaren, te Zaandam, gewoond; doch zynen meeſten leeftyd, te Amſterdam, geſleeten, daar hy verſcheiden' zaalen en ſchoorſteenſtukken, in aanzienlyke huizen, geſchilderd heeft. Hy is, op den zevenden May des jaars 1751, onverwagts, overleeden (*f*).

De beroemde Tekenaar en Plaatſnyder,

Jan Wandelaar.

Jan Wandelaar,

is, op den veertienden April des jaars 1690, hier ter Stede, daar zyn Vader, *Thomas Wandelaar*, eene groote Theewinkel ophadt, ter weereld gekomen. Zyne Moeder was *Adriana Nikker*. Men wilde hem, eerſt, tot den Koophandel ſchikken; doch hy ſcheen een' ingeſchaapen trek te hebben tot de Tekenkonſt. Hy werdt dan, by *Guillam van der Gouwen*, beſteed, om 't Plaatſnyden te leeren. Ook genoot hy 't onderwys van *Laireſſe*, die toen reeds blind was, en werdt, eerlang, zo groot een meeſter in het tekenen naar 't leeven, en in het etſen en graveeren, dat hem het maaken van ontleedkundige Afbeeldingen, in 't koper, waartoe de uiterſte naauwkeurigheid vereiſcht wordt, eerſt door den Profeſſor *Ruiſch*, hier ter Stede, en naderhand door den Profeſſor Ber-

(*a*) Van Gool I. *Deel*, *bl.* 403 *enz.*
(*b*) Van Gool I. *Deel*, *bl.* 440 *enz.*
(*c*) Van Gool II. *Deel*, *bl.* 13 *enz.*
(*d*) Van Gool II. *Deel*, *bl.* 34 *enz.*
(*e*) Van Gool II. *Deel*, *bl.* 116 *enz.*
(*f*) Van Gool II. *Deel*, *bl.* 158 *enz.*

ZEVENTIENDE EN AGTTIENDE EEUWE. KONSTENAARS.

BERNARD SIGFRID ALBINUS werdt aanvertrouwd. Om de konſtplaaten tot het ontleedkundig Werk van den vermaarden Albinus te vervaardigen, begaf Wandelaar zig, van hier, met der woon, naar Warmond, en wat laater, naar Leiden, daar hy ook veele Pourtraiten getekend, en eenigen in 't koper gebragt heeft (*g*). Een zyner laatſte werken is geweeſt het tekenen van eenige Amſterdamſche Burgemeeſteren, die, door den beroemden *Jacob Houbraken*, in 't koper gebragt zyn. Hy is, op den zes en twintigſten Maart des jaars 1759, te Leiden, overleeden. Driemaalen is hy getrouwd geweeſt, eerſt met *Elizabeth Smit*; daarna, met *Catharina Beatrix van Eyk*, en, eindelyk, met *Johanna Maria Roon*, die hem overleefd heeft.

CORNELIS PRONK.

CORNELIS PRONK,

een beroemd Tekenaar naar 't leeven, is, hier ter Stede, op den tienden December des jaars 1691, ter weereld gekomen. Hy heeft de konſt meeſt geleerd van den beroemden *Arnold Boonen*, en zelfs verſcheiden' ſchoone Pourtraiten geſchilderd. Van hem zyn eene ontelbaare menigte van Steden, Dorpen, Kerken, Huizen, in de Nederlandſche Provincien, met naame in Holland en Zeeland, naar 't leeven, getekend, en, voor een groot gedeelte, door anderen, in 't koper gebragt (*h*). Hy is, hier ter Stede, op den agt en twintigſten September des jaars 1759, overleeden. Hy heeft verſcheiden' bekwaame Leerlingen gehad, onder welken, hem zeer naby gekomen is, en zelfs, naar veeler oordeel, in voornaame opzigten, overtroffen heeft

ABRAHAM DE HAEN.

ABRAHAM DE HAEN,

die, hier ter Stede, op den zesden April des jaars 1707, ter weereld gekomen is. Hy was in zyne jeugd, tot de oefening der Regtsgeleerdheid geſchikt, en vroeg bedreeven, in de Latynſche en Franſche taalen: doch toonde een' onbedwingbaaren trek tot de Tekenkonſt, waarop hy zig, eerlang, genoegzaam geheellyk toeleide. Hy heeft veele Steden, Dorpen, Kerken, Sloten en Heeren-huizen, in en om ons Vaderland, naar 't leeven, afgetekend: veelen van welken, by verſcheiden' gelegenheden, in in 't koper gebragt zyn. Ook heeft hy de Digtkonſt, niet ongelukkiglyk, geoefend, waarvan getuigenis draagen kan een tamelyke bondel *Herders- en Mengeldichten*, die, na zynen dood, door de deftige Amſterdamſche Digtereſſe, SARA MARIA VAN DER WILP, in 't licht gegeven is. De Haen is, in het twee en veertigſte jaar zyns ouderdoms, op den agtſten September des jaars 1748, overleeden.

ZEVENTIENDE EN AGTTIENDE EEUWE. KONSTENAARS. JACOB DE WIT.

De vermaarde Hiſtorieſchilder

JACOB DE WIT

is, insgelyks, een Amſterdammer van geboorte, en aldaar, in 't jaar 1695, ter weereld gekomen. Hy heeft de beginſels der konſt geleerd by *Albert van Spiers*, aan wien wy, hier voor (*i*) gedagt hebben; doch dezelve, naderhand, onder 't opzigt van *Jacob van Hal*, beroemd' Hiſtorieſchilder te Antwerpen, in meerder volkomenheid geoefend. Hier, maakte hy tekeningen, naar de vermaardſte ſtukken van *Rubbens*, *van Dyk* en anderen, die, in de Kerken, te vinden waren, en keerde, na verloop van eenige jaaren, te rug naar zyne Geboorteſtad, daar hy, terſtond, eerſt met het ſchilderen van Pourtraiten, en daarna, met het ſchilderen van Hiſtorien, de handen vol werks kreeg. Omtrent den jaare 1730, werdt hy, door konſtig ſchilderen in 't graauw, beroemd: 't welk, onder anderen, gelegenheid gaf, dat hem het ſchilderen der Raadkamer, op het Stadhuis deezer Stad, werdt aanvertrouwd. Wy hebben, elders (*k*), omſtandiglyk, aangetekend, wat zyn konſtpenſeel hier hebbe uitgevoerd. In de Roomſche Franſche Kerke, en op veele andere plaatſen hier ter Stede, ziet men ook fraaije blyken zyner konſt. Hy is, in 't jaar 1724, getrouwd; doch heeft nimmer kinderen verwekt by zyne egtgenoote (*l*). Op den twaalfden November des jaars 1754, is hy, in zyne Geboorteſtad, overleeden.

CORNELIS TROOST.

CORNELIS TROOST,

die, op den agtſten October des jaars 1697, hier ter Stede, ter weereld kwam, hadt zig, niet meer dan twee en een half jaar, geoefend in de Schilderkonſt, by den beroemden *Arnold Boonen*, toen hy zig zelven, zonder eenig onderwys van anderen, verder oefende, en eindelyk een groot Pourtrait- en Hiſtorieſchilder werdt. In 't jaar 1724, gaf hy het eerſte openbaare blyk zyner vorderinge, in 't ſchilderen der vyf *Inſpectores* van 't Genootſchap der Geneesmeeſteren, te Amſterdam. Sedert, heeft hy de Regenten van het Aalmoesſeniers-Huis, en van het Oude-zyds-Huiszitten-Huis, en de Overluiden van het Chirurgyns-Gilde afgemaald. Ook zyn 'er veele tekeningen, in eenen boertigen ſmaak, van onzen Konſtenaar in wezen: eenigen van welken, van tyd tot tyd, in 't koper gebragt en uitgegeven worden (*m*). Trooſt is, op den agtſten Maart des jaars 1750, overleeden.

(*g*) VAN GOOL II. *Deel*, *bl.* 169 *enz.*
(*h*) VAN GOOL II. *Deel*, *bl.* 193 *enz.*
(*i*) *Bladz.* 266.
(*k*) III. *Deel*, I. *Boek*, *bl.* 22.
(*l*) VAN GOOL II. *Deel*, *bl.* 218 *enz.*
(*m*) VAN GOOL II. *Deel*, *bl.* 241.

ZEVENDE DEEL.

REGEERING
DER STAD
AMSTERDAM.

EERSTE BOEK.

REGEERING IN 'T GEMEEN. BYZONDERE BESCHRYVING DER AMPTEN VAN SCHOUT, BURGEMEESTEREN, SCHEPENEN EN RAADEN.

I.

OUDE EN LAATERE REGEERING DER STAD IN 'T GEMEEN.

Overgang tot de Beschryving der Regeering.

Wy komen, eindelyk, tot het gewigtigſte deel van ons Werk, de Beſchryving der REGEERINGE *van* AMSTERDAM, die wy voorhebben, van haaren tederſten oorſprong af, en in haare voornaamſte byzonderheden, omſtandiglyk, en met de vereiſchte naauwkeurigheid, te ontvouwen.

Oudſte Regeering van Amſterdam, onder de Heeren van Amſtel.

Eer Amſterdam nog eenen naam hadt, en toen het ſlegts uit weinige huizen, gebouwd omtrent en tegen over het Slot der Heeren van Amſtel, beſtondt, in de twaalfde en dertiende eeuwe, behoorde het tot de Heerlykheid van Amſtel, en werdt, gelyk de dorpen of gehugten van deeze Heerlykheid, geregeerd. De Baljuw van Amſtelland vorderde 'er het halsregt, van wege den Heer. En naardemaal de buuren van Amſterdam, te Ouderkerk, ter Kerke gingen, eer zy zelven eene Kerk hadden, of eer dezelve nog tot eene Kerſpelkerk op zig zelve verheeven was, gelyk wy, by andere gelegenheden, getoond hebben (*a*); zo is het ten hoogſte waarſchynlyk, dat zy ook, tot diep in de dertiende eeuwe, in 't burgerlyke, voor Schout en *Aſingen* (1) van Ouderkerk, zullen hebben te regt geſtaan, zonder dat men eenig blyk vindt, dat de Plaats, zo vroeg, zelfs van eene byzondere Dorps-Regeering voorzien geweeſt is.

OUDE EN LAATERE REGEERING.

Doch toen, omtrent het jaar 1268, de Heerlykheid van Amſterdam aan Jan Perſyn, Heere van Waterland, opgedraagen werdt (*b*), terwyl Gysbrecht van Amſtel nog Heer bleef van het overige gedeelte van Amſtelland; moeſt 'er, noodwendig, verandering vallen in de Regeering van Amſterdam. 't Is ten hoogſte waarſchynlyk, dat het hoog geregt aldaar toen, door den Baljuw van Waterland, zal waargenomen zyn geweeſt. En naardemaal de in-

Onder Heere Jan Perſyn.

(*a*) *Zie* I. *Deel*, I. *Boek*, *bl.* 8. II. *Deel*, I. *Boek*, *bl.* 102. III. *Deel*, II. *Boek*, *bl.* 92. V. *Deel*, II. *Boek*, *bl.* 60.

(*b*) *Zie* II. *Deel*, I. *Boek*, *bl.* 17.

(1) *Aſingen* waren, van ouds, hier te Lande, Regters, uit de buuren, ter gelegenheid eener voorvallende regtzaake, gekooren. Ook betekent het woord *Aſing*, in de oude Landtaale, een *Regter*. Zie DE GROOT *Inleyding tot de Holl. Rechtsgeleerdheyt* II. Boek, XXVIII. Deel, §. 7, 8, 9. bl. 173, 174. Zulke Buurregters hadt men, weleer, in Amſtelland, tot dat Hertog Albrecht dezelven, by eene Handveſt van den vyftienden Maart des jaars 1387 [1388], afſchafte, en Schepenen in de plaats ſtelde. *Handv.* bl. 73 [9]. Ten platten Lande van het Stigt, heeft het buurregt, nog tot in de zeſtiende, en, op ſommige plaatſen, zelfs tot in de zeventiende eeuwe, ſtand gehouden. (Zie VAN DE WATER *Groot-Utr. Placaatb.* II. Deel, bl. 1187-1205.) In 't *Regiſter van t hooge Heemraadſchap van Amſtelland*, *L.* A. *f.* 98 verſo, *f.* 104 verſo heb ik twee Verklaaringen gevonden van den veertienden December des jaars 1531, gedaan voor *Claes Claesz.*, *Schout*, *Claes Gerritz*, ASINGE, *en Willem Henrix buerman tot Abcoude*, *in 't gerechte van* AESDOM. De naam van *Aesdom*, *Aesdoem* of *Aſichdoem*, die nog, aan twee Polders onder Abkoude, gegeven wordt, en, eertyds, aan een goed gedeelte van Amſtelland gegeven werdt (*Zie* III. Deel, I. Boek, *bl.* 56.), is ontleend van de Vonniſſen of *Doemen*, die, in deeze Landſtreeken, door *Aſingen*, werden uitgeſproken.

OUDE EN LAATERE REGEERING.

ingezetenen nu, in 't burgerlyke, niet meer voor Schout en Aſingen van Ouderkerk, te regt konden ſtaan, vermoed ik, dat Heer Jan Perſyn, of zyn Baljuw van Waterland uit zynen naam, aldaar, zo wel als in de Dorpen van zyne Heerlykheid van Waterland (*c*), Schout en Schepenen zal hebben aangeſteld, die de *Civile* Vierſchaar ſpanden. De Plaats begon, na 't leggen van den dam in den Amſtel, meer of min, op te komen, en dreef reeds eenigen Koophandel; de Heer hadt 'er zyne huizen en ſterkten, [*domus & munitiones* (*d*)]; vermoedelyk, zal 'er dan ook eene afzonderlyke Regtbank van Schout en Schepenen geweeſt zyn, die 'er zal gebleeven wezen, toen de Heerlykheid der Plaatſe in 't jaar 1282, door Jan Perſyn, aan Floris den V., Graave van Holland, werdt afgeſtaan. In den ouden Schepens-eed, die nog in gebruik is, belooven Schepenen, *een recht vonniſſe* te zullen *wyſen, tuſſchen den heere ende den huisman, tuſſchen den huysman ende den heere* (*e*): welke woorden zeer bekwaamlyk paſſen aan Schepenen van Amſterdam, eer het nog eene Stad ware, of terwyl het nog veele *huisluiden* en *heeren*, of eigenaars van Landeryen, tot ingezetenen hadt (2): waarom 'er ook eenig zweemſel van bewys in legt, dat de Plaats, voor 't einde der dertiende eeuwe, reeds Schepenen gehad heeft.

Onder Heere Guy van Henegouwen.

't Gene wy, tot hiertoe, wegens de aloude geſteldheid der Regeeringe van Amſterdam, hebben aangemerkt, ſteunt ſlegts, op meer of min waarſchynlyke giſſingen. Doch 't ſtuk doet zig klaarder, en met meerder zekerheid, op, na dat Guy van Henegouwen, in 't jaar 1300, Heer van Amſtelland, en gevolgelyk ook Heer van Amſterdam geworden was. De *ongenoemde Klerk* getuigt, dat deeze Guy, die, in 't jaar 1301, Biſſchop van Utrecht werdt, voor dien tyd, Amſterdam voorzag van veele vryheden van Keuren en regten, waarmede men *die Stede* regeerde (*f*). Amſterdam, waarſchynlyk, door Heere Guy, zo niet reeds door Graave Floris den V., tot eene Stad verheeven, hadt, derhalve, toen reeds, eene Stedelyke Regeering, en werdt, gelyk andere Steden hier te Lande, naar beſchreeven Keuren, geregeerd. De Wethouderſchap beſtondt uit Schout en Schepenen, die, door den Baljuw van Amſtelland, werden aangeſteld. Men leert dit klaarlyk, uit eene Rekening van *Bernd van Dorenweerde*, Baljuw van Amſtelland, aan Biſſchop Guy van Utrecht, in de jaaren 1305, 1306 en 1307, gedaan: welk fraai ſtuk der Amſterdamſche oudheid, omtrent het midden der voorgaande eeuwe, bezeten werdt door Dr. CORNELIS BOOTH, Raad in de Vroedſchap der Stad Utrecht, en buitengewoonen Raad in den Hove aldaar, van wien men eene korte, doch naauwkeurige Beſchryving der gemelde Stad heeft, die in VAN DE WATERS *Groot-Utrechtſch Plakaatboek* (*g*) geplaatſt is. De Rekening, van welke wy ſpreeken, is, door den Raadsheer Booth, ter hand geſteld aan GERARD SCHAEP PIETERSZOON, Schepen en Raad der Stad Amſterdam, die 'er de voornaamſte plaatſen, Amſterdam betreffende, woordelyk, heeft uitgetrokken: en uit dit uittrekſel, ontleenen wy, 't gene ons, aangaande de geſteldheid der Regeeringe van Amſterdam, in 't begin der veertiende eeuwe, bekend geworden is. Zie hier, *voor eerſt*, een bewys, dat de Baljuw van Amſtelland, ten deezen tyde, den Schout van Amſterdam aanſtelde.

OUDE EN LAATERE REGEERING.

Saterdaghes, ſoennendaghes ende manendaghes na S'. Andries dage, dat is, na den dertigſten November des jaars 1305, ſtaat 'er, *was Bernd te Ameſtelredamme, en ſette daer eenen Scoute, en verſagh 't Land.*

Uit de volgende woorden, blykt, *ten anderen*, dat de Baljuw van Amſtelland ook Schepenen hier ter Stede ſtelde.

Des manendages en des dingesdages na Pinxteren des jaars 1306, *was Bernd tot Aemſtelredamme, en ſette dair Scepenen, ende beſagh die ſluyſen.*

Men beſpeurt, wyders, uit deeze Rekening, dat Biſſchop Guy zig, ſomtyds, in Amſterdam bevondt, en dan, van Stads wege, met den eerenwyn, beſchonken werdt.

Item, ſtaat 'er, *des ſoenendaegs ende des manendaeges na St. martyns dages translacio*, dat is, na den vierden July des jaars 1306, *was Bernd tot Ameſtelredamme tot myn heere den Biſſchop.*

Item des donredages en vrydages, was de Biſſchop binnen Aemſtelredamme.

Item myns Heeren Biscoops koſt tot Ameſtelredamme, doe die van den Damme myn Heere den Wyn gaven, III ℒ *en* VJ ß *hollantſch die doen aen goeden gelde den ℒ. totte* XIJß — IIIJ ℒ XIXß *des ontfenc Bernd weder van*

(*c*) *Zie* MIERIS Charterb. I. *Deel*, *bl.* 380.
(*d*) *Zie* MIERIS Charterb. I. *Deel*, *bl.* 424.
(*e*) Keurb. A. *f.* 56.
(*f*) *Zie* II. *Deel*, I. *Boek*, *bl.* 92.

(2) Dit heeft, zelfs tot diep in de veertiende eeuwe, plaats gehad. Zie de *Handveſt* van 1342. *Art.* 15., in 't II. *Deel*, II. *Boek*, bl. 109.

(*g*) III. *Deel*, *bl.* 2 *enz.*

Oude en laatere Regeering.

van den wyne, die daer bleef IJ ℒ x ßß x IJ *den. ſo bleff* IJ ℒ. VIIJ ß. IX *den. die Bernd wtgaff.*

Nog blykt, uit dezelfde Rekening dat 'er, ten deezen tyde, ook reeds een Raad te Amſterdam was. Wy zullen de woorden zelven, beneden, by bekwaamer gelegenheid, aanhaalen.

Onder de Graaven van Holland.

Toen Biſſchop Guy, in 't jaar 1311, de Heerlykheid van Amſtel wederom aan Willem den III., Graave van Holland, afſtondt, ſchynt 'er, op nieuws, eenige verandering in de Regeering van Amſterdam gekomen te zyn. De Stad begon nu merkelyk aan te waſſen, en dreef reeds eenigen uitheemſchen Koophandel (*b*). Zy was, al voor 't jaar 1304, van markten, bruggen en veſten voorzien geweeſt. Haare grootte was, derhalve, ook toegenomen. De Graaf, 't zy Willem de III., of Willem de IV. beſloot, hierom, zelf, doorgaands, Schout en Schepenen aan te ſtellen, en alle zaaken, *Crimineele* zo wel als *Civile*, binnen de Vryheid voorvallende, te bepaalen aan derzelver Regtbank; gelyk ten minſte klaarlyk geſchiedt, in de Handveſt van Willem den IV. van den jaare 1342 (*i*). Alleenlyk bleef de Baljuw van Amſtelland nog klaager, in geval van doodſlag van *eenen ellendigen*, dat is, eenen vreemdeling, of iemant, die vriend noch maag hadt (*k*); doch Schepenen van Amſterdam ſpraken 'er regt over (*l*). Maar, in 't begin der volgende eeuwe, kwam hierin verandering. De Regtbank der Stad werdt, in 't jaar 1409, bevestigd in het regt, om over alle zaaken uitſpraak te doen, *ſonder eenich toeſeggen* van den Baljuw van Amſtelland en Waterland, of van iemant anders van 's Graaven wege (*m*). In laater' tyd, werden ook, volgens verſcheiden' Graaflyke Privilegien, de Schepenen gekooren uit een benoemd dubbel getal, daar zy, te vooren, naar 't ſchynt, zonder eenige voorafgaande benoeming, door den Graave, of door iemant van 's Graaven wege, geſteld werden; gelyk wy, hierna, byzonderer zullen aanwyzen. Op het kiezen van Burgemeesteren, en van een bepaald getal van Raaden, werden, insgelyks, onderſcheiden Privilegien verleend. Doch in de Privilegien, die 't benoemen van Schepenen en 't verkiezen van Raaden betroffen, zogten de Graaven, ſomtyds, verandering te maaken: 't welk der moeite wel waardig is, hier, kortelyk, aan te tekenen.

In 't begin der vyftiende eeuwe of eerder, hadt men, hier ter Stede, reeds een bepaald getal van Raaden, die, voor hun leeven, dienden, en by afſterven, of ontvryding, hun getal volmaakten. Aan deeze Raaden, onder anderen, ſtelde Hertog Filips van Bourgondie, in 't jaar 1449, de benoeming van een dubbel getal tot Schepenen; doch ſlegts voor den tyd van agt jaaren, die, naderhand, nog voor tien jaaren, verlengd werdt (*n*). Hertog Karel, in 't jaar 1467, aan de Regeering gekomen, beveſtigde de Stad, in alle haare Privilegien, goede Couſtumen, gewoonten en herkomen (*o*), en derhalven ook in het regt, om eene altoos aanblyvende Vroedſchap te mogen hebben, en een dubbel getal tot Schepenen te mogen benoemen. En by 't Groot-Privilegie van Vrouwe Maria, welk, by een byzonder Privilegie van Maart des jaars 1476 [1477], werdt beveſtigd, werdt verklaard, dat de benoeming van Schepenen door de Vroedſchap, en de verkiezing van eenen Raad, in de plaats van eenen afgeſtorven of ontvryden, met één woord, de gantſche beſtelling der Wethouderſchap hier ter Stede, op gelyken voet als dezelve, ſedert eenen geruimen tyd, plaats gehad hadt, niet ſlegts voor een zeker getal van jaaren, maar *ten eeuwigen dage*, vaſt en van waarde blyven zou (*p*). En deeze Privilegien werden, in 't volgende jaar, door Hertog Maximiliaan, bezwooren (*q*).

Oude en laatere Regeering. Aanwyzing der veranderingen, die de Graaven hebben gezogt te maaken, in de beſtelling der Regeering.

Doch toen, in 't jaar 1494, de Aartshertog Filips de Regeering der Landen aanvaardde, wilde hy de Privilegien op het aanblyven der Vroedſchappen en 't beſtellen der Wet, aan ſommige Steden, en onder anderen aan Amſterdam verleend, niet bekragtigen, dan voor eenen bepaalden tyd, en tot dat hy vyf en twintig jaaren bereikt zou hebben, 't welk toen nog omtrent negen jaaren lyden zou. Men moeſt zig hiermede te vrede houeen (*r*). Maar Maximiliaan, die, in 't jaar 1508, van wege zynen Kleinzoon Karel, hier ter Stede, ingehuldigd werdt, maakte geene zwaarigheid, om alle de Privilegien, door de voorige Graaven en Graavinnen verleend, te bezweeren, zonder eenige uitzondering (*s*). Karel zelf, in 't jaar 1515, ingehuldigd wordende, aanvaardde de Regeering in 't algemeen, daarentegen, op den zelfden voet, als de Hertogen Filips en Karel van Bourgondie dezelve bezeten hadden (*t*): doch hy beves-

(*b*) *Zie* II. *Deel*, I. *Boek*, *bl.* 101.
(*i*) *Zie* II. *Deel*, II. *Boek*, *bl.* 109.
(*k*) *Vid.* SCHILTERI Gloſſar. Teutonicum, *Voce* ELILANTE, *p.* 263.
(*l*) *Zie* II. *Deel*, II. *Boek*, *bl.* 109.
(*m*) Handv. *bl.* 2. [15.]
(*n*) Handv. *bl.* 104. [24.]
(*o*) Handv. *bl.* 76.
(*p*) Handv. *bl.* 79, 105.
(*q*) *Zie* II. *Deel*, IV. *Boek*, *bl.* 179.
(*r*) *Zie* II. *Deel*, IV. *Boek*, *bl.* 192.
(*s*) *Zie* II. *Deel*, V. *Boek*, *bl.* 211.
(*t*) *Zie* II. *Deel*, V. *Boek*, *bl.* 215.

OUDE EN LAATERE REGEERING.

vestigde de Stad egter, by eene Handvest van den agtsten November des jaars 1516, in het genot en gebruik der Privilegien, op het volmaaken van het getal der Raaden, en op de benoeming van Schepenen verleend; schoon alleenlyk tot zyn wederroepen of wederzeggen toe (*u*). In 't jaar 1519, belooſde hy geene nieuwigheden te zullen gedoogen tegen de Privilegien (*v*): waarmede hy, aan de Privilegien, op het beſtellen der Wethouderſchap verleend, eene nieuwe kragt gaf. Filips, zyn Zoon, bezwoer, by zyne inhuldiging, in 't jaar 1549, ook alle de Privilegien, zonder onderſcheid, en beveſtigde dien eed, in 't jaar 1555 (*w*). Eindelyk, bekragtigde hy, by eene Handvest van den agttienden April des jaars 1558, het Privilegie van Vrouwe Maria van Maart des jaars 1476 [1477], uitdrukkelyk; en ſtelde dus de Stad in het regt, om, zonder bepaaling, haare eigen Vroedſchap te kiezen, en Schepenen te benoemen (*x*); waardoor zy, ten laatſten, in het wettig en onafgebroken bezit van haare Privilegien in 't gemeen, en byzonderlyk van de Privilegien, op het beſtellen der Wethouderſchap verleend, beveſtigd geworden is.

De ongewoone veranderingen in de Regeering, in en na de tyden der Graaven, zyn geſchied, buiten benadeeling der Privilegien.

Alleenlyk, heeft 'er, nu en dan, zo wel ten tyde der Graaven, als naderhand, by buitengewoone gelegenheden, eenige afwyking van deeze Privilegien plaats gehad. Hertog Jan van Beijeren ſtelde, in 't jaar 1419, buitens tyds, eene geheel nieuwe Wethouderſchap, Schout, Burgemeeſteren en Schepenen, aan (*y*). Hertog Filips van Bourgondie deedt het zelfde, in 't jaar 1445 (*z*). Onder Karel den V. en Filips den II., bleeven de Schepenen, dikwils, langer in dienſt, dan by de Privilegien bepaald was (*a*): hebbende de Landvoogdes, Koningin Maria, in 't jaar 1545, verſtaan, dat de Wet, voortaan, op den tienden May, zou beſteld worden. Keizer Karel beveſtigde deeze ſchikking. Doch men bewilligde 'er, hier, niet in, dan onder *Proteſt*, en zy werdt, in 't jaar 1555, te niet gedaan (*b*). De Landvoogdes Margareet, Hertogin van Parma, ſtelde, in 't jaar 1566, Burgemeeſteren aan, die, volgens de Privilegien, door de oude en regeerende Burgemeeſteren en Schepenen, moeſten verkooren geweeſt zyn. Doch men proteſteerde, hier, tegen deeze aanſtelling (*c*), en de Landvoogdes verklaarde, dat zy 't in geen gevolg wilde trekken (*d*), noch de Privilegien daarmede verkorten. En diergelyke verklaaringen zullen, vermoedelyk, ook ter gelegenheid der vroegere buitengewoone veranderingen, geſchied zyn, hoewel wy zulks, nergens, gemeld gevonden hebben. Doch zy zyn, zekerlyk, geſchied, by de buitengewoone verandering des jaars 1578 (*e*). Ook, onder de hooge Regeering der Heeren Staaten, in de jaaren 1618 (*f*), 1672 en 1748 (*g*). De Privilegien op het beſtellen der Wethouderſchap zyn, derhalve, in volle kragt gebleeven. Na de dood van Willem den II., Prinſe van Oranje en Stadhouder van Holland, in den jaare 1650; die, gelyk de Stadhouders, zyne Voorzaaten, hier ter Stede, Schepenen plagt te kiezen uit een dubbel getal, door de Vroedſchap benoemd; verkreeg de Stad Octroi van 's Lands Staaten, dat deeze verkiezing, voortaan, door Burgemeeſteren, geſchieden zou (*h*). En dit Octroi hieldt ſtand, tot op de verheffing van Willem den III. tot Stadhouder, in 't jaar 1672; met wiens dood, in 't jaar 1702, het wederom ingevoerd werdt (*i*): tot dat, met de verheffing van Prinſe WILLEM KAREL HENRIK FRISO, in 't jaar 1747, de verkiezing van Schepenen hier ter Stede wederom aan den Stadhouder gekomen is. Geduurende de minderjaarigheid van den tegenwoordigen Prinſe, Erf-Stadhouder, WILLEM DEN V., is de verkiezing van Schepenen, uit een benoemd dubbel getal, gedaan, eerſt door de Vrouwe Gouvernante, als Voogdeſſe, en na derzelver overlyden, door 's Lands Staaten, als waarneemende de Voogdy over den minderjaarigen Prinſe Erf-Stadhouder.

Tot hiertoe, ſpraken wy van de oudſte geſteldheid der Regeeringe van Amſterdam, en van de veranderingen, in dezelve, van tyd tot tyd, gevallen, in 't algemeen. Eer wy nu, tot eene byzondere beſchryvinge der Perſoonen en Collegien, die de Regeering uitmaaken, overgaan, zal 't niet ondienſtig zyn, vooraf, van eenige zaaken te handelen, die de Wethouders en Regenten, in 't algemeen, betreffen.

Vereiſchten omtrent de HOOFD-

De REGEERING deezer Stad beſtaat uit eene jaarlykſche Wethouderſchap, zynde een

(*u*) Handv. *bl.* 106. [50].
(*v*) *Zie* II. *Deel*, V. *Boek*, *Byl. Lt.* B. *bl.* 231.
(*w*) *Zie* II. *Deel*, VI. *Boek*, *bl.* 258, 263.
(*x*) Handv. *bl.* 107. [68.]
(*y*) *Zie* II. *Deel*, III. *Boek*, *bl.* 144.
(*z*) *Zie* II. *Deel*, III. *Boek*, *bl.* 151.
(*a*) *Zie* II. *Deel*, VII. *Boek*, *bl* 268.
(*b*) Akten *en* Stukken *in 't* Vertrek der Theſaurie, *Oude Laade* W. *Lt.* A. F. X. Z. 2.
(*c*) Proteſtatie *van* 25 *January* 1566. *in 't* Vertrek der Theſaurie, *Oude Laade* R. *Lt.* F.
(*d*) *Zie* II. *Deel*, VII *Boek*, *bl.* 273.
(*e*) *Zie* VI. *Deel*, II. *Boek*, *Byl. Lt.* B. *bl.* 188.
(*f*) *Zie* II. *Deel*, XIII. *Boek*, *bl.* 471.
(*g*) *Zie* Vaderl. Hiſt XIV. *Deel*, *bl.* 192. XX. *Deel*, *bl.* 313.
(*h*) Handv. *bl.* 108 [122]
(*i*) *Zie* II. *Deel*, XXII. *Boek*, *bl.* 725.

Oude en laatere Regeering.

Hoofd-Officier of Schout, *vier* Burgemeesteren en *negen* Schepenen, onder welken, twee *Presidenten* zyn. De Schout, Burgemeesteren en Schepenen maaken samen het Collegie van myne Heeren van den Geregte uit, welk gemagtigd is, tot het maaken van Keuren. Voorts, is, hier ter Stede, een altoos blyvende Raad of Vroedschap, uit *zes en dertig* Raaden bestaande. Eindelyk, zyn 'er nog *dertien* ondergeschikte Kamers van Commissarissen, waarin ook, doorgaands, jaarlyks, verandering komt Alle de genoemde Personen en Collegien, schoon onderscheiden in rang en gezag, worden geagt, de *Magistrature* of Regeering deezer Stad uit te maaken. De zaaken nu, die haar, in 't algemeen, aangaan, konnen, tot de volgende *negen*, gebragt worden.

Wethouderschap in 't al gemeen.

1 Zevenjaarig Poorterschap.

I. *Om tot Schout, Burgemeester of Schepen verkooren te worden, moet iemant ten minste zeven jaaren Poorter deezer Stad geweest zyn, en in dezelve gewoond hebben.* Zulks wordt, uitdrukkelyk, vereischt, in eene Handvest van Hertoge Albrecht van Beijeren van den een en twintigsten January des jaars 1394 [1395]. *Voorts*, staat 'er, *so en sal niemant Schout, Schepen of Raedt*, dat is, Burgemeester, *wesen binnen onser Stede van Amstelredam voorschreven, noch onsen Schout-Ambocht in bevelnisse hebben of bewaren, hy en hebbe eerst binnen onser Stede voorsz. Poorter geweest ende staedelyck gewoont seven jaer langh t' eynde een volgende* (*k*). Alle Poorters zyn dan, na eene geduurige zevenjaarige inwooning, of verkryging van *Domicilium*, die als inwooning wordt aangemerkt (*l*), bevoegd, om tot alle ampten van Regeering verkooren te worden (*m*): mids zy de vereischte jaaren en andere hoedanigheden bezitten. De jaaren, hier ter Stede gevorderd, zyn vyf en twintig, om tot Schepen of Raad, en veertig, om tot Burgemeester te konnen verkooren worden (3). Doch welke verdere hoedanigheden in hen worden vereischt, is, in de oude en laatere Privilegien deezer Stad, niet zeer omstandiglyk, aangeweezen. De graaden van namaagschap en bloedverwantschap van Burgemeesteren, Schepenen en Raaden zyn wel, by de Privilegien, na genoeg, bepaald, gelyk wy, in 't vervolg, zullen doen zien; doch van de andere vereischte hoedanigheden wordt, in dezelven, in zeer algemeene bewoordingen, gewaagd. Uit de Privilegien op het verkiezen van Schepenen en Raaden, blykt alleenlyk, 1. dat zy van de rykste en aanzienlykste Poorters moeten zyn: de Raaden, naamlyk, *notabile ende eerbaere persoonen* (*n*), en de Schepenen *van den ryckste*, *eerste* en *notabelste*. 2. De verstandelyke en zedelyke hoedanigheden, die, in alle de Wethouders, hier ter Stede, begeerd worden, zyn, daarenboven, uit het gebed, welk, voor de verkiezing van Burgemeesteren, Schepenen en Raaden, gelezen wordt, af te neemen, wordende, in het zelve, gewenscht, dat de verkiezing mogen vallen op *Godvreezende*, *waarachtige*, *verstandige mannen*, *der gierigheid vyand zynde*. Schepenen in 't byzonder moeten zyn *van den reckelyckste ende vredelyckste Poorteren* (*o*), en, onder dezelven, eenigen, die kennis hebben van den Koophandel en Scheepvaart (*p*). Doch dit is genoegzaam alles, wat, by de Privilegien of andere Stukken deezer Stad, in de Wethouders, gevorderd wordt. Men heeft egter, in laater' tyd, hier te Lande, ook nog op eenige andere hoedanigheden agt gegeven: en na de verandering der Regeeringe, ten tyde van Filips den II., Koning van Spanje, doorgaands, gevorderd: 1. Dat de Regenten waren goede *Patriotten*, of Liefhebbers des Vaderlands, 't welk, reeds door 's Lands Staaten, in den jaare 1588 (*q*), uitdrukkelyk, vereischt was. 2. Dat zy belydenis deeden van de Gereformeerde Religie, of, ten minste, dezelve *niet wederwaardig waren* (*r*), of, gelyk het, doorgaands, wordt uitgedrukt, dezelve *waren toegedaan*; welke laatste bewoording ik, allereerst, in den jaare 1612, te Goes in Zeeland, gebruikt vind (*s*). En schoon de oude en laater Octroijen, aan de Stad Amsterdam verleend, hier omtrent, niets bepaalen; heeft men egter, op de twee laatstgemelde vereischten, hier ter Stede, na de verandering des jaars 1578, ook behoorlyk gelet.

Oude en laatere Regeering.

II.

(*k*) Handv. *bl.* 115. [11].
(*l*) *Zie* VI. *Deel*, I. *Boek*, *bl.* 142, 160.
(*m*) Handv. *bl.* 137.

(3) De vereischte jaaren worden geagt verstreeken te zyn, genoegzaam op het oogenblik, na dat iemant dezelven bereikt heeft. In 't jaar 1658, werdt *Cornelis Backer* Schepen, maar drie uuren, na dat hy vyf en twintig jaaren oud geworden was. *Aantek. van Schepen* Gerard Schaep Pietersz. N. IV. f. 4. Ook komt zulks overeen, met het beschreeven Regt, volgens welk, de minderjaarigheid beneden de vyf en twintig jaaren is, *al verschilde 't maar eenen dag, ja maar eene stond.* Zie Grotius *Inl. tot de Hollandsche Regtsgeleerdh.* III. Boek, XLVIII. Deel, §. 9. bl. 345.

(*n*) Handv. *bl.* 105.
(*o*) Handv. *bl.* 105.
(*p*) Handv. *bl.* 113.
(*q*) Resol. Holl. 10 *April* 1588. *bl.* 115.
(*r*) *Zie* Uytenbogaart Kerk. Hist. *bl.* 277.
(*s*) Te Water Kort Verhaal der Reform. van Zeeland, *bl.* 272, 283.

OUDE EN LAATERE REGEERING.

2. Bepaalingen, omtrent de naamaagſchap der Wethouderen.

II. *De Wethouders en Raaden, en de* Electeurs *of Kiezers van Burgemeeſteren mogen elkanderen niet te na, 't zy in den bloede of door aanhuwelyking, beſtaan.* En hoe na zy elkanderen niet beſtaan mogen, is, behalve door eene oude en wel herbragte gewoonte, bepaald by *drie* Handveſten, welker inhoud wy, kortelyk, voordraagen en verklaaren zullen.

By eene Handveſt van den jaare 1387 [1388.]

De *eerſte* is eene Handveſt van Hertoge Albrecht van den vyftienden Maart des jaars 1387 [1388], aan Amſterdam, met Amſtelland en Gooiland in 't gemeen, gegeven. De woorden, daar 't op aankomt, luiden dus: *Ende daer en ſullen gheen Schepenen noch Raede te ſamen weſen in eenre Stede of Dorpe, die naere maegh ſyn dan* recht after ſuſter kint, *uyt geſeyt binnen onſer Stadt van Amſterdam, ſoo en ſullen gheen Schepenen noch Raden te ſamen weſen, die* recht eerſte Leden *zyn, of daer en binnen ghebo ren; maer die Rade moghen der Schepenen recht eerſte Leden zyn, ende niet naerre* (*t*). Voorafmerken wy, tot verklaaring deezer woorden, aan, dat hier, door *Raden*, Burgemeeſteren moeten worden verſtaan. Ten deezen tyde, was 'er, naar alle waarſchynlykheid, nog geen vaſt getal van Raaden. De vraag blyft dan, alleenlyk, wat het te zeggen zy, dat regeerende Burgemeeſteren onderling, en regeerende Schepenen onderling geen *recht eerſte Lede* zyn mogten; doch dat Burgemeeſteren wel *recht eerſte Lede* zyn mogten van Schepenen, ten zelfden tyde, met hen dienende?

Betekenis der woorden *recht eerſte Lede.*

Tot oploſſinge deezer vraage, merk ik, *Voor eerſt*, aan, dat *recht eerſte Lede* een afgelegener bloedverwantſchap moet aanduiden, dan *recht after ſuſter kint.* Hertog Albrecht heeft, ongetwyfeld, voor, de Regeering in Amſterdam, dat, ten dien tyde, ſterk aan 't bloeijen was, en ten minſte alle de Steden en Dorpen van Gooiland en Amſtelland verre overtrof, te bepaalen aan afgelegener bloedverwanten, dan hy, in de andere Steden en Dorpen deezer Landen, wilde toelaaten. De woorden van den Zoenbrief, door Graave Floris den V., in 't jaar 1289, aan die van Texel gegeven, toonen ook, dat de woorden *eerſte leede* eenen afgelegen graad van bloedverwantſchap aanduiden. Dus luidenze: *Geen goet en mach aen ons beſterven, etten ſy buten eerſte leede* (*v*).

Ten anderen, blykt, uit de volgende woorden eener Handveſte van Hertoge Willem van Beijeren van den jaare 1415, aan die van Waterland gegeven, klaarlyk, dat *recht eerſte Lede* een' verderen graad van Bloedverwantſchap dan *recht after ſuſter kint* betekent, en, te gelyk, welk een graad men 'er door verſtaan moet: *Item ſoo wie een eerſte lidts vrede braeke, die verbeurde teghen ons thien pont, ende die een achter ſuſters kindt vrede braecke, twintig pondt, ende die een recht ſuſterlinghs vrede braecke, off naerder dan een recht ſuſterlingh, die verbeurde lyf ende goet* (*w*). De mindere boete, geſteld op eene Vredebreuk tuſſchen *eerſte Leden*, bewyſt klaarlyk, dat deeze een afgelegener graad van Bloedverwantſchap was, dan de overigen; en, van de graaden, die hier genoemd worden, naaſt kwam aan dien van *Agter-Zuſters-kinderen.*

OUDE EN LAATERE REGEERING.

Eindelyk, blykt de betekenis van de woorden *eerſte Leden* klaarlyk, uit het werk van *Jan Matthysze*, Klerk of Secretaris van den Briele, in, of kort na den tyd van Hertoge Albrecht opgeſteld, en agter KORNELIS VAN ALKEMADES *Beſchryving van den Briele* uitgegeven, onder den naam van *Politieke Regeering van den Briele.* In *'t vyfde Capittel van 't vyfde Traktaat* van dit werk, leeſt men (*bl.* 339.) *Die vierde graat heet men eerſte leden, ende ſyn die gene die van achter ſuſter kinderen gewonnen worden.* Ter zelfder plaatſe, blykt ook, dat men deezen graad *eerſte Leden* noemde, om dat dezelve, onder de afgelegene Bloedverwanten van eenen doodſlaager, ten minſten in eenige Steden, de *eerſte* was, die tot het Zoengeld betaalen moeſt (*x*), gelyk dezelve ook, zo na aan den nedergeſlaagen beſtaande, de eerſte was, die van het Zoengeld deelde; van waar men een oud ſpreekwoord hier te Lande hadt, *'t eerſte Lid geld den man*, dat is, de Kinderen van Agter-Zuſterlingen met den doodſlaager zyn de eerſten, die tot het Zoengeld van eenen nedergeſlaagen betaalen moeten.

Naar de tegenwoordige gewoonlyke wyze van berekenen der zyde-maagſchap hier te Lande, volgens welke, men zo veele graaden ſtelt als geboorten of teelingen, de geboorte van den gemeenen Stam-Vader of Moeder niet mede geteld zynde (*y*); beſtaan zulken, die, in de Handveſt, welke wy onder-

(*t*) Handv. *bl.* 71. [7.]
(*v*) Privileg. van Texel, *bl.* 80. *Zie ook* Handv. van Drechterlandt, *bl.* 49.

(*w*) Handv. van Monikendam en Waterl. *bl.* 32.
(*x*) Vergel. H. DE GROOT Inleid. III. *Boek*, XXXII. *Deel*, *bl.* 406. *Zie ook* eene Keur van Haarlem *van* 8 *April* 1399. *by* G. W. VAN OOSTEN DE BRUYN Beſchr. van Haarlem, I. *Deel*, *bl.* 173.
(*y*) *Zie* VAN DER VORM Verſtorfr. IV. *Deel*, §. 18. *bl.* 25.

Oude en laatere Regeering.

derzoeken, elkanders *eerſte Leden* genoemd worden, elkanderen in den agtſten graad. Broeders en Zuſters beſtaan elkanderen in den tweeden graad: hunne kinderen, die men, in 't gemeen, *Zuſterlingen* noemt, beſtaan elkanderen in den vierden graad: de kinderen van deezen, *Agter-Zuſters-kinderen* geheeten, beſtaan elkanderen in den zesden graad, en de kinderen deezer laatſten, in onze Handveſt, *eerſte Leden* genaamd, beſtaan elkanderen in den agtſten graad. En in deezen graad, mogten noch de Burgemeeſteren elkanderen beſtaan; noch ook de Schepenen onderling; maar Burgemeeſteren mogten Schepenen, en Schepenen Burgemeeſteren wel zo na beſtaan.

Nadere Handveſt van den jaare 1397 [1398.]

't Schynt, nogtans, dat Hertog Albrecht, naderhand, begreep, dat hy te afgelegen Bloedverwantſchap, tuſſchen de Burgemeeſteren onderling, en tuſſchen de Schepenen onderling gevorderd hadt, by de voorgaande Handveſt. Hy vergunde der Stede dan, by eene *tweede* Handveſt van den Zondag na 't Feeſt van Paulus Bekeering, dat is, na den vyf en twintigſten January des jaars 1397 [1398], *dat die Schepenen ende die Raaden onderlinghe recht after ſuſter kint wezen moghen binnen* der *Stede van Amſtelredam, ende in den Recht te ſamen ſitten* (z). By welke vergunning, Amſterdam gelyk geſteld werdt met de Steden en Dorpen van Amſtelland en Gooiland in 't gemeen, volgens de Handveſt van den jaare 1387 [1388]. Dus mogten dan, volgens ons begrip van deeze Privilegien, en inzonderheid van het laatſte, Burgemeeſteren en Schepenen onderling elkanderen, en de eenen de anderen beſtaan in den zesden, in de plaats van in den tienden, of agtſten graad.

Reglement van den jaare 1565.

De twee aangehaalde Handveſten bepaalen alleenlyk de graaden van Bloedverwantſchap, zonder te ſpreeken van de maagſchap door aanhuwelyking. Doch van het een en het ander wordt geſproken in eenen *derden* Brief, dit ſtuk betreffende, die, door Vrouwe Margareet, Hertoginne van Parma, en Landvoogdeſſe der Nederlanden, op den eerſten September des jaars 1565, alleenlyk by *proviſie*, gegeven is; doch desonaangezien, zo ver 'er de namaagſchap onder de Wethouders in bepaald wordt, tot heden toe, ſtand gehouden heeft. By welke gelegenheid, de Landvoogdes dit Reglement gemaakt hebbe, is, ter zyner plaatſe (a), aangetekend: ook hoe het, by een Privilegie van den jaare 1573, door den Landvoogd *Don Louis de Requeſens* gegeven, wederom te niet gedaan werdt (b): en, eindelyk, hoe de Stad, by het *elfde* punt van de Satisfactie des jaars 1578 (c), welk, by het *zeventiende* van den *Afſtand der Satisfactie* van den jaare 1581, beveſtigd werdt (d), afſtondt van dit Privilegie, waar door het Reglement der Hertoginne van Parma zyne voorige kragt herkreeg. By het zelve, worden, wegens de namaagſchap onder de Wethouders, de volgende *vyf* punten vaſtgeſteld: „ 1. Dat „ de zes en dertig Raaden elkanderen niet „ nader zouden mogen beſtaan, dan in *Conſanguiniteit*, of in den bloede, Broeders „ Kinderen: en dat, in *Affiniteit*, of Zwagerſchap, niet tot Raaden zouden mogen „ worden gekooren Schoonvader en Schoonzoon, noch twee Zwagers, waar van de „ een des anders Zuſter getrouwd hadt. 2. „ Dat de Stadhouder en Raaden, in het „ kiezen van Schepenen, uit de Nominatie „ van een dubbel getal, agt geeven zouden, dat dezelven elkanderen niet te na „ beſtonden, noch in den bloede, noch door „ aanhuwelyking. 3. Dat de *Electeurs* of „ Kiezers van Burgemeeſteren niet zouden „ mogen zyn Vader en Zoon, Broeder en „ Broeder, noch in den bloede, noch door „ aanhuwelyking, zullende, indien 'er eenigen onder mogten gevonden worden, „ die elkanderen zo na beſtonden, de jongſte in eed of dienſt, voor den oudſten, „ moeten wyken. 4. Dat men geene Burgemeeſteren zou kiezen, die elkanderen „ nader beſtonden, dan, in den bloede, „ Agter-Zuſters-Kinderen, en door aanhuwelyking, Broeders- en Zuſters-Kinderen. 5. Dat men, eindelyk, zo in 't verkiezen van Burgemeeſteren, als in 't benoemen van Schepenen, zorg draagen „ zou, om zulken te kiezen en te benoemen, die elkanderen zo weinig beſtonden, beide door aanhuwelyking en in „ den bloede, als bekwaamlyk geſchieden „ kon (e)."

Oude en laatere Regeering.

Gebruik, in 't kiezen en benoemen der Wethouderen, komt overeen met deejaa-

De drie aangehaalde Handveſten zyn de 't eenigſten, waarby het Bloedverwantſchap en Zwagerſchap der Wethouderen deezer Stad bepaald is. Men heeft 'er zig ook, van de vroegſte tyden af, doorgaands, ſtiptelyk, aan gehouden, en zelfs agt gegeven op den raad, die, in het aangehaalde *vyfde* Lid der Handveſte van Vrouw Margareet van den

(z) Handv. *bl.* 113.
(a) II. *Deel*, VII. *Boek*, *bl.* 272.
(b) II. *Deel*, VIII. *Boek*, *bl.* 332, 333.
(c) II. *Deel*, IX. *Boek*, *bl.* 362.
(d) II. *Deel*, X. *Boek*, *bl.* 389.
(e) Handv. *bl.* 113. [75.]

OUDE EN LAATERE REGEERING.

jaare 1565, gegeven wordt. De namaagſchap tuſſchen *Schout en Burgemeeſteren* en *Schout en Schepenen* is by geene Handveſten bepaald: en in 't jaar 1543, zyn *Willem Bardes* en Mr. *Claes Heyn*, twee broeders, de eerſte Schout, de tweede Burgemeeſter geweeſt. Doch ik vertrouw, dat men hiervan, in laater' tyd, niet ligt eenig voorbeeld ontmoeten zal. Ik vind ergens aangetekend, dat, in den jaare 1492, Schoonvader en Schoonzoon, te weeten, *Jacob Henrik Auwelsz.* en *Jan Benning Jansz.*, de eerſte Schout, de tweede Schepen geweeſt is. Doch hiervan zal men, denk ik, na 't jaar 1565, ook geen voorbeeld konnen aanwyzen. Maar twee Zuſterlingen zyn, meer dan eens, de een tot Schout, de ander tot Schepen aangeſteld en verkooren.

Handveſten, ten opzigte van Schout en Burgemeeſteren.

en Schout en Schepenen.

Burgemeeſteren onderling.

Regeerende *Burgemeeſteren onderling* mogen, volgens het Reglement van den jaare 1565, elkanderen niet nader beſtaan dan *Agterskinderen*, in den bloede, en *Zusterlingen* (4), door aanhuwelyking. En dit punt is zo ſtipt onderhouden, dat my niet bekend is, dat 'er, in eenig geval, van afgeweeken is. Doch meermaalen is gebeurd, dat twee Heeren, die elkanderen, door aanhuwelyking, in deezen graad, of zelfs nader, beſtonden, te gelyk tot Burgemeeſteren verkooren zyn, wanneer de Vrouw, die de namaagſchap veroorzaakt hadt, overleeden was, oordeelende men, te regt, dat de namaagſchap, door dit overlyden, vernietigd was geworden. Ten opzigte der *Electeurs* of Kiezers van Burgemeeſteren, heeft men zig ook, ſtiptelyk, gehouden aan het gene, in 't jaar 1565, was vaſtgeſteld: en zyn, gevolgelyk, op de verkiezing, niet geroepen, immers, niet verſcheenen Vader en Zoon, noch twee Broeders, 't zy in den bloede of door aanhuwelyking, een enkel geval of twee, waarin het, by verzinning, geſchied, en ongemerkt doorgegaan was, uitgezonderd. Het Reglement van den jaare 1565 bepaalt niet, hoe na *Burgemeeſteren en Schepenen* elkanderen beſtaan mogten. Men heeft zig, derhalve, hieromtrent, voornaamlyk, moeten rigten, naar de ouder Privilegien. In gevolge van dezelven, heeft men niet verſtaan, dat Oom en Neef, en zelfs twee Zuſterlingen, in *Conſanguiniteit*, of in den bloede, te gelyk, als Burgemeeſteren en Schepenen, regeeren zouden (*f*). Maar Agters-Kinderen hebben, meermaalen, te gelyk, de een als Burgemeeſter, de ander als Schepen geregeerd (*g*). Doch naardien de namaagſchap door aanhuwelyking, tuſſchen Burgemeeſteren en Schepenen, by de Privilegien, niet verbooden wordt, is, dikwils, verſtaan, dat twee Zwagers, en zelfs Schoonvader en Schoonzoon, op éénen tyd, de een tot Burgemeeſter, de ander tot Schepen verkooren mogten worden. My is zelfs, ten deezen aanzien, onlangs, een Verzoekſchrift van *Jan Laurensz. Spiegel*, in den jaare 1589, aan Burgemeeſteren, ingeleverd, ter hand gekomen, ſtrekkende om ontſlaagen te zyn van de bedieninge van 't Schepensampt, om dat zyn Schoonbroeder regeerend Burgemeeſter was: welk verzoek, by de Vroedſchap, van de hand geweezen werdt (*h*). Omtrent de namaagſchap der *Schepenen onderling*, is, by het Reglement van den jaare 1565, geheel geene bepaaling gemaakt. De twee ouder Privilegien bepaalen dezelve, even als die van Burgemeeſteren, by Agter-Zuſters-Kinderen. Doch naardemaal die Privilegien in 't geheel niet ſpreeken van de namaagſchap door aanhuwelyking, heeft men, hieromtrent, zo wel in 't benoemen als in 't verkiezen van Schepenen, dikwils, geoordeeld, meerder vryheid te hebben. Somtyds, hebben 'er twee Schenenen te gelyk geregeerd, waarvan de een volle Neef was des anders Huisvrouw: op eenen anderen tyd, twee, welker Vrouwen Moei en Nigt waren: wederom, twee, waarvan de een de Moeders Zuſter van den anderen ter Vrouwe hadt; en zelfs ook wel eens twee, waarvan de een Oom van des anders Huisvrouwe was. Omtrent de namaagſchap der *Raaden onderling*, wanneer 'er de Vroedſchap door verſtaan wordt, vindt men, in geene Handveſt, eenige bepaaling, dan in het Reglement van den jaare 1565, waar gevorderd wordt, dat zy elkanderen niet nader in den bloede mogen beſtaan dan Broeders Kinderen; en dat, in Zwagerſchap, geen Schoonvader en Schoonzoon, noch twee Zwagers, waarvan de een des anders Zuſter getrouwd hadt, tot Raaden zouden mogen gekooren worden. En hieraan heeft men zig, ſedert, ſtiptelyk, gehouden. Men heeft, nu en

OUDE EN LAATERE REGEERING.

Schepenen onderling.

Raaden onderling.

en derzelver Electeurs of Kiezers.

Burgemeeſteren en Schepenen.

(4) *Broeders kinderen* worden, zo wel als *Zuſters kinderen*, elkanders *Zuſterlingen* genaamd, om dat men, hier te Lande, gelyk DE GROOT (*Inleid. tot de Holl. Rechtsgeleerdh.* II. Boek, XXVII. Deel, §. 19. bl. 166.) aanmerkt, van ouds, meer werks plagt te maaken van de maagſchap, die door de Vrouwen kwam, als vaſter gaande. *Vid.* TACIT. *de Morib. German.* Cap. XX. Voor 't overige, worden de Zuſterlingen, en alle de verdere bloedverwanten, by ons, ook, met eenen gemeenen naam, *Neeven* en *Nigten* geheeten.

(*f*) Reſol. Vroedſch. *N.* 19. 1 *Febr.* 1647. *f.* 128.

(*g*) Reſol. Vroedſch. *N.* 8. 8 *Febr.* 1600. *f.* 293 *verſo.* *N.* 19. 7 *Febr.* 1645. *f.* 95. Groot-Memor. *N.* VI. *f.* 159.

(*h*) *Zie* Bylaagen *Lit. A.*

Oude en laatere Regeering.

en dan, getwyfeld, of Schoonvader en Schoonzoon, of twee Zwagers, of Oom en Neef, te gelyk, Raaden, of Schepenen, of Burgemeesteren konden blyven, wanneer de verzwagering geschied was, na derzelver verkiezing. Doch 's Lands Staaten hebben, in 't jaar 1651, ten opzigte van Haarlem, verstaan, dat zulks niet met de Privilegien streedt (*i*). En in 't jaar 1660, hebben zy geoordeeld, dat, in zulk een geval, een Schoonvader en Schoonzoon, te Medenblik, te gelyk, in de Vroedschap blyven konden (*k*). Voorts, zyn, somtyds, twee Heeren te gelyk Raaden geweest, van welken de een Zoon van eenen Broeder van des anderens Huisvrouwe was: ook twee, waarvan de een een Broeder was van den Vader van des anderens Huisvrouwe; en zelfs twee, waarvan de een eene Zuster van des anderens Vader ter Vrouwe hadt. Daar de Handvesten de maagschap, 't zy in den bloede of door aanhuwelyking, of niet, of niet naauw bepaalden, heeft men zig, alleenlyk, gehouden aan de aanmaaning, by het Reglement van den jaare 1565, gedaan, en zorg gedraagen, dat de Wethouders elkanderen zo weinig bestonden, als, naar reden en tyds gelegenheid, mogelyk ware. Omtrent de namaagschap tusschen Burgemeesteren en Raaden, heb ik, nergens, eenige bepaalingen gevonden. Ook zouden zy inderdaad kleine nuttigheid hebben, om dat de meeste Burgemeesteren toch ook Raaden zyn. Wegens de namaagschap tusschen Schepenen en Raaden, zyn my, insgelyks, geene bepaalingen voorgekomen. En dezelven zouden van ruim zo weinig dienst wezen, alzo de bezigheden van Schepenen en Raaden geheel van elkanderen onderscheiden zyn, en deeze twee Collegien, sedert zeer veele jaaren, nooit samen vergaderen.

3. Verpligting tot het aanvaarden van Stedelyke diensten en Commissien.

III. In de vyftiende en zestiende eeuwe, is, meer dan eens, vastgesteld, dat *elk, die tot eenige Stedelyke dienſten of Commiſſien gekooren werdt, gehouden zou zyn, dezelven te aanvaarden, of zekere boete verbeuren,* in de oudste tyden, van honderd duizend Leidschen steens (*l*), en in laater' tyd, van vyf en twintig guldens, en twee honderd duizend Leidschen steens (*m*). En de verpligting, by deeze Keuren, op elk gelegd, houdt nog tegenwoordig stand.

4. Rang onder de Wethouders.

IV. De *rang onder de Wethouders* is, of door eene overoude gewoonte, of by eenige laatere schikkingen, bepaald. De Schout, als, van ouds, de eerste Graaflyke Amptenaar geweest zynde, heeft, ten allen tyde, zitting en rang gehad voor Schepenen, in derzelver Regtbank; en voor Burgemeesteren en Schepenen, in het Collegie van myne Heeren van den Geregten, en by plegtige gelegenheden. Burgemeesteren, die, in de oudste tyden, als van laatere aanstellinge zynde dan Schepenen, rang na Schepenen schynen te hebben gehad, hebben, toen hunne waardigheid, met het toeneemend vermogen der Stad, aanzienlyker geworden was dan die der Schepenen, ook rang voor Schepenen gekreegen: 't welk ik meen, al in 't begin der vyftiende eeuwe, gebeurd te zyn. Immers, de oudste Lysten der Regeeringe, die, geschreeven, voorhanden; en, voor 't eerst, zo ver my gebleeken is, in 't jaar 1597, gedrukt, uitgegeven zyn, plaatsen, in 't jaar 1413 en vervolgens, Burgemeesteren altoos in rang voor Schepenen. In de Regeerings-Lysten, die, voor de jongste uitgaaven der Handvesten, geplaatst zyn, vindt men, voor dat jaar, geene bestendige agtereenvolging van Burgemeesteren. Ook zyn die Lysten, voor 't jaar 1413, alleenlyk uit Schepenen-brieven en andere oude stukken opgemaakt, waarom men te minder staat maaken kan op den rang, die, voor dien tyd, in dezelven, aan Burgemeesteren gegeven wordt. In de voorhanden zynde oudste Keuren, vind ik Burgemeesteren voor Schepenen genoemd, in de jaaren 1482, 1481, 1471, en zelfs 1466 (*n*). Schepenen hebben altoos, hier ter Stede, rang voor de Raaden gehad, die, als een vast Collegie aangemerkt, zeer veel jonger van instellinge zyn, dan de Schepenen. De Steden van Holland in 't gemeen, daar de Raaden of Vroedschappen rang hebben voor de Schepenen, verschillen, in dit opzigt, met deeze Stad. Nogtans, komt, in de Vergaderingen der Raaden, die, alleenlyk door de regeerende Burgemeesteren, in deeze hunne hoedanigheid, konnen worden bygewoond; als mede, in de byzondere byeenkomsten van Commissariissen uit den Raad, *Besoignes* genaamd, de waardigheid van Schepen, en zelfs die van Oud-Burgemeester, niet in aanmerking, om den rang te bepaalen. Een Schepen en een Oud-Burgemeester zelf, te gelyk Raaden zynde, hebben, in deeze Vergaderingen en Byeenkomsten, alleen rang en zitting, naar den tyd van hunnen dienst als Raa-

(*i*) Privilegien van Haarlem, *bl.* 141.
(*k*) Groot Plakaatb. IV. *Deel*, *bl.* 433.
(*l*) Keurb. A. *f.* 15. Boek van den Secr. J. DE HAAN *f.* 13.
(*m*) Boek van DE HAAN *f.* 13 *verſo.* Keurb. F. *f.* 12 *verſo.* verg. Resol. Vroedsch. *N.* 1. 30 *Aug.* 1562. *N.* 4. 1 *Sept.* 1582. *N.* 18. 28 *January* 1644. *f.* 198.

(*n*) Keurb. A. *f.* 134 *verſo*, 116, 70, 44 *verſo*. *Zie ook* Handv. *bl.* 362.

OUDE EN LAATERE REGEERING.

Raaden (*o*). In de ondergeſchikte Collegien van Regeeringe, hebben de oudſte Commisſariſſen in dienſt rang voor de jongeren, in elke byzondere Kamer, uitgenomen, dat aldaar de Oud-Schepenen en de Raaden rang hebben voor de andere Commiſſariſſen: gelyk zulks, van ouds, gebruikelyk geweeſt, en by eene Keure van den vierden February des jaars 1659, nader vaſtgeſteld is (*p*).

5. Tractement der Wethouderen.

V. De *wedden der Wethouderen* zyn, oudtyds, hier te Lande, en ook in deeze Stad, zeer gering geweeſt, en nog tegenwoordig zeer klein. In 't midden der zeſtiende eeuwe, genooten Schepenen niet meer dan ieder drie ſtuivers 's daags, voor Preſentiegeld. En in 't jaar 1568, werdt eerſt beſlooten, aan Burgemeeſteren, Rentmeeſteren of Theſaurieren, en Weesmeeſteren, die, tot dien tyd toe, geen Preſentiegeld ſchynen genooten te hebben, een diergelyk Preſentiegeld toe te leggen. Den Schout werdt, ten zelfden tyde, een even groot Preſentiegeld toegelegd (*q*). Doch in 't jaar 1593, werdt het Preſentiegeld verhoogd op vyftig guldens 's jaars, en nog vyftig guldens voor kleeding of mantelgeld, welk, te vooren, maar zes en twintig guldens plagt te zyn (*r*). In 't jaar 1602, werdt het Preſentiegeld, toen *Tractement* of Wedde genaamd, geſteld op drie honderd en vyftig guldens, en in 't jaar 1611, op vier honderd guldens, in 't jaar. 't Klom, ſedert, allengskens, tot een duizend guldens, en daarboven. Doch in 't jaar 1624, werdt het wederom verminderd, en, onderſcheidenlyk, geſteld, voor den Schout, Burgemeeſteren, Schepenen en Theſaurieren Ordinaris, ieder op vyf honderd guldens; voor de Weesmeeſteren, op vier honderd guldens; voor de Theſaurieren Extraordinaris, op vier honderd en vyftig guldens; voor de Rekenmeeſteren, op twee honderd guldens; voor de Commiſſariſſen van de Wisſelbank, op vyf honderd guldens; voor de Commiſſariſſen van de Bank van Leeninge, op vier honderd en vyftig guldens, en voor de Commiſſariſſen van kleine Zaaken, op twee honderd en vyftig guldens (*s*). Doch het Tractement deezer laatſten werdt, in 't jaar 1641, verhoogd, op drie honderd guldens, uitgenomen het mantelgeld. Dat der Commiſſariſſen van Zeezaaken werdt, ten zelfden tyde, geſteld op twee honderd en vyftig guldens, en het gewoonlyk mantelgeld van vyftig guldens (*t*); doch in laater' tyd, van wege de Vroedſchap, nevens dat der Commiſſariſſen van de Deſolaate Boedels-Kamer, door Burgemeeſteren, geregeld (*u*). In 't jaar 1654, werden aan Commiſſariſſen van Huwelykſche Zaaken, aan welken, toen ook, de regtſpraak over de *Injurien* was opgedraagen, twee honderd guldens, en vyftig guldens voor mantelgeld toegelegd (*v*). Het Tractement voor de Aſſurantiemeeſteren is niet vaſt bepaald, en hangt af van de zaaken, die aan de Aſſurantie-Kamer gebragt worden. En de Commiſſariſſen der Deſolaate Boedels bepaalen nu ook zelven hun Tractement. De Tractementen der Wethouderen en Commiſſariſſen zyn, op deezen voet, gebleeven, tot in den jaare 1746. Doch toen werden die der Burgemeeſteren, Theſaurieren en meeſte Commiſſariſſen, welken, voortaan, voor 't eerſt, zouden verkooren of aangeſteld worden, verminderd op twee honderd en vyftig guldens ieder, en vyftig guldens mantelgeld. Het Tractement der Schepenen bleef vyf honderd guldens, gelyk het geweeſt was. Alleenlyk, werdt dat der Preſidenten van Schepenen, op een duizend guldens ieder, geſteld (*w*). En na dien tyd, weet ik niet, dat 'er eenige verandering in de Tractementen der Regenten gekomen is. Men beſpeurt ligtelyk, dat wyze, met reden, zeer klein hebben mogen noemen, vooral, wanneer men 'er byvoegt, dat de voornaamſten, gelyk Burgemeeſteren, Theſaurieren, Weesmeeſteren en anderen geheel geene, en Schepenen en ſommige Commiſſariſſen geene noemenswaardige *emolumenten* hebben.

6. Regt van Burgemeeſteren en andere Wethouderen, tot het begeeven van Ampten.

VI. Burgemeeſteren voornaamlyk, en vervolgens Theſaurieren Ordinaris en eenige Commiſſariſſen, volgens de ſchikkingen deswege gemaakt, zyn geregtigd, tot *de begeeving der Ampten*, kleinen en grooten, die tot eene goede regeering der Stede vereiſcht worden. Eenige weinige voornaame Amptenaars worden, door Burgemeeſteren, niet dan met kennis en bewilliging van de Vroedſchap, aangeſteld. Doch verre de meeſten begeeven zy, uit eigen hoofde. Het begeeven van Ampten, ten dienſte der Steden, behoort, eigenaartiglyk, aan de Magiſtraaten derzelven. Doch alzo de Graaven, van ouds, verſtonden, alleen regt te hebben tot het begeeven van zulke Ampten in de Steden, die tot het bewind over hunne Domeinen of Heeren-regten geoordeeld werden te behooren, hebben de Steden het regt tot de begeevinge deezer Ampten, niet dan by byzondere Graaflyke overgifte, konnen verkrygen. Ook hebben de

(*o*) Reſol. *van den* Oud-Raad *van* Burgemeeſt. *van* 16 *Septemb.* 1693. *f.* 288 *verſo.*
(*p*) Handv. *bl.* 116.
(*q*) Reſol. Vroedſch. *N.* 2. 28 *Jan.* 1568. *f.* 93.
(*r*) Reſol. Vroedſch. *N.* 7. 3 *Maart* 1593.
(*s*) Reſol. Vroedſch. *N.* 14. 24 *July* 1624. *f.* 188.
(*t*) Reſol. Vroedſch. *N.* 18. 13 *Febr.* 1641. *f.* 66 *verſo.*
(*u*) Reſol. Vroedſch. *N.* 18. 16 *Decemb.* 1643. *f.* 191.
(*v*) Reſol. Vroedſch. *N.* 21. 25 *Nov.* 1654. *f.* 221 *verſo.*
(*w*) Reſol. *van den* Oud-Raad van Burgemeeſt. *van* 28 *Jan.* 1746.

Oude en laatere Regeering.

de Graaven, dikwils, het begeeven deezer Ampten aan de Steden afgeſtaan. By de Handveſt van Graave Willem den IV. van den jaare 1342, wordt verklaard, dat die van Amſterdam behouden zouden de begeeving van de *Schoole*, het *Schryfambocht* of Secretariſchap, en de *Coſterye*, of het Koſterſchap (*x*). De *Maat*, waaronder, denkelyk, ook de *Waage* begreepen was, heeft de Stad, ook al vroeg, in eeuwige erfpagt bekomen (*y*); en gevolgelyk, ook het regt gehad, om de ampten, tot het meeten en weegen behoorende, te begeeven. Het *Bood-Ambocht*, of het ampt van Geregtsbode, werdt haar, in 't jaar 1394 [1395], door Hertoge Albrecht, afgeſtaan (*z*). Hertog Willem van Beijeren beloofde, in 't jaar 1409, dat de Stad alle *Officien en dienſten*, die zy, ten haaren oorber, ſedert vyftig jaaren, begeven hadt, voortaan, *ten eeuwigen dage*, gebruiken en behouden zou (*a*). En ſchoon, op dit voorregt, ten tyde der Hertogen Filips en Karel van Bourgondie, nu en dan, eenige inbreuk gedaan was, was 'er de Stad, egter, in 't jaar 1469, in beveſtigd, door den laatſtgemelden, die, uitdrukkelyk, verklaarde, dat aan de Stad, onder anderen, *competeerde en toebehoorde, te ordonneeren en disponeeren van alle Officien of dienſten, nootſaeckelick omme 't welvaren, Policie, regule, regiment ende gouvernement van den gemeenen welvaren* van de Stad (*b*). By 't groot Privilegie van Vrouwe Maria, werdt, weinige jaaren laater, insgelyks, vaſtgeſteld, dat *alle* zulke *Officien, hoedanigh die weſen moghten*, door de Stad, zouden begeven worden (*c*). Zy bezit, derhalve, het regt tot het begeeven van alle ampten ten haaren nutte, op eene gantſch wettige wyze. Burgemeeſteren in 't byzonder hebben, in laater' tyd, zo wel als die der andere Steden, alwaar Kamers der Ooſt- en Weſtindiſche Maatſchappyen zyn, het regt verkreegen, om de Bewindhebbers deezer Maatſchappyen te kiezen, uit een driedubbel getal, welk, door de Hoofddeelgenooten, benoemd wordt. Doch dit regt is, met de verkiezing van den Prinſe-Erfſtadhouder, tot Opper-Directeur deezer twee Maatſchappyen, aan zyne Hoogheid overgegaan. In 't jaar 1748, hebben de Burgemeeſteren deezer Stad, zo wel als die van andere Steden, het inkomen van alle de ampten, die, hier ter Stede, begeven werden, aan 's Lands Staaten opgegeven (*d*).

(*x*) *Zie* II. *Deel*, II. *Boek*, *bl.* 110.
(*y*) *Zie* II. *Deel*, II. *Boek*, *bl.* 128.
(*z*) Handv. *bl.* 115. [11.]
(*a*) Handv. *bl.* 2. [15.]
(*b*) Handv. *bl.* 115.
(*c*) Handv. *bl.* 80. [34.]
(*d*) Stads Miſſiven, N. XXX. *f.* 87 *verſo.*

VII. *De Wethouders*, om der Stede dienſt, of ter oorzaake van eenige redenen, in den Raade gevoerd, *in ſchade komende, moeten*, volgens meer dan één beſluit der Vroedſchap, van Stads wege, *ſchadeloos geſteld*, en, zo zy in hegtenis mogten geraakt zyn, terſtond, geloſt *worden* (*e*). Ook leveren de oude en laatere geſchiedeniſſen der Stad verſcheiden voorbeelden uit, waarin zulks, met der daad, heeft plaats gehad (*f*).

Oude en laatere Regeering. 7. Schadeloosſtelling der Wethouderen, die, om der Stede dienſt nadeel lyden.

VIII. *Niemant mag eenen der Wethouderen*, of derzelver Dienaaren, *om uitgeſproken of uitgevoerd regt, misdoen of kwetſen*, op verbeurte van den hals, ten ware de zaak van dien aart ware, dat daaromtrent verdrag plaats hebben kon: 't welk alleen aan 't oordeel van 't Geregt ſtaat (*g*). Het *ſmaaden en dreigen* zelf van Burgemeeſteren is, al van ouds, zeer euvel genomen (*h*).

8. De Wethouders mogen niet, ongeſtraft, beledigd worden.

IX. De Regenten deezer Stad, zig begeevende tot het bekleeden van eenig duurzaam ampt buiten dezelve, zouden, na jaar en dag, vervallen zyn van hunne plaats in de Regeering, en vooral ook van hunnen voorgaanden rang, zo zy van de Vroedſchap niet verwierven, dat hun hunne voorige plaats en rang werden ingeruimd, in geval zy, t' eenigen tyde, met der woon, hier ter Stede mogten wederkeeren. 't Blykt, uit de *Regiſters der Vroedſchap*, dat zulks, dikwils, toegeſtaan is; doorgaands, eenvoudiglyk; doch ſomtyds ook, onder voorwaarden (*i*).

9. Aan Regenten, een duurzaam ampt buiten de Stad gaande bekleeden, wordt, dikwils hun voorgaande rang toegeſtaan, zo zy wederkeeren.

II.

SCHOUT.

Beſchryving van het ampt van Schout.

Tot hier toe, van de Regeering der Stad in 't gemeen gehandeld hebbende, gaan wy nu, tot eene byzondere beſchryving der Ampten en Collegien van Regeeringe, over.

Beteekenis des woords.

De eerſte hooge Amptenaar, in rang, is de SCHOUT, dikwils, ook Hoofd-Officier genaamd, om dat hy de voornaamſte was, die, oudtyds, hier ter Stede, werdt aangeſteld, om 't regt, uit 's Graaven naam, te vorderen; gelyk hy 't, nog tegenwoordig, vordert, van wege de hooge Overheid, de Heeren Staaten van Holland en Weſtfriesland, en, hierom, aan 't hoofd der Schepenen, zitting heeft, op een kuſſen, met het wapen van Holland, beſtikt. De naam van *Schout* of *Schoutet*, gelyk men, oudtyds, ſchreef, is, uit

(*e*) Reſol. Vroedſch. N. 5. 27 *Sept.* 23 *Nov.* 1586.
(*f*) Reſol. Vroedſch. N. 2. 9 *Febr.* 1570. *f.* 138. N. 4. 3 *Sept.* 1578.
(*g*) Keurb. A. *f.* 25. Handv. *bl.* 114.
(*h*) Groot-Memor. N. I. *f.* 87 *verſo.*
(*i*) Reſol. Vroedſch. *Lr.* W. 26 *April* 1694. *f.* 215.

SCHOUT. uit twee verouderde woorden, *Schout* of *Schuld* en *Et* of *Regter*, ſamengeſteld, en betekent dus zo veel als *Schuld-regter* (*k*). Hy werdt, naar de aantekening van den oudſten Hollandſchen Regtsgeleerden Schryver, FILIPS VAN LEYDEN (*l*), die in de veertiende eeuwe bloeide, hier te Lande, in dien tyd, alleen gegeven aan Graaflyke Amptenaars, die 't regt vorderden, in mindere zaaken; gelyk de Schout van Amſterdam, in 't begin der veertiende eeuwe, ook nog maar plagt te doen, tot dat hem, by meer dan eene Graaflyke Handveſt, alle regtsvordering in 't gemeen, ook over de zwaarſte halszaaken, binnen de Stad en derzelver Vryheid voorvallende, opgedraagen werdt.

Hy werdt, oudtyds, door den Baljuw van Amſtelland,

Toen de Schout van Amſterdam nog maar over mindere zaaken regt vorderde, ten tyde van Biſſchop Guy, werdt hy aangeſteld, door den Baljuw van Amſtelland, van 's Biſſchops wege (*m*). Onder Willem den III., Graave van Holland, hadt *Symon van der Burch*, de oudſte Schout van Amſterdam, dien ik, met naame, genoemd vind (5), het Schoutambagt, naar 't ſchynt, gepagt van de Graaflykheid. Doch in 't jaar 1327, kreeg *Arſt van der Horſt*, Baljuw van Amſtelland, magt van den Graave, om den Schout af te zetten, mids hy hem de opgeſchooten pagtpenningen te rug gave (*n*). En 't ſchynt, dat Symon van der Burch, ten deezen tyde, van het Schoutampt ontzet geworden is. Immers, *Coppe Heynen ſone* was, in 't jaar 1336, Schout van Amſterdam, en werdt met 's Graaven molenwerf beweſten de haven beſchonken (*o*). Zyn Zoon, *Henric Coppen ſoen*, dien ik, op 't 't jaar 1346, als Schout, gemeld vind (*p*), ſchynt hem opgevolgd te zyn. Hertog Albrecht verpandde het Schoutampt, in 't jaar 1374, aan *Simon Abbe Pieterszoon*; die hem eenig geld geſchooten hadt tot het beleg van Gildenburg; voor den tyd van tien jaaren; beveelende den *goeden luden ghemienlic binnen Aemſterdam*, hem *onderdanich ende beſtandich* te *ſyn*, *ſo wanneer* hy hun, *van* 's Graaven *weghen*, *vermaende* (*q*). De Baljuw van Amſtelland ſchynt den Schout van Amſterdam, SCHOUT. ſedert, ten minſte nu en dan, aangeſteld, immers, eenig zeggen in de regtvordering hier ter Stede behouden te hebben, tot dat Hertog Willem van Beijeren, in 't jaar 1409, den Schout magt gaf, om alle breuken te beregten, *ſonder eenich toeſeggen* van den Baljuw van Amſtelland en Waterland, of van iemant anders van 's Graaven wege (*r*). Van dien tyd af, begaven de Graaven zelven het Schoutampt, en lieten de inkomſten van het zelve, waarvan de Schout een vyfde genoot, aan zig verantwoorden. Immers op deezen voet, droeg Vrouw Jacoba, in 't jaar 1418, het Schoutampt op aan *Tydeman Henrikszoon* (*s*).

en, naderhand, door 's Lands Graaven, aangeſteld.

Hertog Karel van Bourgondie, de Stad, op den agtſten September des jaars 1469, voor die reize, zo 't ſchynt, alleen, verlof verleend hebbende, om eenen Schout te kiezen (*t*), verpandde haar, in 't jaar 1472, tegen veertien duizend vier honderd Filips Klinkaarts van vyf en twintig witte ſtuivers ieder, die zy hem hadt opgeſchooten, onder andere Graaflyke Domeinen, voor 't eerſt, zo ver my gebleeken is, ook het Schoutampt (*u*). Doch dit pandſchap werdt, ſedert, afgeloſt door de Graaflykheid. De Schout *Jacob Henriksz.*, benevens *Ghysbert Taamsz* en *Jan Dirksz. van Wormer*, het Schoutampt, voor tien jaaren, die, met den eerſten October des jaars 1480, zouden ingaan, hebbende gepagt, verklaarden, by eene Acte van den negentienden December des jaars 1477, die nog voorhanden is (*v*), dat zulks geſchied was, alleen voor rekening van de Stad, aan welke zy 't Schoutampt afſtonden. De Stad pandde, nogtans, het ampt, andermaal, geduurende de minderjaarigheid van Karel den V., in 't jaar 1509, voor vier duizend agt honderd ponden (*w*). Maar deeze penningen werden ook voldaan, in 't jaar 1550 (*x*). In de Lente des jaars 1564, verkreeg de Stad het Schoutampt, ten derde maale, in pandſchap, voor eene ſomme van twintig duizend guldens, mids zy, daarvoor, drie honderd ponden 's jaars opbragte aan de Graaflykheid; van welken jaarlykſchen laſt, zy egter, by den afſtand van de Satisfactie van den jaare 1581, ontſlaagen werdt (*y*): en van dien tyd af, is de Stad, in 't geruſt bezit van 't Schoutampt gebleeven. Toen, in 't jaar 1581, voor 't ſluiten van 't Verdrag van afſtand, de Schout *Willem Maartenszoon Kalf*, door Prinſe Willem den I., by voor-

Het Schoutampt wordt aan de Stad verpand.

(*k*) *Zie* DE GROOT Inl. tot de Holl. Regtsgel. II *Boek*, XXVIII. *Deel*, §. 9. *bl.* 174.
(*l*) De Cura Reipubl. *Caſ.* LI. *p.* 177.
(*m*) *Zie* hier voor, *bl.* 270.
(*n*) *Zie* MIERIS Charterb. II. *Deel*, *bl.* 425.
(*o*) MIERIS Charterb. II. *Deel*, *bl.* 578.
(*p*) *Zie* III. *Deel*, IV. *Boek*, Bylaagen *Lt.* D. *N.* 1, *bl.* 365.
(*q*) MIERIS Charterb. III. *Deel*, *bl.* 294.

(5) *Wolfgerus*, *Scultetus de Ameſtelle*, of *Wolfger*, *Schout van Amſtel*, die, in eenen Brief van den jaare 1105 (apud BUCHEL. *ad* HEDAM, p. 145.), genoemd wordt, ſchynt my geen Schout van Amſterdam, maar van Ouder-Amſtel geweeſt te zyn; ten ware, veelligt, de naam van *Scultetus de Ameſtelle*, hier, in de betekenis van *Baljuw van Amſtelland*, behoorde genomen te worden: hoewel zulks, met het gebruik der volgende tyden, ſtryden zou.

(*r*) Handv. *bl.* 2. [15.]
(*s*) MIERIS Charterb. IV. *Deel*, *bl.* 455.
(*t*) Oude Laade A. *in 't* Vertrek der Theſaurie, *Lt.* TT.
(*u*) *Zie* II. *Deel*, III. *Boek*, *bl.* 158.
(*v*) *In 't* Vertrek der Theſaurie, *Oude Laade* A. *Lt.* A. *n.* 4.
(*w*) II. *Deel*, V. *Boek*, *bl.* 212. *Aant.* (5).
(*x*) II. *Deel*, VI. *Boek*, *bl.* 260.
(*y*) *Zie* II. *Deel*, VII. *Boek*, *bl.* 272. X. *Boek*, *bl.* 389.

Schout. voorraad, voor nog zes maanden, in het Schoutschap werdt *gecontinueerd*, werdt hy, by Burgemeesteren, met kennisse van de Vroedschap, afgeweezen (z). En toen, in 't volgende jaar, 's Lands Staaten verstonden, dat 'er, om de drie jaaren, een nieuwe Schout, aan de Hooge Overheid moest voorgesteld, en door dezelve aangenaam verklaard worden, besloot de Stad, zig te willen houden aan 't Verdrag (a). Wat het Baljuwschap van Amstelland aangaat, de Stad bekwam het, in 't jaar 1488, nevens dat van Waterland en Zeevank, insgelyks, in pandschap van den Roomsch-Koning Maximiliaan, en werdt 'er, in 't jaar 1495, in bevestigd, door zynen Zoon, den Aartshertoge Filips. Burgemeesteren begaven, sedert, dit ampt, by raade van de Vroedschap (b). Doch het pandschap werdt, in 't jaar 1519, met Karel den V. vereffend: op den rand van welke vereffening, berust hebbende ter Rekenkamer der Domeinen in den Haage (c), deeze woorden zyn aangetekend: *Alzoe de Stede van Amsterdam mitten Coninck overcomen es, als dat de selue stede tot bamisse* 1515 *gescheyden is vuyten bailliuscip van Amsterlant, Waterlant ende Zeevanck, 't welck zy lange jaren in handen gehadt hebben —— vuyt saicke van dese rente —— Ende dat de Coninck zyn gelieste gedaen heeft mitter zeluen Bailliuscippe —— —— 't welck hier vpten rugge van dese brieuen, by consente van den gedeputeerden van der seluer Stede van Amsterdam, als Floris Janszoon Burgemr. en Meester Jacob Benninck Pencionaris genoteert is, vpten lesten in meye* XV^c. XIX. En van dien tyd af, heeft de Stad gemeenlyk iemant aangepreezen tot Baljuw van Amstelland, die, door den Stadhouder, uit een drietal, by de Vergadering van Holland benoemd, verkooren wordt, en, door 's Lands Staaten zynde aangesteld, den eed van zuivering aan de Staaten, en dien van getrouwheid aan derzelver Gecommitteerde Raaden, in de plaats van aan de gewezen Rekenkamer der Graaflykheids-Domeinen, en daarna ook aan den voorzittenden Burgemeester van Amsterdam, in 't byzyn der Geregten van Amstelland, ten dien einde, door Burgemeesteren, beschreeven, aflegt; doch geen regtsgebied altoos heeft, in de Stad of derzelver Vryheid.

Wyze der aanstellinge van den Schout.

De Schout wordt, sedert veele jaaren, aangesteld, door Burgemeesteren en Raaden, van welken alleen hy ook zyne Instructie bekomt. In de zestiende eeuwe, werdt hy, somtyds, door Burgemeesteren, in gevolge eener *Resolutie* van den Raad, aangesteld (d): somtyds, door Burgemeesteren, met *advys* van den Raad (e), en enkele reizen, door Burgemeesteren alleen (f). Ook is hy, al van ouds, verpligt geweest, en nog tegenwoordig gehouden, *Burgemeesteren* te *kennen*, te *respecteren en* te *gehoorzaamen* (g): ten welken opzigte, het, toen de Stad het Schoutampt niet in pandschap hadt, zo geheel anders gesteld was, dat de Wethouderschap, op den vier en twintigsten Augustus des jaars 1477, aan die van Hoorn schreef: *Gy weetet waell, dat die Scout onder ons niet en staet, ende dat wy geen gebot daer ouer en hebben; hy staet onder den Stedehouder ende rade in den hage* (h). Ook werdt hy, in dien tyd, aan 't hoofd der Keuren, zonder eenig byvoegsel, dikwils, *de Heer* genoemd (i). Toen de Stad, in 't jaar 1509, het Schoutampt, voor de tweede reize, in pandschap verkreeg, werdt de Schout, op eene jaarlykssche wedde, aangesteld (k). Naderhand, op de helft van 't voordeel, terwyl hy de wederhelft aan de Stad verantwoorden moest (l): en naderhand, nog op andere voorwaarden (m). Tegenwoordig, geniet hy, sedert veele jaaren, geen vast Tractement; doch in plaats van het zelve, de helft der *Civile* boeten op het overtreeden der Keuren; die der Burger-Compagnien uitgezonderd: ook de helft van alle schaten weetbrieven, velleklagten, verzet in dagen of diergelyken, midsgaders een derde van 't gene der Stad, uit hoofde van *Crimineele* zaaken, toekomt. Hy plagt, voor twee of drie jaaren, te worden aangesteld; maar sedert veele jaaren, wordt hy wel voor drie jaaren aangenomen, doch bekleedt zyn ampt doorgaands langer, en blyft, somtyds, veele jaaren in bedieninge, ook zonder dat hy altoos uitdrukkelyk *gecontinueerd* wordt, tot dat hy, of bedankt wordt, of, gelyk gemeenlyk gebeurt, afstand doet, om of tot het Burgemeesterschap, of tot eenig ander waardig, of hem aangenaamer ampt, bevorderd te worden. By openvallinge van het Schoutsampt, is het, of door eenen der Burgemeesteren; somtyds, door den voorzittenden Burgemeester; of door Burgemeesteren, by beurten; doch, by afwezendheid van den Schout, gemeenlyk, door den President-Schepen, waargenomen, en op den negentienden January des jaars 1746, is vastgesteld, dat

(z) Resol. Holl. 12 *Juny* 1581. *bl.* 272.
(a) Resol. Holl. 22 *Febr.* 1582. *bl.* 79.
(b) *Zie* II. *Deel*, IV. *Boek*, *bl.* 188, 193, 194.
(c) *In 't* graauwe bonte Register, *beginnende* 12 *Decemb.* 1494. *f.* 55.
(d) Groot-Memor. N. I. *f.* 257 *verso*, 258, 274, 307 *verso*.
(e) Groot-Memor. N. I. *f.* 309. *N.* II. *f.* 146 *verso*.
(f) Groot-Memor. *N.* I. *f.* 316 *verso*.
(g) Resol. Vroedsch. *N.* 6. 7 *Nov.* 1588. 28 *April* 1589. *f.* 65, 100.
(h) Groot-Memor. N. I. *f.* 95.
(i) Keurb. A. *f.* 52, 192 *verso*.
(k) Groot-Memor. *N.* I. *f.* 257 *verso*, 258, 274, 307 *verso*.
(l) Groot-Memor. *N.* I. *f.* 309 *verso*.
(m) Resol. Vroedsch. *N.* 6. 7 *Nov.* 1588. 18, 28 *April* 1589. *f.* 65, 100.

SCHOUT. dat de plaats van den Schout, in deszelfs afzyn, by het doen der Stads rekening, zo wel als in andere gelegenheden, voortaan, altoos, door den Presideerenden Schepen, als deszelfs Stedehouder, zou worden bekleed (*n*). Veeltyds, zyn tot Schout verkooren zulken, die, te vooren, Schepenen of Raaden, of beide geweest waren. Ook is 't, meermaalen, gebeurd, dat regeerende of Oud-Burgemeesteren tot Schouten zyn aangesteld. Doch in zulk een geval, zyn zy, volgens eene Resolutie der Vroedschap van den jaare 1669, verpligt, afstand te doen van de hoedanigheid van Oud-Burgemeester (*o*). Voor de verandering des jaars 1578, is, dikwils, gezien, dat iemant Schout werdt, die noch Burgemeester, noch Schepen, noch Raad geweest was. Doch ik vertrouw, dat men daarvan, na dien tyd, geen voorbeeld, buiten dat van *Willem van der Does*, die, in 't jaar 1585, Schout werdt, zal konnen aanwyzen. Wanneer de Schout ook Raad is, heeft hy, hier ter Stede, immers zo lang de Stad het Schoutampt in pandschap gehad heeft, zitting gehad in de Vroedschap, in den rang, die hem, als Raad, toekomt. In andere Steden, daar de Schouten, door den Stadhouder, verkooren worden, en hunne Commissie krygen van 's Lands Staaten, plagt een Vroedschap, Schout wordende, van zyne Vroedschapsplaats vervallen te zyn. Doch zulks heeft, tegenwoordig, geene plaats meer (*p*).

Zyn eed. De Schout, in de Vroedschap zynde aangesteld, doet eed aan Burgemeesteren, op de Instructie van den negentienden January des jaars 1646, die, door Burgemeesteren en Raaden, is vastgesteld. By deezen eed, belooft hy „ Burgemeesteren, als, van deezer Stede „ wege, het Schout-Ambagt van de hooge „ Overheid in handen hebbende, te gehoor„ zaamen; van wege de hooge Overheid en „ Burgemeesteren, het regt, opregtelyk, te „ doen bedienen; alle Placaaten, Ordonnan„ tien en Keuren ter uitvoeringe te leggen, „ en de gemelde Instructie te agtervolgen, „ naar zyn uiterste vermogen (*q*)."

Zyne oude en laatere Instructie. De eerste Instructie voor den Schout, na dat het Schoutampt, laatstelyk, in den jaare 1564, verpand was aan de Stad, was vervat, in eene Acte van den agttienden Maart des gemelden jaars, op den naam van Filips den II., Koning van Spanje, waarby de voorslag tot het Schoutampt, die toen nog plaats hadt, aan de Stad werdt opgedraagen. By dezelve, werdt hy gemagtigd, om over alle misdaaden, zelfs zulken, waar over de Graaven, oudtyds, de regtspraak aan zig behouden hadden, gelyk *Zeeroof*, *Rooof*, *Vrouwekragt*, *Moord*, *Moordbrand*, *Samenzweering* [Conspiratie], *valsche munt*, *Klokslag*, of oproer met klokgeslag, *Sodomie* enz. regt te vorderen: doch zaaken van Zeevonden, Bastaarden, *Stragierſche* (6), *desperatie* [lees *desperate*], of onbeheerde, en diergelyke goederen moest hy zig niet onderwinden; maar den Ontvanger van 's Graaven *Espargne* daarmede laaten beworden (*r*). Naderhand, zyn 'er verscheiden' Instructien voor den Schout vastgesteld door de Vroedschap (*s*). Volgens de jongste van den jaare 1646 (*t*), die nog stand houdt, is de Schout verpligt „ geene andere „ Ampten, nevens het Schoutampt, te be„ kleeden, met naame niet het Bewindheb„ berschap der Oost- of Westindische Maat„ schappyen." Baljuwschappen binnen deeze Provincie zyn, nogtans, meermaalen, door Schouten van Amsterdam, bekleed. „ Hy „ moet alle 's Lands- en Generaliteits-Plakaaten, die hier, met kennis van Burgemeesteren, afgekondigd zyn, met naame de Ordonnantien op de gemeene Lands middelen, „ en alle de Stedelyke Keuren doen naarkomen, doende de overtreeders straffen, „ en de boeten invorderen. Hy moet, voornaamlyk door zyne Substituiten, die hem, „ in alles, moeten gehoorzaamen, zorg draagen, dat de Stad van geboefte gezuiverd „ worde, wordende hem, in rekening, geleeden, 't gene hy, ten dien einde, tot bekominge van kondschap, uitgeeft. Hy mag, „ in gewigtige zaaken, niet dan met voorweeten van Burgemeesteren of Schepenen, „ *compoſceeren* of verdraagen, en is gehouden, van alle zaaken van belang kennis te „ geeven aan Burgemeesteren; zonder welker „ bewilliging, hy niet uit de Stad vernagten „ mag, noch ook verlof geeven tot afkondiging van eenige *Mandementen* of Deurwaarders-*Insinuatien*, of tot vertooning van „ Spelen of vreemdigheden. In zaaken van „ belang, die niet voor den Geregte deezer „ Stede gebragt zyn, staat hem vry, met de „ Pensionarissen, en ook met andere Regts„ geleerden, binnen en buiten de Stad, te „ raad-

(*n*) Schepenen Secr. Regist. *op 't jaar* 1746. *f.* 147 *verſo*. Ceremonie Boek, *f.* 62.

(*o*) Resol. Vroedsch. *Lr.* F. 27 *April* 1669. *f.* 186 *verſo*.

(*p*) *Zie* VAN OOSTEN DE BRUYN, Beschr. van Haarl. I. *Deel*, *bl.* 123.

(*q*) *Zie*, *onder anderen*, Resol. Vroedsch. *Lr.* VV. 28 *Jan.* 1763. *bl.* 115.

(*r*) Handv. *bl.* 101.

(*s*) Resol. Vroedsch. *N.* 10. 25, 28 *Jan.* 28 *April* 1607. *f.* 123 *verſo*, 124, 137. *N.* 12, 5 *Jan.* 1621. *f.* 142 *verſo*, 145.

(*t*) Resol. Vroedsch. *N.* 19. 25 *Jan.* 1 *Febr.* 1646. *f.* 72. Muniment-Register, *N.* 12. *f.* 133.

(6) *Stragierſche* of *Eſtragierſche* goederen zyn zulken, die, om dat zy *vreemdelingen*, die, zonder vrienden nagelaaten te hebben, overleeden waren, toebehoord hadden, aan de Vorstelyke Schatkist vervallen waren. 't Woord betekent ook, eigenlyk, *vreemden* of *uitlandſche*, waarvoor men, in 't Fransch, *Eſtrangers* zegt. Zie DU CANGE *Gloſſarium*, *Voce* ESTRAJERIÆ. Tom. III. p. 170.

Schout. „ raadpleegen, mogende hy ook de koſten, verlof van Burgemeeſteren of Schepenen te hebben, overal, ook by Poorters, huiszoeking laaten doen, over *Civile*, zo wel als over *Crimineele* zaaken. Doch men heeft reden, om de gegrondheid deezer aantekeninge verdagt te houden (*y*). De misdaadigen gevat, en in hegtenis gebragt zynde, onderzoekt de Schout dezelven, in de tegenwoordigheid van twee Schepenen, en doet hunne bekenteniſſen, door eenen der Secretariſſen, aantekenen; welke bekenteniſſen, in de *Confeſſieboeken* verzameld zynde, begreepen worden ter Secretarye in bewaaringe te blyven, ſedert dat, in 't jaar 1561, ter gelegenheid van zeker geſchil tuſſchen Burgemeeſteren en Schepenen ter eener, en den Schout, *Willem Dirkszoon Bardes*, ter anderer zyde, den Schout, door 't Hof, belaſt is, het Confeſſieboek ter Secretarye te brengen, alwaar 'er hem, egter, toegang toe gegund werdt (*z*). Voor, en geduurende het onderzoeken der gevangenen, wint de Schout behoorlyke getuigeniſſen in, omtrent de misdaaden, die hy hun te laſt legt; ſtelt hun, vervolgens, den Regteren voor, en doet, eindelyk, eiſch, tot zulk eene ſtraf, als zy, zyns oordeels, verdiend hebben: waarna hy zorg draagt, dat de vonniſſen, door Schepenen geweezen, ter uitvoeringe worden gebragt. Doch op wat wyze, en met welke plegtigheden, dit alles geſchiede, zullen wy, hier na, breedvoeriglyk, te boek ſtellen. Wyders, wordt aan den Schout ook overgelaaten, zekere geringe zaaken van kyvaadjen, kleine vegteryen en andere ligte beledigingen, die partyen goedvinden voor hem te brengen, buiten vorm van regtspleeginge, terſtond, ten zynen huize, af te doen: 't welk, nogtans, gemeenlyk, by wege van bevrediging van partyen, geſchiedt. In *Civile* zaaken, wyzen Schepenen ook vonnis, ter vermaaninge van den Schout, of, zo hy afwezend is, ter vermaaninge van den voorzittenden Schepen, als des Schouts Stedehouder. Van 't uitgeeven der Loos- en Eigenpanden door den Schout, hebben wy, elders (*a*), omſtandiglyk, gehandeld.

Zyne regtvordering in *Crimineele*, en in *Civile* zaaken.

„ hierop vallende, in zyne rekening brengen.
„ Hy moet de gevangenen, ten ſpoedigſte,
„ onderzoeken, en te regt ſtellen; zulks niet
„ verwylende dan om goede redenen, by raa-
„ de van Schepenen. Hy mag niemant uit de
„ hegtenis ontſlaan, dan by gelyken raade
„ of Sententie, doende zulken, die, by Sche-
„ penen, onder borgtogt, ontſlaagen zyn,
„ ten naaſten regtdage, wederom op de rolle
„ ſtellen, ten ware Schepenen zulks onge-
„ raaden vonden. Hy mag geene geſchen-
„ ken, naar regten verbooden, aanneemen,
„ noch door iemant laaten aanneemen, en
„ moet zig, zo veel mogelyk zy, omtrent
„ alle burgers, in liefde en vriendſchap, ge-
„ draagen (*u*)."

Hy heeft magt om Keuren te helpen maaken.

De Schout is, by de Handveſt van Graave Willem den IV. van den jaare 1342, reeds beveſtigd in het regt, om Keuren te helpen maaken. Zulks geſchiedt, gemeenlyk, eens 's jaars, voor 't afgaan der Regeeringe, zeer plegtiglyk, gelyk wy, beneden, in de Beſchryving van het Ampt van Schepenen, omſtandiglyk, zullen aantekenen. Hy is bevoegd, om allerlei misdaadigen, binnen de Stad, derzelver Vryheid, en eene myl in 't ronde, te doen vangen; en zelfs, volgens een Privilegie van Koning Filips van den agtſten December des jaars 1505, om de misdaadigen, buiten de Vryheid, en binnen de Ban- en Vangpaalen, die zig toen egter niet wyder dan duizend roeden buiten de Vryheid uitſtrekten, alleen te mogen doen *executeeren;* alzo de Vorſt alleen, volgens zyne verklaaring, binnen die paalen, hooge Heerlykheid hadt (*v*), en, gevolgelyk, dezelve aan wien hy wilde, kon afſtaan. Voorts, is de Schout, by een byzonder Privilegie van Keizer Karel den V. van den een en twintigſten February des jaars 1544 [1545], bevoegd verklaard, om zulken, die Ballaſt op 't Pampus en daar omtrent, en dus verre buiten de Vryheid, over boord wierpen, of 's Vorſten Ordonnantie, op het ballaſten gemaakt, in andere opzigten, overtraden, te mogen doen vangen, en, hier ter Stede, te regt ſtellen (*w*). De Schout is, volgens een oud gebruik, bevoegd, om vreemdelingen, op welken merkelyk vermoeden van misdaad valt, uit alle plaatſen, te laaten haalen, en naar de boeijen brengen. Doch omtrent Poorters en Ingezetenen, geſchiedt zulks, zelden of nooit, dan in tegenwoordigheid van twee Schepenen en eenen Secretaris. De Schout mag, volgens ſommiger aantekening (*x*), zonder byzonder

Uitgeſtrektheid zyner Jurisdictie.

Secretaris van den Schout.

De Secretaris, die de bekenteniſſen der beſchuldigden te boek ſtelt, plagt, voor deezen, ook de getuigeniſſen ten laſte der gevangenen voor zig te doen beleggen (*b*), en de *Crimineele Sententien* niet alleen te ontwerpen; maar ook te regiſtreeren. Doch omtrent het einde der voorgaande eeuwe, ſtelden Burgemeeſteren, tot het beleggen der getuigeniſſen, het regiſtreeren der Sententien, en

(*u*) Munim.-Regiſt. *N.* XII. *f.* 133.
(*v*) Handv. *bl.* 14. [46.]
(*w*) Handv. *bl.* 352.
(*x*) *Zie* Rooseboom Recueil. *Cap.* VI. *bl.* 25, 27.
(*y*) *Zie* hier voor, II. *Deel*, XIII. *Boek*, *bl.* 475.
(*z*) Handv. *bl.* 112.
(*a*) V. *Deel*, I. *Boek*, *bl.* 27 *enz.*
(*b*) *Zie* Handv. *bl.* 109. [68.]

Schout. en het aantekenen van 't gene verder, ten Comptoire van den Schout, geboekt moet worden, eenen Klerk van den Hoofd-Officier aan (*c*), die, in 't jaar 1719, den titel van Secretaris kreeg, benevens zitting in de Kerken, in de bank der Heeren Commissarissen (*d*). Hy wordt ook, op de gewoonlyke wyze, tot Notaris aangesteld: in welke hoedanigheid, hy, ter begeerte van den Schout, verklaaringen belegt. Hy heeft twee Klerken onder zig, en houdt zyne Secretary, in 't Schouts-Comptoir, boven Schepens-Kamer, op 't Stadhuis.

De Stads-Roedraagende Boden staan den Schout ten dienste, in het dagvaarden van zulken, die hy, op zyne rolle, of ter Vierschaar, wil doen dagvaarden: ook, somtyds, in het ontbieden van zulken, die hy begeert te spreeken: 't welk, anderszins, ook wel, door des Schouts dienaars, geschiedt. De Concherge, het hoofd der roêdraagende Boden, stelt alle vonnissen in *Civile* zaaken ter uitvoeringe, op *Executorien* of Schatbrieven, ter Secretarye opgemaakt, en door den Schout en twee Schepenen bezegeld.

Dienaars. Den Schout zyn twaalf *Dienaars* toegevoegd, die, doorgaands, met een' handrotting en zydgeweer gewapend, en verpligt zyn, den Schout, hunnen Heer, te volgen; alle opspooringen en gevangenneemingen te doen, en alles uit te voeren, 't gene hun, by den Schout, in 't stuk van hunnen dienst, waarin niemant hun belet of wederstand doen mag, mogt bevolen worden. Zy moeten zig schikkelyk gedraagen, en, ten getale van vier of drie, dagelyks, wanneer Schepenen vergaderd zyn, op 't Stadhuis verschynen. Zy worden, door Burgemeesteren, op voorslag van den Schout, aangesteld, en doen eed beide aan Burgemeesteren en aan den Schout. Zy genieten, behalven eene gewoonlyke wedde van twintig guldens ter maand, in elf maanden, en dertig guldens, in de twaalfde, hun van Stads wege toegelegd, de kleine boeten, gelyk van ouds (*e*).

Zie hier eene Naamlyst van alle de Hoofd-Officieren of Schouten, welken, zo ver wy hebben konnen naargaan, van de oudste tyden af, in Amsterdam, geweest zyn:

13.. tot . Symon van der Burch.
1336 — . Coppe Heyne Soene.
1346 — . Henric Coppen Soene.
1360 — . Claes Pont.
1366 tot . Gheryt Jansz. van Wormer. Schout.
1374 — . Simon Abbe Pietersoen.
1393 — . Dirk Symonsz. Benning.
1400 — 1404. Jan Nottaerd.
1405 — 1417. Heyn Noiert.
1418 — 1419. Tydeman Hendrick Dirksz. van der Schelling.
1419 — 1426. Jan Heynensz.
1427 — 1429. Jan Schout Arentsz.
1430 — ——. Joost Gerritsz. de Vroede.
1431 — 1437. Jan Heynensz.
1438 — 1442. Rombout Andriesz.
1442 — 1445. Claes de Grebber.
1445 — 1449. Mr. Jacob Ruysch.
1450 — ——. Gerrit de Vroede.
1450 — 1451. Gerbrand Jansz.
1451 — 1464. Lourens Pouwelsz.
1464 — 1472. Albert Ottensz. van Oudshoorn.
1472 — 1495. Jacob Henrick Auwelsz.
1495 — 1509. Jan Benning Jansz.
1509 — ——. Gerrit Willemsz. van Alkmaar.
1509 — ——. Gerrit Gerrit Mattheusz.
1509 — 1517. Symon Sillemoer Claesz. Schol.
1518 — 1534. Mr. Jan Huybertsz.
1534 — ——. Ruysch Jan Bethsz.
1534 — ——. Heyman Jacobsz van Ouder-Amstel.
1534 — 1535. Claes Gerrit Mattheusz.
1535 — 1542. Mr. Cornelis Dobbensz.
1542 — 1566. Willem Dircksz. Bardeus.
1566 — 1572. Pieter Pieter Gerbrandsz.
1572 — 1578. Andries Hollesloot.
1578 — 1581. Willem Martsz. Kalf.
1581 — 1584. Jan Koenensz. *Substituit van Burgemeesteren.*
1584 — 1620. Willem van der Does.
1621 — 1645. Dr. Jan ten Grootenhuys.
1646 — 1648. Pieter Hasselaer.

1649

(*c*) Groot-Memor. *N.* IX. *f.* 114 *verso.*
(*d*) Resol. *van den* Oud-Raad van Burgemeesteren, 26 *January* 1719. *f.* 44.
(*e*) Groot-Memor. *N.* II. *f.* 159 *verso.*

Schout. 1649 tot 1655. Cornelis de Vlaming van Oudshoorn.
1656 — 1666. Mr. Lambert Reynst.
1667 — 1669. Dr. Cornelis Jan Witsen.
1669 — 1672. Gerard Hasselaer.
1673 — 1680. Hendrik Roeters.
1681 — 1690. Mr. Jacob Boreel.
1691 — 1693. Mr. Jacob Jacobsz Hinlopen.
1694 — 1696. François de Vicq.
1697 — 1700. Mr. François de Vroede.
1701 — 1705. François de Vicq.
1706 — 1708. Gerbrand Pancras Michielsz.
1709 — 1718. Mr. Ferdinand van Collen.
1719 — 1726. Mr. Wigbold Slicher.
1726 — 1736. Mr. Jan Backer.
1737 — 1743. Mr. Ferdinand van Collen.
1744 — 1748. Mr. Daniel de Dieu.
1749 — 1762. Mr. Willem Huyghens.
1763 — . Mr. Isaac Sweers.

Substituit-Schouten.

De Hoofd-Officier of Schout heeft, sedert veele jaaren, vyf Substituit- of Onderschouten onder zig gehad, een van welken *Hoofd-Provooſt van 't Aalmoeſſeniers-Weeshuis* is, en een ander voert den titel van *Baljuw van 't Waterregt*. By deezen vyf is, in 't jaar 1764, een *Subſtituit-Schout van de Plantaadje* gevoegd, welk Ampt, sedert eenige jaaren, niet begeven geweest was. Alle de Subſtituiten ſtaan ten bevele van den Hoofd-Officier. Zy dienen, in 't gemeen, op eene Inſtructie, die, reeds in 't jaar 1597, vaſtgeſteld is (*f*), uitgenomen dat, voor den Schout van de Plantaadje, onlangs, eene nieuwe Inſtructie is gemaakt. In de zestiende eeuwe, was 'er niet meer dan één Subſtituit-Schout. De eerſte werdt, meen ik, in 't jaar 1534, aangeſteld, om onder den Schout, *Claas Gerrit Mattheuszoon*, te dienen. Deeze aanſtelling geſchiedde toen, door Burgemeesteren (*g*): 't welk ook, in de volgende eeuwe, en tot nu toe, doorgaands, geſchied is. Enkele reizen, zyn de Subſtituit-Schouten aangeſteld, by Burgemeesteren en Schepenen (*h*), of by Schout, Burgemeesteren en Schepenen (*i*). Zy doen ook den eed in Burgemeesters-Kamer; doch, ten overſtaan van den Schout, en de twee voorzittende Schepenen. Voor 't einde der zestiende eeuwe, waren 'er reeds twee of drie Subſtituit-Schouten (*k*); welk getal, in 't begin der volgende eeuwe, volgens verſcheiden' beſluiten der Vroedſchap (*l*), nog vermeerderd werdt. De *Hoofd-Provooſt van 't Aalmoeſſeniers-Weeshuis* is, byzonderlyk, gemagtigd, tot het doen opvangen van bedelaars, die in 't nieuwe Werkhuis geplaatſt worden. Hy heeft vrye wooning in 't Aalmoeſſeniers-Weeshuis. De *Water-Subſtituit-Schout*, die, voor 't eerſt, in 't jaar 1641, ter gelegenheid der opregtinge van de Kamer van Zeezaaken, werdt aangeſteld, is bevoegd tot het weeren van ongeregeldheden langs den Y-kant, en het vangen van misdaadigen aldaar. Hy ſtaat ook over de verkoopingen van Schepen en Scheepsgereedſchappen (*m*), en over de monſtering van 't Scheepsvolk, aangenomen, om naar de Weſt, of naar elders, te vaaren. Voorts, is hy gemagtigd, tot het doen van alle bekeuringen te water; het innen der boeten aldaar, en het aanklaagen der onwilligen, voor Commiſſariſſen van de Zeezaaken (*n*). In 't jaar 1719, werdt hem de titel gegeven van *Baljuw van de Zeezaaken of het Waterregt* (*o*): doch, in 't jaar 1740, werdt in beraad gelegd, of hy dien titel langer gebruiken zou, of niet. En in 't jaar 1744, werdt hem dezelve, by myne Heeren van den Geregte, uitdrukkelyk, toegeſtaan (*p*); gelyk hy dien, sedert, ook gevoerd heeft (*q*). De *Subſtituit-Schout van de Plantaadje* is, volgens zyne Inſtructie, verpligt, te zorgen voor het naarkomen der Keuren, op de Plantaadje gemaakt, en voor het agtervolgen der voorwaarden, op welken de gronden aldaar verhuurd zyn (*r*). Ook moet hy alle ongeregeldheden weeren, binnen den omtrek der Plantaadje niet alleen; maar ook, langs den Kadyk of nieuwen Zeedyk, en het Weesperveld (*s*). Ieder Subſtituit-Schout heeft ook een zeker getal van Dienaars onder zig, die, even als de Dienaars van den Hoofd-Officier, gewapend zyn, en onder dezelfde verpligting leggen. Zy worden ook, op den voorſlag der Subſtituit-Schouten, door Burgemeesteren, aangeſteld.

(*f*) Groot-Memor. *N.* II. *f.* 174 *verſo*; *N.* IX *f.* 243.
(*g*) Groot-Memor. *N.* I. *f.* 307 *verſo*.
(*h*) Groot-Memor. *N.* III. *f.* 167.
(*i*) Groot-Memor. *N* X. *f.* 122.
(*k*) Groot-Memor. *N.* II. *f.* 111, 114, 133, 149 *verſo*, 150.
(*l*) Reſol. Vroedſch. *N.* 10. 27 *July* 1606. *f.* 103. *N.* 11. 29 *Juny*, 10 *Aug.* 1613. *f.* 83, 85.
(*m*) Groot-Memor. *N.* III. *f.* 231.
(*n*) Handv. *bl.* 683, 685.
(*o*) Groot Memor. *N.* IX. *f.* 243, 261. Reſol. *van den* Oud-Raad van Burgemeeſt. *van* 1 *Nov.* 1719. *f* 46
(*p*) Beſoigne van Burgem. en Schepenen *van* 31 *Decemb.* 1744.
(*q*) Groot-Memor. *N.* X. *f.* 122.
(*r*) *Zie* III. *Deel*, V. *Boek*, *bl.* 386.
(*s*) Groot-Memor. *N.* XII. *f.* 94.

III.

BURGEMEESTEREN.

Beſchryving van het BURGEMEESTER-AMPT.

HET BURGEMEESTER-AMPT, het waardigſte en gewigtigſte hier ter Stede, beſtondt, in zynen eerſten oorſprong, in het voeren van bewind over der Stede goederen; doch is, allengskens, van meerder uitgebreidheid geworden, en beſtaat, thans, in 't algemeen, in het bezorgen van de ruſt, eendragt, goede orde, en 't welvaaren der ingezetenen, en van de behoudenis der Stad; waartoe ook behoort het maaken van Keuren, waarin Burgemeeſteren medewerken.

Burgemeeſteren werden, oudtyds, *Beraders*, *Raadsluiden*, en *Raade* genoemd.

De Steden van Holland, in 't gemeen, en deeze Stad, in 't byzonder, van zeer geringe beginſels zynde opgeklommen, bezaten, in haare eerſte opkomſt, geene of genoegzaam geene goederen. 't Is dan niet vreemd, dat Burgemeeſteren, byna alomme, en ook hier ter Stede, van laatere inſtelling zyn dan Schepenen, die, zelfs in de geringſte Dorpen, noodzaakelyk waren. Het oudſte berigt, welk my van Burgemeeſteren, hier ter Stede, is voorgekomen, is, in de Regeerings-Lyſten, voor de *Handveſten* en elders gedrukt, op de jaaren 1343, 1357, 1389, 1391 en 1397, daar zy *Beraders* en *Raedsluiden der Poorte van Amſterdam* genoemd worden. In het oudſte *Keurboek*, komen zy, agtik, ook voor, onder den naam van *Rade*, in deeze woorden: *In 't eerſte zo wilcoirt die ſcoute mitten ſcepene, dat die Rade van der Stede voirn. wilcoren moghen ende zullen mitte hem:* en deeze Keur moet, voor 't jaar 1387, gemaakt zyn, alzo men, in zekere Acte, in 't gemelde jaar getekend, leeſt: *Alle wilcoere, die de Scoute mitten Schepenen ende mitten Rade maken* enz. (*t*). 't Woord *Rade* betekent ook Burgemeeſteren, in deeze Keure: *Item want die Rade van der Stede ouerſte voghede zyn van weduwen ende van weezen, dat en ghien Scepen brieuen en ſal beſeghelen, ouer vrouwen, ioncvrouwen, noch ouer kinderen die niet tot hoiren iaren en ſyn ghecomen, ten ſy by hoiren rechten mondhair, ende by conſente der Rade van der Stede* (*u*). Klaarder nog, in de volgende Keure: *Item zo zullen die Rade van der Stede alle jare hoirre rekeninge doen van der Stede weghen, binnen der maent van zulle* [dat is, February], *als ſy afgaen, of zy zullen inlegghen* (*v*), dat is, gyzeling houden. Dat door *Rade* hier alleen *Burgemeeſteren*, en niet de *Vroedſchap* verſtaan kan worden, blykt, om dat deeze *Rade*, in February, afging, daar de Vroedſchap altoos aanbleef. Men weet niet, wanneer deeze Keuren gemaakt zyn; doch men moetze, gewiſſelyk, ten laatſte, voor, en in 't begin der vyftiende eeuwe, plaatſen. Van 't jaar 1413 af, vervolgen de naamen der Burgemeeſteren, in de Lyſten der Regeeringe, van jaar tot jaar. Hertog Albrecht hadt der Stede, reeds in 't jaar 1399 [1400], magt gegeven, dat *alle de ghene die Schepen of Raedt gheweeſt* waren, [daar *Raad* ook geene *Vroedſchap* betekenen kan, om dat een Vroedſchap nooit afging], *alle jaeren drie goede knapen tot Raeden* zouden kiezen, die *eenen van den ouden Raeden, diere 't naeſte jaer te vooren Raedt in gheweeſt heeft, tot hen kieſen* zouden (*w*): in welke Handveſt, 't woord *Raedt* niets anders dan *Burgemeeſter* betekenen kan: gelyk het ook, in dien zin, opgevat is, in eene Handveſt van Maximiliaan en Karel van den vierden January des jaars 1509 [1510 (*x*)]. En in dien zelfden zin, ſchynt men 't woord ook te moeten neemen, in eene Handveſt van den zelfden Hertoge Albrecht van den zes en twintigſten Juny des jaars 1401 (*y*), en in eene andere van Hertoge Willem van Beijeren van den vierden November des jaars 1411 (*z*). In andere Steden deezes Lands, by voorbeeld, te Dordrecht, werden, in 't jaar 1293, vier Perſoonen aangeſteld, om *binnen der Stede* te *geraden* (*a*): en deezen ſchynen ook geene anderen dan Burgemeeſters geweeſt te zyn. Te Haarlem, droegenze, in de veertiende eeuwe, insgelyks, den naam van *Raaden* (*b*). En te Medemblik, werdenze ook *Poortmeeſters*, *Rade* en *Raedsluyden* genoemd (*c*). De naam van *Beraders van der poirten* of *der Stede van aemſtelredamme*, in de betekenis van *Burgemeeſteren*, komt ook in de *Stads Regiſters* voor, op de jaaren 1389 en 1424 (*d*), en in eenen Brief van den zeventienden May des jaars 1421 (*e*). In eenen anderen van den jaare 1512, leeſt men nog *Burgermeeſteren ende beraders der Stede van Aemſtelredamme* (*f*).

De naam van *Burgemeeſteren* was, nogtans, al in 't begin der vyftiende eeuwe, hier ter Stede, in gebruik. Men vindt dien, niet alleen in de *Lyſten der Regeeringe*, op het jaar 1413; maar ook, in eene Handveſt van Her-

Oudſt gebruik van den naam *Burgemeeſter*.

(*t*) Oude Kerk, *Laade* XXV.
(*u*) Keurb. A. *f.* 1. Handv. *bl.* 103.
(*v*) Keurb. A. *f.* 16 *verſo.*
(*w*) Handv. *bl.* 25. [13.]
(*x*) Handv. *bl.* 102.
(*y*) Handv. *bl.* 134. [13.]
(*z*) Handv. *bl.* 111. [15.]
(*a*) *Zie* MIERIS Charterb. I. *Deel*, *bl.* 556.
(*b*) Privilegien van Haarlem, *bl.* 61. *Zie ook* VAN OOSTEN DE BRUIN Haarl. I. *Deel*, *bl.* 116.
(*c*) *Zie* Handv. van Medemblik, *bl.* 12.
(*d*) Groot-Memor. *N.* I. *f.* 245, 246.
(*e*) *By* COMMELIN *bl.* 201. *Aant.* (*b*).
(*f*) Keurb. C. *f.* 59. *en* hier voor, II. *Deel*, V. *Boek*, *Byl.* A. *bl.* 231.

BURGEMEESTEREN.

Hertoge Jan van Beijeren van den agttienden January des jaars 1420 [1421 (*g*)]: en zelfs in eenen Brief van den jaare 1406 (*h*). Doch vroeger blyk van 't gebruik van deezen naam, hier ter Stede, is my, tot nog toe, niet voorgekomen.

Of men *Burgemeester* of *Burgermeester* behoore te schryven.

Ik schryf liever *Burgemeester*, dan *Burgermeester*, gelyk veelen, heden ten dage, doen. 1. Om dat men, in 't Latyn der middeleeuwe, doorgaands, *Burgimagistri*, dat is *Meesters van den Burg* of *Stad*, plagt te schryven (*i*). Enkele reizen vindt men, nogtans, de woorden *Magistri Civium*, dat is, *Meesters der Burgeren* of *Burgermeesters*, gebruikt, en, onder anderen, in eenen open' brief van Keizer *Wenzeslaus* van den jaare 1381 (*k*). 2. Om dat men, oudtyds, de Burgemeesters deezer Stad ook *Poortmeesters* plagt te noemen, gelyk, uit veele plaatsen der *Stads-Registeren*, blykt (*l*). *Poortmeester* nu betekent het zelfde als *Burgemeester*, te weeten, *Meester*, dat is, *Bestierder* of *Bewindhebber der Poorte* of *Stad*. Doch in laater' tyd, heeft men, in de plaats van *Poortmeester*, ook al *Poortermeester* beginnen te spellen. 3. Verkies ik liever *Burgemeester* dan *Burgermeester* te schryven, om dat de oudste Stads Registers en Stukken my zo zyn voorgegaan (*m*); schoon ik niet ontkennen wil, dat men, in dezelven, in de vyftiende en zestiende eeuwe, ook, dikwils, *Burgermeester* geschreeven vindt: 't welk, in den volgenden tyd, in gemeen gebruik geraakt is.

Onderzoek, hoe Burgemeesteren, in de oudste tyden, hier, gekooren werden.

Door wie, en op welk eene wyze, Burgemeesteren, hier ter Stede, in de veertiende eeuwe, gekooren zyn, is, bezwaarlyk, te zeggen. Geen spoor altoos vind ik egter, dat zy, hier, gelyk in verscheiden' andere Steden deezes Lands, door 's Lands Graaven, zyn aangesteld, dan alleen, by buitengewoone gelegenheden. Zy zyn, waarschynlyk, ook niet door Schepenen gekooren, om dat deezen, daartoe, onder anderen, eerst gemagtigd worden, by eene Handvest van den jaare 1399 [1400]. Veelligt, zyn zy dan, voor dien tyd, gekooren door de voornaamsten uit de Burgerye, welken wy, beneden, zullen doen zien, dat, in den oudsten tyd, ook de Vroedschap gekooren hebben. Wy bekennen nogtans gaarne, dat ons zulks nergens gebleeken is. Maar de schikking, die, by de gemelde Handvest, op de verkiezing van Burgemeesteren, gemaakt werdt, heeft, tot heden toe, stand gehouden.

(*g*) Handv. *bl.* 126.
(*h*) By COMMELIN, *bl.* 179.
(*i*) PHIL. A LEYDIS de Cura Reipubl. *Cas.* VII. *p.* 25.
(*k*) *Vide* A. MATTHEI *Dedicat.* Anonymi de Rebus Ultraj. *p.* 5.
(*l*) *Zie ook* Handv. *bl.* 103.
(*m*) *Zie* Handv. *bl.* 190, 191 *enz. des druks van* 1613.

Volgens deeze en andere Handvesten, geschiedt de verkiezing van Burgemeesteren, die *vier* in getal zyn, een van welken, twee jaaren agtereen, in Regeeringe blyft, jaarlyks, in deezer voege. Op den een en dertigsten January, doen de regeerende Burgemeesteren de *Electeurs* of Kiezers van Burgemeesteren, door de Stads Boden, verzoeken, om, tegen den volgenden ogtend, zynde den eersten February, des morgens voor negen uuren, te komen in de Raadkamer op 't Stadhuis, om, in de plaats der drie afgaande, drie nieuwe Burgemeesteren te kiezen. De tyd deezer verkiezinge is, by de Handvest van den jaare 1399 [1400], bepaald, op *onser Vrouwen avondt te Lichtmisse*, dat is, op den eersten February, 's daags voor den Feestdag van *Maria Lichtmis*. Aan welken tyd, men zig zo vast bepaald heeft, dat men, in 't jaar 1558, tegen aanschryvens van 't Hof, welk uitstel begeerde, met de verkiezinge van Burgemeesteren, op den eersten February, voortging (*n*). De Kiezers van Burgemeesteren zyn, volgens dezelfde Handvest, *alle die ghene die Schepen of Raedt*, dat is, Burgemeester, *ghe-weest hebben*, of, gelyk men 't altoos verstaan heeft, alle regeerende en Oud-Burgemeesteren en Schepenen, mids daaronder, al mede volgens dezelfde Handvest, niet gerekend worden de Baljuw van Amstelland, noch de Schout van Amsterdam, al waren zy schoon Burgemeesteren of Schepenen geweest. Ook mogen, volgens het Reglement van den jaare 1565, onder de Kiezers van Burgemeesteren, niet zyn Vader en Zoon, noch twee Broeders, 't zy in den bloede, of door aanhuwelyking; gelyk wy, hier voor (*o*), getoond hebben. En zulken, die eenig duurzaam ampt buiten de Stad gaan bekleeden, moeten, volgens een besluit der Vroedschap van den jaare 1641, overgeeven, dat zy niet op de verkiezing van Burgemeesteren komen zullen (*p*).

's Daags voor de verkiezinge, houden Burgemeesteren en Schepenen eene * nanoens-maaltyd op 't Stadhuis, eertyds, in Schepens-Kamer, doch, sedert eenige jaaren, in de groote zaal der Concherge; op welke maaltyd, eenige schikkingen gemaakt worden, tot de verkiezing van Burgemeesteren.

* *Collation.*

's Daags daaraan, zynde den eersten February, wordt der Stedeklok, van half negen uuren tot negen uuren, geluid, terwyl de Kiezers van Burgemeesteren, ook de *groote Oud-Raad* genaamd, byeenkomen. Ten negen uuren, treeden de regeerende Burgemeesteren.

BURGEMEESTEREN. Tegenwoordige wyze van verkiezinge van Burgemeesteren.

(*n*) Resol. Vroedsch. *N.* 1. 31 *Jan.* 1558.
(*o*) *Bladz.* 275.
(*p*) Resol. Vroedsch. *N.* 18. 16 *Juny* 1641. *f.* 80.

BURGEMEESTEREN. meesteren, uit hunne Kamer, naar de Raadkamer, de sleutels van hunne Kassen en de Strooken medeneemende. Deeze Strooken zyn lange zwarte sluweelen banden, met roode sluweelen kanten. Het zwart is, van 't een tot het ander einde, belegd met louter zilveren kruissen, drie aan drie, uit het wapen der Stad; waaruit ook de twee kleuren, zwart en rood, ontleend zyn. Aan de twee einden der Strooken, hangen twee kleine zilveren wapens der Stad: aan ieder van welken, de letters A en M, zynde de eerste en laatste van den naam *Amsterdam*, van louter zilver, vastgehegt zyn (7). De Strooken worden gehegt over de linker schouder, en langs het linker voor- en agterpand van de *Togae*, of Regterstabbaarden, die van zwart Laken gemaakt, met zwart Satyn gevoederd en geboord zyn, en, door Schout, Burgemeester en Schepenen, by het doen van halsregt, gedraagen worden. Een' der Secretarissen van Burgemeesteren, met het Boek, waaruit de Privilegien, slaande op de verkiezing, worden voorgelezen, vervolgens, ontbooden, of binnen getreden zynde, wordt de Raadkamer geslooten. De regeerende Burgemeesteren plaatsen zig, in 't westen van 't vertrek, aan eene langwerpig vierkante tafel: de regeerende Schepenen, ter hunner linker zyde, in 't noorden: de Oud-Burgemeesteren, regt tegen de regeerende Burgemeesteren over, in 't oosten: en de Oud-Schepenen, in 't zuiden en in 't oosten, agter de Oud-Burgemeesteren. Allen zyn zy gezeten op armstoelen, bestikt met Stads wapen. Den Secretaris, vervolgens, op last van den Presideerenden Burgemeester, het gebed, waarby de Almagtige gesmeekt wordt, dat de verkiezing moge vallen op *Godvreezende, waaragtige, verstandige mannen, der gierigheid vyand zynde*, gelezen hebbende, opent de presideerende Burgemeester de Vergadering, veeltyds, met een korte aanspraak: en belast, daarop, den Secretaris, de punten der Privilegien, die op de verkiezing van Burgemeesteren zien, voor te leezen. De Secretaris, die plaats heeft aan eene kleine tafel, voor 't laager einde der tafel van Burgemeesteren, leest, hierop: 1. uit de Handvest van den jaare 1399 [1400], dat men, by meerderheid van stemmen, zal kiezen *drie goede knapen*, dat is, of eerlyke, of gegoede mannen, tot *Raaden* of Burgemeesteren, die niet jonger moeten zyn dan veertig jaaren; en welken drie eenen van de Burgemeesteren, die 't jaar te vooren in regeeringe geweest zyn, tot zig zullen kiezen, om nog een jaar, nevens hen, te regeeren (*q*). 2. Uit de Handvest van den jaare 1387 [1388], de bepaaling der graaden van Bloedverwantschap, tusschen Burgemeesteren onderling, en tusschen Burgemeesteren en Schepenen (*r*). 3. Uit de Handvest van den jaare 1394 [1395], dat een Burgemeester ten minste zeven jaaren Poorter moet geweest zyn (*s*). 4. Uit de Handvest van den jaare 1397 [1398], de nadere bepaaling omtrent het Bloedverwantschap van Burgemeesteren onderling, en van Burgemeesteren en Schepenen (*t*). 5. Uit het Reglement van den jaare 1565, 't gene de graaden van namaagschap, beide in den bloede en door aanhuwelyking, onder de Kiezers van Burgemeesteren, betreft (*u*), en dat Burgemeesteren geene zaaken van gewigt verhandelen moeten, zonder *advis* van de zes en dertig Raaden. BURGEMEESTEREN.

De punten der Privilegien gelezen zynde, treedt men tot het stemmen van den eersten Burgemeester. De presideerende Burgemeester stemt eerst: daarna, op zyne omvraage, de drie andere regeerende Burgemeesteren: voorts, de regeerende Schepenen; daarna, de Oud-Burgemeesteren, en eindelyk, de Oud-Schepenen, in hunnen rang, dat is, van den oudsten in regeeringe tot den jongsten toe. De tweede nieuwe Burgemeester wordt, vervolgens, door den tweeden regeerenden Burgemeester, opgesteld, en de omvraage, op de gemelde wyze, gedaan; met dit onderscheid alleenlyk, dat de presideerende Burgemeester nu de laatste van alle de Leden der Vergaderinge stemt. De derde regeerende Burgemeester stelt den derden nieuwen Burgemeester op: waarna, even als te vooren, voortgestemd wordt, stemmende de twee voorzittende Burgemeesteren de laatsten. De Secretaris houdt aantekening van de stemmen, en verklaart, wie de meesten hebbe, indien de stemmen niet eenpaarig geweest zyn. Zo de drie verkooren Burgemeesteren in de Vergadering tegenwoordig zyn, wordt hun, terstond, met de verkreegen' waardigheid, geluk gewensicht. De Vergadering scheidt hierop, uitgenomen de drie nieu-

(7) Ik weet niet, of deeze Strooken, al voor 't jaar 1578, in gebruik geweest zyn. HOOFT gewaagt 'er van, in de *Lykklagbt over den Heer* PIETER DIRKSZOON HASSELAER, die, in 't jaar 1616, overleeden is. Zie *Versch. Dichten*, bl. 236. Ook lees ik, in zekere geschreeven *Aantekeningen* van den Heere Mr. ABRAHAM VAN HARENCARSPEL, die, in 't jaar 1708, Schepen werdt, dat toen het jaartal 1595 op de wapens der strooken stondt; waaruit blykt, dat dit gewaad, ten minsten in dat jaar, reeds in gebruik was. Het zelfde jaartal staat nog op de tegenwoordigen, ongetwyfeld dezelfden, die, reeds in de zestiende eeuwe, in wezen waren.

(*q*) Handv. *bl.* 25. [13.]
(*r*) *Zie* hier voor, *bl.* 274.
(*s*) *Zie* hier voor, *bl.* 272.
(*t*) *Zie* hier voor, *bl.* 275.
(*u*) *Zie* hier voor, *bl.* 275.

Burgemeesteren. nieuwe Burgemeesteren, die, met den Secretaris, in de Raadkamer blyven, terwyl de vier oude, die het voorige jaar geregeerd hebben, naar Burgemeesters Kamer keeren. Zo een of twee der verkooren Burgemeesteren niet tegenwoordig zyn, gelyk nu en dan gebeurd is, worden zy, door een' Bode, verzogt, boven te komen. En zo zy, hierin, door onpaſſelykheid of andere verhindering, belet worden; zenden de tegenwoordig zynde nieuwe Burgemeesteren hun eenen Secretaris, die hun van hunne verkiezing kennis geeft, en uit hen verneemt, of zy zig, omtrent de verkiezing van eenen aanblyvenden Burgemeester, konnen voegen tot de gedagten der tegenwoordig zynde Burgemeesteren. Men treedt, hierop, terſtond, tot de verkiezing van deezen aanblyvenden Burgemeester, die, door eenen Bode, verzogt zynde wederom in de Raadkamer te komen, de nieuwe Burgemeesteren den ouden eed van Burgemeesteren afneemt, en nog twee anderen, in 't jaar 1748 vaſtgeſteld (*v*), behelzende de eerſte eene belofte, om de ampten, met geene uitkeeringen, te zullen bezwaaren, noch daar voor iets te zullen genieten; en de tweede eene verklaaring, dat de verkoorenen niets gegeven, noch beloofd hebben, om de Burgemeesterlyke waardigheid te bekomen. De eerſte eed luidt, volgens de oudſte Voorſchriften, aldus:

Hun eed. *Dat ſweert ghy, dat ghy goede Poortmeeſters ende beraders van der Stede weſen ſult; der Stede goede, eer ende renten bewaren ſult, als uwes ſelven goede; der Stede Poorteren, Weduwen ende Weeſen beſchutten ende beſchermen ſult, metter ſtede Handveſten ende Rechten, nae uwen beſten vermoghen, ende dit niet te laten om eenigherhande ſaken* (*w*).

Zo waarlyk helpe U God almagtig!

Somtyds, is deeze eed, met eenige vermeerdering, geſchied. Doch, tegenwoordig, houdt men zig wederom aan het oude Voorſchrift.

Burgemeesteren, op deeze wyze, verkooren zynde, aanvaarden de ſtrooken en ſleutels; en treeden, terſtond, naar hunne Kamer, daar de aanblyvende Burgemeester zig, in de eerſte plaats, zet, en de anderen drie, zo zy, voor 't eerſt, tot Burgemeester, verkooren zyn, naar de jaaren hunner Regeeringe, als Schepen of Raad; en zo zy, meermaalen, Burgemeester zyn geweeſt, naar de jaaren hunner verkiezinge tot Burgemeester. Zy maaken, zonder uitſtel, eenen aanvang hunner regeeringe, en ontbieden, in de eerſte plaats, den Schout, met den brief, waarmede hy de verkiezing van zeven Schepenen ontvangen heeft. Hy wordt, wyders, verzogt, deeze Schepenen, en de Schepenen, die, 't voorige jaar gediend hebbende, nu ſtaan af te gaan, tegen den volgenden dag, op 't Stadhuis te willen ontbieden; gelyk geſchiedt. De drie afgegaane Burgemeesteren worden, insgelyks, door eenen Bode, tegen den zelfden dag, verzogt, op 't Stadhuis te willen komen, om twee preſideerende Schepenen te helpen verkiezen; waarmede de plegtigheid van deezen dag een einde neemt. Alleenlyk, wagten zulken, die, voor 't eerſt, tot Burgemeester verkooren worden, des avonds, gelukwenſching af, ten hunnen huize: 't welk, ten volgenden dage, ook omtrent de nieuwlings verkooren Schepenen, geſchiedt. Deeze gelukwenſchingen plagten, omtrent allen, die verkooren werden, te geſchieden; doch zyn, in 't jaar 1725, om omſlag te voorkomen, op de gemelde wyze, bepaald (*x*). De geheele Regeering plagt, in de voorgaande eeuwe, op den tweeden February, ook eene deftige maaltyd te houden. Doch dezelve is, reeds in 't jaar 1672, afgeſchaft (*y*).

Burgemeesteren.

Wanneer een regeerend Burgemeester, binnen 's jaars, overleedt, plagt deszelfs plaats, tot in 't begin der zeſtiende eeuwe, vervuld te worden, door eenen anderen, die by de zes en dertig Raaden gekooren werdt. Doch op den vierden January des jaars 1509 [1510], verwierf de Stad Octroi, op de naamen van Maximiliaan en Karel, om een' ander Burgemeester te doen kiezen, in de plaats van den overleeden, door zulken, die te vooren de verkiezing gedaan hadden, volgens de Privilegien, dat is, door de regeerende en Oud-Burgemeesteren en Schepenen. En zulk een Burgemeester zou, alleenlyk, het jaar uit, regeeren (*z*). De verkiezing van eenen Burgemeester, in de plaats van eenen afgeſtorven, die in 't eerſte jaar zyner Regeeringe was, is, zo ver my bekend is, ſedert, altoos beſtendiglyk op deeze wyze, geſchied. De Oud-Burgemeesteren en regeerende en Oud-Schepenen worden, tot dit einde, op zulk een' tyd, als het de regeerende Burgemeesteren goedvinden, in de Raadkamer, ontbooden. De Secretaris leeſt, vooraf, het gewoone gebed, en het punt uit de Handveſt van Maximiliaan en Karel, op deeze verkiezing ſlaande: waarna, het ſtemmen geſchiedt, even als tot den eerſten nieuwen Burgemeester, op den eerſten February. De Oud-Raad, behalve de regeerende Burgemeesteren, ſcheidt

Wyze van verkiezinge van een' Burgemeester, in de plaats van eenen, die, binnen 's jaars, of in het tweede jaar zyner Regeeringe, overlydt.

(*v*) Reſol. Holl. 23 *Jan.* 1748. *bl.* 70.
(*w*) Handv. *bl.* 103.
(*x*) Ceremonie-boek, *f.* 16 *verſo.*
(*y*) Reſol. Vroedſch. *Lt.* H. 11 *Nov.* 1672. *f.* 43.
(*z*) Handv. *bl.* 102.

BURGEMEESTEREN.

ſcheidt terſtond. De verkooren Burgemeeſter wordt ook, terſtond, in Burgemeeſters Kamer, ontbooden, indien hy niet tegenwoordig is, en aldaar beëedigd. Doch om de plaats te vervullen van eenen, die in het tweede jaar zyner Regeeringe overleeden was, is men, niet altoos, op eene en dezelfde wyze, te werk gegaan. In aanmerking neemende, dat de overleeden verkooren geweeſt was, uit de vier Burgemeeſteren, die 't voorgaande jaar geregeerd hadden, en wel door de drie nieuwen; zo heeft men, van ouds, verſtaan, dat de plaats des overleeden vervuld moeſt worden, uit de twee overigen, die, een jaar geregeerd hebbende, 't laatſt waren afgegaan; uit welken, de regeerende Burgemeeſteren, zo zy nog beide leefden, eene tweede keuze moeſten doen (*a*). Doch in 't jaar 1573, werdt geoordeeld, dat de verkiezing, in zulk een geval, door *alle den Scepenen die ze op Lichtmiſſe avont* deeden, dat is, agt ik, door de gewoonlyke Kiezers van Burgemeeſteren, behoorde te geſchieden (*b*). In 't jaar 1595, werdt, nogtans, wederom verſtaan, dat de verkiezing van eenen Burgemeeſter, in de plaats van eenen, die in het tweede jaar zyner Regeeringe overleeden was, door de drie overgebleevenen, uit de laatſt afgegaanen, behoorde gedaan te worden (*c*). 't Zelfde is, ook in 't jaar 1637, geoordeeld (*d*). En hieraan heeft men zig, ſedert, gehouden (*e*), alzo niet gevoeglyk was, dat de regeerende Burgemeeſteren ontzet werden van het regt om eenen Oud-Burgemeeſter tot zig te kiezen, welk hun, by de Privilegien, gegeven was. Het Octroi van Maximiliaan en Karel is aangemerkt, als niet ſpreekende van eenen Burgemeeſter, die in het tweede jaar zyner Regeeringe overlydt, een geval, welk zeldzaam voorkomt.

Aanwyzing van eenige verouderde ſchikkingen, het Burgemeeſterſchap betreffende.

Uit den inhoud der Privilegien, op de verkiezing van Burgemeeſteren gemaakt, en hiervoor, ſtukswyze, te boek geſteld, is genoegzaam af te neemen, welke hoedanigheden, noodzaakelyk, worden vereiſcht, in zulken, die tot deeze waardigheid zullen konnen verkooren worden. Zy moeten veertig jaaren oud; ten minſte zeven jaaren Poorter geweeſt, en voor deugdelyke of gegoedde Luiden bekend zyn: ook, elkanderen niet nader dan Agter-Zuſterskinderen in den bloede, en Zuſterlingen, door aanhuwelyking, beſtaan. Op alle deeze vereiſchten, wordt, by 't verkiezen van Burgemeeſteren, naauwkeuriglyk, agt gegeven. De gevorderde ouderdom werdt zelfs, by den Heere *Jacob Dirkszoon Graaf*, die, in 't jaar 1611, tot Burgemeeſter, verkooren werdt, zo noodzaakelyk geoordeeld, dat hy het Burgemeeſterſchap weigerde te aanvaarden, om dat hy drie maanden jonger dan veertig jaaren was. Ook werdt de Heer *Roelof Egbert Roelofsz.*, des nademiddags, in zyne plaats, verkooren (*f*), en hy werdt, niet voor 't jaar 1613, Burgemeeſter. Wyders, heeft de Vroedſchap, in oude tyden, eenige *Reſolutien* genomen, omtrent het Burgemeeſterſchap, die, door de groote verandering in den toeſtand der dingen, in ongebruik geraakt, of, misſchien, nooit regt in gebruik gebragt zyn. *Dirk Heymanszoon*, in 't jaar 1484, eenen zorgelyken oorlogstyd, tot Oud-Burgemeeſter gekooren zynde, weigerde het Burgemeeſterſchap te aanvaarden, en den nieuwen Burgemeeſteren den eed af te neemen, voor dat men vaſtgeſteld hadt, dat men, voortaan, niemant vergen zou, Burgemeeſter te worden, dan die ten minſte drie jaaren ſtil gezeten hadt (*g*). In 't jaar 1494, beſloot de Vroedſchap, dat een Burgemeeſter, die in het tweede jaar zyner Regeeringe was, niet langer, dan zes weeken in 't jaar, uit de Stad zou mogen zyn (*h*). In 't jaar 1577, ſloegen Burgemeeſteren den Raad voor, of men eenen regeerenden Burgemeeſter, die van huis was, wel tot Oud-Burgemeeſter zou mogen kiezen. De Raad verſtondt toen, dat men blyven zou, by den Tekſt van 't Privilegie (*i*), waarin zulks niet verbooden werdt.

BURGEMEESTEREN.

Aanzien van Burgemeeſteren, in veertien voornaame byzonderheden.

De verkiezing van Burgemeeſteren, en de vereiſchten in hen, die tot deeze waardigheid konnen verkooren worden, omſtandiglyk, beſchreeven hebbende, gaan wy over, om, in de voornaamſte byzonderheden, te toonen, waarin de luiſter en het aanzien van eenen Burgemeeſter van Amſterdam, eigenlyk, gelegen zy.

1. Zy zyn opperſte Regeerders der Stad, onder 's Lands Staaten.

Burgemeeſteren van Amſterdam zyn, in de *eerſte* plaats, de opperſte Regeerders der Stad, erkennende alleenlyk de Staaten van den Lande, de Souveraine en hooge Overheid, boven zig. Zy voeren, hierom, in openbaare en andere Acten, den titel van BURGEMEESTEREN *en* REGEERDERS *der Stad* AMSTERDAM, die, na de verandering des jaars 1578, ſchynt ingevoerd te zyn (*k*), en waarin, de naam van *Regeerders*, in de plaats van den ouden naam van *Beraders*, geſteld is. Doch al voor 't einde der vyftien-

(*a*) Reſol. Vroedſch. *N.* 1. 17 *Aug.* 1558.
(*b*) Reſol. Vroedſch. *N.* 2. 8 *Octob.* 1573. *f.* 263 *verſo.*
(*c*) Reſol. Vroedſch. *N.* 8. 23 *Dec.* 1595. *f.* 103 *verſo.*
(*d*) Reſol. Vroedſch. *N.* 17. 22 *Aug.* 1637. *f.* 171 *verſo.*
(*e*) *Zie* Ceremon. boek, *f.* 30 *in margine, en f.* 31, 32.
(*f*) *Uit eene* Lyſt der Burgem. *geſchreeven door den* Secretaris LAMBERT OPCY.
(*g*) Keurb. B. *f.* 58. *en* Bylaag. *Lz.* B.
(*h*) Groot-Memor. *N.* I. *f.* 299.
(*i*) Reſol. Vroedſch. *N.* 3. 31 *Jan.* 1577.
(*k*) Groot-Memor. *N.* II. *f.* 156 *verſo.*

Burgemeesteren. tiende eeuwe, werden Burgemeesteren beschreeven, als *Overste deser Stede, naest God ende die prince* (*l*), toen de Graaf, en nu de Staaten van Holland.

2. Zy zyn Hoofden van den Raad.

In deeze hoedaanigheid, zyn zy Hoofden van den Raad, of Vroedschap, gelyk de Vroedschap zelve, in 't jaar 1639, erkend heeft. Zy oordeelen, in alle gevallen, of de Vroedschap behoore vergaderd te worden, of niet (*m*), één geval alleen uitgezonderd, te weeten, de jaarlykſche Vergadering der Vroedschap, tot volmaaking van haar getal, en tot het maaken der *Nominatie* van Veertienen tot Schepenen; welke Vergadering, volgens de Privilegien, op den agt en twintigſten January, moet gehouden worden. In alle Vergaderingen der Vroedschap, zitten Burgemeesteren voor, zelfs, al behooren zy niet onder 't getal der zes en dertig Raaden, behalven in deeze, alwaar zy niet alleen niet voorzitten; maar zelfs niet verschynen, zo zy geene Raaden zyn. 't Is zelfs, nu en dan, gebeurd, dat, op deeze jaarlykſche Vergadering der Vroedschap, niemant der regeerende Burgemeesteren tegenwoordig was; of om dat zy geene Raaden waren, of om dat zulken, die Raaden waren, van huis waren, of door eenig voorval van gewigt verhinderd werden: in welke gelegenheden, de oudſte Raad het woord voert, en de omvraage doet; waarna de Schout den nieuwlings verkooren' Raaden den eed afneemt (*n*). Wanneer eenig aanzienlyk Persoonaadje of bezending gehoor verzoekt, in de volle Vroedschap, ontvangen Burgemeesteren, volgens eene aloude gewoonte, op welke men zig, ook in de voorgaande eeuwe, meermaalen, beroepen heeft (*o*), eerſt opening van den voorſlag, en oordeelen, vervolgens, of dezelve van dien aart en van dat gewigt zy, dat 'er de Vroedschap op behoore vergaderd te worden. Op alle zaaken, die Burgemeesteren van gewigt oordeelen, neemen zy, in gevolge van het Reglement van den jaare 1565 (*p*), het *advis* in van den Raad; gelyk, beſtendiglyk, geſchiedt, op de punten, waarop de Vergadering van Holland beſchreeven wordt, midsgaders, op de gewigtigſte voorſlagen en *adviſen*, die, ter gemelde Vergaderinge van Holland, ingebragt, en by de Afgevaardigden der Stad overgenomen zyn. Doch de Reſolutien, die, op dit alles, in de Vroedschap, genomen worden, worden altoos geſteld op den naam van *Burgemeesteren en Raaden*. Zy vervatten den laſt, die den *Gedeputeerden* of Afgevaardigden der Stad ter Dagvaart van Holland, op de voorgemelde punten, gegeven wordt. Doch Burgemeesteren alleen zyn, in den jaare 1685, door de Vroedschap, gemagtigd geworden, om de Gedeputeerden ter Dagvaart te kiezen, en de *Credentiaalen* of Geloofsbrieven voor dezelven af te vaardigen (*q*): gelyk, ſedert, altoos, geſchied is. Gemeenlyk, zyn deeze Gedeputeerden één der regeerende Burgemeesteren; een of twee Raaden en de Penſionariſſen. Somtyds, is ook wel een oud voorzittend Schepen, ſchoon geen Raad zynde, ter Dagvaart afgezonden geweeſt: en een der Stads Secretariſſen, in de plaats van, of nevens de Penſionariſſen. In gewigtige gelegenheden, is het getal der Gedeputeerden ook wel grooter geweeſt. De *Credentiaalen* of Geloofsbrieven, eertyds *Procuratien* of Volmagten genaamd (*r*), die, op den naam van Burgemeesteren en Regeerders, als daartoe gemagtigd door de Vroedschap, verleend worden, zyn, in 't voornaamſte, van den zelfden algemeenen inhoud. By dezelven, wordt den Gedeputeerden

„ magt gegeven, om op alle zaaken, ter
„ Vergaderinge van Holland voorvallende,
„ van deezer Stede wege, te helpen raad-
„ pleegen, zo als zy, ten meeſten dienſte
„ van den Lande, zullen verſtaan te behoo-
„ ren; met beloſte, van voor goed, vaſt en
„ van waarde te zullen houden al wat, door
„ hen, ter gemelder Vergaderinge, in den
„ naam der Stad, zal worden verrigt."

De Afgevaardigden der Steden ter Dagvaart in den Haage plagten, voorheen, hunnen intrek te neemen, in openbaare Herbergen. Die van Amſterdam hielden, in de zestiende eeuwe, hun verblyf *by den Waard in den Burgt* (*s*). Doch, in 't jaar 1608, werdt, by de Vroedschap, beſlooten, naar eene andere verblyfplaats in den Haage om te zien, en, voor de Afgevaardigden der Stad, eenige Kamers te huuren (*t*). Kort hierna, hadden zy hunnen intrek, in 't Huis van *Aalbert de Veer*, Raadsheer in den Hoogen Raade, die hun, in 't jaar 1618, verklaarde, dat hy geene gelegenheid hadt, om hen langer te herbergen; maar zyn huis, voor vyftienduizend guldens, aan de Stad wel verkoopen wilde (*u*). Ik vind egter niet, dat deeze koop doorgegaan is; wel, dat de Stad, ſedert, een Huis gekogt heeft, op het *Plein*, eene plaats, die,

Burgemeesteren. en, in die hoedaanigheid, gemagtigd, tot het benoemen van Afgevaardigden ter Dagvaart, en tot het verleenen van Geloofsbrieven aan dezelven.

(*l*) Keurb. A. *f.* 190 *verſo.*
(*m*) Reſol. Vroedſch. *N.* 17. 11 *Febr.* 1639. *f.* 229.
(*n*) Ceremonie-boek, *f.* 2. *in margine.*
(*o*) *Zie* II. *Deel*, III. *Boek*, *bl.* 154. XV. *Boek*, *bl.* 536 *enz.* XVI. *Boek*, *bl.* 556 *enz.*
(*p*) Handv. *bl.* 113. [75.]
(*q*) Reſol. Vroedſch. 1 *Aug.* 1685. *Lr.* Q. *f.* 324.
(*r*) Reſol. Vroedſch. *N.* 5. 19 *July* 1586. *verg. N.* $\frac{5}{9}$. 19, 20 *Nov.* 1599. *f.* 289.
(*s*) *Uit* een egt Stuk, *in 't* Vertrek der Theſaurie, *Oude Laade* R. *Lr.* B.
(*t*) Reſol. Vroedſch. *N.* 10. 18 *April* 1608. *f.* 167 *verſo.*
(*u*) Reſol. Vroedſch. *N.* 12. 10 *Jan.* 1618. *f.* 54.

BURGEMEESTEREN.

die, oudtyds, de Graaflyke Kool- of Moestuin plagt te zyn; naderhand, des Stadhouders Tuin geworden, en, eindelyk, beſtraat; aan drie zyden met aanzienlyke huizen bezet werdt, en, rondsom en in 't midden, met ſchoone Lindenboomen, plagt beplant te zyn (*v*). In 't jaar 1676, beſloot men nog een huis, naaſt dit, te koopen, tot eene wooning voor den Afgevaardigde der Stad in de Gecommitteerde Raaden (*w*). Beide deeze huizen zeer bouwvallig geworden zynde, werdt, in 't jaar 1736, beſlooten, dezelven te herbouwen (*x*): 't welk, in 't jaar 1741, voltrokken werdt (*y*). De twee wooningen werden, onder eene Lyſt, getimmerd, zo dat menze, voor één gebouw, welk twee groote op- en ingangen heeft, zou aanzien. Boven op de Lyſt, ſtaat een Baluſter, pronkende, in 't midden, met het wapen der Stad. Voorts, zyn beide de Huizen, en inzonderheid het Logement der Gedeputeerden ter Dagvaart, van zeer bekwaame vertrekken voorzien. Op het huiſſelyk beſtier in dit Logement, zyn, door den Oud-Raad van Burgemeeſteren, in de jaaren 1748 en 1758, verſcheiden' ſchikkingen gemaakt (*z*). Wy hebben dienſtig geagt, dit weinige, wegens het Logement der Afgevaardigden in den Haage, hier in te laſſen, om dat wy 'er geene andere plaats voor vinden konden. De Leezer houde ons deeze ſoort van uitweiding ten goede. Wy keeren weder, tot de beſchryving der Burgemeeſterlyke waardigheid.

3. Zy zyn Opperregenten der Kerken en Godshuizen:

Burgemeeſteren zyn, reeds in 't jaar 1598, door de Vroedſchap, aangemerkt, als *Opperſte Voogden van den Armen en de Godshuyſen* in de Stad, *ſulcx dat ſy* vermogen *daer over te ſtellen al ſulcke perſoonen tot Regenten, als zy luyden geraden* vinden (*a*). In gevolge van dit hun gezag, ſtellen zy, zo wel Kerkmeesteren, als Regenten der Godshuizen aan, en hebben, in 't jaar 1682, als *Opper-Kerkmeesteren* en *Opper-Regenten der Godshuizen*, aan beiden een Voorſchrift gegeven, waarnaar zy hunne rekening, jaarlyks, aan Burgemeeſteren doen (*b*). Ook is hun het doen deezer rekeninge, reeds in 't begin der vyftiende eeuwe, door 't Geregt, opgelegd geweeſt (*c*). Zy mogen ook geene nieuwe zwaare werken aanleggen, dan met kennis en bewilliging van Burgemeeſteren (*d*). De Opper-voogdy over Weduwen en Weezen ſtaat ook aan Burgemeeſteren, en, zonder derzelver bewilliging, mogen geene Vrouwen, of jonge Dogters, of minderjaarigen eenige Schepenen-brieven verlyden. De oude Keur, waarby zulks bevolen wordt, en die nog tegenwoordig ſtand houdt, is, hier voor (*e*), reeds aangehaald.

BURGEMEESTEREN. en Oppervoogden van Weduwen, Weezen en minderjaarigen.

Wyders, zyn Burgemeeſteren, by verſcheiden' oude Keuren, bevoegd verklaard, om huizen of erven, van Poorteren, inwooneren of vreemdelingen, ten behoeve der Stede, volgens de waardeering van Schepenen, te mogen naar zig neemen; zynde de eigenaars verpligt, het zelve te gedoogen (*f*).

4. Zy mogen huizen en erven overneemen, ten behoeve der Stad.

Burgemeeſteren, van ouds, het bewind gehad hebbende over der Stede goederen en inkomſten, welk, in laater' tyd, voor een aanmerkelyk gedeelte, aan Theſaurieren Ordinaris opgedraagen is, doen egter, jaarlyks, in gevolge eener oude Keure (*g*), voor dat zy afgaan, in 't openbaar, in de Vierſchaar, rekening van de inkomſten en uitgaaven der Stad. De Stads Excynzen worden, ook door Burgemeeſteren, met bewilliging der Vroedſchap, opgelegd en geheeven (*h*).

5. Zy hebben bewind over der Stede goederen.

Schout en Schepenen, by de Handveſt van Graave Willem den IV. van den jaare 1342., alleen gemagtigd verklaard zynde tot het maaken van Keuren; hebben, eenige jaaren laater, en waarſchynlyk nog voor 't einde der veertiende eeuwe, gekeurd, dat *die Rade*, dat is, Burgemeeſteren, nevens hen, keuren zouden, met gelyk gezag, als zy zelven hadden (*i*). Van dien tyd af, worden alle Keuren, met overleg en bewilliging van Burgemeeſteren, vaſtgeſteld, en, ten overſtaan van eenen der Burgemeeſteren, afgekondigd. Eens 's jaars, voor dat de Regeering afgaat, geſchiedt het maaken van Keuren, meer plegtiglyk. Wy zullen 'er, hierna, in de Beſchryving van het Schepens-ampt, uitvoeriger verſlag van doen.

6. Zy helpen Keuren vaſtſtellen, en ſtaan mede over de afkondiging derzelven.

Schoon de handhaaving van 't Regt in 't gemeen, en het zorgen voor de naarkominge der Keuren, hier ter Stede, byzonderlyk, van wege de hooge Overheid, aan Schout en Schepenen is aanbevolen; zyn Burgemeeſteren egter ook bevoegd, om, als Vrede-maakers en algemeene Vaders der ingezetenen, eenige zaaken af te doen, die anderszins ook voor Schepenen, of voor de ondergeſchikte Regtbanken, zouden konnen gebragt worden. Zy zyn

7. Zy zyn geregtigd, tot het bemiddelen en afdoen van geſchillen.

(*v*) De Riemer 's Gravenhage, I. *Deel*, IV. *Hoofdſt. bl.* 181.
(*w*) Reſol. Vroedſch. *Lr.* K. 11 *Febr.* 1676. *f.* 329.
(*x*) Reſol. Vroedſch. *Lr.* KK. 24 *Jan.* 1736. *f.* 606. *Lr.* LL. 12 *Sept.* 1736. *f.* 76.
(*y*) *Zie* II. *Deel*, XXIII. *Boek*, *bl.* 741.
(*z*) Reſol. *van den* Oud-Raad van Burgem. *Lr.* C. 29 *Dec.* 1748. *f.* 144 *verſo*. *Lr.* D. 27 *Jan.* 1758. *f.* 124.
(*a*) Reſol. Vroedſch. N. $\frac{8}{9}$. 11 *Maart* 1598. *f.* 226 *verſo*. Handv. *bl.* 267.
(*b*) Groot-Memor. *N.* VII. *f.* 65 *verſo*.
(*c*) Keurb. A. *f.* 16. C. *f.* 2.
(*d*) Keurb. C. *f.* 2.
(*e*) *Blaeu*. 286.
(*f*) Keurb. A. *f.* 9. C. *f.* 13. Handv. *bl.* 103.
(*g*) *Zie* hier voor, *bl.* 286.
(*h*) *Zie* V. *Deel*, I. *Boek*, *bl.* 17.
(*i*) Keurb. A. *f.* 1. Handv. *bl.* 103.

Burgemeesteren. zyn, reeds by eene Handveſt van den zesden December des jaars 1390, hiertoe, door Hertoge Albrecht, gemagtigd geweeſt. *Voort*, dus luidt dezelve, *ſoo hebben wy machtigh ghemaeckt, ende maecken maghtigh mit deſen Brieven onſen lieven getrouwen Schepenen ende Raden* [Burgemeeſteren] *onſer Poorten van Amſtelredam, die voortyts gheweeſt of namaels weſen ſullen, dat een van den Schepenen of van den Raede, met eenen Poorter van Amſterdam, vrede maecken mach, ende met eenen Poorter daer af tuygen, gelyck dat die Schout met twee Schepenen doen ſouden, na Inhout harer Hantveſten, by ſulcker Boete ende rechte als haer Hantveſten daer af begrypen, duerende tot eeuwigen dagen* (*k*). Eene oude Keur van den vier en twintigſten October des jaars 1556 beveſtigt Burgemeeſteren ook in het regt, om de geſchillen, die voor hen gebragt worden, te vereffenen (*l*), en ſtelt eene boete voor zulken, die, zig, van de uitſpraak van Burgemeeſteren, op de bank van Schepenen, beroepen hebbende, aldaar hun geding verliezen. By eene Handveſt van Keizer Karel den V. van den jaare 1544, wordt de Schout bevoegd verklaard, om zulken, die ballaſt op 't Pampus overboord wierpen, ter eerſter aanleg, te regt te ſtellen, beide voor Burgemeeſteren en Schepenen (*m*). Ook doen Burgemeeſteren, dikwils, geſchillen af, tuſſchen Kerkelyke Genootſchappen; tuſſchen Gildebroeders en Overluiden, of tuſſchen Overluiden en anderen, midsgaders, geſchillen, die, tuſſchen Amptenaars en anderen, voorvallen. Doch de meeſte andere geſchillen wyzen zy naar den Regter, waar toe dezelven, eigenlyk, behooren. Elk, die, *op ter Stedehuys*, by alle zulken, die bevel van de Regeeringe hebben (*n*), en byzonderlyk voor Burgemeeſteren, ontbooden wordt, is, volgens oude Keuren, die nog ſtand houden, verpligt, aldaar te verſchynen (*o*): 't zy zulks geſchiede, om eenigen twiſt met hem by te leggen, of om andere redenen. Burgemeeſteren van Amſterdam zyn, wyders, ſomtyds, verzogt, om geſchillen by te leggen tuſſchen nabuurige Steden; gelyk zy, onder anderen, in 't jaar 1691, een geſchil tuſſchen de Steden Arnhem en Utrecht bemiddeld hebben (*p*).

8. Zy woonen de Eigenpanding by.

Eer eens Poorters of Ingezetens goederen aangeſlaagen, en by *Executie* verkogt mogen worden, moet hy, vooraf, geloospand en geëigenpand zyn; ten ware hy van dit voorregt, wettiglyk, hadt afgeſtaan, of dat het hem, by Keuren of Couſtumen, ontzeid ware, gelyk wy, elders (*q*), omſtandiglyk, hebben aangemerkt. Doch de Eigenpanding, op welke, na gedaane *Sommatie* en *Renovatie*, de Executie volgt, mag niet geſchieden, dan ten overſtaan van eenen Burgemeeſter, die, aan 't hoofd van Schepenen, ter linkerzyde van den Schout, mede, in de Eigenpanding, omgaat. De preſideerende Burgemeeſter neemt, in 't gemeen, de Eigenpanding waar, die viermaal 's jaars voorvalt. Burgemeesteren.

9. Zy hebben raadgeevende ſtem in het oordeelen over ter dood geworden misdaadigen, en ſtaan over de uitvoeringe der doodſtraffen.

't Schynt, dat men, met Burgemeeſteren deel te laaten hebben aan de Panding, van ouds, heeft willen te kennen geeven, dat geen ingezeten, zyns ondanks, uit zyn goed behoorde gezet te worden, zonder kennis en bewilliging van de Vaders der Burgerye: gelyk ook, volgens eene oude gewoonte hier ter Stede, niemant, en vooral geen Poorter, ter halsſtraffe gevorderd wordt, zonder dat zyne bekentenis Burgemeeſteren ter hand geſteld is, en zy verzogt zyn, om 'er hun gevoelen over te uiten; op dat, hier, niemant het Lyf verliezen zou, zonder dat dezelfde algemeene Vaders gelegenheid gehad hadden, om al wat zy, naar regt en reden, konden, in te brengen tot zyne verontſchuldiging. Burgemeeſteren hebben, nogtans, in dit geval, ſlegts eene raadgeevende ſtem. De ſtemmen der Schepenen worden, daar 't leeven en dood geldt, alleen gerekend. Doch wy zullen van dit alles, hierna, omſtandiglyk, handelen. Hier voegenwe 'er alleen nog by, dat de doodſtraffen, niet dan ten overſtaan van Burgemeeſteren, worden uitgevoerd.

10. Zy hebben regt, om oproerige en onruſtige ingezetenen, zonder vorm van Regtspleeginge, ter Stad uit te zetten.

Burgemeeſteren hebben, wyders, het regt, om zulken, *die hun genoegen*, tot Poorters aan te neemen; gelyk wy, in de *Verhandeling van het Poorterſchap* (*r*), omſtandiglyk, getoond hebben. En hieruit volgt, klaarlyk, dat zy ook het regt hebben, om zulken, *die hun niet genoegen*, af te wyzen. Doch of 'er ook uit volge, dat zy, en de Burgemeeſteren der Steden van Holland in 't gemeen, zulken, die reeds tot Poorters zyn aangenomen, wederom ontpoorteren, en zelfs de Stad ontzeggen mogen, buiten eenigen vorm van Regtspleeginge, is, nu en dan, in twyfel getrokken, en zelfs, door ſommigen, wederſproken. Niemant, myns weetens, heeft 'er zig ſterker over uitgelaaten, dan de beroemde Nederlandſche Hiſtorieſchryver Hooft, in eene bekende plaats van het *zeventiende* Boek zyner *Hiſtorie* (*s*), die aldus luidt: *Veele, zoo beampte luyden en van treflyken aanzien, als andre, daar vermoeden van zucht tot de Spaanſche*

(*k*) Handv. *bl.* 74.
(*l*) Keurb. F. *f.* 23 *verſo.*
(*m*) Handv. *ll.* 352.
(*n*) Keurb. C. *f.* 4.
(*o*) Keurb. A. *f.* 15, 91 *verſo.*
(*p*) Groot-Memor. *N.* VII. *f.* 249.
(*q*) V. *Deel*, I. *Boek*, *bl.* 30.
(*r*) VI. *Deel*, I. *Boek*, *bl.* 156.
(*s*) *Bladz.* 759.

BURGEMEESTEREN.

ſche partby op viel, werden, in Slaghtmaand [des jaars 1580], *door de Majeſtraten van Bruſſel, Antwerpen en andre plaatſen, ter Stadt uitgeweezen, op zeekre peene, zonder gelaat van rechtspleeging, zonder reede te melden; by enkle briefkens. Een manier van doen zeer onbillyk, en inbrek van onbepaalt gezagh, dat zoo lichtlyk tot misbruik bekooren, en tot dwinglandy veraarden kan, Wel hebben de Wethouders, van ouds her, maght om te keuren, 't geen hun Stads oorbaar dunkt; doch mits verplichtende zich zelve eeven verre als d'onderdaanen: maar, daar't aan de gelieſte eens kleenen getals van perſoonen, oft ſomwyle aan drie oft vier Burghermeeſters, jaa aan eenen dringer onder hen hanght, yemant te doen op ſtaan, en uit zyn welvaart te zetten, is 't, al leed men niet meer gevaars, voorwaar zorghelyk woonen. Deeze byſterheit nochtans, verſchoondt door de noodt des tyds, is feedert, vaaken nageſpeelt, ik zeg niet, zonder meer haats dan baats te baaren.*

Doch andere mannen, van geenen minderen naam, hebben wel erkend, dat deeze Burgemeeſterlyke magt, gelyk alle andere, zou konnen misbruikt worden; maar te gelyk beweerd, dat het gevaar van misbruik niet groot is, en dat het, daar 't plaats hebben mogt, niet ontbreekt aan middel, om het te doen beteren. Zy merken de uitzetting van oproerige of verdagte Perſoonen, by bloot bevel van Burgemeeſteren, aan, als eene Vaderlyke kaſtyding, of burgerlyk bedwang, welk buiten vorm van Regtspleeging geſchiedt, om dat de natuur der zaake, of de gemeene ruſt der Steden niet gedoogt, dat men 't gebeurde aan de langwyligheid der Regtspleeginge onderwerpen zou. 't Is ook, huns oordeels, niet te vermoeden, dat Burgemeeſteren en Raaden, die eed gedaan hebben om Stads oorber voor te ſtaan, en elk in zyn goed regt te beſchermen, iemant, tegen regt, en zonder dat Stads dienſt zulks vorderde, de Stad zouden ontzeggen, meer dan dat Schepenen, die gezwooren hebben, goed regt te zullen ſpreecken, iemant, tegen regt, ter Stede, of ten Lande uit bannen zouden. Doch indien zulks, tegen vermoeden, gebeuren mogt, ſtaat zulken, die zig, by de ontpoortering of uitzetting, bezwaard mogten vinden, de toegang open tot 's Lands Staaten, die de magt beide en den wil hebben, om zulken, die ten onregte uit hunne welvaart mogten gezet zyn, wederom te herſtellen. Wy konnen deeze redenen, hier ter plaatſe, niet breeder voordraagen; maar wyzen, aan den voet deezer bladzyde, eenige Schryvers aan, dieze, uitvoeriger, hebben aangedrongen (*t*). Wy vergenoegen ons, met alleen nog, kortelyk, te doen zien, dat Burgemeeſteren van Amſterdam het regt om onruſtige en verdagte luiden ter Stad uit te zetten, met der daad, bezitten; te gelyk met den grond, op welken zy het bezitten. BURGEMEESTEREN.

Op 't einde des jaars 1481, beſlooten *die guede luden van den gerechte*, zulken, die, ter oorzaake der Hoekſche en Kabbeljaauwſche oneenigheden, uit eenige nabuurige Steden, geweeken, of verjaagd waren, en zig, hier ter Stede, onthielden, op vermoeden alleen, dat zy der Stad iet euvels brouwen mogten, by bloot bevel, de Stad te doen ruimen (*u*). Men ziet, hier uit, dat men, hier ter Stede, dit regt, al vroeg, geoefend heeft. Uit de Geſchiedeniſſen der Stad, blykt ook, dat, in de jaaren 1572 en 1575, ſommige perſoonen, die toen voor verdagt gehouden werden, zonder vorm van Regtspleeginge, en op bevel van Burgemeeſteren, of in gevolge van een beſluit der Vroedſchap, ter Stad uit gezet zyn (*v*). En de Acte van den Graave de la Roche, die 't Stadhouderſchap van Holland, van wege de Spaanſche Regeeringe, waarnam; waarby Burgemeeſteren gemagtigd worden, om verdagte Perſoonen de Stad te doen ruimen, is, nog tegenwoordig, voorhanden (*w*), en, den zevenden Maart des jaars 1574, gedagtekend. In laater' tyd, is zulks meermaalen gebeurd (*x*), genoegzaam altoos, op bloot bevel van Burgemeeſteren: en men heeft 'er, binnen weinige jaaren, meer dan één voorbeeld van gezien (*y*), zonder dat het regt van Burgemeeſteren, of van de Vroedſchap, ooit in twyfel getrokken is, by de hooge Overheid. Men ſchynt, derhalve, dit regt, van oude tyden af, aangemerkt te hebben, als behoorende tot de natuur van 't Burgemeeſteren Wethouderſchap, aan welk men, noodwendig, een zeker ſlag van gebied toeſchryven moet: even als de Huisvaders zeker regt hebben, om iemant ten hunnen huize uit te zetten; en de Overluiden van veele Gilden, om eenen onruſtigen Gildebroeder uit het Gilde te doen vertrekken. De Vroedſchap deezer Stad erkende, hierom, in 't jaar 1630, dat Burgemeeſteren 't gezag *in zig zelven* hadden, om onruſtige perſoonen de Stad te doen ruimen (*z*). En Willem de I., Prins van

(*t*) *Zie* H. DE GROOT in de Holl. Conſult. III *Deel*, *Conſ.* 326. *bl.* 606 *enz. en* Verantwoord. voor de wettelyke Regeer. van Holl. *Cap.* XII. *bl.* 131 *enz.* GRASWINKEL, van de opperſte Magt II. *Deel*, *bl.* 1033. P. BORT Tract. van Crimin. Zaaken, *Tit.* XI. *Deel* IX. §. 8. *enz. bl.* 170 *enz.*

(*u*) Keurb. A. *f.* 128 *verſo.*

(*v*) II. *Deel*, VIII. *Boek*, *bl.* 326. IX. *Boek*, *bl.* 346

(*w*) *In 't* Vertrek der Theſaurie, *Nieuwe Laade* O. *Lit.* E.

(*x*) II. *Deel*, XI. *Boek*, *bl.* 420. XIV. *Boek*, *bl.* 513.

(*y*) Groot Memor. *N.* X. *f.* 79, 92 *verſo.* *N.* XII. *f.* 59, 85.

(*z*) Reſol. Vroedſch. *N.* 16. 7 *Jan.* 1630. *f.* 136 *verſo.*

Burgemeesteren.

van Oranje, den Wethouderen der Steden in 't gemeen, in den jaare 1584, aanschrijvende, dat zy, *boven den last, hun van amptswege bevolen*, scherpe toezigt neemen zouden op verdagte persoonen, enze ten spoedigste ter Stad uit doen vertrekken, met behoudenis van derzelver staat en goederen (*a*); gaf genoeg te verstaan, dat hy dit regt ook aanzag, als den Wethouderen, en Burgemeesteren in 't byzonder, *van amptswege*, toebehoorende. 's Lands Staaten ook, die, reeds in 't jaar 1579, beslooten hadden, verdagte Persoonen, *door den Officier en de Magistraat*, te doen vertrekken uit de Steden (*b*), bevalen, by Plakaat van den zeventienden April des jaars 1585, aan Burgemeesteren der Steden in 't byzonder, zulke persoonen, zonder eenige vorm van Regtspleeging, te doen vertrekken; met bygevoegde verklaaring, dat zulk eene uitzetting stand grypen zou, onaangezien men zig, by beroep op de Geregtshoven, daartegen zou hebben getragt te verzetten, tot dat de Staaten, Staatswyze vergaderd, daaromtrent andere schikking zouden hebben gemaakt (*c*). In 't jaar 1598, is dit Plakaat, door een ander van gelyken inhoud, bevestigd (*d*), en, in 't jaar 1613, den Hove van Holland verbooden, kennis te neemen van zulke uitzettingen; en vooral, daarop eenige *provisie* te verleenen, alzo men verstondt, dat zulks, tot stooring van de rust der Steden en krenking van 't gezag der Wethouderen, strekken zou (*e*). In laater' tyd, is 'er, by 's Lands Staaten, eveneens over geoordeeld (*f*). En schoon de meeste gemelde Resolutien en Plakaaten de Steden in 't gemeen betreffen, ziet men 'er egter uit, dat Burgemeesteren van Amsterdam, zo wel als die van andere Steden, dit regt, met goede kenniffe en bewilliging, en zelfs op last van 's Lands hooge Overheid, bezeten en gebruikt hebben. Men kan, derhalve, niet twyfelen, of zy bezitten dit regt wettiglyk. Zy hebben 't egter niet zeer dikwils gebruikt, en nooit, zo ver my gebleeken is, op eene wyze, die by de hooge Overheid is afgekeurd.

11. Zy hebben hoog bevel over 't Krygsvolk, hier ter Stede.

Burgemeesteren van Amsterdam hebben, wyders, volgens eene verklaaring der Vroedschap van den jaare 1654 (*g*), nevens Kolonellen, altoos 't hoog bevel gehad over 't Krygsvolk, welk, van 's Lands wege, hier, in gewoonlyke bezetting legt, of, in zorgelyke tyden, door de Stad, onder beleid van Burgemeesteren, wordt aan-, of ingenomen. De bezetting is verpligt, Burgemeesteren of Kolonellen te gehoorzaamen, indien dezelven tegenwoordig zyn: anders haare Officieren, die gehouden zyn, dagelyks, de leuze of het wagtwoord van Burgemeesteren te komen haalen. Doch deeze en andere byzonderheden, het gezag van Burgemeesteren over de bezetting betreffende, hebben wy, reeds elders (*h*), te boek gesteld.

Burgemeesteren. in bezetting leggende.

Van 't gezag, welk Burgemeesteren in 't byzonder, en myne Heeren van den Geregte in 't gemeen, van de vroegste tyden af, over de Schutteryen en Burgervendelen, gehad hebben, hebben wy, by eene andere gelegenheid (*i*), ook uitvoeriglyk verslag gedaan: onder anderen, toonende, dat de Poorters, oudtyds, verpligt waren, te volgen, daar een Burgemeester, *mitter banyer of mitter wympell* der Stad, voortrok (*k*). De Kolonellen werden ook, al van ouds, door Burgemeesteren, by raade van de Kapiteinen, aangesteld (*l*).

12. Zy hebben geen minder gezag over de Schutteryen en Burgervendelen.

Het gezag, welk Burgemeesteren hebben, beide over de Bezetting en over de Burgervendelen, stelt hen in staat, om, met nadruk, te zorgen tegen de opkomende beroerten, en de opschuddingen, die reeds ontstaan zyn, te dempen. Zy hebben, nogtans, in zorgelyke tyden, gemeenlyk raadzaam geoordeeld, zig, daartoe, byzonderlyk te doen magtigen, door de Vroedschap, die egter, in zulke gelegenheden, verklaard heeft, dat zy 'er, als *Vaders en Verzorgers van het Gemeenebest, uit eigener gezag, en by zig zelven, zonder samenroeping van den Raad*, volkomenlyk, toe bevoegd waren (*m*). En de goede ingezetenen hebben, meermaalen, heilzaame bevinding gehad van de nuttigheid der Burgemeesterlyke voorzorge.

13. Zy zyn gemagtigd tot het stillen der beroerten.

Burgemeesteren zyn, eindelyk, bewaarders van der Stede zegel ter zaaken, 't welk, van ouds, ook aan Schuld- en Verbandbrieven der Stad plagt gebruikt te worden, mids 'er de Vroedschap haare toestemming toe gave (*n*): doch tegenwoordig meest wordt gebruikt aan Zeebrieven en beëedigde of andere Verklaaringen, die, voor Burgemeesteren, geschieden. De Vroedschap heeft, reeds in 't jaar 1560, verstaan, dat alle

14. Zy zyn bewaarders van der Stede zegel ter zaaken.

(*a*) *Zie* Grotius Apol. *Cap.* XII. *bl.* 132.
(*b*) Resol. Holl. 22 *July* 1579. *bl.* 106.
(*c*) Resol. Holl. 17 *April* 1585. *bl.* 222. Groot-Plakaatb. I. *Deel*, *kol.* 433. *verg.* Resol. Holl. 26 *Aug.* 11 *Octob.* 1586. *bl.* 371.
(*d*) *Zie* Grotius Apol. *Cap* XII. *bl.* 132.
(*e*) Resol. Holl. 17 *July* 1613. *bl.* 57. 23 *Maart* 1617. *bl.* 73. Groot Plakaatb. II *Deel*, *kol.* 1063.
(*f*) *Zie* Boel *op de* Decisien *van* Loenius *Cas.* X. *bl.* 83.
(*g*) Resol. Vroedsch. N. 21. 30 *July* 1654. *f.* 199.
(*h*) *Zie* VI. *Deel*, II. *Boek*, *bl.* 187 *enz.*
(*i*) VI. *Deel*, II. *Boek*, *bl.* 168 *enz.* 178 *enz.*
(*k*) Keurb. A. *f.* 50, 109, 119. Groot-Memor. N. I. *f.* 137.
(*l*) Keurb. F. *f.* 112. Handv. *bl.* 115.
(*m*) Resol. Vroedsch. N. 16. 14 *Nov.* 1628. 7 *Febr.* 1629. *f.* 41 *verso*, 71.
(*n*) Handv. *bl.* 113.

BURGEMEESTEREN.

alle *Certificatien* of Verklaaringen, die, onder der Stede zegel ter zaaken, gegeven werden, gaan moeſten, op den naam van Burgemeeſteren alleen, zonder dat, in dezelven, van Schout of Schepenen gewag gemaakt werdt (*o*).

Tyd en wyze hunner gewoonlyke Vergaderingen.

Burgemeeſteren vergaderen, gemeenlyk, het gantſche jaar door, de vier middelſte dagen der weeke, Dingsdag, Woensdag, Donderdag en Vrydag, 's morgens van tien tot twaalf uuren, of laater, zo 't hunne bezigheden vorderen. Elk hunner zit, drie maanden agter een, voor. Doorgaands, belegt de preſideerende Burgemeeſter, voor 't einde van zyn *quartaal* of vierdendeel jaars, eene Vergadering van Burgemeeſteren en Oud-Burgemeeſteren, den OUD-RAAD *van* BURGEMEEESTEREN genaamd; in welke, de zaaken, tot deeze Vergadering behoorende, en, veeltyds, eenige nieuwe ſchikkingen op Ampten en Dienſten, en verbeteringen omtrent eenige deelen van 't Stedelyk beſtier, of van eenige Stads werken en gebouwen betreffende, overwoogen en afgehandeld worden. Deeze Vergadering is, zekerlyk, al voor 't midden der zeſtiende eeuwe (*p*), en waarſchynlyk, veel vroeger, in gebruik, en onder den naam van *Oud-Raad* bekend geweeſt. Derzelver Reſolutien zyn eerſt te boek geſteld, in de *Groote Memoriaalen*: voorts, tot diep in de zeſtiende eeuwe, in de *Reſolutieboeken der Vroedſchap*. In laater' tyd, zyn 'er afzonderlyke *Regiſters* toe aangelegd.

OUD-RAAD VAN BURGEMEESTEREN.

Twee der Stads Secretariſſen neemen Burgemeeſters-Kamer waar; doch hebben 'er geene plaats in. Zy doen de voornaamſte zaaken, aldaar voorvallende, en welker kennis, in vervolg van tyd, zou konnen te ſtade komen, in de kleine Secretarye, hunne gewoonlyke verblyfplaats, zo lang Burgemeesteren zitten, op derzelver laſt, te boek ſtellen. Burgemeeſteren houden, daarenboven, eenige eigenhandige aantekeningen, die, in 't jaar 1679, zyn aangevangen (*q*).

NAAMLYST *der* BURGEMEESTEREN.

Wy beſluiten de Beſchryving van het Burgemeeſter-Ampt, met eene NAAMLYST der BURGEMEESTEREN, die, van jaar tot jaar, tot het tegenwoordige jaar 1767 ingeſlooten, geregeerd hebben; doch, eerſt van 't jaar 1413, in eene geregelde orde, vervolgen. Voor dien tyd, toen Burgemeesteren ook *Beraders* en *Raedsluyden* genaamd werden, is deeze Naamlyſt, zo ver zulks, tot hier toe, mogelyk geweeſt is, uit oude Brieven en Stukken, opgemaakt.

(*o*) Reſol. Vroedſch. *N.* I. 7 *Febr.* 1560.
(*p*) Groot-Memor. *N.* II. *f.* 2 *verſo.*
(*q*) Reſol. Vroedſch. *Lt.* N. 18 *Dec.* 1679. *f.* 34, 47.

1343.
Godevaert Wormbouts.
Tydeman Kuyper.
. . . . . .
. . . . . .

1357.
Jan Dier.
Paulus Janſen.
Gysbert Swickers.
Roemer Arend van den Anxter.

1389.
Andries Dusheden.
Jan Noiert Arentsz.
Jacob Ruyſch Arentsz.
Jacob van den Berge.

1390.
Ludeman Jansz.
Willem Reyersz.
Dirck Holland.
Jan Hendricksz.

1392.
Andries Dusheden.
Jan Nottaert.
JacobRuyſch Arenden.
Jacob van den Berge.

1394.
Ludeman Jansz.
Willem Reyners-zoen.
Dirck Holland.
Jan Hendricksz.

1397.
Ludeman Jansz.
Willem Reynders.
Dirck Holland.
Jan Hendricksz.

1398.
Gerrit Willemszoen.
Jan Deymanszoen.
Harmen Harmenszoen.
Amelis Janszoen.

1413.
Herwig Andriesz.
Tyman Sael.
Tydeman Hendrick Dircksz. van der Schelling.
Jan Beth Willemsz.

1414.
Tydeman Hendrick Dircksz. van der Schelling.
Gysbert Huysman.
Hillebrand Vechtersz.
Claes Symon Ryfersz.

1415.
Gysbert Huysman.
Jacob Jan Adams Soons Soon.
Jonge Willem Noort.
Herwig Andriesz.

1416.
Herwig Andriesz.
Tydeman Hendrick Dircksz. van der Schelling.
Tyman Sael.
Jan Beth Willemsz.

1417.
Jan Beth Willemsz.
Groote Pieter.
Ysbrand Heyn Meynertsz. *Wiſſelaer.*
Willem Garſtman.

1418.
Willem Garſtman.
Vranck Willem Jansz.
Jan Arentsz.
Jooſt Pietersz.

1419.
Jan Arentsz.
Servaes Roelofsz.
Gysbert Huysman.
Daem Braſeman.

In dit jaar verwandelde Hertog *Jan van Beyeren* 't Gerecht, en al de Heeren wierden verzet.

Dirck Holland.
Willem Reyniersz.
Harman Harmansz.
Heyn Noiert.

1420.
Dirck Holland.
Jacob Boel, *gezeid* Duyvel.
Pouwel Luytgens.
Jan Oudebroeck Symonszoen.

1421.
JacobBoel, *gezeid* Duyvel.
Jacob Woutersz.
Claes Moyaert.
Harmen Harmenszoen.

1422.
Harman Harmansz.
Dirck Holland.
Ruyſch Jacob Coppensz.
Auwel Pietersz.

1423.
Dirck Holland.
Cop Heymens.
Willem Dircksz.
Jan Ottensz.

1424.
Jan Ottensz.
Ruyſch Jacob Coppensz.
Hugo Heymensz.
Claes Moyert.

1425.
Ruyſch Jacob Coppensz.
Auwel Pietersz.
Harman Harmansz.
Allert Pieter Allertsz.

1426.
Auwel Pietersz.
Dirck Bardens.
Jan Ottensz.
Claes Jan Goertsz.

1427.
Jan Ottensz.
Allert Jacob Pylensz.

Jan

Burgemeesteren.

Jan Bout Albertsz.
Andries Frericksz.

1428.

Andries Frericksz.
Hugo Heymens.
Ruyſch Jacob Coppensz.
Moen Reyners Kreyt.

1429.

Ruyſch Jacob Coppensz.
Groote Dirck Claesz.
Jonge Claes Symon Ryfersz.
Jan Ottensz.

1430.

Jan Ottenz.
Symon Colyn.
Hugo Heymens.
Willem Dircksz.

1431.

Hugo Heymensz.
Harman Harmansz.
Claes Jansz. Boel.
Jonge Jacob de Verwer.

1432.

Harman Harmansz.
Ruyſch Jacob Coppensz.
Groote Dirck Claesz.
Jan Bout Albertsz.

1433.

Jan Bout Albertsz.
Jan Helmer.
Gysbert Jacob Grebbersz.
Jan Claes Symon Hodinx.

1434.

Gysbert Jacob Grebbersz.
Hugo Heymensz.
Claes Jansz. Boel.
Auwel Pietersz.

1435.

Hugo Heymensz.
Ruyſch Jacob Coppensz.
Jan Bout Albertsz.
Jonge Claes Symon Ryfersz.

1436.

Jan Bout Albertsz.
Gysbert Jacob Grebbersz.
Jan Claes Symon Hodinx.
Clement Claesz. Deyman.

1437.

Clement Claesz. Deyman.
Auwel Pietersz.
Ruyſch Jacob Coppensz.
Poulus Albertsz.

1438.

Auwel Pietersz.
Jan Heyuensz.
Hugo Heymensz.
Jan Beduynre Willemszoen.

1439.

Hugo Heymensz.
Gysbert Jacob Grebbersz.
Pouwels Albertsz.
Jacob Braſeman van den Anxter.

1440.

Gysbert Jacob Grebbersz.
Jan Bout Albertsz.
Jan Claes Symon Hodinx.
Jan Beth Willemsz.

1441.

Jan Bout Albertsz.
Ruyſch Jacob Coppens.
Pouwels Albertsz.
Jonge Claes Symon Ryfersz.

1442.

Pouwels Albertsz.
Gysbert Jacob Grebbersz.
Hugo Heymensz.
Allert Symonsz.

1443.

Jan Claes Symon Hodinx.
Hugo Heymensz.
Jacob Ybensz.
Henrick Auwelsz.

1444.

Henrick Auwelsz.
Johannes de Grebber.
Vellert Braſeman Vechtersz.
Grebbert Dircksz.

1445.

Vellert Braſeman Vechtersz.
Claes Rolle.
Ruyſch Pietersz.
Gerrit Groote Pietersz.

In dit jaar verwandelde *Hertog Philips van Bourgondien* alle het Gerecht, op St. Eliſabets dag.

Jacob Braſeman.
Poulus Albertsz.
Grebbert Dircksz.
Bartholomeus Doos Dircksz.

1446.

Bartholomeus Doos Dircksz.
Jan Claes Symon Hodinx.
Jacob Ybensz.
Jan Deyman.

1447.

Jan Deyman.
Dirck Boelensz.
Grebbert Dircksz.
Hendrick Stuyver Dircksz.

1448.

Hendrick Stuyver Dircksz.
Pouwels Albertsz.
Jacob Ybensz.
Melis Andriesz.

1449.

Melis Andriesz.
Meeus Pieter Reyniersz.
Hendrick Auwelsz.
Heuſche Jan Ottensz.

1450.

Hendrick Auwelsz.
Jacob Reyniersz.
Gysbert Claesz.
Fredrick Ysbrandsz. Baers.

1451.

Jacob Reiniersz.
Jacob Peeckſtock.
Grebber Dircksz.
Vechter Hillebrandsz.

1452.

Jacob Peeckſtock.
Bartholomeus Doos Dircksz.
Hendrick Stuyver Dircksz.
Hendrick Auwels.
deeze ſterft, en in deszelfs plaats
Jan Wouter Ottensz. van Oudshoorn.

1453.

Hendrick Stuyver Dircksz.
Dirck Boelensz.
Fredrick Baers.
Gysgen Jans de Vries, *uyt de Loosdrecht.*

1454.

Dirck Boelensz.
Bartholomeus Doos Dircksz.
PieterClaesz.vanNeck, *in de Keyſer.*
Jan Allertsz.

1455.

Bartholomeus Doos Dircksz.
Hendrick Stuyver Dircksz.
Melis Schout Heynensz.
Gerrit Dircksz. Smit.

1456.

Hendrick Stuyver Dirksz.
deeze ſterft, en in deszelfs plaats
Coppert Vechtersz.
Grebbert Dircksz.
Jacob Pillen Allertsz.
Pieter Direksz. Smit.

1457.

Pieter Dircksz. Smit.
Dirck Boelensz.
Jan Allertsz.
Bartholomeus Doos Dircksz.

1458.

Jan Allertsz.
Pieter Allertsz.
Rombout Andriesz.
Gerrit Dircksz. Smit.

1459.

Gerrit Dircksz. Smit.
Jacob Pillen Allertsz.
Bartholomeus Doos Dircksz.
Jacob Jacobsz.deJonge.

1460.

Bartholomeus Doos Dircksz.
Pieter Allerts Pietersz.
Claes Melisz. van Hoorn.
Coman Jan Tymansz.

1461.

Coman Jan Tymansz.
JacobJacobsz.deJonge.
Heyman Ruyſchen.
Gerrit Dircksz. Smit.

1462.

JacobJacobsz.deJonge.
Bartholomeus Doos Dircksz.
Jan Allertsz.
Gerrit Mattheusz.

1463.

Jan Allertsz.
Pieter Allert Pietersz.
Heyman van Ilp Pietersz.
Gerrit Dircksz. Smit.

1464.

Gerrit Dircksz. Smit.
Bartholomeus Doos Dircksz.
Gysbert Claesz.Jacobszoen.
Jacob Pillen Allertsz.

1465.

Bartholomeus Doos Dircksz.
Jan Allertsz.
JacobJacobsz.deJonge.
Gerrit Mattheusz.

1466.

Jan Allertsz.
Pieter Allertsz.
Coman Andries Willemsz.
Gerrit Dircksz. Smit.

1467.

Gerrit Dircksz. Smit.
Bartholomeus Doos Dircksz.
Heyman Pietersz. van Ilp.
Gysbert Dircksz. Moyns.

1468.

Gysbert Direksz. Moyns.
JacobJacobsz.deJonge.
Mr. Jacob Ruyſch.
Gerrit Mattheusz.

1469.

Burgemeesteren.

BURGEMEESTEREN.

1469.
Jacob Jacobsz. de Jonge.
Pieter Roding Pietersz.
Claes Stansz.
Gooffen Dircksz. Bardeus.

1470.
Pieter Roding Pietersz.
Boel Dirck Boelensz.
Jacob Henrick Auwelsz.
Lourens Pouwelsz.

1471.
Jacob Henrick Auwelsz.
Jacob Jacobsz. de Jonge.
Jan Beth Jansz.
Wouter Louwen Oom.

1472.
Jacob Jacobsz. de Jonge.
Pieter Roding Pietersz.
Coman Andries Willemsz.
Boel Dirck Boelensz.

1473.
Pieter Roding Pietersz.
Claes Stansz.
Jan Beth Jansz.
Jan Dircksz. van Wormer.

1474.
Claes Stansz.
Pieter Allert Pietersz.
Jacob Jacobsz. de Jonge.
Lourens Pouwelsz.

1475.
Jacob Jacobsz. de Jonge.
Pieter Roding Pietersz.
Boel Dirck Boelensz.
Symon Dircksz. *uyt de Poort.*

1476.
Pieter Roding Pietersz.
Jan Taling Jansz.
Jan Dircksz. van Wormer.
Gerrit Dircksz. Smit.

1477.
Jan Taling Jansz.
Jacob Jacobsz. de Jonge.
Jan Beth Jansz.
Pieter Allert Pietersz.

1478.
Jan Beth Jansz.
Boel Dirck Boelensz.
Gerrit Jan Allertsz. Deyman.
Gerrit Dircksz. Smit.

1479.
Gerrit Jan Allertsz. Deyman.
Pieter Roding Pietersz.
Jan Claesz. van Hoppen.
Symon Dircksz. *uyt de Poort.*

1480.
Pieter Roding Pietersz.
Jan Beth Jansz.
Jan Dircksz. van Wormer.
Gerrit Dircksz. Smit.

1481.
Jan Beth Jansz.
Jacob Jacobsz. de Jonge.
Jan Coman Jansz.
Jacob Pieter Hillebrands.

1482.
Jacob Jacobsz. de Jonge.
Pieter Roding Pietersz.
Gysbert Jacobsz. Droog.
Boel Dirck Boelensz.

1483.
Jacob Pietersz. van Bergen *of* van der Burgt.
Pieter Haring Jansz.
Egbert Jansz.
Dirck Heyman Ruysch.

1484.
Dirck Heyman Ruysch.
Jan Beths z.
Dirck Symonsz. Bardeus.
Bartholomeus Jacobsz.

1485.
Bartholomeus Jacobsz.
Pieter Ellertsz.
Jan Dircksz. van Wormer.
Gysbert Jacobsz. Droog.

1486.
Gysbert Jacobsz. Droog.
Jacob Jacobsz. de Jonge.
Jacob Pietersz. van Bergen *of* van der Burgt.
Jan Claes Lambertsz. van Goyen.

1487.
Jacob Jacobsz. de Jonge.
Jan Beth Jansz.
Jan Broeck Melisz.
Gerrit Symon Klaes Auwelsz.

1488.
Gerrit Symon Klaes Auwelsz.
Jan Dircksz. van Wormer.
Gysbert Jacobsz. Droog.
Bartholomeus Jacobsz.

1489.
Gysbert Jacobsz. Droog.
Dirck Heymansz. Ruysch.
Jacob Jacobsz. de Jonge.
Vechter Barend Willemszoens zoen.

1490.
Jacob Jacobsz. de Jonge.
Jan Claesz. van Hoppen.
Bartholomeus Jacobsz.
Gerrit Symon Klaes Auwelsz.

1491.
Jan Claesz. van Hoppen.
Jan Dircksz. van Wormer.
Dirck Symonsz. Bardeus.
Dirck Claesz. Sillemoer.

1492.
Dirck Claesz. Sillemoer.
Jacob Willemsz. van Beverwaerde.
Jacob Jacobsz. de Jonge.
Bartholomeus Jacobsz.

1493.
Jacob Jacobsz. de Jonge.
Dirck Heymansz. Ruysch.
Mr. Jan Melisz.
Jacob Pietersz. van Bergen *of* van den Burgt.

1494.
Dirck Heymansz. Ruysch.
Jan Beth Jan Pouwelsz.
Mr. Willem Andriesz.
Dirck Symonsz. Bardeus.

1495.
Mr. Willem Andriesz.
Dirck Claesz. Sillemoer.
Gysbert Jacobsz. Droog.
Boel Jacobsz. Bicker.

1496.
Dirck Claesz. Sillemoer.
Andries Boelen Dircksz.
Jan Beths z.
Willem Boom Dircksz.

1497.
Andries Boelen Dircksz.
Mr. Willem Andriesz.
Jacob Pietersz. van Bergen *of* van der Burgt.
Boel Iacobsz. Bicker.

1498.
Mr. Willem Andriesz.
Willem Boom Dircksz.
Dirck Heymansz. Ruysch.
Bruyning Claesz.

1499.
Dirck Heymansz. Ruysch.
Andries Boelen Dircksz.
Dirck Symonsz. Bardeus.
Clement Wolphert Henricksz.

1500.
Dirck Symonsz. Bardeus.
Mr. Willem Andriesz.
Bartholomeus Jacobsz.
Dirck Claesz. Sillemoer.

1501.
Mr. Willem Andriesz.
Dirck Heymansz. Ruysch.
Andries Boel Dircksz.
Clement Wolphert Hendricksz.

1502.
Andries Boel Dircksz.
Bartholomeus Iacobsz.
Jacob Pietersz. van Bergen *of* van der Burgt.
Jan Perlyn Iansz.

1503.
Bartholomeus Iacobsz.
Mr. Willem Andriesz.
Clement Wolphert Henricksz.
Claes Heyn Claesz.

1504.
Claes Heyn Claesz.
Dirck Claesz. Sillemoer.
Andries Boel Dircksz.
Claes Moyert Dircksz.

1505.
Andries Boel Dircksz.
Dirck Heymansz. Ruysch.
Gerrit Gerrit Mattheusz.
Floris Ian Claesz. Otter.

1506.
Gerrit Gerrit Mattheusz.
Dirck Claesz. Sillemoer.
Claes Heyn Claesz.
Claes Moyert Dircksz.

1507.
Dirck Claesz. Sillemoer.
Andries Boel Dircksz.
Dirck Ruysch Heymansz.
Floris Ian Claesz. Otter.

1508.
Andries Boel Dircksz.
Claes Heyn Claesz.
Claes Moyert Dircksz.
Gerrit Gerrit Mattheusz.

1509.
Gerrit Gerrit Mattheusz.
deeze sterft, en in deszelfs plaats.
Claes Heyn Claesz.
Dirck Ruysch Heymensz.
deeze sterft mede, en in deszelfs plaats
Andries Boelensz.
Dirck Sillemoer Claesz.
Clement Wolphert Hendricksz.

1510.
Andries Boelensz.
Floris Ian Claesz. Otter.
Cornelis Iansz. de Vlaming

BURGEMEESTEREN.

Burge-meesteren.

ming van Oudshoorn.
Claes Gerritsz. Deyman.

1511.
Floris Ian Claesz. Otter.
Claes Heyn Claesz.
Dirck Claesz. Sillemoer.
Clement Wolphert Hendricksz.

1512.
Claes Heyn Claesz.
Andries Boelensz.
Cornelis Iansz. de Vlaming van Oudshoorn.
Claes Gerritsz. Deyman.

1513.
Claes Gerritsz. Deyman.
Clement Wolphert Hendricksz.
Ruysch Ian Bethsz.
Floris Ian Claesz. Otter.

1514.
Floris Ian Claesz. Otter.
Dirck Claesz. Sillemoer.
Andries Boelensz.
Claes Heyn Claesz.

1515.
Andries Boelensz.
Claes Gerritsz. Deyman.
Ruysch Ian Bethsz.
Cornelis Iansz. de Vlaming van Oudshoorn.

1516.
Claes Gerritsz. Deyman.
Floris Ian Claesz. Otter.
Willem Duyn Pietersz.
Jonge Dirck Claesz.

1517.
Floris Ian Claesz. Otter.
Andries Boelensz.
Claes Heyn Claesz.
Jan Lambert Iansz.

1518.
Claes Heyn Claesz.
Claes Gerritsz. Deyman.
Ruysch Ian Bethsz.
Jonge Dirck Claesz.

1519.
Jonge Dirck Claesz.
Floris Ian Claesz. Otter.
Cornelis Iansz. de Vlaming van Oudshoorn.
deeze sterft, en in deszelfs plaats
Clement Wolphert Hendricksz.
Jan Lambert Iansz.

1520.
Jan Lambert Iansz.
Claes Heyn Claesz.
Claes Gerritsz. Deyman.
Symon Sillemoer Claesz. Schol.

1521.
Claes Heyn Claesz.
Jonge Dirck Claesz.
Willem Duyn Pietersz.
Hillebrand Iansz. Otter.

1522.
Jonge Dirck Claesz.
Floris Ian Claesz. Otter.
Claes Gerritsz. Deyman.
Allert Andries Boelensz.

1523.
Floris Ian Claesz. Otter.
Claes Heyn Claesz.
Ruysch Ian Bethsz.
Hob of Robbert Iacobsz.

1524.
Claes Heyn Claesz.
deeze sterft, en in deszelfs plaats
Ruysch Ian Bethsz.
Symon Claesz. van Hoorn.
Allert Andries Boelensz.
Jonge Dirck Claesz.

1525.
Allert Andries Boelensz.
Floris Ian Claesz Otter.
Hob of Robbert Iacobsz.
Frans Claesz. Heynen.

1526.
Floris Ian Claesz. Otter.
Ruysch Ian Bethsz.
Jonge Dirck Claesz.
Lucas Iacobsz. van Beverwaerde, *bygenaamd* Persyn.

1527.
Lucas Iacobsz. van Beverwaerde, *bygenaamd* Persyn.
Allert Andries Boelensz.
Frans Claes Heynensz.
Hillebrand Iansz. Otter.

1528.
Allert Andries Boelensz.
Claes Gerritsz. Deyman.
Ruysch Ian Bethsz.
Heyman Iacobsz. van Ouder Amstel.

1529.
Ruysch Ian Bethsz.
Lucas Iacobsz. van Beverwaerde, *bygenaamd* Persyn.
Hillebrand Iansz. Otter.
Cornelis Henricksz. Loen.

1530.
Hillebrand Iansz. Otter.
Allert Andries Boelensz.
Gerrit Andriesz. van Hoorn.
Heyman Iacobsz. van Ouder-Amstel.

1531.
Allert Andries Boelensz.
Ruysch Ian Bethsz.
Cornelis Henricksz. Loen.
Mr. Pieter Colyn.

1532.
Ruysch Ian Bethsz.
Heyman Iacobsz. van Ouder Amstel.
Gerrit Andriesz. van Hoorn.
Jacob Huyg Pietersz. Haring.

1533.
Heyman Iacobsz. van Ouder-Amstel.
Allert Andries Boelensz.
Cornelis Henricksz. Loen.
Mr. Pieter Colyn.

1534.
Allert Andries Boelensz.
Ruysch Ian Bethsz.
Jacob Huyg Pietersz. Haring.
Cornelis Banning.

1535.
Ruysch Ian Bethsz.
Heyman Iacobsz. van Ouder-Amstel.
Mr. Pieter Colyn.

Deeze wierdt van de *Anabaptisten*, op de Plaats deezer Stede, den 10 May, zeer deerlyk vermoord, en in deszelfs plaats

Mr. Jan Teding.
Goossen Iansz. Recalf Bardesius.

1536.
Mr. Jan Teding.
Claes Gerritsz. Deyman.
Cornelis Banning.
Cornelis Buyck Sybrandsz.

1537.
Claes Gerritsz. Deyman.
Allert Andries Boelensz.
Gerrit Andriesz. van Hoorn.
Claes Hillebrandsz. Kreck.

1538.
Gerrit Andriesz. van Hoorn.
Mr. Jan Teding.
Claes Loen Fransz.
Claes Gerrit Mattheusz.

1539.
Claes Loen Fransz.
Claes Gerritsz. Deyman.
Claes Doedensz.
Mr. Henrick Dircksz.

1540.
Mr. Henrick Dircksz.
Claes Gerrit Mattheusz.
Gerrit Andriesz. van Hoorn.
Egbert Garbrandsz. Paf Ruysch.

1541.
Claes Gerrit Mattheusz.
Claes Loen Fransz.
Claes Doedesz.
Mr. Jan Teding.
deeze sterft, en in deszelfs plaats
Gerrit Andriesz. van Hoorn.

1542.
Claes Doedesz.
Mr. Henrick Dircksz.
Claes Hillebrandsz. Kreck.
Jacob Huyg Haring Pietersz.

1543.
Mr. Henrick Dircksz.
Claes Gerrit Mattheusz.
Claes Loen Fransz.
Mr. Claes Heyn Willemsz. Bardesius.

1544.
Mr. Claes Heyn Willemsz. Bardesius.
Claes Doedesz.
Claes Henricksz. Basgen.
Pieter Cantert Willemsz.

1545.
Pieter Cantert Willemsz.
Mr. Henrick Dircksz.
Claes Loen Fransz.
Dirck Hillebrandsz. Otter.

1546.
Mr. Henrick Dircksz.
Claes Gerrit Mattheusz.
Claes Doedesz.
Claes Henricksz. Basgen.

1547.
Claes Gerrit Mattheusz.
Mr. Claes Heyn.
Pieter Cantert Willemsz.
Dirck Hillebrandsz. Otter.

1548.
Pieter Cantert Willemsz.
Mr. Henrick Dircksz.
Claes Doedesz.
Claes Henricksz. Basgen.

1549.
Mr. Henrick Dircksz.
Mr. Claes Heyn.

Burge-meesteren.

BURGEMEESTEREN.

EgbertGarbrandsz.Paf.
JooſtSybrandsz.Buyck.
1550.
JooſtSybrandsz.Buyck.
Claes Gerrit Mattheusz.
Pieter Cantert Willemsz.
Claes Henricksz. Basgen.
1551.
Claes Gerrit Mattheusz.
Mr. Henrick Dircksz.
Mr. Claes Heyn.
Dirck Hillebrandsz. Otter.
1552.
Mr. Henrick Dircksz.
Pieter Cantert Willemsz.
JooſtSybrandsz.Buyck.
Symon MartenDircksz. van de Ruwiel.
1553.
Pieter Cantert Willemsz.
Claes Doedesz.
Claes Henricksz. Basgen.
Mr.CornelisDobbensz.
1554.
Mr.CornelisDobbensz.
Egbert Gerbrandsz. Paf
JooſtSybrandsz.Buyck.
GerritClaesMattheusz.
1555.
GerritClaesMattheusz.
Mr. Henrick Dircksz.
Pieter Cantert Willemsz.
Jan Duyvensz.
1556.
Mr. Henrick Dircksz.
JooſtSybrandsz.Buyck.
Dirck Hillebrandsz. Otter.
Sybrand Pompëus Occo.
1557.
JooſtSybrandsz.Buyck.
Pieter Cantert Willemsz.
GerritClaesMattheusz.
Jan Duyvensz.
1558.
GerritClaesMattheusz.
deeze ſterft, en in deszelfs plaats.
Jan Duyvensz.
Claes Doedesz.
Dirck Hillebrandsz. Otter.
Sybrand Pompëus Occo.
1559.
Dirck Hillebrandsz. Otter.
Pieter Cantert Willemsz.
Mr.CornelisDobbensz.
deeze ſterft, en in deszelfs plaats
Symon Claes Cops of Coppesz.
JooſtSybrandsz.Buyck.
1560.
Pieter Cantert Willemsz.
Sybrand Pompëus Occo.
SymonMartenDircksz. van de Ruwiel.
Jan Claesz.vanHoppen.
1561.
JanClaesz.vanHoppen.
JooſtSybrandsz.Buyck.
Dirck Hillebrandsz. Otter.
Symon Claes Cops of Coppesz.
1562.
Symon Claes Cops of Coppesz.
Pieter Cantert Willemsz.
Sybrand Pompëus Occo.
Cornelis Iacobsz.Brouwer.
1563.
Pieter Cantert Willemsz.
Mr. Henrick Dircksz.
JooſtSybrandsz.Buyck.
Elbert Marcus Dircksz.
1564.
Mr. Henrick Dircksz.
Dirck Hillebrandsz. Otter.
Symon Claes Cops of Coppesz.
JanClaesz.vanHoppen.
1565.
Symon Claes Cops of Coppesz.
Pieter Cantert Willemsz.
JooſtSybrandsz.Buyck.
Elbert Marcus Dircksz.
1566.
Elbert MarcusDircksz.
Dirck Hillebrandsz. Otter.
JanClaesz.vanHoppen.
Cornelis Iacobsz.Brouwer.
1567.
JanClaesz.vanHoppen.
JooſtSybrandsz.Buyck.
Symon Claes Cops of Coppesz.
Henrick Cornelisz. van Marcken, *in de Roo Meulen.*
1568.
Symon Claes Cops of Coppesz.
Elbert MarcusDircksz.
SymonMartenDircksz. van de Ruwiel.
Floris Martensz. van Alckemade.
1569.
Elbert MarcusDircksz.
JooſtSybrandsz.Buyck.
JanClaesz.vanHoppen.
Dirck Ian Henricksz.
deeze ſterft, en in deszelfs plaats
Claes Iacobsz. van Swieten *vanLeyden.*
1570.
JooſtBuyckSybrandsz.
Symon Claes Cops of Coppesz.
Floris Martensz. van Alckemade.
JacobCornelisz.Nobel.
1571.
Symon Claes Cops of Coppesz.
JanClaesz.vanHoppen.
Cornelis Iacobsz.Brouwer.
Henrick Cornelisz. van Marcken, *in de Roo Meulen.*
1572.
JanClaesz.vanHoppen.
JooſtBuyckSybrandsz.
Floris Martensz. van Alckemade.
deeze ſterft, en in deszelfs plaats
Pieter Pieter Gerbrandsz. Ruyſch.
JacobCornelisz.Nobel.
1573.
JacobCornelisz.Nobel.
deeze ſterft, en in deszelfs plaats
SymonMartenDircksz. van de Ruwiel.
Symon Claes Cops of Coppesz.
Cornelis Iacobsz.Brouwer.
Albert Dirck Marcus.
1574.
Symon Claes Cops of Coppesz.
deeze ſterft, en in deszelfs plaats
Jan Vechtersz. van Hoorn.
Dirck Hillebrandsz. Otter.
JooſtBuyckSybrandsz.
Pieter Pieter Gerbrandsz. Ruyſch.
1575.
Jan Vechtersz. van Hoorn.
Cornelis Iacobsz.Brouwer.
Claes Iacobsz. van Swieten, *vanLeyden,*
SybrandBuyck Iooſten.
1576.
Claes Iacobsz. van Swieten *vanLeyden.*
JooſtBuyckSybrandsz.
Pieter Pieter Gerbrandsz. Ruyſch.
Jacob Gerrit Teeuwsz.
1577.
JooſtBuyckSybrandsz.
Jan Vechtersz.
Cornelis Claes Meeuwsz.
Jacob Canter Pietersz.
1578.
Cornelis Claes Meeuwsz.
Jacob Gerrit Teeuwsz.
Henrick Iacobsz. Bicker.
Reynier Henricksz. Rooclaes.
Op den zes en twintigſten May deezes jaars 1578, is de gantſche Regeering, op eene buitengewoone wyze, ontſlaagen, en, voor het grootſte gedeelte, ter Stad uit geleid: waarna tot Burgemeeſteren verkooren zyn
Adriaen Reynertsz. Kromhout.
Dr. Marten Iansz. Koſter, *Medicus.*
Mr. Willem Bardes.
Dirck Iansz. de Graef.
1579.
Mr. Willem Bardes.
Jan Claesz. Kat.
Egbert Roelofsz.
Cornelis Florisz. van Teylingen.
1580.
Egbert Roelofsz.
Adriaan Reynertsz. Kromhout.
Dr. Marten Iansz. Koſter, *Medicus.*
Reynier Kant.
1581.
Reynier Kant.
Mr. Willem Bardes.
Cornelis Florisz. van Teylingen.
Reynier van Neck.
deeze ſterft, en in deszelfs plaats
Jacob Bas Claesz.
1582.
Mr. Willem Bardes.
Dr. Marten Koſter, *Medicus.*
Egbert Roelofsz.
Claes Boelensz, *in den Hamburg.*
1583.
Egbert Roelofsz.

BURGEMEESTEREN.

Cor-

Burgemeesteren.

Cornelis Florisz. van Teylingen.
Reynier Kant.
PieterCornelisz.Boom.

1584.

Cornelis Florisz. van Teylingen.
Mr. Willem Bardes.
Dr. Marten Koster, *Medicus*.
Jan Verburg.

1585.

Dr. Marten Koster, *Medicus*.
Egbert Roelofsz.
Reynier Kant.
Pieter Boom Cornelisz.

1586.

Reynier Kant.
Mr. Willem Bardes.
Cornelis Florisz. van Teylingen.
Claes Fransz. Oetgens van Waveren.

1587.

Cornelis Florisz. van Teylingen.
Egbert Roelofsz.
Pieter Boom Cornelisz.
Jan Claes Boelensz.

1588.

Pieter Boom Cornelisz.
Reynier Kant.
Claes Fransz. Oetgens van Waveren.
Cornelis Pietersz. Hooft.

1589.

Reynier Kant.
Cornelis Florisz. van Teylingen.
Mr. Willem Bardes.
Jan Claes Boelensz.

1590.

Cornelis Florisz. van Teylingen.
Pieter Boom Cornelisz.
Claes Fransz. Oetgens van Waveren.
Balthasar Appelman.

1591.

Pieter Boom Cornelisz.
Reynier Kant.
Cornelis Pietersz. Hooft.
Bartholt Kromhout.

1592.

Reynier Kant.
Mr. Willem Bardes.
Cornelis Florisz. van Teylingen.
Claes Fransz. Oetgens van Waveren.

1593.

Cornelis Florisz. van Teylingen.
Pieter Boom Cornelisz.
Jan Claes Boelensz.
Balthasar Appelman.

1594.

Pieter Boom Cornelisz.
Mr. Willem Bardes.
Reynier Kant.
Cornelis Pietersz. Hooft.

1595.

Reynier Kant.
deeze sterft, en in deszelfs plaats
Mr. Willem Bardes.
Balthasar Appelman.
Bartholt Kromhout.
Jacob Boelensz.

1596.

Bartholt Kromhout.
Jan Claes Boelensz.
Cornelis Pietersz. Hooft.
Jan de Vry Egbertsz.

1597.

Cornelis Pietersz. Hooft.
Mr. Willem Bardes.
Cornelis Florisz. van Teylingen.
Pieter Boom Cornelisz.

1598.

Pieter Boom Cornelisz.
Claes Fransz. Oetgens van Waveren.
Jacob Boelensz.
Jan de Vry Egbertsz.

1599.

Jacob Boelensz.
Mr. Willem Bardes.
Jan Claes Boelensz.
Frans Henricksz. Oetgens van Waveren.

1600.

Jan Claes Boelensz.
Pieter Boom Cornelisz.
Balthasar Appelman.
Bartholt Kromhout.

1601.

Bartholt Kromhout.
Mr. Willem Bardes.
deeze sterft, en in deszelfs plaats
Cornelis BanningJansz.
Cornelis Pietersz. Hooft.
Jan de Vry Egbertsz.

1602.

Cornelis Pietersz. Hooft.
Cornelis Florisz. van Teylingen.
Pieter Boom Cornelisz.
Claes Fransz. Oetgens van Waveren.

1603.

Pieter Boom Cornelisz.
Bartholt Kromhout.
Jan de Vry Egbertsz.
Gerrit Bicker.

1604.

Jan de Vry Egbertsz.
Cornelis Florisz. van Teylingen.
deeze sterft, en in deszelfs plaats
Jan Pietersz. Reael.
Cornelis Pietersz. Hooft.
Frans Henricksz. Oetgens van Waveren.

1605.

Cornelis Pietersz. Hooft.
Pieter Boom Cornelisz.
Bartholt Kromhout.
Reynier Pauw Adriaensz.

1606.

Pieter Boom Cornelisz.
Jacob Boelensz.
Jan de Vry Egbertsz.
Dr. Sebastiaen Egbertsz.

1607.

Jacob Boelensz.
Cornelis Pietersz. Hooft.
Frans Henricksz. Oetgens van Waveren.
Cornelis BanningJansz.

1608.

Cornelis Pietersz. Hooft.
Pieter Boom Cornelisz.
deeze sterft, de anderen drie regeeren voort.
Claes Fransz. Oetgens van Waveren.
Dr. SebastiaenEgbertsz.

1609.

Claes Fransz. Oetgens van Waveren.
Jacob Boelensz.
Reynier Pauw Adriaensz.
Gerrit Jacob Witsen.

1610.

Jacob Boelensz.
Cornelis Pietersz. Hooft.
Cornelis BanningJansz.
Dr. Dirck Bas.

1611.

CornelisBanningJansz.
Frans Henricksz. Oetgens van Waveren.
Reynier Pauw Adriaensz.
Roelof Egbertsz.

1612.

Frans Henricksz. Oetgens van Waveren.
Jacob Boelensz.
Jan Pietersz. Reael.
Gerrit Jacob Witsen.

1613.

Gerrit Jacob Witsen.
Bartholt Kromhout.
CornelisBanningJansz.
Jacob Dircksz. de Graef.

1614.

Bartholt Kromhout.
Jacob Boelensz.
Reynier Pauw Adriaensz.
Roelof Egbertsz.

1615.

Jacob Boelensz.
Frans Henricksz. Oetgens van Waveren.
Gerrit Jacob Witsen.
Dr. Dirck Bas.

1616.

Gerrit Jacob Witsen.
Bartholt Kromhout.
CornelisBanningJansz.
Reynier Pauw.

1617.

Reynier Pauw.
Frans Henricksz. Oetgens van Waveren.
Dr. Dirck Bas.
Roelof Egbertsz.

1618.

Dr. Dirck Bas.
Bartholt Kromhout.
Jacob Boelensz.
Jacob Gerritsz. Hoing.

1619.

Jacob Boelensz.
Reynier Pauw.
Frans Henricksz. Oetgens van Waveren.
Jonas Cornelis Witsen.

1620.

Reynier Pauw.
Gerrit Jacob Witsen.
Jacob Gerritsz. Hoing.
Fredrick de Vry.

1621.

Gerrit Jacob Witsen.
Bartholt Kromhout.
Jacob Boelensz.
deeze sterft, en in deszelfs plaats
Jacob Poppen.
Pieter de Vlaming van Oudshoorn.

1622.

Jacob Poppen.
Frans Henricksz. Oetgens van Waveren.
Dr. Dirck Bas.
Jacob van Neck.

1623.

Jacob van Neck.
Bartholt Kromhout.
Jonas Cornelis Witsen.
Pieter de Vlaming van Oudshoorn.

1624.

Jonas Cornelis Witsen.
Frans Henricksz. Oetgens van Waveren.
Dr. Dirck Bas, *Ridder*.
Jacob Poppen.

1625.

Dr. Dirck Bas, *Ridder*.
Gerrit Jacob Witsen.
Ja-

BURGEMEESTEREN.

Jacob van Neck.
Abraham Boom.
1626.
Jacob van Neck.
Pieter de Vlaming van Oudshoorn.
Jan Cornelisz. Geelvinck.
Antony Oetgens van Waveren.
1627.
Antony Oetgens van Waveren.
Dr. Dirck Bas, *Ridder.*
Geurt Dircksz. van Beuningen.
Dr. Andries Bicker Gerritsz.
1628.
Geurt Dircksz. van Beuningen.
Jacob de Graef.
Pieter de Vlaming van Oudshoorn.
deeze sterft, en in deszelfs plaats
Mr. Volckert Overlander, *Heer van Purmerland en Ilpendam.*
Jan Cornelisz. Geelvinck.
1629.
Jan Cornelisz. Geelvinck.
Abraham Boom.
Antony Oetgens van Waveren.
Dr. Andries Bicker Gerritsz.
1630.
Abraham Boom.
Jacob de Graef.
Geurt Dircksz. van Beuningen.
Dirck de Vlaming van Oudshoorn.
1631.
Jacob de Graef, *Vry-Heer van Suydpolsbroeck, enz.*
Dr. Dirck Bas, *Ridder.*
Antony Oetgens van Waveren, *Ridder, Heer van Waveren, Botshol en Ruyge Wilnis, enz.*
Dr. Andries Bicker Gerritsz.
1632.
Dr. Dirck Bas, *Ridder.*
Abraham Boom.
Geurt Dircksz. van Beuningen.
Jacob Backer.
1633.
Abraham Boom.
Jacob de Graef, *Vry-Heer van Suydpolsbroeck, enz.*
Dr. Andries Bicker Gerritsz.
Dirck de Vlaming van Oudshoorn, *Heer van Oudshoorn en Gnephoeck, enz.*
1634.
Dr. Andries Bicker Gerritsz.
Dr. Dirck Bas, *Ridder.*
Jan Cornelisz. Geelvinck.
Jacob Backer.
1635.
Jacob Backer.
Abraham Boom.
Dirck de Vlaming van Oudshoorn, *Heer van Oudshoorn en Gnephoeck, enz.*
Pieter Haffelaer.
1636.
Abraham Boom.
Dr. Dirck Bas, *Ridder.*
Jan Cornelisz. Geelvinck.
Dr. Andries Bicker Gerritsz.
1637.
Dr. Dirck Bas, *Ridder.*
deeze sterft, en in deszelfs plaats
Jan Cornelisz. Geelvinck.
Jacob de Graef, *Vry-Heer van Suydpolsbroeck, enz.*
Pieter Haffelaer.
Dr. Gerrit Schaep.
1638.
Pieter Haffelaer.
Abraham Boom.
Antony Oetgens van Waveren, *Ridder, Heer van Waveren, Botslol en Ruyge Wilnis, enz.*
Dr. Albertus Coenradus Burg.
1639.
Abraham Boom.
Jan Cornelisz. Geelvinck.
Gerbrand Claesz. Pancras.
Willem Backer, *Ridder.*
1640.
Gerbrand Claesz. Pancras.
Dr. Andries Bicker Gerritsz.
Dirck de Vlaming van Oudshoorn, *Heer van Oudshoorn en Gnephoeck, enz.*
Jacob Backer.
1641.
Dr. Andries Bicker Gerritsz.
Jan Cornelisz. Geelvinck.
Pieter Haffelaer.
Dr. Gerard Schaep.
1642.
Pieter Haffelaer.
Dirck de Vlaming van Oudshoorn, *Heer van Oudshoorn en Gnephoeck, enz.*
Gerbrand Claesz. Pancras.
Willem Backer.
1643.
Gerbrand Claesz. Pancras.
Jan Cornelisz. Geelvinck.
Dr. Albertus Coenradus Burg.
Cornelis de Graef, *Vry-Heer van Suydpolsbroeck.*
1644.
Jan Cornelisz. Geelvinck.
Pieter Haffelaer.
Dr. Gerard Schaep.
Mr. Wouter Valckenier.
1645.
Pieter Haffelaer.
Dr. Andries Bicker Gerritsz.
Gerbrand Claesz. Pancras.
Willem Backer.
1646.
Gerbrand Claesz. Pancras.
Jan Cornelisz. Geelvinck.
Dr. Gerard Schaep.
Cornelis Bicker, *Heer van Swieten.*
1647.
Jan Cornelisz. Geelvinck.
Willem Backer.
Mr. Wouter Valckenier.
Dr. Albert Bas.
1648.
Mr. Wouter Valckenier.
Dr. Gerard Schaep, *Heer van Kortenhoef, enz.*
Gerbrand Claesz. Pancras.
Cornelis de Graef, *Vry-Heer van Suydpolsbroeck, enz.*
1649.
Gerbrand Claesz. Pancras.
deeze sterft, in de maand November.
Antony Oetgens van Waveren, *Ridder, Heer van Waveren, Botshol en Ruyge Wilnis, enz.*
Dr. Andries Bicker Gerritsz. *Heer van Engelenburg, enz.*
Pieter Haffelaer.
1650.
Antony Oetgens van Waveren, *Ridder, Heer van Waveren, Botshol en Ruyge Wilnis, enz.*
Mr. Wouter Valckenier.
deeze sterft, en in deszelfs plaats
Dr. Frans Banning Cocq, *Ridder, Heer van Purmerland en Ilpendam.*
Cornelis Bicker, *Heer van Swieten.*
Nicolaes Corver.
1651.
Dr. Frans Banning Cocq, *Ridder, Heer van Purmerland en Ilpendam.*
Willem Backer, *Ridder.*
Cornelis de Graef, *Vry-Heer van Suydpolsbroeck, enz.*
Dr. Cornelis Boom.
deeze sterft, en in deszelfs plaats
Joan Huydecoper, *Ridder, Heer van Maarseveen, enz.*
1652.
Cornelis de Graef, *Vry-Heer van Suydpolsbroeck, enz.*
Dr. Gerard Schaep, *Heer tot Kortenhoef, enz.*
Nicolaes Corver.
Dr. Franco van der Meer.
1653.
Nicolaes Corver.
Dr. Frans Banning Cocq, *Ridder, Heer van Purmerland en Ilpendam.*
Dr. Jan Bicker Gerritsz.
deeze sterft, en in deszelfs plaats
Joan van de Poll.
Dr. Cornelis Jan Witsen.
1654.
Dr. Frans Banning Cocq, *Ridder, Heer van Purmerland en Ilpendam.*
deeze sterft, en in deszelfs plaats
Cornelis Bicker, *Heer van Swieten.*

dee-

Burgemeesteren.

deeze sterft mede, en in deszelfs plaats.
Albert Dircksz. Pater.
Joan Huydecoper, *Ridder, Heer van Maarseveen, enz.*
Dr. Nicolaes Tulp.
1655.
Joan Huydecoper, *Ridder, Heer van Maarseveen, enz.*
Cornelis de Graef, *Vry-Heer van Suydpolsbroeck, enz.*
Joan van de Poll.
Henrick Dircksz. Spiegel.
1656.
Cornelis de Graef, *Vry-Heer van Suydpolsbroeck, enz.*
Dr. Nicolaes Tulp.
Cornelis van Vlooswyck, *Heer van Vlooswyk, Diemerbroeck en Papenkoop, enz.*
Cornelis de Vlaming van Oudshoorn, *Ridder, Heer van Oudshoorn en Gnepboeck, enz.*
1657.
Cornelis van Vlooswyck, *Heer van Vlooswyk, Diemerbroeck en Papenkoop, enz.*
Dr. Gerard Schaep, *Heer van Kortenboef, enz.*
Joan Huydecoper, *Ridder, Heer van Maarseveen, enz.*
Mr. Andries de Graef.
1658.
Dr. Gerard Schaep, *Heer van Kortenboef, enz.*
Cornelis de Graef, *Vry-Heer van Suydpolsbroeck, enz.*
Dr. Cornelis Jan Witsen.
Joan van de Poll.
1659.
Cornelis de Graef, *Vry-Heer van Suydpolsbroeck, enz.*
Joan Huydecoper, *Ridder, Heer van Maarseveen, enz.*
Henrick Dircksz. Spiegel.
Mr. Symon van Hoorn.
1660.
Joan Huydecoper, *Ridder, Heer van Maarseveen, enz.*
Cornelis van Vlooswyck, *Heer van Vlooswyk, Diemerbroeck en Papenkoop, enz.*
Cornelis de Vlaming van Oudshoorn, *Ridder, Heer van Oudshoorn en Gnepboeck, enz.*
Mr. Andries de Graef.
1661.
Cornelis van Vlooswyck, *Heer van Vlooswyk, Diemerbroeck en Papenkoop, enz.*
Dr. Gerard Schaep, *Heer tot Kortenboef, enz.*
Cornelis de Graef, *Vry-Heer van Suydpolsbroek, enz.*
Joan van de Poll.
1662.
Cornelis de Graef, *Vry-Heer van Suydpolsbroeck, enz.*
Dr. Cornelis Jan Witsen.
Cornelis de Vlaming van Oudshoorn, *Ridder, Heer van Oudshoorn en Gnepboeck, enz.*
Mr. Henrick Hooft.
1663.
Cornelis de Vlaming van Oudshoorn, *Ridder, Heer van Oudshoorn en Gnepboeck, enz.*
Joan van de Poll.
Henrick Dircksz. Spiegel.
Mr. Symon van Hoorn.
1664.
Mr. Symon van Hoorn.
Dr. Gerard Schaep, *Heer van Kortenboef, enz.*
Mr. Andries de Graef.
Mr. Hendrick Hooft.
1665.
Dr. Gerard Schaep, *Heer van Kortenboef, enz.*
Henrick Dircksz. Spiegel.
Gerrit Hasselaer.
Dr. Gillis Valckenier.
1666.
Dr. Gillis Valckenier.
Dr. Nicolaes Tulp.
Cornelis van Vlooswyck, *Heer van Vlooswyk, Diemerbroeck en Papenkoop, enz.*
Mr. Andries de Graef.
1667.
Mr. Andries de Graef.
Dr. Cornelis Jan Witsen, *deeze is Schout geworden, en in deszelfs plaats*
Nicolaes Pancras.
Mr. Symon van Hoorn.
Mr. Lambert Reynst.
1668.
Mr. Lambert Reynst.
Cornelis van Vlooswyck, *Heer van Vlooswyk, Diemerbroeck en Papenkoop, enz.*
Cornelis de Vlaming van Oudshoorn, *Ridder, Heer van Oudshoorn en Gnepboeck, enz.*
Dr. Gillis Valckenier.
1669.
Cornelis van Vlooswyck, *Heer van Vlooswyk, Diemerbroeck en Papenkoop, enz.*
Gerrit Hasselaer.
deeze is Schout geworden, en in deszelfs plaats
Dr. Frans Reael.
Nicolaes Pancras.
Mr. Coenraed van Beuningen.
1670.
Nicolaes Pancras.
Mr. Andries de Graef.
Dr. Gillis Valckenier.
Joan van Waveren, *Heer van Waveren, Botshol en Ruyge Wilnis, enz.*
deeze sterft, en in deszelfs plaats
Joan Munter.
1671.
Mr. Andries de Graef.
Joan van de Poll.
Dr. Nicolaes Tulp.
Cornelis van Vlooswyck, *Heer van Vlooswyk, Diemerbroeck en Papenkoop, enz.*
1672.
Joan van de Poll.
Cornelis de Vlaming van Oudshoorn, *Ridder, Heer van Oudshoorn en Gnepboeck.*
Mr. Hendrick Hooft, *Heer van Oud-Karspel, in Koedyck, en van Schooterbos, enz.*
Mr. Lambert Reynst.
Op den 10 September 1672, zyn de twee gemelde Burgemeesters
Joan van de Poll, en
Mr. Lambert Reynst
van de Regeering ontslaagen.
en in derzelver plaatsen gesteld
Mr. Coenraed van Beuningen.
Joannes Hudde.
1673.
Joannes Hudde, *Heer van Waveren, enz.*
Dr. Gillis Valckenier.
Cornelis Geelvinck, *Heer van Castricum, enz.*
Mr. Joan Huydecoper, *Ridder, Heer van Maarseveen en Neerdyk, enz.*
1674.
Dr. Gillis Valckenier.
Nicolaes Pancras.
Joan Munter.
Louis Trip.
1675.
Nicolaes Pancras.
Joannes Hudde, *Heer van Waveren, enz.*
Cornelis Geelvinck, *Heer van Castricum, enz.*
Mr. Joan Huydecoper, *Heer van Maarseveen en Neerdyk, enz.*
1676.
Mr. Joan Huydecoper, *Ridder, Heer van Maarseveen, Neerdyk, enz.*
Cornelis de Vlaming van Oudshoorn, *Ridder, Heer van Oudshoorn en Gnepboeck, enz.*
Dr. Gillis Valckenier.
Joan Munter.
1677.
Cornelis de Vlaming van Oudshoorn, *Ridder, Heer van Oudshoorn en Gnepboeck, enz.*
Mr. Hendrick Hooft, *Heer van Oud-Karspel, in Koedyk, en van Schooterbos, enz.*
Joannes Hudde, *Heer van Waveren, enz.*
Louis Trip.
1678.
Mr. Hendrick Hooft, *Heer van Oud-Karspel, in Koedyk, en van Schooterbos, enz.*
Dr. Gillis Valckenier.
Joan Munter.
Mr. Joan Huydecoper, *Heer van Maarseveen,*

Burgemeesteren.

BURGEMEESTEREN.

veen, Neerdyk, enz.
1679.
Dr. Gillis Valckenier.
Cornelis de Vlaming van Oudshoorn, *Ridder, Heer van Oudsboorn en Gnephoeck, enz.*
Joannes Hudde.
Louis Trip.
1680.
Cornelis de Vlaming van Oudshoorn, *Ridder, Heer van Oudsboorn en Gnephoeck, enz.*
Mr. Coenraed van Beuningen.
Joan Munter.
Mr. Joan Huydecoper, *Ridder, Heer van Maarseveen, Neerdyk, enz.*
1681.
Mr. Coenraed van Beuningen.
Joannes Hudde.
Mr. Joan Corver.
Mr. Nicolaes Opmeer.
1682.
Joannes Hudde.
Joan Munter.
Mr. Joan Huydecoper, *Ridder, Heer van Maarseveen, Neerdyk, enz.*
Mr. Nicolaes Witsen.
1683.
Joan Munter.
Mr. Coenraed van Beuningen.
Mr. Nicolaes Opmeer.
Mr. Gerard Bors van Waveren.
1684.
Mr. Coenraed van Beuningen.
Joannes Hudde, *Heer van Waveren, enz.*
Cornelis Geelvinck, *Heer van Castricum, enz.*
Mr. Joan Huydecoper, *Ridder, Heer van Maarseveen, Neerdyk, enz.*
1685.
Joannes Hudde, *Heer van Waveren, enz.*
Mr. Joan Corver.
Mr. Nicolaes Witsen.
Mr. Gerard Bors van Waveren.
1686.
Mr. Joan Corver.
Mr. Joan Huydecoper, *Ridder, Heer van Maarseveen, Neerdyk, enz.*
Joan de Vries.
Mr. Willem van Loon.
1687.
Mr. Joan Huydecoper, *Ridder, Heer van Maarseveen, Neerdyk, enz.*
Joannes Hudde, *Heer van Waveren, enz.*
Mr. Nicolaes Opmeer.
Mr. Gerard Bors van Waveren.
1688.
Joannes Hudde, *Heer van Waveren, enz.*
Cornelis Geelvinck, *Heer van Castricum, enz.*
Mr. Nicolaes Witsen.
Jean Appelman.
1689.
Cornelis Geelvinck, *Heer van Castricum, enz.*
deeze sterft den 16 December.
Mr. Joan Huydecoper, *Ridder, Heer van Maarseveen, Neerdyk, enz.*
Mr. Jan Corver.
Mr. Gerard Bors van Waveren.
1690.
Mr. Joan Huydecoper, *Ridder, Heer van Maarseveen, Neerdyk, enz.*
Joannes Hudde.
Mr. Nicolaes Witsen.
Joan de Vries.
1691.
Joannes Hudde.
Mr. Nicolaes Opmeer.
Jan Six, *Heer van Wimmenum en Vromade.*
Mr. Jacob Boreel, *Heer van St. Aagt.*
1692.
Mr. Nicolaes Opmeer.
Mr. Joan Huydecoper, *Ridder, Heer van Maarseveen, Neerdyk, enz.*
Mr. Jan Corver.
Mr. Gerard Bors van Waveren.
1693.
Mr. Joan Huydecoper, *Ridder, Heer van Maarseveen, Neerdyk, enz.*
Joannes Hudde.
Mr. Nicolaes Witsen.
Mr. Jacob Boreel, *Heer van St. Aagt.*
1694.
Joannes Hudde.
Mr. Jan Corver.
Mr. Nicolaes Opmeer.
Mr. Jacob Jacobsz. Hinloopen.
1695.
Mr. Jan Corver.
Mr. Nicolaes Witsen.
Mr. Jacob Boreel.
Mr. Jeronimus de Haze de Georgio.
1696.
Mr. Nicolaes Witsen.
Joannes Hudde.
Cornelis Valckenier.
Dr. Dirk Bas.
1697.
Joannes Hudde.
Mr. Jan Corver.
Mr. Jacob Boreel.
deeze sterft, in 't zelfde jaar, 21 Augustus.
François de Vicq.
1698.
Mr. Jan Corver.
Mr. Nicolaes Witsen.
Mr. Jeronimus de Haze de Georgio.
Mr. Dirk Munter.
1699.
Mr. Nicolaes Witsen.
Joannes Hudde.
Cornelis Valckenier.
Dr. Dirck Bas.
1700.
Joannes Hudde.
Mr. Jan Corver.
François de Vicq.
Mr. Dirk Munter.
deeze sterft, den 6 January 1701.
1701.
Mr. Jan Corver.
Mr. Nicolaes Witsen.
Mr. Jeronimus de Haze de Georgio.
Mr. François de Vroede.
1702.
Mr. Nicolaes Witsen.
Joannes Hudde.
Dr. Dirk Bas.
Mr. Gerbrand Pancras.
1703.
Joannes Hudde.
Mr. Jan Corver.
Mr. Jeronimus de Haze de Georgio.
Mr. Joan Graefland.
1704.
Mr. Jan Corver.
Mr. Nicolaes Witsen.
Dr. Dirk Bas.
Mr. François de Vroede.
1705.
Mr. Nicolaes Witsen.
Mr. Jeronimus de Haze de Georgio.
Mr. Gerbrand Pancras.
Mr. Cornelis van Bambeek.
deeze sterft, en in deszelfs plaats.
Mr. Joan Graefland.
1706.
Mr. Jeronimus de Haze de Georgio.
Mr. Jan Corver.
François de Vicq.
Mr. Cornelis Munter.
1707.
Mr. Jan Corver.
Dr. Dirck Bas.
Alexander Velters.
Mr. Jan Trip.
1708.
Dr. Dirck Bas.
deeze sterft, den 29 January 1709.
Mr. Jeronimus de Haze de Georgio, *Heer van Mynden en de Loosdrechten, enz.*
Mr. Gerbrand Pancras.
Mr. Gerrit Hooft.
1709.
Mr. Jeronimus de Haze de Georgio, *Heer van Mynden en de Loosdrechten, enz.*
Mr. Jan Corver.
Gerbrand Pancras Michielsz., *Vryheer van Westerdyksborn.*
Mr. Quiryn van Stryen.
1710.
Mr. Quiryn van Stryen.
Mr. Gerbrand Pancras.
Alexander Velters.
Mr. Jan Trip.
1711.
Mr. Gerbrand Pancras.
Mr. Jeronimus de Haze de Georgio, *Heer van Mynden en de Loosdrechten, enz.*
Mr. Gerrit Hooft.
Mr. Nicolaes van Bambeek.
1712.
Mr. Jeronimus de Haze de Georgio, *Heer van Mynden en de Loosdrechten, enz.*
Mr. Jan Corver.
Mr. Jan Trip.
Gerbrand Pancras Michielsz, *Vryheer van Westerdyksborn.*
1713.
Mr. Jan Corver.
Alexander Velters.
Mr. Nicolaes van Bambeek.
Mr. Hendrik Bicker.
1714.
Mr. Nicolaes van Bambeek.
Mr. Jeronimus de Haze de Georgio, *Heer van Mynden en de Loosdrechten.* Mr.

BURGEMEESTEREN.

BURGEMEESTEREN.

Mr. Gerbrand Pancras.
Mr. Gerrit Hooft.

1715.

Mr. Jeronimus de Haze de Georgio, *Heer van Mynden en de Loosdrechten, enz.*
Mr. Jan Corver.
Mr. Jan Trip, *Heer van Berkenrode.*
Gerbrand Pancras Michielsz., *Vrybeer van Westerdyksborn.*

1716.

Mr. Jan Trip, *Heer van Berkenrode.*
Alexander Velters.
Mr. Gerrit Hooft.
Mr. Nicolaes van Bambeek.

1717.

Mr. Gerrit Hooft.
deeze sterft, en in deszelfs plaats komt
Mr. Nicolaes van Bambeek.
Mr. Jeronimus de Haze de Georgio, *Heer van Mynden en de Loosdrechten en Stabroek, enz.*
Gerbrand Pancras Michielsz., *Vrybeer van Westerdyksborn.*
Mr. Henrick Bicker.

1718.

Gerbrand Pancras Michielsz., *Vrybeer van Westerdyksborn.*
Mr. Jan Trip, *Heer van Berkenrode.*
Mr. Jan van de Poll.
Mr. Nicolaes Sautyn.

1719.

Mr. Jan Trip, *Heer van Berkenrode.*
Mr. Nicolaes van Bambeek.
Egidius van den Bempden.
Mr. Jan Six, *Heer van Vromade.*

1720.

Mr. Nicolaes van Bambeek.
Gerbrand Pancras Michielsz., *Vrybeer van Westerdyksborn.*
Mr. Lucas Trip.
Mr. Lieve Geelvinck, *Heer van Castricum, enz.*

1721.

Gerbrand Pancras Michielsz., *Vrybeer van Westerdyksborn.*
deeze sterft, en in deszelfs plaats komt
Mr. Lieve Geelvinck, *Heer van Castricum, enz.*
Mr. Jan Trip, *Heer van Berkenrode.*
Mr. Jan van de Poll.
Mr. Nicolaes Sautyn.

1722.

Mr. Jan Trip, *Heer van Berkenrode.*
Mr. Nicolaes van Bambeek.
deeze sterft, en in deszelfs plaats komt
Mr. Mattheus Lestevenon.
Egidius van den Bempden.
Mr. Jan Six, *Heer van Vromade.*

1723.

Egidius van den Bempden.
Mr. Jan van de Poll.
Mr. Lieve Geelvinck, *Heer van Castricum, enz.*
Mr. Willem Six.

1724.

Mr. Jan van de Poll.
Mr. Jan Trip, *Heer van Berkenrode.*
Mr. Nicolaes Sautyn.
Mr. Jan Six, *Heer van Hillegom en Vromade.*

1725.

Mr. Jan Trip, *Heer van Berkenrode.*
Egidius van den Bempden.
Mr. Mattheus Lestevenon.
Mr. Willem Six.

1726.

Egidius van den Bempden.
Mr. Jan van de Poll.
Mr. Jan Six, *Heer van Hillegom en Vromade.*
Mr. Willem Munter.

1727.

Mr. Jan van de Poll.
Mr. Jan Trip, *Heer van Berkenrode.*
Mr. Lieve Geelvinck, *Heer van Castricum, enz.*
Mr. Ferdinand van Collen, *Heer van Gunterstein, enz.*

1728.

Mr. Jan Trip, *Heer van Berkenrode.*
Egidius van den Bempden.
Mr. Jan Six, *Heer van Hillegom en Vromade, enz.*
Mr. Mattheus Lestevenon.

1729.

Egidius van den Bempden.
Mr. Jan van de Poll.
Mr. Willem Six.
Mr. Willem Munter.

1730.

Mr. Jan van de Poll.
Mr. Jan Trip, *Heer van Berkenrode.*
Mr. Jan Six, *Heer van Hillegom en Vromade, enz.*
Mr. Lieve Geelvinck, *Heer van Castricum.*

1731.

Mr. Jan Trip, *Heer van Berkenrode.*
Egidius van den Bempden.
Mr. Ferdinand van Collen.
Gerrit Corver, *Heer van Velsen.*

1732.

Egidius van den Bempden.
Mr. Jan van de Poll.
Mr. Lucas Trip.
Mr. Mattheus Lestevenon.

1733.

Mr. Jan van de Poll.
Mr. Jan Six, *Heer van Hillegom en Vromade, enz.*
Mr. Lieve Geelvinck, *Heer van Castricum, Mynden en de Loosdrechten, enz.*
Mr. Willem Munter.

1734.

Mr. Lieve Geelvinck, *Heer van Castricum, Mynden en de Loosdrechten, enz.*
Egidius van den Bempden.
Mr. Lucas Trip.
deeze sterft 15 Nov., en in deszelfs plaats komt
Mr. Ferdinand van Collen.
Gerrit Corver, *Heer van Velsen.*

1735.

Egidius van den Bempden.
Mr. Jan van de Poll.
Mr. Balthasar Scott.
Mr. Dirk Trip, *Heer van Groet, enz.*

1736.

Mr. Jan van de Poll.
Mr. Jan Six, *Heer van Hillegom en Vromade, enz.*
Mr. Lieve Geelvinck, *Heer van Castricum, Mynden en de Loosdrechten, enz.*
Mr. Willem Munter.

1737.

Mr. Jan Six, *Heer van Wimmenum en Vromade, enz.*
Gerrit Corver, *Heer van Velsen enz.*
Mr. Daniel Hooft.
Mr. Henrik Bicker.

1738.

Gerrit Corver, *Heer van Velsen enz.*
Mr. Jan van de Poll.
Mr. Lieve Geelvinck, *Heer van Castricum, Mynden en de Loosdrechten, enz.*
Mr. Gillis van den Bempden.

1739.

Mr. Jan van de Poll.
Mr. Jan Six, *Heer van Hillegom en Vromade, enz.*
Mr. Willem Munter.
Jan Elias Huydecoper, *Heer van Maarseveen, Neerdyk, enz.*

1740.

Mr. Jan Six, *Heer van Hillegom en Vromade, enz.*
Mr. Lieve Geelvinck, *Heer van Castricum, Mynden en de Loosdrechten, enz.*
Gerrit Corver, *Heer van Velsen, enz.*
Mr. Daniel Hooft.

1741.

Mr. Lieve Geelvinck, *Heer van Castricum, Mynden en de Loosdrechten, enz.*
Mr. Jan van de Poll.
Mr. Willem Munter.
Mr. Gillis van den Bempden.

1742.

Mr. Jan van de Poll.
Mr. Jan Six, *Heer van Hillegom en Vromade, enz.*
Gerrit Corver, *Heer van Velsen, enz.*
Mr. Dirk Trip.

1743.

Mr. Jan Six, *Heer van Hillegom en Vromade, enz.*

Mr.

BURGEMEESTEREN.

Mr. Lieve Geelvinck, *Heer van Caſtricum, Mynden en de Loosdrechten, enz. deeze ſterft, den 22 Auguſtus, en in deszelfs plaats komt*
Jan Elias Huydecoper, *Heer van Maarſeveen, Neerdyk, enz.*
Mr. Willem Munter.
Mr. Daniel Hooft. *deeze ſterft mede, den 7 November, en in deszelfs plaats komt*
Mr. Ferdinand van Collen, *Heer van Gunterſtein en Tienboven, enz.*

1744.
Mr. Willem Munter.
Mr. Jan van de Poll.
Gerrit Corver, *Heer van Velſen, enz.*
Mr. Pieter Six.

1745.
Gerrit Corver, *Heer van Velſen, enz.*
Mr. Jan Six, *Heer van Hillegom en Vromade, enz.*
Mr. Jan Sautyn.
Mr. Harmen Henrik van de Poll.

1746.
Mr. Jan Six, *Heer van Hillegom en Vromade, enz.*
Mr. Willem Munter.
Mr. Ferdinand van Collen, *Heer van Gunterſtein en Tienboven, enz.*
Mr. Pieter Rendorp, *Heer van Marquette, enz.*

1747.
Mr. Willem Munter.
Gerrit Corver, *Heer van Velſen, enz.*
Mr. Gillis van den Bempden.
Mr. Nicolaas Geelvinck, *Heer van Caſtricum, enz.*

1748.
Gerrit Corver, *Heer van Velſen, enz.*
Mr. Jan Six, *Heer van Hillegom en Vromade, enz.*
Mr. Dirk Trip. *Sterft 2 April, en in zyne plaats komt*
Mr. Pieter van de Poll.
Mr. Jan Sautyn.

Op den 7 September deezes jaars, werden, by eene buitengewoone verandering der Regeeringe, tot Burgemeeſteren aangeſteld

Mr. Ferdinand van Collen, *Heer van Gunterſtein en Tienboven, enz.*
Mr. Cornelis Trip, *Vryheer van Oud en Nieuw Goudriaan, Langerak, enz.*
Mr. Gerard Aarnout Haſſelaer.
Willem Gideon Deutz.

1749.
Mr. Ferdinand van Collen, *Heer van Gunterſtein en Tienboven, enz.*
Mr. Pieter Six.
Mr. Jan Huydecoper, *Heer van Maarſeveen, Neerdyk, Nigtevegt, enz.*
Mr. Egbert de Vry Temminck.

1750.
Mr. Pieter Six.
Mr. Pieter Rendorp, *Heer van Marquette, enz.*
Mr. Cornelis Trip, *Vryheer van Oud en Nieuw Goudriaan, Langerak, enz.*
Mr. Jan Graafland.

1751.
Mr. Pieter Rendorp, *Heer van Marquette, enz.*
Mr. Ferdinand van Collen, *Heer van Gunterſtein en Tienboven, enz.*
Mr. Gerard Aarnout Haſſelaer.
Mr. Hendrik Terſmitten.

1752.
Mr. Gerard Aarnout Haſſelaer.
Willem Gideon Deutz.
Mr. Egbert de Vry Temminck.
Mr. Gerrit Hooft.

1753.
Willem Gideon Deutz.
Mr. Pieter Six.
Mr. Cornelis Trip, *Vryheer van Oud en Nieuw Goudriaan, Langerak, enz. Deeze ſterft, den 7 Maart, en in deszelfs plaats komt*
Mr. Daniel de Dieu.
Mr. Cornelis Hop.

1754.
Mr. Pieter Six.
Mr. Pieter Rendorp, *Heer van Marquette, enz.*
Mr. Egbert de Vry Temminck.
Jan Calkoen.

1755.
Mr. Pieter Rendorp, *Heer van Marquette, enz.*
Mr. Gerard Aarnout Haſſelaer.
Willem Gideon Deutz.
Mr. Gerrit Hooft.

1756.
Mr. Gerard Aarnout Haſſelaer.
Mr. Egbert de Vry Temminck.
Mr. Cornelis Hop.
Mr. Daniel de Dieu.

1757.
Mr. Egbert de Vry Temminck.
Mr. Pieter Rendorp, *Heer van Marquetten, enz.*
Willem Gideon Deutz. *Deeze ſterft 27 Juny, en in deszelfs plaats komt*
Mr. Jan Baptiſta Slicher.
Jan Calkoen.

1758.
Mr. Pieter Rendorp, *Heer van Marquette, enz.*
Mr. Gerard Aarnout Haſſelaer.
Mr. Gerrit Hooft.
Mr. Daniel de Dieu.

1759.
Mr. Gerard Aarnout Haſſelaer.
Mr. Egbert de Vry Temminck.
Mr. Cornelis Hop.
Jan Calkoen.

1760.
Mr. Egbert de Vry Temminck.
Mr. Pieter Rendorp, *Heer van Marquette, enz. Deeze ſterft 9 January 1761. en in deszelfs plaats komt*
Mr. Daniel de Dieu.
Mr. Jan Baptiſta Slicher.
Bonaventura Oetgens van Waveren, *Heer van Waveren, Botsbol, Ruyge Wilnisſe, enz.* BURGEMEESTEREN.
Deeze ſterft, 8 Decemb.

1761.
Mr. Daniel de Dieu.
Mr. Gerard Aarnout Haſſelaer.
Mr. Gerrit Hooft.
Mr. Gualterus Petrus Boudaen.

1762.
Mr. Gerard Aarnout Haſſelaer.
Mr. Egbert de Vry Temminck.
Mr. Cornelis Hop. *Deeze ſterft, 14 July, en in zyne plaats komt*
François Leſtevenon.
Jan Calkoen.

1763.
Mr. Egbert de Vry Temminck.
Mr. Gerrit Hooft.
Mr. Daniel de Dieu.
Mr. Jan Baptiſta Slicher.

1764.
Mr. Gerrit Hooft.
Mr. Gerard Aarnout Haſſelaer.
Jan Calkoen.
Mr. Gualterus Petrus Boudaen.

1765.
Mr. Gerard Aarnout Haſſelaer.
Mr. Egbert de Vry Temminck.
François Leſtevenon.
Mr. Jonas Witſen.

1766.
Mr. Egbert de Vry Temminck.
Jan Calkoen.
Mr. Gerrit Hooft Gerritsz.
Mr. François de Witt.

1757.
Jan Calkoen. *Sterft 9 January 1768.*
Mr. Gerrit Hooft. *Deeze ſterft 22 Novemb.*
Mr. Gualterus Petrus Boudaen.
Mr. Daniel Deutz.

1768.
Mr. Gualterus Petrus Boudaen.
Mr. Egbert de Vry Temminck.
Jan Clifford.
Mr. Willem Huyghens, *Heer van Honkoop, enz.*

IV.

SCHEPENEN.

Beschryving van het Schepens-Ampt.

Na Burgemeesteren, volgen, in rang, SCHEPENEN van Amsterdam, schoon zy, gelyk wy reeds hebben aangemerkt (*a*), van ouder instellinge zyn, dan Burgemeesteren. De redenen om te vermoeden, dat zy hier, ten tyde van Heere Jan Persyn, omtrent den jaare 1270, voor 't eerst, gesteld zyn, hebben wy, hier voor (*b*), opgegeven. Ook hebben wy reeds getoond (*c*), dat zy, in 't begin der veertiende eeuwe, door of van wege den Graave, werden aangesteld, naar alle waarschynlykheid, zondere eenige voorafgaande *Nominatie*. In de Handvest van den jaare 1387 [1388], wordt alleenlyk gezeid, dat de Graaf, of dien hy 't beval, of zyn Baljuw [van Amstelland], jaarlyks, Schepenen kiezen zou (*d*), zonder dat 'er van eenige Nominatie gewaagd wordt. Doch toen, in 't jaar 1449, *Jan van Lannoi*, Stadhouder van Holland, op eenen buitengewoonen tyd en wyze, drie Burgemeesteren en zeven Persoonen tot Schepenen stelde, magtigde Hertog Filips van Bourgondie deezen tien en de vier en twintigen, uit welken, toen, de Vroedschap bestondt, tot het maaken eener jaarlykſche Nominatie van veertien Persoonen, uit welken, de Graaf, of dien hy 't beval, zeven Schepenen zou kiezen. Deeze schikking, die slegts agt jaaren duuren zou (*e*), werdt, op den twee en twintigsten May des jaars 1452, voor nog tien jaaren, verlengd, welken zouden beginnen te loopen, terstond na dat de agt jaaren verstreeken waren, dat is, met den veertienden April des jaars 1457 (*f*). Doch in Maart des jaars 1476 [1477], stelde Vrouw Maria de Nominatie van veertienen aan de zes en dertig Raaden, die toen de Vroedschap uitmaakten; en zulks, niet voor eenen bepaalden tyd, maar *tot eeuwighen daghen* (*g*), in welk regt, de Stad, niet voor 't jaar 1558, by Privilegie van Filips den II., Koning van Spanje, volkomenlyk, bevestigd werdt (*h*). In January des jaars 1559 [1560], werdt, door 's Konings Geheimen Raad te Brussel, belast, dat men, in de plaats van veertien, agttien Persoonen benoemen zou, waaruit, negen gekooren zouden worden tot Schepenen (*i*). En deeze schikking heeft geduurd, tot in 't begin des jaars 1581; wanneer Prins Willem de I., by eene Handvest op 's Konings naam, beval, dat de Vroedschap, wederom, gelyk voorheen, veertien Persoonen zou benoemen, waaruit zeven Schepenen zouden gekooren worden; welken zeven twee uit de afgaanden, tot Presidenten, zouden worden toegevoegd (*k*). En op deezen voet, is de Nominatie van Schepenen, tot heden toe, geschied.

Onderzoek hoe, door wie, en op wat tyd, Schepenen, oulings, gesteld werden.

De Graaf, of dien hy 't beval, deedt, van ouds, de verkiezing van Schepenen uit deeze Nominatie. Vrouw Maria droeg dezelve, in 't jaar 1477, byzonderlyk, aan Stadhouder en Raaden op. En als de Stadhouder buitens Lands was, gelyk, ten tyde van den Graave van Hoogstraaten; van René van Chalons, Prinse van Oranje, en van den Markgraave van Veere, dikwils, gebeurd is, werden Schepenen gekooren, door Commissarissen uit den Hove alleen (*l*), welk 'er, naderhand, by de Handvest van den jaare 1581, volkomenlyk, toe gemagtigd werdt. Sedert, zyn Schepenen altoos gesteld, door de Stadhouders, de tyden uitgenomen, waarin Holland geenen Stadhouder gehad heeft; geduurende welke tyden, dat is, van 't jaar 1651, tot het jaar 1672, en van het jaar 1703, tot het jaar 1747, de verkiezing van Schepenen, in gevolge van een Octroi van 's Lands Staaten van den twee en twintigsten December des jaars 1650, door de regeerende Burgemeesteren, geschied is (*m*). De tyd der jaarlykſche verkiezinge, of aanstellinge en benoeminge van Schepenen is ook niet altoos dezelfde geweest. Wy hebben, hier voor (*n*), een oud stuk aangehaald, waaruit blykt, dat Schepenen van Amsterdam, in 't jaar 1306, omtrent Pinksteren, gesteld werden. Doch by de Handvest van Hertoge Albrecht van den jaare 1387 [1388], werdt de tyd der verkiezinge reeds bepaald, *op onser Vrouwen dagh te Lichtmis*, dat is, op den tweeden February, 's daags na de verkiezing van Burgemeesteren. En deeze tyd blyst, tot heden toe, vastgesteld. In de zestiende eeuwe, is de verkiezing, somtyds eenige dagen, somtyds tot in Maart, en dikwils tot in May, verschooven (*o*): 't zy ter gelegenheid van het afzyn des Stadhouders, of om andere redenen. Van 't jaar 1689 af, tot het jaar 1702 toe, is de verkiezing van Schepenen ook gemeenlyk uitgesteld, om dat de Stadhouder, Koning Willem, genoegzaam altoos, afwezend was.

Wy

(*a*) Hier voor, *bl.* 286.
(*b*) *Bladz.* 269.
(*c*) Hier voor, *bl.* 270, 271.
(*d*) Handv. *bl.* 71. [7.]
(*e*) Handv. *bl.* 104.
(*f*) Handv. *bl.* 103.
(*g*) Handv. *bl.* 106.
(*h*) Handv. *bl.* 107.
(*i*) Handv. *bl.* 109.
(*k*) Handv. *bl.* 110.
(*l*) *Zie* II. *Deel*, III. *Boek*, *bl.* 150. VII. *Boek*, *bl.* 268.
(*m*) Handv. *bl.* 108.
(*n*) *Bladz.* 270.
(*o*) *Zie* II. *Deel*, VII. *Boek*, *bl.* 268.

SCHEPENEN. Wy hebben, elders (*p*), uitvoeriglyk, aangetekend, wat hierover te doen viel; en te gelyk gemeld, dat de Oud-Schepenen aanbleeven, zo lang 'er nog geene nieuwen gesteld en beëedigd waren: waartoe de Stad Dordrecht, reeds in 't jaar 1409, een Privilegie verkreegen hadt (*q*), naar welk, men zig, ook in andere Steden, schynt te hebben willen rigten. Doch buiten deeze tyden, is de Verkiezing, of om netter te spreeken, de plegtige bekendmaaking der Verkiezinge, en de beëediging van Schepenen, altoos, op den tweeden February, geschied. De tyd van 't maaken der Nominatie, was, by de Handvest van den jaare 1449, op twee dagen voor de vernieuwinge van Schepenen, dat is, op den een en dertigsten January, bepaald; doch werdt, by de Handvesten van de jaaren 1452 en 1476 [1477], gesteld op vyf dagen voor de gemelde vernieuwinge, dat is, op den agtentwintigsten January. En ik vind maar één voorbeeld, dat men deezen tyd, schoon onder *Protestatie*, en onverminderd der Stede Privilegien, vervroegd heeft (*r*).

De benoeming, aanstelling en beëediging van Schepenen deezer Stad geschiedt, tegenwoordig, op de volgende wyze.

Plegtigheden der benoeminge van veertien Persoonen tot Schepenen.

De zes en dertig Raaden, volgens een aloud gebruik (*s*), op den agt en twintigsten January, zynde de *octave Agnetis*, of den zevenden dag na den Feestdag van S. Agniet, in de Raadkamer byeen gekomen zynde, en hun getal, zo daaraan iet ontbreeken mogt, vooraf, volgemaakt hebbende, leest de Secretaris de punten uit *drie* Privilegien, de Nominatie van veertien Persoonen tot Schepenen betreffende: 1. Uit het Privilegie van Vrouwe Maria, van Maart des jaars 1476 [1477], dat *die* XXXVI. *personen*, behoorlyk beëedigd zynde, *alle jaer vyf daghen voor onser Liever Vrouwen dagh te Lichtmisse sullen mogen kiesen veerthien persoonen van den ryckſten, eerbaerſten* [in de gemeene uitgaaven der *Handvesten*, staat, ten onregte, *eerſten*], *notabelſten, reckelyckſten ende vredelyckſten Poorteren — — sonder yemandt daer uyt te verſteecken om haet, nydt, noch om eenigerhande andere saken* (*t*). 2. Uit het Privilegie van Koning Filips den II. van den agttienden April des jaars 1558, de bevestiging van het gemelde Privilegie van Vrouwe Maria (*u*). 3. Uit het Reglement der Landvoogdesse, Hertoginne van Parma, van den eersten September des jaars 1565, dat Schepenen ten minsten vyf en twintig jaaren oud moeten zyn; dat zy elkanderen zo weinig, in den bloede of door aanhuwelyking, moeten bestaan, *als sy meeſt sullen connen ende moghen*, en dat, *alſo veele saken ende Proceſſen voor den Gerechte binnen Amſtelredam vallende, de Coopmanſchap ende zeevarende Neringe concernerende, de* XXXVI. *Raden goedt regardt sullen nemen*, dat, onder de benoemden tot Schepenen, eenigen zyn, *hebbende experientie ende kenniſſe van den voorsz. handel van Coopmanſchap* (*v*). Toen 'er geen Stadhouder was, werdt ook gelezen het punt uit het Octroi van den twee en twintigsten December des jaars 1650, waarby de verkiezing van Schepenen, uit de gemaakte Nominatie, aan Burgemeesteren gesteld, en de Privilegien, in andere opzigten, bevestigd worden (*w*). Doch zulks komt tegenwoordig niet te passe.

SCHEPENEN.

Na 't leezen deezer punten uit de Privilegien, wordt de Schout verzogt in de Raadkamer te komen, of, zo hy ook Raad is, ryst hy op, en neemt de Vroedschap den volgenden eed af:

Dat zweer gy dat gy achtervolgende 't priuelegie deſer Stede van Aemſtelredamme gegunt ende verleent in der maent van Mairte in 't jaar 1476, *by myne genadige Vrouwe van Ooſtenryck, van borgondie ende grauinne van Hollandt* enz. *en navolgende de Ordonnantie by de Konyngkl. Majeſteit den* 24 *January* 1559 *geſtatueert tot expeditie van de Juſtitie kyeſen zult* XIIIJ. *perſoonen van den rycxſten, eerbairſten, notabelſten, reckelixten ende vredelixten poirteren van deſer Stede, ſonder yemandt daer wt te verſteken omme haet nyt noch omme enigherhande andere saken, omme uyt deſelve veertien Perſoonen voorts gekooren geſtelt en geëed te worden op vrouwendag Lichtmiſſe naaſtcomende VII Schepenen die dit toecomende jaer Schepenen dezer Stede wezen ende blyven zullen, als dat na uytwyſinge der oude Priuilegien van deſer Stede ſchuldig en ook gewoonlick geweeſt is te geſchieden.*

ZO WAARLYK HELPE U GOD ALMAGTIG (*x*)!

By afwezendheid van den Schout, wordt, in gevolge der Handveste van Maart des jaars 1476 [1477], deeze eed afgelegd aan handen van den voorzittenden Burgemeester, die, zo hy geen Raad is, ook, ten dien einde, verzogt wordt, in de Raadkamer te willen komen. De Schout, geen Raad zynde, vertrekt, terstond na 't afneemen van den eed, wederom uit de Vergaderinge; waar in hy, Raad zynde, blyft, en medestemt, tot de benoeming der veertienen. De voorzittende Burgemeester,

(*p*) II. *Deel*, XXI. *Boek*, *bl.* 698 *enz.*
(*q*) BALEN Dordr. *bl.* 516.
(*r*) Resol. Vroedsch. *N.* I. 16 *Jan.* 1536. *f.* 1.
(*s*) Bewys der immemoriale Possessie *in 't* Vertrek der Thesaurie, *Oude Laade* W. *Ir.* Z. 2.
(*t*) I. Privilegieb. *f.* 73. Handv. *bl.* 105.
(*u*) Handv. *bl.* 107.
(*v*) Handv. *bl.* 113.
(*w*) Handv. *bl.* 108.
(*x*) I. Privilegie-Boek, *f.* 74 *verſo.* Ceremonieb. *f.* 6.

Schepenen.

ter, geen Raad, len, alleenlyk tot het afneemen van den eed, in de Raadkamer gekomen zynde, vertrekt, insgelyks, wederom, eer men tot het nomineeren der veertienen overgaat. De Nominatie geschiedt hierop terstond. De voorzittende Burgemeester verzoekt den Raad, die nog niet tot vervulling der opengevallen Raadplaatsen gestemd heeft, iemant tot Schepen te noemen: 't welk zo voortgaat, omtrent de volgende dertien benoemden, met dit onderscheid, dat altoos de Raad, die, in rang, volgt op een' Raad, die reeds eerst gestemd heeft, eerst tot een' volgenden Schepen stemt.

Verkiezing van zeven Schepenen door den Stadhouder.

De stemmen door den Secretaris zynde opgetekend, worden de naamen der veertien benoemden, op een Biljet, geschreeven, en terstond, met eenen brief, by de vier regeerende Burgemeesteren, eigenhandig ondertekend, of, door eenen Pensionaris of Secretaris, of door eenen Bode, overhandigd, of gezonden aan den Heere Stadhouder, om daaruit zeven tot Schepenen, voor het aanstaande jaar, te verkiezen. En alzo Burgemeesteren de Persoonen, van welken zy oordeelen, dat de bank van Schepenen wel den meesten dienst zou konnen trekken, op het Biljet der Nominatie, gewoon zyn te *poincteeren*, of aan te stippen; verzoeken zy den Heere Stadhouder, op deeze Persoonen, byzonderlyk, zyne gedagten te willen laaten gaan: gelyk dezelven, ook, van ouds en tegenwoordig, overeenkomstig met de verklaaring van Burgemeesteren, in den jaare 1650, aan 's Lands Staaten gedaan (*y*), doorgaands, zyn verkooren geworden. Indien 't gebeurt, dat de Stadhouder iemant tot Schepen verkiest, die, aan eenen der nieuwlings, en, na 't maaken der Nominatie, verkooren Burgemeesteren of Oud-Burgemeester, te na bestaat, om te gelyk met hem te regeeren, worden de naamen der overige genomineerden, andermaal, aan den Heere Stadhouder toegezonden, met verzoek om uit dezelven eenen anderen tot Schepen te willen verkiezen. 't Zelfde geschiedt ook, zo één der gekooreneu tot Burgemeester mogt verkooren worden, of te na aan eenen nieuwlings verkooren Schout mogt bestaan. Een Schepen, die, op deeze wyze, verkooren wordt, wordt gehouden voor jonger in dienst, dan de overigen, zo hy, voorheen, geen Schepen geweest is. Wanneer een Schepen, geen President zynde, binnens jaars, overlydt, of een Ampt of waardigheid bekomt, welke met de waarneeminge van het Schepens-ampt onbestaanbaar is, geschiedt de vervulling van deszelfs plaats, op dezelfde wyze.

(*y*) *Zie* Handv. *bl.* 108.

Schepenen. Ontslag der afgaande en beëdiging der nieuwe Schepenen.

De Heer Stadhouder, zeven Schepenen, uit de Nominatie, verkooren hebbende, zendt de naamen derzelven, by eenen beslooten brief, aan den Schout, die, met kennis, en op verzoek van Burgemeesteren (*z*), de verkoorenen, by eenen Bode, verzoekt, tegen den tweeden February, zynde den Roomschen Feestdag van *Maria-Lichtmis*, des morgens ten negen of half tien uuren, of, zo die dag op eenen Zondag valt, voor elf uuren, voor welken tyd, de ogtend-preeke, in alle Kerken, moet geëindigd zyn, op het Stadhuis te willen verschynen, in de Kamer van Schepenen Extraordinaris. De afgaande Schepenen komen, ten zelfden tyde, in Schepens-Kamer byeen. De drie Burgemeesteren, die, 's daags te vooren, afgegaan zyn, vergaderen, ten gemelden tyde, in Burgemeesters-Vertrek. De regeerende Burgemeesteren, vooraf, in hunne Kamer, overlegd hebbende, wie, uit de afgaande Schepenen, tot Presidenten van Schepenen, behooren te worden verkooren; deelen hunne gedagten mede aan de drie afgegaane Burgemeesteren, die zy, ten dien einde, verzoeken, in hunne Kamer te komen; en die zig, gemeenlyk, voegen met de regeerende Burgemeesteren. De regeerende en afgegaane Burgemeesteren begeeven zig, vervolgens, naar Burgemeesters-Vertrek, daar de regeerenden zig zetten, aan eene langwerpig vierkante tafel, die van 't Noorden naar 't Zuiden geplaatst is; de twee voorzittenden aan 't hooger einde, in 't Noorden: de twee anderen nevens hen in 't Westen. Agter deezen twee, zetten zig de drie afgegaane Burgemeesteren op stoelen, naar den rang, in welken zy eerst tot Burgemeesteren verkooren zyn. Ten Noord-oosten, op eenen kleinen afstand van de tafel, staat een stoel voor den Schout, en regt in 't Oosten, doch verder van de tafel, negen anderen, voor de zeven nieuwe Schepenen, en derzelver twee Presidenten. De Secretaris, vervolgens, met het *Ceremonie-Boek*, in 't Vertrek ontbooden zynde, plaatst zig, op een' stoel aan 't Zuideinde der tafel. Voormaals, plagt de Schout, terstond hierna, in Burgemeesters-Vertrek ontbooden, en, door den voorzittenden Burgemeester, verzogt te worden, om de twee oudsten der nieuwlingsverkooren Schepenen, uit de Kamer van Schepenen Extraordinaris, derwaards te geleiden. Doch sedert het jaar 1684, geschiedt zulks door den Secretaris. De twee Schepenen binnen gekomen zynde, wordt hun, staande, kennis gegeven, wie Burgemeesteren oordeelen, dat tot Presidenten van Schepenen zouden behooren verkooren te wor-

(*z*) *Zie* hier voor, *bl.* 289.

SCHEPENEN. worden, met verzoek, dat zy daarop de gedagten hunner medebroederen gelieven te verneemen, en Burgemeesteren daarvan verslag te doen: gelyk, kort daarna, geschiedt. Vervolgens, wordt de Schout binnen ontbooden; en den Secretaris gelast de zeven nieuwe Schepenen af te haalen, en in 't Vertrek te geleiden: waarna de Schout, gezeten zynde, gedekt, terwyl de Schepenen, ongedekt, voor hunne Stoelen staan, den verkiezings-brief en de naamen der verkoorenen, overluid, opleest. Vervolgens, houdt hy, opstaande, en zig ontdekkende, Schepenen, uit het Ceremonieboek, welk hem de Secretaris overreikt, den Schepens-eed voor, midsgaders de twee eeden op 't stuk der ampten, uit de Resolutie van den drie en twintigsten January des jaars 1748 (*a*): en, aan Schepenen-Commissariissen over zaaken van 's Lands gemeene middelen in 't byzonder, het *zeventiende Lid* uit het generaale Placaat van den jaare 1749, op den ophef dier middelen; betreffende de wyze van *procedeeren*, overeenkomstig met het gemelde Placaat. De eerstgemelde eed luidt aldus:

Dat zweer gy, dat gy goede Schepenen sult wesen, mynen genadigen Heere (1) *hout ende trouwe wesen sult, ende mynen genadigen Heere in sinen saken sult styuen ende sterken, na uwen vermogen, ende een recht vonnisse wysen sult, tusschen den heere ende den huysman, tusschen den huysman ende den heere, en tusschen twe luden dingtalen, ende dat niet te laten, om geenrehande saken* (*b*).

ZO WAARLYK HELPE U GOD ALMAGTIG (2)!

De Schout staat, onder 't leezen van de eeden, zo wel als de Schepenen, ongedekt; doch de regeerende en afgegaane Burgemeesteren blyven zitten, tot dat de eeden gestaafd zyn. De Schout vertrekt, terstond na 't afneemen van de eeden. De Schepenen beëedigd zynde, zetten zig op zeven van de negen stoelen, in hunnen rang: die te vooren Schepenen geweest zyn, naar den tyd hunner verkiezinge, en die voor 't eerst verkooren zyn, naar hunnen ouderdom. De twee eerste stoelen van de negen blyven ledig, voor de twee Presidenten. SCHEPENEN.

De Secretaris leest, vervolgens, op last van den voorzittenden Burgemeester, het gebed, welk voor de verkiezing van de Wethouderen in 't gemeen geschiedt, en daarna een gedeelte uit het Privilegie van den derden January des jaars 1581, door Willem den I., Prinse van Oranje, op den naam van Filips den II., Koning van Spanje, gegeven, waarby *den drie afgaende ende drie nieuwe Burgemeesteren, metten blyvende out Burgemeester, als daervan beste kennisse hebbende, mitsgaders den seven nieuwe Schepenen, by provisie ende onvermindert der Stede Privilegien, Costuymen ende Hantvesten, gemagtigd worden, om alle jaere, by meerderheyt van stemmen, nogh voor een jaer, te mogen continueeren twee van de afgaende Schepenen, kennisse hebbende van allen saken ende Processen, in 't voorgaende jaer ghevallen; welcke twee ghecontinueerde Schepenen onder de seven nieuwen presideren ende de voorstemmen hebben sullen; mits dat sy luyden, het jaer daer aen volghende, vry sullen wesen van allen Officien der selver Stede* (*c*). Hierop treedt men tot de verkiezing der twee Presidenten. De voorzittende Burgemeester stemt eerst, tot eenen eersten President: daar na, de andere regeerende; vervolgens, de afgegaane Burgemeesteren, en eindelyk, de nieuwe Schepenen. De tweede Burgemeester stemt de eerste, tot eenen Vice-President: vervolgens, geschiedt het stemmen der overige Heeren, in dezelfde orde, behalve dat de voorzittende Burgemeester nu laatst stemt. De stemmen, door den Secretaris, opgetekend, en daaruit gebleeken zynde, wie tot Presidenten verkooren zyn, wordt zulks den Schout, wederom binnen ontbooden zynde, bekend gemaakt. De Schout begeest zig, vervolgens, naar Schepens-Kamer, om de verkooren Presidenten af te haalen en naar Burgemeesters-Vertrek te geleiden, daar zy, kennis van hunne verkiezing gekreegen hebbende, zig op de twee opengebleeven stoelen nederzetten. De afgaande Schepenen, daarna, door den Secretaris, insgelyks, zynde binnen geleid, plaatsen zig, staande, aan de oostzyde, tusschen de tafel en de nieuwe Schepenen, met het aangezigt naar den Schout, die, overeind ryzende, hen voor den gedaanen

Wyze van verkiezing van twee Presidenten van Schepenen.

(*a*) *Zie* hier voor, *bl.* 239.
(*b*) Keurb. A. *f.* 56.

(1) Door deezen *genadigen Heer*, werdt, in de oudste tyden, toen deeze eed eerst ingesteld werdt, de *Heer van Amstel*, of *van Amsterdam* verstaan. Naderhand, werdt 'er de *Graaf van Holland* mede gemeend. Zie hier voor, II. *Deel*, III. *Boek*, bl. 159. Tegenwoordig, kan de uitdrukking alleen zien op de *Heeren Staaten van Holland en Westfriesland*, de hooge Overheid van den Lande; gelyk, op dezelven, ook alleenlyk passen de Letters *G. H.*, dat is, *genadige Heer*, in de gewoonlyke Tolbrieven. De oude benaamingen blyven in de Voorschriften; doch zy veranderen, door den tyd, van betekenis.

(2) Wy hebben, hier voor, (*bl.* 270.), reeds aangemerkt, dat deeze eed, naar alle waarschynlykheid, ingevoerd geweest is, eer Amsterdam tot eene Stad verheeven ware, of ten minste, terwyl de Plaats nog veele huisluiden tot ingezetenen hadt. Wy voegen 'er hier by, dat de Schepenen der Amstellandsche Dorpen, van ouds, diergelyken eed deeden; gelyk, uit den eed, door die van Abkoude, in 't jaar 1484 gedaan, is af te neemen. Zie hier voor, II. *Deel*, IV. *Boek*, *Byl.* Lr. E. *N.* 3. *bl.* 204.

(*c*) Handv. *bl.* 110.

Schepenen. nen dienst bedankt, en van den eed ontslaat. Zy wenden zig, vervolgens, naar de nieuwe Schepenen, welken zy geluk wenschen, en de Strooken en sleutels overleveren. De Schout en de regeerende en Oud-Burgemeesteren de nieuwe Schepenen, insgelyks, geluk gewenscht hebbende, wordt, terwyl de Oud-Burgemeesteren en de Oud-Schepenen ten Stadhuize aftreeden, der Stede klok geluid, en de Schout, de nieuwe Burgemeesteren en nieuwe Schepenen, van eenen Secretaris verzeld, treeden naar de Puije, alwaar de gewoone jaarlyksche Keur afgekondigd wordt, by welke, alle Willekeuren en Statuten, die, anderszins, met het afgaan der Regeeringe, kragteloos zouden zyn (*d*), wederom vernieuwd, en in kragt gehouden worden. De gantsche nieuwe Regeering, met den Schout aan 't hoofd, gaat, vervolgens, aan paaren, van 't Stadhuis af, voortwandelende tot aan de Kalverstraat, om zig aan de Gemeente, die, by zulk eene gelegenheid, doorgaands, in merkelyken getale, op den Dam samengevloeid is, te vertoonen: waarna Burgemeesteren en Schepenen naar hunne byzondere Kamers keeren. Zo een van de verkooren Presidenten van Schepenen, of een van de Schepenen, door onpasselykheid, afwezig is, wordt hem, door eenen Secretaris, op last van Burgemeesteren, kennis gegeven van zyne verkiezing. By afwezendheid van den Schout, bekleedt de voorzittende Burgemeester zyne plaats, by 't beëedigen van nieuwe en 't ontslaan van afgaande Schepenen.

Afkondiging eener Keure tot vernieuwing van alle voorigen.

Wyze van vervulling der plaatse van eenen President van Schepenen, die binnen 's jaars overlydt.

In geval één der twee Presidenten van Schepenen, binnen 's jaars overlydt, vervoegen de twee oudsten der jongst aangekomene Schepenen zig in Burgemeesters Kamer, verzoekende, dat de opengevallen Presidentsplaats moge worden vervuld. Burgemeesteren beraamen dag en uur, op welken, de afgegaane Burgemeesteren van 't voorleeden jaar en de jongst aangekomen Schepenen verzogt worden, by een te komen; de eersten, in Burgemeesters-Vertrek; de tweeden, in Schepens-Kamer. De regeerende en afgegaane Burgemeesteren, vervolgens, even als op den tweeden February, in 't Vertrek gezeten zynde, worden de twee oudsten der jongst aangekomene Schepenen, door den Secretaris, binnen geleid, en verwittigd wien Burgemeesteren, uit de jongst afgegaane Schepenen, gaarne, tot eenen der Presidenten, zouden voordraagen, met verzoek, dat zy daarvan hunnen jongeren medebroederen kennis geeven, en, zo dezelven daarin genoegen neemen mogten, met hen, in 't Vertrek te rug keeren willen: gelyk, gemeenlyk, geschiedt. De Heeren plaatsen zig, op de voorgemelde wyze. Alleenlyk, staat 'er geen stoel voor den Schout, die deeze plegtigheid niet bywoont; noch voor den aanstaanden President, die eerst, tegen 's anderendaags, ontbooden wordt. De Secretaris leest, na 't gebed, uit het aangehaalde Privilegie van den jaare 1581, dat, *oft ghebeurde, dat een oft beyde de gecontinueerde Schepenen binnen dat jaer ofte geduerende haer voorsz. Officie quamen te overlyden — in dien gevalle, by de voorsz. seven Borgermeesteren ende nieuwe Schepenen, uyt den overgebleven seven van het voorgaende jaer, een ofte meer, in de plaetse van de voorsz. afgestorven, ghecoren ende gecontinueert mogen werden, dewelcke gelycke vryheydt van officien, voor den naest volghende jaere, als voorsz. is, sullen genieten, niet jegenstaende sy geen geheel jaer gecontinueert en syn geweest* (*e*). Waarna het stemmen en verkiezen, op gelyke wyze, geschiedt, als op den tweeden February. De nieuwlings verkooren President wordt, tegen den volgenden dag, in Burgemeesters Kamer verzogt, alwaar de Schout hem den eed van Zuivering en den Schepens-eed afneemt. De jongstaangekomen Schepenen woonen de beëediging niet by, schoon zy 'er, door Burgemeesteren, mondeling, toe genodigd worden.

Schepenen.

De zes jongste Schepenen worden, door den Stadhouder, gesteld tot Commissarissen over de geschillen, de invordering der gemeene middelen betreffende.

Uit de verkooren Schepenen, worden, te gelyk, de zes jongsten, hier ter Stede, door den Heere Stadhouder, gesteld tot *Commissarissen* over de geschillen, de invordering der *gemeene middelen*, over de Stad, derzelver Vryheid en gantsch Amstelland betreffende, in gevolge van het jongste algemeene Placaat op de heffing dier middelen by wege van Collecte, van den twee en twintigsten July des jaars 1749. Ook doet wel de gantsche Bank van Schepenen eed om, in *Crimineele* zaaken, de gemeene middelen betreffende, regt te zullen spreeken, naar het gemelde algemeen Placaat, en naar de algemene en byzondere Ordonnantien, op de gemeene middelen gemaakt; maar Schepenen-Commissarissen in 't byzonder doen diergelyken eed, met betrekking tot de *Civile* zaaken, welken eed zy ook, te gelyk met den gewoonen Schepens-eed, in handen van den Schout, afleggen. De Schepenen-Commissarissen worden, in 't gemelde Placaat, aangemerkt *als Regters ter judicature over des gemeenen Lands middelen gedelegeerd.* Doch Schepenen van Amsterdam hebben, in zeker ge-

(*d*) Zie Handv. *bl.* 114, 447. *en* hier voor, V. *Deel*, I. *Boek*, *bl.* 37.

(*e*) Handv. *bl.* 110.

SCHEPENEN. geschil met Gecommitteerde Raaden, in 't jaar 1756, beweerd, dat zulks oneigenlyk geschiedt; alzo hun, uit kragte der Privilegien, oudtyds, aan de Stad verleend, de regtspraak over alle zaaken, binnen de Stad en derzelver Vryheid voorvallende, en gevolgelyk ook de regtspraak over zaaken van gemeene middelen, reeds toekwam. Zy merkten de *delegatie* alleenlyk aan als een bevel of aanwyzing, hoe zy, in zekere gevallen, en over zekere persoonen, in en over welken, zy reeds wettiglyk regtspraak hadden, zouden hebben te oordeelen. En hoe 't hier mede ook zyn moge, vast gaat, dat Schepenen deezer Stad, lang voor dat zy daartoe, in eenigerhanden zin, byzonderlyk *gedelegeerd* waren, over verkortinge van 's Lands gemeene middelen, gevonnist hebben (*f*).

Het Ampt van Schepenen van Amsterdam bestaat, in 't algemeen, in het spreeken van regt over allerlei *Crimineele* en *Civile* zaaken, die, binnen de Stad en derzelver Vryheid voorvallende, voor hunne Regtbank gebragt worden. Veelen van deeze zaaken komen, ter eerster aanleg, voor Schepenen. Doch veele anderen worden, doorgaands, eerst gebragt, voor de ondergeschikte Banken van Commissariissen, die, van tyd tot tyd, tot bevordering van spoedige regtspraak, en tot ontlasting van de Bank van Schepenen, opgeregt zyn: van welke Banken, men zig egter, altoos, op de Bank van Schepenen beroepen mag. Ook mogen partyen, indien zy 't eens zyn, zaaken, die, anderszins, ter eerster aanleg, voor eene der ondergeschikte banken, behooren zouden, regelregt, brengen voor de Bank van Schepenen (*g*). Voorts, draagen Schepenen zorg, dat hunne Vonnissen en die der ondergeschikte Regtbanken ter uitvoeringe gelegd worden; zig daartoe, des noods, doende dienen van de sterke hand.

Het Ampt van Schepenen nader beschreeven, als bestaande in het spreeken van regt in *Crimineele* en *Civile* zaaken.

1. In 't *Crimineele.*

Doch om, van deeze algemeene, tot eene byzonderer Beschryving van 't Schepens-Ampt over te gaan, moeten wy van de Regtsvordering voor Schepenen, in *Crimineele* en in *Civile* zaaken, afzonderlyk, handelen. Wy beginnen met de eerste.

waarin 't Regt, op *tweederlei* wyze, gevorderd wordt.

't Regt wordt, in *Crimineele* zaaken, die eenige schand-, lyf- of halsstraffe eischen, voor Schepenen, op tweederlei wyze, gevorderd, *ordinariè vel extraordinariè*, dat is, op gewoone, of buitengewoone wyze (*h*). In 't *eerste* geval, wordt de misdaad beweezen, door dezelfde soort van bewyzen, als men *gewoon* is, in *Civile* zaaken, by te brengen, zonder dat den beschuldigde bekentenis der misdaad afgevorderd wordt: en dit is, naar 't schynt, de reden, waarom zulk eene Crimineele Regtsvordering een *ordinaris Proces*, of gewoonlyk geding genoemd wordt. In het *tweede* geval, wordt den beschuldigde bekentenis afgevorderd, en Schepenen wyzen, op deeze zyne bekentenis, vonnis: 't welk men een *extraordinaris Proces*, of buitengewoon Regtsgeding, noemt, om dat het, in geene andere gevallen, plaats heeft. In 't *Crimineele*, is het egter zeer gemeen. SCHEPENEN.

Naspooring der misdaadigen, ook door belofte van strafvryheid voor de medepligtigen.

Zo dra 'er blyk van misdaad is, en vooral van zwaare misdaad, wendt de Schout, en, op zyn voordraagen, ook het Geregt de vereischte poogingen aan, om de misdaadigen te ontdekken: 't welk, dikwils, geschiedt, door het belooven van eene somme gelds, grooter of kleiner, naar gelang van de zwaarte der misdaad, aan de ontdekkers. En wanneer de misdaad bleek, door veelen, of door meer dan éénen, gepleegd te zyn, is ook, meermaalen, strafvryheid beloofd aan de ontdekkers, zo zy medepligtigen zyn mogten (*i*): 't welk men moet agten geschied te wezen, uit kragte van de vryheid, door 's Lands Staaten, die, anderszins, alleen regt hebben, om vergissenis van misdaad, of strafvryheid te verleenen, of te doen verleenen, by het *zesde* Lid van het Placaat van den negentienden Maart des jaars 1614, met opzigt op Dieven en aanhouders van Dieven, aan de Geregten der Steden, vergund (*k*): die men begreepen heeft, ook tot andere misdaadigen, te mogen uitbreiden. Maar toen, in 't jaar 1652, door 't Geregt deezer Stad, strafvryheid beloofd werdt, aan de medepligtigen in zeker oproer, indien zy de aanvoerders ontdekten (*l*), werdt, sedert, by 's Lands Staaten, verstaan, dat zulks, voortaan, niet dan met hunne bewilliging, of met die der Gecommitteerde Raaden, zo zy zelven niet vergaderd waren, geschieden mogt, ten ware 'er gevaar in 't uitstellen mogt zyn; in welk geval, de Steden strafvryheid zouden mogen beloven, onder bekragtiging van de Staaten (*m*). En sedert heeft het Geregt deezer Stad de vereischte behoedzaamheid gebruikt, in het belooven van strafvryheid. Veeltyds, heeft men beloofd, zo veel zulks doenlyk zyn zou, strafvryheid, voor medepligtige ontdekkers, te zullen verwerven by de hooge Overheid (*n*). Somtyds, is de belofte, uitdrukkelyk, geschied, na dat men daartoe byzonder verlof

(*f*) *Zie* Consideratien van Schepenen *van* 24 *Nov.* 1756 *bl.* 29, 34.
(*g*) Handv. *bl.* 770.
(*h*) Handv. *bl.* 568.
(*i*) Keurb. K. *f.* 144 *verso*. M. *f.* 83, 85. *en* hier voor, II. *Deel*, XIV. *Boek*, *bl.* 490.
(*k*) Groot Placaatb. I. *Deel*, *col.* 494.
(*l*) *Zie* hier voor, II. *Deel*, XVII. *Boek*, *bl.* 586.
(*m*) *Zie* Resol. Holl. 3 *Maart* 1661. *in de* Resol. van Consid. ten tyde van DE WITT, *bl.* 517.
(*n*) Keurb. O. *f.* 45, 74, 117 *verso*, 150, 166. Q. *f.* 179 *verso*. 180 *verso*. R. *f.* 191 *verso*. S. *f.* 129, 142 *verso*, 174 *verso*, 204 *verso*, 216 *verso*.

Schepenen. lof van 's Lands Staaten, of van derzelver Gecommitteerde Raaden verkreegen hadt (*o*). En wanneer, nu en dan, zonder zulk by zonder verlof, na 't jaar 1652, ſtrafvryheid beloofd is (*p*), moet men agten, zulks geſchied te zyn, uit kragte van de vryheid, in gevalle van den zelfden aart, te vooren, aan de Stad, of aan de Steden en Geregten in 't gemeen, verleend.

Onderzoek der gevangenen. De misdaadigen, of zulken, die, op goeden grond, van misdaad, of voorgenomen vlugt, ter oorzaake van gepleegde misdaad, verdagt zyn, op deeze of eenige andere wyze, ontdekt, en door of van wege den Schout, ook, daar 't vereiſcht wordt, met toeſtemming van Schepenen, gevat, en in de Boeijen, van ouds, *'s Heeren ſlote* genaamd, overgebragt zynde, worden aldaar geſteld in handen van den Cipier, die gehouden is, dezelven, op bevel van den Schout, of blootelyk op te ſluiten, of in yzers te ſlaan; zonder dat hy de gevangenis verligten of verzwaaren mag, dan op gelyken laſt. Volgens eene aloude gewoonte hier ter Stede, die egter, zo ver my bekend is, niet op eenig Privilegie, Wet of Keure ruſt, wordt geen Poorter uit zyn huis geligt, en in hegtenis genomen, dan met toeſtemming van Burgemeeſteren, en in de tegenwoordigheid van ten minſte twee Schepenen, verzeld van eenen Secretaris. Zelfs, heeft men, in zorgelyke tyden, nu en dan, beweerd, dat het met de Privilegien der Poorteren ſtreedt, dat zy, by nagt, uit den huize gehaald werden (*q*). Doch, waarſchynlyk, heeft men 't oog toen alleenlyk gehad, op een ligten, welk, door Graaflyke Amptenaars, of buiten bewilliging van 't Geregt, geſchiedde. De gevangenen worden, vervolgens, zo dra mogelyk, door den Schout, in de tegenwoordigheid van twee Schepenen, ondervraagd, en zo de Schout *extraordinarie* of buitengewoonlyk tegen hen *procedeeren* wil, tot bekentenis gevorderd. Zo zy niet bekennen, en de misdaad ook, van elders, in 't geheel niet blykt, worden zy, by Schepenenvonnis, blootelyk, ontſlaagen. Zyn de bewyzen niet klaar, of niet volkomen; Schepenen ontſlaan de gevangenen, of onder borgtogt, of by handtaſting, en onder beloſte van, ten allen tyde, zo 't gevorderd wordt, wederom in regte te zullen verſchynen; of zy laaten hen in hegtenis, en den Schout gelegenheid, om *ordinario modo*, of by wege van gewoonlyk geding, tegen hen, regt te vorderen.

Dikwils, gebeurt ook, dat de Schout, veele en ſterke bewyzen van ſchuld oordeelende te hebben, tegen eenen gevangen, die bewyzen Schepenen overlevert, en daarop vonnis vraagt, volgens welk, de gevangen geſteld wordt in zyne handen, op dat hy hem, door pyne, de waarheid moge doen bekennen. Schepenen, de bewyzen onderzogt hebbende, ontzeggen den Schout zynen eiſch, of geeven verlof, of, om met de paleije te dreigen, of tot ſcherp onderzoek door geeſſeling, of tot daadelyk aanzetten der ſcheenſchroeven, of tot nog zwaarder en volkomen pyniging, beſtaande in den gevangen, by de armen agterwaards, om hoog te haalen, en, door middel van honderd pond gewigt, aan ieder der groote teenen vaſtgemaakt, uit te rekken, en eenige reizen heen en weder te beweegen, of ook te geeſſelen. Doch tot deeze laatſte ſoort van pyniging, wordt hier niet beſlooten, dan, wanneer (1.) het *Corpus delicti*, of blyk van de misdaad, voor handen is; wanneer, (2.) daarenboven, genoegzaam beweezen is, dat dezelve, door den beſchuldigde, is begaan, en wanneer (3.) dezelve de dood verdient. Zo de gevangen bekent, en by de bekentenis, 't zy, terſtond, of 's daags na de pyniging, of zo veel langer daarna, als Schepenen geraaden vinden, ook buiten pyn en banden, volhardt; dan wordt hy gevonniſt, naar 's Lands en der Stede wetten. Blyft hy ontkennen, beide onder en na de pyniging; dan wordt hy, ſomtyds, ontſlaagen; ſomtyds, met het Tugthuis, of met ballingſchap geſtraft; ſomtyds, in een gewoonlyk Regtsgeding ontvangen. Doch zo hy, onder 't pynigen bekend hebbende, naderhand, zyne bekentenis wederom intrekt, zonder hiervan voldoende reden te geeven, wordt hy, ten tweede, en zelfs, enkele reizen, ten derde maale, gepynigd. Die, eens gepynigd zynde, niet bekend heeft, kan ook, indien 'er nieuwe bewyzen van ſchuld voorkomen, andermaal, worden gepynigd. De pyniging mag niet geſchieden, dan ten overſtaan van Schepenen, en niet langer noch zwaarder, dan zy geraaden vinden.

Scherp onderzoek aan de paleije.

Ban, en ſtraf van geringe misdaaden. Enkele dieſſtal en andere geringe misdaaden, waarop geene halsſtraf ſtaat, worden, of met heimelyke of openbaare geeſſeling, ban uit de Stad en verder, of in het Tugt- of Spinhuis, ook met ten toon ſtaan, op 't Schavot, of op de Kaak, geſtraft, naar de natuur en gelegenheid der zaaken. Ten opzigte van het bannen, moeten wy hier, in 't byzonder, aanmerken, dat Schepenen, in gevolge van verſcheiden' Privilegien, aan de Stad verleend, niet alleen regt hebben, om te mogen bannen uit de Stad, derzelver Vryheid,

(*o*) Keurb. Q. *f.* 57 *verſo.* S. *f.* 174, 185.
(*p*) Keurb. Q. *f.* 25. R. *f.* 241 *verſo.* S. *f.* 131, 176 *verſo*, 258.
(*q*) *Zie* II. *Deel*, VI. *Boek*, *bl.* 239, 253.

SCHEPENEN. heid, en eene myl in 't ronde (*r*); maar's Lands Staaten hebben den Geregten in 't gemeen, by verſcheiden' Plakaaten, toegeſtaan, Vagebonden, Landloopers, Dieven, Bedelaars en derzelver medeſtanders te mogen bannen uit Holland en Weſtfriesland; doch zonder dat dit verlof in gevolge zou mogen getrokken (*s*), dat is, naar 't ſchynt, op andere diergelyke misdaadigen, zou mogen toegepaſt worden; ſchoon men egter, in 't gemeen, oordeelt, dat voorvlugtigen om zwaare misdaaden, gelyk zyn gekwetſte Hoogheid, Moord, Maagdenroof, en diergelyken, ook door de byzondere Geregten, uit Holland en Weſtfriesland, mogen worden gebannen (*t*). Zelfs, hebben de byzondere Geregten, en gevolgelyk ook Schepenen van Amſterdam, zo wel als het Hof van Holland (*u*), regt, om, in gevolge van 't Verbond van Vereeniging tuſſchen Holland en Zeeland, in den jaare 1576 geſlooten (*v*), te mogen bannen uit Zeeland: en volgens de *Concordaaten*, door Keizer Karel den V., als Graaf van Holland, met de Provincie van Utrecht, in 't jaar 1534, gemaakt, ook uit de Provincie van Utrecht (*w*); hebbende beide deeze Provincien, en de byzondere Geregten in dezelven, ten zelfden tyde, gelyk regt bekomen, om uit Holland en Weſtfriesland te mogen bannen. En 't gene nog verder gaat, de byzondere Geregten deezer Landen zyn, by verſcheiden' Placaaten der algemeene Staaten, gemagtigd, om voorvlugtigen, die 's Lands munt vervalſcht, of, op andere wyzen, de Placaaten op de Munte overtreeden hebben, uit alle de Vereenigde Nederlanden, te mogen bannen (*x*). Doch daar zulke en diergelyke Vergunningen niet verleend zyn, mag een byzonder Geregt niet verder bannen, dan zyne *Jurisdictie* ſtrekt, en 't Geregt van Amſterdam, in de oudſte tyden, niet verder, dan uit de Stad en haare Vryheid: moetende het, aan de eenvoudigheid der voorouderen, worden toegeſchreeven, dat men, ſomtyds, misdaadigen veel verder gebannen heeft: gelyk zo *Claes Albertsz*, Schoelapper, met maagden, in derzelver onbejaardheid, anders hebbende omgegaan, *dan der eere toebehoort*, op den agt en twintigſten November des jaars 1517, voor jaar en dag, *in t eylant van Cypres* [Cyprus], gebannen werdt (*y*). Zelfs zyn Schepenen deezer Stad, iemant, by vonniſſe, alleenlyk de Stad en derzelver Vryheid ontzeggende, zonder hem eigenlyk te bannen, niet gewoon, in 't Vonnis te doen ſtellen *en eene myl in 't ronde*, om dat de Privilegien, die deeze uitdrukking veroorlooven zouden, alleen op 't bannen zien. SCHEPENEN.

In de oudſte tyden, en voor het invoeren der Hervorminge, waren, hier ter Stede, geheel andere, en zeer zonderlinge ſtraffen van geringe misdaaden in gebruik. Dikwils, werden de ſchuldigen verweezen tot het doen van Bedevaarten; ſomtyds, naar Hoorn (*z*); ſomtyds, naar de Lieve Vrouwe te 's Graavenzande (*a*); ſomtyds, naar Amersfoort (*b*), en zelfs naar Ryſſel (*c*), naar Keulen en Aken (*d*), ja heel naar Napels (*e*) en *te hoge roemen* [Rome] (*f*). Somtyds, werden de ſchuldigen aan kleine misdaaden veroordeeld, om eene ton (*g*), eene houten huik (*h*), of eenen zwaaren ſteen, te draagen door de Stad (*i*). Zwaarder en andere misdaaden werden, niet alleen met het afkappen van de regterhand (*k*), of van beide de handen (*l*); maar ook met het affnyden van beide de ooren (*m*), en zelfs, met het uitſteeken van beide de oogen, geſtraft (*n*). Doch genoegzaam alle deeze ſtraffen zyn, na de verandering des jaars 1578, buiten gebruik geraakt. Over misdaaden, die de Schout oordeelt, niet met de dood te moeten geſtraft worden, zitten Schepenen alleen, zonder dat daarover het gevoelen van Burgemeeſteren gehoord wordt. Doch zo de Schout oordeelt, eenen misdaadige ter halsſtraffe te moeten vorderen, of, gelyk het genoemd wordt, *Capitaallyk voorſtellen*, wordt, voor dat Schepenen vonnis wyzen, overeenkomſtig met de Ordonnantie van den geheimen Raad te Bruſſel van den vier en twintigſten January des jaars 1559 [1560] (*o*), het gevoelen van Burgemeeſteren ingenomen: 't welk, zo wel als de uitvoering van halsſtraffen in 't geheel, hier ter Stede, zeer plegtiglyk, toegaat, en wel verdient, omſtandiglyk, beſchreeven te worden.

Schepenen, met bewilliging van Burgemeeſteren, eenen dag tot het doen van hals- *Beſchryving der plegtigregt*

(*r*) Handv. *bl.* 14.
(*s*) Groot-Placaatb. I. *Deel*, *kol.* 481, 485, 491.
(*t*) BOEL *op de* Deciſien en Obſerv. *van* LOENIUS *Caſ.* X. *num.* 3. *bl.* 71.
(*u*) *Zie* hiervan een voorbeeld, II. *Deel*, VI. *Boek*, *Bjl.* B. *bl.* 266.
(*v*) Groot-Placaatb. II. *Deel*, *kol.* 2123.
(*w*) Groot-Placaatb. III. *Deel*, *bl.* 21.
(*x*) Groot-Placaatb. I. *Deel*, *kol.* 2624, 2644, 2668.
(*y*) Keurb. D. *in de Correctien*, *f.* 203 *verſo*.
(*z*) Keurb. D. *f.* 194, 238.
(*a*) Keurb. B. *f.* 107. *agter 't* Keurb. B. *f.* 49.
(*b*) Keurb. E. *f.* 212.
(*c*) Keurb. A. *f.* 182 *verſo*, D. *f.* 196, 206, 230.
(*d*) Keurb. A. *f.* 191 *verſo*.
(*e*) Keurb. D. *f.* 193.
(*f*) Keurb. B. *f.* 107. *agter 't* Keurb. B. *f.* 20. Keurb. D. *f.* 186, 228, 230 *verſo*.
(*g*) Keurb. C. *f.* 26.
(*h*) Keurb. A. *f* 108.
(*i*) Keurb. A. *f.* 9.
(*k*) Keurb. A. *f.* 126.
(*l*) Keurb. A. *f.* 103 *verſo*.
(*m*) Keurb. A. *f.* 196.
(*n*) Keurb. A. *f.* 128.
(*o*) Handv. *bl.* 109. [68].

Schepenen. regt hebbende vaſtgeſteld, waartoe, doorgaands, de Saturdag genomen wordt, zo zendt de Schout, twaalf of veertien dagen voor dien tyd, een affchrift der *Confeſſie* of bekentenis van den gevangen, den grondſlag van zynen eiſch tot halsſtraffe, aan Burgemeeſteren en Schepenen, om dezelve te onderzoeken. Weinige dagen voor den beſtemden Saturdag, verzoekt de Schout, uit den naam van Schepenen, Burgemeeſteren, tegen Donderdag ogtend, in de Verhoorkamer, daar de misdaadige ſtaat voorgeſteld te worden; om Schepenen te dienen van hun *praeadvys*. Ten beſtemden tyde, begeeven Schepenen zig eerſt naar de Verhoorkamer: waarna de Schout Burgemeeſteren kennis geeft dat Schepenen reeds in de Verhoorkamer zyn; en terſtond derwaards keert. Burgemeeſteren, of een of twee hunner, want zeer zeldzaam verſchynen 'er meer, en, ſedert veele jaaren, niet meer dan één, begeeven zig, onmiddelyk hierop, naar de Verhoorkamer, en worden, door de twee Preſideerende Schepenen, beneden aan de binnentrap, die naar 't voorhuis van den Cipier afgaat, ontvangen en ingeleid. In 't Ooſten van 't Vertrek, welk donker gemaakt en met Waſchkaarſen verlicht is, ſtaat een verheven geſtoelte, onder een verhemelte, waarin Burgemeeſteren zig zetten. Regt hiertegen over, in 't Westen, zitten Schepenen, aan eene lange tafel. Voor 't Noordeinde deezer tafel, digtſt aan den Preſident-Schepen, heeft de Schout zyne plaats. De Secretaris zit, voor 't laager einde der tafel, ten Zuidooſten. De gevangenen worden, naderhand, geſteld buiten de balie, tuſſchen de Onderſchouten, die dezelven gevat hebben, en derzelver dienaars, ter linkerzyde van den Hoofd-Officier. Zo dra 't Geregt in orde gezeten, en 't Gebed, door den Secretaris, gelezen is; doet de Schout opening van 't oogmerk der Byeenkomſt, en vraagt, wie van de gevangenen, zo 'er meer dan één zyn, Burgemeeſteren begeeren, dat eerſt binnen kome. Den gevangen, dien Burgemeeſteren genoemd hebben, vervolgens, binnen gelaaten zynde, vraagt de Schout, of Burgemeeſteren en Schepenen begeeren, dat zyne Confeſſie gelezen worde: 't welk, vervolgens, door den Secretaris, geſchiedt. Na 't leezen, vraagt de Schout den gevangen, of de zaak zig niet hebbe toegedraagen, gelyk hem voorgelezen is. Gemeenlyk, komt hier op geen, of beveſtigend antwoord. Voorts, doet de Schout zynen eiſch, dien, doorgaands, bekleedende met redenen, ontleend van de natuur en omſtandigheden der misdaad, en van de ſtraf, by de Wet, op dezelve geſteld: waarby zelfs, ſomtyds, gevoegd wordt een onderzoek, of 'er ook iet, tot verſchooninge of verkleininge der misdaad, by te brengen zy. In den eiſch, wordt altoos gevorderd, dat de dood volge op de ſtraffe. Zo dra de eiſch geſchied is, herhaalt de Preſident-Schepen dien kortelyk, den gevangen vraagende, of hy ook iet, tot zyne verontſchuldiginge, hebbe in te brengen? 't welk, nogtans, in deeze gelegenheid, zeer zeldzaam, geſchiedt.

Schepenen heden, met welken, hier ter Stede, de dood ſtraffen worden uitgevoerd.

Capitaale Voorſtelling.

Den Schout hierop uit de Verhoorkamer gegaan; den gevangen, insgelyks, weggeleid, en allen, die by 't doen van den eiſch tegenwoordig geweeſt mogten zyn, vertrokken zynde; blyven de Burgemeeſter en Schepenen alleen in de Kamer, met den Secretaris. De Preſident-Schepen verzoekt den Burgemeeſter om zyn *praeadvys*; die, gemeenlyk, zo hy des Schouts eiſch toeſtaat, uit naame van haare Edele Groot-Agtbaarheden, tot bloote doodſtraf ſtemt, de wyze der doodſtraffe aan Schepenen laatende. Vervolgens, ſtemmen de Schepenen. De Secretaris houdt aantekening van de ſtemmen: doch 't beſluit wordt opgemaakt, naar de meerderheid der ſtemmen van Schepenen alleen, hebbende Burgemeeſteren, hier, alleenlyk eene raadende ſtem. Wanneer des Schouts eiſch, by de meeſte of eenpaarige ſtemmen van Schepenen, toegeſtaan is, wordt hem, wederom binnen verzogt zynde, daarvan, door den Preſident-Schepen, kennis gegeven; waarna hy belaſt, dat de gevangen, die dan niet wederom ingelaaten wordt, worde opgeſlooten. Doch zo den Schout zyn eiſch ontzeid wordt; wordt hem zulks, ter zyner vermaaninge, door den Preſident-Schepen, voorgehouden, in de tegenwoordigheid van den gevangen, die, alsdan, ook wederom binnen gebragt wordt. Burgemeeſteren, door den Preſident-Schepen, voor derzelver *praeadvys* en verdere moeite, bedankt zynde, vertrekken, hierop, uit de Verhoorkamer, en worden, door de twee preſideerende Schepenen, wederom, tot aan de gemelde binnentrap, uitgeleid. Somtyds, doet de Schout, ten zelfden tyde, eenen minderen eiſch dan doodſtraffe; waarover Schepenen alleen ſtemmen. Doch dikwils wordt zulks, tot eene andere gelegenheid, uitgeſteld. De Secretaris ſtelt, daarna, de Vonniſſen op uit de Confeſſien, zo van hun, die, met de dood, als van hun, die, met mindere ſtraffen, ſtaan geſtraft te worden: en worden de opſtellen van den Secretaris, des Vrydags, of ten langſte des Saturdags 's morgens, by Schepenen *geresumeerd* of herzien.

Praeadvys van Burgemeeſteren, en ſtemmen van Schepenen over de *Capitaallyk* voorgeſtelden.

's Vrydags 's morgens, wordt den gevangenen, die 't lyf verbeurd hebben, door den Schout,

Aanzegging van de dood

SCHEPENEN. aan de veroordeelden, *onder den blaauwen Hemel.*

Schout, verzeld van twee of meer Schepenen en een' Secretaris, de dood aangezeid. Dit geſchiedt, op de noorder-binnenplaats van 't Stadhuis, of, gelyk men 't, al van ouds, genoemd heeft, *onder den blaauwen hemel.* De misdaadigen zyn van eenen Predikant en Krankbezoeker verzeld. De Schout dagvaardt hen, tegen den volgenden ogtend, ter hooger Vierſchaar, om aldaar kinderen des doods verklaard te worden; en beveelt hen, voor hunne ziel te zorgen, den Predikant en Krankbezoeker, insgelyks, vermaanende, hun daartoe behulpzaam te willen zyn. Vervolgens, begeeft hy zig, met kennis van Schepenen, naar Burgemeeſters-Kamer, verzoekende, dat Burgemeeſteren hunne toeſtemming willen geeven tot de opregting van 't Schavot, en de uitvoering der doodſtraffe bywoonen.

Uitvoering der doodſtraffen.

Den dag van de uitvoering der openbaare ſtraffe gekomen zynde, wordt het Stadhuis, voor welk het Schavot, den voorgaanden dag, reeds, opgeregt is, vroegtyds, van binnen bezet met eene wagt van Soldaaten, terwyl de poorten en boomen geſlooten gehouden worden, om noodeloozen toeloop van buiten te weeren. Tegen negen uuren, komen de Schout, Burgemeeſteren, of een derzelven, en Schepenen, gekleed in zwarte Regters-tabbaarden, met de Strooken, hier voor (*p*), beſchreeven, over de linker ſchouder, op 't Stadhuis. Het opkomen van Schout en Burgemeeſteren geſchiedt onder 't geluid van pyp en trom. De Hoofd-Officiers groeten met de *Esponton*; de gemeenen preſenteeren 't geweer, en op de trom wordt een *march* geſlaagen. Doch by 't opkomen van Schepenen, de een na den anderen, wordt alleenlyk 't geweer *gepreſenteerd*, en met de *Esponton* gegroet (*q*). De Burgemeeſter begeeft zig in Burgemeeſters-, de Schout en de Schepenen in Schepens-Kamer. Allen, die, by 't uitvoeren der openbaare ſtraffe, dienſt moeten doen, zyn verpligt, zig, voor dien tyd, op 't Stadhuis, te vervoegen. De Burgemeeſter, door eenen Bode, by den Schout, in Schepens-Kamer, hebbende doen verneemen, of 'er niemant meer vereiſcht worde; en, zulks verſtaan hebbende, geeft bevel, om 't Stadhuis te ſluiten. Terwyl de gemeente op den Dam byeenkomt, om de Regtsoefening te aanſchouwen, plaatſen de Soldaaten der bezettinge, die de wagt niet op 't Stadhuis, of elders hebben, zig op de trappen van hun Wagthuis, boven de oude Waage. De gevangenen, die met de dood ſtaan geſtraft te worden, den voorigen dag en nagt, in de Verhoorkamer, hebbende doorgebragt, daar zy, met betere ſpyze dan de gewoonlyke, en met wyn, onthaald zyn, worden, nog eens, aangeſproken door den Schout, in 't byzyn van twee of meer Schepenen; en vermaant tot bekentenis van 't gene zy nog mogten misdreeven, en te vooren niet beleeden hebben, alzo zulks geene verandering in hun vonnis maaken zal; en vooral, tot ontdekking hunner medepligtigen. En 't gebeurt, dikwils, dat zy, in deezen hunnen jongſten ſtond, nog merkelyke ontdekkingen doen. Ten elf uuren, of wat vroeger of laater, naar dat 'er veele of weinige Sententien te leezen zyn, vervoegt de Schout zig, met kennis van Schepenen, in Burgemeeſters-Kamer, om te verneemen, of men met de Regtsoefening zal voortvaaren, en der Stede-klok doen luiden. Burgemeeſteren hierin hebbende bewilligd, zo treeden Schout en Schepenen, twee aan twee, vervoegende den Secretaris zig by 't laatſte paar, over de Zaale, tuſſchen twee ryen Soldaaten door, terwyl 't geweer *gepreſenteerd*, met de *Esponton* gegroet, en een *roffel* op de trom geſlaagen wordt, naar de Vierſchaar beneden, alwaar de marmeren bank in 't Westen belegd is met tien kuſſens, voor den Schout en negen Schepenen, die, voor dat zy plaats neemen, den Burgemeeſter of Burgemeeſteren, die zig, boven, voor de opening, welke uit hunne Kamer in de Vierſchaar ziet, vertoonen, beleefdelyk, groeten. De Schout heeft den eerſten, derden, vyfden en zevenden Schepen in rang, aan zyne regter-, en den tweeden, vierden, zesden, agtſten en negenden aan zyne linkerzyde, en de *Roede van Juſtitie* (3), zynde een rood geſchilderde doorntak, in zyne regterhand. De Secretaris plaatſt zig in zyn geſtoelte in 't Noorden, en de veroordeelden worden geſteld, tegen over den Schout, in 't Ooſten. De Predikant en Krankbezoeker ſtaan naaſt hen. De Schout en Schepenen dekken zig, zo dra zy gezeten zyn. Ook doet de Burgemeeſter zulks, ten zelfden tyde. De Schout vermaant, vervolgens, den Preſident-Schepen, by naame, van 's Heeren wege, dat is, van wege de hooge Overheid, het vonnis, „ of het hoog genoeg op den dag zy, om „ de Vierſchaar te ſpannen, en regt te doen, „ volgens de oude Couſtumen, Privilegien „ en Ordonnantien deezer Stede?" Waarop de Preſident-Schepen antwoordt, dat het hoog

SCHEPENEN.

Eiſch en Vonnis des doods, en leezen der Sententien in de Vierſchaar.

(*p*) *Bladz.* 288.
(*q*) Reſol. *van den* Oud-Raad van Burgem. 11 *July* 1765.

(3) Van ouds, was, hier te Lande, het voeren van zulk eene Roede een teken van het hooge Regtsgebied over leeven en dood. De Graaf hieldtze in de hand, als hy de Vierſchaar ſpande: en hierom ook de Baljuwen en Schouten, die zynen perſoon verbeelden. Vide J. C. COPES VAN HASSELT *de Jurisd. crimin. in Gelria*, Sect. III. Par. XXXII. p. 8.

Schepenen. hoog genoeg op den dag is. En zulks, door de overige Schepenen, en, door den Burgemeester, met een teken, beveſtigd zynde, herhaalt de Schout, kortelyk, de misdaad der veroordeelden, eiſchende, uit den naam der Heeren Staaten van Holland en Weſtfriesland, dat elk in 't byzonder zal worden verklaard te zyn *een kind des doods*, en daarop regt verzoekende. De Schepenen, terſtond hierna opſtaande, begeeven zig, onder 't reeds gemelde eerbewys der bezettinge, in rang, naar Burgemeeſters-Kamer, daar zy zig, in eenen halven kring, ſtellen voor den Burgemeester, die met het aangezigt naar 't Weſten ſtaat, en den Preſident-Schepen heeft aan zyne linkerzyde, zynde het hooger einde van de Kamer. De Preſident-Schepen, den eiſch van den Schout herhaald hebbende, vraagt, of Burgemeeſteren en Schepenen blyven by hun advys, in de Verhoorkamer gegeven; gelyk, gemeenlyk, gebeurt: waarna Schepenen naar de Vierſchaar keeren, daar zy zig, wederom, plaatſen, ter wederzyde van den Schout, die hier zo lang gebleeven is, in hunnen voorigen rang. Zo dra de Heeren gezeten zyn, vermaant de Schout den Preſident-Schepen het vonnis, die, terſtond, zittende, zegt, *Schepenen verklaaren den gevangen*, of *gevangenen, te wezen een kind* of *kinderen des doods*. De Schout doet, daarop, eenen naderen eiſch, vorderende, dat de gevangen, die nu verklaard is', een kind des doods te zyn, gebragt worde op 't Schavot, voor het Raadhuis deezer Stede opgeregt, en aldaar, met het zwaard, met de koorde, of op eenige andere wyze, die bepaaldelyk wordt uitgedrukt, dat 'er de dood op volgt, geſtraft worde: waarop hy, insgelyks, regt verzoekt. Schepenen begeeven zig, hierop, andermaal, naar Burgemeeſters-Kamer, met dit onderſcheid alleenlyk, dat de jongſte Schepen nu vooruit gaat, en de Preſident-Schepen de laatſte. In Burgemeeſters-Kamer gekomen zynde, alwaar Schepenen in den zelfden rang ſtaan, als de eerſte reize; herhaalt de Preſident-Schepen den naderen eiſch van den Schout, vraagende, of Burgemeeſteren daarop ook eenige aanmerkingen hebben? Burgemeeſteren zig dien naderen eiſch hebbende laaten welgevallen, keeren Schepenen naar de Vierſchaar, de jongſte Schepen wederom vooruit. Den Schout deezen het vonnis vermaand hebbende, ſtaat hy op, zeggende, *Schepenen geeven voor vonnis, zo als by den Secretaris zal gelezen worden.* De misdaadigen worden hierop geſteld, regt voor 't geſtoelte van den Secretaris, die de Sententie van elk in 't byzonder, overluid en ſtaande, opleeſt: waarna de Schout en de Schepenen zig, in hunnen gewoonlyken rang, en van den Secretaris verzeld, begeeven naar de Juſtitie-Kamer. De ter dood veroordeelden worden, even te vooren, gebragt in de Raadkamer; alzo 'er, gemeenlyk, te weinig plaats in de Juſtitie-Kamer is. Schepenen.

't Leezen der Sententien van misdaadigen die met minder dan doodſtraffe geſtraft worden, op de puije.

In deeze Kamer, plaatſt de Schout zig voor het zuidelykſte licht: de Schepenen ſtaan, of zitten, welk laatſte nu, gemeenlyk, geſchiedt, beneden hem, langs de zuidzyde van 't vertrek. De misdaadigen, die, met mindere ſtraffen dan de dood, ſtaan geſtraft te worden, worden, voor dat Schout en Schepenen naar de Vierſchaar gaan, gebragt in Schepens-Kamer, alwaar de Schout, in hunne tegenwoordigheid, het vonnis aan den Preſident-Schepen vermaand hebbende, door deezen, beantwoord wordt, met de woorden: *Schepenen geeven voor vonnis, zo als, door den Secretaris, na 't luiden der klokke, van de puije zal worden afgelezen.* En deeze gevangenen, daarna, in zeker hok boven de Juſtitie-Kamer, zynde overgebragt, worden, by twee of drie tevens, voor Schepenen geſteld, om 't leezen van hun vonnis aan te hooren: 't welk geſchiedt, door den Secretaris, die nevens den Schout ſtaat. Zulken, die, aan den lyve, of, met de dood, geſtraft werden, plagten, voorheen, dikwils, ook met verbeurdverklaaring van goederen, te worden geſtraft, welke verbeurdverklaaring dan, hier ter Stede, volgens de Privilegien, met eene geringe ſomme, werdt afgekogt (*r*). Doch ſedert dat alle verbeurdverklaaringen in Holland afgeſchaft zyn (*s*), worden de veroordeelden tot lyf- of doodſtraffe, hier, alleenlyk, verweezen in de koſten der gevangenis en *Miſen* van *Juſtitie*, die plaats hebben, als de veroordeelden gevangen geweeſt (*t*); en waaronder ook de *Vacatien* van den Schout, en de koſten der *Informatien*, door hem genomen, begreepen zyn. Men wil, dat deeze *Miſen* van *Juſtitie* regt van *praeferentie* hebben, voor alle andere ſchulden der veroordeelden (*v*). Zo dra de vonniſſen der mindere misdaadigen, in de Juſtitie-Kamer, gelezen, en de laatſten deezer misdaadigen wederom naar 't hok gebragt, of in eenen hoek der Juſtitie-Kamer geplaatſt zyn, om tot het ontvangen hunner ſtraffe bereid te worden, treeden Schepenen van hunne plaatſen, en de Schout verzoekt den Burgemeeſter, het gebed te willen bywoonen. De Heeren knielen neder, in eenen kring op kuſſens in de Juſtitie-Kamer, (in 't oude Stadhuis, geſchiedde zulks, in de Zegelkamer (*w*)), eerſt de Schout; voorts, de Burgemeeſter; daar-

Veroordeeling der misdaadigen, in de koſten van gevangenis en Miſen van Juſtitie.

Gebed.

(*r*) *Zie* VI. *Deel*, I. *Boek*, *bl.* 149.
(*s*) *Zie* Vaderl. Hiſt. XIX. *Deel*, *bl.* 41.
(*t*) Boels Amſterd. Poorterregt, *bl.* 251, 254.
(*v*) *Zie* Bort Tract. Crimin. *Tit.* XII. *Deel* V. *N.* 18 *enz.* *in zyne* Werken, II. *Deel*, *bl.* 211.
(*w*) Rooseboom Recueil. *Cap.* VIII. *bl.* 35.

SCHEPENEN.

daarna, de Schepenen, en eindelyk, de Secretaris; waarop de Predikant, Krankbezoeker en misdaadigen volgen. De Predikant doet een uitvoerig en nadrukkelyk gebed. Zo dra dit geëindigd is, plaatsen de Heeren zig, in de vensters der puije, die met kussens belegd zyn, steekende de roede van Justitie boven of nevens 't hoofd van den Schout. De Burgemeester blyft egter, gemeenlyk, in Burgemeesters-Kamer. De Schout geeft, daarna, met kennis van Schepenen, bevel tot het uitvoeren der doodstraffe, 't welk, zonder verder uitstel, geschiedt. De mindere straffen volgen hierop, en bestaan, gemeenlyk, in te pronk staan tegen de leening van 't Schavot, of onder de galg; in geesselen; en in brandmerken, met Stads wapen, of met het dubbel zwaard, op de rug. De vonnissen houden niet in, met hoe veele slagen, een misdaadige zal gegeesseld worden. Schepenen laaten zulks ter bescheidenheid van den Schout, die den Scherpregter een teken geeft, wanneer hy moet ophouden. De gegeesselden doen, na dat zy hunne straf ontvangen hebben, een voetval voor 't Geregt, aan den ingang der Puije, wanneer de Schout gewoon is, hen te herinneren, voor hoe lang zy, ter Stad uit, of buiten de Vryheid, of verder, of in het Tugt- of Spinhuis, gebannen zyn, met vermaamaaning, hoe zy zig daarin te gedraagen hebben.

Dood- en mindere straffen.

Terstond na de Regtsoefening, begeeven Schout en Schepenen, gevolgd van den Secretaris en Predikant, zig, voor eenen korten tyd, in Burgemeesters-Kamer. De Predikant wordt, hier, door den Burgemeester, en door Schepenen, voor zyne genomene moeite, bedankt. En wanneer de Gemeente, voor 't grootste gedeelte, van voor 't Stadhuis vertrokken is, geeft de Burgemeester bevel, dat het zelve ontslooten worde: waarna de Heeren, in rang, afgaan, terwyl de trom ook boven de Waage geroerd wordt. Een der Dienaaren van den Schout draagt hem de roede van Justitie boven 't hoofd. Voor, of in de Kalverstraat, scheiden de Heeren van een, waar mede de plegtigheid een einde neemt.

Besluit der plegtigheid.

Wy gaan nu over, tot de byzondere beschryving van het Ampt van Schepenen, als Regters in *Civile* zaaken; waartoe ten minsten eene algemeene Schets van de *Civile* Regtspleeging voor de Bank van Schepenen vereischt wordt.

2. Overgang tot de beschryving van het Ampt van Schepenen, als Regters in *Civile* zaaken.

De Regtspleeging in de Steden van Holland geschiedde, van ouds, zo wel in *Civile* als *Crimineele* zaaken, volgens zekere bepaalde Voorschriften, die, naauwkeuriglyk, gevolgd werden (*x*), en, door sommigen, byeenverzameld zyn (*y*). In Amsterdam, heeft, ongetwyfeld, dezelfde wyze van regtspleegen plaats gehad, van welke, nog heden ten dage, eenige overblyffels gevonden worden. Doch na dat de Regeering over Holland aan 't Huis van Bourgondie gekomen was, kwam 'er, allengskens, ook in deeze Stad, verandering in de oude wyze van Regtspleeginge. Men bevondt, in 't jaar 1517, dat, hier ter Stede, *in den style van Rechte, tot noch toe gehouden, soo groote gheregeltheyt niet en geweest* was, *als t wel behoorde te wesen.* 't Geregt maakte, derhalve, by raade van de zes en dertigen, eene geheel nieuwe Ordonnantie op de bekortinge der Regtsgedingen (*z*), waartoe ook strekte een Octroi van den zestienden October des jaars 1538, volgens welk, zaaken, niet boven de tien ponden Vlaams beloopende, alleenlyk by monde, zouden mogen worden bepleit (*a*). De Ordonnantie, van welke wy spreeken, werdt, van tyd tot tyd, in veele opzigten, veranderd en vermeerderd (*b*); tot dat, eindelyk, op den zeven en twintigsten April des jaars 1656, eene uitvoerige *Ordonnantie op de wyze van procedeeren voor 't Geregt deezer Stede*, met kennisse van de Vroedschap, werdt vastgesteld (*c*), die nog stand houdt. Van deeze, en van de veranderingen, daarin, naderhand, gemaakt (*d*), zullen wy ons, in de Beschryving der *Civile* Regtspleeginge voor Schepenen, voornaamlyk, bedienen.

SCHEPENEN. Verandering in de oude wyze van Regtspleeging.

In *Civile* zaaken, boven de zes honderd guldens beloopende, die niet, ter eerster aanleg, voor eenige ondergeschikte Regtbanken, hier ter Stede, behooren, of van daar niet, by *appél*, voor de Bank van Schepenen gebragt zyn, wordt by Schepenen regt gevraagd, of ter Vierschaar, of op eenige andere byzondere Rolle, tot welke de zaak, by myne Heeren van den Geregte, verklaard is te behooren. Ook komen de zaaken, die, uit Amstelland en Gooiland, voor Schepenen deezer Stad gebragt worden (*e*), ter Vierschaar. Van ouds, droegen de Burgerlyke Regtbanken, hier te Lande, den naam van *Vierschaaren*, om dat zy uit eene *Schaare* van *vierderlei* soort van Persoonen, bestonden, een' *Schout*, de *Regters*, een' *eischer* en een' *gedaagde* (4). De algemeene Regtbank hier ter

Vierschaar.

(*x*) *Zie* ORLERS Leyden, *bl.* 37. MATTHAEUS de Jure Gladii *Cap.* XXXVIII. *p.* 637. Keurboek van Oudewater *bl.* 585. VAN SANTEN Handv. van Kennemerl. *bl.* 339. VAN DER EYK Handv. van Zuidholl. *bl.* 163 *enz.* 389.

(*y*) Erfgraafelyke Bediening XIX. *Deel*, *bl.* 270-309.
(*z*) Handv. *bl.* 580.
(*a*) Handv. *bl.* 583.
(*b*) Handv. *bl.* 583, 584, 585. 586, 588.
(*c*) Handv. *bl.* 610 *enz.*
(*d*) *Zie* Handv. *bl.* 625, 626, 628.
(*e*) *Zie* V. *Deel*, II. *Boek*, *bl.* 67.

(4) Sommigen leiden dit woord af van een oud Duitsch gebruik, volgens welk, tot het spreeken van een geregtelyk vonnis, een Schout en drie Schepenen vereischt werden. Zie KILIAAN op 't woord *Vierschare*, in den druk van 1599. Doch ons behaagt best de

Schepenen. ter Stede werdt, al vroeg, met den naam van van *Vierſchaar* benoemd, en 't ſchynt, dat 'er, by de eerſte opkomſt der Stad, alle zaaken voor gebragt werden. Doch, door den tyd, zyn, voor veelerlei byzondere zaaken, byzondere Regtbanken en Rollen geſchikt. En ſedert worden ter Vierſchaare gebragt alleenlyk zulke zaaken, die niet, blykbaarlyk en bepaaldelyk, tot eenige andere Regtbank of byzondere Rolle behooren. Twaalf zulke Vierſchaaren worden 'er, van ouds en nog tegenwoordig, in 't jaar, gehouden, in ieder vierdendeeljaars drie, telken reize, 's Dingsdags na eene kleine of ordinaris Loospand, die, altoos, op een' Maandag valt. Ieder Vierſchaar duurt drie dagen, Dingsdag, Donderdag en Vrydag. De nette dagen, waarop de Vierſchaaren beginnen, worden, te gelyk met de dagen der Loos- en Eigenpanden en der Vacantien, vervat in eene Memorie, die, jaarlyks, na de laatſte Vierſchaar van 't laatſte vierdendeeljaars, door de Procureurs, of ook wel door den Secretaris, die Schepens-Kamer waarneemt, ontworpen; by Schepenen goedgekeurd, en, vervolgens, gedrukt en uitgegeven wordt.

Hoe dezelve gehouden worde. Op ieder der drie dagen van elke Vierſchaar, wordt, na 't afdoen of oproepen der Arreſten, op bevel van den Schout, of van den voorzittenden Schepen, als zynen Stedehouder, de deur van Schepens-Kamer geopend, en de Vierſchaar, door den Bode, uitgeroepen, met deeze of diergelyke woorden: *Myn Heer de Schout gaat ter Vierſchaare, een iegelyk ſchutte zyne ſchade.* De Practiſyns, en allen die iet ter Vierſchaare te verrigten hebben, hierop, binnen getreden zynde, ſpreekt de Schout den Preſident-Schepen, nog omtrent gelyk van ouds, aan in deeze voege: *Edele agthaare Heer Preſident Schepen* N. N. *ik vermaan Uwe Ed. Agtb. het vonnis van 's Heeren wege, of het hoog genoeg op den dag zy, om Vierſchaar te ſpannen, regt en Juſtitie te adminiſtreeren, naar de ou-de Couſtumen en Privilegien deezer Stede.* Wy hebben, hier voor (*f*), gezien, dat diergelyke vermaaning van 't Vonnis, ook in de Crimineele regtspleeging, ter Vierſchaare, geſchiedt, ſteunende zulks, op de aloude en loffelyke gewoonte, om niet, dan by ligten dage en nog klimmende zonne, regt te ſpreeken; en daarenboven, op een Privilegie van den zes en twintigſten May des jaars 1480, aan Amſterdam en andere Hollandſche Steden verleend, en inhoudende, dat men geene Vierſchaar ſpannen zou, voor negen uuren des morgens (*g*). Den Preſident Schepen, uit naame van Schepenen, het vonnis gegeven hebbende, overeenkomſtig met de vermaaning; belaſt de Schout een' iegelyk' regt te ſpreeken en zyne ſchade te ſchutten: waarna de Procureurs hunne klagten, by wege van eiſch, opleezen, beſluitende tot veroordeeling, en, by *proviſie*, tot namptiſſement, met de koſten, of tot andere enz.

Wanneer men iemant ter Vierſchaare moet dagvaarden.

Die eenige proviſie van Juſtitie, of regt by voorraad, 't zy *namptiſſement* van penningen, of iet anders verzoeken wil, moet zyne party, uiterlyk des Donderdags voor 't aangaan der Vierſchaare, dagvaarden, hem te gelyk overleverende affchriften van alle de beſchieden, waarop hy zyn verzoek om *proviſie* veſtigen wil. Anderszins, loopt hy gevaar, dat Schepenen over de zaak ten *principaale* beſchikking zullen maaken. Doch begeert iemant regt ten *principaale*, hy kan volſtaan, met zyne party, uiterlyk des Maandags voor 't ingaan der Vierſchaare, te dagvaarden; mids hy hem, 's Woensdags voor twaalf uuren, met de tweede dagvaarding, de vereiſche beſchieden toeſchikke. Zo de Gedaagde niet ver Defallanten. ſchynt, noch iemant van zynen wege; verleenen Schepenen, ten verzoeke van den Eiſcher, het eerſte, tweede en derde *defaut*, met de profyten daaraan gehegt: waarvan de Secretaris aantekening houdt op den kant van den eiſch, door het ſtellen van eene O, twee OO, en drie OOO. Op het derde defaut, wordt de Gedaagde verklaard *veilig en boetſchuldig* (5), en, voor 't profyt daarvan,

(*f*) *Bladz.* 31.
(*g*) *Handv. bl.* 85. [40].

de verklaaring van Jan Matthysze. *Een Vierſchaer heet*, zegt hy, (*Polit. Regeer. van den Briele*, bl. 273) *een Stede, daer die Rechter*, of Regtvorderaar, Schout of Baljuw, *Scependom, ende die recht eyſſchen of antwoorden willen, vergadert ſyn.* Ten Kate (*Aanleiding tot de Nederd. Sprake* II. Deel, bl. 8.) merkt hier tegen wel aan, dat de Schout, onder een der drie anderen, behooren kan, of moet, en dat 'er dus geen *Vier-*, maar *Drie-ſchaar* zyn zou. En men moet toeſtaan, dat de Schout, Amptshalve, ſomtyds, of eiſcher, of gedaagde zyn kan: (Regter is hy nimmer) en dat 'er, in zulke gevallen, een Drieſchaar is. Doch deeze gevallen zyn zeldzaam: en waren, van ouds, toen 'er geen Regter of Regtvorderaar zyn kon, ten zy 'er een klaager ware, nog veel zeldzaamer. 't Woord *Vierſchaar* is dan ingevoerd, toen het, in de voorgeſtelde betekenis, op verre de meeſte gevallen, gepaſt kon worden. En ten Kate zelf heeft, op eene andere plaats van het zelfde Werk (II. Deel, bl. 350.), geſchreeven, dat hem deeze betekenis *nog beſt beviel.*

(5) *Vellig* of *vallig* is een oud Hollandſch woord, onder anderen, en wel meeſt, in de Regtspleegingen gebruikelyk. Het betekent zo veel als *vervallen* van zyn regt om de gewoonlyke *Exceptien* of Verzetten van Regten by te brengen. Vide Kiliani *Dictionar. Etymologicum* Voc. *velligh* of *valligh*. In de oude *Overzetting der Chronyke van* Beka, wordt het woord gepaſt op zulken, die lyf en goed verbeurd hadden. *Hertoge Aelbrecht*, ſtaat 'er, *verwan die alle* vellich *van live ende van goede.* Zie Matthæi *Anal.* Tom. III. p. 282. In de *oude Overyſſelſche Land-*

Schepenen. van, verweezen, om de gevorderde ſomme te *namptiſeeren*. En tegen zulke Vonniſſen van *namptiſſement*, noch tegen eenige andere *interlocutoire* Vonniſſen, of Vonniſſen, waarby de zaaken niet eindelyk afgedaan, maar herſtelbaar gelaaten worden, mag, volgens eene Reſolutie van 's Lands Staaten van den negentienden Maart des jaars 1622, genomen op de klagten van de Stad Amſterdam, by de hooge Geregtshoven in den Haage, geene proviſie van *appél* of *reformatie* verleend worden (*b*). Doch zo 't geſchil in ſtaat is, om ten principaale te worden afgedaan, geſchiedt daarover, by Schepenen, ook beſliſſend regt, naar vereiſch van zaaken. Maar indien 't eene daad of daaden betreft, of, om andere redenen, nader onderzoek vereiſcht, wordt de Gedaagde alleenlyk *vellig en boetſchuldig* verklaard, en de zaak verweezen naar de Ordinaris Rolle, daar de Gedaagde en *defaillant* zyne *velleklagt* zuiveren, of vonnis wagten moet. Verſchynt hy ook hier niet, dan wordt hy verweezen tot het voldoen der gevorderde ſomme, met de Intreſt tegen vier of vyf ten honderd, *a tempore morae, vel litis motae*, dat is, of van den verſcheenen betaaltyd, of van den aanvang des gedings af. Zo hy gedaagd is, om *actie te inſtitueeren*, of geregtelyk te vorderen, 't gene hy voorgeeft op iemant te ſpreeken te hebben, wordt hy, voor 't profyt van het derde *defaut*, verweezen, om zulks te doen binnen zes weeken, op ſtraffe van een eeuwig ſtilzwygen. Die een verjaard vonnis, of een vonnis van buiten gekomen, hier ter Stede, ter uitvoeringe wil doen leggen, moet den veroordeelden, of iemant, die zynen perſoon vertoonen kan, dagvaarden ter Vierſchaar, om *Executie* te zien *decerneeren*. En zo hy, noch iemant in zynen naam, verſchynt, wordt, voor 't profyt van het derde defaut, de begeerde *executie* toegeſtaan. Schepenen.

Doch zo de Gedaagde ter Vierſchaar verſchynt, en beweert, (*) wedereiſch te hebben ten laſte van eenen derden; moet de Eiſcher eiſch doen; doch de zaak wordt opgehouden, en naar de Ordinaris Rolle geweezen, alwaar de Gedaagde hem, tegen wien hy wedereiſch heeft, binnen drie dagen, of, zo hy buiten de Stad woont, binnen eenen bekwaamen tyd, en by weetbrief of *Edicte*, dagvaarden moet, zo hy niet zien wil, dat, op het voordraagen van den eerſten aanlegger, worde voortgegaan, en regt gedaan. Comparanten. (*) *guarand.*

Zaaken, geſchikt, om daarop, of *proviſie* te verleenen, of (†) vol regt te doen, worden ter Vierſchaare afgedaan. De overigen worden, op bevel van Schepenen, beſchreeven; zo 't, in dezelven, op het Regt aankomt, by *Memorien en Advertiſſementen van Regten:* zo zy Daaden betreffen, by *eiſch*, *antwoord*, *replyk* en *duplyk*; en in zaaken van Rekening, wanneer partyen, na voorgaande (*) verwyzing aan kundigen, niet met elkanderen verdraagen konnen, by *Debath*, *Contra-debath*, *Solutien* en *Super-ſolutien*. Doch Schepenen vermogen, ook zaaken, in Regten beſtaande, te wyzen naar de Ordinaris Rolle, om aldaar, by monde, te worden afgepleit. Zaaken, by *proviſie* ter Vierſchaar afgedaan, worden, zo Schepenen niet belaſt hebben dezelven ten *principaale* te beſchryven, vervolgd op de Ordinaris Rolle, behoudends het regt van *Reauditie* of Herhooring, voor hem, die meent, by de verleende proviſie, bezwaard te zyn. Welke zaaken ter Vierſchaare afgedaan, en welken naar de Rolle verweezen worden. (†) *de Plano.* (*) *renvoy.*

't Beklaagen, afdoen en van waarde verklaaren van gedaane *Arreſten*, van de voornaamſte Zaaken zynde, die ter Vierſchaare voorvallen, verdient, kortelyk, te worden beſchreeven.

Wy hebben, elders (*i*), aangemerkt, dat de perſoonen of goederen van Poorters, en zelfs van Inwooners, niet konnen *gearreſteerd* of bekommerd worden, ten ware zy verdagt waren van te willen vlugten, of bevonden werden, hunne goederen te verſteeken; of, op behoorlyk geproteſteerde Wiſſelbrieven, door hen getrokken, geëndoſſeerd, of geaccepteerd, betaaling bleeven weigeren. Ook mogen goederen van eenen Poorter of Inwooner, die geloospand en geëigenpand is, of van Loos- en Eigenpanding, geregtelyk, heeft afgeſtaan: Hoe 't beklaagen, afdoen, en van waare verklaaren der Arreſten, ter Vierſchaare, geſchiedt.

(*b*) Groot Placaatb. II. *Deel*, *col.* 2289.

regten, komt het woord, ſomtyds, in gelyke betekenis, voor. *Die met rechte fredeloſs gelecht wert, de is unweylich ſyns lyves, be is* vellich *ſyns gudes.* Part. III. Art. VIII. Doch ook, ſomtyds, in dezelfde betekenis, als in onze Regtspleeginge: als (Part III. Art. XVIII.) *Wie ein liff will winnen voor den Gerichte mit klage, die mach ein liff weder verleſen, worde bi der klage* vellich. Elders (Part. IV. Art. XXI.) leeſt men van *des ordels* nederfellich *worden*: 't welk het zelfde is als 't gene men nu, met een een baſtaardwoord, in 't geding *ſuccumbeeren* noemen zou. Zie Matthæi *Anal.* Tom. III. p. 783, 788, 807. In een Vonnis van den jaare 1418, te vinden agter S. Eikelenbergs *Alkmaar*, bl. 112. komt het woord *vellich* ook voor, in den zelfden zin, als het by ons in gebruik is. *Doe wiisden*, ſtaat 'er, *die Vredemakers waert nu dat ſi* [*Ebburch Jan Gabkiins zoens wedue*] *gedaecht waer als recht waer, eñ had ſi een weet als recht waer, eñ alſoe alſt haer uterſte dach wair quam ſi niet bi ſtaenden werve eñ bi clivende zonne, dat ſi* vellich *waer.* Men ſchynt, in eene Keure van den tweeden December des jaars 1594, het woord *vellich*, tot verklaaring, in *feyligh*, dat is, *feilende* of *miſſende*, te hebben willen veranderen. Zie *Handv* bl. 594. Doch 't woord *vellig* is, desonaangezien, in gemeen gebruik gebleeven. Ook komt, *in 't vorderen van zyn regt te feilen*, en *van zyn regt te vervallen*, op het zelfde uit. *Boetſchuldig* betekent, eenvoudiglyk, dat de *Defaillant*, voor zyn verzuim, *ſchuldig* is te *boeten*, en dat, daarom, de verzogte *proviſie* tegen hem verleend wordt.

(*i*) VI. *Deel*, I. *Boek*, *bl.* 151.

Schepenen.

ſtaan: en zulken, waarop de Arreſtant beweert regt van eigendom of Hypotheek te hebben, hier, wel gearreſteerd worden. Arreſt op eenen vreemden of zyne goederen veſtigt hier ter Stede ook Jurisdictie, en wordt, over de wettigheid of onwettigheid van zulk een arreſt, by Schepenen, gevonniſt. Wyders, mogen twee vreemden, onder verſcheidene Jurisdictien woonende, elkanderen, door middel van arreſt, betrekken voor de bank van Schepenen deezer Stad. Doch zo zy onder eene en dezelfde Jurisdictie behooren, worden zy, op verzoek van den gearreſteerden, verweezen aan hunnen dagelykſchen Regter. Ook zyn de Staaten van Holland en Zeeland, op den elfden Juny des jaars 1674, overeengekomen, dat de wederzydſche onderzaaten elkanderen, door arreſten, of op eenige andere wyzen, niet zouden beletten, door elkanders Provincie, met ſchepen en goederen, te gaan en te keeren: 't geval van gekogte goederen uitgezonderd, die wederzydſch mogen gearreſteerd worden, tot dat de verkooper, deswege, voldoening bekomen hebbe (*k*). De Staaten van Holland en Utrecht waren, reeds in 't jaar 1657, met elkanderen, verdraagen, dat geene Hollanders elkanderen, in 't Stigt van Utrecht, noch geene Stigtſchen elkanderen, in Holland, met arreſten, zouden mogen bekommeren, of in regten betrekken. Door welke twee overeenkomſten, het arreſteeren van Zeeuwen en Utrechtſchen, of derzelver goederen, ook hier ter Stede, bepaald wordt (*l*). Zo van een ſchip het minder gedeelte der Scheepsparten gearreſteerd is, belet zulks den Schipper niet, zyne reis voort te zetten, mids hy, onder eede, voor Schepenen verklaare, hoe veel 't gearreſteerde waardig zy, en beloove, daarvan goede rekening te zullen doen. Doch 't geheele ſchip, of 't grootſte gedeelte der ſcheepsparten, gearreſteerd zynde, mag het niet vertrekken, dan onder borgtogt voor 't gewysde, ten ware het bleeke, voor den dag van 't Arreſt, bevragt te zyn; in welk geval, alleenlyk borg voor de waarde van 't ſchip geſteld wordt. Maar 't Arreſt, geſchiedt zynde uit hoofde van Kuſting-, Byl- of Bodemery-brieven, wordt niet onder borgtogt afgedaan, dan met bewilliging van den Arreſtant. Zoo een ſchip, zeilreede leggende, of zo eenige goederen, aan boord van een uitgaand of aankomend ſchip, gearreſteerd worden, moet de Arreſtant, binnen twee maal vier en twintig uuren, de redenen van zyn Arreſt, in geſchrifte vervat, overgeeven aan ſcheeps-boord, of aan den geintereſſeerden; moetende zulken, die zig tegen 't Arreſt willen ſtellen, binnen driemaal vier en twintig uuren na dat het gedaan is, hunne zaak doen dienen, voor alle anderen. Zo een Arreſtant buiten Holland woont, moet hy, ten genoegen van Schepenen, zekerheid geeven voor de koſten en ſchaden, door 't Arreſt te veroorzaaken, en hier ter Stede *domicilium* kiezen. De Gearreſteerde, buiten woonende, wordt in Regten niet gehoord, voor hy hier, insgelyks, *domicilium* verkooren hebbe. Alle arreſten op perſoonen of goederen, zulken zelfs, die voor Commiſſariſſen van Zeezaaken dienen, moeten, van wege den Arreſtant, ter naaſtvolgende Vierſchaare, voor Schepenen, beklaagd worden, of verliezen hunne kragt, ten ware de gearreſteerde den Arreſtant, te vooren, ter Geprivilegeerde Rolle, hadt doen dagvaarden, om te geeven redenen van Arreſt. Doch een Arreſtant mag, in zulk een geval, zyne zaak egter ter Vierſchaar vervolgen: 't welk hem ook vryſtaat, na dat een Arreſt, by proviſie, onder borgtogt, afgedaan is. In geval van arreſt op goederen, mag de Arreſtant, zonder dat hy de Vierſchaar behoeft af te wagten, by Requeſte aan Schepenen, eene Weet aan den Gearreſteerde verzoeken. En zo dezelve in 't Chriſten-gebied van Europa woont, ter plaatſe daar men Weetbrieven van hier ontvangt, wordt hem de weet by eenen Weetbrief gedaan, anders, geſchiedtze, by Edicte, ter puije afgekondigd, en *ad valvas Curiae & Eccleſiae*, dat is, *aan de poſten van 't Raadhuis en van de oude en nieuwe Kerken*, aangeplakt. Een gearreſteerde in perſoon mag niet buiten de Vryheid der Stede gaan, of hy verbeurt zeſtig guldens.. By 't beklaagen van 't Arreſt, moet ook eiſch gedaan, en *Concluſie* genomen worden. De Arreſten op goederen, behoorlyk beklaagd zynde, worden van waarde verklaard, en eene Weet of Weetbrief verleend aan hem, wiens goederen gearresteerd zyn. Alle Arreſten, op perſoonen en goederen beide, konnen worden afgedaan, onder behoorlyke borgtogt voor 't gewysde, die, voor Schepenen, verleeden wordt. Doch zo 't Arreſt geſchied is, uit kragte van een' ſchuldbrief, of openbaare en duidelyke Acte, of geproteſteerden Wiſſelbrief, of om dat de Arreſtant regt van eigendom of Hypotheek beweerde te hebben op de gearreſteerde goederen; wordt het, niet zonder kennis van zaaken, afgedaan. Doch, by eene Keure van den agt en twintigſten January des jaars 1764, is verklaard, dat Arreſten, gedaan op goederen, waarop de Arreſtant voorwendt regt van eigendom of Hypotheek te hebben, niet betreffen de penningen, van die goederen gekomen, en welken, by affchryving, of

Schepenen.

(*k*) Groot-Placaatb. III. *Deel*, *bl.* 692.
(*l*) Groot-Placaatb. II. *Deel*, *kol.* 1164. Groot-Utr. Placaatb. II. *Deel*, *bl.* 1030.

SCHEPENEN. na gehouden Regt van Praeferentie en Concurrentie, moeten worden verdeeld (*m*). De Schout mag niemant, om Civile ſchuld, doen gyzelen of vatten, dan na dat hy 't beſcheid, waarop zulks verzogt wordt, gezien heeft: waarvan de gegyzelde ook, binnen tweemaal vier en twintig uuren, kennis hebben moet. Zo de Schout zwaarigheid maakt, om de begeerde gyzeling te doen, verzoekt hy daartoe de bewilliging van Schepenen, die, naar gelegenheid van zaaken, verleend wordt. De gegyzelde wordt, veertien dagen na de gyzeling, toegelaaten, om zyne zaak te doen dienen, en zo de Impetrant van gyzeling dan niet gereed is, wordt hy, by proviſie, ontſlaagen. 't Staat hem ook vry, den Impetrant op de Geprivilegeerde Rolle te roepen, om redenen van de gedaane gyzeling te geeven. Die 't arreſt ſchendt, is gehouden, boven de boete, het gewyſde te voldoen, ten ware Schepenen hem toelieten, de gearreſteerde goederen, binnen zekeren korten tyd, wederom, te berde te brengen. De Arreſtant, meenende reden te hebben om te dugten, dat de gearreſteerde goederen zullen worden verduiſterd, mag verzoeken, dat dezelven, van wege 't Geregt, *geſequeſtreerd*, of in bewaaringe genomen mogen worden: 't welk, nogtans, niet dan om merkelyke redenen, wordt toegeſtaan.

May-Avonds Vierſchaar. Op May-Avonds-dag, zynde den gewoonlyken verhuistyd, wordt, eens in 't jaar, eene zeer zonderlinge Vierſchaar gehouden, de MAY-AVONDS-VIERSCHAAR genaamd, voornaamlyk dienende, om gebrekige huurders te noodzaaken tot betaalinge (*n*). Men vindt van dezelve reeds gewaagd, in de oudſte Vierſchaars-Regiſters, die thans voorhanden zyn, op de jaaren 1540, 1541, en vervolgens. Men bragt 'er toen, veeltyds, ook andere zaaken op, die ſpoedig regt vorderden. Zo vindt men dat, op de May-Avonds-Vierſchaar, in 't jaar 1540, uitſpraak gedaan is, over den koop van een ſchip; en in 't jaar 1541, veroordeeling tot betaaling van 't hol van een ſchip; vragt van Wynen, en diergelyken. Men ſchynt deeze Vierſchaar dan, van ouds, te hebben aangelegd, uit kragte van een Privilegie van Hertoge Willem van Beijeren van den vierden November des jaars 1411, op het verleenen van *Zeevaerdigh* of *Vlotvaerdigh*, in onze oude Keuren, ook *Vlutvairdigh Recht* (*o*), en ſedert *Vlotregt* genaamd: welk regt verleend werdt aan zulken, die, *met* hunnen *eede*, *bielden*, *dat* zy *zeevaerdig of vlootvaerdigh* waren, *of dat* hunne *aenſpraecke van zeevaerdighen goede roerde:* in welk geval, *de Schout* hun *tevoort*, dat is, terſtond, zonder uitſtel, *recht doen* moeſt (*p*). In andere Steden deezes Lands, is dit Vlotregt ook ingevoerd (*q*). Hier ter Stede, ziet men 'er zeldzaam voorbeelden van, buiten de May-Avonds Vierſchaar, die, op den dertigſten April, of op Donderdag te vooren, of Dingsdags daarna, valt. Deeze Vierſchaar begint 's morgens ten zes uuren: en, naardemaal de meeſte zaaken, die voor dezelven gebragt worden, zeer klaar zyn, neemt ieder Schepen eenigen van dezelven voor; verleent *defauten*, en tweede en derde *citatien*, welke laatſten, tegen negen en elf uuren, geſchieden, waarop, gemeenlyk, vonnis, en voor twaalf uuren de Executie volgt. Voorts, ſtaat het vry, iemant tegen Donderdag of Vrydag, voor de gewoonlyke May-Avonds-Vierſchaar, of tegen Vrydag of Donderdag daar te vooren, te roepen op May-Avonds-regt: wanneer de Ordinaris Rolle zo lang ſtil ſtaat, of, in de groote Kamer, gehouden wordt (*r*).

SCHEPENEN.

Byzondere Rollen, als: De Rollen, die, behalve de Vierſchaar, voor Schepenen, gehouden werden, waren, van ouds, geheel anderen, dan tegenwoordig. Men hadt, in de oudſte tyden, een *gaſtrecht*, welk 's Dingsdags en 's Donderdags diende (*s*), en waarop zaaken van vreemden gebragt werden; en een *buerdinge*, waarop de zaaken van poorters en inwooners kwamen (*t*); in welks plaats, naderhand, de Poorterrol ſchynt gekomen te zyn. Behalve de Poorter rol, hadt men, in laater' tyd, een Buitenrol, een Arreſt rol en verſcheiden' anderen (*v*). Doch in de plaats van alle deeze Rollen, worden, ſedert het jaar 1656, alleenlyk gehouden een *Ordinaris Rol*, een *Geprivilegeerde Rol*, een *Extraordinaris Rol*, een *Beneficie-Rol*, een *Impoſt-Rol*, een *Schouten-Rol*, een *Keur-Rol*, en een *kleine Rol*. Tot het dienen der Ordinaris Rolle, zyn, tegenwoordig, geſchikt de Donderdag en de Vrydag; tot de Geprivilegeerde Rolle, de Dingsdag en de Woensdag; tot de Extraordinaris Rolle, de Woensdag, na 't afloopen der Geprivilegeerde, en de Vrydag, na 't afloopen der Ordinaris Rolle. Op Dingsdag, dienen, na 't afloopen der Geprivilegeerde Rolle, de Schouten-Rol, de Beneficie-Rol en de Impoſt-Rol: en om de veertien dagen, onmiddelyk na 't afloopen van de Schouten-Rolle, de Keur- en kleine Rollen (*w*). De Impoſt-Rol dient ook

(*m*) Keurb. U. *f.* 25 *verſo.*
(*n*) *Zie* V. *Deel*, I. *Boek*, *bl.* 24.
(*o*) Keurb. A. *f.* 6.
(*p*) Handv. *bl.* 111. [15.]
(*q*) *Zie* F. VAN DER VORM van 't Vlotregt, *Hoofdſt.* 15. *bl.* 31 *enz.*
(*r*) *Zie* Handv. *bl.* 610.
(*s*) Keurb. C. *f.* 8 *verſo.* Handv. *bl.* 582.
(*t*) Keurb. C. *f.* 8 *verſo.*
(*v*) Handv. *bl.* 584.
(*w*) *Zie* Handv. *bl.* 628.

Schepenen. ook op Donderdag. Doch in de dagen, tot het dienen der Rollen geschikt, valt, somtyds, eenige verandering, naar gelang dat, op de eene Rol, veele, en op de andere, geene of weinige partyen zyn. De Ordinaris- en Geprivilegeerde Rollen zyn gekomen in de plaats van de Poorter-, Arrest-, Buiten-, Reauditie-, en Appél-Rollen. De meeste andere Rollen zyn, te vooren reeds, in gebruik geweest.

Ordinaris-Rol. Op de Ordinaris-Rolle, worden voorgedraagen en vervolgd alle zaaken van arrest en anderen, die, ter Vierschaar, by provisie, afgedaan, of, na 't voldingen, bevolen zyn afgepleit te worden; of waarin de Gedaagde vellig en boetschuldig verklaard is. Ook alle tegenkanting tegen Arresten, en *Interdictien* van nieuwe werken, wanneer dezelven, by provisie, onder borgtogt, afgedaan zyn. Wyders, alle zaaken, die, by *Committimus* van de hooge Overheid, of van de Geregtshoven der Provincie, aan 't Geregt deezer Stede komen: ook zaaken van *Guarand* of wedereisch en *Indemniteit* of Schadeloosstelling, *Reauditie* en *Appél*. Doch zaaken van appél, den wisselhandel, koop- en levering om gereed geld en bederfelyke goederen betreffende, behooren tot de Geprivilegeerde Rolle. Zaaken van Brieven van Uitstel van betaaling, Boedel-afstand en Boedelbeschryving, die, ter eerster aanleg, tot de Benesicie-Rol behooren, komen, indien iemant zig, tegen het verleenen deezer gunsten, aankant, ook op de Ordinaris Rolle. Reauditien voor 't volle Collegie van een vonnis, by 't minder getal van Schepenen, 't zy ter Vierschaar, of op de Ordinaris of andere Rollen, geweezen, moet, binnen drie dagen (*x*) na 't uur van 't verleenen van 't *appointement*, de dagen, waarop de Rolle niet dient, daaronder niet begreepen, by Requeste, verzogt, en partyen, binnen nog drie dagen daarna, ter Rolle gedagvaard worden. Appél van de vonnissen der ondergeschikte Regtbanken moet, insgelyks, doch binnen tien dagen, by Requeste, worden verzogt. De Requiranten betaalen, in beiderlei geval, tien; doch een Appellant, in geval van Assurantie en Avary, twaalf guldens, die hun te rug gegeven worden, in geval Schepenen het gewezen vonnis, by Reauditie of Appél, veranderen.

Geprivilegeerde Rol. Ter Geprivilegeerde Rolle, worden gebragt alle Tegenkantingen tegen Arresten, tegen Interdictien van nieuwe werken, en tegen Executie, Pandkeering en Benadering. Doch de Arresten op persoonen en goederen, onder Borgtogt zynde afgedaan, worden, op de Geprivilegeerde Rolle, doorgehaald, en op de Ordinaris Rolle gesteld, zulke Arresten alleenlyk uitgenomen, die gedaan zyn uit zaaken, welken, uit eigener aart, geprivilegeerd zyn, gelyk zyn Huwelykssche Zaaken, *Alimentatie* of Onderhoud, koop en levering om gereed geld, wissel en bederfelyke goederen, die allen, door middel van *Apostille*. of bytekening van *Audiatur*, by 't meerderdeel der Schepenen, verleend, op de Geprivilegeerde Rolle, mogen dienen. Een Arrestant, op de Geprivilegeerde Rolle geroepen zynde, mag, zelfs na dat het Arrest, onder Borgtogt, afgedaan is, zyne zaak vervolgen op de Vierschaar. Schepenen.

Op de Extraordinaris Rolle, worden alleenlyk gebragt zaaken, waarin, by Schepenen, *Citatie extra* verleend is. Doch op dezelve, worden geene zaaken afgedaan, dan die partyen, vrywilliglyk, aan Schepenen verblyven: by weigeringe waarvan, de aanlegger zyne zaak, op de gewoonlyke wyze, vervolgen moet, uitgenomen zaaken van klein belang, ontruiming, wanreparatie en anderen, waarin Schepenen, * uit een edelmoedig dienstbewys, beschikking maaken mogen. De Advokaaten en Procureurs dagvaarden hunne meesters, om voldoening van hun salaris, ook op de Extraordinaris Rolle. Extraordinaris Rol. * *ex nobili officio.*

Op de Benesicie-Rolle, worden alle Brieven van *Inductie* of *Atterminatie*, dat is, uitstel van betaaling, *Cessie* of Boedelafstand en *Inventaris* of Boedelbeschryving, die, by de hooge Geregtshoven, met *Committimus* aan deezen Geregte, verworven zyn, overgegeven: waarna allen, die zig, tegen het *interinement* of de bevestiging deezer Brieven, zouden willen aankanten, op deeze Rolle, gedagvaard worden. Zo de gedaagden verschynen, en zig verzetten tegen 't bevestigen der verzogte Brieven, wordt de zaak geweezen naar de Ordinaris Rolle, daar de Impetrant van Cessie, terstond, behoorlyke Inventaris overleggen moet, of zyne Brieven worden aangemerkt, als verworpen. Benesicie Rol.

Alle overtreedingen van 's Lands Plakaaten en Ordonnantien op de gemeene middelen van verteering en huisselyken omslag worden gebragt op de Impost-Rolle, die, voormaals alleen op Donderdag; doch, sedert het jaar 1758, op Dingsdag en Donderdag, gehouden (*x*), en, door de zes jongste Schepenen, als Commissariissen over zaaken de gemeene Middelen aangaande, by beurten, waargenomen wordt. Volgens het jongste algemeen Plakaat op de gemeene Middelen van den jaare 1749, moeten alle zaaken, op de Impost-Rolle, by vryspraak of veroordeeling, binnen drie maanden na dat dezelven voor Schepenen-Commissariissen gebragt Impost-Rol.

(*x*) Handv. *bl.* 586. (*y*) Keur b. R. *f.* 232.

SCHEPENEN. bragt zyn, volkomenlyk, worden afgedaan, Van vonniſſen, ter Impoſt-Rolle geweezen, waarin iemant eene bloote boete van twee honderd guldens, zonder eenig ſchandelyk gevolg, opgelegd wordt, kan men geene betering vorderen. Doch van alle anderen, kan men zig beroepen op de Heeren Gecommitteerde Raaden. Voorts, worden, volgens een Reglement van 's Lands Staaten van den drie en twintigſten Auguſtus des gemelden jaars, de zaaken op de Impoſt-Rolle vervolgd, van agt dagen tot agt dagen, en hier ter Stede, van den eenen Dingsdag tot den anderen. De Schout of de Gaarders mogen niemant, wegens verkortinge van 's Lands gemeene Middelen, in gyzeling neemen of houden, die borg ſtellen kan voor 't gewysde, behalven in zaaken van executie, of waar eenige lyfſtraf plaats zou mogen hebben.

Schouten-Rol. Tot de SCHOUTEN-ROLLE behooren alle zaaken, waarin de Schout of zyne Subſtituiten, amptswege, voorkomen als eiſchers. Volgens het Reglement van den Secreeten Raad te Bruſſel van den jaare 1559 [1560], plagt de Schouten-Rol, voor alle anderen, te dienen op Dingsdag. Doch ſedert veele jaaren, dient de Geprivilegeerde Rol, voor de Schouten-Rol. Ter Schouten Rolle, plagt ook een Burgemeeſter te zitten (z): 't welk, behalve by de *Capitaale* Voorſtelling, t'eenemaal buiten gebruik is. De Schout, iemant, op zyne Rolle, over eenige breuken of wangedrag, willende dagvaarden, moet hem, binnen 't jaar, alzo alle Schoutszaaken, zwaare misdaaden en 't geval van voorvlugtigheid uitgenomen, na verloop van een jaar, *gepraeſcribeerd* zyn; daarvan acte, ter zyner woonſtede, door eenen Bode, doen bezorgen, in welke acte, de zaak, waarover hy gedagvaard wordt, gemeld ſtaat. Op Schouten-Rolle, wordt *extraordinaris* geprocedeerd, bedienende de gedaagden zig aldaar niet van Advokaaten of Procureurs, ten ware het hun, op hun verzoek, door Schepenen, wierdt toegeſtaan: in welk geval, de zaak naar de Ordinaris-Rolle geweezen, en, op gewoonlyke wyze, bepleit wordt. 't Staat elk, die eens of meermaalen op Schouten-Rolle gedagvaard geweeſt is, in geval de Hoofd-Officier de zaak ſteeken laat, volkomenlyk vry, den Hoofd-Officier zelven te dagvaarden, om *actie* te *inſtitueeren*; of in geval van *purge*. Doch in zulk een geval, moet hy, vooraf, Requeſt inleveren aan 't Geregt, en de dagvaarding geſchiedt op de Ordinaris Rolle. In geval van *Purge Crimineel*, die, al van ouds, ook voor 't Geregt deezer Stede, plagt te geſchieden (a), moeten ook de belanghebbende party, en de vrienden en maagen geroepen worden, en de zaak dient, tegen deezen en tegen den Schout, te gelyk. In de Boeijen, dienen geene zaaken, dan tegen gevangenen, ten ware zulks, by Schepenen, anders, verſtaan wierdt. SCHEPENEN.

Op de KEUR-ROLLE, worden, door de bekeurders, gedagvaard, alle zulken, die, ter oorzaake van de overtreedinge van eenigen deezer Stede Keuren, Wetten of Ordonnantien, in de kleine boeten zyn vervallen. En is deeze Rolle, reeds in 't jaar 1565, ingeſteld, om de bekeurders te helpen aan kort en onvertoogen regt, mids deezen, op dat ook de bekeurden in hun regt niet verkort worden, aan dezelven, met de Acte van Citatie, ſchriftelyk doen overleveren de redenen, waarom zy gedagvaard worden (b). Keur-Rol.

Tot de KLEINE ROLLE, zo, naar 't ſchynt, genaamd, om dat de zaaken, die 'er op gebragt worden, maar weinig in getal zyn, behooren alle zaaken, die, ter Vierſchaar, belaſt zyn beſchreeven te worden, 't zy by *eiſch*, *antwoord*, *replyk* en *duplyk*, of, gelyk in gevallen van korting op Rekeningen van koſten, of ſchatting van ſchade en Intereſſen, by *debath*, *contradebath*, *ſolutien* en *ſuperſolution*: ook zaaken, waarin iemant gedagvaard wordt, om eed te doen, of te zien doen, of om getuigenis der waarheid te geeven. Zo iemant, verweezen om eed te doen, buiten 't gebied deezer Stede woont, moet hy dien doen, voor zynen gewoonlyken Regter, en daarna, door zynen byzonderen gemagtigde, in zyne ziele, hier, doen vernieuwen, voor Schepenen. Zo een Gedaagde om getuigenis der waarheid te geeven, zulks weigert, verzoekt men, by Requeſte, dat hem zulks moge belaſt worden: 't welk altoos geſchiedt, ten ware de gedaagde redenen ten tegendeele hadt, die hy, binnen vier en twintig uuren, ſchriftelyk, overleveren moet: anderszins, gaat het *fiat* van Schepenen op het Requeſt in kragt van gewysde. Doch zo hy zyne redenen in ſchrift overgeeft, maaken Schepenen zulk eene ſchikking, als zy bevinden te behooren. Perſoonen ouder dan zeventig jaaren, of iemant, in zyne eigene zaak, of in die van zyne nabeſtaanden, of een borg, in geval de principaal onmagtig is om te betaalen, of Solliciteurs, in de zaaken, die zy ſolliciteeren, konnen niet genoodzaakt worden, getuigenis der waarheid te geeven. Voorts, ſtaat het partye vry, de voortgebragte getuigen, op * tegengeſtelde vraagen, te doen hooren: ook tegen de getuigen te ſchryven by *reprochen* of wraaking; waartegen, door hem, die de getuigen bygebragt heeft, wederKleine Rol.

* *Contra interrogatorien.*

(z) Handv. *bl.* 109.
(a) *Zie* II. *Deel*, VII. *Boek*, *bl.* 274.
(b) ROOSEBOOM Recueil *Cap.* XXVI. *bl.* 99.

Schepenen. derom, by *salvatien* of verdediging, geſchreeven mag worden; doch alles binnen eenen bepaalden tyd. Waarna de ſtukken, van welken partyen elkanderen afſchriften gegeven hebben, den Secretaris ter hand geſteld, en door hem aan Schepenen overgeleverd worden, die, na 't onderzoeken derzelven, vonnis vellen. In de eerſte opkomſt van Amſterdam, werden Schepenen, zo zy zig niet genoeg verlicht bevonden, om geregtelyke uitſpraak te doen, geweezen naar het nabuurig Haarlem, om aldaar vonnis te haalen (*c*). Doch na dat, met het toeneemen der Stad, in grootte en vermogen, de Regtbank altoos van kundige en ervaaren mannen heeft konnen voorzien worden, is zulks t'eenemaal buiten gebruik geraakt. In de plaatſe daarvan, is, nogtans, reeds by de Ordonnantie van den jaare 1517, aan Schepenen toegelaaten, in duiſtere zaaken, *in den Haghe ofte elwaerts, een Conſultatie van de Geleerden* te *moghen halen* (*d*).

Hoe de Rollen gehouden worden. Op de Rollen, zitten, gemeenlyk, drie of twee Schepenen, als Commiſſariſſen, benevens den Secretaris. De Secretaris leeſt de partyen op, zo alsze elkanderen op de Rolle volgen: waarop de Procureurs, die, midlerwyl, in Schepens-Kamer vertoeven moeten, verpligt zyn te letten, op dat Schepenen den ſtaat van elke zaak, door den Secretaris, op de Rolle zouden konnen doen aantekenen. In alle zaaken, dienende voor de Bank van Schepenen, moet een' Procureur gebruikt worden, behalven op de Schouten- en Keurrollen. De meeſters der Procureurs, die eens in eene zaak gediend hebben, worden, wegens die zaak, niet meer, door een' Bode, gedagvaard, zynde de Procureurs gehouden, agt te geeven, wat, in dezelve, op de Rollen, voorkomt (*e*). De Secretaris houdt, nevens de preſentatien, ter Vierſchaar en op de Rollen, aantekening van de wederzydſche dingtaalen, mids dezelven niet grooter vallen, dan vyf of zes regels: anders, moetenze, door de Procureurs, *in ſcriptis* of in geſchrifte, worden overgeleverd. Ook worden alle vonniſſen, door den Secretaris, ter Rolle getekend, en, herzien zynde, opgelezen, uitgenomen de vonniſſen op de Vierſchaar. Zy vervatten allen, of verwyzing in, of vryſpraak van 't geëiſchte, of een gedeelte van het zelve, met de koſten, of met *compenſatie* van koſten, dat is, dat partyen opgelegd wordt, elk zyne eigene koſten te draagen. Die duiſterheid meent te vinden in eenig Vonnis, mag daarvan, by Requeſte, verklaaring verzoeken, welke nogtans niet verleend wordt, dan na dat 'er party op gehoord is. De vonniſſen geweezen zynde worden, vervolgens, zelfs na verloop van een jaar, alzo Schepenen-Vonniſſen niet verjaaren (*f*), ter uitvoeringe gelegd; doch van de wyze, waarop zulks geſchiedt, hebben wy, hiervoor, by eene andere gelegenheid (*g*), omſtandiglyk, gehandeld. Schepenen.

Zaaken, waarop, by Schepenen, geen regt gedaan wordt. By verſcheiden' Keuren, zyn eenige zaaken uitgezonderd, op welken, by Schepenen, geen regt gedaan wordt: als, 1. Koopen of verkoopen op Bedevaarten, Reizen en andere wiſſelvalligheden. 2. Weddenſchappen, Spelen en Boeveryen. 3. Koopmanſchappen of neering van vrouwen, uitgenomen *Drapery*, waaronder Winkelneering begreepen wordt, en herberge. 4. Borgtogten van vrouwen. 5. Testamenten, of andere openbaare Acten, hier ter Stede verleeden, voor Notariſſen, die, by 't Geregt, niet erkend zyn. 6. Schulden, door der Stede kinderen gemaakt, of handelingen met Weeskinderen of onmondigen, buiten bewilliging van Weesmeeſteren of Voogden. 7. Makelaars-geld, gevorderd door zulken, die geene gezwooren Makelaars zyn. En 8. geſchillen over timmering, binnen de vyftig roeden buiten deezer Stede Veſten (*h*).

Vacantien. Volgens het Reglement van 's Konings geheimen Raad te Bruſſel van den vier en twintigſten January des jaars 1559 [1560], plagten Schepenen drie Vacantien in 't jaar te hebben; van Palmzondag, tot belooken Paaſchen; van Pinkſteren, tot belooken Pinkſteren; in de week van Kersmis, en van Kers-avond, tot drie Koningen-dag (*i*). Doch, ſedert veele jaaren, vallen 'er, voor 't Geregt deezer Stede, vyf Vacantien, de Paaſch-Vacantie, de Pinkſter-Vacantie, de Groote Vacantie, de Kermis-Vacantie, en de Kerſttyds-Vacantie. Zy duuren allen drie weeken, behalve de Groote Vacantie, die vyf weeken duurt. Buiten de Vacantien, tragten Schepenen, van den eerſten April tot den eerſten October, 's morgens ten half negen; en van den eerſten October tot eerſten April, 's morgens ten negen uuren, de Rolle te doen dienen; hoewel 't, gemeenlyk, een half uur laater wordt. Het pleiten by monde geſchiedt *ad Clepſydram*, of naar den Zandlooper, wordende, tot het doen van Eiſch, Antwoord, Replyk en Duplyk, telkens, maar een half uur toegeſtaan, ten ware Schepenen, vooraf, geoordeeld hadden, dat de zaak langer tyd vereiſchte.

Optelling van eenige andere zaaken, tot het wer- Behalve de regtſpraak in Crimineele en Civile zaaken, die aan Schepenen opgedraagen is, worden 'er ook andere dingen voor hun gebragt, en door hen afgedaan, die voor Schepenen.

(*c*) *Zie* II. *Deel*, II. *Boek*, *bl.* 109.
(*d*) Handv. *bl.* 582.
(*e*) Handv. *bl.* 586, 587.
(*f*) Handv. *bl.* 557. [181].
(*g*) V. *Deel*, I. *Boek*, *bl.* 30 *enz.*
(*h*) *Zie* Rooseboom Recueil *Cap.* LIV. *bl.* 275.
(*i*) Handv. *bl.* 110.

SCHEPENEN.

pensampt behoorende.

werpen van hunne Regtſpraak zouden konnen worden.

1. Zy ontvangen veelerlei ſlag van Requesten, en maaken 'er ſchikkingen op. De voornaamſten behelzen verzoeken om een' Curator in verlaaten of verwarde boedels, of om iemants perſoon te verbeelden, die zelf, of afwezend, of vermiſt, of overleeden is, en op wien men iet te ſpreeken heeft: verzoeken, om * om Gods wille bediend te worden; om onroerende goederen van minderjaarigen te mogen verkoopen, of om roerende, by ſchatting, te mogen overneemen; om iemant, uit hoofde van krankzinnigheid of ſlegt gedrag, te mogen vaſtzetten; om penningen, uit de Conſignatie deezer Stede, of ter Weeskamer, te mogen ligten; om onderzoek gedaan te hebben van goederen, beſchadigd uit zee gekomen; om eene wooning, door den huurder verlaaten, te mogen openen, en wederom verhuuren; om een Lyk van eenen vreemden of verlaatenen te mogen begraaven, en de koſten te mogen vinden uit zyne nalaatenſchap; en om kagchels, ovens en andere ſtookplaatſen, waarin meer dan gemeen ſterk vuur gebruikt wordt, te mogen laaten maaken, of herſtellen. Op alle deeze en veele andere Requeſten, maaken Schepenen beſchikking naar gelegenheid van zaaken: ſomtyds, eenvoudiglyk, *Fiat* verleenende; doch dikwils ook, zulken, die 'er belang by hebben, vooraf, *extra* dagvaardende en hoorende, of ook wel de Requeſten eerſt ſtellende in handen van zulke Collegien of Perſoonen, die in ſtaat zyn, of zig in ſtaat ſtellen moeten, om Schepenen, vooraf, te dienen van berigt. Wordende de Requeſten en de Appointementen van Schepenen, of op 't Comptoir van Schepenen, of ook ter Secretarye, te boek geſteld.

1. Zy geeven *Appointementen* op veelerlei ſlag van Requesten.

**Pro Deo.*

2. De borgtogten van zulken, die eenige penningen, gekomen van onroerende of roerende goederen, in 's Heeren Executie, of door de Deſolate-Boedels-Kamer, verkogt, ſtaan te ontvangen, en zig, nevens twee borgen, verbinden moeten om dezelven, ten behoeve van beter regt hebbende, wederom op te brengen, worden ook, voor twee Schepenen, verleeden.

2. Voor hun worden Borgtogten verleeden.

3. Alle Transporten of Kwytſcheldingen van vaſte goederen, binnen de Stad en derzelver Vryheid leggende, worden, insgelyks, door twee Schepenen, bezegeld: 't welk nogtans niet geſchieden mag, ten zy dezelven, door eenen Secretaris, getekend zyn (*k*). Ook worden de Kuſtingbrieven en Schepenen-kenniſſen, zynde eene ſoort van geregtelyke Schuldbrieven, welker wettige bezitters *geprae-fereerd* zyn op de goederen van de Schuldenaars, verleeden voor twee Schepenen en door dezelven ondertekend. En deeze ſchuldbrieven verjaaren, hier ter Stede, niet; maar mogen, ook jaar en dag na dat zy verſcheenen geweeſt zyn, ter *Executie* gelegd worden (*l*): gantſch anders dan in ſommige andere Steden, daar zy, al van ouds, der verjaaringe onderworpen waren (*m*).

3. Ook kwytſcheldingen van vaſte Goederen, Kuſtingen en Schepenen-Kenniſſen.

4. De Schout en twee Schepenen waardeeren ook, in ſommige gelegenheden, huizen en andere onroerende goederen, binnen de Stad en derzelver Vryheid leggende, byzonderlyk zulken, waarvan 's Lands Impoſt op de *Collaterale Succeſſie* moet worden betaald.

4. Zy ſchatten de vaſte goederen.

5. Een Burger of Inwooner, geſchil met iemant hebbende, en bedugt voor overlaſt, hoon of belediging van zyne partye, kan, of den Schout, of twee Schepenen verzoeken, eene vrede te willen leggen tuſſchen hem en zyne partye: waarop zy beide, in Schepens-Kamer, ontbooden worden, en hun bevolen, elkanderen niet te misdoen, met woorden of werken, onder bedreiging van, anderszins, geregtelyk te worden geſtraft: overeenkomſtig met de oude Privilegien van de jaaren 1342 en 1389 (*n*).

5. Zy leggen Vrede tuſſchen twee ingezetenen.

Volgens eene onzer oudſte Keuren, mag een Schepen niet *tuygen noch kennen van eenige ſaken langer dan een jaer na den tyt dat hy van ſynen Ambachte gaet, ten ſy van 's Heeren boeten, van 's Heeren renten, ende andere 's Heeren ſaken ende van der Stede boeten, renten ende ſaken diergelycke* (*o*). En men heeft, reeds in 't jaar 1482, verſtaan, dat de afgegaane Schepenen moeſten gehoord worden, over een vonnis, welk zy, het jaar te voren, geveld hadden, en waarin, door de Vrouwe van Brederode, verandering verzogt werdt (*p*).

Een Schepen kan, maar een jaar na dat hy afgegaan is, tuigen.

De Privilegien in 't gemeen inhoudende dat Schepenen der Steden een jaar lang dienen zouden; zo hebben de Graaven zig, ſomtyds, omtrent ſommige Steden, waar, voorheen, op deeze Privilegien, wel inbreuk geſchied was, in 't byzonder, verbonden, dat beide Burgemeeſteren en Schepenen, *binnens jaers, niet* zouden *mogen afgeſet worden* (*q*). Een enkel Schepen mag, nogtans, hier ter Stede, door Burgemeeſteren, by raade van de Vroedſchap, om wettige oorzaaken, binnens tyds van zyn ampt worden ontſlaagen. Immers, zo heeft het

Of hy binnens jaars verlaaten moge worden.

(*k*) Handv. *bl.* 111.

(*l*) Handv. *bl.* 557, 558.

(*m*) *Zie* Keure van Haarl. *van* 8 *April* 1390. *by* VAN OOSTEN DE BRUYN Haarl. I. *Deel*, *bl.* 176.

(*n*) *Zie* II. *Deel*, II. *Boek*, *bl.* 109, 128.

(*o*) Keurb. A. *f.* 1. Handv. *bl.* 112.

(*p*) Groot-Memor. *N.* I. *f.* 171 *verſo.*

(*q*) Privileg van Haarl. *bl.* 61. MIERIS Charterb. III. *Deel*, *bl.* 791.

Schepenen. het de Vroedſchap, in 't jaar 1668, verſtaan (*r*): en 't is ook, nu en dan, geſchied.

Verdeeling van 't werk van Schepenen.

Schepenen hebben, by eene ſchikking van den zeſtienden February des jaars 1744, het werk hunner Kamer, onder zig, in drie ploegen, die weekelyks wiſſelen, verdeeld. De eerſte neemt, des Zondags, het trouwen waar: voorts, het leezen der Requeſten, en de Schouten-, Keur-, Extraordinaris-, Beneficie-, Impoſt- en kleine Rollen; de voor May-Avonds-Vierſchaar; de Kenniſſen ter Secretarye, en de Boeijen. De tweede ploeg zit op de audientie: en de derde paſt, in de Vierſchaar-week, op alle de Buitenrollen, op de Kenniſſen ter Secretarye, en op de Boeijen. Het hooren van getuigen en ander buiten-werk geſchiedt, in de weeken der Vierſchaare, door alle de Heeren, zonder onderſcheid, die niet met andere bezigheden onledig zyn. De jongſte Schepenen uit de ploeg, welker week het is, moeten, geduurende de *Vacantien*, in de Stad blyven, of zorgen, dat andere Schepenen, voor hen, in de Stad blyven, om op voorvallende zaaken orde te kunnen ſtellen, en den Schout, in de Boeijen, behulpzaam te zyn. De Loospanden worden waargenomen, door de twee jongſte Schepenen, uit de weekelykſche ploeg: de Eigenpanden, door alle de Schepenen, die by huis, en door geene onpaſſelykheid belet zyn; die, ten dien einde, ter beſtemder uure, voormaals, op den Dam binnen de ketenen, moeſten zyn; doch nu in Schepens-Kamer wezen moeten, op zekere boeten. De May-Avonds-Vierſchaar moet waargenomen worden, door alle de Schepenen, die, 's morgens voor zes uuren, in Schepens-Kamer moeten zyn. Voorts, hebben Schepenen, onderling, op de naauwkeurige waarneeminge van eenige byzondere deelen van hunnen dienſt, zekere boeten geſteld, 't zy van de *Poſt*, dat is, eene volkomen maaltyd, of van een * nanoens-onthaal, waarin zy, gelykelyk, deelen. Op openbaare gelukwenſchingen, over Ampten van Regeeringe of Lands- of Stads-waardigheden, verſchynen Schepenen in hun plegtig Amptsgewaad, dat is, in 't zwart, met mantel en bef; doch by geene andere gelegenheden.

* Collazion.

Wyze van 't plegtiglyk maaken van Keuren door myne Heeren van den Geregte.

Nu blyft ons nog overig, te handelen van het maaken van Keuren, 't welk, doorgaands, jaarlyks, tegen den tyd van de verandering der Regeeringe, wanneer, gemeenlyk, verſcheiden' Keuren tevens worden vaſtgeſteld en afgekondigd, zeer plegtiglyk, geſchiedt. 't Maaken van Keuren ſtaat, eigenlyk, aan Schout, Burgemeeſteren en Schepenen, hier ter Stede, Myne Heeren van den Geregte genaamd, en, in eene Keure van den elfden February des jaars 1508, beſchreeven *als goede Schaffenaers ende Regeerders des gemeenen goeds* (*s*). De Requeſten, waarby eenige nieuwe Keuren verzogt worden, zyn gerigt aan *Myne Heeren van den Geregte der Stad Amſterdam*, en komen eerſt in handen van een' of meer Schepenen, als Commiſſariſſen, die de Keuren ontwerpen, en aan Burgemeeſteren zenden ter onderzoek. Vervolgens, wordt, door Schepenen, met kennis en toeſtemming van Burgemeeſteren, een dag beraamd, tot het vaſtſtellen der Keuren. Ten beſtemden tyde, en gemeenlyk in 't laatſt van January, begeeft de Schout zig naar Burgemeeſters-Kamer, om te vernemen, of Burgemeeſteren gereed zyn tot het vaſtſtellen der Keuren; hen, ten dien einde, verzoekende, in Schepens-Kamer te komen. Burgemeeſteren plaatſen zig hier, tegen over Schout en Schepenen, die hunne gewoonlyke plaats bekleeden, hebbende den Schout de roede van Juſtitie boven 't hoofd. De Secretaris zit, aan eene kleine tafel, voor Burgemeeſteren. Den Schout hierop gevraagd hebbende, of Burgemeeſteren gelieven over te gaan tot het maaken van Keuren, doen de Commiſſariſſen uit de Schepenen verſlag van de Keuren, by ieder van hun ontworpen, met byvoeging van hunne aanmerkingen en advys. De Schout vraagt, daarop, de gedagten van Burgemeeſteren; doch ſtemt, op verzoek van Burgemeeſteren, eerſt. Burgemeeſteren ſtemmen, vervolgens, en eindelyk, Schepenen, in hunnen rang. De Secretaris houdt aantekening van de ſtemmen en van 't beſluit; en leeſt, op eenen volgenden dag, wanneer myne Heeren van den Geregte, op gelyke wyze, byeengekomen en gezeten zyn, de Keuren overluid op, die dan, na gedaane omvraage van den Schout, gereſumeerd, en eindelyk vaſtgeſteld worden; waarna zy, ten overſtaan van den Schout, een' Burgemeeſter en twee Schepenen, van de puije van het Raadhuis, afgekondigd, vervolgens, gedrukt, en, by aangeplakte Billetten, alomme, aan de gemeente bekend gemaakt worden.

Hoe de buiten deezen tyd, niet zo plegtiglyk. De zelven, midsgaders de Waarſchuwingen van 't Geregt, mits plegtiglyk, gemaakt worden.

Doch 't maaken van Keuren geſchiedt, Schout, of een of meer Schepenen, het maaken eener nieuwe Keure noodig oordeelende, deelen 't ontwerp daarvan, doorgaands, eerſt mede aan Schepenen, en vervolgens aan Burgemeeſteren; waarna de Keur, van wege myne Heeren van den Geregte, vaſt-ge-

(*r*) Reſol. Vroedſch. *Lr.* F. 11 *Auguſt.* 1668. *f.* 91.

(*s*) Handv. *bl.* 506. [824.]

SCHEPENEN.

gesteld, en op de voorgemelde wyze afgekondigd en aangeplakt wordt. Waarschuwingen, uit naame van 't Geregt, tot ontdekking van eenige misdaadigen, geschieden, gemeenlyk, op voorslag van den Schout, en worden, op dezelfde min plegtige wyze, vastgesteld en afgekondigd.

Hoe Advokaaten hier voor 't Geregt toegelaaten, en hoe Procureurs en Notarissen door het zelve aangesteld worden.

Advokaaten, die, hier ter Stede, voor Schepenen, pleiten zullen, moeten, vooraf, by 't Hof van Holland, beëedigd zyn, en zulks by hunnen Promotiebrief doen blyken: waarna zy worden toegelaaten, zo zy Mynen Heeren van den Geregte, om byzondere redenen, niet onaangenaam zyn. In elke zaak, pleiten ten hoogste twee Advokaaten, van elke zyde. Doch gemeenlyk maar een Advokaat en een Procureur. De Procureurs, die, voormaals, twaalf in getal waren; doch, volgens eene Resolutie van Myne Heeren van den Geregte van den jaare 1745, op tien, en, volgens eene andere van den jaare 1755, op agt, moesten uitsterven (*t*), zyn, tegenwoordig, maar agt in getal. Zy worden, by Myne Heeren van den Geregte, Schout, Burgemeesteren en Schepenen, aangesteld; en geschiedt zulks, gemeenlyk, wanneer 'er eene Procureurs-plaats open is, jaarlyks, voor het afgaan der Regeeringe; wanneer, te gelyk, ook de opengevallen Notarisplaatsen vervuld worden. Doch, in het maaken van Notarissen, heeft de Schout geene stem. 't Een en 't ander geschiedt ook in Schepens-Kamer. Doch de Heeren zitten in eenen anderen rang, dan by 't maaken der Keuren. De Schout behoudt zyne plaats by 't stellen van Procureurs. Maar Burgemeesteren bekleeden, in beiderlei geval, de plaatsen der twee praesideerende en der twee volgende Schepenen: waarop de negen Schepenen, in hunnen rang, volgen, zittende den Secretaris aan eene kleine tafel; voor de jongste Schepenen. De Schout stemt eerst, in 't maaken van eenen Procureur, daarna Burgemeesteren, en eindelyk Schepenen, in hunnen rang. En zo 'er Notarissen te benoemen zyn, vertrekt de Schout uit de Kamer. De Requesten, door zulken, die de Notarisplaatsen gaarne bekleeden zouden, aan myne Heeren van den Geregte ingeleverd, worden, vervolgens, door den Secretaris, gelezen: waarna eerst Burgemeesteren, en vervolgens Schepenen stemmen. Die door de meeste stemmen benoemd zyn, worden, daarna, door twee Schepenen, onderzogt; van welk onderzoek gunstig verslag gedaan zynde aan Burgemeesteren, verleenen deezen den benoemden Notarissen brieven van voorschryving aan 's Lands Staaten, die hen, vervolgens, by opene brieven, door 't Hof-Provinciaal, afgevaardigd, aanstellen: waarvan, volgens eene Keure van den zeven en twintigsten July des jaars 1630, ter Secretarye alhier, ook aantekening gehouden moet worden, eer zy hun ampt mogen oefenen (*u*). In den jaare 1565, waren, hier ter Stede, niet meer dan vyf Notarissen, by 't Geregt erkend en toegelaaten (*v*). Doch in de twee volgende eeuwen, nam dit getal zo sterk toe, dat het, in 't jaar 1720, reeds verre over de zestig geklommen was, toen Burgemeesteren en Oud-Burgemeesteren geraaden vonden, het zelve op zestig te bepaalen (*w*); waarop het, nog tegenwoordig, vastgesteld is. Zy moeten, volgens eene Keure van den agt en twintigsten January des jaars 1682, ten minsten vyf en twintig jaaren oud zyn (*x*). Zy mogen, volgens verscheiden' Keuren, geene verklaaringen verlyden, die in Regte gelden; mogende zulks, alleenlyk, ter Secretarye, geschieden. Voorts, zyn zy verpligt, een net Register te houden, alle Minuten te nommeren, en geenen te scheuren of te verduisteren, moetende dezelven, na hun overlyden of afstand, ter Secretarye deezer Stede worden overgebragt (*y*). Somtyds, is aan een' Notaris, door Burgemeesteren, als Ambagtsheeren, veroorlofd, een Testament te Slooten te verlyden (*z*). Het Provooft-ampt en het Notaris-ampt zyn, in zeker byzonder geval, onbestaanbaar met elkanderen geoordeeld. Het opzigt over de Notarissen werdt, in 't jaar 1691, toevertrouwd aan eenen COMMISSARIS *over de* NOTARISSEN, ook *Protonotaris* of *eerſten Notaris* genaamd. Doch dit ampt werdt, in 't jaar 1701, vernietigd (*a*). In 't jaar 1735, werdt het egter, op nieuws, begeven (*b*). En 't is, sedert, in stand gebleeven. De Commissaris over de Notarissen plagt zig, voormaals, te moeten rigten naar Instructien, die door Burgemeesteren waren vastgesteld (*c*). Doch tegenwoordig dient hy op eene Instructie, in 't jaar 1731, door 's Lands Staaten, beraamd. Hy is, volgens dezelve, verpligt „ aantekening te houden van 't ge„ tal der Notarissen, in de Stad toegelaaten; „ tweemaal 's jaars, de Minuten derzelven „ te onderzoeken, toeziende, dat, op den „ rand derzelven, gesteld zy, 't gene 'er op „ behoord gesteld te worden, zonder de Ac-

„ ten

(*t*) Besoign. *van* Burgem. *en* Schepenen *van* 28 *Jan.* 1745. *en* 30 *Jan.* 1755.

(*u*) Handv. *bl.* 699.
(*v*) Handv. *bl.* 699.
(*w*) Resol. *van den* Oud-Raad *van* Burgem. *van* 30 *Jan.* 1720. *f.* 47.
(*x*) Handv. *bl.* 700.
(*y*) Resol. Vroedsch. *Ls.* A. 4 *Nov.* 1656. *f.* 152 *verſo.* Handv. *bl.* 700.
(*z*) Groot-Memor. *N.* VI. *f.* 247 *verſo.*
(*a*) Resol. *van den* Oud-Raad *van* Burgem. *van* 29 *Oct.* 1701.
(*b*) Groot-Memor. *N.* X. *f.* 111 *verſo*, 163 *verſo.*
(*c*) Groot-Memor. *N.* VII. *f.* 248 *verſo*, VIII. *f.* 97 *verſo*, 131 *verſo.*

SCHEPENEN.

Schepenen.

„ ten zelven in te zien: voorts, agtgeeven-
„ de, dat de Notariſſen voldoen aan hunnen
„ pligt, en 't gene hem, in dit onderzoek,
„ mogt voorkomen, geheim houdende." Voor 't onderzoek van elke Acte, is hem twee ſtuivers toegelegd (*d*).

Eed, pligt en dienſt der procureurs.

De Procureurs, by Schout, Burgemeeſteren en Schepenen verkooren zynde, belooven, by plegtigen eede, die, jaarlyks, op den eerſten Regtdag na de verkiezing van Schepenen, ten overſtaan van Burgemeeſteren en Schepenen, vernieuwd wordt „ dat zy myne Heeren van den Geregte alle eerbiedenis bewyzen; ryken en armen, zonder onderſcheid, wel en getrouwelyk dienen; hunne zaaken beſcheidelyk en zonder ſchelden bepleiten; geene ongegronde zaaken aanneemen, of, zulks verneemende, dezelven laaten vaaren; zig met geene noodelooze uitwegen en verwylingen behelpen; geene overeenkomſten maaken, om deel in 't geding te hebben, noch aanneemen om het voor eene bepaalde ſomme te volvoeren; en zig, naar de *Ordonnantie en manier van procedeeren voor deezen Geregte*, ſchikken zullen." De Procureurs moeten behoorlyke Procuratie hebben van hunne meeſters, ten ware dezelven, in perſoon, tegenwoordig waren. Zy mogen zig niet uit de Stad begeeven, dan met kennis van den Preſident-Schepen, of verbeuren zekere geldboete. Zo zy van eenen Advokaat worden bygeſtaan, mogen zy alleenlyk kortelyk eiſch, of antwoord pleiten, het Replyk of Duplyk voor den Advokaat overlaatende, ten ware, by Schepenen, anders werdt toegeſtaan. Ter Vierſchaare en op alle de Röllen, de Schouten en Keur-Rolle uitgenomen (*e*), is men, gelyk boven (*f*) reeds gemeld is, verpligt, zig te dienen van eenen Procureur, die ook de Requeſten, welken aan 't Geregt worden ingeleverd, tekenen moet. Alle andere Geſchriften, in een ſchriftelyk geding te pas komende, moeten ook, behoorlyk, 't zy door eenen Advokaat, of Procureur, getekend zyn. In 't jaar 1745, is, by myne Heeren van den Geregte, verklaard, in welker voege, de Procureurs de jongſte Ordonnantie op het klein Zegel verſtaan, en naarkomen moeten (*g*).

Wy ſpreeken niet van de plegtige wyze, op welke, myne Heeren van den Geregte, jaarlyks, op goeden Vrydag, dat is, 's Vrydags voor Paaſchen, Waardyns van de Lakenen, Tarrameeſters, Commiſſariſſen en Keurmeeſters van het Touwwerk, Hoofdmannen van de Lakenverwers, en Overluiden van 't Houtzaag-molenaars-Gilde gewoon zyn te verkiezen, om dat wy zulks, by andere gelegenheden, omſtandig genoeg, hebben aangetekend (*h*). Schepenen.

Naamlyst der Schepenen.

Zie hier eene Lyſt van de naamen der Schepenen, die, van de vroegſte tyden, van welken eenige aantekeningen overgebleeven zyn, tot het jaar 1768 ingeſlooten, de Regtbank deezer Stad bekleed hebben:

1333.
Dirck Francken.
Dirck Willemsz.
. . . .
. . . .
. . . .
. . . .
. . . .

1348.
Ruyſch Dirck Zoelevenſoen.
Jan Pieterſoen.
Henric Jacobszoen.
Willaem Heynen zoen.
. . . .
. . . .
. . . .

1349.
Jacob Gerritsz.
Jacob Gyſerſyns.
. . . . .
. . . . .
. . . . .

1351.
Jacob Gerrit Coppens.
Hendrick Jansz.
. . . . .
. . . . .
. . . . .
. . . . .
. . . . .

1352.
Jan van den Damme.
Jan de Roeder.
. . . . .
. . . . .
. . . . .
. . . . .
. . . . .

1355.
Dirck Coppens.
Paulus Pyl Jansz.
. . . . .
. . . . .
. . . . .
. . . . .
. . . . .

1356.
Outgher Outghers ſoen.
Dirck Coppen ſoen.
. . . . .
. . . . .
. . . . .
. . . . .
. . . . .

1359.
Hendrick Jacobsz.
Gysbert Willemsz.
Roemer Arend van den Anxter.
. . . . .
. . . . .
. . . . .
. . . . .

1360.
Roemer Arend van den Anxter.
Hendrick Jacobsz.
Claes Harmensz.
Jan Hendricksz. van den Damme.
Dirck de Roeder.
Hendrick Willemsz. Boel.
Jonge Jan de Witte.

1362.
Jacob Gerrit Coppens.
Claes Jansz.
Roemer Arend van den Anxter.
. . . . .
. . . . .
. . . . .
. . . . .

1363.
Hendrick Willemsz. Boel.
Ysbrand Coſter.
Jacob Ruyſch Claesz.
. . . . .
. . . . .
. . . . .
. . . . .

1364.
Hendrick Jansz.
Heyn Koc.
. . . . .
. . . . .
. . . . .
. . . . .
. . . . .

1365.
Jan Beduynre.
Jacob Ruyſch Arendsen.
Jan Dier.
Jacob van den Berge.
Heynſe Grieten.
Jonge Jan de Witte.
. . . . .

1366.
Claes Heymans.
. . . . .
. . . . .

(*d*) Reſol. Holl. 30 *Juny* 1731. *bl.* 371.
(*e*) Handv. *bl.* 587.
(*f*) *Bladz.* 325.
(*g*) Beſoign. *van Burgem. en Schepenen van* 28 *Jan.* 1745.

(*h*) *Zie* IV. *Deel*, I. *Boek*, *bl.* 439, 441, 442, 463, 485.

SCHEPENEN.

. . . .
. . . .
. . . .
. . . .
. . . .

1367.

Claes Dirck Willems Soons Soon.
Jan Coppesen.
Jan Coen Gerrits Soons Soon.

. . . .
. . . .
. . . .
. . . .

1370.

Jacob van den Berge.
Jan Hendricksz. van den Dam.
Otto Willemsz.
Adam Sale.
Tydeman Amelisz.
Jan Jordaen Godders Soons Soon.
Pieter Abbe Jacobs.

1371.

Jan Dier.
Franck Dircksz.
Symon Abbe Pietersz.
Hendrick Molenaer.
Willem Noiert.
Pieter Holland.
Alsten Jacobsz.
Ewun Robberts.

1373.

Jan Coppen.
Dirck Moelnaer Husichensoen.
Adam die Zale.
Pieter Jacobs soen.

. . . .
. . . .
. . . .

1375.

Jacob Ruysch Arenden.
Reynier Kreyt Waligs.
Robbert Engelbregt.
Meyndert de Witte.

. . . .
. . . .
. . . .

1376.

Tydeman Amelisz.
Jan Arendsz.
Pieter Jacobsz. Sael.
Jan Hendrick van den Damme.
Hendrick de Witte.

. . . .
. . . .

1377.

Jan Dircksz.
Jan Arentsz.
Hendrik Willemsz. Boel.
Willem Jansz. van der Graef.

. . . . .
. . . . .
. . . . .

1378.

Pieter Jacob Sael.
Jan Hendricksz. van den Dam.
Franck Dircksz.
Otto Willemsz.
Allert de Witte.
- - - Sinck.
Reynier Kreyt Waligs.

1379.

Jan Gysbertsz.
Hendrick Willemsz. Boel.
Willem Jansz. van de Graft.
Dirck Hendricksz.
Gerrit Reyndersz.
Dirck Jacobsz. Gysse Sael.
Jan Dircksz. van den Damme.

1380.

Adam Sael.
Fredrick Pont.
Robbert Engels.
Willem Willemsz.
Symon Sael.
Roelof Jansz.
Roemer Arend van den Anxter.
Dirck Meynsen soen.
Meyndert die Witte.

1381.

Andries Dusheden.
Jan Jordaen Godevaerd.
Willem van Legmeer.
Jacob Coppens.
Hendrick Willemsz. Boel.
Melis Roelofsz.
Wouter Jacobsz.
Willem Jan Egghertsz.

1382.

Jan Meyndersz. van Goye.
Roelof Jansz.
Jacob Gyserfyns Gysetginszoen.
Meyndert de Witte Jansz.
Dirck Hendricksz.
Robbert Engebregtsz.
Jan Rode Willemsz.

1383.

Jan Bet Jansz.
Jacob Braseman.
Roemer Arend van den Anxter.
Paulus Jansz.
Willem Noiert Hendricksz.
Pieter Jacobsz.
Heymer Willemszoen.

1384.

Claes Harmensz.
Jacob Coppens.
Jan de Lange Stevensz.
Willem Noiert *of* Noort Willemsz.
Jan Jordaen Godevaertszoen.
Hendrick Willemsz. Boel.
Claes Captgum Gerritsfoens Soen.

1385.

Jan Ledige.
Meyndert die Witte Jansz.
Godevaert Jansz.
Dirck Meyndersz. Doos.
Andries Dusheden.
Jan de Lange.
Willem Noiert Willemsz.

1386.

Dirck Holland.
Floris Willemsz.
Jacob Ruysch Claesz.
Jan Meyndertsz. van Goye.
Willem Heusche.
Dirck Allertsz.
Godevaert Jansz.

1387.

Gerrit Willemsz.
Dirck Hendricksz.
Godevaert Jansz.
Claes Hendriksz. de Witte.
Luydetgyn Albertsz.
Claes de Wael Jansz.
Willem Hendricksz.

1388.

Willem van Legmeer Adamsz.
Jan Jan Stevens Soons Soon.
Jacob Coppens.
Andries Dusheden.
Melis Roelofsz.
Jacob Ruysch Claesz.
Willem Noiert Willemsz.

Nota. In twee oude Brieven, die uit het Convent van St. Maria Magdalena, 't welk van ouds hier is geweest, zyn gekomen, en nu noch in het Leprooſenhuis te zien, vindt men, op 't jaar 1388, deeze vier Schepenen, behalven die hier boven ſtaan, als

Ludeman Jansz.
Godevaert Jansz.
Jan die Potheresen Boudewynsz. *en*
Harmen Dircksz.

1389.

Dirck de Sael Jacobsz.
Luydetgen Albertsz.
Albert Pieter Gerrits Soons Soon.
Jacob Gysbertsz.
Pieter Gerritsz.
Floris Willemsz.
Ludeman Jansz.

1390.

Hendrick van Muyden.
Godevaert Jansſoen.
Gerrit Fredrick Engelsz.
Willem Reynertsſoen.
Willem Beduynre.
Harmen Dircksz.
Pieter Holland.

1391.

Willem Noiert Willemsz. *by anderen*, Heyn Noiert.
Groote Dirck Claesz.
Jan Albertsz. Bout.
Servaes Willemsz.
Vechter Jacobsz.
Jacob Coppens.
Luydetgyn Albertsz.

1392.

Godevaert Jansſoen.
Willem Reynders.
Jacob Gysbertsz.
Pieter Abbe.
Jan Jan Stevens Soons Soon.
Claes Moyaert.
Vrancke Noiert.

1393.

Jacob van den Berghe.
Rincout Jansz.
Jan Allerdszoen.
Heyn Noiert.
Groote Dirck Claesz.
Jan Deyman Jansz.
Vechter Jacobsz.

1394.

Gerrit Fredrick Engels.
Jan Albertsz. Bout.
Jan de Sael.
Jan Jan Stevens Soons Soon.
Hendrick Hoeck Dircksen.
Godevaert Jansſoen.
Jan Allertszoen.

1395.

Floris Willemsz.
Luydetgyn Albertsz.
Claes de Sael Jacobsz.
Willem Jansz. van de Graft.
Jacob Gysbertsz.
Coppe Louwen.
Jacob Jan Adams Soons Soon.
Meyndert Symonsz.

1396.

Jan Jan Stevens Soons Soon.
Hendrick Hoeck Dircksen.
Dirck Allerdsz.
Gysbert Harmensz.
Symon Ruysch.
Herwich Andriesz.
Claes de Sael.

1397.

Schepenen.

1397.
Gerrit Reynders.
Dirck Jacob Gyſe Sael.
Willem van Legmeer Adamsz.
Hendrick van Muyden.
Gerrit Fredrick Engels.
Vechter Jacobsz.
Claes Symonsz. Ryſer.

1398.
Godert Jansz.
Dirck Holland Jacobsz.
Jan Jan Stevens Soons Soon.
Willem Beduynre.
Harmen Dircksz.
Pieter Abbe.
Vrancke Noiert.

1399.
Dirck Jacob Gyſe Sael.
Willem Noiert Willemsz.
Jacob Gysbertsz.
Jan Hendricksz.
Jan Albertsz. Bout.
Vechter Jacobsz.
Gysbert Harmensz.

1400.
Pieter Jacob Sael.
Gerrit Fredrick Engels.
Harmen Dircksz.
Claes die Sale Jacobsz.
Meyndert Symonsz.
Herwig Andriesz.
Melis Jansz.

1401.
Willem Noiert Willemsz.
Hillebrand Braſeman.
Harmen Beyen.
Jacob de Sael Claesz.
Hillebrand Vechtersz.
Jan de Backer.
- - - -

1402.
Willem van Legmeer Adamsz.
Godevaert Jansſoen.
Jan Dier Vranckensz.
Ruyſch van Lansmeer.
Pieter Jacob Lubbertsz.
Gerrit Braſeman.
- - - -

1403.
Pieter Jacob Sael.
Gerrit Willemsz.
Willem Beduynre.
Claes de Sael Jacobsz.
Herwig Andriesz.
Dirck Anne Janszoon Boel.
Gysbert Jansz.

1404.
Godevaert Jansſoen.
Willem Hendricksz.
Pieter Jacob Lubbertsz.
Arend Claesz.
Willem de Sael.
Ysbrand Pietersz.
Symon Albertsz.

1405.
Dirck Jacob Gyſe Sael.
Harmen Dircksz.
Vrancke Noiert.
Willem de Sael.
Jan Aluwyn.
Fekerdy Jacobsz. van den Berge.
Ysbrant Heyne.
Symon die Zael Jacobsſoen.

1406.
Vrancke Noiert Willemsz.
Hillebrand Braſeman.
Jan de Backer.
Gysbert Jansz.
Heyntje Coppenzoen.
Tydeman Hendricksz.
Hendrick Pillegroms.

1407.
Dirck Hendricksz.
Harmen Dircksz.
Pieter Abbe.
Hillebrand Vechtersz.
Arend Vechtersz.
Tydeman Burger.
Jan Barwoutsz.

1408.
Claes de Zael.
Pieter Jacob Lubbertsz.
Gysbert Jansz.
Tydeman Hendricksz.
Arend Braſeman.
- - - -
- - - -

1409.
Harmen Dircksz.
Jacob Jan Adams Soons Soon.
Jan de Backer.
Willem de Zael Claesz.
Jan Barwoutsz.
Oeſcher Willems.
Gysbert van Amſtel.

1410.
Gerrit Willemsz.
Herwig Andriesz.
Ysbrand Heyn Meyndersz. Wiſſelaer.
Luyt Iacobs.
Jooſt Pietersz.
Jacob Barentsz.
Gysbert Pieter Huysman.

1411.
Dirck Hendricksz.
Godevaert Iansſoen.
Jan Ian Stevens Soons Soon.
Gerrit Fredrick Engels.
Jan Berwoutsz.
Claes Bruyning.
Claes Pietersz. d'oude.

1412.
Jacob Ian Adams Soons Soon.
Hillebrand Braſeman.
Jacob Barentsz.
Gysbert Pietersz.
Adam Meyndertsz. van Legmeer.
Jan Ian Heynens.
Gysbert Pieter Alberts Soons Soon.

1413.
Vrancke Noiert Willemsz.
Symon Albertsz.
Fekerdy Iacobsz. van Bergen.
Claes Bruyninck.
Jan Eggert Pietersz.
Lambert Iansz. Meylinck.
Dirck Bloemert.

1414.
Jan Barwouts.
Jan Heynensz.
Jan Eggert Willemsz.
Jonge Heyn Oert.
Jacob Ian Willemsz. Boel.
Jan Melis Dirksz.
Willem Meyndertsz *ofte* Clementen.

1415.
Symon Zael.
Daem of Adam Meyndersz. van Legmeer.
Gysbert van Amſtel.
Arent Vechtersz. Braſeman.
Ysbrant Gerritsz.
Pieter Adamsz.
Clement Iansz. van Goye.

1416.
Dirck Jacob Gyſen Zael.
Vranck Noiert Willemsz.
Gysbert Iansz.
Fekerdy Iacobsz. van Bergen.
Claes Bruyninck.
Gysbert Pieter Albers Soons Soon.
Willem Iansz. van der Graft.

1417.
Jan Eggert Hertgensz.
Gysbert van Amſtel.
Adam Meynderts.
Ysbrant Gerritsz.
Clement van Goye.
Ruyſch Iacob Coppensz.
Splinter Heyn Oertsz.

1418.
Dirck Iacob Gyſen Zael.
Tyman Zael.
Pieter Abbe.
Dirck Anne Iansz. Boel.
Jan Eggert Pietersz.
Dirck Iacobsz. van Amſtel.
Jan van der My.

1419.
Meyndert Symonsz.
Gysbregt van Amſtel.
Claes Bruyninck.
Ruyſch Iacob Coppensz.
Jan Oude Benningh Symons ſoen.
Bruyninck Spruyt.
Steven Dirck Melisz.

By de Verandering, die Hertog Jan van Beijeren, *dit jaar, in 't Geregt maakte, werden Schepenen*
Gysbert van Amſtel.
Ruyſch Iacob Coppensz.
Jan Oude Benningh Symons ſoen.
Bruyninck Spruyt.
Symon Meeusz.
Dirck Bardensz.
Gerrit Deyman Iansz.

1420.
Dirck Luytgensz. Listing.
Willem Dircksz.
Pieter Herwig Iansz.
Allert Pieter Allertsz.
Jan Schout Arends.
Auwel Pietersz.
Hugo Heynensz.

1421.
Claes Symon Ryſersz.
Jelis Helſner.
Gysbert Iacob Grebbersz.
Jan Symon Neſſensz.
Jacob Aems Verburg.
Symon Claes Ottensz.
Otto Heynensz.

1422.
Pauwels Luytgensz.
Pieter Iacob Lubbersz. ſoens ſoen.
Gysbert Pieter Allerdsz. ſoens ſoen.
Gerrit Ian Deyman.
Hugo Heynensz.
Albert Corsgens.
Poulus Albertsz.

1423.
Willem Reynersz.
Jan Oude Benningh Symonsſoen.
Claes Peters Wenne.
Jan Schout Arendsz.
Jelis Helmer.
Claes Heymens.
Otto Albertsz. van Oudshoorn.

1424.
Gysbert Pieter Allertsz.
Dirck Luytgens Lifting.
Pouwels Albertsz.
Gerrit Claes Coppensz.
Dirck Gerritsz. van Schoonhoven.
Jan Deyman.
Andries Iacob Coppensz.

1425.

SCHEPENEN.

1425.
Jelis Helmer.
Dirck van Wormer.
Symon van Neſſe.
Swittert Iansz.
Jooſt Gerritsz. de Vroede.
Andries Frericksz.
Claes Iansz. Boel.

1426.
Hugo Heynensz.
Poulus Albertsz.
Moen Reynersz. Kryt.
Pieter Gysbert Harmansz. ſoens ſoen.
Dirck Hendricksz.
Jan Claes Symon Hodinx.
GodevaertWormboutsſoen.

1427.
DirckLuytgensLiſting.
Jan Symon Neſſens.
Jooſt Gerritsz. de Vroede.
Symon Ian Harmensz. Haen.
Symon Pietersz. Colyn.
Grebber Dircksz.
Jan van Ylp.
Symon Reyersz.

1428.
Allert Pieter Allertsz.
GodevaertWormboutsſoen.
Jonge Iacob de Verwer.
Claes Rolle.
Jan Melis Gerritsz. de Bruyn.
Jan Helmer.
Gerrit Iansz. van Loenen.
Floris Ian Coenen, *de StillegangmakersSoon.*

1429.
Claes Ian Boel.
Pieter Engelsz.
Mr. Harmen Ians.
Melis Andriesz.
Gerrit van den Anxter.
Gysbert Iacob Grebbersz.
Hendrick Auwelsz.

1430.
Jan Bout Albertsz.
Dirck Bardens.
Gerrit Iansz. Deyman.
Auwel Pietersz.
GodevaertWormboutsſoen.
Jan van Diemen.
Clement Claesz. Delman.

1431.
DirckLuytgens Liſting.
Allert Pieter Allertsz.
Melis Andriesz.
Heuſche Ian Ottensz.
Jacob Ruyſch Iacobsz.
Lambert Iacobsz. Reyniers.
LambertClaesWennen.

1432.
Auwel Pietersz.
Symon Neſſe.
Jooſt Gerritsz. deVroede.
Jan van Ylp.
Gerrit Iansz. van Loenen.
Floris Ian Coenen, *de StillegangmakersSoon.*
Allert Symonsz.

1433.
Dirck Luytjens Liſting.
Poulus Albertsz.
Dirck van Wormer.
Jonge Iacob de Verwer.
Claes Codde Pietersz.
Willem Zael Ian Ottensz.
Jan Beduynre Albertz.

1434.
Ysbrant Heyn Meynertsz. de Wiſſelaer.
Jan Beth Willemsz.
Dirck Blommer.
Gerrit Ian Deymans ſoens ſoen.
Melis Andries.
GodevaertWormboutsſoen.
MeeusPieterReyniersz.

1435.
Jooſt Gerritsz. de Vroede.
Grebber Dircksz.
Ysbrant Moyert.
Claes Gerritsz. Stans.
Jacob Braſeman van den Anxter.
Dirck de Grebber.
Jacob Pillen Albertsz.

1436.
Ysbrant Heyn Meynertsz. de Wiſſelaer.
Fekerdy Jacobsz. van Bergen.
Dirck van Wormer.
Jonge Iacob de Verwer.
Mr. Harmen Iansz.
Jonge Willem Grebber.
Jan Pauw.
Claes Gerritsz. Crap.

1437.
Jan Beth Willemsz.
Jooſt Gerritsz. de Vroede.
Melis Andriesz.
Heuſche Ian Ottensz.
Willem Symonsz.
Alſten Claesz. Pieters ſoens ſoen.
Jan Pouwelsz. van Neckeren.

1438.
Ysbrant Heyn Meynersz. deWiſſelaer.
Fekerdey Iacobsz. van Bergen.
GodevaertWormboutsſoen.
Mr. Jacob Ruyſch.
Evert Iacobsz. Boel.
Daem Meynertsz. Braſeman.
Hendrick Kuyper.

1439.
Grebbert Dirckz.
Gerrit Iansz. van Loenen.
Mr. Harmen Iansz.
Claes Auwel Pietersz.
Claes de Grebber Willemsz.
Jan Deyman.
Arent Iacobsz. Boel.

1440.
Jan Eggart Pietersz.
Melis Andriesz.
Alſten Claes Pieters ſoens ſoen.
Mr. Jacob Ruyſch.
Heertgen Iansz.
Ruyſch Pietersz.
Claes Coppert.
deeze ſterft, en in deszelfs plaats komt
Oude Claes de Verwer.

1441.
Ysbrant Heyn Meynertsz. de Wisſelaer.
deeze ſterft, en in deszelfs plaats komt
Jan Ruyſch van Landsmeer.
Steven Dirck Melisz.
Jooſt Gerritsz. de Vroede.
Dirck van Wormer.
GodevaertWormboutsſoen.
Jacob de Ionge Iacobsz.
Luytgen Ian Arents ſoens ſoen.

1442.
Jan Allertsz.
Mr. Harman Iansz.
Melis Andriesz.
Daem Meynertsz.
Heertgen Iansz.
Vellert Braſeman Vechtersz.
GooſſenDirckBardeusz.

1443.
Ruyſch Pietersz.
Claes Fredriksz. van Steenwyck.
Frerick Pont.
Albert Gerritsz. Crab.
Vechter Willem Martens ſoens ſoen.
Jooſt Iooſten.
Claes de Grebber Gerritsz.

1444.
Pieter Gysbert Harmansz.
Floris Jacobsz.
Coman Claes Iacobsz.
Pieter Ruyſch.
Jan Tymansz.
Lambert Gaef.
Pieter Holland Willemsz.

1445.
Jan Symonsz. van Muyden.
Jonge Dirck Iacobsz. Zael.
Claes Lambertsz. van Goyen.
Kinne de Wael.
Willem Block Arentsz.
Jan Dobbensz.
Harmen Byensz.

By de verandering, die, dit jaar, door Hertog van Filips van Bourgondie, *in de Regeering gemaakt werdt, werden Schepenen*
GodevaertWormboutsſoon.
Melis Andriesz.
Meeus Pieter Reyniers ſoons ſoon.
Willem Symonsz.
Jonge Gerrit Iansz.
Jan Allertsz.
Gerrit Pieter Boutensz.

1446.
Jan Heynensz.
Dirck van Wormer.
Jonge Iacob.
Pieter Allertsz.
Groote Symon Mr. Iansz. Reyſer.
Jan MelisDircksz. ſoons ſoon.
Jan Willem Gerritsz. ſoons ſoon.

1447.
Allert Symonsz.
Gerrit Groote Pietersz.
MeeusPieterReyniersz.
Jan Allertsz.
Gerrit Pieter Boutensz.
Claes Iansz. Slab.
Coman Meynert Iansz.

1448.
Dirck van Wormer.
GodevaertWormboutsſoen.
Jacob Pillen Allertsz.
Jan Symonsz. vanMuyden.
Rombout Andriesz.
Jan Willem Iansz.
Gerrit Jooſten de Vroede.

1449.
Jan Heynensz.
Allert Symonsz.
Grebber Dircksz.
Dirck Boelensz.
Jonge Gerrit Iansz.
Dirck Iansz. *inde Poort.*
Pieter Hillebrandsz.

1450.

SCHE-PENEN.

1450.
Batholomeus Doos Dircksz.
Hendrick Stuyver Dircksz.
Gerrit Ghey.
Barent d'Aſche.
Coman Ian Thymansz.
MelisSchoutHeynensz.
Jacob Claes Arendsz.

1451.
Dirck Boelensz.
Jacob Iacobsz.de Ionge.
Jan Ruyſch van Lansmeer.
Pieter Dircksz. Smit.
Heyman Ruyſch Iacobsz.
Gysgen Ians de Vries *uyt de Loosdregt.*
Jan Beerentsz. Beth.

1452.
Mr. Iacob Ruyſch.
Allert Symonsz.
Hendrick de Kercker.
Pieter Claesz. van Neck *in de Keyſer.*
Jacob Pillen Claesz.
Symon Dircksz. Bardeus.
Gerrit Dircksz. Smit.

1453.
Claes Iansz. Slab.
Jan Beerentsz. Beth.
Jan Iacobsz. Groofgen.
Heyman Pietersz. van Ilp.
Corſtgyn Iacobsz.
Reynier Andriesz.
Wolfert Henrick Auwelsz.

1454.
Amelis Andriesz.
Rombout Andriesz.
Pieter Dircksz. Smit.
Heyman Ruyſch.
Coppert Vechtersz.
Claes Delman Clementsz.
Jacob Ian Huygesz.

1455.
MeeusPieterReyniersz. ſoons ſoon.
Symon Dircksz. Bardeus.
Reynier Andriesz.
Lambert Meyling.
Willem Bruynsz.
Henrik Colyn Dircksz.
Dirck Holland Pouwelsz.

1456.
Gysbert Claesz.
Pieter Allertsz.
Rombout Andriesz.
Coman Ian Thymansz.
Heyn Allertsz.
Claes Melisz. van Hoorn.
Symon Iacobs.

1457.
Melis Andriesz.
Ysbrant Moyert.
Corſtgyn Iacobsz.
Henrick ColynDircksz.
Claes Claesz. Kantert.
Gerrit Gerrit Mattheusz.
Albert Ottensz. van Oudshoorn.

1458.
Gysbert Claes Iacobs ſoons ſoon.
Claes Iansz. Slab.
Symon Dircksz. Bardeus.
Jacob Ian Huyges ſoons ſoon.
Roelof Iacob Claes Arenden.
Wouter Louwen Oom.
Claes Stansz.

1459.
Ysbrant Moyert.
Jacob Pillen Claesz.
Corſtgyn Jacobsz.
Gerrit Mattheusz.
Albert Ottensz. van Oudshoorn.
Boel Dirck Boelensz.
Jan Melis Andries ſoons ſoon.

1460.
Gysbert Claesz.
Claes Claesz. Kanter.
Roelof Iacob Claes Arenden.
Wouter Louwen Oom.
Claes Stansz.
Jacob Gerrit Coppens.
Jacob Iacobsz.de Ionge.

1461.
Corſtgyn Iacobsz.
Albert Ottensz. van Oudshoorn.
Gerrit Banninck.
Jan Outgertsz. Schoutgen.
Symon Claesz. van Haerlem.
Gysbert Dircksz. Moyns.
Claes Heyn *in den arm.*

1462.
Grebbert Dircksz.
Gysbert Claes Iacobsſoon.
Rombout Andriesz.
Symon Dircksz. Bardeus.
Claes Claesz. Kantert.
Claes Stansz.
Bruyn Dircksz.Moyns.

1463.
Jacob Gerrit Coppenſen.
Gerrit Banninck.
Jan Outgertsz. Schoutgen.
Symon Claesz. van Haerlem.
Gysbert Dircksz. Moyns.
Tyman Outgersz.
Tyman Sael Melisz.
Dirck Tymensz.

1464.
Melis Schout Heynensz.
Symon Dircksz. Bardeus.
Roelof Iacob Claesz. Arenden.
Claes Stansz.
Jan Beth Iansz.
Outger Outgersz.
Jan Claesz. Goertsz.

1465.
Heyman Ruyſch Iacobsz.
Claes Claesz. Kantert.
Gerrit Banninck.
Jan Outgertsz. Schoutgen.
Symon Claesz. van Haerlem.
Gysbert Dircksz. Moyns.
Tyman Sael Melisz.

1466.
Melis Schout Heynensz.
Coman Ian Tymansz.
Pieter Claesz.
Bruyn Dircksz.Moyns.
Jan Beth Iansz.
Jacob Henrick Auwelsz.
Claes Ian Oomkens.

1467.
Symon Dircksz. Bardeus.
Jacob Ian Hugesz.
Gerrit Banninck.
Jacob Nanning *de Goud-ſmid.*
Gysbert Thomasz.
Gerrit Ian Allertsz.
Claes Heyn *aan de Plaats.*

1468.
Symon Ian Ryſersz.
Coman Ian Tymansz.
Jan Beth Iansz.
Jan Taling Iansz.
Claes Dircksz. Smit.
Willem Ryckſz. van Beverwaerde.
Claes Hymensz. van Ilp.

1469.
Jan Melis Andriesz.
Gysbert Thomasz.
Volckert Blommert.
Symon Allert Symons ſoens ſoon.
Jan Dircksz. van Wormer.
Jan Claesz. van Hoppen.
Claes Grebbert Dircksz.

1470.
Claes Delman Clementsz.
Jacob Iacobsz.de Ionge.
Tyman Sael Melisz.
Jacob Boel Claesz. *Duyvel.*
Hendrick Claesz. van Haerlem.
Hendrick Iansz. Ackerman.
Jan Beth Vechtersz.

1471.
Jan Taling Iansz.
Symon Dircksz. *uyt de Poort.*
Hugo Willemsz.
Bartholomeus Iacobsz.
Claes Jacob Heynens.
Claes Lasmansz.
Dirck Ruyſch Reymansz.
Jan Benninck.

1472.
Jacob Pillen Claesz.
Claes Heyn *aan de Plaats.*
Olfert Pietersz.
Pieter Colyn Pietersz.
Jan Deyman Peng.
Albert Willemsz. Cantert.
Jan Coman Iansz.

1473.
Dirck Holland Pouwelsz.
Tyman Sael Melisz.
Henrick Ackerman Iansz.
Pieter Meeus Doos.
Dirck Symonsz. Bardeus.
Gerrit Symon Claes Auwelsz.
Gaef Benninck Gerritsz.

1474.
Jan Talling Iansz.
Jan Claesz. van Hoppen.
Olfert Pietersz.
Bartholomeus Iacobsz.
Jan Benninck Gerritsz.
Albert Ottensz. van Aardenburg.
Boel Dircksz. vanWormer.

1475.
Jan Beerentsz. Beth.
Roelof Iacob Claes Arenden.
Tyman Sael Melisz.
Dirck Henrick Auwelsz.
Egbert Iansz. Prins.
Pieter Haring.
Clement Gerritsz. Delman.

1476.
Henrick Iansz. Ackerman.

SCHEPENEN.

Olfert Pietersz.
Gerrit Melisz.
Claes Martyn.
Bruyninck Foys Iacobsz.
Jan Broeck Melisz.
Gerrit Dircksz. van den Anxter.

1477.

Heyman Pietersz. van Ilp.
Jan Claesz. Geurtsz.
Hugo Willemsz.
Jan Willemsz. van der Graft.
Jacob Pieter Hillebrandsz.
Vechter Barend Willemsz.
Claes Lambertsz. Gaef.
Jan Gysbertsz.

1478.

Jan Beerentsz. Beth.
Allert Willemsz. Kantert.
Matthys Pietersz. Bellefier.
Jan Bout Iansz.
Jacob de Wael Iansz.
Mr. Willem Andriesz.
Claes Ionge Iacobsz.

1479.

Tyman Sael Melisz.
Nanning Tymansz.
Jacob van Bergen Pietersz. *of* van der Burgt.
Willem Boom Dircksz.
Lambert Lambertsz. Meyling.
Dirck Claesz. Sillemoer.
Hillebrand Iansz. Modder.

1480.

Hugo Willemsz.
Clement Gerritsz. Delman.
Jan Bout Iansz.
Lambert Iansz.
Egbert Iansz.
Ysbrant Heyn Iansz.
Mr. Jan Melis Schout Heynensz.

1481.

Gerrit Symon Claes Auwelsz.
Willem Boom Dircksz.
Pieter Lourensz. *in den Haan.*
Boel Iacobsz. Bicker.
Jan Clement Claesz. Delman.
Gerrit Symonsz. Bardeus.
Pieter Bicker Dircksz.

1482.

Gerrit Dircksz. Smit.
Symon Dircksz. *uyt de Poort.*
Ysbrand Ian Heynensz.
Dirck Pietersz. Coet.
Pieter Martynsz.
Mr. Symon Cogman.
Symon Iansz. Beth.

1483.

Gerrit Symon Claes Auwelsz.
Lambert Lambertsz. Meyling.
Jacob Willemsz. van Beverwaerde.
Pieter Iacobsz. Sael *in Hamburg.*
Jan Claes Lambertsz. van Goyen.
Godevaert Tomasz.
Andries Boelen Dirckszoon.

1484.

Jan Claesz. van Hoppen.
Jan Broeck Melisz.
Pieter Martynsz.
Lourens Lambertsz.
Gerrit Symon Iansz.
Reyer Iansz.
Jan Iansz. Garft.

1485.

Egbert Iansz.
Gerrit Symon Claes Auwelsz.
Dirck Claesz. Sillemoer.
Godevaert Taemsz.
Jan Pietersz. Coet.
Jan van Perfyn Iansz.
Gerrit Sybrandsz.

1486.

Jacob Willemsz. van Beverwaerde.
Dirck Symon Ian Ryfersz.
Matthys Willemsz.
Robbregt Iansz.
Claes Pauw Jansz.
Coert Iacobsz. Boel, *gezeid* Duyvel.
Floris Ian Claesz. Otter.

1487.

Egbert Iansz. Prins.
Dirck Claesz. Sillemoer.
Dirck Pietersz. Coet.
Pieter Iacobsz. Sael *in Hamburg.*
Reyer Iansz.
Gerrit Willemsz. van Alckmaer.
Pieter Reyersz.

1488.

Jan Claesz. van Hoppen.
Mr. Willem Andriesz.
Dirck Symon Ian Ryfersz.
Claes Pauw Iansz.
Jacob Waligsz.
Jonge Ian Melis Schout Heynensz. Blanckert.
Martyn Dircksz. van Ruwiel.

1489.

Dirck Claesz. Sillemoer.
Jan Clement Claesz. Delman.
Jan Iansz. Gerft.
Melis Pauw Iansz.
Dirck Liftinck.
Jan Beth Rycke Dirksfoon.
Mr. Pieter Nanningfz.

1490.

Jan Melis Andriesz.
Boel Iacobsz. Bicker.
Symon Ian Bethsz.
Gerrit Symon Iansz.
Dirck Symon Ian Ryfersz.
Pieter Claesz. Schellinx.
Willem Grebbert Iansz.
Symon Jan Bethsz. Kogman.

1491.

Pieter Colyn Pietersz.
Jan Bout Iansz.
Pieter Haring Ian Pouwelsz.
Reynier Ian Wardensz.
Claes Hendricksz. van der Schelling.
Gerrit Willemsz. van Alckmaer.
Symon Teding Symonsz.

1492.

Gerrit Symon Claes Auwelsz.
Henrick Iansz. Ackerman.
Andries Boelen Dircksz.
Jan Beth Ian Pouwelsz.
Jan Claesz. Watergang Boel.
Bruyning Claesz.
Jan Benning Iausz.

1493.

Willem Boom Dircksz.
Jan van Perfyn Jansz.
Coert Iacobsz. Boel, *gezeid* Duyvel.
Floris Ian Claesz. Otter.
Marten Dirck Martensfoon van de Ruwiel.
Stans Claes Stansz.
Gerrit Gerrit Matheusz.

1494.

Jan Claesz. van Hoppen.
Hendrick Iansz. Ackerman.
Bartholomeus Jacobsz.
Andries Boelen Dircksz.
Bruyning Claesz,
Tyman Pietersz. Reck.
Pilgrom Iacobsz. de Ionge.

1495.

Jacob Pietersz. van Bergen *of* van der Burgt.
Gerrit Symon Claes Auwelsz.
Gerrit van den Anxter
Pieter Reyniersz.
Reynier Ian Wardensz.
Pieter Hendricksz. Verwer.
Claes Moyert Dircksz.

1496.

Dirck Symonsz. Bardeus.
Hendrick Iansz. Ackerman.
Godevaert Tomasz. *deeze fterft, en in deszelfs plaats komt*
Coert Iacobsz. Boel, *gezeid* Duyvel.
Jan Iansz. Garft.
Bruyning Claesz.
Jan Clement Hendricksz.
Clement Wolphert Henricksz.

1497.

Bartholomeus Iacobsz.
Melis Pauw Iansz.
Reynier Ian Wardensz.
Jan van Perfyn Jansz.
Pieter Hendricksz. Samfon Verwer.
Jan Iacobsz. van Diemen.
Ruyfch Ian Bethsz.

1498.

Jan Claesz. van Hoppen.
Marten Dirck Martensz. van de Ruwiel.
Stans Claes Stansz.
Pilgrom Iacobsz. de Ionge.
Jan Clement Hendricksz.
Tyman Pietersz. Reck.
Claes Gerritsz. Deyman.

1499.

Gysbert Iacobsz. Droog.
Jan Iansz. Gerft.
Coert Iacobsz. Boel, *gezeid* Duyvel.
Melis Pauw Iansz.
Gerrit Gerrit Matheusz.
Gysbert Lap Fekerdy.
Symon Harmensz. Boonacker.

1500.

Jan Melis Andriesz.
Jan Claesz. van Hoppen.
Marten Dircksz. van de Ruwiel.
Reyer Ian Wardensz.

Schepenen.

Tyman Pietersz. Reck.
Jacob Claes Heynensz.
Cornelis Iansz. de Vlaming vanOudshoorn.

1501.

Bruyning Claesz.
Coert Iacobsz. Boel, *geseyd* Duyvel.
Floris Ian Claesz. Otter.
Stans Claes Stansz.
Claes Gerritsz. Deyman.
Gerrit Gerrit Mattheusz.
Mr. Dirck Pouwelsz.

1502.

Jan Claesz. van Hoppen.
Dirck Claesz. Sillemoer.
Reyer Ian Wardensz.
Gysbert Lap Fekerdy.
Hillebrand Iansz. Otter.
Pieter Roding Pietersz.
Coen Pieterz. Schepen.

1503.

Dirck Symonsz. Bardeus.
Bruyning Claesz.
Marten Dirck Martensz. van deRuwiel.
Floris Ian Claesz. Otter.
Gerrit Gerrit Mattheusz.
Cornelis Iansz. de Vlaming van Oudshoorn.
Hendrick Symonsz. Coggeman.

1504.

Jan Persyn Iansz.
Coert Iacobsz. Boel, *geseyd* Duyvel.
Stans Claesz.
Gysbert Lap Fekerdy.
Hillebrand Iansz. Otter.
Dirck Iacobsz. Quinting.
Cornelis Pauw Iansz.

1505.

Marten Dircksz. van de Ruwiel.
Reyer Ian Wardensz.
Claes Gerritsz. Deyman.
Hendrick Ian Baers.
Jan Iansz. vanNaerden.
Symon Sillemoer Claesz. Schol.
Mr. Pieter Colyn Iacobsz.

1506.

Coert Iacobsz. Boel, *geseyd* Duyvel.
Gysbert Lap Fekerdy.
Stans Claesz. Stans.
Dirck Pouwelsz.
Dirck Iacobsz. Quinting.
Pieter Claesz. Kantert.
Jacob Ruysch Iansz.

1507.

Jan Persyn Iansz.
Claes Gerritsz. Deyman.
Hendrick Ian Baers.
Mr. Pieter Colyn Iacobsz.
Jan Lambert Iansz.
Willem Duyn Pietersz. Doos.
Jan Ian Evertsz.

1508.

Gerrit Willemsz. van Alckmaer.
PieterHendricksz. Verwer.
Gysbert Lap Fekerdy.
Symon Sillemoer Claesz. Schol.
Jacob Ruysch Iansz.
Heyman Iacobsz. van Ouder-Amstel.

1509.

Pieter RodingPietersz.
Mr. Pieter Colyn Iacobsz.
Jan Lambert Iansz.
Jan Ian Evertsz.
Jacob Gysbertsz. van Campen.
Claes Gaef Claesz.
Jan Gaef Jansz.

1510.

Pieter Hendricksz. Samson Verwer.
Dirck Pouwelsz.
deeze sterft, en in deszelfs plaats komt
Huyg Wolbrandsz. Verwer.
Willem Duyn Pietersz. Doos.
Daem Meeuwsz.
Frans Claesz. Heynen.
Jonge Dirck Claesz.
Lucas Iacobsz. van Beverwaerde, *bygenaamd* Persyn.

1511.

Pieter Reyersz.
Pieter Roding Pietersz.
Mr. Pieter Colyn Iacobsz.
Jan Lambert Iansz.
Jacob Gysbertsz. van Campen.
Claes Iacob Kop Heymens.
Jan Dirckz. Syl, of Chil.

1512.

WillemPietersz. Duyn.
Jan Gaef Iansz.
Daem Meeuwsz.
Hugo Wolbrandsz. Verwer.
Henrick Koning Henricksz.
Claes Iacobsz. Kroonenburg *in't Paradys.*
Reyer Pietersz.

1513.

Pieter Reyersz.
Pieter Roding Pietersz.
Hendrick Ian Baers.
Mr. Pieter Colyn.
Jacob Jansz. Huygen.
Jan Lambert Iansz.
Walig Iacobsz.

1514.

Willem Duyn Pietersz.
Jan Gaef Iansz.
Daem Meeuwsz.
Lucas Iacobsz. van Beverwaerde.
Hendrick Koning Henricksz.
Hob of Robbert Iacobsz.
Symon Claesz. van Hoorn.

1515.

Henrick Ian Baersz.
Jan Lambert Iansz.
Jacob Gysbertsz. van Campen.
Claes Gaef Claesz.
Claes Iacobsz. Croonenburg *in't Paradys.*
Gerret Volckertsz. Valcken.
Pieter Ackerman Iansz.

1516.

Jacob Huyg Iansz.
Jan Gaef Iansz.
Daem Meeuwsz.
Hugo Wolbrandsz. Verwer.
Symon Claesz. van Hoorn.
Gerrit Arisz. van Hoorn.
Allert Andries Boelensz.

1517.

Bruyning Claesz.
Mr. Pieter Colyn.
Heymen Iacobsz. van Ouder-Amstel.
Jacob Gysbertsz. van Kampen.
Lucas Iacobsz. van Beverwaerde, *bygenaamd* Persyn.
Cornelis Henricksz. Loen.
Claes Hillebrandsz. Kreck.

1518.

Stans Claesz.
Claes Gaef Claesz.
Symon Claesz. van Hoorn.
Albert Andries Boelensz.
Coenraed Iansz. Min.
Meeuws Pietersz. Doos.
Cornelis Banning Gerritsz.

1519.

Mr. Pieter Colyn.
Jan Gaef Iansz.
Daem Meeuwsz.
Gerrit Arisz. van Hoorn.
Claes Hillebrandsz. Kreck.
Symon Lourensz. Coppens van Neck.
Jonge Claes Heynen.

1520.

Heymen Iacobsz. van Ouder-Amstel.
Henrick Koning Henricksz.
Reyer Pietersz.
Hob *of* Robbert Iacobsz.
Symon Claesz. van Hoorn.
Allert Andries Boelensz.
Coenraed Iansz. Min.

1521.

Jan Gaef Iansz.
Daem Meeuwsz.
Gerrit Andriesz. van Hoorn.
Cornelis Henricksz. Loen.
Claes Hillebrandsz. Kreck.
Symon Lourensz. Coppens van Neck.
Mr. Jan Teding.

1522.

Stans Claesz.
Jacob Gysbertsz. van Kampen.
Frans Claes Heynensz.
Symon Claesz. van Hoorn.
Cornelis Banning.
Jan Ysbrandsz. Hollefloot.
Mr. Cornelis Wouter Dobbensz.

1523.

Symon Sillemoer Claesz. Schol.
Mr. Pieter Colyn.
Heyman Iacobsz. van Ouder-Amstel.
Claes Gaef.
Claes Hillebrandsz. Kreck.
Dirck Cors.
Claes Claesz. Buyck.

1524.

Lucas Iacobsz. van Beverwaerde, *bygenaamd* Persyn.
Gerrit Andriesz. van Hoorn.

Schepenen.

SCHEPENEN.

Symon Lourenſz. Coppens van Neck.
Mr. Jan Teding.
Jan Ysbrandſz. Hollefloot.
Mr. Cornelis Wouter Dobbenſz.
Jan Ysbrandſz. Dommer Lyndrayer.

1525.

Stans Claeſz. *ſterft, en in zyne plaats komt*
Cornelis Hendrickſz. Loen.
Mr. Pieter Colyn.
Pieter Ameſz.
Mr. Pieter Oly Haring.
Jacob Huyg Haring Pieterſz.
Cornelis Sybrandſz. Buyck.
Cornelis Cornelisz. de Vlaming van Oudshoorn.

1526.

Symon Claeſz. van Hoorn.
Gerrit Andrieſz. van Hoorn.
Claes Hillebrandſz. Kreck.
Mr. Cornelis Dobbenſz.
Gerrit Pancraſz.
Jacob Benning.
Mr. Henrick Dirkſz.

1527.

Cornelis Iacobſz. Kroonenburg *in't Paradys.*
Cornelis Henrickſz. Loen.
Cornelis Banning.
Symon Lourens Coppens.
Jan Ysbrandſz. Dommer Lyndrayer.
Claes Volckertſz.
Jacob Dirckſz. Prins.

1528.

Gerrit Andrieſz. van Hoorn.
Claes Hillebrandſz. Kreck.
Jan Ysbrandſz. Hollefloot.
Mr. Cornelis Dobbenſz.
Pieter Ameſz.
Mr. Henrick Dirckſz.
Jacob Codde.
deeze ſterft, en in deszelfs plaats komt
Pieter Ian Ackerman.

1529.

Cornelis Buyck Sybrandſz.
Claes Gaef Lambertſz.
Gooſſen Jansz. Recalf Bardeſius.
Allert Corſz.
Pieter Ackerman Pieterſz. Millick.
Willem Dirckſz. Bardeus.
Jacob Roeloffz.
deeze ſterft, en in deszelfs plaats komt
Symon Marten Pieterſz. Verwer.

1530.

Reyer Pieterſz.
Pieter Ackerman Janſz.
Pieter Ameſz.
Pieter Jansz. Pledſer.
Jan Bruyn Jacobſz. Swaen Kroock.
Jacob Pieterſz. Schaep.
Gysbert Ianſz. Bereſteyn.

1531.

Claes Hillebrandſz. Kreck.
Jonge Claes Heyn.
Cornelis Buyck Sybrandſz.
Gooſſen Ianſz. Recalf Bardeſius.
Pieter Ackerman Pieterſz. Millick.
Jan Benning Gerritſz.
Henrick Pouwelſz. Mee-bael.

1532.

Reyer Pieterſz.
Dirck Corſz.
Pieter Janſz. Pledſer.
Jan Bruyn Iacobſz. Swaen Kroock.
Dirck Hillebrandſz. Otter.
Mr. Claes Heyn Bardeſius Willemſz.
Jooſt Buyck Sybrandſz.

1533.

Jonge Claes Heyn.
Pieter Ameſz.
deeze ſterft, en in deszelfs plaats komt
Lambert Ysbrand Coppens.
Mr. Henrick Dirckſz.
Gooſſen Janſz. Recalf Bardeſius.
Pieter Ackerman Pieterſz. Millick.
Claes Jeroenſz.
Marten Jan Heynenſz.

1534.

Claes Hillebrandſz. Kreck.
Mr. Cornelis Dobbenſz.
Mr. Claes Heyn Willemſz. Bardeſius.
Jooſt Sybrandſz. Buyck.
Ysbrand Pieter Coppenſz.
Claes Henrickſz. Basgen.
Mr. Pieter Bicker Gerritſz.

1535.

Symon Claeſz. van Hoorn.
Gerrit Andrieſz. van Hoorn.
Symon Lourenſz. van Neck.
Jan Ysbrandſz. Hollefloot.
Mr. Henrick Dirckſz.
Dirck Hillebrandſz. Otter.
Claes Loen Franſz.

1536.

Claes Gerrit Mattheuſz.
Claes Doedenſz.
Egbert Garbrandſz. Paf Ruyſch.
Willem Claeſz. Koeck.
Jan Reyerszoon van Monnickendam.
Symon Marten Dirckſz. van de Ruwiel.
Pieter Cantert Willemſz.

Deeze Schepenen zyn allen nieuw gekooren, dat nooit gebeurd is.

1537.

Mr. Henrick Dirckſz.
Jooſt Sybrandſz. Buyck.
Dirck Marcus Ianſz.
Mr. Cornelis Garbrandſz.
Jan Willemſz. Wyngaerd.
Gerrit Ian Lambertſz.
Gerrit Mattheus Claeſz.

Deeze bovenſtaande Schepenen zyn gecontinueerd tot den 7 February, door laſt van Vrouw Maria.

1538.

Dirck Hillebrandſz. Otter.
Pieter Cantert Willemſz.
Gerrit Cornelisz. van den Dam.
Claes Meeuwſz.
Mr. Lambert Fredrickſz.
Jacob Hendrickſz. Sael.
Sybrand Iacobſz. Bam.

1539.

Jooſt Sybrandſz. Buyck.
Claes Henrickſz. Basgen.
Symon Marten Dirckſz. van de Ruwiel.
Jan Willemſz. Wyngaerd.
Allerd Dirckſz. Faſol.
Floris Floriſz. Kant, *gezeid* Breekveld.
Willem Cornelisz. Stickel.

1540.

Dirck Hillebrandſz. Otter.
Willem Claeſz Kloeck. SCHEPENEN.
Pieter Cantert Willemſz.
Cornelis Claes Meeuwſz.
Pieter Coenen Schepen.
Cornelis Claeſz. Occo.
Cornelis Iacobſz. Brouwer.

1541.

Jooſt Sybrandſz. Buyck.
Symon Marten Dirckſz. van de Ruwiel.
Jan Willemſz. Wyngaerd.
Albert Dirckſz. Faſol.
Jan Ianſz. van Hoorn.
Claes Vechterſz.
Sybrand Pompeus Occo.
Deeze Schepenen zyn gecontinueerd tot den 8 February.

1542.

Dirck Hillebrandſz. Otter.
Claes Henrickſz. Basgen.
Claes Meeuwſz.
Gerrit Claeſz. Mattheuſz.
Sybrand Jacobſz. Bam.
Mr. Claes Ghys Ianſz.
Jan Duyvenſz. de Jonge.

1543.

Henrick Pouwelſz. Mee-bael.
Jooſt Sybrandſz. Buyck.
Symon Marten Dirckſz. van de Ruwiel.
Jan Willemsz. Wyngaerd.
Sybrand Pompeus Occo.
Jan Pieterſz. de Graef.
Symon Claes Coppenſz.

1544.

Gerrit Mattheus Claeſz.
Sybrand Jacobſz. Bam.
Floris Floriſz. Kant, *gezeid* Breekveld.
Jan Duyvenſz.
Mr. Outgert Clementſz. *Medicus.*
Cornelis Antoniſz. *Schilder.*
Floris Martenſz. van Alckemade.
Deeze Schepenen zyn gecontinueerd tot den 12 February.

1545.

Jooſt Sybrandſz. Buyck.
Symon Marten Dirckſz. van de Ruwiel.
Jan Willemſz. Wyngaerd.
Sybrand Pompeus Occo.

Sy-

SCHEPENEN.

Symon Claes Cops *of* Coppens.
Pieter Gerbrandſz. Ruyſch.
Harmen Ottenſz.

1546.

Claes Meeuwſz.
Cornelis Jacobſz. Brouwer.
Jan Duyvenſz. de Jonge.
Floris Martenſz. van Alckemade.
Cornelis Antoniſz. *Schilder.*
Jacob Jacobſz. van Keulen.
Henrick Corneliſz. van Marcken *in de Roo Meulen.*

Deeze Schepenen zyn gecontinueerd tot den 10 *May.*

1547.

Jooſt Sybrandſz. Buyck.
Jan Willemſz. Wyngaerd.
Symon Claes Cops *of* Coppens.
Mr. Outgert Clementſz. *Medicus.*
Floris Roeterſz.
Jan Oom Ianſz.
Jan Harmanſz. Goudenberg.

1548.

Gerrit Claes Matheuſz.
Floris Floriſz. Kant, *gezeid* Breekveld.
Jan Duyvenſz. de Jonge.
Cornelis Antoniſz. *Schilder.*
Henrick Corneliſz. van Marcken *in de Roo Meulen.*
Lucas Meynertſz. van Alkeſteyn.
Frans Janſz. Teding.

1549.

Jan Willemſz. Wyngaerd.
Claes Meeuwſz.
Symon Claes Cops *of* Coppens.
Floris Martenſz. van Alckemade.
Jan Harmenſz. Goudenberg.
Jan Claeſz. van Hoppen.
Hendrick Janſz. Kroock.

1550.

Jan Duyvenſz. de Jonge.
Symon Marten Dirckſz. van de Ruwiel.
Cornelis Antoniſz. *Schilder.*
Jacob Iacobſz. van Keulen.
Henrick Corneliſz. van Marcken *in de Roo Meulen.*
Harmen Albertſz. van Diemen.
Albert Dirck Marcuſz.

1551.

Claes Meeuwſz.
Sybrand Pompeus Occo.
Symon Claes Cops *of* Coppens.
Jan Harmenſz. Goudenberg.
Henrick Janſz. Kroock.
Frans Dirck Marcus.
Mr. Willem Kunnenſz.
Jacob Walig.

1552.

Jan Willemſz. Wyngaerd.
Gerrit Claes Mattheuſz.
Henrick Corneliſz. van Marcken *in de Roo Meulen.*
Harmen Albertſz. van Diemen.
Albert Dirck Marcus.
Andries Boelen Corneliſz.
Claes Corneliſz. Nobel.

1553.

Claes Meeuwſz.
Sybrand Pompeus Occo.
Jan Duyvenſz.
Symon Claes Cops *of* Coppens.
Jan Harmenſz. Goudenberg.
Frans Dirck Marcus.
Lourens Symonſz. van Neck.

1554.

Symon Marten Dirckſz. van de Ruwiel.
Jan Willemſz. Wyngaerd.
Floris Floriſz. Kant, *gezeid* Breekveld.
Cornelis Antoniſz. *Schilder.*
Jan Claeſz. van Hoppen.
Harmen Allerdſz. van Diemen.
Mr. Willem Kunnenſz.

1555.

Claes Meeuwſz.
Cornelis Iacobſz. Brouwer.
Jan Harmenſz. Goudenberg.
Albert Dirck Marcus.
Doede Claes Doedenſz.
Mr. Pieter Bicker Willemſz.
Pieter Pieter Garbrandſz. Ruyſch.

Nota. van 't jaar 1546 tot 1555, zyn Schepenen jaarlyks gecontinueerd tot op den 10 May, en van den 10 May 1555 tot op den 28 February 1556.

1556.

Jan Willemſz. Wyngaerd.
Floris Floriſz. Kant, *gezeid* Breekveld.
Symon Claes Cops *of* Coppens.
Floris Roeterſz.
Harmen Albertſz. van Diemen.
deeze ſterft, en in deszelfs plaats komt
Lucas Meynertſz. van Alckeſteyn.
Claes Iacob van Swieten *van Leyden.*
Mr. Albert Cantert.

1557.

Cornelis Antoniſz. *Schilder.*
Henrick Corneliſz. van Marcken *in de Roo Meulen.*
Jan Harmenſz. Goudenberg.
Frans Ianſz. Teding.
Henrick Janſz. Kroock.
Albert Dirck Marcus.
Mr. Pieter Bicker Willemſz.

Deeze Schepenen zyn gecontinueerd tot op den 11 *Maart* 1558.

1558.

Symon Marten Dirckſz. van de Ruwiel.
Floris Floriſz. Kant, *gezeid* Breekveld.
Symon Claes Cops *of* of Coppens.
Jan Oom Ianſz.
Lucas Meynertſz. van Alckeſteyn.
Pieter Pieter Gerbrandſz.
Claes Jacobſz. van Swieten *van Leyden.*

1559.

Henrick Corneliſz. van Marcken *in de Roo Meulen.*
Henrick Ianſz. Kroock Swaerd.
Albert Dirck Marcus.
Mr. Pieter Willemſz. Bicker.
Claes Gerritſz. *Bontwerker.*
Jan Pyl Claes Doedenſz.
Jacob Gerrit Mattheuſz.

1560.

Floris Floriſz. Kant, *gezeid* Breekveld.
Cornelis Iacobſz. Brouwer.
Lucas Meynertſz. van Alckeſteyn.
Frans Dirck Marcus.
Pieter Pieter Gerbrandſz. Ruyſch.
Claes Iacobſz. *in de Meulen.*
Antonis van Hoef van Zyl.

't Getal der Schepenen is dit jaar vermeerderd by 't Hof tot negen toe, met

Jan Vechterſz. van Hoorn.
Jan Claeſz. Verwer.

1561.

Henrick Corneliſz. van Marcken *in de Roo Meulen.*
Jan Oom Ianſz.
Albert Dirckſz. Marcus.
Henrick Janſz. Kroock Swaerd.
Mr. Pieter Bicker Willemſz.
Mr. Albert Cantert Breekveld.
Coen Pieterſz. Schepen.
Dirck Schaep Iacobſz.
Dirck Jan Henrickſz.

1562.

Symon Marten Dirckſz. van de Ruwiel.
Jan Duyvenſz.
Lucas Meynertſz. van Alckeſteyn.
Frans Janſz. Teding.
Pieter Pieter Garbrandſz. Ruyſch.
Antonis van Hoef van Zyl.
Jacob Corneliſz. Nobel.
Floris Dirckſz. Otter.
Mr. Dirck Floriſz. Kant, *gezeid* Breekveld.

1563.

Henrick Corneliſz. van Marcken *in de Roo Meulen.*
Henrick Ianſz. Kroock Swaerd.
Mr. Pieter Bicker Willemſz.
Jan Pyl Claes Doedens.
Jan Vechterſz.
Jan Claesz. Samſon, *Verwer in de drie Koningen.*
Coen Pieterſz. Schepen.
Dirck Schaep Iacobſz.
Jan Ryſer Ianſz.

1564.

Symon Marten Dirckſz. van de Ruwiel.
Jan Oom Ianſz.
Lucas Meynertſz. van Alckeſteyn.

Pie-

SCHEPENEN.

Pieter Pieter Gerbrandſz. Ruyſch.
Mr. Albert Cantert Breekveld.
Jacob Corneliſz. Nobel.
Mr. Dirck Floriſz. Kant, *gezeid* Breekveld.
Jan Duyvenſz. Brouwer.
Henrick Iacobſz. van Swieten *van Leyden.*

1565.

Henrick Corneliſz. van Marcken *in de Roo Meulen.*
Henrick Ianſz. Kroock Swaerd.
Mr. Pieter Bicker Willemſz.
Jan Pyl Claes Doedens.
Jan Vechterſz.
Coen Pieterſz. Schepen.
Floris Dirckſz. Otter.
Gerbrand Eggenſz. Paf.
Willem Pouwelſz. van Tornel.

1566.

Symon Marten Dirckſz. van de Ruwiel.
Lucas Meynertſz. van Alckeſteyn.
Pieter Pieter Gerbrandſz.
deeze werdt Schout, en in deszelfs plaats komt
Gerbrand Pos.
Jacob Corneliſz. Nobel.
Mr. Dirck Floriſz. Kant, *gezeid* Breekveld.
Jacob Claeſz.
Dirck Meynertſz. Pater.
Pieter Claeſz. Kan van Marken.
Dirck Ianſz. Deyman.

1567.

Jan Oom Ianſz.
Henrick Ianſz. Kroock Swaerd.
Jan Pyl Claes Doedens.
Jacob Gerrit Teeuwſz.
Jan Vechterſz.
Floris Dirckſz. Otter.
Jan Duyvenſz.
deeze ſterft, en in deszelfs plaats komt
Jan Michiel Loefsz.
Gerbrand Eggenſz. Paf.
Jacob Pieterſz. Kanter.

1568.

Cornelis Iacobſz. Brouwer.
Lucas Meyndertſz. van Alckeſteyn.
Albert Kanter.
Claes Iacobſz.
Jacob Corneliſz. Nobel.
Jan Ryſer Ianſz.
Dirck Ian Deyman.
Arend Ian Ernſt van Baſſen.
Henrick Iacobſz. Uliſon.

1569.

Henrick Corneliſz. van Marcken *in de Roo Meulen.*
Jan Pyl Claes Doedens.
Jan Vechterſz.
Floris Dirckſz. Otter.
Gerbrand Eggenſz. Paf.
Gerbrand Claeſz. Pos.
Cornelis Claes Meeuwſz.
Jacob Kanter Pieterſz.
Weſſel Iacob Corneliſz.

1570.

Symon Marten Dirckſz. van de Ruwiel.
Lucas Meynertſz. van Alckeſteyn.
Mr. Albert Kanter.
Jan Ryſer Ianſz.
Dirck Ian Deyman.
Jan Michielſz. Loef.
Henrick Jacobſz. Uliſon.
Jan Dirck Marcuſz.
Lucas van Teylingen.

1571.

Claes Jacobſz. van Swieten *van Leyden.*
Jan Pyl Claes Doedens.
Jan Vechterſz. van Hoorn.
Floris Dirckſz. Otter.
Gerbrand Eggenſz. Paf.
Jacob Kanter Pieterſz.
Cornelis Claes Meeuwſz.
Sybrand Buyck Iooſten.
Jacob van Boshuyſen.

1572.

Symon Marten Dirckſz. van de Ruwiel.
Mr. Albert Kanter.
Jan Ryſer Ianſz.
Dirck Meynertſz. Pater.
Dirck Ian Deyman.
Gerbrand Pos Claeſz:
Weſſel Iacob Corneliſz.
Lucas van Teylingen.
Mr. Jan Tymanſz. de Goyer.

1573.

Jan Pyl Claes Doedenſz.
Claes Iacobſz.
Jan Vechterſz.
Floris Dirckſz. den Otter.
Gerbrand Eggenſz. Paf.
Jacob Kanter Pieterſz.
Jan Michielſz. Loef.
Cornelis Claes Meeuwſz.
Jan van Santen Henrickſz.

1574.

Mr. Albert Kanter.
Jacob Gerrit Teeuwſz.
Dirck Ian Deyman.
Weſſel Iacob Corneliſz.
Mr. Jan Tymanſz. de Goyer.
Cornelis Franſz.
Reynier Henrickſz. Rooclaes.
Dr. Jan Duyvenſz. *Medicus.*
Mr. Arend Sandelyn.

1575.

Jan Pyl Claes Doedenſz.
Floris Dirckſz. Otter.
Gerbrand Eggenſz. Paf.
Jacob Kanter.
Jan Michiel Loeffz.
Henrick Iacobſz. Bicker.
Cornelis Willemſz. van Rieck.
Arent Henrickſz. Loef *in Weesp.*
Claes Gerritſz. van Santen.

1576.

Mr. Albert Kanter.
Jan Ryſer Ianſz.
Dirck Ian Deyman.
Cornelis Franſz.
Reynier Henrickſz. Rooclaes.
Dr. Ian Duyvenſz. *Medicus.*
Mr. Arend Sandelyn.
Jan van Marcken.
Claes Heyn Corneliſz.

1577.

Jan Pyl Claes Doedens.
Floris Dirckſz. Otter.
Gerbrand Eggenſz. Paf.
Mr. Jan Tymanſz. de Goyer.
Jan Henrickſz. van Santen.
Arent Henrickſz. Loef *in Weesp.*
Willem Adamſz. *Seylemaker.*
Symon Dirckſz. Ouderkerck.
Pieter Claeſz. Oly Haring.

1578.

Mr. Albert Kanter.
Sybrand Buick Jooſten.
Jan Michiel Loefs.
Dr. Jan Duyvenſz. *Medicus.*
Cornelis Willemſz. van Rieck.
Jacob van Marcken.
Evert Corſſen *in 't Marsjen.*
Jan Perſyn.
Mr. Cornelis Janſz. Romenyboot.

By de buitengewoone Verandering der Regeeringe van den 26 Mey deezes jaars, werden Schepenen

Cornelis Willemſz. van Rieck. SCHEPENEN.
Adriaen Pauw.
Jacob Benning Jacobſz.
Balthaſar Symonſz. Appelman.
Gerrit Janſz. Delft.
Jan Jacobſz. Huydecoper.
Henrick Olfertſz. Fuyck.
Henrick Boelenſz.
Mr. Cornelis Romenyboot.
Deeze heeft nooit gezeten.

1579.

Ysbrand Ianſz. Dommer, *Lyndraijer.*
Jan Janſz. Smit.
Jan Claes Boelenſz.
Cornelis Albertſz. Schaek.
Pieter Willemſz. Vriend.
Wouter Verhee Cornelisz.
Jan Pieterſz. Reael.
Frans Banning Bartholomeuſz.
Jan Corneliſz. Hooft.

1580.

Cornelis Willemſz. van Rieck.
Frans Volckertſz. Koornhart.
Claes Reyerſz.
Jacob Bas Claeſz.
Claes Boelenſz.
Windrick Hendrickſz. van Marcken.
Pieter Boom Corneliſz.
Fredrick Vogel.
Reynſt Pieterſz.

1581.

Cornelis Willemſz. van Rieck.
Pieter Corneliſz. Boom.
Jan Claes Boelenſz.
Pieter Willemſz. Vriend.
Frans Benning Bartholomeuſz.
Claes Albertſz. Goyer.
Jan Verhee Corneliſz.
Govert Dirckſz. Wuytiers.
Cornelis Andries Boelenſz.

In dit jaar, zyn twee van de voorſz. Schepenen gecontinueerd, die genaamd werden Oud-Schepenen.

1582.

Frans Benning.
deeze ſterft, en in deszelfs plaats komt

Pie-

SCHEPENEN.

Pieter Willemſz. Vriend.
Govert Dirckſz. Wuytiers.
Balthaſar Appelman.
Reynſt Pieterſz.
Wybout de Wael.
Egbert Pieterſz. Vinck.
Claes Symonſz. van Heemskerck.
LourensJacobſz. Reael.
Cornelis Pieterſz. Hooft.

1583.

Claes Symonſz. van Heemskerck.
Cornelis Pieterſz. Hooft.
Cornelis Willemſz. van Rieck.
Jan Jacobſz. Huydecoper.
Jan Verhee Cornelisz.
Claes Franſz. Oetgens van Waveren.
Cornelis de Vlaming van Oudshoorn.
Jacob Boelenſz.
Jacob Schaep Pieterſz.

1584.

Jan Verhee Cornelisz.
Claes Franſz. Oetgens van Waveren.
Balthaſar Appelman.
Jan Claes Boelenſz.
Pieter Willemſz. Vriend.
Egbert Pieterſz. Vinck.
Frans Ruyſch.
Cornelis Jacob Witſz.
Cornelis BanningJanſz.

1585.

Jan Claes Boelenſz.
Pieter Willemſz. Vriend.
Lourens Iacobſz. Reael.
Jacob Schaep Pieterſz.
Jan Iacobſz. Huydecoper.
Jan Cornelisz. Hooft.
Cornelis de Vlaming van Oudshoorn.
Gerrit Iacob Witſz.
Jacob Gerritſz. Hoing.

1586.

Lourens Iacobſz. Reael.
Jacob Schaep Pieterſz.
Jan Verhee Cornelisz.
Otto Vogel.
Balthaſar Appelman.
Henrick Olphertſz. Fuyck.
Cornelis Pieterſz. Hooft.
CornelisBanning Ianſz.
Pieter Pauw Adriaenſz.

1587.

Jan Verhee Cornelisz.

Otto Vogel.
Claes Symonſz. van Heemskerck.
Cornelis Iacob Witſen.
Jan Ianſz. Smit.
Pieter Willemſz. Vriend.
Jan Cornelisz. Hooft.
Jan Thomaſz. Croonenburg *van Alckmaer*.
Frans Henrickſz. Oetgens van Waveren.

1588.

Claes Symonſz. van Heemskerck.
Cornelis Iacob Witſen.
Henrick Olphertſz. Fuyck.
Jacob Boelenſz.
Balthaſar Appelman.
Jan Jacobſz. Huydecoper.
CornelisBanning Ianſz.
Bartholt Kromhout.
Henrick Hudde Arentſz.

1589.

Henrick Olphertſz. Fuyck.
Jacob Boelenſz.
Jan Verhee.
Lourens Iacobſz. Reael.
Pieter Willemſz. Vriend.
Otto Vogel.
Frans Henrickſz. Oetgens van Waveren.
Jan Lourenſz. Spiegel.
Wybrand Appelman Balthaſarſz.

1590.

Jan Verhee.
Lourens Iacobſz. Reael.
Jan Iacobſz. Huydecoper.
Cornelis Iacob Witſen.
Jan Cornelisz. Hooft.
CornelisBanning Ianſz.
Henrick Hudde Arentſz.
Gerrit Bicker.
Reynier Pauw.

1591.

Jan Iacobſz. Huydecoper.
Henrick Hudde Arentſz.
Pieter Willemſz. Vriend.
Jan Pieterſz. Reael.
Jacob Boelenſz.
Gerrit Iacob Witſz.
Jacob Gerritſz. Hoing.
Jacob Pieterſz. Kapit.
Pieter Claesz. Kalf.

1592.

Jan Pieterſz. Reael.
Jacob Boelenſz.
Jan Verhee.
Cornelis Iacob Witſen.
Jan Thomaſz. Croonenburg.
Jan de Vry Egbertſz.
Jacob Ianſz. Vinck.
Pieter van Neck Pieterſz.
WillemPieterſz. Hooft.

1593.

Jan Verhee.
Jan Thomaſz. Croonenburg.
Jan Iacobſz. Huydecoper.
Jacob Gerritſz. Hoing.
Frans Henrickſz. Oetgens van Waveren.
Henrick Hudde Arentſz.
Reynier Pauw Adriaenſz.
Pieter Claesz. Kalf.
Dr. Sebaſtiaen Egbertſz.

1594.

Henrick Hudde Arentſz.
Dr. Sebaſtiaen Egbertſz.
Claes Symonſz. van Heemskerck.
Cornelis Iacob Witſen.
Gerrit Bicker.
Jacob Ianſz. Vinck.
Ysbrand Ben Elbertſz.
Pieter Iacobſz. Bas.
Adriaen du Gardyn.

1595.

Claes Symonſz. van Heemskerck.
Cornelis Iacob Witſen.
deeze ſterft, en in deszelfs plaats komt
Gerrit Bicker.
Jan Verhee.
Jan Thomaſz. Croonenburg.
Reynier Pauw Adriaenſz.
Pieter van Neck Pieterſz.
WillemPieterſz. Hooft.
Pieter Dirckſz. Haſſelaer.
Gerrit Claesz. Vlooswyck.

1596.

Jan Verhee.
Reynier Pauw Adriaenſz.
Pieter Willemſz. Vriend.
Laurens Iacobſz. Reael.
CornelisBanning Ianſz.
Hendrick Hudde Arentſz.

deeze ſterft, en in deszelfs plaats komt
Jacob Gerritſz. Hoing.
Jacob Ianſz. Vinck.
Cornelis Iorisz.
Dr. Dirck Bas.

1597.

CornelisBanning Ianſz.
Jacob Gerritſz. Hoing.
Gerrit Iacob Witſen.
Jan Thomaſz. Croonenburg.
Gerrit Bicker.
Pieter van Neck.
Dr. Sebaſtiaen Egbertſz.
Pieter Dirckſz. Haſſelaer.
Joris Ioriſz.

1598.

Gerrit Iacob Witſen.
Dr. Sebaſtiaen Egbertſz.
Reynier Pauw Adriaenſz.
WillemPieterſz. Hooft.
Cornelis Ioriſz.
Dr. Dirck Bas.
Jan Claes Reynierſz.
Harmen Gysbertſz. van de Poll.
Jacob Dirckſz. de Graef.

1599.

Reynier Pauw Adriaenſz.
Dr. Dirck Bas.
Jan Iacobſz. Huydecoper.
Claes Symonſz. van Heemskerck.
Lourens Iacobſz. Reael.
Jacob Gerritſz. Hoing.
Joris Ioriſz.
Pieter Matthyſz. Schryver.
Dr. Sybrand Baltenſz. Appelman.

1600.

Jan Iacobſz. Huydecoper.
Jacob Gerritſz. Hoing.
Pieter Willemſz. Vriend.
Gerrit Iacob Witſen.
Pieter van Neck.
Dr. Sebaſtiaen Egbertſz.
Harmen Gysbertſz. van de Poll.
Roelof Egbertſz.
Dr. Pieter Schaep.

1601.

Dr. Sebaſtiaen Egbertſz.
Harman Gysbertſz. van de Poll.
Jan Thomaſz. Croonenburg.

SCHEPENEN.

SCHEPENEN.

Reynier Pauw Adriaensz.
Ysbrand Ben Elbertsz.
Dr. Dirck Bas.
Joris Iorisz.
Dr. Sybrand Appelman.
Jonas Witsen.

1602.

Reynier Pauw Adriaensz.
Dr. Dirck Bas.
Jan Iacobsz. Huydecoper.
Pieter Willemsz. Vriend.
Gerrit Iacob Witsen.
Pieter Dirckſz. Hasselaer.
Jacob de Graef.
Dr. Pieter Schaep.

Deeze werdt uit de Bank geordonneerd Raad van de Admiraliteit in Zeeland, en daar kwam geen ander inzyne plaats. Hy ſtierf aldaar den 20 Juny 1620.

1603.

Gerrit Iacob Witsen.
Jacob de Graef.
Jan Thomasz. Kroonenburg.
Dr. Sebastiaen Egbertsz.
Ysbrand Ben Elbertsz.
Joris Iorisz.
Harmen Gysbertsz. van de Poll.
Jacob Egbertsz. van Ryn.
Mr. Volckert Oeuverlander.

1604.

Dr. Sebastiaen Egbertsz.
Harmen Gysbertsz. van de Poll.
Jan Iacobsz. Huydecoper.
Pieter Willemsz. Vriend.
Jacob Gerritsz. Hoing.
Pieter Dirckſz. Hasselaer.
Dr. Dirck Bas.
Jonas Witsen.
Laurens Ianſz. Spiegel.

1605.

Jan Iacobsz. Huydecoper.
Jacob Gerritsz. Hoing.
Gerrit Iacob Witsen.
Jan Thomasz. Kroonenburg.
Joris Iorisz.
Jacob de Graef.
Dr. Jan ten Grootenhuys.
Mr. Volckert Oeuverlander.
Pieter de Vlaming van Oudshoorn.

1606.

Jacob de Graef.
Mr. Volkert Oeuverlander.
Pieter Dirckſz. Hasselaer.
Dr. Dirck Bas.
Harmen Gysbertsz. van de Poll.
Jonas Witsen.
Laurens Ianſz. Spiegel.
Geurt Dirckſz. van Beuningen.
Dr. Dominicus Heemskerck.

1607.

Dr. Dirck Bas.
Harmen Gysbertsz. van de Poll.
Jan Iacobsz. Huydecoper.
Jacob Gerritsz. Hoing.
Jan Thomasz. Kroonenburg.
Joris Iorisz.
Dr. Jan ten Grootenhuys.
Roetert Ernſt.
Jacob Poppen.

1608.

Jan Thomasz. Kroonenburg.
Dr. Jan ten Grootenhuys.
Ysbrand Ben Elbertsz.
Pieter Dirckſz. Hasselaer.
Jacob de Graef.
Roelof Egbertsz.
Jonas Witsen.
Laurens Ianſz. Spiegel.
Dirck de Vlaming van Oudshoorn.

1609.

Pieter Dirckſz. Hasselaer.
Roelof Egbertsz.
Mr. Volkert Oeuverlander.
Geurt Dirckſz. van Beuningen.
Dr. Dominicus Heemskerck.
Jacob Poppen.
Jan Pietersz. de Wit.
Jacob van Neck.
Pieter Ianſz. Reael.

1610.

Mr. Volkert Oeuverlander.
Geurt Dirckſz. van Beuningen.
Jacob Gerritsz. Hoing.
Jan Thomasz. Kroonenburg.
Jonas Witsen.
Dr. Jan ten Grootenhuys.
Laurens Ianſz. Spiegel.
Jacob Backer.
Abraham Boom.

1611.

Jacob Gerritsz. Hoing.
Jonas Cornelis Witsen.
Pieter Dirckſz. Hasselaer.
Harmen Gysbertsz. van de Poll.
Jacob de Graef Dirckſz.
Pieter Matthysz. Schryver.
Dirck de Vlaming van Oudshoorn.
Jan Pietersz. de Wit.
Jan Gysbertsz. de Vries.

1612.

Pieter Dirckſz. Hasselaer.
Dirck de Vlaming van Oudshoorn.
Joris Iorisz.
Laurens Ianſz. Spiegel.
Jacob Poppen.
Roetert Ernſt.
Jacob van Neck.
Adriaen Pietersz. Raep.
Fredrick de Vry.

1613.

Joris Iorisz.
Jacob Poppen.
Jacob Gerritsz. Hoing.
Jan Thomasz. Kroonenburg.
Ysbrand Ben Elbertsz.
Dr. Jan ten Grootenhuys.
Mr. Volkert Oeuverlander.
Pieter de Vlaming van Oudshoorn.
Abraham Boom.

1614.

Jacob Gerritsz. Hoing.
Dr. Jan ten Grootenhuys.
Harmen Gysbertsz. van de Poll.
Roetert Ernſt.
Dirck de Vlaming van Oudshoorn.
Jacob Backer.
Jan Gysbertsz. de Vries.
Adriaen Pietersz. Raep.
Anthony Oetgens van Waveren.

1615.

Dirck de Vlaming van Oudshoorn.
Jan Gysbertsz. de Vries.
Pieter Dirckſz. Hasselaer.
Joris Iorisz.
Laurens Ianſz. Spiegel.
Geurt Dirckſz. van Beuningen.
Jacob Poppen.
Jacob van Neck.
Abraham Boom.

1616.

SCHEPENEN.

Laurens Ianſz. Spiegel.
Geurt Dirckſz. van Beuningen.
Dr. Jan ten Grootenhuys.
Pieter de Vlaming van Oudshoorn.
Jan Pietersz. de Wit.
Roetert Ernſt.
Jacob Backer.
Hillebrand Schellinger.
Dr. Andries Bicker Gerritsz.

1617.

Dr. Jan ten Grootenhuys.
Jan Pietersz. de Wit.
Joris Iorisz.
Pieter Matthysz. Schryver.
Jacob Poppen.
Jacob van Neck.
Jan Gysbertsz. de Vries.
Abraham Boom.
Jacob Iacobsz. Hinloopen.

1618.

Joris Iorisz.
Jacob van Neck.
Laurens Ianſz. Spiegel.
Geurt Dirckſz. van Beuningen.
Dr. Dominicus Heemskerck.
Pieter Ianſz. Reael.
Claes Iacobsz. Harencarſpel.
Warnaer Ernſt van Baſſen.
Dr. Reynier Pauw.

1619.

Geurt Dirckſz. van Beuningen.
Dr. Dominicus Heemskerck.
Dr. Jan ten Grootenhuys.
Jan Pietersz. de Wit.
Jan Gysbertsz. de Vries.
Hillebrand Schellinger.
Jan Willemsz. Bogaerd.
Jacob Pietersz. Hoogkamer.
Dr. Albertus Coenradus Burg.

1620.

Dr. Jan ten Grootenhuys.
Jan Pietersz. de Wit.
Joris Iorisz.
Abraham Boom.
Roetert Ernſt.
Adriaen Pietersz. Raep.
Jacob Iacobsz. Hinloopen.
Claes Iacobsz. Harencarſpel.
Arent Pietersz. van der Burg.

1621.

Schepenen.

1621.
Roetert Ernſt.
Abraham Boom.
Geurt Dirckſz. van Beuningen.
Jan Gysbertſz. de Vries.
Anthony Oetgens van Waveren.
Hillebrand Schellinger.
Warnaer Ernſt van Baſſen.
Jacob Pieterſz. Hoogkamer.
Simon van der Does.
1622.
Geurt Dirckſz. van Beuningen.
Jan Gysbertſz. de Vries.
Dr. Dominicus Heemskerck.
Dr. Andries Bicker Gerritſz.
Jacob Iacobſz. Hinloopen.
Claes Iacobſz. Harencarſpel.
Henrick Hudde.
Michiel Pauw Reynierſz.
Dr. Claes Pieterſz. Tulp.
1623.
Dr. Andries Bicker Gerritſz.
Jacob Iacobſz. Hinloopen.
Mr. Volkert Oeuverlander, *Heer van Purmerland en Ilpendam.*
Abraham Boom.
Hillebrand Schellinger.
Warnaer Ernſt van Baſſen.
Dr. Albertus Coenradus Burg.
Simon van der Does.
Dr. Jacob Reael Ianſz.
1624.
Mr. Volkert Oeuverlander, *Heer van Purmerland en Ilpendam.*
Hillebrand Schellinger.
Geurt Dirckſz. van Beuningen.
Jan Gysbertſz. de Vries.
Jacob Pieterſz. Hoogkamer.
Henrick Hudde.
Dr. Claes Pieterſz. Tulp.
Jan Cornelisz. Geelvinck.
Dr. Gerrit Schaep.
1625.
Geurt Dirckſz. van Beuningen.
Jan Gysbertſz. de Vries.
Adriaen Pieterſz. Raep.
Dr. Andries Bicker Gerritſz.
Jacob Iacobſz. Hinloopen.
Warnaer Ernſt van Baſſen.
Dr. Albertus Coenradus Burg.
Ernſt Roeterſz.
Adriaen Kromhout. *deeze ſterft, en in deszelfs plaats komt*
Dirck Tholinx.
1626.
Adriaen Pieterſz. Raep.
Jacob Iacobſz. Hinloopen.
Mr. Volckert Oeuverlander, *Heer van Purmerland en Ilpendam.*
Jacob Backer.
Henrick Hudde.
Jacob Reael.
Dr. Gerrit Schaep.
Pieter Pieterſz. Haſſelaer.
Dr. Pieter Opmeer.
1627.
Mr. Volkert Oeuverlander, *Heer van Purmerland en Ilpendam.*
Jacob Backer.
Hillebrand Schellinger.
Jacob Pieterſz. Hoogkamer.
Dr. Albertus Coenradus Burg.
Dr. Claes Pieterſz. Tulp.
Jacob Iacobſz Vinck.
Henrick Reynſt.
Dr. Matthys Raephorſt.
1628.
Hillebrand Schellinger.
Dr. Albertus Coenradus Burg.
Harmen Gysbertſz. van de Poll.
Jacob Iacobſz. Hinloopen.
Jacob Reael.
Dirck Tholinx.
Dr. Pieter Opmeer.
Symon de Ryck van der Gracht.
Cornelis Bicker Gerritſz.
1629.
Harmen Gysbertſz. van de Poll.
Dr. Pieter Opmeer.
Jacob Backer.
Jacob Pieterſz. Hoogkamer.
Dr. Gerard Schaep.
Jacob Iacobſz. Vinck.
Dr. Matthys Raephorſt.
Johan Huydecoper.
Dr. Albert Bas.
1630.
Jacob Backer.
Jacob Pieterſz. Hoogkamer.
Dr. Albertus Coenradus Burg.
Dirck Tholinx.
Symon de Ryck van der Gracht.
Cornelis Bicker Gerritſz.
Dr. Pieter Ianſz. Hooft.
Dr. Laurens Reael, *Ridder.*
Dr. Allard Kloeck.
1631.
Dirck Tholinx.
Dr. Pieter Ianſz. Hooft.
Harmen Gysbertſz. van de Poll.
Ernſt Roeters.
Dr. Pieter Opmeer.
Jacob Iacobſz. Vinck.
Dr. Matthys Raephorſt.
Johan Huydecoper.
Willem Backer.
1632.
Harmen Gysbertſz. van de Poll.
Ernſt Roeters.
Jacob Pieterſz. Hoogkamer.
Dr. Albertus Coenradus Burg.
Henrick Reynſt.
Dr. Laurens Reael, *Ridder.*
Dr. Allard Kloeck.
Henrick Dirckſz. Spiegel.
Dr. Dirck de Graef.
1633.
Dr. Albertus Coenradus Burg.
Dr. Allard Kloeck.
Dirck Tholinx.
Pieter Pieterſz. Haſſelaer.
Dr. Matthys Raephorſt.
Dr. Albert Bas.
Dr. Pieter Ianſz. Hooft.
Willem Backer.
Reynier Reael.
1634.
Dirck Tholinx.
Dr. Matthys Raephorſt.
Dr. Nicolaes Tulp.
Dr. Gerard Schaep.
Ernſt Roeters.
Jacob Vinck.
Jan Huydecoper.
Dr. Laurens Reael, *Ridder.*
Mr. Gualterus Valckenier.
1635.
Dr. Gerrit Schaep.
Ernſt Roeters.
Jacob Pieterſz. Hoogkamer.
Cornelis Bicker Gerritſz.
Dr. Albert Bas.
Dr. Pieter Ianſz. Hooft.
Dr. Allard Kloeck.
Reynier Reael.
Gerbrand Claeſz. Pancras.
1636.
Jacob Pieterſz. Hoogkamer.
Dr. Allard Kloeck.
Dr. Albertus Coenradus Burg.
Dirck Tholinx.
Jacob Vinck.
Dr. Matthys Raephorſt.
Dr. Laurens Reael, *Ridder.*
Willem Backer.
Dr. Cornelis Witſen.
1637.
Dirck Tholinx.
Willem Backer.
Ernſt Roeters.
Cornelis Bicker, *Heer van Swieten.*
Jan Huydecoper.
Reynier Reael.
Mr. Gualterus Valckenier.
Gerbrand Claeſz. Pancras.
Dr. Frans Banning Cocq, *Heer van Purmerland en Ilpendam.*
1638.
Ernſt Roeters.
Cornelis Bicker, *Heer van Swieten.*
Jacob Vinck.
Dr. Allard Kloeck.
Henrick Dirckſz. Spiegel.
Dr. Cornelis Witſen.
Mr. Gerard Schaep Pieterſz.
Albert Dirckſz. Pater.
Mr. Joris Iorisz. Backer.
1639.
Dr. Allard Kloeck.
Henrick Dirckſz. Spiegel.
Dirck Tholinx.
Henrick Reynſt.
Jan Huydecoper, *Ridder, Heer van Tamen, Blockland, enz.*
Reynier Reael.
Mr. Gualterus Valckenier.
Dr. Franco van der Meer.
Jacob Claesz. Harencarſpel.
1640.
Dirck Tholinx.
Mr. Wouter Valckenier.
Ernſt Roeters.
Dr. Albert Bas.
Dr. Cornelis Witſen.
Dr. Frans Banning Cocq, *Heer van Purmer-*

SCHEPENEN.

merland en Ilpendam.
Dr. Jan van Heemskerck.
Jan van de Poll.
Cornelis de Graef, *Vry-Heer van Suydpolsbroeck.*

1641.

Ernſt Roeters.
Dr. Cornelis Witſen.
Dr. Claes Pieterſz. Tulp.
Jan Huydecoper, *Ridder, Heer van Tamen, Blockland, enz.*
Henrick Dirckſz. Spiegel.
Dr. Franco van der Meer.
Mr. Joris Iorisz. Backer.
Willem van Ruytenburg.
Roelof Bicker.

1642.

Dr. Nicolaes Tulp.
Jan Huydecoper, *Ridder, Heer van Tamen, Blockland, enz.*
Dirck Tholinx.
Dr. Albert Bas.
Dr. Allard Kloeck.
Cornelis Bicker, *Heer van Swieten.*
Mr. Wouter Valckenier.
Dr. Frans Banning Cocq, *Heer van Purmerland en Ilpendam.*
Mr. Jan van Heemskerck.

1643.

Dirck Tholinx.
Dr. Albert Bas.
Ernſt Roeters.
Henrick Dirckſz. Spiegel.
Albert Dirckſz. Pater.
Mr. Joris Iorisz. Backer.
Dr. Franco van der Meer.
Roelof Bicker.
Jan van Waveren.

1644.

Ernſt Roeters.
Henrick Dirckſz. Spiegel.
Johan Huydecoper, *Ridder, Heer van Maarſeveen, enz.*
Dr. Allard Kloeck.
Dr. Cornelis Witſen.
Jacob Claeſz. Harencarſpel.
Dr. Jan van Heemskerck.
Jan van de Poll.
Mr. Willem van Loon.

1645.

Johan Huydecoper, *Ridder, Heer van Maarſeveen, enz.*
Dr. Cornelis Witſen.
Dr. Albert Bas.
Dr. Frans Banning Cocq, *Heer van Purmerland en Ilpendam.*
Albert Dirckſz. Pater.
Dr. Franco van der Meer.
Johan van Waveren.
Cornelis de Vlaming van Oudshoorn, *Hr. van Oudshoorn en Gnephoeck, enz.*
Henrick Bicker.

1646.

Dr. Frans Banning Cocq, *Heer van Purmerland en Ilpendam.*
Albert Dirckſz. Pater.
Ernſt Roeters.
Henrick Dirckſz. Spiegel.
Jan van de Poll.
Roelof Bicker.
Nicolaes Corver.
Bernard Schellinger.
Mr. Andries de Graef.

1647.

Hendrick Dirckſz. Spiegel.
Jan van de Poll.
Jan Huydecoper, *Ridder, Heer van Maarſeveen, enz.*
Dr. Cornelis Witſen.
Dr. Franco van der Meer.
Jacob Claeſz. Harencarſpel.
Jan Bicker.
Dr. Iſaac Pauw, *Heer van Achtienhoven, enz.*
Dr. Frans Reael.

1648.

Jan Huydecoper, *Ridder, Heer van Maarſeveen, enz.*
Dr. Cornelis Witſen.
Dr. Frans Banning Cocq, *Ridder, Heer van Purmerland en Ilpendam.*
Albert Dirckſz. Pater.
Mr. Joris Iorisz. Backer.
Jan van Waveren.
Cornelis de Vlaming van Oudshoorn, *Ridder, Heer van Oudsboorn en Gnephoeck, enz.*
Henrick Bicker.
Bernard Schellinger.

1649.

Dr. Frans Banning Cocq, *Ridder, Heer van Purmerland en Ilpendam.*
Albert Dirckſz. Pater.
Henrick Dirckſz. Spiegel.
Dr. Franco van der Meer.
Jan van de Poll.
Mr. Andries de Graef.
Dr. Cornelis van Dronckelaer.
Mr. Coenraed Burg.
Dr. Gillis Valckenier.

1650.

Hendrick Dirckſz. Spiegel.
Jan van de Poll.
Jan Huydecoper, *Ridder, Heer van Maarſeveen, enz.*
Dr. Cornelis Jan Witſen.
Mr. Joris Jorisz. Backer.
Mr. Gerard Reynſt.
Mr. Symon van Hoorn.
Gerrit Claeſz. Haſſelaer.
Nicolaes Pancras.

1651.

Dr. Cornelis Jan Witſen.
Mr. Symon van Hoorn.
Albert Dirckſz. Pater.
Bernard Schellinger.
Jan Bicker.
Dr. Frans Reael.
Dr. Cornelis van Dronckelaer.
Mr. Coenraed Burg.
Dr. Joan Blaeuw.

1652.

Albert Dirckſz. Pater.
Dr. Cornelis van Dronckelaer.
Hendrick Dirckſz. Spiegel.
Mr. Joris Jorisz. Backer.
Dr. Gillis Valckenier.
Nicolaes Pancras.
Cornelis van Vlooswyck.
Dr. Gerrit van Hellemond.
Jacob Franſz. Hinloopen.

1653.

Hendrick Dirckſz. Spiegel.
Dr. Gillis Valckenier.
Jan van Waveren.
Mr. Symon van Hoorn.
Gerard Haſſelaer.
Dr. Joan Blaeuw.
Nicolaes van Loon.
Jan Munter.
Dr. Roetert Ernſt.

1654.

Mr. Symon van Hoorn.
Dr. Joan Blaeuw.
Bernard Schellinger.
Dr. Frans Reael.
Dr. Cornelis van Dronckelaer.
Mr. Coenraed Burg.
Dr. Gerrit Reynſt.
Nicolaes Pancras.
Hans Bontemantel.

1655.

Bernard Schellinger.
Dr. Frans Reael.
Mr. Gillis Valckenier.
Joan Munter.
Dr. Roetert Ernſt.
Dr. Willem Backer.
Jan Hulft.
Mr. Lambert Reynſt.
Dirck Tulp.

1656.

Mr. Gillis Valckenier.
Dr. Roetert Ernſt.
Mr. Joris Jorisz. Backer.
Mr. Symon van Hoorn.
Gerard Haſſelaer.
Dr. Joan Blaeuw.
Mr. Jacob Bas Dirckſz. *deeze ſterft, en in deszelfs plaats komt*
Mr. Joachim Rendorp.
Mr. Henrick Hooft.
Dr. Joan Huydecoper, de Jonge, *Ridder, Heer van Neerdyk.*

1657.

Mr. Symon van Hoorn.
Mr. Henrick Hooft.
Dr. Frans Reael.
Mr. Coenraed Burg.
Nicolaes van Loon.
Joan Hulft.
Dr. Joan van Hellemond.
Cornelis Geelvinck.
Michiel Pancras.

1658.

Dr. Frans Reael.
Mr. Coenraed Burg.
Dr. Gillis Valckenier.
Nicolaes Pancras.
Dr. Roetert Ernſt.
Mr. Joachim Rendorp.
Fredrick Alewyn.
Jacob Jacobſz. Hinloopen.
Cornelis Backer.

1659.

Mr. Gillis Valckenier.
Nicolaes Pancras.
Nicolaes van Loon.
Hans Bontemantel.
Mr. Henrick Hooft.
Cornelis Geelvinck.
Dr. Joan van Hartogveld.
Mr. Nicolaes Opmeer.
Mr. Jan Beernd Schaep.

1660.

Nicolaes van Loon.
Mr. Henrick Hooft.
Gerard Haſſelaer.
Dr. Roetert Ernſt.
Fredrick Alewyn.
Nicolaes Rochus van de Capelle.
Dr. Pelgrom ten Grooten-

SCHEPENEN.

Schepenen.

tenhuys. *sterft* 11 *Nov.*
Mr. Cornelis Kloeck.
Dirck Spiegel.

1661.

Gerard Hasselaer.
Dr. Roetert Ernst.
Dr. Gillis Valckenier.
Nicolaes Pancras.
Mr. Joachim Rendorp.
Dr. Joan van Hellemond.
Cornelis Backer.
Joan Hinloopen.
Mr. Jacob Boreel, *Heer van St. Aegt, enz.*

1662.

Dr. Gillis Valckenier,
Nicolaes Pancras.
Nicolaes van Loon.
Joan Munter.
Dr. Joan Huydecoper, *Ridder, Heer van Maarseveen en Neerdyk, enz.*
NicolaesRochus van de Capelle.
Heurick Roeters.
Nicolaes van Waveren.
Mr. Arnoud Hooft, *Ridder.*

1663.

Joan Munter.
Dr. Joan Huydecoper, *Ridder, Heer van Maarseveen en Neerdyk, enz.*
Coenraed Burg.
Dr. Roetert Ernst.
Joan Hulft.
Jacob Jacobsz. Hinloopen.
Dr. Joan van Hartogveld.
Mr. Gerrit Bors van Waveren.
Mr. Willem van Loon.

1664.

Coenraed Burg.
Dr. Roetert Ernst.
Nicolaes Pancras.
Dr. Joan Blaeuw.
Nicolaes van Loon.
NicolaesRochus van de Capelle.
Mr. Cornelis Kloeck.
Dirck Spiegel.
Mr. Vincent van Bronckhorst.

1665.

Nicolaes Pancras.
Dr. Joan Blaeuw.
Dirck Tulp.
Mr. Joan Huydecoper, *Ridder, Heer van Maarseveen en Neerdyk, enz.*
Dr. Joan van Helmont. *deeze sterft, en in deszelfs plaats komt*
Dr. Gerard Bors van Waveren.
Jacob Jacobsz. Hinloopen.
Hendrick Roeters.
Nicolaes van Waveren.
Mr. Arnoud Hellemans Hooft, *Ridder.*

1666.

Mr. Joan Huydecoper, *Ridder, Heer van Maarseveen en Neerdyk, enz.*
Jacob Jacobsz. Hinloopen.
Dr. Roetert Ernst.
Cornelis Backer.
Mr. Nicolaes Opmeer, *is den* 12 *July tot Raad ter Admiraliteit in 't Noorderkwartier verkooren, en in deszelfs plaats, den zelfden dag*
Mr. Joan ten Grootenhuys.
Mr. Vincent van Bronckhorst.
Mr. Joan Corver.
Mr. Cornelis Roch.
Mr. Pieter Schaep.

1667.

Dr. Roetert Ernst.
Mr. Vincent van Bronckhorst.
Joan van Waveren, *Heer van Waveren, Botshol en Ruyge Wilnis, enz.*
NicolaesRochus van de Capelle.
Mr. Jacob Boreel, *Heer van St. Aegt.*
Joan Six, *Heer van Vromade.*
Cornelis Graefland.
Mr. Joan Munter de Jonge.
Mr. Willem Blauw.

1668.

Joan van Waveren, *Heer van Waveren, Botshol en Ruyge Wilnis, enz.*
NicolaesRochus van de Capelle.
Hans Bontemantel.
Joan Hulft.
Mr. Joan Corver.
Mr. Coenraed van Beuningen. *is weinig dagen daar na in Ambassade na Vrankryk vertrokken, en den* 11 Augustus *in deszelfs plaats gekooren*
Jacob van Neck Jacobsz.
Joannes Hudde.
Leonard Ranst.
Pieter de Graef, *Vry-Heer van Suydpolsbroeck, enz.*

1669.

Hans Bontemantel.
Mr. Joan Corver.
Dr. Roetert Ernst.
Cornelis Geelvinck, *Heer van Castricum, enz.*
Cornelis Backer.
Mr. Cornelis Kloeck.
Mr. Joan ten Grootenhuys.
Cornelis Graefland.
Mr. Willem Blaeuw.

1670.

Dr. Roetert Ernst.
Cornelis Geelvinck.
Dr. Willem Backer.
Mr. Joan Huydecoper, *Ridder, Heer van Maarseveen en Neerdyk, enz.*
Nicolaes van de Capelle.
Mr. Pieter Schaep.
Joannes Hudde.
Leonard Ranst.
Jacob van Neck Jacobsz.

1671.

Dr. Willem Backer.
Mr. Pieter Schaep.
Hans Bontemantel.
Jacob Jacobsz. Hinloopen.
Mr. Jacob Boreel.
Hendrick Roeters.
Mr. Vincent van Bronckhorst.
Mr. Cornelis Roch.
Mr. Joan Munter de Jonge.

1672.

Hans Bontemantel.
Mr. Jacob Boreel.
Cornelis Backer.
Mr. Nicolaas Opmeer.
Joan Six, *Heer van Vromade, enz.*
Mr. Willem Blaeuw.
Joan de Vries.
Mr. Jacob de Graef.
Mr. Jacob Hinloopen de Jonge.
By de buitengewoone Verandering der Regeeringe, in de maand September deezes jaars, zyn, als Schepenen, ontslaagen
Hans Bontemantel.
Mr. Willem Blaeuw, en
Mr. Jacob de Graef.
En in derzelver plaatsen gesteld
Louis Trip.
Mr. David de Wilhem en
Mr. Nanning Kloeck.
Mr. Nicolaas Opmeer, *den* 20 *December, Raad ter Admiraliteit in 't Noorderkwartier geworden zynde, is, in zyne plaats, tot Schepen gekooren*
Mr. Joan Corver.

1673.

Cornelis Backer.
Mr. Joan Corver.
Hendrick Roeters, *is den* 13 *Juny, tot Schout gekooren, en den* 19 *dito in deszelfs plaats gesteld*
François de Vicq de Jonge.
Leonard Ranst, *sterft den* 8 *April, en in deszelfs plaats komt den* 30 *dito*
Michiel Tielens.
Jacob van Neck Jacobsz.
Jean Appelman.
Hendrick Becker.
Gillis Sautyn.
Mr. Nicolaes Witsen.

1674.

Jacob van Neck Jacobsz.
Jean Appelman.
Mr. Vincent van Bronckhorst.
Mr. Nanning Kloeck.
Mr. Rombout Hudde.
Coenraed van Klenck.
Dirck Blom.
Mr. Everard Scott de Jonge.
Mr. Albertus Geelvinck.

1675.

Mr. Vincent van Bronckhorst.
Mr. Nanning Kloeck.
Mr. David de Wilhem.
Hendrick Becker.
Gillis Sautyn.
Michiel Tielens.
François de Vicq de Jonge.
Joan van Beaumont de Jonge.
Mr. Albert Bentes.

1676.

Mr. David de Wilhem.
Hendrick Becker.
Mr. Cornelis Kloeck.
Jean Appelman.
Mr. Everard Scott de Jonge.
Dr. Dirck Boelensz.
Lieve van Loon.
Jan van Dyck.
Mr. Jacob Popta.

1677.

Mr. Cornelis Kloeck.
Jean Appelman.

SCHEPENEN.

Mr. Jacob Boreel, *Heer van S. Aagt, enz.*
Mr. Cornelis Roch.
Mr. Jacob Hinloopen de Jonge.
Mr. Nanning Kloeck.
Mr. Albert Bentes.
Egbert de Vry.
Mr. Dirck Munter.

1678.

Mr. Jacob Boreel.
Mr. Cornelis Roch.
Mr. Willem van Loon.
Mr. Nicolaes Witsen.
Mr. Rombout Hudde.
Mr. Everard Scott de Jonge.
Gasper Pellicorne, *Heer van Louwregt, enz.*
Nicolaes Harencarspel.
Cornelis vanBambeeck.

1679.

Mr. Willem van Loon.
Mr. Nicolaes Witsen.
Joan de Vries.
Mr. Jacob Hinloopen de Jonge.
Dr. Dirck Boelensz.
Egbert de Vry.
Mr. Dirck Munter.
Mr. Nicolaes Hasselaer.
Mr. Gerrit Hooft.

1680.

Joan de Vries.
Mr. Jacob Hinloopen.
Mr. Gerard Bors van Waveren.
Mr. Cornelis Roch.
Gasper Pellicorne, *Heer van Louwrecht, enz. sterft den 5 July, en deszelfs plaats is niet vervuld.*
Mr. Cornelis van Bambeeck.
Cornelis Valckenier.
Jeronimus de Haze de Georgio.
Mr. Jacob ten Grootenhuys.

1681.

Mr. Gerard Bors van Waveren.
Mr. Cornelis Roch.
Mr. Cornelis Kloeck.
Mr. Willem van Loon.
Gillis Sautyn.
Egbert de Vry.
Dirck de Vlaming van Oudshoorn, *Heer van Westerdykshorn, enz. sterft den 18 April, en in deszelfs plaats komt 11 July*
François de Vicq.
Mr. Isaak van Heuvel.
Mr. Dirck Bas.

1682.

Mr. Cornelis Kloeck.
Mr. Willem van Loon.
Joan de Vries.
Mr. Everard Scott, *overleeden den 13 February, en in deszelfs plaats, den 17 Maart*
Jean Appelman.
Mr. Albertus Geelvinck.
Mr. Cornelis van Bambeeck.
Jeronimus de Haze de Georgio.
Jacob Elias.
Adriaen de Weert.

1683.

Joan de Vries.
Jean Appelman.
Mr. Jacob Jacobsz. Hinloopen.
François de Vicq.
Mr. Isaak van Heuvel.
Mr. François de Vroede.
Mr. Jacob Bicker Henricksz.
Mr. Dirck Pater.
Jan Coymans.

1684.

Mr. Jacob Jacobsz. Hinloopen.
François de Vicq.
Mr. Albert Bentes.
Mr. Nicolaes Hasselaer, *overleedt den 26 Maart, en in deszelfs plaats den 6 July.*
Mr. Dirck Bas.
Mr. Cornelis Valckenier.
Mr. Jeronimus de Haz de Georgio.
Mr. Jacob ten Grootenhuys.
Jacob Elias.
Mr. Pieter Hulft.

1685.

Mr. Albert Bentes.
Cornelis Valckenier.
Hendrick Becker.
Gillis Sautyn.
Lieve van Loon.
Egbert de Vry.
Mr. Dirck Pater.
Mr. Hendrick Bicker.
Pieter Reael.

1686.

Hendrick Becker.
Gillis Sautyn.
François de Vicq.
Mr. Albertus Geelvinck.
Mr. François de Vroede.
Daniel Bernard, *Heer van Kattenbroeck.*
Mr. Dirck Backer.
Mr. Fredrick Danckerts.
Mr. Joan Graefland.

1687.

François de Vicq.
Mr. Albertus Geelvinck.
Egbert de Vry.
Nicolaes Harencarspel.
Mr. Gerrit Hooft.
Mr. Jacob ten Grootenhuys.
Jacob Elias.
Mr. Dirck Pater.
Mr. Pieter Hulft.

1688.

Egbert de Vry.
Mr. Gerrit Hooft.
Jan Six, *Heer van Wimmenum en Vromade.*
Coenraed van Klenck, *Heer van Loirheim.*
Mr. Jeronimus de Haze de Georgio.
Mr. François de Vroede.
Jan Coymans.
Mr. Fredrick Danckers.
Mr. Joan Graefland.

1689.

Jan Six, *Heer van Wimmenum en Vromade.*
Coenraed van Klenck, *Heer van Loirheim.*
Mr. Albert Bentes.
Mr. Jacob ten Grootenhuys, *overleeden den 19 April, in wiens plaats*
Mr. Cornelis Bicker van Swieten *is gekooren op den 17 July, maar heeft geen Sessie gehad, alzo hy ziek lag, en op den 24 daar aan is komen te overlyden, waar op*
Mr. Adriaan Backer, *is gekooren den 7 Sept., en op den 8 dito beëedigd.*
Mr. Dirck Bas.
Mr. Dirck Pater.
Mr. Pieter Hulft.
Pieter Reael, *Heer van Nigtevegt.*
Daniel Bernard, *Heer van Kattenbroek.*
De Schepenen van 't voorleden jaar 1688., zyn gecontinueerd tot den 9 Maart 1689. wanneer de bovengemelde Schepenen zyn beëedigd geworden.

1690.

Albert Bentes.
Mr. Dirck Pater.
François de Vicq.
Mr. Dirck Munter.
Mr. François de Vroede.
Mr. Fredrick Dankerts, *overleedt den 13 July, en in deszelfs plaats kwam*
Mr. Coenraed Burg.
Mr. Joan Blaeuw.
Mr. Nicolaas Corver.
Mr. Nicolaas Six.
De oude Schepenen des voorleedenjaars 1689. zyn tot den 29 Maart 1690. gecontinueerd, wanneer de nieuwe Schepenen zyn beëedigd geworden.

SCHEPENEN.

1691.

François de Vicq.
Mr. Dirck Munter.
Egbert de Vry.
Cornelis Valckenier.
Daniel Bernard, *Heer van Kattenbroeck, enz.*
Mr. Dirck Backer.
Mr. Joan Graefland.
Gerbrand Pancras Michielsz.
Willem Adriaan van der Stel.
Deeze Schepenen zyn den 6 February beëedigd.

1692.

Cornelis Valckenier.
Daniel Bernard, *Heer van Kattenbroeck, enz.*
Mr. Dirck Bas.
Mr. François de Vroede.
Mr. Cornelis Munter.
Mr. Pieter Six.
Mr. Quirinus van Stryen.
Mr. Jan Backer Cornelisz.
Mr. Jean Deutz.
Deeze Schepenen zyn den 11 February beëedigd.

1693.

Mr. Dirck Bas.
Mr. François de Vroede.
Mr. Albert Geelvinck.
sterft den 27 February, en in zyne plaats komt in October.
Mr. Gerbrand Pancras.
Mr. Joan Graefland.
Mr. Joan Blaauw.
Jacob Scott.
Mr. Cornelis Bors van Waveren.
Mr. Adriaen Duyvensz.
Mr. Willem Six.
Deeze Schepenen zyn den 19 February beëedigd.

1694.

Mr. Joan Graefland.
Mr. Joan Blaeuw.
Mr. Dirck Munter.
Mr. Adriaen Backer.
Gerbrand Pancras Michielsz.
Daniel Hochepied.
Mr. Fredrik Sluysken.
Mr. Joan Huydecoper, *Heer van Maarsveen, enz.*
Mr. Daniel Jean Bernard.

1695.

Mr. Dirck Munter.
Mr. Adriaen Backer.

Mr.

Schepenen.

Mr. François de Vroede.
Daniel Bernard, *Heer van Kattenbroeck.*
Mr. Casper van Collen.
Pieter Rans Valckenier.
Mr. Hendrik Hooft de Jonge.
Mr. Hendrik Decker de Jonge.
Mr. Jacob Hinloopen de Jonge.

1696.

Mr. François de Vroede.
Daniel Bernard, *Heer van Kattenbroeck.*
Mr. Joan Graefland.
Mr. Jean Deutz.
Cornelis Calkoen.
Mr. Ferdinand van Collen.
Mr. Jacob Hop.
Alexander Velters.
Mr. Jan Trip.

1697.

Mr. Joan Graefland.
Mr. Jean Deutz.
Mr. Dirck Backer.
Mr. Joan Blaeuw.
Mr. Coenraed Burgh.
Gerbrand Pancras Michielsz.
Mr. Cornelis Munter.
Mr. Fredrick Sluysken, *wordt Presidént van 't Hof van Holland, den 6 July.*
Cornelis Verpoorten.
Mr. Casper van Collen.

1698.

Mr. Dirck Backer.
Mr. Joan Blaeuw.
Daniel Bernard, *Heer van Kattenbroeck, enz.*
Mr. Pieter Six.
Pieter Rans Valckenier.
Cornelis Calkoen.
Mr. Ernst Roeters.
Mr. Joan van de Poll Hermansz.
Mr. Nicolaes de Vicq.

1699.

Daniel Bernard, *Heer van Kattenbroeck, enz.*
Mr. Pieter Six.
Mr. Adriaen Backer.
Mr. Gerbrand Pancras.
Mr. Hendrik Hooft de Jonge.
Alexander Velters.
Mr Joan Geelvinck, *Heer van Castricum, enz.*
Mr. Nicolaes van Bambeek.
Egidius van den Bempden.

1700.

Mr. Adriaen Backer.
Mr. Gerbrand Pancras.
Mr. Joan Graefland.
Mr. Joan Blaeuw.
Mr. Coenraed Burgh, *tot Gouverneur van Curaçao verkoren.*
Mr. Cornelis Bors van Waveren.
Cornelis Calkoen.
Mr. Frederik Wilhem van Loon.
Jacob Valckenier.

1701.

Mr. Joan Graefland.
Mr. Joan Blaeuw.
Mr. Nicolaes Six.
Mr. Casper van Collen.
Mr. Hendrik Decquer.
Mr. Joan van de Poll Hermansz.
Mr. Jacob van Stryen.
Mr. Lucas Trip.
Mr. Isaak Hasselaer.

1702.

Mr. Nicolaes Six, *Heer van Wimmenum.*
Mr. Casper van Collen.
Mr. Cornelis Munter.
Mr. Quiryn van Stryen.
Mr. Ferdinand van Collen.
Mr. Jan van den Bempden.
Cornelis Calkoen de Jonge.
Abraham Muysart.
Mr. Nicolaes Sautyn.

1703.

Mr. Cornelis Munter.
Mr. Quiryn van Stryen.
Mr. Joan Blaeuw.
Gerbrand Pancras Michielsz.
Mr. Jean Deutz.
Cornelis Calkoen.
Mr. Fredrik Wilhem van Loon.
Mr. Jan Baptista Hochepied.
Joan Elias Huydecoper van Maarseveen.

1704.

Mr. Joan Blaeuw.
Gerbrand Pancras Michielsz.
Pieter Rans Valckenier, *overlydt den 28 November.*
Mr. Ferdinand van Collen.
Mr. Jan Trip.
Cornelis Graefland.
Guilielmo Pels.
Jozias van de Blocquery.
Mr. Lieve Geelvinck.

1705.

Mr. Ferdinand van Collen.
Mr. Jan Trip.
Mr. Quiryn van Stryen.
Mr. Jean Deutz, *Heer van Assendelft, Assumburg, enz.*
Mr. Jan van de Poll Harmansz.
Marten van Loon.
Hendrik Hudde.
Mr. Jan Six, *Heer van Vromade.*
Mr. Willem Gerrit Dedel.

1706.

Mr. Quiryn van Stryen.
Mr. Jean Deutz, *Heer van Assendelft, Assumburg, enz.*
Mr. Nicolaes Six, *Heer van Wimmenum.*
Jacob Scott.
Egidius van den Bempden.
Benjamin Pouille, *Ridder, Heer van Berkenrode, enz.*
Mr. Joseph Huydecoper, *Heer van Maarseveen, Neerdyk, enz.*
Mr. Gerard Hasselaer.
Mr. Cornelis Backer.

1707.

Mr. Nicolaes Six, *Heer van Wimmenum.*
Jacob Scott.
Mr. Nicolaes de Vicq.
Mr. Jacob van Stryen.
Mr. Nicolaes Sautyn, *is den 12 Maart gecommitteerd in 't Collegie ter Admiraliteit in 't Noorderkwartier, in plaats van den overleeden Heer* Wouter Valckenier, *en komt albier den 7 May als Schepen in zyne plaats*
Hendrik Hudde.
Mr. Wigbolt Slicher de Jonge.
Mr. Arnold van Aalst.
Hillebrand Bentes.
Mr. Elbert Graefland.

1708.

Mr. Jacob van Stryen.
Hendrik Hudde.
Jacob Valckenier.
Jan Elias Huydecoper van Maarseveen.
Willem Boreel.
Gerard Karsseboom.
Mr. Abraham van Harencarspel.
Mr. Willem Backer Dirksz.
Mr. Willem Munter.

1709.

Jacob Valckenier.
Jan Elias Huydecoper, *Heer van Maarseveen, Neerdyk, enz.*
Mr. Jan Six, *Heer van Vromade.*
Mr. Gerard Hasselaer.
Mr. Wigbolt Slicher de Jonge.
Mr. Willem Backer.
Mr. Willem van Harn.
Balthasar Boreel.
Mr. Daniel Hooft.

1710.

Mr. Jan Six, *Heer van Vromade.*
Mr. Gerard Hasselaer.
Mr. Joan van de Poll.
Mr. Jan van den Bempden.
Abraham Muysart.
Mr. Nicolaes van Loon.
Mr. Balthasar Scott.
Gerard van Papenbroeck.
Mr. Mattheus Lestevenon.

1711.

Mr. Jan van den Bempden.
Abraham Muysart.
Mr. Lucas Trip.
Mr. Wigbolt Slicher de Jonge.
Gerard Karsseboom.
Mr. Abraham Looten.
Adam van Ryn.
Mr. Hendrick Bicker Hendricksz.
Mr. Jan Noach du Fay.

1712.

Mr. Wigbolt Slicher de Jonge.
Gerard Karsseboom.
Mr. Nicolaes de Vicq.
Mr. Willem Gerrit Dedel.
Mr. Arnold van Aelst.
Mr. Elbert Graefland.
Pieter Eyghels.
Mr. Gerrit Hooft de Jonge.
Dirck van der Meer.

1713.

Mr. Nicolaes de Vicq. *Deeze sterft, den 12 Maart, en in deszelfs plaats komt den 6 April*
Mr. Arnold van Aalst.
Mr. Willem Gerrit Dedel.
Jacob Valckenier.
Hendrik Hudde.
Mr. Willem Backer Dirksz.
Mr. Willem Munter.
Mr. Anthony Oetgens van Waveren, *Heer van Waveren, Botsbol, enz.*
Mr. Jan de Graeff, *Vry-Heer van Zuyd-Polsbroek, enz.*
Mr. Cornelis Hop Jacobsz.

1714.

SCHEPENEN.

1714.
Jacob Valckenier.
Hendrik Hudde.
Mr. Daniel Jean Bernard.
Jozias van de Blocquery.
Mr. Willem Backer.
Fredrick Alewyn.
François de Vicq.
Adriaan van Loon Junior.
Mr. Jan Corver de Jonge.

1715.
Mr. Daniel Jean Bernard, *Heer van Kattenbroek, en de Uiterdyken van Maſtwyk.*
Jozias van de Blocquery.
Mr. Lieve Geelvinck, *Heer van Caſtricum, enz.*
Mr. Willem Backer Dirkſz.
Mr. Cornelis Hop Jacobſz.
Mr. Theodorus Huigens, *Heer van Honkoop.*
Jonas Witſen, *Baljuw en Dykgraaf van Amſtelland, midsgaders Dykgraaf van den Hoogen Zeeburg en Diemerdyk, enz. overlydt den 31 May, en in deszelfs plaats komt*
Dirk van der Meer.
Mr. Jan Hulft.
Gillis Graefland.

1716.
Mr. Lieve Geelvinck, *Heer van Caſtricum, enz.*
Mr. Willem Backer Dirksz.
Mr. Wigbold Slicher de Jonge.
Mr. Mattheus Leſtevenon.
Mr. Jan Noach du Fay.
Adriaan van Loon Junior.
Mr. Jacob Karſſeboom.
Mr. Jan Sautyn.
Gerrit Corver.

1717.
Mr. Wigbold Slicher de Jonge.
Mr. Mattheus Leſtevenon.
Mr. Daniel Jean Bernard, *Heer van Kattenbroek, en de Uiterdyken van Maſtwyk.*
Mr. Jan Corver.
Gillis Graefland.
Mr. Jan Berewout.
Mr. Jan de Witt.
Mr. René de Vicq.
Mr. Diderik van Buren.

1718.
Mr. Daniel Jean Bernard, *Heer van Katbroek, en de Uiterdyken van Maſtwyk.*
Mr. Jan Corver.
Mr. Arnold van Aalſt.
Mr. Hendrik Bicker Hendriksz., *is den 11 February tot Fiscaal van de Admiraliteit alhier aangeſteld, en in deszelfs plaats komt*
Mr. Jacob Karſſeboom.
Dirk van der Meer.
Mr. Theodorus Huygens, *Heer van Honkoop.*
Mr. Jan Hulft.
Mr. Cornelis Graefland Jansz.
Mr. Wigbold Slicher de Jonge.

1719.
Mr. Arnold van Aalſt.
Dirk van der Meer.
Mr. Gerard Haſſelaer. *deeze ſterft, en in deszelfs plaats komt*
Mr. Jan Sautyn.
Willem Boreel.
Jan van Gheſel.
Philip Anthony van der Ghieſen.
Leonard van Hoeſen.
Mr. Ferdinand van Collen de Jonge.
Mr. Pieter Six.

1720.
Willem Boreel.
Mr. Jan Sautyn.
Mr. Willem Backer Dirksz.
Mr. Diderik van Buren.
Mr. Cornelis Graefland Jansz.
Nicolaes Calkoen.
Mr. Dirk Alewyn.
Mr. Nicolaes Witſen.
Mr. Jan Wolters.

1721.
Mr. Willem Backer Dirksz.
Mr. Diderik van Buren.
Dirk van der Meer.
Mr. Jan Hulft.
Mr. Jan de Witt.
Mr. Pieter Calkoen.
Mr. Bauduin van Collen.
François van Harencarſpel.
Mr. Abraham Boddens Eduardsz.

1722.
Dirk van der Meer.
Mr. Jan Hulft.
Gerard van Papenbroeck.
Philip Anthony van der Ghieſen.
Mr. Jan Wolters.
Theodorus Ryswyk.
Jacob Fredrick du Fay.
Mr. Jan Coymans, *Heer van Bruchem, enz.*
Mr. Gerard Bors van Waveren.

1723.
Gerard van Papenbroeck.
Philip Anthony van der Ghieſen.
Nicolaes Calkoen.
Mr. Nicolaes Witſen.
Mr. Abraham Boddens Eduardsz.
Jean Reael, *Vryheer van Vreeland.*
Mr. Cornelis Backer.
Mr. Jacobus Trip Jansz.
Mr. Reynier Bouwens.

1724.
Nicolaes Calkoen.
Mr. Nicolaes Witſen.
Dirk van der Meer.
Mr. Cornelis Graefland Jansz.
Mr. Pieter Six.
Mr. Jan van Loon.
Albert van der Merct.
Mr. Daniel de Dieu.
Mr. Gillis van den Bempden.

1725.
Dirk van der Meer.
Mr. Cornelis Graefland Jansz.
Mr. Ferdinand van Collen de Jonge, *Heer van Tienhoven.*
Mr. Gerard Bors van Waveren.
Mr. Cornelis Backer.
Mr. Jan Huydecoper, *Heer van Nigtevegt.*
Jan Deutz, *Heer van Aſſendelft.*
Mr. Harman Hendrik van de Poll.
Mr. Jan Bernard.

1726.
Mr. Ferdinand van Collen de Jonge, *Heer van Tienhoven.*
Mr. Gerard Bors van Waveren.
Mr. Joan de Witt.
Jan Reael, *Vryheer van Vreeland.*
Mr. Daniel de Dieu.
Mr. Willem Buys, *wordt op den 8 Maart verkooren tot Secretaris van haar Ed. Gr. Mog., en in deszelfs plaats komt.*
Mr. Jan van Loon.
Mr. Joan Fontaine.
Jan Lucas Pels, *Heer van Hogelande.*
Mr. Dirk Trip.

1727.
Mr. Jan de Witt.
Jan Reael, *Vryheer van Vreeland.*
Jan Hulft, *ſterft den 27 October.*
Philip Anthony van der Ghieſen.
Mr. Abraham Boddens Eduardsz.
Gillis Valckenier.
Jan Calkoen.
Pieter Pels Andriesz.
Mr. Egbert de Vry Temminck.

1728.
Philip Anthony van der Ghieſen.
Mr. Abraham Boddens Eduardsz.
Mr. Bauduin van Collen.
Mr. Jan Coymans, *Heer van Bruchem.*
Mr. Jan van Loon.
Gillis van Hoven.
Mr. Jan van de Poll Jansz. *Sterft den 21 November.*
Willem Gideon Deutz.
Mr. Nicolaes Pancras.

1729.
Mr. Bauduin van Collen.
Mr. Jan Coymans, *Heer van Bruchem, enz.*
Dirk van der Meer.
Jan Lucas Pels, *Heer van Hogelande.*
Mr. Egbert de Vry Temminck.
Jacob Backer Leſtevenon.
Mr. Jan Baptiſta Slicher.
Mr. Cornelis Trip.
Mr. Nicolaes Cornelis Haſſelaer.

1730.
Dirk van der Meer.
Jan Lucas Pels, *Heer van Hogelande.*
Mr. Jan van Loon.
Albert van der Merct.
Jan Calkoen.
Hendrik van der Spelt.
Bonaventura Oetgens van Waveren, *Heer van Waveren, Botshol en Ruyge Wilnisſe.*
Mr. Willem Sautyn Nicolaesz. Mr.

Schepenen.

Mr. Gualterus Petrus Boudaen.

1731.

Mr. Jan van Loon.
Albert van der Merct.
Mr. Nicolaes Witſen.
Jan Reael, *Vryheer van Vreeland.*
Mr. Jan Baptiſta Slicher.
Albert Schuyt.
Theodorus Rogge.
Mr. Jan Graefland.
Mr. Pieter van de Poll.

1732.

Mr. Nicolaes Witſen.
Jan Reael, *Vryheer van Vreeland.*
Dirk van der Meer.
Mr. Egbert de Vry Temminck.
Hendrik van der Spelt.
Mr. Johan Ortt.
Pieter Valckenier.
Mr. Pieter Rendorp.
Mr. David de Wilhem.

1733.

Dirk van der Meer.
Mr. Egbert de Vry Temminck.
Mr. Gerard Bors van Waveren.
Mr. Daniel de Dieu.
Mr. Nicolaes Cornelis Haſſelaer.
François Leſtevenon.
Pieter Calkoen.
Mr. Jonas Witſen.
Mr. Iman Mogge, *Baanderheer van Haamſtede en Coudekerke, enz.*

1734.

Mr. Gerard Bors van Waveren.
Mr. Daniel de Dieu.
Mr. Pieter Six.
Mr. Willem Sautyn.
Pieter Valckenier.
Jan Jeronimus Boreel.
Fredrik Berewout.
Mattheus Alewyn.
Mr. Jeronimus Graafland.

1735.

Mr. Pieter Six.
Mr. Willem Sautyn.
Mr. Egbert de Vry Temminck.
Mr. Nicolaes Cornelis Haſſelaer, *Vryheer van Weſterdyksborn.*
Mr. Gualterus Petrus Boudaen.
Mr. Nicolaes Geelvinck.
Willem van Loon Janſz.
Mr. Gerrit Hooft Gerritſz.
Mr. Ferdinand van Collen Ferdinandsz.

1736.

Mr. Egbert de Vry Temminck.
Mr. Gualterus Petrus Boudaen.
Mr. Ferdinand van Collen, *Heer van Gunterſteyn en Tienhoven, enz.*
Mr. Daniel de Dieu.
Pieter Calkoen.
Samuel Elias Coymans.
Pieter van Loon.
Mr. Wouter Valckenier.
Mr. Nicolaes Witſen Jonasz.

1737.

Mr. Daniel de Dieu.
Pieter Calkoen.
Gillis Valckenier.
Bonaventura Oetgens van Waveren, *Heer van Waveren, Botshol en Ruyge Wilniſſe.*
Mattheus Alewyn.
Jacob van Stryen.
Hendrik Nicolaes Sautyn.
Daniel Jacob du Peyrou.
Mr. Jacob Boreel Janſz. *is op den 21 February geworden Fiscaal ter Admiraliteit albier, en in deszelfs plaats komt als Schepen*
Theodore Rogge.

1738.

Gillis Valckenier.
Bonaventura Oetgens van Waveren, *Heer van Waveren, Botshol en Ruyge Wilniſſe, enz.*
Mr. Nicolaes Witſen.
Mr. Gualterus Petrus Boudaen.
Pieter van Loon.
Mr. François de Witt.
Mr. Salomon Dedel.
Mr. Anthony Warin.
Mr. Gerrit Hooft Danielsz.

1739.

Mr. Nicolaes Witſen.
Mr. Gualterus Petrus Boudaen.
Mr. Egbert de Vry Temminck.
Mr. Willem Sautyn.
Mr. Nicolaes Geelvinck.
Mr. Jan Bernd Bicker.
Mr. Gerard Aarnout Haſſelaer.
Mr. Gerrit de Graef, *Vryheer van Suyd-Polsbroek, Purmerland en Ilpendam, enz.*
Mr. Bernardus de Wilhem.

1740.

Mr. Egbert de Vry Temminck.
Mr. Willem Sautyn.
Mr. Dirk Alewyn.
Mr. Wouter Valckenier.
Mr. François de Witt.
Balthaſar Huydecoper.
Gerard Deutz.
Jan Trip.
Mr. Andries Munter.

1741.

Mr. Wouter Valckenier.
Mr. François de Witt.
Mr. Gualterus Petrus Boudaen.
Mr. Jan Graafland.
Mr. Salomon Dedel.
Lodewyk de Bas.
Mr. Jacob Alewyn.
Bruno van der Duſen.
Mr. Daniel Deutz Anthoniſz.

1742.

Mr. Gualterus Petrus Boudaen.
Mr. Jan Graafland.
Mr. Egbert de Vry Temminck.
Daniel Jacob du Peyrou.
Mr. Anthony Warin.
Jacob Gerard Karſſeboom.
Theodorus de Smeth.
Cornelis Munter.
Mr. Cornelis Hulſt.

1743.

Mr. Egbert de Vry Temminck.
Daniel Jacob du Peyrou.
Mr. Cornelis Graafland Jansz.
Mr. François de Wit.
Mr. Daniel Deutz.
Harman van Gheſel.
Mr. Abraham Alewyn.
Jan Clifford.
Mr. Willem Huyghens, *Heer van Honkoop.*

1744.

Mr. Cornelis Graafland Jansz.
Mr. François de Witt.
Mr. Nicolaes Geelvinck, *Heer van Caſtricum, enz.*
Mr. Salomon Dedel.
Lodewyck de Bas.
Mr. Pieter de la Court.
Hendrik Hooft Danielsz.
Mr. Elias Schellinger.
Willem van Heemskerk.

1745.

Mr. Nicolaas Geelvinck, *Heer van Caſtricum, enz.*
Mr. Salomon Dedel.
Daniel Jacob du Peyrou.
Mr. Gerard Aarnout Haſſelaer.
Mr. Willem Huyghens, *Heer van Honkoop.*
Willem Cornelis Backer.
Mr. Jeremias van der Meer, *met Mey* 1745. *Gecommitteerd ter Admiraliteit in 't Noorderkwartier, en in zyne plaats komt den* 11 *dito*
Mr. Bernardus de Wilhem.
Mr. Joan Graafland Cornelisz.
Mattheus Leſtevenon, *Heer van Berkenrode en Stryen, enz.*

1746.

Daniel Jacob du Peyrou.
Mr. Gerard Aarnout Haſſelaer.
Mr. Gerrit Hooft Gerritsz.
Mr. Daniel Deutz.
Mr. Abraham Alewyn
Jan van Marſelis
Mr. Hendrik Terſmitten.
Mr. Gerard Kuyſten van Hoeſen.
Mr. Lucas Trip Cornelisz.

1747.

Mr. Gerrit Hooft Gerritsz.
Mr. Daniel Deutz.
Mr. Gualterus Petrus Boudaen.
Mr. Anthony Warin.
Mr. Jacob Alewyn.
Mr. Pieter de la Court.
Mr. Joan Graafland Cornelisz.
Mr. Pieter Clifford.
Mr. Jan van de Poll.

1748.

Mr. Gualterus Petrus Boudaen.
Mr. Anthony Warin.
Mr. Jan Baptiſta Slicher.
Jacob van Stryen.
Mr. Bernardus de Wilhem.
Jacob Gerard Karſſeboom.
Mr. Gerard Kuyſten van Hoeſen.
Hendrik Hooft Gerritsz.
Henrick Bicker.
By de buitengewoone verandering der Regeeringe, in September deezes jaars, zyn ontſlaagen
Mr. Bernardus de Wilhem.

Schepenen.

SCHEPENEN.

Jacob Gerard Karſſeboom,
Hendrik Hooft Gerritsz.,
en
Henrick Bicker.
en in derzelver plaatſen geſteld
Mr. Elias Schellinger,
Jan Nicolaas van Eys Iſaacsz.,
Mr. Matthys Straalman,
en
Daniel Hogguer.

1749.

Mr. Jan BaptiſtaSlicher.
Jacob van Stryen.
Mr. Daniel Deutz.
Mr. Hendrik Terſmitten.
Mr. Lucas Trip Cornelisz.
George Clifford Junior.
Mr. Jacob van Ooſterwyk.
Mr. Pieter Cornelis Haſſelaer, *Heer van beyde de Emmeneſſen, enz.*
Mr. Abraham del Court.

1750.

Mr. Daniel Deutz.
Mr. Hendrik Terſmitten.
Jan van Marſelis.
Mr. Gerard Kuyſten van Hoeſen.
Daniel Hogguer.
Joan Agges Scholten, *Heer van A-ſchat, enz.*
Carel Lynſlager.
Nicolaas Muilman.
Mattheus Boendermaker.

1751.

Jan van Marſelis.
Mr. Gerard Kuyſten van Hoeſen.
Theodorus de Smeth.
Mr. Matthys Straalman, *Heer van Duytz, de Haar, Zevenhuyzen, enz.*
Mr. Jacob van Ooſterwyk.
Mr. Abraham Boddens Eduardsz. *Sterft den 31 Aug.*
Jan Teſtas.
Jasper Bolten.
Mr. Anthony Pieter van der Lyn.

1752.

Theodorus de Smeth.
Mr. Matthys Straalman, *Heer van Duytz, de Haar, Zevenhuyzen, enz.*
Willem Cornelis Backer.
Mr. Abraham del Court, *Heer van Crimpen op de Lecq.*
Carel Lynſlager.
Jan de Backer Junior.
Abraham Croock, *Heer van Ooſtweert.*
Jan van Tarelink.
Mr. Jan van de Poll Pietersz.

1753.

WillemCornelisBacker.
Mr. Abraham del Court, *Heer van Crimpen op de Lecq.*
Mr. Antoni Warin.
Lodewyk de Bas.
Jan Clifford.
Willem van Heemskerk.
Mr. Pieter Cornelis Haſſelaer, *Heer van beide de Emmeneſſen, enz.*
Mr. Anthony Pieter van der Lyn.
Mr. Gerard Nicolaasz. Haſſelaer.

1754.

Mr. Antoni Warin.
Lodewyk de Bas.
Mr. Jan BaptiſtaSlicher.
Mr. Gerrit Hooft Gerritsz.
Jacob van Stryen.
Mr. François de Witt.
Mr. Gerard Kuyſten van Hoeſen.
Jan van Tarelink.
Mr. Jacob Hop.

1755.

Mr. Gerard Kuyſten van Hoeſen.
Jan van Tarelink.
Willem van Heemskerk.
Mr. Pieter Clifford.
Mr. Anthony Pieter van der Lyn.
Mr. Jan van de Poll Pietersz.
Mr. JoanHendrik Kerkrinck.
Nicolaas Warin.
Thomas van Son.

1756.

Willem van Heemskerk.
Mr. Pieter Clifford.
François Leſtevenon.
Mr. Abraham del Court, *Heer van Crimpen op de Lecq.*
Jan Teſtas.
Mr. Jacob Baron de Peterſen.
Dirk van Marſelis.
Mr. Pieter Hartſinck.
Mr. Joachim Rendorp.

1757.

François Leſtevenon.
Mr. Abraham del Court, *Heer van Crimpen op de Lecq, enz.*
Mr. Gerard Nicolaasz. Haſſelaer.
Dirk Farret.
Dirk Alewyn, *Heer van Boekhorſtenburg, enz. ſterft den 30 Novemb.*
Hendrik de Wacker van Son.
Mr. Jacob Elias Arnoudsz.
Mr. Lieve Geelvinek. *ſterft 14 April, en in zyne plaats komt 11 May*
Mr. Gerbrand Elias.
Mr. Willem Ferdinand Mogge van Haamſtede.

1758.

Mr. Jacob Elias Arnoudsz.
Mr. Gerbrand Elias.
Mr. Pieter Clifford.
Thomas van Son.
Mr. Jacob Baron de Peterſen.
Mr. Pieter Hartſinck.
Mr. Iſaac Sweers.
Jan Wynantsz.
Mr. Jan van Gheſel.

1759.

Mr. Pieter Clifford.
Thomas van Son.
Mr. Abraham del Court, *Heer van Crimpen op de Lecq, enz. ſterft 1 July, en in zyne plaats komt*
Mr. Willem Ferdinand Mogge van Haamſtede.
Mr. Jan van de Poll Pietersz.
Mr. Joan HendrikKerkrinck.
Jan Elias Buys.
Pieter Elias.
Quiryn Wilhelm van Hoorn.
Jan Bernd Bicker.

1760.

Mr. Joan HendrikKerkrinck.
Mr. Willem Ferdinand Mogge van Haamſtede.
Mr. Jacob Hop.
Mr. Jacob Baron de Peterſen.
Mr. Iſaac Sweers.
Bartholomé Muilman.
Mr. Jan Six, *Vryheer van Wimmenum, Heer van Hillegom, Vromade, enz.*
Mr. Adriaan Iſaac Valckenier.
Simon Jan Baptiſta Barchman Wuytiers.

1761.

Mr. Jacob Baron de Peterſen.
Mr. Iſaac Sweers.
Mr. Jan van de Poll Pietersz.
Mr. Jacob Elias Arnoudsz.
Mr. Gerbrand Elias.
Mr. Pieter van Loon Pietersz.
Mr. Willem Gerrit Dedel Salomonsz.
Mr. Jan Elias Huydecoper van Maarſeveen, *Heer van Maarſeveen, Neerdyk, enz.*
Mr. Nicolaas Faas.

1762.

Mr. Jan van de Poll Pietersz.
Mr. Jacob Elias Arnoudsz.
Thomas van Son.
Mr. Willem Ferdinand Mogge van Haamſtede.
Quiryn Wilhelm van Hoorn.
Mr. JacobusAuguſtinus van Son.
Mr. Marten Adriaan Beels.
Abraham Dedel.
Mr. Fredrick Alewyn.

1763.

Thomas van Son.
Mr. Willem Ferdinand Mogge van Haamſtede.
Mr. Joachim Rendorp, *Heer van Marquette, enz.*
Mr. Gerbrand Elias.
Bartholomé Muilman.
Mr. Jan Six, *Vryheer van Wimmenum, Heer van Hillegom, Vromade, enz.*
Simon Jan Baptiſta Barchman Wuytiers.
Mr. Willem Gerrit Dedel.
Mr. Willem Backer.

1764.

Mr. Gerbrand Elias.
Bartholomé Muilman.
Mr. Jacob Elias Arnoudsz.
Mr. Willem Gerrit Dedel Salomonsz.
Mr. Jan Elias Huydecoper van Maarſeveen, *Heer van Maarſeveen, Neerdyk, enz.*

Mr.

RAADEN.

Mr. Marten Adriaan Beels.
Mr. Fredrick Alewyn.
Egidius van de Poll.
Nicolaas Geelvinck de Jonge, *Heer van Stabroek, enz.*

1765.

Mr. Jacob Elias Arnoudsz.
Mr. Willem Gerrit Dedel Salomonsz.
Mr. Jan van de Poll Pietersz.
Mr. Pieter Hartſinck.
Mr. Nicolaas Faas.
Jan van Marſelis Junior, *Heer van Santvoort, enz.*
Jan Hope.
Mr. Maarten Weveringh Antonisz.
Mr. Joan Geelvinck, *Heer van Caſtricum, enz.*

1766.

Mr. Jan van de Poll Pietersz.
Mr. Pieter Hartſinck.
Bartholomé Muilman.
Mr. Fredrik Alewyn.
Nicolaas Geelvinck, *Heer van Stabroek, enz.*
Bartholomeus van den Santheuvel Junior.
George Clifford.
Mr. Quiryn van Bambeek van Stryen.
Mr. Willem Cornelis Backer.

1767.

Bartholomé Muilman.
Mr. Fredrick Alewyn.
Mr. Gerbrand Elias.
Mr. Nicolaas Faas.
Mr. Willem Backer.
Mr. Johannes Cyprianus van Ewyck, *Heer van den Engh en Tvemaat, enz.*
Adriaan Pompeus van Leyden, *Heer van Hardinxvelt.*
Mr. Cornelis Pieter Haſſelaer. *ſterft den 11 September.*
Mr. Bauduin Jan Hulſt.

1768.

Mr. Gerbrand Elias.
Mr. Nicolaas Faas.
Mr. Willem Gerrit Dedel Salomonsz.
Mr. Marten Adriaan Beels.
Egidius van de Poll.
Jan Hope.
Mr. Maarten Weveringh Antonisz.
Joan Fredrik d'Orville
Mr. Zacharias Henric Alewyn, *Heer van Mynden en beide de Loosdrechten.*

V.

RAADEN.

Beſchryving der VROEDSCHAP of RAADEN.

Wy komen nu tot de Beſchryving der VROEDSCHAP of RAADEN, die, of alleen, of nevens Burgemeesteren (*a*), van ouds, geagt werden, de gantſche Gemeente te verbeelden; doch, hier ter Stede, rang na Schepenen hebben, naar alle waarſchynlykheid, om dat zy van jonger inſtellinge zyn, dan deezen.

De Vroedſchappen der Steden waren, oudtyds, geen bepaald getal van Perſoonen.

De Steden van Holland hadden, in de oudſte tyden, niet alleen geene Burgemeesteren; maar ook geen bepaald getal van Raaden of Vroedſchappen. In het oudſte ſtuk, de Regeering van Amſterdam betreffende, welk my, tot nog toe, voorgekomen is, de Rekening van Bernd van Dorenweerde, Baljuw van Amſtelland, elders (*b*) breeder beſchreeven, wordt, 't is waar, op het jaar 1306, gewaagd van eenen *Raed van Ameſtelredamme*, in de volgende woorden: *Item des Sondages voor onſer Vrouwen dagh Aſſumptio, ſende Bernd Huge. . . . tot Aemſtelredamme, dat ſy horen raed iegen hem ſenden ſouden, alſe omme goed dinck te ſpreken, tuſſchen myn Heere den Bis cop ende hen. En 's anderendaegs, up onſer Vrouwen avond Aſſumptio, was Bernd te Weſepe ende wachte den* Raed van Ameſtelredamme, *dien hy ontboden hadde, ende niet en quam.* Raed van Ameſtelredamme, in 1306.

Doch deeze Raad was geen bepaald getal van gekooren Raaden, gelyk de tegenwoordige Vroedſchappen der Steden zyn; maar, naar alle waarſchynlykheid, eenigen van de kundigſten en aanzienlykſten uit de Regeeringe, of uit de Burgerye, by gelegenheid, ontbooden, om de Stad, met hunnen raad, te dienen. Ik noemze de *kundigſten*, om dat zy, van ouds, *Wysheid*, en *Vroedſchap*, dat het zelfde is als *Wysheid*, genaamd werden. Men leeſt, in dezelfde oude Rekening, op het jaar 1305, *Item ter ſelver tyd eenen bode, die liep om Alſteen, ende die* Wisheit *van den Lande* [van Amſtelland] *mede te ſpreken:* welke *Wysheid*, agt ik, in eenen brief van den jaare 1274, de *Raed en gezwooren Gemeente van Ameſtelle* [Concilium & Univerſitas Conjuratorum — — de Ameſtelle] genoemd wordt (*c*). Zy waren, daarbenevens, van de *aanzienlykſten*, en droegen, hierom, den naam van *Ryckdom*, die hun, zelfs na dat de Vroedſchap, uit een bepaald getal van Raaden, beſtondt, hier ter Stede, bygebleeven is. In de *Stads Regiſters*, wordt, onderſcheidenlyk, geſproken van *den gherechte, die* XXXVI., *ende die heele ryckdom van der Stede* (*d*); van *den here, den gerechte, de geheele Vroetſchap ende de notabelſte ende rycxſte poerteren* (*e*); van *de heeren van den gerechte ende* XXXVI. *raden, mitten ryckdoome deſer Stede* (*f*), en van *den heer ende gerecht, den perſonen van de* XXXVI., *notable ende ryckdom van der Stede* (*g*). In alle deeze plaatſen, blykt ook, dat de kundigſte en aanzienlykſte ingezetenen, in zaaken van belaſtingen, gekend werden, ook na de inſtelling van een bepaald getal van Raaden. Zy waren 't, derhalven, ook, die, voor deeze inſtelling, in gelyke gelegenheden, te raade geroepen werden. Men vindt, dat deeze zelfde voornaame Poorters, onder den naam van *de alinge gemeente van der Stede*, geraadpleegd zyn, op het uittrekken tegen den vyand (*h*). En hieruit maak ik op, dat zy *de rade* zyn geweeſt, waarop, in de volgende woorden der Handveſte van Graave Willem den IV. van den jaare 1342, gezien wordt: *Voort, wat poorter dat uyt der poorte vaert,*

RAADEN. *Wysheit. Vroetſchip. Ryckdom. alinge gemeente.*

(*a*) *Zie* Groot-Plakaatb. IV. *Deel, bl.* 422, 425.
(*b*) Hier voor, *bl.* 270.
(*c*) *By* MIERIS Charterb. I. *Deel, bl.* 375. *en* hier voor, II. *Deel*, I. *Boek, bl.* 83.
(*d*) Keurb. A. *f.* 147 *verſo.*
(*e*) Keurb. A. *f.* 177. *Zie ook* II. *Deel*, III. *Boek, bl.* 171.
(*f*) Groot-Memor. N. I. *f.* 233 *verſo, in marg.*
(*g*) Groot-Memor. N. I. *f.* 300 *verſo.*
(*h*) Keurb. A. *f.* 70. *Zie ook* II. *Deel*, III. *Boek, bl.* 147.

RAADEN.

vaert, buyten ons of buyten den ſchepenen, en buyten den rade, *rooven ende bornen, of luyden te vaen, die is op thien pont Hollants, ende zyns poortrechts quyt* (*i*).

De Vroedſchap wordt gebragt op een bepaald getal van *vier en twintig*,

Doch toen, met het toeneemen der Stad, het getal der voornaame Poorteren, insgelyks, toegenomen was, werdt het genoegzaam onmogelyk, de voornaamſte Poorters allen te raade te roepen. Zulken alleen, *die men naeſten crygen conde*, en die, in 't jaar 1498, op 't Gaſthuis ontbooden werden, om hunne gedagten te zeggen over den zin van een oud Privilegie, beliepen meer dan honderd en twintig (*k*). De Gemeente vondt dan geraaden, een bepaald getal van vier en twintig perſoonen te kiezen, met welken, de Heeren van den Geregte, of Burgemeeſteren, in gewigtige gelegenheden, tot welvaart der Stede, zouden raadpleegen. Waarſchynlyk, is dit geſchied, tegen 't einde der veertiende of in 't begin der vyftiende eeuwe, onder de regeering van Hertoge Albrecht, of van zynen Zoon, Hertoge Willem van Beijeren (*l*): doch den juiſten tyd vind ik nergens gemeld. De Regiſters der Stad, waarin, ſedert, de verkiezing der Raaden te boek geſteld is, zyn veel laater aangelegd. Alleenlyk, leeſt men, in een Privilegie van Hertoge Filips van Bourgondie, van den veertienden April des jaars 1449, van de XXIV. *die, van outs ende over langhen, als Raeden* der *Stede, by der gemeynte, ghekoren zyn* (*m*): 't welk ons vermoeden, omtrent den tyd der aanſtellinge van een bepaald getal van Raaden, beveſtigt. Men vindt deeze Raaden, naderhand, vermeld, in de Stads Regiſters, onder den naam van *de* XXIV. (*n*).

naderhand, van *zes en dertig Raaden.*

Doch 't getal deezer Raaden werdt, ingevolge der Handveſte van Vrouwe Maria van Bourgondie van Maart des jaars 1476 [1477], met nog twaalf Perſoonen, vermeerderd, die, insgelyks, door de Gemeente, gekooren werden (*o*); zo dat de Raad of Vroedſchap toen uit zes en dertig Perſoonen beſtondt, die reeds, in eene Keure van de zelfde maand, onder den naam van *de* XXXVI., bekend ſtaan (*p*), en in eene andere van den jaare 1481. by onderſcheiding van *Burgemeeſteren* en *Scepenen*, *Rade* genoemd worden (*q*). En op dit getal is de Raad, ſedert, bepaald gebleeven, ſchoon men, veelligt, ten tyde van Filips den II., toeleg gehad hebbe, om het te vermeerderen (*r*). Ook heeft men, ſedert het jaar 1477, aantekening gehouden van derzelver naamen; gelyk, uit de *Lyſt der Regeeringe*, voor de *Handveſten*, en hier agter te vinden, te zien is. De naamen van *Raaden* en *Vroedſchap*, die aan de zes en dertig gegeven worden, zyn ook, ſomtyds, op andere Collegien van Regeeringe toegepaſt. Zo worden, in eene Keure van den tweeden February des jaars 1494, onderſcheidenlyk genoemd *die van den gerechte, van den* XXXVI*en ende van den genen die in 't gerechte geweeſt hadden, makende en repreſenterende te ſamen de Vroetſcap van der ſtede* (*s*). In eene Reſolutie der Vroedſchap van den jaare 1550, worden de Kiezers van Burgemeeſteren, waaronder de zes en dertig Raaden, als zodanig, niet geteld worden, in deezer voege, omſchreeven: *Myne Heeren de Burgemeeſteren, met den Gerechte en den Raade en Vroedſchappen, of Oude Schepenen, vergaderd, om den nieuwen Burgermeesteren te verkiezen* (*t*). Ook worden deeze Kiezers van Burgemeeſteren, nog tegenwoordig, de *groote Oud-Raad* genaamd; gelyk de regeerende en Oud-Burgemeeſteren, byeen vergaderd zynde, den naam van *Oud-Raad*, of *kleinen Oud-Raad* draagen.

RAADEN.

Byzonderheden het Raadsampt betreffende

Het Ampt van eenen der zes en dertig Raaden beſtaat, in 't algemeen, volgens de beſchryving van het zelve in de Oude Privilegien, in te *helpen raden ende 't beſte te doen metten goeden luyden van den Gereghte in der tyd weſende*, byzonderlyk met Burgemeeſteren, *in alle ſaecken*, der *Stede aengaende*. Ten dien einde, blyven zy altoos in der Stede eed en dienſt, en zyn verpligt, de Commiſſien, die hun, door den Raad, zelfs buiten de Stad, worden opgedraagen, aan te neemen en te volbrengen (*u*), tot dat zy, of *aſtyvig worden*, of zig, op de eene of de andere wyze, *ontvryden van* hun *Poorterſchap* (*v*), of eenig ampt bekomen, welk, met het bekleeden der Vroedſchaps-plaatſe, onbeſtaanbaar geoordeeld wordt (*w*). Zo is, meer dan eens, de plaats van eene Vroedſchap, die Raad in 't Hof Provinciaal of in den Hoogen Raade geworden was, verklaard te zyn opengevallen, ſchoon hy geoordeeld werdt, zyn Poorterregt te konnen blyven behouden (*x*). Raaden ook, die eenig ander Ampt, welk een geduurig verblyf buiten de Stad vordert, bekomen, worden geagt, hunne Raadplaatſen te hebben afgeſtaan

(*i*) *Zie* II. *Deel*, II. *Boek*, *bl.* 109.
(*k*) *Zie* II. *Deel*, IV. *Boek*, *bl.* 206.
(*l*) *Zie* Vaderl. Hiſt. III. *Deel*, *bl.* 363 *enz.*
(*m*) Handv. *bl.* 104 [24].
(*n*) Keurb. A. *f.* 62, 70.
(*o*) Handv. *bl.* 105 [30].
(*p*) Keurb. A. *f.* 88 *verſo.*
(*q*) Keurb. A. *f.* 116. Groot-Memor. *N.* I. *f.* 324 *verſo.*
(*r*) *Zie* Handv. *bl.* 113.
(*s*) Keurb. A. *f.* 58 *verſo.*
(*t*) Reſol. Vroedſch. *N.* 1. 1 *Febr.* 1550.
(*u*) Reſol. Vroedſch. *N.* 18. 28 *Jan.* 1644. *f.* 197 *verſo.*
(*v*) Handv. *bl.* 105.
(*w*) Reſol. Vroedſch, N. 13. 16 *Febr.* 1623. *f.* 161.
(*x*) Reſol. Vroedſch. *Lt.* A. 18 *Maart*, 14 *April* 1656. 23 *Jan.* 1657. *f.* 82, 96, 189 *verſo.*

Raaden. ſtaan (*y*). Een' Raad *civiliter* geſtorven zynde, is zyne Raadsplaats ook, ſomtyds, aangemerkt als opengevallen, en wederom vervuld (*z*). Eindelyk, heeft men, om goede redenen, een Raad, ſomtyds, ontſlaagen, op zyn verzoek (*a*): 't welk, op andere tyden, wel eens geweigerd is (*b*). Raaden, die, op eenen ongewoonen tyd en wyze, gelyk in 't jaar 1618, ontſlaagen waren, zyn, ſomtyds, naderhand, wederom in hunne Raadsplaatſen, en zelfs in hunnen voorigen rang herſteld: gelyk den Raaden *Herman Gysbertsz. van de Poll*, in 't jaar 1629, en *Jacob de Graef*, in 't jaar 1630, gebeurd is (*c*). De Raaden, door eenen Bode, uit den naam van Burgemeeſteren, verzogt zynde, op 't Stadhuis, in de Raadkamer, te komen, zyn verpligt, aldaar te verſchynen, en raad te geeven, in alle zaaken, die hun, door Burgemeeſteren, van des gemeenen Lands, of van deezer Stede wege, worden voorgedraagen. Zo ver ons de oude Regiſters deezer Stede toelichten, is de Raad, altoos, door Burgemeeſteren, beroepen geweeſt (*d*). Ook zyn de Reſolutien van den Raad, doorgaands, geſteld, op den naam van *Burgemeeſteren en Vroedſchappen* of *Raaden*; gelyk, nog tegenwoordig, geſchiedt.

De Vroedſchap raadt in Lands zaaken.

De algemeene Landszaaken, die in den Raad gebragt worden, zyn zaaken van oorlog, vrede, verbonden met uitheemſche Mogendheden; voorts, de Staaten van oorloge en de algemeene en byzondere Petitien, waarop de gewoone en buitengewoone bewilligingen in den ophef of aanhouding der gemeene middelen volgen: nog de Requeſten van Steden, Diſtricten, Collegien of Perſoonen, om ontheffing van eenige gemeene laſten: kortom, alles, waaraan eenige belaſting voor 't gemeene Land vaſt is, of uit volgen zou. De Punten van Beſchryvinge ter Dagvaart van 's Lands Staaten in den Haage worden ook, volgens een oud gebruik (*e*), voor den Raad opengelegd. Eenigen van deeze punten worden gelaaten aan de Afgevaardigden ter Dagvaart, van wege de Stad. Doch deeze punten behelzen zaaken van klein belang, of zien op zaaken, voorvallende geduurende de Vergaderinge: en zyn deeze laatſten, niet lang na dat, by 's Lands Staaten, in den jaare 1585, orde geſteld was, op het beleid der Vergaderinge van Holland (*f*); vooral, wanneer zy geen uitſtel veelen konden, verbleeven aan de Afgevaardigden der Stad: 't welk ik vind, in den jaare 1591, voor 't eerſt, geſchied te zyn. Van deeze zaaken zyn, nogtans, altoos, ſtilzwygende, en, van ouds, ook uitdrukkelyk, uitgezonderd geweeſt *zaecken ſtreckende tot prejuditie off affſtant van enighe priuilegien off andere gereghticheden, nyeuwe contributien* (*g*), en andere zaaken, waarop, *volgende de generale reſolutien van de Heeren XXXVI. Raden*, waardoor men de *Reſolutie* van den jaare 1591 ſchynt te moeten verſtaan, *rapport dient genomen* te worden (*h*), en waarin, geene *overſtemming* valt; zynde men, hier, van vroeg af aan, zeer zorgvuldig geweeſt, om de Afgevaardigden ter Dagvaart gebonden te houden aan voorgaande byzondere Reſolutien (*i*), of aan de algemeene verpligting, om rugſpraak te houden met de Principaalen, in zaaken, waarin zulks vereiſcht wordt. De meeſte Punten van Beſchryvinge worden, wyders, geſteld aan twee of meer Raaden, om dezelven te onderzoeken, en den Raad te dienen van hunne aanmerkingen en advys. 't Zelfde geſchiedt omtrent andere zaaken, die, of ter Vergaderinge van Holland zyn voorgekomen, of de Stad in 't byzonder betreffen, en in den Raad gebragt zyn. By deeze Commiſſariſſen uit den Raad, worden, altoos, de Penſionariſſen gevoegd. Ook is 'er, nu en dan, een Secretaris by geſteld geweeſt (*k*): en de *beſoignes* of raadpleegingen van Commiſſariſſen worden, altoos of doorgaands, van eenen der Secretariſſen van Burgemeeſteren bygewoond. In deeze beſoignes, wordt een ontwerp gemaakt of voorgeſteld van het verſlag, welk Commiſſariſſen aan den Raad doen zullen, en welk, met de meerderheid der tegenwoordig zynde Commiſſariſſen (*l*), zynde goedgekeurd, eerſt ter overweeginge van Burgemeeſteren, en vervolgens in den Raad gebragt wordt. De Raad vergadert, in gevolge de Ordonnantie van den jaare 1565, en de nadere verklaaring der Vroedſchap van den jaare 1571, op alle gewigtige zaaken, ten minſte tweemaal (*m*), eens om Commiſſariſſen, tot het nader onderzoek derzelven, te benoemen, en eens om, op het verſlag van Commiſſariſſen, te beſluiten. De beſluiten van den Raad worden, altoos, opgemaakt met de meerderheid van de tegenwoordig zynde Leden (*n*), wordende het

(*y*) Reſol. Vroedſch. *N.* 17. 28 *Jan.* 1639. *f.* 229 *verſo.* *N.* 18. 24 *Dec.* 1639. 23 *Jan.* 1640. 26 *Juny* 1641. *f.* 9 *verſo*, 16, 80. *Lt.* E. 28 *Jan.* 1667. *f.* 181.
(*z*) Reſol. Vroedſch. *N.* 19. 28 *Jan.* 1645. *f.* 37.
(*a*) Reſol. Vroedſch. *Lt.* OO. 10, 13, 15 *Jan.* 1749. *p.* 336, 338, 341.
(*b*) Reſol. Vroedſch. *Lt.* H. 3 *Sept.* 1672. *f.* 282.
(*c*) Reſol. Vroedſch. *N.* 16. 28 *Jan.* 1629. 28 *Jan.* 1630. *f.* 70 *verſo*, 137.
(*d*) *Zie ook* II. *Deel*, III. *Boek*, *bl.* 154. XV. *Boek*, *bl.* 537.
(*e*) Reſol. Vroedſch. *N.* 4. 29 *April* 1583.
(*f*) Groot-Plakaatb. III. *Deel*, *bl.* 87.
(*g*) Reſol. Vroedſch. *N.* 6. 23 *Aug.* 9 *Nov.* 1591. *f.* 209, 213 *verſo.* *N.* 7. 3 *July*, 28 *Aug.* 31 *Oct.* 1592. 4 *Nov.* 11 *Dec.* 1593.
(*h*) Reſol. Vroedſch. *N.* 8, 2 *Sept.* 1595. *f.* 78. 19, 20 *Nov.* 1599. *f.* 289. 17 *Febr.* 1601. *f.* 336.
(*i*) Reſol. Vroedſch. *N.* 4. 14 *Febr.* 1581.
(*k*) Reſol. Vroedſch. *Lt.* KK. 10 *Maart*, 3 *July* 1733. *f.* 146, 147, 186.
(*l*) Reſol. Vroedſch. *Lt.* D. 3 *Decemb.* 1663. *f.* 79 *verſo.*
(*m*) Reſol. Vroedſch. *N.* 2. 13 *Febr.* 1571. *f.* 165.
(*n*) Reſol. Vroedſch. *N.* 5. 19 *July* 1586.

RAADEN. het gevoelen van ieder Lid niet ſchriftelyk ingeleverd, noch daarvan byzondere aantekening gehouden (*o*). De Raaden ſtemmen, in de Vroedſchap, altoos na Burgemeeſteren, 't welk, reeds voor de verandering des jaars 1578, in gebruik geweeſt is (*p*). Wanneer iet in de Vroedſchap voorgeſteld wordt, welk eenen der Raaden in perſoon betreft, is zulk een Raad gewoon op te ſtaan, en uit de Vergadering te vertrekken (*q*). Die om eenig voorſtel of redevoering, in den Raad gedaan, in ſchade komt, moet, volgens een beſluit der Vroedſchap, in den hagchelyken tyd van Leiceſter genomen, van deezer Stede wege, gevryd worden (*r*). Dikwils, hebben de Raaden, op den eed, by de aanneeming van hun ampt gedaan, beloofd, het gene in den Raad overwoogen of beſlooten werdt, geheim te zullen houden: en ſomtyds hebben zy zig hiertoe nog byzonderer en ſterker verbonden (*s*). Bezendingen der Heeren Staaten van Holland en Weſtfriesland zyn, nu en dan, gehoord in de volle Vroedſchap, wanneer Burgemeeſteren, aan welken vooraf opening van 't Voorſtel gedaan wordt, oordeelen, dat de Raad daarop behoort vergaderd te worden. Doch bezendingen uit de Vergadering der algemeene Staaten heeft men, meermaalen, verſtaan, niet te moeten toegelaaten worden in de Vroedſchap (*t*). Ook is wel gebeurd, dat Afgezondenen uit de Gecommitteerde Raaden niet in den Raad gehoord zyn; maar hun Voorſtel gedaan hebben aan Burgemeesteren, die 't, vervolgens, in den Raad bragten.

en in zaaken de Stad betreffende. De Stads zaaken, op welken de Raad raadpleegt en beſluit, zyn menigvuldig en van verſchillenden aart, en konnen, hierom, bezwaarlyk, worden opgeteld. By eene Reſolutie van 't Geregt en de zes en dertigen van den tienden September des jaars 1494, is reeds vaſtgeſteld, *dat men, van nu voortaan, niet gebruycken* zou *'t Groot Zegel, genoemt het Zegel van verbande deſer Stede, 't en zy dattet geſchie by wete, wille ende conſent van de XXXVI. of van de meeſte ſtemmen van dien. Desgelycx* dat men, *van deſer Stede wegen, geen finantie* zou *mogen doen of eenige goeden op ſchade halen; ende oock — niet van nieus mogen timmeren aan der Stede, dan by wete, wil ende conſent als vooren* (*u*). Zelfs vind ik, in eene oude aantekening, dat, reeds in het jaar 1416, Lyfrenten hier ter Stede verkogt zyn, *met rade, conſent ende guetdunken der Wysheden, Vroetſcippe ende Rychede* (*v*). En volgens dit aloud gebruik en beſluit, worden, nog tegenwoordig, geene nieuwe belaſtingen op de ingezetenen deezer Stede gelegd, noch nieuwe Stads werken van eenig aanbelang gemaakt, voor dat 'er de Raad op gehoord is, en toe beſlooten heeft. Doch verbetering of herſtelling van oude Stads werken geſchiedt, door regeerende Burgemeeſteren, en Oud-Burgemeeſteren, of Theſaurieren.

RAADEN.

De Raaden blyven geduuriglyk in dienſt. Doch wanneer, in den tyd van een jaar, een of meer Raaden overleeden zyn, maaken de overgebleevenen, by meerderheid van ſtemmen, hun getal vol, in gevolge der Handveſte van Vrouwe Maria van Bourgondie van Maart des jaars 1476 [1477], behelzende deeze woorden: *Ende oft ghebeurde, dat eenigh van den voorsz.* XXXVI. *aflyvigh worde, of tot eenighen tyden hem ontvryde van zynen Poorterſchap van onſer voorſchreven Stede, ſoo ſullen dan die andere van die voorſchreven* XXXVI. *blyvende in weſen, kieſen, by haren eede ende conſcientie, andere notabile ende eerbaere perſoonen, ſulcke ende inder maniere als voorſchreven is, in de ſtede van die voorsz aflyvighe of ontvryde, welck doende den Eed voorſchreven, hebben ſullen alle alſulcke macht, ende ſullen ſchuldigh weſen te doen als die ander van den* XXXVI. *voornoemt, ende dat al ſonder prejudicie van de Privilegien, die deſelve onſe Stede van den Burgemeeſteren aldaer te kieſen hebben, die wy houden ende kennen in hare macht* (*w*). De tyd, wanneer 't getal der Raaden moet worden vol gemaakt, is, by de gemelde Handveſte, niet bepaald. Ook ſchynt zulks, van ouds, niet altoos, op een' en den zelfden tyd, geſchied te zyn. Doch doorgaands, deedt men 't egter, op den agt en twintigſten January (*x*): en in 't jaar 1648, werdt vaſtgeſteld, geenen Raad in de Vroedſchap te kiezen, dan op den gemelden agt en twintigſten January (*y*), op welken dag, de Raad de Nominatie van veertien Perſoonen tot Schepenen maaken moet; gelyk wy, hier voor (*z*), omſtandiglyk, hebben aangeweezen. En ſedert geſchiedt het vol maaken van den Raad altoos op den gemelden dag. 't Was ook, in vroeger' tyd, eene enkele reize gebeurd, dat, een' Raad, 's daags voor den gewoonlyken tyd der Verkiezinge overleeden zynde, de Vroedſchap beſloot, de Raads-

De Raaden zyn, by Privilegien, gemagtigd, om hun getal vol te maaken.

Tyd daar toe geſteld.

(*o*) Reſol. Vroedſch. *N.* 5. 20 *Octob.* 1584.
(*p*) Reſol. Vroedſch. *N.* 2. 31 *Dec.* 1574. *f.* 281.
(*q*) Reſol. Vroedſch. *N.* 13. 22 *May* 1621. *f.* 29. *N.* 14. 10 *July*, 9 *Sept.* 1623. *f.* 17, 45.
(*r*) Reſol. Vroedſch. *N.* 5. 27 *Sept.* 23 *Nov.* 1586.
(*s*) Reſol. Vroedſch. *N.* 21. 28 *Jan.* 29 *April* 1654. *f.* 141 *verſo*, 142 *verſo*, 166 *verſo*.
(*t*) Reſol. Vroedſch. *N.* 17. 11 *Febr.* 1639. *f.* 230 *verſo*. *N.* 20. 20 *Juny* 1650. *f.* 75 *verſo*. en II. *Deel*, XVI. *Boek*, *bl.* 580.
(*u*) Handv. *bl.* 113.
(*v*) *Uit* Aanteken. van Schepen G. SCHAEP PIETERSZ. *Zie ook* hier voor, V. *Deel*, I. *Boek*, *Byl. Lit. B. bl.* 50.
(*w*) Handv. *bl.* 105.
(*x*) Groot-Memor. I. *f. N.* 272.
(*y*) Reſol. Vroedſch. *N.* 19. 10 *Maart* 1648. *f.* 180 *verſo*.
(*z*) *Bladz.* 308.

Raaden. Raadsplaats onvervuld te laaten tot op den agt en twintigsten January des volgenden jaars (*a*). By 't Reglement der Hertoginne van Parma, Landvoogdesse der Nederlanden, van den jaare 1565, was bepaald, dat de Raaden elkanderen niet nader zouden mogen bestaan dan Broeders kinderen in den bloede; en dat, in Zwagerschap, geen Schoonvader en Schoonzoon, noch twee Zwagers, van welken de een des anders Zuster getrouwd hadt, te gelyk, tot Raaden zouden gekooren worden (*b*). Weinige jaaren laater, besloot de Vroedschap, te wege te brengen, dat dit Reglement, ten opzigte van de verkiezinge der XXXVI., vernietigd werdt (*c*). Doch dit besluit heeft geen gevolg gehad, en het Reglement is, tot hiertoe, in stand gebleeven.

Het voltallig maaken van den Raad geschiedt, derhalve, nog tegenwoordig, met de volgende plegtigheden.

Plegtige wyze, op welke het geschiedt. De Raaden worden, jaarlyks, op den zeven en twintigsten January, ieder in 't bysonder, by eenen Bode, uit den naam van Burgemeesteren, met briefjes, tegen den volgenden dag, op het luiden van der Stede klok, in de Raadkamer verzogt, om de opengevallen' Raadsplaats of Raadsplaatsen te vervullen, en de veertienen tot Schepenen te nomineeren. De klok wordt geluid, van half negen tot negen, en zo de bepaalde dag op een' Zondag komt, van tien tot half elf uuren, waarna de deur geslooten wordt. De Heeren, in de Raadkamer gekomen zynde, plaatsen zig in deezer voege: Burgemeesteren, indien zy ook Raaden zyn, gelyk gemeenlyk gebeurt, aan eene langwerpig vierkante tafel in 't Westen, en de Raaden in 't Noorden, Oosten en Zuiden, in hunnen rang. De Secretaris zit aan eene kleine tafel, die voor de tafel van Burgemeesteren geplaatst is. De voorzittende Burgemeester, het gebed, op de verkiezing der Regeeringe in 't gemeen slaande, door den Secretaris, hebbende doen leezen, leest vervolgens zelf de naamen der Raaden, en geeft den Raad kennis van het oogmerk der Byeenkomste: waarna, uit zynen last, de punten uit *vier* Privilegien, welken men geoordeeld heeft, op de vervulling eener Raadsplaatse te konnen zien, worden voorgelezen. 1. Uit de Handveste van den een en twintigsten January des jaars 1394 [1395], dat niemant Raad mag wezen, dan die zeven jaaren Poorter geweest is (*d*). Het woord *Raad* betekent, hier, naar alle waarschynlykheid, *Burgemeester*, gelyk dit punt der Handveste ook, voor de verkiezing van Burgemeesteren, gelezen wordt. Doch men schynt het, veiligheidshalve, en om dat de betekenis van het woord *Raad* niet volkomen klaar en zeker is, ook voor de verkiezing der Raaden te hebben willen doen leezen. 2. Uit de Handveste van Maart des jaars 1476 [1477], het grootste gedeelte van 't gene wy 'er, hier voor (*e*), uit hebben aangehaald. 3. De bevestiging der laatstgemelde Handveste van den agttienden April des jaars 1558 (*f*). 4. Het punt uit het Reglement van den jaare 1565, de bloedverwantschap en namaagschap onder de zes en dertig Raaden betreffende (*g*). Vervolgens, treedt men tot het stemmen. De oudste Raad stemt eerst: daarna, de andere Raaden, in hunnen rang: voorts, de regeerende Burgemeesteren, als zy ook Raaden zyn, van den jongsten af, zo dat de voorzittende Burgemeester de laatste stemt. Zo 'er meer dan één Raadsplaats te vervullen is, stemt de oudste Raad op één' na de eerste tot de tweede Raadsplaatse, en de oudste Raad de laatste. Op gelyke wyze, worden de derde en vierde Raadsplaatse vervuld, invoege, altoos eerst stemt, die, by de naastvoorgaande stemming, de tweede; en laatst, die de eerste gestemd heeft. De verkooren Raad of Raaden worden, terstond, ieder by een' byzonderen Stads Bode, verzogt op 't Stadhuis te komen; en vertoeven in Burgemeesters-Vertrek, tot dat zy in de Raadkamer ontbooden worden, alwaar zy, volgens hunnen ouderdom, voor Burgemeesteren verschynen. De voorzittende Burgemeester maakt hun hunne verkiezing bekend, en neemt hun den Raads-eed, den eed op de ampten en den eed van zuivering af, die, door den Secretaris, gelezen worden. De eed der Raaden luidt aldus:

Eed der Raaden. *Dat zweert gy, dat gy een goed, getrouw en eerbaer* XXXVI. *als raad deser Stede wesen sult, der Stede ende der gemeente haer beste raaden ende voor 't quaadste waarschouwen sult, alle tyd als gy ontboden en geëischt werd, te raade komen zult, noodzaken uitgezondert, der stede raad secretelyk houden zult, der stede Willekeuren ende Ordonnantien, in alle Poincten, naar al uw vermogen voorstaan, beschermen en verantwoorden zult, zoo wel tot profyt van den armen als den ryken. En dit en zult gy niet laaten om vreeze van uw Lyf of om angst van uwe goederen, noch om eenigerhande zaaken, die u daartoe porren zouden mogen.*

Dat God u zoo waerlyk moet helpen (*h*)!

De

(*a*) Resol. Vroedsch. *N.* 10. 28 *Jan.* 1606. *f.* 82.
(*b*) Handv. *bl.* 112.
(*c*) Resol. Vroedsch. *N.* 2. 19, 22 *Aug.* 1573. *f.* 256 *verso*, 257.
(*d*) Handv. *bl.* 115. [11].
(*e*) *Bladz.* 352.
(*f*) Handv. *bl.* 107.
(*g*) Handv. *bl.* 113.
(*h*) Handv. *bl.* 113.

RAADEN.

De nieuwe Raaden, beëedigd zynde, neemen de openſtaande plaatſen in, aan de zuidzyde der Kamer, digtſt naar den weſtermuur, naar hunne jaaren. Doch zo onder dezelven een of meer regeerende Schepenen mogten zyn, plagten deezen zig, voor dien tyd, boven de andere nieuwe Raaden te plaatſen; ſchoon zy, op alle de volgende byeenkomſten der Vroedſchap, naar hunnen ouderdom, zaten (*i*). Doch zulks is nu niet meer gebruikelyk. Zo een der nieuwe Raaden, door onpaſſelykheid, afwezig zyn mogt, wordt een Secretaris aan hem afgezonden, om hem kennis van zyne verkiezing te geeven, en de eeden af te neemen. En indien een nieuwe Raad uitlandig is, worden Burgemeeſteren byzonderlyk gemagtigd, om hem, op zyne terugkomſt, te beëedigen (*k*). In 't jaar 1666, is beſlooten, dat de verkiezing van eenen Secretaris tot Raad van geene kragt zyn zou, dan na dat hy afſtand van het Secretariſchap gedaan zou hebben (*l*).

Terſtond na dat de tegenwoordige nieuwe Raaden beëedigd en gezeten zyn, treedt men tot de Nominatie van veertienen, die wy, hier voor (*m*), uitvoeriglyk, beſchreeven hebben.

Commiſſien der Raaden.

De Raaden worden ook, ſomtyds, aangeſteld tot Commiſſariſſen in ſommige ondergeſchikte Banken van Regeeringe of Regtsoefeninge. Ook is, reeds in 't jaar 1576, beſlooten, twee uit de Raaden tot *Artillerymeeſters* aan te ſtellen (*n*). Doch tegenwoordig, en ſedert veele jaaren, zyn de *Commiſſariſſen der Artillerye*, gemeenlyk, regeerende, of Oud Burgemeeſteren. Voorts, worden de vier *Commiſſariſſen der Stads Schoolen* (*o*), ook uit de Vroedſchap, genomen.

Wy hebben, hier voor (*p*), reeds aangetekend, dat, onder de gewoonlyke Gedeputeerden ter Dagvaart van Holland, ook, doorgaands, een of twee Raaden zyn. Wy voegen 'er by, dat de preſideerende Schepenen, zo zy ook Raaden zyn, terſtond na dat zy zyn afgegaan, gemeenlyk, ter Dagvaart worden *gedeputeerd* (*q*). In de zeſtiende eeuwe, zelfs na de verandering der Regeeringe, is meermaalen gebeurd, dat regeerende en Oud-Schepenen, die geene Raaden waren, ter Dagvaart zyn afgevaardigd (*r*); doch, in de voorgaande en in deeze eeuwe, zal men, daarvan, vertrouw ik, geene, of genoegzaam geene voorbeelden (*s*), konnen aanwyzen.

RAADEN.

Wyders, worden de Gedeputeerden van wege deeze Stad, in de Staaten-Generaal, in den Raad van Staate, in de Gecommitteerde Raaden, en in het Collegie ter Admiraliteit binnen Amſterdam, benoemd, of uit de Oud-Burgemeeſteren, of uit de Raaden, in gevolge van een uitdrukkelyk beſluit van den Oud-Raad van Burgemeeſteren van den jaare 1736 (*t*). In de Hollandſche Rekenkamer en in de Generaliteits-Rekenkamer, zyn, dikwils, Oud-Schepenen, die geene Raaden waren, *gecommitteerd* geweeſt: doch veeltyds, ook Raaden: even als tot de zitting in de Collegien ter Admiraliteit in 't Noorderkwartier en in Zeeland, ook, of Oud-Schepenen, of Raaden benoemd worden.

De afvaardiging in de Gecommitteerde Raaden, in welken, altoos, een Heer zit, wegens Amſterdam; in de Hollandſche Rekenkamer; in de Staaten-Generaal; in den Raad van Staate, en in de Generaliteits-Rekenkamer, geſchiedt voor den tyd van drie jaaren, die, met den eerſten May, ingaan. Doch tot de zitting in de Collegien ter Admiraliteit te Amſterdam, in 't Noorderkwartier en in Zeeland, waarin altoos een Heer uit deeze Stad gecommitteerd is, geſchiedt de benoeming, zonder bepaaling van tyd; hebbende, in 't Collegie te Amſterdam, tegenwoordig, gemeenlyk, een Oud-Burgemeeſter, en in ieder der twee andere Collegien, een uit de Raaden of Oud-Schepenen zitting. In de Hollandſche Rekenkamer, zendt Amſterdam, volgens eene nieuwe Beurt-Orde, die, in 't jaar 1751, vaſtgeſteld, en, met den eerſten May des jaars 1752, ingegaan is, vyfmaal in de drie en dertig jaaren, een' Gecommitteerde (*u*). In de Staaten-Generaal, wordt, om 't negende; in den Raad van Staate, om het twaalfde; en in de Generaliteits-Rekenkamer, om het zeven en twintigſte jaar, iemant uit Amſterdam afgevaardigd (*v*). Den Afgevaardigden in de vier laatſtgemelde Collegien is ieder een duizend guldens 's jaars, voor huishuur, toegelegd (*w*). De Raaden plagten, nog tot in 't laatſt der zeſtiende eeuwe, de lyken hunner afgeſtorvene medebroederen, in perſoon, ten grave te draagen (*x*). Doch in 't jaar 1682, zynze zelfs ontſlaagen van de moeite van, in perſoon, als Raa-

(*i*) Boek *van den* Secret. DE HAAN, *f.* 3 *in marg.*
(*k*) Reſol. Vroedſch. *Lr.* G. G. 28 *Jan.* 1720. *f.* 270.
(*l*) Reſol. Vroedſch. *Lr.* E. 28 *Jan.* 1666. *f.* 82.
(*m*) *Bladz.* 308.
(*n*) *Zie* II. *Deel*, IX. *Boek*, *bl.* 347.
(*o*) *Zie* III. *Deel*, V. *Boek*, *bl.* 379.
(*p*) *Bladz* 291.
(*q*) *Vit* Aantek. *ter* Secretarye.
(*r*) Reſol. Vroedſch. N. 5. 10 *en* 11 *Novemb.* 1587. 5, 21 *Maart* 1588. *N.* 6. 1 *Aug.* 1588. 27 *Febr.* 1589. *f.* 86 *verſo*, 91.
(*s*) *Zie egter* Reſol. Vroedſch N. 12. 15 *May* 1617. *f.* 15.
(*t*) Reſol. *van den* Oud-Raad van Burgem. 27 *April* 1736. *f.* 86 *verſo.*
(*u*) Reſol. Holl. 28 *Aug.* 1751. *bl.* 850.
(*v*) Groot-Plakaatb. IV. *Deel*, *bl.* 157.
(*w*) Reſol. *van den* Oud Raad van Burgem. *Lr. D.* 23 *January* 1755. *bl.* 34.
(*x*) Reſol. Vroedſch. N. 8. 13 *Decemb.* 1595. *f.* 101.

RAADEN.

Raaden, te begraaven te gaan (*y*). Somtyds, hebben de Raaden byzondere belofte gedaan, om zekere keuren, tot het bepaalen van de pragt in het begraaven gemaakt, ten voorbeelde voor de Gemeente, behoorlyk, naar te komen (*z*). In 't jaar 1681, heeft de Vroedſchap ook beſlooten, geene *Bals*, die toen gemeen werden, te geeven, of by te woonen, en niet meer dan vyf en twintig guldens 's daags te verſpeelen (*a*). Doch deeze en diergelyke dingen zyn ook geregeld, by verſcheiden' Keuren, die alle ingezetenen, Regenten en anderen, even zeer verpligten. Zelfs is, reeds in 't jaar 1566, verſtaan, dat de Vroedſchap, als zodanig, geene magt heeft, om de Keuren, by 't Geregt gemaakt, te veranderen, of te vernietigen (*b*).

NAAMLYST *der* RAADEN en der AFGEVAARDIGDEN *in* 's LANDS HOOGE COLLEGIEN.

Wy beſluiten de Beſchryving der Vroedſchap, met twee NAAMLYSTEN, eene van de RAADEN, ſedert het jaar 1477; en eene van de AFGEVAARDIGDEN in 's LANDS HOOGE COLLEGIEN, ſedert de verandering des jaars 1578; beide loopende, tot op het tegenwoordige jaar 1768.

I.

NAAMEN *der* VIER EN TWINTIG

RAADEN,

in 't jaar 1477.

Gysbert Thomaſſen.
Wouter Oom Louwen.
Claes Delman Clementſz.
Gerrit Janſz. Deyman.
Heyman Pieterſz. Ilp.
Jacob Pieter Hillebrandſz.
Bartelmeus Doos.
Jacob Jacobſz. de Jonge.
Dirck Boel Dirckſz.
Symon Dirck Bardeſius.
Claes Stantſz.
Claes Heyn Claeſz.
Jan Coman Janſz.
Gerrit Dirckſz. Smit.
Pieter Roding Pieterſz.
Jan Taling Janſz.
Albert Canter.
Symon Dirckſen *uit de Poort.*
Jacob Hendrickſz. Auwel.
Pieter Allert Pieterſz.
Jan Beth Janſz.
Jan Dirckſz. van Wormer.
Bruyn Dirckſz. Moens.
Dirck Ruyſch Haymanſz.

Naamen der twaalf Perſoonen, die, nevens de gemelde vier en twintig, in 't voornoemde jaar, verkooren zyn, om 't getal der Raaden tot zes en dertig te brengen.

Pieter Sybrandſz.
Tyman Outgaertſz.
Jan Beerentſz. Beth.
Symon Dirckſz. de Jonge.
Gysbert Barthelmeus.
Jacob Janſz. de Wael.
Jan Braſeman Jacobſz.
Pieter Min.
Jacob Floris Jacobſz.
Matthys Bellechier Pieterſz.
Claes Gaef Lambertſz.
Jan Percyn Janſz.

RAADEN.

Naamen der Raaden, ſedert gekooren, in de plaatſe van overleedenen, of van zulken, die zig van hun Poorterſchap ontvryd hadden.

1480.
Vechter Barentſz. Willemsz.
Egbert Janſz. Prins.
Ysbrand Heyn Janſz.
Mr. Willem Andrieſz.

1481.
Bartholomeus Jacobſz.
Melis Pauw Janſz.
Gerrit Symon Claeſz. Auwel.
Jan Bout Janſz.

1482.
Pieter Pieterſz. Colyn.

1483.
Jan Claeſz. van Hoppen.
Jacob Pieterſz. van den Berg van Haerlem.
Pieter Jan Pauluſz. Haring.
Pieter Martenſz.

1484.
Dirck Symon Bardeſius.
Godevaert Thomaſz.
Andries Boel Dirckſz.
Stants Claes Stantſz.
Jacob Jacobſz. de Jonge.
Claes Heyn Claeſz.

1485.
Gysbert Jacobſz. Droog.
Jan Claeſz. Boel.

1486.
Jacob Willemſz. van Beverwaerde.
Willem Boom Dirckſz.
Dirck Claeſz. Sillemoer.

1487.
Jan Broek Meliſz.

1490.
Court Jacobſz. Duyvel Boel.
Jan Oom Janſz. Gerſt.

1491.
Jan Clement Hendrickſz.
Mr. Jan Meliſz.
Symon Anne Claeſz.
Pieter Claes Haymanſz.

1492.
Hendrick Ackerman Janſz.
Dirck Boel Dirckſz.

1494.
Mr. Albert van Arenburg Ottens.
Bruyn Claeſz.

1496.
Jan Jacobſz. van Diemen.
Clement Wolphert Hendrikſz. Auwel.
Claes Moyert Dirkſz.

1497.
Gerbrand Jacobſz. Droog.
Melis Jan Pouwelſz. van Meekeren.
Gerrit Gerrit Matheuſz.

1498.
Gerrit Benning Janſz.
Claes Gerritſz. Deyman.
Ruyſch Jan Beths.

1500.
Gysbert Lap Fekerdy.
Marten Dirck Martenſz. van de Ruwiel.

1501.
Jan Janſen van Naerden.
Floris Jan Claeſz. Otter.

1502.
Cornelis Janſz. de Vlaming van Oudshoorn.
Reyer Janſz. Wardens.
Dirck Pouwelſz.

1503.
Albert van Arenburg.

1504.
Pieter Hendrickſz. Verwer.
Coenraed Janſz. Min.
Hugo Wollebrandſz. Verwer.
Pieter Claeſz. Canter.
Cornelis Meliſz. Pauw.

1505.
Gerrit Willemſz. van Alckmaer.
Dirck Jacobſz. Quinting.

1506.
Hendrick Symonſz. Coggeman.

1507.
Hendrick Jan Baers.
Jan Lambert Janſz.
Jacob Huyg Janſz.

(*y*) Reſol. Vroedſch. *Lr* O. 8 *Sept.* 1682. *f.* 289.
(*z*) Reſol. Vroedſch. *N.* 18. 1 *Decemb.* 1642. *f.* 148. *Lr.* N. 18 *Novemb.* 1680. *f.* 252.
(*a*) Reſol. Vroedſch. *Lr.* N. 30 *April*, 24 *July* 1681. *f.* 2, 25.
(*b*) Reſol. Vroedſch. *N.* 2. 28 *Jan.* 1566. *f.* 12 *verſo.*

RAADEN.

Mr. Pieter Colyn Jacobſz.

1508.

Jan Janſz. Evertſz.

1509.

Barent Barentſz.
Willem Duyn Pieterſz. Doos.

1510.

Jan Gysbrechtſz. van Campen.
Claes Gaef Claeſz.
Daem Meeuwſz.
Jonge Dirck Jacobſz. Sael.
Lucas Jacobſz. van Beverwaerde, *bygenaamd* Percyn.
Jan Gaef Janſz.

1511.

Pieter Reyerſz.
Hendrick Coning.
Pieter Roding Pieterſz.
Jacob Banning.

1513.

Ysbrand Hollefloot.
Claes Jacobſz. Kroonenburg *in 't Paradys*.

1515.

Robbregt *of* Hob Jacobſz.

1516.

Claes Gerrit Mattheuſz.

1518.

Symon Claeſz. Sillemoer Schol.
Gerrit Andrieſz. van Hoorn.
Symon Claeſz. van Hoorn.
Reyer Dirck Bardenſz.
Meuws Pieterſz. Doos.

1519.

Ysbrand Pieter Coppenſz.
Cornelis Benning Geritſz.

1520.

Albert Andrieſz. Boelenſz.
Claes Hillebrandſz. Kreck.

1521.

Pieter Ackerman Janſz.
Cornelis Hendrickſz. Loen.
Symon Louwerenſz. Coppenſz. Nek.

1522.

Mr. Jan Teng.

1523.

Mr. Pieter Colyn.
Mr. Cornelis Dobbenſz.

1524.

Claes Loen Franſz.
Jan Ysbrandſz. Hollefloot.
Jan Ysbrandſz. Dommer Lyndraijer.
Claes Coek Claeſz.

1525.

Frans Claes Heynen.
Heyman Jacobſz. van Ouder-Amſtel.
Dirck Haymenſz.
Cornelis Sybrandſz. Buyck.
Mr. Hendrick Dirckſz.

1526.

Hillebrand Janſz. Otter.
Jacob Huyg Haring Pieterſz.
Cornelis Cornelisz. Vlaming van Oudshoorn.
Claes Heyn Claeſz.

1529.

Dirck Korſtenſz.

1530.

Gooſſen Janſz. Recalf Bardeſius.

1531.

Reyer Pieterſz.

1532.

Gysbert Janſz. Bereſteyn.

1533.

Mr. Claes Heyn Willemſz. Bardeſius.

1534.

Jan Willemſz. van Hoorn.
Egbert Gerbrandſz. Paf.

1535.

Claes Doedenſz.

1536.

Claes Hendrickſz. Basgen.
Willem Claeſz. Koeck.
Pieter Cantert Willemſz.

1537.

Symon Marten Dirckſz. van de Ruwiel.

1538.

Dirck Marcus Janſz.

1539.

Claes Meuwſz.
Gerrit Jan Lambertſz.

1540.

Willem Cornelisz. Stickel.

1541.

Jan Janſz. van Hoorn.
Allert Dirckſz. Faſol.
Pieter Coenen Schepen.
Floris Florisz. Kant, *gezegd* Breckveld.
Jacob Hendrickſz. Sael.

1542.

Jan Pieterſz. de Graef.
Jan Duyvenſz.
Sybrand Pompeus Occo.

1544.

Symon Claeſz. Coppenſz.

1546.

Floris Martenſz. van Alckemade.

1547.

Dr. Outgert Clemenſz. *Medicus*.
Dirck Hillebrandſz. Otter.
Cornelis Antoniſz. *Schilder*.
Jan Harmenſz. Goudenberg.
Henrick Cornelisz. van Marken, *in de Roo Meulen*.
Frans Janſz. Teng *of* Teding.

1548.

Jan Oom Janſz. in de Roghe.

1549.

Jan Claeſz. van Hoppen.

1552.

Harmen Ottenſz.
Allert Dirckſz. Marcus.

1553.

Gerrit Claes Mattheuſz.
Lucas Meyndertſz. van Alckeſteyn.

1555.

Mr. Adriaen Sandelyn.
Cornelis Jacobſz. Brouwer.
Floris Roeterſz.
Claes Jacobſz. van Swieten *van Leyden*.

1557.

Mr. Cornelis Garbrandſz. Ruyſch.
Mr. Pieter Bicker Willemſz.

1558.

Hendrick Janſz. Croock.
Willem Janſz. Brouwer.
Claes Gerritſz. Bontwercker.

1559.

Antonis van Houf Jacobſz. van Syl.
Jacob Gerrit Mattheuſz.

1560.

Claes Cornelis Nobel.

1561.

Jooſt Buyck Sybrandſz.
Jan Vechterſz.
Jan Claesſz. Samſon, *Verwer in de drie Koningen*.

1562.

Claes Moyart Claeſz.
Coenraed Pieterſz. Schepen.
Jacob Cornelisz. Nobel.

1563.

Andries Boel Janſz. Hollefloot.

1564.

Jan Ryſer Janſz.

1566.

Garbrand Claeſz. Benning, *bygenaamd* Pos.

1567.

Jan Duyvenſz. de Brouwer.
Mr. Dirck Florisz. Kant, *gezegd* Breekveld.
Dirck Maynertſz. Pater.
Cornelis Janſz. Rookruys, *gezegd* van Lee.
Jan Michiel Loufsz. *Brouwer*.

1568.

Cornelis Claes Meuwſz.

1569.

Cornelis Willemſz van Ryck.

1570.

Willem Adamſz. *Seylmaker*.

1571.

Mr. Albert Cantert.
Cornelis Franſz.
Cornelis Gysbertſz.
Lucas van Teylingen.

1573.

Jan van Santen Heyn.
Evert Corſz. Sorg *in 't Marsgen*.

1574.

Mr. Reynier Lambertsſoon van der Horſt.
Marten Symonſz. Schuytgen.
Dirck Jan Evertſz.
Reynier Hendrickſz. Rooclaes.
Hendrick Jacobſz. Bicker.
Weſſel Jacob Cornelisz.
Mr. Jan Duyveſz. *Medicus*.

1575.

Jan Dirckſz. Marcus.
Mr. Jan Thymanſz. de Goyer.
Arent Henrixcſz. Loef *van Weesp*.
Pieter Claeſz. Oly Haring.
Symon Dirckſz. van Ouderkerck.
Jan Claeſz. van Marcken.

1576.

Pieter Pieter Gerbrandſz. Ruyſch.
Gerbrand Egbertſz. Paf.

1578.

Jacob Floris Martſz. van Alkemade.
Mr. Cornelis Jan Barentſz. Romenyboot.

Op den 26 May des jaars 1578. zyn de voornaamſte Regeerders en Raa-

RAADEN.

RAA-DEN.

Raaden ter Stad uit gevoerd, en op den 27 van eed en dienſt ontſlaagen by de drie Schutteryen, ten overſtaan van drie Commiſſariſſen der Heeren Staaten van Holland en Zeeland: en zyn, op den 28. door zes en dertig gekooren Schutters, vier Burgemeeſters verkooren, benevens de volgende XXXVI. *Perſoonen tot Raaden.*

Mr. Reyer Lambertſz. van der Horſt.
Marten Symonſz. Schuyt.
Ysbrand Janſz. Dommer. *Lyndraijer.*
Henrick van Marcken.
Adriaen Pauw.
Adriaen Reynerſz. Cromhout.
Marten Janſz. Coſter. *Medicus.*
Cornelis Willemſz. van Ryck.
Gerrit Janſz. Koesvelt.
Antonis Willemſz. Bontekoe.
Reynier van Neck Symonſz.
Harman Rodenburg. d'Oude.
Egbert Roeloffz.
Jacob Benning Jacobſz.
Evert Corſz. Sorgh. *in 't Marsgen.*
Claes Reyerſz.
Mr. Willem Bardeſius.
Jan Duyn Cornelisz.
Symon Henrickſz. *Verwer* Jonkheyn.
Jan Symonſz. Lonsvaerder.
Willem Pouwelſz.
Dirck Janſz. de Graef.
Gerrit Jacobſz. Schaep.
Jacob Janſz. Benning.
Balthaſar Symonſz. Appelman.
Reynier Cant.
Claes Symonſz. van Heemskerck.
Gerrit Janſz. Delft.
Claes Cornelisz. van Vlooswyck.
Jacob van Campen.
Jan Lourenſz. Spiegel.
Jan Jacobſz. Huydecoper.
Pieter Willemſz. Vriend.
Hendrick Olfertſz. Fuyck.
Jacob Franſz. Oetgens van Waveren.
Mr. Cornelis Romenyboot.
Mr. Reyer Lambertſz. van der Horſt, *een en tagtig jaaren oud zynde, om zynen ouderdom en zwakgebeugen, verzoekende verſchoond te zyn, is in zyne plaatſe, gekooren*
Pieter Boom Cornelisz.

1579.

Govert Dirckſz. Wuytiers.
Cornelis Andries Boelenſz.
Jan Janſz. Smit.

1582.

Wybout de Wael, *in de plaats van* Gerrit Janſz., *die Theſaurier van Holland geworden was, en dus zyn Poorterſchap verwoond hadt, verklaarende, daarenboven, niet gezind te zyn, om wederom in Amſterdam te komen woonen.*
Jan Meurlinck *in de plaats van* Reynier van Neck.
Fredrick Vogel *in de plaats van* Jacob Benning.

1583.

Lourens Jacobſz. Reael.
Jan Verhee Cornelisz. *van der Goude.*

1584.

Cornelis Benning Janſz. Duyvens.
Jan Verburg Jacobſz.
Jan de Biſſchop.
Cornelis Pieterſz. Hooft.
Claes Boelenſz. *in Hamburg.*
Claes Franſz. Oetgens van Waveren.

1586.

Pieter Pauw Adriaenſz., *verwoont zyn Poorterſchap en wordt* Rentmeeſter tot *Alkmaar.*

1587.

Hendrick Hudde Arentſz.

1589.

Cornelis Floriſz. van Teylingen.

1590.

Cornelis Jacob Witſen.
Roelof Egbert Roeloffz.
Gerrit Bicker Pieterſz.

1591.

Jacob Janſz. Vinck.
Jacob Pieterſz. Cappit.
Jan Thomaſz. Croonenburg.
Reynier Pauw Adriaenſz.

1593.

Jacob Gerritſz. Hoing.
Dirck Thymenſz. Brouwer Cortenhoef.

1594.

Pieter Dirckſz. Haſſelaer.
Claes Jacobſz. Koekebacker.

1595.

Pieter Jacobſz. Nagtglas.
Ysbrand Ben Elbertſz.
Harmen Gysbertſz. van de Poll.

1596.

Pieter de Vlaming Dirckſz. van Oudshoorn.
Cornelis Joriſz.
Jonas Cornelis Witſen.

1597.

Jan Claes Boeliſz. Meerens.

1598.

Dr. Pieter Schaep Gerritsz.

1599.

Jan Claes Reynierſz.

1600.

Joris Joriſz.
Dr. Dirck Bas Jacobſz. Ridder.

1602.

Pieter Matthyſz. Schryver.
Dr. Sebaſtiaen Egbertſz.

1603.

Jan Pieterſz. Reael.
Jacob de Graef Dirckſz.

1605.

Barthold Cromhout Adriaenſz.
Jacob Egbertſz. van Ryn.
Mr. Volckert Overlander Claeſz.
Dr. Jan ten Grootenhuys Janſz.

1606.

Dirck de Vlaming Cornelisz. van Oudshoorn.

1607.

Roetert Ernſt.

1609.

Jan Pieterſz. de Wit.
Jacob Poppen Janſz.
Abraham Boom Pieterſz.

1611.

Jan Gysbertſz. Vries.
Lourens Janſz. Spiegel.

1612.

Adriaen Pieterſz. Raep.

1613.

Jan Claeſz. van Hoorn.

1615.

Wybrand Warwyck.

1616.

Hillebrand Schellinger.
Warnaer Ernſt van Baſſen.

1617.

Dr. Dominicus Claeſz. van Heemskerck.
Jacob Jacobſz. Hinloopen.

1618.

Claes Jacobſz. Harencarſpel.

Op den 3 Novemb. 1618. zyn de volgende XXXVI. *Raaden, door 's Lands Stadhouder,* Maurits, Prins van Oranje, *van eed en dienſt ontſlaagen:*

Jan Jacobſz. Huydecoper.
Jan de Biſſchop.
Cornelis Pieterſz. Hooft.
Roelof Egbertſz.
Jacob Pieterſz. Kapit.
Reynier Pauw.
Jacob Gerritſz. Hoing.
Claes Jacobſz. Koekebacker.
Ysbrand Ben Elbertſz.
Harmen van de Poll.
Pieter de Vlaming van Oudshoorn.
Jonas Witſen.
Dr. Pieter Schaep.
Joris Joriſz.
Dr. Dirck Bas.
Pieter Matthyſz. Schryver.
Dr. Sebaſtiaen Egbertſz.
Johan Pieterſz. Reael.
Jacob de Graef.
Barthold Cromhout.
Mr. Volckert Overlander Claeſz.
Dr. Johan ten Grootenhuys.
Dirck de Vlaming van Oudshoorn.
Roetert Ernſt.
Jan Pieterſz. de Wit.
Jacob Poppen Janſz.
Abraham Boom.
Laurens Janſz. Spiegel.
Jan Gysbertſz. de Vries.
Adriaen Pieterſz. Raep.
Jan van Hoorn.
Hillebrand Schellinger.
Warnaer Ernſt van Baſſen.
Dr. Dominicus van Heemskerck.

RAADEN.

Jacob Jacobſz. Hinloopen.
Claes Jacobſz. Harencarſpel.

En in derzelver plaats aangeſteld en beëedigd

Jan Jacobſz. Huydecoper.
Jan de Biſſchop.
CornelisPieterſz.Hooft.
Roelof Egbertſz.
Jacob Pieterſz. Kapit.
Reynier Pauw.
Jacob Gerritſz. Hoing.
Claes Jacobſz. Koekebacker.
Pieter de Vlaming van Oudshoorn.
Jonas Witſen.
Dr. Pieter Schaep.
Joris Joriſz.
Dr. Dirck Bas.
Johan Pieterſz. Reael.
Barthold Cromhout.
Mr. Volckert Overlander Claeſz.
Dr. Johan ten Grootenhuys.
Roetert Ernſt.
Jan Pieterſz. de Wit.
Jacob Poppen Janſz.
Abraham Boom.
Jan Gysbertſz. Vries.
Adriaen Pieterſz. Raep.
Jan van Hoorn.
Hillebrand Schellinger.
Warnaer Ernſt van Baſſen.
Dr. Dominicus van Heemskerck.
Jacob Jacobſz. Hinloopen.
Claes Jacobſz. Harencarſpel.
Gillis Janſz. Beth.
Arent Pieterſz. van der Burg.
Pieter Egbertſz. Vinck.
Jacob Pieterſz. Hoogkamer.
Symon van der Does.
Hendrick Hudde.
Dr. AlbertusCoenradus Burg.

1620.

Anthony Oetgens van Waveren.

1621.

Jacob van Neck.

1622.

Geurt Dirckſz. van Beuningen.
Dr. Andries Bicker Gerritſz.
Dr. Claes Pieterſz. Tulp.

1623.

Jacob Reael Janſz.

1624.

Jan Cornelisz. Geelvinck.
Dr. Gerard Schaep.
Dr. Pieter Opmeer.

1625.

Jacob Bicker Jacobſz.
Ernſt Roeters.
Adriaen Cromhout.
Dirck Tholinx.
Willem Backer.

1626.

Pieter Haſſelaer.
Hendrick Reynſt.
Dr. Matthys Raephorſt.

1627.

Symon de Rycke van de Graft.
Jacob Jacobſz. Vinck.

1629.

Harmen van de Poll, *ingelaaten in zynen voorigen rang, en op den eed, by hem, als Vroedſchap, in't jaar* 1595, *gedaan.*

1630.

Jacob de Graef, *ingelaaten als vooren, op den ouden eed, by hem, in 't jaar* 1603, *gedaan.*
Dr. Laurens Reael.
Johan Huydecoper.

1631.

Dr. Pieter Janſz. Hooft.
Dr. Allard Kloeck.

1632.

JanClaeſz. Vlooswyck.
Henrick Dirckſz. Spiegel.

1634.

Nicolaes van Campen.
Gerbrand Claeſz. Pancras.
Dr. Frans Banning Cocq.

1636.

Mr. Hercules Rog, *Advokaat.*

1637.

Mr. Gualterus Valckenier.

1638.

Dr. Albert Bas.
Mr. Gerard Schaep Pieterſz.
Albert Dirckſz. Pater.
Mr. Joris Joriſz.Backer.

1639.

Jacob Willekens.
Cornelis Jacobſz. Weyer.
Dr. Franck van der Meer.
Cornelis de Graef.
Jacob Claeſz. Harencarſpel.
Willem Ruytenburg.

1640.

Roelof Bicker.

1643.

Dr. Cornelis Witſen.

1645.

Mr. Willem van Loon.

1646.

Cornelis de Vry.
Jan van de Poll.
Mr. Gerrit Reynſt.
Bernard Schellinger.

1648.

Mr. Symon van Hoorn

1649.

Mr. Pieter Cloeck.
Dr. Cornelis van Dronckelaer.
Mr. Lambert Reynſt.
Mr. Coenraed Burg.

1650.

Dr. Joachim Rendorp.
Willem Six.
Nicolaes Pancras.

1651.

Nicolaes Corver.
Dr. Johan Blauw.
Mr. Cornelis Boom.

1652.

Jacob van Neck.
Cornelis Geelvinck.
Dr. Gillis Valckenier.

1653.

Cornelis van Vlooswyck.
Nicolaes van Loon.
Gerrit van Hellemont.
Hans Bontemantel.
Dr. Roetert Ernſt.
Mr. Hendrick Hudde.
Gerard Haſſelaer.

1654.

Jacob Theuniſz. van Stralen.

1655.

Dr. Jacob Bas Dirckſz.
Dr. Henrick Hooft.
Mr. Jan Bicker.

1656.

Willem Schryver.
Fredrick Alewyn.
Cornelis de Vlaming van Oudshoorn.
Jacob Jacobſz. Hinloopen.

1658.

Cornelis Backer.

1659.

Joan van Waveren.
Dr. Joan van Hellemont.
Dr. Frans Reael.

1660.

Dr. Jan van Hartogvelt.
Dr. Pelgrom ten Grootenhuys.
Mr. Coenraed van Beuningen.

1661.

Nicolaes van de Capelle.

1662.

Dr. Joan Huydecoper.
Jacob van Neck Jacobſz.

1665.

Mr. Andries de Graef.

1666.

Mr. Joan Corver.
Mr. Pieter Schaep.

1667.

Cornelis Graefland.
Joannes Hudde.
Mr. Vincent van Bronkhorſt.

1668.

Joan Hulſt.
Mr. Joan ten Grootenhuys.
Mr. Jacob Boreel.

1669.

Leonard Ranſt.

1670.

Mr. Willem Backer.
Mr. Nicolaes Witſen.

1671.

Mr. Cornelis Roch.

1672.

Uit kragte der Reſolutien van de Heeren Staaten van Holland en Weſtfriesland, en der aanbiedinge van vrywilligen afſtand van Burgemeeſteren en Raaden, heeft Willem, Prins van Oranje en Stadhouder van Holland, *by Miſſiven van den* 10 *en* 15 *September* 1672, *van de Regeering ontſlaagen de volgende Raaden:*

Joan van de Poll.
Mr. Lambert Reynſt.
Dr. Joan Blaeuw.
Hans Bontemantel.
Dr. Roetert Ernſt.
Nicolaes van de Capelle.
Mr. Andries de Graef.
Mr. Pieter Schaep.
Joan Hulſt.
Dr. Willem Backer, *en*
Pieter de Graef.

En in derzelver plaatſen, op verzoek van Burgemeeſteren en Raaden, aangeſteld

Louis Trip.
Jean Appelman.
Michiel Tielens.
Hendrick Becker.
Coenraed van Kleuck.
Dr. Gerard Bors van Waveren.
Joan Commelin.
Mr. Nicolaes Opmeer.
Dirck Blom, *en*
Gillis Sautyn.

Raaden.

Zo dat de gantſche Vroedſchap, na deeze verandering, beſtondt uit

Dr. Nicolaes Tulp.
Bernard Schellinger.
Mr. Joachim Rendorp.
Nicolaes Pancras.
Jacob van Neck.
Cornelis Geelvinck.
Dr. Gillis Valckenier.
Cornelis van Vlooswyck.
Nicolaes van Loon.
Gerard Haſſelaer.
Mr. Hendrick Hooft.
Cornelis de Vlaming van Oudshoorn.
Jacob Jacobſz Hinloopen.
Cornelis Backer.
Mr. Coenraed van Beuningen.
Mr. Joan Huydecoper.
Jacob van Neck Jacobſz.
Mr. Joan Corver.
Cornelis Graefland.
Joannes Hudde.
Mr. Vincent van Bronckhorſt.
Mr. Joan ten Grootenhuys.
Mr. Jacob Boreel.
Leonard Ranſt.
Mr. Nicolaes Witſen.
Mr. Cornelis Roch.
Louis Trip.
Jean Appelman.
Michiel Tielens.
Hendrick Becker.
Coenraed van Klenck.
Mr. Gerard Bors van Waveren.
Joan Commelin.
Mr. Nicolaes Opmeer.
Dirck Blom.
Gillis Sautyn.

1674.

Mr. Rombout Hudde.
Mr. Everard Scott.
Mr. Nanning Kloeck.

1675.

François de Vicq.

1676.

Lieve van Loon.

1678.

Cornelis Valckenier.
Mr. Nicolaes Haſſelaer.

1679.

Joan Six.
Egbert de Vry.
Mr. Izaak van Heuvel.
François de Vicq.
Mr. Gerrit Hooft.

1680.

Dr. Dirck Boelenſz.
Joan de Vries.
Mr. Jacob Jacobſz. Hinloopen.
Mr. Jacob ten Grootenhuys.

1681.

Mr. Cornelis Kloeck.
Mr. Dirk Bas.

1682.

Jacob Elias.
Mr. Adriaen Backer.

1683.

Mr. Jeronimus de Haze de Georgio.
Pieter Reael.

1685.

Mr. François de Vroede.
Mr. Dirck Pater.

1687.

Daniel Bernard.
Wouter Valckenier.

1688.

Joan van Oofterwyk.

1689.

Mr. Coenraad Burg.
Mr. Cornelis Bicker van Swieten.

1690.

Adriaan de Waart.
Daniel Hochepied.
Jacob Scott.
Mr. Albert Geelvinck.

1692.

Mr. Willem van Loon.
Mr. Dirk Munter.
Gerbrand Pancras Michielſz.
Mr. Jan Deutz.

1693.

Mr. Quiryn van Stryen.

1694.

Mr. Jan Geelvinck.
Mr. Ferdinand van Collen.
Hendrik Hudde.
Mr. Cornelis Bors van Waveren.

1695.

Mr. Jan Blaauw.

1696.

Jacob Elias.
Mr. Nicolaas van Bambeeck.

1697.

Mr. Caspar van Collen.

1698.

Mr. Dirck Backer.

1700.

Cornelis Calkoen.

1701.

Mr. Jacob Bicker Hendrikſz.
Mr. Cornelis Munter.
Mr. Jan Six.
Jacob Valckenier.
Pieter de Wit.

1702.

Alexander Velters.
Mr. Jan van den Bempden.
Mr. Nicolaas Sautyn.

1703.

Benjamin Pouille.
Abraham Backer.

1705.

Mr. Fredrik Willem van Loon.
Mr. Wigbold Slicher de Jonge.
Mr. Jan Backer Cornelisz.
Mr. Joſeph Huydecoper.
Mr. Willem Gerrit Dedel.

1706.

Pieter de Haze.

1707.

Marten van Loon.
Abraham Muyſſart.

1708.

Mr. Willem Backer.
Mr. Gerbrand Pancras.
Mr. Pieter van Loon.
Mr. Lieve Geelvinck.

1709.

Mr. Jan Trip.
Mr. Joan de Graef.
Gerard Karſſeboom.
Mr. Willem Munter.

1710.

Jan Elias Huydecoper.

1711.

Mr. Balthaſar Scott.

1712.

Nicolaas Elias.
Mr. Elbert Graafland.

1713.

Pieter Eygels.

1714.

Mr. Hendrik Bicker.
Mr. Gerard Bicker van Swieten.
Gillis Graafland.

1715.

Gerbrand Elias.
Jacob Loten.

1717.

Mr. Gerard Haſſelaer.
Joſias van de Blocquery.
Mr. Mattheus Leſtevenon.

1718.

Mr. Daniel Hooft.
Mr. Diderik van Buren.

1719.

Daniel Kik.

1720.

Philip Antoni van der Ghieſen.
Mr. Theodorus Huyghens.
Mr. Cornelis Hop.
Mr. Pieter Six.

1721.

Mr. Joan de Witt.

1722.

Jacob Fredrik du Fay.

1723.

Mr. Joan Fontaine.
Mr. Gillis van den Bempden.
Mr. Harman Hendrik van de Poll.

1724.

Mr. Jan van Loon.

1725.

Balthaſar Boreel.
Mr. Gerard Bors van Waveren.

1726.

Mr. Jan Coymans.

1728.

Mr. Jan van de Poll Janſz.

1729.

Gillis van Hoven.

1731.

Nicolaas Calkoen.
Fredrik Berewout.
Mr. Daniel de Dieu.
Mr. Pieter Rendorp.

1732.

Dirk van der Meer.

1733.

Mr. Egbert de Vry Temminck.

1734.

Harman van Gheſel.

1735.

Mr. Willem Backer.
Mr. Dirk Alewyn.
Bonaventura Oetgens van Waveren.
Mr. Gualterus Petrus Boudaen.
Jacob van Stryen.

1736.

Mr. Ferdinand van Collen.

1738.

Mr. Nicolaas Witſen.

1739.

Mr. Gerard Aarnout Haſſelaer.

1741.

Mr. Reynier Bouwens.
Mr. Jacob Alewyn.

1742.

Mr. Cornelis Hulft.

1743.

Mr. François de Witt.
Mr. Joan Graafland Cornelisz.

1744.

Mr. Gerrit Hooft.
Mr. Pieter de la Court.
Mr. Nicolaas Geelvinck.
Mr. Salomon Dedel.
Mr. Elias Schellinger.

1745.

Mr. Jan Huydecoper.
Daniel Jacob du Peyrou.

1746.

François van Harencarſpel.

1747.

Mr. Daniel Deutz.

1748.

Mr. Jan Baptiſta Slicher.
Hendrick Nicolaas Sautyn.

Raaden.

RAADEN.

Op den 15 Septemb. zyn, buitengewoonlyk, uit de Vroedſchap ontſlaagen

Mr. Jan Six.
Mr. Willem Munter.
Mr. Diderik van Buren.
Mr. Harman Hendrik van de Poll.
Mr. Jan van Loon.
Mr. Gerard Bors van Waveren.
Gillis van Hoven.
Fredrik Berewout.
Mr. Willem Backer.
Mr. Reynier Bouwens.
Mr. Jacob Alewyn.
Mr. Joan Graafland Cornelisz.
Mr. Nicolaas Geelvinck.
Mr. Salomon Dedel.
François van Harencarſpel,
en
Hendrik Nicolaas Sautyn.
Zynde
Daniel Jacob du Peyrou, *den 20 February te vooren, overleeden.*

In welker plaatſen, door zyne Hoogheid, den Prinſe-Erfſtadhouder, Willem Karel Henrik Friſo, *zyn aangeſteld*
Jan Calkoen.
Mr. Jan Graafland.
Mr. Willem Huyghens.
Mr. Hendrik Terſmitten.
Pieter van Tarelink.
Arend van der Waeyen.
Michiel Bruyningh.
Joan Agges Scholten.
Jan Nicolaas van Eys.
Dionis Muilman.
Dirck van Marſelis.
Carel Lynſlager.
Volkert van Jever.
George Clifford Junior.
Mr. Jan Balde Junior.
Mr. Matthys Straalman.
waarby nog, op den 20 November, gekomen is
Joan de Rothe.

1749.
Mr. Ferdinand van Collen, *op zyn verzoek, 15 January, ontſlaagen zynde, is, in zyne plaats, verkooren*
Mr. Ferdinand van Collen Ferdinandſz.

1752.
Mr. Gerard Kuyſten van Hoeſen.

1753.
Willem van Heemskerk.
Mr. Abraham Delcourt.

1754.
Mr. Pieter Cornelis Hasſelaer.
Mr. Anthony Pieter van der Lyn.

1756.
Mr. Antoni Warin.
Mr. Pieter Hartſinck.

1757.
Mr. Cornelis Deutz van Aſſendelft.

1758.
Mr. Pieter Clifford.
Mr. Jan Six.

1759.
Mr. Joan Hendrik Kerkrinck.

1760.
Mr. Jan Elias Huydecoper van Maarſſeveen.

1761.
Mr. Iſaac Sweers.
Mr. Jacob Elias Arnoudsz.

1763.
Mr. Jan van de Poll Pietersz.

1764.
Mr. Gerbrand Elias.

1765.
Nicolaas Geelvinck.

1766.
Bartholomé Muilman.
David ten Hove.
Mr. Jacob Hop.

1767.
Mr. Fredrick Alewyn.

1768.
Mr. Willem Gerrit Dedel Salomonsz.
Mr. Nicolaas Faas.
Jan Hope.
Daniel Hooft Gerritsz.

II.

RAADEN.

NAAMEN VAN DE GECOMMITTEERDEN DER STAD IN DE HOOGE COLLEGIEN.

te weeten:

In de GECOMMITTEERDE RAADEN *der* STAATEN *van* HOLLAND *en* WESTFRIESLAND.

1578.
Reynier Kant, van den 7 Juny 1578 tot den 3 January 1579.

1579.
Herman Rodenburg de Jonge, in 't Collegie van de Gecommitteerde Raaden tot Gorinchem van den 21 January 1579.

1579. 1580.
Cornelis Boelensz. van den 18 May 1579. tot den 24 Dec. 1580.

1578. 1579. 1580. 1581.
Bartholomeus van der Wiere, van den 16 Juny 1578 tot den 21 September 1581. in 't Collegie gevaceerd tot Hoorn, Delft en Amſterdam.

1581. 1582. 1583. 1584. 1585. 1586.
Claes Symonsz. van Heemskerk, van den 14 April 1581 tot den 22 Auguſtus 1586.

1582.
Reynier Kant, in den Landraad op deeze zyde van de Maas, van den eerſten Maart 1582. tot den laatſten Maart 1583.

1587.
Claes Cornelisz. van Vlooswyck, van den 22 January 1587. tot den 16 May daar aan volgende.

1590. 1591. 1592. 1593.
Claes Symonsz. van Heemskerck, van den 1 February 1590. tot den laatſten September 1593.

1593. 1594.
Jacob Boelensz. van den 1 November 1593. tot den 1 April 1595.

1595. 1596.
Pieter Boom Cornelisz. van den 1 July 1595. tot den laatſten April 1597.

1597. 1598.
Bartholt Kromhout, van den 1 May 1597. tot den laatſten April 1599.

1599. 1600.
Cornelis Pietersz. Hooft, van den eerſten May 1599. tot den laatſten April 1601.

1601. 1602.
Frans Hendrickſz. Oetgens van Waveren, van den eerſten May 1601. tot den laatſten April 1603.

1603. 1604. 1605.
Cornelis Banningh, van den eerſten May 1603. tot den laatſten April 1606.

1606. 1607. 1608.
Reynier Pauw.

1609. 1610. 1611.
Dr. Sebaſtiaen Egbertsz.

1612. 1613. 1614.
Dr. Dirck Bas.

1615. 1616.
Jacob de Graef, van den eerſten May 1615. tot den laatſten April 1617.

1617. 1618. 1619.
Gerrit Jacob Witſen.

1620. 1621. 1622.
Jonas Cornelis Witſen.

1623. 1624. 1625.
Fredrick de Vry.

1626.

Raaden.

1626. 1627. 1628.
Abraham Boom.

1629.
Mr. Volckert Overlander, *Heer van Purmerland*, van den eerſten May 1629. *tot zyn overlyden in October* 1630.

1630. 1631. 1632. 1633.
Jan Cornelisz. Geelvinck, van den eerſten November 1630. tot den eerſten May 1634.

1634. 1635. 1636.
Antony Oetgens van Waveren, *Ridder, Heer van Waveren, Botshol en Ruyge Wilnis.*

1637. 1638. 1639.
Dirck de Vlamingh van Oudshoorn.

1640. 1641. 1642.
Albertus Coenradus Burg.

1643. 1644.
Dr. Andries Bicker, van den 6 Febr. 1643. tot in February 1645.

1645. 1646. 1647.
Cornelis de Graef.

1648. 1649. 1650.
Willem Backer.

1651. 1652. 1653.
Cornelis Bicker, *Heer van Swieten.*

1654. 1655. 1656.
Dr. Gerard Schaep.

1657. 1658. 1659.
Cornelis de Vlaming van Oudshoorn.

1660. 1661. 1662.
Mr. Symon van Hoorn.

1663. 1664. 1665.
Dr. Nicolaes Tulp.

1666. 1667. 1668.
Gerard Haſſelaer.

1669. 1670. 1671.
Mr. Hendrik Hooft, *Heer van Oud-Karspel, Koedyk en Schoterbos.*

1672.
Dr Gillis Valckenier.

1673.
Dr. Nicolaes Tulp, *ſterft den 12 September* 1674.

1674. 1675. 1676.
1677.
Mr. Nicolaes Witſen, van den 20 October 1674. tot den 30 April 1678.

1678.
Nicolaes Pancras, *ſterft den 21 November, en in zyne plaats kwam*
Mr. Cornelis Heemskerck.

1680.
Mr. Jacob Boreel, *Heer van St. Aegt.*

1681. 1682. 1683.
Cornelis Geelvinck, *Heer van Caſtricum, enz.*

1684. 1685. 1686.
Mr. Nicolaes Opmeer.

1687.
Mr. Nicolaes Witſen.

1688. 1689. 1690.
Jacob Jacobsz. Hinloopen.

1691. 1692.
Mr. Nicolaas Witſen.

1693.
Mr. Gerard Bors van Waveren, *ſterft 8 November* 1693, *en in zyne plaats komt, tot May* 1694.
Mr. Jacob Boreel.

1694.
Mr. Jeronimo de Haze de Georgio.

1695.
Mr. Nicolaas Opmeer.

1696.
Mr. Jacob Boreel.

1697.
Mr. Nicolaas Witſen.

1698.
Dr. Dirk Bas.

1699. 1700.
Mr. Jeronimo de Haze de Georgio.

1701. 1702. 1703.
Mr. Cornelis Bors van Waveren.,

1704.
Mr. Jeronimo de Haze de Georgio.

1705. 1706. 1707.
Mr. Cornelis Bors van Waveren.

1708. 1709.
Alexander Velters.

1710. 1711.
Gerbrand Pancras Michielsz.

1712. 1713. 1714.
Mr. Lieve Geelvinck.

1715.
Mr. Nicolaas van Bambeeck.

1716.
Gerbrand Pancras Michielsz.

1717. 1718. 1719.
Mr. Lieve Geelvinck.

1720. 1721.
Egidius van den Bempden.

1722. 1723. 1724.
Mr. Willem Backer Dircksz.

1725. 1626. 1727.
Jan Elias Huydecoper.

1728. 1729. 1730.
Mr. Harman Hendrick van de Poll.

1731. 1732. 1733.
Mr. Gillis van den Bempden.

1734. 1735. 1736.
Balthaſar Boreel.

1737.
Mr. Gillis van den Bempden.

1738. 1739. 1740.
Mr. Cornelis Hop.

1741. 1742. 1743.
Jacob van Stryen.

1744. 1745. 1746.
Mr. Cornelis Hop.

1747. *tot in September* 1748.
Mr. Salomon Dedel.

1748. 1749.
Mr. Gerard Bicker van Swieten.

1750. 1751. 1752.
Mr. Elias Schellinger.

1753. 1754. 1755.
Mr. Gualterus Petrus Boudaen.

1756.
Jacob van Stryen. *ſterft 18 May.*

1756. 1757. 1758.
Mr. Pieter de la Court.

1759. 1760. 1761.
Mr. Antoni Warin.

1762. 1763. 1764.
Mr. Pieter de la Court.

1765. 1766. 1767.
Mr. Willem Huyghens.

1768.
Mr. Jan Elias Huydecoper van Maarſſeveen.

In de Rekenkamer *van* Holland.

1606. 1607. 1608.
Claes Symonsz. van Heemskerck, van den eerſten May 1606. tot den laatſten April 1609.

1617. 1618. 1619.
Fredrick de Vry.

1631. 1632. 1633.
Dr. Gerard Schaep.

1647. 1648. 1649.
Gerard SchaepPieterſz.

1664. 1665. 1666.
Gerard Bicker, *Heer van Swieten.*

1680. 1681. 1682.
Mr. Nicolaes van Harencarſpel.

1697. 1698. 1699.
Mr. Cornelis Bors van Waveren.

1713. 1714. 1715.
Willem Boreel.

1730. 1731. 1732.
Mr. Gerard Bors van Waveren.

1746. 1747.
Mr. Andries Munter.

1748. 1749. 1750.
Mr. Jonas Witſen, *Oud-Schepen.*

1755. 1756. 1757.
Lodewyk de Bas, *Oud-Mede-Preſident-Schepen.*

1761. 1762.
Mr. Anthony Pieter van der Lyn. *Sterft den 4 February* 1763.

1763.
Quiryn Wilhelm van Hoorn, *Oud-Schepen.*

In de Staaten Generaal.

1581. 1582.
Cornelis Boelensz. van den 8 October 1581. tot den 4 Maart 1583.

1603. 1604. 1605.
Jacob Boelensz. van den eerſten May 1703. tot den laatſten April 1606.

1606. —— 1609.
BartholtKromhout, van den eerſten May 1606. tot den laatſten April 1610.

1618.

RAADEN.

1618. —— 1621.
Reynier Pauw, van den 17 November 1618. tot den 24 Juny 1622.

1628. 1629. 1630.
Dr. Dirck Bas, van den jaare 1628. tot 1631.

1637.
Anthony Oetgens van Waveren.

1638. 1639.
Jacob Backer, *in plaats van* Anthony Oetgens van Waveren, *op zyn verzoek ontslaagen zynde*, van den 7 July 1638. tot den laatsten April 1640.

1646. 1647. 1648.
Dr. Andries Bicker.

1655. 1656. 1657.
Anthony Oetgens van Waveren.

1664. 1665. 1666.
Dr. Cornelis Jan Witsen.

1673. —— 1682.
Mr. Coenraed van Beuningen.

1683. 1684.
Mr. Nicolaas Witsen.

1691. —— 1695.
Mr. Jeronimo de Haze de Georgio.

1701.
Mr. Nicolaas Witsen.
Mr. Adriaan Backer.

1702.
Mr. Jeronimo de Haze de Georgio.

1709. 1710. 1711.
Mr. Nicolaas de Vicq.

1718. 1719. 1720.
Jacob Valckenier.

1727. 1728. 1729.
Mr. Gerard Bors van Waveren.

1736. 1737. 1738.
Mr. Pieter Rendorp.

1745. 1746. 1747.
Mr. Elias Schellinger.

1754. 1755. 1756.
Michiel Bruyningh.

1763. 1764. 1765.
Willem van Heemskerk.

In den RAAD *van* STAATE.

1587.
Mr. Willem Bardesius, van den 10 February 1587. tot den 12 Maart 1588.

1600. 1601. 1602.
Jacob Boelensz. van den 8 May 1600. tot den 7 May 1603.

1610. 1611. 1612.
Bartholt Kromhout, van den eersten May 1610. tot den laatsten April 1613.

1625. 1626.
Jonas Cornelis Witsen, van den eersten May 1625. *tot zyn overlyden in* 1626.

1627.
Jacob van Neck, *in plaats van* Jonas Witsen, van den 19 February 1627. tot 1628.

1637. 1638.
Jacob van Neck, van den eersten May 1637. *sterft den* 8 *Maart* 1638.

1639.
Dr. Albertus Coenradus Burgh, *in plaats van* Jacob van Neck, van den 2 Maart 1639.

1649. 1650. 1651.
Dr. Gerard Schaep Symonsz.

1661. 1662. 1663.
Mr. Andries de Graef, van den eersten May 1661. tot 1663.

1673. 1674. 1675.
Cornelis de Vlaming van Oudshoorn, *Ridder, Heer van Oudshoorn, enz.*

1685. 1686. 1687.
Mr. Jacob Jacobsz. Hinloopen.

1697.
Mr. Jeronimo de Haze de Georgio.

1698. 1699.
François de Vicq.

1709. 1710. 1711.
Mr. Lieve Geelvinck.

1721. 1722. 1723.
Gerrit Corver.

1733. 1734. 1735.
Mr. Cornelis Hop.

1745. 1746. 1747.
Mr. Egbert de Vry Temminck.

1757. 1758. 1759.
Mr. Gerard Kuysten van Hoesen.

In de GENERALITEITS-REKENKAMER.

RAADEN.

1621. 1622. 1623.
Adriaen Kromhout, van den eersten May 1621. tot den laatsten April 1624.

1650. 1651.
Dr. Andries de Graef, van den eersten May 1650. tot 1652. *dat by verplaatst is 't Collegie van de* Rekenkamer *van 's Graaflykheids Domeinen van Holland.*

1652.
Dr. Isaac Pauw, *in plaats van* Andries de Graef, van den 5 February 1652. *om deszelfs resteerenden tyd te dienen.*

1677. 1678. 1679.
Dirck de Vlaming van van Oudshoorn, *Heer van Westerdykshorn.*

1704. 1705.
Mr. Cornelis Bors van Waveren.

1706. 1707.
Mr. Jan Baptista de Hochepied.

1709. —— 1712.
Mr. Nicolaas de Vicq.

1718. 1719. 1720.
Jacob Valckenier.

1733.
Gillis van Hoven.

1758. 1759. 1760.
Mr. Anthony Pieter van der Lyn.

In de ADMIRALITEIT *te* AMSTERDAM.

1586. 1587. 1588.
Egbert Pietersz. Vinck, van den 26 July 1586.

1589. 1590.
Bartholt Kromhout.

1591. —— 1600.
Jan Cornelisz. Hooft, tot den 15 February 1600. *wanneer hy overleedt.*

1600. —— 1613.
Gillis Jansz. Valckenier, van den laatsten April 1600, tot den 6 Dec. 1613. *wanneer hy overleedt.*

1614. —— 1621.
Mr. Volckert Oeuverlander, *Heer van Purmerland en Ilpendam, enz.* van den 21 February 1614. tot den laatsten April 1621.

1621.
Jacob Poppen, van den eersten May 1621. tot den 21 Juny daar aan volgende: *werdt toen* Burgemeester *gemaakt.*

1621. —— 1624.
Adriaen Pietersz. Raep, van den 14 September 1621.

1625. 1626. 1627.
Pieter Bas Jacobsz.

1628. —— 1637.
Jacob van Neck.

1637. 1638. 1639.
Dr. Andries Bicker.

1640.
Pieter Hasselaer.

1641.
Dirck de Vlaming van Oudshoorn.

1642.
Jan Cornelisz. Geelvinck.

1643.
Dirck de Vlaming van Oudshoorn, *sterft den* 8 *Augustus.*

1643.
Pieter Hasselaer, *in plaats van* Dirck de Vlaming van Oudshoorn, van den 12 Augustus 1643.

1644. —— 1647.
Albertus Coenradus Burg, *sterft den* 24 *December* 1647. *tot* Groot-Novogrod *in* Rusland, *op zyne reize als* Ambassadeur *aan den* Grootvorst *van* Moscovien.

1648. 1649.
Dr. Albertus Bas, *in plaats van* Albertus Coenradus Burg, van den 28 February 1648.

1650. 1651.
Dr. Andries Bicker, *in plaats van* Albertus Bas, van den 30 July 1650. *sterft den* 24 *Juny* 1652.

1652.
Anthony Oetgens van Wa-

RAADEN.

Waveren, van den 3 July 1652.

1653.

Johan Huydecoper, *Heer van Maarſeveen, in plaats van* Anthony Oetgens van Waveren, *die naar* Lubeck *gedeputeerd werdt*, van den 13 February 1653.

1654. —— 1657.

Dr. Cornelis Witſen.

1658. 1659.

Mr. Andries de Graef.

1660. 1661. 1662.

Hendrick Dirckſz. Spiegel.

1663. 1664. 1665.

Cornelis van Vlooswyck, *Heer van Vlooswyk, Diemerbroeck en Papenkoop, enz.*

1666. 1667. 1668.

Mr. Hendrick Hooft, *Heer van Oud-Karſpel, Koedyk, enz.*

1669. 1670. 1671.

Cornelis de Vlaming van Oudshoorn, *Ridder, Heer van Oudshoorn, enz.*

1672. —— 1679.

Cornelis van Vlooswyck, *Heer van Vlooswyk, enz.*

1680.

Joannes Hudde.

1681.

Mr. Joan Huydecoper, *Ridder, Heer van Maarſeveen, Neerdyk, enz.*

1682. 1683. 1684.

Mr. Joan Corver.

1685. 1686. 1687.

Cornelis Geelvinck, *Heer van Caſtricum, enz.*

1688. 1689. 1690.

Mr. Nicolaes Opmeer.

1691. —— 1708.

Jan de Vries.

1708.

Mr. Cornelis Munter.

1709. 1710.

Mr. Gerbrand Pancras.

1710.

Mr. Jeronimo de Haze de Georgio.

1711. —— 1724.

Mr. Quiryn van Stryen.

1724. —— 1731.

Mr. Lucas Trip.

1732.

Mr. Willem Munter.

1733. —— 1742.

Mr. Nicolaas Sautyn.

1743. —— 1747.

Mr. Dirk Trip.

1748.

Mr. Nicolaas Geelvinck.

1748.

Mr. Egbert de Vry Temminck.

1749. —— 1755.

Mr. Ferdinand van Collen Ferdinandſz.

1755.

Mr. Daniel de Dieu.

1756. 1757.

Mr. Gerrit Hooft.

1758.

Mr. Cornelis Hop.

1759. 1760.

Mr. Gerrit Hooft.

1761.

Mr. Cornelis Hop.

1762.

Mr. Gerrit Hooft.

1763.

Mr. Gualterus Petrus Boudaen.

1764.

Mr. Daniel de Dieu.

1765. 1766.

Mr. Gualterus Petrus Boudaen.

1767. 1768.

Mr. Gerrit Hooft Gerritsz.

In de Admiraliteit *in't* Noorder Quartier.

1625. 1626. 1627.

Claes Jacobſz. Harencarſpel, van den 7 April 1625. tot 1628.

1628. —— 1639.

Adriaen Pieterſz. Raep, van den jaare 1628. tot in Maart 1639.

1639. —— 1648.

Jacob Wilkens, van den 24 Maart 1639. tot in February 1648.

1648.

Jacob Harencarſpel, van den 28 February 1648. *tot zyn overlyden in May* 1649.

1649. —— 1654.

Mr. Lambert Reynſt, van den 3 November 1649. tot in February 1655.

1655. 1656. 1657.

Mr. Jan Bicker, van den 3 February 1655. tot in January 1658.

1658. —— 1661.

Willem Schryver, van den 28 Jan. 1658. *tot zyn overlyden in* 1661.

1661. —— 1666.

Mr. Jan Bernard Schaep, *overlydt in July* 1666.

1666. —— 1672.

Mr. Nicolaes Opmeer.

1672.

Dirck Spiegel, van May tot den 20 December 1672.

1673. —— 1680.

Mr. Nicolaes Opmeer.

1681. —— 1687.

Mr. Jacob van Neck Jacobſz.

1688. —— 1707.

Wouter Valckenier.

1708. —— 1728.

Mr. Jacobus Trip.

1729. —— 1736.

Mr. Daniel Hooft.

1737. —— 1745.

Mr. Jan Sautyn.

1745.

Mr. Jeremias van der Meer.

1746. —— 1759.

Bonaventura Oetgens van Waveren.

1760. —— 1761.

François Leſtevenon.

1762. —— 1764.

Mr. Jonas Witſen.

1765.

Mr. Gerrit Hooft Gerritſz.

1766.

Mr. Daniel Deutz.

1767. ——

Mr. Pieter de la Court.

In de Admiraliteit *in* Zeeland.

1597. —— 1600.

Jan Verhee, van den 20 September 1597. *tot zyn overlyden in* 1600.

1600. 1601.

Laurens Jacobſz. Reael, van den eerſten May 1600. *tot zyn overlyden in* 1601.

1602. —— 1620.

Pieter Schaep, van den 7 September 1602. *tot zyn overlyden den* 20 *Juny* 1620.

1620. —— 1625.

Jacob van Neck, van den 27 Auguſtus 1620. tot 1625.

1625. —— 1631.

Jan Gysbertſz. Schepen, van den 28 November 1625. *tot zyn overlyden in* 1631.

1632. —— 1638.

Dr. Pieter Opmeer, van den 10 January 1632. *tot dat hy* 1638. *gekooren is tot* Raadsheer *in den* Hoogen Raad *in's* Gravenhaage.

1639. —— 1647.

Gerard Schaep Pieterſz. van den 21 October 1638. tot 1647.

1647. —— 1650.

Jacob Bas Dirckſz. van den 16 Maart 1647. tot 1651.

1651. —— 1654.

Frans van Waveren, van den 4 February 1651, tot 1654.

1654. —— 1656.

Mr. Hendrick Hudde, van den 5 February 1654. *tot zyn avancement in 't* Raadsheerſchap *in den* Hoogen Raad *in* 1656.

1656. —— 1670.

Dr. Willem Backer, van den 11 November 1656. tot 1670.

1670. —— 1679.

Dr. Gerard Bors van Waveren.

1680. —— 1702.

Mr. Nanning Kloeck.

1702. —— 1727.

Mr. Jan Backer Cornelisz.

1727. —— 1736.

Mr. Jan Bernard.

1737.

Mr. Iman Mogge.

1738. —— 1741.

Mr. Nicolaas Cornelis Haſſelaer.

1742. —— 1748.

Mr. Ferdinand van Collen Ferdinandsz.

1749. —— 1764.

Joan de Rothe.

1765. ——

Willem Ferdinand Mogge van Haamſtede.

In den Raad van zyne Excellentie Robert Dudley, Graave van Leiceſter.

1586.

Mr. Willem Bardeſius, van den 11 February 1586. tot den 10 February 1587.

In den Raad van zyne Excellentie Maurits, *Graave van Naſſau, enz.*

1595.

Reynier Kant, van den 3 February 1595. *tot zyn overlyden in May deszelven jaars,*

BYLAAGEN Lr. A.

BYLAAGEN

BYLAAGEN Lr. A.

op het VII. DEEL, I. BOEK.

Lr. A.

Requeſt van JAN LAURENS SPIEGELS, *verzoekende ontſlaagen te zyn van het Schepens-ampt, om dat zyn Schoonbroeder tot Burgemeeſter verkooren was; en Appointement van de Vroedſchap, waarby zyn verzoek afgeſlaagen wordt*, gedagtekend, den 4 February 1589.

Aan de Ed. heeren burghermeeſters der ſtede Amſtelredam.

Verthoont ootmoedelyck, met eerbiedinge, Jan Laurensz. Spiegels Uwer E. onderdanighe medeborgher, hoe dat hy hem ten hoochſten in zyn eer ende conſcientie beſwaart vind, dat Uwe E. belieft heeft hem ſupliant door een geſworen bode te roepen oñe te komen eed doen als Schepen deſer Stede, en in magiſtraet en thoochſte gerechte te zitten benevens zyn Schoonbroeder Jan Claes Boelezen Uwe E. beeede medebroeder int borgermeeſter ampt, weſende (onder reverentie) zyns oordeels een zake van zeer periculoſen ghevolghe ende onderworpen vele opſprake, ſuſpicie, calumnie en ongenoegen van burgerye, ende directelyck het ghene daar over in de Jare LXIIIJ by vele treffelyke burgeren deſer Stede, en by enige van Uwe E. zelfs is gedoleert Als dat onbehoorlyck in de Magiſtrate gecoren waren perſonen elckander in bloede en affiniteit beſtaande, waardoor enighe ſchenen te pogen omme tregiment deſer goeder ſtede erffelyck in hun luder geſlachten te beveſtigen, daer af myn heer Bardeſius int anbegin zynder regeringe den gehelen raad wel ernſtelyck ende mit eene langdurighe treffelycke oratie gelieft hadde te waarſchouwen, omme diergelyke inconvenienten te verhoeden. Oock zyn noch de voorneemſte hoofden van den voorſz. beclaghers in leven en ten dele zelfs in regeringe zulx dat lichtelyck gheduyd zal konnen worden dat deſe voorſ. verkieſing van den ſuppliant gheſchiet is in wederwille ende tot ſpyte der voorſ. goede burgeren. D eerſte previlegien deſer ſtede gegunt vermelden (na ſyns ſuppliants beſt onthoud) dat ſchepenen en raden elckander niet naarder mochten beſtaan als eerſte Leden dwelck daerna verbreed worde op rechte achters kinderen. 't Is oock ſulcx dat nu elf Jaren gedurende t contrarie binnen deſer [Stede] is geobſerueert dat niet alleenlyck twe zwagers in gelyke regeringe zyn toegelaten, maer int tegendeel dat Cornelis de Vlamingh, overmits verſtaen worde dat hy met Claes boelesz. zyn kouden oom niet en mocht regeren door interceſſie van de heren burgerm̃ren by den preſident ten hove is ontſlagen. Ghene twe zwagers en mogen gelyckelyck niet alleenlyck raden weſen, maer worden oock niet toegelaten eens Jaers te ſamen te compareren op de electie om alle opſprake te weren. Iſt dan niet vele ſuſpecter van conſequente tirannye? twe zwagers toe te laten een geheel jaer het ampt vant hoochſte gerechte en magiſtraetſchap te bedienen? die gelyckelyck en onuerſcheyden ſtemme ende macht zouden hebben ewige willekueren te maken ende vele zake van grote importantie te ſamen te rechten. Verzoeckt daeromme hy ſuppliant ootmoedelyck, dat Uwe E. die door hare ervarenheyt ende wysheit noch vele meer periculen als voren verhaelt bekent zyn gelieuen alle oorſake van nieuwe opſprake quade conſequentie en apparente tirannye te voorcomen en voor hem ſuppliant te intercederen by miſſive an G^r. Preſident tot verandering van voorſ. kieſinge op dat alle Calumniateurs den mond geſtopt, het vonxken daeruyt een brand ſoude conen ryſſen geleſcht, hy ſuppliant van ambitie ende Uwe E. voor infracteurs van der borgeren vryheyt als de voorgaande regierders niet en worden beſchuldicht. Dit doende enz.

V. E. onderdanighe
Jan Laurens Spiegels.
(*getekend*)
2^e febr̃y 1589.

(*In margine ſtondt:*)

Deze requeſte de XXXVI raden voorgeleſen zynde en bevynden nyet dat die priuilegien ende gerechticheden deſer Stede doort eligeren van Jan Claes Boelensz. tot Burgerm̃r. en den ſuppl^t. tot ſchepen zynde ſwagers enichſints werdt geprejudiceert. Ende verſtaen dat den ſupp^t. het officie van Schependom moet ende behoort te bedyenen. Actum den vyerden february 1589. In kenniſſe van my
(was getekend)
W. Pieters.
1589.

Bylaagen L. B.

Lt. B.

Bylaagen Lt. A.

Die ouerdracht dat men nyement weder Burgermeeſter kyeſen zall ten ſy dat by drie jairen dair off geweeſt is &c. [gedaan den 2 February 1484.]

Op onſer lieuen vrouwendach lichtmiſſe nae die vespere anno iu. chi. LXXXIIIJ waren vergadert op ter ſtede huys die perſonen hier onder geſcreuen alſe die van den gerechte, van den XXXVJen ende van den genen die int gerechte geweeſt hadden makende en de repreſenteerende te ſamen die vroetſcap van der ſtede omme deswille dat dirck heymans zoen die tjaer te voren Burgermeeſter geweeſt hadde niettegenſtaende hy van den drie nywe gecoren Burgermeeſters voer een oud Burgermeeſter gecoren was den ſeluen nywen burgermeeſters den behoorlycken eedt niet ſtauen noch tofficye van den burgermeeſterſcap voer dat toecomende Jare accepteren noch an nemen en woude als hy na den priuilegien ende hantveſten van der ſtede ſchuldich was te doen ſoe was die voirſ. Dirck heymans ſoen burgermeeſter voer den perſonen hier onder geſcreuen als vroetſcap van der ſtede ontboden te comen als hy dede ende hem gevraecht waer omme dat hy den nywen burgemeeſters die hem voer een oudt burgermeeſter gecoren hadden den eedt niet ſtauen ende dat burgermeeſterſcap accepteren noch aenvaerden en woude als hy naevolgende die priuilegien van der ſtede ſchuldich was te doen. Daer op hy alrehande redene ſeggende ende allegirende was die in rechte hem niet baten noch helpen en mochten omme gheen Burgermeeſter voert toecomende jaer te blyuen ende was onder anderen ſeggende dat men hier tamſterdam enen man dair vp men begonde te vallen gewoentlick was altyt te vallen waſt een burgermeeſter om tanderde off derde jaer altydt weder burgermeeſter te maken ende dicwyll twee Jaren an een ende dicwyll als hy van den burgermeeſterſchap ghinge dan van hem te maken een rentmeeſter off hem in een ander officye te ſtellen daer mede die luden alſoe ſeer getravilgiert ende gemoyt worden dat niet lydelick en was ende en dochte mit ſulke officyen van der ſtede wegen hem ſoe niet te laten travilgieren ende moyen al ſoude hy wter ſtede varen mitter woene ende ſiin woenſtadt anderswair kyeſen 't welck die vroetſchap van der ſtede van den voirſ. Dirck heymansz hoerende ende verſtaende deden hem een weynich vertrecken ende berieden hem daer op ſeggende ende ouerleggende mit malcanderen dat hy een deels dair waer an geſeyt hadde dat men eenerleye luden te veel moeyende ende trauilgierende was ende die ſelve ſelden off nymmermeer en liet ruſten men ſteldeſe int een officye off int ander dat niet goet noch wel behoerlick en was ende dat men midts dien tanderen tyden well eerbare notabele poerters verloren hadde die dairomme wter ſtede gevaren waren ende noch well meer verlieſen mochten indien men dair niet in en voerſage ende was dairomme by hem allen eendrachtelick op een ſtemme off twee ten hoechſten die dair niet in conſenteren en wouden ouerdragen geſloten ende ouergegeven dat men van doe voert an tot genen tyden meer kieſen ſoude yemandt tot burgermeeſter van de voorn. ſtede hy en ſoude drie jare van den burgermeeſterſchap geweeſt ende ſo hem een weynich van dat officye geruſt hebben. Behoudelick die priuilegien van der ſtede van waerden te blyuen alſe dat die drie nywe gecoren burgermeeſters een van den ouden burgermeeſters ſullen mogen kieſen ende tot hem houden die toecomende jaer met hem luden burgermeeſter mede weſen ende blyuen ſall als dat gewoentlick is. Dit aldus by de Vroetſchap gedaen ende geſloten is Dirck heymans ſoen weder bouen doen comen ende hem geſeit 't gene dat by hemluden geſloten was. Dair vp hy dat Burgermeeſterſchap angevaert ende den eedt van den nywen burgermeeſters genomen heeft als dat behoerde ende conſenteerde mede int geene dat by den anderen ouergegeuen ende geſloten was. Hier nae volgen die perſonen dair voir mency off gemaect is

Die Schout
Jacob Willems z.
Peter Jacobs z.
Jonge Jacob.
Jan bethſ ſoen.
Peter aellert.
Jacob florys z.
Jan bout
Egbert Jans z.
Vechter baernts z.
Aelbert Willems ſoen.
Symon in die Poert.
Lambert Lamberts z.
Jan Claes Lamberts z.
Gheryt Claes z.
Godeuairt thaems z.
Andries boelens z.
Dirck heymans z.
Jan van Wormer.
Mathys loey
Barthlomeus Jacobs z.
Claes g ieff
Jan talinck.
bruyninck dircks z.
Stans claes z.
Jan Claes ſoen perſyn.
Jan claes z. van boppe
Jacob die Waell
Peter Colyn
Peter mairts ſoen
Peter beerinck
Mr. Willem andries z.
Jacob van bregghe.
Claes heyn
Dirk baerden z.
Peter roedinck
Lourens Lamberts z.
Jan broeck melis z.
Geryt ſymons z.
Reyer Jans z.
Jan Jans ſoen gherſt.

ZEVENDE DEEL.

REGEERING

DER STAD

AMSTERDAM.

TWEEDE BOEK.

COMMISSARISSEN

DER

COLLEGIEN VAN REGEERINGE OF BEWIND.

Overgang tot de beſchryving der ondergeſchikte Banken van Regeeringe of Bewind, en Regtsoefeninge.

De aanwas der Stad deedt de bezigheden van Burgemeeſteren en Schepenen zo zeer toeneemen, dat men, reeds in de vyftiende eeuwe, bedagt was, op de opregting van eenige ondergeſchikte Banken of Collegien van Regeeringe en Regtsoefeninge, die, in de twee volgende eeuwen, ſterk vermeerderden in getal, en, eindelyk, op *dertien* bepaald gebleeven zyn. 't Getal der Commiſſariſſen in de meeſte Banken is ook alengskens grooter geworden; ſchoon de Vroedſchap en de Oud-Raad van Burgemeeſteren, nu en dan, beſluiten genomen hebben, om het, insgelyks, te bepaalen (*a*). De Weeskamer en de Kamers van Huwelykſche Zaaken, van Aſſurantie, en van kleine Zaaken waren opgeregt, zonder dat men, daartoe, byzonder Octroi van 's Lands Staaten verzogt hadt; alzo men verſtondt, dat de Stad, by de Handveſt van Graave Willem den IV. van den jaare 1342, gemagtigd zynde, tot het maaken van Keuren op de ruſt, goede Regeering en Regtsoefening der Stede, ook zulke ondergeſchikte Regt- en Regeerings-banken mogt opregten, zonder daartoe nieuw Octroi te behoeven. Doch in 't jaar 1612, vondt men geraaden, voorzigtigheidshalve, te verzoeken, dat 's Lands Staaten de opgeregte Kamers van Aſſurantie en van kleine Zaaken, by Octroi, wilden beveſtigen; gelyk, op den zeventienden July des gemelden jaars, geſchiedde; met goedkeuringe zelfs van 't gene Burgemeeſteren en Geregte, in vervolg van tyd, tot onderhouding eener goede Regeeringe, ſpoediger Regtsoefeninge, en dienſt van den Koophandel, mogten oordeelen te behooren (*b*). Na dat men, in 't jaar 1641, twee nieuwe ondergeſchikte Banken van Zeezaaken en van deſolaate Boedels hadt opgeregt, werdt, nogtans, op nieuws, overwoogen, of men daartoe Octroi zou verzoeken van 's Lands Staaten; alzo ſommigen verſtonden, dat de gewoonlyke Regter wel *Arbiters* of Zegsluiden; maar geene Regters magtigen kon (*c*). Nogtans, ſchynt men, ſedert, eenigszins, veranderd te zyn van gedagten. Immers, ik vind niet, dat de Stad, tot de opregting der Kamer van Zeezaaken, immer, Octroi verworven heeft. Doch de opregting en nieuwe Inſtructie der Kamer van de deſolaate Boedels is, in 't jaar 1659, door een Octroi van 's Lands Staaten, beveſtigd (*d*). De Banken, van welken wy ſpreeken, worden, jaarlyks, kort na de verandering der Regeeringe, vernieuwd en verzet. Voormaals, plagt zulks, op den veertienden, of agtſten February, of, ten opzigte van ſommigen, ook op goeden Vrydag (*e*), te geſchieden: doch in 't jaar 1651, werdt daartoe de vierde February geſteld (*f*); op welken dag, het ook, nog tegenwoordig, geſchiedt; ten ware dezelve op eenen Zondag viele, of dat men, om eenige andere redenen, raadzaam oordeelde, de verandering der Banken, een dag of twee, te verſchuiven. De beſtelling der Banken van Regeeringe of Bewind, *Politike Banken* genaamd, ſtaat aan de regeerende Burgemeeſteren: die der Banken van Regts-

(*a*) Reſol. Vroedſch. *Lt.* K. 3 *Febr.* 1676. *f.* 128. Reſol. *van den* Oud Raad van Burgem. van 28 *Jan.* 1746.

(*b*) Handv. *bl.* 652.
(*c*) Reſol. Vroedſch. *N.* 18. 16 *Dec.* 1649. *f.* 191.
(*d*) Handv. *bl.* 687.
(*e*) Handv. *bl.* 647.
(*f*) Reſol. Vroedſch. *N.* 20. 2 *Febr.* 1651. *f.* 133.

THESAURIEREN ORDINARIS.

Regtsoefeninge aan de regeerende Burgemeesteren en Schepenen. De aangestelde Commissarissen, tegen den tyd hunner aanstellinge, op 't Stadhuis, ontbooden zynde, leggen den eed af, die der Banken van Regeeringe of *politike* Banken, in handen van Burgemeesteren, en die der Banken van *Justitie* of Regtsoefeninge, aan myne Heeren van den Geregte.

Optelling der zelven.

Onder de *dertien* ondergeschikte Banken of Collegien, zyn 'er *agt* van Regeeringe of Bewind, te weeten, die van THESAURIEREN ORDINARIS, WEESMEESTEREN, THESAURIEREN EXTRAORDINARIS, REKENMEESTEREN, COMMISSARISSEN VAN DE WISSELBANK, COMMISSARISSEN VAN DE BANK VAN LEENINGE, EXCYNS-MEESTEREN *of* COMMISSARISSEN VAN DEN GROOTEN EXCYNS, en COMMISSARISSEN VAN DEN HONDERDSTEN EN ANDERE PENNINGEN DER HUIZEN enz. En *vyf* van Regtsoefeninge, te weeten, die van COMMISSARISSEN VAN HUWELYKSCHE ZAAKEN EN INJURIEN, ASSURANTIE-MEESTEREN, COMMISSARISSEN VAN KLEINE ZAAKEN, COMMISSARISSEN VAN ZEEZAAKEN en COMMISSARISSEN VAN DE DESOLAATE BOEDELS. Wy zullenze allen in deeze orde beschryven, en beginnen met de agt Banken van Regeeringe of Bewind.

I.

THESAURIEREN-ORDINARIS.

THESAURIEREN ORDINARIS. Oudheid.

Wy hebben, hier voor (*g*), aangemerkt, dat het bewind over der Stede inkomsten, te gelyk met de zorg voor het onderhoud der Stads werken, en voor de voldoening van der Stede renten en andere lasten, oudtyds, plagt te staan aan Burgemeesteren. 't Schynt, nogtans, dat men, al vroeg in de vyftiende eeuwe, geraaden gevonden heeft, Burgemeesteren van een groot gedeelte van deezen last te ontheffen, en eenige Persoonen onder hen aan te stellen, die ik, in oude Keuren, *tresoriers* en *rentmeesters* genoemd vind (*h*), en die, na de opregting der Kamer van Thesaurieren Extraordinaris, *Thesaurieren Ordinaris* genoemd zyn. Doch den netten tyd der eerste aanstellinge van de gemelde Persoonen vind ik, nergens, aangetekend. In eene Handvest van Hertoge Willem van Beijeren van den vierden November des jaars 1411, worden een van de Raaden, dat is, Burgemeesteren, en twee of drie Schepenen gemagtigd, om twee, drie of meer *goede knapen* aan te stellen, die, zo 't vereischt werdt, de vervallen bruggen, straaten, steigers of kaaden der Stad zouden doen hermaaken, en de onkosten, daartoe noodig, vinden, daar zy 't redelyk oordeelden, of daar 't, voorheen, gebruikelyk geweest was (*i*). 't Is waarschynlyk, dat men, in deeze schikking, den oorsprong van 't Collegie der Thesaurieren Ordinaris zoeken moet; doch nog twyfelagtig, of de Burgemeester en de twee of drie Schepenen, dan of de twee, drie of meer goede knaapen, door hen aangesteld, de persoonen zyn, welken men, naderhand, Thesaurieren en Rentmeesters genoemd heeft; hoewel ik tot de eerste gedagten neigen zou, voornaamlyk, om dat aan de gemagtigde Burgemeester en Schepenen groot gezag over de aangestelde goede knaapen opgedraagen wordt, tot zo verre zelfs, dat zy hen, door *inleggen* of gyzelen, konden houden tot hunnen pligt: 't welk te kennen geeft, dat deeze goede knaapen veeleer onderhoorigen aan Thesaurieren, dan zelven Thesaurieren geweest zyn. Of egter de Thesaurieren niet, in gevolge deezer Handveste, aangesteld zyn, is bezwaarlyk te zeggen: en even bezwaarlyk, door wie zy, in 't eerst, zyn aangesteld, en hoe groot hun getal geweest zy. Ten opzigte van het laatste, zou men, uit de gemeene Lysten der Regeeringe, die, van 't jaar 1500 af, tot het jaar 1663 toe, niet meer dan twee Rentmeesters of Thesauriers plaatsen; besluiten, dat zy, in 't eerst, maar twee in getal geweest zyn. Doch hiermede is niet wel overeen te brengen 't gene, op den twee en twintigsten May des jaars 1490, beslooten was, dat de XXXVI., jaarlyks, veertien dagen na Lichtmisse, twee nieuwe Rentmeesters zouden kiezen, in de plaats van twee van de zes, die dan afgingen (*k*); ten ware men onderstellen mogt, dat 'er wel zes Rentmeesters geweest zyn; doch dat maar twee derzelven, daadelyk, dienden, en daarom alleen, in de Naamlysten, gemeld werden. Ondertusschen, ziet men, uit de aangehaalde Resolutie, dat de Rentmeesters, in de vyftiende eeuwe, door de Vroedschap, gesteld werden. Men verkoor, al vroeg, voornaame Leden der Regeeringe tot Rentmeesters of Thesauriers. De twee oudsten, die, in de Naamlysten der Regeeringe, op het jaar 1500, voorkomen, waren beide Raaden, en de een Oud-Burgemeester. 't Getal der Thesaurieren is, na 't jaar 1664, vermeerderd en verminderd, naar tyds gelegenheid; en, somtyds, op drie, vier, vyf

THESAURIEREN ORDINARIS.

(*g*) *Bladz.* 286.
(*h*) Keurb. A. *f.* 172 *verso*, 173.
(*i*) Handv. *bl.* 111.
(*k*) Keurb. A. *f.* 173.

THESAURIEREN ORDINARIS.

vyf en zes, en zelfs, enkele reizen, tot op zeven gebragt; doch, naderhand, wederom op zes, vyf en vier. Tegenwoordig, zyn 'er, doorgaands, vyf of zes in getal, gemeenlyk, Oud-Burgemeesteren en Oud-Schepenen.

Hunne zorg voor de invordering der inkomsten,

My is niet bekend, dat 'er, immer, eene Instructie of Ordonnantie voor de Heeren Thesaurieren vastgesteld is. Doch dikwils zyn 'er, by Burgemeesteren en Raaden, byzondere Resolutien genomen, waarnaar Thesaurieren zig gedraagen. In 't algemeen, belooven zy, met eede, by 't aanvaarden hunner Commissie, behoorlyke zorg te zullen draagen voor de invordering der inkomsten van de Stad, bestaande in de Stads Excynzen; den tagtigsten Penning van de huizen en erven, die binnen de Stad gelegen zyn en verkogt worden; het regt van *Exue*, zynde, gemeenlyk, den tienden penning van 't gene geërfd wordt door, en overgemaakt aan buitenluiden, woonende, in Steden of Plaatsen, met welken dit regt niet, over en weder, te niet gedaan is (*l*); voorts, in het voordeel van den Huize van Leeninge en van eenige ampten of diensten, die, geheel of gedeeltelyk, voor Stads rekening, waargenomen worden: midsgaders, uit de *Recognitien* wegens eenige Ampten, die, in de Ambagtsheerlykheden der Stad, bekleed worden, en uit de belastingen, die, op eenige Stads Amptenaars en begunstigden, gelegd zyn: voorts, uit het Poortergeld; uit de jaarlykse huur der schutsluizen; uit de huuren der Stads huizen, Landeryen, Visscheryen en Gabellen, in en omtrent de Stad, en uit veele andere bezittingen, die niet allen, byzonderlyk, konnen worden opgeteld. De Vroedschap besloot, in 't jaar 1651, dat de huizen en landeryen der Stad, niet onder de hand, maar in 't openbaar, door Thesaurieren, zouden worden verhuurd; de winkelhuizen aan den Dam alleenlyk uitgenomen (*m*). Doch weinige jaaren laater, werden Thesaurieren gemagtigd, tot verhuuringe uit de hand, aan goede luiden, of, zo dit niet gelukken wilde, in 't openbaar, aan de meestbiedenden (*n*). Burgemeesteren en Thesaurieren zyn ook, in 't jaar 1736, gemagtigd geworden, tot het verkoopen van eenige Stads gebouwen en erven (*o*): 't welk egter, tot nog toe, maar ten deele geschied is. Doch in den loop deezer eeuwe, heeft de Thesaurie veele Landeryen der Stad, digt onder dezelve, en verder af, in Amstelland en in 't Stigt van Utrecht, gelegen, in 't openbaar, verkogt. De penningen, hiervan gekomen, zyn ook onder de beheering der Heeren Thesaurieren gebragt.

THESAURIEREN ORDINARIS.

en voor de betaaling der laften van de Stad.

Thesaurieren draagen, wyders, volgens hunnen eed, ook zorg voor de voldoening der laften en schulden van de Stad, die zwaar en menigvuldig zyn. Zy betaalen de Renten en Intresten der Rente- en Schuldbrieven, en der *Recipissen* op Maangeld, ten laste der Stad loopende. In de voorgaande eeuwe, werdt van de Rente- en Schuldbrieven nog vier ten honderd Intrest betaald, die, in 't jaar 1679, op drie en een half ten honderd, verminderd werdt, eenige onlosbaare Renten uitgezonderd (*p*). Doch in 't jaar 1684, werdt zy op drie ten honderd gebragt (*q*): van welke Intrest of Rente nog een en een half ten honderd, ten behoeve van het Land, uitgekeerd wordt. Eenige jaaren laater, besloot men de Obligatien of Schuldbrieven te belasten met eenen honderdsten penning, ten behoeve der Stad, met aanbieding, nogtans, aan de houders, om hunne penningen af te lossen (*r*): 't welk eenigen verkooren. Van de Recipissen op Maangeld plagt de Thesaurie, of drie, of twee en drie vierde, of twee en een half ten honderd Interest te geeven. Doch, tegenwoordig, wordt van alle dezelven niet meer dan twee en een half ten honderd betaald (*s*). Van Lyfrente wordt, voor 't sterfjaar, niets gerekend, ten ware de persoon, ten wiens lyve dezelve belegd was, tot over 't half jaar, geleefd hadt, in welk geval, aan zyne erfgenaamen, een half jaar renten voldaan wordt (*t*). Doch deeze Lyfrenten zyn ook belast, met een' honderdsten penning, ten behoeve van 't gemeene Land. Het onderhoud der menigvuldige Stads gebouwen en werken wordt ook, uit Stads geld, door Thesaurieren, bekostigd; midsgaders, de Tractementen en daggelden van Regenten en Amptenaars, Professoren, Predikanten en anderen: ook de Loonen der Stads werkluiden van allerlei soorte, die een zeer groot getal uitmaaken, en, tot betaaling van welken, een *Penningmeester van 't Fabryk-Ampt* is aangesteld, die gehouden is, om de drie maanden, ter Thesaurie, rekening te doen. Doch de Amptenaars en Gilden, die in Stads huizen woonen, of dezelven, tot hunne byeenkomsten, gebruiken, moetenze, voor hunne rekening, herstellen en onderhouden (*u*). Hiervan zyn, nog-

(*l*) *Zie* V. *Deel*, I. *Boek*, *bl.* 18.
(*m*) Resol. Vroedsch. *N.* 20. 19 *July*, 3 *Nov.* 1651. *f.* 163 *verso*, 180.
(*n*) Resol. Vroedsch. *Lt.* A. 4 *Dec.* 1657. *f.* 265.
(*o*) Resol. Vroedsch. *Lt.* LL. 12 *Sept.* 1736. *f.* 67.
(*p*) Resol. Vroedsch. *Lt.* N. 16. *Octob.* 1679. 14 *May* 1680. *f.* 4, 5, 157.
(*q*) Resol. Vroedsch. *Lt.* Q. 28 *Juny* 1684. *f.* 146.
(*r*) Resol. Vroedsch. *Lt.* AA 8 *Maart* 1701. *f.* 149.
(*s*) Resol. Vroedsch. *Lt* LL. 20 *Maaw* 1736. *f.* 1. *Lt.* CC. 5 *May* 1723. *f.* 244.
(*t*) Resol. Vroedsch. *Lt.* S. 17 *Sept.* 1688. *f.* 134.
(*u*) Resol. Vroedsch. *Lt.* N. 14 *April* 1681. *f.* 338.

THESAURIEREN ORDINARIS.

nogtans, eenige kleine huisjes, gelyk die der aantekenaars op de Veeren, uitgezonderd. Zy worden, naamlyk, tegenwoordig, door de Stad, gebouwd en onderhouden, en de gebruikers betaalen 'er huur van aan de Thesaurie. De Stads voorraad van krygs-, mond- en andere behoeften wordt ook ter Thesaurie betaald. Tot geryf der behoeftigen, by een gevreesd gebrek van Graanen, heeft de Thesaurie, meermaalen, grooten voorraad van meer dan ééne soorte opgedaan: waarop, by het daalen der markte, somtyds, veel gelds verlooren is; doch waaruit men ook, op andere tyden, zonderlingen dienst gedaan heeft aan 't gemeen. De zwaare ondersteuningen in geld, die de Stad, jaarlyks, doet aan de Walsche Diaconie, en aan andere Godshuizen, worden ook ter Thesaurie betaald; schoon deeze en eenige andere voornaame betaalingen aldaar niet geschieden, dan op Ordonnantien van Burgemeesteren, op welken, ook sommige mindere betaalingen gedaan worden. De overige betaalingen geschieden, op Ordonnantien der Heeren Thesaurieren. Doch de lasten der Stad zyn zo veelerlei, dat zy niet wel allen, in 't byzonder, konnen opgeteld worden. Van de jaarlykſche Rekening der inkomsten en uitgaaven van de Stad, die, door myne Heeren van den Geregte en Thesaurieren, volgens ouder gewoonte (*v*), tegen 't einde van January, openlyk, in de Vierschaar, geschiedt, hebben wy, ook elders (*w*), gewaagd. Wy behoeven niet aan te merken, dat de Thesaurieren ook, by hunnen eed, verbonden zyn, de zaaken der Thesaurie geheim te houden.

Vergadering der Thesaurieren Ordinaris.

De Heeren Thesaurieren Ordinaris vergaderen, gemeenlyk, tweemaal ter weeke, 's Woensdags en Donderdags, om op alle zaaken, onder hunne beheering en bewind slaande, agt te slaan. Zy begeeven dan ook de ampten en dienſten, welker vervulling aan hun is overgelaaten. De Verhuuringen van Stads wege, en de aanbesteedingen van 't gene de Stad noodig heeft geschieden, insgelyks, ten hunnen overstaan.

Amptenaars ter Thesaurie.

De Thesaurie Ordinaris wordt waargenomen, door eenen der Stads-Secretarissen. De andere voornaame Amptenaars der Thesaurie zyn een Penningmeester, een Opper-Boekhouder, die, voor 't eerst, in of omtrent het jaar 1663, aangesteld werdt (*x*), en een tweede Boekhouder, die, veele jaaren laater, aangesteld is. Voorts, zyn 'er een Commis, twee of drie Klerken, een' van welken ook Boekhouder der Amptenaaren is, een' Bode, en een of twee mindere bedienden.

Wy voegen hierby eene NAAMLYST *der* THESAURIEREN ORDINARIS, oudtyds *Rentmeesters* genaamd, van het jaar 1500 af, tot het jaar 1768 toe.

THESAURIEREN ORDINARIS.

NAAMLYST *der* THESAURIEREN ORDINARIS.

1500.
Claes Heyn Claesz.
Andries Boel Dirckſz.

1501.
Claes Heyn Claesz.
Bartholomeus Jacobſz.

1502.
Claes Heyn Claesz.
Mr. Willem Andriesz.

1503.
Andries Boel Dirckſz.
Claes Moyert Dirckſz.

1504.
Floris Jan Claesz. Otter.
Claes Gerritſz. Deyman.

1505.
Claes Moyert Dirkſz.
Cornelis Jansz. de Vlaming van Oudshoorn.

1506.
Floris Jan Claesz. Otter.
Claes Gerritſz. Deyman.

1507.
Claes Moyert Dirckſz.
Frans Claes Heynenſz.

1508.
Frans Claes Heynenſz.
Floris Jan Claesz. Otter.

1509.
Claes Dirckſz. Moyert.
deeze ſterft, en in deszelfs plaats komt
Claes Gerritſz. Deyman.
Floris Jan Claesz. Otter.

1510.
Dirck Sillemoer Claesz.
Claes Heyn Claesz.

1511.
Claes Gerritſz. Deyman.
Ruyſch Jan Bethſz.

1512.
Floris Jan Claesz. Otter.
Ruyſch Jan Bethſz.

1513.
Claes Heyn Claesz.
Dirck Claesz. de Jonge.

1514.
Claes Gerritſz. Deyman.
Ruyſch Jan Bethſz.

1515.
Floris Jan Claesz. Otter.
Claes Heyn Claesz.

1516.
Claes Heyn Claesz.
Bruyninck Claesz.

1517.
Cornelis Jansz. de Vlaming van Oudshoorn.
Jonge Dirck Claesz.

1518.
Floris Jan Claesz. Otter.
Cornelis Jansz. de Vlaming van Oudshoorn.

1519.
Claes Heyn Claesz.
Hillebrand Jansz. Otter.

1520.
Jonge Dirck Claesz.
Hillebrand Jansz. Otter.

1521.
Claes Gerritſz. Deyman.
Allert Andries Boelensz.

1522.
Claes Heyn Claesz.
Hillebrand Jansz. Otter.

1523.
Jonge Dirck Claesz.
Allert Andries Boelensz.

1524.
Ruyſch Jan Bethſz.
deeze wordt Burgemeester in plaats van
Claes Heyn Claesz.
in zyne plaats komt
Floris Jan Claesz. Otter.
Cornelis Cornelisz. de Vlaming van Oudshoorn.

1525.
Jonge Dirck Claesz.
Cornelis Banning.

1526.
Allert Andries Boelensz.
Cornelis Banning.

1527.
Ruyſch Jan Bethſz.
Jonge Dirck Claesz.

1528.
Jonge Dirck Claesz.
Cornelis Banning.

1529.

(*v*) Resol. Vroedsch. *N.* 2. 8 *Jan.* 1574. *f.* 267 *verso.*
(*w*) Hier voor, *bl.* 292.
(*x*) Resol. Vroedsch. *Lt.* D. 11 *Sept.* 1663. *f.* 36 *verso.*

THESAURIEREN ORDINARIS.

1529.
Allert Andries Boelensz.
Cornelis Banning.
1530.
Ruysch Jan Bethsz.
Cornelis Banning.
1531.
Cornelis Banning.
Allert Corsz.
1532.
Allert Andries Boelensz.
Cornelis Banning.
1533.
Ruysch Jan Bethsz.
Cornelis Banning.
1534.
Mr. Pieter Colyn.
Cornelis Henrickszoon. Loen.
1535.
Cornelis Banning.
Cornelis Henrickszoon. Loen.
1536.
Ruysch Jan Bethsz.
Cornelis Henrickszoon. Loen.
1537.
Ruysch Jan Bethsz.
Claes Gerrit Mattheusz.
1538.
Claes Hillebrandsz. Kreck.
Mr. Hendrick Dirckszoon.
1539.
Claes Hillebrandsz. Kreck.
Claes Gerrit Mattheusz.
1540.
Claes Hillebrandsz. Kreck.
Claes Loen Fransz.
1541.
Claes Hillebrandsz. Kreck.
Pieter Cantert Willemsz.
1542.
Claes Gerrit Mattheusz.
Pieter Cantert Willemsz.
1543.
Cornelis Banning.
Pieter Cantert Willemsz.
1544.
Cornelis Banning.
Claes Gerrit Mattheusz.
1545.
Claes Gerrit Mattheusz.
Mr. Claes Heyn Willemsz. Bardesius.
1546.
Mr. Claes Heyn Willemsz. Bardesius.
Pieter Cantert Willemsz.
1547.
Claes Henrickszoon. Basgen.
Sybrand Pompeus Occo.
1548.
Claes Gerrit Mattheusz.
Sybrand Pompeus Occo.
1549.
Claes Gerrit Mattheusz.
Sybrand Pompeus Occo.
1550.
Dirck Hillebrandsz. Otter.
Sybrand Pompeus Occo.
1551.
Pieter Cantert Willemsz.
Jan Willemsz. Wyngaerd.
1552.
Claes Gerrit Mattheusz.
Claes Henrickszoon. Basgen.
1553.
Dirck Hillebrandsz. Otter.
Claes Gerrit Mattheusz.
deeze sterft, en in deszelfs plaats komt
GerritClaes Mattheusz.
1554.
Dirck Hillebrandsz. Otter.
Pieter Cantert Willemsz.
1555.
Dirck Hillebrandsz. Otter.
Sybrand Pompeus Occo.
1556.
Pieter Cantert Willemsz.
Gerrit ClaesMattheusz.
1557.
Dirck Hillebrandsz. Otter.
Sybrand Pompeus Occo.
1558.
Pieter Cantert Willemsz.
Jooft Sybrandsz.Buyck.
1559.
Sybrand Pompeus Occo.
Symon MartenDirckszoon. van de Ruwiel.
1560.
Dirck Hillebrandsz. Otter.
Jooft Sybrandsz.Buyck.
1561.
Pieter Cantert Willemsz.
Sybrand Pompeus Occo.
1562.
Dirck Hillebrandsz. Otter.
JooftSybrandsz.Buyck.
1563.
Dirck Hillebrandsz. Otter.
Sybrand Pompeus Occo.
1564.
Jooft Sybrandsz.Buyck.
Sybrand Pompeus Occo.
1565.
Dirck Hillebrandsz. Otter.
Sybrand Pompeus Occo.
1566.
Jooft Sybrandsz.Buyck.
Sybrand Pompeus Occo.
1567.
Symon Marten Dirckszoon. van de Ruwiel.
Elbert Marcus Dirckszoon.
1568.
Jooft Buyck Sybrandsz.
Jacob Benning.
1569.
Symon MartenDirckszoon. van de Ruwiel.
Jacob Gerrit Teeuwsz.
1570.
Jacob Gerrit Teeuwsz.
Cornelis Jacobsz.Brouwer.
1571.
Jacob Gerrit Teeuwsz.
Floris Martensz. van Alckemade.
1572.
Cornelis Jacobsz. Brouwer.
Jacob Gerrit Teeuwsz.
1573.
Sybrand Pompeus Occo.
Jacob Gerrit Teeuwsz.
1574.
Sybrand Pompeus Occo.
Claes Jacobsz.
1575.
Sybrand Pompeus Occo.
Jacob Gerrit Teeuwsz.
1576.
Sybrand Pompeus Occo.
Jan Dirck Marcusz.
1577.
Claes Jacobsz.vanSwieten *van Leyden.*
Jan Dirck Marcusz.
1578.
Cornelis Jacobsz. Brouwer.
Jan Dirck Marcusz.
By de buitengewoone verandering, in May, *werden, in de plaats der gemelden, Thesaurieren*
Pieter Roding.
Henrick van Marcken.
1579.
Dr. Marten Jansz. Koster, *Medicus.*
Pieter Roding.
1580.
Jan Claes Boelensz.
Govert Dirckszoon. Wuytiers.
1581.
Egbert Roeloffsz.
Pieter Roding.
1582.
Cornelis Florisz. van Teylingen.
Jan Claes Boelensz.
1583.
Jan Claes Boelensz.
Jan Verburg.
1584.
Pieter Cornelisz.Boom.
Jacob Schaep Pietersz.
1585.
Jan Verburg.
Jan Jansz. Smit.
1586.
Jan Verburg.
Jan Jacobsz. Huydecoper.
1587.
Jan Verburg.
Jan Jacobsz. Huydecoper.
1588.
Jan Verburg.
Jan Claes Boelensz.
1589.
Jan Verburg.
Cornelis Pietersz. Hooft.
1590.
Jan Claes Boelensz.
Cornelis Pietersz. Hooft.
1591.
Jan Claes Boelensz.

THESAURIEREN ORDINARIS.

Roe-

THESAURIEREN ORDINARIS.

Roelof Egbertſz.
1592.
Jan Verburg.
Jan Claes Boelenſz.
1593.
Jan Verburg.
Roelof Egbertſz.
1594.
Balthaſar Appelman.
Roelof Egbertſz.
1595.
Jan Claes Boelenſz.
Roelof Egbertſz.
1596.
Balthaſar Appelman.
Jacob Boelenſz.
1597.
Jacob Boelenſz.
Roelof Egbertſz.
1598.
Cornelis Floriſz. van Teylingen.
Jan Claes Boelenſz.
1599.
Cornelis Floriſz. van Teylingen.
Roelof Egbertſz.
1600.
Jan de Vry Egbertſz.
Gerrit Bicker.
1601.
Balthaſar Appelman.
Gerrit Bicker.
1602.
Jan de Vry Egbertſz.
Gerrit Bicker.
1603.
Reynier Pauw Adriaenſz.
Jonas Witſen.
1604.
Gerrit Bicker.
deeze ſterft, en in deszelfs plaats komt
Pieter Boom Cornelisſz.
Reynier Pauw Adriaenſz.
1605.
Roelof Egbertſz.
Jonas Witſen.
1606.
Gerrit Jacob Witſen.
Dr. Jan ten Grotenhuys.
1607.
Gerrit Jacob Witſen.
Roelof Egbertſz.
1608.
Gerrit Jacob Witſen.
Joris Joriſz.
1609.
Joris Joriſz.
Dr. Jan ten Grotenhuys.
1610.
Reynier Pauw Adriaenſz.
Joris Joriſz.
1611.
Joris Joriſz.
Dr. Jan ten Grotenhuys.
1612.
Jan Jacobſz. Huydecoper.
Dr. Jan ten Grotenhuys.
1613.
Dr. Sebaſtiaen Egbertſz.
Jan Jacobſz. Huydecoper.
1614.
Dr. Sebaſtiaen Egbertſz.
Jan Jacobſz. Huydecoper.
1615.
Dr. Sebaſtiaen Egbertſz.
Jan Jacobſz. Huydecoper.
1616.
Dr. Sebaſtiaen Egbertſz.
Jan Jacobſz. Huydecoper.
1617.
Dr. Sebaſtiaen Egbertſz.
Jan Jacobſz. Huydecoper.
1618.
Dr. Sebaſtiaen Egbertſz.
Jan Jacobſz. Huydecoper.
1619.
Dr. Sebaſtiaen Egbertſz.
Jan Jacobſz. Huydecoper.
1620.
Dr. Dirck Bas.
Jan Gysbertſz. de Vries.
1621.
Dr. Dirck Bas.
Joris Joriſz.
1622.
Pieter de Vlaming van Oudshoorn.
Abraham Boom.
1623.
Gerrit Jacob Witſen.
Jacob Pieterſz. Hoogkamer.
1624.
Gerrit Jacob Witſen.
Abraham Boom.
1625.
Pieter de Vlaming van Oudshoorn.
Jacob Pieterſz. Hoogkamer.
1626.
Dr. Dirck Bas, *Ridder.*
Jacob Pieterſz. Hoogkamer.
1627.
Pieter de Vlaming van Oudshoorn.
Jan Corneliſz. Geelvinck.
1628.
Pieter Bas Jacobſz.
Jacob Pieterſz. Hoogkamer.
1629.
Pieter Bas Jacobſz.
Jacob Jacobſz. Hinloopen.
1630.
Anthony Oetgens van Waveren, *Ridder, Heer van Waveren, Botshol en Ruyge Wilnis, enz.*
Pieter Bas Jacobſz.
1631.
Geurt Dirckſz. van Beuningen.
Dirck de Vlaming van Oudshoorn, *Heer van Oudshoorn en Gnephoeck enz.*
1632.
Dirck de Vlaming van Oudshoorn, *Heer van Oudshoorn en Gnephoeck, enz.*
Dr. Andries Bicker Gerritſz.
1633.
Geurt Dirckſz. van Beuningen.
Jacob Backer.
1634.
Jacob de Graef, *Vryheer van Suydpolsbroek, enz.*
Dirck de Vlaming van Oudshoorn, *Heer van Oudshoorn en Gnephoeck, enz.*
1635.
Dr. Dirck Bas, *Ridder.*
Jacob de Graef, *Vryheer van Suydpolsbroeck, enz.*
1636.
Jacob de Graef, *Vryheer van Suydpolsbroeck, enz.*
Dirck de Vlaming van Oudshoorn, *Heer van Oudshoorn en Gnephoeck, enz.*
1637.
Jan Corneliſz. Geelvinck, *is in dit jaar tot Burgemeeſter gekooren.*
Jacob Backer, *in de Staaten Generaal, en in zyne plaats komt*
Abraham Boom.
1638.
Dr. Gerard Schaep Symonſz.
Henrick Reynſt.
1639.
Pieter Haſſelaer.
Dr. Gerard Schaep.
1640.
Jan Corneliſz. Geelvinck.
Dr. Gerard Schaep.
1641.
Abraham Boom.
Willem Backer, *Ridder.*
1642.
Abraham Boom. *Sterft 26 Juny: en in zyne plaats komt*
Dr. Andries Bicker.
Dr. Gerard Schaep.
1643.
Dr. Gerard Schaep.
Mr. Wouter Valckenier.
1644.
Willem Backer.
Cornelis de Graef, *Vryheer van Suydpolsbroeck.*
1645.
Anthony Oetgens van Waveren, *Ridder, Heer van Waveren, Botshol en Ruyge Wilnis enz.*
Mr. Wouter Valckenier.
1646.
Anthony Oetgens van Waveren, *Ridder, Heer van Waveren, Botshol en Ruyge Wilnis, enz.*
Mr. Wouter Valckenier.
1647.
Anthony Oetgens van Waveren, *Ridder, Heer van Waveren, Botshol en Ruyge Wilnis, enz.*
Cornelis Bicker, *Heer van Swieten.*
1648.
Anthony Oetgens van Waveren, *Ridder, Heer van Waveren, Botshol en Ruyge Wilnis, enz.*
Cornelis Bicker, *Heer van Swieten.*
1649.
Cornelis de Graef, *Vryheer van Suydpolsbroeck, enz.*
Cornelis Bicker, *Heer van Swieten.*
1650.
Dr. Andries Bicker Gerritſz., *Heer van Engelenburg, enz. is den 30 Juny gecommitteerd in de Admiraliteit albier, en in zyne plaats kwam*
Pieter Haſſelaer.
Cornelis de Graef, *Vryheer van Suydpolsbroeck, enz.*
1651.

THESAURIEREN ORDINARIS.

THESAURIEREN ORDINARIS.

1651.
Pieter Hasselaer: *sterft den 5 Febr. in zyne plaats kwam*
Anthony Oetgens van Waveren, *Ridder, Heer van Waveren, Botsbol en Ruyge Wilnis, enz.*
Nicolaes Corver.
1652.
Anthony Oetgens van Waveren, *Ridder, Heer van Waveren, Botsbol en Ruyge Wilnis, enz. is gecommitteerd in de Admiraliteit alhier den 3 July, in zyne plaats kwam*
Dr. Frans Banning Cocq, *Ridder, Heer van Purmerland en Ilpendam.*
Willem Backer, *Ridder: sterft den 5 October.*
1653.
Cornelis de Graef, *Vrybeer van Suydpolsbroeck, enz.*
Dr. Franco van der Meer, *sterft in Aug.*
1654.
Cornelis de Graef, *Vrybeer van Suydpolsbroeck, enz.*
Nicolaes Corver. *sterft den 8 September, in zyne plaats kwam den 21 dito*
Joan van de Poll.
1655.
Dr. Nicolaes Tulp.
Dr. Cornelis van Dronckelaer.
1656.
Joan van de Poll.
Dr. Cornelis van Dronckelaer.
1657.
Joan van de Poll.
Dr. Nicolaes Tulp.
1658.
Joan Huydecoper, *Ridder, Heer van Maarseveen, enz.*
Dr. Nicolaes Tulp.
1659.
Dr. Cornelis Jan Witsen.
Dr. Nicolaes Tulp.
1660.
Dr. Gerard Schaep, *Heer van Cortenhoef, enz.*
Dr. Cornelis Jan Witsen.
1661.
Dr. Cornelis Jan Witsen.
Cornelis de Vlaming van Oudshoorn, *Ridder, Heer van Oudshoorn en Gnephoeck, enz.*
1662.
Dr. Gerard Schaep, *Heer van Cortenhoef, enz.*
Joan van de Poll.
1663.
Dr. Gerard Schaep, *Heer van Cortenhoef, enz.*
Dr. Cornelis Jan Witsen.
1664.
Cornelis de Graef, *Vrybeer van Suydpolsbroeck, enz.*
Joan van de Poll.
Hendrick Dirckſz. Spiegel.
Dr. Gillis Valckenier.
1665.
Joan van de Poll.
Mr. Andries de Graef.
Mr. Hendrick Hooft.
1666.
Joan van de Poll.
Cornelis de Vlaming van Oudshoorn, *Ridder, Heer van Oudshoorn en Gnephoeck.*
Mr. Simon van Hoorn.
1667.
Joan van de Poll.
Cornelis van Vlooswyck, *Heer van Vlooswyk, Diemerbroek en Papenkoop, enz.*
Cornelis de Vlaming van Oudshoorn, *Ridder, Heer van Oudshoorn, Gnephoeck, enz.*
1668.
Joan van de Poll.
Dr. Nicolaes Tulp.
Nicolaes Pancras.
1669.
Joan van de Poll.
Dr. Nicolaes Tulp.
Dr. Gillis Valckenier.
1670.
Joan van de Poll.
Dr. Nicolaes Tulp.
Mr. Coenraed van Beuningen.
1671.
Dr. Gillis Valckenier.
Mr. Lambert Reynst.
Mr. Coenraed van Beuningen.
1672.
Dr. Nicolaes Tulp.
Joan Munter.
Dr. Roetert Ernst.
By de buitengewoone verandering in September, *werden Thesaurieren*
Dr. Nicolaes Tulp.
Joan Munter.
Cornelis Geelvinck, *Heer van Castricum, enz.*
1673.
Cornelis de Vlaming van Oudshoorn, *Ridder, Heer van Oudshoorn en Gnephoek, enz. tot in May, gaande in't Collegie van den Raad van Staate der Vereenigde Nederlanden.*
Nicolaes Pancras.
Joan Munter.
1674.
Joannes Hudde, *Heer van Waveren, enz.*
Cornelis Geelvinck, *Heer van Castricum, enz.*
Mr. Joan Huydecoper, *Ridder, Heer van Maarseveen en Neerdyk, enz.*
1675.
Dr. Gillis Valckenier.
Joan Munter.
Louis Trip.
1676.
Nicolaes Pancras.
Joannes Hudde, *Heer van Waveren, enz.*
Cornelis Geelvinck, *Heer van Castricum, enz.*
Louis Trip.
1677.
Dr. Gillis Valckenier.
Nicolaes Pancras.
Joan Munter.
Cornelis Geelvinck, *Heer van Castricum enz.*
1678.
Nicolaes Pancras, *tot den 1 May, toen in de Gecommitteerde Raaden, sterft den 2 Nov. en in deszelfs plaats kwam*
Cornelis de Vlaming van Oudshoorn, *Heer van Oudshoorn enz.*
Joannes Hudde.
Louis Trip.
1679.
Joan Munter.
Mr. Joan Huydecoper, *Ridder, Heer van Maarseveen, Neerdyk, enz.*
1680.
Cornelis van Vlooswyck, *Heer van Vlooswyk, Diemerbroeck en Papenkoop, enz.*
Dr. Gillis Valckenier. *Sterft 5 Nov. en in zyne plaats komt*
Cornelis Geelvinck, *Heer van Castricum, enz.*
Louis Trip.
1681.
Cornelis van Vlooswyck, *Heer van Vlooswyk, Diemerbroeck en Papenkoop, enz.*
Joan Munter.
Louis Trip.
1682.
Cornelis van Vlooswyck, *Heer van Vlooswyk, Diemerbroeck en Papenkoop, enz.*
Mr. Joan Huydecoper, *Ridder, Heer van Maarseveen, Neerdyk, enz.*
Louis Trip.
Mr. Nicolaes Opmeer.
1683.
Cornelis van Vlooswyck, *Heer van Vlooswyk, Diemerbroek en Papenkoop, enz.*
Mr. Joan Huydecoper, *Ridder, Heer van Maarseveen, Neerdyk, enz.*
Louis Trip.
Mr. Nicolaas Witsen, *in May naar de St. Generaal en 31 Aug. in zyne plaats*
Mr. Willem van Loon.
1684.
Cornelis van Vlooswyck, *Heer van Vlooswyk, Diemerbroek en Papenkoop, enz.*
Louis Trip, *sterft den 14 July.*
Mr. Gerard Bors van Waveren.
Mr. Willem van Loon.
1685.
Cornelis van Vlooswyck, *Heer van Vlooswyk, Diemerbroeck en Papenkoop, enz.*
Joan Munter. *en*
Mr. Joan Huydecoper, *Ridder, Heer van Maarseveen, Neerdyk, enz. Oud-Burgemeesteren.*
Mr. Willem van Loon *Oud-Schepen.*
1686.
Cornelis van Vlooswyck, *Heer van Vlooswyk, Diemerbroeck en Papenkoop, enz.*
Mr. Nicolaes Witsen. *en*

THESAURIEREN ORDINARIS.

Mr.

THESAURIEREN ORDINARIS.

Mr. Gerard Bors van Waveren.
Oud-Burgemeesteren.
1687.
Cornelis van Vlooswyck, *Heer van Vlooswyk, Diemerbroeck en Papenkoop, enz.*
Mr. Nicolaes Witsen.
Joan de Vries.
en
Mr. Willem van Loon.
Oud-Burgemeesteren.
1688.
Mr. Joan Corver.
Joan de Vries.
en
Mr. Willem van Loon.
Oud-Burgemeesteren.
1689.
Mr. Nicolaas Witsen.
Joan de Vries.
Mr. Willem van Loon.
en
Jean Appelman.
Oud-Burgemeesteren.
1690.
Mr. Joan Corver.
Mr. Gerard Bors van Waveren.
Mr. Willem van Loon.
en
Jean Appelman.
Oud-Burgemeesteren.
1691.
Mr. Joan Corver.
Mr. Gerard Bors van Waveren.
Mr. Willem van Loon.
en
Jean Appelman.
Oud-Burgemeesteren.
1692.
Mr. Willem van Loon.
Jean Appelman.
Jan Six, *Heer van Wimmenum en Vromade.*
en
Mr. Jacob Boreel.
Oud-Burgemeesteren.
1693.
Mr. Joan Corver.
Mr. Willem van Loon.
Jean Appelman.
en
Jan Six, *Heer van Wimmenum en Vromade.*
Oud-Burgemeesteren.
1694.
Mr. Nicolaes Witsen.
Mr. Willem van Loon.
Jean Appelman, *sterft den 27 December.*
en
Jan Six, *Heer van Wimmenum n Vromade.*
Oud-Burgemeesteren.
1695.
Mr. Joan Huydecoper, *Ridder, Heer van Maarseveen, Neerdyk, enz.*
Mr. Willem van Loon, *sterft den 25 April.*
Jan Six, *Heer van Wimmenum en Vromade.*
en
Mr. Jacob Jacobsz. Hinloopen.
Oud-Burgemeesteren.
1696.
Mr. Joan Huydecoper, *Ridder, Heer van Maarseveen, Neerdyk, enz.*
Jan Six, *Heer van Wimmenum en Vromade.*
Mr. Jacob Jacobsz. Hinloopen.
en
Mr. Jeronimus de Haze de Georgio.
Oud-Burgemeesteren.
1697.
Mr. Joan Huydecoper, *Ridder, Heer van Maarseveen, Neerdyk, enz.*
Jan Six, *Heer van Wimmenum en Vromade.*
Mr. Jacob Jacobsz. Hinloopen.
en
Cornelis Valckenier.
Oud-Burgemeesteren.
1698.
Mr. Joan Huydecoper, *Ridder, Heer van Maarseveen, Neerdyk, enz.*
Jan Six, *Heer van Wimmenum en Vromade.*
Mr. Jacob Jacobsz. Hinloopen.
en
Cornelis Valckenier.
Oud-Burgemeesteren.
1699.
Mr. Joan Huydecoper, *Ridder, Heer van Maarseveen, Neerdyk, enz.*
Jan Six, *Heer van Wimmenum en Vromade.*
Mr. Jacob Jacobsz. Hinloopen.
en
Mr. Dirk Munter.
Oud-Burgemeesteren.
1700.
Mr. Joan Huydecoper, *Ridder, Heer van Maarseveen, Neerdyk, enz.*
Jan Six, *Heer van Wimmenum en Vromade. Sterft den 28 May.*
Mr. Jacob Jacobsz. Hinloopen.
Cornelis Valckenier, *sterft den 18 Maart.*
en
Dr. Dirk Bas.
Oud-Burgemeesteren.
1701.
Mr. Joan Huydecoper, *Ridder, Heer van Maarseveen, Neerdyk, enz.*
Mr. Jacob Jacobsz. Hinloopen.
en
Dr. Dirk Bas.
Oud-Burgemeesteren.
1702.
Mr. Joan Huydecoper, *Ridder, Heer van Maarseveen, Neerdyk, enz.*
Mr. Jacob Jacobsz. Hinloopen. *en*
Mr. François de Vroede.
Oud-Burgemeesteren.
1703.
Mr. Joan Huydecoper, *Ridder, Heer van Maarseveen, Neerdyk, enz.*
Mr. Jacob Jacobsz. Hinloopen.
Dr. Dirk Bas.
Mr. François de Vroede. *en*
Mr. Gerbrand Pancras.
Oud-Burgemeesteren.
1704.
Mr. Joan Huydecoper, *Ridder, Heer van Maarseveen, Neerdyk enz. sterft den 1 Nov.*
Mr. Jacob Jacobsz. Hinloopen.
Mr. Gerbrand Pancras.
en
Mr. Joan Graafland.
Oud-Burgemeesteren.
1705.
Mr. Jacob Jacobsz. Hinloopen, *sterft den 14 Maart.*
Dr. Dirk Bas.
Mr. François de Vroede.
en
Mr. Joan Graafland,
Oud-Burgemeesteren. De laatste is den 20 February Burgemeester geworden, en beide de plaatsen zyn onbegeven gelaaten.
1706.
Dr. Dirk Bas.
Mr. François de Vroede, *sterft den 21 July.*
Mr. Gerbrand Pancras
en
Mr. Joan Graafland, *sterft den 13 Maart.*
Oud-Burgemeesteren.
1707.
Mr. Nicolaas Witsen.
François de Vicq, *sterft den 26 September.*
Mr. Gerbrand Pancras.
en
Mr. Cornelis Munter.
Oud-Burgemeesteren.
1708.
Mr. Nicolaas Witsen.
Mr. Cornelis Munter, *is den 27 April geëligeerd tot Admiraliteits Heer albier, in plaats van* Joan de Vries.
Alexander Velters, *is den 1 May verplaatst in 't Collegie van Gecommitteerde Raaden.*
en
Mr. Jan Trip.
Oud-Burgemeesteren.
1709.
Mr. Nicolaes Witsen.
Mr. Jan Trip.
en
Mr. Gerrit Hooft.
Oud-Burgemeesteren.
1710.
Mr. Joan Corver.
Mr. Nicolaes Witsen.
en
Mr. Gerrit Hooft.
Oud-Burgemeesteren.
1711.
Mr. Joan Corver.
Mr. Nicolaes Witsen.
Alexander Velters.
en
Mr. Jan Trip.
Oud-Burgemeesteren.
1712.
Mr. Nicolaes Witsen.
Alexander Velters.
Mr. Gerrit Hooft.
en
Mr. Nicolaes van Bambeeck.
Oud-Burgemeesteren.
1713.
Mr. Nicolaes Witsen.
Mr. Gerbrand Pancras.
Mr. Jan Trip.
Mr. Gerrit Hooft.
en
Gerbrand Pancras Michielsz., *Vrybeer van Westerdyksborn.*
Oud-Burgemeesteren.
1714.
Mr. Nicolaas Witsen.
Alexander Velters.
Mr. Jan Trip.
Gerbrand Pancras Michielsz.

THESAURIEREN ORDINARIS.

THESAURIEREN ORDINARIS.

chielsz., *Vryheer van Westerdyksborn.*
en
Mr. Henrick Bicker.
Oud-Burgemeesteren.
1715.
Mr. Nicolaes Witsen.
Mr. Gerbrand Pancras, *sterft den* 30 *January* 1716.
Alexander Velters.
Mr. Gerrit Hooft.
en
Mr. Henrik Bicker.
Oud-Burgemeesteren.
1716.
Mr. Joan Corver, *sterft den* 17 *May.*
Mr. Nicolaas Witsen.
Gerbrand Pancras Michielsz., *Vryheer van Westerdyksborn.*
en
Mr. Henrik Bicker.
Oud-Burgemeesteren.
1717.
Mr. Nicolaes Witsen, *sterft den* 10 *Aug.*
Alexander Velters.
Mr. Jan Trip, *Heere van Berkenrode.*
en
Mr. Nicolaes van Bambeeck, *Oud-Burgemeesteren. De laatste wordt den* 24 *Aug. tot Burgemeester geëligeerd.*
1718.
Mr. Jeronimus de Haze de Georgio, *Heer van Mynden, de Loosdrechten en Stabroek.*
Alexander Velters.
en
Mr. Henrik Bicker, *sterft den* 1 *Augustius.*
Oud-Burgemeesteren.
Mr. Lucas Trip, *Oud-Schepen.*
1719.
Mr. Jeronimus de Haze de Georgio, *Heer van Mynden, de Loosdrechten en Stabroek.*
Alexander Velters, *sterft den* 4 *November.*
Mr. Jan van de Poll.
en
Mr. Nicolaes Sautyn.
Oud-Burgemeesteren.
Mr. Lucas Trip, *Oud-Schepen.*
1720.
Mr. Jeronimus de Haze de Georgio, *Heer van Mynden, de Loosdrechten en Stabroek.*
Mr. Jan van de Poll.
Mr. Nicolaes Sautyn.
Egidius van den Bempden.
en
Mr. Jan Six, *Heer van Vromade.*
Oud-Burgemeesteren.
1721.
Mr. Jeronimus de Haze de Georgio, *Heer van Mynden, de Loosdrechten en Stabroek.*
Mr. Jan Six, *Heer van Vromade.*
Mr. Lucas Trip.
en
Mr. Lieve Geelvinck, *Heer van Castricum, enz.*
Oud-Burgemeesteren.
1722.
Mr. Jeronimus de Haze de Georgio, *Heer van Mynden, de Loosdrechten en Stabroek.*
Mr. Jan van de Poll.
Mr. Nicolaes Sautyn.
en
Mr. Lucas Trip.
Oud-Burgemeesteren.
1723.
Mr. Jeronimus de Haze de Georgio, *Heer van Mynden, de Loosdrechten en Stabroek.*
Mr. Nicolaes Sautyn.
Mr. Jan Six, *Heer van Hillegom en Vromade, enz.*
Mr. Lucas Trip.
en
Mr. Mattheus Lestevenon.
Oud-Burgemeesteren.
1724.
Mr. Jeronimus de Haze de Georgio, *Heer van Mynden, de Loosdrechten en Stabroek.*
Mr. Lucas Trip, *geëligeerd den* 10 *Augustus tot Admiraliteits Heer in't Collegie albier.*
Mr. Lieve Geelvinck, *Heer van Castricum.*
Mr. Mattheus Lestevenon.
en
Mr. Willem Six.
Oud-Burgemeesteren.
1725.
Mr. Jeronimus de Haze de Georgio, *Heer van Mynden, de Loosdrechten en Stabroek, sterft den* 19 *July.*
Mr. Nicolaas Sautyn.
Mr. Jan Six, *Heer van Hillegom en Vromade.*
en
Mr. Lieve Geelvinck, *Heer van Castricum.*
Oud-Burgemeesteren.
1726.
Mr. Nicolaes Sautyn.
Mr. Lieve Geelvinck, *Heer van Castricum, enz.*
Mr. Mattheus Lestevenon.
en
Mr. Willem Six.
Oud-Burgemeesteren.
1727.
Mr. Nicolaes Sautyn.
Mr. Jan Six, *Heer van Hillegom en Vromade, enz.*
Mr. Mattheus Lestevenon.
Mr. Willem Six.
en
Mr. Willem Munter.
Oud-Burgemeesteren.
1728.
Mr. Nicolaes Sautyn.
Mr. Lieve Geelvinck, *Heer van Castricum, enz.*
Mr. Willem Six.
Mr. Willem Munter.
en
Mr. Ferdinand van Collen.
Oud-Burgemeesteren.
1729.
Mr. Nicolaes Sautyn.
Mr. Jan Six, *Heer van Hillegom en Vromade, enz.*
Mr. Lieve Geelvinck, *Heer van Castricum.*
Mr. Mattheus Lestevenon.
en
Mr. Ferdinand van Collen.
Oud-Burgemeesteren.
1730.
Mr. Nicolaes Sautyn.
Mr. Mattheus Lestevenon.
Mr. Willem Six.
Mr. Willem Munter.
en
Mr. Ferdinand van Collen.
Oud-Burgemeesteren.
1731.
Mr. Nicolaes Sautyn.
Mr. Jan Six, *Heer van Hillegom en Vromade, enz.*
Mr. Lieve Geelvinck, *Heer van Castricum, Mynden en de Loosdrechten.*
Mr. Mattheus Lestevenon.
Mr. Willem Six.
en
Mr. Willem Munter.
Oud-Burgemeesteren.
1732.
Mr. Nicolaes Sautyn.
Mr. Jan Six, *Heer van Hillegom en Vromade, enz.*
Mr. Lieve Geelvinck, *Heer van Castricum, Mynden en de Loosdrechten.*
Mr. Willem Six.
Mr. Willem Munter.
Mr. Ferdinand van Collen.
en
Gerrit Corver, *Heer van Velsen, enz.*
Oud-Burgemeesteren.
1733.
Mr. Nicolaes Sautyn.
Mr. Lucas Trip.
Mr. Mattheus Lestevenon.
Mr. Willem Six, *sterft den* 10 *September.*
Mr. Ferdinand van Collen.
en
Gerrit Corver, *Heer van Velsen, enz.*
Oud-Burgemeesteren.
1734.
Mr. Jan Six, *Heer van Hillegom en Vromade, enz.*
Mr. Mattheus Lestevenon.
Mr. Willem Munter.
en
Mr. Ferdinand van Collen.
Oud-Burgemeesteren. De laatste wordt Burgemeester 1 *Decemb.*
1735.
Mr. Jan Six, *Heer van Hillegom en Vromade, enz.*
Mr. Mattheus Lestevenon.
Mr. Willem Munter.
Mr. Ferdinand van Collen, *sterft den* 30 *October.* *en*
Gerrit Corver, *Heer van Velsen, enz.*
Oud-Burgemeesteren.
1736.
Mr. Mattheus Lestevenon.
Gerrit Corver, *Heer van Velzen, enz.*
Mr. Balthasar Scott.
en
Mr. Dirk Trip, *Heer van Groet, enz.*
Oud-Burgemeesteren.
1737.

THESAURIEREN ORDINARIS.

THESAURIEREN ORDINARIS.

1737.
Egidius van den Bempden, *sterft 16 Juny.*
Mr. Lieve Geelvinck, *Heer van Castricum, Mynden en de Loosdrechten, enz.*
Mr. Mattheus Lestevenon.
Mr. Willem Munter.
Mr. Balthasar Scott.
en
Mr. Dirk Trip, *Heer van Groet, enz.*
Oud-Burgemeesteren.

1738.
Mr. Mattheus Lestevenon.
Mr. Willem Munter.
Mr. Balthasar Scott.
Mr. Dirk Trip, *Heer van Groet, enz.*
Mr. Daniel Hooft.
en
Mr. Henrik Bicker, *sterft den 15 Feb.*
Oud-Burgemeesteren.

1739.
Mr. Lieve Geelvinck, *Heer van Castricum, Mynden en de Loosdrechten, enz.*
Mr. Mattheus Lestevenon.
Mr. Balthasar Scott.
Mr. Dirk Trip.
Mr. Daniel Hooft.
en
Mr. Gillis van den Bempden.
Oud-Burgemeesteren.

1740.
Mr. Willem Munter.
Mr. Balthasar Scott.
Mr. Dirk Trip.
Mr. Gillis van den Bempden.
en
Jan Elias Huydecoper, *Heer van Maarsseveen, Neerdyk, enz.*
Oud-Burgemeesteren.

1741.
Gerrit Corver, *Heer van Velzen, enz.*
Mr. Balhasar Scott, *sterft den 8 Juny.*
Mr. Dirk Trip.
Mr. Daniel Hooft.
en
Jan Elias Huydecoper, *Heer van Maarseveen, Neerdyk, enz.*
Oud-Burgemeesteren.

1742.
Mr. Willem Munter.
Mr. Daniel Hooft.
Mr. Gillis van den Bempden.
en
Jan Elias Huydecoper, *Heer van Maarseveen, Neerdyk, enz.*
Oud-Burgemeesteren.

1743.
Gerrit Corver, *Heer van Velzen, enz.*
Mr. Dirk Trip, *wordt Raad ter Admiraliteit albier den 7 May.*
Mr. Gillis van den Bempden.
en
Jan Elias Huydecoper, *Heer van Maarseveen, Neerdyk, enz. wordt Burgemeester den 30 Augustus.*
Oud-Burgemeesteren.
Mr. Jan van Loon, *Oud-Schepen, komt aan den 30 Aug.*

1744.
Mr. Gillis van den Bempden.
Jan Elias Huydecoper, *Heer van Maarseveen, Neerdyk, enz. sterft den 5 Feb.*
en
Mr. Ferdinand van Collen, *Heer van Gunterstein en Tienboven, enz.*
Oud-Burgemeesteren.
Mr. Jan van Loon.
Oud-Schepen.

1745.
Mr. Jan van de Poll, *sterft den 15 Octob.*
Mr. Gillis van den Bempden.
Mr. Ferdinand van Collen, *Heer van Gunterstein en Tienboven, enz.* *en*
Mr. Pieter Six.
Oud-Burgemeesteren.
Mr. Jan van Loon, *Oud-Schepen.*

1746.
Mr. Gillis van den Bempden.
Mr. Pieter Six.
Mr. Jan Sautyn.
en
Mr. Harman Henrik van de Poll.
Oud-Burgemeesteren.
Mr. Jan van Loon.
Oud-Schepen.

1747.
Mr. Ferdinand van Collen, *Heer van Gunterstein en Tienboven, enz.*
Mr. Pieter Six.
Mr. Jan Sautyn.
Mr. Harman Henrik van de Poll.
en
Mr. Pieter Rendorp, *Heer van Marquette, enz.*
Oud-Burgemeesteren.
Mr. Jan van Loon.
Oud-Schepen.

1748.
Mr. Ferdinand van Collen, *Heer van Gunterstein en Tienboven, enz.*
Mr. Pieter Six.
Mr. Harman Henrik van de Poll.
en
Mr. Pieter Rendorp, *Heer van Marquette, enz.*
Oud-Burgemeesteren.
Mr. Jan van Loon, *Oud-Schepen.*

By de buitengewoone verandering der Regeering, in September *en sedert, zyn Thesaurieren geworden*
Mr. Pieter Six.
en
Mr. Pieter Rendorp, *Heer van Marquette, enz.*
Oud-Burgemeesteren.
Mr. Gerrit Hooft.
Mr. Cornelis Hop.
en
Mr. Bauduïn van Collen, *Oud-Schepenen.*

1749.
Mr. Pieter Rendorp, *Heer van Marquette, enz.*
Mr. Cornelis Trip, *Vryheer van Oud en Nieuw Goudriaan, Langerak, enz.*
en
Willem Gideon Deutz.
Oud-Burgemeesteren.
Mr. Gerrit Hooft.
Mr. Cornelis Hop.
en
Mr. Bauduïn van Collen.
Oud-Schepenen.

1750.
Willem Gideon Deutz.
Mr. Jan Huydecoper, *Heer van Maarseveen, Neerdyk, Nigtevegt, enz.*
en
Mr. Egbert de Vry Temminck.
Oud-Burgemeesteren.
Mr. Gerrit Hooft.
Mr. Cornelis Hop.
en
Mr. Bauduïn van Collen.
Oud-Schepenen.

1751.
Mr. Cornelis Trip, *Vryheer van Oud en Nieuw Goudriaan, Langerak, enz.*
Willem Gideon Deutz.
Mr. Jan Huydecoper, *Heer van Maarseveen, Neerdyk, Nigtevegt, enz.*
Mr. Egbert de Vry Temminck.
en
Mr. Jan Graafland.
Oud-Burgemeesteren.
Mr. Gerrit Hooft.
Mr. Cornelis Hop.
en
Mr. Bauduïn van Collen.
Oud-Schepenen.

1752.
Mr. Pieter Six.
Mr. Cornelis Trip, *Vryheer van Oud en Nieuw Goudriaan, Langerak, enz.*
Mr. Jan Graafland.
en
Mr. Hendrik Terfmitten.
Oud-Burgemeesteren.
Mr. Cornelis Hop.
Mr. Bauduïn van Collen.
Oud-Schepenen.

1753.
Mr. Ferdinand van Collen, *Heer van Gunterstein, Tienboven, enz.*
Mr. Pieter Rendorp, *Heer van Marquette enz.*
Mr. Egbert de Vry Temminck.
Mr. Jan Graafland.
Mr. Hendrik Terfmitten, *sterft 16 Febr.*
en
Mr. Gerrit Hooft.
Oud-Burgemeesteren.
Mr. Bauduïn van Collen, *sterft 7 Sept.*
Oud-Schepen.

1754.
Mr. Ferdinand van Collen, *Heer van Gunterstein, Tienboven, enz.*
Willem Gideon Deutz.
Mr. Jan Graafland.
Mr. Cornelis Hop.
en
Mr. Daniel de Dieu.
Oud-Burgemeesteren.

1755.
Mr. Ferdinand van Collen, *Heer van Gunter-*

THESAURIEREN ORDINARIS.

terſtein, Tienhoven, enz.
Mr. Egbert de Vry Temminck.
Mr. Jan Graafland.
Mr. Cornelis Hop.
Mr. Daniel de Dieu.
en
Jan Calkoen.
Oud-Burgemeeſteren.
Mr. Jan Baptiſta Slicher, *Oud-Schepen.*

1756.

Mr. Ferdinand van Collen, *Heer van Gunterſtein, Tienhoven, enz.*
Mr. Pieter Rendorp, *Heer van Marquette. enz.*
Willem Gideon Deutz.
Mr. Jan Graafland.
Mr. Gerrit Hooft.
en
Jan Calkoen.
Oud-Burgemeeſteren.
Mr. Jan Baptiſta Slicher, *Oud-Schepen.*

1757.

Mr. Ferdinand van Collen, *Heer van Gunterſtein, Tienhoven, enz.*
Mr. Jan Graafland.
Mr. Cornelis Hop. *en*
Mr. Daniel de Dieu.
Oud-Burgemeeſteren.
Mr. Jan Baptiſta Slicher, *Oud-Schepen.*

1758.

Mr. Ferdinand van Collen, *Heer van Gunterſtein, Tienhoven, enz.*
Mr. Jan Graafland.
Mr. Cornelis Hop.
Jan Calkoen. *en*
Mr. Jan Baptiſta Slicher.
Oud-Burgemeeſteren.
François Leſtevenon.
Oud-Schepen.
Mr. Gualterus Petrus Boudaen, *Oud-Schepen, aangeſteld 30 Aug.*

1759.

Mr. Ferdinand van Collen, *Heer van Gunterſtein, Tienhoven, enz.*
Mr. Jan Graafland.
Mr. Daniel de Dieu.
en
Mr. Jan Baptiſta Slicher.
Oud-Burgemeeſteren.
M. Gualterus Petrus Boudaen.
en
François Leſtevenon.
Oud-Schepenen.

1760.

Mr. Ferdinand van Collen, *Heer van Gunterſtein en Tienhoven, enz.*
Mr. Jan Graafland.
Mr. Cornelis Hop.
Mr. Daniel de Dieu, *tot Burgemeeſter verkooren 22 January 1761.*
en
Jan Calkoen.
Oud-Burgemeeſteren.
Mr. Gualterus Petrus Boudaen. *en*
François Leſtevenon.
Oud-Schepenen.

1761.

Mr. Ferdinand van Collen, *Heer van Gunterſtein en Tienhoven, enz.*
Mr. Jan Graafland.
Mr. Cornelis Hop.
Jan Calkoen.
en
Mr. Jan Baptiſta Slicher.
Oud-Burgemeeſteren.
Mr. Jonas Witſen, *Oud-Schepen.*

1762.

Mr. Ferdinand van Collen, *Heer van Gunterſtein en Tienhoven, enz.*
Mr. Jan Graafland.
Mr. Daniel de Dieu.
Mr. Jan Baptiſta Slicher.
en
Mr. Gualterus Petrus Boudaen.
Oud-Burgemeeſteren.
Mr. Jonas Witſen.
en
Mr. Gerrit Hooft Gerritſz. *Oud-Schepenen.*

1763.

Mr. Ferdinand van Collen, *Heer van Gunterſtein en Tienhoven, enz.*
Mr. Jan Graafland.
Jan Calkoen.
en
François Leſtevenon.
Oud-Burgemeeſteren.
Mr. Gerrit Hooft Gerritſz.
en
Mr. François de Witt.
Oud-Schepenen.

1764.

Mr. Ferdinand van Collen, *Heer van Gunterſtein en Tienhoven, enz.*
Mr. Jan Graafland.
Mr. Jan Baptiſta Slicher. *en*
François Leſtevenon.
Oud-Burgemeeſteren.
Mr. Gerrit Hooft Gerritſz.
en
Mr. François de Witt.
Oud-Schepenen.

1765.

Mr. Jan Graafland.
Mr. Gerrit Hooft.
Jan Calkoen.
Mr. Jan Baptiſta Slicher, *ſterft den 21 January 1766.*
en
Mr. Gualterus Petrus Boudaen.
Oud-Burgemeeſteren.
Mr. François de Witt.
en
Jan Clifford.
Oud-Schepenen.

1766.

Mr. Jan Graafland.
Mr. Gerrit Hooft.
François Leſtevenon.
en
Mr. Jonas Witſen.
Oud-Burgemeeſteren.
Jan Clifford.
en
Mr. Pieter de la Court.
Oud-Schepenen.

1767.

Mr. Jan Graafland, *ſterft 20 May.*
François Leſtevenon, *ſterft 9 Aug.*
Mr. Jonas Witſen, *ſterft 9 Decemb.*
en
Mr. François de Witt.
Oud-Burgemeeſteren.
Jan Clifford.
Henrik Hooft Danielſz.
en
Willem van Heemskerck.
Oud-Schepenen.

1768.

Mr. François de Witt.
en
Mr. Daniel Deutz.
Oud-Burgemeeſteren.
Henrik Hooft Danielſz.
Willem van Heemskerck.
Mr. Pieter Clifford.
en
Mattheus Boendermaker.
Oud-Schepenen.

II. WEESMEESTEREN.

II.
WEESMEESTEREN.

Oudheid der Weeskamer.

DE WEESKAMER hier ter Stede is, naar alle waarſchynlykheid, niet zeer lang na de Theſaurie Ordinaris opgeregt, ſchoon my de nette tyd van derzelver opregtinge, nergens, voorgekomen is. Maar in de gewoone Lyſten der Regeeringe, vindt men, op het jaar 1500, reeds twee *Weesmeeſters* aangetekend, die beide Oud-Schepenen en Raaden waren. In de beſtiering deezer Kamer, werden, nogtans, door den tyd, eenige gebreken beſpeurd, die, by de Ordonnantie van den zeven en twintigſten January des jaars 1563, welke nog ſtand houdt, verbeterd werden. Onder anderen, werdt toen vaſtgeſteld, dat Burgemeeſteren, jaarlyks, omtrent Lichtmiſſe, dat is, omtrent den tweeden February, ſtellen zouden drie of vier *eerbare notable perſonen, ſeven jaren deſer Stede Poorteren geweeſt hebbende, out weſende veertigh jaren of daer omtrent*, die magt hebben zouden over de Perſoonen van Weezen en onmondige Kinderen, binnen de Stad of derzelver Vryheid woonende, en over derzelver goederen, binnen en buiten de Stad gelegen, die zy, ten meeſten oorbaar, beſtieren zouden (a). Ook vindt men dat, van dien tyd af,

't Getal der Weesmeeſteren wordt vermeerderd.

(a) Handv. bl. 638.

Wees-meesteren. af, drie Weesmeesters gesteld werden. In 't jaar 1624, werdt dit getal op vier, en, naderhand, op vyf en zes gebragt, op en omtrent welk getal, het tegenwoordig blyft. Onder de Weesmeesteren zyn, dikwils, Oud-Burgemeesteren, en, doorgaands ook, verscheiden' Oud-Schepenen en Raaden geweest: welk laatste, nog tegenwoordig, plaats heeft.

Voornaamste inhoud der Ordonnantie op de Weeskamer: waaruit het Werk der Weesmeesteren af te neemen is.

De Gravenmaakers der byzondere Kerken en Kerkhoven zyn verpligt, weekelyks, ter Weeskamer, op te geeven de naamen en woonplaatsen van afgestorvene mannen of vrouwen, die onmondige erfgenaamen nalaaten: waarna de overgebleevene vrouw of man, of anderen, dien 't behoort, door den Bode van de Weeskamer, uit den naam van Weesmeesteren, gedagvaard worden, om opening te doen van de gelegenheid des boedels, en den onmondigen, waarvoor alle zulken gerekend worden, die minder dan vyf en twintig jaaren oud en ongehuwd zyn, bewys te doen van de nalaatenschap des overleedenen. Dit bewys moet, door den langstleevende der ouderen, volgens de Ordonnantie, geschieden, binnen den tyd van zes weeken na de begraafenis des overleedenen, en in de tegenwoordigheid der naaste vrienden van de bestorven zyde, die hem of haar, nogtans, langer' tyd tot het doen van 't bewys mogen toestaan, mids daarvan doende blyken ter Weeskamer. In geval iemant aan besmettelyke ziekte overleeden is, of indien zy, die 't bewys of de vertigting moeten doen, buiten de Stad woonen, wordt hun ook, met goede kennisse, daartoe langer tyd gegeven. Doch al 't voordeel, welk van 't aanstaande bewys, na de zes weeken, door Vader of Moeder, genooten wordt, komt ten behoeve van de weezen; terwyl de renten, lasten en schaden, na dien tyd daarop vallende, zo lang 't bewys nog niet gedaan is, door de Ouders, gedraagen moeten worden. Voor dat het bewys geschieden kan, moet de langstleevende eene nette Inventaris van de gantsche nalaatenschap, ter Weeskamer, overleveren, en ook aan de naaste Vrienden of Voogden van de weezen, op derzelver verzoek, vertoonen; komende al 't gene, voorbedagtelyk, op deeze Inventaris, verzweegen mogt zyn, ten profyte van de kinderen. By deeze Inventaris, die de overleveraar, zo 't gevorderd wordt, gehouden is te beëedigen, moet blyken, of de boedel ten agteren zy. Zo de overleedene geene vrienden heeft, of zo dezelven, tot driemaalen toe gedagvaard zynde, niet komen willen, om 't bewys te zien doen, wordt het, door Weesmeesteren alleen, ontvangen. Indien Vader en Moeder beide sterven, zonder hunnen kinderen bewys gedaan te hebben, moet zulks, door de oudste en naaste Vrienden van beide, geschieden; of door de vrienden van de ééne zyde, zo 'er, van de andere zyde, bewys gedaan mogt zyn. 't Staat den langstleevende, in den boedel beGeerende te blyven zitten, vry, uitkoop van 't bewys te doen, ten overstaan van Weesmeesteren, die daar van Acte verleenen (*b*). En in zodanig een geval, moeten de schuldeischers van den gemeenen boedel hun regt, ten laste der Weezen, binnen anderhalf jaar, vorderen, of zy zyn 'er van versteken, in gevolge van een Octroi van 's Lands Staaten van den een en dertigsten July des jaars 1656 (*c*), en van eene Keure van den vyftienden Augustus des gemelden jaars (*d*). Zo de langstleevende hertrouwt, zonder bewys te hebben gedaan, verbeurt hy een agtste gedeelte van zyn goed, ten behoeve der kinderen. En indien hy geen bewys, rekening of * veressening doet, voor dat hy hertrouwt, zyn de goederen zyner egtgenoote ook voor zyne bestieringe verbonden. Die onwillig zyn om bewys te doen, mogen, by twee Schepenen, gegyzeld worden, terwyl Weesmeesteren bevoegd blyven, om den boedel, midlerwyl, te doen *inventariseeren*. Na 't bewys, moeten de bewezen schuldkennissen en blyken van eigendom, terstond, ter Weeskamer gebragt worden, al ware 't ook dat anderen daarin eenig aandeel hadden. De bewezen penningen moeten, insgelyks, ter Weeskamer worden gebragt, ten ware de Ouders dezelven liever behouden wilden; in welk geval, zy daarvoor goede borg, of zekerheid stellen moeten. Zo een boedel zulks gesteld is, dat de langstleevende daaruit geen bewys doen kan, moet hy dit ter Weeskamer verklaaren, en, door de naaste vrienden van den overleeden, doen bevestigen; waarvan hem of haar eene Acte, uit een der *Doodenboeken*, of, zo de overleeden op zee verongelukt, of buiten de Stad begraaven is, uit een ander Register, het *Kalisboek* genaamd, gegeven wordt (*e*).

* *Reliqua.*

Hoe 't Bewys aan onmondige kinderen geschieden moet.

Zo onmondigen, die in 't Weesboek staan, tot iemants erfgenaam gesteld worden, moet de boedelhouder de nalaatenschap *inventariseeren*, en het aandeel der onmondigen op de Weeskamer brengen, alwaar ook de Legaaten en Giften, aan zulke onmondigen besproken, moeten worden gebragt. Weesmeesteren plagten, meermaalen, de erfenissen, onmondigen aangekomen, met den voet te stooten, wanneer zy, in 't aanvaarden, nadeel voorzagen (*f*). Doch sedert dat zy, by Octroi van 's Lands Staaten van den vierden December des jaars 1751, ontslaagen zyn van de verpligting, om

Hoe de Weeskamer erfenissen aanvaart, en weLken.

(*b*) Amsterd. Secretary *bl.* 352.
(*c*) Handv. *bl.* 644.
(*d*) Handv. *bl.* 644.
(*e*) Amsterd. Secretary *bl.* 354.
(*f*) *Zie* Amsterd. Secretary *bl.* 370.

WEESMEESTEREN.

om het Beneficie van Inventaris te verzoeken, zonder dat zy verder tot voldoening van schulden gehouden zyn, dan de boedel strekken mag, geschiedt zulks minder dan het plagt. Sedert het jaar 1652, behoeft de Weeskamer geene *fideicommissaire* goederen onder haare bestiering te neemen, dan die Weezen aangaan, welken, geduurende derzelver minderjaarigheid, ter Weeskamer, vertigt zyn (*g*). Doch indien zy, in eenig geval, 't bestier van *fideicommissaire* goederen aanvaardt, moet van die goederen, alle vyftien jaaren, het regt der Weeskamer, *Intitulatie-Regt* genoemd, betaald worden. De onroerende goederen der Weezen moeten, in't openbaar, en aan de meestbiedenden, verkogt worden. Hunne uitstaande schulden, die voor Weesmeesteren verleeden zyn, mogen, even als Schepenen-Kennissen, met Loos- en Eigenpanding, worden ingevorderd. Zelfs zyn de *Weesmeesters-Kennissen*, hier ter Stede, in gevolge van een Octroi van 's Lands Staaten van den vier en twintigsten May des jaars 1656, in allen deele, van gelyke kragt als de Schepenen-Kennissen, zo zy, ten behoeve van meerder- of minderjaarigen, aan de Weeskamer onderhoorig, verleeden zyn (*h*), onaangezien daarvan de veertigste penning aan den Lande niet betaald is: 't welk, nogtans, by eene Keure van den een en dertigsten daaraan volgende, alleen is gepast op Weesmeesters-Kennissen, waarby goederen, onder de Jurisdictie deezer Stede gelegen, verbonden zyn; van welke Weesmeesters-Kennissen een afzonderlyk Register ter Weeskamer gehouden wordt; waartoe elk, die 'er aan gelegen legt, vryen toegang heeft (*i*). Weesmeesteren zyn ook, by Resolutie van 's Lands Staaten van den derden October des jaars 1726, gemagtigd, tot het verlyden van allerlei Acten van overeenkomst, scheiding, verblyf enz., persoonen of goederen betreffende, die aan de Weeskamer onderhoorig zyn (*k*).

Weesmeesters-Kennissen.

Voogdye, onder 't oppergezag van Weesmeesteren.

De Vader van moederlooze kinderen wordt, gemeenlyk, door Weesmeesteren, tot Voogd over dezelven gesteld, zo 'er geene byzondere redenen tegen zyn, eene van welken is, als zy der kinderen goed niet erven konnen: anders, valt de Voogdy op den naasten vriend der kinderen, zynde inwooner of Poorter deezer Stede, niet te oud van jaaren, noch om andere redenen af te keuren; die gehouden is, de Voogdy te aanvaarden, op eene boete van vyf en twintig guldens. Aan vrouwen, al waren zy ook Moeder of Grootmoeder, wordt geene Voogdy, maar wel bewind over de goederen der Weezen, onder behoorlyken borgtogt, toegestaan, inzonderheid, als zy van de kinderen erven konnen. Doch het bewind van Vader, Moeder of Grootmoeder over der Weezen goederen duurt niet langer, dan tot herhuwelyking toe. Zo 'er geene vrienden zyn om de Voogdy te aanvaarden, stellen Weesmeesteren, voormaals, by raade van Burgemeesteren, een' ander' bekwaam persoon aan, die de Voogdy, op gelyken voet, aanvaarden moet, ten ware hy wettige redenen hadt, om zig daarvan te verontschuldigen. De Suppoosten der Weeskamer worden, dikwils, in zulke gevallen, tot voogden aangesteld. Alle Voogden en Bestierders van Weezen-goederen moeten, ten allen tyde, ten verzoeke van Weesmeesteren en Vrienden, ter Weeskamer, rekening doen. By het *veertigste* Lid der Ordonnantie van de Weeskamer, was hun, voor hun salaris, de veertigste penning of twee en een half ten honderd, van de ontvangene inkomsten, en de zestigste penning, of een en twee derden ten honderd van de ontvangene hoofdsommen toegelegd. Doch hierin is, door den tyd, verandering gekomen, mogende nu de Voogden, die, door de Weeskamer, uit de vrienden, worden aangesteld, niets in rekening brengen, voor hunne moeite. Ter Weeskamer, wordt, voor het beleggen van Weezengeld, van honderd guldens en daaromtrent, zes; van drie honderd guldens en daaromtrent, veertien; en van duizend guldens en daaromtrent, agt en twintig stuivers gerekend (*l*). Doch in 't gemeen rekenen de Voogden, voor ontvangst van inkomsten alleen, vyf ten honderd, zonder voor ontvangst van hoofdsommen, of voor uitgaave, iet te rekenen (*m*). Aan de Suppoosten van de Weeskamer, is egter iet meer toegelegd, gelyk wy, wat laager, zullen aantekenen. Wyders, trekt de Kamer, voor *Intitulatie-regt*, twee guldens van ieder duizend, by 't opkomen, en gelyke twee guldens van ieder duizend, by 't afgeeven van de Hoofdsommen, onder derzelver bewind. En 't is dit Regt, welk van *fideicommissaire* goederen, onder 't bewind der Weeskamer staande, alle vyftien jaaren, betaald moet worden. Het wordt, gedeeltelyk, ten behoeve van de Stad, verantwoord.

WEESMEESTEREN.

Zo aan verscheiden' Weezen eenig goed beweezen of aanbestorven is, blyft het zelve gemeen, tot dat de laatste mondig is; ten ware Weesmeesteren en Vrienden zulks, om gewigtige redenen, anders verstonden. Goederen van Weeskinderen, die zestien jaaren uitlandig zyn, zonder dat men 'er iets van vernomen

(*g*) Handv. *bl.* 642.
(*h*) Handv. *bl.* 643.
(*i*) Handv. *bl.* 644.
(*k*) Handv. *bl.* 645.
(*l*) Handv. *bl.* 646.
(*m*) Amsterd. Secretary *bl.* 362.

Weesmeesteren.

men heeft, mogen, by de naaste vrienden, geligt worden; doch niet dan onder borgtogt, zonder welken, men geen geld, ter Weeskamer, ontvangen kan (*n*).

Ordres omtrent het uitzetten van penningen der Weezen.

Volgens de Ordonnantie op de Weeskamer, mogen Weesmeesteren, Voogden, noch Bestierders van Weezen-goederen, uit dezelven, geen geld uitzetten, dan op bezegelde brieven, met twee voldoende borgen. Doch in 't jaar 1642, zyn Weesmeesteren deezer Stad, door 's Lands Staaten, bevoegd verklaard, om de penningen der Weezen uit te zetten aan Steden deezer Provincie, zonder verder borg te behoeven (*o*). De Vroedschap deezer Stad hadt de Weeskamer, reeds te vooren, gemagtigd, tot het beleggen van penningen op het Huis van Leeninge; op de Oostindische Maatschappye, en onder den Ontvanger der gemeene middelen alhier (*p*). Ook werdt zy, in 't jaar 1702, bevoegd verklaard, om geld te mogen schieten aan de Waarschappyen, tot herstellinge van den Muiderdyk (*q*). Weeskinderen mogen, zo lang zy, in 't Weesboek, of onder Voogdye, staan, hunne goederen niet verkoopen noch bezwaaren, dan met uitdrukkelyke bewilliging van Weesmeesteren, en met toestemminge hunner vrienden. En 't gene iemant, boven de twintig stuivers, aan zulke Weezen borgt, wordt van geener waarde gerekend, en daarover geen regt gedaan. Zulken zelfs, die hun meer borgen, of met speelen afwinnen, worden, naar goeddunken, gestraft. Geschillen, Weeskinderen aangaande, mogen niet in Regte getrokken worden, dan by raade en bewilliging van Burgemeesteren en Weesmeesteren. Zo iemant kostgeld of andere schulden te vorderen hadt van Weeskinderen, zou hy zulks, ter eerster aanleg, voor Weesmeesteren, eischen moeten. Geschillen, voor Weesmeesteren vallende, worden aldaar, zonder geschrifte, met kort regt, afgedaan, en de uitspraak van Weesmeesteren houdt stand, ten ware men zig, van dezelve, op Schepenen beroepen hadt: 't welk, binnen tien dagen, geschieden moet. Het Hof heeft wel, by Sententie van den twaalfden February des jaars 1567 [1568], geoordeeld, dat men zig van Weesmeesteren-vonnissen alhier op Burgemeesteren en Schepenen beroepen moest, eer men daarvan *reformeerde* aan den Hove (*r*). Doch volgens eene oude en bestendige gewoonte, beroept men zig hier alleen op Schepenen.

(*n*) Handv. *bl.* 642.
(*o*) Handv. *bl.* 643.
(*p*) Resol. Vroedsch. *N* 13. 28 *Juny* 1622. *f.* 116 *verso.* *N.* 14. 7 *Nov.* 1623. *f.* 62, 91.
(*q*) Resol. Vroedsch. *Lt.* BB. 27 *Sept.* 1702. *f.* 82.
(*r*) Sententie *berustende in 't* Vertrek der Thesaurie, *Nieuwe Laade* K. *Lt.* E.

III. STUK.

Weesmeesteren.

De langstleevende der Ouderen is verpligt, de kinderen te onderhouden, uit de vrugten van 't bewys, de Zoonen, voormaals, tot den ouderdom van agttien, en de Dogters, tot den ouderdom van vyftien jaaren; doch nu, en sedert lang, de zoonen en dogters beide, tot den ouderdom van vyf en twintig jaaren, of eerderen trouwdag, zonder uit het gene den kinderen, midlerwyl, by erfenis, aankomen mogt, iet te mogen bevoordeeld worden: en zo deeze vrugten merkelyk meer mogten bedraagen, dan de kinderen, tot hun onderhoud, noodig hebben, moeten de naaste vrienden, deswege, met den langstleevende der ouderen, overeenkomen. Ook moeten deezen, by raade van Weesmeesteren, zorg draagen, dat de kinderen onderhouden worden, naar behooren. De langstleevende is niet vry van 't onderhouden der kinderen, zelfs niet, na dat de tyd van onderhoud verstreeken is, dan na dat hy, daarvan, door Weesmeesteren, is ontslaagen geworden. Zo Weeskinderen, Vader noch Moeder hebbende, uit de inkomsten hunner goederen niet konnen worden onderhouden, mogen de Voogden die goederen, beide onroerende en roerende, te gelde maaken, en daarmede, by raade van Weesmeesteren, handelen, zo als, voor de kinderen, oorbaarst bevonden worden zal. Vader- of moederlooze kinderen worden, met hunne vyf en twintig jaaren, of eerderen trouwdag, ontslaagen uit de Voogdye, ten ware de Weesmeesteren en gemeene vrienden geraaden vonden, hen langer onder Voogdye en in het Weesboek te laaten, gelyk, nu en dan, geschiedt.

Hoelang, en waaruit de Weezen, door den langstleevende der Ouderen, moeten onderhouden worden.

Gezag en aanzien der Weesmeesteren.

De Weesmeesteren, die, volgens den eed, by 't aanvaarden hunner *Commissie* gedaan, verpligt zyn, der Weezen goederen te bezorgen als hun eigen, zyn gewoon, by beurten, twee te gelyk, in de vier middelste dagen der weeke, van Dingsdag tot Vrydag, ter Weeskamer, byeen te komen, en de zaaken, tot hun ampt behoorende, te verrigten. Zy draagen zorg, dat het Register der Weeskamer geheim blyve, mogende daarvan, aan niemant, opening of uittrekfel gegeven worden, dan met hunne bewilliging, ten ware zulks, by 't Geregt, om redenen, anders verstaan werdt. Elk, die, door Weesmeesteren, ter Weeskamer ontbooden wordt, is gehouden, aldaar te verschynen. Burgemeesteren, als Oppervoogden der Weezen, helpen, des verzogt zynde, Weesmeesteren, met raad en daad. Die Weesmeesteren misdoet, met woorden of werken, wordt gestraft, even of hy 't Geregt misdaan hadt.

Secretaris der Weeskamer.

De Weeskamer wordt waargenomen door eenen der Stads Secretarissen, wien een tweede Secretaris toegevoegd is, die ook *Secre-*

WEESMEESTEREN. Tweede Secretaris.

taris genoemd wordt (*s*); doch egter rang heeft na de Stads Secretariſſen (*t*), en alleenlyk bepaald is aan de Weeskamer, alwaar hy eene vaſte Wedde heeft. Ook mag hy geene *Atteſtatien de Vita* tekenen, noch zegels *parapheeren*: 't welk, alleenlyk, door de gewoonlyke Stads Secretariſſen, geſchiedt, onder welken hy niet begreepen is: alles, in gevolge eener Ordonnantie van Burgemeeſteren van den vierden November des jaars 1751 (*u*). Voorts, zyn 'er een Penningmeeſter, een Klerk, vier Suppooſten, en een Bode. Tot voor weinige jaaren, was 'er een Opperklerk van de Weeskamer, die, te gelyk, Bode was, en, oudtyds, ook alleen den naam van *Bode* plagt te draagen: hy was, daarenboven, geregtigd, tot het opveilen van roerende en onroerende goederen, Koopmanſchappen, huisraad enz. (*v*); doch in laater' tyd, werdt het Bode-ampt, doorgaands, door eenen minderen Bediende, waargenomen. De Opper-Klerk hadt het bewind over de penningen, die ter Weeskamer ontvangen of afgegeven werden. Doch, in 't jaar 1760, kwam hierin verandering. Het Ampt van Opper-Klerk werdt geſplitſt, en, tot het voornaamſte gedeelte van het zelve, een Amptenaar, met den naam van *Penningmeeſter*, aangeſteld. Tot het mindere werk, ſtelden Burgemeeſteren eenen byzonderen Bode. De Penningmeeſter, die, voor eene zekere ſomme, borg ſtellen moet, is, volgens zyne Inſtructie, verpligt, „ de Rentebocken, en het Cas en Specieboek te houden: ook de jaarlykſche Balance op te maaken, en de dagelykſche ontvangſt en uitgaave waar te neemen;" wordende de Cas zelve geſlooten met drie byzondere ſloten, van welken de Heeren Weesmeeſteren, de Secretariſſen en de Penningmeeſter ieder een ſleutel hebben. „ Voorts, moet de Penningmeeſter, dagelyks, wanneer Weesmeeſteren of Secretariſſen boven zyn, ter Weeskamer, verſchynen, om de voorvallende zaaken te helpen afdoen. Hy mag geene Uittrekſels uit de Regiſters geeven, dan met bewilliging van Secretariſſen, en is verpligt, geheim te houden, 't gene ter Weeskamer voorvalt." De Penningmeeſter geniet een vierde van 't gene de Afſlaagers der *meubilaire* goederen onder zig verdeelen, uitgezonderd 't gene aan den Bode van de Weeskamer is toegelegd. Ook heeft hy zyn aandeel, in eenige andere *Emolumenten*, ter Weeskamer vallende (*w*).

PENNINGMEESTER.

De *Suppooſten*, die, door Weesmeeſteren, worden aangeſteld, worden, doorgaands, ter Weeskamer, benoemd tot Voogden en Beſtierders over Weezen en derzelver goederen, wanneer zig, onder de naaſtbeſtaanden, geene bekwaame Voogden voordoen. Zy moeten, tot eene bepaalde ſomme, borg ſtellen voor de zekerheid der Penningen, die zy onder hun bewind hebben, en die zy, op Weesmeeſters-Kenniſſe, niet mogen uitzetten, dan aan vertrouwde luiden, onder goeden borgtogt. Zy zyn verpligt, de hoofdſommen, binnen veertien dagen, ter Weeskamer, op te brengen, ten ware dezelven van zeer gering belang waren, of dat zy 'er eenige redenen tegen hadden, van welken zy Weesmeeſteren, by tyds, kennis geeven moeten. Zy moeten de boeken der Perſoonen, welker goederen zy beſtieren, niet buiten hunne huizen, door Boekhouders, laaten houden, en jaarlyks, agt dagen na 't ingaan der groote Vacantie, hunne rekeningen, geſlooten en getekend, ter Weeskamer inleveren. Zy genieten een agtſte ten honderd voor 't ontvangen en uitgeeven van hoofdſommen, die, te vooren, nooit ter Weeskamer bekend gemaakt, of gebragt geweeſt zyn: en vyf ten honderd, van alle ontvangen renten, huuren en inkomſten. Als zy naar den Haage of elders reizen, mogen zy vyf guldens 's daags, voor verteering en daggeld, rekenen, boven de ſchuitvragt, zynde zy, behalve by beſlooten water, verpligt, altoos met ſchuiten te reizen. Voor Comparitien, by 't redden van boedels en verkoopen van goederen, trekken zy twaalf ſtuivers in 't uur. Voor 't verzoeken van magtiging of goedkeuring, of voor het doen van verſlag ter Weeskamer, is hun twaalf, en voor 't raadpleegen met een' Practizyn, tien ſtuivers toegelegd: alles, volgens eene Ordonnantie der Heeren Weesmeeſteren van den agt en twintigſten January des jaars 1682 (*x*).

WEESMEESTEREN. Suppoosten.

De Bode van de Weeskamer houdt eene rol van de partyen, die ter Weeskamer ontbooden zyn, of van zelven verſchynen, en is verpligt, alle dagvaardingen, in perſoon, te doen. Ook moet hy geheim houden, 't gene hy, ter Weeskamer, verneemen mogt. Hy geniet eene vaſte wedde van vyf honderd guldens in 't jaar, en eenige *emolumenten* (*y*).

BODE.

Zie hier de NAAMEN der WEESMEESTEREN, van den jaare 1500 af, tot den aanvang des jaars 1768.

NAAMLYST der WEESMEESTEREN.

1500.
Jan Clement Hendrickſz.
Ruyſch Jan Bethſz.

1501.
Ruyſch Jan Bethſz.
Melis Pauw Janſz.

1502.

(*s*) Reſol. *van den* Oud-Raad van Burgem. 26 *January* 1707. *f.* 24.
(*t*) Groot Memor. *N.* VI. *f.* 11.
(*u*) Groot-Memor. *N.* XI. *f.* 162 *verſo.*
(*v*) Groot-Memor. *N.* III. *f.* 57.
(*w*) Groot-Memor. *N.* XII. *f.* 68 *verſo.*
(*x*) Handv. *bl.* 646.
(*y*) Groot-Memor. *N.* XII. *f.* 70.

WEES-MEES-TEREN.

1502.
Ruyſch Jan Bethſz.
Melis Pauw Janſz.
1503.
Melis Pauw Janſz.
Stans Claeſz.
deeze wordt Waardeyn, en in zyne plaats komt
Jan Clement Hendrikſz.
1504.
Clement Wolphert Henrickſz.
Cornelis Janſz. de Vlaming van Oudshoorn.
1505.
Claes Heyn Claeſz.
Bruyn Claeſz.
1506.
Jan Perſyn Janſz.
Bruyn Claeſz.
1507.
Bruyn Claeſz.
Gerrit Willemſz. van Alckmaer.
1508.
Bruyn Claeſz.
Claes Gerritſz. Deyman.
1509.
Claes Heyn Claeſz.
Bruyn Claeſz.
1510.
Ruyſch Jan Bethſz.
Gerrit Willemſz.
1511.
Stans Claes Stanſz.
Andries Boel Dirckſz.
1512.
Clement Wolphert Hendrickſz.
Hillebrand Janſz. Otter.
1513.
Frans Claes Heynen.
Hillebrand Janſz. Otter.
1514.
Frans Claes Heynen.
Clement Wolphert Hendrickſz.
1515.
Clement Wolphert Hendrickſz.
Frans Claeſz. Heynen.
1516.
Clement Wolphert Hendrickſz.
Frans Claeſz. Heynen.
1517.
Clement Wolphert Hendrickſz.
Frans Claeſz. Heynen.
1518.
Clement Wolphert Hendrickſz.
Frans Claesz. Heynen.
1519.
Clement Wolphert Hendrickſz.
deeze wordt Burgemeester, en in deszelfs plaats komt
Bruyn Claeſz.
Frans Claeſz. Heynen.
1520.
Ruyſch Jan Bethſz.
Bruyning Claeſz.
1521.
Floris Jan Claeſz. Otter.
Mr. Pieter Colyn.
1522.
Mr. Pieter Colyn.
Ruyſch Jan Bethſz.
1523.
Hillebrand Janſz. Otter.
Cornelis Banning.
1524.
Mr. Pieter Colyn.
Hillebrand Janſz. Otter.
1525.
Mr. Pieter Colyn.
Hillebrand Janſz. Otter.
1526.
Mr. Pieter Colyn.
Hillebrand Janſz. Otter.
1527.
Mr. Pieter Colyn.
Heyman Jacobſz. van Ouder-Amſtel.
1528.
Mr. Pieter Colyn.
Hillebrand Janſz. Otter.
1529.
Mr. Pieter Colyn.
Heyman Jacobſz. van Ouder-Amſtel.
1530.
Mr. Pieter Colyn.
Cornelis Henrickſz. Loen.
1531.
Heyman Jacobſz. van Ouder-Amſtel.
Gerrit Andrieſz. Pancras van Hoorn.
1532.
Mr. Pieter Colyn.
Cornelis Henrickſz. Loen.
1533.
Gerrit Andrieſz. van Hoorn.
Dirck Karſtenſz.
1534.
Dirck Karſtenſz.
Gooſſen Janſz. Recalf Bardeſius.
1535.
Allert Andries Boelenſz.
Hillebrand Janſz. Otter.
1536.
Gerrit Andrieſz. van Hoorn.
Allert Andries Boelenſz.
1537.
Hillebrand Janſz. Otter.
Cornelis Henrickſz. Loen.
1538.
Hillebrand Janſz. Otter.
Cornelis Henrickſz. Loen.
1539.
Hillebrand Janſz. Otter.
Gerrit Andrieſz. van Hoorn.
1540.
Cornelis Henrickſz. Loen.
Claes Doedenſz.
1541.
Cornelis Henrickſz. Loen.
Gerrit Andrieſz. van Hoorn.
deeze werdt Burgemeester, in plaats van Mr. Jan Teding.
voor hem kwam
Allert Andries Boelenſz.
1542.
Allert Andries Boelenſz.
Cornelis Henrickſz. Loen.
1543.
Allert Andries Boelenſz.
Cornelis Henrickſz. Loen.
1544.
Allert Andries Boelenſz.
Cornelis Henrickſz. Loen.
1545.
Allert Andries Boelenſz.
Cornelis Henrickſz. Loen.
1546.
Allert Andries Boelenſz.
Cornelis Henrickſz. Loen.
1547.
Allert Andries Boelenſz.
Cornelis Henrickſz. Loen.
1548.
Allert Andries Boelenſz.
JooſtSybrandſz. Buyck.
1549.
Allert Andries Boelenſz.
Claes Henrickſz. Basgen.
1550.
Allert Andries Boelenſz.
Mr. Claes Heyn.
1551.
Allert Andries Boelenſz.
JooſtSybrandſz. Buyck.
1552.
Mr. Claes Heyn.
Claes Doedenſz.
1553.
Mr. Claes Heyn.
JooſtSybrandſz. Buyck.
1554.
Mr. Claes Heyn.
Claes Doedenſz.
1555.
Mr. Claes Heyn.
Claes Doedenſz.
1556.
Mr. Claes Heyn.
Claes Doedenſz.
1557.
Mr. Claes Heyn.
Claes Doedenſz.
1558.
Mr. Claes Heyn.
Jan Harmenſz. Goudenberg.
1559.
Mr. Claes Heyn.
Claes Doedenſz.
1560.
Mr. Claes Heyn.
Jan Harmenſz. Goudenberg.
1561.
Mr. Claes Heyn.
Frans Dirckſz. Marcus.
Claes Doedenſz.
1562.
Mr. Claes Heyn.
Jan Claeſz. van Hoppen.
Claes Doedenſz.
deeze ſterft, en in deszelfs plaats komt
Albert Dirck Marcus.
1563.
Mr. Claes Heyn.
Jan Claeſz. van Hoppen.
Symon Claes Cops of Coppes.
1564.
Pieter Cantert Willemſz.
Elbert Marcus Dirckſz.
Hendrick Janſz. Kroock Swaerd.
1565.
Jan Claeſz. van Hoppen.
Symon MartenDirckſz. van de Ruwiel.
Cornelis Jacobſz. Brouwer.
1566.

WEES-MEES-TEREN.

WEES-MEES-TEREN.

1566.
Pieter Cantert Willemsz.
Symon Claes Cops *of* Coppes.
Henrick Jansz. Kroock.
1567.
Cornelis Jacobsz. Brouwer.
Dirck Hillebrandsz. Otter.
Gerbrand Claesz. Banning.
1568.
Jan Claesz. van Hoppen.
Dirck Hillebrandsz. Otter.
Henrick Jansz. Kroock Swaerd.
1569.
Dirck Hillebrandsz. Otter.
Symon Claes Cops *of* Coppes.
Floris Martensz. van Alckemade.
1570.
Dirck Hillebrandsz. Otter.
Jan Claesz. van Hoppen.
Henrick Cornelisz. van Marcken, *in de Roo Meulen.*
1571.
Dirck Hillebrandsz. Otter.
Jooft Buyck Sybrandsz.
Symon Marten Dirckſz. van de Ruwiel.
1572.
Dirck Hillebrandsz. Otter.
Symon Claes Cops *of* Coppes.
Henrick Cornelisz. van Marcken, *in de Roo Meulen.*
1573.
Jooft Buyck Sybrandsz.
Dirck Hillebrandsz. Otter.
Jan Claesz. van Hoppen.
deeze ſterft, en in deszelfs plaats komt
Gerbrand Claesz. Banning.
1574.
Cornelis Jacobsz. Brouwer.
Elbert Marcus Dirckſz.
Cornelis Claes Meeuwsz.
deeze werdt Excynsmeeſter, en in zyne plaats kwam
Jan Vechtersz.
deeze is op den 6 Nov. Burgemeeſter gekooren, in plaats van Symon Claes Cops *of* Coppes.
1575.
Jooft Buyck Sybrandsz.
Dirck Hillebrandsz. Otter.
Pieter Pieter Gerbrandsz. Ruyſch.
1576.
Dirck Hillebrandsz. Otter.
Cornelis Jacobsz. Brouwer.
Jan Vechtersz.
1577.
Dirck Hillebrandsz. Otter.
Cornelis Jacobsz. Brouwer.
Sybrand Pompeus Occo.
1578.
Dirck Hillebrandsz. Otter.
Jooft Buyck.
Sybrand Pompeus Occo.
By de buitengewoone verandering, in May, *werden, in de plaats der gemelden, Weesmeeſteren*
Jan Claesz. Kat.
Ysbrand Jansz. Dommer, *Lyndraaijer.*
Jan Meurling.
1579.
Jan Meurling.
Cornelis Willemsz. van Rieck.
Jacob Benning Jacobsz.
1580.
Jan Meurling.
Jan Jansz. Smit.
Henrick van Marcken.
1581.
Jan Meurling.
Dr. Marten Jansz. Koster, *Medicus.*
Jan Jansz. Smit.
1582.
Jan Meurling.
Pieter Cornelisz. Boom.
Jan Jansz. Smit.
1583.
Jan Meurling.
Dr. Marten Koſter, *Medicus.*
Jan Jansz. Smit.
1584.
Jan Meurling.
Jan Jansz. Smit.
Cornelis de Vlaming van Oudshoorn.
1585.
Jan Meurling.
Mr. Willem Bardesius.
Balthasar Appelman.
1586.
Jan Meurling.
Pieter Boom Cornelisz.
Egbert Roeloffz.
1587.
Jan Meurling.
Jacob Bas Claesz.
Claes Fransz. Oetgens van Waveren.
1588.
Jan Meurling.
Jan Jansz. Smit.
Jan Cornelisz. Hooft.
1589.
Jan Meurling.
Claes Fransz. Oetgens van Waveren.
Jan Cornelisz. Hooft.
1590.
Jan Meurling.
Mr. Willem Bardesius.
Jan Pietersz. Reael.
1591.
Mr. Willem Bardesius.
Claes Fransz. Oetgens van Waveren.
Balthasar Appelman.
1592.
Balthasar Appelman.
Cornelis Pietersz. Hooft.
Bartholt Kromhout.
1593.
Mr. Willem Bardesius.
Cornelis Pietersz. Hooft.
Bartholt Kromhout.
1594.
Bartholt Kromhout.
Jan Pietersz. Reael.
Pieter van Neck Pietersz.
1595.
Cornelis Florisz. van Teylingen.
Claes Fransz. Oetgens van Waveren.
Cornelis Pietersz. Hooft.
1596.
Mr. Willem Bardesius.
Cornelis Florisz. van Teylingen.
Claes Fransz. Oetgens van Waveren.
1597.
Claes Fransz. Oetgens van Waveren.
Jan Claes Boelensz.
Balthasar Appelman.
1598.
Balthasar Appelman.
Cornelis Pietersz. Hooft.
Pieter van Neck.
1599.
Balthasar Appelman.
Claes Fransz. Oetgens van Waveren.
Pieter van Neck.
1600.
Claes Fransz. Oetgens van Waveren.
Mr. Willem Bardesius.
Cornelis Florisz. van Teylingen.
1601.
Claes Fransz. Oetgens van Waveren.
Cornelis Florisz. van Teylingen.
Pieter Boom Cornelisz.
1602.
Bartholt Kromhout.
Cornelis Banning Jansz.
Roelof Egbertsz.
1603.
Cornelis Florisz. van Teylingen.
Jan Claes Boelensz.
Roelof Egbertsz.
1604.
Claes Fransz. Oetgens van Waveren.
Jan Claes Boelensz.
Roelof Egbertsz.
1605.
Claes Fransz. Oetgens van Waveren.
Jan de Vry Egbertsz.
Jan Pietersz. Reael.
1606.
Claes Fransz. Oetgens van Waveren.
Cornelis Pietersz. Hooft.
Jan Pietersz. Reael.
1607.
Claes Fransz. Oetgens van Waveren.
Jan de Vry Egbertsz.
Jan Pietersz. Reael.
1608.
Jan de Vry Egbertsz.
Frans Henricksz. Oetgens van Waveren.
tot omtrent Auguſtus, in zyne plaats komt
Harmen Gysbertsz. van de Poll.
Jan Pietersz. Reael.
1609.
Cornelis Banning Jansz.
Jan Pietersz. Reael.
Harmen Gysbertsz. van de Poll.
1610.
Jan Pietersz. Reael.
Harmen Gysbertsz. van de Poll.
Jacob de Graef.
1611.
Cornelis Pietersz. Hooft.
Jan Pietersz. Reael.
Pieter de Vlaming van Oudshoorn.
1612.
Cornelis Pietersz. Hooft.

WEES-MEES-TEREN.

Pieter de Vlaming van Oudshoorn.
Jan Pieterſz. de Wit.

1613.

Cornelis Pieterſz. Hooft.
Jan Pieterſz. Reael.
Jan Pieterſz. de Wit.

1614.

Jan Pieterſz. Reael.
Jan Pieterſz. de Wit.
Pieter de Vlaming van Oudshoorn.

1615.

Jan Pieterſz. Reael.
Jan Pieterſz. de Wit.
Pieter de Vlaming van Oudshoorn.

1616.

Jan Pieterſz. Reael.
Harmen Gysbertſz. van de Poll.
Pieter Gerritſz. Ruytenburg, *Heer van Vlaardingen.*

1617.

Jan Pieterſz. Reael.
Harmen Gysbertſz. van de Poll.
Pieter Gerritſz. Ruytenburg, *Heer van Vlaardingen.*

1618.

Roelof Egbertſz.
Harmen Gysbertſz. van de Poll.
Pieter Gerritſz. Ruytenburg, *Heer van Vlaardingen.*

1619.

Harmen Gysbertſz. van de Poll.
Pieter de Vlaming van Oudshoorn.
Pieter Gerritſz. Ruytenburg, *Heer van Vlaardingen.*

1620.

Jan Jacobsz. Huydecoper.
Jacob Poppen.
Pieter Gerritſz. Ruytenburg, *Heer van Vlaardingen.*

1621.

Dr. Sebaſtiaen Egbertſz. *deeze ſterft, en in deszelfs plaats komt*
Fredrick de Vry.
Jacob Poppen.
deeze is gekooren in de Gecommitterde Raaden ter Admiraliteit; en na dat hy omtrent twee maanden hadt gezeten, Burgemeester geworden: en in zyne plaats kwam Mr. Volckert Oeuverlander, *Heer van Purmerland en Ilpendam, enz. zoo dat dit jaar als* Weesmeesters *hebben gezeten*
Fredrick de Vry.
Mr. Volckert Oeuverlander, *Heer van Purmerland en Ilpendam.*
Pieter Gerritſz. Ruytenburg, *Heer van Vlaardingen.*

1622.

Bartholt Kromhout.
Fredrick de Vry.
Pieter Gerritſz. Ruytenburg, *Heer van Vlaardingen.*

1623.

Reynier Pauw.
Fredrick de Vry, *deeze is gecommitteerd in de Gecommitteerde Raaden van de Staaten van Holland: in zyne plaats kwam*
Dr. Dominicus Heemskerck.
Pieter Gerritſz. Ruytenburg, *Heer van Vlaardingen.*

1624.

Reynier Pauw.
Dr. Dominicus Heemskerck.
Pieter Gerritſz. Ruytenburg, *Heer van Vlaardingen.*

1625.

Reynier Pauw Adriaenſz., *Ridder.*
Harmen Gysbertſz. van de Poll.
Pieter Janſz. Reael.
Pieter Gerritſz. Ruytenburg, *Heer van Vlaardingen.*

1626.

Reynier Pauw Adriaenſz., *Ridder.*
Harmen Gysbertſz. van de Poll.
Pieter Janſz. Reael.
Pieter Gerritſz. Ruytenburg, *Heer van Vlaardingen.*

1627.

Reynier Pauw Adriaenſz, *Ridder.*
Harmen Gysbertſz. van de Poll.
Pieter Janſz. Reael.
Pieter Gerritſz. Ruytenburg, *Heer van Vlaardingen, ſterft, en in zyne plaats komt*
Dirck de Vlaming van Oudshoorn.

1628.

Reynier Pauw Adriaenſz.
Pieter Matthyſz.
Dirck de Vlaming van Oudshoorn.
Pieter Janſz. Reael.

1629.

Fredrick de Vry.
Dirck de Vlaming van Oudshoorn.
Pieter Janſz. Reael.
Claes Jacobſz. Harencarſpel.

1630.

Fredrick de Vry.
Dr. Andries Bicker Gerritſz.
Hillebrand Schellinger.
Claes Jacobſz. Harencarſpel.

1631.

Fredrick de Vry.
Hillebrand Schellinger.
Claes Jacobſz. Harencarſpel.
Pieter Haſſelaer.

1632.

Fredrick de Vry.
Hillebrand Schellinger.
Pieter Pieterſz. Haſſelaer.
Symon de Ryck van der Gragt.

1633.

Fredrick de Vry.
Hillebrand Schellinger.
Symon de Ryck van der Gragt.
Dr. Laurens Reael, *Ridder.*

1634.

Fredrick de Vry.
Harmen van de Poll.
Symon de Ryck van der Gragt.
Pieter Janſz. Hooft.

1635.

Fredrick de Vry.
Harmen van de Poll.
Symon de Ryck van der Gragt.
Dr. Albertus Coenradus Burg.

1636.

Fredrick de Vry.
Harmen van de Poll.
Symon de Ryck van der Gragt.
Cornelis Bicker, *Heer van Swieten.*

1637.

Fredrick de Vry.
Harmen van de Poll.
Symon de Ryck van der Gragt.
Dr. Albertus Coenradus Burg.

1638.

Fredrick de Vry.
Harmen van de Poll.
Symon de Ryck van der Gragt.
Jacob Pieterſz. Hoogkamer.

1639.

Fredrick de Vry.
Symon de Ryck van der Gragt.
Ernſt Roeters.
Cornelis Bicker, *Heer van Swieten.*

1640.

Fredrick de Vry.
Willem Backer.
Symon de Ryck van der Gragt.
Cornelis Bicker, *Heer van Swieten.*

1641.

Fredrick de Vry.
Symon de Ryck van der Gragt.
Cornelis Bicker, *Heer van Swieten.*
Dr. Albert Bas.

1642.

Fredrick de Vry.
Symon de Ryck van der Gragt.
Henrick Dirckſz. Spiegel.
Cornelis de Graef, *Vrybeer van Suydpolsbroek, enz.*

1643.

Fredrick de Vry.
Willem Backer.
Symon de Ryck van der Gragt.
Dr. Allard Kloeck.

1644.

Fredrick de Vry.
Gerbrand Claeſz. Pancras.
Symon de Ryck van der Gragt.
Albert Dirckſz. Pater.

1645.

Fredrick de Vry.
Symon de Ryck van der Gragt.
Ernſt Roeters.
Dr. Allard Kloeck. *deeze ſterft, en in deszelfs plaats komt*
Jan Corneliſz. Geelvinck.

1646.

Willem Backer.
Symon de Ryck van der Gragt.
Dr. Albert Bas.
Dr. Franco van der Meer.

1647.

Dr. Gerard Schaep.
Gerbrand Claeſz. Pancras.
Symon de Ryck van der Gragt.
Albert Dirckſz. Pater.

WEES-MEES-TEREN.

1648.
Jan Cornelisz. Geelvinck.
Dr. Albert Bas, *is den 27 February gecommitteerd in de Admiraliteit alhier, en in zyne plaats kwam*
Henrick Dirckſz. Spiegel.
Symon de Ryck van der Gragt.
Dr. Franco van der Meer.

1649.
Jan Cornelisz. Geelvinck.
Dr. Nicolaes Tulp.
Dr. Cornelis Witſen.
Nicolaes Corver.

1650.
Jan Cornelisz. Geelvinck.
Pieter Haſſelaer, *deeze werdt, den 3 Auguſtus, in plaats van* Andries Bicker, *tot Theſaurier verkooren, en in zyne plaats kwam, den 11 October,*
Dr. Cornelis Boom.
Dr. Nicolaes Tulp.
Dr. Franco van der Meer.

1651.
Jan Cornelisz. Geelvinck, *ſterft den 9 Nov., voor hem kwam den 21 dito*
Mr. Joris Jorisz. Backer.
Dr. Nicolaes Tulp.
Joan Huydecoper, *Ridder, Heer van Maarſeveen, enz. is den 9 Sept. tot Burgemeeſter verkooren.*
Dr. Franco van der Meer.

1652.
Dr. Frans Banning Cocq, *Heer van Purmerland en Ilpendam, is in July tot Theſaurier verkooren, en in zyne plaats kwam*
Dr. Cornelis Jan Witſen.
Joan Huydecoper, *Ridder, Heer van Maarſeveen, enz.*
Dr. Nicolaes Tulp.
Joan van de Poll.

1653.
Dr. Gerard Schaep, *Heer van Cortenhoef, enz.*
Dr. Nicolaes Tulp.
Albert Dirckſz. Pater.
Joan van de Poll, *wordt Burgemeeſter den 16 Juny, en in zyne plaats kwam 21 July*
Dr. Cornelis van Dronckelaer.

1654.
Anthony Oetgens van Waveren, *Ridder, Heer van Waveren, Botshol en Ruyge Wilnis enz.*
Joan van de Poll, *is den 21 Sept. Theſaurier geworden, en in zyne plaats kwam*
Mr. Joris Jorisz. Backer.
Hendrick Dirckſz. Spiegel.
Albert Dirckſz. Pater, *wordt den 30. Sept. Burgemeeſter, en in deszelfs plaats komt den 5 October*
Mr. Gerrit van Hellemond.

1655.
Albert Dicrkſz. Pater.
Mr. Joris Jorisz. Backer.
Jan van Waveren.
Dr. Gerrit van Hellemond.

1656.
Albert Dirckſz. Pater.
Hendrick Dirckſz. Spiegel.
Joan van Waveren.
Mr. Gerrit van Hellemond.

1657.
Albert Dirckſz. Pater.
Hendrick Dirckſz. Spiegel.
Joan van Waveren.
Mr. Gerrit van Hellemond.

1658.
Albert Dirckſz. Pater.
Hendrick Dirckſz. Spiegel.
Mr. Joris Jorisz. Backer.
Jan van Waveren.

1659.
Albert Dirckſz. Pater, *ſterft den 7 Maart, en in zyne plaats komt*
Bernard Schellinger.
Cornelis van Vlooswyck, *Heer van Vlooswyk, Diemerbroek en Papenkoop, enz.*
Mr. Joris Jorisz. Backer.
Joan van Waveren, *Heer van Waveren, Botshol en Ruyge Wilnis, enz.*

1660.
Dr. Nicolaes Tulp.
Mr. Joris Jorisz. Backer.
Joan van Waveren, *Heer van Waveren, Botshol en Ruyge Wilnis, enz.*
Bernard Schellinger.

1661.
Dr. Nicolaes Tulp.
Mr. Joris Jorisz. Backer.
Joan van Waveren, *Heer van Waveren, Botshol en Ruyge Wilnis, enz.*
Bernard Schellinger.

1662.
Dr. Nicolaes Tulp.
Mr. Joris Jorisz. Backer.
Joan van Waveren, *Heer van Waveren, Botshol en Ruyge Wilnis, enz.*
Bernard Schellinger.

1663.
Mr. Henrick Hooft, *wordt Theſaurier, en in zyne plaats komt*
Cornelis Geelvinck.
Mr. Joris Backer.
Joan van Waveren, *Heer van Waveren, Botshol en Ruyge Wilnis, enz.*
Bernard Schellinger.

1664.
Mr. Joris Jorisz. Backer.
Joan van Waveren, *Heer van Waveren, Botshol en Ruyge Wilnis, enz.*
Bernard Schellinger.
Cornelis Geelvinck, *Heer van Caſtricum, enz.*

1665.
Cornelis de Vlaming van Oudshoorn, *Ridder, Heer van Oudsboorn en Gnepboek enz.*
Mr. Joris Jorisz. Backer.
Joan van Waveren, *Heer van Waveren, Botshol, en Ruyge Wilnis enz.*
Cornelis Geelvinck, *Heer van Caſtricum, enz.*

1666.
Hendrick Dirckſz. Spiegel.
Mr. Joris Jorisz. Backer, *ſterft den 24 Octob., in zyne plaats kwam den 2 Nov.*
Bernard Schellinger.
Joan van Waveren, *Heer van Waveren, Botshol en Ruyge Wilnis, enz.*
Cornelis Geelvinck, *Heer van Caſtricum, enz.*

1667.
Hendrick Dirckſz. Spiegel, *ſterft 18 April: in zyne plaats kwam*
Dr. Joan Blauw.
Bernard Schellinger.
Nicolaes Pancras, *is den 23 Auguſt. tot Burgemeeſter verkooren, en den 8 Sept. kwam in zyne plaats*
Hans Bontemantel.
Cornelis Geelvinck, *Heer van Caſtricum, enz.*

1668.
Bernard Schellinger.
Dr. Joan Blauw.
Mr. Joan Huydecoper, *Ridder, Heer van Maarſeveen, Neerdyk, enz.*
Cornelis Geelvinck, *Heer van Caſtricum, enz.*

1669.
Bernard Schellinger.
Dr. Joan Blauw.
Mr. Joan Huydecoper, *Ridder, Heer van Maarſeveen, Neerdyk, enz.*
Jacob Jacobsz. Hinloopen.

1670.
Bernard Schellinger.
Dr. Joan Blauw.
Jacob Jacobsz. Hinloopen.
Jacob Valckenier.

1671.
Bernard Schellinger.
Dr. Joan Blauw.
Nicolaes van Loon.
Dirck Tulp.

1672.
Nicolaes Pancras.
Dr. Joan Blauw.
Nicolaes van Loon.
Dirck Tulp.
By de buitengewoone verandering in Septemb. *werden Weesmeeſteren*
Nicolaes Pancras.
Nicolaes van Loon.
Dirck Tulp.
Jean Appelman.

1673.
Nicolaes van Loon.
Jacob Jacobsz. Hinloopen.
Dr. Joan ten Grootenhuys.
Louis Trip.

1674.
Nicolaes van Loon.
Jacob Jacobsz. Hinloopen.
Dr. Joan ten Grootenhuys.
Cornelis Graafland.

1675.

WEES-MEES-TEREN.

1675.
Nicolaes van Loon, *ſterft 9 Jan. 1676, en in zyne plaats komt*
Dr. Joan ten Grootenhuys.
Jacob Jacobſz. Hinloopen.
Mr. Jan Corver.
Cornelis Graafland.
1676.
Jacob Jacobſz. Hinloopen.
Mr. Joan Corver.
Dr. Joan ten Grootenhuys.
Cornelis Graafland.
Dirck de Vlaming van Oudshoorn, *Heer van Weſterdyksborn, enz.*
1677.
Jacob Jacobſz. Hinloopen.
Mr. Joan Corver.
Dr. Joan ten Grootenhuys.
Cornelis Graafland, *ſterft 26 Octob. en in zyne plaats komt*
Jacob van Neck Jacobſz.
Dirk de Vlaming van Oudshoorn, *Heer van Weſterdyksborn enz.*
1678.
Jacob Jacobſz. Hinloopen.
Mr. Joan Corver.
Dr. Joan ten Grootenhuys.
Jacob van Neck Jacobſz.
1679.
Jacob Jacobſz. Hinloopen.
Jean Appelman.
Mr. Joan Corver.
Dr. Joan ten Grootenhuys, *ſterft 11 Maart, en in zyne plaats komt*
Conſtantinus Ranſt.
Jacob van Neck Jacobſz.
1680.
Cornelis Backer.
Mr. Joan Corver.
Dirck de Vlaming van Oudshoorn, *Heer van Weſterdyksborn, enz.*
Conſtantinus Ranſt.
1681.
Dirck Tulp, *Ridder Baronnet.*
Cornelis Backer, *ſterft den 25 February, in zyne plaats kwam den 6 Maart*
Jean Appelman.
Mr. Nicolaes Witſen.
Conſtantinus Ranſt.
1682.
Cornelis de Vlaming van Oudshoorn, *Ridder, Heer van Oudshoorn, Gnephoeck, enz.*
Dirck Tulp, *Ridder Baronnet, ſterft den 6 Maart.*
Jean Appelman, *is den 17 Maart tot Schepen verkooren, en in zyne plaats komt den 21 dito*
Lieve van Loon.
Conſtantinus Ranſt.
1683.
Cornelis de Vlaming van Oudshoorn, *Ridder, Heer van Oudshoorn, Gnephoek, enz.*
Joan Six, *Heer van Wimmenum en Vromade.*
Lieve van Loon.
Conſtantinus Ranſt.
1684.
Cornelis de Vlaming van Oudshoorn, *Ridder, Heer van Oudshoorn, Gnephoek, enz.*
Joan Six, *Heer van Wimmenum en Vromade.*
Lieve van Loon.
Conſtantinus Ranſt.
1685.
Cornelis de Vlaming van Oudshoorn, *Ridder, Heer van Oudshoorn, Gnephoeck, enz. Oud-Burgemeeſter.*
Joan Six, *Heer van Wimmenum en Vromade.*
en
Jacob Elias.
Oud-Schepenen.
Conſtantinus Ranſt.
1686.
Cornelis de Vlaming van Oudshoorn, *Ridder, Heer van Oudshoorn, Gnephoek, enz. Oud-Burgemeeſter.*
Joan Six, *Heer van Wimmenum en Vromade.*
en
Jacob Elias.
Oud-Schepenen.
Conſtantinus Ranſt.
1687.
Cornelis de Vlaming van Oudshoorn, *Ridder, Heer van Oudshoorn, Gnephoek, enz. Oud-Burgemeeſter.*
Joan Six, *Heer van Wimmenum en Vromade.*
en
Jean Appelman.
Oud-Schepenen.
Conſtantinus Ranſt.
1688.
Mr. Gerard Bors van Waveren, *Oud-Burgemeeſter.*
Lieve van Loon.
en
Jacob Elias.
Oud-Schepenen.
Conſtantinus Ranſt.
1689.
Mr. Cornelis Kloeck.
Lieve van Loon.
en
Jacob Elias.
Oud-Schepenen.
Conſtantinus Ranſt.
1690.
Mr. Cornelis Kloeck.
Lieve van Loon.
en
Jacob Elias.
Oud-Schepenen.
Conſtantinus Ranſt.
1691.
Mr. Cornelis Cloeck.
Lieve van Loon, *ſterft den 23 Jan. 1692.*
en
Jacob Elias.
Oud-Schepenen.
Conſtantinus Ranſt.
1692.
Mr. Cornelis Cloeck.
Egbert de Vry.
en
Jacob Elias, *ſterft den 30 July.*
Oud-Schepenen.
Conſtantinus Ranſt.
Dr. Philips Wevering, *komt aan den 29 Oct.*
1693.
Mr. Cornelis Cloeck *ſterft den 12 April, en in zyne plaats komt 2 November.*
Jean Coymans.
François de Vicq.
en
Egbert de Vry.
Oud-Schepenen.
Dr. Philips Wevering.
Conſtantinus Ranſt.
1694.
Mr. Jacob Boreel, *Oud-Burgemeeſter.*
Cornelis Valckenier.
en
Jean Coymans.
Oud-Schepenen.
Dr. Philips Wevering.
Conſtantinus Ranſt.
1695.
Cornelis Valckenier.
Dr. Dirk Bas.
en
Jean Coymans.
Oud-Schepenen.
Dr. Philips Wevering.
Conſtantinus Ranſt.
1696.
Mr. Jacob Boreel, *Oud-Burgemeeſter, werdt Gecommitteerde Raad den 2 Maart.*
Mr. Gerrit Hooft.
en
Jean Coymans.
Oud-Schepenen.
Dr. Philips Wevering.
Conſtantinus Ranſt.
1697.
Dr. Dirk Bas, *Oud-Burgemeeſter.*
Mr. Gerrit Hooft.
en
Jean Coymans.
Oud-Schepenen.
Dr. Philips Wevering.
Conſtantinus Ranſt.
1698.
Mr. Gerrit Hooft.
en
Jean Coymans.
Oud-Schepenen.
Dr. Philips Wevering.
Conſtantinus Ranſt.
1699.
Mr. Gerrit Hooft.
en
Jean Coymans.
Oud-Schepenen.
Dr. Philips Wevering.
Conſtantinus Ranſt.
1700.
Mr. Gerrit Hooft.
en
Jean Coymans.
Oud-Schepenen.
Dr. Philips Wevering.
Conſtantinus Ranſt.
1701.
Mr. Gerrit Hooft.
Jean Coymans.
en
Daniel Bernard, *Heer van Kattenbroek.*
Oud-Schepenen.
Dr. Philips Wevering.
Conſtantinus Ranſt.
1702.
Mr. Gerrit Hooft.
Jean Coymans.
en
Daniel Bernard, *Heer van Kattenbroek, enz.*
Oud-Schepenen.
Dr. Philips Wevering.
Conſtantinus Ranſt.
1703.
Mr. Gerrit Hooft.
Jean Coymans, *ſterft den 28 April.*
en
Daniel Bernard, *Heer van Kattenbroek, enz.*
Oud-Schepenen.
Dr. Philip Wevering.
Conſtantinus Ranſt.
1704.
Mr. Gerrit Hooft.
en
Daniel Bernard, *Heer van Kattenbroek, enz.*
Oud-Schepenen.

WEES-MEES-TEREN.

Dr. Philip Wevering.
Conſtantinus Ranſt.
1705.
Mr. Gerrit Hooft.
Daniel Bernard, *Heer van Kattenbroek, enz.*
en
Mr. Cornelis Munter, 23 *Ap. ſupernumerair. Oud-Schepenen.*
Dr. Philip Wevering.
Conſtantinus Ranſt.
1706.
Mr. Gerrit Hooft.
Daniel Bernard, *Heer van Kattenbroek, enz.*
en
Alexander Velters.
Oud-Schepenen.
Dr. Philip Wevering, *Heer van Holy.*
Conſtantinus Ranſt.
1707.
Mr. Gerrit Hooft.
Daniel Bernard, *Heer van Kattenbroek, enz.*
en
Cornelis Calkoen.
Oud-Schepenen.
Dr. Philip Wevering, *Heer van Holy.*
Conſtantinus Ranſt.
1708.
Daniel Bernard, *Heer van Kattenbroek, enz.*
Mr. Cornelis Bors van Waveren.
en
Cornelis Calkoen.
Oud-Schepenen.
Dr. Philip Wevering, *Heer van Holy.*
Conſtantinus Ranſt.
1709.
Daniel Bernard, *Heer van Kattenbroek, enz.*
Mr. Cornelis Bors van Waveren.
en
Cornelis Calkoen.
Oud-Schepenen.
Dr. Philip Wevering, *Heer van Holy.*
Conſtantinus Ranſt.
1710.
Daniel Bernard, *Heer van Kattenbroek, enz.*
Mr. Cornelis Bors van Waveren.
en
Cornelis Calkoen, *ſterft den 2 Nov.*
Oud-Schepenen.
Dr. Philip Wevering, *Heer van Holy, ſterft den 22 February.*
Conſtantinus Ranſt.
Mr. Nicolaes van Bambeek, *den 26 Febr. in plaats van* Dr. Philip Wevering.
1711.
Daniel Bernard, *Heer van Kattenbroek, enz.*
Mr. Cornelis Bors van Waveren.
en
Jan Elias Huydecoper.
Oud-Schepenen.
Contantinus Ranſt.
1712.
Daniel Bernard, *Heer van Kattenbroek, enz.*
Mr. Cornelis Bors van Waveren.
en
Jan Elias Huydecoper, *Heer van Maarſeveen, enz.*
Oud-Schepenen.
Conſtantinus Ranſt.
1713.
Daniel Bernard, *Heer van Kattenbroek, enz. ſterft 26 Jan. 1714.*
Mr. Cornelis Bors van Waveren.
en
Jan Elias Huydecoper, *Heer van Maarſeveen, enz.*
Oud-Schepenen.
Conſtantinus Ranſt, *ſterft 10 Jan. 1714.*
Mr. Abraham Loten, *geëligeerd den 23 Jan. 1714.*
Pieter Eyghels, *den 29 dito.*
1714.
Mr. Cornelis Bors van Waveren.
Jan Elias Huydecoper, *Heer van Maarſeveen, enz.*
Cornelis Graafland.
Mr. Abraham Loten.
en
Pieter Eyghels.
Oud-Schepenen.
1715.
Mr. Cornelis Bors van Waveren.
Jan Elias Huydecoper, *Heer van Maarſeveen, enz.*
Cornelis Graafland.
Mr. Abraham Loten.
en
Pieter Eyghels.
Oud-Schepenen.
1716.
Mr. Cornelis Bors van Waveren, *Heer van Leusden, Hamersveld, Donkelaar enz.*
Jan Elias Huydecoper, *Heer van Maarſeveen, enz.*
Cornelis Graafland.
Hendrik Hudde.
Mr. Abraham Loten.
en
Pieter Eyghels.
Oud-Schepenen.
1717.
Mr. Cornelis Bors van Waveren, *Heer van Leusden, Hamersveld, Donkelaar enz.*
Jan Elias Huydecoper, *Heer van Maarſeveen, enz.*
Cornelis Graafland.
Mr. Abraham Loten.
en
Pieter Eyghels.
Oud-Schepenen.
1718.
Mr. Cornelis Bors van Waveren, *Heer van Leusden, Hamersveld, Donkelaar enz.*
Jan Elias Huydecoper, *Heer van Maarſeveen, enz.*
Cornelis Graafland.
Mr. Abraham Loten.
en
Pieter Eyghels.
Oud-Schepenen.
1719.
Mr. Cornelis Bors van Waveren, *Heer van Leusden, Hamersveld, Donkelaar enz.*
Mr. Ferdinand van Collen, *Heer van Gunterſtein en Tienboven.*
Jan Elias Huydecoper, *Heer van Maarſeveen, enz.*
Cornelis Graafland.
Mr. Abraham Loten.
en
Pieter Eyghels.
Oud-Schepenen.
1720.
Mr. Cornelis Bors van Waveren, *Heer van Leusden, Hamersveld, Donkelaar enz.*
Mr. Ferdinand van Collen, *Heer van Gunterſtein enz.*
Jan Elias Huydecoper, *Heer van Maarſeveen, enz.*
Cornelis Graafland.
Mr. Abraham Loten.
en
Pieter Eyghels, *ſterft den 21 Dec.*
Oud-Schepenen.
1721.
Mr. Cornelis Bors van Waveren, *Heer van Leusden, Hamersveld, Donkelaar enz. ſterft den 3 Febr. 1722.*
Mr. Ferdinand van Collen, *Heer van Gunterſtein enz.*
Jacob Valckenier.
Jan Elias Huydecoper, *Heer van Maarſeveen enz.*
Cornelis Graafland.
Mr. Willem Munter.
en
Mr. Abraham Loten.
Oud-Schepenen.
1722.
Mr. Ferdinand van Collen, *Heer van Gunterſtein enz.*
Jacob Valckenier.
Jan Elias Huydecoper, *Heer van Maarſeveen enz.*
Cornelis Graafland.
Mr. Willem Munter.
en
Mr. Abraham Loten.
Oud-Schepenen.
1723.
Mr. Ferdinand van Collen, *Heer van Guuterſtein enz.*
Jacob Valckenier.
Jan Elias Huydecoper, *Heer van Maarſeveen, Neerdyk, enz.*
Cornelis Graafland.
Mr. Willem Munter.
en
Mr. Abraham Loten.
Oud-Schepenen.
1724.
Mr. Ferdinand van Collen, *Heer van Gunterſtein enz.*
Jacob Valckenier.
Jan Elias Huydecoper, *Heer van Maarſeveen, Neerdyk enz.*
Cornelis Graafland.
Mr. Willem Munter.
en
Mr. Abraham Loten.
Oud-Schepenen.
1725.
Mr. Ferdinand van Collen, *Heer van Gunterſtein enz.*
Jacob Valckenier.
Jan Elias Huydecoper, *Heer van Maarſeveen, Neerdyk enz.*
Cornelis Graafland.
Mr. Willem Backer Dirkſz. *den eerſten May albier geplaatſt.*
Mr. Willem Munter.
en
Mr. Abraham Loten.
Oud-Schepenen.
1726.
Mr. Ferdinand van Collen,

WEES-MEES-TEREN.

Wees-meesteren.

len, *Heer van Gunterſtein enz.*
Jacob Valckenier.
Cornelis Graafland.
Mr. Willem Backer Dirkſz.
Mr. Daniel Hooft.
Mr. Abraham Loten.
en
Nicolaes Calkoen.
Oud-Schepenen.

1727.
Jacob Valckenier.
Cornelis Graafland.
Mr. Wigbold Slicher.
Mr. Willem Backer Dirkſz.
Mr. Daniel Hooft.
Mr. Abraham Loten, *ſterft den 17 Septemb.*
en
Nicolaes Calkoen.
Oud-Schepenen.

1728.
Jacob Valckenier.
Jan Elias Huydecoper, *Heer van Maarſeveen, Neerdyk enz.*
Cornelis Graafland.
Mr. Wigbold Slicher.
Mr. Willem Backer Dirkſz.
Mr. Daniel Hooft.
en
Nicolaes Calkoen.
Oud-Schepenen.
Mr. Elias Coymans.

1729.
Jacob Valckenier.
Jan Elias Huydecoper, *Heer van Maarſeveen, Neerdyk enz.*
Cornelis Graafland.
Hendrik Hudde.
Mr. Wigbold Slicher.
Mr. Willem Backer Dirkſz.
en
Nicolaes Calkoen.
Oud-Schepenen.
Mr. Elias Coymans.

1730.
Jacob Valckenier.
Jan Elias Huydecoper, *Heer van Maarſeveen, Neerdyk enz.*
Cornelis Graafland.
Hendrik Hudde.
Mr. Wigbold Slicher, *ſterft den 20 Febr.*
Mr. Willem Backer Dirkſz.
en
Nicolaes Calkoen.
Oud-Schepenen.
Mr. Elias Coymans.

1731.
Jacob Valckenier.
Jan Elias Huydecoper, *Heer van Maarſeveen, Neerdyk enz.*
Cornelis Graafland.
Hendrik Hudde.
Mr. Willem Backer Dirkſz.
Mr. Cornelis Hop.
en
Nicolaes Calkoen, *ſterft den 3 Septemb.*
Oud-Schepenen.
Mr. Elias Coymans.

1732.
Jacob Valckenier.
Jan Elias Huydecoper, *Heer van Maarſeveen, Neerdyk enz.*
Cornelis Graafland.
Hendrik Hudde.
Mr. Willem Backer Dirkſz.
Mr. Cornelis Hop.
en
Nicolaes Calkoen.
Oud-Schepenen.

1733.
Jacob Valckenier.
Jan Elias Huydecoper, *Heer van Maarſeveen, Neerdyk enz.*
Cornelis Graafland.
Mr. Willem Backer Dirkſz.
Mr. Cornelis Hop.
en
Nicolaes Calkoen.
Oud-Schepenen.

1734.
Jacob Valckenier.
Jan Elias Huydecoper, *Heer van Maarſeveen, Neerdyk enz.*
Cornelis Graafland.
Hendrik Hudde.
Mr. Willem Backer Dirkſz.
en
Nicolaes Calkoen.
Oud-Schepenen.

1735.
Jacob Valckenier.
Jan Elias Huydecoper, *Heer van Maarſeveen, Neerdyk enz.*
Cornelis Graafland.
Hendrik Hudde.
Mr. Willem Backer.
en
Nicolaes Calkoen.
Oud-Schepenen.

1736.
Jacob Valckenier.
Jan Elias Huydecoper, *Heer van Maarſeveen, Neerdyk enz.*
Cornelis Graafland.
Hendrik Hudde.
Mr. Willem Backer.
Mr. Cornelis Hop.
en
Nicolaes Calkoen.
Oud-Schepenen.

1737.
Mr. Jan Backer.
Jacob Valckenier.
Jan Elias Huydecoper, *Heer van Maarſeveen, Neerdyk enz.*
Cornelis Graafland.
Hendrik Hudde.
Mr. Willem Backer.
Mr. Cornelis Hop.
en
Nicolaes Calkoen.
Oud-Schepenen.

1738.
Mr. Jan Backer.
Jacob Valckenier.
Jan Elias Huydecoper, *Heer van Maarſeveen, Neerdyk enz.*
Cornelis Graafland.
Hendrik Hudde.
Mr. Willem Backer.
Mr. Cornelis Hop, *tegen May in 't Collegie van de Gecommitteerde Raaden.*
en
Nicolaes Calkoen, *ſterft den 11 Juny.*
Oud-Schepenen.

1739.
Mr. Jan Backer.
Jacob Valckenier.
Cornelis Graafland.
Hendrik Hudde.
Mr. Willem Backer.
Balthaſar Boreel.
Mr. Cornelis Graafland Janſz.
en
Jan Lucas Pels, *Heer van Hogelande enz.*
Oud-Schepenen.

1740.
Mr. Jan Backer.
Jacob Valckenier, *ſterft den 28 November.*
Cornelis Graafland.
Hendrik Hudde.
Mr. Willem Backer.
Balthaſar Boreel.
Mr. Cornelis Graafland Janſz.
en
Jan Lucas Pels, *Heer van Hogelande enz. ſterft den 7 Jan. 1741.*
Oud-Schepenen.

1741.
Mr. Jan Backer.
Cornelis Graafland, *ſterft den 17 Nov.*
Hendrik Hudde.
Mr. Willem Backer.
Balthaſar Boreel.
Mr. Cornelis Hop.
Mr. Cornelis Graafland Janſz.
en
Mr. Nicolaes Witſen.
Oud-Schepenen.

1742.
Mr. Jan Backer.
Hendrik Hudde.
Mr. Willem Backer.
Balthaſar Boreel.
Mr. Cornelis Hop.
Mr. Cornelis Graafland Janſz.
en
Mr. Nicolaes Witſen.
Oud-Schepenen.

1743.
Mr. Jan Backer.
Hendrik Hudde.
Mr. Willem Backer.
Balthaſar Boreel.
Mr. Cornelis Hop.
Mr. Nicolaes Witſen.
Mr. Bauduin van Collen.
en
Mr. Jan van Loon, *werdt Theſaurier 30 Auguſtus.*
Oud-Schepenen.

1744.
Mr. Jan Backer.
Hendrik Hudde.
Mr. Willem Backer.
Balthaſar Boreel, *ſterft den 28 Juny.*
Mr. Cornelis Hop, *den eerſten May in de Gecommitteerde Raaden.*
Mr. Nicolaes Witſen.
en
Mr. Bauduin van Collen.
Oud-Schepenen.

1745.
Mr. Jan Backer.
Hendrik Hudde, *ſterft den 29 Juny.*
Mr. Willem Backer.
Mr. Nicolaes Witſen.
Mr. Bauduin van Collen.
François van Harencarſpel, *Heer van de Stede Beverwyk, Wyk op Zee, en Wyk aan Duin enz.*
en
Gillis Valckenier.
Oud-Schepenen.

1746.
Mr. Jan Backer.
Mr. Willem Backer.
Mr. Cornelis Graafland Janſz.
Mr. Nicolaes Witſen, *ſterft den 6 Auguſtus.*
Mr. Bauduin van Collen.
François van Harencarſpel, *Heer van de Stede Beverwyk, Wyk op*

Wees-meesteren.

WEES-MEES-TEREN.

op Zee, en Wyk aan Duin enz.
en
Gillis Valckenier.
Oud-Schepenen.
1747.
Mr. Jan Backer, *sterft* 27 *Jan.* 1748.
Mr. Willem Backer.
Mr. Cornelis Hop.
Mr. Cornelis Graafland Janſz.
Mr. Bauduin van Collen.
François van Harencarſpel, *Heer van de Stede Beverwyk, Wyk op Zee, en Wyk aan Duin enz.*
en
Gillis Valckenier.
Oud-Schepenen.
1748.
Mr. Willem Backer.
Mr. Cornelis Hop.
Mr. Cornelis Graafland Janſz.
Mr. Bauduin van Collen.
François van Harencarſpel, *Heer van de Stede Beverwyk, Wyk op Zee, en Wyk aan Duin enz.*
en
Gillis Valckenier.
Oud-Schepenen.

By de buitengewoone verandering der Regeering, in Septemb. *en ſedert, zyn Weesmeeſteren geworden*
Mr. François de Witt.
Oud-Schepen.
Arend van der Waejen.
Raad.
Balthaſar Coymans, *Vryheer van Deurne, Lieſſel enz.*
Mr. Petrus Lepper, *aangeſteld* 31 *Oct.* 1748.
1749.
Mr. Daniel de Dieu.
en
Mr. François de Witt.
Oud-Schepenen.
Arend van der Waejen.
Raad.
Balthaſar Coymans, *Vryheer van Deurne, Lieſſel enz.*
Mr. Petrus Lepper.
Diederik Grommé.
1750.
Mr. Daniel de Dieu.
en
Mr. François de Witt.
Oud-Schepenen.
Arend van der Waejen.
Raad.
Balthaſar Coymans, *Vryheer van Deurne, Lieſſel enz.*
Mr. Petrus Lepper.
Diederik Grommé.
1751.
Mr. Daniel de Dieu.
en
Mr. François de Witt.
Oud-Schepenen.
Arend van der Waejen.
Raad.
Balthaſar Coymans, *Vryheer van Deurne, Lieſſel enz.*
Mr. Petrus Lepper.
Diederik Grommé.
1752.
Mr. Daniel de Dieu.
en
Mr. François de Witt.
Oud-Schepenen.
Arend van der Waejen.
Raad.
Balthaſar Coymans, *Vryheer van Deurne, Lieſſel enz.*
Mr. Petrus Lepper.
Diederik Grommé.
1753.
Mr. Daniel de Dieu, *wordt Burgemeeſter* 27 *April, en in zyne plaats komt*
Mr. Jan Baptiſta Slicher.
en
Mr. François de Witt.
Oud-Schepenen.
Arend van der Waejen.
Raad.
Balthaſar Coymans, *Vryheer van Deurne, Lieſſel enz.*
Mr. Petrus Lepper.
Diederik Grommé.
1754.
Jan Clifford, *Oud-Schepen.*
Arend van der Waejen.
Raad.
Balthaſar Coymans, *Vryheer van Deurne, Lieſſel enz.*
Gualterus Graafland.
Mr. Petrus Lepper, *ſterft* 18 *September.*
Diederik Grommé.
1755.
Mr. François de Witt.
en
Jan Clifford, *Oud-Schepenen.*
Arend van der Waejen.
Raad.
Balthaſar Coymans, *Vryheer van Deurne, Lieſſel enz.*
Diderik Grommé, *verplaatſt in de Wiſſelbank, en hier, in zyne plaatſe,*
Jan Teſtas, 18 *February.*
Mr. Jacob de Peterſen.
1756.
Jan Clifford, *Oud-Schepen.*
Arend van der Waejen.
Raad.
Balthaſar Coymans, *Vryheer van Deurne, Lieſſel enz.*
Barend Gerbrand Homoet.
Diderik Grommé.
Mr. Ægidius Willem Tolling.
1757.
Mr. Ferdinand van Collen Ferdinandſz.
Jan Clifford.
en
Mr. Jacob Baron de Peterſen.
Oud-Schepenen.
Arend van der Waejen.
Raad.
Balthaſar Coymans, *Vryheer van Deurne, Lieſſel enz.*
Barend Gerbrand Homoet.
1758.
Mr. Ferdinand van Collen Ferdinandſz.
Oud-Schepen.
Arend van der Waejen.
en
Michiel Bruyningh.
Raaden.
Balthaſar Coymans, *Vryheer van Deurne, Lieſſel enz.*
Barend Gerbrand Homoet.
Mr. Jan Wouter Valckenier, *Heer van Cillersboek enz.*
1759.
Mr. Ferdinand van Collen Ferdinandſz.
Oud-Schepen.
Arend van der Waejen, *den* 15 *Febr. verplaatſt in de Bank van Leening, en*
Michiel Bruyningh.
Raaden.
Balthaſar Coymans, *Vryheer van Deurne, Lieſſel enz. ſterft den* 15 *September.*
Barend Gerbrand Homoet.
Mr. Jan Wouter Valckenier, *Heer van Cillersboek enz.*
Mr. Jacob Baron de Peterſen, *hier geplaatſt den* 15 *February.*
1760.
Mr. Ferdinand van Collen Ferdinandſz.
en
Willem van Heemskerck.
Oud-Schepenen.
Michiel Bruyningh.
Raad.
Mr. Cornelis Deutz van Aſſendelft, *Vryheer van Aſſendelft en Aſſumburg, Heer van Heemskerk enz. Raad.*
Barend Gerbrand Homoet.
Mr. Jan Wouter Valckenier, *Heer van Cillersboek enz.*
1761.
Mr. Ferdinand van Collen Ferdinandſz.
Willem van Heemskerck.
en
Mr. Pieter Clifford.
Oud-Schepenen.
Michiel Bruyningh.
Raad.
Barend Gerbrand Homoet.
Mr. Jan Wouter Valckenier, *Heer van Cillersboek enz.*
1762.
Mr. Ferdinand van Collen Ferdinandſz.
Willem van Heemskerck.
en
Mr. Pieter Clifford.
Oud-Schepenen.
Michiel Bruyningh.
Raad.
Barend Gerbrand Homoet.
Mr. Jan Wouter Valckenier, *Heer van Bruchem, Cillersboek enz.*
1763.
Mr. Ferdinand van Collen Ferdinandſz.
en
Mr. Pieter Clifford.
Oud-Schepenen.
Michiel Bruyningh.
Raad.
Barend Gerbrand Homoet.
Mr. Jan Wouter Valckenier, *Heer van Bruchem, Cillersboek enz.*
Mr. Antoni Warin, *aangeſteld* 8 *Febr.*
1764.
Mr. Ferdinand van Collen Ferdinandſz.
Mr. Antoni Warin, *ſterft den* 10 *Nov.*
en
Mr.

THESAURIEREN EXTRAORDINARIS.

Mr. Pieter Clifford.
Oud-Schepenen.
Michiel Bruyningh.
Raad.
Barend Gerbrand Homoet.
Mr. Jan Wouter Valckenier, *Heer van Bruchem, Cillersboek enz.*

1765.

Mr. Ferdinand van Collen, *Heer van Gunterſtein, Tienboven enz.*
Mr. Pieter Clifford.
en
Bartholomé Muilman.
Oud-Schepenen.
Michiel Bruyningh.
Raad.
Barend Gerbrand Homoet.
Mr. Jan Wouter Valckenier, *Heer van Bruchem, Cillersboek enz.*

1766.

Mr. Ferdinand van Collen, *Heer van Gunterſtein, Tienboven enz.*
Willem van Heemskerck.
Mr. Pieter Clifford.
en
Mr. Marten Adriaan Beels.
Oud-Schepenen.
Barend Gerbrand Homoet.
Mr. Jan Wouter Valckenier, *Heer van Bruchem, Cillersboek enz.*

1767.

Mr. Ferdinand van Collen, *Heer van Gunterſtein, Tienboven enz.*
Mr. Pieter Clifford.
Mr. Joan HendrikKerkrinck.
en
Mr. Marten Adriaan Beels.
Oud-Schepenen.
Barend Gerbrand Homoet.
Mr. Jan Wouter Valckenier, *Heer van Bruchem, Cillersboek enz.*

1768.

Mr. Ferdinand van Collen, *Heer van Gunterſtein, Tienboven enz.*
Jan van Tarelink.
Mr. Jan van de Poll Pieterſz.
Mr. Joan HendrikKerkrinck.
en
Dirk Farret.
Oud-Schepenen.
Mr. Jan Wouter Valckenier, *Heer van Bruchem, Cillersboek enz.*

III.

THESAURIEREN EXTRAORDINARIS.

III. THESAURIEREN EXTRAORDINARIS.

Eerſte aanſtelling.

Het toeneemen der bezigheden van Theſaurieren, met den aanwas der Stad, gaf, in 't jaar 1584, gelegenheid tot een beſluit, om twee Theſaurieren Extraordinaris aan te ſtellen, die alle buitengewoone inkomſten, ontſtaande uit ommeſlagen of verpondingen, zouden ontvangen, en alle buitengewoone Rekeningen hooren; ten welken einde, zy, in een afzonderlyk vertrek, byeenkomen en arbeiden zouden (*a*). 't Schynt, in den eerſten opſlag, niet klaar, of dit beſluit, terſtond, in allen deele, ter uitvoeringe gebragt zy. Immers, ik vind, in de gemeene Lyſten der Regeeringe, de twee eerſte Theſaurieren Extraordinaris eerſt geplaatſt, op het jaar 1588. Doch, van elders, blykt, dat de Theſaurieren, reeds op den vier en twintigſten December des jaars 1584, de ſtukken, tot het bewind der nieuwe Kamer behoorende, aan de Theſaurieren Extraordinaris hadden overhandigd (*b*), en daar is nog eene geſchreeven *Naamlyſt* der *Regeeringe* voor handen, waarin de twee eerſte THESAURIEREN EXTRAORDINARIS, op het jaar 1584, geplaatſt worden. Zy waren beide Oud-Schepenen. In 't jaar 1655, werdt hun getal, met één, vermeerderd, en in 't jaar 1692, met nog één, by welk getal het gebleeven is, zynde 'er, nog tegenwoordig, vier Theſaurieren Extraordinaris.

THESAURIEREN EXTRAORDINARIS.

De Theſaurie Extraordinaris heeft, nog tegenwoordig, den ontvangſt van den twaalfden Penning van de Huuren, of ordinaris Verponding der Huizen en gronden, binnen de Stad, en derzelver Vryheid gelegen. De Heeren Theſaurieren Extraordinaris vorderen dezelve, jaarlyks, in, na den tienden May, wordende de Steden in 't gemeen, en ook deeze Stad, ondersteld, met den eerſten May, ſtilzwygends, bewilligd te hebben, in deezen ouden en gewoonlyken laſt (*c*), waaruit, al ten tyde der Graaven, de Beden plagten voldaan te worden. Men noemde deeze belaſting, oudtyds, *Schildtalen*, om dat zy, ten tyde van 's Lands Graaven uit den huize van Bourgondie, in zeker *getal* van *ſchilden* of *Ecus*, werdt opgebragt (*d*). Elk werdt, in deeze belaſting, geſchat naar zyne bezittingen, door aangeſtelde Perſoonen; in Kennemerland en elders, *Schotzetters* (*e*); in Vlaanderen, *Zetters* en *Pointers* genaamd (*f*): van welk laatſte woord, ik agt, dat ons woord *Verponding*, als of men *Verpointing*, dat is, *Herzetting*, zeide, gemaakt is. Het oudſte bekende *Quohier* van Verponding, die van de Huizen, in Holland, geheeven werdt, is van den jaare 1447 (*g*). In 't jaar 1515, werdt dit Quohier vernieuwd (*h*): en, ſedert, zo ver my gebleeken is, niet voor 't jaar 1632; waarop, in 't jaar 1732, het Quohier gevolgd is, welk, nog tegenwoordig, ſtand houdt. Volgens 't Quohier van den jaare 1632, werdt de agtſte Penning van de Huuren der Huizen betaald: waarom de Theſaurie Extraordinaris, eertyds, de *Agtſte-pennings-Kamer* genaamd werdt, welken naam zy nog, by veelen, draagt, ſchoon de ordinaris Verponding nu maar een twaalfde Penning van de Huuren beloopt: dat

De gewoonlyke Verponding of twaalfde Penning wordt ter Theſaurie Extraordinaris betaald.

Oudheid en natuur der Verpondinge.

De

(*a*) Reſol. Vroedſch. N. 5. 12 *Jan.* 1584. Handv. *bl.* 697.

(*b*) Inventaris van Stukken *in 't* Vertrek der Theſaurie Ordinaris, *Oude Laade* V. *Lr.* M. M.

(*c*) Reſol. Gener. 31 *Maart* 1663. *in de* Reſol. Holl. 20, 21 *April* 1663. *bl.* 7.

(*d*) Groot Plakaatb. II. *Deel*, *bl.* 2047. Vaderl. Hiſt. IV. *Deel*, *bl.* 412, 430, 488. V. *Deel*, *bl.* 134, 407.

(*e*) PHILIPP. A LEYDIS de Cura Reipublicae *Cap.* XXXIX. *p.* 123. Handv. van Kennemerl. *bl.* 3.

(*f*) Memoir. *de* JEAN D'HOLLANDER *in* HOYNCK VAN PAPENDRECHT Anal. *Tom.* III. *P.* II. *p.* 334.

(*g*) *Zie* ADR. VAN DER GOES Regiſt. der Reſol. van Holl. *op 't jaar* 1550. *bl.* 26.

(*h*) Groot-Plakaatb. II. *Deel*, *kol.* 2047.

THESAURIEREN EXTRAORDINARIS.

is, als de Huur drie honderd guldens opbrengt, of geoordeeld wordt te konnen opbrengen, wordt de ordinaris Verponding op vyf en twintig guldens geſteld. De extraordinaris Verponding van de Huizen, die, tegenwoordig, nog betaald wordt, en nu op een honderdſte Penning van de waarde is geſteld, is, toen dezelve eerſt werdt ingevoerd, en ſedert, geſteld op het beloop der ordinaris Verpondinge (*i*): zo dat een Huis, welk vyf en twintig guldens in de ordinaris Verpondinge droeg, geoordeeld werdt, twee duizend vyf honderd guldens waardig, en van deeze waarde, nog eens, vyf en twintig guldens ſchuldig te zyn. Doch Huizen in de Steden, die geheel van den grond zyn opgebouwd, genieten, ſedert het Quohier der Verpondinge van den jaare 1632, volgens eene uitſpraak van Prinſe Maurits van den zeven en twintigſten November des jaars 1623 (*k*), en van verſcheiden' laatere Reſolutien van 's Lands Staaten, veertien jaaren agtereen, vrydom van ordinaris Verpondinge, ten ware, op de plaats van 't nieuwe gebouw, een oud Huis geſtaan hadt; in welk geval, veertien jaaren geduurende, de Verponding van 't oude Huis, en daarna die van 't nieuwe Huis moet betaald worden (*l*). Doch de extraordinaris Verponding blyft ten laſte van de nieuwe gebouwen, zelfs terwyl de veertienjaarige vrydom van de ordinaris Verponding nog duurt (*m*). De ordinaris Verponding wordt, door de Heeren Theſaurieren Extraordinaris, aan 't gemeene Land verantwoord, en door 't Comptoir-Generaal van Holland, van de Theſaurie Extraordinaris, afgehaald: 't welk naauwlyks noodig zou zyn aan te merken, zo niet gebleeken was, dat ſommigen, en kundige Luiden zelven, gezeid en geſchreeven hadden, dat de twaalfde, of voormaals de agtſte Penning, ten behoeve van de Stad, werdt opgebragt (*n*). De extraordinaris Verponding wordt, volgens een oud gebruik, nog, door bedienden van de Rekenkamer deezer Stad, aan 't Comptoir-Generaal van Holland in den Haage, overgebragt. De ordinaris Verponding gaat, jaarlyks, in, met den eerſten May. In 't jaar 1640, beſloot de Vroedſchap, de Rekenkamer te belaſten met den ontvangſt van de honderdſte en twee honderdſte Penningen der getimmerten, op de Paden buiten de Stad (*o*). Doch, na verloop van eenige jaaren, is de Rekenkamer wederom van deezen laſt ontheeven. Alle de Verpondingen zyn, ſedert, ter Theſaurie Extraordinaris betaald; gelyk te vooren. Uit deeze Verpondingen nu, betaalt de Theſaurie Extraordinaris eenige Renten, die, van ouds, ten laſte der Verpondingen, gedeeltelyk in gemeenſchap met de zes groote Steden van Holland, en ook op andere wyze, verkogt waren: en zy verantwoordt het overige aan de Rekenkamer van Holland. In 't begin der voorgaande eeuwe, moeſt de Theſaurie Extraordinaris eene goede ſomme opneemen, tot voldoeninge der Renten en Schuldbrieven, die ten haaren laſte liepen (*p*): 't welk, na dien tyd, zelden of nooit geſchied is. Voorts, wordt, te gelyk met de gewoonlyke Verponding, het Lantaarn-, Emmer- en Straatgeld, ten behoeve der Stad, ter Theſaurie Extraordinaris, betaald. Wy hebben, elders (*q*), aangetekend, dat deeze ongelden ſamen een agtſte gedeelte van de gewoonlyke Verponding beloopen.

THESAURIEREN EXTRAORDINARIS.

De Heeren Theſaurieren Extraordinaris, die, ten opzigte van den ontvangſt en de uitgaave, hun aanvertrouwd, onder dezelfde beëedigde verpligting leggen, als de Heeren Theſaurieren Ordinaris, vergaderen, gemeenlyk, op de vier middelſte dagen der weeke, en twee te gelyk. Hunne Kamer wordt waargenomen door twee Commiſen, en vier of vyf Klerken.

In de voorgaande eeuwe, en wel omtrent het jaar 1623, zyn, hier ter Stede, ook aangeſteld eenige COMMISSARISSEN tot het ſchatten van den agtſten, nu den twaalfden penning der huuren van nieuwlings getimmerde en verbeterde Huizen en Gebouwen, die, ſedert de invoering van het nieuwe Quohier der Verpondinge van den jaare 1732, op vier gebleeven zyn, en naar welker ſchatting, de Verponding, in het gemelde Quohier, hooger geſteld wordt. De Commiſſariſſen leveren, jaarlyks, eene Lyſt hunner ſchattingen, tot het opſtellen van welke, zy zig van eene vooraf-gaande ſchatting van Rooijmeeſteren bedienen (*r*), over aan Burgemeeſteren, die dezelve aan het Collegie van Gecommitteerde Raaden in den Haage verzenden; alwaar 'er de Quohieren, waarop, hier ter Stede, de Verpondingen worden ingevorderd, naar worden veranderd.

Commiſſariſſen tot het ſchatten van den twaalfden Penning der nieuwlings getimmerde en verbeterde gebouwen.

Wy

(*i*) Groot-Plakaatb. IV. *Deel*, *bl.* 931, 934.
(*k*) Reſol. Holl. 23 *Nov.* 1623. *bl.* 168.
(*l*) Groot-Plakaatb. III. *Deel*, *bl.* 1087, 1088.
(*m*) Groot-Plakaatb. III. *Deel*, *bl.* 1046, 1055, 1060, 1082. IV. *Deel*, *bl.* 922, 931, 934, 939, 941, 945, 948, 953, 958, 964, 970. V. *Deel*, *bl.* 1151, 1155, 1162, 1170, 1175, 1181, 1187, 1194. VI. *Deel*, *bl.* 1052, 1059, 1063, 1067, 1071, 1074, 1077.
(*n*) T. BOEL JUNIOR *op de* Deciſien *van* LOENIUS, *Caſ.* XVII. *bl.* 126.
(*o*) Reſol. Vroedſch. *N.* 18. 26 *Jan.* 1640. *f.* 29 *verſo.*
(*p*) Reſol. Vroedſch. *N.* 10. 20 *Febr.* 1604. *f.* 14 *verſo.*
(*q*) V. *Deel*, I. *Boek*, *bl.* 46.
(*r*) *Zie* V. *Deel*, I. *Boek*, *bl.* 40.

THESAURIEREN EXTRAORDINARIS.

Wy voegen hierby de NAAMEN der THESAURIEREN EXTRAORDINARIS, van het jaar 1584, tot het jaar 1768.

1584.
Hendrik Olfertſz. Fuyck.
Jacob AndriesBoelenſz.

1585.
Hendrik Olfertſz. Fuyck.
Jacob AndriesBoelenſz.

1586.
Jan Corneliſz. Hooft.
Jacob AndriesBoelenſz.

1587.
Balthaſar Simonſz. Appelman.
Jacob Bicker, *ſterft in July, en in zyne plaats komt*
Gerrit Bicker.

1588.
Gerrit Jacob Witſen.
Pieter Pauw Adriaenſz.

1589.
Gerrit Jacob Witſen.
Gerrit Bicker.

1590.
Gerrit Jacob Witſen.
Jacob Janſz. Vinck.

1591.
Jacob Janſz. Vinck.
Wybrand Appelman.

1592.
Gerrit Bicker.
Wybrand Appelman.

1593.
Gerrit Jacob Witſen.
Gerrit Bicker.

1594.
Gerrit Jacob Witſen.
Albert Corneliſz. Schaeck.

1595.
Jacob Janſz. Vinck.
Albert Corneliſz. Schaeck.

1596.
Gerrit Jacob Witſen.
Albert Corneliſz. Schaeck.

1597.
Jacob Janſz. Vinck.
Albert Corneliſz. Schaeck.

1598.
Jacob Janſz. Vinck.
Pieter Jacobſz. Bas.

1599.
Jacob Janſz. Vinck.
Pieter Jacobſz. Bas.

1600.
Jacob Janſz. Vinck.
Joris Joriſz.

1601.
Jacob Janſz. Vinck.
Albert Corneliſz. Schaeck.

1602.
Jacob Janſz. Vinck.
Albert Corneliſz. Schaeck.

1603.
Jacob Janſz. Vinck.
Henrick Pieterſz. Schryver.

1604.
Jacob Janſz. Vinck.
Henrick Pieterſz. Schryver.

1605.
Jacob Janſz. Vinck.
Henrick Pieterſz. Schryver.

1606.
Jacob Janſz. Vinck.
Henrick Pieterſz. Schryver.

1607.
Jacob Janſz. Vinck.
Henrick Pieterſz. Schryver.

1608.
Jacob Janſz. Vinck.
Henrick Pieterſz. Schryver.

1609.
Jacob Janſz. Vinck.
Henrick Pieterſz. Schryver.

1610.
Jacob Janſz. Vinck.
Henrick Pieterſz. Schryver.

1611.
Jacob Janſz. Vinck.
Henrick Pieterſz. Schryver.

1612.
Jacob Janſz. Vinck.
Henrick Pieterſz. Schryver.

1613.
Jacob Janſz. Vinck.
Henrick Pieterſz. Schryver.

1614.
Jacob Janſz. Vinck.
Henrick Pieterſz. Schryver.

1615.
Henrick Pieterſz. Schryver.
Jacob Bicker Jacobſz.

1616.
Henrick Pieterſz. Schryver.
Jacob Bicker Jacobſz.

1617.
Henrick Pieterſz. Schryver.
Roetert Ernſt.

1618.
Roetert Ernſt.
Jacob Bicker Jacobſz.

1619.
Roetert Ernſt.
Jacob Bicker Jacobſz.

1620.
Warnaer Ernſt van Baſſen.
Adriaen Kromhout.

1621.
Henrick Hudde.
Reynier Reael Janſz.

1622.
Warnaer Ernſt van Baſſen.
Outgert Pieterſz. Spiegel.

1623.
Geurt Dirckſz. van Beuningen.
Henrick Hudde.

1624.
Dr. Albertus Coenradus Burg.
Pieter Pieterſz. Haſſelaer.

1625.
Henrick Hudde.
Jacob Reael.

1626.
Warnaer Ernſt van Baſſen.
Roetert Ernſt.

1627.
Warnaer Ernſt van Baſſen.
Ernſt Roeters.

1628.
Ernſt Roeters.
Henrick Reynſt.

1629.
Henrick Reynſt.
Pieter Adriaenſz. Raep.

1630.
Henrick Reynſt.
Pieter Adriaenſz. Raep.

1631.
Henrick Reynſt.
Pieter Adriaenſz. Raep.

1632.
Pieter Adriaenſz. Raep.
Reynier Reael.

1633.
Henrick Dirckſz. Spiegel.
Pieter Adriaenſz. Raep.

1634.
Henrick Dirckſz. Spiegel.
Pieter Adriaenſz. Raep.

1635.
Henrick Dirckſz. Spiegel.
Pieter Adriaenſz. Raep.

1636.
Henrick Dirckſz. Spiegel.
Pieter Adriaenſz. Raep.

1637.
Nicolaes van Campen.
Pieter Adriaenſz. Raep.

1638.
Pieter Adriaenſz. Raep.
Rombout Jacobſz.

1639.
Pieter Adriaenſz. Raep.
Rombout Jacobſz.

1640.
Pieter Adriaenſz. Raep.
Rombout Jacobſz.

1641.
Pieter Adriaenſz. Raep.
Rombout Jacobſz.

1642.
Pieter Adriaenſz. Raep.
Rombout Jacobſz.

1643.
Pieter Adriaenſz. Raep.
Rombout Jacobſz.

1644.
Pieter Adriaenſz. Raep.
Rombout Jacobſz.

1645.
Pieter Adriaenſz. Raep.
Rombout Jacobſz.

1646.
Pieter Adriaenſz. Raep.
Rombout Jacobſz.

1647.
Pieter Adriaenſz. Raep.
Rombout Jacobſz.

1648.
Pieter Adriaenſz. Raep.
Rombout Jacobſz.

1649.
Pieter Adriaenſz. Raep.
Rom-

THESAURIEREN EXTRAORDINARIS.

Rombout Jacobsz.

1650.

Pieter Adriaensz. Raep.
Rombout Jacobsz.

1651.

Pieter Adriaensz. Raep.
Rombout Jacobsz.

1652.

Pieter Adriaensz. Raep.
Rombout Jacobsz.

1653.

Pieter Adriaensz. Raep.
Jacob Valckenier.

1654.

Nicolaes van Loon.
Jacob Valckenier.

1655.

Jacob Valckenier.
Jacob Roch.
Mr. Philips Wevering.

1656.

Jacob Valckenier.
Jacob Roch.
Mr. Philips Wevering.

1657.

Jacob Valckenier.
Jacob Roch.
Mr. Philips Wevering.

1658.

Jacob Valckenier.
Jacob Roch.
Mr. Philips Wevering.

1659.

Jacob Valckenier.
Jacob Roch.
Cornelis Dirckfz. Abba.

1660.

Jacob Valckenier.
Jacob Roch.
Cornelis Direkfz. Abba.

1661.

Jacob Valckenier.
Jacob Roch.
Dr. Joan van Hartogveld.

1662.

Jacob Valckenier.
Jacob Roch.
Dr. Joan van Hartogveld.

1663.

Jacob Valckenier.
Jacob Roch.
Nicolaes van Waveren.

1664.

Jacob Valckenier.
Jacob Roch.
Nicolaes van Waveren.

1665.

Jacob Valckenier.
Jacob Roch.
Dr. Joan van Hartogveld.

1666.

Jacob Valckenier.
Jacob Roch.
Hans Bontemantel.

1667.

Jacob Valckenier.
Jacob Roch.
Hans Bontemantel, *tot den 8 September, is toen tot Weesmeester gekooren, en in zyne plaats kwam*
Rombout Hudde.

1668.

Jacob Valckenier.
Jacob Roch.
Rombout Hudde.

1669.

Jacob Valckenier.
Jacob Roch.
Joannes Hudde.

1670.

Jacob Roch.
Rombout Hudde.
Hendrick Roeters.

1671.

NicolaesRochus van de Capelle.
Joannes Hudde.
Adriaen de Weert.

1672.

NicolaesRochus van de Capelle.
Joannes Hudde.
Adriaen de Weert.

By de buitengewoone verandering in Septemb. werden Thesaurieren Extraordinaris

Adriaen de Weert.
Gasper Pellicorne.
Mr. Jacob Bicker.

1673.

Mr. David de Wilhem.
Coenraed van Klenck.
Adriaen de Weert.

1674.

Mr. David de Wilhem.
Mr. Philip Wevering.
Mr. Isaac van Heuvel.

1675.

Dr. Philips Wevering.
Mr. Isaac van Heuvel.
Jeronimus de Haze de Georgio.

1676.

Dr. Philips Wevering.
Mr. Isaac van Heuvel.
Pieter Hulst.

1677.

Lieve van Loon.
Dr. Philips Wevering.
Pieter Kloeck.

1678.

Lieve van Loon.
Pieter Kloeck.
Egbert de Vry.

1679.

Lieve van Loon.
Pieter Kloeck.
Cornelis vanBambeeck.

1680.

Lieve van Loon.
Pieter Kloeck.
Jacob van Neck Jacobsz.

1681.

Pieter Kloeck, *sterft 21 April, en in zyne plaats komt*
Isaac Jan Nys.
Adriaen van Loon.
Mr. Hendrick Bicker.

1682.

Egbert de Vry.
Adriaen van Loon.
Isaac Jan Nys.

1683.

Egbert de Vry.
Nicolaes Harencarspel.
Adriaen de Weert.
Adriaen van Loon.

1684.

Egbert de Vry.
Nicolaes Harencarspel.
Adriaen van Loon.

1685.

Nicolaes Harencarspel.
Adriaen de Weert.
Adriaen van Loon.

1686.

Egbert de Vry.
Nicolaes Harencarspel.
Adriaen de Weert.

1687.

Adriaen de Weert.
Cornelis Valckenier.
Mr. Fredrick Wilhem van Loon.

1688.

Cornelis Valckenier.
Adriaen de Weert.
Mr. Fredrick Wilhem van Loon.

1689.

Cornelis Valckenier.
Mr. Fredrick Wilhem van Loon.
Mr. Coenraad Geelvinck.

1690.

Cornelis Valckenier, *Oud-Schepen.*
Mr. Fredrick Wilhem van Loon.
Mr. Joris de Waert, *is den 2 May Rekenmeester geworden, en in zyne plaats kwam*
Mr. Elias Coymans.

1691.

Mr. François de Vroede, *Oud-Schepen.*
Mr. Elias Coymans.
Mr. Fredrick Wilhem van Loon.

1692.

Wilhem Adriaen van der Stel, *Oud-Schepen.*
Mr. Elias Coymans.
Mr. Fredrick Wilhem van Loon.
Mr. Jan Trip.

1693.

Mr. Elias Coymans.
Mr. Fredrick Wilhem van Loon.
Mr. Jan Trip.
Mr. Johan van der Mercr.

1694.

Egbert de Vry.
en
Nicolaes van Harencarspel.
Oud-Schepenen.
Mr. Elias Coymans.
Mr. Johan van der Mercr.

1695.

Egbert de Vry.
Nicolaes van Harencarspel, *sterft 3 Oct.*
en
Gerbrand Pancras Michielsz.
Oud-Schepenen.
Mr. Elias Coymans.

1696.

Gerbrand Pancras Michielsz.
Mr. Pieter Six.
en
Jacob Scott.
Oud-Schepenen.
Mr. Elias Coymans.

1697.

Mr. Pieter Six.
Jacob Scott.
en

THESAURIEREN EXTRAORDINARIS.

Mr.

THESAURIEREN EXTRAORDINARIS.

Mr. Hendrik Decquer de Jonge.
Oud-Schepenen.
Mr. Elias Coymans.
1698.
Mr. Nicolaes Six.
Jacob Scott.
en
Mr. Hendrik Decquer de Jonge.
Oud-Schepenen.
Mr. Elias Coymans.
1699.
Mr. Nicolaes Six.
Jacob Scott.
en
Mr. Hendrick Decquer.
Oud-Schepenen.
Mr. Jacobus Trip.
1700.
Mr. Nicolaes Six.
Jacob Scott, *verplaatst den 27 April.*
en
Mr. Hendrik Decquer.
Oud-Schepenen.
Mr. Jacobus Trip.
Mr. Johan van der Merčt. 30 *April aangekomen.*
1701.
Mr. Pieter Six.
en
Jacob Valckenier.
Oud-Schepenen.
Mr. Johan van der Merčt.
Mr. Jacobus Trip.
1702.
Mr. Pieter Six.
en
Jacob Valckenier.
Oud-Schepenen.
Mr. Johan van der Merčt.
Mr. Jacobus Trip.
1703.
Mr. Pieter Six, *sterft den 1 Febr.*
Jacob Valckenier, *Oud-Schepenen.*
Mr. Johan van der Merčt.
Mr. Jacobus Trip.
1704.
Jacob Valckenier, *Oud-Schepen.*
Mr. Johan van der Merčt.
Mr. Jacobus Trip, *den 12 Sept. verplaatst in de Wisselbank, en in deszelfs plaats komt*
Marten van Loon.
Mr. Willem Sautyn.
1705.
Jacob Valckenier.
en
Cornelis Graafland.
Oud-Schepenen.
Mr. Willem Sautyn.
Constantyn Decquer.
1706.
Jacob Valckenier. *en*
Cornelis Graafland.
Oud-Schepenen.
Mr. Willem Sautyn.
Constantyn Decquer.
1707.
Jacob Valckenier.
en
Cornelis Graafland.
Oud-Schepenen.
Mr. Willem Sautyn, *is op den 16 Nov. Bewindhebber van de Oostindische Compagnie geworden, zynde een Koopmans plaats, en in zyne plaats kwam*
Mr. Cornelis Hop Jacobsz.
Constantyn Decquer, *is verplaatst in de Wisselbank, en in zyne plaats kwam*
Nicolaes Calkoen.
1708.
Cornelis Graafland.
en
Mr. Arnold van Aalst.
Oud-Schepenen.
Mr. Anthony Oetgens van Waveren, *Heer van Waveren, Botshol enz.*
Nicolaes Calkoen.
1709.
Cornelis Graafland.
en
Mr. Arnold van Aalst.
Oud-Schepenen.
Mr. Anthony Oetgens van Waveren, *Heer van Waveren, Botshol enz.*
Nicolaes Calkoen.
1710.
Cornelis Graafland.
Mr. Arnold van Aalst.
en
Mr. Willem van Harn.
Oud-Schepenen.
Mr. Anthony Oetgens van Waveren, *Heer van Waveren, Botshol enz.*
1711.
Cornelis Graafland.
en
Mr. Arnold van Aalst.
Oud-Schepenen.
Mr. Anthony Oetgens van Waveren, *Heer van Waveren, Botshol enz.*
Eduard Boddens.
1712.
Cornelis Graafland.
en
Mr. Abraham Loten.
Oud-Schepenen.
Mr. Anthony Oetgens van Waveren, *Heer van Waveren, Botshol enz.*
Eduard Boddens.
1713.
Cornelis Graafland, *den 19 Jan. in de Wisselbank.*
Mr. Abraham Loten, *den 23 Jan. 1714.*
Weesmeester.
en
Mr. Jan Noach du Fay.
Oud-Schepenen.
Eduard Boddens.
François van Harencarspel, *den 23 Jan. 1714.*
1714.
Mr. Joan Noach du Fay.
Oud-Schepen.
Eduard Boddens.
François van Harencarspel.
Jan Bernd Bicker.
1715.
Mr. Joan Noach du Fay.
Oud-Schepen.
Eduard Boddens, *is den 1 Maart Rekenmeester geworden.*
François van Harencarspel.
Jan Bernd Bicker.
1716.
Cornelis Calkoen.
en
Willem Boreel.
Oud-Schepenen.
Mr. Nicolaes Witsen Lambertsz.
Jan Bernd Bicker.
1717.
Cornelis Calkoen.
en
Willem Boreel.
Oud-Schepenen.
Mr. Nicolaes Witsen Lambertsz.
Jan Bernd Bicker, *werdt den 2 Nov. Secretaris, en in zyne plaats kwam den 5 January 1718.*
Mr. Dirck Alewyn.
1718.
Cornelis Calkoen.
en
Willem Boreel.
Oud-Schepenen.
Mr. Nicolaes Witsen.
Mr. Dirck Alewyn.
Mr. Harmen Hendrik van de Poll, *den 26 January 1719.*
1719.
Cornelis Calkoen.
Mr. René de Vicq.
en
Mr. Wigbold Slicher de Jonge.
Oud-Schepenen.
Mr. Nicolaes Witsen.
Adriaan van Loon Junior, *den 31 Aug.*
1720.
Mr. Daniel Jean Bernard, *Heer van Kattenbroek, en de Uyterdyken van Mastwyk enz.*
Cornelis Calkoen.
Adriaen van Loon Junior.
Mr. Jan de Wit.
Mr. René de Vicq.
en
Mr. Wigbolt Slicher de Jonge.
Oud-Schepenen.
1721.
Mr. Daniel Jean Bernard, *Heer van Kattenbroek, en de Uyterdyken van Mastwyk enz. werdt den 6 May verplaatst op de Rekenkamer.*
Cornelis Calkoen, *sterft den 25 April.*
Hendrik Hudde, *is den 6 May alhier geplaatst.*
Adriaen van Loon Junior.
Mr. René de Vicq.
Mr. Dirck Alewyn.
en
Mr. Nicolaes Witsen.
Oud-Schepenen.
1722.
Hendrik Hudde.
Adriaen van Loon.
Mr. René de Vicq.
Mr. Dirk Alewyn.
en
Mr. Nicolaes Witsen.
Oud-Schepenen.
1723.
Hendrik Hudde.
Adriaen van Loon.
Mr. René de Vicq.
en
Mr. Dirk Alewyn.
Oud-Schepenen.
Gillis Valckenier.
1724.
Hendrik Hudde.
Adriaen van Loon.
Mr. René de Vicq.
en
Mr. Dirk Alewyn.
Oud-Schepenen.
Gillis Valckenier.
Mr. Pieter van de Poll, *wordt 24 Feb. Ordinaris Secretaris.*
Fredrik Berewout.
1725.
Hendrik Hudde.
Adriaen van Loon.

THESAURIEREN EXTRAORDINARIS.

Mr.

THESAURIEREN EXTRAORDINARIS.

Mr. René de Vicq.
en
Dirk Alewyn.
Oud-Schepenen.
Gillis Valckenier.
Fredrik Berewout.
1726.
Hendrik Hudde.
Adriaen van Loon.
Mr. Dirk Alewyn.
en
Jan Deutz van Assendelft, *Vrybeer van Assendelft, Assumburg enz.*
Oud-Schepenen.
Gillis Valckenier.
Fredrik Berewout.
1727.
Hendrik Hudde.
Adriaen van Loon.
Mr. Dirk Alewyn.
Jan Deutz van Assendelft, *Vrybeer van Assendelft, Assumburg enz. en*
Mr. Joan Fontaine.
Oud-Schepenen.
1728.
Hendrik Hudde.
Adriaen van Loon.
Mr. Dirk Alewyn.
en
Jan Deutz van Assendelft, *Vrybeer van Assendelft, Assumburg enz.*
Oud-Schepenen.
1729.
Mr. Willem Backer.
Adriaen van Loon.
Jan Reael, *Heer van Vreeland. en*
Jan Deutz van Assendelft, *Vrybeer van Assendelft, Assumburg enz.*
Oud-Schepenen.
1730.
Adriaen van Loon.
Mr. Dirk Alewyn.
Jan Reael, *Heer van Vreeland.*
en
Jan Deutz van Assendelft, *Vrybeer van Assendelft, Assumburg enz.*
Oud-Schepenen.
1731.
Adriaen van Loon.
Mr. Dirk Alewyn.
en
Jan Deutz van Assendelft, *Vrybeer van Assendelft, Assumburg enz.*
Oud-Schepenen.
Mr. Johan Ortt.
1732.
Adam van Ryn.
Adriaen van Loon.
Mr. Dirk Alewyn.
François van Harencarspel, *Heer van de Stede Beverwyk, Wyk op Zee en Wyk aan Duin, enz.*
Jan Deutz van Assendelft, *Vrybeer van Assendelft, Assumburg enz.*
Oud-Schepenen.
Hendrik Huyghens.
1733.
Adam van Ryn.
Adriaen van Loon.
Mr. Dirk Alewyn.
François van Harencarspel, *Heer van de Stede Beverwyk, Wyk op Zee en Wyk aan Duin, enz. en*
Jan Deutz van Assendelft, *Vrybeer van Assendelft, Assumburg enz.*
Oud-Schepenen.
Hendrik Huyghens.
1734.
Adam van Ryn, *beeft op den 12 Nov. bedankt.*
Adriaen van Loon.
Mr. Dirk Alewyn.
François van Harencarspel, *Heer van de Stede Beverwyk, Wyk op Zee en Wyk aan Duin, enz. en*
Jan Deutz van Assendelft, *Vrybeer van Assendelft, Assumburg enz.*
Oud-Schepenen.
Hendrik Huyghens.
Mr. Jan Graafland, *Oud-Schepen, hier geplaatst den 18 November.*
1735.
Adriaen van Loon.
Mr. Dirk Alewyn.
Jan Deutz van Assendelft, *Vrybeer van Assendelft, Assumburg enz.*
Mr. Jan Graafland.
en
François Lestevenon.
Oud-Schepenen.
Hendrik Huyghens.
1736.
Adriaen van Loon.
Mr. Dirk Alewyn.
Jan Deutz van Assendelft, *Vrybeer van Assendelft, Assumburg, Heer van Heemskerk enz. en*
François Lestevenon.
Oud-Schepenen.
Hendrik Huyghens.
1737.
Adriaen van Loon.
Mr. Dirk Alewyn.
Mr. Jan Huydecoper van Maarseveen, *Heer van Nigtevegt enz.*
Jan Deutz van Assendelft, *Vrybeer van Assendelft, Assumburg, Heer van Heemskerk enz..*
en
François Lestevenon.
Oud-Schepenen.
Hendrik Huyghens.
1738.
Adriaen van Loon.
Mr. Dirk Alewyn.
Mr. Jan Huydecoper van Maarseveen, *Heer van Nigtevegt enz.*
Jan Deutz van Assendelft, *Vrybeer van Assendelft, Assumburg, Heer van Heemskerk enz.*
en
François Lestevenon.
Oud-Schepenen.
Hendrik Huyghens.
1739.
Adriaen van Loon.
Mr. Dirk Alewyn.
Mr. Jan Huydecoper., *Heer van Nigtevegt enz.*
Jan Deutz van Assendelft, *Vrybeer van Assendelft, Assumburg, Heer van Heemskerk enz.*
en
François Lestevenon.
Oud-Schepenen.
Hendrik Huyghens.
1740.
Mr. Jan Huydecoper van Maarseveen, *Heer van Nigtevegt enz.*
Jan Deutz van Assendelft, *Vrybeer van Assendelft, Assumburg, Heer van Heemskerk enz.*
Gillis Valckenier.
François Lestevenon.
en
Mattheus Alewyn.
Oud-Schepenen.
Hendrik Huyghens.
1741.
Mr. Jan Huydecoper van Maarseveen, *Heer van Nigtevegt enz.*
Jan Deutz van Assendelft, *Vrybeer van Assendelft, Assumburg, Heer van Heemskerk enz. sterft 10 Febr. en in zyne plaats komt*
Gerard Deutz.
Gillis Valckenier.
François Lestevenon.
en
Mattheus Alewyn.
Oud-Schepenen.
Hendrik Huyghens.
1742.
Mr. Jan Huydecoper van Maarseveen, *Heer van Nigtevegt enz.*
Gillis Valckenier.
François Lestevenon.
Mattheus Alewyn.
en
Gerard Deutz.
Oud-Schepenen.
Hendrik Huyghens.
1743.
Mr. Jan Huydecoper van Maarseveen, *Heer van Nigtevegt enz.*
Gillis Valckenier.
François Lestevenon.
Mattheus Alewyn.
en
Gerard Deutz.
Oud-Schepenen.
Hendrik Huyghens.
1744.
Mr. Jan Huydecoper van Maarseveen, *Heer van Nigtevegt enz.*
Gillis Valckenier.
François Lestevenon.
Gerard Deutz.
en
Mr. Abraham Alewyn.
Oud-Schepenen.
Hendrik Huyghens.
Jacob van Loon, *den 6 Jan.* 1745.
1745.
Mr. Jan Huydecoper, *Heer van Maarseveen, Neerdyk en Nigtevegt enz.*
François Lestevenon.
Gerard Deutz.
en
Mr. Abraham Alewyn.
Oud-Schepenen.
Hendrik Huyghens, *sterft 1 Febr.* 1746.
Jacob van Loon.
1746.
Mr. Jan Huydecoper, *Heer van Maarseveen, Neerdyk en Nigtevegt enz.*
François Lestevenon.
Gerard Deutz.
en
Mr. Andries Munter, *gecommitteerd met May in de Rekenkamer van Holland.*
Oud-Schepenen.
Jacob van Loon.
1747.

THESAURIEREN EXTRAORDINARIS.

THESAURIEREN EXTRAORDINARIS.

1747.
Mr. Jan Huydecoper, *Heer van Maarſeveen, Neerdyk en Nigtevegt enz.*
François Leſtevenon.
en
Gerard Deutz.
Oud-Schepenen.
Jacob van Loon.

By de buitengewoone verandering der Regeering, in Sept. *en ſedert, zyn Theſaurieren Extraordinaris geworden*

Mr. Jan Huydecoper, *Heer van Maarſeveen, Neerdyk en Nigtevegt enz. Oud-Schepen.*
Jacob van Loon.
Barend Gerbrand Homoet.
Gualterus Graafland.

1749.
Michiel Bruyning. *Raad.*
Jacob van Loon.
Barend Gerbrand Homoet.
Gualterus Graafland.
Pieter Beck.

1750.
Michiel Bruyning. *Raad.*
Jacob van Loon.
Barend Gerbrand Homoet.
Gualterus Graafland.
Pieter Beck.

1751.
Mr. Jan BaptiſtaSlicher. *Oud-Schepen.*
Michiel Bruyning. *Raad.*
Jacob van Loon.
Barend Gerbrand Homoet.
Gualterus Graafland.

1752.
Mr. Jan BaptiſtaSlicher. *Oud-Schepen.*
Michiel Bruyning. *Raad.*
Jacob van Loon.
Barend Gerbrand Homoet.
Gualterus Graafland.

1753.
Michiel Bruyning. *Raad.*
Jacob van Loon.
Barend Gerbrand Homoet.
Gualterus Graafland.
Mr. Jan Six, *Vryheer van Wimmenum, Heer van Hillegom en Vromade enz.*

1754.
Michiel Bruyning. *Raad.*
Jacob van Loon.
Barend Gerbrand Homoet.
Mr. Johan Ortt, *Heer van Nyenrode, Breukelen enz.*

1755.
Jacob van Loon.
Barend Gerbrand Homoet.
Mr. Johan Ortt, *Heer van Nyenrode, Breukelen enz.*
Mr. Jan Carel van der Muelen.
Jan Bernd Bicker.

1756.
Jacob van Loon.
Mr. Johan Ortt, *Heer van Nyenrode, Breukelen enz.*
Mr. Jan Carel van der Muelen.
Mr. Adriaan Iſaac Valckenier.
Pieter Elias.

1757.
Jacob van Loon.
Mr. Johan Ortt, *Heer van Nyenrode, Breukelen enz.*
Pieter Elias.
Jonas Witſen de Jonge.

1758.
Dirk Farret, *Oud-Schepen.*
Jacob van Loon.
Mr. Johan Ortt, *Heer van Nyenrode, Breukelen enz.*
Jonas Witſen de Jonge.

1759.
Dirk Farret, *Oud-Schepen.*
Jacob van Loon.
Mr. Johan Ortt, *Heer van Nyenrode, Breukelen enz.*
Jonas Witſen de Jonge.

1760.
Abraham Croock, *Heer van Ooſtweert enz. en*
Dirk Farret.
Oud-Schepenen.
Jacob van Loon.
Mr. Johan Ortt, *Heer van Nyenrode, Breukelen enz.*
Pieter Nicolaas van Hoorn.

1761.
Abraham Croock, *Heer van Ooſtweert enz. en*
Dirk Farret.
Oud-Schepenen.
Jacob van Loon.
Mr. Johan Ortt, *Heer van Nyenrode, Breukelen enz.*

1762.
Abraham Croock, *Heer van Ooſtweert enz. en*
Dirk Farret.
Oud-Schepenen.
Jacob van Loon.
Mr. Johan Ortt, *Heer van Nyenrode, Breukelen enz.*

1763.
Abraham Croock, *Heer van Ooſtweert enz.*
en
Dirk Farret, *den 12 July verplaatſt op de Deſolate Boedels Kamer.*
Oud-Schepenen.
Jacob van Loon.
Mr. Johan Ortt, *Heer van Nyenrode, Breukelen enz.*
Mr. Quiryn van Bambeek vanStryen. *komt aan 14 July.*

1764.
Abraham Croock, *Heer van Ooſtweert enz.*
Oud-Schepen.
Jacob van Loon.
Mr. Johan Ortt, *Heer van Nyenrode, Breukelen enz.*
Pieter Nicolaas van Hoorn.

1765.
Abraham Croock, *Heer van Ooſtweert enz.*
Oud-Schepen.
Jacob van Loon.
Mr. Johan Ortt, *Heer van Nyenrode, Breukelen enz.*
Pieter Nicolaas van Hoorn.

1766.
Abraham Croock, *Heer van Ooſtweert enz.*
Oud-Schepen.
Jacob van Loon.
Mr. Johan Ortt, *Heer van Nyenrode, Breukelen enz.*
Pieter Nicolaas van Hoorn.

1767.
Mr. Jan van Gheſel.
en
George Clifford.
Oud-Schepenen.
Mr. Johan Ortt, *Heer van Nyenrode, Breukelen enz.*
Pieter Nicolaas van Hoorn.

1768.
George Clifford.
Oud-Schepen.
Mr. Johan Ortt, *Heer van Nyenrode, Breukelen enz.*
Mr. Gerrit Corver Hooft.
Pieter Nicolaas van Hoorn.

IV.

REKENMEESTERS.

IV. REKENMEESTERS.

Opregting der REKENKAMER.

De eerſte Rekenmeeſters, in de gewoone Lyſten der Regeeringe voorkomende, zyn, op het jaar 1598, aangetekend; doch in eene geſchreevene Lyſt, ter Theſaurie beruſtende, vangen de naamen der Rekenmeesteren met het jaar 1592 aan: waaruit ſchynt te mogen afgenomen worden, dat de REKENKAMER, in het laatſtgemelde jaar, werdt opgeregt. Ook vindt men, dat Rekenmeeſteren, in dien tyd, of weinig laater, de ontvangſt van 't Wagtgeld opgedraagen is (*a*). Zy waren toen twee in getal. In 't jaar 1655, werdt 'er een derde, en in 't jaar 1674, een vierde bygevoegd (*b*). Sedert, is het getal der

(*a*) Groot-Memor. *N.* II. *f.* 177.
(*b*) Reſol. Vroedſch. *Lr.* K. 12 *Maart* 1674. *f.* 36.

REKENMEESTERS.

der Rekenmeesteren, tot vier en vyf, gebragt; doch door den tyd wederom op drie verminderd, waarop het nu, eenige jaaren agtereen, gebleeven is.

Zy ontvangt de penningen, die in der Stede Consignatie gebragt worden, en keertze wederom uit.

Ter Rekenkamer, worden ontvangen, bewaard, en, op behoorlyken borgtogt, wederom uitgegeven de penningen, die, in gevolge van Schepenen-vonnissen, of anderszins, in deezer Stede *Consignatie*, gebragt worden (*c*). Hiertoe behoort ook de verdiende en niet ontvangen gaadje van Zeevarende luiden, of 't gene van de nalaatenschap van overleedene of vermiste zeevaarenden, gekomen is: 't welk, al voor veele jaaren, ter Rekenkamer gebragt werdt (*d*); doch, volgens twee Keuren van den zes en twintigsten January des jaars 1763 en van den zeven en twintigsten January des jaars 1764, eerst aan de Heeren Commissarissen van Zeezaaken aangegeven, en, naderhand, ter Rekenkamer overgeleverd moet worden (*e*). De Rekenkamer heeft, in de voorgaande eeuwe, ook den ontvangst der honderdste en tweehonderdste Penningen van de getimmerten op de Buitenpaden gehad; doch is daarvan, na verloop van eenige jaaren, ontheeven, sedert welken tyd, deeze ontvangst, eenige jaaren agtereen, geschied is ter Thesaurie Extraordinaris, daar dezelve, voormaals, plagt te geschieden, tot dat, in 't jaar 1706, eene byzondere honderdste en tweehonderdste Penning-Kamer werdt opgeregt, voor welke, reeds in 't jaar 1694, eene Ordonnantie beraamd was (*f*). Doch in den jaare 1728, is, van 's Lands wege, eene belasting van eenen dubbelen honderdsten penning gelegd, op eenige voornaame ampten; welke belasting, wederom, ter Rekenkamer, ontvangen wordt. Het Wagtgeld wordt, sedert veele jaaren, op last van Burgemeesteren, verantwoord aan den Krygsraad, of aan Kolonellen, die ook bepaalen, hoe veel ieder, 's maandelyks, betaalen moet. Doch, naardien de Rekenkamer, van ouds, de ontvangst van het Wagtgeld plagt te hebben, wordt het nog, jaarlyks, op Biljetten, by eenen der Rekenmeesteren getekend, ontvangen door de Ontvangers van 't Wagtgeld, of hunne *gesubstitueerden*. Somtyds, is ook de ontvangst of verrekening eener *personeele Quotisatie* aan Rekenmeesteren aanbevolen geweest (*g*).

Zy vordert den dubbelen honderdste penning van de Ampten in.

Zy ontvangt den Excyns der Rytuigen.

Doch tot den ontvangst der laatste, die, in 't jaar 1742, begon geheeven te worden, werdt, hier ter Stede, een byzondere Ontvanger aangesteld. Burgemeesteren en Raaden, in 't jaar 1736, beslooten hebbende, een' Excyns van vyf en twintig guldens 's jaars te leggen op alle Rytuigen (*h*), met een bok voor op tot zitting voor een' knegt (*i*), werdt de heffing van dit middel ook aan Rekenmeesteren aanbevolen. De Boekhouder houdt een net Register van deezen Excyns, en 't gene 'er van komt wordt, jaarlyks, aan de Thesaurie Ordinaris verantwoord (*k*). Wyders, worden de staat van den tagtigsten Penning, ten behoeve van de Stad, die ter Secretarye ontvangen wordt, en de Rekeningen van andere Stedelyke inkomsten, ter Rekenkamer, naargezien, en, door Rekenmeesteren, goedgekeurd.

REKENMEESTERS.

Zy ziet de Stads Rekeningen naar.

Een der Rekenmeesteren verschynt, tweemaal ter weeke, des Dingsdags en des Donderdags, ter Rekenkamer, tot verrigtinge van 't gene aldaar voorvalt: doch eens ter maand, komen 'er twee, by 't opmaaken van de Cas. En zyn de Rekenmeesters, by eede, verbonden, te zorgen, dat de Rekeningen van zulken, die, wegens den ontvangst van de voornaamste Stads inkomsten, rekenschuldig zyn, behoorlyk worden naargezien; en dat de ontvangst en uitgaave van 't gene by de Rekenkamer geheeven en uitgekeerd wordt, getrouwelyk, geschiede. Voorts, wordt de Rekenkamer waargenomen, door een' Boekhouder en een' Klerk, ingevolge der Instructien van den drie en twintigsten January des jaars 1693 (*l*). Ook is 'er een knegt of Bode van de Rekenkamer, die de Sommatie-Biljetten van de belasting op de Ampten en van den Excyns op de Rytuigen ombrengt, en verder verrigt, 't gene hem, door de Heeren Rekenmeesteren, of door den Boekhouder of Klerk, ten dienste der Kamer, bevolen wordt. Men vindt ook eene Instructie voor hem van den gemelden agt en twintigsten January des jaars 1693 (*m*).

Amptenaars ter Rekenkamer.

Zie hier de NAAMEN der REKENMEESTEREN van het jaar 1592 tot het jaar 1768.

NAAMLYST der REKENMEESTEREN.

1592.	1596.
Harmen Rodenburch.	Harmen Rodenburch.
Laurens Jacobsz. Reael.	Wybrand Appelman, *sterft in* September, *en in zyne plaats komt*
1593.	Gerrit Bicker.
Harmen Rodenburch.	1597.
Laurens Jacobsz. Reael.	Harmen Rodenburch.
1594.	Frans Henricksz. Oetgens van Waveren.
Harmen Rodenburch.	1598.
Laurens Jacobsz. Reael.	Harmen Rodenburch.
1595.	Frans
Harmen Rodenburch.	
Laurens Jacobsz. Reael.	

(*c*) Resol. Vroedsch. *N.* 11. 12 *April* 1614. *f.* 113.
(*d*) Handv. *bl.* 697, 1491. Groot-Memor. *N.* IX. *f.* 214.
(*e*) Keurb. U. *f.* 28 *verso*, 38 *verso*
(*f*) Groot-Memor. *N.* VIII. *f.* 60 *verso*, *N.* IX. *f.* 59 *verso*.
(*g*) Groot Memor. *N.* IX. *f.* 213.
(*h*) Resol. Vroedsch. *Lt.* KK. 24 *Jan.* 1736. *bl.* 596. *Lt.* LL. 18 *April* 1737. *bl.* 161.
(*i*) Keurb. T. *f.* 227 *verso*.
(*k*) Groot-Memor. *N.* X. *f.* 137.
(*l*) Groot-Memor. *N.* VIII. *f.* 38, 39.
(*m*) Groot-Memor. *N.* VIII. *f.* 40 *verso*.

REKEN-MEES-TERS.

Frans Henrickſz. Oetgens van Waveren.
1599.
Harmen Rodenburch.
Jan de Vry Egbertſz.
1600.
Harmen Rodenburch.
Frans Henrickſz. Oetgens van Waveren.
1601.
Harmen Rodenburch.
Claes Symonſz. van Heemskerck.
1602.
Harmen Rodenburch.
Claes Symonſz. van Heemskerck.
1603.
Harmen Rodenburch.
Claes Symonſz. van Heemskerck.
1604.
Harmen Rodenburch.
Joris Joriſz.
1605.
Harmen Rodenburch.
Frans Henrickſz. Oetgens van Waveren.
1606.
Joris Joriſz.
Pieter de Vlaming van Oudshoorn.
1607.
Pieter de Vlaming van Oudshoorn.
Dr. Sebaſtiaen Egbertſz.
1608.
Pieter de Vlaming van Oudshoorn.
Cornelis Banning Janſz.
1609.
Pieter de Vlaming van Oudshoorn.
Jan Jacobſz. Huydecoper.
1610.
Pieter de Vlaming van Oudshoorn.
Jan Jacobſz. Huydecoper.
1611.
Jan Jacobſz. Huydecoper.
Pieter Janſz. Reael.
1612.
Dr. Volckert Oeuverlander.
Abraham Boom.
1613.
Laurens Janſz. Spiegel.
Roetert Ernſt.
1614.
Laurens Janſz. Spiegel.
Abraham Boom.
1615.
Roetert Ernſt.
Anthony Oetgens van Waveren.
1616.
Abraham Boom.
Anthony Oetgens van Waveren.
1617.
Pieter de Vlaming van Oudshoorn.
Anthony Oetgens van Waveren.
1618.
Pieter de Vlaming van Oudshoorn.
Anthony Oetgens van Waveren.
1619.
Anthony Oetgens van Waveren.
Abraham Boom.
1620.
Anthony Oetgens van Waveren.
Dr. Reynier Pauw.
1621.
Jacob Backer.
Jacob Bicker Jacobſz.
1622.
Jacob Backer.
Jacob Bicker Jacobſz.
1623.
Jacob Backer.
Jacob Bicker Jacobſz.
1624.
Jacob Backer.
Jacob Bicker Jacobſz.
1625.
Jacob Backer.
Symon van der Does.
1626.
Symon van der Does.
Pieter Adriaenſz. Raep.
1627.
Pieter Adriaenſz. Raep.
Symon de Ryck van der Gragt.
1628.
Pieter Adriaenſz. Raep.
Bartholomeus Janſz. Reael.
1629.
Bartholomeus Janſz. Reael.
Warnaer Ernſt van Baſſen.
1630.
Warnaer Ernſt van Baſſen *ſterft* 10 *Sept.*, *en in deszelfs plaats komt*
Henrick Dirckſz. Spiegel.
Dr. Albert Bas.
1631.
Henrick Dirckſz. Spiegel.
Dr. Allard Kloeck.
1632.
Johan Huydecoper.
Willem Backer.
1633.
Johan Huydecoper.
Dr. Ægidius Snoeck.
1634.
Cornelis de Vry.
Dr. Ægidius Snoeck.
1635.
Cornelis de Vry.
Dr. Ægidius Snoeck.
1636.
Cornelis de Vry.
Dr. Ægidius Snoeck.
1637.
Cornelis de Vry.
Dr. Ægidius Snoeck.
1638.
Cornelis de Vry, *ſterft.*
Gerbrand Claeſz. Pancras.
1639.
Albert Dirckſz. Pater.
Cornelis de Vry.
1640.
Albert Dirckſz. Pater.
Cornelis de Vry.
1641.
Albert Dirckſz. Pater.
Cornelis de Vry.
1642.
Albert Dirckſz. Pater.
Cornelis de Vry.
1643.
Cornelis de Vry.
Mr. Jan van Heemskerck.
1644.
Cornelis de Vry.
Henrick Reynſt.
1645.
Cornelis de Vry.
Bernard Schellinger.
1646.
Cornelis de Vry.
Jacob Claeſz. Harencarſpel.
1647.
Cornelis de Vry.
Gerrit Claeſz. Haſſelaer.
1648.
Cornelis de Vry, *is den 30 October gecommitteerd in de Wiſſelbank, en in zyne plaats kwam*
Mr. Lambert Reynſt.
Gerrit Claeſz. Haſſelaer.
1649.
Mr. Joris Joriſz. Backer.
Mr. Lambert Reynſt, *is den 1 November tot Raad ter Admiraliteit in 't Noorderkwartier verkooren.*
1650.
Dr. Cornelis van Dronckelaer.
Nicolaes van Waveren.
1651.
Nicolaes van Waveren.
Roelof Bicker, *is den 28 October Commiſſaris geworden van de Zeezaaken, en in zyne plaats kwam*
Dr. Joan Huydecoper, de Jonge, *Ridder, Heer van Neerdyck.*
1652.
Nicolaes van Waveren.
Mr. Coenraed Burg.
1653.
Nicolaes van Waveren.
Hans Bontemantel.
1654.
Michiel Pancras.
Dr. Joan Huydecoper, de Jonge, *Ridder, Heer van Neerdyck.*
1655.
Jacob Valckenier.
Jacob Roch.
Philips Wevering.
1656.
Cornelis Geelvinck.
Pieter Adriaenſz. Raep.
Michiel Pancras.
1657.
Mr. Joris Joriſz. Backer.
Dr. Joan Blaeuw.
Pieter Adriaenſz. Raep.
1658.
Dr. Joan Blaeuw.
Nicolaes van Loon.
Pieter Adriaenſz. Raep.
1659.
Dr. Joan Blaeuw.
Fredrick Alewyn.
Pieter Adriaenſz. Raep.
1660.
Jacob Jacobſz. Hinloopen.
Mr. Nicolaes Opmeer.
Pieter Adriaenſz. Raep.
1661.
Jacob Jacobſz. Hinloopen.
Mr. Nicolaes Opmeer.
Pieter Adriaenſz. Raep.
1662.
Jacob Jacobſz. Hinloopen.
Mr. Nicolaes Opmeer.
Pieter Adriaenſz. Raep.
1663.
Mr. Nicolaes Opmeer.
Nicolaes Rochus van de Capelle.
Pieter Adriaenſz. Raep.
1664.
Joan Hulft.
Jacob Jacobſz. Hinloopen.
Pieter Adriaenſz. Raep.
1665.
Joan Hulft.
Nicolaes Rochus van de Capelle.
Pieter Adriaenſz. Raep.
1666.
Joan Hulft.
Pieter Adriaenſz. Raep, *ſterft den 1 Maart, en den*

REKEN-MEES-TERS.

den 16 dito is in zyne plaats gekooren
Dr. Philips Wevering.
Dr. Dirck Boelensz.

1667.

Joan Hulft.
Dr. Dirck Boelensz.
Dr. Philips Wevering.
Jacobus Reynst, *is kort na zyn verkiezing in de Wisselbank gesteld.*

1668.

Nicolaes van Waveren.
Mr. Willem van Loon, *wordt 23 Aug. Commisaris van Zeezaaken.*
Dr. Dirck Boelensz.
Dr. Philips Wevering.
Joan Slicher.

1669.

Nicolaes van Waveren.
Dr. Dirck Boelensz.
Dr. Philips Wevering.
Joan Slicher.

1670.

Nicolaes van Waveren.
Dr. Dirck Boelensz.
Dr. Philips Wevering.

1671.

Nicolaes van Waveren.
Dr. Dirck Boelensz.
Dr. Philips Wevering.

1672.

Jacob Jacobsz. Hinloopen.
Nicolaes van Waveren.
Dr. Dirck Boelensz.
By de buitengewoone verandering in September, *werden Rekenmeesteren*
Jacob Jacobsz. Hinloopen.
Dr. Dirck Boelensz.
Nicolaes Harencarspel.

1673.

Joan de Vries.
Dr. Dirck Boelensz.
Nicolaes Harencarspel.

1674.

Joan de Vries.
Dr. Dirck Boelensz.
Joan van Beaumont de Jonge.

1675.

Joan de Vries.
Dr. Dirck Boelensz. *is den 29 Sept. in de Desolaate Boedel-kamer gesteld, en in zyne plaats kwam*
Jacob Bicker Hendricksz.
Cornelis Spiegel.
Mr. Adriaen Backer.

1676.

Jacob van Neck Jacobsz.
Joan de Vries.
Cornelis Spiegel.
Mr. Adriaen Backer.

1677.

Joan de Vries.
Dr. Dirck Boelensz.
Cornelis Spiegel.
Mr. Adriaen Backer.
Joan de Weert.

1678.

Dr. Dirck Boelensz.
Joan van Dyck, *sterft den 9 September, en in zyne plaats komt den 13 October*
Mr. Cornelis Valckenier.
Cornelis Spiegel.
Mr. Adriaen Backer.
Jan de Weert.

1679.

Jean Appelman, *tot Weesmeester gekooren, den 11 Augustus.*
Mr. Cornelis Valckenier.
Cornelis Spiegel.
Mr. Adriaen Backer.
Jan de Weert, *in de Huwelykszaaken verplaatst, den 15 Dec.*

1680.

Dr. Dirck Boelensz.
Mr. Philips Wevering.
Jacob Hinloopen Vermaes.
Hendrick Bicker.

1681.

Dr. Dirck Boelensz.
Mr. Adriaen Backer.
Jan de Weert.

1682.

Dr. Dirck Boelensz., *sterft den 5 Septemb. en in zyne plaats komt*
Willem Raap.
Mr. Adriaen Backer.
Jan de Weert.

1683.

Mr. Adriaen Backer.
Cornelis Spiegel.
Jan de Weert.

1684.

Mr. Adriaen Backer.
Jan de Weert.
Matthias Trip.

1685.

Mr. Adriaen Backer. *Raad.*
Jan de Weert.
Jacob Trip.

1686.

Mr. Adriaen Backer. *Raad.*
Jan de Weert.
Jacob Trip.

1687.

Mr. Dirk Backer. *Oud-Schepen.*
Jan de Weert, *sterft den 8 Augustus.*
Jacob Trip.

1688.

Nicolaes van Harencarspel. *en*
Mr. Dirk Pater. *Oud-Schepenen.*
Jacob Trip.

1689.

Nicolaes van Harencarspel. *Oud-Schepen.*
Jacob Trip, *heeft zig geëxcuseerd, en in zyne plaats komt den 3 Dec.*
Louis Trip; *deeze verplaatst op den Excyns, en komt alhier in zyne plaats, den 3 February*

1690.

Cornelis Spiegel.
Joan van Oosterwyk. *Raad.*
Joris de Weert, *den 5 April.*

1690.

Nicolaes van Harencarspel. *en*
Daniel Bernard, *Heer van Kattenbroek.* *Oud-Schepenen.*
Joan van Oosterwyk. *Raad.*
Matthias Trip.
Mr. Elias Coymans, *wordt Thesaurier Extraordinaris, en in zyne plaats komt den 2 May*
Joris de Weert, *sterft 23 July.*

1691.

Coenraed van Klenk, *Heer van Loirhem, sterft 27 Octob.*
Nicolaes van Harencarspel. *en*
Mr. Joan Blaeuw. *Oud-Schepenen.*
Joan van Oosterwyck. *Raad.*
Matthias Trip.
Jan van Zeller, *den 31 Octob. in plaats van* Coenraed van Klenk.

1692.

Nicolaes van Harencarspel. *en*
Mr. Joan Blaeuw. *Oud-Schepenen.*
Joan van Oosterwyck. *Raad.*
Matthias Trip.
Joan van Zeller.

1693.

Nicolaes van Harencarspel. *en*
Mr. Pieter Six. *Oud-Schepenen.*
Joan van Oosterwyk. *Raad.*
Matthias Trip.
Joan van Zeller.

1694.

Joan van Oosterwyk. *Raad.*
Matthias Trip.
Mr. Fredrik Wilhem van Loon.
Joan van Zeller, *sterft den 17 July.*

1695.

Joan van Oosterwyk. *Raad.*
Matthias Trip, *sterft den 14 July, en in deszelfs plaats komt*
Cornelis Witsen.
Mr. Fredrik Wilhem van Loon.
Mr. Johan van der Merct.

1696.

Mr. Joan Blaeuw. *Oud-Schepen.*
Joan van Oosterwyk. *Raad.*
Mr. Fredrik Wilhem van Loon.
Mr. Johan van der Merct.
Jacob Valckenier, *21 Maart.*

1697.

Mr. Jacob Hop. *en*
Mr. Jan Trip. *Oud-Schepenen.*
Joan van Oosterwyk. *Raad.*
Mr. Frederik Wilhem van Loon.
Mr. Johan van der Merct.

1698.

Mr. Jacob Hop. *en*
Mr. Jan Trip. *Oud-Schepenen.*
Joan van Oosterwyk. *Raad.*
Mr. Frederik Wilhem van Loon.
Mr. Johan van der Merct.

1699.

Mr. Jan Trip. *en*
Mr. Ernst Roeters. *Oud-Schepenen.*
Joan van Oosterwyk, *Raad.* *sterft den 2 October, en in deszelfs plaats komt*
Guillelmo Pels.
Mr. Frederik Wilhem van Loon.
Mr. Johan van der Merct.

1700.

Reken-meesters.

1700.
Mr. Daniel Jean Bernard.
Mr. Jan Trip.
Mr. Ernst Roeters.
en
Egidius van den Bempden. *Oud-Schepenen.*
Mr. Johan van der Merét, 30 *April verplaatst.*
Mr. Balthasar Scott, 20 *Dec. aangekomen.*
1701.
Jacob Scott.
Mr. Daniel Jean Bernard.
Mr. Jan Trip.
Mr. Ernst Roeters.
en
Egidius van den Bempden. *Oud-Schepenen.*
1702.
Jacob Scott.
Mr. Daniel Jean Bernard.
Mr. Jan Trip.
Mr. Ernst Roeters.
en
Egidius van den Bempden. *Oud-Schepenen.*
1703.
Jacob Scott.
Mr. Daniel Jean Bernard.
Mr. Jan Trip.
Mr. Ernst Roeters.
en
Egidius van den Bempden.
Oud-Schepenen.
1704.
Jacob Scott.
Mr. Daniel Jean Bernard.
Mr. Ernst Roeters.
Egidius van den Bempden.
en
Mr. Frederik Wilhem van Loon.
Oud-Schepenen.
1705.
Mr. Daniel Jean Bernard.
Mr. Ernst Roeters.
Egidius van den Bempden.
en
Guillelmo Pels, *sterft den 1 May.*
Oud-Schepenen.
1706.
Mr. Daniel Jean Bernard.
Mr. Ernst Roeters.
en
Hendrik Hudde.
Oud-Schepenen.
Mr. Daniel Hooft.
Josephus Coymans.
1707.
Mr. Daniel Jean Bernard.
en
Mr. Ernst Roeters.
Oud-Schepenen.
Mr. Frederik Wilhem van Loon, *sterft den 16 Jan. 1708., en in deszelfs plaats komt*
Mr. Willem Backer.
Mr. Daniel Hooft.
Josephus Coymans.
1708.
Mr. Daniel Jean Bernard.
Mr. Ernst Roeters.
en
Mr. Wigbolt Slicher, de Jonge.
Oud-Schepenen.
Mr. Willem Backer.
Raad.
Josephus Coymans.
1709.
Mr. Daniel Jean Bernard.
Mr. Ernst Roeters.
en
Gerard Karsseboom.
Oud-Schepenen.
Josephus Coymans.
Eduard Boddens.
1710.
Mr. Daniel Jean Bernard.
Mr. Ernst Roeters, *sterft den 7 May, en zyne plaats is vacant gebleeven. en*
Gerard Karsseboom.
Oud-Schepenen.
Josephus Coymans.
Eduard Boddens.
1711.
Mr. Daniel Jean Bernard.
Jacob Valckenier.
Mr. Willem van Harn.
en
Mr. Nicolaes van Loon.
Oud-Schepenen.
Josephus Coymans.
1712.
Mr. Daniel Jean Bernard.
Jacob Valckenier.
Mr. Willem van Harn.
en
Mr. Nicolaes van Loon, *sterft 5 Jan. 1713.*
Oud-Schepenen.
Josephus Coymans.
Mr. Dirk Trip, *den 27 Jan. in des overleedens plaats*
1713.
Mr. Daniel Jean Bernard. *en*
Mr. Willem van Harn.
Oud-Schepenen.
Josephus Coymans.
Mr. Dirk Trip.
Jan van Kerchem, *den 13 October gekooren.*
1714.
Mr. Willem van Harn.
en
Mr. Anthony Oetgens van Waveren, *Heer van Waveren, Botsbol enz. Oud-Schepenen.*
Josephus Coymans.
Jan van Kerchem.
1715.
Mr. Willem van Harn.
en
Mr. Anthony Oetgens van Waveren, *Heer van Waveren, Botsbol enz.*
Oud-Schepenen.
Josephus Coymans *bedankt den 1 Maart, en in zyne plaats komt*
Eduard Boddens.
Jan van Kerchem.
1716.
Hendrik Hudde.
Mr. Willem Backer.
en
Mr. Anthony Oetgens van Waveren, *Heer van Waveren, Botsbol enz.*
Oud-Schepenen.
Eduard Boddens, *sterft in May.*
Jan van Kerchem.
1717.
Hendrik Hudde.
Mr. Willem Backer.
Mr. Anthony Oetgens van Waveren, *Heer van Waveren, Botsbol enz.*
en
Mr. Jacob Karsseboom.
Oud-Schepenen.
1718.
Hendrik Hudde.
Mr. Willem Backer.
Mr. Anthony Oetgens van Waveren, *Heer van Waveren, Botsbol enz.*
en
Mr. Jacob Karsseboom, *wordt den 2 Maart Schepen.*
Oud-Schepenen.
Mr. Gerbrand Claes du Fay, *wordt den 3 Maart hier geplaatst.*
1719.
Hendrik Hudde.
Mr. Willem Backer.
en
Mr. Anthony Oetgens van Waveren, *Heer van Waveren, Botsbol enz.*
Oud-Schepenen.
Mr. Gerbrand Claes du Fay.
1720.
Hendrik Hudde.
Mr. Willem Backer.
Mr. Anthony Oetgens van Waveren, *Heer van Waveren, Botsbol enz.*
en
Leonard van Hoesen.
Oud-Schepenen.
Mr. Gerbrand Claes du Fay.
1721.
Hendrik Hudde, *wordt den 6 May verplaatst op de Thesaurie Extraordinaris, en komt alhier in zyne plaats*
Mr. Daniel Jean Bernard.
Mr. Anthony Oetgens van Waveren, *Heer van Waveren, Botsbol enz. wordt den 6 May verplaatst op de Huwelykszaaken, en in zyne plaats komt*
Mr. Jan Wolters.
en
Leonard van Hoesen.
Oud-Schepenen.
Mr. Gerbrand Claes du Fay.
1722.
Mr. Daniel Jean Bernard, *Heer van Kattenbroek, en de Uitterdyken van Maastwyk. enz.*
Mr. Willem Backer.
en
Mr. Jan Sautyn.
Oud-Schepenen.
Mr. Gerbrand Claes du Fay.
1723.
Mr. Daniel Jean Bernard, *Heer van Kattenbroek, en de Uitterdyken van Maastwyk enz.*
Mr. Willem Backer.
en
Mr. Jan Sautyn.
Oud-Schepenen.
Mr. Gerbrand Claes du Fay.
1724.
Mr. Daniel Jean Bernard, *Heer van Kattenbroek, en de Uitterdyken van Maastwyk enz.*

REKEN-MEES-TERS.

Mr. Willem Backer.
en
Mr. Jan Sautyn.
Oud-Schepenen.
Nicolaas Calkoen de Jonge, *in* 1725.

1725.

Mr. Daniel Jean Bernard, *Heer van Kattenbroek, en de Uitterdyken van Maſtwyk enz.*
Mr. Willem Backer.
en
Mr. Jan Sautyn.
Oud-Schepenen.
Nicolaes Calkoen de Jonge.

1726.

Mr. Daniel Jean Bernard, *Heer van Kattenbroek, en de Uitterdyken van Maſtwyk enz.*
Mr. Willem Backer.
en
Mr. Jan Sautyn.
Oud-Schepenen.
Nicolaes Calkoen de Jonge.

1727.

Mr. Daniel Jean Bernard, *Heer van Kattenbroek, en de Uitterdyken van Maſtwyk enz.*
Mr. Willem Backer.
Mr. Theodorus Huyghens, *Heer van Honkoop.* *en*
Mr. Jan Sautyn.
Oud-Schepenen.

1728.

Mr. Daniel Jean Bernard, *Heer van Kattenbroek, en de Uitterdyken van Maſtwyk enz.*
Mr. Willem Backer.
Adam van Ryn.
en
Mr. Theodorus Huyghens, *Heer van Honkoop.*
Oud-Schepenen.

1729.

Mr. Daniel Jean Bernard, *Heer van Kattenbroek, en de Uitterdyken van Maſtwyk enz.*
Adam van Ryn.
en
Mr. Jan Sautyn.
Oud-Schepenen.
Hendrik Huyghens.

1730.

Mr. Daniel Jean Bernard, *Heer van Kattenbroek, en de Uitterdyken van Maſtwyk enz.*
Mr. Willem Backer.
Adam van Ryn.
en
Mr. Jan Sautyn.
Oud-Schepenen.
Hendrik Huyghens.

1731.

Mr. Daniel Jean Bernard, *Heer van Kattenbroek, en de Uitterdyken van Maſtwyk enz.*
Mr. Willem Backer.
Adam van Ryn.
en
Mr. Jan Sautyn.
Oud-Schepenen.
Hendrik Huyghens.

1732.

Mr. Daniel Jean Bernard, *Heer van Kattenbroek, en de Uitterdyken van Maſtwyk enz.*
en
Mr. Jan Sautyn.
Oud-Schepenen.

1733.

Mr. Daniel Jean Bernard, *Heer van Kattenbroek, en de Uitterdyken van Maſtwyk enz.*
en
Mr. Jan Sautyn.
Oud-Schepenen.
Nicolaes Calkoen de Jonge.

1734.

Mr. Daniel Jean Bernard, *Heer van Kattenbroek, en de Uitterdyken van Maſtwyk enz.*
en
Mr. Jan Sautyn.
Oud-Schepenen.
Nicolaes Calkoen de Jonge.

1735.

Mr. Daniel Jean Bernard, *Heer van Kattenbroek, en de Uitterdyken van Maſtwyk enz.*
en
Mr. Jan Sautyn.
Oud Schepenen.
Nicolaes Calkoen de Jonge.

1736.

Mr. Daniel Jean Bernard, *Heer van Kattenbroek, en de Uitterdyken van Maſtwyk enz. ſterft* 29 *Juny.*
Mr. Jan Sautyn.
en
Mr. Abraham Boddens Eduardsz.
Oud-Schepenen.
Nicolaes Calkoen de Jonge.

1737.

Mr. Jan Sautyn, *tegens May gecommitteerd ter Admiraliteit in 't Noorderkwartier.*
Balthaſar Boreel, *albier den* 10 *May geplaatſt.*
en
Mr. Abraham Boddens Eduardſz.
Oud-Schepenen.
Nicolaes Calkoen de Jonge.

1738.

Balthaſar Boreel.
en
Mr. Abraham Boddens Eduardſz.
Oud-Schepenen.
Nicolaes Calkoen de Jonge.

1739.

Mr. Abraham Boddens Eduardſz.
en
Mr. François de Witt.
Oud-Schepenen.
Nicolaes Calkoen de Jonge.

1740.

Adriaen van Loon.
en
Mr. Abraham Boddens Eduardſz.
Oud-Schepenen.
Nicolaes Calkoen de Jonge.

1741.

Adriaen van Loon.
en
Mr. Abraham Boddens Eduardſz.
Oud-Schepenen.
Nicolaes Calkoen.

1742.

Adriaen van Loon.
Mr. Dirk Alewyn, *ſterft den* 14 *Octob. en in zyne plaats komt den* 29 *Jan.* 1743.
Mr. Lucas Trip. Dirkſz.
en
Mr. Abraham Boddens Eduardſz.
Oud-Schepenen.
Nicolaes Calkoen.

1743.

Adriaen van Loon.
Mr. Abraham Boddens Eduardſz. *en*
Jan Trip.
Oud Schepenen.
Nicolaes Calkoen.

1744.

Adriaen van Loon.
Leonard van Hoeſen.
en
Jan Trip.
Oud-Schepenen.
Nicolaes Calkoen, *ſterft den* 22 *Nov.*

1745.

Adriaen van Loon.
Leonard van Hoeſen.
Mr. Abraham Boddens Eduardſz.
Jan Trip.
en
Henrik Hooft Danielſz.
Oud-Schepenen.

1745.

Adriaen van Loon.
Leonard van Hoeſen, *ſterft den* 22 *Febr.*
Mr. Abraham Boddens Eduardſz.
Jan Trip.
en
Henrik Hooft Danielſz., *verplaatſt op de Zeezaaken* 4 *Maart.*
Oud-Schepenen.

1747.

Adriaen van Loon.
Mr. Abraham Boddens Eduardſz.
en
Jan Trip.
Oud-Schepenen.

1748.

Adriaen van Loon.
Mr. Abraham Boddens Eduardſz.
en
Jan Trip.
Oud-Schepenen.

By de buitengewoone verandering der Regeering, in Septemb. *en ſedert, zyn Rekenmeeſters geworden*

Mr. Pieter Clifford.
Oud-Schepen.
Pieter van Tarelink.
en
Michiel Bruyningh.
Raaden.

1749.

Mr. Jan Graafland.
en
Mr. Pieter Clifford.
Oud-Schepenen.
Pieter van Tarelink.
Raad.

1750.

Jan Calkoen.
en
Mr. Pieter Clifford.
Oud-Schepenen.

REKEN-MEES-TERS.

Pie-

REKEN-MEERS-TERS.

Pieter van Tarelink. *Raad.*

1751.
Jan Calkoen.
en
Mr. Pieter Clifford.
Oud-Schepenen.
Pieter van Tarelink. *Raad.*

1752.
Jan Calkoen.
en
Mr. Pieter Clifford.
Oud-Schepenen.
Pieter van Tarelink. *Raad.*

1753.
Jan Calkoen.
Mr. Jan Baptiſta Slicher, *wordt Weesmeeſter 2 May.*
en
Mr. Pieter Clifford.
Oud-Schepenen.
Mr. Adriaan Iſaac Valckenier, *aangeſteld 2 May.*

1754.
Mr. Pieter Clifford.
Oud-Schepen.
Mr. Lucas Trip.
Mr. Adriaan Iſaac Valckenier.

1755.
Mr. Lucas Trip.
Dr. Willem Röel.
Mr. Adriaan Iſaac Valckenier.

1756.
Nicolaas Warin, *Oud-Schepen. verplaatſt op de Aſſurantiekamer 24 Auguſtus, en hier, in zyne plaats*
Quiryn Wilhelm van Hoorn, *14 Octob.*
Mr. Lucas Trip.
Dr. Willem Röel.

1757.
Mr. Lucas Trip.
Mr. Pieter Schaak.
Dr. Willem Röel.

1758.
Mr. Lucas Trip.
Mr. Pieter Schaak.
Dr. Willem Röel.

1759.
Mr. Lucas Trip.
Mr. Pieter Schaak.
Dr. Willem Röel.

1760.
Mr. Lucas Trip.
Mr. Pieter Schaak.
Dr. Willem Röel.

1761.
Mr. Lucas Trip.
Mr. Pieter Schaak.
Dr. Willem Röel.

1762.
Mr. Lucas Trip, *ſterft 1 December.*
Mr. Pieter Schaak.
Dr. Willem Röel.

1763.
Mr. Pieter Schaak.
Dr. Willem Röel.
Mr. Joan Graafland Pieterſz.

1764.
Mr. Pieter Schaak.
Dr. Willem Röel.
Mr. Joan Graafland Pieterſz.

1765.
Mr. Pieter Schaak.
Dr. Willem Röel.
Mr. Joan Graafland. Pieterſz.

1766.
Egidius van de Poll. *Oud-Schepen.*
Dr. Willem Röel.
Mr. Ægidius Willem Tolling.

1767.
Egidius van de Poll. *Oud-Schepen.*
Mr. Ægidius Willem Tolling.
Mr. Gerbrand Pancras Clifford.

1768.
Mr. Adriaan Iſaac Valckenier. *Oud-Schepen.*
Mr. Ægidius Willem Tolling.
Mr. Iſaac Ernſt de Peterſen.

V.

V. COMMISSARISSEN VAN DE WISSELBANK.

COMMISSARISSEN VAN DE WISSELBANK.

Wy hebben, in 't verhaal van de Geſchiedeniſſen der Stad, reeds gewaagd van de opregting der Wiſſelbank alhier, in 't begin des jaars 1609 (*a*), en elders (*b*), ook een omſtandig berigt gegeven van den Wiſſelhandel te Amſterdam, waarin veele byzonderheden, de Wiſſelbank betreffende, te vinden zyn, die hier dus niet behoeven herhaald te worden. Daar blyft, derhalve, alleenlyk, overig te handelen van de Regeering der Wiſſelbank, die aan Commiſſariſſen aanbevolen is, en van de Amptenaars en andere Bedienden, die, dagelyks, in dezelve, onder Commiſſariſſen, arbeiden. COMMISSARISSEN van de WISSELBANK.

By de eerſte opregting der Wiſſelbank, werden over dezelve drie COMMISSARISSEN aangeſteld, welker getal, in 't jaar 1686, op vier vermeerderd werdt: op welk getal, het doorgaands gebleeven is, tot dat 'er, in 't jaar 1715, vyf, en in 't jaar 1716, zes werden aangeſteld. Sedert zyn 'er, enkele reizen, zeven en agt Commiſſariſſen van de Wiſſelbank geweeſt; doch gemeenlyk, gelyk tegenwoordig, is het getal op zes bepaald gebleeven. Doorgaands, zyn dezelven Oud-Schepenen of Raaden. Somtyds, bevinden 'er zig ook twee of drie voornaame Koopluiden onder. Zy verbinden zig, by eede, „ zorg te draagen dat deezer Stede en der „ goede luiden penningen getrouwelyk ont„ vangen, wel bewaard, en wederom goed„ gedaan worden; dat elk, die eenige geld„ ſpecie begeert, zonder eenig aanzien van „ perſoonen, tot redelyke toebaare, worde „ geryſd; dat de partyen naauwkeuriglyk ge„ boekt, en elk ten ſpoedigſte geholpen wor„ de." De Vroedſchap heeft, in 't jaar 1683, toen 'er merkelyke verandering gemaakt werdt in de beſtiering van de Wiſſelbank, eene Inſtructie voor de Commiſſariſſen van dezelve vaſtgeſteld (*c*), in gevolge van welke „ twee „ hunner, dagelyks, ter Kamer van Com„ miſſariſſen, verſchynen moeten, en toe„ zien, of ook, door iemant, meer afge„ ſchreeven zy, dan hy, uiterlyk 's daags te „ vooren, of, voor ingebragt gemunt of on„ gemunt goud of zilver, den zelfden dag, op „ zyne rekening gekreegen heeft: 't welk hun, „ uit de Lyſten, hun door de Boekhouders „ ter hand geſteld, blyken kan. Zy moeten, „ wyders, zorg draagen, dat zulken, die de „ Keure op de Wiſſelbank (*d*), in dit op„ zigt, bevonden worden overtreden te heb„ ben, zonder oogluiking, in de boete be„ ſlaagen worden. Zy moeten de Muntmees„ ters der Vereenigde Provincien voorzien „ van zo veel goud of zilver, als zy oordee„ len te behoeven tot de geldſpecien, die „ meeſt

Derzelver getal.

Eed en Inſtructie.

(*a*) II. *Deel*, XI. *Boek*, *bl.* 155.
(*b*) IV. *Deel*, III. *Boek*, *bl.* 425 *enz.*
(*c*) Reſol. Vroedſch. *Le.* P. 13 *Jan.* 1683. *bl.* 16.
(*d*) Keurb. Q. *f.* 20 *verſo.* Handv. *bl.* 675.

COMMISSARISSEN *van de* WISSELBANK.

„ meeſt begeerd worden, en minſt by de Wis-
„ ſelbank in voorraad zyn; en van alles, met
„ naame van de winſt, die 'er op valt, goede
„ aantekening houden. By 't vraagen der
„ reſten van elks byzondere rekening, zyn
„ zy verpligt te zorgen, dat iemant, wiens
„ *reſt* niet *accoord* is, zyne rekening uit-
„ ſchryve, op dat de reden van 't verſchil
„ moge blyken, en de ontdekte misſlagen
„ herſteld worden: tot welken tyd toe, hy,
„ over 't gene hy in de Bank in voorraad
„ heeft, niet beſchikken mag. De Boekhou-
„ ders zyn verpligt, by tyds, drie Regiſters
„ der Reſten aan Commiſſariſſen ter hand te
„ ſtellen, waaruit deezen, na 't opnoemen
„ van iemants naam en *folio*, met eenen op-
„ ſlag, konnen zien, hoe veel 'er op des-
„ zelfs rekening te goede zy. Voorts, is den
„ Commiſſariſſen aanbevolen, zorg te draa-
„ gen, dat de Boekhouders, Ontvangers,
„ Eſſayeurs en andere Bedienden van de Wis-
„ ſelbank zig behoorlyk kwyten, elk van zy-
„ nen byzonderen pligt. Ook doen zy, met
„ het ſluiten hunner boeken, eens 's jaars, na
„ 't verzetten der Banken, in 't byzyn van
„ eenen der regeerende Burgemeeſteren, re-
„ kening van den ſtaat der Wiſſelbank aan
„ hunne Opvolgers (*e*)."

Amptenaars en Bedienden der Wiſſelbank: als

De groote omſlag der Wiſſelbank vordert een merkelyk getal van Amptenaaren. Men heeft, in dezelve, vier Opperboekhouders, twee Adjunct-boekhouders, een Contraboekhouder en zes Adſiſtenten. Wyders, zyn 'er twee Ontvangers, die de geldſpecien en 't ongemunt goud en zilver, welk in de Bank gebragt wordt, ontvangen, en wederom uitleveren. Zy hebben eenige arbeiders onder zig. Ook is 'er altoos een Eſſayeur in de Wiſſelbank. Eindelyk, heeft men 'er twee Boden; en een noodhelper, die op daggeld aangenomen wordt.

Boekhouders.

De *Opper-* en *Adjunct-boekhouders* zyn, volgens hunne Inſtructie van den twaalfden April des jaars 1715, verpligt „ de Aſſig-
„ natien of Bankbriefjes zelven aan te nee-
„ men van hem, die de afſchryving doet,
„ of van iemant, die daartoe, door den af-
„ ſchryver, byzonderlyk gemagtigd is; de
„ partyen terſtond in 't kladboek te ſtellen,
„ en, nog dien zelfden dag, in 't Groot-
„ boek, over te draagen, elke vyf poſten, beide
„ in het *debet* en in het *credit*, optellende, om
„ te vaardiger te konnen zien, hoe iemants
„ rekening ſta; en om misſlagen te voorko-
„ men. Zo iemant meer afſchryft dan hy op
„ zyne rekening heeft, moeten zy zyn Bank-
„ briefje ter zyde leggen, hoe klein het ver-
„ ſchil ook zyn moge. Voorts, zyn zy ver-
„ pligt, de ſchade te vergoeden, die de
„ Wiſſelbank, door hun toedoen, lyden
„ mogt; ten welken einde, zy, by 't aan-
„ vaarden van hun Ampt, voor eene merke-
„ lyke ſomme, moeten borg ſtellen. Zy
„ mogen zelven geene rekening in de Bank
„ hebben, noch in eenigerlei geldſpecie han-
„ del dryven. Zy zyn, eindelyk, verpligt,
„ elk met beſcheidenheid te bejegenen, en
„ vaardiglyk te geryven (*f*)." De *Contra-Boekhouder* legt, ten opzigte van het houden van zyn Contra-Grootboek, onder dezelfde verpligting, als de Boekhouders, zynde hy gehouden, zyn Boek, dagelyks, met dat der Boekhouders, te effenen (*g*). De *Adſiſtenten* helpen de Boekhouders, en leggen onder gelyke verpligting (*h*).

COMMISSARISSEN *van de* WISSELBANK.

Ontvangers.

De *Ontvangers* zyn gehouden „ 't beloop
„ van 't gene in de Wiſſelbank gebragt wordt,
„ ten zelfden dage, op rekening van den
„ inbrenger af te ſchryven: voorts, zorg
„ draagende, dat zy geene ſpecien ontvan-
„ gen, dan tot den prys, waarop zy door
„ Commiſſariſſen zullen geſteld zyn, aan wel-
„ ken zy, van tyd tot tyd, de zakken, vol-
„ gens derzelver gewigt en waarde, behoor-
„ lyk moeten overleveren (*i*)."

Eſſayeur.

De *Eſſayeur* van de Wiſſelbank is, volgens eene Inſtructie, den dertigſten November des jaars 1734, by Burgemeeſteren vaſtgeſteld, niet alleen verpligt „ de ſpecien, die in de
„ Bank gebragt zyn, te ſmelten, te ſcheiden,
„ te proeven en te waardeeren; maar hy
„ moet Commiſſariſſen ook, in 't gene het
„ muntwerk betreft, met raad en daad, ten
„ dienſte ſtaan. Hy mag geene Muntſpecie
„ koopen, dan met byzonder verlof van Com-
„ miſſariſſen, en verzorgt de Wiſſelbank, ten
„ beſte mogelyk, van Bank- of Casgeld,
„ naar dat zy 't een of 't ander noodig hebben
„ mogt (*k*)."

Van de Boden en mindere bedienden der Wiſſelbank, weeten wy niets byzonders aan te tekenen.

NAAMLYST der COMMISSARISSEN *van de* WISSELBANK.

Zie hier de NAAMEN der COMMISSARISSEN *van de* WISSELBANK, ſedert derzelver opregtinge in 't jaar 1609, tot het jaar 1768.

1609.
Frans Henrickſz. Oetgens van Waveren.
Dr. Dirck Bas.
Dirck de Vlaming van Oudshoorn.

1610.
Frans Henrickſz. Oetgens van Waveren.
Dirck de Vlaming van Oudshoorn.
Gerrit Jacob Witſen.

1611.
Gerrit Jacob Witſen.
Dr. Dirck Bas.
Laurens Janſz. Spiegel.

1612.
Reynier Pauw Adriaenſz.
Roelof Egbertſz.
Jacob Dirckſz. de Graef.

1613.

(*e*) Muniment-Regiſt. *N.* IV. *f.* 221 *enz.*
(*f*) Groot-Memor. *N.* IX. *f.* 203.
(*g*) Groot-Memor. *N.* IX. *f.* 204 *verſo.*
(*h*) Groot-Memor. *N.* IX. *f.* 205.
(*i*) Groot-Memor. *N.* IX. *f.* 205. *verg. N.* VII. *f.* 74.
(*k*) Groot-Memor. *N.* X. *f.* 110 *verſo.*

COMMISSARISSEN van de WISSELBANK.

1613.
Jacob Boelens.
Reynier Pauw Adriaensz.
Roelof Egbertsz.
1614.
Cornelis Pietersz. Hooft.
Cornelis Banning Jansz.
Jacob Dircksz. de Graef.
1615.
Cornelis Banning Jansz.
Reynier Pauw.
Jacob Dircksz. de Graef, *is gecommitteerd in de Gecommitteerde Raaden van de Staaten van Holland, en in zyne plaats kwam*
Bartholt Kromhout.
1616.
Frans Henrickſz. Oetgens van Waveren.
Jacob Gerritsz. Hoing.
Joris Jorisz.
1617.
Jacob Boelens.
Jacob Gerritsz. Hoing.
Dirck de Vlaming van Oudshoorn.
1618.
Frans Henrickſz. Oetgens van Waveren.
Jacob Dircksz. de Graef.
Dirck de Vlaming van Oudshoorn.
1619.
Roelof Egbertsz.
Jacob Gerritsz. Hoing.
Laurens Jansz. Spiegel.
1620.
Frans Henrickſz. Oetgens van Waveren.
Laurens Jansz. Spiegel.
Pieter de Vlaming van Oudshoorn.
1621.
Frans Henrickſz. Oetgens van Waveren.
Jacob Gerritsz. Hoing.
Laurens Jansz. Spiegel.
1622.
Jacob Gerritsz. Hoing.
Laurens Jansz. Spigel.
Dr. Volckert Oeuverlander, *Heer van Purmerland en Ilpendam.*
1623.
Frans Henrickſz. Oetgens van Waveren.
Jacob Gerritsz. Hoing.
Laurens Jansz. Spiegel. *deeze sterft, en in zyne plaats komt*
Dr. Dirck Bas, *Ridder.*
1624.
Pieter de Vlaming van Oudshoorn.
Anthony Oetgens van Waveren.
Dr. Andries Bicker Gerritsz.
1625.
Anthony Oetgens van Waveren.
Jan Cornelisz. Geelvinck.
Cornelis Bicker.
1626.
Fredrick de Vry.
Hillebrand Schellinger.
Cornelis Bicker Gerritsz.
1627.
Fredrick de Vry.
Jacob Reael.
Cornelis Bicker Gerritsz.
1628.
Fredrick de Vry.
Warnaer Ernst van Bassen.
Dr. Matthys Raephorst.
1629.
Jacob de Graef.
Ernst Roeters.
Cornelis Bicker Gerritsz.
1630.
Dr. Gerrit Schaep.
Ernst Roeters.
Dr. Matthys Raephorst.
1631.
Dr. Gerrit Schaep, *is den 29 April gekooren by de Vroedschap tot Rekenmeester in de Rekenkamer van Holland, en in zyne plaats kwam*
Jacob Backer.
Cornelis Bicker Gerritsz.
Dr. Laurens Reael, *Ridder.*
1632.
Anthony Oetgens van Waveren, *Ridder, Heer van Waveren, Botshol en Ruyge Wilnis enz.*
Cornelis Bicker Gerritsz.
Dr, Albert Bas.
1633.
Anthony Oetgens van Waveren, *Ridder, Heer van Waveren, Botshol en Ruyge Wilnis enz.*
Henrick Reynst.
Cornelis Bicker Gerritsz.
1634.
Henrick Reynst.
Cornelis Bicker Gerritsz.
Dr, Albert Bas.
1635.
Jan Cornelisz. Geelvinck.
Henrick Reynst.
Dr. Laurens Reael, *Ridder.*
1636.
Pieter Hasselaer.
Henrick Reynst.
Dr. Albert Bas.
1637.
Henrick Reynst.
Dr. Albert Bas.
Dr. Laurens Reael, *Ridder.*
1638.
Jacob de Graaf, *Vryheer van Suydpolsbroek enz.*
Dr. Albert Bas.
Reynier Pauw.
1639.
Anthony Oetgens van Waveren, *Ridder, Heer van Waveren, Botshol en Ruyge Wilnis enz.*
Dr. Albert Bas.
Jan Munter.
1640.
Anthony Oetgens van Waveren, *Ridder, Heer van Waveren, Botshol en Ruyge Wilnis enz.*
Henrick Reynst.
Jan Munter.
1641.
Anthony Oetgens van Waveren, *Ridder, Heer van Waveren, Botshol en Ruyge Wilnis enz.*
Jacob Bicker Gerritsz.
Jan Munter.
1642.
Anthony Oetgens van Waveren, *Ridder, Heer van Waveren, Botshol en Ruyge Wilnis enz.*
Jacob Bicker Gerritsz.
Jan Munter.
1643.
Anthony Oetgens van Waveren, *Ridder, Heer van Waveren, Botshol en Ruyge Wilnis enz.*
Jacob Bicker Gerritsz.
Jan Munter.
1644.
Anthony Oetgens van Waveren, *Ridder, Heer van Waveren, Botshol en Ruyge Wilnis enz.*
Jan Munter.
Jacob Bicker Gerritsz. *Heer van Engelenburg enz.*
1645.
Henrick Reynst.
Jan Munter.
Jacob Bicker Gerritsz. *Heer van Engelenburg enz.*
1646.
Henrick Reynst.
Jan Munter.
Jacob Bicker Gerritsz. *Heer van Engelenburg enz.*
1647.
Henrick Reynst.
Jan Munter.
Nicolaes Corver.
1648.
Henrick Reynst, *sterft den 29 Juny, en in zyne plaats kwam den 30 October*
Cornelis de Vry.
Jan Munter.
Nicolaes Corver.
1649.
Jan Munter.
Cornelis de Vry.
Jan van Waveren.
1650.
Cornelis de Vry, *sterft den 9 Sept.*
Jan Munter.
Jan van Waveren.
1651.
Mr. Joris Jorisz. Backer, *is Weesmeester geworden den 21 Nov. en in zyne plaats kwam*
Dr. Jacob Bas Dircksz.
Jan Munter.
Jan van Waveren.
1652.
Jan van Waveren.
Dr. Jacob Bas Dircksz.
Jan Munter.
1653.
Dr. Jacob Bas Dircksz.
Dr. Gerrit Reynst.
Nicolaes Pancras.
1654.
Jan Munter.
Dr. Jacob Bas Dircksz.
Pieter Trip.
1655.
Dr. Gerrit Reynst.
Dr. Jacob Bas Dircksz.
Pieter Trip, *sterft den 20 Juny, en in zyne plaats kwam den 21 Augustus*
Hendrick Roeters.
1656.
Dr. Gerrit Reynst.
Jan Munter.
Henrick Roeters.
1657.
Mr. Gerrit Reynst.
Dr. Cornelis van Dronckelaer.
Jan Munter.
1658.
Dr. Cornelis van Dronckelaer.

COMMISSARISSEN van de WISSELBANK.

COMMISSARISSEN van de WISSELBANK.

Dr. Gerrit Reynſt, *ſterft den 29 Juny, en in zyne plaats kwam den 7 September*
Joan Hulft.
Jan Munter.

1659.

Joan van de Poll.
Jan Munter.
Joan Hulft.

1660.

Joan van de Poll.
Jan Munter.
Joan Hulft.

1661.

Mr. Coenraed Burg.
Jan Munter.
Joan Hulft.

1662.

Mr. Coenraed Burg.
Joan Hulft.
Cornelis Backer.

1663.

Gerard Claeſz. Haſſelaer.
Cornelis Backer.
Henrick Roeters.

1664.

Gerard Claeſz. Haſſelaer.
Cornelis Backer.
Henrik Roeters.

1665.

Jan Munter.
Cornelis Backer.
Dirck Spiegel.

1666.

Jan Munter.
Dirck Tulp.
NicolaesRochus van de Capelle.

1667.

Dr. Joan Blauw, *is op de Weeskamer geſteld, in zyne plaats kwam*
Jacobus Reynſt, *is den 4 September overleden, in zyne plaats kwam den 4 October*
Pieter de Graef.
Jan Munter.
Dirck Tulp.

1668.

Jan Munter.
Dirck Tulp.
Jacob Jacobſz. Hinloopen.

1669.

Mr. Andries de Graef.
Jan Munter.
Dirck Tulp.

1670.

Mr. Lambert Reynſt.
Jan Munter, *is den 4 Maart tot Burgemeeſter verkooren, en in zyne plaats kwam*
Adriaen de Weert.
Dirck Tulp.

1671.

Jan Munter.
Dr. Cornelis Backer.
Joan Six, *Heer van Vromade enz.*

1672.

Joan Hulft.
Cornelis Geelvinck, *Heer van Caſtricum enz.*
Mr. Arnout Helmans Hooft, *Ridder.*

By de buitengewoone verandering der Regeering, in Septemb. *werden Commiſſariſſen van de Wiſſelbank*

Mr. Joan Huydecoper, *Ridder, Heer van Maarſeveen, Neerdyk enz.*
Joan Geelvinck.
Adriaen Backer.

1673.

Mr. Hendrick Hooft, *Heer van Oud-Karſpel, in Koedyk, en van Schoterbos enz.*
Gasper Pellicorne.
Mr. Joan Geelvinck, *is den 8 Sept. tot Secretaris verkooren, en in zyne plaats kwam*
Mr. Jonas Witſen.

1674.

Mr. Hendrik Hooft, *Heer van Oud-Karſpel, in Koedyk, en van Schooterbos enz.*
Hendrick Becker.
Gasper Pellicorne.

1675.

Mr. Hendrick Hooft, *Heer van Oud-Karſpel, in Koedyk, en van Schooterbos enz.*
Dr. Joan ten Grootenhuis, *is den 12 Jan. tot Weesmeeſter gekooren, en in zyne plaats kwam*
Jacob Hinloopen Vermaes.
Gasper Pellicorne.

1676.

Mr. Hendrick Hooft, *Heer van Oud-Karſpel, in Koedyk, en van Schooterbos enz.*
Michiel Tielens.
Gasper Pellicorne.

1677.

Cornelis Geelvinck, *Heer van Caſtricum enz.*
Mr. Vincent van Bronckhorſt.
Gasper Pellicorne.

1678.

Cornelis Geelvinck, *Heer van Caſtricum enz.*
Joan Six, *Heer van Vromade enz.*
Hendrick Becker.

1679.

Cornelis Geelvinck, *Heer van Caſtricum enz.*
Joan Six, *Heer van Vromade enz.*
Hendrick Becker.

1680.

Cornelis Geelvinck, *Heer van Caſtricum, gaat op de Theſaurie Ordinaris 13 Nov.*
Joan Six, *Heer van Wimmenum en Vromade.*
Hendrick Becker.

1681.

Hendrick Roeters.
Joan Six, *Heer van Wimmenum en Vromade.*
Hendrick Becker.

1682.

Hendrick Roeters.
Joan Six, *Heer van Wimmenum en Vromade.*
Hendrick Becker.

1683.

Hendrick Roeters.
Hendrick Becker.
Daniel Bernard, *Heer van Kattenbroek.*

1684.

Hendrick Roeters.
Hendrick Becker.
Daniel Bernard, *Heer van Kattenbroek.*

1685.

Hendrick Roeters.
en
Jean Appelman.
Oud-Schepenen.
Daniel Bernard, *Heer van Kattenbroek.*

1686.

Hendrick Roeters. *en*
Jean Appelman.
Oud-Schepenen.
Adriaen van Loon.
Mr. Fredrik Willem van Loon, *is den 15 Nov. Commiſſaris geworden.*

1687.

Hendrick Roeters.
Joan Coymans.
en
Daniel Bernard, *Heer van Kattenbroek.*
Oud-Schepenen.
Adriaen van Loon.

1688.

Hendrick Roeters.
en
Daniel Bernard, *Heer van Kattenbroek.*
Oud-Schepenen.
Mr. Adriaen Backer.
Raad.
Adriaen van Loon.

1689.

Hendrick Roeters.
en
Mr. Albert Geelvinck.
Oud-Schepenen.
Mr. Adriaen Backer, *Raad, tot Schepen verkooren 7 Sept. en in zyne plaats komt, den 14 dito.*
Adriaen de Weert.
Adriaen van Loon.

1690.

Hendrick Roeters.
Mr. Albert Geelvinck.
en
Adriaen de Weert.
Oud-Schepenen.
Adriaen van Loon.

1691.

Hendrick Roeters.
Mr. Albert Geelvinck.
en
Adriaen de Weert.
Oud-Schepenen.
Adriaen van Loon.

1692.

Hendrick Roeters.
en
Mr. Albert Geelvinck.
Oud-Schepenen.
Dr. Philips Wevering, *gaat over in de Zeezaaken, en in zyne plaats komt*
Mr. Dirk Backer.
Adriaen van Loon.

1693.

Joan Coymans, 2 *Nov. op de Weeskamer.*
Mr. Dirk Backer.
en
Mr. Cornelis Munter.
Oud-Schepenen.
Adriaen van Loon.
Mr. Joan Huydecoper van Maarſeveen, *den 2 Nov. in de plaats van* Coymans.

1694.

Mr. Dirk Backer.
Mr. Cornelis Munter.
en
Mr. Cornelis Bors van Waveren.
Oud-Schepenen.
Adriaen van Loon.

1695.

Mr. Dirk Backer.
Mr. Cornelis Bors van Waveren.
Daniel Hochepied.
Oud-Schepenen.
Adri-

Commissarissen van de Wisselbank.

Adriaen van Loon.
1696.
Mr. Dirk Backer.
Mr. Cornelis Bors van Waveren.
en
Daniel Hochepied.
Oud-Schepenen.
Adriaen van Loon.
1697.
Mr. Adriaen Backer.
Daniel Hochepied.
en
Alexander Velters.
Oud-Schepenen.
Adriaen van Loon.
1698.
Mr. Adriaen Backer.
en
Daniel Hochepied.
Oud-Schepenen.
Adriaen van Loon.
Cornelis Verpoorten, *ſterft 16 Febr. en in zyne plaats komt 2 Oct.*
Mr. Jacob Trip, *die verplaatſt wordt, en komt*
Mr. Lucas Trip, *17 Oct. in zyne plaats.*
1699.
Daniel Hochepied.
Mr. Joan Huydecoper van Maarſeveen.
en
Cornelis Calkoen.
Oud-Schepenen.
Adriaen van Loon.
1700.
Daniel Hochepied.
Mr. Joan Huydecoper van Maarſeveen.
en
Alexander Velters.
Oud-Schepenen.
Adriaen van Loon.
1701.
Daniel Hochepied.
Mr. Joan Huydecoper van Maarſeveen.
en
Alexander Velters.
Oud-Schepenen.
Adriaen van Loon.
1702.
Daniel Hochepied.
Mr. Joan Huydecoper van Maarſeveen.
en
Alexander Velters.
Oud-Schepenen.
Adriaen van Loon.
1703.
Daniel Hochepied.
Mr. Joan Huydecoper van Maarſeveen, *ſterft 2 Juny, en in plaats komt*
Abraham Muyſſart.
en
Alexander Velters.
Oud-Schepenen.
Adriaen van Loon.
1704.
Daniel Hochepied, *ſterft 31 Auguſtus.*
Cornelis Calkoen.
en
Alexander Velters.
Oud-Schepenen.
Adriaen van Loon.
Mr. Jacobus Trip, *12 Sept. in des overleedens plaats.*
1705.
Cornelis Calkoen.
en
Alexander Velters.
Oud-Schepenen.
Adriaen van Loon.
Mr. Jacobus Trip.
1706.
Mr. Joan Blaeuw.
en
Cornelis Calkoen.
Oud-Schepenen.
Adriaen van Loon.
Mr. Jacobus Trip.
1707.
Mr. Joan Blaeuw. *en*
Egidius van den Bempden.
Oud-Schepenen.
Adriaen van Loon, *doet afſtand, den 4 Maart, en in zyne plaats komt zyn Zoon,*
Mr. Nicolaes van Loon.
Mr. Jacobus Trip, *wordt den 9 Nov. in plaats van* Mr. Nicolaes Sautyn, *(die Fiscaal van de Admiraliteit was geworden) gecommitteerd in 't Collegie ter Admiraliteit in 't Noorderkwartier, en in zyne plaats komt*
Conſtantyn Decquer.
1708.
Mr. Joan Blaeuw. *en*
Egidius van den Bempden.
Oud-Schepenen.
Conſtantyn Decquer.
Mr. Nicolaes van Loon.
1709.
Mr. Joan Blaeuw.
en
Egidius van den Bempden.
Oud-Schepenen.
Conſtantyn Decquer.
Mr. Nicolaes van Loon.
1710.
Mr. Joan Blaeuw.
en
Egidius van den Bempden.
Oud-Schepenen.
Conſtantyn Decquer.
Nicolaes Calkoen.
1711.
Mr. Joan Blaeuw.
en
Egidius van den Bempden.
Oud-Schepenen.
Conſtantyn Decquer.
Nicolaes Calkoen.
1712.
Mr. Joan Blaeuw, *ſterft den 13 Aug. en in zyne plaats komt den 15 September.*
Hendrik Hudde.
en
Egidius van den Bempden.
Oud-Schepenen.
Conſtantyn Decquer.
Nicolaes Calkoen.
1713.
Egidius van den Bempden.
en
Pieter Eyghels, *den 29 Jan. 1714. tot Weesmeeſter verkooren.*
Oud-Schepenen.
en in zyne plaats komt
Cornelis Graafland.
Conſtantyn Decquer.
Nicolaes Calkoen.
1714.
Egidius van den Bempden.

Mr. Wigbolt Slicher de Jonge.
Oud-Schepenen.
Conſtantyn Decquer, *ſterft 8 April, en in zyne plaats komt*
Adam van Ryn.
Nicolaes Calkoen.
1715.
Egidius van den Bempden.
Mr. Wigbold Slicher de Jonge.
Mr. Arnold van Aalſt.
en
Adam van Ryn.
Oud-Schepenen.
Nicolaes Calkoen.
1716.
Egidius van den Bempden.
Jacob Valckenier.
Mr. Arnold van Aalſt.
Adam van Ryn. *en*
Dirk van der Meer.
Oud-Schepenen.
Nicolaes Calkoen.
1717.
Egidius van den Bempden.
Jacob Valckenier.
Mr. Arnold van Aalſt.
Adam van Ryn.
en
Dirk van der Meer.
Oud-Schepenen.
Nicolaes Calkoen.
1718.
Egidius van den Bempden.
Jacob Valckenier, *den 1 May gecommitteerd in de Staaten Generaal, en in zyne plaats komt den 30 May*
Gillis Graafland.
Adam van Ryn.
Mr. Jan de Witt.
en
Mr. René de Vicq.
Oud-Schepenen.
Nicolaes Calkoen.
1719.
Adam van Ryn.
Mr. Theodorus Huyghens, *Heer van Honkoop.*
Gillis Graafland.
en
Mr. Jan de Witt.
Oud-Schepenen.
Nicolaes Calkoen.
Mr. Dirk Alewyn.
1720.
Adam van Ryn.
Mr. Theodorus Huyghens, *Heer van Honkoop.*
Gillis Graafland.
Jan van Gheſel.
Philips Anthoni van der Ghieſſen.
en
Mr. Ferdinand van Collen de Jonge, *Heer van Tienboven.*
Oud-Schepenen.
1721.
Adam van Ryn.
Mr. Theodorus Huyghens, *Heer van Honkoop.*
Gillis Graafland.
Jan van Gheſel.
Philips Anthoni van der Ghieſſen.
en
Nicolaes Calkoen.
Oud-Schepenen.
1722.
Adam van Ryn.
Mr. Theodorus Huyghens, *Heer van Honkoop.*
Gillis Graafland.
Jan van Gheſel.
Nicolaes Calkoen.
en
Mr. Abraham Boddens Eduardsz.
Oud-Schepenen.
1723.

Commissarissen van de Wisselbank.

COMMISSARISSEN *van de* WISSELBANK.

1723.
Adam van Ryn.
Dirk van der Meer.
Mr. Theodorus Huyghens, *Heer van Honkoop.*
Gillis Graafland.
Jan van Ghefel.
en
Jacob Fredrik du Fay.
Oud-Schepenen.
De laatſte gaat in de Bank van Leening den 20 *Aug.*
en in zyne plaats komt
Jan Calkoen.

1724.
Adam van Ryn.
Mr. Theodorus Huyghens, *Heer van Honkoop.*
Gillis Graafland.
Jan van Ghefel.
Mr. Abraham Boddens Eduardsz. *en*
Mr. Reynier Bouwens.
Oud-Schepenen.
Mr. Gerbrand Claes du Fay.
Jan Calkoen.

1725.
Adam van Ryn.
Mr. Theodorus Huyghens, *Heer van Honkoop.*
Gillis Graafland.
Jan van Ghefel.
PhilipsAnthony van der Ghieſſen.
Mr. Abraham Boddens Eduardsz.
en
Mr. Reynier Bouwens.
Oud-Schepenen.
Jan Calkoen.

1726.
Adam van Ryn.
Mr. Theodorus Huyghens, *Heer van Honkoop.*
Jan van Ghefel, *ſterft* 21 *October.*
PhilipsAnthony van der Ghieſſen.
en
Mr. Abraham Boddens Eduardsz.
Oud-Schepenen.
Jan Calkoen.

1727.
Adam van Ryn.
Dirk van der Meer.
en
Mr. Jan van Loon.
Oud-Schepenen.
Mr. Gerbrand Claes du Fay.
Fredrik Berewout.
Nicolaes Calkoen de Jonge.

1728.
Dirk van der Meer.
Mr. Jan Sautyn.
Mr. Ferdinand vanCollen de Jonge, *Heer van Gunterſtein en Tienhoven.*
en
Mr. Daniel de Dieu.
Oud-Schepenen.
Fredrik Berewout.
Nicolaes Calkoen de Jonge.

1729.
Mr. Ferdinand van Collen de Jonge, *Heer van Gunterſtein en Tienhoven.*
Mr. Jan van Loon.
Albert van der Merét.
en
Mr. Daniel de Dieu.
Oud-Schepenen.
Frederik Berewout.
Nicolaes Calkoen de Jonge.
Harman van Ghefel, 28 *Jan.* 1730. *hier geplaatſt.*

1730.
Mr. Ferdinand van Collen de Jonge, *Heer van Gunterſtein en Tienhoven.*
Mr. Abraham Boddens Eduardsz. *en*
Mr. JanBaptiſta Slicher.
Oud-Schepenen.
Frederik Berewout.
Nicolaes Calkoen de Jonge.
Harman van Ghefel.

1731.
Mr. Ferdinand van Collen de Jonge, *Heer van Gunterſtein en Tienhoven enz.*
Mr. Abraham Boddens Eduardsz.
en
Henrik van der Spelt.
Oud-Schepenen.
Frederik Berewout.
Raad.
Nicolaes Calkoen de Jonge.
Harman van Ghefel.

1732.
Mr. Ferdinand van Collen de Jonge, *Heer van Gunterſtein en Tienhoven enz.*
Mr. Abraham Boddens Eduardsz. *en*
Jan Lucas Pels, *Heer van Hogelande, den* 27 *Febr. verplaatſt op Huwelykszaaken.*
Oud-Schepenen.
Fredrik Berewout.
Raad.
Nicolaes Calkoen de Jonge.
Harman van Ghefel.

1733.
Mr. Ferdinand van Collen de Jonge, *Heer van Gunterſtein en Tienhoven enz.*
Mr. Abraham Boddens Eduardsz.
Mr. Jan van Loon.
en
Mr. Jan BaptiſtaSlicher.
Oud-Schepenen.
Frederik Berewout.
Raad.
Harman van Ghefel.

1734.
Mr. Ferdinand van Collen de Jonge, *Heer van Gunterſtein en Tienhoven, enz.*
Mr. Abraham Boddens Eduardsz.
Mr. Jan van Loon.
Jan Calkoen.
en
Mr. Jan BaptiſtaSlicher.
Oud-Schepenen.
Harman van Ghefel.

1735.
Mr. Ferdinand van Collen de Jonge, *Heer van Gunterſtein en Tienhoven enz.*
Mr. Abraham Boddens Eduardsz.
Mr. Jan van Loon.
Albert van der Merét.
Theodore Rogge.
en
Frederik Berewout.
Oud-Schepenen.
Harman van Ghefel.
Raad.

1736.
Mr. Jan van Loon.
Albert van der Merét.
Jan Calkoen.
Mr. Jan BaptiſtaSlicher.
Theodore Rogge.
en
Frederik Berewout.
Oud-Schepenen.
Harman van Ghefel.
Raad.

1737.
Mr. Jan van Loon.
Albert van der Merét.
Jan Calkoen.
Mr. JanBaptiſtaSlicher.
Theodore Rogge, *is* 13 *Maart tot Regeerend Schepen verkooren.*
Frederik Berewout.
en
Samuel EliasCoymans, *den* 4 *July hier geplaatſt.*
Oud-Schepenen.
Harman van Ghefel.
Raad.

1738.
Mr. Jan van Loon.
Albert van der Merét.
Jan Calkoen.
Mr. Jan BaptiſtaSlicher.
Frederik Berewout.
en
Samuel Elias Coymans.
Oud-Schepenen.
Harman van Ghefel.
Raad.

1739.
Mr. Jan van Loon.
Albert van der Merét.
Mr. JanBaptiſta Slicher.
Pieter Calkoen.
Frederik Berewout.
en
Samuel Elias Coymans.
Oud-Schepenen.
Harman van Ghefel.
Raad.

1740.
Mr. Jan van Loon.
Albert van der Merét.
Mr. Jan BaptiſtaSlicher
Pieter Calkoen.
Frederik Berewout.
en
Samuel Elias Coymans.
Oud-Schepenen.
Harman van Ghefel.
Raad.

1741.
Mr. Jan van Loon.
Albert van der Merét.
Mr. Jan BaptiſtaSlicher.
Pieter Calkoen.
Frederik Berewout.
en
Samuel Elias Coymans.
Oud-Schepenen.
Harman van Ghefel.
Raad.

1742.
Mr. Jan van Loon.
Albert van der Merét.
Mr. JanBaptiſtaSlicher.
Pieter Calkoen. *en*
Samuel Elias Coymans.
Oud-Schepenen.
Harman van Ghefel.
Raad.

1743.
Albert van der Merét.
Mr. JanBaptiſtaSlicher.
Pieter Calkoen.
Frederik Berewout.
Samuel Elias Coymans.
en
Mr. Antoni Warin.
Oud-Schepenen.

1744.

COMMISSARISSEN *van de* WISSELBANK.

Com-missa-rissen van de Wis-sel-bank.

1744.
Albert van der Mer̄t.
Mr. JanBaptiſtaSlicher.
Pieter Calkoen.
Frederik Berewout.
Samuel Elias Coymans.
en
Harman van Gheſel.
Oud-Schepenen.

1745.
Albert van der Mer̄t.
Mr. JanBaptiſtaSlicher.
Pieter Calkoen.
Frederik Berewout.
Samuel Elias Coymans.
en
Harman van Gheſel.
Oud-Schepenen.

1746.
Albert van der Mer̄t, *ſterft 23 Febr. en in zyne plaats komt*
Theodore Rogge.
Mr. JanBaptiſtaSlicher.
Pieter Calkoen, *ſterft 16 Jan. 1747.*
Frederik Berewout.
Samuel Elias Coymans, *ſterft 7 April. en*
Harman van Gheſel.
Oud-Schepenen.

1747.
Mr. JanBaptiſtaSlicher.
Theodore Rogge.
Frederik Berewout.
Harman van Gheſel.
Mr. Abraham Alewyn.
en
Jan van Marſelis.
Oud-Schepenen.

1748.
Theodore Rogge.
Pieter van Loon.
Daniel JacobDupeyrou, *ſterft 20 Febr.*
Harman van Gheſel.
Mr. Abraham Alewyn, *wordt Raadsheer in den Hoogen Raad.*
en
Jan van Marſelis.
Oud-Schepenen.
Nicolaas Warin Junior.
Pieter Schaak.

By de buitengewoone verandering in Septemb. werden Commiſſariſſen van de Wiſſelbank.

Harman van Gheſel.
en
Jan van Marſelis.
Oud-Schepenen.
Nicolaas Warin Junior.
Pieter Schaak.

1749.
Harman van Gheſel.
en
Jan van Marſelis.
Oud-Schepenen.
Nicolaas Warin Junior.
Mr. Pieter Schaak.
Philips de Flines.
Adriaan Temminck.

1750.
Harman van Gheſel.
Oud-Schepen.
Nicolaas Warin Junior.
Mr. Pieter Schaak.
Philips de Flines.
Adriaen Temminck.

1751.
Harman van Gheſel.
en
Mattheus Boendermaker.
Oud-Schepenen.
Mr. Pieter Schaak.
Philips de Flines.
Adriaan Temminck.
François Beeldſnyder.

1752.
Harman van Gheſel.
en
Mattheus Boendermaker.
Oud-Schepenen.
Mr. Pieter Schaak.
Philips de Flines.
Adriaan Temminck.
François Beeldſnyder.

1753.
Harman van Gheſel.
en
Mattheus Boendermaker.
Oud-Schepenen.
Mr. Pieter Schaak.
Philips de Flines.
Adriaan Temminck.
François Beeldſnyder.

1754.
Harman van Gheſel.
en
Mattheus Boendermaker. *Oud-Schepenen.*
Mr. Pieter Schaak.
Philips de Flines.
Adriaan Temminck.
François Beeldſnyder.

1755.
Harman van Gheſel.
en
Jan Teſtas.
Oud-Schepenen.
De laatſte verplaatſt op de Weeskamer, en komt hier, op 18 Febr.
Diderik Grommée.
Mr. Pieter Schaak.
Philips de Flines.
Adriaan Temminck.
François Beeldſnyder.

1756.
Harman van Gheſel.
en
Thomas van Son.
Oud-Schepenen.
Mr. Pieter Schaak.
Philips de Flines.
Adriaan Temmink.
François Beeldſnyder.

1757.
Harman van Gheſel.
en
Mattheus Boendermaker.
Oud-Schepenen.
Diderik Grommée.
Philips de Flines.
Adriaan Temminck.
François Beeldſnyder.

1758.
Harman van Gheſel.
Mattheus Boendermaker. *en*
Jan van Tarelink.
Oud-Schepenen.
Diderik Grommée.
Philips de Flines.
François Beeldſnyder.

1759.
Harman van Gheſel.
Mattheus Boendermaker. *en*
Jan van Tarelink.
Oud-Schepenen.
Diderik Grommée.
Philips de Flines.
François Beeldſnyder.

1760.
Harman van Gheſel.
Mattheus Boendermaker. *en*
Jan van Tarelink.
Oud-Schepenen.
Diderik Grommée.
Philips de Flines.
François Beeldſnyder.

1761.
Harman van Gheſel.
Jan van Tarelink.
en
Bartholomé Muilman.
Oud-Schepenen.
Diderik Grommée.
Philips de Flines.
François Beeldſnyder.

1762.
Harman van Gheſel.
Jan van Tarelink.
en
Bartholomé Muilman.
Oud-Schepenen.
Diderik Grommée.
Philips de Flines.
François Beeldſnyder.

1763.
Harman van Gheſel.
Jan van Tarelink.
en
Quiryn Wilhelm van Hoorn, *gecommitteerd in de Hollandſche Rekenkamer, en in zyne plaats hier aangeſteld 22 Maart*
Mr. Pieter Hartſinck.
Oud-Schepenen.
Diderik Grommée.
Philips de Flines.
François Beeldſnyder.

1764.
Harman van Gheſel.
Jan van Tarelink.
en
Mr. Pieter Hartſinck.
Oud-Schepenen.
Diderik Grommée.
Philips de Flines.
François Beeldſnyder.

1765.
Harman van Gheſel.
Jan van Tarelink.
en
Abraham Dedel.
Oud-Schepenen.
Diderik Grommée.
Philips de Flines.
François Beeldſnyder, *ſterft .. Maart.*

1766.
Harman van Gheſel.
Jan van Tarelink.
Quiryn Wilhelm van Hoorn.
en
Abraham Dedel.
Oud-Schepenen.
Diderik Grommée.
Philips de Flines.

1767.
Harman van Gheſel.
Jan van Tarelink.
Quiryn Wilhelm van Hoorn.
en
Abraham Dedel.
Oud-Schepenen.
Diderik Grommée.
Philips de Flines.

1768.
Harman van Gheſel.
Quiryn Wilhelm van Hoorn.
en
Abraham Dedel.
Oud-Schepenen.
Diderik Grommée.
Philips de Flines.
Mr. Willem Huydecoper, *Heer van Nigtevegt enz.*

Com-missa-rissen van de Wis-sel-bank.

VI. COMMISSARISSEN *van de* BANK VAN LEENING.

VI.

COMMISSARISSEN *van de* BANK VAN LEENING.

Wy hebben, in de Beſchryving der gebouwen (*a*), reeds, omſtandiglyk, gehandeld van de opregting der Lomberd of Bank van Leeninge, en van het beſtier der zelve: 't welk wy, derhalve, hier, niet behoeven te herhaalen. De COMMISSARISSEN, die 't opperbewind over deeze Bank van Leeninge hebben, waren, in 't jaar 1614, toen zy eerſt werden aangeſteld, niet meer dan twee in getal. In 't jaar 1693, werdt dit getal op drie, en in 't jaar 1706, op vier gebragt: waarop het, doorgaands, gebleeven is; hoewel 'er, naderhand, ſomtyds, drie, en meermaalen, vyf: ook wel eens zes Commiſſariſſen van de Bank van Leeninge geweeſt zyn. Tegenwoordig, zyn 'er wederom niet meer dan vier, die, veeltyds, jaarlyks, *gecontinueerd* zyn. By hunne aanſtelling, zweeren zy, Stads penningen, getrouwelyk, en volgens de Ordonnantien en Keuren, op den Huize van Leeninge gemaakt, te raade te zullen houden. Zy houden hunne Vergaderingen, in een vertrek van de Lomberd, op de zelfde tyden, als de Commiſſariſſen, die op 't Stadhuis byeen komen. Burgemeeſteren hebben, op den een en dertigſten July des jaars 1699, eene Ordonnantie beraamd, naar welke, de voornaamſte Suppooſten van de Bank van Leeninge verpligt zyn, zig te ſchikken. 't Werk van den Kaſtelein, de Kaſſiers, den Waardyn der Juweelen, de Boekhouders, de Beleeners, de Loſſers, de Zoekers, de Vendumeeſters en anderen is, by deeze Ordonnantie, byzonderlyk, voorgeſchreeven (*b*). Doch alzo, in 't een en in 't ander, door den tyd, eenige verandering gekomen is, agten wy ons ontſlaagen van de moeite, om van den inhoud deezer Ordonnantie hier eenig byzonderer verſlag te doen. Ten zelfden tyde, was 'er ook eene Inſtructie beraamd, voor de Inbrengers en Inbrengſters, beſtaande uit vier en twintig Articulen. By deeze Inſtructie, is hun Loon bepaald op een ſtuiver van de kleinſte panden, en op zes ſtuivers van ieder honderd guldens van de grootſten. Zy moeten alle Panden, by hen beleend, binnen vier en twintig uuren, ten hoogſte by dertig tevens, in de Bank, by de Beleeners, brengen, zonder 'er meer op te mogen ontvangen, dan zy 'er op geſchooten hebben. Zy mogen geene Uitdraagers-neering doen, en zyn verpligt, hunne koffers, kiſten en kaſſen, door de Suppooſten van de Bank van Leeninge, op laſt van Commiſſariſſen, ten allen tyde, te laaten onderzoeken (*c*).

Doch in verſcheiden' punten deezer Inſtructie is ook, door den tyd, eenige verandering gekomen.

Wy voegen hierby de NAAMLYST der COMMISSARISSEN VAN DE BANK VAN LEENINGE, ſedert derzelver eerſte aanſtelling, in 't jaar 1614, tot op het jaar 1768.

COMMISSARISSEN *van de* BANK VAN LEENING. NAAMLYST *der* COMMISSARISSEN *van de* BANK VAN LEENING.

1614.
Frans Henrickſz. Oetgens van Waveren.
Jonas Cornelis Witſen.

1615.
Roelof Egbertſz.
Jonas Cornelis Witſen.

1616.
Roelof Egbertſz.
Jonas Cornelis Witſen.

1617.
Bartholt Kromhout.
Jonas Cornelis Witſen.

1618.
Jonas Cornelis Witſen.
Jacob Poppen.

1619.
Bartholt Kromhout.
Jacob Poppen.

1620.
Bartholt Kromhout.
Jan Willemſz. Bogaerd.

1621.
Dr. Andries Bicker Gerritſz.
Jan Willemſz. Bogaerd.

1622.
Anthony Oetgens van Waveren.
Dr. Albertus Coenradus Burg.

1623.
Anthony Oetgens van Waveren.
Cornelis Bicker Gerritſz.

1624.
Bartholt Kromhout.
Cornelis Bicker Gerritſz.

1625.
Dr. Volckert Oeuverlander, *Heer van Purmerland en Ilpendam.*
Pieter Pieterſz. Haſſelaer.

1626.
Dr. Andries Bicker Gerritſz.
Dirck Tholinx.

1627.
Dr. Gerrit Schaep.
Dirck Tholinx.

1628.
Dr. Gerrit Schaep.
Jacob Jacobſz. Vinck.

1629.
Dr. Claes Pieterſz. Tulp.
Jan Bicker Gerritſz.

1630.
Dr. Claes Pieterſz. Tulp.
Jacob Jacobſz. Vinck.

1631.
Pieter Bas Jacobſz.
Dr. Claes Pieterſz. Tulp.

1632.
Pieter Bas Jacobſz.
Dr. Claes Pieterſz. Tulp.

1633.
Pieter Bas Jacobſz. *deeze ſterft, en in zyne plaats komt*
Jacob Pieterſz. Hoogkamer.
Dr. Claes Pieterſz. Tulp.

1634.
Jacob Pieterſz. Hoogkamer.
Pieter Haſſelaer.

1635.
Jan Huydecoper.
Dr. Gualterus Valckenier.

1636.
Jan Huydecoper.
Dr. Gualterus Valckenier.

1637.
Jacob Jacobſz. Vinck.
Henrick Dirckſz. Spiegel.

1638.
Jan Huydecoper, *Ridder, Heer van Tamen, Blockland enz.*
Dr. Frans Banning Cocq, *Heer van Purmerland en Ilpendam.*

1639.
Dr. Cornelis Witſen.
Dr. Frans Banning Cocq, *Heer van Purmerland en Ilpendam.*

1640.
Jan Huydecoper, *Ridder,*

(*a*) III. *Deel*, II *Boek*, *bl.* 36 *enz.*
(*b*) Groot Memor. *N.* VIII. *f.* 170.
(*c*) Groot-Memor. *N.* VIII. *f.* 168 *verſo.*

COMMISSARISSEN van de BANK VAN LEENING.

der, *Heer van Tamen, Blockland enz.*
Jacob Claesz. Harencarspel.
1641.
Jacob Backer.
Jacob Claesz. Harencarspel.
1642.
Jacob Backer.
Jacob Claesz. Harencarspel.
1643.
Dr. Claes Pietersz. Tulp.
Jacob Claesz. Harencarspel.
1644.
Dr. Nicolaes Tulp.
Mr. Joris Jorisz. Backer.
1645.
Dr. Nicolaes Tulp.
Mr. Joris Jorisz. Backer.
1646.
Dr. Nicolaes Tulp.
Mr. Joris Jorisz. Backer.
1647.
Dr. Nicolaes Tulp.
Mr. Joris Jorisz. Backer.
1648.
Dr. Nicolaes Tulp.
Mr. Isaac Pauw, *Heer van Agtienhoven enz.*
1649.
Mr. Wouter Valckenier.
Mr. Isaac Pauw, *Heer van Agtienhoven enz.*
1650.
Mr. Isaac Pauw, *Heer van Agtienhoven enz.*
Dr. Gillis Valckenier.
1651.
Mr. Isaac Pauw, *Heer van Agtienhoven enz.*
Dr. Joan Valckenier.
1652.
Mr. Isaac Pauw, *Heer van Agtienhoven enz. is in de Generaliteits Rekenkamer gecommitteerd, en in zyne plaats kwam*
Dr. Frans Reael.
Dr. Joan Valckenier.
1653.
Roelof Bicker.
Bernard Schellinger.
1654.
Roelof Bicker.
Jacob Fransz. Hinloopen.
1655.
Dr. Gerard Schaep Pietersz., *sterft 21 Juny.*
Roelof Bicker.
1656.
Roelof Bicker.
Jacob Fransz. Hinloopen.
Dr. Willem Backer, *is den 11 Nov. geworden Raad ter Admiraliteit in Zeeland, en den 3 Dec. kwam in zyne plaats*
Dr. Arnout Tholinx.
1657.
Bernard Schellinger.
Jacob Fransz. Hinloopen.
1658.
Bernard Schellinger.
Jacob Fransz. Hinloopen.
1659.
Bernard Schellinger, *is in Maart Weesmeester geworden, en in zyne plaats kwam*
Mr. Fredrick de Vries.
Jacob Fransz. Hinloopen, *is Kasteleingeworden tot Purmerland, en in zyne plaats kwam 16 Octob.*
Cornelis Backer.
1660.
Cornelis Backer.
Mr. Fredrick de Vries.
1661.
Mr. Jan Beernd Schaep, *is den 27 Octob. tot Admiraliteit in 't Noorderkwartier gecommitteerd, en in zyne plaats kwam*
Dirk Tulp.
Mr. Fredrick de Vries.
1662.
Mr. Joachim Rendorp.
Dirck Tulp.
1663.
Mr. Joachim Rendorp.
Dirck Tulp.
1664.
Mr. Joachim Rendorp.
Dirck Tulp.
1665.
Bernard Schellinger.
Mr. Joachim Rendorp.
1666.
Bernard Schellinger, *is den 2 Nov. op de Weeskamer gesteld, en in zyne plaats kwam*
Joan Six, *Heer van Vromade.*
Mr. Cornelis Kloeck.
1667.
Mr. Cornelis Kloeck.
Mr. Pieter Schaep.
1668.
Mr. Cornelis Kloeck.
Mr. Pieter Schaep.
1669.
Nicolaes van Loon.
Joan Hulft.
1670.
Nicolaes van Loon.
Joan Hulft.
1671.
Joan Hulft.
Jacob Valckenier.
1672.
Mr. Vincent van Bronckhorst.
Jacob Valckenier.

By de buitengewoone verandering in September, *bleeven dezelfde Commissariissen van de Bank van Leening in hun bewind: als*

Mr. Vincent van Bronckhorst.
Jacob Valckenier.
1673.
Mr. Vincent van Bronckhorst.
Jacob Valckenier, *sterft 21 May, en in zyne plaats komt*
Joan Commelin.
1674.
Michiel Tielens.
Joan Commelin.
1675.
Mr. Cornelis Kloeck.
Dirck de Vlaming van Oudshoorn, *Heer van Westerdykshorn enz.*
1676.
Gillis Sautyn.
Joan Commelin.
Jacob Hinloopen Vermaes.
1677.
Jacob van Neck Jacobsz, *wordt 8 Nov. Weesmeester, en in zyne plaats komt*
Matthias Trip.
Gillis Sautyn.
Joan Commelin, *tot den 17 April, en toen Assurantiemeester gemaakt.*
1678.
Gillis Sautyn.
Matthias Trip.
1679.
Mr. Cornelis Kloeck.
Matthias Trip, *in de Huwelykszaaken verplaatst, den 24 July, en in zyne plaats komt*
Adriaen van Loon.
1680.
Mr. David de Wilhem.
Adriaen van Loon.
1681.
Mr. David de Wilhem.
Lieve van Loon.
1682.
Mr. David de Wilhem.
Lieve van Loon, *gaat over in de Weeskamer den 2 Maart, en in zyne plaats komt*
Elias Coymans.
1683.
Mr. David de Wilhem.
Elias Coymans.
1684.
Mr. David de Wilhem.
Elias Coymans.
1685.
Mr. David de Wilhem.
Oud-Schepen.
Elias Coymans.
1686.
Mr. David de Wilhem.
Oud-Schepen.
Mr. Hilbrand Schellinger.
1687.
Mr. David de Wilhem.
Oud-Schepen.
Mr. Hilbrand Schellinger.
1688.
Mr. David de Wilhem.
Oud-Schepen.
Isaac Jan Nys.
1689.
Mr. David de Wilhem.
Oud-Schepen.
Isaac Jan Nys, *sterft 2 Febr. en in zyne plaats komt 2 Maart.*
Jan Elias Huydecoper.
1690.
Mr. David de Wilhem.
en
Mr. Adriaen Backer.
Oud-Schepenen.
1691.
Mr. David de Wilhem.
en
Mr. Adriaen Backer.
Oud-Schepenen.
1692.
Mr. David de Wilhem.
en
Mr. Adriaen Backer.
Oud-Schepenen.
1693.
Mr. David de Wilhem.
Mr. Adriaen Backer.
en
Mr. Jan Backer Cornelisz.
Oud-Schepenen.
1694.
Mr. David de Wilhem.
Mr. Jan Backer Cornelisz. *en*
Mr. Joan Trip.
Oud-Schepenen.
1695.
Mr. David de Wilhem.
Oud-Schepen.
Mr. Hilbrand Schellinger.
Mr. Jan Trip.
1696.

COMMISSARISSEN *van de* BANK VAN LEENING.

1696.
Mr. David de Wilhem.
en
Mr. Quiryn van Stryen.
Oud-Schepenen.
Mr. Hilbrand Schellinger.

1697.
Mr. David de Wilhem.
en
Mr. Quiryn van Stryen.
Oud-Schepenen.
Mr. Hilbrand Schellinger.

1698.
Mr. David de Wilhem.
en
Mr. Quiryn van Stryen.
Oud-Schepenen.
Mr. Hilbrand Schellinger.

1699.
Mr. David de Wilhem.
Mr. Quiryn van Stryen.
en
Mr. Joan van de Poll Harmansz.
Oud-Schepenen.

1700.
Mr. David de Wilhem.
Mr. Jan Backer Cornelisz.
en
Mr. Lucas Trip.
Oud-Schepenen.

1701.
Mr. David de Wilhem.
Mr. Jan Backer Cornelisz.
en
Mr. Frederik Wilhem van Loon.
Oud-Schepenen.

1702.
Mr. David de Wilhem.
Mr. Jan Backer Cornelisz.
en
Mr. Frederik Wilhem van Loon.
Oud-Schepenen.

1703.
Mr. David de Wilhem.
Mr. Jan van den Bempden.
en
Mr. Nicolaes Sautyn.
Oud-Schepenen.

1704.
Mr. David de Wilhem.
en
Mr. Nicolaes Sautyn.
Oud-Schepenen.
Mr. Elias Coymans.

1705.
Mr. David de Wilhem.
en
Mr. Nicolaes Sautyn.
Oud-Schepenen.
Mr. Elias Coymans.

1706.
Mr. David de Wilhem.
Mr. Nicolaes Sautyn.
en
Marten van Loon.
Oud-Schepenen.
Mr. Elias Coymans.

1707.
Mr. David de Wilhem, *sterft 5 November.*
Marten van Loon, *den 14 May verplaatst op den Excyns.*
en
Mr. Gerard Hasselaer.
Oud-Schepenen.
Gerrit Corver, *komt in de plaats van* Marten van Loon, *3 Nov.*
Mr. Elias Coymans.
Mr. Gerrit Hooft de Jonge, *komt in de plaats van* David de Wilhem, *den 29 January* 1708.

1708.
Mr. Gerard Hasselaer,
Oud-Schepen.
Mr. Elias Coymans.
Gerrit Corver.
Mr. Gerrit Hooft de Jonge.

1709.
Willem Boreel.
Oud-Schepen.
Mr. Elias Coymans.
Gerrit Corver.
Mr. Gerrit Hooft de Jonge.

1710.
Willem Boreel.
Oud-Schepen.
Mr. Elias Coymans.
Gerrit Corver.
Mr. Gerrit Hooft de Jonge.

1711.
Willem Boreel.
Oud-Schepen.
Mr. Elias Coymans.
Gerrit Corver.
Mr. Gerrit Hooft de Jonge.

1712.
Mr. Gerard Hasselaer.
en
Willem Boreel.
Oud-Schepenen.
Mr. Elias Coymans.
Gerrit Corver.

1713.
Mr. Gerard Hasselaer.
en
Willem Boreel, *wordt Rekenmeester in de Hollandsche Rekenkamer den 14 Febr. en in zyne plaats komt*
Marten van Loon.
Oud-Schepenen.
Mr. Elias Coymans.
Gerrit Corver.

1714.
Marten van Loon.
Mr. Gerard Hasselaer.
en
Mr. Jan de Graaf, *Vryheer van Zuyd-Polsbroek enz. sterft den 12 April.*
Oud-Schepenen.
Mr. Elias Coymans.

1715.
Marten van Loon.
en
Mr. Gerard Hasselaer.
Oud-Schepenen.
Mr. Elias Coymans.

1716.
Marten van Loon.
en
Mr. Gerard Hasselaer.
Oud-Schepenen.
Mr. Elias Coymans.

1717.
Marten van Loon.
en
Mr. Gerard Hasselaer.
Oud-Schepenen.
Mr. Elias Coymans.

1718.
Marten van Loon.
en
Mr. Gerard Hasselaer.
Oud-Schepenen.
Mr. Elias Coymans.
Mr. Cornelis Trip.

1719.
Marten van Loon.
Oud Schepen en Raad.
Mr. Elias Coymans.
Mr. Cornelis Trip.
Mr. Joan Fontaine.

1720.
Marten van Loon.
Oud-Schepen en Raad.
Mr. Elias Coymans.
Mr. Cornelis Trip.
François van Harencarspel.
Mr. Joan Fontaine.

1721.
Marten van Loon.
Oud-Schepen en Raad.
Mr. Wigbold Slicher Junior, *Oud-Schepen, sterft 19 Jan.* 1722.
Mr. Elias Coymans.
Mr. Cornelis Trip.
Mr. Joan Fontaine.

1722.
Marten van Loon.
Frederik Alewyn.
en
François van Harencarspel.
Oud-Schepenen.
Mr. Elias Coymans.
Mr. Joan Fontaine.

1723.
Marten van Loon, *sterft den 1 Aug.*
Frederik Alewyn.
en
Mr. Diderik van Buren.
Oud-Schepenen.
Mr. Joan Fontaine,
Raad.
Mr. Elias Coymans.
Jacob Frederick du Fay, *den 20 Aug. alhier geplaatst.*

1724.
Frederik Alewyn, *sterft 11 October. en in zyne plaats komt*
Gerard van Papenbroeck.
Mr. Diderik van Buren.
Jacob Frederick du Fay.
en
Mr. Jacobus Trip Jansz.
Oud-Schepenen.
Mr. Joan Fontaine,
Raad.
Mr. Elias Coymans.
Hendrik Nicolaas Sautyn, *in* 1725.

1725.
Gerard van Papenbroeck.
Mr. Diderik van Buren.
Mr. Pieter Six.
en
Jacob Frederick du Fay.
Oud-Schepenen.
Mr. Joan Fontaine.
Raad.
Mr. Elias Coymans.
Hendrik Nicolaas Sautyn.

1726.
Gerard van Papenbroeck.
Gillis Graafland, *Heer van Mynden en de Loosdrechten.*
Mr. Diderik van Buren.
Mr. Pieter Six.
en
Jacob Frederick du Fay.
Oud-Schepenen.
Mr. Elias Coymans.
Hendrik Nicolaas Sautyn.

1727.
Gerard van Papenbroeck.
Gillis Graafland, *Heer van Mynden en de Loosdrechten, sterft 2 October.*
Mr. Diderik van Buren.
Mr. Pieter Six.
en
Jacob Frederick du Fay.
Oud-Schepenen.
Mr. Elias Coymans.
Hen-

COMMISSARISSEN *van de* BANK VAN LEENING.

Commissarissen van de Bank van Leening.

Hendrik Nicolaas Sautyn.

1728.

Gerard van Papenbroeck.
Mr. Diderik van Buren.
Mr. Pieter Six. *en*
Jacob Frederick duFay.
Oud-Schepenen.
Hendrik Nicolaas Sautyn.

1729.

Gerard van Papenbroeck.
Mr. Diderik van Buren.
Mr. Pieter Six.
en
Jacob Frederick duFay.
Oud-Schepenen.
Hendrik Nicolaas Sautyn.

1730.

Gerard van Papenbroeck.
Mr. Diderik van Buren.
Mr. Pieter Six.
Jacob Frederick duFay.
Mr. Joan Fontaine, *sterft* 18 *Jan.* 1731.
en
Mr. Nicolaas Pancras.
Oud-Schepenen.

1731.

Gerard van Papenbroeck.
Mr. Diderik van Buren.
Mr. Pieter Six.
François van Harencarspel.
Jacob Frederick duFay.
en
Mr. Nicolaas Pancras.
Oud-Schepenen.

1732.

Gerard van Papenbroeck.
Mr. Diderik van Buren.
Mr. Pieter Six.
Jacob Frederick duFay.
en
Mr. Nicolaes Pancras.
Oud-Schepenen.

1733.

Gerard van Papenbroeck.
Mr. Diderik van Buren.
Mr. Pieter Six.
Jacob Frederick duFay.
en
Mr. Nicolaas Pancras.
Oud-Schepenen.

1734.

Gerard van Papenbroeck.
Mr. Diderik van Buren.
Jacob Frederick duFay, *sterft* 5 *Febr.*
Mr. Gillis van den Bempden.
en
Mr. Nicolaas Pancras.
Oud-Schepenen.

1735.

Gerard van Papenbroeck.
Mr. Diderik van Buren.
Mr. Gillis van den Bempden.
Mr. Nicolaas Pancras.
en
Mr. Jonas Witsen.
Oud-Schepenen.

1736.

Gerard van Papenbroeck.
Mr. Diderik van Buren.
Mr. Gillis van den Bempden.
Mr. Nicolaas Pancras.
en
Mr. Jonas Witsen.
Oud-Schepenen.

1737.

Gerard van Papenbroeck.
Mr. Diderik van Buren.
Mr. Pieter Six.
Mr. Gillis van den Bempden.
Mr. Nicolaas Pancras.
en
Mr. Jonas Witsen.
Oud-Schepenen.

1738.

Gerard van Papenbroeck.
Mr. Diderik van Buren.
Mr. Pieter Six.
Mr. Nicolaas Pancras, *sterft* 1 *Febr.* 1739.
en
Mr. Jonas Witsen.
Oud-Schepenen.

1739.

Gerard van Papenbroeck.
Mr. Diderik van Buren.
Mr. Pieter Six.
Mr. Pieter Rendorp.
en
Mr. Jonas Witsen.
Oud-Schepenen.

1740.

Gerard van Papenbroeck.
Mr. Diderik van Buren.
Mr. Pieter Six.
Mr. Pieter Rendorp, *Heer van Marquette.*
en
Mr. Jonas Witsen.
Oud-Schepenen.

1741.

Gerard van Papenbroeck.
Mr. Diderik van Buren.
Mr. Pieter Six.
Mr. Pieter Rendorp, *Heer van Marquette.*
en
Mr. Jonas Witsen.
Oud-Schepenen.

1742.

Gerard van Papenbroeck.
Mr. Diderik van Buren.
Mr. Pieter Six.
Mr. Pieter Rendorp, *Heer van Marquette enz.*
en
Mr. Jonas Witsen.
Oud-Schepenen.

1743.

Gerard van Papenbroeck, *sterft* 12 *October.*
Mr. Diderik van Buren.
Mr. Pieter Six.
Mr. Pieter Rendorp, *Heer van Marquette enz.*
Mr. Jonas Witsen. *en*
Cornelis Munter, *aangesteld* 25 *Octob.*
Oud-Schepenen.

1744.

Mr. Diderik van Buren.
Mr. Pieter Rendorp, *Heer van Marquette enz.*
Mr. Jonas Witsen.
Mr. Jan Bernd Bicker.
en
Cornelis Munter.
Oud-Schepenen.

1745.

Mr. Diderik van Buren.
Mr. Pieter Rendorp, *Heer van Marquette enz.*
Mr. Jonas Witsen.
Mr. Jan Bernd Bicker.
en
Cornelis Munter.
Oud-Schepenen.

1746.

Mr. Diderik van Buren.
Mr. Jonas Witsen.
Mr. Jan Bernd Bicker.
en
Cornelis Munter.
Oud-Schepenen.

1747.

Mr. Diderik van Buren.
Mr. Jonas Witsen.
Mr. Jan Bernd Bicker.
en
Cornelis Munter.
Oud-Schepenen.

1748.

Mr. Diderik van Buren.
Mr. Jonas Witsen.
Mr. Jan Bernd Bicker.
en
Cornelis Munter.
Oud-Schepenen.

By de buitengewoone verandering der Regeering, in Septemb. *en sedert, zyn Commissariissen van de Bank van Leening geworden*

François Lestevenon.
Mr. Jonas Witsen.
Gerard Deutz.
en
Henrik Hooft Danielsz.
Oud-Schepenen.

1749.

François Lestevenon.
Mr. Jonas Witsen.
Gerard Deutz.
en
Henrik Hooft Danielsz.
Oud-Schepenen.

1750.

François Lestevenon.
Mr. Jonas Witsen.
Gerard Deutz.
en
Henrik Hooft Danielsz.
Oud-Schepenen.

1751.

François Lestevenon.
Mr. Jonas Witsen.
Gerard Deutz.
en
Henrik Hooft Danielsz.
Oud-Schepenen.

1752.

François Lestevenon.
Mr. Jonas Witsen.
Gerard Deutz.
en
Henrik Hooft Danielsz.
Oud-Schepenen.

1753.

François Lestevenon.
Mr. Jonas Witsen.
Gerard Deutz.
en
Henrik Hooft Danielsz.
Oud-Schepenen.

1754.

François Lestevenon.
Mr. Jonas Witsen.
Gerard Deutz.
en
Henrik Hooft Danielsz.
Oud-Schepenen.

1755.

François Lestevenon.
Mr. Jonas Witsen.
Gerard Deutz.
en
Henrik Hooft Danielsz.
Oud-Schepenen.

1756.

Mr. Jonas Witsen.
Mr. François de Witt.
Gerard Deutz.
en
Henrik Hooft Danielsz.
Oud-Schepenen.

Commissarissen van de Bank van Leening.

COMMISSARISSEN *van de* BANK VAN LEENING.

1757.
Mr. Jonas Witſen.
Mr. François de Witt.
Gerard Deutz.
en
Henrik Hooft Danielſz.
Oud-Schepenen.

1758.
Mr. Jonas Witſen.
Mr. François de Witt.
Gerard Deutz.
en
Henrik Hooft Danielſz.
Oud-Schepenen.

1759.
Mr. Jonas Witſen.
Mr. François de Witt.
en
Henrik Hooft Danielſz.
Oud-Schepenen.
Arend van der Waejen,
Raad. 15 February, hier geplaatſt.

1760.
Mr. Jonas Witſen.
Mr. François de Witt.
en
Henrik Hooft Danielſz.
Oud-Schepenen.
Arend van der Waejen.
Raad.

1761.
Mr. François de Witt.
Henrik Hooft Danielſz.
en
Mattheus Boendermaker.
Oud-Schepenen.
Arend van der Waejen.
Raad.

1762.
Mr. François de Witt.
Henrik Hooft Danielſz.
en
Mattheus Boendermaker.
Oud-Schepenen.
Arend van der Waejen.
Raad.

1763.
Henrik Hooft Danielſz.
Mattheus Boendermaker.
en
Pieter Elias.
Oud-Schepenen.
Arend van der Waejen.
Raad.

1764.
Henrik Hooft Danielſz.
Mattheus Boendermaker.
en
Pieter Elias.
Oud-Schepenen.
Arend van der Waejen.
Raad.

1765.
Henrik HooftDanielſz.
Mattheus Boendermaker.
en
Pieter Elias.
Oud-Schepeneu.
Arend van der Waejen.
Raad.

1766.
Henrik Hooft Danielſz.
Mattheus Boendermaker.
en
Pieter Elias.
Oud-Schepenen.
Arend van der Waejen.
Raad.

1767.
Mattheus Boendermaker.
en
Pieter Elias.
Oud-Schepenen.
Arend van der Waejen,
Raad, ſterft den 1 Auguſtus.
Jacob van Loon.

1768.
Mr. Jan van Gheſel.
en
Pieter Elias.
Oud-Schepenen.
Jacob van Loon.
Pieter Nicolaas Rendorp.

VII.

VII. EXCYNS-MEESTEREN *of* COMMISSARISSEN VAN DEN GROOTEN EXCYNS.

EXCYNS-MEESTERS *of* COMMISSARISSEN VAN DEN GROOTEN EXCYNS.

De ondergeſchikte Banken, welken wy, tot hier toe, beſchreeven hebben, zyn allen geplaatſt, naar den tyd haarer opregtinge, naar welken zy ook, in de gewoonlyke Naamwyzers der Regeeringe, geplaatſt worden. Doch de EXCYNS-MEESTERS *of* COMMISSARISSEN VAN DEN GROOTEN EXCYNS, tot welken wy nu komen, zyn altoos, in de gemelde Naamwyzers, na de beſchreeven Banken, en zelfs na de Commisſariſſen van de Deſolaate Boedels, welker Kamer, eerſt in 't jaar 1644, opgeregt werdt, geplaatſt, ſchoon zy veel ouder van inſtellinge zyn, en mogelyk geene der ondergeſchikte Banken behoeven te wyken, in oudheid. EXCYNS-MEESTEREN *of* COMMISSARISSEN VAN DEN GROOTEN EXCYNS. Oudheid.

Wy hebben, by eene andere gelegenheid (*a*), getoond, dat Schepenen en Raad, reeds voor 't einde der veertiende eeuwe, gemagtigd geweeſt zyn, tot het opleggen van Excynzen, die, ſedert, werden ingevoerd. Ongetwyfeld, zyn 'er, terſtond daarna, *Excynsmeeſters* geſteld, die opzigt hadden over de invordering van deezer Stede Excynzen. Doch men vindt hunne naamen, niet voor 't jaar 1653, in de Naamlyſten der Regeeringe, die, jaarlyks, op een blad papier, gedrukt worden, en die, zo ik meen, in dat jaar, voor 't eerſt, op die wyze, uitgegeven zyn: en in de Lyſt der Regeeringe, voor den laatſten druk der Handveſten, worden geene Excynsmeeſters geplaatſt, voor 't jaar 1686. In de Lyſten voor de vroegere uitgaaven der Handveſten, wordt, in 't geheel, van geene Excynsmeesters gewaagd: gelykze ook niet gemeld worden, in de Lyſten der Regeeringe, by DAPPER en DOMSELAER te vinden. Maar COMMELIN heeft ons de volkomenſte Lyſt der Excynsmeeſteren verſchaft, die, tegenwoordig, voorhanden is, en met het jaar 1498 aanvangt. Vermoedelyk, hadt hy dezelve bekomen van zynen Broeder, den Heere *Joan Commelin*, Raad deezer Stad, die, in 't jaar 1682, Excynsmeeſter geworden was. De reden nu, waarom men de Excynsmeesters zo laat, in de gewoonlyke Lyſten der Regeeringe, geplaatſt, en rang na Commisſariſſen der Deſolaate Boedels gegeven heeft, ſchynt geene andere geweeſt te zyn dan deeze, dat men dit Collegie, van ouds, niet heeft aangemerkt, als een gedeelte der *Magiſtrature* uitmaakende, en eenigszins gelyk geſteld, met de Collegien van Commiſſariſſen van de Waalen, van de Oſſenmarkt, van de Buitenlandsvaarders, en verſcheiden anderen, die, in laater' tyd, opgeregt zyn. Doch, na dat men, inzonderheid na 't jaar 1578, begonnen was, met Oud-Schepenen en Raaden te kiezen tot Excynsmeeſters, kreeg dit Collegie, allengskens, meer aanziens, tot dat men, voor 't eerſt in 't jaar 1653, ſchynt beſlooten te hebben, om de Excynsmeeſters, ook nevens de andere ondergeſchikte Banken van Regeeringe, in de ge-

(*a*) V. *Deel*, I. *Boek*, *bl.* 17.

Excyns-meesteren of Commissarissen van den grooten Excyns.

gewoone jaarlykſche Naamlyſten, te doen plaatſen: doch in rang na zulken, die aldaar, reeds te vooren, plaats gehad hadden.

Getal.

De Excynsmeesters waren, oudtyds, niet meer dan twee in getal. *Mr. Pieter Kan* en *Jan van Naarden*, de oudſten, die men gemeld vindt, en die, by Commelin, in 't jaar 1498, geplaatſt worden, waren geen van beide in de Regeeringe geweeſt, en zyn ook, zo veel my gebleeken is, nimmer, naderhand, tot Raad of Schepen, of eenige hoogere waardigheid, verkooren. Op 't jaar 1535, vindt men reeds drie Excynsmeeſters; op 't jaar 1608, vier, en op 't jaar 1611, vyf; op welk getal zy, gemeenlyk, bepaald gebleeven zyn: ſchoon men, in laater' tyd, ook enkele reizen, vier of zes Excynsmeesters gehad heeft. Zy worden ook Commissarissen van den grooten Excyns genaamd, hebbende men, door den *grooten Excyns*, van ouds, den *Wyn-* en *Bier-Excyns* verſtaan. Doch de Excynzen van de Turf en Koolen en inkomende Graanen worden ook, door Commiſſariſſen van den grooten Excyns, ontvangen, en, zo wel als de Wyn- en Bier-Excyns, ter Theſaurie Ordinaris, verantwoord.

De Excynsmeeſters of Commiſſariſſen van den grooten Excyns, die, by de aanvaardinge hunner Commiſſie, met eede, belooven, te zullen zorgen, dat der Stede Excyns, getrouwelyk, voldaan, en, naauwkeuriglyk, te boek geſteld worde; vergaderen, by beurten, alle dagen der weeke, op het Stads Excyns-huis aan de oude brug. Zy hebben een' Boekhouder en eenen Knegt in hunnen dienſt.

Naamlyst der Excyns-meesteren of Commissarissen van den grooten Excyns.

Wy voegen hierby eene Naamlyst der Excynsmeesteren of Commissarissen van den grooten Excyns, beginnende met het jaar 1498, en eindigende op het jaar 1768.

1498.
Mr. Pieter Kan.
Jan van Naerden.

1499.
Mr. Pieter Kan.
Jan van Naerden.

1500.
Mr. Pieter Kan.
Jan van Naerden.

1501.
Mr. Pieter Kan.
Jan van Naerden.

1502.
Mr. Pieter Kan.
Jan van Naerden.

1503.
Mr. Pieter Kan.
Jan van Naerden.

1504.
Mr. Pieter Kan.
Jan van Naerden.

1505.
Mr. Pieter Kan.
Jan van Naerden.

1506.
Mr. Pieter Kan.
Jan van Naerden.

1507.
Mr. Pieter Kan.
Jan van Naerden.

1508.
Mr. Pieter Kan.
Jan van Naerden.

1509.
Mr. Pieter Kan.
Jan van Naerden.

1510.
Mr. Pieter Kan.
Jan van Naerden.

1511.
Bruyning Claesz.
Ysbrand Pietersz. Coppit.

1512.
Bruyning Claesz.
Ysbrand Pietersz. Coppit.

1513.
Bruyning Claesz.
Ysbrand Pietersz. Coppit.

1514.
Ysbrand Pietersz. Coppit.
Cornelis Hendrickſz. Loen.

1515.
Ysbrand Pietersz. Coppit.
Cornelis Hendrickſz. Loen.

1516.
Ysbrand Pietersz. Coppit.
Cornelis Hendrickſz. Loen.

1517.
Ysbrand Pietersz. Coppit.
Cornelis Hendrickſz. Loen.

1518.
Ysbrand Pietersz. Coppit.
Cornelis Hendrickſz. Loen.

1519.
Ysbrand Pietersz. Coppit.
Cornelis Hendrickſz. Loen.

1520.
Ysbrand Pietersz. Coppit.
Cornelis Hendrickſz. Loen.

1521.
Ysbrand Pietersz. Coppit.
Cornelis Hendrickſz. Loen.

1522.
Ysbrand Pietersz. Coppit.
Cornelis Hendrickſz. Loen.

1523.
Ysbrand Pietersz. Coppit.
Cornelis Hendrickſz. Loen.

1524.
Ysbrand Pietersz. Coppit.
Cornelis Hendrickſz. Loen.

1525.
Ysbrand Pietersz. Coppit.
Cornelis Hendrickſz. Loen.

1526.
Ysbrand Pietersz. Coppit.
Cornelis Hendrickſz. Loen.

1527.
Ysbrand Pietersz. Coppit.
Cornelis Hendrickſz. Loen.

1528.
Ysbrand Pietersz. Coppit.
Cornelis Hendrickſz. Loen.

1529.
Ysbrand Pietersz. Coppit.
Mr. Pieter Oly.

1530.
Ysbrand Pietersz. Coppit.
Mr. Pieter Oly.

1531.
Ysbrand Pietersz. Coppit.
Mr. Pieter Oly.

1532.
Ysbrand Pietersz. Coppit.
Mr. Pieter Oly.

1533.
Ysbrand Pietersz. Coppit.
Mr. Pieter Oly.

1534.
Mr. Pieter Oly.
Albert Corſz.

1535.
Albert Corſz.
Gysbert Bereſteyn.
Mr. Claes Hem.

1536.
Albert Corſz.
Gysbert Bereſteyn.
Mr. Claes Hem.

1537.
Albert Corſz.
Gysbert Bereſteyn.
Mr. Claes Hem.

1538.
Albert Corſz.
Gysbert Bereſteyn.
Mr. Claes Hem.

1539.
Albert Corſz.
Gysbert Bereſteyn.
Mr. Claes Hem.

1540.
Albert Corſz.
Gysbert Bereſteyn.
Mr. Claes Hem.

1541.
Albert Corſz.
Gysbert Bereſteyn.
Mr. Claes Hem.

1542.
Albert Corſz.
Gysbert Bereſteyn.

EX-CYNS-MEES-TEREN of COM-MISSA-RISSEN VAN DEN GROO-TEN EX-CYNS.

Claes Hillebrandſz.

1543.
Albert Corſz.
Gysbert Bereſteyn.
Claes Hillebrandſz.

1544.
Albert Corſz.
Gysbert Bereſteyn.
Claes Hillebrandſz.

1545.
Albert Corſz.
Gysbert Bereſteyn.
Claes Hillebrandſz.

1546.
Claes Hillebrandſz.
Mr. Cornelis Gerbrandſz.
Harmen Ottenſz.

1547.
Claes Hillebrandſz.
Mr. Cornelis Gerbrandſz.
Harmen Ottenſz.

1548.
Claes Hillebrandſz.
Mr. Cornelis Gerbrandſz.
Harmen Ottenſz.

1549.
Mr. Cornelis Gerbrandſz.
Harmen Ottenſz.
Floris Martenſz.

1550.
Mr. Cornelis Gerbrandſz.
Harmen Ottenſz.
Floris Martenſz.

1551.
Mr. Cornelis Gerbrandſz.
Harmen Ottenſz.
Floris Martenſz.

1552.
Mr. Cornelis Gerbrandſz.
Harmen Ottenſz.
Floris Martenſz.

1553.
Mr. Cornelis Gerbrandſz.
Harmen Ottenſz.
Floris Martenſz.

1554.
Mr. Cornelis Gerbrandſz.
Harmen Ottenſz.
Floris Martenſz.

1555.
Mr. Cornelis Gerbrandſz.
Harmen Ottenſz.
Floris Martenſz.

1556.
Mr. Cornelis Gerbrandſz.
Harmen Ottenſz.
Floris Martenſz.

1557.
Mr. Cornelis Gerbrandſz.
Harmen Ottenſz.
Floris Martenſz.

1558.
Mr. Cornelis Gerbrandſz.
Harmen Ottenſz.
Floris Martenſz.

1559.
Mr. Cornelis Gerbrandſz.
Harmen Ottenſz.
Floris Martenſz.

1560.
Mr. Cornelis Gerbrandſz.
Harmen Ottenſz.
Floris Martenſz.

1561.
Mr. Cornelis Gerbrandſz.
Harmen Ottenſz.
Floris Martenſz.

1562.
Mr. Cornelis Gerbrandſz.
Harmen Ottenſz.
Floris Martenſz.

1563.
Mr. Cornelis Gerbrandſz.
Harmen Ottenſz.
Floris Martenſz.

1564.
Mr. Cornelis Gerbrandſz.
Harmen Ottenſz.
Floris Martenſz.

1565.
Mr. Cornelis Gerbrandſz.
Harmen Ottenſz.
Floris Martenſz.

1566.
Mr. Cornelis Gerbrandſz.
Harmen Ottenſz.
Floris Martenſz.

1567.
Mr. Cornelis Gerbrandſz.
Harmen Ottenſz.
Floris Martenſz.

1568.
Mr. Cornelis Gerbrandſz.
Harmen Ottenſz.
Cornelis Gysbertſz.

1569.
Mr. Cornelis Gerbrandſz.
Harmen Ottenſz.
Cornelis Gysbertſz.

1570.
Mr. Cornelis Gerbrandſz.
Harmen Ottenſz.
Cornelis Gysbertſz.

1571.
Mr. Cornelis Gerbrandſz.
Harmen Ottenſz.
Cornelis Gysbertſz.

1572.
Mr. Cornelis Gerbrandſz.
Harmen Ottenſz.
Cornelis Gysbertſz.

1573.
Mr. Cornelis Gerbrandſz.
Harmen Ottenſz.
Weſſel Jacob Corneliſz.

1574.
Mr. Cornelis Gerbrandſz.
Harmen Ottenſz.
Cornelis Claes Meeuweſz.

1575.
Mr. Cornelis Gerbrandſz.
Weſſel Jacob Corneliſz.
Cornelis Claes Meeuweſz.

1576.
Weſſel Jacob Corneliſz.
Cornelis Claes Meeuweſz.
Claes Gerritſz. van Santen.

1577.
Weſſel Jacob Corneliſz.
Claes Gerritſz. van Santen.

1578.
Weſſel Jacob Corneliſz.
Claes Gerritſz. van Santen.

By de buitengewoone verandering in May, *werden, in de plaats der gemelden, Excynsmeeſteren*
Jacob Benning Jacobſz.
Henrick Olphertſz. Fuyck.
Jan de Biſſchop, *van den 26 May tot den 3 Juny; en van den 3 Juny*
Jan de Biſſchop.
Jan Claeſz. Boeleſz.
Jacob Franſz. Oetgens.

1579.
Jan de Biſſchop.
Jacob Franſz. Oetgens.
Hendrick van Marcken.

1580.
Jan de Biſſchop.
Jacob Franſz. Oetgens.
Hendrick van Marcken.

1581.
Jan de Biſſchop.
Hendrick van Marcken.
Fredrick Vogel.

1582.
Jan de Biſſchop.
Hendrick van Marcken.
Fredrick Vogel.

1583.
Jan de Biſſchop.
Hendrick van Marcken.
Fredrick Vogel.

1584.
Jan de Biſſchop.
Hendrick van Marcken.
Fredrick Vogel.

1585.
Jan de Biſſchop.
Fredrick Vogel.
Hillebrand Brouwer.

1586.
Jan de Biſſchop.
Fredrick Vogel.
Hillebrand Brouwer.

1587.
Jan de Biſſchop.
Fredrick Vogel.
Hillebrand Brouwer.

1588.
Jan de Biſſchop.
Fredrick Vogel.
Hillebrand Brouwer, *ſterft* 12 *Aug. en in zyne plaats komt*
Egbert Roeloffz.

1589.
Jan de Biſſchop.
Fredrick Vogel.
Roelof Egbertſz.

1590.
Jan de Biſſchop.
Fredrick Vogel.
Roelof Egbertſz.

1591.
Jan de Biſſchop.
Fredrick Vogel.
Cornelis Joriſz.

1592.
Jan de Biſſchop.
Cornelis Joriſz.
Jan Hendrickſz. Oetgens van Waveren.

1593.
Jan de Biſſchop.
Cornelis Joriſz.
Jan Hendrickſz. Oetgens van Waveren.

1594.
Jan de Biſſchop.
Cornelis Joriſz.
Jan Hendrickſz. Oetgens van Waveren.

1595.
Jan de Biſſchop.
Jan Hendrickſz. Oetgens van Waveren.
Jonas Witſen.

1596.
Jan de Biſſchop.
Jan Hendrickſz. Oetgens van Waveren.
Jonas Witſen.

1597.
Jan de Biſſchop.

EX-CYNS-MEES-TEREN of COM-MISSA-RISSEN VAN DEN GROO-TEN EX-CYNS.

Jan

Ex-cyns-meesteren of Commissarissen van den grooten Ex-cyns.

Jan Hendrickſz. Oetgens van Waveren.
Jonas Witſen.
1598.
Jan de Biſſchop.
Jan Hendrickſz. Oetgens van Waveren.
Jonas Witſen.
1599.
Jan de Biſſchop.
Jan Hendrickſz. Oetgens van Waveren.
Jonas Witſen.
1600.
Jan de Biſſchop.
Jonas Witſen.
Jan Claeſz. Reyniersz.
1601.
Jan de Biſſchop.
Jan Claeſz. Reyniersz.
Pieter Matthyſz. Schryver.
1602.
Jan de Biſſchop.
Jan Claeſz. Reyniersz.
Pieter Matthyſz. Schryver.
1603.
Jan de Biſſchop.
Jan Claeſz. Reyniersz.
Pieter Matthyſz. Schryver.
1604.
Jan de Biſſchop.
Jan Claeſz. Reyniersz.
Pieter Matthyſz. Schryver.
1605.
Jan de Biſſchop.
Jan Claeſz. Reyniersz.
Pieter Matthyſz. Schryver.
1606.
Jan de Biſſchop.
Jan Claeſz. Reyniersz.
Pieter Matthyſz. Schryver.
1607.
Jan de Biſſchop.
Jan Claeſz. Reyniersz.
Pieter Matthyſz. Schryver.
1608.
Jan de Biſſchop.
Jan Claeſz. Reyniersz.
Pieter Matthyſz. Schryver.
Simon Willemſz. Noomſz.
1609.
Jan de Biſſchop.
Pieter Matthyſz. Schryver.
Simon Willemſz. Noomſz.
Roetert Ernſt.
1610.
Jan de Biſſchop.
Pieter Matthyſz. Schryver.
Simon Willemſz. Noomſz.
Roetert Ernſt.
1611.
Jan de Biſſchop.
Simon Willemſz. Noomſz.
Roetert Ernſt.
Jan Cornelisz. Geelvinck.
Pieter Overlander.
1612.
Jan de Biſſchop.
Simon Willemſz. Noomſz.
Jan Cornelisz. Geelvinck.
Pieter Overlander.
Jan Witſen.
1613.
Jan de Biſſchop.
Jan Cornelisz. Geelvinck.
Pieter Overlander.
Jan Witſen.
Adriaen Pieterſz. Raep.
1614.
Jan de Biſſchop.
Pieter Overlander.
Jan Witſen.
Pieter Theunisz. Schellingwouw.
Cornelis de Vry.
1615.
Adriaen Pieterſz. Raep.
Pieter Overlander.
Jan Witſen.
Pieter Theunisz. Schellingwouw.
Cornelis de Vry.
1616.
Adriaen Pieterſz. Raep.
Pieter Overlander.
Jan Witſen.
Pieter Theunisz. Schellingwouw.
Cornelis de Vry.
1617.
Adriaen Pieterſz. Raep.
Pieter Overlander.
Jan Witſen.
Pieter Theunisz. Schellingwouw.
Cornelis de Vry.
1618.
Adriaen Pieterſz. Raep.
Pieter Overlander.
Jan Witſen.
Pieter Theunisz. Schellingwouw.
Cornelis de Vry.
1619.
Adriaen Pieterſz. Raep.
Pieter Overlander.
Jan Witſen.
Pieter Theunisz. Schellingwouw.
Cornelis de Vry.
1620.
Pieter Overlander.
Jan Witſen.
Pieter Theunisz. Schellingwouw.
Claes Claesz. Kruys.
Gillis Janſz. Beth.
1621.
Pieter Overlander.
Jan Witſen.
Pieter Theunisz. Schellingwouw.
Claes Claesz. Kruys.
Gillis Janſz. Beth.
1622.
Pieter Overlander.
Jan Witſen.
Pieter Theunisz. Schellingwouw.
Claes Claesz. Kruys.
Gillis Janſz. Beth.
1623.
Pieter Overlander.
Jan Witſen.
Pieter Theunisz. Schellingwouw.
Claes Claesz. Kruys.
Gillis Janſz. Beth.
1624.
Pieter Overlander.
Jan Witſen.
Pieter Theunisz. Schellingwouw.
Claes Claesz. Kruys.
Gillis Janſz. Beth.
1625.
Pieter Overlander.
Jan Witſen.
Pieter Theunisz. Schellingwouw.
Claes Claesz. Kruys.
Gillis Janſz. Beth.
1626.
Jan Witſen.
Pieter Theunisz. Schellingwouw.
Claes Claesz. Kruys.
Gillis Janſz. Beth.
Dr. Matthys Willemſz. Raephorſt.
1627.
Jan Witſen.
Pieter Theunisz. Schellingwouw.
Claes Claesz. Kruys.
Gillis Jansz. Beth.
Hendrick Lens.
1628.
Jan Witſen.
Pieter Theunisz. Schellingwouw.
Claes Claesz. Kruys.
Gillis Janſz. Beth.
Hendrick Lens.
1629.
Jan Witſen.
Pieter Theunisz. Schellingwouw.
Claes Claesz. Kruys.
Gillis Janſz. Beth.
Hendrick Lens.
1630.
Jan Witſen.
Pieter Theunisz. Schellingwouw.
Gillis Janſz. Beth.
Hendrick Lens.
Willem Backer.
1631.
Jan Witſen.
Pieter Theunisz. Schellingwouw.
Gillis Janſz. Beth.
Hendrick Lens.
Dr. Albert Bas.
1632.
Jan Witſen.
Pieter Theunisz. Schillingwouw.
Gillis Janſz. Beth.
Hendrick Lens.
Jacob Jacobsz. Vinck.
1633.
Jan Witſen.
Hendrick Lens.
Jacob Jacobsz. Vinck.
Pieter Theunisz. Schellingwouw, *ſterft 9 April, en in zyne plaats komt*
Jacob Wilkes.
Gillis Janſz. Beth, *ſterft 27 April en in zyne plaats kwam*
Mr. Gerrit Schaep Pieterſz.
1634.
Jan Witſen.
Hendrick Lens.
Jacob Wilkes.
Mr. Gerrit Schaep Pieterſz.
Gerbrand Claesz. Pancras.
1635.
Jan Witſen.
Hendrick Lens.
Jacob Wilkes.
Mr. Gerrit Schaep Pieterſz.
Jacob Jacobsz. Vinck.
1636.
Jan Witſen, *ſterft den 19 October.*
Hendrick Lens.
Jacob Wilkes.
Mr. Gerrit Schaep Pieterſz.
Gerbrand Claesz. Pancras.
Claes van Bronckhorſt, *in de plaats van* Jan Witſen.
1637.
Dr. Matthys Willemſz. Raephorſt. *ſterft 2 Febr.* 1638.
Hendrick Lens.
Jacob Wilkes.
Mr. Gerrit Schaep Pieterſz.
Claes

EX-CYNS-MEES-TEREN of COM-MISSA-RISSEN VAN DEN GROO-TEN EX-CYNS.

Claes van Bronckhorſt.
1638.
Hendrick Lens.
Jacob Wilkes.
Claes van Bronckhorſt.
Claes van Kampen.
ſterft 2 April.
Dirck Arentſz. Kock, *werdt Boekhouder in de Wiſſelbank.*
Weſſel de Vry.
Jacob van der Marct.
1639.
Hendrick Lens.
Jacob Wilkes, *werdt Raad ter Admiraliteit tot Hoorn.*
Nicolaes van Bronchorſt.
Weſſel de Vry.
Jacob van der Marct.
Cornelis Jacobſz. Weijer.
1640.
Hendrick Lens.
Nicolaes van Bronckhorſt.
Weſſel de Vry.
Jacob van der Marct.
Cornelis Jacobſz. Weijer.
1641.
Hendrick Lens.
Nicolaes van Bronckhorſt.
Weſſel de Vry.
Jacob van der Marct.
Cornelis Jacobſz. Weijer.
1642.
Hendrick Lens.
Nicolaes van Bronckhorſt.
Weſſel de Vry.
Jacob van der Marct.
Cornelis Jacobſz. Weijer.
1643.
Cornelis Jacobſz. Weijer.
Hendrick Lens.
Nicolaes van Bronckhorſt.
Weſſel de Vry.
Jacob van der Marct.
1644.
Cornelis Jacobſz. Weijer.
Hendrick Lens.
Nicolaes van Bronckhorſt.
Weſſel de Vry.
Jacob van der Marct.
1645.
Cornelis Jacobſz. Weijer.
Hendrick Lens.
Nicolaes van Bronckhorſt.
Weſſel de Vry.
Jacob van der Marct.
1646.
Cornelis Jacobſz. Weijer.
Hendrik Lens *ſterft.*
Nicolaes van Bronckhorſt.
Weſſel de Vry.
Jacob van der Marct.
Dirck Boeleſz.
1647.
Cornelis Jacobſz. Weijer.
Nicolaes van Bronckhorſt.
Weſſel de Vry.
Jacob van der Marct.
Dirck Boeleſz.
1648.
Cornelis Jacobſz. Weijer.
Nicolaes van Bronckhorſt.
Weſſel de Vry.
Jacob van der Marct.
Dirck Boeleſz.
1649.
Cornelis Jacobſz. Weijer.
Nicolaes van Bronckhorſt.
Weſſel de Vry.
Jacob van der Marct.
Dirck Boeleſz.
1650.
Cornelis Jacobſz. Weijer.
Nicolaes van Bronckhorſt.
Weſſel de Vry.
Jacob van der Marct.
Dirck Boeleſz.
1651.
Cornelis Jacobſz. Weijer.
Nicolaes van Bronckhorſt.
Weſſel de Vry.
Jacob van der Marct.
Dirck Boeleſz.
1652.
Cornelis Jacobſz. Weijer.
Nicolaes van Bronckhorſt.
Weſſel de Vry.
Jacob van der Marct.
Dirck Boeleſz.
Pieter van Loon.
1653.
Cornelis Jacobſz. Weijer.
Weſſel de Vry.
Jacob van der Marct *ſterft 11 of 12 May.*
Dirck Boeleſz.
Pieter van Loon.
Pieter Bas.
1654.
Cornelis Jacobſz. Weijer, *ſterft den 4 July, en in zyne plaats komt*
Jacob Theuniſz. van Stralen.
Weſſel de Vry
Dirck Boeleſz.
Pieter van Loon.
Dr. Pieter Bas.
1655.
Jacob Theuniſz. van Stralen.
Dirck Boeleſz.
Dr. Pieter Bas.
Gysbert de Vries.
Iſaac Francx.
1656.
Jacob Theuniſz. van Stralen.
Dirck Boeleſz.
Dr. Pieter Bas.
Gysbert de Vries.
Iſaac Francx.
1657.
Jacob Theuniſz. van Stralen.
Dirck Boelsſz.
Dr. Pieter Bas.
Gysbert de Vries.
Iſaac Francx.
1658.
Hans Bontemantel.
Dirck Boeleſz.
Gysbert de Vries.
Iſaac Francx.
Jacob Trip, *werdt den 10 Sept. in de Kleine Zaaken geſteld, en voor heen k-wam*
Dr. Gerard Bors van Waveren.
1659.
Mr. Joachim Rendorp.
Dirck Boeleſz.
Gysbert de Vries.
Iſaac Francx.
Dr. Gerard Bors van Waveren.
1660.
Hans Bontemantel.
Dirck Boeliſz.
Gysbert de Vries.
Iſaac Francx.
Dr. Gerard Bors van Waveren.
1661.
Hans Bontemantel.
Dirck Boeleſz.
Gysbert de Vries.
Iſaac Francx.
Dr. Gerard Bors van Waveren.
1662.
Hans Bontemantel.
Dirck Boeleſz.
Gysbert de Vries.
Iſaac Francx.
Jan Anslo.
1663.
Hans Bontemantel.
Dirck Boeleſz.
Iſaac Francx.
Jan Anslo.
Jan Lens.
Dr. Hendrick Lons.
Mr. Iſaac van Heuvel.
1664.
Hans Bontemantel.
Jan Lens.
Mr. Iſaac van Heuvel.
Dr. Hendrick Lons.
Pieter Kloeck.
1665.
Jan Lens.
Mr. Iſaac van Heuvel.
Dr. Hendrick Lons.
Pieter Kloeck.
Dr. Pieter Schaep.
1666.
Dr. Jan van Hartogvelt.
Jan Lens.
Mr. Iſaac van Heuvel.
Dr. Hendrick Lons.
Pieter Kloeck.
1667.
Dr. Jan van Hartogvelt.
Jan Lens.
Mr. Iſaac van Heuvel.
Dr. Hendrick Lons.
Pieter Kloeck.
1668.
Dr. Jan van Hartogvelt.
Jan Lens.
Mr. Iſaac van Heuvel.
Dr. Hendrick Lons.
Pieter Kloeck.
1669.
Mr. Pieter Schaep.
Pieter van Loon.
Jan Lens.
Dr. Hendrick Lons.
Pieter Kloeck.
1670.
Dr. Joachim Rendorp.
Jan Lens.
Dr. Hendrick Lons.
Pieter Kloeck.
Joan Slicher.
1671.
Dr. Joachim Rendorp.
Jan Lens.
Dr. Hendrick Lons.
Pieter Kloeck.
Joan Slicher.
1672.
Dr. Joachim Rendorp.
Jan Lens.
Dr. Hendrick Lons.
Pieter Kloeck.
Joan Slicher.
By de buitengewoone verandering in September, bleeven dezelfde Commiſſariſſen van den Excyns in in hun bewind: als
Dr. Joachim Rendorp.
Jan Lens.
Dr. Hendrick Lons.
Pieter Kloeck.
Joan Slicher.

Ex-cyns-meesteren of Commissarissen van den groo-ten Ex-cyns.

1673.
Dr. Joachim Rendorp.
Mr. Philips Weveringh.
Jan Lens.
Dr. Hendrick Lons.
Pieter Kloeck.

1674.
Dr. Joachim Rendorp.
Jan Lens.
Dr. Hendrick Lons.
Pieter Kloeck.
Fredrick Berewout.

1675.
Dr. Joachim Rendorp.
Jan Lens.
Dr. Hendrick Lons.
Pieter Kloeck.
Fredrick Berewout.

1676.
Dr. Joachim Rendorp.
Jan Lens.
Dr. Hendrick Lons.
Pieter Kloeck.
Fredrick Berewout.

1677.
Dr. Joachim Rendorp.
Jan Lens.
Dr. Hendrick Lons.
Fredrick Berewout.
Mr. Hillebrand Schellinger.

1678.
Dr. Joachim Rendorp.
Mr. Nicolaes Haffelaer.
Dr. Philips Weveringh.
Jan Lens.
Dr. Hendrick Lons.
Fredrick Berewout.

1679.
Gillis Sautyn.
Dr. Philips Weveringh.
Jan Lens.
Dr. Hendrick Lons.
Fredrick Berewout.

1680.
Egbert de Vry.
Jan Lens.
Dr. Hendrick Lons.
Cornelis Spiegel.
Fredrick Berewout.

1681.
Cornelis Valckenier.
Jan Lens.
Dr. Hendrick Lons.
Cornelis Spiegel.
Fredrick Berewout.

1682.
Joan Commelin.
Jan Lens.
Dr. Hendrick Lons.
Cornelis Spiegel.
Fredrick Berewout.
Isaac Jan Nys, *in plaats van* Cornelis Spiegel, *die op de Huwelyksche Zaaken geplaatst is.*

1683.
Joan Commelin.
Jan Lens.
Dr. Hendrick Lons.
Fredrick Berewout.
Isaac Jan Nys.

1684.
Joan Commelin.
Jan Lens.
Dr. Hendrick Lons.
Cornelis Spiegel.
Isaac Jan Nys.

1685.
Jan Commelin, *Raad.*
Jan Lens.
Dr. Hendrick Lons.
Cornelis Spiegel.
Isaac Jan Nys.

1686.
Joan Commelin, *Raad.*
Jan Lens.
Dr. Hendrick Lons, *ontslaagen den* 13 *Oct. en in zyne plaats komt* 15 *Nov.*
Mr. Jan Trip.
Cornelis Spiegel.
Isaac Jan Nys.

1687.
Joan Commelin, *Raad.*
Jan Lens.
Cornelis Spiegel.
Fredrick Berewout.
Isaac Jan Nys.

1688.
Joan Commelin, *Raad.*
Jan Lens.
Cornelis Spiegel.
Fredrick Berewout.
Hendrik Hudde.

1689.
Joan Commelin, *Raad.*
Jan Lens.
Cornelis Spiegel.
Fredrick Berewout.
Hendrik Hudde.

1690.
Joan Commelin, *Raad.*
Jan Lens.
Cornelis Spiegel.
Fredrick Berewout.
Hendrik Hudde.

1691.
Joan Commelin, *Raad. sterft* 19 *Jan.* 1692.
Jan Lens.
Cornelis Spiegel.
Fredrick Berewout.
Hendrik Hudde.

1692.
Adriaen de Waert.
Oud-Schepen.
Jan Lens.
Cornelis Spiegel.
Fredrick Berewout.
Hendrik Hudde.

1693.
Adriaen de Waert,
Oud-Schepen.
Jan Lens, *sterft in Jan.*

1694.
Cornelis Spiegel.
Fredrick Berewout.
Hendrik Hudde.

1694.
Adriaen de Waert. *en* Mr. Pieter Six.
Oud-Schepenen.
Hendrik Hudde, *Raad.*
Cornelis Spiegel.
Fredrick Berewout.

1695.
Mr. Pieter Six.
Oud-Schepen.
Hendrik Hudde, *Raad.*
Cornelis Spiegel.
Fredrick Berewout.
Mr. Ernst Roeters.

1696.
Egbert de Vry.
Oud-Schepen.
Hendrik Hudde, *Raad.*
Cornelis Spiegel.
Fredrick Berewout.
Mr. Ernst Roeters.

1697.
Egbert de Vry.
Oud-Schepen.
Hendrik Hudde, *Raad.*
Cornelis Spiegel.
Fredrick Berewout.
Mr. Ernst Roeters.

1698.
Gerbrand Pancras Michielsz, *Oud-Schepen.*
Hendrik Hudde, *Raad.*
Cornelis Spiegel.
Louis Trip.
Everard Temminck.

1699.
Gerbrand Pancras Michielsz.
Oud-Schepen.
Hendrik Hudde, *Raad.*
Cornelis Spiegel.
Louis Trip.
Everard Temminck.

1700.
Gerbrand Pancras Michielsz. *Oud-Schepen.*
Hendrik Hudde, *Raad.*
Cornelis Spiegel.
Louis Trip.
Everard Temminck.

1701.
Gerbrand Pancras Michielsz.
Oud-Schepen.
Hendrik Hudde, *Raad.*
Cornelis Spiegel.
Louis Trip.
Everard Temminck.

1702.
Gerbrand Pancras Michielsz.
Oud-Schepen.
Hendrik Hudde, *Raad.*
Cornelis Spiegel.
Louis Trip.
Everard Temminck.

1703.
Hendrik Hudde, *Raad.*
Cornelis Spiegel.
Louis Trip.
Everard Temminck.
Mr. Balthasar Scott.

1704.
Hendrik Hudde, *Raad.*
Cornelis Spiegel, *sterft* 11 *May.*, *en in zyne plaats komt* 26 *July*
Jan Jacob de Famars.
Louis Trip.
Everard Temminck.
Mr. Balthasar Scott.

1705.
Mr. Fredrik Wilhem van Loon.
Oud-Schepen en Raad.
Louis Trip.
Everard Temminck.
Mr. Balthasar Scott.
Jan Jacob de Famars.

1706.
Mr. Fredrik Wilhem van Loon.
Oud-Schepen en Raad.
Louis Trip.
Mr. Balthasar Scott.
Jan Jacob de Famars.
George de Vicq.

1707.
Hendrik Hudde, *Oud-Schepen en Raad, is den* 6 *May geëligeerd tot Schepen, in plaats van* Nicolaas Sautyn, *en is in zyne plaats alhier gekomen den* 14 *May.*
Marten van Loon.
Louis Trip, *sterft den* 26 *Nov.*
Everard Temminck.
Jan Jacob de Famars.
George de Vicq.
Mr. Abraham de Vicq, *den* 7 *Dec. tot Excyns-meester geëligeerd.*

1708.
Marten van Loon.
Oud-Schepen en Raad.
Everard Temminck.
Jan Jacob de Famars.
George de Vicq, *sterft . . Jan.* 1709.
Mr. Abraham de Vicq.

1709.
Marten van Loon.
Oud-Schepen en Raad.
Everard Temminck.
Jan Jacob de Famars.
Mr. Abraham de Vicq, *verplaatst den* 18 *Oct. op de Huwelyksche Zaaken, en den* 6 *Nov. komt in zyne plaats*
Nicolaes Corver.
Joris de Waert.

1710.
Marten van Loon.
Oud-Schepen en Raad.
Everard Temminck.
Jan

Ex-cyns-meesteren of Commissarissen van den groo-ten Ex-cyns.

EX-CYNS-MEESTEREN of COMMISSARISSEN VAN DEN GROOTEN EX-CYNS.

Jan Jacob de Famars.
Joris de Waert.
Nicolaes Corver.

1711.

Marten van Loon.
Oud-Schepen en Raad.
Everard Temminck.
Jan Jacob de Famars.
Georgius de Waert.
Nicolaes Corver.

1712.

Marten van Loon.
Oud-Schepen en Raad.
Everard Temminck.
Jan Jacob de Famars.
Mr. Georgius de Waert, *den 22 Juny Vendumeester geworden, en in zyne plaats komt den 5 July.*
Mr. Gerard Bicker van Swieten.
Nicolaes Corver.

1713.

Mr. Willem Backer, *den 17 Febr albier geplaatst. Oud-Schepen.*
Marten van Loon, *Oud-Schepen en Raad, is den 17 Febr. verplaatst in de Bank van Leening.*
Everard Temminck.
Jan Jacob de Famars.
Nicolaes Corver, *sterft 20 July.*
Mr. Gerard Bicker van Swieten.
Mr. Jan Six de Jonge, *den 16 Augustus verkooren, doch sterft den 22 November.*
Cornelis Trip, *den 1 Dec. verkooren.*

1714.

Mr. Gerard Karsseboom, *Oud-Schepen en Raad.*
Mr. Gerard Bicker van Swieten, *Raad.*
Everard Temminck.
Jan Jacob de Famars.
Cornelis Trip.

1715.

Gerard Karsseboom, *Oud-Schepen en Raad.*
Mr. Gerard Bicker van Swieten, *Raad.*
Everard Temminck.
Jan Jacob de Famars.
Mr. Cornelis Trip.

1716.

Gerard Karsseboom, *Oud-Schepen en Raad.*
Everard Temminck.
Jan Jacob de Famars.
Mr. Cornelis Trip.

1717.

Gerard Karsseboom, *Oud-Schepen en Raad.*
Everard Temminck.
Jan Jacob de Famars.
Jan van Kerchem.
Mr. Cornelis Trip.

1718.

Gerard Karsseboom, *Oud-Schepen en Raad.*
Everard Temminck.
Jan Jacob de Famars.
Jan van Kerchem.

1719.

Gerard Karsseboom, *Oud-Schepen en Raad.*
Everard Temminck, *sterft 23 Juny.*
Jan Jacob de Famars.
Jan van Kerchem.
Mr. Diderik van Buuren, *en*
Mr. Willem Sautyn, *zyn den 31 Augustus albier geplaatst.*

1720.

Gerard Karsseboom, *Oud-Schepen en Raad.*
Mr. Willem Sautyn.
Jan Jacob de Famars.
Jan van Kerchem.
Mr. Gillis van den Bempden.

1721.

Gerard Karsseboom, *Oud-Schepen en Raad.*
Mr. Willem Sautyn.
Jan Jacob de Famars.
Jan van Kerchem.
Hendrik Huyghens.

1722.

Gerard Karsseboom, *Oud-Schepen en Raad.*
Mr. Willem Sautyn.
Jan Jacob de Famars.
Jan van Kerchem.
Hendrik Huyghens.

1723.

Gerard Karsseboom.
en
François van Harencarspel.
Oud-Schepenen.
Mr. Willem Sautyn.
Jan Jacob de Famars.
Jan van Kerchem.
Hendrik Huyghens.

1724.

Gerard Karsseboom.
en
François van Harencarspel.
Oud-Schepenen.
Mr. Willem Sautyn.
Jan Jacob de Famars.
Jan van Kerchem.
Hendrik Huyghens.

1725.

Gerard Karsseboom.
en
François van Harencarspel.
Oud-Schepenen.
Mr. Willem Sautyn.
Jan Jacob de Famars.
Jan van Kerchem.
Hendrik Huyghens.

1726.

Gerard Karsseboom.
en
François van Harencarspel.
Oud-Schepenen.
Mr. Willem Sautyn.
Jan Jacob de Famars.
Jan van Kerchem.
Hendrik Huyghens.

1727.

Gerard Karsseboom.
en
François van Harencarspel.
Oud-Schepenen.
Mr. Willem Sautyn.
Jan Jacob de Famars.
Jan van Kerchem.
Hendrik Huyghens.

1728.

Gerard Karsseboom.
François van Harencarspel. *en*
Gillis Valckenier.
Oud-Schepenen.
Mr. Willem Sautyn.
Jan van Kerchem, *wordt den 21 Jan. 1729. Penningmeester op de Thesaurie Ordinaris, en in zyne plaats komt*
Mr. Pieter van de Poll.
Mr. Gerbrand Claes du Fay.

1729.

Gerard Karsseboom.
en
François van Harencarspel.
Oud-Schepenen.
Gillis Valckenier, *en*
Willem Gideon Deutz,
Oud-Schepenen.
ontslaagen den 7 July.
Mr. Willem Sautyn.
Mr. Gerbrand Claes du Fay, *den 15 Maart verplaatst op de Kleine Zaaken.*
Mr. Nicolaes Witsen Jonasz., *albier op den 15 Maart geplaatst.*
Simon van der Stel, *albier den 30 Jan.*

1730.

Gerard Karsseboom, *sterft 9 July.*
Mr. Theodorus Huyghens, *Heer van Honkoop. en*
Mr. Jan Huydecoper, van Maarsseveen, *Heer van Nigtevegt.*
Oud-Schepenen.
Mr. Willem Sautyn.
Mr. Gerbrand Claes du Fay.
Simon van der Stel.

1731.

Mr. Theodorus Huyghens, *Heer van Honkoop.*
en
Mr. Jan Huydecoper, van Maarsseveen, *Heer van Nigtevegt.*
Oud-Schepenen.
Mr. Willem Sautyn.
Mr. Gerbrand Claes du Fay.
Simon van der Stel.
Nicolaes Witsen de Jonge.
Pieter Valckenier.

1732.

Mr. Willem Backer.
Mr. Theodorus Huyghens, *Heer van Honkoop.*
en
Mr. Jan Huydecoper, van Maarsseveen, *Heer van Nigtevegt.*
Oud-Schepenen.
Mr. Gerbrand Claes du Fay.
Nicolaes Witsen de Jonge.
Simon van der Stel.

1733.

Mr. Willem Backer.
Mr. Theodorus Huyghens, *Heer van Honkoop.*
en
Mr. Jan Huydecoper, van Maarsseveen, *Heer van Nigtevegt.*
Oud-Schepenen.
Mr. Gerbrand Claes du Fay.
Nicolaes Witsen de Jonge.
Simon van der Stel.

1734.

Mr. Willem Backer, *sterft den 1 Aug.*
Mr. Theodorus Huyghens, *Heer van Honkoop.*
en
Mr. Jan Huydecoper, van Maarsseveen, *Heer van Nigtevegt.*
Oud-Schepenen.
Mr. Gerbrand Claes du Fay.
Nicolaes Witsen de Jonge.
Simon van der Stel.
Theodore Rogge, *Oud-Schepen, den 18 Nov. albier geplaatst.*

1735.

EX-CYNS-MEESTEREN of COMMISSARISSEN VAN DEN GROOTEN EX-CYNS.

Ex-cyns-meesteren of Commissarissen van den groo-ten Ex-cyns.

1735.
Mr. Theodorus Huyghens, *Heer van Honkoop.*
Mr. Jan Huydecoper, van Maarſſeveen, *Heer van Nigtevegt.*
Pieter Calkoen.
en
Mattheus Alewyn.
Oud-Schepenen.
Mr. Gerbrand Claes du Fay.
Simon van der Stel.

1736.
Mr. Theodorus Huyghens, *Heer van Honkoop.*
Mr. Jan Huydecoper, van Maarſſeveen, *Heer van Nigtevegt enz. en*
Mattheus Alewyn.
Oud-Schepenen.
Mr. Gerbrand Claes du Fay.
Simon van der Stel.

1737.
Mr. Theodorus Huyghens, *Heer van Honkoop enz.*
François van Harencarſpel, *Heer van de Stede Beverwyk, Wyk op Zee, en Wyk aan Duin enz.*
Mr. Nicolaes Witſen Jonaſz.
en
Mr. Wouter Valckenier, *den 19 Decemb.*
Oud-Schepenen.
Mr. Gerbrand Claes du Fay.
Simon van der Stel.

1738.
Mr. Theodorus Huyghens, *Heer van Honkoop enz.*
François van Harencarſpel, *Heer van de Stede Beverwyk, Wyk op Zee, en Wyk aan Duin, enz.*
Mr. Wouter Valckenier.
en
Mr. Nicolaes Witſen Jonaſz.
Oud-Schepenen.
Mr. Gerbrand Claes du Fay.
Simon van der Stel.

1739.
Mr. Theodorus Huyghens, *Heer van Honkoop enz.*
François van Harencarſpel, *Heer van de Stede Beverwyk, Wyk op Zee, en Wyk aan Duin enz.*
Pieter van Loon.
Mr. Gerrit de Graef, *Vrybeer van Suydpolsbroek, Purmerland en Ilpendam enz.*
en
Lodewyk de Bas.
Oud-Schepenen.
Simon van der Stel.

1740.
Mr. Theodorus Huyghens, *Heer van Honkoop enz. ſterft 23 Oct. en in zyne plaats komt den 11 Nov.*
Mr. Jan Bernd Bicker.
François van Harencarſpel, *Heer van de Stede Beverwyk, Wyk op Zee, en Wyk aan Duin enz.*
en
Pieter van Loon.
Oud-Schepenen.
Mr. Gerbrand Claes du Fay, *bedankt den 19 Octob. en in zyne plaats den 11 Nov.*
Mr. Gerrit de Graef.
Oud-Schepen.
Simon van der Stel.

1741.
François van Harencarſpel, *Heer van de Stede Beverwyk, Wyk op Zee, en Wyk aan Duin enz.*
Pieter van Loon.
Mr. Jan Bernd Bicker.
en
Mr. Gerrit de Graef, *Vrybeer van Suydpolsbroek, Purmerland en Ilpendam, enz.*
Oud-Schepenen.
Simon van der Stel.

1742.
François van Harencarſpel, *Heer van de Stede Beverwyk, Wyk op Zee, en Wyk aan Duin enz.*
Pieter van Loon.
Mr. Gerrit de Graef, *Vrybeer van Suydpolsbroek, Purmerland en Ilpendam enz. en*
Lodewyk de Bas.
Oud-Schepenen.
Simon van der Stel.

1743.
François van Harencarſpel, *Heer van de Stede Beverwyk, Wyk op Zee, en Wyk aan Duin enz.*
Pieter van Loon.
Mr. Gerrit de Graef, *Vrybeer van Suydpolsbroek, Purmerland en Ilpendam enz.*
en
Lodewyk de Bas.
Oud-Schepenen.
Simon van der Stel.

1744.
François van Harencarſpel, *Heer van de Stede Beverwyk, Wyk op Zee, en Wyk aan Duin enz.*
Pieter van Loon.
Mr. Gerrit de Graef, *Vrybeer van Suydpolsbroek, Purmerland en Ilpendam enz.*
en
Theodorus de Smeth.
Oud-Schepenen.
Simon van der Stel.

1745.
Pieter van Loon.
Mr. Gerrit de Graef, *Vrybeer van Suydpolsbroek, Purmerland en Ilpendam enz.*
Lodewyk de Bas.
en
Bruno van der Duſſen, *ontſlaagen den 24 Juny.*
Oud-Schepenen.
Simon van der Stel.

1746.
Pieter van Loon.
Mr. Gerrit de Graef, *Vrybeer van Suydpolsbroek, Purmerland en Ilpendam enz.*
en
Lodewyk de Bas.
Oud-Schepenen.
Simon van der Stel.

1747.
Pieter van Loon.
Mr. Gerrit de Graef, *Vrybeer van Suydpolsbroek, Purmerland en Ilpendam enz.*
en
Lodewyk de Bas.
Oud-Schepenen.
Simon van der Stel.

1748.
Mr. Gerrit de Graef, *Vrybeer van Suydpolsbroek, Purmerland en Ilpendam enz.*
en
Lodewyk de Bas.
Oud-Schepenen.
Simon van der Stel.
Mr. Dirk Backer, *Heer van Nootdorp enz.*

By de buitengewoone verandering in Sep-
temb. zyn de zelfde Excynsmeeſteren blyven continueeren: als
Mr. Gerrit de Graef, *Vrybeer van Suydpolsbroek, Purmerland en Ilpendam enz.*
en
Lodewyk de Bas.
Oud-Schepenen.
Simon van der Stel.
Mr. Dirk Backer, *Heer van Nootdorp enz.*

1749.
Mr. Gerrit de Graef, *Vrybeer van Suydpolsbroek, Purmerland en Ilpendam enz.*
en
Lodewyk de Bas.
Oud-Schepenen.
Simon van der Stel.
Mr. Dirk Backer, *Heer van Nootdorp enz.*
Gerbrand Elias.

1750.
Mr. Gerrit de Graef, *Vrybeer van Suydpolsbroek, Purmerland en Ilpendam enz.*
en
Lodewyk de Bas.
Oud-Schepenen.
Simon van der Stel.
Mr. Dirk Backer, *Heer van Nootdorp enz.*
David ten Hove, *Heer van Nieuwaal enz.*

1751.
Mr. Gerrit de Graef, *Vrybeer van Suydpolsbroek, Purmerland en Ilpendam enz. en*
Lodewyk de Bas.
Oud-Schepenen.
Simon van der Stel.
Mr. Dirk Backer, *Heer van Nootdorp enz.*
David ten Hove, *Heer van Nieuwaal enz.*

1752.
Mr. Gerrit de Graef, *Vrybeer van Suydpolsbroek, Purmerland en Ilpendam enz. ſterft 10 November.*
Lodewyk de Bas.
en
Jasper Bolten.
Oud-Schepenen.
De laatſte verplaatſt op de Deſolaate Boedelskamer, in wiens plaats komt
Mr. Johan Ortt, *Heer van Nyenrode enz.*
Simon van der Stel.
Mr. Dirk Backer, *Heer van*

Ex-cyns-meesteren of Commissarissen van den groo-ten Ex-cyns.

van Nootdorp enz.
David ten Hove, *Heer van Nieuwaal enz.*
1753.
Carel Lynslager.
en
Abraham Croock.
Oud-Schepenen.
Simon van der Stel.
Mr. Dirk Backer, *Heer van Nootdorp enz.*
Mr. Johan Ortt, *Heer van Nyenroode, Breukelen enz.*
1754.
Mr. Matthys Straalman, *Heer van Duitz, de Haar, Zevenhuizen, enz.*
Carel Lynslager.
en
Abraham Croock, *Heer van Oostweert.*
Oud-Schepenen.
Simon van der Stel.
Mr. Dirk Backer, *Heer van Nootdorp enz.*
1755.
Mr. Matthys Straalman., *Heer van Duitz, de Haar, Zevenhuizen enz.*
Carel Lynslager.
en
Abraham Croock, *Heer van Oostweert.*
Oud-Schepenen.
Simon van der Stel.
Mr. Dirk Backer, *Heer van Nootdorp enz.*
1756.
Carel Lynslager.
en
Abraham Croock, *Heer van Oostweert.*
Oud-Schepenen.
Simon van der Stel.
Mr. Dirk Backer, *Heer van Nootdorp enz.*
1757.
Carel Lynslager.
en
Abraham Croock, *Heer van Oostweert enz.*
Oud-Schepenen.
Simon van der Stel.
Mr. Dirk Backer, *Heer van Nootdorp enz.*
Mr. Pieter Testas Jansz.
1758.
Carel Lynslager.
en
Abraham Croock, *Heer van Oostweert enz.*
Oud-Schepenen.
Simon van der Stel.
Mr. Dirk Backer, *Heer van Nootdorp enz.*
Mr. Pieter Testas Jansz.
1759.
Carel Lynslager.
en
Jan de Backer, *Heer van Noordwykerhout, de Zilk enz.*
Oud-Schepenen.
Simon van der Stel.
Mr. Dirk Backer, *Heer van Nootdorp enz.*
Mr. Pieter Testas Jansz.
1760.
Carel Lynslager.
en
Jan de Backer, *Heer van Noordwykerhout, de Zilk enz.*
Oud-Schepenen.
Simon van der Stel.
Mr. Dirk Backer, *Heer van Nootdorp enz.*
Mr. Pieter Testas Jansz.
1761.
Carel Lynslager.
en
Jan de Backer, *Heer van Noordwykerhout, de Zilk, enz.*
Oud-Schepenen.
Simon van der Stel.
Mr. Dirk Backer, *Heer van Nootdorp enz.*
Mr. Pieter Testas Jansz.
1762.
Carel Lynslager.
en
Jan de Backer, *Heer van Noordwykerhout, de Zilk enz.*
Oud-Schepenen.
Simon van der Stel.
Mr. Dirk Backer, *Heer van Nootdorp enz.*
Mr. Pieter Testas Jansz.
1763.
Carel Lynslager.
en
Jan de Backer, *Heer van Noordwykerhout, de Zilk enz.*
Oud-Schepenen.
Simon van der Stel.
Mr. Dirk Backer, *Heer van Nootdorp enz.*
Mr. Pieter Testas Jansz.
1764.
Carel Lynslager.
en
Jan de Backer, *Heer van Noordwykerhout, de Zilk enz.*
Oud-Schepenen.
Simon van der Stel.
Mr. Dirk Backer, *Heer van Nootdorp enz.*
Mr. Pieter Testas Jansz.
1765.
Carel Lynslager.
en
Jan de Backer, *Heer van Noordwykerhout, de Zilk enz.*
Oud-Schepenen.
Simon van der Stel.
Mr. Dirk Backer, *Heer van Nootdorp enz.*
Mr. Pieter Testas Jansz.
1766.
Carel Lynslager.
en
Jan de Backer, *Heer van Noordwykerhout, de Zilk enz.*
Oud-Schepenen.
Simon van der Stel.
Mr. Dirk Backer, *Heer van Nootdorp enz.*
Mr. Pieter Testas Jansz.
1767.
Carel Lynslager.
en
Jan de Backer, *Heer van Noordwykerhout, de Zilk enz. sterft* 22 *Aug.*
Oud-Schepenen.
Simon van der Stel.
Mr. Dirk Backer, *Heer van Nootdorp enz.*
Mr. Pieter Testas Jansz.
1768.
Carel Lynslager.
en
Mr. Johannes Cyprianus van Ewyck, *Heer van den Engh en Themaat enz.*
Oud-Schepenen.
Simon van der Stel.
Mr. Pieter Testas Jansz.
Mr. Adolf Willem Tersmitten.

EX-CYNS-MEES-TEREN of COM-MISSA-RISSEN VAN DEN GROO-TEN EX-CYNS.

VIII.

COMMISSARISSEN TOT DEN ONTVANGST VAN DE HONDERDSTE EN ANDERE PENNINGEN DER HUIZEN enz.

De Verpondingen op de Huizen, eertyds de agtste, en thans de twaalfde Penning der Huuren, de oudste en gewoonlyke last, die, in de Steden van Holland, plagt geheeven te worden, en die, hier ter Stede, ter Thesaurie Extraordinaris, betaald wordt; nevens de andere gemeene middelen, sedert in gebruik gebragt, niet konnende toereiken tot vervalling der zwaare kosten van de oorlogen der voorgaande eeuwe; was men op nieuwe en buitengewoone middelen bedagt, om de onderzaaten te doen draagen tot 's Lands lasten. In 't jaar 1654, werdt de duizendste Penning gevorderd van alle goederen zonder onderscheid, van zulken, die duizend guldens en daar boven gegoed waren (*a*). In 't jaar 1665, en in eenige volgende jaaren, werdt deeze duizendste penning, vyfmaalen, en dus de tweehonderdste penning geheeven (*b*). Doch in 't jaar 1672, moest deeze belasting, tot tweemaal toe, dubbel, en dus tweemaal de honderdste penning worden opgebragt. In eenigen der volgende jaaren, werdt de tweehonderdste penning, doorgaands, dubbel; doch somtyds enkel geheeven. Benevens deezen *reëelen*, werdt ook een *personeele* tweehonderdste penning gevorderd, die men egter, tegen den betaalden of ingehouden *reëelen* tweehonderdsten Penning, verrekenen mogt (*c*). Doch de laatste hielde niet

(*a*) Groot-Plakaatb. I. *Deel*, *kol.* 1530. II. *Deel*, *kol.* 2795.
(*b*) Groot-Plakaatb. III. *Deel*, *bl.* 1038, 1039, 1040, 1041.
(*c*) Groot-Plakaatb. III. *Deel*, *bl.* 1050, 1052.

COMMISSARISSEN TOT DEN ONTVANGST VAN DE HONDERDSTE EN ANDERE PENNINGEN.

niet lang ſtand. In 't jaar 1680, werdt de *reëele* tweehonderdſte Penning op Huizen, Landeryen en Obligatien, voor 't eerſt, zo ik my niet bedriege, geſteld op de helft der gewoonlyke Verpondinge (*d*); waarop zy, nog tegenwoordig, gerekend wordt. Sedert, werdt het Land, eenige jaaren agtereen, ontheeven van deeze buitengewoone belaſting. Alleenlyk, kwam 'er, in 't jaar 1681, nog wederom een perſoneele vierhonderdſte Penning op (*e*). Doch in 't jaar 1687, werden de ingezetenen, op nieuws, belaſt met eenen *reëelen* tweehonderdſten Penning (*f*). En in 't jaar 1689, werdt, by den tweehonderdſten, een reëele honderdſte penning ingevoerd (*g*). Beide deeze penningen, immers de laatſte, zyn. geduurende den oorlog, doorgaands, verdubbeld; doch enkel, ook na den oorlog, geheeven, tot dat, in 't jaar 1763, de tweehonderdſte Penning van de huizen op de helft verminderd, en in 't jaar 1764, geheel weggenomen is; wordende nu van de huizen, boven de gewoonlyke Verponding of twaalfden penning der huuren, de honderdſte penning der waarde, die met den twaalfden der huuren gelyk geſteld wordt, betaald. Doch op 's Lands Obligatien en andere papieren-effecten blyft de belaſting van den honderdſten en tweehonderdſten Penning nog leggen.

De honderdſte en twee honderdſte Penning van de papieren-effecten wordt, by 't betaalen der Intreſſen of Renten, gekort of ingehouden. Doch de invordering deezer Penningen op de huizen plagt, hier ter Stede, gedeeltelyk, te geſchieden door Rekenmeeſteren, en, gedeeltelyk, door Theſaurieren Extraordinaris, tot dat, in 't jaar 1706, de Kamer tot den Ontvangſt der reëele honderdſte en andere Penningen werdt opgeregt, aan welke de invordering van dit buitengewoon middel werdt aanbevolen. Burgemeeſteren ſtelden, in deeze Kamer, vyf Gecommitteerden, die, volgens een beſluit van regeerende en Oud-Burgemeeſteren van den een en dertigſten October des jaars 1705, den naam van *Commiſſariſſen* kreegen, en tot op vier moeſten uitſterven, op welk getal, zy, in 't jaar 1709, gebragt werden; doch zy zyn, ſedert, wederom op vyf vermeerderd: op welk getal zy, eenigen tyd, gebleeven zyn. In laater' tyd, zyn 'er, ſomtyds, zes en zeven geweeſt: doch tegenwoordig zyn 'er, doorgaands, wederom niet meer dan vyf.

Zy doen, by 't aanvaarden hunner Commiſſie, gelyken eed als de Theſaurieren-Extraordinaris, en komen, by beurte, twee te gelyk, gemeenlyk de vier middelſte dagen der weeke, byeen.

De Kamer, van welke wy ſpreeken, is voorzien van een' Boekhouder, voor wien Burgemeeſteren, in 't jaar 1694, eene Inſtructie beraamd hebben (*h*), die, in 't jaar 1706, eenigszins veranderd en vermeerderd is, inzonderheid met opzigt tot het behoorlyk boeken en invorderen der *reſtanten* of agterſtallen (*i*). Voorts, zyn 'er een Caſſier of Penningmeeſter, en vier Klerken, ook Suppooſten genaamd. De Suppooſten hebben, in 't jaar 1729, verlof gekreegen, om de honderdſte penningen, voor byzondere perſoonen, die hen daar voor beloonen, te mogen betaalen; doch niet dan in de twee maanden, na 't eindigen van den termyn, waarin het Land vier ten honderd op deeze belaſting korten laat, en mids, vooraf, ten genoegen van Commiſſariſſen, voor drie duizend guldens borg ſtellende. Ook moeten zy, ten einde dier twee maanden, aan Commiſſariſſen verklaaren, geen geld, tot betaaling van den honderdſten Penning, meer onder zig te hebben (*k*).

De gewoonlyke Verponding is, doorgaands, minder ſcherp ingevorderd, dan de buitengewoone. Met het voldoen der eerſte, zyn veelen een, twee, en zelfs drie jaaren ten agteren, eer zy, voor de agterſtallen, *geëxecuteerd* worden. Doch de buitengewoone Verponding, op welker gereede voldoening, van wege het gemeene Land, eene korting van vier ten honderd wordt toegeſtaan, wordt, door de meeſten, ſpoediger betaald. Zo 't voldoen der gewoone en buitengewoone Verpondingen, te lang, wordt uitgeſteld, volgt, ſomtyds, na eene algemeene Waarſchouwing, by aangeplakte Biljetten (*l*); doch altoos, na herhaalde *ſommatie*, de *parate executie*, door het weghaalen van de onderdeuren der huizen, welker Verpondingen, te lang, onbetaald gebleeven zyn: waarna, meeſt altoos, de betaaling, ten zelfden dage, geſchiedt (*m*).

De extraordinaris Verponding wordt, ter Rekenkamer deezer Stede, en, volgens een oud gebruik, door de bedienden deezer Kamer, naar 't Comptoir-Generaal van Holland in den Haage, overgebragt.

NAAMLYST der COMMISSARISSEN TOT DEN ONTVANGST VAN DE HONDERDSTE EN ANDERE PENNINGEN.

Zie hier de NAAMEN van de COMMISSARISSEN TOT DEN ONTVANGST VAN DEN HONDERDSTEN EN ANDERE PENNINGEN, van het jaar 1706, tot het jaar 1768.

1706.
Abraham de Riemer.
Jacob de Moor.
Mr. Willem van Harn.
Abra-

(*d*) Groot-Plakaatb. III. *Deel*, *bl.* 1081.
(*e*) Groot-Plakaatb. III. *Deel*, *bl.* 1085.
(*f*) Groot-Plakaatb. IV. *Deel*, *bl.* 921.
(*g*) Groot-Plakaatb. IV. *Deel*, *bl.* 933, 936.
(*h*) Groot-Memor. *N.* VIII. *f.* 60 *verſo.*
(*i*) Groot-Memor. *N.* IX. *f.* 59 *verſo.*
(*k*) Handv. *bl.* 698.
(*l*) Keurb. O. *f.* 173.
(*m*) *Zie* T. BOEL *op de* Deciſien *van* LOENIUS, *bl.* 126.

COMMISSARISSEN TOT DEN ONTVANGST VAN DE HONDERDSTE EN ANDERE PENNINGEN.

Abraham Houtman.
Gillis Valckenier.

1707.

Jacob de Moor.
Abraham de Riemer.
Mr. Willem van Harn.
Abraham Houtman.
Gillis Valckenier.

1708.

Jacob de Moor.
Abraham de Riemer.
Mr. Willem van Harn, *den 1 Febr. 1709. tot Schepen verkooren en deszelfs plaats gemortificeerd.*
Abraham Houtman.
Gillis Valckenier.

1709.

Jacob de Moor.
Abraham de Riemer.
Abraham Houtman.
Gillis Valckenier.

1710.

Jacob de Moor.
Abraham de Riemer.
Abraham Houtman.
Gillis Valckenier.

1711.

Jacob de Moor.
Abraham de Riemer.
Abraham Houtman.
Gillis Valckenier.

1712.

Jacob de Moor.
Abraham de Riemer.
Abraham Houtman.
Gillis Valckenier.
Louis Houwens, *den 7 Sept. Supernumerair, om dat de Heer de Riemer, wegens zyn krank gezigt, niet kon vaceeren.*

1713.

Jacob de Moor.
Abraham de Riemer.
Abraham Houtman.
Gillis Valckenier.
Louis Houwens.

1714.

Jacob de Moor.
Abraham de Riemer.
Abraham Houtman.
Gillis Valckenier.
Louis Houwens.

1715.

Jacob de Moor.
Abraham de Riemer.
Abraham Houtman.
Gillis Valckenier.
Louis Houwens.

1716.

Jacob de Moor.
Abraham de Riemer.
Abraham Houtman.
Gillis Valckenier.
Louis Houwens.

1717.

Jacob de Moor.
Abraham de Riemer.
Abraham Houtman.
Gillis Valckenier.
Louis Houwens, *beeft den 9 Jan. 1718. bedankt, om dat by Resident van den Staat te Lisbon geworden was.*

1718.

Jacob de Moor.
Abraham de Riemer.
Abraham Houtman.
Gillis Valckenier.
Philip Hack.
Hendrik Huyghens, *den 3 Maart albier verplaatst van de Familiekamer.*

1719.

Jacob de Moor, *sterft 7 Juny.*
Abraham de Riemer, *sterft 11 Maart.*
Abraham Houtman.
Gillis Valckenier.
Philip Hack.
Samuel Wymer, *geëligeerd 11 Augustus.*

1720.

Abraham Houtman.
Gillis Valckenier.
Philip Hack.
Samuel Wymer.
Jan Reael, *geëligeerd 7 February.*

1721.

Abraham Houtman, *beeft bedankt.*
Gillis Valckenier.
Philip Hack.
Samuel Wymer.
Jan Reael, *Vrybeer van Vreeland.*
Mr. Willem Buys de Jonge, 30 *Oct. geëligeerd.*

1722.

Gillis Valckenier.
Philip Hack.
Samuel Wymer, *sterft 3 Feb.*
Jan Reael, *Vrybeer van Vreeland.*
Mr. Willem Buys de Jonge.
Albert Schuyt.
Frans van Marcelis.
Jan Calkoen Nicolaasz.

1723.

Philip Hack.
Albert Schuyt.
Frans van Marcelis, *Heer van Hogersmilde.*
Jan Calkoen, *verplaatst den 20 Aug. in de Wisselbank.*
Jan Lucas Pels, *Heer van Hogelande.*
Albert van der Mersch.

1724.

Philip Hack.
Albert Schuyt.
Frans van Marcelis, *Heer van Hogersmilde, den 11 Augustus tot Penningmeester van de Thesaurie Ordinaris aangesteld.*
Jan Lucas Pels, *Heer van Hogelande.*
Mr. Jan Huydecoper, *Heer van Nichtevecht.*
Willem Slicher.

1725.

Philip Hack.
Albert Schuyt.
Jan Lucas Pels, *Heer van Hogelande.*
Willem Slicher.
Harman van Ghesel.
Mr. Pieter Rendorp.

1726.

Philip Hack.
Albert Schuyt.
Willem Slicher.
Harman van Ghesel.
Mr. Pieter Rendorp.
Mr. Egbert de Vry Temminck.

1727.

Philip Hack.
Albert Schuyt.
Willem Slicher.
Harman van Ghesel.
Mr. Pieter Rendorp.
Jonas Witsen, *wordt 9 Aug. Secretaris, en is den 2 Sept. in deszelfs plaats als Commissaris aangesteld.*
Mr. Pieter van de Poll.

1728.

Philip Hack.
Albert Schuyt.
Mr. Pieter van de Poll, *wordt den 21 Jan. 1729 verplaatst op den Stads Excyns.*
Willem Slicher.
Harman van Ghesel.
Mr. Pieter Rendorp.

1729.

Philip Hack.
Albert Schuyt.
Willem Slicher.
Harman van Ghesel, *geplaatst den 28 Jan. 1730. in de Wisselbank.*
Mr. Pieter Rendorp, *geplaatst den 14 July op de Huwelykse Zaaken.*
Nicolaas Witsen de Jonge.
Pieter Valckenier, *den 26 Jan. 1730 albier.*

1730.

Albert Schuyt.
Willem Slicher.
Nicolaes Witsen de Jonge.
Pieter Valckenier.
Mr. Ferdinand van Collen Ferdinandsz.

1732.

Philip Hack.
Willem Slicher.
Mr. Wouter Valckenier.
Pieter Calkoen.
Constantyn Sautyn.
Albertus Homoet.

1732.

Philip Hack.
Willem Slicher.
Pieter Calkoen.
Mr. Wouter Valckenier.
Mr. Constantyn Sautyn.
Albertus Homoet.

1733.

Philip Hack.
Willem Slicher.
Mr. Wouter Valckenier.
Mr. Constantyn Sautyn.
Albertus Homoet.
Daniel Deutz de Jonge.

1734.

Philip Hack.
Willem Slicher.
Mr. Wouter Valckenier.
Mr. Constantyn Sautyn.
Albertus Homoet.
Daniel Deutz de Jonge.

1735.

Philip Hack, *bedankt den 28 Jan. 1736.*
Willem Slicher.
Mr. Wouter Valckenier, *geëligeerd tot Schepen den 1 Febr. 1736.*
Mr. Constantyn Sautyn, *bedankt 11 May.*
Albertus Homoet.
Daniel Deutz de Jonge.
Cornelis Graafland Elbertz. *den 11 May.*
Mr. Gerrit de Graeff, *Vrybeer van Suydpolsbroek, Purmerland en Ilpendam enz. den 31 Jan. 1736 in de plaats van* Philip Hack.
Daniel Jacob du Peyrou, *den 1 Febr. 1736.*

1736.

Willem Slicher.
Albertus Homoet.
Daniel Deutz de Jonge.
Cor-

COMMISSARISSEN TOT DEN ONTVANGST VAN DE HONDERDSTE EN ANDERE PENNINGEN.

COMMISSARISSEN TOT DEN ONTVANGST VAN DE HONDERDSTE EN ANDERE PENNINGEN.

Cornelis Graafland Elbertsz.
Mr. Gerrit de Graeff, *Vrybeer van Suydpolsbroek, Purmerland en Ilpendam enz.*
Daniel Jacob duPeyrou.

1737.
Willem Slicher.
Albertus Homoet.
Daniel Deutz de Jonge.
Cornelis Graafland Elbertsz.
Mr. Gerrit de Graeff, *Vrybeer van Suydpolsbroek, Purmerland en Ilpendam.*
Mr. Joan Graafland Cornelisz.

1738.
Willem Slicher.
Albertus Homoet.
Daniel Deutz de Jonge.
Cornelis Graafland Elbertsz.
Mr. Gerrit de Graeff, *Vrybeer van Suydpolsbroek, Purmerland en Ilpendam enz.*
Mr. Joan Graafland Cornelisz.

1739.
Albertus Homoet.
Daniel Deutz de Jonge, *sterft 14 May.*
Cornelis Graafland Elbertsz., *beeft bedankt den 25 Febr.*
Mr. Joan Graafland Cornelisz.
Jan Corver Trip, *werdt gekooren den 10 Febr. en sterft den 3 Octob.*
Jan Jacob Verméren, *verkooren 17 Maart.*
Theodorus de Smeth, *den 15 Jan. 1740.*
Lucas Trip Dirksz. *den 21 Jan. 1740.*
Balthasar Coymans, *den 26 Jan. 1740.*

1740.
Albertus Homoet.
Mr. Joan Graafland Cornelisz.
Jan Jacob Verméren.
Theodorus de Smeth.
Lucas Trip Dirksz.
Balthasar Coymans, *Vrybeer van Deurne en Lieffel.*

1741.
Albertus Homoet.
Mr. Joan Graafland Cornelisz.
Jan Jacob Verméren.
Theodorus de Smeth.
Lucas Trip Dirksz.
Balthasar Coymans, *Vrybeer van Deurne en Lieffel.*

1742.
Albertus Homoet.
Mr. Joan Graafland Cornelisz.
Jan Jacob Verméren.
Mr. Lucas Trip Dirksz. *verplaatst op de Rekenkamer 29 January 1743. en in zyne plaats komt*
Mr. Lucas Trip Cornelisz.
Balthasar Coymans, *Vrybeer van Deurne en Lieffel.*
Jacob van Loon.

1743.
Mr. Joan Graafland Cornelisz., *Raad, verplaatst op de Zeezaaken den 12 Dec.*
Albertus Homoet.
Jan Jacob Verméren.
Balthasar Coymans, *Vrybeer van Deurne en Lieffel.*
Jacob van Loon.
Mr. Lucas Trip Cornelisz.
Daniel Jan Bouwens, *aangesteld 12 Dec.*

1744.
Albertus Homoet.
Jan Jacob Verméren.
Balthasar Coymans, *Vrybeer van Deurne en Lieffel.*
Jacob van Loon, *den 6 Jan. 1745. verplaatst op de Thesaurie Extraordinaris.*
Mr. Lucas Trip Cornelisz., *den 6 Jan. 1745. verplaatst op de Kleine Zaaken.*
Daniel Jan Bouwens.
Mr. Guilielmo Pels, *aangesteld den 20 Jan. 1745.*
Daniel Hooft, *als boven den 21 dito.*

1745.
Albertus Homoet.
Jan Jacob Verméren.
Balthasar Coymans, *Vrybeer van Deurne en Lieffel.*
Mr. Daniel Jan Bouwens.
Guilielmo Pels.
Daniel Hooft, *werdt Secretaris den 26 Jan. 1746.*
Mr. Pieter Cornelis Hasselaer, *Heer van beide de Eemnessen, en*
Jan van de Poll Pietersz. *aangesteld den 31 Jan. 1746.*

1746.
Albertus Homoet.
Jan Jacob Verméren.
Balthasar Coymans, *Vrybeer van Deurne, Lieffel enz.*
Mr. Guilielmo Pels.
Mr. Pieter Cornelis Hasselaer, *Heer van beide de Eemnessen, enz.*
Jan van de Poll Pietersz.

1747.
Albertus Homoet.
Jan Jacob Verméren.
Balthasar Coymans, *Vrybeer van Deurne, Lieffel enz.*
Mr. Guilielmo Pels.
Mr. Pieter Cornelis Hasselaer, *Heer van beide de Eemnessen, enz.*
Jan van de Poll Pietersz.

1748.
Albertus Homoet.
Jan Jacob Verméren.
Balthasar Coymans, *Vrybeer van Deurne, Lieffel enz.*
Mr. Guilielmo Pels.
Mr. Pieter Cornelis Hasselaer, *Heer van beide de Eemnessen, enz. verplaatst op Huwelyksche Zaaken.*
Willem Hooft, *aangesteld 6 Maart: ontslaagen 24 July.*
Abraham Scherenberg.

By de buitengewoone verandering der Regeering, in Sept. *en sedert, zyn Commissarissen tot den Ontvangst van de bonderste en andere Penningen geworden*
Albertus Homoet.
Jan Jacob Verméren.
Mr. Guilielmo Pels.
Abraham Scherenberg.
Dirk Farret.
Jan Wynantsz.

1749.
Albertus Homoet.
Jan Jacob Verméren.
Mr. Guilielmo Pels.
Abraham Scherenberg.
Dirk Farret.
Jan Wynantsz.

1750.
Albertus Homoet.
Jan Jacob Verméren.
Mr. Guilielmo Pels.
Abraham Scherenberg.
Dirk Farret.
Jan Wynantsz.

1751.
Albertus Homoet.
Jan Jacob Verméren.
Mr. Guilielmo Pels.
Abraham Scherenberg.
Dirk Farret.
Pieter van der Nolk, *aangesteld 17 Febr.*

1752.
Jan Jacob Verméren.
Mr. Guilielmo Pels.
Abraham Scherenberg.
Dirk Farret.
Pieter van der Nolk.
- - - - -

1753.
Jan Jacob Verméren.
Mr. Guilielmo Pels.
Abraham Scherenberg.
Dirk Farret.
Pieter van der Nolk.
Mr. Willem Ferdinand Mogge van Haamstede, *aangesteld 21 Feb.*

1754.
Jan Jacob Verméren.
Mr. Guilielmo Pels.
Abraham Scherenberg.
Dirk Farret.
Pieter van der Nolk.
Mr. Willem Ferdinand Mogge van Haamstede.

1755.
Jan Jacob Verméren.
Mr. Guilielmo Pels.
Abraham Scherenberg.
Dirk Farret.
Pieter van der Nolk.
Pieter Elias.

1756.
Jan Jacob Verméren.
Mr. Guilielmo Pels.
Dirk Farret.
Pieter van der Nolk.
Jan Elias Huydecoper, *Heer van Maarsseveen, Neerdyk enz.*
- - - - -

1757.
Jan Jacob Verméren.
Mr. Guilielmo Pels.
Pieter van der Nolk.
Mr. Jan Elias Huydecoper, *Heer van Maarseveen, Neerdyk enz.*
Mr. Jan van Ghesel.
Arnoud Noël.

COMMISSARISSEN TOT DEN ONTVANGST VAN DE HONDERDSTE EN ANDERE PENNINGEN.

1758.
Jan Jacob Verméren.
Mr. Guilielmo Pels.
Pieter van der Nolk.
Arnoud Noël.
Mr. Willem Gerrit Dedel.
Jan Hovy.

1759.
Jan Jacob Verméren.
Mr. Guilielmo Pels.
Arnoud Noël.
Mr. Willem Gerrit Dedel.
Jan Hovy.
Joan Geelvinck.

1760.
Jan Jacob Verméren.
Mr. Guilielmo Pels.
Arnoud Noël.
Jan Hovy.
Jason Bruyningh.
Bauduin Jan Hulft.

1761.
Mr. Guilielmo Pels.
Arnoud Noël.
Jan Hovy.
Jason Bruyningh, *sterft 7 November.*
Bauduin Jan Hulft.
- - - - -

1762.
Mr. Guilielmo Pels.
Arnoud Noël.
Jan Hovy.
Bauduin Jan Hulft.
Gerrit de Graef.
- - - - -

1763.
Mr. Guilielmo Pels.
Arnoud Noël.
Jan Hovy.
Mr. Bauduin Jan Hulft.
Gerrit de Graeff, *Vrybeer van Suidpolsbroek, enz.*
Anthony van Hemert, *aangesteld 7 April.*

1764.
Mr. Guilielmo Pels.
Arnoud Noël.
Jan Hovy.
Mr. Bauduin Jan Hulft.
Mr. Gerrit de Graeff, *Vrybeer van Suydpolsbroek enz.*
Anthony van Hemert.

1765.
Mr. Guilielmo Pels.
Arnoud Noël.
Jan Hovy.
Mr. Bauduin Jan Hulft.
Mr. Gerrit de Graeff, *Vrybeer van Suydpolsbroek enz.*
Anthony van Hemert.

1766.
Mr. Guilielmo Pels.
Arnoud Noël.
Jan Hovy.
Mr. Bauduin Jan Hulft.
Mr. Gerrit de Graeff, *Vrybeer van Suydpolsbroek enz.*
Anthony van Hemert.

1767.
Mr. Guilielmo Pels.
Arnoud Noël.
Mr. Gerrit de Graeff, *Vrybeer van Suydpolsbroek, Purmerland en Ilpendam.*
Anthony van Hemert.
Mr. Jacob Hooft.
Mr. Leonard Kuyften van Hoefen.

1768.
Mr. Guilielmo Pels.
Arnoud Noël.
Mr. Gerrit de Graeff, *Vrybeer van Suydpolsbroek, Purmerland en Ilpendam.*
Anthony van Hemert.
Mr. Leonard Kuyften van Hoefen.
Willem Clifford.

COMMISSARISSEN TOT DEN ONTVANGST VAN DE HONDERDSTE EN ANDERE PENNINGEN.

ZEVENDE DEEL.

REGEERING

DER STAD

AMSTERDAM.

DERDE BOEK.

COMMISSARISSEN

DER

COLLEGIEN *of* BANKEN VAN JUSTITIE, *of* REGTSOEFENING.

Overgang tot de Beschryving der Banken *van* Justitie *of* Regtsoefening.

Op de Beschryving der *agt* politike Banken of Collegien van Regeeringe of Bewind, in 't voorgaande TWEEDE BOEK van het ZEVENDE DEEL begreepen, laaten wy nu die der *vyf* Banken of Collegien van Justitie of Regtsoefening volgen, en beginnen met de Bank der

I.

I. Commissarissen van Huwelykse Zaaken en Injurien.

COMMISSARISSEN VAN HUWELYKSCHE ZAAKEN EN INJURIEN.

Oudste schikkingen op de Huwelykse Zaaken, hier ter Stede.

Voor de verandering der Regeeringe, in 't jaar 1578, waren hier ter Stede geheel andere schikkingen op de Huwelykse Zaaken, dan na dien tyd. Men vorderde wel, dat 'er drie Kerkelyke afkondigingen, *Geboden* genaamd, op drie agtereenvolgende Zondagen, geschiedden, eer een Paar zig, onderling, in een wettig Huwelyk verbinden mogt; doch alzo 't Huwelyk, in de Roomsche Kerke, aangemerkt werdt, als geheel Kerkelyk, en zelfs als een Sacrament, nam de weereldlyke Regter in 't geheel geene kennis van de verbintenissen der verloofden, die zig, alleenlyk, by den Priester, aangaven, door wien, gemeenlyk, na de drie Kerkgeboden, het huwelyk ingezegend werdt. Doch de Provisoor en Deken van Amstelland gaf, gelyk wy, elders (*a*), hebben aangetekend, somtyds, verlof tot heimelyke Huwelyken, waaruit verscheiden' ongeregeldheden ontstonden, tegen welken, niet ernstelyk gewaakt werdt, dan na de verandering der Regeeringe. De Gereformeerde Kerken deezes Lands, in 't jaar 1574, in eene Synode, te Dordrecht gehouden, *het trouwen* voor *polityk* verklaard hebbende (*b*); zo was 't niet vreemd, dat de Regeering deezer Stad, na de verandering des jaars 1578, terstond, uit de aanzienlykste burgers, *Commissarissen van Huwelykssche Zaaken* aanstelde, die aantekening hielden van de verloofde paaren, en tegen de ongeregeldheden, in 't stuk des Huwelyks, waakten: waarna de verbindtenis der aanstaande Egtgenooten, tot driemaalen toe, in de oude en nieuwe Kerken, of van 't Raadhuis, afgekondigd, en de verloofden, of in de Kerke, door den Predikant, of op het Raadhuis, door Schepenen, getrouwd werden. De eerste Commissarissen van Huwelykssche Zaaken, die, in May des jaars 1578, werden aangesteld, waren vyf in getal. Een derzelven was, te gelyk, Secretaris der Kamer. In 't jaar 1580, werdt, by 't Geregt, eene Ordonnantie gemaakt op de Huwelykssche Zaaken, die, in 't jaar 1586, veranderd en vermeerderd werdt (*c*). De Commissarissen vergaderden toen, tot het aantekenen der verloofden, en tot het verleenen der Huwelyks geboden, des Saturdags na den middag, in de Sacristie der oude Kerke (*d*): daar zy, tot na het stigten van het tegenwoordig Stadhuis, hunne byeenkomsten gehouden hebben. Ten zelfden tyde, werden vyf Commissarissen gesteld, behalve den Secretaris (*e*): en dit getal is, in deeze eeuwe, op zes of zeven vermeer-

Com-missarissen van Huwelykse Zaaken en Injurien.

Opregting der Kamer van Huwelykse Zaaken.

Getal der Commissarissen.

(*a*) II. *Deel*, V. *Boek*, *bl.* 223.

(*b*) Kerkel. Handb. *bl.* 130.
(*c*) Handv. *bl.* 647.
(*d*) *Zie* III. *Deel*, II. *Boek*, *bl.* 96.
(*e*) Handv. *bl.* 648.

COMMISSARISSEN VAN HUWELYKSCHE ZAAKEN EN INJURIEN.

meerderd, naar tyds gelegenheid. Ook wordt, ſedert veele jaaren, de Kamer der Commisſariſſen van Huwelykſche Zaaken, door eenen der Stads Secretariſſen, waargenomen.

Een der Commiſſariſſen komt, tegenwoordig, tweemaal ter weeke, des Donderdags en des Vrydags, boven, om Huwelyken in te tekenen, en de Zondags-geboden toe te ſtaan. Zulken, die gezind zyn, zig in 't Huwelyk te begeeven, zyn verpligt, als dan, of ook, zo 't luiden van eenig aanzien zyn, op een byzonder uur des nademiddags, behoorlyk verzeld, te verſchynen voor den Commiſſaris, die hun afvraagt hoe oud zy zyn; alzo geene Huwelyks-geboden verleend worden aan Jongmans, beneden de vyf en twintig, noch aan jonge Dogters, beneden de twintig jaaren, dan met uitdrukkelyke bewilliging van Vader of Moeder, Groot-Vader of Groot-Moeder, mondigen Broeder of Zuſter, Oom of Moey, of Voogden, en met toeſtemming van Burgemeeſteren of Weesmeeſteren. Voorts, wordt hun gevraagd, of zy Ouders of Voogden hebben; of zy elkanderen ook te na in den bloede of door aanhuwelyking beſtaan, alzo, volgens de Politike Ordonnantie, geene Huwelyken worden gedoogd, tuſſchen perſoonen, die elkanderen nader beſtaan dan Zuſterlingen: en eindelyk, of zy nooit gehuwd geweeſt, en met niemant anders verloofd zyn. Voorts, moeten zy doen blyken, dat zy aan 's Lands regt op het trouwen voldaan hebben, en, zo zy hier gebooren zyn, en goed op de Weeskamer hebben, ook dat Weesmeeſteren in hun Huwelyk bewilligen. Zo de Jongmans meer dan vyf en twintig, en de jonge Dogters meer dan twintig jaaren oud zyn, wordt hun egter de bewilliging hunner *Ouderen*, welk woord, hier, volgens de verklaaring van 's Lands Staaten zelven, in zyne eigenlyke betekenis, genomen wordt, zonder 'er *Groot-Ouders* of *Voogden* onder te begrypen (*f*), afgevorderd, die, zo zy niet mede ter aantekening verſcheenen zyn, of ander blyk hunner toeſtemming gegeven hebben, door Commisſariſſen, gedagvaard worden, om redenen te geeven, waarom zy, in 't voorgenomen huwelyk, niet bewilligen konnen: na 't hooren van welke redenen, Commiſſariſſen, de ouders niet tot toeſtemming konnende beweegen, de zaak overlaaten aan myne Heeren van den Geregte (*g*), die, alomme in de ſtemmende Steden van Holland, bevoegd verklaard zyn, om zulke geſchillen af te doen, zonder dat 'er hooger beroep valt van hunne uitſpraaken, wanneer dezelven, met het gevoelen der Ouderen, overeenkomen. Te Delft alleen, komen deeze geſchillen voor Schepenen (*h*). Weduwenaars of Weduwen, ſchoon onder de gemelde jaaren, zyn niet verpligt, bewilliging van ouderen te toonen. Aan Weduwen, onder de vyftig jaaren, en aan Vrouwen, welker huwelyk, om Overſpel, geſcheiden is, worden geene Huwelyks-geboden verleend, ten zy haare mannen meer dan zes maanden dood, of 't huwelyk zo lang geſcheiden geweeſt, of zy, midlerwyl, verloſt mogten zyn. Aan Weduwenaars of Weduwen, kind of kinderen hebbende, worden ook geene Huwelyks-geboden toegeſtaan, dan na dat zy toonen, de Weeskamer voldaan te hebben (*i*). Zo eene Dogter of Vrouw voorgeeft, door iemant, die 't ontkent, onder trouwbelofte, onteerd te zyn, wyzen Commiſſariſſen de zaak aan 't Geregt. Aan vreemden, die niet, dan met veel moeite, bewys van hunnen ſtaat, en bewilliging van ouders of vrienden zouden konnen leveren, worden, na behoorlyk onderzoek op de gelegenheid der zaake, nu en dan, geboden toegeſtaan. De geboden van zulken, die hier geene drie jaaren gewoond hebben, moeten ook gaan, ter plaatſe hunner laatſte wooninge, zo dezelven, binnen de Vereenigde Provincien of Generaliteits-Landen, gewoond hebben. Van de antwoorden, die, op de gedaane vraagen, worden gegeven, wordt, by den Secretaris, naauwkeurige aantekening gehouden. De geboden van de Gereformeerden worden, in de Kerken, en de geboden van zulken, die niet tot de Gereformeerde Kerke behooren, van de puije van het Raadhuis, afgekondigd. Voorts ſtaat elk vry, doch niet dan na dat 'er drie geboden gegaan zyn, of in de Kerken, of op 't Raadhuis, voor Schepenen, te trouwen. Te vooren, plagt zulks voor Commiſſariſſen, en zelfs voor Notaris en getuigen, te mogen geſchieden (*k*). De afkondiging der geboden geſchiedt, op de drie naaſte agtereenvolgende Zondagen, na deogtendpreeke, van de puije van 't Raadhuis, door eenen Secretaris, en, voor de ogtendpreeke, in de Oude-, Nieuwe-, Zuider- en Weſter-Kerken, door den Voorleezer; op dat zulken, die meenen redenen te hebben om den voortgang van het Huwelyk te beletten, gelegenheid zouden hebben tot het ſchutten der geboden: waartoe zy, voor Commiſſariſſen gedagvaard zynde, moeten toonen, geregtigd te zyn.

COMMISSARISSEN VAN HUWELYKSCHE ZAAKEN EN INJURIEN.

Aantekening der verloofden, en verleening der drie Huwelyksgeboden.

De verloofden moeten, binnen eene maand na het derde gebod, hun huwelyk plegtiglyk voltrekken, of Commiſſariſſen voldoende redenen geeven, waarom zy 't uitſtellen. Zonder

't Huwelyk moet, binnen eene maand

(*f*) Groot-Plakaatb. III. *Deel*, *bl.* 506 *en* BOEL *op* LOENIUS *bl.* 18.
(*g*) Keurb. T. *f.* 223 *verſo.*
(*h*) Groot Plakaatb. III. *Deel*, *bl.* 505. Reſol. Vroedſch. *Lr.* D. 11 *Sept.* 26 *Octob.* 1663. *f.* 33, 52.
(*i*) *Zie* Amſterd. Secretary *bl.* 353.
(*k*) Handv. *bl.* 647, 650.

Commissarissen van Huwelykſche Zaaken en Injurien.

der zulk eene plegtige voltrekking van 't huwelyk, is de bywooning, tuſſchen twee perſoonen, die hun derde gebod gehad hebben, verbooden en ſtrafbaar. Zulken, die by 't leeven van een' Egtgenoot, huwelyks-geboden met een' ander' verzoeken, worden, naar gelegenheid van zaaken, zelfs met openbaare geeſſeling, geſtraft. Getrouwden mogen niet van elkanderen ſcheiden, dan by wettige Sententie van den Geregte. Doch zulken, welker geboden alleenlyk aangetekend zyn, mogen, met onderlinge bewilliging, vernietiging dier aantekeninge verzoeken: 't welk Commiſſariſſen gewoon zyn, toe te ſtaan. De uitſpraaken van Commiſſariſſen worden ter uitvoeringe gelegd by gyzeling, of by bevel om in huis te blyven, zyne deur te ſluiten en zyne neering te ſtaaken, tot dat aan 't gewysde voldaan is. Allen, die ter Kamer van Huwelykſche Zaaken gedagvaard worden, zyn verpligt aldaar te verſchynen, en Commiſſariſſen met alle eerbiedenis te bejegenen.

na het derde gebod voltrokken worden, ten ware men 'er voldoende redenen tegen hadt.

Commisſariſſen zyn ook, ter eerſter aanleg, Regters over *Injurien*.

Myne Heeren van den Geregte, in den aanvang des jaars 1679, bevindende, dat Commiſſariſſen van Kleine Zaaken te zeer overkropt werden van bezigheden, beſlooten, voortaan, voor Commiſſariſſen van Huwelykſche Zaaken te doen brengen alle geſchillen, niet boven de zes honderd guldens beloopende, niet alleen tuſſchen meeſter en knegt, vrouw en dienſtmaagd, die zy reeds te vooren plagten af te doen; maar over daghuuren en arbeidsloon, en tuſſchen Overluiden en Gildebroeders of ook onvrye luiden; midsgaders, over Broodſchuld, geleverde Bieren, en Comenys- of vette waaren (*l*). Alle Civile Actien, beſtaande in dreiging, vegting en kwetſing behoorden, al voor 't jaar 1679, ter eerſter aanleg, voor Commiſſariſſen van Huwelykſche Zaaken (*m*), waarom zy ook Commiſſariſſen van *Injurien* of Beledigingen genaamd zyn. Om deeze geſchillen af te doen, zitten Commiſſariſſen, des Dingsdags, des Woensdags, en des Vrydags. Zy zweeren, by 't aanvaarden hunner Commiſſie „ dat zy „ recht ende Juſtitie tuſſchen partyen doen „ zullen, zonder aanzien van perſoonen, en „ zonder het, om eenigerhande oorzaaken, „ na te laaten." De oude Inſtructien voor Commiſſariſſen zyn, by myne Heeren van den Geregte, op den vier en twintigſten January des jaars 1754, veranderd en vernieuwd (*n*).

Secretaris.

De Kamer van Commiſſariſſen van Huwelykſche Zaaken en Injurien wordt waargenomen, door eenen der Stads Secretariſſen, die verpligt is, jaarlyks, ter gelegenheid van het verzetten der Banken van Regtsoefeninge, aan myne Heeren van den Geregte, te verzoeken, dat hy in deeze zyne poſt volharden moge: 't welk, gemeenlyk, toegeſtaan wordt. Hy houdt aantekening van de Paaren, die Huwelyksgeboden verzoeken, en van 't gene zy antwoorden, op de vraagen, die hun gedaan worden: ook van de uitſpraaken van Commiſſariſſen, beide in zaaken van Injurien en in Huwelyks-zaaken. Volgens een beſluit der Vroedſchap van den jaare 1704, moet het trouwen voor Schepenen ook ten overſtaan van eenen Secretaris geſchieden (*o*). De Secretaris, die de Kamer van Huwelykſche Zaaken waarneemt, geeft aan zulken, die 'er belang by hebben, Extracten uit de Rollen der Kamer. De Koſters der Oude en Nieuwe Kerken zyn, in 't jaar 1676, ook bevoegd verklaard, om Getuigſchriften uitte geeven wegens de Huwelyks-geboden, welken, in die Kerken, gegaan zyn, op een gezegeld papier, welk, door den Secretaris der Huwelykszaaken, *geparapheerd* of gekanttekend is.

Commissarissen van Huwelykſche Zaaken en Injurien.

Boden.

De Kamer van Huwelykſche Zaaken en Injurien wordt bediend door drie Boden, die, door Burgemeeſteren, worden aangeſteld. Zy doen alle dagvaardingen en verdere boodſchappen, ter Kamer voorvallende.

Salaris, welk by 't aantekenen gevorderd wordt.

Op het ſalaris, welk, by de intekening der Paaren, gevorderd wordt, is, in 't jaar 1723, een Reglement gemaakt, welk nog ſtand houdt. Van een paar, welk aangetekend wordt, om, op den gewoonen tyd, in de Kerke te trouwen, wordt dertig ſtuivers betaald, waarvan de Secretaris agt; de Koſters of Boden zeſtien, en de Voorzangers der Oude-, Nieuwe-, Zuider- en Weſter-Kerken ſamen zes ſtuivers genieten. Doch op eenen buitengewoonen tyd, wordt 'er drie guldens van betaald; waarvan de Secretaris agttien ſtuivers; de Koſters of Boden ſamen een gulden zeſtien ſtuivers, en de Voorzangers zes ſtuivers trekken. De Paaren, die, op eenen gewoonen tyd, ter puije worden afgekondigd, betaalen drie guldens; dertig ſtuivers voor den Secretaris, en dertig ſtuivers voor den Koſter of Bode: en op eenen buitengewoonen tyd, zes guldens, drie guldens voor den Secretaris, en drie guldens voor den Koſter of Bode. Van een Paar van verſchillende geloofsgezindheid, wordt zo veel betaald, als in de Kerk en op de Puije ſamen. In de Vacantie, wordt, van ieder Paar, veertien ſtuivers meer betaald, waarvan de Secretaris zes, en de Koſter en Boden ieder vier ſtuivers genieten. Voor het ſchutten der geboden, en voor afdoen van het ſchutten wordt ook zes ſtuivers betaald, van

(*l*) Handv. *bl.* 652.
(*m*) Handv. *bl.* 610.
(*n*) Keurb. T. *f.* 181 *verſo*. Vervolg der Handv. *bl.* 27.
(*o*) Reſol. Vroedſch. *Lr.* H. 16 *Juny* 1704. *f.* 313.

COMMISSARISSEN VAN HUWELYKSCHE ZAAKEN EN INJURIEN.

van welken de Secretaris drie, en de Kosters of Boden ook drie stuivers genieten. Elke *Citatie* of dagvaarding kost vyf en twintig stuivers, met het zegel (*p*).

Zie hier de NAAMLYST der COMMISSARISSEN VAN HUWELYKSCHE ZAAKEN EN INJURIEN, sedert de opregting hunner Kamer, in 't jaar 1578, tot op het jaar 1768.

NAAMLYST *der* COMMISSARISSEN VAN HUWELYKSCHE ZAAKEN EN INJURIEN.

1578.
Mr. Reynier van Neck Symonsz.
Egbert Roeloffz.
Pieter Roding.
Cornelis Florisz. van Teylingen.
Frans Volckertsz. Koornhart. *Deeze was mede* Secretaris *van dezelfde Kamer.*

1579.
Mr. Reynier van Neck Symonsz.
Cornelis Boelen Arisz.
Gerrit Jansz. Delft.
Guilliam du Gardyn.
Frans Volckertsz. Koornhart.

1580.
Mr. Reynier van Neck Symonsz.
Mr. Ruysch Claesz.
Guilliam du Gardyn.
Jacob Heyn Booten.
Philips Cornelisz. Boom.

1581.
Mr. Ruysch Claesz.
Claes Symonsz. van Heemskerck.
Claes Pietersz. Kalf.
Cornelis Winingen.
Windrick van Marcken.

1582.
Adriaen Reiniersz. Kromhout.
Mr. Ruysch Claesz.
Philips Cornelisz. Boom.
Jan Pietersz. Reael.
Willem de Vries.

1583.
Adriaen Reyniersz. Kromhout.
Mr. Ruysch Claesz.
Jan Pietersz. Reael.
Jan Thomasz. Croonenburg.
Allert Jacobsz. Vries.

1584.
Adriaen Cromhout.
Mr. Ruysch Claesz.
Egbert Cornelisz.
Jan Thomasz. Croonenburg.

(*p*) Handv. *bl.* 651.

Allert Jacobsz. Vries.

1585.
Adriaen Cromhout.
Cornelis Florisz. van Teylingen.
Philips Cornelisz. Boom.
Jan Thomasz. Croonenburg.
Allert Jacobsz. Vries.

1586.
Allert Jacobsz. Vries.
Jan Pietersz. Reael.
Jan de Vry Egbertsz.
Jan Thomasz. Croonenburg.
Claes Symonsz. van Heemskerck.

1587.
Jan Pietersz. Reael.
Philips Cornelisz. Boom.
Jan de Vry Egbertsz.
Henrick Olphertsz. Fuyck.
Jan Lourensz. Spiegel.

1588.
Philips Cornelisz. Boom.
Jan Thomasz. Croonenburg.
Jan de Vry Egbertsz.
Jan Lourensz. Spiegel.
Lourens Jacobsz. Reael.

1589.
Jan Thomasz. Croonenburg.
Jan de Vry Egbertsz.
Balthasar Appelman.
Dirck Jacobsz. Roosecrans.
Tonis Jansz. Schellingwou.

1590.
Jan Thomasz. Croonenburg.
Jan de Vry Egbertsz.
Dirck Jacobsz. Roosecrans.
Claes Elbertsz. de Goyer.
Cornelis Cornelisz. Heemskerck.

1591.
Jan Thomasz. Croonenburg.
Jan de Vry Egbertsz.
Dirck Jacobsz. Roosecrans.
Claes Elbertsz. de Goyer.
Cornelis Cornelisz. Heemskerck.
Reynier Pauw.
Pieter Claesz. Kalf.

1593.
Dirck Jacobsz. Roosecrans.
Jan de Vry Egbertsz.
Cornelis Cornelisz. Heemskerck.
Harmen Gysbertsz. van de Poll.
Jan Benning Jacobsz.

1594.
Dirck Jacobsz. Roosekrans.
Jan de Vry Egbertsz.
Cornelis Cornelisz. Heemskerck.
Harmen Gysbertsz. van de Poll.
Jan Benning Jacobsz.

1595.
Dirck Jacobsz. Roosecrans.
Jan de Vry Egbertsz.
Harmen Gysbertsz. van de Poll.
Jan Benning Jacobsz.
Jacob Pietersz. Coppit.

1596.
Dirck Jacobsz. Roosecrans.
Jan Thomasz. Croonenburg.
Jacob Pietersz. Coppit.
Pieter Bas Jacobsz.
Walig Syvertsz.

1597.
Dirck Jacobsz. Roosecrans.
Jan de Vry Egbertsz.
Jacob Pietersz. Coppit.
Pieter Bas Jacobsz.
Walig Syvertsz.

1598.
Dirck Jacobsz. Roosecrans.
Jan Thomasz. Croonenburg.
Jacob Pietersz. Coppit.
Dr. Pieter Schaep.
Laurens Jacobsz. Reael.

1599.
Dirck Jacobsz. Roosecrans.
Jan Thomasz. Croonenburg.
Harmen Gysbertsz. van de Poll.
Dr. Pieter Schaep.
Pieter Willemsz. Vriend.

1600.
Dirck Jacobsz. Roosecrans.
Jan Thomasz. Croonenburg.
Dr. Sybrand Appelman.
Cornelis Banning Jansz.
Ysbrand Ben Elbertsz.

1601.
Dirck Jacobsz. Roosecrans.
Cornelis Cornelisz. Heemskerck.
Gerrit Jacob Witsen.
Pieter de Vlaming van Oudshoorn.
Jacob Dirckfz. de Graef.

1602.
Dirck Jacobsz. Roosecrans.
Jan Thomasz. Croonenburg.
Dr. Sybrand Appelman.
Ysbrand Ben Elbertsz.
Cornelis Cornelisz. Heemskerck.

1603.
Dirck Jacobsz. Roosecrans.
Pieter de Vlaming van Oudshoorn.
Pieter Dirckfz. Hasselaer.
Matthys Pietersz. Schryver.
Jonas Witsen.

1604.
Jan Thomasz. Croonenburg.
Ysbrand Ben Elbertsz.
Mr. Volckert Oeuverlander.
Matthys Pietersz. Schryver.
Pieter de Vlaming van Oudshoorn.

1605.
Ysbrand Ben Elbertsz.
Pieter Dirckfz. Hasselaer.
Matthys Pietersz. Schryver.
Laurens Jansz. Spiegel.
Dr. Dirck Bas.

1606.
Ysbrand Ben Elberstz.
Jan Thomasz. Croonenburg.
Pieter Bas Jacobsz.
Dr. Johan ten Grootenhuys. *wordt Thesaurier.*
Matthys Pietersz. Schryver.

1607.
Ysbrand Ben Elbertsz.
Pieter Bas Jacobsz. Mat-

COMMISSARISSEN VAN HUWELYKSCHE ZAAKEN EN INJURIEN.

COMMISSARISSEN VAN HUWELYKSCHE ZAAKEN EN INJURIEN.

Matthys Pieterſz. Schryver.
Laurens Janſz. Spiegel.
Jonas Witſen.

1608.
Pieter Bas Jacobſz.
Matthys Pieterſz. Schryver.
Cornelis Banning Janſz.
Dr. Dominicus Heemskerck.
Jacob Poppen.

1609.
Pieter Bas Jacobſz.
Jacob de Graef.
Matthys Pieterſz. Schryver.
Laurens Janſz. Spiegel.
Roetert Ernſt.

1610.
Pieter Bas Jacobſz.
Dr. Dominicus Heemskerck.
Jacob van Neck.
Jan Pieterſz. de Witt.
Elbert Cornelisz. Schaeck.

1611.
Pieter Bas Jacobſz.
Dr. Dominicus Heemskerck.
Jacob van Neck.
Elbert Cornelisz. Schaeck.
Jan Pieterſz. de Wit.

1612.
Pieter Bas Jacobſz.
Dr. Dominicus Heemskerck.
Jan Thomaſz. Croonenburg.
Elbert Cornelisz. Schaeck.
Pieter Matthyſz. Schryver.

1613.
Pieter Bas Jacobſz.
Dr. Dominicus Heemskerck.
Elbert Cornelisz. Schaeck.
Pieter Matthyſz. Schryver.
Fredrick de Vry.

1614.
Pieter Bas Jacobſz.
Dr. Dominicus Heemskerck.
Jacob van Neck.
Ysbrand Ben Elbertſz.
Fredrick de Vry.

1615.
Pieter Bas Jacobſz.
Ysbrand Ben Elbertſz.
Dr. Dominicus Heemskerck.
Fredrick de Vry.
Cornelis Schellinger de Oude.

1616.
Pieter Bas Jacobſz.
Ysbrand Ben Jacobſz.
Dr. Dominicus Heemskerck.
Jacob Poppen.
Cornelis Schellinger de Oude.

1617.
Pieter Bas Jacobſz.
Dr. Dominicus Heemskerck.
Ysbrand Ben Elbertſz.
Cornelis Schellinger de Oude.
Dr. Andries Bicker Gerritſz.

1618.
Pieter Bas Jacobſz.
Ysbrand Ben Elbertſz.
Cornelis Schellinger de Oude.
Dr. Andries Bicker Gerritſz.
Jan Gysbertſz. de Vries.

1619.
Pieter Bas Jacobſz.
Pieter Matthyſz. Schryver.
Cornelis Schellinger de Oude.
Dr. Andries Bicker Gerritſz.
Jacob Jacobſz. Hinloopen.

1620.
Pieter Bas Jacobſz.
Jacob van Neck.
Cornelis Schellinger de Oude.
Dr. Andries Bicker Gerritſz.
Jacob Pieterſz. Hoogkamer.

1621.
Pieter Bas Jacobſz.
Cornelis Schellinger de Oude.
Jacob Jacobſz. Hinloopen.
Arent Pieterſz. van der Burg.
Pieter Adriaenſz. Raep.

1622.
Pieter Bas Jacobſz.
Cornelis Schellinger de Oude.
Arent Pieterſz. van der Burg.
Pieter Adriaenſz. Raep.
Symon van der Does.

1623.
Pieter Bas Jacobſz.
Cornelis Schellinger de Oude.
Pieter Adriaenſz. Raep.
Michiel Pauw Reynierſz.
Dr. Claes Pieterſz. Tulp.

1624.
Pieter Bas Jacobſz.
Cornelis Schellinger de Oude.
Pieter Adriaenſz. Raep.
Symon van der Does.
Michiel Pauw Reynierſz.

1625.
Symon van der Does.
Dr. Claes Pieterſz. Tulp.
Cornelis Schellinger de Oude.
Dr. Pieter Opmeer.
Pieter Adriaenſz. Raep.

1626.
Dr. Claes Pieterſz. Tulp.
Dr. Henrick Coppit.
Cornelis Schellinger de Oude.
Jacob Bicker Jacobſz.
Willem Backer.

1627.
Symon van der Does.
Henrick Hudde.
Willem Backer.
Cornelis Schellinger de Oude.
Dr. Henrick Coppit.

1628.
Symon van der Does.
Henrick Hudde.
Willem Backer.
Dr. Henrick Coppit.
Dr. Allard Kloeck.

1629.
Henrick Hudde.
Pieter Egbertſz. Vinck.
Willem Backer, *is den 27 Nov. Excynsmeester gekooren.*
Dr. Henrick Coppit.
Dr. Allard Kloeck.

1630.
Pieter Egbertſz. Vinck.
Johan Huydecoper.
Dr. Henrick Coppit.
Symon Schaep.
Jacob Bicker Gerritſz.

1631.
Pieter Egbertſz. Vinck.
Dr. Henrick Coppit.
Symon Schaep.
Jacob Bicker Gerritſz.
Dr. Dirck de Graef.

1632.
Dr. Matthys Raephorſt.
Pieter Egbertſz. Vinck.
Symon Schaep.
Jacob Bicker Gerritſz.
Dr. Frans Banning Cocq, *Heer van Purmerland en Ilpendam.*

1633.
Dr. Dirck de Graef.
Pieter Egbertſz. Vinck.
Symon Schaep.
Jacob Bicker Gerritſz.
Dr. Frans Banning Cocq, *Heer van Purmerland en Ilpendam.*

1634.
Reynier Reael.
Symon Schaep.
Jacob Bicker Gerritſz.
Outgert Pieterſz. Spiegel.
Lucas Jacobſz. Rotgans.

1635.
Dr. Claes Pieterſz. Tulp.
Symon Schaep.
Jacob Bicker Gerritſz.
Outgert Pieterſz. Spiegel.
Lucas Jacobſz. Rotgans.

1636.
Dr. Nicolaes Tulp.
Dr. Dirck de Graef.
Jacob Bicker Gerritſz.
Dr. Frans Banning Cocq, *Heer van Purmerland en Ilpendam.*
Lucas Jacobſz. Rotgans.

1637.
Dr. Nicolaes Tulp.
Dr. Dirck de Graef.
Jacob Bicker Gerritſz.
Outgert Pieterſz. Spiegel.
Lucas Jacobſz. Rotgans.

1638.
Dr. Nicolaes Tulp.
Jacob Bicker Gerritſz.
Outgert Pieterſz. Spiegel.
Lucas Jacobſz. Rotgans.
Jan van de Poll.

1639.
Dr. Nicolaes Tulp.
Jacob Bicker Gerritſz.
Outgert Pieterſz. Spiegel.
Jan van de Poll.
Mr. Jacob Bas Dirckſz.

1640.
Dr. Nicolaes Tulp.
Dr. Franco van der Meer.
Jacob Bicker Gerritſz.
Outgert Pieterſz. Spiegel.
Mr. Jacob Bas Dirckſz.

1641.
Henrick Reynſt.
Cornelis de Graef, *Vryheer van Suydpolsbroek.*
Outgert Pieterſz. Spiegel.
Mr. Jacob Bas Dirckſz.
Jacob Bicker Jacobſz.

1642.
Henrick Reynſt.
Wil-

COMMISSARISSEN VAN HUWELYKSCHE ZAAKEN EN INJURIEN.

COMMISSARISSEN VAN HUWELYKSCHE ZAAKEN EN INJURIEN.

Willem Pieterſz. Ruytentburg.
Outgert Pieterſz. Spiegel.
Mr. Jacob Bas Dirckſz.
Jacob Bicker Jacobſz.

1643.

Henrick Reynſt.
Willem Pieterſz. Ruytenburg.
Mr. Jacob Bas Dirckſz.
Jacob Bicker Jacobſz.
Jan Michielſz. Blaeuw.

1644.

Jan van Waveren.
Mr. Jacob Bas Dirckſz.
Jacob Bicker Jacobſz.
Jan Michielſz. Blaeuw.
Cornelis de Vlaming van Oudshoorn, *Heer van Oudsboorn en Gnephoeck.*

1645.

Dr. Willem van Loon.
Mr. Jacob Bas Dirckſz.
Jan Michielſz. Blaeuw.
Mr. Gerard van Hellemond.
Mr. Henrick Hooft.

1646.

Willem van Ruytenburg, *Heer van Vlaardingen, enz.*
Mr. Jacob Bas Dirckſz.
Jan Michielſz. Blaeuw.
Mr. Henrick Hooft.
Cornelis Dirckſz. Abba.

1647.

Roelof Bicker.
Mr. Andries de Graef.
Mr. Jacob Bas Dirckſz. *is den 16 Maart gecommitteerd in 't Collegie ter Admiraliteit in Zeeland, en in zyne plaats kwam*
Jacob Franſz. Hinloopen.
Mr. Henrick Hooft.
Cornelis Dirkſz. Abba.

1648.

Roelof Bicker.
Mr. Andries de Graef.
Mr. Henrick Hooft.
Cornelis Dirckſz. Abba.
Jacob Franſz. Hinloopen.

1649.

Bernard Schellinger.
Mr. Henrick Hooft.
Cornelis Dirckſz. Abba.
Jacob Franſz. Hinloopen.
Dr. Joan van Hellemond.

1650.

Bernard Schellinger.
Outgert Pieterſz. Spiegel, *ſterft 22 May.*
Mr. Henrick Hooft.
Cornelis Dirckſz. Abba.
Jacob Franſz. Hinloopen.

1651.

Dr. Gerrit Reynſt.
Mr. Henrick Hooft.
Cornelis Dirckſz. Abba.
Jacob Franſz. Hinloopen.
Michiel Pancras.

1652.

Dr. Gerrit Reynſt.
Dr. Joan Blaeuw.
Mr. Henrick Hooft.
Cornelis Dirckſz. Abba.
Michiel Pancras.

1653.

Cornelis van Vlooswyck, *Heer van Vlooswyck, Diemerbroeck en Paapenkoop enz.*
Jacob Franſz. Hinloopen.
Mr. Henrick Hooft.
Cornelis Dirckſz. Abba.
Michiel Pancras.

1654.

Cornelis van Vlooswyck, *Heer van Vlooswyck, Diemerbroeck en Paapenkoop enz.*
Mr. Henrick Hooft.
Cornelis Dirckſz. Abba.
Pieter Adriaenſz. Raep.
Jacob Roch.

1655.

Cornelis van Vlooswyck, *Heer van Vlooswyck, Diemerbroeck en Paapenkoop enz.*
Mr. Joachim Rendorp.
Cornelis Dirckſz. Abba.
Dr. Joan Huydecoper de Jonge, *Ridder, Heer van Neerdyk.*
Fredrick Alewyn.

1656.

Hans Bontemantel.
Cornelis Dirckſz. Abba.
Fredrick Alewyn.
Mr. Joan Six.
Jacob Jacobſz. Hinloopen.

1657.

Hans Bontemantel.
Fredrick Alewyn.
Cornelis Dirckſz. Abba.
Dr. Arnoud Tholinx.
Jan Jacobſz. Hinloopen.

1658.

Dr. Joan Huydecoper de Jonge, *Ridder, Heer van Neerdyk.*
Dr. Joan van Hellemond.
Dr. Joan ten Grootenhuys.
Dr. Arnoud Tholinx.
Joan Reael.

1659.

Dr. Joan Huydecoper de Jonge, *Ridder, Heer van Neerdyk.*
Dr. Joan van Hellemond.
Mr. Philips Wevering.
Dr. Joan ten Grootenhuys.
Dr. Arnoud Tholinx.

1660.

Dr. Joan Huydecoper de Jonge, *Ridder, Heer van Neerdyk.*
Dr. Joan van Hellemond.
Mr. Philips Wevering.
Dr. Joan ten Grootenhuys.
Dr. Arnoud Tholinx.

1661.

Dr. Joan Huydecoper de Jonge, *Ridder, Heer van Neerdyk.*
Fredrick Alewyn.
Cornelis Dirckſz. Abba.
Mr. Philips Wevering.
Dr. Arnoud Tholinx.

1662.

Fredrick Alewyn.
Joan Hinloopen.
Cornelis Dirckſz. Abba.
Mr. Philips Wevering.
Dr. Arnoud Tholinx.

1663.

Fredrick Alewyn.
Joan Hinloopen.
Dr. Aernoud Hooft, *Ridder.*
Cornelis Dirckſz. Abba.
Jacobus Trip.

1664.

Mr. Nicolaes Opmeer.
Joan Hinloopen.
Cornelis Dirckſz. Abba.
Jacobus Trip.
Mr. Henrick Hooft de Jonge.

1665.

Mr. Nicolaes Opmeer.
Mr. Cornelis Kloeck.
Joan Hinloopen.
Cornelis Dirckſz. Abba.
Jacobus Trip.

1666.

Dirck Spiegel.
Joan Hinloopen, *ſterft den 4 Septemb. en in zyne plaats komt*
Leonard Ranſt.
Nicolaes van Waveren.
Cornelis Dirckſz. Abba.
Pieter van Loon.

1667.

Dirck Spiegel.
Nicolaes van Waveren.
Mr. Willem van Loon.
Cornelis Dirckſz. Abba.
Joan Slicher.

1668.

Dirck Spiegel.
Joan Six, *Heer van Vromade.*
Cornelis Graafland.
Cornelis Dirckſz. Abba.
Jacobus Trip.

1669.

Dirck Spiegel.
Joan Six, *Heer van Vromade.*
Pieter de Graef, *Vryheer van Suydpolsbroek, enz.*
Cornelis Dirckſz. Abba.
Jacobus Trip.

1670.

Dirck Spiegel.
Dr. Arnout Tholincx.
Cornelis Dirckſz. Abba.
Jacobus Trip.
Pieter van Loon.

1671.

Mr. Joan Corver.
Cornelis Dirckſz. Abba.
Pieter van Loon.
Rombout Hudde.
Fredrick Berewout.

1672.

Mr. Cornelis Kloeck.
Cornelis Dirckſz. Abba.
Pieter van Loon.
Dr. Arnout Tholincx.
Fredrick Berewout.

By de buitengewoone verandering in September, *bleeven dezelfde Commiſſariſſen van de Huwelykſche Zaaken en Injurien in hun bewind: als*

Mr. Cornelis Kloeck.
Cornelis Dirckſz. Abba.
Pieter van Loon.
Dr. Arnout Tholincx.
Fredrick Berewout.

1673.

Mr. Cornelis Kloeck.
Cornelis Dirckſz. Abba.
Pieter van Loon.
Dr. Arnout Tholincx.
Fredrick Berewout.

1674.

Mr. Cornelis Kloeck.
Mr. Jacob Hinloopen de Jonge.
Cornelis Dirckſz. Abba.
Pieter van Loon.
Dr. Arnout Tholincx.

1675.

Cornelis Backer.
Mr. Jacob Hinloopen de Jonge.
Cornelis Dirckſz. Abba, *ſterft 8 Febr. en in zyne plaats komt den 11,*
Jacob Elias.
Pieter van Loon.
Dr. Arnout Tholincx.

1676.

COMMISSARISSEN VAN HUWELYKSCHE ZAAKEN EN INJURIEN.

Commissarissen van Huwelyksche Zaaken en Injurien.

1676.
Cornelis Backer.
Mr. Jacob Hinloopen de Jonge.
Pieter van Loon.
Dr. Arnout Tholincx.
Jacob Elias.

1677.
Cornelis Backer.
Joan van Dyck.
Pieter van Loon.
Dr. Arnout Tholincx.
Jacob Elias.

1678.
Cornelis Backer.
Mr. Albert Bentes.
Pieter van Loon.
Dr. Arnout Tholincx.
Jacob Elias.

1679.
Cornelis Backer.
Mr. Albert Bentes.
Pieter van Loon, *sterft 14 Nov. en in zyne plaats komt*
Jan de Weert.
Dr. Arnout Tholincx, *sterft 19 Juny, en in zyne plaats komt*
Matthias Trip.
Jacob Elias.

1680.
Mr. Albert Bentes.
Mr. Nicolaes Haffelaer.
Jacob Elias.
Jan de Weert.
Matthias Trip.

1681.
Mr. Albert Bentes.
Mr. Nicolaes Haffelaer.
Mr. Jeronimus de Haze de Georgio.
Jacob Hinloopen Vermaas.
Matthias Trip.

1682.
Mr. Albert Bentes.
Mr. Nicolaes Haffelaer.
Mr. Philips Wevering.
Jacob Hinloopen Vermaas.
Matthias Trip.

1683.
Mr. Albert Bentes.
Mr. Jeronimus de Haze Georgio.
Mr. Philips Wevering.
Jacob Hinloopen Vermaas.
Matthias Trip.

1684.
Adriaen de Weert.
Mr. Dirk Pater.
Mr. Philips Wevering.
Cornelis Spiegel.
Jacob Hinloopen Vermaas.

1685.
Mr. Jeronimus de Haze de Georgio.
Mr. Jacob ten Grootenhuys. *en*
Mr. Pieter Hulft.
Oud-Schepenen.
Jacob Hinloopen Vermaas, *sterft 2 Sept. en in zyne plaats komt*
Mr. Gerbrand Pancras.
Jacobus Trip, *verplaatst op de Rekenkamer, en*
Matthias Trip, *hier den 22 Maart.*

1686.
Mr. Jeronimus de Haze de Georgio.
Mr. Jacob ten Grootenhuys. *en*
Mr. Pieter Hulft.
Oud-Schepenen.
Fredrik Berewout.
Matthias Trip.

1687.
Mr. Albert Bentes. *en*
Mr. Jeronimus de Haze de Georgio.
Oud-Schepenen.
Mr. Jacob Bicker.
Mr. Coenraed Burg.
Mr. Joan Trip.

1688.
Mr. Dirk Backer, *Oud-Schepen.*
Dr. Philips Wevering.
Mr. Jacob Bicker.
Mr. Coenraed Burg.
Mr. Quiryn vanStryen.

1689.
Mr. Jeronimus de Haze de Georgio. *en*
Mr. Dirk Backer.
Oud-Schepenen.
Dr. Philips Wevering.
Mr. Jacob Bicker.
Mr. Quiryn vanStryen.

1690.
Mr. Jeronimus de Haze de Georgio.
Oud-Schepen.
Dr. Philips Wevering.
Mr. Jacob Bicker.
Mr. Coenraed Geelvinck.
Louis Trip.

1691.
Mr. Coenraed Burg.
Oud-Schepen.
Dr. Philips Wevering.
Mr. Jacob Bicker.
Mr. Coenraed Geelvinck.
Louis Trip, *verplaatst 14 Dec.*
Mr. Jan Six, *19 dito in zyne plaats.*

1692.
Mr. Coenraed Burg.
Oud-Schepen.
Mr. Jacob Bicker Roelofsz.
Mr. Coenraed Geelvinck.
Louis Trip.
Mr. Jan Six.

1693.
Mr. Coenraed Burg.
Oud-Schepen.
Mr. Jacob Bicker Roelofsz.
Mr. Coenraed Geelvinck.
Mr. Jan Six.
Mr. Nicolaes van Bambeek.

1694.
Willem Adriaen van der Stel. *Oud-Schepen.*
Mr. Jacob Bicker.
Mr. Coenraed Geelvinck.
Louis Trip.
Mr. Jan Six.

1695.
Willem Adriaen van der Stel. *Oud-Schepen.*
Mr. Jacob Bicker.
Mr. Coenraed Geelvinck.
Louis Trip.
Mr. Jan Six.

1696.
Willem Adriaen van der Stel.
Mr. Hendrick Decquer de Jonge. *en*
Mr. Jacob Hinloopen de Jonge.
Oud-Schepenen.
Mr. Jacob Bicker.
Mr. Coenraed Geelvinck.
Lucas Trip.
Mr. Jan Six.

1697.
Willem Adriaen van der Stel. *en*
Mr. Jacob Hinloopen de Jonge.
Oud-Schepenen.
Mr. Ferdinand van Collen, *werdt Commissaris van de Zeezaaken, 6 July.*
Mr. Jacob Bicker.
Mr. Coenraed Geelvinck.
Louis Trip.
Mr. Jan Six.

1698.
Mr. Coenraed Burgh. *en*
Willem Adriaen van der Stel, *in Sept. naar Indie vertrokken.*
Oud-Schepenen.
Mr. Jacob Bicker.
Mr. Coenraed Geelvinck.
Mr. Jan Six.
Jeronimus de Haze de Jonge, *26 April, sterft 25 October.*
Jan de Graef, *11 Nov. in zyne plaats.*

1699.
Mr. Coenraed Burgh.
Oud-Schepen.
Mr. Jacob Bicker.
Mr. Coenraed Geelvinck.
Mr. Jan Six.
Mr. Jan de Graef.

1700.
Mr. Quiryn van Stryen.
Oud-Schepen.
Jacob Scott, *den 27 April aangekomen.*
Mr. Jacob Bicker.
Mr. Coenraed Geelvinck, *sterft 14 Maart.*
Mr. Jan Six.
Mr. Jan de Graef.

1701.
Mr. Quiryn vanStryen.
Oud-Schepen.
Mr. Jan Six, *Raad.*
Mr. Jacob Bicker.
Mr. Jan de Graef.
Mr. Balthasar Scott.

1702.
Mr. Jacob van Stryen.
Oud-Schepen.
Mr. Jan Six, *Heer van Vromade, Raad.*
Mr. Jacob Bicker.
Mr. Jan de Graef.
Mr. Balthasar Scott.

1703.
Mr. Jacob van Stryen.
Oud-Schepen.
Mr. Jan Six, *Heer van Vromade, Raad.*
Mr. Jacob Bicker.
Mr. Jan de Graef.
Mr. Anthony van Waveren.

1704.
Mr. Jacob van Stryen.
Oud-Schepen.
Mr. Jan Six, *Heer van Vromade, Raad.*
Mr. Jacob Bicker.
Mr. Jan de Graef.
Mr. Anthony van Waveren.

1705.
Mr. Jacob van Stryen.
Oud-Schepen.
Mr. Joseph Huydecoper, *Raad, Heer van Maarseveen, Neerdyk enz.*
Mr. Jacob Bicker.
Mr. Jan de Graef.
Mr. Anthony van Waveren, *Heer van Wa-*

Commissarissen van Huwelyksche Zaaken en Injurien.

COMMISSARISSEN VAN HUWELYKSCHE ZAAKEN EN INJURIEN.

veren, *Botsbol enz.*

1706.

Mr. Jacob van Stryen.
en
Mr. Willem Gerrit Dedel, *den 6 Maart verplaatst op de Kleine Zaaken.*

Oud-Schepenen.

Mr. Jacob Bicker.
Mr. Jan de Graef.
Mr. Anthony Oetgens van Waveren, *Heer van Waveren, Botsbol enz.*
Mr. Willem Munter, *den 6 Maart in de plaats van* Mr. Willem Gerrit Dedel.

1707.

Mr. Jan Baptista de Hochepied.
Benjamin Pouille, *Ridder, Heer van Berkenrode enz.*
en
Mr. Joseph Huydecoper, *Heer van Maarseveen, Neerdyk enz.*

Oud-Schepenen.

Mr. Cornelis Backer, *sterft 21 Juny, en zyne plaats is onbegeven gelaaten.*
Mr. Jacob Bicker.
Mr. Willem Munter.

1708.

Mr. Jean Deutz, *Heer van Assendelft, Assumburg enz.*
Mr. Jan Baptista Hochepied.
Benjamin Pouille, *Ridder, Heer van Berkenrode enz.*
Mr. Joseph Huydecoper, *Heer van Maarseveen, Neerdyk enz. sterft 11 Jan.* 1709.
en
Hillebrand Bentes, *sterft 21 Febr.* 1708.

Oud-Schepenen.

Mr. Jacob Bicker.
Mr. Cornelis Hop Jacobsz.

1709.

Mr. Jean Deutz, *Heer van Assendelft, Assumburg enz.*
Mr. Jan Baptista de Hochepied, *sterft 24 May.*
en
Benjamin Pouille, *Ridder, Heer van Berkenrode enz.*

Oud-Schepenen.

Mr. Abraham Muysart, *den 13 Maart albier geplaatst.*
Mr. Jacob Bicker.
Mr. Cornelis Hop Jacobsz.
Bauduin van Collen.
Mr. Abraham de Vicq, *den 18 October albier geplaatst.*

1710.

Mr. Jean Deutz, *Heer van Assendelft, Assumburg enz.*
Hendrik Hudde.
en
Benjamin Pouille, *Ridder, Heer van Berkenrode enz.*

Oud Schepenen.

Mr. Jacob Bicker.
Mr. Cornelis Hop Jacobsz.
Mr. Abraham de Vicq.
Mr. Bauduin van Collen.

1711.

Mr. Jean Deutz, *Vryheer van Assendelft, Assumburg enz.*
Hendrik Hudde.
en
Benjamin Pouille, *Ridder, Heer van Berkenrode enz. sterft 19 Aug.* *en*
Mr. Mattheus Lestevenon.

Oud-Schepenen.

Mr. Jacob Bicker.
Mr. Cornelis Hop Jacobsz.
Mr. Abraham de Vicq.
Mr. Bauduin van Collen.
Gillis Graasland, *den 27 Jan.* 1712 *verkooren.*

1712.

Mr. Jean Deutz, *Vryheer van Assendelft, Assumburg enz.*
Hendrik Hudde, *den 15 Sept. in de Wisselbank verplaatst, en deszelfs plaats vacant gebleeven.*
Mr. Jan Six, *Heer van Vromade.*
en
Mr. Mattheus Lestevenon.

Oud-Schepenen.

Mr. Jacob Bicker.
Mr. Cornelis Hop Jacobsz.
Mr. Abraham de Vicq.
Mr. Bauduin van Collen.

1713.

Mr. Jean Deutz, *Vryheer van Assendelft, Assumburg enz.*
Abraham Muysart.
Mr. Jan Six, *Heer van Vromade.*
en
Mr. Mattheus Lestevenon.

Oud-Schepenen.

Mr. Jacob Bicker.
Mr. Abraham de Vicq.
Mr. Bauduin van Collen.

1714.

Mr. Jean Deutz, *Vryheer van Assendelft, Assumburg enz.*
Abraham Muysart.
Mr. Mattheus Lestevenon.
en
Mr. Cornelis Hop Jacobsz.

Oud-Schepenen.

Mr. Jacob Bicker, *sterft 15 Nov.*
Mr. Abraham de Vicq, *sterft den 20 July.*
Mr. Bauduin van Collen.

1715.

Mr. Jean Deutz, *Vryheer van Assendelft, Assumburg enz.*
Abraham Muysart.
Mr. Mattheus Lestevenon, *verplaatst den 10 Juny op de Kleine Zaaken.*
Fredrick Alewyn.
François de Vicq.
en
Adriaan van Loon de Jonge.

Oud Schepenen.

Mr. Bauduin van Collen.

1716.

Mr. Jean Deutz, *Vryheer van Assendelft, Assumburg enz.*
Abraham Muysart.
Mr. Cornelis Hop Jacobsz.
Fredrik Alewyn.
en
François de Vicq.

Oud-Schepenen.

Mr. Bauduin van Collen.
Mr. Jan Coymans.

1717.

Mr. Jean Deutz, *Vryheer van Assendelft, Assumburg enz.*
Abraham Muysart.
Mr. Cornelis Hop.
Fredrik Alewyn.
François de Vicq.
Adriaan van Loon de Jonge, 20 *April tot Bewindhebber van de Oostind. Compagnie verkooren.*
en
Mr. Jan Sautyn.

Oud-Schepenen.

Mr. Jan Coymans, *Heer van Bruchem enz.*

1718.

Mr. Jean Deutz, *Vryheer van Assendelft, Assumburg enz.*
Mr. Jacob van Stryen.
Abraham Muysart.
Fredrik Alewyn.
François de Vicq.
en
Gillis Graasland, *wordt den 31 May in de Wisselbank verplaatst.*

Oud-Schepenen.

Mr. Jan Coymans, *Heer van Bruchem enz.*

1719.

Mr. Jean Deutz, *Vryheer van Assendelft, Assumburg enz. sterft 19 Nov.*
Mr. Jacob van Stryen.
Abraham Muysart.
Fredrik Alewyn.
François de Vicq.
en
Mr. Jacob Karsseboom.

Oud-Schepenen.

Mr. Jan Coymans, *Heer van Bruchem enz.*
Hendrik Huyghens.

1720.

Mr. Jacob van Stryen.
Abraham Muysart.
Fredrik Alewyn.
François de Vicq.
en
Mr. Jacob Karsseboom.

Oud-Schepenen.

Mr. Jan Coymans, *Heer van Bruchem enz.*
Hendrik Huyghens.

1721.

Mr. Jacob van Stryen.
Abraham Muysart.
Fredrik Alewyn.
Mr. Jacob Karsseboom.
en
Mr. Jan Wolters, *wordt den 6 May verplaatst op de Rekenkamer, en in zyne plaats komt*
Mr. Anthony Oetgens van Waveren, *doch ontslaagen op 30 Oct.*

Oud-Schepenen.

Mr. Jan Coymans, *Heer van Bruchem enz.*
Mr. Nicolaas Willem Oetgens van Waveren, *komt in de plaats van*

COMMISSARISSEN VAN HUWELYKSCHE ZAAKEN EN INJURIEN.

Commissarissen van Huwelykse Zaaken en Injurien.

van zyn' Vader 30 *October.*

1722.

Mr. Jacob van Stryen.
Abraham Muyssart.
Mr. Elbert Graafland.
Mr. Jacob Karsseboom.
en
Leonard van Hoesen.
Oud-Schepenen.
Mr. Nicolaes Willem Oetgens van Waveren.

1723.

Mr. Jacob van Stryen.
Abraham Muyssart.
Mr. Elbert Graafland.
François de Vicq.
Mr. Jacob Karsseboom.
en
Theodorus Ryswyk.
Oud-Schepenen.
Mr. Nicolaes Willem Oetgens van Waveren.

1724.

Mr. Jacob van Stryen.
Abraham Muyssart, *sterft* 19 *Novemb.*
Mr. Elbert Graafland.
François de Vicq.
Mr. Jacob Karsseboom.
en
Theodorus Ryswyk.
Oud Schepenen.
Mr. Nicolaas Willem Oetgens van Waveren.
Mr. Johan Ortt, *in*

1725.

1725.

Mr. Jacob van Stryen.
Mr. Elbert Graafland.
François de Vicq.
Mr. Jacob Karsseboom.
en
Theodorus Ryswyk.
Oud-Schepenen.
Mr. Nicolaes Willem Oetgens van Waveren, *sterft* 25 *April.*
Mr. Johan Ortt.

1726.

Mr. Jacob van Stryen.
Mr. Elbert Graafland.
Mr. François de Vicq.
Mr. Jacob Karsseboom.
en
Theodorus Ryswyk.
Oud-Schepenen.
Mr. Gerard Bicker van Swieten, *Heer van Swieten, Raad.*
Mr. Johan Ortt.

1727.

Mr. Jacob van Stryen.
Mr. Elbert Graafland.
Mr. François de Vicq.
Mr. Jacob Karsseboom, *sterft den* 5 *December.*
en
Theodorus Ryswyk.
Oud-Schepenen.
Mr. Gerard Bicker van Swieten, *Heer van Swieten, Raad.*
Mr. Johan Ortt.

1728.

Mr. Jacob van Stryen.
Mr. Elbert Graafland.
Theodorus Ryswyk.
Jan Lucas Pels, *Heer van Hogelande.*
en
Jan Calkoen.
Oud-Schepenen.
Mr. Johan Ortt.

1729.

Mr. Jacob van Stryen, *sterft* 28 *February.*
Mr. Elbert Graafland.
Mr. Theodorus Huyghens, *Heer van Honkoop.*
Theodorus Ryswyk, *sterft* 2 *May.*
en
Jan Calkoen.
Oud-Schepenen.
Mr. Johan Ortt.
Mr. Pieter Rendorp, *den* 14 *July albier geplaatst.*

1730.

Mr. Elbert Graafland.
François van Harencarspel. *en*
Gillis Valckenier.
Oud-Schepenen.
Mr. Johan Ortt.
Mr. Pieter Rendorp.

1731.

Mr. Elbert Graafland.
Gillis Valckenier.
en
Bonaventura Oetgens van Waveren, *Heer van Waveren, Botsbol en Ruyge Wilnisse.*
Oud-Schepenen.
Mr. Pieter Rendorp.
Mr. Pieter de Witt.
Mr. Iman Mogge, *Baanderheer van Haamstede en Coudekerke enz.*

1732.

Mr. Elbert Graafland.
Gillis Valckenier.
Mr. Jan Baptista Slicher, *verplaatst den* 27 *Feb. in de Wisselbank.*
Jan Lucas Pels, *Heer van Hogelande, op den* 27 *February albier geplaatst.*
en
Bonaventura Oetgens van Waveren, *Heer van Waveren, Botsbol en Ruyge Wilnisse.*
Oud-Schepenen.
Mr. Pieter de Wit, *sterft, en in zyne plaats komt*
Albertus Schuyt, *Oud-Schepen.*
Mr. Iman Mogge, *Baanderheer van Haamstede, Coudekercke enz.*

1733.

Mr. Elbert Graafland, *sterft* 2 *Octob.*
Jan Lucas Pels, *Heer van Hogelande.*
Gillis Valckenier.
Bonaventura Oetgens van Waveren, *Heer van Waveren, Botsbol en Ruyge Wilnisse enz.*
Albertus Schuyt.
Mr. Johan Ortt, *Heer van Nyenrode, Breukelen enz.*
en
Mr. Pieter Rendorp.
Oud-Schepenen.

1734.

Jan Lucas Pels, *Heer van Hogelande.*
Gillis Valckenier.
Mr. Nicolaes Cornelis Hasselaer.
Bonaventura Oetgens van Waveren, *Heer van Waveren, Botsbol en Ruyge Wilnisse enz.*
Albertus Schuyt.
Mr. Pieter Rendorp, *Heer van Marquette.*
Mr. Iman Mogge, *Baanderheer van Haamstede en Coudekercke enz.*
Oud-Schepenen.

1735.

Jan Lucas Pels, *Heer van Hogelande.*
Gillis Valckenier.
Bonaventura Oetgens van Waveren, *Heer van Waveren, Botsbol en RuygeWilnisse enz.*
Albertus Schuyt.
Mr. Pieter Rendorp, *Heer van Marquette.*
en
Mr. Iman Mogge, *Baanderheer van Haamstede en Coudekercke enz.*
Oud-Schepenen.

1736.

Jan Lucas Pels, *Heer van Hogelande.*
Bonaventura Oetgens van Waveren, *Heer van Waveren, Botsbol en Ruyge Wilnisse enz.*
Albertus Schuyt.
Mr. Jan Graafland.
Mr. Pieter Rendorp, *Heer van Marquette, enz. geëligeerd op den* 16 *Febr. in de Staaten-Generaal, en in deszelfs plaats komt*
Mr. Nicolaes Geelvinck, *op den* 13 *Sept.*
Mr. Iman Mogge, *Baanderheer van Haamstede en Coudekercke enz. is op den* 5 *Sept. geëligeerd tot Raad ter Admiraliteit in Zeeland, en is op den* 13 *Febr. albier in deszelfs plaats gesuccedeerd*
Mr. Gerrit Hooft Gerritsz.
Oud-Schepenen.

1737.

Jan Lucas Pels, *Heer van Hogelande enz.*
Albertus Schuyt.
Mr. Jan Graafland.
Mr. Nicolaes Geelvinck.
en
Mr. Gerrit Hooft Gerritsz.
Oud-Schepenen.

1738.

Jan Lucas Pels, *Heer van Hogelande enz.*
Albertus Schuyt.
Theodoor Rogge.
Mr. Jan Graafland.
Mr. Gerrit Hooft Gerritsz.
en
Hendrik Nicolaes Sautyn. *Oud-Schepenen.*

1739.

Albertus Schuyt.
Theodoor Rogge.
Mr. Jan Graafland.
Mr. Gerrit Hooft Gerritsz. *en*
Hendrik Nicolaes Sautyn. *Oud-Schepenen.*

1740.

Albertus Schuyt.
Theodoor Rogge.
Mr. Jan Graafland.
Mr. Gerrit Hooft Gerritsz. *en*
Hendrik Nicolaes Sautyn. *Oud-Schepenen.*

1741.

Albertus Schuyt.
Theodoor Rogge.
Mr. Gerrit Hooft Gerritsz.
Hendrik Nicolaes Sautyn.
Balthasar Huydecoper.
en
Jan

Commissarissen van Huwelykse Zaaken en Injurien.

COMMISSARISSEN VAN HUWELYKSCHE ZAAKEN EN INJURIEN.

Jan Trip, *den 6 Dec.*
Oud-Schepenen.
1742.
Albertus Schuyt.
Theodoor Rogge.
Mr. Gerrit Hooft Gerritsz.
Hendrik Nicolaes Sautyn.
Mr. Jan Bernd Bicker.
en
Jan Trip.
Oud-Schepenen.
1743.
Albertus Schuyt.
Theodoor Rogge.
Mr. Gerrit Hooft Gerritsz.
Hendrik Nicolaes Sautyn.
en
Mr. Jan Bernd Bicker.
Oud-Schepenen.
Mr. Lucas Trip Dirkſz.
1744.
Theodoor Rogge.
Mr. Jan Graafland.
Mr. Gerrit Hooft Gerritsz.
Hendrik Nicolaes Sautyn.
en
Mr. Daniel Deutz.
Oud-Schepenen.
Mr. Lucas Trip Dirkſz.
1745.
Theodoor Rogge.
Mr. Jan Graafland.
Mr. Gerrit Hooft Gerritsz.
Hendrik Nicolaes Sautyn.
en
Mr. Daniel Deutz, *verplaatſt op de Zeezaaken den 14 May.*
Oud-Schepenen.
Mr. Lucas Trip Dirksz.
1746.
Theodoor Rogge, *verplaatſt in de Wiſſelbank den 4 Maart.*
Mr. Jan Graafland.
Hendrik Nicolaes Sautyn.
Mr. François de Witt.
en
Mattheus Leſtevenon, *Heer van Berkenrode, Stryen enz.*
Oud-Schepenen.
Mr. Lucas Trip.
1747.
Mr. Jan Graafland.
Hendrik Nicolaes Sautyn.
Mr. François de Witt.
en
Mattheus Leſtevenon, *Heer van Berkenrode, Stryen enz.*
Oud-Schepenen.
Mr. Lucas Trip.
1748.
Mr. Jan Graafland.
Hendrik Nicolaes Sautyn.
en
Mr. François de Witt.
Oud-Schepenen.
Mr. Lucas Trip.
Mr. Jan van de Poll Pieterſz.
Mr. Pieter Cornelis Haſſelaer 28 *Febr. hier geplaatſt.*

By de buitengewoone verandering der Regeering, in Sept. *en ſedert, zyn Commisſarisſen van Huwelykſche Zaaken en Injurien geworden*
Willem van Heemskerk. *Oud-Schepen.*
Carel Lynſlager.
en
Jan Balde Junior, *Heer van beide de Eemnesſen enz. Raaden.*
Jan Leonard Deutz.
1749.
Willem van Heemskerk.
Jan Nicolaas van Eys Iſaacſz.
en
Mr. Matthys Straalman.
Oud-Schepenen.
Carel Lynſlager, *Raad.*
Jan Leonard Deutz.
1750.
Willem van Heemskerk.
Jan Nicolaas van Eys Iſaacſz.
en
Mr. Matthys Straalman.
Oud-Schepenen.
Jan Leonard Deutz.
Gerbrand Elias.
1751.
Willem van Heemskerk.
Jan Nicolaas van Eys Iſaacſz.
en
Nicolaas Muilman.
Oud-Schepenen.
Mr. Gerbrand Elias.
Jacob Elias Arnoudsz. *aangeſteld 2 Maart.*
1752.
Willem van Heemskerk.
Jan Nicolaas van Eys Iſaacſz.
en
Nicolaas Muilman.
Oud-Schepenen.
Mr. Gerbrand Elias.
Mr. Jacob Elias Arnoudſz.
1753.
Nicolaas Muilman.
en
Jan van Tarelink.
Oud-Schepenen.
Mr. Gerbrand Elias.
Mr. Jacob Elias Arnoudſz.
Mr. Cornelis Deutz van Aſſendelft.
1754.
Willem van Heemskerk.
Nicolaas Muilman.
en
Mr. Gerard Nicolaaſz. Haſſelaer.
Oud-Schepenen.
Mr. Jacob Elias Arnoudſz.
Mr. Cornelis Deutz van Aſſendelft.
Mr. Jan Six, *Vrybeer van Wimmenum, Heer van Hillegom, Vromade enz.*
1755.
Nicolaas Muilman.
en
Mr. Gerard Nicolaasz. Haſſelaer.
Oud-Schepenen.
Mr. Jacob Elias Arnoudſz.
Mr. Cornelis Deutz van Aſſendelft.
Mr. Jan Six, *Vrybeer van Wimmenum, Heer van Hillegom, Vromade enz.*
1756.
Nicolaas Muilman.
en
Mr. Gerard Nicolaaſz. Haſſelaer.
Oud-Schepenen.
Mr. Jacob Elias Arnoudſz.
Mr. Cornelis Deutz van Aſſendelft.
Mr. Jan Six, *Vrybeer van Wimmenum, Heer van Hillegom, Vromade enz.*
1757.
Mr. Jacob van Ooſterwyk. *en*
Mr. Pieter Hartſinck.
Oud-Schepenen.
Mr. Cornelis Deutz van Aſſendelft, *Vrybeer van Aſſendelft en Aſſumburg, Heer van Heemskerk enz. Raad.*
Mr. Jan Six, *Vrybeer van Wimmenum, Heer van Hillegom, Vromade enz.*
Jan Bernd Bicker.
Quiryn Wilhelm van Hoorn.
1758.
Mr. Jacob van Ooſterwyk. *Oud-Schepen.*
Mr. Cornelis Deutz van Aſſendelft, *Vrybeer van Aſſendelft en Aſſumburg, Heer van Heemskerk enz. Raad.*
Mr. Jan Six, *Vrybeer van Wimmenum, Heer van Hillegom, Vromade enz. Raad.*
Jan Bernd Bicker.
Quiryn Wilhelm van Hoorn.
Pieter Nicolaes Rendorp.
1759.
Mr. Jacob van Oosterwyk.
Mr. Jacob Baron de Peterſen, *verplaatſt op de Weeskamer 15 Febr.*
Mr. Pieter Hartſinck.
en
Mr. Jan van Gheſel.
Oud-Schepenen.
Mr. Cornelis Deutz van Aſſendelft, *Vrybeer van Aſſendelft, Aſſumburg, Heer van Heemskerk enz. Raad.*
Pieter Nicolaes Rendorp.
1760.
Mr. Jacob van Ooſterwyk.
Mr. Jan van Gheſel.
en
Quiryn Wilhelm van Hoorn.
Oud-Schepenen.
Pieter Nicolaes Rendorp.
Mr. Joan Geelvinck.
1761.
Mr. Jacob van Ooſterwyk.
Mr. Pieter Hartſinck.
en
Quiryn Wilhelm van Hoorn.
Oud-Schepenen.
Mr. Cornelis Deutz van Aſſendelft, *Vrybeer van Aſſendelft en Aſſumburg, Heer van Heemskerk enz. Raad.*
Pieter Nicolaes Rendorp.

COMMISSARISSEN VAN HUWELYKSCHE ZAAKEN EN INJURIEN.

Mr.

COMMISSARISSEN VAN HUWELYKSCHE ZAAKEN EN INJURIEN.

Mr. Iſaac Ernſt de Peterſen.

1762.

Mr. Jacob van Ooſterwyk. *en*
Mr. Pieter Hartſinck.
Oud-Schepenen.
Mr. Cornelis Deutz van Aſſendelft, *Vryheer van Aſſendelft en Aſſumburg, Heer van Heemskerk enz. Raad.*
Pieter Nicolaas Rendorp.
Mr. Iſaac Ernſt de Peterſen.
Daniel Hooft Gerritſz., *Vryheer van Vreeland enz.*

1763.

Mr. Jacob van Ooſterwyk. *en*
Mr. Pieter Hartſinck, 22 *Maart verplaatſt in de Wiſſelbank.*
Oud-Schepenen.
Mr. Cornelis Deutz van Aſſendelft, *Vryheer van Aſſendelft en Aſſumburg, Heer van Heemskerk enz. Raad.*
Pieter Nicolaas Rendorp.
Mr. Iſaac Ernſt de Peterſen.
Daniel Hooft Gerritſz., *Vryheer van Vreeland enz.*
Nicolaas van Hoorn Hendriksz. *aangeſteld* 22 *Maart.*

1764.

Mr. Jacob van Ooſterwyk. *Oud-Schepen.*
Mr. Cornelis Deutz van Aſſendelft, *Vryheer van Aſſendelft en Aſſumburg, Heer van Heemskerk enz. Raad.*
Pieter Nicolaas Rendorp.
Mr. Iſaac Ernſt de Peterſen.
Daniel Hooft Gerritſz., *Vryheer van Vreeland enz.*
Mr. Quiryn van Bambeek van Stryen.

1765.

Mr. Jacob van Ooſterwyk, *ſterft* 3 *Aug. en*
Mr. Marten Adriaan Beels.
Oud-Schepenen.
Mr. Cornelis Deutz van Aſſendelft, *Vryheer van Aſſendelft en Aſſumburg, Heer van Heemskerk enz. Raad.*
Pieter Nicolaas Rendorp.
Mr. Iſaac Ernſt de Peterſen.
Daniel Hooft Gerritſz., *Vryheer van Vreeland enz.*

1766.

Mr. Gerbrand Elias. *en*
Mr. Joan Geelvinck, *Heer van Caſtricum enz. Oud-Schepenen.*
Mr. Cornelis Deutz van Aſſendelft, *Vryheer van Aſſendelft en Aſſumburg, Heer van Heemskerk enz. Raad.*
Pieter Nicolaas Rendorp.
Mr. Iſaac Ernſt de Peterſen.
Daniel Hooft Gerritſz., *Vryheer van Vreeland enz.*

1767.

Mr. Joan Geelvinck, *Heer van Caſtricum enz. en*
Mr. Quiryn van Bambeek van Stryen.
Oud-Schepenen.
Mr. Cornelis Deutz van Aſſendelft, *Vryheer van Aſſendelft en Aſſumburg, Heer van Heemskerk enz. Raad.*
Pieter Nicolaas Rendorp.
Mr. Iſaac Ernſt de Peterſen.
Daniel Hooft Gerritſz., *Vryheer van Vreeland enz.*

1768.

Mr. Joan Geelvinck, *Heer van Caſtricum enz. en*
Mr. Quiryn van Bambeek van Stryen.
Oud-Schepenen.
Mr. Cornelis Deutz van Aſſendelft, *Vryheer van Aſſendelft en Aſſumburg, Heer van Heemskerk enz.*
en
Daniel Hooft Gerritſz., *Vryheer van Vreeland enz. Raaden.*
Mr. Adriaan Matthys Temminck.
Mr. Pieter de la Court Junior.

II.

ASSURANTIE-MEESTERS *of* COMMISSARISSEN VAN DE ASSURANTIE-KAMER.

II. ASSURANTIE-MEESTERS. *of* COMMISSARISSEN VAN DE ASSURANTIE-KAMER.

Oorſprong der overeenkomſt van *Aſſurantie.*

Het *Contract* of de overeenkomſt van verzekering of *Aſſurantie*, waarby de een, mids genietende zeker voordeel, *Premie* genaamd, het gevaar, welk een ander loopt, ten zynen laſte neemt, is, ſedert ruim twee eeuwen, hier te Lande, met naame in deeze Stad, zeer gemeen geweeſt; inzonderheid, om dat deeze overeenkomſt zeer te paſſe kwam in een Land van Koophandel en Scheepvaart, daar veele Reeders in Schepen, en verzenders of ontbieders van uitheemſche waaren reden hadden, om zig, zo veel mogelyk, te dekken tegen de gevaaren van de zee, of van den vyand, of tegen andere onvoorziene toevallen. Aan de ouden, is deeze overeenkomſt, t'eenemaal, onbekend geweeſt. In 't Roomſche Regt, is 'er geen zweemſel van te vinden (*a*) Zelfs maakt 'er 't zogenaamde *Wisbuiſche Zeeregt*, welk, voor 't grootſte gedeelte, ons oud Nederlandſch Waterregt, en in de dertiende, of vroeg in de veertiende eeuwe, ontworpen is (*b*), in 't geheel geen gewag van. Het oudſte gewag, welk ik van de Aſſurantie gevonden heb, is in een Plakaat op de Zeevaart van Keizer Karel den V. van den agt en twintigſten January des jaars 1549, waarby blykt, dat zy toen, hier te Lande, reeds in gebruik was (*c*). 't Plakaat van den negentienden July des jaare 1551, welk hierop volgde, en de Zeevaart betrof, maakt wel van *groote avarye* (*d*), of, gelyk men nu ſpreekt, *avary gros*; maar nergens van Aſſurantie gewag. Zy bleef, nogtans, in gemeen gebruik, en werdt, by de vermaarde Ordonnantie van Filips den II. van den een en dertigſten October des jaars 1563, op nieuws, geregeld (*e*). De Hertog van Alva, ſedert in 't Land gekomen zynde, en voorhebbende, een geheel nieuw Zeeregt in te voeren, verboodt, by proviſie, op den een en dertigſten Maart des jaars 1568, alle Aſſurantie zonder onderſcheid; doch hy beſpeurde, wel haaſt, hoe zeer hy, hierdoor, den Koophandel benadeelde. 't Leedt niet langer dan tot in October des jaars 1569, toen hy wederom verlof gaf tot verzekering; doch met zulke bepaalingen, dat 'er de Antwerpſche Koopluiden, geweldiglyk, over

(*a*) *Vid.* BYNKERSHOEK Quæſt. Jur. publ. *Libr.* I. *Cap.* XXI. *p.* 153.
(*b*) *Zie* A. VERWERS Zeeregten *Voorr. bl.* VIII.
(*c*) Groot-Plakaatb. IV. *Deel, bl.* 1220, 1224.
(*d*) Groot-Plakaatb. I. *Deel, kol.* 790, 792.
(*e*) Groot-Plakaatb. I. *Deel, kol.* 821 *enz.*

ASSURANTIE-MEESTERS.

over klaagden, en, eindelyk, een nieuw Plakaat verwierven, gedagtekend den twintigſten January des jaars 1570. By dit Plakaat, werdt de Spanjaard, *Diego Gonzales Gante*, gemagtigd, om alle Policen van Aſſurantie, of zelf, te Antwerpen, of, door zyne Gemagtigden, te Brugge, te Amſterdam, te Middelburg en elders, te doen *regiſtreeren*; waarvoor hem een vierde ten honderd van de verzekerde ſomme betaald werdt (*f*). Sommigen meenen, dat deeze ſchikking, hier te Lande, niet aangenomen is, onaangezien zy 't bevel, op 's Konings naam, aan den Hove van Holland gedaan, om Alva's Plakaat, alomme in Holland, af te kondigen (*g*), gezien hebben (*h*). Ook wil ik niet ontveinzen, dat ik dit Plakaat, in het Regiſter der Plakaaten van den jaare 1570, die hier ter Stede afgekondigd zyn, niet *geregiſtreerd* gevonden heb. Doch 't Plakaat en eene nadere uitlegging van het zelve zyn in de *Memoriaalen* van het Hof *geregiſtreerd* (*i*), en gevolgelyk, in Holland, *gepubliceerd*. Ik twyfel ook niet, of het is, hier ter Stede, aangenomen en afgekondigd. Men hadt, in 't begin des jaars 1570, op laſt van den Hertoge van Alva, een ontwerp van de Voorregten en Gewoonten der Stad aan hem moeten overleveren (*k*), waarin niets geſteld was, welk met zyn Plakaat op de Zeevaart ſtreedt. Ook zag men, hier, ten dien tyde, Alva zo zeer naar de oogen, dat men niet zou hebben durven weigeren, een Plakaat, welk van hem kwam, af te kondigen. Men vindt, daarenboven, 's Hertogs Plakaat en de Inſtructie voor zynen Commis, Diego Gonzales Gante, in de eerſte uitgaave der *Handveſten van Amſterdam* van den jaare 1597 (*l*), daar men deeze ſtukken, vooral in dien tyd, niet zou geplaatſt hebben, zo zy, hier ter Stede, niet waren aangenomen geweeſt. Men voege hier nog by, dat, in de oudſte Ordonnantie voor de Aſſurantie-Kamer, het Plakaat des Hertogs van Alva, zo wel als de voorige Plakaaten, in veele punten, gevolgd is: welke punten, zelfs in de tegenwoordige Ordonnantie, gedeeltelyk, zyn overgebleeven. Ook bewyzen de Spaanſche woorden *Police*, *Despaches*, *Casco*, *Reſtorno* en anderen, in 't ſtuk van Aſſurantie gebruikelyk, genoegzaam, van waar men, hier, de wyze van regtspleeging in dit ſtuk ontleend hebbe.

Opregting der Aſſurantie-Kamer.

De geſchillen, over 't ſtuk van Aſſurantie vallende, werden, in en voor dien tyd, hier ter Stede, gebragt voor Schepenen, die regt ſpraken naar de Plakaaten van de jaaren 1563 en 1570, en naar de *Couſtumen* of Gewoonten van andere Koopſteden, met naame van Antwerpen (*m*). Doch de aanwas des Koophandels, tegen 't einde der zeſtiende eeuwe, en 't aanhoudend verzoek van voornaame Koopluiden gaf gelegenheid, tot de opregting van eene KAMER VAN ASSURANTIE, en tot de vaſtſtelling eener Ordonnantie of Keure op 't ſtuk van Aſſurantie en *Avarye*. Dit gebeurde, in 't begin des jaars 1598 (*n*). In 't jaar 1612, werdt de opregting der Aſſurantie-Kamer, en de Ordonnantien en Inſtructien, daarop reeds gemaakt en nog te maaken, by Octroi van 's Lands Staaten van den zeventienden July, beveſtigd (*o*). 't Getal der Aſſurantie-Meeſteren is, van de opregting der Kamer af, altoos, op drie bepaald geweeſt. Alleenlyk, zyn 'er, in 't jaar 1764, vier Aſſurantiemeeſters geſteld.

ASSURANTIE-MEESTERS.

Nieuwe Ordonnantie voor dezelve.

De oude Ordonnantie voor de Aſſurantie-Kamer, dikwils, by laatere Keuren, veranderd en vermeerderd zynde, en door de veranderingen in den loop der Scheepvaart en des Koophandels, nieuwe verbeteringen behoevende, werdt, in 't jaar 1744, geheellyk vernieuwd (*p*). En deeze nieuwe Ordonnantie, met de vermeerderingen van den jaare 1756 (*q*), is de grondſlag der bezigheden van Aſſurantiemeeſteren; waarom wy niet voorby konnen, den korten inhoud derzelve, hier, in te voegen.

Wat de *Police van Aſſurantie* inhouden moet.

De *Police*, zynde de Acte, waarby de *Aſſuradeurs* zig verbinden, om het gevaar, welk de *geaſſureerden*, anderszins, loopen zouden, op zig te neemen, en waarvan de voorſchriften, op laſt van de Aſſurantie-Kamer, gedrukt, en door den Secretaris dier Kamer, getekend zyn, moet inhouden den naam van 't Schip en van den Schipper; of, zo men deezen laatſten niet weet, van hem, die laſt of berigt wegens de Aſſurantie gegeven heeft. Voorts, de laadplaats van 't ſchip, en den naam der plaatſe, werwaards het geſchikt is: doch de eerſte alleen, in geval dezelve verſchilt van de plaats, van waar de Aſſurantie haaren aanvang neemt. In geval van Aſſurantie op 't *Caſco* of lighaam van 't ſchip, of op Bodemery-gelden, behoeft ook de laadplaats niet te worden uitgedrukt. Volgens eene Keure van den drie en twintigſten January des jaars 1699, worden, onder de Plaats, van waar een ſchip vertrekt, ook de * omgelegene gedeelten begreepen; en het ſchip wordt niet gehouden vertrokken te zyn, voor

*Circumſtantien.

(*f*) Groot-Plakaatb. I. *Deel*, *kol.* 828, 839.
(*g*) Groot-Plakaatb. I. *Deel*, *kol.* 2115.
(*h*) VERWERS Zeeregten *bl.* 135. *Aant.*
(*i*) Repertorium, *bl.* 140, 141.
(*k*) *Zie* II. *Deel*, VIII. *Boek*, *bl.* 319.
(*l*) *Bladz.* 171, 183.
(*m*) *Zie* Handv. *bl.* 164. *des druks van* 1597.
(*n*) *Zie* Handv. *bl.* 222 *des druks van* 1613.
(*o*) Handv. *bl.* 652.
(*p*) Handv. *bl.* 662.
(*q*) Keurb. T. *f.* 217.

Assurantie-Meesters.

voor dat het, buiten de zeegaten der Plaatſe, geraakt, en zelfs de tonnen of bakens, zo 'er eenigen zyn, voorby gezeild is (*r*). Men mag zig, op vertrokken ſchepen of goederen, doen verzekeren, mids zulks, in de Police, uitdrukkende, en, in geval van ramp of ſchade, by eede, verklaarende, dat men daarvan onkundig geweeſt is: behoudens nogtans het regt des Aſſuradeurs, om het tegendeel te bewyzen; in welk geval, de geaſſureerde niet alleen geen' eiſch heeft op den Aſſuradeur; maar zelfs tot betaaling van dubbele Premie, boven de koſten, verweezen wordt. Men rekent, dat de Geaſſureerde, van een' afſtand van drie mylen, in den tyd van twee uuren, kennis heeft konnen krygen van de ſchade, op verzekerde ſchepen of goederen gevallen: en hy is gehouden, zig met eede te zuiveren, zo hy verklaart, daarvan egter geene kenniſſe gehad te hebben. Het gevaar van den Aſſuradeur op goederen begint te loopen, van den tyd af, dat dezelven gebragt zyn op de kaai of wal, om van daar, met ſchuiten of ligters, naar de ſchepen gevoerd te worden; en duurt, tot dat de ſchepen, ter beſtemder plaatſe, aangekomen, en de goederen wederom op de kaai of wal geloſt zyn; doch zo men 't loſſen, buiten wettige verhinderinge, nalaat, eindigt het gevaar des Aſſuradeurs vyftien dagen na de aankomſt der ſchepen. Het gevaar op 't ſchip begint, met het inneemen van Ballaſt of Koopmanſchappen, en eindigt met de ontloſſinge, of ten langſten een en twintig dagen na de aankomſt van 't ſchip; of, zo 'er verzekering op de uit- en t'huisreize gedaan is, na het afloopen der geheele reize. Zo 't ſchip nog niet aangekomen is, ter plaatſe, van waar men zig, op het zelve, of op de laadinge, wil doen verzekeren, moet zulks, in de Police, worden uitgedrukt. De Geaſſureerden op goederen, en de Geaſſureerden op ſchepen, reeders of eigenaars zynde, mogen de ſchepen geene andere havens doen inloopen, dan in de Police benoemd zyn. Doch de Schipper mag zulks, by nood, doen. En zo hy 't, ook buiten nood, doch zonder laſt van den Geaſſureerde doet, blyft de Aſſurantie van waarde: doch de Aſſuradeur behoudt eiſch op den Schipper. Voorheen, plagt alleenlyk zeven agtſte van 't Caſco van een ſchip met zyn toebehooren te mogen verzekerd worden (*s*); doch thans mag men de volle waarde, die men in de Police mag uitdrukken, met de Premie ingeſlooten, doen verzekeren: maar zo 't ſchip van vuurenhout getimmerd is, moet zulks, volgens eene Keure van den zeven en twintigſten January des jaars 1733, by de Ordonnantie beveſtigd, in de Police, worden uitgedrukt, of de Aſſuradeur is ſlegts, in de helft der ſchade, gehouden (*t*). Verzekering op goederen, te lande, of over zoete wateren verzonden wordende, of op vaartuigen, die dezelven voeren, moet geſchieden, overeenkomſtig met de Ordonnantie. Men mag zig, in 't algemeen, op goederen doen verzekeren, zonder dezelven in 't byzonder te benoemen; doch gemunt of ongemunt Goud en Zilver, Juweelen, Paarlen en andere kleinoodien, Ammunitie van oorlog en Geweer moeten, byzonderlyk, in de Police, zyn uitgedrukt. De gaadje van Schippers of Bootsgezellen mag niet verzekerd worden; doch wel 't Rantſoen of Losgeld, welk zy zouden konnen behoeven, in geval, zy door Zeeroovers mogten genomen worden; welk rantſoen de Aſſuradeurs, tot de getekende ſomme toe, voldoen moeten; wordende hun het gene het zelve minder beloopen mogt te rug gegeven. De Vragtpenningen van een ſchip; 't rantſoen van ſchip en laading, en verbeelde winſt op geladen goederen mogen ook verzekerd worden; mids al het zelve ſchattende in de Police. Ook mag men zig, voor den tyd van een jaar, doen verzekeren voor ſchade, ontſtaande uit brand van Lynbaanen, Suikerbakkeryen, Branderyen, Molens, Huizen, Pakhuizen enz., beide buitens en binnens Lands. Penningen, op Bodemery of behouden reis medegegeven, mogen insgelyks verzekerd worden, mids men zulks, byzonderlyk, melde in de Police, wordende den Geaſſureerden de verzekerde ſomme voldaan, tegen overgifte van zynen eiſch op den Opneemer, wanneer 't ſchip jaar en dag, vermiſt is. Zo de reis veranderd wordt, buiten toedoen van den Opneemer, blyft de Aſſurantie van waarde. Doch zo de Schipper Opneemer is, en de reis, op laſt van de Reedery, veranderd wordt, moet de Geaſſureerde met den Aſſuradeur, ten overſtaan van Aſſurantie-Meeſteren, of anderszins, wegens verbetering van Premie, overeenkomen, of de Aſſuradeur is in geene ſchade gehouden. Aſſurantie, op Bodemerye gedaan, is vry van Avary groſſe, en vermindering van waarde door bederf in zig zelven. Aſſurantie op goederen, die reeds ten volle met Bodemery bezwaard zyn, is nietig en van onwaarde. Alle goederen zonder onderſcheid mogen, ten volle, en met de Premie ingeſlooten, worden verzekerd, zonder dat de verzekerde, gelyk van ouds, verpligt is, 't gevaar van een tiende der waarde, ten zynen laſte, te houden: moetende, alleenlyk, zulke

Wanneer 't gevaar, welk de Aſſuradeur op zig neemt, begint en eindigt.

Waarop, en op wat wyze, men zig mag laaten verzekeren.

(*r*) Handv. *bl.* 691.
(*s*) Handv. *bl.* 670.
(*t*) Handv. *bl.* 662.

ASSURANTIE-MEESTERS.

ke goederen, welker bedraagen niet met inkooprekeningen getoond kan worden, in de Policen, gewaardeerd worden. Van verzekerde goederen, die niet verzonden worden, en van verzekerde schepen, die de reis niet doen, moeten de Assuradeurs de genooten Premie wederom uitkeeren, 't welk men *Restorno* noemt, mids daarvan inhoudende een half, of, zo de goederen reeds van de kaai of wal, in schuiten of ligters, gelaaden geweest zyn, een ten honderd, en van de schepen, insgelyks, een ten honderd.

Reassurantie.

Zo een Assuradeur *failleert*, vermag de Geassureerde, mids hy den Curateur in deszelfs boedel de geslooten post, door den Bode der Assurantie-Kamer, laate opzeggen, zig, op nieuws, op alle goede en kwaade tydingen, by anderen, laaten verzekeren. Volgens eene oude gewoonte, mogen de naamen van den derden en volgende Assuradeurs, op eene en de zelfde Police, buiten bewilliging der genen, die voor hun getekend hebben, niet worden geroyeerd of uitgedaan, ten ware de Geassureerde zelf, of iemant anders, voor de geroyeerde Assuradeurs, wilde staan (*u*).

Abandonnement.

Wanneer een verzekerd schip onbekwaam geworden is, of zo verzekerde schepen of goederen genomen, bedorven, of zonder regt van herkryginge, verlooren geraakt zyn, mogen de Geassureerden dezelven, by schriftelyke Acte, door den Bode van de Assurantie-Kamer, *abandonneeren* of overlaaten aan de Assuradeurs, die gehouden zyn, hun, drie maanden daarna, de getekende somme te voldoen. Schepen, geschikt naar Groenland of Straat-Davis, van welken men, zes maanden na de terugkomst van het laatste schip van daar; of Schepen, gezonden naar eenige plaats in Europa, of naar Barbarye, de Canarische Eilanden, de geheele Middellandsche zee, de Levant, en de Archipel of daar omtrent, van welken men, in zes maanden na hun vertrek; of Schepen, die verder zeilen moeten, van welken men, in een jaar, taal noch teken vernomen heeft, worden zo goed als verlooren geagt, en mogen de Geassureerden vraagen Consignatie van de getekende somme ter Assurantie-Kamer, die, met de Intrest van vier ten honderd, te rug gegeven wordt, zo de schepen, naderhand, behouden aankomen. Doch zo zulks, na jaar en dag, in 't eerste, of, na twee jaaren, in het tweede geval, geschiedt, houdt de Intrest op. Zo een verzekerd schip, in Europa en de verdere beschreeven paalen, door uitheemsche Mogendheden, opgehouden of bekommerd worden mogt, moet men zes maanden; of twaalf maanden, indien 't buiten de gemelde paalen gebeurt, vertoeven, eer en men het schip en de verzekerde goederen in het zelve, die geen bederf onderworpen zyn, aan de Assuradeurs mag abandonneeren; welke zes, of twaalf maanden beginnen te loopen, van den tyd, waarin den Assuradeuren, of het meerderdeel derzelven, hier ter Stede zynde, door den Bode der Assurantie-Kamer, kennis gegeven is; terwyl de Geassureerden verpligt blyven, de schade aan schip en goed te voorkomen, en het ontslag van 't een en 't ander te bevorderen. Doch grove en bederfelyke goederen mogen, naar gelegenheid van zaaken, vroeger, en kort na dat de Assuradeurs kennis van 't geval gekreegen hebben, worden geabandonneerd. Eisch van schade en Avary gros, binnen Europa en de paalen boven gemeld, moet ten langste binnen een en een half jaar; buiten die paalen, binnen drie jaaren, en te lande, of over de zoete wateren, binnen de helft van den gemelden tyd, gedaan, en geregtelyk vervolgd worden, op *poene* van verstek.

ASSURANTIE-MEESTERS.

Avary en schade.

De Assuradeurs zyn niet gehouden in schade, die schip of goed, door bederf in zig zelven, overkomt. Iemant, zig op goederen in 't gemeen hebbende doen verzekeren, kan geene schade onder tien ten honderd vorderen, zo bevonden wordt, dat het gevaar geloopen is op Wolle, Vlasch, Hennip, Stokvisch, Haring, Graanen, rond of plat Zaad, Suiker, Erweten, Boonen, Kaas, Boeken of Papier. Doch zo hy eenige van deeze Waaren, uitdrukkelyk, in de Police genoemd heeft, is de Assuradeur maar vry van beschadigdheid onder drie ten honderd. De Avary of schade wordt geslaagen over de *bruto* of ruwe somme, die de goederen, gezond zynde, ter plaatse, werwaards zy geschikt zyn, waardig bevonden worden. De Geassureerden zyn verpligt, de Assuradeurs ten spoedigste kennis te geeven van de rampen en schade, den verzekerden schepen of goederen overkomende.

Orde op het betaalen der Premie, en de verpligting der Makelaars.

De Premie of prys der verzekeringe moet terstond worden betaald. Zo de Assuradeurs dezelve borgen, behouden zy alleenlyk eisch op de Makelaars of anderen, die de Assurantie bezorgd hebben; doch zo deezen in ongelegenheid mogten geraaken, zyn de Geassureerden, hun de Premie nog niet betaald hebbende, verpligt, dezelve aan de Assuradeurs te voldoen. Tot voldoening der Premie, wordt, voor Commissariissen der Assurantie-Kamer, geprocedeerd van dag tot dag; en op het tweede defaut, zonder uitstel, regt gedaan. De Makelaars of anderen mogen hunne Meesters, die hun de uitgeschooten Premie weigeren te voldoen, dagvaarden voor Commissariissen, en zyn niet verpligt, de Police uit te geeven, voor dat zy voldaan zyn. Zy mogen zelven geene As-

(*u*) Handv. bl. 541.

Assurantie-Meesters.

Assuradeurs wezen, en genieten, voor Makelaardy, een vierde ten honderd van elke reis; welk, door de Assuradeurs, betaald wordt, en waar voor zy, zo wel als de Geassureerden, gehouden zyn, voor de Premie in te staan, mids de Assuradeurs hun, volgens eene Keure van den zeven en twintigsten April des jaars 1745, voor het uitgaan der tweede week, na de week, waar in de Assurantie geslooten is, by assignatie, betaaling der geborgde Premie afvorderen, waarna de Makelaars ook de Geassureerden, in de volgende week, voor de voldoening der Premie, moeten dagvaarden, beide op zekere verbeurtenis, in de Keure vermeld (*v*).

Op het Zegel der Policen.

De Policen van Assurantie moeten gesterkt zyn met het klein Zegel van den Lande, te weeten, zo de somme, die daar op getekend wordt, minder beloopt dan twee honderd guldens, met een zegel van drie stuivers; van twee honderd tot onder de vyf honderd guldens, met een zegel van zes stuivers; van vyf honderd tot onder de duizend guldens, met een zegel van twaalf stuivers; van duizend tot onder de tien duizend guldens, met een zegel van vier en twintig stuivers, en van tien duizend guldens en daar boven, met een zegel van agt en veertig stuivers. Van elke verzekering, op byzondere schepen, of op goederen, in byzondere schepen gelaaden, moet eene byzondere Police worden gebruikt. Niemant mag ongezegelde Policen verkoopen. De Makelaars of anderen mogen geene Policen gebruiken, noch de Assuradeurs op geene Policen tekenen, dan die behoorlyk gezegeld, en door den Secretaris der Assurantie-Kamer getekend zyn. Allen, die Assurantie bezorgen, Makelaars en anderen, moeten dubbeld houden van 't gene zy, in de gedrukte Policen, invullen, om daarvan, zo 't vereischt wordt, afschriften te konnen leveren aan de Assurantie-Kamer.

Voorschriften der zelven.

By de jongste Ordonnantie op deeze Kamer, zyn vyf byzondere voorschriften van Policen gevoegd, die hier ter Stede stiptelyk gevolgd worden, als 1. Van eene verzekering op 't *Casco* of lighaam van 't schip. 2. Van eene verzekering op goederen. 3. Van eene Lyftekening, of verzekering tegen Onchristen roovers. 4. Van eene verzekering voor twaalf maanden, tegen brand in gebouwen. En 5. van eene verzekering op goederen, te lande, of langs zoete wateren, verzonden wordende. By alle deeze voorschriften, belooven zulke Assuradeurs, die buiten deezer Stede Vryheid woonen mogten, zig niet alleen, zo wel als de anderen, te zullen onderwerpen aan de regtspraak der Kamer van Assurantie en Avarye hier ter Stede; maar kiezen ook *Domicilium citandi & executandi* ten huize van den Secretaris dier Kamer; om welke verbindtenis in de Policen te doen stellen, Burgemeesteren en Regeerders deezer Stad, te gelyk met die van andere Steden, alwaar Assurantie-Kamers zyn, by Resolutie van 's Lands Staaten van den twaalfden July des jaars 1736, byzonderlyk, *geoctrojeerd* zyn geworden (*w*). Voorts, zyn, by het eerste Lid der Ordonnantie, alle bedingen in de Policen, die met de Ordonnantie stryden, voor nietig en van onwaarde verklaard.

Assurantie-Meesters.

Wyze van regtspleegen voor Commissarissen, of Assurantiemeesters.

De Commissarissen der Assurantie-Kamer, *of* Assurantie-Meesters, die, by 't aanvaarden van hunne Commissie, by eede, belooven, niet te zullen verzekeren, en zig, zonder iemant gunst of afgunst te toonen, stiptelyk, te zullen houden aan de Ordonnantie, vergaderen, op dezelfde dagen der weeke als Schepenen, om alle geschillen, 't stuk van de Assurantie betreffende, naar de Ordonnantie, en geschillen over *Avarye gros*, zynde schade, ontstaande uit werpen of kappen, in tyd van nood, midsgaders, eenige andere schade of onkosten, die als *avary gros* worden aangemerkt, en waarin 't schip en de goederen moeten draagen, naar regt, reden en billykheid, af te doen; welke beiderlei zaaken, ter eerster aanleg, voor de Kamer van Assurantie en Avarye, gebragt moeten worden. Voor hunne moeite, in 't afdoen deezer zaaken, genieten zy en de Secretaris een derde ten honderd. De Avary gros wordt ook, door de Kamer, opgemaakt, en over 't schip en de laading verdeeld, ten welken einde, de belanghebbenden, by Biljetten, die door den Bode worden rondgebragt, vermaand worden, om de waarde hunner goederen ter Kamer te komen opgeeven: welke opgaave zy, zo 't gevorderd wordt, by eede, moeten bevestigen. Voor 't opmaaken der Avarye grosse, genieten Commissarissen en de Secretaris samen een gulden van de duizend der Hoofdsomme, die in de Avarye draagen zal. Ook is hun een gulden van de duizend der getekende somme, voor het afdoen der geschillen wegens gevorderde Premie, toegelegd. Commissarissen, bevindende dat, in geval van schade of bekommering van schip of goed, den Assuradeuren behoorlyke aanzegging gedaan is, mogen hen, drie maanden daarna, verwyzen tot *namptissement* van de geëischte penningen, of van een gedeelte derzelven, met toelaating van het genamptiseerde te mogen ligten, onder borgtogt van het met de Intrest te vergoeden, indien zulks, na-

(*v*) Handv. 1666.

(*w*) Handv. *bl.* 662.

ASSURANTIE-MEESTERS.

naderhand, mogt bevonden worden te behooden: mids den verweerder, op zyn verzoek, vooraf, Copy der beſcheiden en dag om te antwoorden gegeven worde. Tegen iemant, die, wegens ſchade gedagvaard zynde, niet verſchynt, wordt eerſte, tweede en derde defaut verleend, en dan, ten principaale, of by proviſie, *gedisponeerd*, zo als Commiſſariſſen zullen oordeelen te behooren. Van de proviſioneele vonniſſen valt geen appél; doch van vonniſſen ten principaale, en van de gedespacheerde Avaryen groſſen kan aan Schepenen geappelleerd worden, binnen den tyd van tien dagen. De Aſſuradeurs moeten de ſchade en Avaryen, in welken zy verweezen zyn, terſtond voldoen, of Intreſt betaalen. De *Despachen* of Vonniſſen van Commiſſariſſen worden, op gelyke wyze als die van Schepenen, ter uitvoeringe gelegd. Tegen zulken, die, wegens ſchade, gedagvaard zynde, niet verſchynen, wordt, van drie tot drie dagen, by defauten, *geprocedeerd*; en tegen gedaagden en niet verſchynende, wegens Avarye groſſe, van agt tot agt dagen; wordende, met het derde defaut, hun goed gewaardeerd uit het Manifeſt, waarvan zy zig niet beroepen mogen. Kwaade trouw of bedrog, gepleegd, in het tekenen of laaten tekenen van Policen van Aſſurantie, wordt, volgens de Ordonnantie, aan den lyve, en zelfs met met de dood geſtraft, verwyzende Commiſſariſſen, zo zy iet diergelyks ontdekken, partyen aan myne Heeren van den Geregte, welken zy alle ſtukken en beſcheiden in handen ſtellen.

Secretaris.

De Kamer van Aſſurantie wordt waargenomen, door eenen Secretaris, daar toe byzonderlyk aangeſteld, die eenen Klerk onder zig heeft. Wy hebben reeds aangetekend, dat hy in het inkomen der Kamer, uit de vonniſſen en uit het opmaaken der Avaryen, deelt met de Heeren Commiſſariſſen.

Bode.

De Kamer wordt ook gediend door eenen Bode, die de dagvaardingen, aanzeggingen en abandonnementen doet.

NAAMLYST *der* COMMISSARISSEN *van de* ASSURANTIE-KAMER.

Wy voegen hierby de NAAMEN van de COMMISSARISSEN DER KAMER VAN ASSURANTIE, ſedert derzelver eerſte aanſtelling, in 't jaar 1598, tot op het jaar 1763.

1598.
Gerrit Bicker.
Frans Henrickſz. Oetgens van Waveren.
Gillis Janſz. Valckenier.

1599.
Gerrit Bicker.
Gillis Janſz. Valckenier.
Willem Pieterſz. Hooft.

1600.
Willem Pieterſz. Hooft.
Gillis Janſz. Valckenier.
den 31 Maart komt in zyne plaats
Cornelis Janſz. Valckenier.

Jan Henrickſz. Oetgens van Waveren.

1601.
Jan Henrickſz. Oetgens van Waveren.
Cornelis Janſz. Valckenier.
Adriaen Pieterſz. Raep.

1602.
Jan Henrickſz. Oetgens van Waveren.
Cornelis Janſz. Valckenier.
Adriaen Pieterſz. Raep.

1603.
Jan Henrickſz. Oetgens van Waveren.
Cornelis Janſz. Valcnier.
Adriaen Pieterſz. Raep.

1604.
Jan Henrickſz. Oetgens van Waveren.
Cornelis Janſz. Valckenier.
Adriaen Pieterſz. Raep.

1605.
Jan Henrickſz. Oetgens van Waveren.
Cornelis Janſz. Valckenier.
Adriaen Pieterſz. Raep.

1606.
Jan Henrickſz. Oetgens van Waveren.
Cornelis Janſz. Valckenier.
Adriaen Pieterſz. Raep.

1607.
Geurt Dirckſz. van Beuningen.
Cornelis Janſz. Valckenier.
Adriaen Pieterſz. Raep.

1608.
Geurt Dirckſz. van Beuningen.
Cornelis Janſz. Valckenier.
Adriaen Pieterſz. Raep.

1609.
Cornelis Janſz. Valckenier.
Adriaen Pieterſz. Raep.
Jonas Witſen.

1610.
Jacob Poppen.
Cornelis Janſz. Valckenier.
Adriaen Pieterſz. Raep.

1611.
Jacob Poppen.
Adriaen Pieterſz. Raep.
Cornelis Janſz. Valckenier.

1612.
Geurt Dirckſz. van Beuningen.
Cornelis Janſz. Valckenier.
Pieter Janſz. Reael.

1613.
Geurt Dirckſz. van Beuningen.
Cornelis Janſz. Valckenier.
Pieter Janſz. Reael.

1614.
Geurt Dirckſz. van Beuningen.
Cornelis Janſz. Valckenier.
Pieter Janſz. Reael.

1615.
Cornelis Janſz. Valckenier.
Pieter Janſz. Reael.
Pieter Pieterſz. Haſſelaer.

1616.
Cornelis Janſz. Valckenier.
Pieter Janſz. Reael.
Pieter Pieterſz. Haſſelaer.

1617.
Cornelis Janſz. Valckenier.
Pieter Janſz. Reael.
Pieter Pieterſz. Haſſelaer.

1618.
Pieter Matthyſz. Schryver.
Cornelis Janſz. Valckenier.
Pieter Pieterſz. Haſſelaer.

1619.
Cornelis Janſz. Valckenier.
Pieter Janſz. Reael.
Pieter Pieterſz. Haſſelaer.

1620.
Cornelis Janſz. Valckenier.
Pieter Janſz. Reael.
Pieter Pieterſz. Haſſelaer.

1621.
Cornelis Janſz. Valckenier.
Pieter Pieterſz. Haſſelaer.
Michiel Pauw.

1622.
Cornelis Janſz. Valckenier.
Pieter Pieterſz. Haſſelaer.
Reynier Reael Janſz.

1623.
Cornelis Janſz. Valckenier.
Pieter Pieterſz. Haſſelaer.
Reynier Reael Janſz.

1624.
Cornelis Janſz. Valckenier.
Reynier Reael Janſz.
Cornelis de Vry.

1625.
Cornelis Janſz. Valckenier.

Assurantie-meesters.

Reynier Reael. Janſz.
Cornelis de Vry.
1626.
Dr. Albertus Coenradus Burg.
Reynier Reael Janſz.
Cornelis Michielſz. Blaeuw.
1627.
Reynier Reael Janſz.
Cornelis Michielſz. Blaeuw.
Dr. Cornelis van Dronckelaer.
1628.
Reynier Reael Janſz.
Cornelis Michielſz. Blaeuw.
Dr. Cornelis van Dronckelaer.
1629.
Reynier Reael Janſz.
Cornelis Michielſz. Blaeuw.
Dr. Cornelis van Dronckelaer.
1630.
Reynier Reael Janſz.
Cornelis Michielſz. Blaeuw.
Dr. Cornelis van Dronckelaer.
1631.
Reynier Reael. Janſz.
Cornelis Michielſz. Blaeuw.
Dr. Cornelis van Dronckelaer.
1632.
Cornelis Michielſz. Blaeuw.
Dr. Cornelis van Dronckelaer.
Dirck Geurtſz. van Beuningen.
1633.
Cornelis Michielſz. Blaeuw.
Dr. Cornelis van Dronckelaer.
Dirck Geurtſz. van Beuningen.
1634.
Cornelis Michielſz. Blaeuw.
Dr. Cornelis van Dronckelaer.
Dirck Geurtſz. van Beuningen.
1635.
Cornelis Michielſz. Blaeuw.
Dr. Cornelis van Dronckelaer.
Dirck Geurtſz. van Beuningen.
1636.
Cornelis Michielſz. Blaeuw.
Dr. Cornelis van Dronckelaer.
Dirck Geurtſz. van Beuningen.
1637.
Cornelis Michielſz. Blaeuw.
Dr. Cornelis van Dronckelaer.
Dirck Geurtſz. van Beuningen.
1638.
Cornelis Michielſz. Blaeuw.
Dr. Cornelis van Dronckelaer.
Dirck Geurtſz. van Beuningen.
1639.
Dr. Cornelis van Dronckelaer.
Dirck Geurtſz. van Beuningen.
Nicolaes van Loon.
1640.
Dr. Cornelis van Dronckelaer.
Dirck Geurtſz. van Beunningen.
Nicolaes van Loon.
1641.
Dr. Cornelis van Dronckelaer.
Dirck Geurtſz. van Beuningen.
Nicolaes van Loon.
1642.
Dr. Cornelis van Dronckelaer.
Dirck Geurtſz. van Beuningen.
Nicolaes van Loon.
1643.
Dr. Cornelis van Dronckelaer.
Dirck Geurtſz. van Beuningen.
Nicolaes van Loon.
1644.
Dr. Cornelis van Dronckelaer.
Dirck Geurtſz. van Beuningen.
Nicolaes van Loon.
1645.
Dr. Cornelis van Dronckelaer.
Dirck Geurtſz. van Beuningen.
Nicolaes van Loon.
1646.
Dr. Cornelis van Dronckelaer.
Dirck Geurtſz. van Beuningen.
Nicolaes van Loon.
1647.
Dr. Cornelis van Dronckelaer.
Dirck Geurtſz. van Beuningen.
Nicolaes van Loon.
1648.
Dirck Geurtſz. van Beuningen *ſterft* 19 *November.*
Nicolaes van Loon.
Jan Michielſz. Blaeuw, *ſterft* 20 *July, en in zyne plaats kwam*
Jacob van Neck.
1649.
Nicolaes van Loon.
Gerrit Claeſz. Haſſelaer.
Jacob van Neck.
1650.
Nicolaes van Loon.
Jacob van Neck.
Jacob Valckenier.
1651.
Nicolaes van Loon.
Jacob van Neck.
Jacob Valckenier.
1652.
Jacob van Neck.
Jan Hulft.
Jacob Valckenier.
1653.
Jacob van Neck.
Jan Hulft.
Dr. Jan Veneman.
1654.
Jacob van Neck.
Jan Hulft.
Jacob Servaes.
1655.
Jacob van Neck.
Jacob Servaes.
Pieter van Loon.
1656.
Jacob van Neck.
Jacob Servaes.
Pieter van Loon.
1657.
Jacob van Neck.
Jacob Servaes.
Pieter van Loon.
1658.
Jacob van Neck.
Jacob Servaes.
Pieter van Loon.
1659.
Jacob van Neck.
Jacob Servaes.
Pieter van Loon.
1660.
Jacob van Neck.
Jacob Servaes.
Pieter van Loon.
1661.
Jacob van Neck.
Jacob Servaes.
Pieter van Loon.
1662.
Jacob van Neck.
Jacob Servaes.
Pieter van Loon.
1663.
Jacob van Neck.
Jacob Servaes.
Pieter van Loon.
1664.
Jacob van Neck.
Jacob Servaes.
Pieter van Loon.
1665.
Hans Bontemantel.
Jacob van Neck.
Pieter van Loon.
1666.
Nicolaes van Loon.
Mr. Joachim Rendorp.
Jacob van Neck.
1667.
Nicolaes van Loon.
Mr. Joachim Rendorp.
Jacob van Neck.
1668.
Nicolaes van Loon.
Mr. Joachim Rendorp.
Jacob van Neck. *is den* 11 *Auguſtus tot Schepen gekooren, en in zyne plaats kwam den* 23 *dito.*
Mr. Willem van Loon.
1669.
Mr. Joachim Rendorp.
Jacob van Neck.
Rombout Hudde.
1670.
Mr. Arnout Helmans Hooft, *Ridder.*
Mr. Willem van Loon.
Jacob van Neck.
1671.
Mr. Aarnout Helmans Hooft, *Ridder.*
Mr. Willem van Loon.
Jacob van Neck.
1672.
Hendrick Roeters.
Jacob van Neck.
Dr. Philips Weveringh. *By de buitengewoone verandering in* Sept. *bleeven de Aſſurantie-meeſters in hun bewind: als*
Hendrick Roeters.
Jacob van Neck.
Dr. Philips Weveringh.
1673.
Dirck Tulp.
Jacob van Neck *ſterft den* 20 *July, en in zyne plaats komt*
Rochus van Capelle.
Mr. Pieter Hulft.
1674.
Mr. Willem van Loon.
Mr. Pieter Hulft.
Rochus van Capelle.
1675.
Mr. Willem van Loon.
Mr. Hillebrand Schellinger.

Assurantie-meesters.

ASSURANTIE-MEESTERS.

Mr. Pieter Hulft.
1676.
Mr. Willem van Loon.
Joan van Beaumont, de Jonge.
Mr. Hillebrand Schellinger.
1677.
Michiel Tielens.
Joan van Beaumont, de Jonge, *in wiens plaats komt 17 April.*
Joan Commelin.
Mr. Jacob Bicker Henrickſz.
1678.
Michiel Tielens.
Joan Commelin.
Mr. Jacob Bicker Henrickſz.
1679.
Michiel Tielens *ſterft en in zyne plaats komt*
Daniel Bernard de Jonge.
Joan Commelin.
Mr. Jacob Bicker Henrickſz.
1680.
Joan Commelin.
Mr. Jacob Bicker Henrickſz.
Daniel Bernard de Jonge.
1681.
Joan Commelin.
Mr. Jacob Bicker Henrickſz.
Daniel Bernard de Jonge, *Heer van Kattenbroek.*
1682.
Cornelis Valckenier.
Mr. Jacob Bicker Henrickſz.
Daniel Bernard de Jonge, *Heer van Kattenbroek.*
1683.
Cornelis Valckenier.
Jacob Elias.
Jacob Trip.
1684.
Mr. Jacob Bicker Henrickſz.
Jan Coymans.
Jacob Trip.
1685.
Mr. Jacob Bicker Henrickſz.
en
Jan Coymans.
Oud-Schepenen.
Fredrik Berewout.
1686.
Mr. Jacob Bicker Henrickſz.
en
Jan Coymans.
Oud-Schepenen.
Willem Raep.
1687.
Mr. Jacob Bicker Henrickſz. *Oud-Schepen.*
Matthias Trip.
Willem Raep.
1688.
Gillis Sautyn.
en
Mr. Jacob Bicker Henrickſz.
Oud-Schepenen.
Matthias Trip.
1689.
Mr. Jacob Bicker Henrickſz.
en
Jan Coymans.
Oud-Schepenen.
Matthias Trip.
1690.
Mr. Jacob Bicker Henrickſz.
en
Jan Coymans.
Oud-Schepenen.
Mr. Quiryn van Stryen.
1691.
Mr. Jacob Bicker Henrickſz.
en
Jan Coymans.
Oud-Schepenen.
Mr. Quiryn van Stryen.
1692.
Mr. Jacob Bicker Henrickſz.
en
Jan Coymans.
Oud-Schepenen.
Mr. Adriaen Duyveſz.
1693.
Mr. Jacob Bicker Henrickſz.
en
Mr. Quiryn van Stryen.
Oud-Schepenen.
Ernſt Roeters.
1694.
Mr. Jacob Bicker Henrickſz.
en
Mr. Willem Six.
Oud-Schepenen.
Ernſt Roeters.
1695.
Mr. Jacob Bicker Henrickſz.
Mr. Willem Six.
en
Mr. Frederik Sluysken.
Oud-Schepenen.
1696.
Mr. Jacob Bicker Henrickſz.
Mr. Willem Six.
en
Mr. Frederik Sluysken.
Oud-Schepenen.
1697.
Mr. Jacob Bicker Henrickſz.
Mr. Willem Six.
en
Cornelis Calkoen.
Oud-Schepenen.
1698.
Mr. Jacob Bicker Henrickſz.
Mr. Willem Six.
en
Mr. Daniel Jean Bernard.
Oud-Schepenen.
1699.
Mr. Jacob Bicker Henrickſz.
Mr. Willem Six. *en*
Mr. Daniel Jean Bernard.
Oud-Schepenen.
1700.
Mr. Jacob Bicker Henrickſz. *en*
Mr. Willem Six.
Oud-Schepenen.
Guilielmo Pels.
1701.
Mr. Jacob Bicker Henrickſz. *en*
Mr. Willem Six.
Oud-Schepenen.
Guilielmo Pels.
1702.
Mr. Jacob Bicker Henrickſz.
en
Mr. Willem Six.
Oud-Schepenen.
Guilielmo Pels.
1703.
Mr. Jacob Bicker Henrickſz.
en
Mr. Willem Six.
Oud-Schepenen.
Guilielmo Pels.
1704.
Mr. Jacob Bicker Henrickſz.
Mr. Willem Six.
en
Mr. Jan Baptiſta de Hochepied.
Oud-Schepenen.
1705.
Mr. Jacob Bicker Henrickſz.
Mr. Willem Six.
en
Mr. Jan Baptiſta de Hochepied, *den 17 Maart gecommitteerd in de Generaliteits Rekenkamer.*
Oud-Schepenen.
Mr. Ferdinand van Collen de Jonge, *kwam den 21 April in zyne plaats.*
1706.
Mr. Jacob Bicker Henrickſz.
en
Mr. Willem Six.
Oud-Schepenen.
Mr. Ferdinand van Collen de Jonge.
1707.
Mr. Jacob Bicker Henrickſz.
en
Mr. Willem Six.
Oud-Schepenen.
Mr. Ferdinand van Collen de Jonge.
1708.
Mr. Jacob Bicker Henrickſz.
en
Mr. Willem Six.
Oud-Schepenen.
Mr. Ferdinand van Collen de Jonge.
1709.
Mr. Jacob Bicker Henrickſz.
en
Mr. Willem Six.
Oud-Schepenen.
Mr. Ferdinand van Collen de Jonge.
1710.
Mr. Jacob Bicker Henrickſz.
en
Mr. Willem Six.
Oud-Schepenen.
Mr. Ferdinand van Collen de Jonge.
1711.
Mr. Jacob Bicker Henrickſz. *en*
Mr. Willem Six.
Oud-Schepenen.
Mr. Ferdinand van Collen de Jonge.
1712.
Mr. Jacob Bicker Henrickſz.
en
Mr. Willem Six.
Oud-Schepenen.
Mr. Ferdinand van Collen de Jonge.
1713.
Mr. Jacob Bicker Henrickſz., *ſterft 13 October.* *en*
Mr. Willem Six.
Oud-Schepenen.
Mr. Ferdinand van Collen de Jonge.
Fredrick Alewyn, *den 26 Octob. in de plaats van* Mr. Jacob Bicker Henrickſz.
1714.
Mr. Willem Six.
en
Gerard van Papenbroeck.
Oud-Schepenen.

ASSURANTIE-MEESTERS.

Mr. Ferdinand van Collen de Jonge.
1715.
Mr. Willem Six.
en
Gerard van Papenbroeck.
Oud-Schepenen.
Mr. Ferdinand van Collen de Jonge.
1716.
Mr. Willem Six.
en
Gerard van Papenbroeck.
Oud-Schepenen.
Mr. Ferdinand van Collen de Jonge.
1717.
Mr. Willem Six.
en
Gerard van Papenbroeck.
Oud-Schepenen.
Mr. Ferdinand van Collen de Jonge.
1718.
Mr. Willem Six.
en
Gerard van Papenbroeck.
Oud-Schepenen.
Mr. Ferdinand van Collen de Jonge.
1719.
Mr. Willem Six.
Balthasar Boreel.
en
Gerard van Papenbroeck.
Oud-Schepenen.
1720.
Mr. Willem Six.
Balthasar Boreel.
en
Gerard van Papenbroeck.
Oud-Schepenen.
1721.
Mr. Willem Six.
Balthasar Boreel.
en
Gerard van Papenbroeck.
Oud-Schepenen.
1722.
Mr. Willem Six.
en
Balthasar Boreel.
Oud-Schepenen.
Mr. Dirk Trip.
1723.
Balthasar Boreel.
en
Mr. Gerard Bors van Waveren.
Oud-Schepenen.
Mr. Dirk Trip.
1724.
Balthasar Boreel.
en
Mr. Gerard Bors van Waveren, *in zyne plaats komt*
Mr. Jacobus Trip Jansz.
Oud-Schepenen.
Mr. Dirk Trip.
1725.
Balthasar Boreel.
en
Mr. Jacobus Trip Jansz.
Oud-Schepenen.
Mr. Dirk Trip.
1726.
Balthasar Boreel.
Mr. Jacobus Trip Jansz.
en
Mr. Gillis van den Bempden.
Oud-Schepenen.
1727.
Balthasar Boreel.
Mr. Jacobus Trip Jansz.
en
Mr. Gillis van den Bempden.
Oud-Schepenen.
1628.
Balthasar Boreel.
Mr. Jacobus Trip Jansz.
en
Mr. Gillis van den Bempden.
Oud-Schepenen.
1729.
Balthasar Boreel.
Mr. Jacobus Trip Jansz.
sterft 28 Dec.
en
Mr. Gillis van den Bempden.
Oud-Schepenen.
1730.
Balthasar Boreel.
Philip Anthony van der Ghiessen, *sterft den 31 Maart*
en
Mr. Gillis van den Bempden.
Oud-Schepenen
1731.
Balhasar Boreel.
Mr. Bauduin van Collen. *en*
Mr. Jan Coymans, *Heer van Bruchem, is gecommitteerd op de Taxatie van de Huizen, en in Augustus kwam in zyne plaats*
Mr. Egbert de Vry Temminck.
Oud-Schepenen.
1732.
Balthasar Boreel.
Mr. Bauduin van Collen. *en*
Mr. Pieter van de Poll.
Oud-Schepenen.
1733.
Balthasar Boreel.
Mr. Bauduin van Collen. *en*
Mr. Pieter van de Poll.
Oud-Schepenen.
1734.
Balthasar Boreel.
Mr. Cornelis Trip, *Vryheer van Oud en Nieuw Goudriaan enz.*
en
Mr. Pieter van de Poll.
Oud-Schepenen.
1735.
Dirk van der Meer.
Mr. Cornelis Trip, *Vryheer van Oud en Nieuw Goudriaan enz.*
en
Mr. Pieter van de Poll.
Oud-Schepenen.
1736.
Dirk van der Meer.
Mr. Cornelis Trip, *Vryheer van Oud en Nieuw Goudriaan enz.*
en
Mr. Pieter van de Poll.
Oud-Schepenen.
1737.
Dirk van der Meer, *sterft 4 Jan. 1738.*
Mr. Cornelis Trip, *Vryheer van Oud en Nieuw Goudriaan, Langerak enz.*
en
Mr. Pieter van de Poll.
Oud Schepenen.
Henrik Hooft Danielsz. *op 18 Decemb. alhier geplaatst.*
1738.
Mr. Cornelis Trip, *Vryheer van Oud en Nieuw Goudriaan, Langerak enz.*
en
Mr. Pieter van de Poll.
Oud-Schepenen.
Henrik Hooft Danielsz.
1739.
Mr. Cornelis Trip, *Vryheer van Oud en Nieuw Goudriaan, Langerak enz.*
en
Mr. Pieter van de Poll.
Oud-Schepenen.
Henrik Hooft Danielsz.
1740.
Mr. Cornelis Trip, *Vryheer van Oud en Nieuw Goudriaan, Langerak enz.*
en
Mr. Pieter van de Poll.
Oud-Schepenen.
Henrik Hooft Danielsz.
1741.
Mr. Cornelis Trip, *Vryheer van Oud en Nieuw Goudriaan, Langerak enz.*
en
Mr. Pieter van de Poll.
Oud-Schepenen.
Henrik Hooft Danielsz.
1742.
Mr. Cornelis Trip, *Vryheer van Oud en Nieuw Goudriaan, Langerak enz.*
en
Mr. Pieter van de Poll.
Oud-Schepenen.
Henrik Hooft Danielsz.
1743.
Mr. Cornelis Trip, *Vryheer van Oud en Nieuw Goudriaan, Langerak enz.*
en
Mr. Pieter van de Poll.
Oud-Schepenen.
Henrik Hooft Danielsz.
1744.
Mr. Cornelis Trip, *Vryheer van Oud en Nieuw Goudriaan, Langerak enz.*
Mr. Pieter van de Poll.
en
Mattheus Alewyn.
Oud-Schepenen.
1745.
Mr. Cornelis Trip, *Vryheer van Oud en Nieuw Goudriaan, Langerak enz.*
Mr. Pieter van de Poll.
en
Mattheus Alewyn.
Oud-Schepenen.
1746.
Mr. Cornelis Trip, *Vryheer van Oud en Nieuw Goudriaan, Langerak enz.*
Mr. Pieter van de Poll.
en
Mattheus Alewyn *bedankt 4 Maart, en in zyne plaats komt*
Theodorus de Smeth.
Oud-Schepenen.
1747.
Mr. Cornelis Trip, *Vryheer van Oud en Nieuw Goudriaan, Langerak enz.*
Mr. Pieter van de Poll.
en
Theodorus de Smeth.
Oud-Schepenen.
1748.

ASSURANTIE-MEESTERS.

ASSURANTIEMEESTERS.

1748.
Mr. Cornelis Trip, *Vryheer van Oud en Nieuw Goudriaan, Langerak enz.*
Mr. Pieter van de Poll, *wordt 9 April Burgemeester, en in zyne plaats komt*
Mr. Gerrit Hooft Gerritsz. *en*
Theodorus de Smeth.
Oud-Schepenen.

By de buitengewoone verandering der Regeering, in Sept. *en ſedert, zyn Aſſurantiemeeſters geworden*

Mr. Gerrit Hooft Gerritsz.
Theodorus de Smeth.
en
Mr. Hendrik Terſmitten.
Oud-Schepenen.

1749.
Mr. Gerrit Hooft Gerritsz.
Theodorus de Smeth.
en
Mr. Elias Schellinger.
Oud-Schepenen.

1750.
Mr. Gerrit Hooft Gerritsz.
Theodorus de Smeth.
en
Mr. Elias Schellinger, *wordt Gecommitteerde Raad, en in zyne plaats komt*
Mr. Anthony Pieter van der Lyn.
Oud-Schepenen.

1751.
Mr. Gerrit Hooft Gerritsz.
en
Mr. Pieter Cornelis Haſſelaer, *Heer van beide de Eemneſſen, enz. Oud-Schepenen.*
Nicolaes Warin de Jonge.

1752.
Mr. Gerrit Hooft Gerritsz.
en
Mr. Pieter Cornelis Haſſelaer, *Heer van beide de Eemneſſen, enz. Oud-Schepenen.*
Nicolaas Warin de Jonge.

1753.
Mr. Daniel Deutz.
en
Mr. Gerard Kuyſten van Hoeſen.
Oud-Schepenen.
Nicolaas Warin.

1754.
Mr. Daniel Deutz.
en
Mr. Anthony Pieter van der Lyn.
Oud-Schepenen.
Nicolaas Warin.

1755.
Mr. Daniel Deutz.
Mr. Abraham Delcourt.
en
Mr. Jacob Hop.
Oud-Schepenen.

1756.
Mr. Daniel Deutz.
Mr. Anthony Pieter van der Lyn, 14 *July gecommitteerd in de Hollandſche Rekenkamer, en in zyne plaats, hier*
Nicolaas Warin.
en
Mr. Jacob Hop.
Oud-Schepenen.

1757.
Mr. Daniel Deutz.
Mr. Jacob Hop.
en
Nicolaas Warin.
Oud-Schepenen.

1758.
Mr. Daniel Deutz.
Mr. Jacob Hop.
en
Nicolaas Warin.
Oud-Schepenen.

1759.
Mr. Daniel Deutz.
Mr. Jacob Hop.
en
Nicolaas Warin.
Oud-Schepenen.

1760.
Mr. Daniel Deutz.
Nicolaas Warin.
en
Mr. Joachim Rendorp.
Oud-Schepenen.

1761.
Mr. Daniel Deutz.
Nicolaas Warin.
en
Mr. Joachim Rendorp, *Heer van Marquette, enz. Oud-Schepenen.*

1762.
Mr. Daniel Deutz.
Nicolaas Warin.
en
Mr. Joachim Rendorp, *Heer van Marquette, enz. Oud-Schepenen.*

1763.
Mr. Daniel Deutz.
Mr. Jacob Hop.
en
Nicolaas Warin.
Oud-Schepenen.

1764.
Mr. Daniel Deutz.
Mr. Jacob Hop.
Nicolaas Warin.
en
Mr. Joachim Rendorp, *Heer van Marquette, enz.*
Oud-Schepenen.

1765.
Mr. Daniel Deutz.
Mr. Jacob Hop.
Nicolaas Warin.
en
Mr. Joachim Rendorp, *Heer van Marquette, enz.*
Oud-Schepenen.

1766.
Mr. Jacob Hop.
Nicolaas Warin.
en
Mr. Joachim Rendorp, *Heer van Marquette, enz. Oud-Schepenen.*

1767.
Mr. Jacob Hop.
Nicolaas Warin.
en
Mr. Joachim Rendorp, *Heer van Marquette, enz. Oud-Schepenen.*

1768.
Mr. Jacob Hop.
Nicolaas Warin.
en
Mr. Joachim Rendorp, *Heer van Marquette, enz. Oud-Schepenen.*

COMMISSARISSEN VAN KLEINE ZAAKEN.

III.

COMMISSARISSEN VAN KLEINE ZAAKEN.

III. COMMISSARISSEN VAN KLEINE ZAAKEN. Aanſtelling.

De Collegien van Schout, Burgemeeſteren en Schepenen werden, in den aanvang der voorgaande eeuwe, derwyze, overvallen en bezwaard, met menigvuldige geſchillen van gering belang, dat zaaken van meerder aangelegenheid, daardoor, dikwils, opgehouden werden, tot groot agterdeel van de Stad en van de goede ingezetenen. 't Geregt beſloot, derhalve, op het einde des jaars 1611, jaarlyks, vier COMMISSARISSEN *van de* KLEINE ZAAKEN aan te ſtellen, voor welken, op den elfden December des gemelden jaars, eene Ordonnantie werdt vaſtgeſteld (*a*), die, den zeventienden July des jaars 1612, door een Octroi van 's Lands Staaten, beveſtigd werdt (*b*). In 't eerſt, werden alle zaaken van veertig guldens en daar onder, voor deeze Kamer, gebragt, zaaken van Arreſt uitgenomen. Naderhand (1), werdt de ſomme der zaaken, tot de regtbank van Commiſſariſſen van kleine Zaaken behoorende, verhoogd op zeſtig; nog laater, in 't jaar 1641, op honderd, en eindelyk, in 't jaar 1650, op zes honderd guldens, 't zy in geld of goederen, ook in *Reconventie* (*c*), mids de zaaken niet blykbaarlyk behoorden tot eenige andere Regtbank (*d*). Ten zelfden tyde, werden de geſchillen over *Injurien* en *Civile actien*, beſtaande in dreiging, vegting of kwetſing;

(*a*) Handv. *bl.* 671.
(*b*) Handv. *bl.* 652.
(*c*) Handv. *bl.* 610.
(*d*) Handv. *bl.* 671, 672, 672, 672.
(1) In 't jaar 1624.

Commissarissen van kleine Zaaken.

sing; ook alle geschillen, tusschen Meester of Vrouw, en Knegt of Dienstmaagd, die, te vooren, ter Rolle van kleine Zaaken, plagten te dienen, tot de Kamer van Zeezaaken overgebragt: van waar zy, naderhand, tot de Kamer van Huwelykſche Zaaken overgebragt zyn.

't Getal der Commissarissen, welk, in 't jaar 1611, op vier gesteld was, werdt, in 't jaar 1641, op vyf, en in 't jaar 1650, op zeven gebragt (*e*), waarop het, sedert, gebleeven is. De meeste Commissarissen van kleine Zaaken zyn, gemeenlyk, Oud-Schepenen. Zy belooven, by hunne aanstelling, met eede, regt te zullen doen, zonder aanzien van persoonen. In hunnen eed, plagt ook een Articul ingevoegd te zyn, welk den Solliciteuren betrof; doch dit is, al sedert veele jaaren, agterwege gelaaten (*f*). Commissarissen vergaderden, ten tyde der opregtinge deezer ondergeschikte Regtbank, in het oude Stadhuis, in de zogenaamde geschilderde Kamer, alwaar de oproer en straf der Herdooperen, door *Dirk Barendszoon*, in verscheiden' tafereelen, afgebeeld was. Op het tegenwoordig Stadhuis, is een bekwaam vertrek tot hunne byeenkomsten geschikt, alwaar zy, op dezelfde dagen als Schepenen, vergaderen.

Orde op het dagvaarden en pleiten voor Commissarissen van kleine Zaaken.

Die iemant, voor Commissarissen van kleine Zaaken, wil dagvaarden, moet zulks doen, door eenen roedraagende Bode, uiterlyk twaalf uuren voor dat de zaak ter Rolle dient. De gedaagden moeten, hier, in persoon, verschynen, vrouwen uitgenomen, die, met gekooren Voogden, moeten komen. Doch zo de gedaagden ziek of van huis zyn, mogen zy, volgens de Ordonnantie, iemant in hunne plaats zenden, die geen Advokaat of Procureur is. 't Gebruik heeft egter gewild, dat men, zelfs buiten deeze gevallen, zekere Persoonen, *Solliciteurs* genaamd, met behoorlyke volmagt, in zyne plaats zendt, zo voor de Bank van kleine Zaaken, als voor de andere ondergeschikte Regtbanken, die de persoonen van eischers en gedaagden vertoonen; doch door Commissarissen moeten toegelaaten zyn, eer zy aldaar verschynen en pleiten mogen. Commissarissen van kleine Zaaken doen, of by *provisie*, uitspraak tot *namptissement*, of *definitif. geeven * bepaalend vonnis tot veroordeeling of vryspraak, naar dat zy bevinden te behooren. Zy plagten, op het tweede defaut, den gedaagde te verwyzen tot namptissement, en den eischer vryheid te geeven, om de genamptiseerde penningen te ligten, onder borgtogt vanze te zullen te rug geeven, indien zulks, naderhand, mogt bevonden worden te behooren. Doch, sedert den veertienden April des jaars 1651, geschiedt zulks eerst op het derde defaut (*g*). In 't jaar 1650, was reeds vastgesteld, dat men van alle bepaalende vonnissen, binnen tien dagen, aan Schepenen zou mogen appelleeren, zonder gehouden te zyn, vooraf, de penningen, tot welker betaaling men veroordeeld was, in handen van Commissarissen te *consigneeren* (*h*); gelyk te vooren gebruikelyk geweest was. Zo iemant, by provisie, tot namptissement verweezen, den oorsprongkelyken Eischer ten principaale dagvaart voor Commissarissen, en deeze, op het derde defaut, niet verschynt, wordt 'er tegens hem *Comparuit* verleend, en de oorsprongkelyke gedaagde ontheeven van de * regtvordering. De zaaken, waarop het tweede defaut verleend is, dienen de eersten voor Commissarissen van kleine Zaaken; daarna de zaaken, op welken het eerste defaut is verleend: voorts, de zaaken, die, 's daags te vooren, reeds gediend hebben, en eindelyk, de nieuwe zaaken. De Boden moeten toezien, dat de zaaken, in deeze orde, ter Secretarye, op de Rolle gesteld, en aan Commissarissen voorgedraagen worden (*i*).

Commissarissen van kleine Zaaken.

*instantie.

Commissarissen houden, gelyk de Raadsheer van Heemskerk, ten zynen tyde, in eene Latynsche aantekening op de *Batavische Arcadia* (*k*), reeds gemeld heeft, om de geschillen, die voor hun komen, te spoediger af te doen, gemeenlyk, deezen voet. Zo partyen de zaak, opregtelyk en onbewimpeld, voordraagen, en dezelve hun, of uit de stukken, of uit getuigen, of uit de bekentenis der wederpartye, terstond, klaar voorkomt, doen zy, op staande voet, bepaalende uitspraak. Doch zo de zaak ingewikkeld en twyfelagtig is, vraagen Commissarissen partyen, of zy dezelve aan hunne schikking verblyven willen: waartoe zy beide, dikwils, besluiten. Maar zo zy, een van beide of beide, hiertoe niet neigen, onderzoeken Commissarissen de zaak, op nieuws, kortelyk, en doen 'er, terstond, uitspraak over, of neemen tyd van beraad, en stellen partyen eenen korten dag, om wederom voor hun te verschynen. Zo de gedaagde de schuld erkent; doch verklaart, onmagtig te zyn, omze, of ten volle of te gelyk, en binnen korten tyd, te betaalen, tragten zy den schuldeischer te beweegen, om een gedeelte van de schuld kwyt te schelden, of zig te vergenoegen met de betaaling, op tyd, en by gedeelten, te ontvangen. En zo hy hierin bewilligt, vernaa-

Wyze, op welke zy de zaaken afdoen.

(*e*) Handv. *bl.* 673.
(*f*) Resoign. van Burgem. en Schepenen *van* 3 *Febr.* 1741.
(*g*) Handv. *bl.* 673.
(*h*) Handv. *bl.* 672.
(*i*) Handv. *bl.* 673.
(*k*) *Blaeu.* 517.

COMMISSARISSEN VAN KLEINE ZAAKEN.

maanen zy den ſchuldenaar zulks, als eene weldaad, te erkennen, en zig te kwyten van zyne verbindtenis. Partyen, elkanderen, in of buiten de Kamer, ſcheldende, of anderszins kwalyk bejegenende, verbeuren, ten behoeve der armen, eene boete van eene gulden, die Commiſſariſſen hun, by wege van *parate Executie*, terſtond mogen doen afneemen (*l*).

De Kamer van kleine Zaaken wordt waargenomen, door eenen der Stads Secretariſſen, doorgaands, by onderlinge ſchikking, daartoe genoemd. Hy houdt aantekening van de defauten en van de vonniſſen: doch niet van de dingtaalen, 't welk, in deeze Kamer, daar, dikwils, honderd, en ſomtyds, twee honderd en meer partyen, op éénen ogtend, voorkomen, onmogelyk zyn zou. Voorts, ſtaan de gewoone roedraagende Boden, by beurten, der Kamer ten dienſte.

NAAMLYST *der* COMMISSARISSEN VAN KLEINE ZAAKEN.

Zie hier de NAAMEN der COMMISSARISSEN VAN KLEINE ZAAKEN, ſedert de opregting van derzelver Kamer in 't jaar 1611, tot op het jaar 1768.

1611.
Jan Thomaſz. Croonenburg.
Jacob Backer.
Jan Willemſz. Bogaert.
Anthony Oetgens van Waveren.

1612.
Jan Thomaſz. Croonenburg.
Harmen Gysbertſz. van de Poll.
Jacob Backer.
Anthony Oetgens van Waveren.

1613.
Harmen Gysbertſz. van de Poll.
Jonas Cornelis Witſen.
Jacob Backer.
Anthony Oetgens van Waveren.

1614.
Jan Thomaſz. Croonenburg, *ſterft in Aug. en in zyne plaats komt*
Jan Willemſz. Bogaert.
Pieter Dirckſz. Haſſelaer.
Pieter Matthyſz. Schryver.
Dr. Andries Bicker Gerritſz.

1615.
Harmen Gysbertſz. van de Poll.
Pieter Matthyſz. Schryver.
Jan Willemſz. Bogaert.
Dr. Andries Bicker Gerritſz.

1616.
Pieter Dirckſz. Haſſelaer.
Pieter Matthyſz. Schryver.
Jan Willemſz. Bogaert.
Adriaen Kromhout.

1617.
Hillebrand Schellinger.
Jan Willemſz. Bogaert.
Adriaen Kromhout.
Michiel Pauw.

1618.
Hillebrand Schellinger.
Jan Willemſz. Bogaert.
Adriaen Kromhout.
Michiel Pauw.

1619.
Claes Jacobſz. Harencarſpel.
Warnaer Ernſt van Basſen.
Adriaen Kromhout.
Michiel Pauw.

1620.
Michiel Pauw.
Cornelis de Vry.
Pieter Adriaenſz. Raep.
Cornelis Bicker Gerritſz.

1621.
Dr. Dominicus Heemskerck.
Adriaen Pieterſz. Raep.
Cornelis de Vry.
Cornelis Bicker Gerritſz.

1622.
Hillebrand Schellinger.
Jacob Pieterſz. Hoogkamer.
Cornelis de Vry.
Cornelis Bicker Gerritſz.

1623.
Cornelis de Vry.
Outgert Pieterſz. Spiegel.
Gerrit Hudde.
Dr. Cornelis van Dronckelaer.

1624.
Warnaer Ernſt van Basſen.
Outgert Pieterſz. Spiegel.
Gerrit Hudde.
Dr. Cornelis van Dronckelaer.

1625.
Dr. Gerrit Schaep.
Outgert Pieterſz. Spiegel.
Dr. Cornelis van Dronckelaer.
Gerrit Hudde.

1626.
Cornelis de Vry.
Outgert Pieterſz. Spiegel.
Dr. Cornelis van Dronckelaer.
Jan Bicker Gerritſz.

1627.
Dr. Pieter Opmeer.
Cornelis de Vry.
Outgert Pieterſz. Spiegel.
Jan Bicker Gerritſz.

1628.
Dr. Claes Pieterſz. Tulp.
Cornelis de Vry.
Outgert Pieterſz. Spiegel.
Jan Bicker Gerritſz.

1629.
Jacob Reael.
Dirck Tholinx.
Cornelis de Vry.
Outgert Pieterſz. Spiegel.

1630.
Cornelis de Vry.
Outgert Pieterſz. Spiegel.
Lucas Jacobſz. Rotgans.
Dr. Ægidius Snoeck.

1631.
Cornelis de Vry.
Outgert Pieterſz. Spiegel.
Lucas Jacobſz. Rotgans.
Dr. Ægidius Snoeck.

1632.
Cornelis de Vry.
Outgert Pieterſz. Spiegel.
Lucas Jacobſz. Rotgans.
Dr. Ægidius Snoeck.

1633.
Cornelis de Vry.
Outgert Pieterſz. Spiegel.
Lucas Jacobſz. Rotgans.
Jacob Claeſz. Harencarſpel.

1634.
Willem Backer.
Dr. Dirck de Graef.
Dr. Frans Banning Cocq, *Heer van Purmerland en Ilpendam.*
Jacob Claeſz. Harencarſpel.

1635.
Reynier Reael.
Jacob Claeſz. Harencarſpel.
Cornelis de Graef.
Dr. Jacob Bas Dirckſz.

1636.
Reynier Reael.
Jacob Claeſz. Harencarſpel.
Cornelis de Graef.
Dr. Jacob Bas Dirckſz.

1637.
Dr. Cornelis Witſen.
Jacob Claeſz. Harencarſpel.
Cornelis de Graef.
Dr. Jacob Bas Dirckſz.

1638.
Mr. Gualterus Valckenier.
Jacob Claeſz. Harencarſpel.
Cornelis de Graef.
Dr. Jacob Bas Dirckſz.

1639.
Mr. Joris Joriſz. Backer.
Lucas Jacobſz. Rotgans.
Cornelis de Graef, *Vrybeer van Suydpolsbroek.*
Roelof Bicker.

1640.
Reynier Reael.
Mr. Joris Joriſz. Backer.
Lucas Jacobſz. Rotgans.
Roelof Bicker.

1641.
Reynier Reael.

COMMISSARISSEN VAN KLEINE ZAAKEN.

(*l*) Handv. *bl.* 672.

Dr.

Commissarissen van kleine Zaaken.

Dr. Frans Banning Cocq, *Heer van Purmerland en Ilpendam.*
Dr. Jan van Heemskerck.
Dr. Johannes Roetersz.
Henrick Bicker.

1642.

Reynier Reael.
Dr. Franco van der Meer.
Mr. Joris Jorisz. Backer.
Henrick Bicker.
Dr. Arnoud Tholinx Dirckſz.

1643.

Reynier Reael.
Dr. Frans Banning Cocq, *Heer van Purmerland en Ilpendam.*
Outgert Pieterſz. Spiegel.
Henrick Bicker.
Dr. Arnoud Tholinx Dirckſz.

1644.

Dr. Frans Banning Cocq, *Heer van Purmerland en Ilpendam.*
Dr. Franco van der Meer.
Outgert Pieterſz. Spiegel.
Henrick Bicker.
Dr. Arnoud Tholinx Dirckſz.

1645.

Dr. Jan van Heemskerck.
Jan van de Poll.
Outgert Pieterſz. Spiegel.
Jacob Bicker Jacobſz.
Dr. Pelgrom ten Grootenhuys.

1646.

Jan van Waveren.
Outgert Pieterſz. Spiegel.
Dr. Pelgrom ten Grootenhuys.
Cornelis Janſz. Geelvinck.
Nicolaes Pancras.

1647.

Jan van Waveren.
Outgert Pieterſz. Spiegel.
Dr. Pelgrom ten Grootenhuys.
Cornelis Janſz. Geelvinck.
Nicolaes Pancras.

1648.

Jan van de Poll.
Outgert Pieterſz. Spiegel.
Dr. Pelgrom ten Grootenhuys.
Cornelis Geelvinck.
Nicolaes Pancras.

1649.

Roelof Bicker.
Outgert Pieterſz. Spiegel.
Cornelis Geelvinck.
Nicolaes Pancras.
Frans van Waveren.

1650.

Dr. Frans Banning Cocq, *Ridder, Heer van Purmerland en Ilpendam, is Burgemeeſter gekooren in plaats van* Mr. Wouter Valckenier, *den 16 Aug.*
Albert Dirckſz. Pater.
Roelof Bicker.
Coenraed Burg.
Dr. Gerrit van Hellemond.
Cornelis Geelvinck.
Frans van Waveren.

1651.

Gerrit Claeſz. Haſſelaer.
Nicolaes Pancras.
Dr. Roetert Ernſt.
Dr. Gerrit van Hellemond.
Frans van Waveren, *is gecommitteerd in de Admiraliteit in Zeeland, en in zyne plaats kwam 21 July.*
Dr. Laurens Backer.
Hans Bontemantel.

1652.

Mr. Symon van Hoorn.
Gerard Haſſelaer.
Cornelis Geelvinck.
Dr. Roetert Ernſt.
Hans Bontemantel.
Dr. Laurens Backer.
Dr. Joan Huydecoper de Jonge, *Ridder, Heer van Neerdyk.*

1653.

Mr. Joris Jorisz. Backer.
Mr. Iſaac Pauw, *Heer van Agtienhoven enz. is Penſionaris van Enkhuyzen geworden, en in zyne plaats kwam 12 July*
Jonas Hudde.
Mr. Coenraed Burg.
Mr. Joachim Rendorp.
Dr. Joan Huydecoper de Jonge, *Ridder, Heer van Neerdyk.*
Dr. Philips Wevering.
Jan Bicker Andrieſz.

1654.

Mr. Joris Jorisz. Backer, *is in Sept. Weesmeeſter geworden, en in zyne plaats kwam den 19 Jan.* 1655.
Dr. Joan ten Grootenhuys.
Jan van Waveren.
Mr. Joachim Rendorp.
Cornelis Geelvinck.
Dr. Wybout Slicher.
Jan Bicker.
Dirck Tulp.

1655.

Mr. Coenraed Burg.
Hans Bontemantel.
Cornelis Geelvinck.
Mr. Henrick Hooft.
Frans van Waveren.
Dr. Jan ten Grootenhuys.
Willem Schryver.

1656.

Nicolaes van Loon.
Dirck Tulp.
Mr. Joachim Rendorp, *is den 11 April Schepen geworden, en in zyne plaats kwam*
Mr. Arnoud Hooft, *Ridder.*
Willem Schryver.
Mr. Frans van Waveren.
Dr. Jan van Hartogveld.
Dr. Jan ten Grootenhuys.

1657.

Dr. Joan Huydecoper de Jonge, *Ridder, Heer van Neerdyk.*
Mr. Joachim Rendorp.
Willem Schryver.
Dr. Jan van Hartogveld.
Dr. Jan ten Grootenhuys.
Mr. Joan Six.
Mr. Arnoud Hooft, *Ridder.*

1658.

Joan Hulft, *gaat den 7 Sept. over in de Wisſelbank, en den 10 dito kwam in zyne plaats*
Jacobus Trip.
Cornelis Geelvinck.
Dr. Jan van Hartogveld.
Mr. Joan Six.
Mr. Arnoud Hooft, *Ridder.*
Jan Jacobſz. Hinloopen.
Mr. Jan Beernd Schaep.

1659.

Dr. Roetert Ernſt.
Dirck Tulp.
Jacob Reynſt.
Mr. Arnoud Hooft, *Ridder.*
Jan Jacobſz. Hinloopen.
Jacobus Trip.
Joan Reael *ſterft, en in zyne plaats kwam 16 October*
Mr. Sybrand Valckenier.

1660.

Dr. Frans Reael.
Dirck Tulp.
Mr. Jan Beernd Schaep.
Mr. Arnoud Hooft, *Ridder.*
Jan Jacobſz. Hinloopen.
Jacob Trip.
Mr. Sybrand Valckenier.

1661.

Dr. Frans Reael.
Dirck Tulp, *is den 16 Nov. gecommitteerd in de Bank van Leening, en in zyne plaats komt*
Jacob van Neck Jacobſz.
Dirck Spiegel.
Dr. Jan ten Grootenhuys.
Mr. Arnoud Hooft, *Ridder.*
Jacob Trip.
Mr. Sybrand Valckenier.

1662.

Dr. Frans Reael.
Dirck Spiegel.
Mr. Jacob Boreel, *Heer van St. Aegt enz.*
Jacob van Neck Jacobſz.
Jacob Trip.
Dr. Gerard Bors van Waveren.
Joan de Vries.

1663.

Dr. Frans Reael.
Mr. Jacob Boreel, *Heer van St. Aegt enz.*
Mr. Philips Wevering.
Dr. Gerard Bicker, *Heer van Swieten.*
Mr. Sybrand Valckenier.
Joan de Vries.
Mr. Joan Munter de Jonge.

1664.

Dr. Frans Reael.
Mr. Jacob Boreel.
Dr. Dirck Boelensz.
Mr. Philips Wevering.
Mr. Sybrand Valckenier.
Joan de Vries.
Mr. Joan Munter de Jonge.

1665.

Dr. Frans Reael.
Dr. Dirck Boelensz.
Dr. Philips Wevering.

COMMISSARISSEN VAN KLEINE ZAAKEN.

Mr. Sybrand Valckenier.
Joan de Vries.
Mr. Henrick Hooft de Jonge. 27 *Nov. Excynsmeester gekooren.*
Cornelis Spiegel.

1666.

Dr. Frans Reael.
Mr. Willem van Loon.
Mr. Philips Wevering, *is den 16 Maart tot Rekenmeester gekooren, en in zyne plaats kwam*
Nicolaes van Vlooswyck, *Heer van Papenkoop enz. is gekooren den 9 Nov. tot Droſt van Muyden, en gehuldigt den 10 Dec.: den 27 is in zyne plaats gekomen*
Mr. Jacob Hinloopen de Jonge.
Jacobus Trip.
Joan de Vries.
Mr. Henrick Hooft de Jonge, *tot den 10 Dec. als toen zyn Eed doende, verkooren tot Fiscaal van 't Collegie ter Admiraliteyt albier.*
Cornelis Spiegel.

1667.

Mr. Cornelis Roch.
Dr. Gerard Bicker, *Heer van Swieten enz.*
Jacobus Trip.
Joan de Vries.
Cornelis Spiegel.
Leonard Ranſt.
Mr. Jacob Hinloopen de Jonge.

1668.

Mr. Cornelis Roch.
Mr. Joan Munter de Jonge.
Mr. Willem Blaeuw.
Dr. Gerard Bicker, *Heer van Swieten enz.*
Joan de Vries.
Cornelis Spiegel.
Mr. Jacob Hinloopen de Jonge.

1669.

Mr. Cornelis Roch.
Mr. Joan Munter de Jonge.
Leonard Ranſt.
Dr. Gerard Bicker, *Heer van Swieten, is den 15 Maart tot Rekenmeester in de Graaflykheits Rekenkamer van Holland verkooren, en den 3 April kwam in zyne plaats*
François de Vicq de Jonge.
Mr. Iſaac van Heuvel.
Cornelis Spiegel.
Mr. Jacob Hinloopen de Jonge.

1670.

Mr. Cornelis Roch.
Joan Six, *Heer van Vromade enz.*
Mr. Joan Munter de Jonge.
Mr. Willem Blaeuw.
Joan de Vries.
Mr. Iſaac van Heuvel.
François de Vicq de Jonge.

1671.

Mr. Willem Blaeuw.
Leonard Ranſt.
Dr. Arnout Tholinx.
Cornelis Spiegel.
Mr. Jacob de Graef.
François de Vicq de Jonge.
Mr. Jacob Popta.

1672.

Mr. Cornelis Roch.
Mr. Joan Munter de Jonge.
Leonard Ranſt.
Cornelis Spiegel.
Rombout Hudde.
François de Vicq de Jonge.
Mr. Jacob Popta.

By de buitengewoone verandering in Sept. *bleeven de Commiſſariſſen van kleine Zaaken in hun bewind: als*

Mr. Cornelis Roch.
Mr. Joan Munter de Jonge.
Leonard Ranſt.
Cornelis Spiegel.
Rombout Hudde.
François de Vicq de Jonge.
Mr. Jacob Popta.

1673.

Mr. Cornelis Roch.
Mr. Jacob Hinloopen de Jonge.
Cornelis Spiegel.
Mr. Rombout Hudde.
Mr. Hillebrand Schellinger.
Mr. Adriaen Backer, *wordt Commiſſaris van de deſolaate Boedels, en in zyne plaats komt 29 Juny*
Mr. Albertus Geelvinck.
Mr. Jacob Bicker Roeloffz.

1674.

Mr. Jacob Boreel, *Heer van St. Aegt enz.*
Mr. Cornelis Roch.
Mr. Nicolaes Witſen, *is den 22 October geſtelt in 't Collegie der Gecommitteerde Raaden van de Staaten van Holland en Weſtvriesland, en in zyne plaats komt*
Mr. Dirck Munter.
Cornelis Spiegel.
Mr. Dirck Hooft.
Mr. Hillebrand Schellinger.
Mr. Jacob Bicker Roeloffz.

1675.

Mr. Jacob Boreel, *Heer van St. Aegt enz.*
Mr. Cornelis Roch.
Mr. Dirck Hooft.
Mr. Jacob Bicker Roeloffz.
Rochus van de Capelle.
Mr. Dirck Munter.
Joan de Weert.

1676.

Mr. Cornelis Roch.
Mr. Albert Bentes de Jonge.
Mr. Dirck Hooft.
Rochus van de Capelle.
Joan de Weert.
Jeronimus de Haze de Georgio.
Jacob Bicker Henrickſz.

1677.

Mr. Willem van Loon.
Mr. Albertus Geelvinck.
Mr. Iſaac van Heuvel.
Mr. Pieter Hulft.
Rochus van de Capelle.
Jeronimus de Haze de Georgio.
Jacob Hinloopen Vermaes.

1678.

Mr. Albertus Geelvinck.
Mr. Iſaac van Heuvel.
Mr. Hillebrand Schellinger.
Mr. Pieter Hulft.
Rochus van de Capelle.
Jeronimus de Haze de Georgio.
Jacob Hinloopen Vermaas.

1679.

Mr. Albertus Geelvinck.
Mr. Iſaac van Heuvel.
Mr. Hillebrand Schellinger.
Mr. Pieter Hulft.
Rochus van de Capelle. *ſterft 26 May en in zyne plaats komt*
Jacob ten Grootenhuys, Jeronimus de Haze de Georgio.
Jacob Hinloopen Vermaas.

1680.

François de Vicq.
Mr. Albertus Geelvinck.
Mr. Gerrit Hooft.
Mr. Iſaac van Heuvel.
Mr. Hillebrand Schellinger.
Mr. Adriaen Backer.
Mr. Pieter Hulft.

1681.

François de Vicq, *tot Schepen verkooren 11 Juny, en in zyne plaats kwam*
Mr. François de Vroede.
Mr. Albertus Geelvinck.
Mr. Gerrit Hooft.
Mr. Jacob ten Grootenhuys.
Mr. Philips Wevering.
Mr. Hillebrand Schellinger.
Mr. Pieter Hulft.

1682.

François de Vicq.
Coenraed van Klenck.
Mr. Dirck Bas.
Mr. Hillebrand Schellinger.
Mr. Henrick Bicker.
Mr. François de Vroede.
Mr. Coenraed Burg.

1683.

Coenraed van Klenck.
Mr. Dirck Bas.
Mr. Hillebrand Schellinger.
Mr. Henrick Bicker.
Mr. Coenraed Burg.
Mr. Nicolaes Corver.
Willem Raep.

1684.

Mr. Dirck Bas, *tot Schepen verkooren den 6 Juny, en in zyne plaats kwam den 11 July*
Pieter Reael.
Mr. François de Vroede.
Mr. Hillebrand Schellinger.
Mr. Henrick Bicker.
Mr. Coenraed Burg.
Mr. Nicolaes Corver.
Willem Raep.

1685.

Mr. Gerrit Hooft.
Mr. Dirck Bas.
en
Mr. François de Vroede. *Oud-Schepenen.*
Mr. Hillebrand Schellinger.

Mr.

COMMISSARISSEN VAN KLEINE ZAAKEN.

Mr. Coenraed Burg.
Mr. Nicolaes Corver.
Willem Raep.
1686.
Mr. Gerrit Hooft.
Mr. Dirk Bas.
en
Mr. Henrik Bicker.
Oud-Schepenen.
Mr. Elias Coymans.
Mr. Coenraed Burg.
Mr. Nicolaes Corver.
Mr. Gerbrand Pancras.
1687.
Mr. Dirk Bas.
Mr. François de Vroede.
Mr. Henrik Bicker.
en
Mr. Fredrik Dankerts.
Oud-Schepenen.
Mr. Elias Coymans.
Mr. Nicolaes Corver.
Mr. Gerbrand Pancras.
1688.
Mr. Jacob ten Grootenhuys.
Mr. Pieter Hulft.
en
Mr. Henrik Bicker.
Oud-Schepenen.
Mr. Elias Coymans.
Mr. Nicolaes Corver.
Mr. Gerbrand Pancras.
Mr. Pieter Six.
1689.
Mr. François de Vroede.
Mr. Henrik Bicker.
en
Mr. Joan Graafland.
Oud-Schepenen.
Mr. Coenraed Burg.
Mr. Elias Coymans.
Mr. Gerbrand Pancras.
Mr. Pieter Six.
1690.
Mr. Dirk Bas.
Mr. Henrik Bicker.
en
Mr. Joan Graafland.
Oud-Schepenen.
Mr. Coenraed Burg, *Raad, wordt tot Schepen verkooren, en in zyne plaats komt*
Mr. Adriaen Duyvesz.
Mr. Pieter Six.
Mr. Jacob Jacobsz. Hinloopen de Jonge.
Jan Elias Huydecoper.
1691.
Mr. Henrik Bicker.
en
Mr. Nicolaes Corver.
Oud-Schepenen.
Mr. Hillebrand Schellinger.
Mr. Pieter Six.
Mr. Jacob Jacobsz. Hinloopen de Jonge.
Jan Elias Huydecoper.
Mr. Adriaen Duyvesz.
1692.
Albert Bentes.
Mr. Henrik Bicker.
Mr. Joan Graafland.
en
Gerbrand Pancras Michielsz.
Oud-Schepenen.
Mr. Jacob Jacobsz. Hinloopen de Jonge.
Jan Elias Huydecoper.
Mr. François de Vicq, de Jonge.
1693.
Albert Bentes.
Mr. Henrik Bicker.
Gerbrand Pancras Michielsz.
en
Mr. Jean Deutz.
Oud-Schepenen.
Mr. Jacob Jacobsz. Hinloopen de Jonge.
Louis Trip.
Mr. François de Vicq de Jonge, *sterft 7 Febraary* 1694.
1694.
Albert Bentes.
Mr. Henrik Bicker.
Mr. Quiryn van Stryen.
en
Mr. Jean Deutz.
Oud-Schepenen.
Mr. Hillebrand Schellinger.
Mr. Jacob Hinloopen de Jonge.
Mr. Nicolaes van Bambeeck.
1695.
Albert Bentes.
Mr. Henrik Bicker.
Mr. Quiryn van Stryen.
Mr. Jan Backer Cornelisz.
Mr. Jan Huydecoper van Maarsseveen.
en
Mr. Daniel Jean Bernard.
Oud-Schepenen.
Mr. Nicolaes van Bambeeck.
1696.
Albert Bentes.
Mr. Henrik Bicker.
Mr. Jan Backer Cornelisz.
Mr. Joan Huydecoper van Maarsseveen.
en
Mr. Daniel Jean Bernard.
Oud-Schepenen.
Mr. Nicolaes van Bambeeck, *Raad.*
Cornelis Witsen.
1697.
Albert Bentes.
Mr. Henrik Bicker.
Mr. Jan Backer Cornelisz.
Mr. Joan Huydecoper van Maarsseveen.
en
Mr. Daniel Jean Bernard.
Oud-Schepenen.
Mr. Nicolaes van Bambeeck, *Raad.*
Cornelis Witsen.
1698.
Albert Bentes.
Mr. Henrik Bicker.
Mr. Jan Backer Cornelisz.
Mr. Joan Huydecoper van Maarsseveen.
en
Mr. Jacob Hinloopen de Jonge, *sterft 4 Maart.*
Oud-Schepenen.
Mr. Nicolaes van Bambeeck, *Raad.*
Cornelis Witsen.
Jacob Valckenier, 26 *April in de plaats van* Mr. Jacob Hinloopen de Jonge.
1699.
Albert Bentes.
Mr. Henrik Bicker.
Mr. Jan Backer Cornelisz.
Pieter Rans Valckenier.
en
Mr. Nicolaes de Vicq.
Oud-Schepenen.
Mr. Elias Coymans.
Jacob Valckenier.
1700.
Albert Bentes.
Mr. Henrik Bicker.
Pieter Rans Valckenier.
Mr. Ferdinand van Collen.
Mr. Nicolaes de Vicq.
en
Mr. Nicolaes van Bambeeck.
Oud-Schepenen.
Mr. Elias Coymans.
1701.
Mr. Henrik Bicker.
Pieter Rans Valckenier.
Mr. Ferdinand van Collen.
Mr. Nicolaes de Vicq.
en
Mr. Nicolaes van Bambeeck.
Oud-Schepenen.
Mr. Elias Coymans.
Mr. Lieve Geelvinck.
1702.
Mr. Henrik Bicker.
Pieter Rans Valckenier.
Mr. Nicolaes van Bambeeck.
en
Isaac Hasselaer.
Oud-Schepenen.
Mr. Elias Coymans.
Mr. Lieve Geelvinck.
Pieter de Haze.
1703.
Mr. Henrick Bicker.
Pieter Rans Valckenier.
en
Mr. Nicolaes van Bambeeck.
Oud-Schepenen.
Mr. Elias Coymans.
Mr. Lieve Geelvinck.
Pieter de Haze.
Mr. Willem Backer Dirckfz.
1704.
Mr. Henrik Bicker.
Mr. Nicolaes van Bambeeck.
Mr. Jan van den Bempden. *en*
Joan Elias Huydecoper van Maarsseveen.
Oud-Schepenen.
Pieter de Haze.
Mr. Willem Backer Dirckfz.
Mr. Willem Munter.
1705.
Mr. Henrik Bicker.
Mr. Nicolaes van Bambeeck.
Mr. Jan van den Bempden. *en*
Joan Elias Huydecoper van Maarsseveen.
Oud-Schepenen.
Pieter de Haze.
Mr. Willem Backer Dirckfz.
Mr. Willem Munter.
1706.
Mr. Henrik Bicker.
Mr. Nicolaes van Bambeeck.
Mr. Jan van den Bempden. *en*
Joan Elias Huydecoper van Maarsseveen.
Oud-Schepenen.
Pieter de Haze, *Raad, sterft 9 Maart, en in zyne plaats komt*
Mr. Elbert Graafland.
Mr. Willem Backer Dircksz.
Mr. Willem Munter, *verplaatst den 6 Maart op de Huwelykfche Zaaken.*

COMMISSARISSEN VAN KLEINE ZAAKEN.

COMMISSARISSEN VAN KLEINE ZAAKEN.

Mr. Willem Gerrit Dedel, *komt in zyne plaats.*
1707.
Mr. Henrik Bicker.
Mr. Nicolaes van Bambeeck.
Mr. Jan van den Bempden. *en*
Mr. Willem Gerrit Dedel.
Oud-Schepenen.
Mr. Jan de Graef.
Mr. Willem Backer Dirckfz.
Jan Corver de Jonge.
1708.
Mr. Henrik Bicker.
Mr. Nicolaes van Bambeeck.
Mr. Jan van den Bempden.
Mr. Willem Gerrit Dedel.
en
Elbert Graafland.
Oud-Schepenen.
Mr. Daniel Hooft.
Jan Corver de Jonge.
1709.
Mr. Henrik Bicker.
Mr. Jan van den Bempden.
Mr. Willem Gerrit Dedel.
Mr. Elbert Graafland.
Mr. Abraham van Harencarſpel.
en
Mr. Willem Munter.
Oud-Schepenen.
Jan Corver de Jonge.
1710.
Mr. Henrik Bicker.
Mr. Willem Gerrit Dedel.
Mr. Elbert Graafland.
Mr. Abraham van Harencarſpel.
Mr. Willem Munter.
Mr. Willem Backer.
en
Mr. Daniel Hooft.
Oud-Schepenen.
Mr. Jan Corver de Jonge, *wordt 27 Aug. verplaatſt op de Deſolaate Boedels-Kamer.*
1711.
Mr. Henrik Bicker.
Mr. Willem Gerrit Dedel.
Mr. Elbert Graafland.
Mr. Abraham van Harencarſpel, *ſterft 9 April.*
Mr. Willem Munter.
Mr. Willem Backer.
Mr. Daniel Hooft.
en
Gerard van Papenbroeck.
Oud-Schepenen.
1712.
Mr. Henrik Bicker.
Mr. Willem Munter.
Mr. Willem Backer.
Mr. Daniel Hooft.
Gerard van Papenbroeck.
Adam van Ryn.
en
Mr. Joan Noach du Fay.
Oud-Schepenen.
Gillis Graafland.
1713.
Mr. Jan van de Poll.
Mr. Willlem Backer.
Mr. Daniel Hooft.
Gerard van Papenbroeck.
Adam van Ryn.
Mr. Henrik Bicker Henriksz.
en
Dirck van der Meer.
Oud-Schepenen.
Gillis Graafland.
1714.
Mr. Jan van de Poll.
Mr. Daniel Hooft.
Adam van Ryn *den 6 Maart verplaatſt.*
Mr. Henrik Bicker Henriksz.
en
Dirck van der Meer.
Oud-Schepenen.
Gillis Graafland, *Raad.*
Gerrit Corver.
Mr. Dirk Trip.
1715.
Mr. Jan van de Poll.
Mr. Willem Backer.
Mr. Daniel Hooft.
Mr. Henrik Bicker Henriksz.
Dirck van der Meer, *werdt den 8 Juny Schepen, en is den 10 albier in zyne plaats gekomen*
Mr. Mattheus Leſtevenon.
Oud-Schepenen.
Gerrit Corver.
Mr. Dirk Trip.
1716.
Mr. Jan van de Poll.
Mr. Daniel Hooft.
Mr. Henrik Bicker Henriksz.
en
Gillis Graafland.
Oud-Schepenen.
Mr. Gerard Bicker van Swieten, *Raad.*
Mr. Dirk Trip.
François van Harencarſpel.
Mr. Jacob van der Duſſen.
1717.
Mr. Jan van de Poll.
Mr. Daniel Hooft.
Mr. Henrik Bicker Henriksz.
en
Mr. Joan Noach du Fay.
Oud Schepenen.
Mr. Gerard Bicker van Swieten, *Raad.*
Mr. Bauduin van Collen.
Mr. Dirk Trip.
François van Harencarſpel.
Mr. Jacob van der Duſſen.
Mr. Joan Fontaine.
en
Mr. Abraham Boddens Eduardsz. *den 28 Jan.* 1718.
1718.
Mr. Daniel Hooft.
Mr. Joan Noach du Fay.
en
Mr. Cornelis Hop, *is 10 Octob. in Ambaſſade naar Frankryk gegaan.*
Oud-Schepenen.
Mr. Gerard Bicker van Swieten, *Heer van Swieten, Raad.*
Mr. Bauduin van Collen.
Mr. Dirk Trip.
Mr. Jacob van der Duſſen.
Mr. Joan Fontaine.
Mr. Abraham Boddens Eduardsz.
1719.
Mr. Daniel Hooft.
Mr. Joan Noach du Fay.
en
Mr. Cornelis Graafland Janſz.
Oud-Schepenen.
Mr. Gerard Bicker van Swieten, *Heer van Swieten, Raad.*
Mr. Bauduin van Collen.
Mr. Dirk Trip.
Mr. Jacob van der Duſſen.
Mr. Abraham Boddens Eduardsz.
Mr. Herman Hendrik van de Poll.
1720.
Mr. Daniel Hooft.
en
Mr. Joan Noach du Fay.
Oud-Schepenen.
Mr. Gerard Bicker van Swieten, *Heer van Swieten, Raad.*
Mr. Bauduin van Collen.
Mr. Dirk Trip.
Mr. Jacob van der Duſſen.
Mr. Abraham Boddens Eduardsz.
Mr. Herman Hendrik van de Poll.
1721.
Mr. Daniel Hooft.
Mr. Joan Noach du Fay, *vertrekt als Gouverneur naar Curaçao.*
Mr. Cornelis Graafland Janſz.
en
Mr. Ferdinand van Collen de Jonge, *Heer van Tienhoven.*
Oud-Schepenen.
Mr. Dirk Trip.
Mr. Jacob van der Duſſen.
Mr. Herman Hendrik van de Poll.
Mr. Gillis van den Bempden.
Mr. Willem Sautyn Nicolaesz. *komt 14 Jan.* 1722. *in plaats van* Mr. Joan Noach du Fay.
1722.
Mr. Daniel Hooft.
Mr. Joan de Witt.
Mr. Cornelis Graafland Janſz.
en
Mr. Ferdinand van Collen de Jonge, *Heer van Tienhoven.*
Oud-Schepenen.
Mr. Jacob van der Duſſen.
Mr. Herman Hendrik van de Poll.
Mr. Gillis van den Bempden.
Mr. Willem Sautyn Nicolaesz.
Mr. Nicolaes Pancras, *geëligeerd 27 October.*
1723.
Mr. Daniel Hooft.
Mr. Joan de Witt.
Mr. Cornelis Graafland Janſz.
en
Mr. Ferdinand van Collen de Jonge, *Heer van Tienhoven.*
Oud-Schepenen.
Mr. Gillis van den Bempden.
en
Mr. Herman Hendrik van de Poll.
Raaden.
Mr.

COMMISSARISSEN VAN KLEINE ZAAKEN.

Mr. Jacob van der Dussen.
Mr. Willem Sautyn Nicolaesz.
Mr. Nicolaes Pancras.
1724.
Mr. Daniel Hooft.
Mr. Jan Hulft.
Mr. Joan de Witt.
en
Mr. Ferdinand van Collen de Jonge, *Heer van Tienhoven.*
Oud-Schepenen.
Mr. Herman Hendrik van de Poll, *Raad.*
Mr. Jacob van der Dussen.
Mr. Jan Bernard.
Mr. Willem Sautyn Nicolaesz.
Mr. Nicolaes Pancras.
1725.
Mr. Daniel Hooft.
Mr. Jan Hulft.
Mr. Joan de Witt.
Mr. Jan van Loon.
Mr. Daniel de Dieu.
en
Mr. Gillis van den Bempden.
Oud-Schepenen.
Mr. Jacob van der Dussen.
Mr. Willem Sautyn Nicolaesz.
Mr. Nicolaes Pancras.
1726.
Mr. Cornelis Hop.
Mr. Jan Hulft.
Mr. Nicolaes Witsen.
Mr. Jan van Loon.
Mr. Herman Hendrik van de Poll. *en*
Mr. Jan Bernard, *is op 30 Jan. 1727 Raad ter Admiraliteit in Zeeland geworden in plaats van* Mr. Jan Backer.
Oud-Schepenen.
Mr. Jacob van der Dussen.
Mr. Willem Sautyn Nicolaesz.
Mr. Nicolaes Pancras.
1727.
Mr. Cornelis Hop.
Mr. Cornelis Graafland Janſz.
Mr. Nicolaes Witsen.
en
Mr. Dirk Trip.
Oud-Schepenen.
Mr. Jacob van der Dussen.
Mr. Willem Sautyn Nicolaesz.
Mr. Nicolaes Pancras.
1728.
Mr. Cornelis Hop.
Mr. Cornelis Graafland Janſz.
Mr. Nicolaas Witsen.
Mr. Joan Fontaine.
en
Mr. Dirk Trip.
Oud-Schepenen.
Mr. Jacob van der Dussen.
Mr. Willem Sautyn Nicolaesz.
1729.
Mr. Cornelis Graafland Jansz.
Mr. Nicolaes Witsen.
Mr. Joan Fontaine.
Mr. Dirk Trip.
en
Mr. Nicolaes Pancras.
Oud-Schepenen.
Mr. Jacob van der Dussen.
Mr. Willem Sautyn Nicolaesz.
Mr. Gerbrand Claas du Fay, *albier geplaatſt 15 Maart.*
Willem vanLoon Janſz. *albier geplaatſt 28 Jan.* 1730.
1730.
Mr. Cornelis Graafland Janſz.
Mr. Nicolaas Witsen.
en
Mr. Dirk Trip.
Oud-Schepenen.
Mr. Jacob van der Dussen.
Hendrik Nicolaes Sautyn.
Mr Nicolaas Witsen Jonaſz.
Willem vanLoon Janſz.
1731.
Mr. Cornelis Graafland Janſz.
Mr. Dirk Trip.
Mr. Nicolaes Cornelis Haſſelaer.
en
Mr. Gualterus Petrus Boudaen.
Oud-Schepenen.
Mr. Jacob van der Dussen.
Hendrik Nicolaes Sautyn.
Mr. Nicolaes Witsen Jonaſz.
Willem van Loon Janſz.
1732.
Mr. Cornelis Graafland Janſz.
Mr. Dirk Trip, *Heer van Groet.*
Mr. Nicolaes Cornelis Haſſelaer.
en
Mr. Gualterus Petrus Boudaen.
Oud-Schepenen.
Mr. Jacob van der Dussen.
Hendrik Nicolaes Sautyn.
Mr. Nicolaas Witsen Jonaſz.
Willem vanLoon Janſz.
1733.
Mr. Cornelis Graafland Janſz.
Mr. Dirk Trip, *Heer van Groet.*
Henrik van der Spelt.
en
Mr. Gualterus Petrus Boudaen.
Oud-Schepenen.
Mr. Jacob van der Dussen.
Hendrik Nicolaes Sautyn.
Mr. Nicolaes Witsen Jonaſz.
Willem vanLoon Janſz.
1734.
Mr. Cornelis Graafland Janſz.
Mr. Dirk Trip, *Heer van Groet.*
Henrik van der Spelt.
en
Mr. Gualterus Petrus Boudaen.
Oud-Schepenen
Mr. Jacob van der Dussen, *bedankt den 12 Jan. 1735. en in zyne plaats kwam, den zelfden dag, zyn Zoon*
Bruno van der Duſſen.
Hendrik Nicolaes Sautyn.
Mr. Nicolaes Witsen Jonaſz.
Willem vanLoon Janſz.
1735.
Mr. Cornelis Graafland Janſz.
Mr. Jan Baptiſta Slicher.
Henrik van der Spelt.
Mr. Johan Ortt, *Heer van Nyenrode, Breukelen enz.*
en
Jan Jeronimus Boreel.
Oud-Schepenen.
Hendrik Nicolaes Sautyn.
Mr. Nicolaas Witsen Jonaſz.
Bruno van der Duſſen.
1736.
Mr. Cornelis Graafland Jansz.
Mr. Nicolaes Cornelis Haſſelaer, *Vryheer van Weſterdykshorn.*
Henrik van der Spelt.
Mr. Johan Ortt, *Heer van Nyenrode, Breukelen enz.*
Jan Jeronimus Boreel.
en
Willem vanLoon Janſz.
Oud-Schepenen.
Hendrik Nicolaes Sautyn.
Bruno van der Duſſen.
1737.
Mr. Cornelis Graafland Janſz.
Mr. Nicolaes Cornelis Haſſelaer, 10 *Dec. tot Raad ter Admiraliteit in Zeeland gekooren.*
Henrik van der Spelt.
Mr. Willem Sautyn.
Jan Jeronimus Boreel.
en
Willem vanLoon Janſz.
Oud-Schepenen.
Bruno van der Duſſen.
Jan Willem Trip, 18 *Dec. hier geplaatſt.*
1738.
Mr. Cornelis Graafland Janſz.
Henrik van der Spelt.
Mr. Willem Sautyn.
Jan Jeronimus Boreel.
en
Willem vanLoon Janſz.
Oud-Schepenen.
Boreel *ſterft 9 Sept. en in zyne plaats komt* 31 *October*
Cornelis Hulft.
Bruno van der Duſſen.
Jan Willem Trip, *ſterft 27 Juny, en in zyne plaats komt 7 Aug.*
Daniel Jacob Dupeyrou.
1739.
Henrik van der Spelt.
Willem vanLoon Janſz.
Mr. Nicolaes Witsen Jonaſz. *ſterft 22 July.*
en
Daniel Jacob Dupeyrou.
Oud-Schepenen.
Bruno van der Duſſen.
Mr. Andries Munter.
Mr. Cornelis Hulft.
Mr. Antoni Warin, *Oud-Schepen, den 17 September.*
1740.
Henrik van der Spelt.
Willem vanLoon Janſz.
Daniel Jacob Dupeyrou.
Mr. Salomon Dedel.
en
Mr. Antoni Warin.
Oud-Schepenen.
Bruno van der Duſſen.
Mr. Cornelis Hulft.
1741.
Henrik van der Spelt.
Wil-

COMMISSARISSEN VAN KLEINE ZAAKEN.

Willem vanLoon Janſz.
Daniel JacobDupeyrou.
Mr. Antoni Warin. *en*
Mr. Andries Munter.
Oud-Schepenen.
Mr. Cornelis Hulft.
Jan Hooft.

1742.

Henrik van der Spelt.
Mr. Willem Sautyn.
Willem vanLoon Janſz.
Mr. Salomon Dedel.
Mr. Andries Munter.
en
Bruno van der Duſſen.
Oud-Schepenen.
Jan Hooft.

1743.

Henrik van der Spelt.
Mr. Willem Sautyn, *ſterft 23 Sept.*
Willem vanLoon Janſz.
Mr. Salomon Dedel.
Mr. Andries Munter.
en
Bruno van der Duſſen.
Oud-Schepenen.
Jan Hooft.
Jacob Gerard Karſſeboom, *aangeſteld 18 Sept.*

1744.

Henrik van der Spelt.
Willem vanLoon Janſz.
Mr. Antoni Warin.
Mr. Andries Munter.
Bruno van der Duſſen.
en
Jacob Gerard Karſſeboom.
Oud-Schepenen.
Jan Hooft, *ſterft 7 Nov.*
Lucas Trip Cornelisz.
Mr. Dirk Backer, *Heer van Nootdorp, beide aangeſteld 20 January* 1745.

1745.

Henrik van der Spelt.
Willem van Loon Janſz.
Mr. Antoni Warin.
Mr. Andries Munter.
en
Jacob Gerard Karſſeboom.
Oud-Schepenen.
Mr. Lucas Trip Cornelisz.
Mr. Dirk Backer, *Heer van Nootdorp.*

1746.

Henrik van der Spelt.
Willem vanLoon Janſz.
Mr. Antoni Warin.
Jacob Gerard Karſſeboom.
en
Mr. Joan Graafland Cornelisz.
Oud-Schepenen.
Mr. Daniel Jan Bouwens.
Mr. Dirk Backer, *Heer van Nootdorp enz.*

1747.

Henrik van der Spelt.
Willem vanLoon Janſz.
Jacob Gerard Karſſeboom.
Mr. Hendrik Terſmitten. *en*
Mr. Lucas Trip Cornelisz.
Oud-Schepenen.
Mr. Daniel Jan Bouwens.
Mr. Dirk Backer, *Heer van Nootdorp enz.*

1748.

Willem vanLoon Janſz.
Mr. Joan Graafland Cornelisz.
Mr. Hendrik Terſmitten.
Mr. Lucas Trip Cornelisz.
Mr. Pieter Clifford.
en
Mr. Jan van de Poll.
Oud-Schepenen.
Mr. Daniel Jan Bouwens.

By de buitengewoone verandering der Regeering, in Sept. *en ſedert, zyn Commisſariſſen van de kleine Zaaken geworden*

Mr. Willem Huyghens, *Heer van Honkoop enz.*
en
Mr. Lucas Trip Cornelisz.
Oud-Schepenen.
George Clifford Junior.
Raad.
Mr. Daniel Jan Bouwens.
Mr. Jan van de Poll Pieterſz.
Mr. Johan Ortt, *Heer Nyenrode, Breukelen enz.*
Jean Deutz van Aſſendelft.

1749.

Mr. Antoni Warin.
en
Mr. Gerard Kuyſten van Hoeſen.
Oud-Schepenen.
Mr. Daniel Jan Bouwens.
Mr. Anthony Pieter van der Lyn.
Mr. Jan van de Poll Pieterſz.
Mr. Johan Ortt, *Heer van Nyenrode, Breukelen, enz.*
Jean Deutz van Aſſendelft.

1750.

Mr. Antoni Warin.
en
Mr. Lucas Trip Cornelisz.
Oud-Schepenen.
Mr. Daniel Jan Bouwens.
Mr. Jan van de Poll Pieterſz.
Mr. Johan Ortt, *Heer van Nyenrode, Breukelen enz.*
Mr. Mattheus Graswinckel.
Jean Deutz van Aſſendelft.

1751.

Mr. Antoni Warin.
en
Mr. Lucas Trip Cornelisz. *ſterft 2 Jan.* 1752. *Oud-Schepenen.*
Mr. Daniel Jan Bouwens.
Mr. Jan van de Poll Pieterſz.
Mr. Johan Ortt, *Heer van Nyenrode, Breukelen, enz.*
Mr. Mattheus Graswinckel.
Jean Deutz van Aſſendelft.

1752.

Mr. Antoni Warin.
Mr. Anthony Pieter van der Lyn.
en
Mr. Jacob van Ooſterwyk, 25 *Febr. hier geplaatſt.*
Oud-Schepenen.
Mr. Daniel Jan Bouwens.
Mr. Mattheus Graswinckel.
Jean Deutz van Aſſendelft.
Mr. Ægidius Willem Tolling.

1753.

Mr. Jacob van Oosterwyk.
en
Mr. Jan van de Poll Pieterſz.
Oud-Schepenen.
Mr. Daniel Jan Bouwens.
Mr. Mattheus Graswinckel.
Jean Deutz van Aſſendelft.
Mr. Ægidius Willem Tolling.
Mr. Jacob Hop.

1754.

Mr. Jacob van Oosterwyk.
en
Mr. Jan van de Poll Pieterſz.
Oud-Schepenen.
Mr. Daniel Jan Bouwens.
Mr. Mattheus Graswinckel.
Jean Deutz van Aſſendelft.
Mr. Gerbrand Elias.
Mr. Ægidius Willem Tolling.

1755.

Mr. Jacob van Oosterwyk.
Oud-Schepen.
Mr. Daniel Jan Bouwens.
Mr. Mattheus Graswinckel.
Jean Deutz van Aſſendelft, *Vrybeer van Aſſendelft en Aſſumburg, Heer van Heemskerk enz. ſterft 11 May.*
Mr. Gerbrand Elias.
Mr. Ægidius Willem Tolling.
Mr. Joachim Rendorp.
Mr. Pieter van Loon de Jonge.

1756.

Mr. Antoni Warin.
Mr. Jacob van Ooſterwyk.
Mr. Jan van de Poll Pieterſz.
en
Mr. Joan Hendrik Kerkrinck.
Oud-Schepenen.
Mr. Daniel Jan Bouwens.
Mr. Mattheus Graswinckel.
Mr. Gerbrand Elias.
Mr. Pieter van Loon Pieterſz.

1757.

Mr. Antoni Warin.
Mr. Jan van de Poll Pieterſz.
Mr. Joan Hendrik Kerkrinck. *en*
Mr. Joachim Rendorp.
Oud-Schepenen.
Mr. Daniel Jan Bouwens, *Heer van Kattenbroek en de Uyterdyken van Maſtwyk enz.*
Mr. Mattheus Graswinckel.

COMMISSARISSEN VAN KLEINE ZAAKEN.

Mr.

COMMISSARISSEN VAN KLEINE ZAAKEN.

Mr. Gerbrand Elias, *tot Schepen verkooren 11 May.*

1758.

Mr. Antoni Warin.
Mr. Jan van de Poll Pieterſz.
Mr. Joan Hendrik Kerkrinck.
en
Mr. Joachim Rendorp.
Oud-Schepenen.
Mr. Mattheus Graswinckel.
Mr. Jan Elias Huydecoper van Maarſſeveen, *Heer van Maarſſeveen, Neerdyk enz.*
Mr. Willem Gerrit Dedel Salomonſz.

1759.

Mr. Antoni Warin, *met May gecommitteerd in de Gecommitteerde Raaden.*
Mr. Joachim Rendorp.
en
Mr. Jacob Elias Arnoudſz.
Oud-Schepenen.
Mr. Jan Six, *Vrybeer van Wimmenum, Heer van Hillegom en Vromade enz. Raad.*
Mr. Mattheus Graswinckel.
Mr. Willem Gerrit Dedel Salomonſz.
Mr. Anthony Bonaventura van Hoorn.

1760.

Mr. Jan van de Poll Pieterſz.
en
Mr. Gerbrand Elias.
Oud-Schepenen.
Mr. Jan Elias Huydecoper van Maarſſeveen, *Heer van Maarſſeveen, Neerdyk enz. Raad.*
Mr. Mattheus Graswinckel.
Mr. Pieter van Loon.
Mr. Willem Gerrit Dedel Salomonſz.
Mr. Anthony Bonaventura van Hoorn.

1761.

Mr. Joan Hendrik Kerkrinck.
Mr. Jan van Gheſel.
Mr. Jan Six, *Vrybeer van Wimmenum, Heer van Hillegom, Vromade enz.*
Mr. Adriaan Iſaac Valckenier.
en
Simon Jan Baptiſta Barchman Wuytiers.
Oud-Schepenen.
Mr. Anthony Bonaventura Oetgens van Waveren van Hoorn, *Heer van Waveren, Botshol en Ruyge Wilniſſe enz. ſterft 21 May, en in zyne plaats wordt aangeſteld*
Mr. Daniel Hooft Geritſz., *Vrybeer van Vreeland enz.*
Mr. Joan Geelvinck.

1762.

Mr. Joan Hendrik Kerkrinck.
Mr. Gerbrand Elias.
Mr. Jan van Gheſel.
Mr. Jan Six, *Vrybeer van Wimmenum, Heer van Hillegom, Vromade enz.*
Mr. Adriaan Iſaac Valckenier.
en
Simon Jan Baptiſta Barchman Wuytiers.
Oud-Schepenen.
Mr. Joan Geelvinck.

1763.

Mr. Antoni Warin, 8 *Feb. verplaatſt op de Weeskamer.*
Mr. Joan Hendrik Kerkrinck.
Mr. Jan van Gheſel.
Mr. Adriaan Iſaac Valckenier.
Mr. Willem Gerrit Dedel Salomonſz.
en
Mr. Nicolaas Faas.
Oud-Schepenen.
Mr. Joan Geelvinck.
Mr. Gerrit Corver Hooft, *aangeſteld 22 February.*

1764.

Mr. Joan Hendrik Kerkrinck.
Mr. Jan van Gheſel.
Mr. Jan Six, *Vrybeer van Wimmenum, Heer van Hillegom, Vromade enz.*
Mr. Adriaan Iſaac Valckenier.
en
Simon Jan Baptiſta Barchman Wuytiers.
Oud-Schepenen.
Mr. Joan Geelvinck.
Mr. Gerrit Corver Hooft.

1765.

Mr. Joan Hendrik Kerkrinck.
Mr. Jan van Gheſel.
Mr. Jan Six, *Vrybeer van Wimmenum, Heer van Hillegom, Vromade enz.*
Mr. Adriaan Iſaac Valckenier.
en
Simon Jan Baptiſta Barchman Wuytiers.
Oud-Schepenen.
Mr. Gerrit Corver Hooft.
Mr. Quiryn van Bambeek van Stryen.

1766.

Mr. Joan Hendrik Kerkrinck.
Mr. Jan van Gheſel.
Mr. Jan Six, *Vrybeer van Wimmenum, Heer van Hillegom, Vromade enz.*
Mr. Adriaan Iſaac Valckenier.
en
Simon Jan Baptiſta Barchman Wuytiers.
Oud-Schepenen.
Mr. Joan Graafland Pieterſz.
Mr. Gerrit Corver Hooft.

1767.

Mr. Jan Six, *Vrybeer van Wimmenum, Heer van Hillegom, Vromade enz.*
Mr. Adriaan Iſaac Valckenier.
Simon Jan Baptiſta Barchman Wuytiers.
Mr. Willem Gerrit Dedel Salomonſz.
en
Mr. Willem Cornelis Backer.
Oud-Schepenen.
Mr. Joan Graafland Pieterſz.
Mr. Gerrit Corver Hooft.

1768.

Mr. Jan Six, *Vrybeer van Wimmenum, Heer van Hillegom, Vromade enz.*
Simon Jan Baptiſta Barchman Wuytiers.
Mr. Pieter van Loon.
Mr. Willem Cornelis Backer.
en
Mr. Bauduin Jan Hulſt.
Oud-Schepenen.
Mr. Gerard Munter.
Mr. Jan Bernd Bicker Henriksz.

IV.

COMMISSARISSEN *van de* ZEEZAAKEN.

IV. COMMISSARISSEN *van de* ZEEZAAKEN.

Oude Regtspleeging over Zeezaaken.

De menigte der Zeezaaken, die, in eene Stad van zo veel Koophandel en Scheepvaart als Amſterdam, dagelyks, voorvielen, was oorzaak, dat men, hier, al vroeg, bedagt was op het beraamen van middelen tot voorkoming of afdoening der geſchillen, die, tuſſchen Koopluiden en Zeevaarenden, geduuriglyk ontſtonden. In 't jaar 1516, werdt, by den Raad deezer Stede, overwoogen een ontwerp op de Reedery en Scheepvaart, volgens welk, dezelve ſtaan zou onder het opzigt van vier *Oldermans*, of Overluiden, die jaarlyks, door 't nieuwe Geregt, by raade der zes en dertigen, zouden gekooren worden (*a*), en niet alleen opzigt hebben op 't ſtuk der Zeevaart; maar ook bewind over de Stads Paalkiſt. Ook zouden zy *Waerdyns van de Hennippe van de Lyndrayers* zyn, die men, ſedert, *Commiſſariſſen van het Touwwerk* genoemd heeft (*b*). Doch dit ontwerp ſchynt niet ter uitvoeringe gebragt te zyn; immers, niet lang ſtand gehouden te hebben. Wy hebben, elders

(*a*) Groot-Memor. *N. I. f.* 266.
(*b*) *Zie* IV. *Deel*, I. *Boek*, *bl.* 485.

COMMISSARISSEN *van de* ZEEZAAKEN.

ders (*c*), eene Ordonnantie op het Zeeregt geplaatst, die, uit het *eerste Privilegie-Boek* deezer Stad getrokken, en, waarschynlyk, ten minste honderd jaaren ouder is. Uit dezelve blykt, niet minder klaar, dat men, al vroeg, voor de Zeezaaken gezorgd heeft. Doch de regtspraak daarover stondt aan Schepenen, die, volgens de Handveste van Hertoge Willem van Beijeren van den vierden November des jaars 1411, wanneer iemant, *met zynen eede*, hieldt, dat *hy zeevaerdigh of vlootvaerdigh* was, *of* dat zyn *aenspraecke van Zeevaerdighen goede roerde*, gehouden waren, hem kort regt te doen (*d*): 't welk hierom *Zeevaerdigh*, en *vloot-*, *vlot-* of *vlutvaerdigh recht* genaamd werdt. 't Liep aan, tot in 't jaar 1641, eer tot de opregting eener ondergeschikte Regtbank van Commissarissen van Zeezaaken beslooten werdt. De Ordonnantie voor dezelve werdt, den agt en twintigsten January des gemelden jaars, vastgesteld (*e*), en den veertienden February daaraan volgende, afgekondigd. Burgemeesteren en Schepenen stelden de eerste Commissarissen, die drie in getal waren (*f*). Doch 't leedt maar, tot in 't begin des jaars 1643, toen de gemaakte Ordonnantie, met verscheiden' veranderingen en vermeerderingen, op nieuws, afgekondigd werdt (*g*). En naar deeze Ordonnantie wordt, nog tegenwoordig, ter Kamer van Zeezaaken, regt gedaan, waarom wy den inhoud derzelve, hier, kortelyk moeten opgeeven.

Opregting eener Kamer van Zeezaaken.

Inhoud der Ordonnantie voor dezelve.

Voor Commissarissen van de Zeezaaken, worden, ter eerster aanleg, gebragt en afgedaan alle geschillen tusschen Koopman en Schipper of Bootsgezel; Schipper en Bootsgezel; Koopman en Lootsman; Lootsman en Schipper; Inlaaders en Inlaaders; Reeders en Reeders, en Schippers en Reeders, in zaaken, de Zeevaart betreffende, zaaken van Assurantie en Avarye uitgenomen, die, gelyk van ouds, voor Commissarissen van de Assurantie-Kamer komen moeten. Voorts, komen ook de geschillen over Bodemery, intekening en verkoop van scheepsparten, arbeidsloon aan, en herstelling van schepen, levering van scheepsbehoeften, en 't gene meer tot uitrusting van schepen vereischt wordt, voor Commissarissen van de Zeezaaken (*h*). Zy plagten ook over *Injurien* te zitten. Doch de regtspraak hier over is, naderhand, tot de Kamer van Huwelykssche Zaaken overgebragt (*i*). Die voor Commissarissen van Zeezaaken gedagvaard wordt, moet in persoon verschynen; hoewel 't gebruik al sedert veele jaaren is ingevoerd, dat ook hier, gelyk voor de andere ondergeschikte Regtbanken, de *Solliciteurs* de plaats van eischers en van gedaagden bekleeden. De Reeders, zelfs de Bewindhebbers der Oost- en Westindische en andere Maatschappyen, zyn eischers of gedaagden, in de plaats hunner Schippers. Commissarissen verleenen, indien de gedaagde niet verschynt, tot drie defauten, en verwyzen, voor 't profyt van het derde, den gedaagde tot namptissement van de geëischte somme, hoe hoog dezelve ook zyn moge: waar na, de zaak ter Rolle gebragt zynde, de gedaagde, nog niet verschynende om zyn defaut te zuiveren, by bepaalend vonnis, veroordeeld wordt, zo de zaak daartoe geschikt is. Zo partyen beide verschynen, doen Commissarissen, als goede mannen, hun best, om hen met elkanderen te bevredigen: doch zulks niet willende gelukken, doen zy regt, 't zy, by provisie, tot namptissement, of tot bepaalende veroordeelinge of vryspraak. Doch zo de zaak langer onderzoek vereischt, zyn Commissarissen, by eene Keure van den veertienden November des jaars 1682, bevoegd verklaard, om partyen te wyzen aan goede mannen, tot bewerking van overeenkomst of verdrag. Ook mogen zy, volgens dezelfde Keuren, indien partyen beide verschynen, en de aanlegger zynen eisch met goed regt staaft, den verweerder verwyzen tot namptissement, tot eene somme van vyfduizend guldens ingeslooten (*k*). Arresten op Maandgelden of gaadjen van Matroozen moeten, ter Vierschaare, beklaagd worden. Doch over de Tegenkantingen tegen dezelven zitten Commissarissen van de Zeezaaken, ter eerster aanleg (*l*). Van alle * bepaalende Vonnissen, door Commissarissen geweezen, valt beroep aan Schepenen: 't welk, zo 't vonnis tot vyf honderd guldens inhoudt, binnen drie, doch hooger loopende, binnen tien dagen, geschieden moet: waarna men 't appél, binnen andere drie of tien dagen na de aantekening door den Secretaris, by Requeste, voor Schepenen, vervolgen moet, of men wordt geagt, daarvan te hebben afgezien.

COMMISSARISSEN *van de* ZEEZAAKEN.

* *definitive*.

In 't vonnissen, schikken Commissarissen zig naar de gemeene Zeeregten; naar 's Lands Plakaaten, en naar de Keuren deezer Stad, de Zeezaaken betreffende; doch in duistere of twyfelagtige gevallen, naar de beste reden en meeste billykheid: 't welk aan hunne bescheidenheid overgelaaten is.

't Scheepsvolk, gehuurd zynde, moet, binnen

(*c*) IV. *Deel*, III. *Boek*, Bylaage *Lt.* A. *bl.* 549.
(*d*) Handv. *bl.* 111.
(*e*) Keurb. L. *f.* 123 *verso*.
(*f*) Resol. Vroedsch. *N.* 18. 13 *Febr.* 1641. *f.* 68 *verso*.
(*g*) Handv. *bl.* 682.
(*h*) Handv. *bl.* 610.
(*i*) *Zie* hier voor, *bl.* 427.
(*k*) Handv. *bl.* 686.
(*l*) Handv. *bl.* 686.

Commissarissen van de Zeezaaken.

nen vier en twintig uuren na 't ontvangen van 't handgeld, aan boord komen, of het vervalt in eene boete, ten behoeve van den Waterſubſtituit, en de Schipper mag andere manſchap, in de plaats, huuren. Officieren en Matroozen zyn verpligt, het ſchip te helpen laaden, en moeten, zo dra de Schipper zeilreede is, op den beſtemden tyd, aan boord zyn. 't Scheepsvolk, na 't ontvangen der huure, verloopende, is de Schipper gehouden, zulks den Waterſubſtituit aan te geeven. Gelyk de Matroozen niet uit de huur mogen ſcheiden, dan om wettige redenen, met kenniſſe van Commiſſariſſen; zo mag de Schipper, ook niet, dan met gelyke kenniſſe, iemant zynen dienſt opzeggen. Zo de reize veranderd wordt, is het Scheepsvolk verpligt, zig daarin te voegen naar den Schipper, mids genietende verbetering van gaadje, volgens de uitſpraak van Commiſſariſſen. Na 't voltrekken der reize en 't loſſen van 't ſchip, moet de Schipper 't ſcheepsvolk, vier en twintig uuren na de ontlaading of afdanking, ten vollen afbetaalen. In geval het ſchip verongelukt, mag het Scheepsvolk, welk gehouden is, zo veel van 't wrak en de goederen te bergen, als mogelyk zy, niet vertrekken, zonder verlof van den Schipper. Zo de matroozen of officiers elkanderen, of den Schipper, buitens Lands, eenigen overlaſt aandoen, en vooral, zo zy, binnen ſcheepsboord, of aan land, het mes op elkanderen trekken, of elkanderen kwetſen, moet zulks den Waterſubſtituit worden aangegeven, die verpligt is, de ſchuldigen te vervolgen, te vatten, en den Heere Schout in handen te ſtellen, om, naar bevindtenis van zaaken, geſtraft te worden. Voorts, zyn 'er, van tyd tot tyd, verſcheiden' Keuren op de Scheepvaart gemaakt (*m*), die Commiſſariſſen van de Zeezaaken tot een rigtſnoer in 't vonniſſen verſtrekken.

Getal der Commiſſariſſen.

De Commiſſariſſen van de Zeezaaken, die, by derzelver eerſte aanſtelling, in den jaare 1641, maar drie in getal waren, werden, al terſtond, tot vyf vermeerderd (*n*); welk getal veele jaaren ſtand gehouden heeft; doch in deeze eeuwe, nu en dan, tot zes, zeven en agt gebragt is. Tegenwoordig, zyn 'er gemeenlyk vyf, zes of zeven. Zy hielden, voor 't ſtigten van het tegenwoordig Stadhuis, hunne Vergaderingen aan 't Kamperhoofd (*o*), in een deſtig ſteenen gebouw, nog het *Zeeregt* genaamd. Doch nu vergaderen zy, op den zelfden tyd als Schepenen, in een vertrek in 't Noordooſten van 't Stadhuis, tuſſchen de tweede en derde Verdieping. Zy doen, by hunne aanſtelling, den zelfden eed, als Commiſſariſſen van kleine Zaaken. Commissarissen van de Zeezaaken.

De Kamer van Zeezaaken wordt waargenomen door eenen Secretaris, wiens *Leges*, by eene Ordonnantie van den agt en twintigſten January des jaars 1760, bepaald zyn (*p*). Voorts, wordt de Kamer gediend, door de Stads roedraagende Boden, by beurten. Secretaris.

Belaſting tot onderhoud der Kamer van Zeezaaken.

Tot onderhoud der Kamer van Zeezaaken, moeten alle Schepen zonder onderſcheid, tot vyftig laſten toe, groot zynde, van elke reis, die zy, buiten gaats deezer Landen, doen, vyftien ſtuivers betaalen: Schepen van vyftig laſten en daarboven, komende van Weſten, Ooſten, Noorwegen, Engeland, Schotland of eenige andere plaatſen daaromtrent, dertig ſtuivers: en alle ſchepen, komende van beweſten de Kaap *Finis terrae* of benoorden Hitland, drie guldens. De Secretaris der Kamer van Zeezaaken ontvangt deeze belaſting, en verantwoordt dezelve aan de Theſaurie-Ordinaris (*q*).

Naamlyst der Commissarissen van de Zeezaaken.

Zie hier de Naamen der Commissarissen *van de* Zeezaaken, ſedert derzelver eerſte aanſtellinge, in 't jaar 1641, tot op het jaar 1768.

1641.
Dr. Allard Kloeck.
Jan van de Poll.
Lucas Jacobſz. Rotgans.
Dr. Willem van Loon.
Jan Hulft.

1642.
Jan van de Poll.
Roelof Bicker.
Lucas Jacobſz. Rotgans.
Dr. Willem van Loon.
Jan Hulft.

1643.
Dr. Cornelis Jan Witſen.
Jan van de Poll.
Lucas Jacobſz. Rotgans.
Dr. Willem van Loon.
Jan Hulft.

1644.
Reynier Reael.
Roelof Bicker.
Lucas Jacobſz. Rotgans.
Jan Hulft.
Dr. Roetert Ernſt.

1645.
Reynier Reael.
Roelof Bicker.
Lucas Jacobſz. Rotgans.
Jan Hulft.
Dr. Roetert Ernſt.

1646.
Reynier Reael.
Henrick Bicker.
Lucas Jacobſz. Rotgans *ſterft*.
Dr. Roetert Ernſt.
Dr. Gerrit van Hellemond.

1647.
Reinier Reael.
Henrick Bicker.
Jan Michielſz. Blaeu.
Dr. Roetert Ernſt.
Dr. Gerrit van Hellemond.

1648.
Reynier Reael, *ſterft 17 April, en in zyne plaats kwam*
Coenraed Burg.
Jacob Claeſz. Harencarſpel, *is den 28 February gecommitteerd in de Admiraliteit in 't Noorderkwartier, en in zyne plaats kwam*
Mr. Simon van Hoorn.
Dr. Cornelis van Dronckelaer.
Dr. Roetert Ernſt.
Dr. Gerrit van Hellemond.
Michiel Pancras.

1649.

(*m*) Handv. *bl.* 1489 *enz.*
(*n*) Keurb. L. *f.* 123 *verſo*, 139.
(*o*) Keurb. L. *f.* 206 *verſe.*
(*p*) Keurb. T. *f.* 253.
(*q*) Handv. *bl.* 683, 686.

COMMISSARISSEN *van de* ZEEZAAKEN.

1649.
Henrick Bicker.
Mr. Simon van Hoorn.
Dr. Roetert Ernſt.
Dr. Gerrit van Hellemond.
Michiel Pancras.

1650.
Henrick Bicker.
Mr. Joachim Rendorp.
Dr. Roetert Ernſt.
Michiel Pancras.
Dr. Joan van Hellemond.

1651.
Henrick Bicker, *ſterft den 22 Octob. en in zyne plaats kwam den 28 dito*
Roelof Bicker.
Mr. Joachim Rendorp.
Dr. Joan van Hellemond.
Cornelis van Vlooswyck.
Dirck de Lange.

1652.
Roelof Bicker.
Bernard Schellinger.
Mr. Joachim Rendorp.
Dr. Joan van Hellemond.
Dirck de Lange *is Commies Generaal geworden, en in zyne plaats kwam*
Pieter Trip.

1653.
Dr. Gerard Schaep Pieterſz.
Dr. Cornelis van Dronckelaer, *is den 12 July Weesmeeſter geworden, en in zyne plaats kwam*
Dr. Jan van Hartogvelt.
Jacob Jacobſz. Roch.
Dr. Joan van Hellemond.
Pieter Trip.

1654.
Dr. Gerard Schaep Pieterſz.
Gerard Haſſelaer.
Dr. Joan van Hellemond.
Nicolaes van Waveren.
Dr. Jan Veneman.

1655.
Gerard Haſſelaer.
Dr. Jan Veneman.
Zacharias Rode.
Jacob Reynſt.
Hendrick Roeters, *is den 21 Auguſtus in de Wiſſelbank gekooren, en in zyne plaats komt*
Dirck Spiegel.

1656.
Jan Hulft.
Dr. Jan Veneman.
Zacharias Rode *ſterft, en in zyne plaats kwam den 1 December*
Dr. Gerrit Bicker, *Heer van Swieten.*
Jacob Reynſt.
Dirck Spiegel.

1657.
Gerard Haſſelaer.
Jacob Reynſt.
Henrick Roeters.
Dirck Spiegel.
Dr. Gerrit Bicker, *Heer van Swieten.*

1658.
Gerard Haſſelaer.
Dr. Pelgrom ten Grootenhuys.
Jacob Reynſt.
Henrick Roeters.
Dr. Gerrit Bicker. *Heer van Swieten.*

1659.
Gerard Haſſelaer.
Cornelis Backer, *is den 16 October in de Bank van Leening gecommitteerd, en in zyne plaats komt*
Mr. Cornelis Kloeck.
Henrick Roeters.
Mr. Joan Six.
Dr. Gerrit Bicker, *Heer van Swieten.*

1660.
Cornelis Geelvinck.
Dr. Joan van Hartogveld.
Henrick Roeters.
Mr. Jan Six.
Dr. Gerrit Bicker, *Heer van Swieten.*

1661.
Cornelis Geelvinck.
Mr. Cornelis Kloeck.
Henrick Roeters.
Mr. Joan Six.
Dr. Gerrit Bicker, *Heer van Swieten.*

1662.
Cornelis Geelvinck.
Mr. Cornelis Kloeck.
Dr. Joan ten Grootenhuys.
Mr. Joan Six.
Dr. Gerrit Bicker, *Heer van Swieten.*

1663.
Cornelis Geelvinck.
Mr. Cornelis Kloeck.
Dr. Joan ten Grootenhuys.
Joan Six.
Jacob van Neck Jacobſz.

1664.
Dr. Joan van Hartogveld.
Mr. Arnoud Helmans Hooft, *Ridder.*
Jacob van Neck Jacobſz.
Dr. Joan ten Grootenhuys.
Mr. Joan Six.

1665.
Nicolaes van Loon.
Jacob van Neck Jacobſz.
Dr. Joan ten Grootenhuys.
Joan Six, *Heer van Vromade.*
Mr. Joan Munter de Jonge.

1666.
Henrick Roeters.
Mr. Arnoud Helmans Hooft, *Ridder.*
Jacob van Neck Jacobſz.
Dr. Joan ten Grootenhuys, *is den 12 July tot Schepen gekooren, en in zyne plaats kwam den 21 dito*
Pieter de Graef, *Vrybeer van Suydpolsbroeck enz.*
Joan Six, *is den 2 Nov. in de Bank van Leening geſteld, en den 27 dito is in zyne plaats gekomen*
Joan Slicher.

1667.
Cornelis Backer.
Henrick Roeters.
Mr. Arnoud Helmans Hooft, *Ridder.*
Jacob van Neck Jacobſz.
Pieter de Graef, *Vrybeer van Suydpolsbroek enz. is den 4 Oct. in de Wiſſelbank geſteld, en in zyne plaats kwam*
Jacob de Graef.

1668.
Cornelis Backer.
Mr. Jacob Boreel, *Heer van St. Aegt enz.*
Hendrick Roeters.
Mr. Arnoud Helmans Hooft, *Ridder.*
Jacob van Neck Jacobſz., *wordt 11 Aug. Schepen, en in zyne plaats komt*
Mr. Willem van Loon.

1669.
Mr. Jacob Boreel, *Heer van St. Aegt enz.*
Mr. Arnoud Helmans Hooft, *Ridder.*
Mr. Willem van Loon.
Jacob van Neck Jacobſz.
Joan de Vries.

1670.
Cornelis Backer.
Mr. Jacob Boreel.
Cornelis Graafland.
Pieter de Graef, *Vrybeer van Suydpolsbroek enz.*
Cornelis Spiegel.

1671.
Mr. Joan Huydecoper, *Ridder, Heer van Maarſſeveen en Neerdyk enz.*
Dirck Spiegel.
Dr. Joan ten Grootenhuys.
Cornelis Graafland.
Jacob van Neck Jacobſz.

1672.
Mr. Joan Huydecoper, *Ridder, Heer van Maarſſeveen, Neerdyk, enz.*
Mr. Willem van Loon.
Dr. Joan ten Grootenhuys.
Cornelis Graafland.
Mr. Hillebrand Schellinger.
By de buitengewoone verandering in Sept. *zyn Commiſſariſſen van de Zeezaaken ge worden*
Mr. Willem van Loon.
Dr. Joan ten Grootenhuys, *is den 20 Dec. op de Kamer van de deſolaate Boedels geſteld.*
Cornelis Graafland.
Mr. Nicolaas Witſen.
Mr. Hillebrand Schellinger.

1673.
Mr. Willem van Loon.
Joan Six, *Heer van Vromade enz.*
Cornelis Graafland.
Mr. Jacob Popta.
Dirck de Vlaming van Oudshoorn, *Heer van Weſterdyksborn enz.*

1674.
Joan Six, *Heer van Vromade enz.*
Gillis Sautyn.
Adriaen de Weert.
Mr. Jacob Popta.
Dirck de Vlaming van Oudshoorn, *Heer van Weſterdyksborn enz.*

1675.
Joan Six, *Heer van Vromade enz.*
Dirck Blom.
Mr. Everard Scott de Jonge.
Adriaen de Weert.

COMMISSARISSEN *van de* ZEEZAAKEN.

Mr.

Commissarissen van de Zeezaaken.

Mr. Jacob Popta.
1676.
Joan Six, *Heer van Vromade enz.*
Dirck Blom.
Adriaen de Weert.
Mr. Jacob Bicker Roeloffz.
Mr. Dirck Munter.
1677.
Coenraed van Klenck.
Dirck Blom.
Mr. Jacob Popta.
Adriaen de Weert.
Mr. Jacob Bicker Roeloffz.
1678.
Coenraed van Klenck.
Dirck Blom.
Mr. Jacob Popta.
Adriaen de Weert.
Mr. Jacob Bicker Roeloffz.
1679.
Coenraed van Klenck.
Mr. Everard Scott de Jonge.
Mr. Jacob Popta.
Adriaen de Weert.
Mr. Jacob Bicker Roeloffz.
1680.
Gillis Sautyn.
Coenraed van Klenck.
Mr. Jacob Popta.
Adriaen de Weert.
Mr. Jacob Bicker Roeloffz.
1681.
Coenraed van Klenck, *Heer van Loirheim.*
Mr. Jacob Popta.
Adriaen de Weert.
Mr. Jacob Bicker Roeloffz.
Jacob Elias.
1682.
Gillis Sautyn.
Mr. Jacob Popta.
Mr. Jacob ten Grootenhuys.
Mr. Jacob Bicker Roeloffz.
Mr. Pieter Hulft.
1683.
Gillis Sautyn.
Mr. Albertus Geelvinck.
Mr. Jacob Popta.
Mr. Cornelis van Bambeek.
Mr. Jacob Bicker Roeloffz.
1684.
Gillis Sautyn.
Mr. Albertus Geelvinck.
Mr. Jacob Popta.
Mr. Cornelis van Bambeek.
Mr. Jacob Bicker Roeloffz.
1685.
Mr. Albertus Geelvinck.
Mr. Jacob Popta, *sterft den 2 Juny, en in zyne plaats komt den 31 October.*
Mr. Jan Graafland.
en
Mr. Cornelis van Bambeek.
Oud-Schepenen.
Dr. Philips Wevering.
Mr. Jacob Bicker Roeloffz.
1686.
Mr. Cornelis van Bambeek.
Mr. Dirk Pater.
en
Pieter Reael, *Heer van Nigtevegt.*
Oud-Schepenen.
Dr. Philips Wevering.
Mr. Jacob Bicker Roeloffz.
1687.
Mr. Cornelis van Bambeek.
Pieter Reael, *Heer van Nigtevegt.*
en
Mr. Jan Graafland.
Oud-Schepenen.
Mr. Adriaen Backer, *Raad.*
Dr. Philips Wevering.
1688.
Hendrick Becker, *sterft den 11 May, en in zyne plaats komt*
Abraham Oort.
Mr. Cornelis van Bambeek.
en
Pieter Reael, *Heer van Nigtevegt.*
Oud-Schepenen.
Mr. Hillebrand Schellinger.
Mr. Joan Trip.
1689.
Mr. Cornelis van Bambeek.
en
Adriaan de Weert, *in de Wisselbank overgegaan 14 Sept., en albier in zyne plaats gekomen*
Mr. Nicolaes Six.
Oud-Schepenen.
Mr. Hillebrand Schellinger.
Mr. Joan Trip.
Abraham Oort.
1690.
Mr. Cornelis van Bambeek. *en*
Pieter Reael, *Heer van Nigtevegt.*
Oud-Schepenen.
Mr. Hillebrand Schellinger.
Mr. Joan Trip.
Abraham Oort.
1691.
Mr. Cornelis van Bambeek.
Pieter Reael, *Heer van Nigtevegt. en*
Mr. Nicolaes Six.
Oud-Schepenen.
Abraham Oort, *sterft 3 Decemb.*
Louis Trip, 14 *dito in zyne plaats.*
1692.
Mr. Cornelis van Bambeek.
Pieter Reael, *Heer van Nigtevegt. en*
Mr. Nicolaes Six.
Oud-Schepenen.
Dr. Philips Wevering.
Mr. Hillebrand Schellinger.
Mr. Joan van der Merét, 29 *October.*
1693.
Mr. Cornelis van Bambeek.
Pieter Reael, *Heer van Nigtevegt enz.*
Mr. Nicolaes Six.
en
Wilhem Adriaen van der Stel.
Oud-Schepenen
Mr. Hillebrand Schellinger.
1694.
Mr. Cornelis van Bambeek.
Pieter Reael, *Heer van Nigtevegt enz.*
Mr. Nicolaes Six.
Mr. Coenraed Burg.
en
Jacob Scott.
Oud-Schepenen.
1695.
Mr. Cornelis van Bambeek.
Pieter Reael, *Heer van Vreeland, Nigtevegt enz.*
Mr. Nicolaes Six.
Mr. Coenraed Burg.
en
Jacob Scott.
Oud-Schepenen.
1696.
Pieter Reael, *Vryheer van Vreeland enz. Heer van Nigtevegt.*
Mr. Nicolaes Six.
Mr. Coenraed Burg.
en
Mr. Casper van Collen.
en
Mr. Hendrik Hooft de Jonge.
Oud-Schepenen.
1697.
Pieter Reael, *Vryheer van Vreeland enz. Heer van Nigtevegt.*
Mr. Nicolaes Six.
Mr. Casper van Collen, *werdt Schepen den 6 July.*
Mr. Hendrik Hooft de Jonge. *en*
Mr. Ferdinand van Collen, *den 6 July.*
Oud-Schepenen.
Jacobus Valckenier.
1698.
Pieter Reael, *Vryheer van Vreeland enz. Heer van Nigtevegt.*
Mr. Casper van Collen.
Mr. Hendrik Hooft de Jonge. *en*
Mr. Ferdinand van Collen.
Oud-Schepenen.
Jacobus Valckenier, *verplaatst 26 April.*
Mr. Jacobus Trip, 17 *Octob. in zyne plaats.*
1699.
Pieter Reael, *Vryheer van Vreeland enz. Heer van Nigtevegt.*
Mr. Casper van Collen.
en
Mr. Ferdinand van Collen.
Oud-Schepenen.
Mr. Hillebrand Schellinger.
Mr. Lucas Trip.
1700.
Pieter Reael, *Vryheer van Vreeland enz. Heer van Nigtevegt.*
Mr. Dirk Backer.
Mr. Casper van Collen.
en
Mr. Joan van de Poll Hermansz.
Oud-Schepenen.
Mr. Hillebrand Schellinger.
1701.
Pieter Reael, *Vryheer van Vreeland enz. Heer van Nigtevegt, sterft 4 Septemb.*
Mr. Dirk Backer.
en
Cornelis Calkoen.
Oud-Schepenen.
Mr. Hillebrand Schellinger.
Mr. Wouter Valckenier, *verplaatst 1 Oct.*

Commissarissen van de Zeezaaken.

COMMISSARISSEN *van de* ZEEZAAKEN.

Bewindhebber van de Oostind. Compagnie.
Pieter de Haze, 9 *Nov.*
en
Nicolaes Witsen, 12 *Jan.* 1702. *aangekomen.*
1702.
Mr. Dirk Backer, *sterft* 3 *Jan.* 1703.
Cornelis Calkoen.
en
Mr. Joan van de Poll Hermansz.
Oud-Schepenen.
Mr. Hillebrand Schellinger.
Nicolaes Witsen.
1703.
Mr. Joan van de Poll Hermansz.
Cornelis Calkoen de Jonge.
en
Abraham Muysart, *verplaatst* 19 *Juny.*
Oud-Schepenen.
Mr. Willem Munter, *kwam* 19 *July in zyne plaats.*
Mr. Hillebrand Schellinger, *sterft* 11 *Nov.*
Nicolaes Witsen.
1704.
Mr. Jean Deutz.
Mr. Joan van de Poll Harmensz.
en
Cornelis Calkoen de Jonge.
Oud-Schepenen.
Mr. Nicolaes Witsen Lambertsz.
Mr. Jan de Witt, *aangesteld tot Secretaris* 29 *Jan.* 1705.
Mr. Joseph Huydecoper, 20 *Jan.* 1705. *in zyne plaats.*
1705.
Mr. Cornelis Munter, *wordt* 23 *April Weesmeester.*
Jacob Scott.
Cornelis Calkoen de Jonge.
en
Josias van deBlocquery.
Oud-Schepenen.
Mr. Nicolaes Witsen Lambertsz.
George de Vicq, 7 *May in plaats van* Mr. Cornelis Munter.
1706.
Mr. Joan van de Poll Hermansz.
Cornelis Calkoen de Jonge.
en
Josias van deBlocquery.
Oud-Schepenen.
Everard Temminck.
Mr. Nicolaes Witsen Lambertsz.
1707.
Mr. Joan van de Poll Harmensz.
Cornelis Calkoen de Jonge.
en
Josias van deBlocquery.
Oud-Schepenen.
Mr. Nicolaes Witsen Lambertsz.
Mr. Anthony van Waveren, *Heer van Waveren, Botshol enz.*
1708.
Mr. Ferdinand van Collen.
Mr. Joan van de Poll Harmensz.
Cornelis Calkoen de Jonge.
en
Josias van deBlocquery.
Oud-Schepenen.
Mr. Jan de Graef, *Vryheer van Suydpolsbroek enz.*
Mr. Nicolaes Witsen Lambertsz.
1709.
Mr. Joan van de Poll Harmensz. *en*
Cornelis Calkoen de Jonge.
Oud-Schepenen.
Mr. Jan de Graef, *Raad, Vryheer van Suydpolsbroek enz.*
Mr. Nicolaes Witsen Lambertsz.
Pieter Eyghels.
1710.
Cornelis Calkoen de Jonge.
Mr. Wigbolt Slicher de Jonge.
en
Balthasar Boreel.
Oud-Schepenen.
Mr. Jan de Graef, *Vryheer van Suydpolsbroek enz. Raad.*
Mr. Nicolaes Witsen Lambertsz.
Pieter Eyghels.
1711.
Mr. Jan van de Poll.
Cornelis Calkoen.
en
Balthasar Boreel.
Oud-Schepenen.
Mr. Jan de Graef, *Vryheer van Suydpolsbroek enz. Raad.*
Mr. Nicolaes Witsen Lambertsz.
Pieter Eyghels.
1712.
Mr. Jan van de Poll.
Cornelis Calkoen.
Balthasar Boreel.
en
Mr. Henrik Bicker Henriksz.
Oud-Schepenen.
Mr. Jan de Graef, *Vryheer van Suydpolsbroek enz. Raad.*
Mr. Nicolaes Witsen Lambertsz.
1713.
Mr. Jan van den Bempden.
Cornelis Calkoen.
Mr. Arnold van Aalst, *wordt Vice-President Schepen*, 6 *April.*
Mr. Elbert Graafland.
en
Balthasar Boreel.
Oud-Schepenen.
Mr. Nicolaes Witsen Lambertsz.
François de Vicq, 30 *Aug. in plaats van* Mr. Arnold van Aalst.
1714.
Mr. Jan van den Bempden.
Cornelis Calkoen.
Mr. Elbert Graafland.
Mr. Willem Munter.
en
Balthasar Boreel.
Oud-Schepenen.
Mr. Nicolaes Witsen Lambertsz.
1715.
Mr. Jan van den Bempden.
Cornelis Calkoen.
Mr. Elbert Graafland.
Mr. Willem Munter.
en
Balthasar Boreel.
Oud-Schepenen.
Mr. Nicolaes Witsen Lambertsz.
1716.
Mr. Jan van den Bempden.
Mr. Elbert Graafland.
Mr. Willem Munter.
Balthasar Boreel.
Mr. Theodorus Huyghens, *Heer van Honkoop.*
en
Mr. Jan Hulft.
Oud-Schepenen.
1717.
Mr. Jan van den Bempden.
Mr. Elbert Graafland.
Mr. Willem Munter.
Balthasar Boreel.
Mr. Theodorus Huyghens, *Heer van Honkoop. en*
Mr. Jan Hulft.
Oud-Schepenen.
1718.
Mr. Jan van den Bempden.
Mr. Elbert Graafland.
Mr. Willem Munter.
Balthasar Boreel.
en
Mr. Jan Berewout.
Oud-Schepenen.
François van Harencarspel.
1719.
Mr. Jan van den Bempden.
Mr. Elbert Graafland.
Mr. Jan Hulft.
en
Mr. Jan Berewout.
Oud-Schepenen.
François van Harencarspel.
1720.
Mr. Jan van den Bempden.
Mr. Elbert Graafland.
Mr. Willem Munter.
Mr. Jan Hulft.
en
Mr. Jan Berewout.
Oud-Schepenen.
1721.
Mr. Jan van den Bempden.
Mr. Arnold van Aalst.
Mr. Elbert Graafland.
François de Vicq.
en
Mr. Jan Berewout.
Oud-Schepenen.
Mr. Gerard Bicker van Swieten, *Heer van Swieten. Raad.*
Mr. Jan Bernard.
1722.
Mr. Jan van den Bempden, *sterft* 1 *Juny.*
Mr. Arnold van Aalst.
François de Vicq.
Mr. Jan Berewout.
en
Mr. Pieter Calkoen, *sterft* 26 *Jan.* 1723.
Oud-Schepenen.
Mr. Gerard Bicker van Swieten, *Heer van Swieten. Raad.*
Mr. Jan Bernard.
1723.
Mr. Arnold van Aalst.
Mr. Jan Berewout.
Leonard van Hoesen.
en
Mr. Jan Coymans, *Heer van Bruchem.*
Oud-Schepenen.

COMMISSARISSEN van de ZEEZAAKEN.

Mr. Gerard Bicker van Swieten, *Heer van Swieten, Raad.*
Mr. Jan Bernard.
Mr. Willem Buys de Jonge.

1724.

Mr. Arnold van Aalſt, *ſterft 19 April.*
Mr. Jan Berewout.
Leonard van Hoeſen.
Mr. Jan Coymans, *Heer van Bruchem.*
Jan Reael, *Vryheer van Vreeland.* *en*
Mr. Cornelis Backer.
Oud-Schepenen.
Mr. Gerard Bicker van Swieten, *Heer van Swieten. Raad.*
Mr. Willem Buys de Jonge.

1725.

Mr. Jan Berewout.
Leonard van Hoeſen.
Mr. Jan Coymans, *Heer van Bruchem.*
en
Jan Reael, *Vryheer van Vreeland.*
Oud-Schepenen.
Mr. Gerard Bicker van Swieten, *Heer van Swieten. Raad.*
Mr. Gerbrand Claes du Fay.
Mr. Willem Buys de Jonge *is geworden Commis-Generaal.*

1726.

Mr. Jan Berewout, *ſterft 4 November.*
Mr. René de Vicq.
Leonard van Hoeſen.
Mr. Jan Coymans, *Heer van Bruchem.*
Mr. Cornelis Backer.
en
Mr. Jan Huydecoper, *Heer van Nigtevegt.*
Oud-Schepenen.
Mr. Gerbrand Claes du Fay.

1727.

Mr. René de Vicq.
Leonard van Hoeſen.
Mr. Jan Coymans, *Heer van Bruchem.*
Mr. Cornelis Backer.
Mr. Daniel de Dieu.
en
Mr. Jan Huydecoper van Maarſſeveen, *Heer van Nigtevegt.*
Oud-Schepenen.

1728.

Mr. René de Vicq.
Leonard van Hoeſen.
Mr. Jan Wolters.
Mr. Cornelis Backer.
en
Mr. Jan Huydecoper van Maarſſeveen, *Heer van Nigtevegt.*
Oud-Schepenen.

1729.

Mr. Joan de Witt.
Leonard van Hoeſen.
Mr. Dirk Alewyn.
Mr. Jan Huydecoper van Maarſſeveen, *Heer van Nigtevegt.*
en
Pieter Pels Andriesz.
Oud-Schepenen.

1730.

Mr. Joan de Witt.
Leonard van Hoeſen.
Pieter Pels Andriesz.
Mr. Egbert de Vry Temminck.
Jacob Backer Leſtevenon.
en
Mr. Nicolaes Cornelis Haſſelaer.
Oud-Schepenen.

1731.

Leonard van Hoeſen.
Pieter Pels Andriesz.
Mr. Egbert de Vry Temminck, *verplaatſt op de Aſſurantiekamer.*
Jacob Backer Leſtevenon.
en
Mr. Willem Sautyn Nicolaeſz.
Oud-Schepenen.
Mr. Ferdinand van Collen Ferdinandſz.

1732.

Leonard van Hoeſen.
Pieter Pels Andriesz.
Jacob Backer Leſtevenon.
en
Mr. Willem Sautyn.
Oud-Schepenen.
Mr. Ferdinand van Collen Ferdinandſz.

1733.

Leonard van Hoeſen.
Albert van der Merct.
Pieter Pels Andrieſz.
Jacob Backer Leſtevenon.
Mr. Willem Sautyn.
en
Pieter Valckenier.
Oud-Schepenen.
Mr. Ferdinand van Collen Ferdinandſz.

1734.

Leonard van Hoeſen.
Albert van der Merct.
Pieter Pels Andrieſz.
Jacob Backer Leſtevenon.
en
Mr. Johan Ortt, *Heer van Nyenroode, Breukelen enz.*
Oud-Schepenen.
Mr. Ferdinand van Collen Ferdinandſz.

1735.

Leonard van Hoeſen.
François van Harencarſpel, *Heer van de Stede Beverwyk, Wyk op Zee, en Wyk aan Duin.*
Pieter Pels Andrieſz.
Jacob Backer Leſtevenon, *ſterft 4 Juny.*
en
Pieter Valckenier.
Oud-Schepenen.

1736.

Leonard van Hoeſen.
François van Harencarſpel, *Heer van de Stede Beverwyk, Wyk op Zee, en Wyk aan Duin enz.*
Pieter Pels Andrieſz.
Pieter Valckenier, *Vryheer van Aſten en Ommel enz.*
en
Mr. Ferdinand van Collen Ferdinandſz.
Oud-Schepenen.

1737.

Balthaſar Boreel, 10 *May verplaatſt op de Rekenkamer.*
Leonard van Hoeſen.
Pieter Pels Andrieſz.
Mr. Johan Ortt, *Heer van Nyenroode, Breukelen enz.*
Pieter Valckenier, *Vryheer van Aſten en Ommel enz.*
Mr. Ferdinand van Collen Ferdinandſz.
en
Pieter van Loon, *den 4 July.*
Oud-Schepenen.

1738.

Leonard van Hoeſen.
Pieter Pels Andrieſz.
Mr. Johan Ortt, *Heer van Nyenrode, Breukelen enz.*
Pieter Valckenier, *Vryheer van Aſten en Ommel enz., ſterft den 1 April.*
Mattheus Alewyn.
en
Mr. Ferdinand van Collen Ferdinandſz.
Oud-Schepenen.

1739.

Leonard van Hoeſen.
Pieter Pels Andrieſz.
Mr. Johan Ortt, *Heer van Nyenrode, Breukelen enz.*
Mattheus Alewyn.
en
Mr. Ferdinand van Collen Ferdinandſz.
Oud-Schepenen.

1740.

Leonard van Hoeſen.
Pieter Pels, *ſterft 1 Feb.* 1741.
Mr. Johan Ortt, *Heer van Nyenrode, Breukelen enz. ſterft den 24 October en in zyne plaats komt 22 Nov.*
Mr. Bernardus de Wilhem.
Mr. Ferdinand van Collen Ferdinandſz.
en
Mr. Gerrit Hooft Danielſz.
Oud-Schepenen.

1741.

Leonard van Hoeſen.
Mr. Willem Sautyn.
Mr. Ferdinand van Collen Ferdinandſz.
Mr. Gerrit Hooft Danielſz. *en*
Mr. Bernardus de Wilhem.
Oud-Schepenen.

1742.

Leonard van Hoeſen.
Frederik Berewout.
Mr. Ferdinand van Collen Ferdinandſz., *wordt Raad ter Admiraliteit in Zeeland 20 Maart, en in zyne plaats komt 11 April.*
Mr. Daniel Deutz Anthoniſz.
Mr. Gerrit Hooft Danielſz., *Vryheer van Vreeland enz.* *en*
Mr. Bernardus de Wilhem. *Oud-Schepenen.*

1743.

Leonard van Hoeſen.
Mr. Nicolaes Geelvinck.
Mr. Gerrit Hooft Danielſz., *Vryheer van Vreeland enz.*
Mr. Bernardus de Wilhem.
Mr. Cornelis Hulſt, *ſterft 17 Nov. en in zyne plaats komt 12 December.*
Mr. Joan Graafland Corneliſz. *en*
Theodorus de Smeth, *aangeſteld 24 Octob.*
Oud-Schepenen.

1744.

COMMISSARISSEN *van de* ZEEZAAKEN.

1744.
Mr. Abraham Boddens Eduardſz.
Mr. Gerrit Hooft Danielſz., *Vryheer van Vreeland enz.*
Mr. Bernardus de Wilhem.
Jan Clifford. *en*
Mr. Willem Huyghens, *Heer van Honkoop.*
Oud-Schepenen.
Mr. Joan Graafland Cornelisz., *Raad.*

1745.
Mr. Gerrit Hooft Danielſz., *Vryheer van Vreeland enz.*
Mr. Bernardus de Wilhem, 11 *May beëedigd tot Schepen, en in zyne plaats komt den* 14 *dito*
Mr. Daniel Deutz.
Theodorus de Smeth.
Jan Clifford.
Mr. Elias Schellinger, *met May* 1745. *in de Staaten Generaal.*
en
Willem van Heemskerk.
Oud-Schepenen.

1746.
Mr. Bernardus de Wilhem.
Theodorus de Smeth, *verplaatſt op de Aſſurantiekamer* 4 *Maart, en in zyne plaats komt*
Henrik Hooft Danielſz.
Jan Clifford.
Mr. Willem Huyghens, *Heer van Honkoop enz.*
en
Willem van Heemskerk.
Oud-Schepenen.

1747.
Mr. Bernardus de Wilhem.
Jan Clifford.
Mr. Willem Huyghens, *Heer van Honkoop enz.*
Henrik Hooft Danielſz.
en
Willem van Heemskerk.
Oud-Schepenen.

1748.
Frederik Berewout.
Jan Clifford.
Mr. Willem Huyghens, *Heer van Honkoop enz.*
Henrik Hooft Danielſz.
en
Willem van Heemskerk.
Oud-Schepenen.

By de buitengewoone verandering der Regeering, in Sept. *en ſedert, zyn Commisſariſſen van de Zeezaaken geworden*
Jan Clifford.
Oud-Schepen.
Joan Agges Scholten, *Heer van A-ſchat enz.*
Dionis Muilman.
en
Dirk van Marſelis.
Raaden.
Mr. Mattheus Graswinckel.

1749.
Jan Clifford.
Oud-Schepen.
Joan Agges Scholten, *Heer van A-ſchat enz.*
Dionis Muilman.
Dirk van Marſelis.
en
Mr. Joan de Rothe, *Raaden. De laatſte wordt Raad ter Admiraliteit in Zeeland* 1 *May, en in zyne plaats komt*
David ten Hove, *Heer van Nieuwaal.*
Mr. Mattheus Graswinckel.

1750.
Jan Clifford.
Mr. Jacob van Ooſterwyk.
Mr. Pieter Cornelis Haſſelaer, *Heer van beide de Eemneſſen enz.*
en
Mr. Abraham del Court.
Oud-Schepenen.
Dionis Muilman.
en
Dirk van Marſelis.
Raaden.

1751.
Jan Clifford.
en
Mr. Abraham del Court,
Oud-Schepenen.
Jan Wynantſz.
Mr. Ægidius Willem Tolling.
Mr. Jacob Hop *aangeſteld* 19 *Feb.*

1752.
Mr. Daniel Deutz.
Jan Clifford.
en
Jan Teſtas.
Oud-Schepenen.
Jan Wynantſz.
Mr. Jacob Hop.

1753.
Jan van Marſelis.
Jan Nicolaas van Eys Iſaacſz.
en
Jan Teſtas.
Oud-Schepenen.
Jan de Backer.
Jan Wynantſz.

1754.
Jan van Marſelis.
Jan Nicolaas van Eys Iſaaacſz.
Jan Teſtas.
en
Jan de Backer.
Oud-Schepenen.
Jan Wynantſz.

1755.
Jan van Marſelis.
Jan Nicolaas van Eys Iſaacſz.
en
Jan de Backer.
Oud-Schepenen.
Jan Wynantſz.
Mr. Willem Ferdinand Mogge van Haamſtede.

1756.
Jan van Marſelis.
Jan Nicolaas van Eys Iſaacſz.
en
Jan de Backer.
Oud-Schepenen.
Jan Wynantſz.
Mr. Willem Ferdinand Mogge van Haamſtede.

1757.
Jan van Marſelis.
Jan Nicolaas van Eys Iſaacſz.
en
Jan de Backer.
Oud-Schepenen.
Jan Wynantſz.
Mr. Willem Gerrit Dedel Salomonſz.

1758.
Jan Nicolaas van Eys Iſaacſz.
Jan de Backer, *Heer van Noordwykerbout, de Zilk enz.*
en
Mr. Willem Ferdinand Mogge van Haamſtede. *Oud-Schepenen.*
Pieter Elias.
Mr. Fredrik Alewyn.

1759.
Jan Nicolaas van Eys Iſaacſz.
Abraham Croock, *Heer van Ooſtweert enz.*
Mr. Willem Ferdinand Mogge van Haamſtede. *en*
Mr. Iſaac Sweers.
Oud-Schepenen.
Mr. Fredrik Alewyn.

1760.
Jan Nicolaas van Eys Iſaacſz.
Mr. Pieter Hartſinck.
en
Mr. Jacob Elias Arnoudſz.
Oud-Schepenen.
Mr. Fredrik Alewyn.
Abraham Dedel.

1761.
Jan Nicolaas van Eys Iſaacſz.
Mr. Jacob Hop.
en
Mr. Willem Ferdinand Mogge van Haamſtede. *Oud-Schepenen.*
Mr. Fredrik Alewyn.
Abraham Dedel.

1762.
Jan Nicolaas van Eys Iſaacſz.
Mr. Jacob Hop.
Mr. Pieter van Loon Pieterſz.
Mr. Willem Gerrit Dedel Salomonſz.
en
Mr. Jan Elias Huydecoper van Maarſſeveen, *Heer van Maarſſeveen, Neerdyk enz.*
Oud-Schepenen.

1763.
Jan Nicolaas van Eys Iſaacſz.
Mr. Pieter van Loon Pieterſz.
Mr. Jan Elias Huydecoper van Maarſſeveen, *Heer van Maarſſeveen, Neerdyk enz.*
Abraham Dedel.
en
Mr. Fredrik Alewyn.
Oud-Schepenen.

1764.
Jan Nicolaas van Eys Iſaacſz.
Mr. Jan van de Poll Pieterſz.
Mr. Willem Ferdinand Mogge van Haamſtede.
Quiryn Wilhelm van Hoorn.
Mr. Pieter van Loon Pieterſz.
en
Abraham Dedel.
Oud-Schepenen.

1765.
Jan Nicolaas van Eys Iſaacſz.
Mr. Willem Ferdinand Mogge van Haamſtede.

Qui-

COMMISSARISSEN van de DESOLAATE BOEDELS.

Quiryn Wilhelm van Hoorn.
Mr. Pieter van Loon Pieterfz.
Mr. Fredrik Alewyn.
en
Mr. Willem Backer.
Oud-Schepenen.
1766.
Jan Nicolaas van Eys Iſaacſz.
Mr. Pieter van Loon Pieterſz.
Mr. Nicolaas Faas.
Mr. Willem Backer.
en
Jan Hope.
Oud-Schepenen.
1767.
Jan Nicolaas van Eys Iſaacſz.
Mr. Pieter van Loon.
Nicolaas Geelvinck,
Heer van Stabroek enz.
Jan Hope.
en
Bartholomeus van den Sandheuvel Junior.
Oud-Schepenen.
1768.
Jan Nicolaas van Eys Iſaacſz.
Mr. Willem Backer.
en
Bartholomeus van den Sandheuvel Junior.
Oud-Schepenen.
Mr. Jacob Hooft.
Mr. Gerbrand Pancras Clifford.

V.

COMMISSARISSEN van de DESOLAATE BOEDELS.

V. COMMISSARISSEN van de DESOLAATE BOEDELS.

De Koophandel, die, hier ter Stede, niet altoos en door allen, met voordeel, gedreeven werdt, gaf, dikwils, aanleiding, dat veele ingezetenen, en Koopluiden inzonderheid, buiten ſtaat geraakten, om hunne ſchulden te voldoen. In zulke ongelegenheid, namen Schepenen, van ouds, het bewind over hunne boedels in handen, ten behoeve hunner ſchuldeiſcheren, ſtellende *Curateurs* of Bezorgers in dezelven aan, die van hunne beſtiering verantwoording doen moeſten aan 't Geregt; gelyk, onder anderen, uit eene Acte van den vyftienden December des jaars 1621 te zien is (*a*). Doch de bezigheden van Schepenen, met den aanwas der Stad, ſterk toeneemende, werdt, in 't jaar 1627, by de Vroedſchap, beſlooten, eene *Kamer van deſolaate Boedels* op te regten (*b*). 't Liep egter aan, tot in 't jaar 1644, eer dit beſluit ter uitvoeringe werdt gebragt. Burgemeeſteren en Schepenen ſtelden toen vyf Commiſſariſſen van de deſolaate Boedels aan, voor welken, ten zelfden tyde, eene Inſtructie of Ordonnantie beraamd werdt. Men hadt, tot het opregten deezer Kamer, geen Octroi verzogt van 's Lands Staaten. Doch men trok 'er zo veel dienſt van, dat men, na vyftien jaaren verloops, by gelegenheid eener ontworpene vermeerdering en vernieuwing der voorige Inſtructie, beſloot, zulk een Octroi te verzoeken, 't welk, op den dertienden September des jaars 1659, verleend werdt (*c*). 't Getal der Commiſſariſſen werdt, in 't jaar 1712, op zes gebragt. Naderhand, is het tot zeven en agt vermeerderd. Tegenwoordig, zyn 'er gemeenlyk zeven, onder welken, doorgaands, veele Oud Schepenen zyn: ook eenigen, die kennis hebben van den Koophandel. Volgens het *tweede* Lid der Ordonnantie, moeten ten minſte twee derzelven, jaarlyks, *gecontinueerd* worden: 't welk ook, doorgaands, in agt genomen is.

Opregting hunner Kamer.

Commissarissen van de desolaate Boedels.

Zo dra Commiſſariſſen, die, by 't aanvaarden hunner Commiſſie, by eede, belooven, voor de deſolaate Boedels, te zullen zorgen, als voor hunne eigenen, volgens de Ordonnantie, voor de Kamer gemaakt, kennis gekreegen hebben, dat eenige boedel, binnen de Stad of derzelver Vryheid, *inſolvent* of onvermogend geworden is, 't zy uit de aangeeving van den *Faillit* zelven, of op eenige andere wyze, doen zy de goederen van zulk een' boedel, ten overſtaan van den Secretaris, zo dra mogelyk zy, *inventariſeeren*, en in bewaarender hand neemen, ten beſte der gemeene ſchuldeiſcheren: zig vooral verzekerende van de boeken en papieren, tot den boedel behoorende. Terſtond hierna, ſtellen zy *Curateurs* of Bezorgers in den opgegeven boedel, die zig bevlytigen, om alle de goederen, tot den zelven behoorende, zo wel buiten als binnen de Stad, in handen te krygen, en alle uitſtaande ſchulden in te vorderen. Zo deeze Curateurs niet uit de ſchuldeiſchers genomen worden, maar Perſoonen zyn, hiertoe, byzonderlyk, door Commiſſariſſen, geſteld, en *Curateuren van de deſolaate Boedels-Kamer* genaamd, zyn zy verpligt, borg te ſtellen voor hunne beſtiering, ter beſcheidenheid van Commiſſariſſen. Ook moeten zy de penningen, die zy uit de deſolaate Boedels ontvangen, terſtond, aan Commiſſariſſen overleveren, en wanneer 't vereiſcht wordt, van alles aan Commiſſariſſen rekening doen: waartoe ook alle Curateurs, by dagvaarding, en zo zy, ten vierde maale ontbooden zynde, niet verſchynen, by gyzelinge, genoodzaakt konnen worden. Doch de Curateurs, volkomene rekening gedaan hebbende, worden, door Commiſſariſſen, ontſlaagen, en naar redelykheid uit den boedel beloond.

Aanvaarding van deſolaate Boedels.

De goederen verzekerd, en de uitſtaande ſchulden, zo veel doenlyk zy, ingevorderd zynde, wordt 'er ten minſte zes weeken, of langer, ter beſcheidenheid van Commiſſariſſen, gewagt, eer men overgaat tot het verkoopen der goederen: wordende de Koopmanſchappen, het huisraad en de andere roerende goederen, op den bekwaamſten tyd en wyze, uit de hand, of by openbaare veiling, aan de meeſtbiedenden, en de onroerende, niet

Verkooping der goederen, tot dezelven behoorende.

(*a*) Groot-Memor. *N.* II. *f.* 295 *verſo.*
(*b*) Reſol. Vroedſch. N. 15. 30 *Jan.* 1627. *f.* 191.
(*c*) Handv. *bl.* 687.

COMMISSARISSEN *van de* DESOLAATE BOEDELS.

Handeling over een Accoord of Verdrag met de ſchuldeiſchers.

niet dan ten overſtaan van Schepenen, en in de twaalf nagten (1), verkogt. Doch eer dit geſchiede, wordt aan den *Faillit*, of aan de vrienden van eenen inſolventen overleeden, gelegenheid gegeven, om zig met de ſchuldeiſchers te verdraagen: ten welken einde, zy dezelven, by aangeplakte Biljetten, of, zo zy buiten deezer Stede Vryheid woonen, by weetbrieven, uit den naam Commiſſariſſen, ten zekeren dage, ter Kamere mogen doen dagvaarden, om met hen, ten overſtaan van 't meerderdeel der Commiſſariſſen, na opregte opening van den ſtaat des boedels, te handelen over een verdrag van betaalinge van 't geheel of van een gedeelte, gereed, of op tyd, mids borg ſtellende, zo als zy beſt zullen konnen eens worden. In deeze handeling, is het minderdeel der ſchuldeiſcheren verpligt, het meerderdeel, uitmaakende drie vierde van de ſchuldeiſcheren en twee derde van de ſchuld, of twee derde van de ſchuldeiſcheren en drie vierde van de ſchuld, te volgen. Doch die borg, pand of verzekering hebben, mogen tot geen verdrag genoodzaakt worden. Borgen voor den inſolventen ſtaan maar met gemeene ſchuldeiſchers gelyk. By de Ordonnantie niet alleen, maar by eene byzondere Keure van den negen en twintigſten January des jaars 1729, is, uitdrukkelyk, verklaard, dat geene verdragen met inſolventen zullen gelden, dan die, ten overſtaan der Kamer, zyn geſlooten: wordende allen, die deeze Keur overtreeden, verweezen in eene boete van zes honderd guldens, en verdere ſtraffe, naar vereiſch van zaaken (*d*). Zo dra 't verdrag getroffen is, worden de Faillit en zyn boedel, by ſchriftelyk beſcheid, *Acte van Rehabiliteit* genaamd (*e*), ontſlaagen van de Kamer, mids voldoende de koſten, en onder beding, dat hy den eenen ſchuldeiſcher niet voor den anderen, even goed regt hebbende, bevoordeele, of dat hy van de kragt van 't geſlooten verdrag verſteken zal zyn De penningen, geſchikt voor de ſchuldeiſchers, die 't verdrag niet getekend hebben, na dat het zyn beſlag gekreegen heeft, moeten Commiſſariſſen in handen worden geſteld, op dat zyze ter Kamer zouden konnen ontvangen, zo dra zy 't verdrag getekend hebben. Zulken, die zig, valſchelyk, voor ſchuldeiſchers, of voor grooter ſchuldeiſchers, dan zy zyn, uitgeeven, tot bevordering van 't verdrag, en verkorting der gemeene ſchuldeiſcheren, worden, als bedriegers, geſtraft, en daarenboven veroordeeld, om de geheele ſchuld des boedels, als hunne eigen, te voldoen. En inſolventen, of hunne erfgenaamen, die, na 't ſluiten van 't verdrag, bevonden worden, Boeken, Brieven, Papieren, Goederen of uitſtaande ſchulden agtergehouden, of overgedraagen, of met iemant der ſchuldeiſcheren, onder de hand, op andere voorwaarden dan met de overigen, gehandeld te hebben, verliezen niet alleen de vrugt van 't geſlooten verdrag; maar worden, daarenboven, naar vereiſch van zaaken, geſtraft.

COMMISSARISSEN *van de* DESOLAATE BOEDELS.

Doch wanneer het voorgeſlaagen verdrag niet kan getroffen worden, gelyk meermaalen gebeurt, gaan de Curateurs over, tot de verkooping der goederen: waarna Commiſſariſſen eenen dag beraamen, tegen welken, alle de ſchuldeiſchers, welken, midlerwyl, gelegenheid gehad hebben, om de wettigheid hunner ſchuld voor hun te toonen, gedagvaard worden, op het onderzoek van *Praeferentie* en *Concurrentie* onder hen. Ten beſtemden dage, tragten Commiſſariſſen, het regt der *gepraefereerden* onderzogt hebbende, de overigen daarvan te overtuigen. Doch als zulks niet gelukken wil, wordt aan partyen tyd geſteld, om hun wederzydſch gemeend regt, ſchriftelyk, voor Commiſſariſſen te verdedigen, en met de vereiſchte bewyzen te ſtaaven: op welke ſtukken alleen, regt gedaan wordt, blyvende, nogtans, aan hun, die, by de uitſpraak op de Praeferentie, meenen bezwaard te zyn, de vryheid overig, om, binnen tien dagen, zig te mogen beroepen op Schepenen, alwaar, uit de zelfde ſtukken, die hun, na bekomen *appointement* van *Audiatur*, *geëvangeliſeerd* en beſlooten overhandigd worden, geoordeeld wordt. De vonniſſen van Schepenen worden, in zulk eene gelegenheid, by proviſie, uitgevoerd, buiten benadeeling van hooger beroep. De *gepraefereerden* worden, vervolgens, afbetaald, al zyn alle de uitſtaande ſchulden nog niet ingekomen. Het overige wordt, onder de *Concurrenten*, verdeeld. Doch alle de betaalingen geſchieden onder borgtogt, die, ter Secretarye, opgemaakt, en voor Schepenen geſteld wordt. Zulke ſchuldeiſchers, die verzuimd hebben, op de Praeferentie te verſchynen, of welker regt, eerſt naderhand, blykt, mogen, op hunne koſten, eenen nieuwen dag verzoeken, die, doorgaands, toegeſtaan wordt. De verhuurder van eene wooning, welker huurder, tuſſchen May en den eerſten December, *failleert*, is op de goederen, die op zynen bodem bevonden worden, niet verder *gepraefereerd*, dan voor de huur van 't loo-

Onderzoek wegens de *Praeferentie* en *Concurrentie* onderdezelven.

COMMISSARISSEN *van de* DESOLAATE BOEDELS.

pen-

(*d*) Handv. *bl.* 690.
(*e*) zie Amſterd. Secretary *bl.* 398.

(1) Zo luidt de Inſtructie of Ordonnantie voor de deſolaate Boedels-Kamer (*Art.* XVI.), die, by 't Octroi, is goedgekeurd. Doch ſedert veele jaaren, doet de Kamer, dikwils, om goede redenen, ook onroerende goederen verkoopen, buiten de twaalf nagten, en op alle tyden van 't jaar.

Commissarissen van de desolaate Boedels.

pende jaar, en een jaar te vooren: doch, zo de wooning voor langer' tyd verhuurd mogt zyn, is hy verpligt, den boedel van de verdere huur te ontlaften, en de wooning wederom aan zig te neemen. Maar zo het *faillissement*, tuſſchen den eerſten December en May daaraan volgende, voorgevallen is, mag de verhuurder de huur, voor nog een jaar, met de gemelde May te beginnen, ten laſte van den deſolaaten Boedel laaten.

Wyze van regten, tuſſchen de ſchuldeiſchers en Curateurs.

Tuſſchen de Schuldeiſchers en Curateurs, wordt, ter eerſter aanleg, op de volgende wyze, voor Commiſſariſſen *geprocedeerd*. Zulken, die hun agterwezen willen bewyzen, of eenig goed, als hun eigen, uit den deſolaaten Boedel, meenen te mogen te rug eiſchen, moeten, uiterlyk voor het houden van Praeferentie en Concurrentie, de Curateurs, drie dagen voor den Regtdag, voor Commiſſariſſen, dagvaarden; of, zo iemant het goed, welk hy beweert het zyne te zyn, heeft doen *arreſteeren*, binnen drie dagen na 't gedaane arreſt. De Curateurs zyn gehouden, de ſchuldenaars van den Boedel, op gelyke wyze, te dagvaarden; ook in geval van arreſt: 't welk, by proviſie, onder borgtogt, kan afgedaan; doch, anderszins, als van ouds, ter Vierſchaare, beklaagd moet worden. Zo de aanleggers niet verſchynen, verleenen Commiſſariſſen *Comparuit*, en ontſlag van den aanleg, met de koſten. Zo de Curateurs, gedaagd zynde, agterblyven, doen Commiſſariſſen, op het tweede defaut, regt uit de ſtukken van de party, die verſcheenen is, en de Curateurs worden ten minſte verweezen in de koſten van 't geding. Doch zo de Curateurs, gedaagd zynde, verſchynen, wordt de zaak, terſtond, voldongen en afgepleit, zonder dat 'er dag verleend wordt, om te *repliceeren* of te *dupliceeren*, ten ware Commiſſariſſen zulks, om merkelyke redenen, geraaden vonden. Indien de ſchuldenaars, gedaagd zynde, niet verſchynen, worden zy, op het tweede deſaut, verweezen tot namptiſſement: en zo de zaak daar naar geſchikt is, wordt ook wel eene derde citatie toegeſtaan, om 't namptiſſement te zien veranderen in eene bepaalende uitſpraak, of, anderszins, regt te zien doen, op het *Intendit*. Doch zo zy verſchynen, mogen zy, terſtond, afpleiten, of dag neemen tot de volgende week; wanneer 't afpleiten voortgaat, ten ware Commiſſariſſen zulks, om redenen, anders beveelen mogten. Na 't voldingen, ſpreeken Commiſſariſſen regt, op de proviſie, of ten principaale. En zo een der partyen appelleert, wordt de zaak, voor Schepenen, ter geprivilegeerde Rolle, gebragt en afgedaan. De Schuldeiſchers in eenigen inſolventen Boedel, misnoegd zynde over de beſtiering der Curateuren, mogen over hen klaagen voor Commiſſariſſen, die, naar vereiſch van zaken, orde ſtellen. Elk, die, door Commiſſariſſen, gedagvaard wordt, is gehouden te komen, op de verbeurte van zes, twaalf en vier en twintig ſtuivers, zo hy eens, twee- en driemaalen, vergeefs, ontbooden wordt; en onder bedreiging van, daarna, door een' Subſtituit-Schout, met kennis en bewilliging van Schepenen, gehaald te worden.

Commissarissen van de desolaate Boedels.

Orde op het doen van *Ceſſie* of Boedelafſtand, en 't verwerven van *Seureté de Corps* of Lyfsveiligheid.

Zo iemant *Ceſſie* of Boedelafſtand begeert te doen, zyn Commiſſariſſen bevoegd, om, terſtond na dat de brieven van Ceſſie aan de Schuldeiſchers *geëxploiteerd* zyn, de goederen van den Ceſſionant in bewaarender hand te doen neemen, onderzoek doende op de deugdelykheid der Ceſſie, om Schepenen te konnen dienen van berigt, voor dat de Brieven *geinterineerd* worden. De Ceſſionant, op het *intirenement* van wiens Brieven, dag genomen is, moet, binnen drie weeken, beëedigde Staat en Inventaris en bewys van zyne ſchade aan de Curateuren overleveren (*f*). Commiſſariſſen doen ook onderzoek op de gelegenheid van zulken, die Brieven van Voorſchryving van Burgemeeſteren verzoeken, om by 's Lands Staaten te verwerven *Seureté de Corps* of Lyfsveiligheid voor zekeren tyd: waarna zy Burgemeeſteren, eer deeze Brieven verleend worden, van berigt en raad dienen.

Tot handhaavinge van de *Judicature* der gewoonlyke Regtbanken van Schepenen of Commiſſariſſen in de Steden, aan welken, onder anderen, de toezigt over deſolaate Boedels aanbevolen is, hebben 's Lands Staaten, by eene Reſolutie van den tienden July des jaars 1677, verklaard „ dat alle geſchillen, val-
„ lende in en over boedels, die inſolvent ge-
„ worden; onder Beneficie van Inventaris
„ aanvaard, of anders, by *Commiſſie*, of
„ onder de oppertoezigt van Schepenen of
„ Commiſſariſſen van deſolaate Boedels, ge-
„ red worden; zullen moeten worden gebragt
„ en afgehandeld voor den Regter der Plaat-
„ ſe, waar de gemelde Boedels inſolvent ge-
„ worden; onder Beneficie van Inventaris
„ aanvaard, of, onder 't oppertoezigt van
„ Schepenen of Commiſſariſſen, geſteld zyn;
„ dat ook, ter zelfder Plaatſe, rekening moet
„ worden gedaan, zonder dat het Hof deeze
„ geſchillen of zaaken, ter eerſter aanleg,
„ van den gewoonlyken Regter af, en voor
„ zig betrekken mag, noch 'er zelfs kennis
„ van neemen, anders dan by *appél*; en zon-
„ der dat Burgemeeſteren en Regeerders der
„ Steden, hierover, met het Hof, geſchil
„ kry-

(*f*) Handv. bl. 696.

COMMISSARISSEN *van de* DESOLAATE BOEDELS.

„ krygende, zullen konnen verpligt worden, „ om zig, voor 't Hof, te komen regtvaardigen, dan alleen, in gevalle, in twyfel „ getrokken wierdt, of de voornoemde Boedels wel insolvent geworden, of onder Beneficie van Inventaris aanvaard, of anders„ zins, op Commissie, en onder het opper„ toezigt van Schepenen of Commissarissen, „ gered werden (*g*)."

Secretaris. Commissarissen van de desolaate Boedels zitten, by beurten, gemeenlyk, des Woensdags en des Donderdags, twee Heeren tevens; doch drie, wanneer 'er gepleit wordt. Hunne Kamer wordt waargenomen door eenen Secretaris. Voorts, zyn 'er, een Boekhouder, drie Klerken en twee Curateurs.

Boekhouder. De Boekhouder bewaart de Boeken, die in de insolvente Boedels gevonden worden, en maakt 'er een Balance uit, die, door de Klerken, in 't Capitaal boek der Curateuren, wordt overgebragt.

Klerken. De Klerken doen alle de dagvaardingen ter Kamer, die voor de Sententie geschieden; doch de verdere Sommatien, Renovatien, Loos- en Eigenpandingen geschieden, door de gewoonlyke Stads-Boden (*h*). De Klerken moeten, volgens hunne Instructie, de dagvaardingen ter Rolle brengen, eer Commissarissen gezeten zyn, en hun de Lyst der dagvaardingen tot het houden van praeferentie en concurrentie, waarop, by elken Schuldeischer, het relaas der dagvaardinge moet aangetekend zyn, overleveren. Wanneer de insolventie van eenigen Boedel ter Kamer bekend gemaakt is, en Commissarissen schriftelyken last aan Curateuren, tot aanvaardinge van het bewind over den zelven, verleend hebben, moeten de Klerken hun, daarvan, terstond, kennis geeven; voorts, zorg draagende, dat alle brieven en bestelgoederen, aan den insolventen persoon gerigt, Curateuren in handen komen. Zy houden, wyders, het Capitaal-boek der Curateuren, waarin ieder *Faillit* eene rekening heeft, op welke, alle de *effecten* van den Boedel gebragt worden. Zy maaken *grosſen* van de overeenkomsten, die met de Schuldeischers gemaakt worden, dezelven doende tekenen, eerst door den Faillit en zyne borgen, en daarna door de Schuldeischers. Zy ontvangen de penningen van de koopers van vaste goederen uit insolvente Boedels, op assignatien van eenen der Stads Secretarissen; doch moeten dezelven, terstond, aan Commissarissen ter hand stellen. Hun Salaris, waarvan zy behoorlyke rekening moeten geeven, is, by een byzonder Reglement, bepaald (*i*).

(*g*) Groot-Plakaatb. III. *Deel*, *bl.* 672.
(*h*) Handv. *bl.* 690.
(*i*) Handv. *bl.* 690.

COMMISSARISSEN *van de* DESOLAATE BOEDELS. Curateurs.

De Curateurs zyn verpligt, dagelyks, als Commissarissen zitten, te verschynen aan de Kamer. Zy moeten, zo dra zy schriftelyken last hebben, om 't bewind over eenigen insolventen Boedel te aanvaarden, zig stellen in 't bezit van den zelven, zorg draagende, dat, na 't maaken van den Inventaris, de effecten, behoorlyk, te boek konnen worden gebragt. Zy moeten de uitstaande schulden der insolvente Boedels, vlytiglyk, invorderen, de schuldenaars, des noods, doende dagvaarden voor Commissarissen. Zy mogen geene verkoopingen aanslaan, dan daartoe byzonderlyk gemagtigd zynde door Commissarissen: ook geene Processen aanvangen, noch Comparitien beleggen, dan op gelyke magtiging. Zy zyn verpligt, aan Commissarissen kennis te geeven, wanneer de Boedels in staat zyn, om *Praeferentie* en *Concurrentie* over dezelven te houden. Zy moeten, ten allen tyde, des vermaand zynde, en uiterlyk om 't vierdedeel jaars, aan Commissarissen verslag doen van den staat der Boedels, die onder hun bewind gesteld zyn. Van alles, wat dit hun bewind betreft, houden zy een afzonderlyk Register, midsgaders een Copyboek van brieven, door hen geschreeven, ter invordering van uitstaande schulden, buitens Lands. Zy mogen geen ontslag verzoeken, noch verdiend Salaris vorderen, voor dat de boedels, geheellyk, zyn afgeloopen. En worden hun geene rekeningen van kosten of Salaris voldaan, voor dat dezelven, door Commissarissen, opgenomen en goedgekeurd zyn. Alle welke en andere byzonderheden bepaald zyn in eene uitvoerige *Ordre en Instructie voor de Curateurs van de desolaate Boedels*, in de *Handvesten* (*k*) te vinden.

NAAMLYST *der* COMMISSARISSEN *van de* DESOLAATE BOEDELS.

Wy eindigen met de NAAMLYST DER COMMISSARISSEN VAN DE DESOLAATE BOEDELS, sedert de opregting hunner Kamer, in 't jaar 1644, tot op het jaar 1768.

1644.
Cornelis Bicker, *Heer van Swieten.*
Dr. Albert Bas.
Abel Matthysz. Burg.
Wolfert van Diemen.
Henrick van Bronckhorst.

1645.
Cornelis Bicker, *Heer van Swieten.*
Jacob Claesz. Harencarspel.
Abel Matthysz. Burg.
Wolfert van Diemen.
Henrick van Bronckhorst.

1646.
Dr. Cornelis Witsen.
Cornelis de Vlaming van Oudshoorn, *Ridder, Heer van Oudsboorn en Gnephoek, enz.*
Henrick van Bronckhorst.
Jan Hulst.
Mr. Isaac Pauw, *Heer van Agttienboven, enz.*

1647.
Cornelis de Vlaming van Oudshoorn, *Ridder, Heer van Oudsboorn en Gnephoek, enz.*

(*k*) *Bladz.* 693 *enz.*

Ber-

COMMISSARISSEN van de DESOLAATE BOEDELS.

Bernard Schellinger.
Jan Hulft.
Jacob Jacobſz. Roch.
Dr. Gillis Valckenier.
1648.
Jan Bicker.
Dr. Frans Reael.
Jan Hulft.
Jacob Jacobſz. Roch.
Dr. Gillis Valckenier.
1649.
Jan Bicker.
Dr. Frans Reael.
Jan Hulft.
Dr. Pelgrom ten Grootenhuys.
Jacob Jacobſz. Roch.
1650.
Jan Bicker.
Dr. Frans Reael.
Jan Hulft.
Dr. Pelgrom ten Grootenhuys.
Jacob Jacobſz. Roch.
1651.
Jan van de Poll.
Dr. Gillis Valckenier.
Jan Hulft.
Dr. Pelgrom ten Grootenhuys.
Jacob Roch.
1652.
Dr. Cornelis Jan Witſen.
Dr. Jan Bicker Gerritſz.
Nicolaes van Loon.
Dr. Pelgrom ten Grootenhuys.
Jacob Roch.
1653.
Dr. Frans Reael.
Mr. Gerrit van Hellemond.
Cornelis Geelvinck.
Dr. Pelgrom ten Grootenhuys.
Dr. Wigbolt Slicher.
1654.
Dr. Gerard van Hellemond, *is den 5 October Weesmeeſter geworden, en in zyne plaats kwam*
Jacob Reynſt.
Dr. Roetert Ernſt.
Dr. Pelgrom ten Grootenhuys.
Mr. Frans van Waveren.
Zacharias Rode.
1655.
Nicolaes Pancras.
Nicolaas van Loon.
Dr. Pelgrom ten Grootenhuys.
Dr. Joan van Hellemond.
Nicolaes van Waveren.
1656.
Mr. Coenraed Burg.
Nicolaas Pancras.
Dr. Pelgrom ten Grootenhuys.
Dr. Joan van Hellemoud.
Nicolaes van Waveren.
1657.
Nicolaes Pancras.
Dirck Tulp.
Jacob Jacobſz. Hinloopen.
Dr. Pelgrom ten Grootenhuys.
Nicolaes van Waveren.
1658.
Dirck Tulp.
Michiel Pancras.
Cornelis Dirckſz. Abba.
Nicolaes van Waveren.
Dirck Spiegel.
1659.
Michiel Pancras.
Jacob Jacobſz. Hinloopen.
Dr. Pelgrom ten Grootenhuys.
Nicolaes van Waveren.
Dirck Spiegel.
1660.
Mr. Coenraed Burg.
Dr. Joan Blaeu.
Mr. Joachim Rendorp.
Nicolaes van Waveren.
Jacob Reynſt.
1661.
Dr. Joan Blaeuw.
Nicolaes Rochus van Capelle.
Nicolaes van Waveren.
Jacob Reynſt.
Joan Anslo.
1662.
Dr. Joan Blaeu.
Dr. Joan van Hellemond.
Jacob Reynſt.
Mr. Sybrand Valckenier.
Mr. Jan Munter de Jonge.
1663.
Dr. Joan Blaeu.
Dr. Joan van Hellemond.
Dirck Spiegel.
Jacob Reynſt.
Dr. Arnoud Tholinx.
1664.
Dr. Joan van Hellemond.
Dr. Gerard Bors van Waveren.
Mr. Willem van Loon.
Jacob Reynſt.
Dr. Arnoud Tholinx.
1665.
Dr. Gerard Bors van Waveren, *is den 13 Octob. tot Schepen gekooren, en in zyne plaats kwam*
Mr. Jacob Boreel, *Heer van St. Aegt enz.*
Mr. Willem van Loon.
Mr. Vincent van Bronckhorſt.
Jacob Reynſt.
Dr. Arnoud Tholinx.
1666.
Mr. Jacob Boreel, *Heer van St. Aegt enz.*
Dr. Gerard Bors van Waveren.
Jacob Reynſt.
Dr. Arnoud Tholinx.
Mr. Joan Munter de Jonge.
1667.
Mr. Gerard Bors van Waveren.
Mr. Joan Corver.
Dr. Joan ten Grootenhuys.
Pieter van Loon.
Dr. Arnoud Tholinx.
1668.
Mr. Gerard Bors van Waveren.
Dr. Joan ten Grootenhuys.
Pieter van Loon.
Dr. Arnoud Tholinx.
Mr. Jacob de Graef.
1669.
Hendrick Roeters.
Mr. Gerard Bors van Waveren.
Mr. Vincent van Bronckhorſt.
Dr. Arnoud Tholinx.
Mr. Jacob de Graef.
1670.
Mr. Cornelis Kloeck.
Mr. Vincent van Bronckhorſt.
Dr. Joan ten Grootenhuys.
Mr. Jacob de Graef.
Mr. Jacob Hinlopen de Jonge.
1671.
Mr. Cornelis Kloeck.
Mr. Pieter de Graef.
Joan de Vries.
Mr. Iſaac van Heuvel.
Mr. Jacob Hinlopen de Jonge.
1672.
Mr. Joan Corver.
Pieter de Graef, *Vryheer van Suydpolsbroek enz.*
Jacob van Neck Jacobſz.
Mr. Iſaac van Heuvel.
Mr. Dirck Hooft.
By de buitengewoone verandering in Sept. *werden Commiſſariſſen van de deſolaate Boedels*
Mr. Joan Corver, *is den 20 Dec. tot Schepen gekooren, en in zyne plaats kwam*
Dr. Joan ten Grootenhuys.
Jacob van Neck Jacobſz.
Mr. Iſaac van Heuvel.
Mr. Dirck Hooft.
Mr. Pieter Hulft.
1673.
Mr. Joan Munter de Jonge.
Mr. Nanning Kloeck.
Mr. Iſaac van Heuvel.
François de Vicq de Jonge, *is den 19 Juny tot Schepen gekooren, en in zyne plaats kwam den 29 dito*
Mr. Adriaen Backer.
Mr. Dirck Hooft.
1674.
Mr. Joan Munter de Jonge, *tot in Aug. is toen Raadsheer gekooren in den Hove en in zyne plaats kwam den 21 dito.*
Martinus Fontaine.
François de Vicq de Jonge.
Nicolaes Haringcarſpel.
Mr. Adriaen Backer.
Mr. Jonas Witſen.
1675.
Mr. Cornelis Kloeck.
Mr. Rombout Hudde.
Mr. Albertus Geelvinck.
Nicolaes Haringcarſpel.
Mr. Jonas Witſen *ſterft 20 Sept. en in zyne plaats komt*
Dr. Dirck Boelenſz.
1676.
Mr. Jacob Boreel, *Heer van S. Aegt enz.*
François de Vicq de Jonge.
Mr. Rombout Hudde.
Mr. Albertus Geelvinck.
Nicolaes Haringcarſpel.
1677.
Joan Six, *Heer van Vromade enz.*
François de Vicq de Jonge.
Mr. Rombout Hudde.
Mr. Everard Scott de Jonge.
Nicolaes Haringcarſpel.
1678.
Joan de Vries.
Mr. Jacob Hinlopen de Jonge.
Mr. Nanning Kloeck.
François

COMMISSARISSEN *van de* DESOLAATE BOEDELS.

François de Vicq de Jonge.
Mr. Dirck Munter.
1679.
Mr. Nanning Cloeck.
François de Vicq de Jonge.
Mr. Rombout Hudde. *ſterft 9 Nov.*
Gaſper Pellicorne, *Heer van Louwrecht enz.*
Nicolaes Harencarſpel.
1680.
Mr. Cornelis Kloeck.
Jean Appelman.
Mr. Everard Scott.
Mr. Dirck Munter.
Jacobus Trip.
1681.
Jean Appelman, *den 6 Maart overgegaan op de Weeskamer, en in zyne plaats komt*
Mr. Coenraed Burg de Jonge.
Mr. Everard Scott.
Mr. Dirck Munter.
Mr. Cornelis van Bambeeck.
Jacobus Trip.
1682.
Mr. Jacob Jacobſz. Hinloopen.
Mr. Dirk Munter.
Mr. Gerrit Hooft.
Mr. Iſaac van Heuvel.
Jacobus Trip.
1683.
Mr. Dirk Munter.
Mr. Nicolaes Haſſelaer.
Mr. Gerrit Hooft.
Mr. Jacob ten Grootenhuys.
Mr. Pieter Hulft.
1684.
Mr. Cornelis Kloeck.
Coenraad van Klenck.
Mr. Dirk Munter.
Mr. Gerrit Hooft.
Mr. Iſaac van Heuvel.
1685.
Mr. Cornelis Kloeck.
Joan de Vries.
Coenraad van Klenck.
Mr. Dirk Munter.
en
Mr. Iſaac van Heuvel.
Oud-Schepenen.
Mr. Fredrik Dankers, 4 *May.*
1686.
Mr. Cornelis Kloeck.
Coenraed van Klenck.
Lieve van Loon.
Mr. Dirk Munter. *en*
Mr. Iſaac van Heuvel, *tot 22 Octob. en in zyne plaats komt*
Mr. Pieter Six.
Oud-Schepenen.
1687.
Mr. Cornelis Kloeck.
Coenraed van Klenck.
Lieve van Loon.
Mr. Dirk Munter. *en*
Mr. Pieter Six.
Oud-Schepenen.
1688.
Mr. Cornelis Kloeck.
Albert Bentes.
Mr. Dirk Munter.
en
Mr. Dirk Bas.
Oud-Schepenen.
Mr. Cornelis Bicker van Swieten.
1689.
François de Vicq.
Mr. Dirk Munter.
en
Mr. Fredrik Dankerts.
Oud-Schepenen.
Mr. Nicolaas Corver.
Mr. Cornelis Bicker van Swieten, *Raad, ſterft 24 Juny, en in zyne plaats komt*
Mr. Jacob Jacobſz. Hinloopen.
1690.
Egbert de Vry.
Mr. Gerrit Hooft.
Mr. Pieter Hulft.
en
Mr. Dirk Backer.
Oud-Schepenen.
Mr. Gerbrand Pancras.
1691.
Mr. Gerrit Hooft.
Mr. Dirk Bas.
en
Mr. Pieter Hulft.
Oud-Schepenen.
Mr. Gerbrand Pancras.
Mr. Willem Six.
1692.
Mr. Gerrit Hooft.
Mr. Pieter Hulft.
en
Mr. Nicolaas Corver, *ſterft 17 Sept.*
Oud-Schepenen.
Mr. Gerbrand Pancras.
Mr. Willem Six.
Mr. Nicolaes van Bambeeck, 29 *Octob.*
1693.
Mr. Dirk Munter.
Mr. Gerrit Hooft.
en
Mr. Pieter Hulft.
Oud-Schepenen.
Mr. Gerbrand Pancras, *word t Schepen in Octob. en den 24 Nov. kwam in zyne plaats*
Mr. Pieter Six.
Oud-Schepen.
Joan Elias Huydecoper.
1694.
Mr. Gerrit Hooft.
Mr. Pieter Hulft, *ſterft 16 July.*
Daniel Bernard, *Heer van Kattenbroek.*
en
Mr. Gerbrand Pancras.
Oud-Schepenen.
Joan Elias Huydecoper van Maarſſeveen.
1695.
Mr. Gerrit Hooft.
Mr. Cornelis Munter.
Mr. Jean Deutz.
en
Mr. Gerbrand Pancras.
Oud-Schepenen.
Joan Elias Huydecoper van Maarſſeveen.
1696.
Mr. Cornelis van Bambeeck.
Mr. Cornelis Munter.
Mr. Gerbrand Pancras.
en
Pieter Rans Valckenier.
Oud-Schepenen.
Joan Elias Huydecoper van Maarſſeveen.
1697.
Mr. Dirk Munter.
Mr. Cornelis van Bambeeck.
Mr. Gerbrand Pancras.
en
Pieter Rans Valckenier.
Oud-Schepenen.
Joan Elias Huydecoper van Maarſſeveen.
1698.
Mr. Cornelis van Bambeeck.
Mr. Cornelis Munter.
Mr. Gerbrand Pancras.
en
Alexander Velters.
Oud-Schepenen.
Joan Elias Huydecoper van Maarſſeveen.
1699.
Mr. Cornelis van Bambeeck.
Mr. Joan Graafland.
Mr. Cornelis Munter.
en
Mr. Jean Deutz.
Oud-Schepenen.
Joan Elias Huydecoper van Maarſſeveen.
1700.
Mr. Cornelis van Bambeeck.
Mr. Cornelis Munter.
Mr. Jean Deutz.
en
Mr. Hendrik Hooft de Jonge.
Oud-Schepenen.
Joan Elias Huydecoper van Maarſſeveen.
1701.
Mr. Cornelis van Bambeeck.
Mr. Cornelis Munter.
Mr. Jean Deutz.
en
Mr. Hendrik Hooft de Jonge.
Oud-Schepenen.
Joan Elias Huydecoper van Maarſſeveen.
1702.
Mr. Cornelis van Bambeeck.
Mr. Hendrik Hooft de Jonge.
Mr. Nicolaes de Vicq.
en
Mr. Lucas Trip.
Oud-Schepenen.
Joan Elias Huydecoper van Maarſſeveen.
1703.
Mr. Cornelis van Bambeeck.
Mr. Hendrik Hooft de Jonge.
Mr. Ferdinand van Collen.
Mr. Nicolaes de Vicq.
en
Mr. Lucas Trip.
Oud-Schepenen.
1704.
Mr. Cornelis van Bambeeck.
Mr. Nicolaes Six.
Mr. Hendrik Hooft de Jonge.
Mr. Nicolaes de Vicq.
en
Mr. Lucas Trip.
Oud-Schepenen.
1705.
Mr. Nicolaes Six.
Mr. Hendrick Hooft de Jonge.
Mr. Nicolaes de Vicq.
Mr. Lucas Trip.
en
Mr. Lieve Geelvinck.
Oud-Schepenen.
1706.
Mr. Hendrik Hooft de Jonge.
Mr. Nicolaes de Vicq.
Mr. Lucas Trip.
Mr. Lieve Geelvinck.
en
Mr. Jan Six, *Heer van Vromade.*
Oud-Schepenen.
1707.
Mr. Hendrik Hooft de Jonge.
Mr. Lucas Trip.
Joan Elias Huydecoper van Maarſſeveen.

COMMISSARISSEN *van de* DESOLAATE BOEDELS.

Mr.

Commissarissen van de Desolaate Boedels.

Mr. Lieve Geelvinck.
en
Mr. Jan Six, *Heer van Vromade.*
Oud-Schepenen.
1708.
Mr. Quiryn van Stryen.
Mr. Hendrik Hooft *is 16 Maart Droſt van Muydengeworden, in plaats van den Heer* Jeronimus Velters.
Mr. Nicolaes de Vicq.
Mr. Lucas Trip.
Mr. Lieve Geelvinck, *Heer van Caſtricum enz. en*
Mr. Jan Six, *Heer van Vromade.*
Oud-Schepenen.
1709.
Mr. Nicolaes Six, *Heer van Wimmenum.*
Mr. Nicolaes van Bambeeck.
Mr. Lucas Trip.
Joſias van deBlocquery.
en
Mr. Willem Backer Dirkſz.
Oud-Schepenen.
1710.
Mr. Nicolaes Six, *Heer van Wimmenum. ſterft 25 Juny.*
Mr. Nicolaes van Bambeeck, *den 26 Feb. verplaatſt op de Weeskamer.*
Mr. Jacob van Stryen.
Mr. Lucas Trip.
Joſias van deBlocquery.
en
Mr. Willem Backer Dirkſz.
Oud-Schepenen.
Mr. Jan Corver de Jonge, 27 *Aug. albier geplaatſt.*
1711.
Mr. Jacob van Stryen.
Joſias van deBlocquery.
Mr. Willem Backer Dirkſz.
en
Mr. Balthaſar Scott.
Oud-Schepenen.
Mr. Jan Corver de Jonge.
1712.
Mr. Jacob van Stryen.
Mr. Lucas Trip.
Joſias van deBlocquery.
Mr. Willem Backer Dirkſz.
en
Mr. Balthaſar Scott.
Oud-Schepenen.
Mr. Jan Corver de Jonge.
1713.
Mr. Jacob van Stryen.
Mr. Lucas Trip.
Joſias van deBlocquery.
Mr. Balthaſar Scott.
en
Mr. Gerrit Hooft de Jonge.
Oud-Schepenen.
Mr. Jan Corver de Jonge.
1714.
Mr. Jacob van Stryen.
Mr. Lucas Trip.
Mr. Jan Six, *Heer van Vromade.*
Mr. Willem Backer Dirkſz.
Mr. Balthaſar Scott.
en
Mr. Gerrit Hooft de Jonge.
Oud-Schepenen.
1715.
Mr. Jacob van Stryen.
Mr. Lucas Trip.
Mr. Jan Six, *Heer van Vromade.*
Mr. Balthaſar Scott.
Mr. Gerrit Hooft de Jonge. *en*
Mr. Jan Corver de Jonge.
Oud-Schepenen.
1716.
Mr. Jacob van Stryen.
Mr. Lucas Trip.
Mr. Jan Six, *Heer van Vromade.*
Mr. Balthaſar Scott.
Mr. Gerrit Hooft de Jonge.
en
Mr. Jan Corver de Jonge.
Oud-Schepenen.
1717.
Mr. Jacob van Stryen.
Mr. Lucas Trip.
Mr. Jan Six, *Heer van Vromade.*
Mr. Balthaſar Scott.
Mr. Gerrit Hooft de Jonge.
en
Gerrit Corver.
Oud-Schepenen.
1718.
Mr. Jan Six, *Heer van Vromade.*
Mr. Willem Backer Dirkſz.
Mr. Balthaſar Scott.
Mr. Gerrit Hooft.
Mr. Jan Sautyn.
en
Gerrit Corver.
Oud-Schepenen.
1719.
Mr. Willem Backer Dirkſz.
Mr. Balthaſar Scott.
Mr. Mattheus Leſtevenon.
Mr. Gerrit Hooft.
Mr. Jan Sautyn, *is den 13 Juny tot Schepen geëligeerd.*
en
Gerrit Corver.
Oud-Schepenen.
Jan Trip de Jonge, *wordt den 30 Aug. Commiſſaris.*
1720.
Mr. Balthaſar Scott.
Mr. Mattheus Leſtevenon.
Mr. Gerrit Hooft.
Gerrit Corver.
en
Mr. Pieter Six.
Oud-Schepenen.
Jan Trip de Jonge.
1721.
Mr. Balthaſar Scott.
Mr. Mattheus Leſtevenon.
Mr. Gerrit Hooft.
Gerrit Corver.
en
Mr. Pieter Six.
Oud-Schepenen.
Jan Trip de Jonge, *ſterft 4 Juny, en in zyne plaats komt 3 July*
Mr. Cornelis Trip.
1722.
Willem Boreel.
Mr. Balthaſar Scott.
Mr. Mattheus Leſtevenon, *wordt 30 Oct. Burgemeeſter.*
Mr. Gerrit Hooft.
Mr. Pieter Six.
en
Mr. Bauduin van Collen.
Oud-Schepenen.
Mr. Cornelis Trip.
1723.
Willem Boreel.
Mr. Balthaſar Scott.
Mr. Gerrit Hooft.
Mr. Pieter Six.
Mr. Jan Wolters.
en
Mr. Bauduin van Collen.
Oud-Schepenen.
Mr. Cornelis Trip.
1724.
Willem Boreel.
Mr. Balthaſar Scott.
Mr. Gerrit Hooft.
Gerrit Corver.
Mr. Jan Wolters.
en
Mr. Bauduin van Collen.
Oud-Schepenen.
Mr. Cornelis Trip.
1725.
Willem Boreel.
Mr. Balthaſar Scott.
Mr. Gerrit Hooft.
Gerrit Corver.
Mr. Jan Wolters.
Mr. Bauduin van Collen. *en*
Albert van der Merct.
Oud-Schepenen.
Mr. Cornelis Trip.
1726.
Mr. Balthaſar Scott.
Mr. Gerrit Hooft.
Gerrit Corver, *Heer van Velſen.*
Mr. Jan Wolters.
Mr. Bauduin van Collen. *en*
Albert van der Merct.
Oud Schepenen.
Mr. Cornelis Trip.
1727.
Mr. Balthaſar Scott.
Mr. Gerrit Hooft.
Gerrit Corver, *Heer van Velſen.*
Mr. Jan Wolters.
Mr. Bauduin van Collen.
Albert van der Merct.
en
Mr. Harman Henrik van de Poll.
Oud-Schepenen.
Mr. Cornelis Trip.
1728.
Mr. Balthaſar Scott.
Mr. Gerrit Hooft.
Gerrit Corver, *Heer van Velſen.*
Albert van der Merct.
en
Mr. Harman Henrik van de Poll.
Oud-Schepenen.
Mr. Cornelis Trip.
1729.
Mr. Balthaſar Scott.
Mr. Gerrit Hooft.
Gerrit Corver, *Heer van Velſen.*
en
Mr. Jan Wolters.
Oud-Schepenen.
Mr. Pieter van de Poll.
1730.
Mr. Balthaſar Scott.
Mr. Gerrit Hooft.
Gerrit Corver, *Heer van Velſen.*
Mr. Jan Wolters.
en
Mr. Cornelis Trip.
Oud-Schepenen.
Mr. Pieter van de Poll.
1731.
Mr. Balthaſar Scott.
Mr. Gerrit Hooft.

Commissarissen van de Desolaate Boedels.

COMMISSARISSEN *van de* DESOLAATE BOEDELS.

Mr. Jan Wolters.
Mr. Harman Henrik van de Poll.
Jan Calkoen.
en
Mr. Cornelis Trip.
Oud-Schepenen.

1732.

Mr. Balthasar Scott.
Mr. Gerrit Hooft.
Mr. Jan Wolters.
Mr. Harman Henrik van de Poll.
Jan Calkoen.
en
Mr. Cornelis Trip, *Vryheer van Oud en Nieuw Goudriaan, enz.*
Oud-Schepenen.

1733.

Mr. Balthasar Scott.
Mr. Gerrit Hooft.
Mr. Jan Wolters.
Mr. Harman Henrik van de Poll.
Jan Calkoen.
en
Mr. Cornelis Trip, *Vryheer van Oud en Nieuw Goudriaan, enz.*
Oud-Schepenen.

1734.

Mr. Balthasar Scott.
Mr. Gerrit Hooft.
Mr. Nicolaes Witsen.
Mr. Jan Wolters.
Mr. Bauduin van Collen.
Mr. Jan Coymans, *Heer van Bruchem, enz. sterft 17 May.*
en
Mr. Harman Henrik van de Poll.
Oud-Schepenen.

1735.

Mr. Gerrit Hooft.
Mr. Nicolaes Witsen.
Mr. Bauduin van Collen.
Mr. Harman Henrik van de Poll.
en
Jan Calkoen.
Oud-Schepenen.

1736.

Mr. Gerrit Hooft.
Mr. Nicolaes Witsen.
Mr. Bauduin van Collen.
Mr. Gerard Bors van Waveren.
Mr. Harman Henrik van de Poll.
en
Gillis Valckenier.
Oud-Schepenen.

1737.

Mr. Gerrit Hooft.
Mr. Nicolaes Witsen.
Mr. Bauduin van Collen.
Mr. Gerard Bors van Waveren.
en
Mr. Harman Henrik van de Poll.
Oud-Schepenen.
Mr. Andries Munter, *den 18 Dec.*

1738.

Mr. Gerrit Hooft.
Mr. Bauduin van Collen.
Mr. Harman Henrik van de Poll.
Mr. Egbert de Vry Temminck.
en
Mr. Nicolaas Geelvinck.
Oud-Schepenen.
Mr. Andries Munter.

1739.

Mr. Gerrit Hooft.
Mr. Bauduin van Collen.
Mr. Harman Henrik van de Poll.
Jan Calkoen.
Mr. Wouter Valckenier. *en*
Mr. Salomon Dedel.
Oud-Schepenen.

1740.

Mr. Gerrit Hooft.
Mr. Bauduin van Collen.
Mr. Harman Henrik van de Poll.
Jan Calkoen.
Bonaventura Oetgens van Waveren, *Heer van Waveren, Botsbol en Ruyge Wilnisse, enz. en*
Mr. Nicolaas Geelvinck.
Oud-Schepenen.

1741.

Mr. Gerrit Hooft.
Mr. Bauduin van Collen.
Mr. Harman Henrik van de Poll.
Jan Calkoen.
Bonaventura Oetgens van Waveren, *Heer van Waveren, Botsbol en Ruyge Wilnisse, enz. en*
Mr. Nicolaas Geelvinck.
Oud-Schepenen.

1742.

Mr. Gerrit Hooft.
Mr. Bauduin van Collen.
Mr. Harman Henrik van de Poll.
Jan Calkoen.
Bonaventura Oetgens van Waveren, *Heer van Waveren, Botsbol en Ruyge Wilnisse, enz. en*
Mr. Nicolaas Geelvinck.
Oud-Schepenen.

1743.

Mr. Gerrit Hooft.
Mr. Harman Henrik van de Poll.
Jan Calkoen.
Bonaventura Oetgens van Waveren, *Heer van Waveren, Botsbol en Ruyge Wilnisse, enz. en*
Mr. Wouter Valckenier.
Oud-Schepenen.

1744.

Mr. Gerrit Hooft.
Mr. Harman Henrik van de Poll.
Jan Calkoen.
Bonaventura Oetgens van Waveren, *Heer van Waveren, Botsbol en Ruyge Wilnisse, enz. en*
Mr. Wouter Valckenier.
Oud-Schepenen.
Mr. AnthonyPieter van der Lyn, *20 Jan.* 1745.

1745.

Mr. Gerrit Hooft.
Jan Calkoen.
Bonaventura Oetgens van Waveren, *Heer van Waveren, Botsbol en Ruyge Wilnisse, enz. en*
Mr. Wouter Valckenier.
Oud-Schepenen.
Mr. AnthonyPieter van der Lyn.

1746.

Mr. Gerrit Hooft.
Jan Calkoen.
Bonaventura Oetgens van Waveren, *Heer van Waveren, Botsbol en Ruyge Wilnisse, enz. wordt Raad ter Admiraliteit in 't Noorderkwartier, 9 Maart. en*
Mr. Wouter Valckenier.
Oud-Schepenen.
Mr. Anthony Pieter van der Lyn.

1747.

Mr. Gerrit Hooft.
Jan Calkoen.
Mr. Wouter Valckenier. *en*
Mr. Gerard Kuyften van Hoefen.
Oud-Schepenen.
Mr. AnthonyPieter van der Lyn.

1748.

Mr. Gerrit Hooft.
Jan Calkoen.
Mr. Wouter Valckenier. *en*
Mr. Elias Schellinger.
Oud-Schepenen.
Mr. AnthonyPieter van der Lyn. *By de buitengewoone verandering der Regeering, in* Sept. *en sedert, zyn Commissarissen van de desolaate Boedels geworden*
Jan Calkoen.
Oud-Schepen.
Mr. Lucas Trip.
Mr. AnthonyPieter van der Lyn.
Dr. Willem Röell.
Mattheus Boendermaker.

1749.

Jan Calkoen.
Oud-Schepen.
Mr. Lucas Trip.
Dr. Willem Röell.
Mattheus Boendermaker.
Mr. Jan Carel van der Muelen.

1750.

George Clifford Junior.
Oud-Schepen.
Mr. Lucas Trip.
Mr. AnthonyPieter van der Lyn, *verplaatst 15 April op de Assurantiekamer.*
Dr. Willem Röell.
Mr. Jan Carel van der Muelen.

1751.

George Clifford Junior.
en
Carel Lynslager.
Oud-Schepenen.
Mr. Lucas Trip.
Dr. Willem Röell.
Mr. Jan Carel van der Muelen.

1752.

George Clifford Junior.
en
Mr. Jacob van Oosterwyk, *verplaatst op de kleine Zaaken, en in zyne plaats komt*
Jasper Bolten.
Mr. Lucas Trip.
Oud-Schepenen.

COMMISSARISSEN *van de* DESOLAATE BOEDELS.

Dr.

COMMISSARISSEN *van de* DESOLAATE BOEDELS.

Dr. Willem Röell.
Mr. Jan Carel van der Muelen.
1753.
George Clifford Junior.
en
Jasper Bolten.
Oud-Schepenen.
Mr. Lucas Trip.
Dr. Willem Röell.
Mr. Jan Carel van der Muelen.
1754.
George Clifford Junior.
Mr. Pieter Cornelis Haſſelaer, *Heer van beide de Eemneſſen enz.*
en
Jasper Bolten.
Oud-Schepenen.
Dr. Willem Roëll.
Mr. Jan Carel van der Muelen.
1755.
George Clifford Junior.
Mattheus Boendermaker. *en*
Jasper Bolten.
Oud-Schepenen.
Mr. Jan Wouter Valckenier, *Heer van Cillersboek.*
Mr. Lieve Geelvinck.
1756.
George Clifford Junior.
Mattheus Boendermaker.
en
Jasper Bolten, *ſterft.*
Oud-Schepenen.
Mr. Jan Wouter Valckenier, *Heer van Cillersboek.*
Mr. Lieve Geelvinck.
1757.
George Clifford Junior, *ſterft 5 Decemb.*
Oud-Schepen.
Mr. Ægidius Willem Tolling.
Mr. Adriaan Iſaac Valckenier.
Mr. Jan Wouter Valckenier, *Heer van Cillersboek.*
Mr. Pieter van Loon Pieterſz.
1758.
Mr. Abraham delCourt, *Heer van Crimpen op de Lecq, enz.*
Oud-Schepen.
Mr. Ægidius Willem Tolling.
Mr. Adriaan Iſaac Valckenier.
Mr. Pieter van Loon Pieterſz.
Mr. Anthony Bonaventura van Hoorn.
1759.
Mr. Gerard Nicolaaſz. Haſſelaer.
en
Jan Wynantſz.
Oud-Schepenen.
Mr. Ægidius Willem Tolling.
Mr. Adriaan Iſaac Valckenier.
Mr. Pieter van Loon Pieterſz.
1760.
Mr. Gerard Nicolaaſz. Haſſelaer.
Jan Wynantſz.
en
Pieter Elias.
Oud-Schepenen.
Mr. Ægidius Willem Tolling.
Mr. Willem Gerrit Dedel.
1761.
Mr. Gerard Nicolaaſz. Haſſelaer.
Jan Wynantſz.
en
Pieter Elias.
Oud-Schepenen.
Mr. Ægidius Willem Tolling.
Mr. Willem Gerrit Dedel.
1762.
Mr. Gerard Nicolaaſz. Haſſelaer.
Jan Wynantſz.
Pieter Elias.
en
Mr. Nicolaas Faas.
Oud-Schepenen.
Mr. Ægidius Willem Tolling.
Mr. Willem Gerrit Dedel.
1763.
Mr. Gerard Nicolaaſz. Haſſelaar.
Jan Wynantſz.
Mr. Jacobus Auguſtinus van Son, *ſterft 11 Juny.* *en*
Mr. Marten Adriaan Beels.
Oud-Schepenen.
Mr. Ægidius Willem Tolling.
Dirk Farret, *Oud-Schepen, hier van de Theſaurie Extraordinaris verplaatſt 12 July.*
1764.
Mr. Gerard Nicolaaſz. Haſſelaer.
Dirk Farret.
Jan Wynantſz.
Mr. Nicolaas Faas.
Mr. Willem Gerrit Dedel. *en*
Mr. Willem Backer.
Oud-Schepenen.
Mr. Ægidius Willem Tolling.
1765.
Mr. Gerard Nicolaaſz. Haſſelaer.
Dirk Farret.
Jan Wynantſz.
Mr. Jan Elias Huydecoper van Maarſſeveen, *Heer van Maarſſeveen, Neerdyk enz.*
en
Egidius van de Poll. *en*
Nicolaas Geelvinck, *Heer van Stabroek enz.*
Oud-Schepenen.
Mr. Ægidius Willem Tolling.
1766.
Mr. Gerard Nicolaaſz. Haſſelaer.
Dirk Farret.
Jan Wynantſz.
Mr. Jan Elias Huydecoper van Maarſſeveen, *Heer van Maarſſeveen, Neerdyk enz.*
en
Mr. Maarten Weveringh Antoniſz.
Oud-Schepenen.
1767.
Mr. Gerard Nicolaaſz. Haſſelaer.
Dirk Farret.
Jan Wynantſz.
Mr. Jan Elias Huydecoper van Maarſſeveen, *Heer van Maarſſeveen, Neerdyk enz.*
en
Mr. Maarten Weveringh Antoniſz.
Oud-Schepenen.
1768.
Mr. Gerard Nicolaaſz. Haſſelaer.
Jan Wynantſz.
Nicolaas Geelvinck, *Heer van Stabroek enz.*
en
Adriaan Pompeus van Leyden, *Heer van Hardinxveld.*
Oud-Schepenen.
Mr. Auguſtinus van Son.

COMMISSARISSEN *van de* DESOLAATE BOEDELS.

Optelling der Commiſſariſſen van minderen rang.

Buiten de *dertien* Collegien van Regeeringe en Regtsoefeninge, zyn 'er nog eenige Collegien van bewind, tot de meeſten van welken, of Regenten, of deftige Koopluiden en andere Burgers gekooren worden. Zodanigen zyn, behalve de aanzienlyke Bewindhebberſchappen der Ooſt- en Weſtindiſche Maatſchappyen, der Societeit van Suriname, des Levantſchen, Ooſterſchen en Muskoviſchen Handels; de Curatoren der Doorlugtige, en Scholarchen der Latynſche Schoolen; de Commiſſariſſen van de Stads Schoolen; de Opper-Commiſſariſſen van de Waalen; de Commiſſariſſen van de Buitenlands-vaarders; de Commiſſariſſen van den Hortus Medicus; de Houtveſters; de Commiſſariſſen van de Oſſenmarkt; de *Inſpectores* of Opzienders van 't Genootſchap der Geneesmeeſteren, aan welken, zitting in de Kerken, in 't geſtoelte der *Groot-Commiſſariſſen*, toegeſtaan is (*a*); de Commiſſariſſen van de Zyde-Manufactuuren, van het Touwwerk, van de Hop, van den grooten Yk; de Commiſſariſſen tot het ſchatten van den twaalfden penning der nieuwlings getimmerde of verbeterde gebouwen, en 't Collegie tot het zetten en weegen van 't Brood: van alle welken, wy, by andere gelegenheden, eenig min of meer uitvoerig berigt gegeven hebben. De meeſten van deezen worden, tot onderſcheiding, *Klein-Commiſſariſſen* genaamd, en zyn vry van Poortgeld (*b*).

Wy

(*a*) *Zie* III. *Deel*, V. *Boek*, *bl.* 689.
(*b*) Reſol. *van den* Oud Raad van Burgemeeſteren 31 *Oct.* 1749. *f.* 153 *verſo*, 154 *verſo*.

Berigt, wegens het gebruik van de Naamlyſten der Magiſtraatsperſoonen.

Wy hebben nu, in de DRIE eerſte BOEKEN van het ZEVENDE DEEL deezes Werks, de hooge Ampten en Collegien van Regeeringe beſchreeven, en, by ieder Hoofdſtuk, gevoegd Naamlyſten van de Perſoonen, die de Regeerings-ampten, door alle tyden, bekleed hebben. Doch, eer wy, dit *Boek* beſluiten, konnen wy niet nalaaten, hier, een kort berigt wegens het gebruik deezer Lyſten in te voegen. Zulke Naamlyſten der Regeeringe zyn, altoos, zo nuttig geoordeeld, dat men byna geene, of geene uitvoerige Beſchryvingen van de Hollandſche Steden heeft, die niet, met dezelven, verrykt zyn. Geen wonder, dat menze ook vindt, in de Beſchryvingen van Amſterdam van PONTANUS, DAPPER, DOMSELAER en COMMELIN, zo wel als in de byzondere Uitgaaven van de *Handveſten* deezer Stad. Men zou, derhalve, ons AMSTERDAM, met reden, voor zeer gebrekkelyk hebben aangezien, zo wy nagelaaten hadden, de vereiſchte Naamlyſten der Regeeringe, op de beſchryving van de byzondere Ampten der Wethouderen, te laaten volgen. Uit zulke Lyſten, is niet alleen op te maaken, welke Perſoonen, van jaar tot jaar, tot Burgemeeſteren, Schepenen en Commiſſariſſen, verkooren zyn; maar, gelyk PONTANUS reeds aangemerkt heeft (*c*), men ziet 'er ook uit, wanneer ſommige geſlagten in de Regeeringe gekomen, en hoe lang zy 'er in gebleeven zyn: 't welk, klaarſt en ten vroegſten, in de vyftiende en zeſtiende eeuwe, te beſpeuren is, toen men de perſoonen, door toenaamen, begon te onderſcheiden: dat, voor dien tyd, zeer ongemeen was. Onder de oudſte geſlagten, die, te Amſterdam, in de veertiende, en vroeg in de vyftiende eeuwe, in de Regeering waren, zyn die van *Noort*, *Heyn*, *Dier*, *Ruiſch*, *de Wael*, *Zael* en *Schaep* te tellen. En, lang voor het midden der zeventiende eeuwe, hieldt men de vier laatſten voor de oudſten, volgens dit rym, welk ik, in de aantekeningen van Schepen SCHAEP, gevonden heb:

De Waelen, de Zaelen, de Schaepen, de Ruyſchen
Dat zyn de vier oudſten van de drie kruyſſen.

't Schynt, dat deeze geſlagten, door huwelyk, aan elkanderen vermaagſchapt waren: 't welk, door twee rymregels, die Schepen SCHAEP ſchryft, wel honderd jaaren ouder te zyn dan de voorgaanden, ſchynt aangeduid te worden:

Wat Ruyſcht, dat Waelt;
Wat Schaept, dat Zaelt (*d*).

Doch, in 't opſpooren der oude geſlagten uit de Regeeringslyſten, moet men verdagt zyn, dat, ſomtyds, twee volle Broeders twee onderſcheiden toenaamen voerden: 't welk nog, in 't Noorderkwartier, in gebruik is. *Pieter Doos* en *Jan Bout* waren, by voorbeeld, volle Broeders. Ook nam de man, dikwils, den toenaam zyner vrouwe aan. En hierdoor is gebeurd, dat de naamen van *Helmer* en *Doos*, in dien van *Bicker*, veranderd zyn: al 't welke eenige duiſterheid veroorzaakt, in de oude Regeerings-Lyſten. Doch in 't laatſt van de zeſtiende eeuwe, beginnenze, allengskens, klaarder te worden, en wyzen duidelyk genoeg aan, welke geſlagten de Stad, van tyd tot tyd, beſtierd hebben. De nazaaten, en alle anderen, welken 'er iet aan gelegen is, konnen 'er ook uit zien, wanneer, en hoe dikwils, ieder byzonder Perſoon Burgemeeſter of Schepen geweeſt zy, of eenig ander ampt van Regeeringe bekleed hebbe: ook, of, en wanneer, men eenige orde gehouden hebbe, in 't benoemen van den zelfden perſoon, tot eenig aanzienlyker of min aanzienlyk ampt van Regeeringe, dan hy reeds bekleedde. Men kan, uit deeze Lyſten, nog andere nuttigheden trekken, bekend genoeg by zulken, die gewoon zyn, zig van dezelven te bedienen; en daarenboven, uit verſcheiden' Plaatſen onzer voorgaande Beſchryvinge, genoegzaam, op te maaken. Doch wy hebben, in de voorgaande Lyſten der Regeeringe, de orde van dezelven, die, in de voorige Beſchryvingen, en in de meeſte Uitgaaven onzer *Handveſten*, gehouden is, eenigszins veranderd. Te vooren, waren, in de *eerſte* plaatſe, geſteld de naamen der Raaden of Vroedſchappen: *ten tweeden*, die der Afgevaardigden in 's Lands hooge Collegien, en *ten derden*, die der jaarlykſche Wethouderſchap, Schout, Burgemeeſteren, Schepenen en Commiſſariſſen. Hier op volgden de naamen der Penſionariſſen en Secretariſſen. Doch alzo wy dikwils ondervonden hebben, dat het gebruik dier groote Naamlyſten van de jaarlykſche Wethouderſchap zeer ongemakkelyk was, als men de opvolging der Burgemeeſteren, of Schepenen, of Commiſſariſſen van de eene of de andere byzondere Kamer wilde naarſpooren, hebben wy dienſtiger geoordeeld, de naamen van Burgemeeſteren en Schepenen, en die der byzondere Commiſſariſſen, zo als zy, van jaar tot jaar, geregeerd hebben, te plaatſen, aan 't einde van zulke Hoofdſtukken, waarin elke byzondere Waardigheid beſchreeven wordt. De naamlyſt der Raaden is, by de Beſchryving van de Vroedſchap of Raad, gevoegd: en op dezelve volgt de naamlyſt der Afgevaardigden in de hooge Collegien, die, gemeenlyk, uit de Vroedſchap, gekooren worden. De naamen

(*c*) Amſt. *Libr.* III. *Cap.* X. *p.* 263.
(*d*) *Vid.* PONTANUS, *ubi ſupra.*

men der Schouten zyn geplaatst, in het Hoofdstuk, daar 't Schoutampt beschreeven wordt, en die der Pensionarissen en Secretarissen zullen, in 't volgende *vierde Boek*, by de byzondere Beschryving deezer Ampten, geplaatst worden. Men krygt dus, in onze Lysten der jaarlykſche Wethouderschap, veel meer jaaren te gelyk voor 't oog, en de Lysten zyn ook beknopter, om dat men, op ieder jaar, den titel van *Burgemeesteren* en *Schepenen*, en van elke byzondere soort van *Commissarissen* niet behoeft te herhaalen.

De Naamlysten der jaarlykſche Wethouderschap zyn, ten opzigte van de oudste tyden, zeer onvolkomen. Zy beginnen, in de uitgaave der Handvesten van den jaare 1597, die Pontanus gevolgd is, eerst met het jaar 1413. Doch 't is zeker, dat Amsterdam, meer dan honderd jaaren te vooren, Schouten en Schepenen gehad heeft. Ook zyn 'er, ten minste zeventig jaaren voor 't jaar 1413, *Beraaders* of Burgemeesteren geweest. Men heeft, hierom, in de twee jongste Uitgaaven der *Handvesten*, de naamen van eenige Schouten, Burgemeesteren en Schepenen, die, voor 't jaar 1413, geregeerd hebben, alleenlyk uit oude Brieven en Stukken, konnen aanvullen, en wy hebben gelegenheid gehad, om deeze volkomenste Lysten, welken wy anders, doorgaands, gevolgd zyn, hier en daar nog, met eenige naamen van Schouten, Burgemeesteren en Schepenen, te vermeerderen.

De Lyst der Raaden is, voor 't eerst, geplaatst, agter de oudste Uitgaave der *Handvesten* van den jaare 1597, en begint daar, in 't jaar 1477, toen, in gevolge van de Handveste van Vrouwe Maria van Bourgondie, van 't gemelde jaar, het getal van vier en twintig Raaden, met nog twaalf, vermeerderd werdt. Men vindt hier dan eerst vier en twintig Persoonen opgenoemd, die, in 't jaar 1477, Raaden schynen geweest te zyn: en daarna, nog twaalf anderen, die 'er, ten dien tyde, werden bygevoegd, om het getal der Raaden op zes en dertig te brengen; waarop het, sedert, gebleeven is. Vervolgens, zyn, in de gemelde Lyst, geplaatst de naamen van zulken, die, in de plaats van de gestorvenen, of van zulken, die hun Poorterschap verwoond hadden, verkooren zyn, beginnende met het jaar 1482. Men heeft deeze oude naamlyst gevolgd, in de laatere Uitgaaven der Handvesten; hoewel, met eenig verschil in de naamen. Ook beginnen de naamen der zulken, die, in de plaats der overleedenen, of der zulken, die hun Poorterschap verwoond hadden, verkooren waren, in de Lysten der twee laatste Uitgaaven van de *Handvesten*, reeds met het jaar 1480: 't welk wy, in onze Naamlyst, gevolgd hebben: waarin wy ook de spelling en stelling der naamen, naar de meeste waarschynlykheid, hebben verbeterd. Doch, alzo 't bekend, en elders (*e*) door ons getoond is, dat Amsterdam, reeds lang voor 't jaar 1477, en, waarschynlyk, al omtrent den aanvang der vyftiende eeuwe, een vast Collegie van vier en twintig Raaden gehad heeft; zo volgt hier uit, dat ons veele naamen der oudste Raaden ontbreeken: welk gebrek wy niet in staat zyn te vervullen.

In de Naamlysten der Afgevaardigden in 's Lands hooge Collegien, die veel volkomener zyn, doch waarvan de oudste, eerst met het jaar 1578, aanvangt, hebben wy de laatste en beste uitgaaven der *Handvesten*, gevolgd; doch eenige geringe verschikking in de orde gemaakt, en de Lysten aangevuld tot op het jaar 1768.

De Naamlysten der Commissarissen zyn, uit de volkomenste gedrukten, en verder uit de Stads Registers, opgemaakt.

Uit het gezeide, is genoegzaam af te neemen, in welke opzigten, onze Naamlysten volkomener konnen geagt worden, dan de voorgaanden, in de *Handvesten*, en elders uitgegeven. Ten besluite van dit berigt wegens dezelven, voegen wy hierby nog twee Registers, naar de orde van 't A. B. C., waarin men, met eenen opslag, kan zien, welke ampten van Regeeringe ieder byzonder Persoon hier bekleed, en in wat jaar, hy dezelven eerst bekomen hebbe. Het eerste Register vervat de Schouten, Burgemeesteren, Schepenen en Raaden, die, voor de verandering des jaars 1578, geregeerd hebben: het andere dezelfde hooge Amptenaars, benevens de Commissarissen, van dien tyd af, tot op het tegenwoordige jaar 1768 toe. Ik heb my verbeeld, dat zulke Registers de voorgemelde Naamlysten nog veel nuttiger maaken zouden, dan zy anders zouden konnen zyn, en my, hierom, den lastigen arbeid van het samenstellen derzelven wel willen getroosten.

(*e*) VII. *Deel*, I. *Boek*, *bl.* 350.

I.

ALPHABETISCH REGISTER

van de

NAAMEN *der* MAGISTRAATSPERSOONEN

van

AMSTERDAM,

voor, en tot op het jaar 1578.

A

	Schout.	Burg.	Schep.	Raad.
Abbe Jacobsz. (Pieter)	—	—	1370	—
Abbe. (Pieter)	—	—	1391	—
Abbe Pietersz. (Symon) *getrouwd met* Katheryn.	1382	—	1371	—
Ackerman (Hendrik Jansz.)	—	—	1470	1492
Ackerman (Pieter Jansz.)	—	—	1515	1521
Ackerman Pietersz. Millick. (Pieter)	—	—	1529	—
Adams soens soen. (Jacob Jan)	—	—	1395	—
Adams. (Pieter)	—	—	1415	—
Adams. (Willem)	—	—	1577	1570
Aerdenburg. (Albert Ottens van)	—	—	1474	1494
Alberts soons soon. (Gysbert Pieter)	—	—	1412	—
Alberts. (Luydetgen)	—	—	1387	—
Alberts. (Paulus)	—	1437	1422	—
Alberts. (Symon)	—	—	1404	—
Alckemade. (Florens Maartens van)	—	1568	1544	1546
Alckemade. (Jacob Florens Maartens van)	—	—	—	1578
Alckesteyn, (Lucas Meynerts van) *wordt, in* 1552. *Huiszittenmeester aan de O. Z.*	—	—	1548	1553
Alckmaar. (Gerrit Willems van)	—	—	1487	1505
Allerts. (Allert Pietersz.)	—	1425	1420	—
Allerts. (Dirk)	—	—	1386	—
Allerts. (Gerrit Jan)	—	1478	1467	—
Allerts soons soon. (Gysbert Pieter)	—	—	1412	—
Allerts. (Heyn)	—	—	1456	—
Allerts. (Jan)	—	—	1393	—
Allerts. (Jan)	—	1454	1442	—
Allerts. (Pieter)	—	1458	1446	—
Allerts Pietersz. (Pieter)	—	1460	—	14..
Allerts soons soon. (Symon, Symon)	—	—	1469	—
Aluwyn. (Jan)	—	—	1405	—
Amelis. (Tydeman)	—	—	1370	—
Ames. (Pieter) *sterft* 1533.	—	—	1525	—
Amstel. (Dirk Jacobsz. van)	—	—	1418	—
Amstel. (Gysbrecht *of* Gyse van)	—	—	1409	—
Andriesz. (Herwig)	—	1413	1396	—
Andriesz. (Jan Melis)	—	—	1459	—
Andriesz. (Melis)	—	1448	1429	—
Andriesz. (Reinier)	—	—	1453	—
Andriesz. (Rombout) *getrouwt met Aef Jan Ryken.*	1438	1458	1448	—
Andriesz. (Mr. Willem)	—	1494	1478	1480
Anne. (Simon Claas)	—	—	—	1491
Anthonisz. (Cornelis)	—	—	1544	1547
Anxter. (Gerrit van den)	—	—	1429	—
Anxter. (Gerrit van den)	—	—	1495	—
Anxter. (Gerrit Dirksz. van den)	—	—	1476	—
Anxter. (Jacob Braseman van den)	—	—	1435	—
Anxter. (Roemer Arend van den)	—	1357	—	—
Anxter. (Roemer Arend van den)	—	—	1380	—
Arenden. (Roelof Jacob Claas)	—	—	1458	—
Arends. (Jacob Claas)	—	—	1450	—
Arends. (Schout Jan) *Zie* Nottaird. (Jan)				
Arends. (Jan)	—	—	1376	—
Arendssoons soon. (Luytgen Jan)	—	—	1441	—
Asche. (Barend d')	—	—	1450	—
Auwels. (Claas Pietersz.)	—	—	1439	—
Auwels. (Clement Wolpherd Hendrik)	—	—	—	1496
Auwels. (Dirk Hendrik)	—	—	1475	—
Auwels. (Gerrit Simon Claas)	—	1487	1473	1481
Auwels. (Hendrik)	—	1443	1429	—
Auwels. (Jacob Hendrik) *In* 1488, *te Schiedam in bezetting. sterft* 1495.	1472	1470	1466	14..
Auwels. (Wolphard Hendrik)	—	—	1453	—

B.

Backer. (Jan de)	—	—	1401	—
Baers. (Fredrik Ysbrandsz.)	—	1450	—	1507
Baers. (Hendrik Jan)	—	—	1505	—
Bam. (Sybrand Jacobsz.)	—	—	1538	—
Banning. (Cornelis Gerritsz.)	—	1534	1518	1519
Banning (Gerrit).	—	—	1461	—
Barden, Baerden, *of* Bardens, *naderhand* Bardes en Bardesius.				
Barden *of* Baerden zoen. (Dirk)	—	1426	1411	—

	Schout.	Burg.	Schep.	Raad.
Bardens. (Dirk Simonſz.)	——	1484	1473	1484
Bardens. (Gerrit Simonſz.)	——	——	1481	——
Bardens. (Gooſſen Dirkſz.)	——	1469	1442	——
Bardens. (Reyer Dirkſz.)	——	——	——	1518
Bardens. (Simon Dirkſz.)	——	——	1452	1449
Bardens. (Willem Dirkſz.) *Zyne Moeder was Diewer Jacobs Walig.*	1542	——	1529	——
Bardesius. (Mr. Claas Heyn)	——	1543	1532	1533
Bardesius. (Gooſſen Janſz. Reekalf)	——	1535	1529	1530
Barendsz. (Berend)	——	——	——	1509
Barendsz. (Jacob)	——	——	1410	——
Barendsz. (Jan)	——	——	1453	——
Barendsz. (Vechter Willem)	——	1489	1477	1480
Barthelmeus. (Gysbert)	——	——	——	1475
Barwouts. (Jan)	——	——	1407	——
Basgen. (Claas Hendrikſz.)	——	1544	1534	1536
Bassen. (Arend Jan Ernſt van)	——	——	1568	——
Beduunre. (Jan)	——	——	1366	——
Beduynre. (Jan Albertſz.)	——	1438	1433	——
Beduynre. (Willem)	——	——	1390	——
Bellesier. (Matthys Pieterſz.)	——	——	1478	1475
Benning. (Dirk Simonſz.)	——	——	——	1393
Benning Gerritſz. (Gaef)	——	——	1473	——
Benning *aliàs* Pos. (Garbrand Claaſz.)	——	——	1566	1566
Benning. (Gerrit Janſz.)	——	——	——	1498
Benning. (Jacob)	——	——	1526	1511
Benning. (Jan Gerritſz.)	——	——	1471	——
Benning. (Jan Gerritſz.)	——	——	1531	——
Benning. (Jan Janſz.) *getrouwd met* Imme, *heeft Brillenburg, nu Koſtverlooren, aan den Amſtel, geſtigt.*	1495	——	1492	——
Benning Simons ſoon. (Oude Jan)	——	——	1419	——
Beresteyn. (Gysbert Jan)	——	——	1530	1532
Berge. (Fekerdy Jacobſz. van den)	——	——	1405	——
Berge. (Jacob Pieterſz. van den)	——	1482	1479	1483
Berge. (Jacob van den)	——	1389	1365	——
Beth. (Jan Berendſz.)	——	——	1451	1479
Beth. (Jan Janſz.)	——	——	1383	——
Beth. (Jan Janſz.)	——	1471	1464	14..
Beth Jan Paulusz. (Jan)	——	1494	1492	——
Beth Ryke Dirkſz. (Jan)	——	——	1489	——
Beth Vechterſz. (Jan)	——	——	1470	——
Beth Willemſz. (Jan)	——	1413	1434	——
Beth. (Ruyſch Janſz.)	1534	1513	1497	1498
Beth. (Simon Janſz.)	——	——	1482	——
Beverwaarde. (Jacob Willemſz. van)	——	1492	1488	1486
Beverwaarde. (Lucas Jacobſz. van)	——	1526	1510	1510
Beverwaarde. (Willem Rykſz. van)	——	——	1468	——
Beyen. (Harmen)	——	——	1401	——
Beyer. (Harmen)	——	——	1445	——
Bicker. (Boel Jacobſz.)	——	1495	1481	——
Bicker. (Hendrik Jacobſz.)	——	1578	1575	1574
Bicker. (Pieter Dirkſz.)	——	——	1481	——
Bicker. (Mr. Pieter Geritſz.)	——	——	1534	——
Bicker. (Mr. Pieter Willemſz.)	——	——	1555	1557
Blankert. (Jonge Jan Melis Schout Heynens)	——	——	1488	——
Blok Arendſz. (Willem)	——	——	1445	——
Blommert. (Dirk)	——	——	1413	——
Blommert. (Volkert)	——	——	1469	——
Boel Dirkſz. (Andries)	——	1496	1483	1484
Boel Janſz. Hollefloot. (Andries)	——	——	——	1563
Boel. (Arend Jacobſz.)	——	——	1439	——
Boel. (Boel Dirkſz.)	——	1470	1459	——
Boel. (Claas Janſz.)	——	1431	1425	——
Boel. (Coert Jacobſz. Duivel)	——	——	1486	1490
Boel. (Dirk)	——	1447	1449	14..
Boel. (Dirk Anne Jansz.)	——	——	1403	——
Boel Dirkſz. (Dirk)	——	——	——	1493
Boel. (Evert Jacobſz.)	——	——	1438	——
Boel. (Hendrik Willemſz.)	——	——	1360	——
Boel, gezeid *Duivel* (Jacob Claaſz.)	——	——	1470	——
Boel, gezeid Duivel. (Jacob Jan Willemſz.)	——	1420	1414	——
Boel. (Jan Claaſz. Watergang)	——	——	1492	1485
Boel. (Jan Willemſz.)	——	——	1383	——
Boelensz. (Allert Andries)	——	1522	1516	1520
Boelensz. (Andries Cornelisſz.)	——	——	1552	——
Boom Dirkſz. (Willem)	——	1496	1479	1486
Boonakker. (Simon Harmanſz.)	——	——	1499	——
Boshuysen. (Jacob van)	1572	——	1571	——
Bout. (Jan Albertſz.)	——	1427	1391	——
Bout. (Jan Janſz.)	——	——	1478	1481
Boutens. (Gerrit Pieter)	——	——	1445	——
Braseman. (Arend)	——	——	1408	——
Braseman. (Daem)	——	1419	1438	——
Braseman. (Gerrit)	——	——	1402	——
Braseman. (Hillebrand)	——	——	1401	——
Braseman. (Jacob)	——	——	1383	——
Braseman. (Jacob)	——	1445	——	——
Braseman Jacobſz. (Jan)	——	——	——	1479
Braseman Vechterſz. (Vellert)	——	1444	1442	——
Breekveld. (Mr. Dirk Floriſz. gezeid)	——	——	1562	1567
Breekveld. (Floris Floriſz. gezeid)	——	——	1539	1541
Broek Meliſz. (Jan)	——	1487	1476	1487
Brouwer. (Cornelis Jacobſz.)	——	1562	1540	1555
Brouwer. (Willem Janſz.)	——	——	——	1558
Bruin. (Jan Melis Gerritſz. de)	——	——	1428	——
Bruining. (Claas)	——	——	1411	——
Bruinsz. *of* Bruyn. (Willem)	——	——	1450	——
Burch. (Symon van der)	1327	——	——	——
Burger. (Tydeman)	——	——	1407	——
Buyk. (Claas Claaſz.)	——	——	1523	——
Buyk. (Cornelis Sybrandſz.)	——	1536	1525	1525
Buyk. (Jooſt Sybrandſz.)	1572 ??	1549	1532	1561
Buyk. (Sybrand Jacobſz.)	——	——	1538	——
Buyk. (Sybrand Jooſten.)	——	1575	1571	——
C.				
Canter. (Albert Willemſz.)	——	——	1472	14.3

	Schout.	Burg	Schep.	Raad.
Canter. (Mr. Albert)	—	—	1556	1571
Canter. (Claas Claasz.)	—	—	1457	—
Canter Pietersz. (Jacob)	—	1577	1569	—
Canter. (Pieter Claasz.)	—	—	—	1504
Canter Willemsz. (Pieter)	—	1544	1536	1536
Captgum Gerrits soons soon (Claas)	—	—	1384	—
Chys. (Mr. Claas)	—	—	1542	—
Claasz. Pieters soons soon. (Allen)	—	—	1437	—
Claasz. (Arend)	—	—	1404	—
Claasz. (Bruining)	—	1498	1492	1494
Claaszoen. (Clement)	—	—	1413	—
Claasz. Jacobsz. (Coman)	—	—	1444	—
Claasz. (groote Dirk)	—	1429	1391	—
Claasz. (jonge Dirk)	—	1516	1510	—
Claasz. Mattheusz. (Gerrit)	—	1554	1542	1553
Claasz. (Gysbert)	—	1450	1456	—
Claasz. Jacobs soons soon. (Gysbert)	—	1464	1458	—
Claasz. Arendsz. (Jacob)	—	—	1450	—
Claasz. (Pieter)	—	—	1452	—
Claasz. (Stans)	—	—	1525	—
Clements Hendriksz. (Jan)	—	—	1496	1491
Clements. (Mr. Outgert) *Medicus.*	—	—	1544	1547
Codde Pietersz. (Claas)	—	—	1433	—
Codde. (Jacob)	—	—	1528	—
Coen. (Floris Jan)	—	—	1428	—
Coen Gerrits soons soon (Jan)	—	—	1367	—
Coenens. (Pieter)	—	—	1540	—
Coet. (Dirk Pietersz.)	—	—	1482	—
Coet. (Jan Pietersz.)	—	—	1485	—
Cogman. (Hendrik Symonsz.)	—	—	1503	1506
Cogman. (Mr. Symon)	—	—	1482	—
Colyn Dirksz. (Hendrik)	—	—	1455	—
Colyn Jacobsz. (Mr. Pieter)	—	—	1505	1507
Colyn Pietersz. (Pieter)	—	—	1472	1482
Colyn. (Mr. Pieter)	—	1531	—	1523
Colyn. (Simon Pietersz.)	—	1430	1427	—
Coman Jansz. (Jan)	—	1481	1472	14..
Coppens. (Andries Jacob)	—	—	1424	—
Coppens (Dirk)	—	—	1355	—
Coppens. (Gerrit Claas)	—	—	1424	—
Coppens of Coppensoen (Henric)	1346	—	—	—
Coppens of Coppenssoon. (Heyntje)	—	—	1406	—
Coppens. (Jacob)	1383	—	1381	—
Coppens. (Jacob Gerritsen)	—	—	1351	—
Coppens. (Jacob Gerrit)	—	—	1460	—
Coppens. (Lambert Ysbrand)	—	—	1533	—
Coppens. (Ruisch Jacob)	—	1422	1417	—
Coppens. (Symon Claas)	—	1559	1543	1544
Coppens. (Symon Lourens)	—	—	1527	—
Coppens. (Ysbrand Pieter)	—	—	1534	1519
Coppert. (Claas)	—	—	1440	—
Coppesen. (Jan)	—	—	1367	—
Cornelisz. (Wessel Jacob)	—	—	1569	1574
Cors. (Allerd)	—	—	1529	—
Cors. (Dirk)	—	—	1523	—
Corsgens. (Albert)	—	—	1422	—
Corssen. (Evert)	—	—	1578	1573
Coster. (Ysbrand)	—	—	1363	—
Crab. (Albert Gerritsz.)	—	—	1443	—
Crab. (Claas Gerritsz.)	—	—	1436	—

D.

	Schout.	Burg.	Schep.	Raad.
Damme. (Gerrit Cornelisz. van den)	—	—	1538	—
Damme. (Jan Dirksz. van den)	—	—	1379	—
Damme. (Jan Hendriksz. van den)	—	—	1352	—
Delman. (Claas Clements)	—	—	1454	1460
Delman. (Clement Claasz.)	—	1436	1430	—
Delman. (Clement Geritsz.)	—	—	1475	—
Delman. (Jan Clement Claasz.)	—	—	1481	—
Deyman. (Claas Gerritsz.)	—	1510	1498	1498
Deyman. (Dirk Jansz.)	—	—	1566	—
Deyman Jansz. (Gerrit)	—	—	1419	14..
Deyman. (Gerrit Jans Allertsz.)	—	1478	1467	—
Deyman. (Jan)	—	1446	1424	—
Deyman Jansz. (Jan)	—	1397	1393	—
Deyman Peng. (Jan)	—	—	1472	—
Diemen. (Harmen Albertsz. van)	—	—	1550	—
Diemen. (Jan van)	—	—	1497	1496
Diemen. (Jan Jacobsz. van)	—	—	1430	—
Dier. (Jan)	—	—	1365	—
Dirksz. Willems soons soon. (Claas)	—	—	1367	—
Dirksz. (Frank)	—	—	1371	—
Dirksz. (Grebbert)	—	1444	1427	—
Dirksz. (Harmen)	—	—	1390	—
Dirksz. (Mr. Hendrik)	—	1536	1526	1525
Dirksz. (Jan)	—	—	1377	—
Dirksz. (Jan Melis)	—	—	1414	—
Dirksz. Soons soon. (Jan Melis)	—	—	1446	—
Dirksz. (Symon)	—	1475	1471	1476
Dirksz. (Willem)	—	1423	1420	—
Dobbens. (Mr. Cornelis Wouters)	1535	1554	1522	1523
Dobbens. (Jan)	—	—	1445	—
Doedens. (Claas)	—	1539	1536	1535
Doedens. (Doede Claas)	—	—	1555	—
Doedens. (Jan Pyl Claas)	—	—	1559	—
Doghede. *Zie* Dusheden.				
Dommer. (Jan Ysbrandsz.)	—	—	1524	1524
Doos Dirksz (Bartholomeus)	—	1465	1450	1445
Doos. (Dirk Meinerdsz.)	—	—	1385	—
Doos. (Meeus Pietersz.)	—	—	1518	1518
Doos. (Pieter Meeuwsz.)	—	—	1473	—
Doos. (Willem Duin Pietersz.)	—	1516	1507	1509
Droog. (Gerbrand Jacobsz.)	—	—	—	1497
Droog. (Gysbert Jacobsz.)	—	1482	1499	1485
Dusheden. (Andries)	—	1389	1381	—
Duyvens Brouwer. (Jan)	—	—	1562	—
Duyvens de Jonge. (Jan)	—	1555	1542	1542
Duyvens *Medicus.* (Dr. Jan)	—	—	1574	1574

E.

	Schout.	Burg.	Schep.	Raad.
Eggert Hartgens. (Jan)	—	—	1417	—
Eggert Pietersz. (Jan)	—	—	1413	—
Eggert Willemsz. (Jan)	—	—	1414	—
Eggerts soon. (Willem Jan)	—	—	1381	—
Ellerts. (Pieter)	—	1485	—	—
Engelbregt. (Robert)	—	—	1375	—

	Schout.	Burg.	Schep.	Raad.
Engels. (Gerrit Fredrik)	——	——	1390	——
Engels. (Pieter)	——	——	1429	——
Engels. (Robert)	——	——	1380	——
Everts. (Dirk Jan)	——	——	——	1574
Everts. (Jan Jan)	——	——	1507	1508
F.				
Fasol. (Allert Dirksz.)	——	——	1539	1541
Fekerdy. (Gysbert Lap)	——	——	1499	1500
Floris Jacobsz. (Jacob)	——	——	——	1480
Foys Jacobsz. (Bruyning)	——	——	1476	——
Franken. (Dirk)	——	——	1333	——
Franken. (Jan Dirksz.)	——	——	1420	——
Fransz. (Cornelis)	——	——	1574	1571
Fredriksz. (Andries)	——	1427	1425	——
Fredriksz. (Mr. Lambert)	——	——	1538	——
G.				
Gaef. (Claas Claasz.)	——	——	1509	1510
Gaef. (Claas Lambertsz.)	——	——	1477	——
Gaef. (Jan Jansz.)	——	——	1509	1510
Gaef Lambertsz. (Claas)	——	——	1529	——
Gaef. (Lambert)	——	——	1444	——
Garst. (Jan Jansz.)	——	——	1484	1490
Garstman (Willem)	——	1417	——	——
Gerbrands. (Mr. Cornelis)	——	——	1537	——
Gerbrands. (Pieter Pieter)	1566	——	1558	——
Gerrits soons soon. (Albert Pieter)	——	——	1389	——
Gerritsz. (Claas) *Bontwerker.*	——	——	1559	1558
Gerritsz. (Jan)	——	——	1349	——
Gerrits soons soon. (Jan Coen)	——	——	1367	——
Gerrits soons soon. (Jan Willem)	——	——	1446	——
Gerritsz. (Pieter)	——	——	1389	——
Gerritsz. (Ysbrand)	——	——	1415	——
Gherbytssoen. (Diric)	——	——	1346	——
Gry. (Gillis)	——	——	1450	——
Godevaertsz. (Jan Jorden)	——	——	1371	——
Goertsz. (Claas Jan)	——	1426	——	——
Goertsz. (Jan Claas)	——	——	1464	——
Goudenberg. (Jan Harmensz.)	——	——	1547	1547
Goye. (Claas Lamberts van)	——	——	1445	——
Goye. (Clement Jansz. van)	——	——	1415	——
Goye. (Jan Claas Lamberts van)	——	1486	1483	——
Goye. (Jan Meindertsz. van)	——	——	1382	——
Goyer. (Mr. Jan Tydeman de)	——	——	1572	1575
Graef. (Jan Pietersz. de)	——	——	1543	1542
Graft. (Jan Willemsz. van der)	——	——	1477	——
Graft. (Willem Jansz. van der)	——	——	1377	——
Graft. (Willem Jansz. van der)	——	——	1416	——
Grebber Dirksz. (Claas)	——	——	1469	——
Grebber Gerritsz. (Claas de)	——	——	1443	——
Grebber Willemsz. (Claas de)	1442	——	1439	——
Grebber. (Dirk de)	——	——	1435	——
Grebber Jacobsz. (Gysbert)	——	1433	1421	——
Grebber. (Johannes de)	——	1444	——	——
Grebber. (Jonge Willem)	——	——	1436	——
Grebber. Jansz. (Willem)	——	——	1490	——
Grieten. (Heynse)	——	——	1365	——
Groofgen. (Jan Jacobsz.)	——	——	1453	——
Gysbertsz. (Cornelis)	——	——	——	1571
Gysbertsz. (Jacob)	——	——	1389	——
Gysbertsz. (Jan)	——	——	1379	——
Gysbertsz. (Jan)	——	——	1477	——
Gysersyns. (Jacob)	——	——	1349	——
H.				
Haen (Simon Jan Harmensz.)	——	——	1427	——
Haerlem. (Hendrik Claasz. van)	——	——	1470	——
Haerlem. (Simon Claasz. van)	——	——	1461	——
Haerlem. (Simon Claasz. van)	——	——	1535	——
Haring Jansz. (Pieter)	——	1483	1475	1483
Haring Pietersz. (Jacob Huig)	——	1532	1525	1526
Haring. (Mr. Pieter Oly)	——	——	1525	——
Haring. (Mr. Pieter Claasz. Oly)	——	——	1577	1575
Harmens. (Claas)	——	1397	1360	——
Harmens. (Gysbert)	——	1414	1396	——
Harmens. (Harmen)	——	——	1398	——
Harmens soons soon. (Pieter Gysbert)	——	——	1426	——
Haymensz. (Claas)	——	——	1366	——
Haymensz. (Dirk)	——	——	——	1525
Haymensz. (Dirk Ruisch)	——	1483	——	14..
Haymensz. (Pieter Claas)	——	——	——	1491
Helmer. (Jan)	——	——	1421	——
Helmer. (Jelis)	——	1433	1428	——
Hendriksz. (Clement Wolphert)	——	1499	1496	——
Hendriksz. (Dirk)	——	——	1379	——
Hendriksz. (Dirk)	——	——	1407	——
Hendriksz. (Dirk Jan)	——	1569	——	1561
Hendriksz. (Jan)	——	1390	1399	——
Hendriksz. Tydeman)	1418	——	1406	——
Hendriksz. (Willem)	——	——	1387	——
Hendriksz. (Ysbrand)	——	——	1405	——
Herwich. (Pieter)	——	——	1420	——
Heymens. (Claas).	——	——	1423	——
Heymens. (Claas Jacob Cop)	——	——	1511	——
Heymens. (Cop)	——	1423	——	——
Heymens. (Hugo)	——	1424	1420	——
Heymen. (Otto)	——	——	1421	——
Heyn, Heynen of Heynens. (Claas) *in de Arm.*	——	——	1461	——
Heynen Claasz. (Claas) *aan de Plaats.*	——	1503	1467	1486
Heyn. (Mr. Claas)	——	——	1547	——
Heynens. (Claas Jacob)	——	——	1471	——
Heynen. (Coppe).	1336	——	——	——
Heynen Claasz. (Cornelis)	——	——	1576	——
Heynen. (Dirk).	——	——	1410	——
Heynen. (jonge Claas)	——	——	1519	1526
Heynen. (Frans Claas)	——	1525	1510	1525
Heynen. (Jacob Claas)	——	——	1500	——
Heynen. (Jan Jan)	1419	1411	1412	——
Heynen. (Jan Melis Schout)	——	——	1480	——
Heyn. (Jan van Santen)	——	——	1573	——
Heyn. (Jonge Jan Melis Schout)	——	——	14..	——

	Schout.	Burg.	Schep.	Raad.
Heynen. (Marten Jan)	—	—	1533	—
Heyn. (Melis Schout)	—	1455	1450	—
Heyn Meindertsz. (Ysbrand)	—	1417	1410	—
Heynenszoen. (Willem)	—	—	1348	—
Heynen. (Ysbrand Jan)	—	—	1480	1480
Heynricszoon. (Claas)	—	—	1386	—
Hillebrands. (Jacob Pieter)	—	1481	1477	1476
Hillebrands. (Pieter)	—	—	1449	—
Hillebrands. (Vechter)	—	1451	—	—
Hodinx. (Jan Claas Simon)	—	1433	1426	—
Hoek Dirksz. (Hendrik)	—	—	1395	—
Holland. (Dirk)	—	1390	1386	—
Holland. Pouwelsz. (Dirk)	—	—	1455	—
Holland. (Pieter)	—	—	1371	—
Holland. (Pieter)	—	—	1390	—
Holland. (Pieter Willemsz.)	—	—	1444	—
Hollesloot. (Andries Boel Jansz.)	1573	—	—	1563
Hollesloot. (Jan Ysbrandtsz.)	—	—	1522	1524
Hollesloot. (Ysbrand)	—	—	—	1513
Hoorn. (Claas Melis van)	—	1460	1456	—
Hoorn. (Gerrit Aris van)	—	1530	1516	1518
Hoorn. (Jan Jansz. van)	—	—	1541	1541
Hoorn. (Jan Vechtersz. van)	—	1574	1560	—
Hoorn. (Jan Willemsz. van)	—	—	—	1534
Hoorn. (Simon Claesz. van)	—	1524	1514	1518
Hoppen. (Jan Claesz. van)	—	1479	1469	1483
Hoppen. (Jan Claesz. van)	—	1560	1549	1549
Horst. (Mr. Reyer Lamberts van der)	—	—	—	1574
Houf Jacobsz. van Syl. (Antonis van)	—	—	1560	1559
Husge. (Willem)	—	—	1386	—
Huyberts. (Mr. Jan)	1518	—	—	—
Huysman. (Gysbert Pieter)	—	1415	1410	—
J.				
Jacobsz. (Alsten)	—	—	1371	—
Jacobsz. (Arend)	—	—	1439	—
Jacobsz. (Bartholomeus)	—	1484	1471	1481
Jacobsz. (Claas) *in de Meulen.*	—	—	1560	—
Jacobsz. (jonge Claas)	—	—	1478	—
Jacobsz. (Coman Claas)	—	—	1444	—
Jacobsz. (Corstgyn)	—	—	1453	—
Jacobsz. Boel. (Evert)	—	—	1438	—
Jacobsz. (Floris)	—	—	1444	—
Jacobs soons soon (Gysbert Claas)	—	—	1458	—
Jacobsz. (Hendrik)	—	—	1348	—
Jacobsz. (Hob of Robert)	—	1523	1514	1515
Jacobsz. (Jacob de Jonge)	—	1459	1441	14..
Jacobsz. de Jonge (Jacob)	—	—	1451	1484
Jacobsz. (Luyt)	—	—	1410	—
Jacobsz. (Pieter)	—	—	1373	—
Jacobsz. de Jonge. (Pilgrom)	—	—	1494	—
Jacobsz. (Symon)	—	—	1456	—
Jacobsz. (Vechter)	—	—	1391	—
Jacobsz. (Walig)	—	—	1513	—
Jacobsz. (Wouter)	—	—	1381	—
Jansz. of Jansen. (Amelis)	—	1397	1400	—
Jansz. (Beyer)	—	—	1487	—
Jansz. (Claas)	—	—	1362	—
Jansz. (Coman Meinerd)	—	—	1447	—
Jansz. (Dirk) *in de Poort.*	—	—	1449	—
Jansz. (Egbert)	—	1483	1480	—
Jansz. (Gerbrand)	1450	—	—	—
Jansz. (Gerrit Simon)	—	—	1484	—
Jansz. (jonge Gerrit)	—	—	1445	—
Jansz. (Godevaert)	—	—	1385	—
Jansz. (Gysbert)	—	—	1403	—
Jansz. (Mr. Harmen)	—	—	1429	—
Jansz. (Heertgen)	—	—	1440	—
Jansz. (Hendrik)	—	—	1351	—
Janssoen. (Jan)	—	—	1367	—
Jansz. (Jan Huyg)	—	—	1513	—
Jansz. (Jan Lambert)	—	1517	1507	1507
Jansz. (Jan Oom)	—	—	1547	1558
Jansz. (Jan Willem)	—	—	1448	—
Jansz. (Lambert)	—	—	1480	—
Jansz. (Ludeman)	—	1390	1388	—
Jansz. (Meynert)	—	—	1417	—
Jansz. (Paulus)	—	1357	1383	—
Jansz. (Reyer)	—	—	1484	—
Jansz. (Ricout)	—	—	1393	—
Jansz. (Robbrecht)	—	—	1486	—
Jansz. (Roelof)	—	—	1380	—
Jansz. (Swittert)	—	—	1425	—
Jansz. (Vrank Willem)	—	1418	—	—
Jansz. (Willem)	—	1420	—	—
Ibens. (Jacob)	—	1443	—	—
Jeroens. (Claas)	—	—	1533	—
Ilp. (Claas Heymansz. van)	—	—	1468	—
Ilp. (Heyman Pietersz. van)	—	1463	1453	14..
Ilp. (Jan van)	—	—	1429	—
Joosten. (Joost)	—	—	1443	—
K.				
Kampen. (Jacob Gysbertsz. van)	—	—	1509	—
Kampen. (Jan Gysbertsz. van)	—	—	—	1510
Kan. (Pieter Claasz.)	—	—	1506	—
Kan *van Marken.* (Pieter Claasz.)	—	—	1566	—
Kant gezeid *Breekveld.* (Dirk Florisz.)	—	—	1562	1567
Kant gezeid *Breekveld.* (Floris Florisz.)	—	—	1539	—
Kercker. (Hendrik de)	—	—	1452	—
Keulen. (Hendrik Jacobsz. van)	—	—	1546	—
Koc. (Heyn)	—	—	1364	—
Koeck. (Claas Claasz.)	—	—	—	1524
Koeck. (Willem Claasz.)	—	—	1536	1536
Koenen *Schepen.* (Pieter)	—	—	1540	1541
Koning. (Hendrik)	—	—	1512	1511
Kop Heymensz. (Claas Jacob)	—	—	1511	—
Korstens. (Dirk)	—	—	—	1529
Kreck. (Claas Hillebrandsz.)	—	1537	1517	1520
Kroock. (Hendrik Jansz. Swaard)	—	—	1549	1558
Kroock. (Jan Bruyn Jacobsz. Swaard)	—	—	1530	—
Kroonenburg. (Claas Jacobsz.)	—	—	1512	1513
Kryt. (Moen Reiniersz.)	—	1428	1426	—
Kunnens. (Mr. Willem)	—	—	1551	—
Kuyper. (Hendrik)	—	—	1438	—
Kuyper. (Tydeman)	—	1343	—	—
L.				
Lamberts. (Gerrit Jan)	—	—	1507	1539
Lamberts. (Lourens)	—	—	1484	—
Lantsman. (Claas)	—	—	1471	—
Lantsmeer. (Jan Ruysch van)	—	—	1441	—
Lantsmeer. (Ruysche van)	—	—	1402	—
Lange Stevensz. (Jan de)	—	—	1384	—

	Schout.	Burg.	Schep.	Raad.
Lap Fekerdy. (Gysbert)	——	——	1499	——
Ledige. (Jan)	——	——	1385	——
Lee. (Cornelis Janſz. Roocruis, gezegd van)	——	——	——	1567
Legmeer. (Adam Meinderts van)	——	——	1412	——
Legmeer Adamsz. (Willem van)	——	——	1381	——
Listing. (Dirk)	——	——	1489	——
Listing. (Dirk Luytgens)	——	——	1420	——
Loefs. (Arend Hendriks)	——	——	1575	——
Loefs. (Jan Michielsz.) *Brouwer.*	——	——	1567	1567
Loen Franſz. (Claas)	——	1538	1535	1524
Loen. (Cornelis Hendrikſz)	——	1529	1517	1521
Loen. (Floris Willemſz.)	——	——	1386	——
Loen. (Jan Oudebroek Simonſz.)	——	1420	——	——
Loenen. (Gerrit Janſz. van)	——	——	1428	——
Louwe. (Coppe)	——	——	1395	——
Louwen Oom. (Wouter)	——	1471	1458	14..
Louwrens. (Pieter) *in de Haan.*	——	——	1481	——
Lubberts. (Pieter Jacob)	——	——	1402	——
Lubberts zoons zoon (Pieter Jacob)	——	——	1422	——
Luytgens. (Paulus)	——	——	1420	——

M.

Marcus. (Albert of Elbert Dirkſz.)	——	1563	1550	1552
Marcus Jansz. (Dirk)	——	——	1537	1538
Marcus. (Frans Dirksz.)	——	——	1551	——
Marcus. (Jan Dirksz.)	——	——	1570	1575
Marken. (Hendrik Cornelisz. van)	——	1567	1546	1547
Marken. (Jacob van)	——	——	1578	——
Marken Claasz. (Jan van)	——	——	1576	1575
Marken. (Pieter Claasz. Kan van)	——	——	1566	——
Martens zoons zoon (Vechter Willem)	——	——	1443	——
Martyn. (Claas)	——	——	1476	——
Martyn. (Pieter)	——	——	1482	1483
Mattheeusz. (Claas Gerrit)	1534	1538	1536	1516
Mattheeusz. Claasz. (Gerrit)	——	1554	1537	1553
Mattheeusz. (Gerrit Gerrit)	——	1462	1457	——
Mattheeusz. (Gerrit Gerrit)	1509	1505	1493	1497
Mattheeusz. (Jacob Gerrit)	——	——	1559	1559
Meebaal. (Hendrik Pouwelsz.)	——	——	1531	——
Meeckeren. (Melis Jan Paulus van)	——	——	——	1497
Meeus. (Claas)	——	——	1538	1539
Meeus. (Cornelis Claasz.)	——	1577	1569	1568
Meeus. (Daam)	——	——	1510	1510
Meeus. (Symon)	——	——	1419	——
Meiling. (Lambert)	——	——	1455	——
Meiling. (Lambert Jansz.)	——	——	1413	——
Meiling. (Lambert Lambertsz.)	——	——	1479	——
Meindertsz. (Daam)	——	——	1438	——
Meindertsz. (Willem)	——	——	1414	——
Meindertsz. (Ysbrand Heyn) *Wisselaar.*	——	1417	1410	——
Meinsen soen. (Dirc)	——	——	1380	——
Melis. (Gerrit)	——	——	1476	——
Melis. (Mr. Jan)	——	1493	——	1491
Melis. (Steven Dirk)	——	——	1419	——
Meyzen zoen. (Dirk)	——	——	1381	——
Min. (Coenraad Jansz.)	——	——	1518	1504
Min. (Pieter)	——	——	——	14..
Modder. (Hillebrand Jansz.)	——	——	1479	——
Moens. (Bruin Dirksz.)	——	——	1462	14..
Moens *of* Moyns (Gysbert Dirksz.)	——	——	1461	——
Molenaar Huzichem zoon (Dirk)	——	——	1373	——
Molenaar. (Hendrik)	——	——	1371	——
Monickendam. (Jan Ryfers van)	——	——	1536	——
Moyaerd *of* Moyerd (Claas)	——	1421	1392	——
Moyaerd Claasz. (Claas)	——	——	——	1562
Moyaerd Dirkſz. (Claas)	——	1504	1495	1496
Moyaerd. (Ysbrand)	——	——	1435	——
Muyden. (Hendrik van)	——	——	1390	——
Muyden. (Jan Simonsz. van)	——	——	1445	——
Mye. (Jan van der)	——	——	1418	——
Myling. (Lambert)	——	——	1450	——

N.

Naarden. (Jan Janſz. van)	——	——	1489	——
Nannings. (Jacob) *de Goudſmid.*	——	——	1467	——
Nannings. (Mr. Pieter)	——	——	1489	——
Neck. (Laurens Symonsz. van)	——	——	1553	——
Neck. (Pieter Claasz. van)	——	1454	1452	——
Neck. (Symon Laurens Coppenszoon van)	——	——	1519	1521
Neckeren. (Jan Pouwels van)	——	——	1437	——
Nesse. (Symon van)	——	——	1425	——
Nessens. (Jan Symon)	——	——	1421	——
Niclaessoon. (Heyne)	——	——	1346	——
Nobel. (Claas Cornelisz).	——	——	1552	1560
Nobel. (Jacob Cornelisz.)	——	1570	1562	1562
Noirt. (Hein)	1405	1419	1393	——
Noirt Willemsz. (Vranke)	——	——	1392	——
Noirt. (Willem)	——	——	1371	——
Noirt Willemsz. (Willem)	——	——	1384	——
Nottaird Arendsz. (Jan)	1400	——	1389	——
Nyenrode. (Jan, Baſtaard van)	1421	——	——	——

O.

Occo. (Cornelis Claaſz.)	——	——	1540	——
Occo. (Sybrand Pompejus)	——	1556	1541	1542
Oert. *Zie* Noirt.	——	——	1414	——
Oert. (Jong Heyn)	——	1415	——	——
Oert. (Jonge Willem)	——	——	1417	——
Oert. (Splinter Heyn)	——	——	1547	1548
Oom Jansz. (Jan)	——	1471	1458	14..
Oom. (Wouter Louwen)	——	——	1466	——
Oomkens. (Claas Jan)	——	——	1474	——
Ottens. (Albert)	——	——	1545	1552
Ottens. (Harmen)	——	1449	1431	——
Ottens. (heuſche Jan)	——	1423	——	——
Ottens. (Jan)	——	——	1421	——
Ottens. (Symon Claaſz.)	——	——	1433	——
Ottens. (Willem Sael Jan)	——	1545	1535	1547
Otter. (Dirk Hillebrands)	——	——	——	——

	SCHOUT.	BURG.	SCHEP.	RAAD.
OTTER. (Floris Dirkſz.)	——	——	1562	——
OTTER. (Floris Jan Claaſz.)	——	1505	1486	1501
OTTER. (Hillebrand Janſz.)	——	1521	1502	1526
OUDEBROEK Simonszoon. (Jan)	——	1420	——	——
OUDER-AMSTEL. (Heyman Jacobſz. van der)	——	1528	1508	1525
OUDERKERCK. (Symon Dirkſz.)	——	——	1577	1575
OUTGHERS SOEN. (Outgher.)	——	——	1356	
OUTGERS. (Outgert)	——	——	1464	
OUTGERS. (Tydeman)	——	——	1463	14..
OUTSHOORN. (Albert Ottens van)	1463	——	1457	——
OUTSHOORN. (Cornelis Cornelisz. de Vlaming van)	——	——	1525	1526
OUTSHOORN. (Cornelis Janſz de Vlaming van)	——	1510	1500	1502
OUTSHOORN. (Jan Wouter Ottens van)	——	1452	——	——
OUTSHOORN. (Otto Albertſz. van)	——	——	1423	——
P.				
PAF Ruiſch. (Egbert Gerbrandſz.)	——	1540	1536	1534
PAF. (Gerbrand Egbertſz.)	——	——	1565	1576
PATER. (Dirk Meinerdsz.)	——	——	1566	1567
PAUW Jansz. (Claas)	——	——	1486	——
PAUW Jansz. (Cornelis)	——	——	1504	——
PAUW Meliſz. (Cornelis)	——	——	——	1504
PAUW. (Jan)	——	——	1436	——
PAUW Jansz. (Melis)	——	——	1489	1481
PANCRAS. (Gerrit)	——	——	1526	——
PEECKSTOK. (Jacob)	——	1451	——	——
PENG. (Jan Deyman)	——	——	1472	——
PERSYN Claaſz. (Jan van)	——	1502	1493	——
PERSYN Janſz. (Jan van)	——	——	1485	1476
PERSYN. (Jan)	——	——	1578	——
PIETER. (Groote)	——	1417	——	——
PIETERSZ. (Auwel)	——	1422	1420	——
PIETERSZ. de Oude. (Claas)	——	——	1411	——
PIETERSZ. Schepen. (Coen)	——	——	1502	——
PIETERSZ. Schepen. (Coenraad)	——	——	1561	1562
PIETERSZ. (Gerrit Groote)	——	1445	1447	——
PIETERSZ. (Gysbert)	——	——	1412	——
PIETERSZ. (Jan)	——	——	1348	——
PIETERSZ. (Jooſt)	——	1418	1410	——
PIETERSZ. (Olfert)	——	——	1472	——
PIETERSZ. (Reyer)	——	——	1512	1531
PIETERSZ. (Ruyſch)	——	1445	1440	——
PIETERSZ. *Verwer* (Symon Marten)	——	——	1529	——
PIETERSZ. (Ysbrand)	——	——	1404	——
PILLEGROM. (Hendrik)	——	——	1406	——
PILLEN Allertſz. (Jacob)	——	1456	1448	——
PILLEN Claaſz. (Jacob)	——	——	1452	——
PLETSER. (Pieter Janſz.)	——	——	1520	——
PONT. (Claas)	1360	——	——	——
PONT. (Fredrik)	——	——	1380	——
PONT. (Fredrik)	——	——	1443	——
PONT. (Jan)	——	——	1344	——
POS. (Gerbrand Claaſz. Benning, *aliàs*)	——	——	1566	——
POUWELSZ. (Mr. Dirk)	——	——	1501	1502
POUWELSZ. van Neckeren (Jan)	——	——	1437	——
POUWELSZ. (Louwrens)	1452	——	——	——
POUWELSZ. (Louwrens)	——	1470	——	——
PRINS. (Egbert Jansz.)	——	1483	1475	1480
PRINS. (Jacob Dirksz.)	——	——	1527	——
PYL Claas Doedens. (Jan)	——	——	1559	——
PYL Jansz. (Paulus)	——	——	1355	——
PYLEN. (Allert Jacob)	——	1427	——	——
PYLEN Allertſz. (Jacob)	——	——	1435	——
Q.				
QUINTING. (Dirk Jacobſz.)	——	——	1504	1505
R.				
RECK. (Tyman Pieterſz.)	——	——	1494	——
REYERS. (Pieter)	——	——	1486	1511
REYERS. (Symon)	——	——	1427	——
REYERS. (Willem)	——	1390	——	——
REYNDERTS. (Gerrit)	——	——	1379	——
REINDERTS. (Willem)	——	1394	1390	——
REYNIERSZ. (Jacob)	——	1450	——	——
REYNIERSZ. (Lambert Jacob)	——	——	1431	——
REYNIERSZ. ſoons ſoon. (Meeus Pieter)	——	1449	1434	——
REYNIERSZ. (Pieter)	——	——	1467	——
ROBBERTSZ. (Ewun)	——	——	1371	——
ROEDER. (Dirk de)	——	——	1360	——
ROEDER. (Jan de)	——	——	1352	——
ROELOFSZ. (Jacob)	——	——	1429	——
ROELOFSZ. (Melis)	——	——	1381	——
ROELOFSZ. (Servaas)	——	1419	——	——
ROETERS. (Floris)	——	——	1547	1555
ROLLE. (Claas)	——	1445	1428	——
ROMENIBOOT. (Mr. Cornelis Jansz.)	——	——	1578	1578
ROOCLAAS. (Reinier Hendrikſz.)	——	1578	1574	1574
ROOCRUYS, gezegd van Lee. (Cornelis Jansz.)	——	——	——	1567
ROODING Pieterſz. (Pieter)	——	1469	——	14..
ROODING Pieterſz. (Pieter)	——	——	1502	1511
RUWIEL. (Maarten Dirkſz. van)	——	——	1488	1500
RUWIEL. (Symon Maarten Dirkſz. van)	——	1552	1536	1537
RUYSCH. (Mr. Cornelis Gerbrandſz.)	——	——	1557	——
RUYSCH Heymanſz. (Dirk)	——	1483	1471	14..
RUYSCH. (Egbert Gerbrands Paf)	——	——	1540	1536
RUYSCH Jacobsz. (Heyman)	——	——	1461	1451
RUYSCH Arenden (Jacob)	——	——	1389	1365
RUYSCH Claaſz. (Jacob)	——	——	1363	——
RUYSCH Jacobſz. (Mr. Jacob)	——	1445	——	1431
RUYSCH. (Mr. Jacob)	——	1468	1440	——
RUYSCH Jansz. (Jacob)	——	——	1504	——
RUYSCH van Landsmeer. (Jan)	——	——	——	1441
RUYSCH. (Pieter)	——	——	1444	——
RUYSCH. (Pieter Gerbrandſz.)	——	1565	1572	1555
RUYSCH. (Pieter Pieter Gerbrandſz.)	——	——	1545	——
RUYSCH. (Symon)	——	——	1396	——
RYCK *of* RIECK. (Cornelis Willemſz. van)	——	——	1575	1569
RYSER. (Claas Symon)	——	1414	1397	——
RYSER. (Dirk Symon Jan)	——	——	1486	——
RYSER. (groote Symon Mr. Jans)	——	——	1446	——

	Schout.	Burg.	Schep.	Raad.
Ryser van Monikendam. (Jan)	——	——	1536	——
Ryser Jansz. (Jan)	——	——	1563	1564
Ryser. (Jonge Claas Symonsz.)	——	1429	1421	——
Ryser. (Symon Jan)	——	——	1468	——
S.				
Sael *of* Saele. (Adam)	——	——	1370	——
Sael Jacobsz. (Claes)	——	——	1395	——
Sael. (Dirk Jacob Gysen)	——	——	1379	——
Sael. (jonge Dirk Jacobsz.)	——	——	1445	——
Sael. (jonge Dirk Jacobsz.)	——	——	——	1511
Sael Claesz. (Jacob)	——	——	1401	——
Sael. (Jacob Hendrikszn.)	——	——	1538	1541
Sael. (Jan de)	——	——	1394	——
Sael. (Pieter Jacobsz.)	——	——	1376	——
Sael. (Pieter Jacobsz.)	——	——	1400	——
Sael. (Pieter Jacobsz.)	——	——	1483	——
Sael. (Symon)	——	——	1380	——
Sael. (Tyman)	——	1418	1418	——
Sael Melisz. (Tyman)	——	——	1463	——
Sael. (Willem de)	——	——	1404	——
Samson. (Jan Claasz.)	——	——	1563	1561
Samson, *Verwer.* (Pieter Hendrikszn.)	——	——	1495	1504
Sandelyn. (Mr. Arend)	——	——	1574	1555
Santen. (Claas Gerrit van)	——	——	1575	——
Santen Hendrikszn. (Jan van)	——	——	1573	1573
Schaep Jacobsz. (Dirk)	——	——	1561	——
Schaep. (Jacob Pietersz.)	——	——	1530	——
Schelling. (Claas Hendriks van der)	——	——	1491	——
Schelling. (Tydeman Hendrik Dirksz. van der)	1418	1413	——	——
Schellinx. (Pieter Claesz.)	——	——	1490	——
Schepen. (Coenraad Pietersz.)	——	——	1502	——
Schepen. (Coen Pietersz.)	——	——	1561	1562
Schepen. (Pieter Coenen)	——	——	1540	——
Schol. (Symon Sillemoer Claesz.)	1509	1520	1505	1518
Schoonhoven. (Dirk Geritsz. van)	——	——	1424	——
Schout Arendsz. (Jan)	1427	——	1420	——
Schoutgen. (Jan Outgerts)	——	——	1461	——
Schuytgen. (Marten Simons)	——	——	——	1573
Sillemoer. (Dirk Claesz.)	——	1491	1479	1486
Sillemoer Claesz. Schol. (Symon)	1509	1520	1505	1518
Sinck. (- - - -)	——	——	1378	——
Slab. (Claes Jansz.)	——	——	1447	——
Smit. (Claes Dirksz.)	——	——	1468	——
Smit. (Gerrit Dirksz.)	——	1455	1452	14..
Smit. (Pieter Dirksz.)	——	1456	1451	——
Sorg. (Evert Corsz.)	——	——	——	1573
Spruyt. (Bruyning)	——	——	1419	——
Stans. (Claes)	——	1469	1458	14..
Stans. (Claes Gerritsz.)	——	——	1435	——
Stans. (Stans Claesz.)	——	——	1493	1484
Steenwyck. (Claes Fredriksz. van)	——	——	1443	——
Stevens foens foen (Jan Jan)	——	——	1388	——
Stickel. (Willem Cornelisz.)	——	——	1539	1540
Stuyver. (Hendrik Dirksz.)	——	1448	——	——

	Schout.	Burg.	Schep.	Raad.
Swaard Kroock. (Hendrik Jansz.)	——	——	1549	1558
Swaard Kroock. (Jan Bruyn Jacobsz.)	——	——	1530	——
Swickers. (Gysbert)	——	——	1357	——
Swieten. (Claes Jacobsz. van)	——	1569	1556	1555
Swieten. (Hendrik Jacobsz. van)	——	——	1564	——
Sybrandsz. (Gerrit)	——	——	1485	——
Sybrandsz. (Pieter)	——	——	——	14..
Syl. (Anthony van Hoef Jacobsz. van)	——	——	1560	1559
Syl. (Jan Dirksz.)	——	——	1511	——
Symonsz. (Allert)	——	1442	1432	——
Symonsz. (Jacob)	——	——	1404	——
Symonsz. (Meindert)	——	——	1395	——
Symonsz. (Meindert)	——	——	1419	——
Symonsz. (Symon Allert)	——	——	1469	——
Symonsz. (Willem)	——	——	1437	——
Sys *of* Chys Jansz. (Mr. Claes)	——	——	1542	——
T.				
Taems. (Godevaert)	——	——	1485	——
Taling Jansz. (Jan)	——	1476	1468	14..
Teding *of Teng.* (Frans Jansz.)	——	——	1548	1547
Teding. (Mr. Jan)	——	1535	1521	1522
Teding Symonsz. (Symon)	——	——	1491	——
Teeuwsz. *Zie* Mattheeusz.				
Teylingen. (Lucas van)	——	——	1570	1571
Thomasz. (Godevaart)	——	——	1483	1484
Thomasz. (Gysbert)	——	——	1467	14..
Tornel. (Willem Paulus van)	——	——	1565	——
Tymans. (Coman Jan)	——	1460	1450	——
Tymans. (Dirk)	——	——	1463	——
Tymans. (Jan)	——	——	1444	——
Tymans. (Nanning)	——	——	1479	——
U.				
Ulison. (Hendrik Jacobsz.)	——	——	1568	——
V.				
Valcken. (Gerrit Volkertsz.)	——	——	1515	——
Vechters. (Arend)	——	——	1407	——
Vechters. (Claes)	——	——	1451	——
Vechters. (Coppert)	——	1456	1454	——
Vechters. (Hillebrand)	——	1414	1401	——
Vechters van Hoorn. (Jan)	——	1577	1560	1561
Verburg. (Jacob Aams)	——	——	1421	——
Verwer. (oude Claes de)	——	——	1440	——
Verwer. (Huyg Wolbrandsz.)	——	——	1510	1504
Verwer. (jonge Jacob de)	——	1431	1428	——
Verwer. (Jan Claasz.)	——	——	1560	——
Verwer. (Pieter Hendrikszn. Samson)	——	——	1495	1504
Verwer. (Symon Maarten Pietersz.)	——	——	1529	——
Volckerts. (Claes)	——	——	1527	——
Vries *uit de Loosdrecht.* (Gysgen Jansz. de)	——	1453	1451	——

	Schout.	Burg.	Schep.	Raad.
Vroede. (Gerrit Jooſten de)	1450	—	1448	—
Vroede. (JooſtGerritſz. de)	1430	—	1425	—
W.				
Wael. Jansz. (Claes de)	—	—	1387	—
Wael. Jansz. (Jacob de)	—	—	1478	—
Wael. (Kinne de)	—	—	1445	—
Walichs. (Jacob)	—	—	1488	—
Walichs. (Jacob)	—	—	1551	—
Walichs. (Reinier Kryt)	—	—	1375	—
Wardens. (Reynier Jan)	—	—	1491	1502
Wenne. (Claes Peterſz.)	—	—	1423	—
Wenne. (Lambert Claeſz.)	—	—	1431	—
Willemsz. (Claas)	—	—	1344	—
Willemsz. (ComanAndries)	—	1466	—	—
Willemsz. (Dirk)	—	—	1333	—
Willemsz. (Floris)	—	—	1386	—
Willemsz. (Gerrit)	—	—	1375	—
Willemsz. (Gerrit)	—	1397	1387	—
Willemsz. (Gysbert)	—	—	1359	—
Willemsz. (Heymer)	—	—	1383	—
Willemsz. (Hugo)	—	—	1471	—
Willemsz. (Jan Roode)	—	—	1382	—
Willemsz. (Matthys)	—	—	1486	—
Willemsz. (Oeſcher)	—	—	1409	—
Willemsz. (Otto)	—	—	1370	—
Willemsz. (Servaes)	—	—	1391	—
Willemsz. (Willem)	—	—	1380	—
Witte. (Allert de)	—	—	1378	—
Witte. (Claes Hendriksz. de)	—	—	1387	—
Witte. Janſz. (Claes de)	—	—	1386	—
Witte. (Hendrik de)	—	—	1376	—
Witte. (jonge Jan de)	—	—	1365	—
Witte. Jansz. (Meindert de)	—	—	1375	—
Wollebrands *Verwer.* (Huyg)	—	—	1510	1504
Wormbouts. (Godevaert)	—	1343	—	—
Wormbouts. (Godevaert)	—	—	1426	—
Wormer. (Boel Dirkſz. van)	—	—	1474	—
Wormer. (Dirk van)	—	—	1425	—
Wormer. (Gerrit Jansz. van)	1366	—	—	—
Wormer. (Jan Dirkſz. van)	—	1473	1469	14..
Woutersz. (Jacob)	—	1421	—	—
Wyngaard. (Jan Willemſz.)	—	—	1537	—
Z.				
Zoelevensoen. (Ruyſch Dirkſz.)	—	—	1348	—
Zuden. (Heyne van)	—	—	1346	—

II.

ALPHABETISCH REGISTER

van de

NAAMEN *der* MAGISTRAATSPERSOONEN

van

AMSTERDAM,

Sedert de verandering des jaars 1578, *tot op het jaar* 1768.

A.

	Schout.	Burg.	Schep.	Raad.	Comm.
Aalst. (Mr. Arnold van)	——	——	1707	——	——
Abba. (Cornelis Dirksz.)	——	——	——	——	1646
Alewyn. (Mr. Abraham)	——	——	1743	——	——
Alewyn. (Mr. Dirk)	——	——	1720	1735	1718
Alewyn. (Fredrik)	——	——	1658	1657	1655
Alewyn. (Fredrik)	——	——	1714	——	1713
Alewyn. (Mr. Fredrick)	——	——	1762	1767	1758
Alewyn. (Mr. Jacob)	——	——	1741	1741	——
Alewyn. (Mattheus)	——	——	1734	——	——
Alewyn. (Mr. Zacharias Henric)	——	——	1768	——	——
Anslo. (Joan)	——	——	——	——	1661
Appelman. (Balthazar Simonsz.)	——	1590	1578	——	——
Appelman. (Jean)	——	1688	1673	1672	——
Appelman. (Dr. Sybrand Baltens)	——	——	1599	——	——
Appelman Balthazars (Wybrand)	——	——	1589	——	——

B.

	Schout.	Burg.	Schep.	Raad.	Comm.
Backer. (Abraham)	——	——	——	1703	——
Backer. (Mr. Adriaan)	——	——	1689	1682	1672
Backer. (Cornelis)	——	——	1658	1658	——
Backer. (Mr. Cornelis)	——	——	1706	——	——
Backer. (Mr. Cornelis)	——	——	1723	——	——
Backer. (Mr. Dirk)	——	——	1686	1698	——
Backer. (Mr. Dirk)	——	——	——	——	1745
Backer. (Jacob)	——	1632	1610	——	——
Backer Cornelisz. (Mr. Jan)	1726	——	1692	1705	——
Backer. (Mr. Joris Jorisz.)	——	——	1638	1638	——
Backer. (Mr. Laurens)	——	——	——	——	1651
Backer. (Willem)	——	1639	1631	1625	——
Backer. (Dr. Willem)	——	——	1655	1670	——
Backer Dirksz. (Mr. Willem)	——	——	1708	1735	1703
Backer. (Mr. Willem)	——	——	1709	1708	——
Backer. (Willem Cornelis)	——	——	1745	——	——
Backer. (Mr. Willem)	——	——	1763	——	——
Backer. (Mr. Willem Cornelis)	——	——	1766	——	——
Backer. (Jan de)	——	——	1752	——	——
Balde Junior. (Mr. Jan)	——	——	——	——	1748
Bambeek. (Cornelis van)	——	——	1705	1678	——
Bambeek. (Mr. Nicolaas van)	——	——	1711	1699	1696
Bambeek van Stryen (Mr. Quiryn van)	——	——	——	1766	——
Bardesius. (Mr. Willem)	1582	1578	——	——	1763
Bas. (Dr. Albert).	——	1647	1629	1638	——
Bas Jacobsz. *Ridder.* (Dr. Dirk)	——	1610	1596	1600	——
Bas. (Dr. Dirk)	——	1696	1681	1681	——
Bas Claasz. (Jacob)	——	1581	1580	——	——
Bas Dirksz. (Mr. Jacob)	——	——	1656	1655	1636
Bas. (Pieter Jacobsz.)	——	——	1594	——	——
Bas. (Pieter)	——	——	——	——	1653
Bas. (Lodewyk de)	——	——	1741	——	——
Bassen. (Warnar Ernst van)	——	——	1618	1616	——
Beaumont de Jonge. (Joan van)	——	——	1675	——	1674
Beck. (Pieter)	——	——	——	——	1749
Beeldsnyder. (François)	——	——	——	——	1751
Beels. (Mr. Marten Adriaan)	——	——	1762	——	——
Bekker. (Hendrik)	——	——	1673	1673	——
Bempden. (Egidius van den)	——	1719	1699	——	——
Bempden. (Mr. Gillis van den)	——	1738	1724	1723	1720
Bempden. (Mr. Joan van den)	——	——	1702	1702	——
Ben Elbertsz. (Ysbrand)	——	——	1594	1595	——
Benning Jan Duivensz. (Cornelis)	——	1601	1584	1584	——
Benning Bartholomeusz. (Frans)	——	——	1579	——	——
Benning Jacobsz. (Jacob)	——	——	1578	1578	——

	Schout.	Burg.	Schep.	Raad.	Comm.
Benning Jansz. (Jacob)	—	—	—	1578	—
Benning Jacobsz. (Jan)	—	—	—	—	1593
Bentes. (Mr. Albert)	—	—	1675	—	—
Bentes. (Hillebrand)	—	—	1707	—	—
Berewout. (Fredrik)	—	—	—	—	1671
Berewout. (Fredrik)	—	—	1734	1731	1724
Berewout. (Mr. Jan)	—	—	1717	—	—
Bernard. (Daniel)	—	—	1689	1687	1679
Bernard. (Mr. Daniel Jan) -	—	—	1694	—	—
Bernard. (Mr. Jean) -	—	—	1725	—	1721
Beth. (Gillis Jansz.) -	—	—	—	1618	—
Beuningen. (Mr. Coenraad van) -	—	1669	1668	1660	—
Beuningen. (Dirk Geurtsz. van) -	—	—	—	—	1632
Beuningen. (Geurt Dirksz. van) -	—	1627	1602	1620	—
Bicker Gerritsz. (Dr. Andries) - -	—	1627	1616	1620	1614
Bicker Gerritsz. (Cornelis) - -	—	1646	1628	—	1620
Bicker *van* Zwieten. (Cornelis) -	—	—	1689	1689	—
Bicker Pietersz. (Gerrit) - -	—	1603	1590	1590	1589
Bicker *van* Zwieten. (Mr. Gerard) -	—	—	—	1714	—
Bicker. (Hendrik) -	—	—	1645	—	1641
Bicker. (Hendrik) -	—	1713	1685	—	1680
Bicker Hendriksz. (Hendrik) -	—	1737	1711	1714	—
Bicker. (Henrik) -	—	—	1748	—	—
Bicker Gerritsz. (Jacob) - -	—	—	—	—	1630
Bicker Hendriksz. (Jacob) - -	—	—	1683	1701	1675
Bicker Jacobsz. (Jacob)	—	—	1625	—	1616
Bicker Jacobsz. (Jacob)	—	—	—	—	1641
Bicker Roelofsz. (Mr. Jacob) - -	—	—	—	—	1672
Bicker. (Mr. Jan) -	—	—	—	1655	—
Bicker Andriesz. (Jan)	—	—	—	—	1653
Bicker Gerritsz. (Dr. Jan) - -	—	1653	1647	—	1626
Bicker. (Mr. Jan Bernd)	—	—	1739	—	1714
Bicker. (Jan Bernd) -	—	—	1759	—	1755
Bicker Henriksz. (Mr. Jan Bernd) - -	—	—	—	—	1768
Bicker. (Roelof) -	—	—	1641	1640	1639
Bisschop. (Jan de) -	—	—	—	1584	1578
Blaauw. (Cornelis Michielsz.) -	—	—	—	—	1626
Blaauw. (Jan Michielsz.) -	—	—	—	—	1643
Blaauw. (Dr. Joan) -	—	—	1651	1651	—
Blaauw. (Mr. Joan) -	—	—	1690	1695	—
Blaauw. (Mr. Willem)	—	—	1667	—	—
Blocquery. (Josias van de) -	—	—	1704	1717	—
Blom. (Dirk) -	—	—	1674	1672	—
Boddens Eduardsz. (Mr. Abraham) -	—	—	1721 / 1751	—	1718
Boddens. (Eduard) -	—	—	—	—	1709
Boelens. (Claas) -	—	—	1580	—	—
Boelens *in Hamburg*. (Claas) - -	—	1582	1581	1585	—
Boelens. (Cornelis Andriesz.) -	—	—	1581	1579	—
Boelens. (Dirk) -	—	—	—	—	1646
Boelens. (Dr. Dirk) -	—	—	1676	1680	1664
Boelens. (Hendrik) -	—	—	1578	—	—
Boelens. (Jacob) -	—	1595	1583	—	—
Boelens Meerens (Jan Claasz.) -	—	1587	1579	1597	—
Boendermaker. (Mattheus) -	—	—	1750	—	1748
Bogaard. (Jan Willemsz.) - -	—	—	1619	—	1611
Bolten. (Jasper) -	—	—	1751	—	—
Bontekoe. (Antonis Willemsz.) -	—	—	—	1578	—
Bontemantel. (Hans)	—	—	1654	1653	1651
Boom Pietersz. (Abraham) - -	—	1625	1610	1609	—
Boom. (Dr. Cornelis) -	—	1651	—	1651	1650
Boom. (Philip Cornelisz.) - -	—	—	—	—	1581
Boom Cornelisz. (Pieter) - -	—	1583	1580	1581	—
Booten. (Jacob Heyn)	—	—	—	—	1580
Boreel. (Balthasar) -	—	—	1709	1725	—
Boreel. (Mr. Jacob) -	1681	1691	1661	1668	—
Boreel Jansz. (Mr. Jacob) - -	—	—	1737	—	—
Boreel. (Jan Jeronimus) - -	—	—	1734	—	—
Boreel. (Willem) -	—	—	1708	—	—
Bors. (Dr. Gerard) -	—	—	1665	—	—
Bors *van* Waveren. (Mr. Cornelis) -	—	—	1693	1694	—
Bors *van* Waveren. (Mr. Gerard) -	—	1683	1663	1672	1658
Bors *van* Waveren. (Mr. Gerard) -	—	—	1722	1725	—
Boudaen. (Mr. Gualterus Petrus) -	—	1761	1730	1735	—
Bouwens. (Daniel Jan) - -	—	—	—	—	1743
Bouwens. (Mr. Reynier) - -	—	—	1723	1741	—
Bronkhorst. (Claas van) -	—	—	—	—	1636
Bronkhorst. (Hendrik van) -	—	—	—	—	1644
Bronkhorst. (Mr. Vincent van) -	—	—	1664	1667	—
Brouwer. (Hillebrand) - -	—	—	—	—	1585
Bruyningh. (Jason) -	—	—	—	—	1760
Bruyningh. (Michiel)	—	—	—	1748	—
Burg. (Abel Matthysz.) - -	—	—	—	—	1644
Burg. (Albertus Coenraad) - -	—	1638	1619	1618	—
Burg. (Arend Pietersz. van den) - -	—	—	1620	1618	—
Burg. (Mr. Coenraad)	—	—	1649	1649	1648
Burg. (Mr. Coenraad)	—	—	1690	1689	1681
Buren. (Mr. Diderik van) - -	—	—	1717	1718	—
Buys. (Jan Elias) -	—	—	1759	—	—
Buys. (Mr. Willem) -	—	—	1726	—	—
Buys de Jonge. (Mr. Willem) -	—	—	—	—	1722

	Schout.	Burg.	Schep.	Raad.	Comm.
C.					
Calkoen. (Cornelis)	——	——	1696	1700	——
Calkoen de Jonge. (Cornelis)	——	——	1702	——	——
Calkoen. (Jan)	——	1754	1727	1748	1722
Calkoen. (Nicolaas)	——	——	1720	1731	1708
Calkoen de Jonge. (Nicolaas)	——	——	——	——	1725
Calkoen. (Pieter)	——	——	1721	——	——
Calkoen. (Pieter)	——	——	1733	——	1731
Campen. (Jacob van)	——	——	——	1578	——
Campen. (Nicolaas van)	——	——	——	1634	——
Capelle. (Nicolaas Rochus van den)	——	——	1660	1661	——
Capit *of* Coppit. (Dr. Hendrik)	——	——	——	——	1626
Capit. (Jacob Pieterſz.)	——	——	1591	1591	——
Clifford. (George)	——	——	1766	——	——
Clifford Junior. (George)	——	——	1749	1748	——
Clifford. (Gerbrand Pancras)	——	——	——	——	1767
Clifford. (Jan)	——	1768	1743	——	——
Clifford. (Mr. Pieter)	——	——	1747	1758	——
Clifford. (Willem)	——	——	——	——	1768
Collen. (Mr. Bauduin van)	——	——	1721	——	1709
Collen. (Mr. Caspar van)	——	——	1695	1697	——
Collen. (Mr. Ferdinand van)	1709	1727	1696	1694	——
Collen de Jonge. (Mr. Ferdinand van)	1737	1743	1719	1736	1705
Collen Ferdinandsz. (Mr. Ferdinand van)	——	——	1735	1749	1730
Commelyn. (Jan)	——	——	——	1672	——
Cornelisz. Schaak (Elbert *of* Albert)	——	——	——	——	1594
Corver. (Gerrit)	——	1731	1716	——	1714
Corver. (Mr. Joan)	——	1681	1666	1666	——
Corver de Jonge. (Mr. Joan)	——	——	1714	——	1707
Corver. (Nicolaas)	——	1650	1646	——	——
Corver. (Mr. Nicolaas)	——	——	1690	——	1683
Corver. (Nicolaas)	——	——	——	——	1709
Court. (Mr. Abraham del)	——	——	1749	1753	——
Court. (Mr. Pieter de la)	——	——	1744	1744	——
Court Junior. (Mr. Pieter de la)	——	——	——	——	1768
Coymans. (Balthazar)	——	——	——	——	1740
Coymans. (Elias)	——	——	——	——	1682
Coymans. (Jan)	——	——	1683	——	——
Coymans. (Mr. Jan)	——	——	1722	1726	1716
Coymans. (Joſephus)	——	——	——	——	1706
Coymans. (Samuel Elias)	——	——	1736	——	——
Croock. (Abraham)	——	——	1752	——	——

	Schout.	Burg.	Schep.	Raad.	Comm.
D.					
Dankerts. (Mr. Fredrik)	——	——	1686	——	——
Dedel. (Abraham)	——	——	1762	——	1760
Dedel. (Mr. Salomon)	——	——	1738	1744	——
Dedel. (Mr. Willem Gerrit)	——	——	1705	1705	——
Dedel. (Mr. Willem Gerrit)	——	——	1763	——	1758
Dedel Salomonsz. (Mr. Willem Gerrit)	——	——	1761	1768	1757
Decquer. (Conſtantyn)	——	——	——	——	1705
Decquer de Jonge. (Mr. Hendrik)	——	——	1695	——	——
Delft. (Gerrit Jansz.)	——	——	1578	1578	——
Deutz van Aſſendelft. (Mr. Cornelis)	——	——	——	1757	1753
Deutz. (Mr. Daniel)	——	1767	1741	1747	——
Deutz. (Gerard)	——	——	1740	——	——
Deutz. (Jan)	——	——	1692	1692	——
Deutz. (Jan Leonard)	——	——	1725	——	——
Deutz. (Mr. Jean)	——	——	——	——	1748
Deutz van Aſſendelft. (Jean)	——	——	——	——	1748
Deutz. (Willem Gideon)	——	1748	1728	——	——
Diemen. (Wolfert van)	1744	——	——	——	1644
Dieu. (Mr. Daniel de)	——	1753	1724	1731	——
Does. (Simon van der)	——	——	1621	1618	——
Does. (Willem van der)	1585	——	——	——	——
Dommer *Lyndraaijer.* (Ysbrand Jansz.)	——	——	1579	1578	——
Dronckelaer. (Dr. Cornelis van)	——	——	1649	1649	1623
Du peyrou. (Daniel Jacob)	——	——	1737	1745	1736
Dussen. (Bruno van der)	——	——	1741	——	1735
Dussen. (Mr. Jacob van der)	——	——	——	——	1716
Duyn Cornelisz. (Jan)	——	——	——	1578	——
Duyvens. (Mr. Adriaan)	——	——	1693	——	——
Duyvens. (Cornelis Benning Jan)	——	1601	1584	1584	——
Dyck. (Jan van)	——	——	1676	——	——
E.					
Egbertsz. (Roelof)	——	1611	1600	——	1593
Egbertsz. (Dr. Sebaſtiaan)	——	1606	1593	1602	——
Elias. (Gerbrand)	——	——	——	1715	——
Elias. (Mr. Gerbrand)	——	——	1757	1764	1749
Elias. (Jacob)	——	——	1682	1682	1675
Elias. (Jacob)	——	——	——	1696	——
Elias Arnoudsz. (Mr. Jacob)	——	——	1757	1761	——
Elias. (Nicolaas)	——	——	——	1712	——
Elias. (Pieter)	——	——	1759	——	1755
Ernst. (Roetert)	——	——	1607	1607	——
Ernst. (Dr. Roetert)	——	——	1653	1653	1644
Eyghels. (Pieter)	——	——	1712	1713	1709
Eys. (Joan Nicolaas van)	——	——	——	1748	——
Eys Iſaacsz. (Jan Nicolaas van)	——	——	1748	——	——

	Schout.	Burg.	Schep.	Raad.	Comm.
Ewyck. (Johannes Cyprianus van)	—	—	1767	—	—
F.					
Faas. (Mr. Nicolaas)	—	—	1761	1768	—
Famars. (Jan Jacob de)	—	—	—	—	1704
Farret. (Dirk)	—	—	1757	—	1748
Fay. (Mr. Gerbrand Claasz. du)	—	—	—	—	1718
Fay. (Jacob Fredrik du)	—	—	1722	1722	—
Fay. (Mr. Joan Noach du)	—	—	1711	—	—
Flines. (Philip de)	—	—	—	—	1749
Fontaine. (Mr. Joan)	—	—	1726	1723	—
Fonteyn. (Martinus)	—	—	—	—	1674
Fransz. (Jacob) *Zie* Oetgens *van* Waveren.					
Franx. (Izaak)	—	—	—	—	1655
Fuyck. (Hendrik Olfertsz.	—	—	1578	1578	—
G.					
Gardyn. (Adriaan du)	—	—	1594	—	—
Gardyn. (Guillam du)	—	—	—	—	1579
Geelvinck. (Mr. Albertus)	—	—	1674	1690	—
Geelvinck. (Mr. Coenraad)	—	—	—	—	1689
Geelvinck. (Cornelis)	—	1673	1657	1652	1646
Geelvinck. (Jan Cornelisz.)	—	1626	1624	1624	1612
Geelvinck. (Mr. Joan)	—	—	1699	1694	1672
Geelvinck. (Mr. Joan)	—	—	1765	—	1759
Geelvinck. (Mr. Lieve)	—	1720	1704	1708	1701
Geelvinck. (Mr. Lieve)	—	—	—	—	1755
Geelvinck. (Mr. Nicolaas)	—	1747	1735	1744	—
Geelvinck de Jonge. (Mr. Nicolaas)	—	—	1764	1765	—
Ghesel. (Harman van)	—	—	1743	1734	1725
Ghesel. (Jan van)	—	—	1719	—	—
Ghesel. (Mr. Jan van)	—	—	1758	—	1756
Ghiesen. (Philips Anthony van der)	—	—	1719	1720	—
Goyer. (Claas Albertsz.)	—	—	1581	1578	—
Graafland. (Cornelis)	—	—	1667	1667	—
Graafland. (Cornelis)	—	—	1704	—	—
Graafland Elbertsz. (Cornelis)	—	—	—	—	1736
Graafland Jansz. (Mr. Cornelis)	—	—	1718	—	—
Graafland. (Mr. Elbert)	—	—	1707	1712	—
Graafland. (Gillis)	—	—	1715	1714	1712
Graafland. (Gualterus)	—	—	—	—	1748
Graafland. (Mr. Jan)	—	1703	1686	—	—
Graafland. (Mr. Jan)	—	1750	1731	1748	—
Graafland Cornelisz. (Mr. Joan)	—	—	1745	1743	1737
Graafland Pietersz. (Mr. Joan)	—	—	—	—	1763
Graafland. (Mr. Jeronimus)	—	—	1734	—	—

	Schout.	Burg.	Schep.	Raad.	Comm.
Graeff. (Mr. Andries de)	1667	1657	1646	1669	—
Graeff. (Cornelis de)	—	1643	1640	1639	1636
Graeff. (Dirk Jansz de)	—	1578	—	—	—
Graeff. (Dr. Dirk de)	—	—	1632	—	1631
Graeff. (Mr. Gerrit de)	—	—	1739	—	1736
Graeff. (Gerrit de)	—	—	—	—	1702
Graeff. (Jacob Dirksz. de)	—	1613	1598	1603	—
Graeff. (Jacob de)	—	—	1602	—	—
Graeff. (Mr. Jacob de)	—	—	1672	—	1667
Graeff. (Mr. Joan de)	—	—	1713	1709	1698
Graeff. (Pieter de)	—	—	1668	—	1666
Gragt. (Simon de Ryk van der)	—	—	1628	1627	—
Graswinckel. (Mr. Mattheus)	—	—	—	—	1748
Gromme'e. (Diderik)	—	—	—	—	1749
Grootenhuys. (Mr. Jacob ten)	—	—	1680	1680	1679
Grootenhuys Jansz. (Jan ten)	1621	—	1602	1605	—
Grootenhuys. (Mr. Joan ten)	—	—	1666	1668	1654
Grootenhuys. (Dr. Pelgrom ten)	—	—	1660	1660	1645
H.					
Hack. (Philip)	—	—	—	—	1718
Harencarspel. (Mr. Abraham van)	—	—	1708	—	—
Harencarspel. (Claas Jacobsz.)	—	—	1618	1618	—
Harencarspel. (François van)	—	—	1721	1740	1714
Harencarspel. (Jacob Claasz.)	—	—	1639	1639	1633
Harencarspel. (Nicolaas van)	—	—	1678	—	1672
Harn. (Mr. Willem van)	—	—	1709	—	1705
Hartogveld. (Dr. Joan van)	—	—	1659	1660	1651
Hartsinck. (Mr. Pieter)	—	—	1756	1756	—
Hasselaer. (Mr. Cornelis Pieter)	—	—	1767	—	—
Hasselaer. (Gerrit Claasz.)	1669	1665	1650	1653	1649
Hasselaer. (Mr. Gerard)	—	—	1706	1717	—
Hasselaer. (Mr. Gerard Aarnout)	—	1748	1739	1739	—
Hasselaer. (Mr. Gerard Nicolaasz.)	—	—	1753	—	—
Hasselaer. (Mr. Isaac)	—	—	1701	—	—
Hasselaer. (Mr. Nicolaas)	—	—	1679	1678	—
Hasselaer. (Mr. Nicolaas Cornelis)	—	—	1729	—	—
Hasselaer. (Mr. Pieter Cornelis)	—	—	1749	1754	1746
Hasselaer. (Pieter Dirksz.)	—	—	1595	1594	—
Hasselaer. (Pieter Pietersz.)	1646	1635	1626	1626	1616

	Schout.	Burg.	Schep.	Raad.	Comm.
Haze de Georgio. (Jeronimo)	——	1695	1680	1683	1675
Haze de Jonge. (Jeronimo)	——	——	——	——	1698
Haze. (Pieter de)	——	——	——	1706	1701
Heemskerck. (Claas Simonsz.)	——	——	1582	1578	——
Heemskerck. (Cornelis Cornelisz.)	——	——	——	——	1590
Heemskerck. (Dr. Dominicus van)	——	——	1606	1617	——
Heemskerck. Dr. Jan van)	——	——	1640	——	——
Heemskerck. (Willem van)	——	——	1744	1753	——
Hellemans Hooft. (Mr. Arnoud)	——	——	1665	——	1664
Helmond. (Dr. Gerrit van)	——	——	1652	1653	1640
Helmond. (Dr. Joan van)	——	——	1657	1659	1649
Hemert. (Anthony van)	——	——	——	——	1764
Heuvel. (Mr. Isaac van)	——	——	1681	1679	1663
Hinlopen. (Jacob Fransz.)	——	——	1652	——	1647
Hinlopen. (Jacob Jacobsz.)	——	——	1617	1617	——
Hinlopen. (Jacob Jacobsz.)	——	——	1658	1657	1656
Hinlopen de Jonge. (Mr. Jacob)	1691	1694	1672	1680	1666
Hinlopen de Jonge. (Mr. Jacob)	——	——	1695	——	1690
Hinlopen Vermaas. (Jacob)	——	——	——	——	1675
Hinlopen. (Joan)	——	——	1661	——	1657
Hochepied. (Daniel)	——	——	1694	1690	——
Hochepied. (Jan Baptist)	——	——	1703	——	——
Hoesen. (Mr. Gerard Kuysten van)	——	——	1746	1752	——
Hoesen. (Leonard van)	——	——	1719	——	——
Hoesen. (Mr. Leonard Kuysten van)	——	——	——	——	1767
Hogguer. (Daniel)	——	——	1748	——	——
Hoing. (Jacob Geritsz.)	——	1618	1585	1593	——
Homoet. (Albertus)	——	——	——	——	1731
Homoet. (Barend Gerbrand)	——	——	——	——	1748
Hooft *Ridder*. (Mr. Arnoud Hellemans)	——	——	1662	——	1656
Hooft. (Cornelis Pietersz.)	——	1588	1582	1584	——
Hooft. (Mr. Daniel)	——	1737	1709	1718	——
Hooft. (Daniel)	——	——	——	——	1745
Hooft Gerritsz. (Daniel)	——	——	——	1768	1762
Hooft. (Mr. Dirk)	——	——	——	——	1672
Hooft. (Mr. Gerrit)	——	1708	1679	1679	——
Hooft de Jonge. (Mr. Gerrit)	——	1752	1712	1744	1708
Hooft Gerritsz. (Mr. Gerrit)	——	1766	1735	——	——
Hooft Danielsz. (Mr. Gerrit)	——	——	1738	——	——
Hooft. (Gerrit Corver)	——	——	——	——	1763
Hooft. (Mr. Hendrik)	——	1662	1656	1655	1645
Hooft de Jonge. (Mr. Hendrik)	——	——	——	——	1664
Hooft de Jonge. (Mr. Hendrik)	——	——	1695	——	——
Hooft Danielsz. (Hendrik)	——	——	1744	——	1738
Hooft Gerritsz. (Hendrik)	——	——	1748	——	——
Hooft. (Mr. Jacob)	——	——	——	——	1767
Hooft. (Jan Cornelisz.)	——	——	1579	——	——
Hooft. (Jan)	——	——	——	——	1741
Hooft. (Dr. Pieter Jansz.)	——	——	1630	1631	——
Hooft. (Willem Pietersz.)	——	——	1592	——	——
Hoogkamer. (Jacob Pietersz.)	——	——	1618	1618	——
Hoorn. (Anthony Bonaventura van)	——	——	——	——	1758
Hoorn. (Jan Claasz. van)	——	——	——	1613	——
Hoorn. (Pieter Nicolaas van)	——	——	——	——	1763
Hoorn. (Quiryn Wilhelm van)	——	——	1759	——	1756
Hoorn. (Mr. Simon van)	——	1659	1650	1648	——
Hop. (Mr. Cornelis)	——	1753	1713	1720	——
Hop. (Mr. Jacob)	——	——	1696	——	——
Hop. (Mr. Jacob)	——	——	1754	1766	1751
Hope. (Jan)	——	——	1765	1768	——
Horst. (Mr. Reyer Lambertsz. van der)	——	——	——	1578	——
Houtman. (Abraham)	——	——	——	——	1705
Houwens. (Louis)	——	——	——	——	1713
Hove. (David ten)	——	——	——	1766	1749
Hoven. (Gillis van)	——	——	1728	1729	——
Hovy. (Jan)	——	——	——	——	1758
Hudde. (Gerrit)	——	——	——	——	1623
Hudde Arendsz. (Hendrik)	——	——	1588	1587	——
Hudde. (Hendrik)	——	——	1622	1618	——
Hudde. (Mr. Hendrik)	——	——	——	1653	——
Hudde. (Hendrik)	——	——	1705	1694	1688
Hudde. (Joannes)	——	1672	1668	1667	——
Hudde. (Jonas)	——	——	——	——	1653
Hudde. (Rombout)	——	——	1674	1674	1677
Hulft. (Mr. Bauduin Jan)	——	——	1767	——	1760
Hulft. (Mr. Cornelis)	——	——	1742	1742	1738
Hulft. (Jan)	——	——	1655	1668	1641
Hulft. (Mr. Jan)	——	——	1715	——	——
Hulft. (Pieter)	——	——	1684	——	1672
Huydecoper. (Balthazar)	——	——	1740	——	——
Huydecoper. (Jan Jacobsz.)	——	——	1578	1578	——
Huydecoper. (Jan Elias)	——	1739	1703	1710	1690
Huydecoper. (Mr. Jan)	——	1749	1725	1745	——
Huydecoper van Maarsseveen. (Mr. Jan Elias)	——	——	1761	1760	1756
Huydecoper. (Johan)	——	1651	1629	1630	——
Huydecoper. (Dr. Joan)	——	1673	1656	1662	1651

	Schout.	Burg.	Schep.	Raad.	Comm.
Huydecoper. (Mr. Joseph)	—	—	1706	1705	—
Huydecoper. (Mr. Willem)	—	—	—	—	1768
Huyghens. (Hendrik)	—	—	—	—	1718
Huyghens. (Mr. Theodorus)	—	—	1715	1720	—
Huyghens. (Mr. Willem)	1749	1768	1743	1748	—
J.					
Jacobsz. (Rombout)	—	—	—	—	1638
Jansz. (Ysbrand)	—	—	—	—	1578
Jever. (Volkert van)	—	—	—	1748	—
Jonkheyn *Verwer*. (Simon Hendriksz.)	—	—	—	1578	—
Jorisz. (Cornelis)	—	—	1596	1596	1591
Jorisz. (Joris)	—	—	1597	1600	—
K.					
Kalf. (Claas Pietersz.)	—	—	—	—	1581
Kalf. (Pieter Claasz.)	—	—	1591	—	—
Kalf. (Willem Maartensz.)	1598	—	—	—	—
Kant. (Reinier)	—	1580	—	1578	—
Karsseboom. (Gerard)	—	—	1708	1709	—
Karsseboom. (Mr. Jacob)	—	—	1716	—	—
Karsseboom. (Jacob Gerard)	—	—	1742	—	—
Kat. (Jan Claasz.)	—	1579	—	—	1578
Kerchem. (Jan van)	—	—	—	—	1714
Kerckrinck. (Mr. Joan Hendrik)	—	—	1755	1759	—
Kick. (Daniel)	—	—	—	1719	—
Klenck. (Coenraad van)	—	—	1674	1672	—
Kloeck. (Dr. Allard)	—	—	1630	1631	1628
Kloeck. (Dr. Cornelis)	—	—	1660	1681	1659
Kloeck. (Mr. Nanning)	—	—	1672	1674	—
Kloeck. (Mr. Pieter)	—	—	—	1649	—
Kloeck. (Pieter)	—	—	—	—	1664
Kock. (Dirk Arendsz.)	—	—	—	—	1638
Kocq. (Dr. Frans Banning)	—	1650	1637	1634	—
Koekebacker. (Claas Jacobsz.)	—	—	—	1594	—
Koesveld. (Gerrit Jansz.)	—	—	—	1578	—
Koornhert. (Frans Volkertsz.)	—	—	1580	—	1578
Kortenhoef. (Dirk Tymensz. Brouwer)	—	—	—	1593	—
Koster. (Dr. Maarten Jansz.)	—	1578	—	1578	—
Kromhout. (Adriaan Reiniersz.)	—	1578	—	1578	—
Kromhout. (Adriaan)	—	1591	1588	1605	—
Kromhout. (Barthold)	—	—	1625	1625	1616
Kroonenburg. (Jan Thomasz.)	—	—	1587	1591	1583
Kruys. (Claas Claasz.)	—	—	—	—	1620
L.					
Lange. (Dirk de)	—	—	—	—	1651
Lens, Lensen *of* Lentsen. (Hendrik)	—	—	—	—	1627
Lens. (Jan)	—	—	—	—	1662
Lepper. (Mr. Pieter)	—	—	—	—	1748
Lestevenon. (François)	—	1762	1733	—	—
Lestevenon. (Jacob Backer)	—	—	1729	—	—
Lestevenon. (Mr. Mattheus)	—	1722	1710	1717	—
Lestevenon. (Matheus)	—	—	1745	—	—
Leyden. (Adriaan Pompeus van)	—	—	1767	—	—
Lons. (Dr. Hendrik)	—	—	—	—	1663
Lonsvaarder. (Jan Simonsz.)	—	—	—	1578	—
Loon. (Adriaan van)	—	—	—	—	1679
Loon Junior. (Adriaan van)	—	—	1714	—	—
Loon. (Fredrik Willem van)	—	—	1700	1705	1687
Loon. (Jacob van)	—	—	—	—	1742
Loon. (Mr. Jan van)	—	—	1724	1724	—
Loon. (Lieve van)	—	—	1676	1676	—
Loon Pietersz. (Marten van)	—	—	1705	1707	1704
Loon. (Nicolaas van)	—	—	1653	1653	1639
Loon. (Mr. Nicolaas van)	—	—	1710	—	1707
Loon. (Pieter van)	—	—	—	—	1652
Loon. (Pieter van)	—	—	—	1708	—
Loon. (Pieter van)	—	—	1736	—	—
Loon Pietersz. (Mr. Pieter van)	—	—	1761	—	1755
Loon. (Mr. *of* Dr. Willem van)	—	—	1644	1645	1641
Loon. (Mr. Willem van)	—	1686	1663	1692	—
Loon Jansz. (Mr. Willem van)	—	—	1735	—	1730
Loten. (Mr. Abraham)	—	—	1711	—	—
Loten. (Jacob)	—	—	—	1715	—
Lyn. (Mr. Anthony Pieter van der)	—	—	1751	1754	1745
Lynslager. (Carel)	—	—	1750	1748	—
M.					
Marken of *Merken*. (Hendrik van)	—	—	—	1578	—
Marken. (Jacob van)	—	—	1578	—	—
Marken. (Windrik Hendriksz. van)	—	—	1580	—	—
Markt. (Jacob van der)	—	—	—	—	1638
Marselis. (Dirk van)	—	—	1756	1748	—
Marselis. (Frans van)	—	—	—	—	1722
Marselis. (Jan van)	—	—	1746	—	—
Marselis Junior. (Jan van)	—	—	1765	—	—
Meer. (Dirk van der)	—	—	1712	1732	—
Meer. (Dr. Franco van der)	—	1652	1643	1639	—
Meer. (Mr. Jeremias van der)	—	—	1745	—	—
Meerens. *Zie* Boelens.					
Merckt. (Albert van der)	—	—	1724	—	1723
Merct. (Johan van der)	—	—	—	—	1693
Meurlinck. (Jan)	—	—	—	1582	1578
Mogge. (Mr. Iman)	—	—	1733	—	1731
Mogge *van* Haamsteede. (Willem Ferdinand)	—	—	1757	—	1753

	Schout.	Burg.	Schep.	Raad.	Comm.
Moor. (Jacob de)	——	——	——	——	1705
Muelen. (Mr. Jan Carel van der)	——	——	——	——	1749
Muilman. (Bartholomé)	——	——	1760	1766	——
Muilman. (Dionis)	——	——	——	1748	——
Muilman. (Nicolaas)	——	——	1750	——	——
Munter. (Mr. Andries)	——	——	1740	——	1737
Munter. (Mr. Cornelis)	——	1706	1692	1701	——
Munter. (Cornelis)	——	——	1742	——	——
Munter. (Mr. Gerard)	——	——	——	——	1768
Munter. (Mr. Dirk)	——	1698	1677	1692	1674
Munter. (Joan)	——	1670	1653	——	1639
Munter Junior. (Mr. Joan)	——	——	1667	——	1662
Munter. (Mr. Willem)	——	1726	1708	1709	1706
Muyssart. (Abraham)	——	——	1702	1707	——

N.

Nachtglas. (Pieter Jacobsz.)	——	——	——	1595	——
Neck. (Jacob van)	——	1622	1609	1621	——
Neck. (Jacob van)	——	——	——	1652	1648
Neck Jacobsz. (Jacob van)	——	——	1668	1662	1661
Neck Pietersz. (Pieter van)	——	1581	——	1578	——
Neck. (Reinier van)	——	——	1592	——	——
Noël. (Arnout)	——	——	——	——	1757
Nolk. (Pieter van der)	——	——	——	——	1751
Nys. (Isaac Jan)	——	——	——	——	1681

O.

Oetgens *van* Waveren. (Anthony)	——	1626	1614	1620	1611
Oetgens *van* Waveren. (Mr. Anthony)	——	——	1713	——	1703
Oetgens *van* Waveren. (Bonaventura)	——	1760	1730	1735	——
Oetgens *van* Waveren. (Claas Fransz.)	——	1586	1583	1585	——
Oetgens *van* Waveren. (Claas Hendriksz.)	——	——	——	——	1598
Oetgens *van* Waveren. (Frans Hendriksz.)	——	1599	1587	——	——
Oetgens *van* Waveren. (Jacob Fransz.)	——	——	——	1578	——
Oetgens *van* Waveren. (Jan Hendriksz.)	——	——	——	——	1592
Oetgens *van* Waveren. (Mr. Nicolaas Willem)	——	——	——	——	1721
Oosterwyk. (Mr. Jacob van)	——	——	1749	——	——
Oosterwyk. (Joan van)	——	——	——	1688	——
Opmeer. (Mr. Nicolaas)	——	1681	1659	1672	——
Opmeer. (Dr. Pieter)	——	——	1626	1624	——
Ortt. (Abraham)	——	——	——	——	1688
Ortt. (Mr. Johan)	——	——	1732	——	——
Ortt. (Mr. Johan)	——	——	——	——	1748

	Schout.	Burg.	Schep.	Raad.	Comm.
d'Orville. (Joan Fredrik)	——	——	1768	——	——
Outshoorn. (Cornelis *de* Vlaming *van*)	——	——	1583	——	——
Outshoorn. (Cornelis *de* Vlaming *van*)	1649	1656	1645	1657	——
Outshoorn. (Dirk *de* Vlaming *van*)	——	1630	1608	1606	——
Outshoorn. (Dirk *de* Vlaming *van*)	——	——	1681	——	1673
Outshoorn. (Pieter *de* Vlaming *van*)	——	1621	1605	1596	——
Overlander. (Pieter)	——	——	——	——	1677
Overlander. (Mr. Volkert)	——	1628	1603	1605	——

P.

Pancras. (Gerbrand Claasz.)	——	1639	1635	1634	——
Pancras Michielsz. (Gerbrand)	1706	1709	1691	1692	——
Pancras. (Mr. Gerbrand)	——	1702	1693	1708	1686
Pancras. (Michiel)	——	——	1657	——	1648
Pancras. (Nicolaas)	——	1667	1650	1650	1646
Pancras. (Mr. Nicolaas)	——	——	1728	——	1722
Papenbroeck. (Mr. Gerard van)	——	——	1710	——	——
Pater. (Albert Dirksz.)	——	1654	1638	1638	——
Pater. (Mr. Dirk)	——	——	1683	1685	——
Pauw. (Adriaan)	——	——	1578	1578	——
Pauw. (Dr. Isaac)	——	——	1647	——	1646
Pauw Reiniersz. (Michiel)	——	——	1622	——	1617
Pauw Adriaansz. (Pieter)	——	——	1586	1586	——
Pauw. (Reinier Adriaansz.)	——	1605	1590	1591	——
Pauw. (Dr. Reinier)	——	——	1618	——	——
Pellicorne. (Gaspar)	——	——	1678	——	1672
Pels. (Guillelmo)	——	——	1704	——	1699
Pels. (Mr. Guillelmo)	——	——	——	——	1745
Pels. (Jan Lucas)	——	——	1726	——	1723
Pels. (Pieter)	——	——	1727	——	——
Petersen. (Mr. Jacob Baron de)	——	——	1756	——	1755
Petersen. (Mr. Isaac Ernst de)	——	——	——	——	1761
Peyrou. (Daniel Jacob du)	——	——	1737	1745	1736
Pietersz. (Reynst)	——	——	1580	——	——
Poll. (Egidius van de)	——	——	1764	——	——
Poll. (Harmen Gysbertsz. van de)	——	——	1598	1595	1593
Poll. (Harmen Henrik van de)	——	1745	1725	1723	1719
Poll. (Jan van de)	——	1653	1640	1646	1638
Poll Harmensz. (Jan van de)	——	1718	1698	——	——
Poll Jansz. (Jan van de)	——	——	1728	1728	——
Poll. (Mr. Jan van de)	——	——	1747	——	——
Poll Pietersz. (Mr. Jan van de)	——	——	1752	1763	1746

	Schout.	Burg.	Schep.	Raad.	Comm.
Poll. (Mr. Pieter van de)	—	1748	1731	—	1727
Poppen. (Jacob)	—	1621	1607	1609	—
Popta. (Mr. Jacob)	—	—	1676	—	1671
Pouille. (Benjamin)	—	—	1706	1703	—
Pouwels. (Willem)	—	—	—	1578	—
R.					
Raap. (Adriaan Pietersz.)	—	—	1612	1612	1601
Raap. (Pieter Adriaansz.)	—	—	—	—	1620
Raap. (Willem)	—	—	—	—	1682
Raaphorst. (Dr. Matthys)	—	—	1627	1626	—
Raaphorst. (Matthys Willemsz.)	—	—	—	—	1627
Ranst. (Constantyn)	—	—	—	—	1679
Ranst. (Leonard)	—	—	1668	1669	—
Reaal. (Bartholomeus Jansz.)	—	—	—	—	1628
Reaal. (Dr. Frans)	—	1669	1647	1659	—
Reaal. (Dr. Jacob Jansz.)	—	—	1623	1623	—
Reaal. (Jan Pietersz.)	—	1604	1579	1603	—
Reaal. (Jan)	—	—	1723	—	1720
Reaal. (Jean)	—	—	—	—	1658
Reaal. (Laurens Jacobsz.)	—	—	1582	1583	—
Reaal, *Ridder*. (Laurens)	—	—	1630	1630	—
Reaal. (Pieter Jansz.)	—	—	1609	—	—
Reaal. (Pieter)	—	—	1685	1683	—
Reaal. (Reinier)	—	—	1633	—	1621
Rendorp. (Joachim)	—	—	1656	1650	—
Rendorp. (Mr. Joachim)	—	—	1756	—	1755
Rendorp. (Mr. Pieter)	—	1746	1732	1731	1725
Rendorp. (Pieter Nicolaas)	—	—	—	—	1758
Reyersz. (Claas)	—	—	1580	1578	—
Reyniersz. (Jan Claasz)	—	—	1598	1599	—
Reynst. (Mr. Gerard)	—	—	1650	1646	—
Reynst. (Hendrik)	—	—	1627	1626	—
Reynst. (Jacob)	—	—	—	—	1654
Reynst. (Mr. Lambert)	1656	1667	1655	1649	—
Rieck *of* Ryck. (Cornelis Willemsz. van)	—	—	1580	1578	—
Riemer. (Abraham de)	—	—	—	—	1705
Roch. (Cornelis)	—	—	1666	1671	—
Roch. (Hercules)	—	—	—	1636	—
Roch. (Jacob Jacobsz.)	—	—	—	—	1647
Rode. (Zacharias)	—	—	—	—	1654
Rodenburg *de Oude*. (Herman)	—	—	—	1578	—
Roding. (Pieter)	—	—	—	—	1578
Röell. (Dr. Willem)	—	—	—	—	1748
Roelofsz. (Egbert)	—	1579	—	—	—
Roelofsz. (Roelof Egbert)	—	—	—	1590	—
Roeters. (Ernst)	—	—	1625	1625	—
Roeters. (Mr. Ernst)	—	—	1698	—	1693
Roeters. (Hendrik)	1673	—	1662	—	1655
Roeters. (Mr. Jan)	—	—	—	—	1641
Rogge. (Theodoor)	—	—	1731	—	—
Romeniboot. (Mr. Cornelis)	—	—	1578	578	—
Rosecrans. (Dirk Jacobsz.)	—	—	—	—	1589
Rotgans. (Lucas Jacobsz.)	—	—	—	—	1630
Rothe. (Mr. Joan de)	—	—	—	1748	—
Ruysch. (Frans)	—	—	1584	—	—
Ruytenburg. (Pieter Gerritsz. van)	—	—	—	—	1617
Ruytenburg. (Willem van)	—	—	1641	1639	—
Ruytenburg. (Willem Pietersz. van)	—	—	—	—	1643
Ryck *of* Rieck. Cornelis Willemsz. van)	—	—	1580	1578	—
Ryn. (Adam van)	—	—	1711	—	—
Ryn. (Jacob Egbertsz. van)	—	—	1603	1605	—
Ryswyck. (Theodorus)	—	—	1722	—	—
S.					
Sandheuvel Junior. (Bartholomeus van den)	—	—	1766	—	—
Sautyn. (Gillis)	—	—	1673	1672	—
Sautyn. (Hendrik Nicolaas)	—	—	1737	1748	1725
Sautyn. (Mr. Jan)	—	1745	1716	—	—
Sautyn. (Mr. Nicolaas)	—	1718	1702	1702	—
Sautyn. (Mr. Willem)	—	—	—	—	1704
Sautyn Nicolaasz. (Mr. Willem)	—	—	1730	—	1722
Schaak. (Cornelis Elbertsz.)	—	—	1579	—	—
Schaak. (Elbert Cornelisz.)	—	—	—	—	1594
Schaak. (Mr. Pieter)	—	—	—	—	1748
Schaap. (Dr. Gerrit)	—	1637	1624	1624	—
Schaap. (Mr. Gerrit Pietersz.)	—	—	1638	1638	1633
Schaap. (Jacob Pietersz.)	—	—	1583	—	—
Schaap. (Mr. Jan Bernd)	—	—	1659	—	1658
Schaap. (Dr. Pieter)	—	—	1600	1598	—
Schaap. (Mr. Pieter)	—	—	1666	1666	1665
Schaap. (Simon)	—	—	—	—	1650
Scherenberg. (Abraham)	—	—	—	—	1748
Schellinger. (Bernard)	—	—	1646	1646	1645
Schellinger. (Cornelis)	—	—	—	—	1615
Schellinger. (Mr. Elias)	—	—	1744	1744	—
Schellinger. (Hillebrand)	—	—	1616	1616	—
Schellinger. (Mr. Hillebrand)	—	—	—	—	1672
Schellingwouw. (Pieter Teunisz.)	—	—	—	—	1614
Schellingwouw. (Teunis Jansz.)	—	—	—	—	1589
Scholten. (Joan Agges)	—	—	1750	1748	—
Schuyt. (Albert)	—	—	1731	—	1722
Schuyt. (Marten Simonsz.)	—	—	—	1578	—

	Schout.	Burg.	Schep.	Raad.	Comm.
Scott. (Mr. Balthazar)	—	1735	1710	1711	—
Scott de Jonge. (Everard)	—	—	1674	1674	—
Scott. (Jacob)	—	—	1693	1690	1688
Scryver. (Hendrik Pietersz.)	—	—	—	—	1604
Scryver. (Matthys Pietersz.)	—	—	—	—	1603
Scryver. (Pieter Matthysz.)	—	—	1599	1602	—
Scryver. (Willem)	—	—	—	1656	1655
Six. (Jan)	—	1691	1667	1679	1656
Six. (Mr. Jan)	—	1719	1705	1701	1691
Six. (Mr. Jan)	—	—	1760	1758	1753
Six. (Mr. Nicolaas)	—	—	1690	—	—
Six. (Mr. Pieter)	—	—	1692	—	1687
Six. (Mr. Pieter)	—	1744	1719	1720	—
Six. (Willem)	—	—	—	1650	—
Six. (Mr. Willem)	—	1723	1693	—	1689
Slicher. (Mr. Jan Baptista)	—	1757	1729	1748	—
Slicher. (Joan)	—	—	—	—	1666
Slicher. (Dr. Wigbolt)	—	—	—	—	1653
Slicher. (Mr. Wigbolt)	1719	—	1707	1705	—
Slicher Junior. (Mr. Wigbolt)	—	—	1718	—	—
Sluysken. (Mr. Fredrik)	—	—	1694	—	—
Smeth. (Theodorus de)	—	—	1742	—	1740
Smit. (Jan Jansz.)	—	—	1579	1578	—
Smitten. (Mr. Adolf Willem ter)	—	—	—	—	1768
Smitten. (Mr. Hendrik ter)	—	1751	1746	1748	—
Snoek. (Dr. Egidius)	—	—	—	—	1630
Son. (Mr. Augustinus van)	—	—	—	—	1768
Son. (Hendrik de Wacker van)	—	—	1757	—	—
Son. (Mr. Jacobus Augustinus van)	—	—	1762	—	—
Son. (Thomas van)	—	—	1755	—	—
Sorg. (Evert Corssen)	—	—	—	1578	—
Spelt. (Hendrik van der)	—	—	1730	—	—
Spiegel. (Cornelis)	—	—	—	—	1665
Spiegel. (Dirk)	—	—	1660	—	1655
Spiegel. (Hendrik Dirksz.)	—	1655	1632	1632	1630
Spiegel. (Jan Laurensz.)	—	—	1589	1578	—
Spiegel. (Laurens Jansz.)	—	—	1604	1611	—
Spiegel. (Outger Pietersz.)	—	—	—	—	1622
Stell. (Simon van der)	—	—	—	—	1730
Stell. (Willem Adriaan van der)	—	—	1691	—	—
Straalman. (Mr. Matthys)	—	—	1748	1748	—
Stralen. (Jacob Thonisz. van)	—	—	—	1654	—
Stryen. (Mr. Jacob van)	—	—	1701	—	—
Stryen. (Jacob van)	—	—	1737	1735	—
Stryen. (Mr. Quiryn van)	—	1709	1692	1693	1688
Stryen. (Mr. Quiryn van Bambeek van)	—	—	1766	—	1763
Sweers. (Mr. Isaac)	1763	—	1758	1761	—
Syvertsz. (Walich)	—	—	—	—	1596
T.					
Tarelink. (Jan van)	—	—	1752	—	—
Tarelink. (Pieter van)	—	—	—	1748	—
Temminck. (Adriaan)	—	—	—	—	1749
Temminck. (Mr. Adriaan Matthys)	—	—	—	—	1768
Temminck. (Mr. Egbert de Vry)	—	1749	1727	1733	—
Temminck. (Everard)	—	—	—	—	1698
Testas. (Jan)	—	—	1751	—	—
Testas Jansz. (Pieter)	—	—	—	—	1757
Tholinx Dirksz. (Arnoud)	—	—	—	—	1642
Tholinx. (Dirk)	—	—	1625	1625	—
Tielens. (Michiel)	—	—	1673	1672	—
Tolling. (Mr. Aegidius Willem)	—	—	—	—	1751
Trip. (Mr. Dirk)	—	1735	1726	—	1713
Trip. (Mr. Cornelis)	—	1748	1729	—	1713
Trip. (Mr. Jacob)	—	—	—	—	1658
Trip Jansz. (Mr. Jacobus)	—	—	1723	—	1698
Trip. (Mr. Jan)	—	1707	1696	1709	1687
Trip de Jonge. (Jan)	—	—	—	—	1719
Trip. (Jan)	—	—	1740	—	—
Trip. (Louis)	—	1674	1672	1672	—
Trip. (Louis)	—	—	—	—	1689
Trip. (Mr. Lucas)	—	1720	1701	—	1698
Trip Cornelisz. (Lucas)	—	—	1746	—	1743
Trip Dirksz. (Lucas)	—	—	—	—	1740
Trip. (Matthias)	—	—	—	—	1678
Trip. (Pieter)	—	—	—	—	1652
Tulp. (Dirk)	—	—	1655	—	1654
Tulp. (Dr. Nicolaas)	—	1654	1622	1622	—
V.					
Valckenier. (Mr. Adriaan Isaac)	—	—	1760	—	1753
Valckenier. (Cornelis)	—	1696	1680	1678	—
Valckenier. (Cornelis Jansz.)	—	—	—	—	1601
Valckenier. (Gillis Jansz.)	—	—	—	—	1598
Valckenier. (Dr. Gillis)	—	1665	1649	1652	1647
Valckenier. (Gillis)	—	—	1727	—	1705
Valckenier. (Jacob)	—	—	—	—	1650
Valckenier. (Jacob)	—	—	1700	1701	1697
Valckenier. (Jacobus Jacques)	—	—	—	—	1705
Valckenier. (Jan)	—	—	—	—	1651
Valckenier. (Mr. Jan Wouter)	—	—	—	—	1755
Valckenier. (Pieter Ranst)	—	—	1695	—	—
Valckenier. (Pieter)	—	—	1732	—	1730
Valckenier. (Sybrand)	—	—	—	—	1659

	Schout.	Burg.	Schep.	Raad.	Comm.
Valckenier. (Mr. Wouter)	—	1644	1634	1637	—
Valckenier. (Wouter)	—	—	—	1687	—
Valckenier. (Mr. Wouter)	—	—	1736	—	1731
Velters. (Alexander)	—	1707	1696	1702	—
Veneman. (Dr. Jan)	—	—	—	—	1653
Verburg. (Jan Jacobsz.)	—	1584	—	1584	1583
Verhee. (Jan Cornelisz.)	—	—	1581	1583	—
Verhee. (Wouter Cornelisz.)	—	—	1579	—	—
Verme'ren. (Jan Jacob)	—	—	—	—	1739
Verpoorten. (Cornelis)	—	—	1697	—	—
Vicq. (Mr. Abraham de)	—	—	—	—	1707
Vicq. (François de)	—	—	—	1675	—
Vicq de Jonge. (François)	1694 1701	1697	1673	1679	1669
Vicq. (François de)	—	—	1714	—	—
Vicq. (Frans de)	—	—	—	—	1715
Vicq. (George de)	—	—	—	—	1705
Vicq. (Mr. Nicolaas de)	—	—	1698	—	—
Vicq. (René de)	—	—	1717	—	—
Vink. (Egbert Pietersz.)	—	—	1582	—	—
Vink. (Jacob Jacobsz.)	—	—	1627	1627	—
Vink. (Jacob Jansz.)	—	—	1592	1591	1590
Vink. (Pieter Egbertz.)	—	—	1618	—	—
Vlaming *van* Outshoorn. *Zie* Outshoorn.					
Vlooswyk. (Claas Cornelisz.)	—	—	—	1578	—
Vlooswyck. (Cornelis van)	—	1656	1652	1653	1651
Vlooswyck. (Gerrit Claasz.)	—	—	1595	—	—
Vlooswyck. (Jan Claasz.)	—	—	—	1632	—
Vlooswyck. (Nicolaas van)	—	—	—	—	1666
Vogel. (Fredrik Jansz.)	—	—	1580	1582	—
Vogel. (Otto)	—	—	1586	—	—
Vriend. (Pieter Willemsz.)	—	—	1579	1578	—
Vries. (Allert Jacobsz.)	—	—	—	—	1583
Vries. (Fredrik de)	—	—	—	—	1659
Vries. (Gysbert de)	—	—	—	—	1655
Vries. (Jan de)	—	1686	1672	1680	1662
Vries. (Jan Gysbertsz. de)	—	—	1611	1611	—
Vries. (Willem de)	—	—	—	—	1582
Vroede. (Mr. François de)	1697	1701	1683	1685	1681
Vry. (Cornelis de)	—	—	—	1646	1614
Vry. (Egbert de)	—	—	1677	1679	—
Vry. (Fredrik de)	—	1620	1612	—	—
Vry. (Jan Egbertsz. de)	—	1596	1592	—	1586
Vry. (Wessel de)	—	—	—	—	1638
W.					
Wael. (Wybout de)	—	—	1582	1582	—
Waeyen. (Arend van der)	—	—	—	1748	—
Warin. (Mr. Antoni)	—	—	1738	1756	—
Warin Junior. (Nicolaas)	—	—	1755	—	1748
Warwyck. (Wybrand van)	—	—	—	1615	—
Waveren. (Frans van)	—	—	—	—	1649
Waveren. (Jan van)	—	—	1643	—	—
Waveren. (Joan van)	—	1670	1667	1659	—
Waveren. (Nicolaas van)	—	—	1662	—	1650
Zie voorts Bors *van* Waveren en Oetgens *van* Waveren.					
Weert. (Adriaan de)	—	—	1682	1690	1670
Weert. (Mr. George de)	—	—	—	—	1709
Weert. (Joan de)	—	—	—	—	1675
Weert. (Mr. Joris de)	—	—	—	—	1689
Weveringh Anthonisz. (Mr. Maarten)	—	—	1765	—	—
Weveringh. (Dr. Philips)	—	—	—	—	1653
Weyer. (Cornelis Jacobsz.)	—	—	—	1639	—
Weymer. (Samuel)	—	—	—	—	1705
Wilhem. (Mr. Bernardus de)	—	—	1739	—	—
Wilhem. (Mr. David de)	—	—	1672	—	—
Wilhem. (Mr. David de)	—	—	1732	—	—
Willekens. (Jacob)	—	—	—	1639	1633
Willemsz. *Nonus.* (Simon)	—	—	—	—	1608
Winingen. (Cornelis)	—	—	—	—	1581
Witsz. (Cornelis Jacob)	—	—	1584	1590	—
Witsz. (Gerrit Jacob)	—	1609	1585	—	—
Witsen. (Cornelis Jan)	—	1653	1636	1643	—
Witsen. (Cornelis)	—	—	—	—	1695
Witsen. (Jan)	—	—	—	—	1612
Witsen. (Jonas Cornelis)	—	1619	1601	1596	1595
Witsen. (Mr. Jonas)	—	—	—	—	1673
Witsen. (Jonas)	—	—	1715	—	—
Witsen (Mr. Jonas)	—	1765	1733	—	1727
Witsen de Jonge. (Jonas)	—	—	—	—	1757
Witsen. (Mr. Nicolaas)	—	1682	1673	1671	—
Witsen. (Mr. Nicolaas)	—	—	1720	1738	1702
Witsen Jonasz. (Mr. Nicolaas)	—	—	1736	—	1730
Witsen de Jonge. (Nicolaas)	—	—	—	—	1729
Witt. (Mr. François de)	—	1766	1738	1743	—
Witt. (Jan Pietersz. de)	—	—	1609	1609	—
Witt. (Mr. Joan de)	—	—	1717	1721	1704
Witt. (Pieter de)	—	—	—	1702	—
Wolters. (Mr. Jan)	—	—	1720	—	—
Wuytiers. (Govert Dirksz.)	—	—	1581	1579	—
Wuytiers. (Simon Jan Baptista Barchman)	—	—	1760	—	1748
Wynantz. (Jan)	—	—	1758	—	—

ZEVENDE DEEL.

REGEERING DER STAD AMSTERDAM.

VIERDE BOEK.

VOORNAAMSTE MINISTERS, *en* MINDERE BEAMPTEN *der* REGEERINGE.

I.

PENSIONARISSEN EN SECRETARISSEN DER STAD.

Voornaame Miniſters der Regeeringe: als

Tot hiertoe, zyn wy, in dit *zevende* Deel, bezig geweeſt met de beſchryvinge der waardigheden van Schout, Burgemeeſteren, Schepenen, Raaden en Commiſſariſſen, die de Regeering der Stad uitmaaken. Nu gaan wy over, tot de beſchryving der voornaamſte *Miniſters* of Dienaars der Regeeringe, de PENSIONARISSEN en SECRETARISSEN: waarna wy dit *Boek*, met de beſchryving van eenige mindere Ampten, ſluiten zullen. Wy beginnen met de

I. PENSIONARISSEN.

I. Pensionarissen.

De eerſte Penſionaris, van wien onze *Stads Regiſters* melding maaken, zo men *Pieter Rodrick*, die, alleen in de Lyſten der Penſionariſſen, voor de *Handveſten* en elders te vinden, voorkomt, niet mede rekent, was *Petrus Oly* van Hoorn, die, in 't begin des jaars 1512, op eene wedde van vyftig guldens, in 't jaar, en tien guldens voor zyne kleeding, werdt aangeſteld (*a*). Hem werdt, op den twintigſten May deszelfden jaars, Meeſter *Cornelis van Berghen*, op negen en twintig ponden grooten vlaams voor wedde en kleeding, toegevoegd (*b*). In 't jaar 1539, was 'er egter maar één Penſionaris. Doch de Stads zaaken waren toen zo zeer toegenomen, dat men beſloot, den Secretaris Meeſter *Floris van Hougaerden* aan te ſtellen, om den Penſionaris by te ſtaan (*c*).

In 't volgende jaar, namen Burgemeeſteren, *by beliefuen van den gerechte*, Meeſter *Henrik van der Molen* aan tot Penſionaris (*d*). De Secretaris van Hougaerden werdt, in 't jaar 1543, op gelyke wyze, tot Penſionaris aangeſteld (*e*). Doch in 't jaar 1547, namen Burgemeeſteren Mr. *Adriaan Sandelyn* tot Penſionaris aan, *met bewilliging der* XXXVI. *Raaden* (*f*). Na de verandering der Regeeringe, zyn de Penſionariſſen, door Burgemeeſteren, by raade en goeddunken van Oud-Burgemeeſteren (*g*), en van de Vroedſchap, aangeſteld (*h*). Zy hebben, eenen geruimen tyd, in de voorgaande eeuwe, den titel van *Raad en Penſionaris* en *Raadpenſionaris* gevoerd (*i*), die nog, door de Penſionariſſen van eenige Steden in Holland, gevoerd wordt. Doch in 't jaar 1699, is, by Burgemeeſteren, verſtaan, dien titel wederom te veranderen in dien van *Penſionaris* (*k*); welke, nog tegenwoordig, ſtand houdt. De Penſionariſſen zyn, ſomtyds, voor eenige jaaren, aangeſteld, en na verloop derzelven, in hunnen dienſt beveſtigd: doch, veeltyds, ook zonder bepaaling van tyd. Enkele reizen, heeft men hier ook een' *Penſionaris honorair* gehad, die geene wedde trok (*l*). Somtyds, heeft ook een Penſionaris, tot Schepen verkooren wordende, zynen titel behouden, ſchoon zonder wedde (*m*). En ſomtyds, heeft men hem, blootelyk, ontſlaagen, met behoudenis van zynen titel, doch, insgelyks, zonder wedde, en onder verbindtenis van de Stad, zo 't vereiſcht werdt, te zullen

Pensionarissen.

(*a*) Groot-Memor. *N.* I. *f.* 262.
(*b*) Groot-Memor. *N.* I. *f.* 262. *verſo.*
(*c*) Groot-Memor. *N.* I. *f.* 294 *verſo.*
(*d*) Groot-Memor. *N.* I. *f.* 298.
(*e*) Groot-Memor. *N.* I. *f.* 317.
(*f*) Groot-Memor. *N.* II. *f.* 6 *verſo.*
(*g*) Reſol. *van den* Oud Raad van Burgem. *van* 16 *Febr.* 1747. *f.* 133.
(*h*) Groot-Memor. *N.* II. *f.* 158.
(*i*) Groot-Memor. *N.* III. *f.* 67 *verſo.* Reſol. Vroedſch. *Lt.* M. 22 *May* 1675. *f.* 173. *Lt.* N. 19 *July* 1680. *f.* 184. *Lt.* W. 7 *May* 1693. *f.* 143.
(*k*) Reſol. Vroedſch. *Lt.* Z. 26 *Nov.* 1699. *f.* 362.
(*l*) Reſol. Vroedſch. *Lt.* GG. 23 *Jan.* 1726. *f.* 127.
(*m*) Reſol. Vroedſch. *Lt.* W. 28 *Jan.* 1693. *f.* 109.

PENSIONARISSEN.

len dienen (*n*). De wedde dier Penſionariſſen, van welken de Stad zonderlinge dienſten trok, zyn, dikwils, door aanmerkelyke byſlagen, verhoogd, en ſomtyds verdubbeld.

De Stad heeft, doorgaands, twee, en ſomtyds drie Penſionariſſen gehad. Gemeenlyk, immers in de twee laatſte eeuwen, heeft men, tot dit gewigtig ampt, welk, in hagchelyke tyden, ook niet zonder gevaar is, geoefende Advokaaten gekooren.

Inhoud hunner Inſtructie.

De Penſionariſſen deezer Stad dienen, op eene Inſtructie, volgens welke, zy verpligt zyn, „ der Stede Privilegien, Handveſten en „ Regten te helpen voorſtaan; Burgemeeſte„ren kennis geevende van 't gene, daarte„gen, by hun weeten, mogt ondernomen „ worden. Zy zyn gehouden, te volbrengen, „ 't gene hun, door Burgemeeſteren, van „ Stads wege, bevolen wordt. Wanneer zy „ ter Dagvaart van Holland worden afgevaar„ digd, gelyk, doorgaands, gebeurt, zyn zy „ gehouden, Burgemeeſteren kennis te gee„ ven van 't gene aldaar gewigtigs voorvalt; „ by hunne terugkomſt, mondeling, of, zo „ 't begeerd wordt, ook ſchriftelyk, verſlag „ doende aan Burgemeeſteren van 't gene al„ daar gehandeld is. Zy zyn bevoegd om, „ in Regts- en andere zaaken, te raaden, mids „ de Stad daarby geen ſtrydig belang heb„ be. Byzonderlyk, zyn zy gehouden, de „ Kamer van Schepenen en de Kamers „ van Commiſſariſſen deezer Stad, des ver„ zogt zynde, te dienen van hunnen raad. „ Doch zy mogen zig, van der Staaten we„ ge, of door anderen, noch in, noch buiten „ Holland, gebruiken laaten, dan met be„ williging van Burgemeeſteren, aan welken „ zy, te rug keerende, verſlag van hun we„ dervaaren doen moeten. Zo hun, in 't „ waarneemen van Stads dienſt, eenige ſcha„ de overkomt, wordt hun, of hunnen wedu„ wen, kinderen en erfgenaamen, van Stads „ wege, vergoeding gedaan. Eindelyk, zyn „ zy ontſlaagen van waaken, byten, ſchutte„ rye, inlegering van krygsvolk en andere „ perſoneele laſten der Stad (*o*)."

Wy voegen hier by eene naauwkeurige Lyſt van de Naamen der Penſionariſſen deezer Stad, van laat in de vyftiende eeuwe af, tot den tegenwoordigen tyd toe.

1474.
Mr. Pieter Rodrick.
1512.
Mr. Pieter Oly van Hoorn.
1512.
Mr. Cornelis van Bergen.
1525.
Mr. Cornelis Bogaerd.
1535.
Mr. Andries Jacobsz. van Naerden.
1541.
Mr. Hendrik van der Molen van Zevenhove.
1542.
Mr. Floris van Hougaerden.
1547.
Mr. Adriaan Sandelyn.
1553.
Mr. Reynier Swyn van 's Hertogenboſch.
1556.
Mr. Jan Pruiſch *of* Jan van der Nyenburg.
1564.
Mr. Marten Blockland van Montfoort.
1578.
Mr. Reinier Cornelisz. *en*
Mr. Ruyſch Claesz.
1584.
Mr. Nicaſius de Sille.
1585.
Mr. Jan van der Warcke.
1601.
Dr. Albert de Veer.
1611.
Dr. Adriaan Pauw.
1627.
Dr. Willem Boreel.
1628.
Dr. Cornelis Boom.
1650.
Mr. Coenraad van Beuningen.
Mr. Pieter Vogelſang.
1660.
Mr. Pieter de Groot.
1666.
Mr. Cornelis Hop.
1668.
Mr. Reinier van Heemskerk.
1672.
Mr. Gerrit Hooft.
1673.
Mr. Coenraad van Heemskerk.
1675.
Mr. Jacob van den Boſch.
1680.
Mr. Jacob Hop.
1687.
Mr. Cornelis Bors van Waveren.
1693.
Mr. Willem Buys.
1696.
Mr. Reinier Schaap.
1704.
Mr. Jacob de la Baſſecour.
1726.
Mr. Abraham Buys.
1733.
Mr. Jan de la Baſſecour.

1738.

(*n*) Reſol. Vroedſch. *Lr.* R. 7, 13 *Maart* 1678. *f.* 265, 268.
(*o*) Reſol. Vroedſch. *Ls.* L. L. 4 *April* 1738. *f.* 327.

SECRETARISSEN.

1738.
Mr. Joannes Staal.
1747.
Mr. Ernst Graafland.
1762.
Mr. Engelbert François van Berckel.

II. SECRETARISSEN.

De SECRETARISSEN,

waardoor wy, hier ter plaatse, alleenlyk, de *Stads Secretarissen* verstaan, zyn, tegenwoordig, *elf* in getal. De tweede Secretaris van de Weeskamer, de Secretaris van de Assurantie-Kamer, van de Kamer van Zeezaaken, van de desolaate Boedels-Kamer en van den Hoofd-Officier zyn hieronder niet begreepen. Het Secretaris-Ampt is, zekerlyk, een van de oudste Ampten der Stad. Amsterdam heeft, ongetwyfeld, eenen Secretaris gehad, zo dra het eene byzondere Regeering gehad heeft. In de Handvest van Graave Willem den IV. van den jaare 1342, wordt reeds ondersteld, dat 'er zulk een ampt was, en dat het, door de Regeering, begeven werdt. *Mer*, staat 'er, *zy sullen behouden — dat schryfambocht — binnen hare vryhede te geven den genen die 's hen genoeght* (*a*). Het *Schryfambocht* is het Secretarisschap. De Secretary droeg, van ouds, den naam van *Scryfcamer* (*b*). En de Secretaris heette *der Stede Clerck* (*c*), gelyk, onder anderen, klaarlyk blykt, uit zulke plaatsen der *Stads Registers*, alwaar het woord *Clerck*, door het woord *Secretaris*, verklaard wordt (*d*). Elders, wordt de Secretaris *Clercq van de Scryfcamer deser Stede* genoemd (*e*). En dit komt overeen met de gewoonte van Frankryk, alwaar, zelfs de Secretarissen van Staat, in de veertiende eeuwe, *Clercs du Secret* geheeten werden (*f*). In de gewoonlyke Lysten der Secretarissen, voor de *Handvesten* en elders te vinden, wordt *Jan Huybrechtsz*, reeds, op het jaar 1498, als Secretaris geplaatst. Doch daar zyn, zekerlyk, veel vroeger, Secretarissen van Amsterdam geweest, schoon ons derzelver naamen allen niet voorgekomen zyn. In eene Keure van den zeventienden Maart des jaars 1478, wordt gewaagd van *der Stede Clerck*, doende eene afkondiging van 't Stadhuis, *mytter stede clock* (*g*). De Lysten der Secretarissen zyn ook, ten opzigte der oudste tyden, zeer onvolkomen. In 't jaar 1501, werdt *Meester Jan Claeszoen* aangenomen tot Secretaris (*h*), die, in de gewoone Lysten der Secretarissen, niet genoemd wordt. *Jan Ort*, die, in 't jaar 1519, werdt aangesteld (*i*), wordt, in die Lysten, op het jaar 1520, *Jan Cort* geheeten. De Secretarissen genooten, van ouds, eene vaste wedde: 't welk nog, tot diep in de voorgaande eeuwe, geduurd heeft (*k*); doch, naderhand, opgehouden is. De oudste wedde van eenen Secretaris, welke ik gemeld gevonden heb, was van vier pond groot vlaams in 't jaar, en een pond groot voor een tabbaardlaken (*l*). Ook plagten zy, in de zestiende eeuwe, nog borgen te moeten stellen (*m*): 't welk, in laater' tyd, noodeloos geoordeeld is. In de oudste tyden, was 'er maar één Secretaris. Doch 't getal derzelven is, met den aanwas der Stad, van tyd tot tyd, toegenomen. In 't jaar 1507, was 'er reeds meer dan een. Zy werden toen al *Secretarissen* genaamd (*n*). Zelfs schynt, uit eene Resolutie van Burgemeesteren van den zestienden October des jaars 1474, te mogen afgenomen worden, dat 'er, in dien tyd, verscheiden' *Klerken*, dat is *Secretarissen*, waren (1). In 't jaar 1553, waren 'er reeds zes (*o*): in 't jaar 1571, zeven (*p*): en dit getal is, naderhand, tot elf aangegroeid. Gemeenlyk, worden tot dit ampt gekooren jonge Heeren van aanzien, vermaagschapt aan Burgemeesteren. Ook is, hierom, den Secretarissen, in 't jaar 1678, zitting in de openbaare Kerken vergund, in 't gestoelte der Heeren Commissarissen (*q*). Zy zyn, dikwils, tot Schepenen en Raaden verkooren; doch, in zodanig een geval, zyn zy verpligt, van 't Secretarisschap af te staan, eer deeze verkiezing van kragt zy (*r*). Nu en dan, zyn zy ook in gezantschap van wege den Staat aan uitheemsche Mogendheden gezonden, met behoudenis van hun ampt; doch zonder wedde, zo lang zy uitlandig waren (*s*). Dikwils, zyn zy, met vol-

SECRETARISSEN.

(*a*) *Zie* II. *Deel*, II. *Boek*, *bl.* 106.
(*b*) Keurb. B. *f.* 142.
(*c*) Keurb. A. *f.* 91 *verso*.
(*d*) Groot Memor. *N.* I. *f.* 320.
(*e*) Groot-Memor. *N.* I. *f.* 240.
(*f*) VELLY Hist. de France *Tom.* VII. *p.* 503.
(*g*) Keurb. A. *f.* 91 *verso*.
(*h*) Groot-Memor. *N.* I. *f.* 240.
(*i*) Groot Memor. *N.* I. *f.* 279 *verso*.
(*k*) Groot-Memor. *N.* VI. *f.* 179.
(*l*) Groot-Memor. *N.* I. *f.* 240.
(*m*) Groot-Memor. *N.* I. *f.* 320. *N.* II. *f.* 47 *verso*.
(*n*) Groot-Memor. *N.* I. *f.* 235.
(*o*) Groot-Memor. *N.* II. *f.* 52 *enz.*
(*p*) Groot-Memor. *N.* II. *f.* 134 *verso enz.*
(*q*) Groot-Memor. *N.* VI. *f.* 219.
(*r*) Resol. Vroedsch. *Lt.* E. 28 *Jan.* 1666. *f.* 82.
(*s*) Resol. *van den* Oud Raad van Burgemeesteren 30 *Oct.* 1646. *f.* 198. 22 *Dec.* 1673. *f.* 183 *verso*.

(1) Dus luidt dezelve: *Op ten* XVJen *dach in Octobri* [1474] *is gecomen voir onse burgemrs heinric bartholomeusz. onse poirter ende heeft hem te kennen gegeven hoe dat hy tot hairlem was ende soude hebben een copie wt een brief van hilixe vorwairde ende als die copie gescreuen was so moste heinric geuen soude hy die brief tot hem crigen* IIIJ § *groote wetene* IIJ § *voir die scryver ende een* § *voir die scepenen te segelen, ende heinric gaf dat gelt, ende so most heinric nog geuen* VIIJ *Lelyaerts van syn dingtael in t boec te scryuen. desgelycx so sullen onse* Clercken *van die van hairlem weder nemen.* *Groot-Memoriaal* N. I. f. 9 verso.

SECRETARISSEN.

volmagt van Burgemeesteren, ter Dagvaart van 's Lands Staaten in den Haage afgevaardigd, somtyds, zelfs in gewigtige gelegenheden; meermaalen nogtans, om hun eere aan te doen, en kennis te doen krygen van 's Lands Regeeringe.

Aanstelling en Instructie.

De Stads Secretarissen zyn, altoos, door Burgemeesteren, aangesteld, immers, zo lang Amsterdam Burgemeesteren gehad heeft. In vroeger' tyd, hebben de Heeren van Amstel of van Amsterdam, of derzelver Baljuwen, naar alle waarschynlykheid, den Secretaris zo wel aangesteld, als den Schout. De Secretarissen zyn, al van de zestiende eeuwe af, aangenomen op eene *Instructie* (*t*), waarin, nogtans, dikwils, veranderingen gekomen zyn. De jongsten zyn van den negen en twintigsten April des jaars 1654, en van den negen en twintigsten January des jaars 1655 (*u*). Volgens dezelven, mogen Secretarissen „ niet „ lang uit de Stad gaan, dan met verlof van „ Burgemeesteren: en zy zyn verpligt, buiten de *Vacantien*, dagelyks, de Secretary, „ vlytiglyk, waar te neemen, de voorvallende Acten, zonder uitstel, te regístreeren, „ of te doen regístreeren, geene Missiven of „ Brieven af te vaardigen, dan na dat zyze, „ aan Burgemeesteren of Schepenen, hebben „ voorgehouden. In het uitgeeven van Extracten uit de Regísters, die, ten dienste „ der Gemeente, gehouden worden, byzonderlyk uit de Belasting-Regísters, moeten „ zy, zo veel mogelyk zy, tegen misslagen „ waaken, zonder egter, in hunne byzondere persoonen, wegens onverhoedsche misslagen, aanspraakelyk te zyn. Zy mogen „ niet toelaaten, dat iemant van de Gemeen- „ te eenige Boeken der Secretarye behandele, inzie of uittrekke." Voorts, heeft de verandering der tyden, en vooral het toeneemen der Stad, in getal van inwooneren, te wege gebragt, dat de Instructien voor Secretarissen, niet in alle byzonderheden, hebben konnen naargekomen worden; schoon de voornaamste deelen nog, bestendiglyk, worden agtervolgd.

Verdeeling van het werk van Secretarissen.

Het werk der Secretarye is, gedeeltelyk, gemeen onder alle de Secretarissen; doch ook, eenigszins, onder eenigen hunner, in 't byzonder, verdeeld, zo nogtans, dat, by afwezendheid, ziekte of ander belet van den eenen, zyne byzondere post, door eenen der anderen, waargenomen wordt. Sedert veele jaaren, neemen twee Secretarissen de Kamer van Burgemeesteren en de Vergaderingen der Vroedschap waar: een ander de Kamer van Schepenen: nog een ander de Thesaurie-Ordinaris: voorts, een de Weeskamer, die, reeds in 't jaar 1654, van het waarneemen van het gewoone werk der Secretarye ontslaagen is (*v*); een de Kamer van Huwelykssche Zaaken, die, jaarlyks, aan myne Heeren van den Geregte, verzoeken moet, dat hy in deeze post moge volharden; en een de Kamer van kleine Zaaken. Een der Secretarissen zit op den ontvangst van zulke Lands- en Stads-middelen, die, ter Secretarye, worden ingevorderd, naamlyk, het middel op de Collaterale Successien; den veertigsten Penning van vaste goederen, Schepenen-Kennissen, Schepen enz.; den tagtigsten Penning der Executien van vaste goederen; het middel op het trouwen en begraaven, en de boeten der *ongefundeerde Processen*, ten behoeve van het Land; en den tagtigsten Penning der verkogte huizen en erven binnen de muuren, midsgaders, het Regt van *Exue*, ten behoeve van de Stad. Een andere Secretaris doet de afschryvingen, ten behoeve van zulken, die eenigen gewettigden eisch hebben ten laste der Perceelen, in 's Heeren Executie verkogt; rekent af met de Koopers, en stelt orde tot het opmaaken der Kwytscheldingen, ten behoeve van dezelven. De jongste Secretaris in dienst woont de verhooringen der misdaadigen in de Boeijen by; stelt derzelver bekentenissen en vonnissen, en leest dezelven, by 't uitvoeren der straffen, openlyk, voor. Doch behalve het genoemde, wordt ter Secretarye nog zeer veel ander werk verrigt, waartoe de Secretarissen, die met geene andere zaaken verlet zyn, zig, buiten de *Vacantien*, allen schikken; ten dien einde, des Dingsdags, Woensdags, Donderdags en Vrydags, by tyds, verschynende ter Secretarye. Ook is 'er, gemeenlyk, des Maandags en des Saturdags, een Secretaris, om de weinige zaaken, die dan konnen voorvallen, af te doen. Het loopende werk, welk, dagelyks, ter Secretarye voorvalt, is zo menigvuldig en verscheiden, dat het bezwaarlyk in orde op te tellen is. De Secretarissen in 't gemeen hebben geduurige bezigheid aan 't voorhouden van verklaaringen, die voor Burgemeesteren staan beëedigd te worden; aan het afvaardigen van *Letteren Requisitoriaal*, of Verzoekbrieven aan andere Steden of Geregten; van Weetbrieven, Weeten by *Edicte*, *Edictale Citatien*, Acten van Legaliteit, Getuigschriften en Attestatien van veelerlei soorte; aan het doen *regístreeren* en uitgeeven van Burger-cedulen, Cedulen, waarby iemant vryheid gegeven wordt tot tappen, koffy- en thee-verkoopen of eenige andere neering; aan het afvaardigen van Tol-Cedulen; aan het *parapheeren* der zegels, en aan zeer veele ande-

(*t*) Groot-Memor. *N.* II. *f.* 52, 122 *verso.*
(*u*) Groot-Memor, *N.* IV. *f.* 17 *verso*, 39 *verso.*

(*v*) Groot-Memor. N. IV. *f.* 17 *verso*, *op den rand.*

Secretarissen.

dere zaaken. De Verkoopingen van vaste goederen, die by avond geschieden, worden ook, door de meeste Secretarissen, by beurten, waargenomen. By de andere openbaare verkoopingen van Huisraad en Koopmanschap, verschynt, doorgaands, een Ordinaris Klerk der Secretarye in hunne plaatse. Voorts, zyn de meeste Secretarissen, door myne Heeren van den Geregte, gemagtigd, om de jaarlykschè rekeningen van verscheiden' Gilden op te neemen.

Zie hier de Naamen der Stads Secretarissen, zo ver menze heeft konnen opspooren.

1474.
Mr. Pieter Rodrick, *is in't zelfde jaar Pensionaris geworden.*

1497.
Joan Boschman.

1498.
Jan Huybertsz.

1500.
Gerrit Hagen.

1503.
Lockhorst.
Koenraad Jansz. Mynne.

1505.
Mr. Jacob Banning.
Jacob Pouwelsz.

1517.
Gysbert Kemp Dircksz. van Weesp.

1520.
Jan Ort Jansz.

1523.
Mr. Andries Jacobsz.

1524.
Mr. Gerrit Boel.
Lambert Hensberg.

1527.
Mr. Frans van Delft.

1529.
Dirck Woutersz.

1539.
Mr. Floris van Hoegaerden.

1541.
Floris Florisz.
J. Ruysch.

1544.
Jan Woutersz.
Jan Gerritsz. Boel.
Claes Hillebrand Gillis Sobbetjes Soon.

1553.
Jan Beth Jacobsz.
Mr. Pieter Vloots.

1564.
Willem Foppen.

1565.
Willem Pietersz. van Brugge.

1568.
Mr. Willem van der Meer.

Secretarissen.

1574.
Mr. Cornelis Claesz. Baptist.

1578.
Bartholomeus van der Wiere.

1580.
Gerrit Cornelis Coppesz.
Lambert Cornelisz. Optie.

1583.
Lambert Vloots.
Frans Volckertsz. Coornhart.

1587.
Mr. Gideon Fallet.

1588.
Dr. Albert de Veer.

1594.
Mr. Jacob van der Does.
Jacob de Haen.
Salomon Hendricksz.

1601.
Gerrit Roseboom.

1603.
Barent Jansz. van Wyhen.

1611.
Mr. Melchior Bouwer.
Dr. Jan de Veer.

1617.
Dr. Gualterus Valckenier, *is in't jaar* 1634 *Schepen gekooren.*

1620.
Dr. Albertus Coenradus Burg. *Deeze heeft zynen dienst, na dat hy dien twee jaaren hadt bekleed, gequiteerd, en is in zyne plaats gestelt*

1622.
Jan Fransz. Bruyning.
en
Mr. Daniel Mostart.

1625.
Boudewyn Kortenhoef.

1626.
Mr. Fredrick de Vries.

1632.
Bartholomeus Reael.

1634.
Mr. Joris Jorisz. Backer.
en
Jacob Bruyning. *Zyn beide gekomen in plaats van*
Dr. Gualterus Valckenier.
In 't jaar 1638. *is* Mr. Joris Jorisz. Backer *Schepen geworden, in zyne plaats kwamen*

1638.
Pieter Hasselaer.
en
Dr. Willem Jorisz.

SECRETARISSEN.

1642.
Mr. Jan Roeterſz.
1643.
Mr. Coenraad van Beuningen.
1645.
Mr. Gerard Hulſt.
1647.
Lieve van Loon.
1650.
Mr. Jan Kloeck.
1652.
Cornelis Backer, *is in 't jaar* 1658. *Schepen geworden.*
1652.
Mr. Jan Corver.
1654.
Nicolaas Nicolaï.
Hendrik van Bronkhorſt.
1655.
Mr. Otto Bas.
Mr. Dirck Schaap.
Dr. Wigbolt Slicher.
Mr. Steven van der Hagen.
Mr. Jacob de Vogelaar.
1656.
Jan Witſen.
1661.
Mr. Cornelis de Vries.
Mr. Harmen van de Poll.
1666.
Mr. Henrik Spiegel.
Jan van Vlooswyk.
1668.
Mr. Pieter Blaeu.
1669.
Wouter Valckenier.
1672.
Mr. Coenraad van Heemskerk.
1673.
Mr. Gerrit Hooft.
Jeronimus Velters.
Mr. Joan Geelvinck.
1675.
Mr. Joan Huydecoper.
1676.
Mr. Dirk Geelvinck.
Mr. Cornelis Munter.
Cornelis Valckenier.
1677.
Joan Rodenburg.
1678.
Mr. Pieter Hop.
Willem Hooft.
1679.
Pieter Ranſt Valckenier.
1680.
Mr. Cornelis Hop.
1684.
Balthaſar Huydecoper.
1686.
Mr. Joſeph Huydecoper.
1687.
Mr. Pieter van Loon.
1688.
Mr. Gerard Bors van Waveren Junior.
Mr. Jan van den Bempden.
1690.
Mr. Gerard Bicker van Swieten.
1691.
Willem Gerrit Dedel.
Balthazar Boreel.
1692.
Mr. Jacob van Stryen.
1693.
Mr. Joan Hees.
Jonas Witſen.
Willem Boreel.
1697.
Lambert Witſen.
1701.
Mr. Joannes Clifton.
1702.
Jan Witſen.
1704.
Mr. Cornelis Graafland Jansz.
1705.
Mr. Joan de Wit.
Jacob Backer Leſtevenon.
1706.
Mr. Balthaſar Scott.
Jan Munter Cornelisz.
1707.
Mr. René de Vicq.
Jan Jeronimus Boreel.
1708.
Jan Trip de Jonge.
1709.
Mr. Jacob van der Duſſen.
1712.
Jacobus Trip Jansz.
1713.
Mr. Pieter Elias.
1715.
Jacob Fredrik du Fay.
1716.
Joan Tiellens.
Mr. Harman Berewout.
1717.
Nicolaas van Stryen *heeft, in't jaar* 1734, *zyn ampt geresigneerd.*
Joan Thierry de Jonge.
Mr. Jan Bernd Bicker.
1719.
Jan Trip Jacobsz.
1722.
Mr. Nicolaas Geelvinck.
1723.
François Leſtevenon.

1724.

Secretarissen.

1724.
Mr. Pieter van de Poll.
1727.
Mr. Jonas Witsen.
1728.
Mr. Gerrit Hooft Gerritsz.
1729.
Mr. Pieter de la Court.
Mattheus Lestevenon de Jonge.
Alexander van Harencarspel.
1734.
Mr. Jacob Boreel Jansz.
1735.
Mr. Pieter Hooft.
Nicolaas Witsen de Jonge.
Mr. Jacob Hooft.
1737.
Mr. Constantin Sautyn.
1738.
Mr. Pieter Clifford.
1739.
Anthony Joan de Huybert.
Jacobus Trip.
1740.
Mr. Joan Wolters de Jonge.
1741.
Mr. Jan van Loon de Jonge.
1744.
Henrik Bicker.
1745.
Mr. Cornelis Graafland Cornelisz.
1746.
Daniel Hooft.
Mr. Jacobus van de Poll.
1748.
Mr. Abraham Calkoen.
Nicolaas Geelvinck de Jonge.
1756.
Mr. Diderik Johan van Hogendorp.
1759.
Mr. Aelbrecht van Slingelandt.
1761.
Mr. Pieter Cipriaan Testart.
1764.
Mr. Willem de Dieu.
1766.
Gerrit Hooft Junior.

Eerste Stads Klerken en

Tot verligting van Secretarissen, in het werk der Secretarye, zyn drie *eerste Stads Klerken* en tien Ordinaris Klerken aangesteld, die, in twee byzondere vertrekken, arbeiden. De eerste Stads Klerken arbeiden, in een vertrek, welk ook de *kleine Secretary* genaamd wordt, en, reeds in 't jaar 1655, tot hun gebruik, en tot de *Secreete besoignes* geschikt geweest is (*w*): waarom 'er de twee Secretarissen van Burgemeesteren ook hun gewoonlyk verblyf hebben. In dit Vertrek, worden de Registers der Vroedschap, de groote Memoriaalen van Burgemeesteren, de Keurboeken, de Missivenboeken en veele andere Stads-Registers geschreeven en bewaard. Ook worden 'er de Brieven van Voorschryvinge, Zeebrieven, Paspoorten, Gezondheidsbrieven, en verscheidenerlei slag van verklaaringen afgevaardigd. De eerste Stads Klerken, die alleen de Registratien mogen doen, in de *Groote-Memoriaalen*, de *Privilegie-boeken*, de *Resolutie-boeken van de Vroedschap* en andere Registers van gewigt (*x*), zyn ook byzonderlyk bevoegd verklaard, tot den ontvangst van het regt, aan het Aalmoesseniers-Weeshuis toegelegd, van de openbaare Verkoopingen van roerende goederen; Obligatien en Papieren-effecten daar onder begreepen: midsgaders, tot het opneemen der rekeninge van den jaarlykschen onderstand aan de Walsche Diaconie, van welke zy aan Burgemeesteren verslag doen. Zy maaken, wyders, uittrekfels, uit eenige Registers, die hier gehouden worden, en uit de Minuuten van gewezene Notarissen, die ter Secretarye in bewaaringe zyn gebragt. By eene Resolutie van den Oud-Raad van Burgemeesteren van den jaare 1750, is hun ook bevolen, den aankomenden Hoofd-Officieren en Baljuwen van Amstelland te verwittigen, dat de eersten honderd, en de anderen twaalf guldens 's jaars, ten behoeve van 't gemeene Land, ter Thesaurie-Extraordinaris, moeten opbrengen (*y*). Het Ampt van eersten Stads Klerk is, in 't jaar 1744, tot een middelbaar ampt gemaakt (*z*). Somtyds, zyn de eerste Stads Klerken, door Burgemeesteren, gemagtigd geweest, tot het ondertekenen der Bybels, die, hier ter Stede, gedrukt werden, voor dat dezelven werden uitgegeven. Doch, naderhand, is dit werk, aan eenen der Predikanten, opgedraagen (*a*). Zy verkrygen, op hun verzoek, nog tegenwoording, zitting in de openbaare Kerken, in 't gestoelte van de Regenten der Godshuizen. Aan sommigen hunner zyn, om byzondere redenen, en vooral als zy wel gediend hadden, byzondere gunsten beweezen. Somtyds, zyn de eerste Stads Klerken van den tweehonderdsten Penning, op de voornaamste Ampten gelegd, ontlast (*b*): somtyds, zyn zy van togten en wagten vry verklaard (*c*): en somtyds, is hun een Adsistent toe-

(*w*) Groot-Memor. N. IV. *f.* 44.

(*x*) Groot-Memor. N. IV. *f.* 41 *verso*.
(*y*) Resol. *van den* Oud-Raad *van* Burgem. 29 *Jan.* 1750. *f.* 159 *verso*.
(*z*) Resol. *van den* Oud-Raad van Burgem. *van* 25 *Jan.* 1744. *f.* 116.
(*a*) Groot-Memor. N. IV. *f.* 121. N. VII. *f.* 23.
(*b*) Groot-Memor. N. VIII. *f.* 188 *verso*.
(*c*) Groot-Memor. N. IX. *f.* 145 *verso*.

SECRETARISSEN.

toegevoegd, die door de Stad betaald werdt (*d*). De eerſte Stads Klerken dienen, op eene Inſtructie van den jaare 1738, die, nogtans, grootendeels, de Ordinaris Klerken betreft; volgens welke, beide de eerſte en ordinaris Klerken verpligt zyn „ allen, die iet ter Se„ cretarye te verrigten hebben, met alle ze„ digheid en geſchiktheid, te bejegenen, en „ vaardiglyk te helpen." Voorts, is, by deeze Inſtructie, ook het werk der Secretarye, tuſſchen de eerſte Stads Klerken en de Ordinaris Klerken verdeeld (*e*). De drie eerſte Stads Klerken, genieten, met hun drieën, eene vaſte wedde van twee duizend guldens in 't jaar, en ieder twintig guldens voor kleeding, daarenboven. De overige inkomſten van hun ampt beſtaan uit *emolumenten*, die zy, gelykelyk, deelen.

Ordinaris Klerken ter Secretarye.

De *Ordinaris Klerken* ter Secretarye hebben geene vaſte wedde. De oudſten en bekendſten genieten de meeſte *emolumenten*, die, voor de jongſten, by verſterf of verandering van de ouderen, allengskens, toeneemen. Hun voornaamſte werk is het waarneemen der openbaare verkoopingen van roerende goederen, in de plaats der Secretariſſen: het ontwerpen en in 't net ſtellen van Schepenen-Kenniſſen, Kuſtingen en Kwytſcheldingen, en het regiſtreeren van dezelven; het houden van verſcheiden' Rollen van de Bank van Schepenen, en van de ondergeſchikte Regtbanken; en het houden der Belaſting-Regiſters, en der Domicilien-boeken; het maaken van uittrekſels uit alle deeze Rollen en Regiſters, en het ſtellen van veelerlei Acten, die, door Secretariſſen, getekend en uitgegeven worden. Zy dienen op eene Inſtructie van den zeventienden April des jaars 1716, en op eene laatere van den jaare 1738: by de eerſte van welken, hun loon geregeld is (*f*).

Schouts-Comptoir en Comptoir van Schepenen.

Tot de Secretarye, kan ook geagt worden te behooren het SCHOUTS-COMPTOIR en het COMPTOIR *van* SCHEPENEN. In het Schouts-Comptoir, zit de Secretaris van den Heere Hoofd-Officier, die twee Klerken onder zig heeft; gelyk wy, elders (*g*), uitvoeriger, hebben aangetekend. In het Comptoir van Schepenen, op het waarneemen van het welke, in 't jaar 1677, eene uitvoerige ſchikking gemaakt werdt (*h*), worden de Ordinaris en geprivilegeerde Rollen, en ook, ſedert het jaar 1749, de Impoſt-Rolle gehouden en bewaard: ook de Regiſters van de Requeſten, waarop perſoonen in 't nieuwe Werkhuis en Verbeterhuis geplaatſt worden. De *appointementen* op deeze en de meeſte andere Requeſten, die aan Schepenen worden *gepreſenteerd*, worden hier ook geſteld; en uittrekſels gegeven uit de vonniſſen, op de Rollen, die hier bewaard worden. Voorts, worden de Stukken der Proceſſen, uit welken der Schepenen-Vonniſſen worden opgemaakt, ten deezen Comptoire, ontvangen en bewaard. De verklaaringen van getuigen, die, in *civile* zaaken, voor Schepenen, gehoord zyn, worden hier in geſchrifte geſteld. Ook wordt 'er zorg gedraagen, dat veelerlei neeringdoende Luiden en *Traſiquanten*, handelende in waaren, die 's Lands Impoſt onderhevig zyn, of eens, of jaarlyks, den vereiſchten eed aan handen van Schepenen-Commiſſariſſen afleggen. De rekeningen van zulken, die, door Schepenen, in eenig bewind over perſoonen of goederen geſteld zyn, worden, in dit Comptoir, ook ontvangen en onderzogt. Doch alle appointementen, die hier op de Requeſten geſteld, en alle uittrekſels en andere Acten, die hier afgevaardigd worden, worden, vooraf, door eenen der Stads Secretariſſen, en gemeenlyk door den Secretaris, die Schepens-kamer waarneemt, ondertekend.

SECRETARISSEN.

CHARTERKAMER.

De CHARTERKAMER, waar de Reſolutien der Staaten van Holland en der algemeene Staaten, de Miſſiven, die, van buiten, en onder anderen van de Dagvaart aan Burgemeeſteren worden gezonden, en veele andere Regiſters, Stukken en Papieren bewaard worden, behoort, insgelyks, tot de Secretarye, en plagt, voormaals, te ſtaan onder het opzigt van eenen CHARTERMEESTER, die eenen Klerk onder zig hadt. Het Ampt van Chartermeeſter werdt, veeltyds, bekleed door éénen der Burgemeeſteren, wien eene wedde van een duizend guldens was toegevoegd. Doch, ſomtyds, is ook wel een der Secretariſſen tot Chartermeeſter aangeſteld; ſchoon zonder wedde (*i*). In 't jaar 1744, werdt het ampt van Chartermeeſter, door éénen der Burgemeeſteren bekleed; doch Burgemeeſteren en Oud-Burgemeeſteren beſlooten toen, dit ampt te laaten uitſterven, en de waarneeming van het zelve te laaten aan den Klerk der Charterkamer, onder opzigt der twee Secretariſſen van Burgemeeſteren, die hiervoor egter geene wedde genieten (*k*). De Burgemeeſter, die, in 't jaar 1748, Chartermeeſter was, ſtondt 'er, op den twintigſten September des gemelden jaars, vrywilliglyk, van af. Het opzigt over de Charterkamer

De twee Secretarissen.

(*d*) Groot-Memor. *N.* VIII. *f.* 246.
(*e*) Groot-Memor. *N.* X. *f.* 164.
(*f*) Groot Memor. *N.* IX. *f.* 219. *N.* X. *f.* 164.
(*g*) VII. *Deel*, I. *Boek*, *bl.* 284.
(*h*) *Zie* Groot-Memor. *N.* VI. *f.* 134.
(*i*) Groot-Memor. *N.* VII. *f.* 12.
(*k*) Reſol. *van den* Oud-Raad *van* Burgem. *van* 25 *Jan.* 1744. *f.* 116 *verſo.*

Concherge, Cipier enz.

mer ſtaat, derhalve, tegenwoordig, in gevolge der Reſolutie den jaare 1744, aan de twee Secretariſſen van Burgemeeſteren, die, volgens eene uitvoerige Acte, voormaals aan den Chartermeeſter verleend, alle Boeken en Papieren, welken zy gewigtig genoeg oordeelen, ter Charterkamer mogen doen leveren. De *Klerk van de Charterkamer*, die eene jaarlykſche wedde geniet, is gehouden, ter Charterkamer te verſchynen, wanneer Burgemeeſteren op 't Stadhuis zyn. Burgemeeſteren hebben hem, ſomtyds, byzondere gunſten toegeſtaan. In 't jaar 1683, is een Klerk van de Charterkamer van togt en wagt vry verklaard (*l*).

Riſſen van Burgemeeſteren hebben 'er het opzigt over.

Klerk van de Charterkamer.

II.

CONCHERGE, CIPIER, BODEN, KAMERBEWAARDER, WAGTERS VAN DE VIERSCHAAR EN DEURWAARDERS VAN DE HOVEN EN VAN DE GEMEENE MIDDELEN.

Andere Ampten, ten dienſte van 't Geregt en de Regeeringe.

Onder de andere Amptenaars, die, onmiddelyk ten dienſte van 't Geregt en van de Regeeringe, geſchikt zyn, komen, in de eerſte plaats, in aanmerkinge de *Concherge* en de *Cipier*.

Concherge.

Het woord *Concherge* of *Concierge* was, in de middeleeuwe, van tweederlei betekenis. Men verſtondt 'er een *Bewaarder van een Vorſtelyk Paleis*, en een' *opperſte Geregtsbode* door (*a*). De Concherge deezer Stede heeft, overeenkomſtig met deeze tweederlei betekenis, ook een dubbel ampt. Hy is Kastelein van het Stadhuis, waarin hy ook zyne wooning heeft, en hy neemt, als Hoofd der roêdraagende Boden, de roerende of onroerende goederen van zulken, die geregtelyk uitgewonnen zyn, in *arreſt*, zo verre hem, in voldoening van de ſchuld, worden aangeweezen; waarna hy dezelven opveilt en verkoopt, ten overſtaan van 't Geregt; welk, nogtans, niet dan by de verkoopingen in Executie van onroerende goederen, verſchynt, en zelfs daar, dikwils, alleenlyk, door eenen Secretaris, vertoond wordt. Voor 't jaar 1544, vind ik, in de *Regiſters der Stad*, geen gewag gemaakt van deezen Amptenaar. Doch op den dertigſten October des gemelden jaars, werdt *Cornelis Andrieszoon*, gezwooren Roêdraager deezer Stede, by Burgemeeſteren, tot Concherge aangeſteld, wordende hem de wooning vergund in 't Stadhuis, die *Wouter Grebberszoon*, voormaals, gebruikt hadt (1), mids hy, noch zyne Huisvrouw, aldaar, geenerlei Uitdraagers neering deeden (*b*). Doch, in 't volgende jaar, werdt *Adriaan Janszoon van der Goude*, in zyne plaats, aangeſteld (*c*). By de Ordonnantie voor de roêdraagende Boden van den zeſtienden January des jaars 1545, werdt den Concherge, *als weſende 't hooft van de boden*, belaſt, zorg te draagen, dat dezelve, behoorlyk, agtervolgd werdt (*d*). En by eene Inſtructie van den zevenden Maart des jaars 1575, wordt hem verbooden, eenige Kamerſpelen of Schermſchoolen, in 't Stadhuis, toe te laaten (*e*).

Concherge, Cipier enz.

De Cipier, of bewaarder der gevangenen deezer Stede, heeft zyne wooning ook in 't Stadhuis, en uit dezelve toegang tot alle de vertrekken en kelders van de Boeijen. By eene Acte van myne Heeren van den Geregte van den tweeden November des jaars 1652, is hem toegeſtaan, zydgeweer te mogen draagen, en misdaadigen te mogen vatten.

Cipier.

Volgens de jongſte Inſtructie van den negen en twintigſten October des jaars 1754 (*f*), is de Cipier verpligt „ te ontvangen alle de ge„ vangenen, die hem, door den Schout, „ door de Baljuwen van Amſtelland en van „ de Watergrafts-Meer, of door derzelver „ Subſtituiten of dienaars, geleverd worden; „ dezelven, zorgvuldiglyk, bewaarende, zon„ der, buiten de boeijen, te mogen ver„ nagten, dan met byzonder verlof van den „ Schout, die hem ook het verligten of ver„ zwaaren der gevangeniſſe veroorlooven „ moet. Hy moet de gevangenen voorzien „ van goed brood, pottage, bier enz., daar voor

(*b*) Groot-Memor. *N.* I. *f.* 321.
(*c*) Groot-Memor. *N.* II. *f.* 1.
(*d*) Groot-Memor. *N.* II. *f.* 73.
(*e*) Groot-Memor. *N.* II. *f.* 145 *verg. f.* 250 *verſo*, 271 *verſo*.
(*f*) Reſol. *van den* Oud Raad van Burgem. *Lr.* D. 29 *Octob.* 1754. *bl.* 23. Groot-Memor. *N.* IV. *f.* 1 *verſo*.

(1) De wooning van den Concherge in 't Stadhuis droeg, in de zeſtiende en zeventiende eeuwe, den naam van *Stads Kooken*, om dat 'er de maaltyden voor de Regeering bereid werden. Brederode doet, in den *Spaanſchen Brabander* (*Act.* IV. *Sc.* V.), eene Uitdraagſter zeggen:

——— Ick kom uyt de Stads koocken,
Daer heb ick de Konſarje teugen een Maendach beſproocken,
Dat hy de tafel ſal brengen voor Monſeur Rokes en deur.

Daar de *Stads Kooken*, zekerlyk, de wooning van den Concherge betekent. En in dien zin, vat ik 't woord *Keuke* ook op, by Hoort, verhaalende (IV. *Boek*, *bl.* 135.) dat *Burghermeeſters*, in 't jaar 1567, *om den drang der volle markt te ſchuwen, achter door de* Keuke, *van 't Stadthuis af* gingen.

(*l*) Groot-Memor. N. VII. *f.* 85 *verſo*.
(*a*) *Vid.* Du Cange Gloſſar. *Verb.* Concergeria & Concergius.

CONCHERGE, CIPIER enz.

„ voor genietende negen ſtuivers 's daags van „ ieder gevangen, die, op koſten van de „ hooge Overheid, zit, en van de anderen, „ tien ſtuivers; doch van de *Civile* gevangenen of gyzelaars, twaalf ſtuivers, of zo veel „ meerder of minder, als de Heeren Schepenen oordeelen zullen te behooren: zullende voor zulken, die, volgens *appointement* „ van Schepenen, op kleine koſten, gevangen leggen, niet meer dan zes ſtuivers 's „ daags worden betaald. Doch, wegens het „ onderhoud van voornaame gevangenen, „ mag hy zig met dezelven verdraagen; alhoewel niet, dan met verlof van Schout „ en Schepenen. De ſpys, drank, kleederen enz., die, met kennis van den Schout, „ van buiten, aan de gevangenen gebragt „ worden, moeten behoorlyk worden onderzogt: en vooral gelet, dat hun geenerlei „ werktuigen, waarmede zy zouden konnen „ uitbreeken, of anderszins misdoen, gebragt, „ of gelaaten worden: ten welken einde, de „ gevangenen en gevangeniſſen, driemaal ter „ weeke, door de Dienaars, of door de twee „ Timmerluiden, die aan de Stad werken, „ bezogt moeten worden. Gevangenen, die, „ om eenige hoofd-misdaad, zitten, mogen, „ door niemant, worden aangeſproken, dan „ met verlof van den Schout: zelfs niet, door „ den Cipier of de zynen, over de oorzaaken van derzelver hegtenis, dan met gelyk „ verlof. Eindelyk, is de Cipier gehouden, in zaaken zyne bediening aangaande, „ den Heeren Schout, Burgemeeſteren en „ Schepenen te gehoorzaamen (*g*)." Hy heeft eenen Knegt onder zig, die, door Burgemeesteren, wordt aangeſteld.

Stads Roêdraagende en reizende Boden.

Tegenwoordig, zyn, hier ter Stede, *veertien* Stads roêdraagende Boden: en nog *drie* reizende Boden, die de Afgevaardigden ter Dagvaart in den Haage verzellen, en ten dienſte ſtaan; en, in andere reizen, ten behoeve der Stede, gebruikt worden. De eerſten veertien worden *roêdraagende Boden* genaamd, om dat hun eene *roede* of ſtaf; ten teken van hun ampt, ter hand geſteld wordt. Ook plagten zy, al van ouds, buſſen, met Stads Wapen, op de borſt te draagen, wanneer zy, in 't waarneemen van hun ampt, uitgingen: 't welk, in laater' tyd, alleen door de reizende Boden, naargekomen; doch, onlangs, wederom, omtrent alle Stads Boden, zonder onderſcheid, ingevoerd is. Het Bode-ampt is, naar alle waarſchynlykheid, zo oud als de Regeering van Amſterdam. De begeeving van het zelve plagt aan den Graave te ſtaan; doch werdt, by eene Handveſt van Hertoge Albrecht van den een en twintigſten January des jaars 1394 [1395], ten eeuwigen dage, aan de Stad opgedraagen (*h*). De Boden dienen, op eene Inſtructie van den vier en twintigſten January des jaars 1626; volgens welke, zy verpligt zyn „ den Schout, Burgemeeſteren en die van „ den Geregte ten dienſte te ſtaan; in be„ hoorlyken getale, op het Stadhuis, te ver„ ſchynen; niet van voor de byzondere Ka„ mers te vertrekken, dan na dat de Heeren „ afgegaan zyn; de Loos- en Eigenpandingen „ uitteroepen; dagvaardingen en arreſten te „ doen, en daar van nette aantekening te hou„ den; de partyen, zo alsze hun opgegeven „ worden, uitteroepen en in te laaten; 's Hee„ ren Executie by te woonen, en, daar en „ elders, voorts, alles te verrigten, wat tot „ het ampt en den pligt van eenen Stads Bo„ de behoort (*i*)." Aan de Boden zyn, by verſcheiden' Keuren, zes ſtuivers voor elke dagvaarding of boodſchap toegelegd (*k*). Zy moeten zig, ingevolge van een byvoegſel op hunne Ordonnantie van den negen en twintigſten January des jaars 1726, niet alleen 's morgens, maar ook 's nademiddags, van den eerſten April tot den eerſten October, van drie tot vyf uuren, en van den eerſten October tot den eerſten April, van drie tot half vyf uuren, in bekwaamen getale, in 't Stadhuis, in de Bodens-kamer, laaten vinden. Ook moeten zy zorg draagen, dat 'er, in de week, tot 's avonds ten agt uuren, altoos, eenige Boden t'huis zyn, om arreſten en andere boodſchappen, die geen uitſtel lyden konnen, te doen, voor dubbel loon. Zy moeten niet weigeren, arreſten te ontſlaan, die, door eenen anderen Bode, gedaan zyn, wanneer 't hun van 't Comptoir van eenen Procureur opgegeven wordt, evenveel, of de Arreſten, door de Arreſtanten zelven, of door hunnen Procureur, opgegeven geweeſt zyn. Doch, in 't jaar 1726, is hun verbooden, arreſten te doen, op geld of goederen van gekroonde Hoofden (*l*). Voorts, zyn zy verpligt, de Acten van hunne *Exploicten*, 's morgens na dat dezelven geſchied zyn, uit te geeven, en de Acten der gewoonlyke Dagvaardingen ter Vierſchaar, 's Donderdags van de Vierſchaar, 's morgens voor dat dezelve aanvangt. In geval van *Interdictie* van nieuwe werken, moeten zy *relateeren* of verhaalen, aan wien zy 't Exploict hebben gedaan, en of zy de luiden werkende gevonden hebben (*m*). Volgens eene orde van Burgemeeſteren van den jaare 1682, mogen zy, voor zonnenondergang, in geene herbergen gaan, noch gelagen

CONCHERGE, CIPIER enz.

(*g*) Groot-Memor. N. XI. *f.* 195.

(*h*) Handv. *bl.* 115. [11.]
(*i*) Handv. *bl.* 632.
(*k*) Handv. *bl.* 637.
(*l*) Reſol. *van den* Oud-Raad van Burgem. *16 Febr.* 1726. *f.* 55.
(*m*) Handv. *bl.* 637.

Concherge, Cipier enz.

gen houden (*n*). In 't jaar 1660, werdt een Bode, die *gerelateerd* hadt, dat hy arreſt en citatie hadt gedaan, ſchoon hy zulks niet gedaan hadt, van zyn ampt verlaaten (*o*).

De Boden zyn verpligt, jaarlyks, na de verandering der Regeeringe, met overlevering hunner Roeden, aan Burgemeeſteren verzoek te doen, om in hunnen dienſt te mogen volharden (*p*). Zy hebben, reeds in de zeſtiende eeuwe (*q*), maar, byzonderlyk, ſedert het jaar 1626, eene Bos gehad, die, toen, door Burgemeeſteren, opgeregt werdt, en waarover, jaarlyks, in de maand January, twee hunner, uit een dubbel getal, door Burgemeeſteren, gekooren worden, een tot Bosmeeſter, en een tot Rekenmeeſter; waarby nu nog een' buitengewoone Rekenmeeſter wordt gevoegd. Zo dra iemant Bode wordt, moet hy zes guldens in de Boſſe geeven, en voorts tien ſtuivers, alle maanden. By overlyden van een' Bode, of van zyne Huisvrouw, worden hun, zo zy 't begeeren, vyf en twintig guldens uit de Boſſe toegelegd. Ook konnen zy, by ziekte of ander merkelyk ongeluk, twee guldens ter weeke trekken uit de Boſſe. De boeten, die zy, zo zy onbekwaam op 't Stadhuis komen; elkanderen ſchelden of ſlaan; of in andere gelegenheden, verbeuren, moeten ook in de Boſſe gelegd worden. De reizende Boden vervullen, zo zy 't verkiezen, de plaatſen der Roêdraageren, wanneer dezelven openvallen.

Kamer-Bewaarder van 't Stadhuis en Wagters of Oppaſſers in de Vierſchaar.

By de Boden, voegen wy den Kamerbewaarder van 't Stadhuis, en de Waakers of Oppaſſers van de Vierſchaar, die twee in getal zyn. De *Kamerbewaarder van 't Stadhuis* is, eerſt in 't jaar 1764, aangeſteld, zynde zyne poſt, voorheen, door de Waakers van de Vierſchaar, waargenomen. Hy draagt, onder opzigt van den Concherge, zorg, dat de voornaamſte vertrekken van 't Stadhuis, welker ſleutels niet in de bewaaringe van byzondere amptenaaren zyn, ten behoorlyken tyde, geopend en geſlooten worden. Hy bezorgt pennen, inkt en papier, in de voornaamſte Collegien, op 't Stadhuis, en ziet toe, dat de meubilen in de vertrekken, in goeden ſtaat, onderhouden worden, geevende van 't gene hieraan ontbreeken mogt kennis aan den Concherge, die daarin, met bewilliging der Heeren Theſaurieren, voorziet (*r*). Zo de *Waakers* of *Oppaſſers in de Vierſchaar* dezelfden zyn, die, van ouds, *Wagters in de Vierſchaar by dage* genoemd werden, ſchynen zy, voor 't eerſt, in den jaare 1570, ten getale van vier, aangeſteld te wezen (*s*). Zy hebben dan, naar 't ſchynt, den ouden naam behouden, ſchoon zy, ſedert veele jaaren, niet konden geagt worden, de Vierſchaar meer dan andere te vertrekken van 't Stadhuis te bewaaren. Zy dienen, by de afkondigingen van de Puije, en by het trouwen voor Schepenen; ook by het omgaan der Gemagtigden tot de zetting en weeging van 't Brood, en der Overluiden van de Koekenbakkers. Alle weeken, des Vrydags ten drie uuren, bezorgen zy, dat de Broodzetting aangeſlaagen, en, zo wel als de Biljetten, waarby de prys van 't Gruttenmeel bepaald wordt (*t*), by de Bakkers, Grutters en Meelſlyters, omgebragt worden. Zy houden ook aantekening van 't getal der dooden, en zyn alleen bevoegd verklaard, om alle 's Lands-Plakaaten en Stedelyke Keuren, alomme, aan te plakken, waarvoor zy, of van Stads wege, of van wege de Gilden, Veeren, Collegien en Genootſchappen, ten behoeve van welken, de Plakaaten of Keuren gemaakt zyn, betaald worden. Aan 't Stadhuis, mag ook niemant eenige Biljetten van verkoopingen van vaſte goederen en inboedel aanplakken, dan zy (*u*). Zy hebben vryheid om den tooren van 't Stadhuis te laaten bezien, en, al voor veele jaaren, eene overeenkomſt gemaakt met den Klokkeniſt, omtrent zeker aandeel, hem toegelegd, in de voordeelen van het bezien van den Tooren en het Uurwerk (*v*). Zy genieten eene vaſte jaarlykſche wedde van de Stad; doch deelen de overige voordeelen van hun ampt met den Kamerbewaarder, die 'er alleen zo veel van trekt, als zy met hun beide. Wy ſpreeken hier niet van de *Ruiterwagt*, die, tot bewaaring van 't Stadhuis, by dage en by nagt, aangeſteld is, om dat wy, van dezelve, reeds elders (*w*), by bekwaamer gelegenheid, gehandeld hebben.

Concherge, Cipier enz.

Behalve de Stads Amptenaars, die eenige regtſtreekſche betrekking hebben tot de Regeering der Stad, en van welken wy, in dit *Boek*, hebben gehandeld, zyn 'er nog tweederlei anderen hier ter Stede, die, van 's Lands wege, doch op aanpryzing van Burgemeeſteren, worden aangeſteld, en eigenlyk in 's Lands dienſt zyn. En deezen zyn de *Deurwaarders* of *Exploicteurs van den Hoogen Raade en Hove van Holland*, en de *Deurwaarders van des gemeenen Lands middelen*. De eerſten zyn, tegenwoordig, maar *drie*, de tweeden *agt* in getal. Het getal van beiden plagt,

Deurwaarders van den Hoogen Raade en Hove van Holland, en Deurwaarders van 's Lands gemeene Middelen.

(*n*) Groot-Memor. *N.* VII. *f.* 82.
(*o*) Groot-Memor. *N.* IV. *f.* 34.
(*p*) Handv. *bl.* 636.
(*q*) Groot-Memor. *N.* II. *f.* 131 *verſo.*
(*r*) Reſol. *van den* Oud-Raad *van* Burgem. *van* 12 *July* 1764.
(*s*) Reſol. Vroedſch. *N.* 2. 6 *Febr.* 1570. *f.* 139 *verſo.*
(*t*) Vervolg *der* Handv. *bl.* 95, 96.
(*u*) Handv. *bl.* 702.
(*v*) Reſol. *van den* Oud-Raad *van* Burgem. *van* 24 *July* 1699. *Lt. C. f.* 6.
(*w*) VI. *Deel*, II. *Boek*, *bl.* 182.

CONCHERGE, CIPIER enz.

plagt, voormaals, veel grooter te zyn; doch in 't jaar 1694, werdt, by myne Heeren van den Geregte, reeds beflooten, het getal der Deurwaarders van de gemeene Middelen tot op twaalf; en in 't jaar 1695, dat der Deurwaarders van de beide Hoven tot op zes te laaten uitfterven (*x*). Sedert, is derzelver getal nog meer verminderd. Zy moeten beiden Burgers deezer Stad zyn, en hunne Commiffien ter Secretarye doen *registreeren*, eer zy hun ampt oefenen mogen (*y*).

De Deurwaarders der beide hooge Geregtshoven worden, door 's Lands Staaten, aangefteld, op voorflag en aanpryzing van Burgemeefteren. Zy zyn verpligt de Proviften, die, door de hooge Geregtshoven, verleend worden, en 't gene hun verder, door dezelven, gelaft wordt, hier ter Stede en elders, ter executie te leggen (*z*), zorgdraagende, nogtans, dat zy deezer Stede Privilegien niet krenken; tot agterdeel van welken, de Geregtshoven geene Mandementen verleenen mogen, dan, in zekere gevallen, en onder zekere voorwaarden, elders (*a*), aangetekend. Zy mogen, in 't byzonder, geene afkondigingen doen, noch van de puije, noch by aangeplakte Biljetten, dan met voorafgaande kennis van 't Geregt: en 't ontbreekt niet aan voorbeelden van Deurwaarders, die, dit verzuimd hebbende, door 't Hof zelf, in 't ongelyk gefteld zyn (*b*). De Deurwaarders der beide Geregtshoven hier ter Stede hebben, gemeenlyk, met kennis van Burgemeefteren, eene onderlinge overeenkomft gemaakt, de verdeeling van hun werk, en van het loon, daartoe bepaald, betreffende (*c*).

CONCHERGE, CIPIER enz.

De Deurwaarders van 's Lands gemeene middelen worden, op gelyken voorflag en aanpryzing, door de Heeren Gecommitteerde Raaden, aangefteld. Zy moeten alle Inftnuatien, Sommatien, Gyzelingen en andere geregtelyke verrigtingen uitvoeren, in zaaken de gemeene Lands middelen aangaande (*d*). Tuffchen hen is ook, fomtyds, met toeftemming van Burgemeefteren, eene overeenkomft getroffen, volgens welke, elk hunner een vierde gedeelte van 't gene hy verdiende voor zig behieldt, en 't overige in eene gemeene beurs bragt (*e*). Burgemeefteren hebben, fomtyds, eenen Deurwaarder van 's Lands gemeene middelen verbooden, zyn ampt langer waar te neemen (*f*).

(*x*) Keurb. R. *f.* 8, 46 *verfo.*
(*y*) Handv. *bl.* 701, 701.
(*z*) Groot-Memor. *N.* VIII. *f.* 91 *verfo.*
(*a*) *Zie* V. *Deel*, I. *Boek*, *bl.* 1. *en* GROTIUS Verantw. XII. *Cap. bl.* 128 *enz.*
(*b*) Stads Miffiven *N.* XXV. *f.* 50.
(*c*) Groot-Memor. *N.* IX. *f.* 54, 175. *N.* X. *f.* 35 *verfo.* *N.* XII. *f.* 111.
(*d*) Groot-Memor. *N.* VIII. *f.* 63 *verfo.*
(*e*) Groot Memor. *N.* IX. *f.* 60 *verfo.*
(*f*) Groot-Memor. *N.* VIII. *f.* 71 *verfo*, *op dan raad.*

BYVOEGSELS *en* VERBETERINGEN

der voorgaande Beſchryvinge.

Voorrede.

Bl. IX. *reg.* 8 *ſtaat* en gaf in 't jaar 1694, eene *lees* en men gaf, in 't jaar 1694, zyne
— X. — 25 *v. ond. ſtaat numereert lees* nader omſchryft
— XI. — 10 *v. ond. ſtaat* doorgaans *lees* dikwils
— XIII. *in de Aant. ſtaat* eene Keur enz. *lees* twee Keuren, eene op 't timmeren, welk, niet nader dan dertien voeten aan *der ouder grafte*, of Voorburgwal, en niet nader dan tien voeten aan *der nyer grafte*, of Agterburgwal, geſchieden mogt, waaronder ſtaat: *Dit wert ghewilcoirt den* XXIJ*ſten dach in Aprille anno* XCIX. [dat is, 1399.] en eene, tegen het timmeren buiten *der nyer grafte*, waaronder ſtaat *Dit wert ghewilcoirt, den leſten dach van Mairte anno* M. CCCC. *een.*

't Werk.

Stuk. bl. col. reg.

I. 5. 1. 24. *voeg by, agter 't woord* ſtaat: welk huis, in 't jaar 1654, door *Jacob Jacobsz. Hinlopen* en *Hendrick Reael Pietersz.*, verkogt is; doch noch den ouden naam, *Hinlopen*, in den gevel voert.
— 6. 1. 7 *ſtaat* geenen vaſten *lees* geen vaſte
— 9. 2. 5 *van ond. ſtaat uytere*, lees *uyteren.*
— 16. 1. 7 *ſtaat* ad ad *lees* ad id
— 20. 1. 20 *ſtaat* ſpreeken *lees* ſpraken
— 24. 2. 9 *ſtaat nieuwe, lees nieuwe*
— 25. 2. 4 *v. ond. ſtaat* nog, *lees* plagten te *en voeg. op den onderſten regel agter 't woord* vertimmerd. Doch het uurwerk, eenige jaaren, ontſteld geweeſt, en het Toorentje bouwvallig geworden zynde, is het laatſtgemelde, op bevel van Burgemeeſteren, en op Stads koſten, in 't jaar 1766, afgebroken.
— 26. 2. 26 *v. ond. ſtaat* gelyken *lees* gelyke
— 28. 1. 40 *ſtaat* tuſſchen den Nieuwe-zyds-Voorburgwal en den Singel, *lees* tuſſchen den Nieuwe-zyds-Agterburgwal en de Heerengraft,
— 33. 1. 29 *ſtaat* alleenlyk, *lees*, tot in 't jaar 1766,
— — 2. 18 *v. ond. voeg agter 't woord* gebleeken: hoewel 't my ten hoogſte waarſchynlyk is.
— 42. 2. 11 *ſtaat* Graave, *lees* Graave
— 57. 1. 2 *ſtaat* HOUTTUINNEN *lees* HOUTTUINEN
— 62. 1. 25 *v. ond. doe uit de woorden* een gang, tuſſchen *de eerſte en tweede dwarsſtraat.*

Stuk bl. col. reg.

I. 67. 1. 20 *ſtaat* den blaauwburgwal *lees* de blaauwbrug.
— 78. 1. 37 *ſtaat* Dyk, *lees* Dyk, van Zeeburg
— 93. 2. 13 }
— 96. 1. 27 } *ſtaat* VAN DEN VONDEL *lees*
v. ond. } VAN VONDEL
— 96. 2. 14 }
v. ond. }
— 115. 2. 10 *v. ond. ſtaat* den *lees* de
— 124. 2. 19 *ſtaat* volgde *lees* volgden
— 129. 1. 30 *ſtaat Goudzee* lees *Gouds-ee*
— 149. 1. 18 *ſtaat Henrik den IV.* lees *Henrik den VI.*
— 184. 2. 16 *van ond. ſtaat* nog lang te leezen geweeſt zyn. *lees* nog te leezen zyn.
— 188. 2. 24 *ſtaat* die *lees* dien
— 219. 1. 21 *ſtaat* hy *lees* hy,
— 246. 2. 18 *voeg by, na* 1578, en veelligt al, ſedert het jaar 1567,
— 249. 2. 25 *van ond. ſtaat* oude Kerke, *lees* nieuwe Kerke,
— 254. 1. 3 *ſtaat* in *lees* en
— 284. 1. 22 *ſtaat* Voetboogsſchutters-Koor *lees* Handboogsſchutters-Choor
— 326. 1. 13 *ſtaat* oude Kerke, *lees* nieuwe Kerke,
— 469. 2. 23 *van ond. ſtaat Bon* lees *Ben*
— — — 21 *van ond. ſtaat Jonas* lees *Joris*
— — — 19 *van ond. voeg, na Sebaſtiaan Egbertszoon, Johan Pietersz. Reaal,*
— 487. 1. 37 *ſtaat Davelaar* lees *Cornelis van Davelaar*
— 510. 1. 15 *ſtaat* groote *lees* kleine
— — — 29 *van ond. ſtaat* De nieuwe Polder werdt, ſedert, de *Bovenkerker Polder* genaamd. *lees* De nieuwe bepoldering, in twee Polders onderſcheiden, werdt, ſedert, de *Middel-Polder* en *Boven-kerker Polder* genaamd.
— 556. 2. *na* 2 *van ond. voeg in:* Wy hebben, tot hiertoe, van de bezendinge aan de Steden, en van derzelver uitſlag, geſproken, genoegzaam met de eigen woorden van de Reſolutien der algemeene Staaten en der Vroedſchap deezer Stad, en van de beſte Hiſtorieſchryvers van dien tyd. Doch, ſedert, zyn ons ter hand gekomen de eigenhandige Aantekeningen van den Heere van Aartsbergen zelven, op wiens ſcherpe aanſpraak te Dordrecht, zo veel te zeggen geweeſt is. Zy zyn, zo ver

Stuk. bl. col. reg.
I. — — —

zy de bezending en derzelver gevolgen betreffen, voornaamlyk, opgeſteld ter zyner verdediginge. En wy hebben gemeend, dat de onpartydigheid, die een Hiſtorieſchryver nimmer uit het oog behoort te verliezen, van ons vorderde, dat wy 'er eenige byzonderheden uit mededeelden, over welker gewigt en gegrondheid, wy den Leezer laaten oordeelen.

Hy verhaalt dan, „ dat, de Gedeputeerden van Gelderland, van „ welken hy een was, zeer ſchoor„ voetende gekomen zynde, tot de „ gewigtige Reſolutie van den vyf„ den Juny; hy zig, niet dan met „ moeite, beweegen liet, om de „ Commiſſie tot de bezending te „ aanvaarden; dat hy het eerſte „ voorſtel der Gedeputeerden, te „ Dordrecht, hebbende voorgele„ zen, waarop ſlegts algemeen ant„ woord gekomen was; terſtond al, „ beſpeurd hadt, dat zyne Hoog„ heid, ligtelyk, zou hebben o„ vergeſlaagen tot iet geweldigs, „ doordien hy hem en den anderen „ Gedeputeerden, niet donkerlyk, „ te verſtaan gaf, dat de Burgery „ en de Regeering onderling ver„ deeld waren, en dat de Burgery „ zig, *op den minſten wenk, ſtellen* „ zou *tegen de Regenten.* Dat de „ Gedeputeerden daarnaar egter „ niet geluiſterd hadden, en dat hy, „ Aartsbergen, in 't byzonder, den „ Prins, te vooren al, alle gewel„ dige onderneemingen ontraaden „ hadt, wanneer hy meende te be„ ſpeuren, dat zyne Hoogheid daar„ toe meer of min neigde. Dat de „ Prins, wyders, onder 't raad„ pleegen met de Gedeputeerden, „ hadt gezeid, *dat hy, als die van* „ *Dordrecht niet wel wilden, eens* „ *zien zou, wat in zyn briefke ſtondt:* „ en dat hierop geantwoord werdt, „ *dat zulks den Gedeputeerden niet* „ *aanging, welker dienſt, alleen„ lyk, in 't gebruiken van middelen* „ *van inductie*, of overreeding, *be„ ſtondt.* Dat de Heer van Aarts„ bergen, 's anderendaags, de aan„ ſpraak deedt, die zo euvel werdt „ opgevat; doch dat, met dezel„ ve, niets geweldigs gemeend was. „ Dat de *andere taal*, die hy ge-

Stuk bl. col. reg.
I. — — —

„ zeid hadt, te zullen voeren, wan„ neer die van Dordrecht niet aan „ de hand kwamen, alleenlyk, „ zou beſtaan hebben in eene vraa„ ge, door den Prinſe te doen, „ aan ieder Lid van den Oud-Raad, „ *wat men dagt, dat, volgens het* „ *vier en twintigſte Lid der Unie,* „ *behoorde gedaan te worden, om„ trent zulke Leden, die nog zwaa„ righeid maakten?* Dat hy, in „ allen geval, niets gezeid hadt, „ dan 't gene, met de meening „ van zyne Hoogheid en van de „ andere Heeren Gedeputeerden „ overeenkwam," waarvan hem, naderhand, eene Acte verleend werdt, die ik zelf in handen gehad heb, en die, van woord tot woord, aldus luidde:

MEMORIE *van 't geene by ſyn hooc„ heyt ende haer Hooch mog. Gede„ puteerde d' heeren van Arsber„ ghe, mauregnaut, van Rents„ woude, Clant, van Asperen, Lucaſſoon, ende Treſorier Bras„ ſer gereſolveert ende mondelinge gheproponeert is geweeſt den* X Juny *Anno* 1650 *tot* Dordrecht.

Syn hoocheyt ende de heeren haer ho: mo: Gedeputeerden tot de beſendinge aen de Steden van de provintie van hollandt, hebbende, tot Dordrecht ontfangen dilatoire antwoort op d' eerſte propoſitie aen den Outraet gedaen, hebben bevonden dat daermede haer ho: mo: Reſolutie ende oochmerck, niet alleen in die Stad, maer oock by gevolch in andere Steden vruchteloos ſoude werden geſtelt, ende ondertuſſchen de ſeparate licentieringe ende reductie van 's Landts militie haer effect ſoude gewinnen. Ende daer over naer voorgaende deliberatie goetgevonden te verſoecken nieuwe Convocatie van den Outract. Ende de ſelve geobtineert hebbende, te vertoonen dat ſyn hoocheyt ende heeren Gedeputeerde niet geſint waren te prejudicieren de' Souverainiteit rechten ende liberteyt van de Provintie van hollant ofte Leden van dien over t formeren ofte inbrengen van provinciale advyſen, maer veel eer deſelve te helpen conſerveren met ende door het maintien van de algemeene Unie der geſamentlycke Bontgenooten. Edoch alſoo de ſelve Bontgenooten beſorchden verbreeckinge van de Unie in de begin-

ſe-

Stuk bl. col. reg.
I. — — —

ſelen van den vreede door ſeparate caſſatie ende reductie van gemeen Crychsvolck, ende daeruit niet dan ſwarigheyt ende onheyl te gemoet zagen. Dat haer ho: mo: goetgevonden hadden tot weeringe van dit ſchadelycke quaet in ſyn geboorte, te doen recht informeeren de Leden deſer Provintie, ende deſelve ſerieuſelyck te vermanen tot het debvoir daeraen zy gehouden zyn uyt crachte van de Unie. Ende dat daeromme ſyn hoocheyt, ende zy heeren Gedeputeerde uyt den name van de Bontgenoten verſochten den Outraet deſer Stede, als mede part hebbende in de Unie en 't wel off qualyck varen van het Lant, dat ſy willen helpen repareren de Contraventie tegens d Unie geſchiet, met applicatie van het 23e. artl. van de Unie, en de obſervantie daer op gevolcht. Ende tot dien eynde helpen continueren de betaelinge van de gelicentieerde militie, tot dat de provintien over 't ſtuk van Caſſatie ſoude weſen vergeleecken met verclaringe dat men niet en ſoude vertrecken voor ende aleer dat men deſen. aengaende hadden becomen poſitive ende Cathegorice antwoort, ofte dat men genootſaeckt ſoude weſen andere tale te gebruycken. Alle t welcke by d heer van der Capellen van Arsberghe uytgeſproocken ende met redenen ende exempelen daer toe dienende bekleedet is geworden, Bedanckende d' heeren van den Outraet uyt den naem van ſyn hoocheyt ende heeren Gedeputeerde over haer Acht: verclaeringe van dat ſy willen onverbreeckelyck verblyven by d'Unie, ende verſoeckende dat deſelve dien volgende effectivelyck helpen repareren den inbreuck in d'Unie geſchiet door Proviſioneele betaelinge van de gelicentieerde militie, alſoo daerin geen beſwaer off prejuditie de Heeren Staten van hollant en de Leden van dien aengedaen wierde, ſynde de ſeparate caſſatie een contraventie van de Unie ende alſulcx by d'Unie voor nul verclaert.

Waerop alſoo den Outraet afgetreden is geweeſt, latende ſyn hoocheyt ende heeren haer ho: mo: Gedeputeerde verblyven, gelyck voorgeſlagen ende verſocht was in de plaatſe van audientie ende wederomme naer gehoudene deliberatie binnen geſtaen heeft den Outraet bedanckt ſyn hoocheyt ende heeren haer ho: mo: Gedeputeerde ende verclaert op het geproponeerde te ſullen geven ſatisfactie aen ſyn hoocheyt als haren Stadhouder, edoch getoont misnoegen te hebben over iets van 't geene gerepreſenteert was,

Stuk bl. col. reg.
I. — — —

en verweygert aen te wyſen, waer uyt dat misnougen procedeerde, onaengeſien den Outraet by de heeren haer ho: mo: Gedeputeerden inſtantelyck verſocht wierden, daervan ſtaende Vergaderinge te willen openinge doen ende in vorder communicatie komen.

De toegeſeyde antwoort ende ſatisfactie door Gedeputeerde uyt den Outraet aen ſyn hoocheyt gebracht weſende is bevonden dat deſelve was ſtreckende tot bevorderinge van proviſioneele betaelinge van de gelicentieerde militie, ende alſulcx onnodig geweeſt vorder inſtantie te doen off andere tale te ſpreecken, die anderſints gebruyckt ende geexpliceert ſoude ſyn geweeſt, naar 't geene ſoude voorvallen en anderſints geoordeelt was overeen te komen met den teneur van de Unie ende onderhoudinge van deſelve, ſonder daer onder eenige comminatie off feytelicheyt begrepen te hebben.

Hier van heeft ſyn hoocheyt ende heeren haer ho: mo: Gedeputeerde, ten verſoecke van den heer van Arsberghe, bovenſtaende reſolutie ende verhael by geſchrifte doen ſtellen, met verclaring dat by deſelve in de voorſchreeve mondelinge Propoſitie niet anders is geſeyt geweeſt, als 't geene conform was onſe Intentie ende de letter van het 23e. articul van de Unie. Actum in 's Gravenhage den 10 Auguſty. Anno 1650.

(getekend)

G. P. DORANGE

ALEXr. VAN DER CAPELLEN, Js. MAURENAULT, JOHAN VAN REEDE, ADR. CLANT, Bn. DE BOETZELER ET D'ASPEREN, GUILLe. LUCAS . . . BRASSER.

Wyders, verhaalt de Heer van van Aartsbergen „ dat, toen de „ bezending te Dordrecht zo wei„ nig vrugt gedaan hadt, hy en ee„ nige Gedeputeerden den Prins „ geraaden hadden, dat hy alleen „ in de overige Steden zou gaan, „ en hen naar den Haage laaten „ keeren, om verſlag te doen, al„ zo hy, om hunnent wille, on„ aangenaam was in de Steden; „ doch dat hy daartoe niet ver„ ſtaan wilde:" waarop de reis was voortgezet, met zulk een' uitſlag, als wy, te vooren, verhaald hebben.

Stuk bl. col. reg.

I. 557. 2. 4 *na 't woord* Stad *voeg by*, van welke, zo wel als van 't vatten der zes Heeren, de Heer van Aartsbergen verhaalt, op deezen zelfden ogtend, voor 't eerſt, kennis gekreegen te hebben.

— 596. 1. 25 *ſtaat* Amſtelland, *lees* Amſterveen,

— 624. 2. 21 *van ond. ſtaat* daar aan volgende, de Officiers en Regters der Plaatſe, daar de misdaad begaan was, *lees* des volgenden jaars, de Officiers en Regters over het *territoir*, waaronder de misdaadigen woonagtig waren, met uitſluiting van de Officiers en Regters der Plaatſe, daar de misdaad begaan was,

— 733. 1. 45 *ſtaat* zes en dertig *lees* zes en een derde

— 737. 2. 24 *van ond. ſtaat* den top der ſchoorſteenen *lees* het dak.

— 739. 2. 15 *De brand in 't Peſthuis, hier, op 't jaar 1731 verhaald, moet op 't jaar 1732 bl. 740. na reg. 5 verplaatſt worden.*

— — — 27 *ſtaat* des gemelden jaars, *lees* des jaars 1731,

II. 6. 2. 7 *van ond. voeg by na 't woord* Lantaarens. Sedert zyn 'er ook twee, aan de twee hoeken van 't midden-uitſtek van den agtergevel geplaatſt.

— 8. 1. 31 *voeg na 't woord* nooten. In den zelven, hangen zeven en dertig ſpeelklokken, van welken 'er vyf en dertig door middel van de trommel werken.

— 11. 1. 23 *voeg na 't woord* is. De laatſte dient nu tot eene Tekenſchool.

— — 2. 13 *van ond. voeg na 't woord* worden. Naderhand, zyn 'er nog drie by gevoegd.

— 16. 2. 23 *voeg by, na 't woord* heeft. In dit Poortaal, is een trap naar boven, naar Schepens- en Schouts Comptoir, en een andere, naar de Boeijen, beneden.

— 20. 2. 2 *ſtaat* zuidelyken *lees* ooſtelyken

— — — 24 *van ond. voeg na 't woord Manufactuuren*, de *Hoofdmannen van het Lakenverwers-Gilde*,

— 25. 1. 16 *van ond. ſtaat* 1760, *lees* 1752,

— 27. 1. 5 *voeg agter 't woord* zitbanken, ſchuins

— 30. 1. 17 *van ond. voeg na 't woord* herbouwen. Zy is nu twee honderd vier en twintig voeten lang; en 't middenplein is, met de gaanderyen, die drie en twintig voet, vyf duim breed zyn, honderd negentien voeten breed.

— — 2. 11 *van ond. voeg na 't woord* worden. Ook ſtaan 'er boven ieder pilaar twee, en dus, in alles, twee en negentig verſchillende manſtronien.

II. 32. 1. 17 *van ond. voeg, na 't woord* worden. Doch dit gantſche gebouw is, in 't jaar 1766, ten gronde toe, afgebroken, en veel ſterker en deſtiger van ſteen herbouwd.

— 34. 1. 21 *ſtaat* marmeren *lees* uitgehouwen

— — — 24 *ſtaat* Entheus *lees* Antaeus.

— 35. 1. 14 *voeg na de woorden* halven ſtuiver, boven den halven ſtuiver, dien de Boekhouder der Waage trekt;

— 35. 2. *in de Aant. ſtaat* Sciedamo *lees* Sciedami

— 37. 1. 12 *van ond. ſtaat* Leencedul, *lees* de Leencedul,

— 40. 1. 18 *van ond. voeg, na 't woord* geloopen. Alleenlyk wordt, tegen de kleine Vleeſchhal, nog, nu en dan, met verſche waar, voorgeſtaan.

— 41. 1. 11 *van ond. voeg, na 't woord* runderen, en niet minder dan halve *en in de citatie (r) agter f. 235. verſo*, U. *f 43 verſo.*

— 42. 1. 12 *ſtaat* al ſedert veele jaaren, geheellyk verdweenen. *lees* by eene Reſolutie van Regeerende en Oud-Burgemeeſteren van den dertigſten October des jaars 1738, te niet gedaan.

— 44. 1. 18 *van ond. doe uit het woord* ſtoelen,

— — — 10 *van ond. voeg, na 't woord* werk *de woorden* beneden, en twee boven

— 45. 1. 6 *lees, na 't woord* eertyds, het *Baardſchuys*, welke naam my, reeds in eenen Schepenen-brief van den jaare 1456, voorgekomen is, en, naderhand, ook

— 45. 1. 32 *ſtaat* Kloveniers burgwal *lees* Fluweelen-burgwal

— — 2. 10 *voeg voor 't woord* agter *het woord* voor,

— — — 2 *van ond. na 't woord* maaken *voeg* of herſtellen

— 46. 1. 3 *ſtaat* op Ooſtenburg, *lees* op Wittenburg en Ooſtenburg,

— — — 17 *van ond. ſtaat* Karthuizers-ſtraat, *lees* Karthuizers- of Gietersſtraat,

— 47. 2. 4 *ſtaat* drie *lees* vier

— — 2. 6 *na 't woord* ſtaan: *voeg* een ten einde de Karthuizers- of Gietersſtraat, aan de Noordzyde, waar de Opziender der Vuilniskarren ook zyne wooning heeft,

— 50. 1. 24 *lees, na 't woord* bezetten. Voorts, is 'er, by de Jagthaven, ten einde der groote Kattenburger-ſtraat, een Wagthuis, welk met eenige Schutters bezet wordt.

— 54. 1. 26 *ſtaat* plagt uitgehouwen te zyn, *lees* is uitgehouwen,

Stuk

Stuk bl. col. reg.

II. 56. 2. 7. *na 't woord* ſchutten (*o*). *voeg* In 't jaar 1421, vindt men ook van eene Reguliers ſluis gewaagd (*), waarſchynlyk, gelegen omtrent de plaats der Offenſluis.
— 58. 1. 5 *ſtaat* Amſtel-water, *lees* Stads water, tegenwoordig,
— 60. 2. 15 *van ond. voeg na Boerenverdriet* by de Roode brug *de woorden*, aan welk eene ſchoeijing legt, die naar de Bickers-boom loopt.
— 61. 2. 25 *van ond. doe uit de woorden* nu en dan, zo ter oorzaake van het hooge Amſtelwater, als vooral,
— 62. 2. 16 *voeg*, *na 't woord* nagt, *de woorden* aan de Y ſluizen,
— 67. 1. 6 *van ond voeg*, *na 't woord* 's jaars, doch twee dagen na elkanderen, op Saturdag en Zondag, in de maand July,
— 67. 2. 1 *ſtaat* en de grootſten voeren eenigen *lees* en de Vlag-officiers en anderen voeren eenige
— — — 9 *van ond. ſtaat* aan de twee gemelde Godshuizen *lees* aan het Gaſthuis en Nieuwe-zyds Huiszitten Huis
— 73. 1. 5 *voeg*, *na 't woord* Amſtel-Jagthaven. Ook leggen, onder de Ooſtelyke boogen, de Ysbreeker, het Stads-Trekjagt, en het Admiraliteits-Trekjagt; welk laatſte zeer fraai gemaakt is.
— 76. 1. 18 *voeg na* des Maandags, om de veertien dagen,
— — — 23 *voeg na* worden, mogende de openbaare Verkoopingen van vaſte goegoederen, nergens hier ter Stede, dan in dit Huis, geſchieden.
— 77. 2. 23 *ſtaat* agtergevel *lees* weſtelyke binnengevel, tegen over den ingang.
— 79. 2. 9 *van ond. voeg*, *na 't woord* geplaatſt. Voorts, is, uit het vertrek van den Raad-Fiskaal, een trap naar eene gevangenplaats voor Zee-Officiers en gemeenen.
— 80. 1. 18 *ſtaat* vier *lees* vier of vyf
— — 2. 1 *ſtaat* die van eene verbaazende uitgeſtrektheid is. *lees* die zig, tot aan het einde van de Kattenburger-ſtraat toe, uitſtrekt.
— — — 23 *voeg*, *na 't woord* in 't midden, in 't jaar 1740,
— 81. 1. 23 *ſtaat* De Raaden ter Admiraliteit, het Magazyn komende zien, *lees* De Raaden ter Admiraliteit, of eenigen derzelven, aan 't Magazyn, of op de Werf komende,

(*) *Zie* II. *Deel*, III. *Boek*, Byl. *Ltr.* C. *bl.* 170.

Stuk. bl. col. reg.

II. 81. 1. 28 *voeg*, *na 't woord* die, in 't jaar 1740,
— — — 36 *ſtaat* waardoor 't gantſche gebouw onderſchraagd wordt. *lees* die binnenwaards uitgezet zyn, en een laag dak ondersteunen.
— — 2. 9 *ſtaat* een waterbak, die zeſtien honderd tonnen water houdt. *lees* een Watergoot, die, doorgaands, eenig water inheeft.
— — — 18 *voeg*, *na 't woord* weggenomen: en 't water loopt nu, langs zydgooten, van buiten, in regenbakken op de Plaats.
— — — 19 *voeg*, *na 't woord* vier *de woorden*, gedeeltelyk, looze
— — — 25 *ſtaat* zakking in de grondſlagen *lees* uitpuiling der wanden
— — — 27 *ſtaat* Ook ſtevigde men *lees* Men ſtevigde
— 82. 1. 12 *ſtaat* Stookloots, daar 't ligte hout, welk in en aan de Schepen verbruikt wordt, lenig wordt geſtookt, wanneer het zig gemakkelyker buigen en verwerken laat. *lees* groote ſtoof, waarin het hout, dat tot den vaſten huid en wegering der Schepen verbruikt wordt, lenig wordt geſtookt; wanneer het zig gemakkelyker buigen laat.
— — — 13 *ſtaat* Voorgevel *lees* Zydgevel
— — — 18 *ſtaat* agtergevel *lees* voorgevel naar 't Y toe
— — — 31 *ſtaat* groote waterbak *lees* wyde goot
— — — 34 *doe uit de woorden* tot groot geryf der buuren hier omtrent,
— — — 39 *ſtaat* Voor het zelve is 's Lands *Geſchutwerf*, die *lees* Voor het zelve plagt 's Lands *Geſchutwerf* te zyn, die, ſedert, ten einde van Ooſtenburg, aan de nieuwe Vaart, verplaatſt, en
— — — 42 *ſtaat* Ook ſtaat hier, aan 't Y, *lees* Ook ſtondt hier, aan 't Y, voormaals,
— — — 46 *voeg*, *na 't woord* zetten. Doch zy is, al ſedert veele jaaren, weggenomen.
— — — 50 *voeg*, *na 't woord* opgelegd. Ook leggen 'er Jagten en andere vaartuigen der Admiraliteit
— — — 53 *ſtaat* Wagthuisjes *lees* Wagthuizen
— — — 57 *ſtaat* van de Werf *lees* van 't groote Magazyn
— — — *ond. reg. lees*, *in de plaats van* ſterk *Wagthuis*, welk met geſchut voorzien is, *alleenlyk* Wagthuis.
— — 2. 1 *ſtaat* De Werf naar den kant van het Dok toe is, eigenlyk, *lees* De Werf naar den kant van 't Magazyn is

Stuk bl. col. reg.

II. 82. 2. 6 *voeg, na 't woord* vaartuig. Wyders, ſtaat hier ook eene Teerloots, tot berging van de Teer, die de Admiraliteit in voorraad heeft.
— 84. 1. 26 *ſtaat* van vooren en van agteren, *lees* naar den Y-kant
— — — 27 *voeg, na 't woord* uitgebouwd. Men komt in 't gebouw uit de groote Ooſtenburger ſtraat, door eene Poort in den Agtergevel. De Voorgevel ſtaat tegen 't Y.
— — — 28 } *ſtaat* voorgevel *lees* agtergevel
— — 2. 8 }
— — 1. 28
— — — 6 *en* 13 *van ond.* } *ſtaat* agtergevel *lees* voorgevel
— — 2. 5 }
— — 1. 37 *ſtaat* voor *lees* aan
— 86. 1. 19 *doe uit de woorden* En in 't jaar 1736 *nevens de overigen, tot het einde van den volzin, en lees, in de plaats* In 't jaar 1736, werdt beſlooten, dit Huis, tegen de gewezene Voetboogsdoele, van de Weſtindiſche Maatſchappye, in te ruilen (*q*). Doch dit beſluit is niet uitgevoerd. De Maatſchappy blyft egter haare Vergaderingen nog houden, in het laatſtgemelde gebouw: waarvoor zy huur betaalt: en het eerſtgemelde wordt, van Stads wege, tot een Werkhuis gebruikt.
— 89. 2. 18 *ſtaat* gehouwen *lees* gehouden
— 103. 1. 29 ſtaat *ſeſe* lees *ſe*
— — — 30 ſtaat *Puppi & adverſus exiit una duces*, lees *Puppis, in adverſos exiit una duces.*
— — 2. 1 *ſtaat* beſtreedt *lees* overwon.
— 104. 2. 16 ſtaat *ſolicita* lees *ſollicita*
— 108. 1. 20 *ſtaat* fraaije *lees* nette
— 115. 1. 18 *ſtaat* ARCHITALASSI *lees* ARCHITHALASSI
— — — 26 *ſtaat* MARE *lees* MARI
— 118. 1. 9 *van ond. voeg na* 1743. Andries Bicker.
1744. Mr. Gerbrand Elias.
— 120. 1. 6 *ſtaat* die, in 't jaar 1504, overleedt, *lees* die, volgens de meeſten, in 't jaar 1504, volgens ſommigen, in of na 't jaar 1525, overleedt,
— 123. 2. 12 *doe uit het woord* gedoodverwd.
— 124. 1. 1 *van ond. voeg na* 1754. Mr. Hendrik Backer.
1757. Mr. Henric Alewyn.
— 125. 2. 30 *ſtaat* wilden *lees* wilde
— 130. 1. 28 *van ond. voeg na* 1750. Thomas van Son Zegersz.
1754. Mr. Jan Boſch.
— 134. 2. 5 *voeg na* 1748. Lieve Geelvinck.
1748. Jean Deutz van Aſſendelft.

Stuk bl. col. reg.

II. 137. 1. 30 *ſtaat* groote, *lees* grootte,
— — 2. 17 *voeg na* 1721. Pieter Teſtas.
1726. Jan Baptiſta Slicher.
— 138. 2. 20 *voeg by; na* 1739. Mr. Jan van de Poll Harmensz.
1740. Jacob van Loon.
— 151. 2. *In de citatie* (*u*) *voeg na f.* 22 *verſo.* Zie *ook* II. *Deel*, XI. *Boek*, *bl.* 410.
— 152. 2. 14 *doe uit de woorden* en van onverhuurde wooningen op het Medenblikker Hofje.
— 157. 2. 4 *van ond. voeg by* goedgekeurd is. (Zie *Groot-Memor.* N. XII. f. 82.)
— 163. 1. 21 *voeg, na 't woord* Admiraliteit, *de woorden* der Wiſſelbank.
— 167. 2. 18 *voeg na* 1739. Pieter Martens.
1743. Mr. Elias Schellinger.
— — — 24 *en na* 1755. Nicolaas Doekſcheer.
1755. Pieter Nicolaas Rendorp.
— — — 3 *van ond. ſtaat* Voordemiddags, *lees* Nademiddags.
— 168. 2. 7 *v. ond. ſtaat* Dingsdags *lees* Woensdags
— 169. 2. 17 *van ond. ſtaat* zes *lees* vyf
— — — 15 *van ond. ſtaat* zevende *lees* zesde
— — — 13 *v. ond. voeg, agter 't woord* is, *de woorden* en op Paaſchen, Pinkſteren, Kerſttyd en Hemelvaartsdag; wanneer de Predikant, die vry is, eene bezwaarbeurt heeft. Ook heeft hy, die, op het eerſte Avondmaal, des avonds, predikt, twee bezwaarbeurten, naamlyk, de twee Voorbereidingen.
— 173. 1. 7 *ſtaat* om de vyftien jaaren, *lees* om het zeſtiende jaar,
— — — 17 *ſtaat* afſchrift *lees* afdrukſel
— — — 18 *ſtaat* gehandeld *lees* beſlooten
— 175. 2. 1 *voeg, na de woorden* welken hy, *de woorden* volgens zyne belofte, by den koop gedaan, (Zie *Requeſt* van 5 January 1624 in 't *Vertrek* der *Theſaurie*, *Nieuwe Laade* Q. *Lr.* L.)
— 176. 2. 6 *voeg, na 't woord* uitzien. *de woorden* Doch, in 't jaar 1767, hebben zy de Plaats in de Doorlugtige Schoole, op aanzegging van Burgemeesteren, wederom ingeruimd.
— — — 13 *doe uit de woorden* en ordening
— 186. 1. 26 *van ond. voeg, agter 't woord* gebouw, in 't weſten
— 193. 1. 24 *ſtaat* Waterlandſche Doopsgezinden, die *lees* Frieſche of Waterlandſche Doopsgezinden, welke laatſten.
— — — 37 *voeg, na de woorden*, ten ware zy, *de woorden* of in de kleine Spyker, in de Teerketelsſteeg, of,
— 196. 1. 19 *van ond. voeg, na 't woord* die, *de woorden* volgens ſommiger verhaal,

Stuk

Stuk bl. col. reg.

II. 196 1. 16 *van ond. lees, in de plaats van het woord* welke, hoewel my, uit de oorſprongkelyke kwytſchelding, gebleeken is, dat zy, eerſt op den zeſtienden July des jaars 1670, en wel door de Vlaamſche Gemeente, die by 't Lam vergaderde, opgedraagen, en

— 211. 1. 11 *ſtaat* uithangt. *lees* plagt uit te hangen.

— 214. 1. 5 *ſtaat* aan Funen, *lees* op Ooſtenburg,

— 223. 2. 8 *van ond. ſtaat* en 1752, *lees* 1752 en 1765,

— 234. 2. 7 *van ond. ſtaat* in beide de Walſche Kerken, *lees* in de oude Walſche Kerke,

— 244. 2. *in de Aant. ſtaat* een der Stads Pakhuizen *lees* het Stads Pakhuis

— 249. 1. 2 *ſtaat* Oude zyds-Huiszittenhuis, *lees* Nieuwe zyds-Huiszittenhuis,

— 253. 2. 15 *van ond. voeg na 't woord* bier. 't Brood voor de Tugtelingen wordt, in het Tugthuis, gebakken.

— 259. 1. 22 *van ond. voeg, na 't woord* verruilen (*a*), 't welk egter niet geſchied is.

— 271. 2. 3 *ſtaat* naderhand, *lees* in 't jaar 1675. (*Zie Reſol. Vroedſch.* Lr. K. 23 October 1675. p. 255.),

— 274. 1. 23 *van ond. In de plaats van* En deezen ſchynen, ſedert, den naam van *Wykmeeſters* gekreegen te hebben. Zy zyn *lees* Doch deeze Buurtmeeſters werden, in 't jaar 1675, afgeſchaft. (Zie *Reſol. Vroedſch.* Lr. K. 23 Octob. 1675. p. 255). De *Wykmeeſters*, die, ſedert, werden aangeſteld, zyn, even als de Buurtmeeſters, te vooren,

— 291. 2. *ond. regel ſtaat* Juny *lees* July

— 305. 1. 10 *voeg, na 't woord* toe. 's Avonds ſchaft men karnemelk.

— 306. 1. 27 *van ond. voeg, na 't woord* mogen (*o*). De oude luiden hebben Doctor, Apotheker, Chirurgyn en Geneesmiddelen vry. Doch de mannen moeten zig zelven, of elkanderen ſcheeren.

— 306. 2. 1 *ſtaat* drie *lees* vier

— 333. 1. 16 *van ond. voeg, na 't woord* Huis; ſchoon deeze laatſte, gemeenlyk, geſlooten gehouden, en naauwlyks anders gebruikt wordt, dan voor de Waſch en de lyken.

— 344. 2. 25 ſtaat *Pieter Arnold Bert*, lees *Pieter Jacob Bert*,

— 350. 1. 8 *van ond. voeg, na 't woord* de *de woorden* Engelſchen en

— 371. 2. 21 *v. ond. ſtaat* CIↃIↃXXXII. *lees* CIↃIↃCXXXII.

— 407. 1. *na reg.* 32 *voeg* In 't begin des jaars 1767, is deeze Tekenſchool, door vergunning van Burgemeeſteren, overgebragt in een benedenvertrek

Stuk bl. col. reg.

van 't Stadhuis, in den noord-oosterhoek, welk, laatſtelyk, door de Ontvangers van de Wiſſelbank, gebruikt geweeſt was.

II. 416. 1. 12 *van ond. voeg, na 't woord* afgeſlooten. Voor de Kromelleboogsſteeg alleen, die zeer eng is, wordt, ſedert eenige jaaren, geen keten geſpannen.

— 419. 2. 1 *van ond. ſtaat* meeſtbiedenden *lees* hoogſtmynenden

— 420. 2. 22 *voeg, na 't woord* voort. Doch daar zyn drie banken, die niet wiſſelen.

— 431. 2. 15 *van ond.* ſtaat *Tranſiquanten* lees *Traſiquanten*

— 436. 2. 3 *van ond. ſtaat* de helft afgaat. *lees* twee afgaan.

— 437. 1. 8 *voeg, na 't woord* Stoffen, en andere waaren tot dit Gilde behoorende, waarvan de Requeſten tot verkoopinge derzelven, door Burgemeesteren, aan de Overluiden geweezen zyn.

— — — 11 *voeg, na 't woord* is (*f*). Hy geniet van de Dag verkoopingen twee guldens tien ſtuivers, van de Verkoopers, en van de Avondverkoopingen een gulden, van 't Gilde. De Jaarzangen van het Groot-Kramers-Gilde zyn, by eene Keure van den vier en twintigſten Juny des jaars 1766 (Zie *Keurb.* U. f. 63.) te niet gedaan, alzo 'er geene ingeſchreeven Gildebroeders of Gildezuſters meer zyn; vorderende de Overluiden, alleenlyk, in den jaarlykſchen omgang, in July en Auguſtus, by 't onderzoeken van de elle en 't gewigt, twee, vyf of tien ſtuivers, van hun, die dezelven in hunne neering gebruiken.

— 440. 2. 20 *van ond. In de plaats van 't woord* of *lees*, en byna geenen

— — — 16 *van ond. voeg, na 't woord* Wetering, *de woorden*, alwaar 'er ook een even binnen de Vryheid ſtaat.

— 442. 2. 8 *voeg, na 't woord* onſen, *het woord* zwart

— — — 25 lees, *in de plaats van deezen regel en de drie volgenden.* De Hoofdmannen der Zyde-Halle geeven, jaarlyks, uit het zuiver overſchot van 't inkomen dier Halle, eene zekere ſomme aan de Overluiden van 't Groot-Kramers-Gilde, in de tegenwoordigheid van de Overluiden van het Zyde-Verwers Gilde.

— 452. 2. 23 *voeg, na 't woord* voor *'t woord* de

— 454. 1. 14 *In de plaats van* Ook is, aan het zelve, *lees*: ſchoon de Zoutmaat, nog vroeger, in bewaaringe

van

Stuk bl. col. reg.

van het Lieve-Vrouwen- of Metſelaars-Gilde plagt te zyn. (Zie *Keurb.* A. f. 10 verſo.) Voorts, is aan het Groot-Binnen- en Buitenlandsvaarders-Gilde,

II. 455. 1. 7 *v. ond. ſtaat* nevens *lees* nevens en onder
— 460. 1. 4 *v. ond. voeg, na't woord* begreepen. Ook behooren'er deSloopers vanSchepen en Vaartuigen onder, die, hier ter Stede, verſcheiden' werven hebben.
— 461. 2. *ond. reg. voeg, na't woord* Proeveling. De proef geſchiedt aan de S. Antonis-Waag, in en boven den opgang naar't Metſelaars-Comptoir, alwaar men verſcheiden' voorbeelden zien kan van net metſelwerk.
— 468. 1. 22 *van ond. ſtaat* aan 't een einde, *lees* aan beide de einden
— 469. 1. 5 *van ond. doe uit* Wy voegen *enz. en de gantſche Beſchryving van het* WYNKOOPERS-GILDE *tot op* bl. 470. col. 1 reg. 13 *ingeſlooten. en lees, in de plaats, het volgende:*

Wy voegen, by het Kuipers- en Wynverlaaters-, het

WYNKOOPERS GILDE,

welk, in de voorgaande eeuwe, te niet geloopen zynde, by eene Ordonnantie van den zeſtienden October des jaars 1659, van nieuws, opgeregt werdt (*k*). Allen, die zig met de Wynkooperye geneeren, behooren tot dit Gilde, uitgezonderd, aan de eene zyde, de Groſſiers, die niet minder dan agt Oxhoofden Franſchen, een voedervat Rynſchen, en eene pyp Spaanſchen Wyn; en Brandewyn en geſtookte wateren, by een half ſtuk, een oxhoofd, of halve pyp, mogen inſlaan, noch, volgens de jongſte Ordonnantie op het middel der Wynen (*kk*), niet minder dan vier oxhoofden Wyn aan een' perſoon verkoopen, of uitſlaan: en aan de andere zyde, de Tappers, die wyn ter ſleete, by de kan, fles of mindere maate, verkoopen. De Gildebroeders van het Wynkoopers-Gilde mogen niet minder uitſlaan, dan agt mingelen te gelyk (*l*). In openbaare Opveilingen, die, by proviſie, in de Kalverſtraat, in de herberg *de Keizers-Kroon*, moeten dan

(*k*) Handv. *bl.* 1410.
(*kk*) *Art.* XVIII.
(*l*) Handv. *bl.* 1483, 1483, 1483.

Stuk bl. col. reg.

II. — — — geſchieden, mogen zelfs niet minder dan agt Oxhoofden Franſchen, twee Oxhoofden Frontignacq, een Stuk of twee toelaſten Rynſchen of Overmoezel Wyn; twee toelaſten Rynſchen Bleekerd; twee booten of pypen Spaanſchen of Italiaanſchen Wyn; vier Oxhoofden, of twee booten of pypen Azyn, een ſtuk van boven de vyftig, of twee ſtukken van onder de vyftig viertels, of twee Oxhoofden Franſchen, Rynſchen, Spaanſchen of Italiaanſchen Brandewyn, en vier aamen Rynſchen Koorenbrandewyn, en inlandſchen Koorenbrandewyn, by het Vat, geveild worden (*m*). Doch Gildebroeders, of derzelver Weduwen mogen hunne ſchoongemaakte Wynen, by ſtukvaten van zes Oxhoofden tevens, in 't openbaar, doen verkoopen (*n*). De Gildebroeders zyn verpligt, van elke fuſt Wyn, Brandewyn of Azyn, die zy, op hunnen naam, ontvangen, inkoopen, opſlaan, verzenden of overzetten, een' zekeren ſtuiver, ten behoeve van het Gilde, te betaalen (*o*). De Overluiden ſtellen iemant, ten koſte van 't Gilde, op 't Impoſt-Comptoir, om toe te zien, dat aan geene Wynkoopers, in of buiten 't Gilde, onbehoorlyke Uitſlag-Cedulen worden verleend (*p*). Niemant wordt in 't Gilde ontvangen, dan die, ten minſte vier jaaren, als Wynkoopers-gezel, gediend heeft, en twee jaaren Burger geweeſt, of, indien hy eens Burgers zoon is, zo lang, als Burger erkend is. Doch eene Weduwe van een' Gildebroeder, de Wynkoopery aangehouden hebbende, maakt hem, met wien zy mogt herhuwen, tot Gildebroeder, alſchoon dezelve geene vier jaaren, of zelfs geheel niet, als Wynkoopers gezel, gediend heeft, mids hy egter Poorter deezer Stede zy (*q*). Die in 't Gilde komt, moet vyftig guldens voor inkomgeld betaalen, waarvan de helft ten behoeve van 't Gilde, en de wederhelft, ten behoeve van de Aalmoeſſeniers-Armen,

(*m*) Handv. *bl.* 516.
(*n*) Vervolg *der* Handv. *bl.* 115.
(*o*) Vervolg *der* Handv. *bl.* 115.
(*p*) Handv. *bl.* 1482. Keurb. Q *f.* 187.
(*q*) Keurb. T. *f.* 153 *verſo*, 160, 248.

Stuk bl. col. reg.

II. — — — men, bekeerd wordt (*r*). Voorts, moet hy een half aam Franſchen Wyn aan 't Oude-mannen-huis zenden (*s*). De Wynkoopersknegts moeten zig, volgens de Keuren, in den aanvang van hunnen dienſt, by de Overluiden van 't Gilde, laaten intekenen (*t*). De Wynkoopers mogen geen ander Kuipers werk doen, dan hunne eigene vaten op- en toeſlaan, en hoepen om dezelven leggen. Zy mogen geen nieuw vaatwerk maaken (*u*). By eene Keure van den twee en twintigſten April des jaars 1589, is reeds bevolen, dat niemant, binnen de paalen van 't Octroi der Stad, op de Excynzen, mag tappen, dan met byzonder verlof van Burgemeeſteren: en werden die paalen, by de gemelde Keure, geſteld, buiten de Haarlemmer Poort, tot aan Slooterdyk; buiten de S. Antonis Poort, tot aan Ypeſloot; buiten de Reguliers Poort, tot aan het lange Loopveld, en buiten de Heilige-wegs Poort, tot halfwege Slooten (*v*).

De Overluiden van het Wynkoopers Gilde zyn zes in getal, van welken 'er, jaarlyks, in de maand October, drie afgaan. Het Gildehuis is in de Koeſtraat, alwaar de Overluiden, alle Maandagen, van vyf tot zeven uuren, Comptoirdag houden. De Gildeknegt heeft vrye wooning in het Gildehuis. Op de Gildekamer, ziet men de zes Overluiden in der tyd, in vyf ſtukken, een van *Ferdinand Bol*, een van den Ridder *de Moor*, een van Boonen, en twee van Quinkhard, konſtiglyk, geſchilderd.

— 478. 2. 16 *van ond. ſtaat* DE ROSKAM *lees* DE DRIE ROSKAMMEN

— 479. 1. 15 *ſtaat* vier Hoofdluiden, twee van welken *lees* twee Hoofdluiden, die

— — — 16 *voeg, voor 't woord* in *'t woord* en

— — — 17 *lees, in de plaats van* twee anderen uit een benoemd dubbel getal, *alleenlyk* anderen

— 482. 2. 13 *van ond. ſtaat* voor S. Jans-dag, zynde den vier en twintigſten Juny, *lees* voor S. Jans-avond, zynde den drie en twintigſten Juny,

(*r*) Reſol. Vroedſch. *Lr. P. 7 Sept. 1683. bl.* 134.
(*s*) Handv. *bl.* 1482.
(*t*) Vervolg *der* Handv. *bl.* 115.
(*u*) Handv. *bl.* 1482, 1483.
(*v*) Handv. *bl.* 1483.

III. STUK.

Stuk bl. col. reg.

II. 491. 2. 10 *voeg, na 't woord* korf. In de Diemermeer, is ook eene Glasblazery geweeſt.

— 499. 2. 12 *van ond. ſtaat* drie *lees* van den eerſten Maart tot den laatſten October, twee

— — — 10 *van ond. ſtaat* 's morgens, 's middags en 's avonds *lees* een 's morgens, en een 's avonds. Doch van den eerſten November tot den laatſten February, vaart 'er, alleenlyk, eene Nagtſchuit.

— 502. 1. 16 *ſtaat* een halve *lees* een agtſte

— 505. 1. 9 *van ond. ſtel, na 't woord* op *'t woord Berkenrode*

— 510. 1. 27 *ſtaat* Leidſche *lees* Utrechtſche

— — — 32 *na 't woord* geloopen *lees*: of liever met het Amſterveener-Veer vereenigd.

— 517. 1. 11 *van ond. ſtaat* by de gewezen Oude Stads Herberg *lees* by den Haringpakkers-Tooren

— — — 10 *van ond. ſtaat* alle dagen ten tien uuren 's morgens *lees* 's Maandags, 's Woensdags en 's Vrydags, 's morgens van Weſtzaanen, en 's nademiddags van hier

— 519. 2. 10 *van ond. voeg, na 't woord* op *de woorden* Rheenen en

— 528. 2. 20 *van ond. voeg, na 't woord* Kaai; doch, voornaamlyk, aan den buitenkant van 't Nieuwe-Waals-Eiland.

— 532. 1. 33 *voeg, na 't woord* Korsjes-brug; ſchoon zy nu, genoegzaam altoos, buiten de boom blyven leggen.

— — — 43 *voeg, na 't woord* zyn, *de woorden* gezaagd Wageſchot,

— 533. 1. 1 *van ond. ſtaat* Zyden-krippen *lees* Zyden- en Wollen-krippen

— 534. 2. 22 *van ond. ſtaat* wordt *lees* plagt

— — — 17 *van ond. ſtaat* betaald (*k*) *lees* betaald te worden (*k*). Doch, ſedert het jaar 1749, wordt van deeze goederen niet meer dan een half ten honderd betaald.

— 535. 1. 14 *van ond. voeg, na 't woord* gebied, *het woord* Hennip

— 536. 1. 3 *van ond. voeg, na 't woord* Koffy, *het woord* Katoen

— 545. 2. 20 *van ond. voeg, na 't woord* medegenomen. De brieven op Zeeland alleen worden, aan een afzonderlyk Comptoir, bezyden de Beurs, beſteld.

— 548. 1. 10 *ſtaat* drie *lees* vyf

— — 2. 7 *ſtaat* den dertigſten Maart des jaars 1686 *lees* den negen en twintigſten November des jaars 1691

— — — 9 *ſtaat* dertien *lees* vyftien

— — — 11 *ſtaat* vyftien *lees* zeventien

Stuk bl. col. reg.

III. 3. 1. 22 *van ond. ſtaat* Voor aan, tegen deezen weg, *lees* Op eenen kleinen afſtand van deezen weg,

— 5. 2. 16 *na 't woord* worden. *voeg by* De Verpondingen worden ook naar deeze ſchikking betaald. (Zie *hier voor* II. Deel, XXIII. Boek, bl. 741.)

— 24. 2. 11 *van ond. ſtaat* Ten *lees* Tegen

— — — 10 *van ond. voeg na 't woord* wordt *de woorden* de tweede; tegen elf uuren

— 25. 1. 20 *van ond. ſtaat* die, *lees* die

— — — 19 *van ond. ſtaat* hebbende, *lees* hebben,

— — — 18 *van ond. ſtaat* zynde, *lees* zyn,

— 26. 1. 4 *voeg, na 't woord* wordt, *de woorden* voor de helft

— — — 5 *voeg, na 't woord* geſchiedt, en voor de wederhelft, door de Secretarisſen en Afſlaagers

— — 2. 25 *van ond. In de plaats van* altoos *lees* Van den veertienden Maart tot den een en twintigſten September, ten vyf, en, den overigen tyd van 't jaar,

— 33. 1. 7 *voeg, na 't woord* die *de woorden*, zo zy aan Schepen, binnen 't jaar, en aan huizen, binnen de drie jaaren, geſchied zyn. (Zie *Vervolg* der *Handv.* bl. 24.)

— — 2. 24 *doe uit het woord* de

— 44. 2. 13 *van ond. voeg, na't woord* ſtaan (*m*). *de woorden* Aan de Burger-huizen, waar Brand-emmers geplaatſt zyn, ſtaan bordjes, op welken, een Brand-emmer geſchilderd is.

— 48. 1. 2 *doe uit de tweede en de elf volgende Regels, en lees in derzelver plaats:* Tegenwoordig, wordt de ſtoffe uit de Privaaten, onder den naam van *Poortaarde*, voor Stads rekening, door de Theſaurie, verpagt. Ook ſtellen Theſaurieren vier *Opzigters over de Nagtwerkers* aan, die ieder eene Schuit en daarop een' Schuitknegt ſtellen. En deeze Schuitknegts pagten, gemeenlyk, de Poortaarde. Theſaurieren ſtellen, tegenwoordig, ook de Toezienders, van welken wy geſproken hebben, en die vier in getal zyn. Ieder ploeg nagtwerkers beſtaat ten minſten uit vyf perſoonen, behalve den Schuitknegt, te weeten, een' kuilknegt, een kuilmeid, een' heisſer en twee draagers. De Opzigters ſtellen, wyders, een' *Boekhouder* aan, ten wiens huize, het Comptoir gehouden wordt. Men brengt de Poortaarde, of in eene kuil aan den Diemerdyk, of in eene groote

Stuk bl. col. reg.

Tjalk, of diergelyk vaartuig, uit welke zy, tot meſting, verkogt wordt.

III. 53. 2. 9 *van ond. ſtaat* 1557, *lees* 1556, *en voeg by de citatie* (*q*) Handv. *bl.* 183.

— 54. 1. 3 *voeg, na 't woord* bedienen. En het regt tot deeze loſſing is zelfs, te gelyk met den jaarlykſchen laſt van vyfen twintig Karels guldens, in 't gemelde jaar 1556, door de Stad, voor elf honderd ponden van veertig grooten eens, van de Graaflykheid afgekogt Zie *Handv.* bl. 183.

— — — 8 *na 't woord* gegeven (*s*). *lees* Men mag vermoeden, ſchoon 't my, tot nog toe, niet gebleeken is, dat de Stad, by gelegenheid van dit nader Verdrag, zo niet al eerder, ook van het opbrengen der jaarlykſche rente van vyf honderd en zestig ponden, die Reinoud van Brederode, by 't verkoopen der Ambagtsheerlykheid, bedongen hadt, ontheeven geworden is.

— 54. 1. 17 *van ond. voeg, na 't woord* aangelegd; (Zie *hier agter* in de *Bylaagen*, Lrs. AA.)

— 56. 2. 1 *van ond. voeg, na 't woord* geloopen: of liever, met het Amſterveener-Veer vereenigd.

— 73. 2. 24 *van ond. voeg, na't woord* kwetſen (*a*). De Vacatien en Salariſſen van den Schout, Secretaris en andere beampten zyn, in 't jaar 1677, geregeld. Zie *Vervolg* der *Handv.* bl. 141.

— 100. 1. 12 *van ond. in plaats van* de Schouten van Amſterveen en Ouderkerk *en de vyf volgende regels: lees* Dyk- en Watergraaf en twee Hoogheemraaden van den Meerendyk en Byleveld, nevens derzelver Kameraar; de Gecommitteerden wegens de Prooſtdye van S. Jan, en de Schouten van Amſterveen en Ouderkerk.

— 101. 1. 9 *voeg, na deezen regel* Tot onderhoud der Diemerdammerſluis, betaalt Abkoude *een vierde*; Weesperkarſpel en Diemen ieder *een agtſte*. Tot de andere helft draagt Weesp, met 850, Weesperkarſpel, met 1200, Abkoude, met 2100, Diemen, met 650, en Nigtevegt, met 200, en dus te ſamen met 5000 morgen, morgen morgens gelyk; zo dat, wanneer 'er een halve ſtuiver van 't morgen, zynde 250 guldens, omgeſlaagen wordt, daarin draagen

Weesp

Stuk bl. col. reg.

III. — — —

	morgen		
Weesp met	850	- - -	*f* 21:5:-
Weesperkarſpel	met $\frac{1}{8}$ voorafſ		*f* 31:5
en nog met	1200	- - -	*f* 30:-
			61:5-
Abkoude	met $\frac{1}{4}$ voorafſ		*f* 62:10
en nog met	2100	- - -	52:10
			115:-
Diemen - - -	met $\frac{1}{8}$ voorafſ		*f* 31:5
en nog met	650	- - -	16:5
			47:10
Nigtevegt met	200	- - - - -	5:- :
	5000		*f* 250:-:

— 105. 1. 6 *ſtaat* De zes genoemde Geregten draagen allen tot de koſten van den ringſchouw; doch Waverveen heeft zig, ſedert veele jaaren, dien laſt onttrokken. *lees* De koſten van den ringſchouw worden, tegenwoordig, gedraagen, door Weesp, Ouderkerk, Amſterveen, Diemen en de Binnen-Aatsvelder-Polder, onder Weesperkarſpel. De Stad Amſterdam betaalt 'er niets toe: en Waverveen heeft zig ook, ſedert veele jaaren, dien laſt onttrokken.

— 150. 1. 3 *van ond. ſtaat* onmondige *lees* onmondigen

— 174. 1. 11 *van ond. ſtaat* Compagnie *lees* Compagnien

— 175. 1. 8 *van ond. ſtaat* eenen *Ontvanger*, *lees* twee *Ontvangers*,

— — — 7 *van ond. ſtaat* wordt *lees* worden

— — 2. 7 *voeg*, *na 't woord* zyn, en, na dat zy tweemaal twee jaaren gediend hebben (Zie *Dagelykſche Notulen van Burgemeeſteren* van 6 Feb. 1714),

— — — — *voeg*, *na 't woord* voorts, ook de Diakenen der Walſche en Engelſche Gemeenten, en

— 178. 1. 5 *In plaats van* Krygsraad van Kolonellen en Kapiteinen komt, gemeenlyk eens 's jaars, kort na Maydag, by-een, *lees* Kolonellen vergaderen, onder anderen, eens 's jaars, kort na Maydag,

— — 1. 28 *In plaats van* De Kolonellen, Kapiteinen, Luitenants en Vendrigs worden verkooren door den Krygsraad, uit Kolonellen, Kapiteinen en Luitenanten beſtaande. *lees* De Kolonellen worden, door den kleinen Krygsraad, uit Kolonellen en Kapiteinen beſtaande, en de Kapiteinen, Luitenants en Vendrigs, door den grooten Krygsraad, uit Kolonellen, Kapiteinen, Luitenants en Vendrigs beſtaande, verkooren.

— 184. 2. 11 *van ond. ſtaat* door de Kapiteins der Ra-

Stuk bl. col. reg.

telwagts, *lees* ook door de Kolonellen,

III. 246. 1. 17 ſtaat *Roon* lees *Boon*

— 284. 1. 26 *ſtaat* twaalf *lees* dertien

— 306. 3. 7 *van ond. ſtaat* 9 *January* 1761. *lees* 8 *December* en col. 4. reg. 4. ſtaat 8 *December* lees 9 *January* 1761.

— — 4. 17 *van ond ſtaat* 1757. *lees* 1767.

— 307. 1. 15 *ſtaat* zondere *lees* zonder

— 316. 1. 18 *voeg*, *na 't woord* bywoonen. De gevangenen, die, zo dra genoegzaam zeker is, dat zy met de dood ſtaan geſtraft te worden, reeds waakers by zig gekreegen hebben, om zorg te draagen, dat zy zig zelven niet misdoen; worden, na dat zy op de Plaats geweeſt zyn, gebragt in de Verhoorkamer, voor welke, van buiten, op ſtraat, eene wagt van Soldaaten geſteld wordt.

— 322. 2. 7 *voeg na* op Donderdag, of Vrydag

— 323. 2. 3 *voeg na* Huwelykſche zaaken, in welken ook Burgemeeſteren gekend worden,

— 324. 1. 13 *voeg na* Dingsdag, of Donderdag

— 325. 1. 27 *van ond. voeg na* aantekenen. Drie of viermaalen in 't jaar, ſtellen Schepenen eenen tyd, wanneer alle de Rollen, na elkanderen, door den Secretaris gelezen worden, ten aanhooren van de Procureurs, die dan reden geeven moeten, waarom de hangende zaaken niet vervolgd worden; en zo deeze reden Schepenen niet voldoet, geeft de Preſident laſt, om zulke partyen van de Rollen af te laaten. Het leezen der Rollen dient dus zeer tot bekortinge der Regtsgedingen.

— 353. 2. 9 *van ond.* voeg voor 't woord *Willekeuren* 't woord *Privilegien*,

— 390. 2. 7 *van ond. ſtaat* ſchatting *lees* opgaave der verbeteringen

— 396. 2. 29 *van ond. voeg*, *na* een' Boekhouder, een Caſſier

— 402. 1. 10 *voeg*, *na 't woord* hy, *de woorden*, volgens de Inſtructie, hoewel zulks niet in gebruik is,

— — — 28 *van ond. lees*, *in plaats van* een Contraboekhouder, drie Contraboekhouders

— — 2. 9 *ſtaat* De *lees* Een

— 440. 1. 1 *ſtaat* behooden: *lees* behooren:

— 462. 1. 9 *ſtaat* uit den naam Commiſſariſſen, *lees* uit den naam van Commiſſariſſen,

— 473. 1. 5 *ſtaat* 1449 *lees* 14..

— 483. 2. 27 *Verplaats het jaartal* 1744, *in de kolom der* SCHOUTEN, *agter* DIEMEN (Wolfert van) *geſteld, onmiddelyk daar onder*, *agter* DIEU (Mr. Daniel de)

— 485. 1. 2 en 4 *ſtaat* (Jeronimo) *lees* (Jeronimo de)

LYST *van* EGTE STUKKEN,

DE STAD

AMSTERDAM

betreffende,

en gevoegd in de voorgaande BESCHRYVINGE.

Tyd.		Stuk bl.
1156. ———	Keizer FREDRIK DE I. beslist een geschil, tusschen EGBERT VAN AMSTEL en de Kanonniken van S. Maria te Utrecht. . .	I. 103
1275. 27 *Octob.*	FLORIS DE V., Graaf van Holland, geeft TOLVRYHEID aan die van Amsterdam. .	I. 83
1304. 22 *May.*	Jonkheer WILLEM *van* HENEGOUWEN beveelt de *Vesten* van Amsterdam te *slegten*, ter oorzaake van het inhaalen van JAN VAN AMSTEL.	I. 36
1309. 23 *Nov.*	Graaf WILLEM DE III. verklaart Stigtsch KUDELSTAART *schotbaar* onder Holland. . .	III. 127
1334. 5 *May.*	Graaf WILLEM DE III. geeft het bestier over de KERSPELKERKE van Amsterdam aan *Wouter van Drongelen.*	II. 91
——— 17 *Aug.*	Graaf WILLEM DE III. geeft het bestier der *Kerke* van *Out-Aemstel* of *Ouderkerk* aan *Jan Gyzelbertszoon.* .	II. 91
1342. 9. *Dec.*	Graaf WILLEM DE IV. verleent Amsterdam verscheiden' *Regten* en *Keuren.* .	I. 108
1346. 31 *July.*	Oudste Opdragtbrief van 't BEGYNHOF, door *Coppe van der Lane.* . .	II. 365
1347. 28 *Maart.*	BEVERWYK belooft *hulp* aan Amsterdam tegen *Deventer.*	I. 117
1366. 17 *Febr.*	*Zoen* tusschen Hertog ALBRECHT *van* BEYEREN, Ruwaard van Holland, en de Stad Amsterdam. .	I. 134
——— 9 *Maart.*	*Quytschelding* van 't gene, by den gemelden *Zoen*, door de Stad, beloofd was. .	I. 135
1369. 2 *Dec.*	JAN VAN VERNENBURG, Bisschop van Utrecht, geeft verlof tot de herstelling van 't *hoog Altaar* in de *Oude Kerke*, te Amsterdam. .	II. 90
1371. 20 *Octob.*	Verklaaring van Hertoge ALBRECHT *van* BEYEREN, Ruwaard van Holland, dat eenige Amsterdammers zig van het Regt van *Keurmiede* hadden vrygekogt. . .	III. 163
1389. 25 *April.*	De *Regeering* van Amsterdam beveelt, geene *huizen* op 't *Begynhof* te verkoopen, dan met bewilliging van alle de Begynen. .	II. 365
1393. 7 *Aug.*	Hertog ALBRECHT *van* BEYEREN, Graaf van Holland, geeft de rente, die Amsterdam hem voor de *Maat* en 't *gouden Water* schuldig was, aan 't *Kartbuizers Klooster.*	I. 135
——— 17 *Aug.*	Hertog ALBRECHT *van* BEYEREN, Graaf van Holland, neemt de *Begynen* te Amsterdam in zyne *bescherming*, en geeft haar een' *Regel.* .	II. 365
1396. 11 *May.*	Hertog ALBRECHT *van* BEYEREN, Graaf van Holland, verklaart den *bezwooren Kerf*, of *Stichtsch Kudelstaart schotbaar* onder Holland. .	III. 127
1398. 20 *Octob.*	Hertog ALBRECHT *van* BEYEREN, Graaf van Holland, belooft aan Amsterdam voldoening van 't gene de Stad hem, tot den *Friesschen oorlog*, verschooten hadt. .	I. 136
Zonder jaar of dagtekening, doch, waarschynlyk, van de veertiende of het begin der vyftiende eeuwe.	Ordonnantie op het ZEEREGT tusschen Schippers en Koopluiden. . .	II. 549
1402. 9 *Juny.*	Hertog ALBRECHT *van* BEYEREN, Graaf van Holland, staat eenige *Renten* en *Pagten* af aan de Stad Amsterdam.	I. 162
1404 *en* 1405.	Zes stukken van een *Kerkelyk regtsgeding*, over den moord aan *Willem Bruinszoon*, Priester te Amsterdam.	I. 163 *enz.*
1410. 10 *May.* 1411. 17 *April.* 1413. 19 *Dec.*	Drie Schepenen-brieven, het *Oude, H. Geests-* of *S. Elizabets-Gasthuis* betreffende . . .	I. 37
1415. 4 *Maart.*	De *Wetbouderschap* van Amsterdam verbindt zig, om, tegen 't genot der *Offerbande* in de *Heilige Stede*, een mark zilver 's jaars aan de *Hofkapelle* in den *Haage* te betaalen. . .	II. 179
1416. 30 *Maart.*	De Stad verkoopt anderhalve Philippus nobel *jaarlykſche*	*rente*

Tyd.		Stuk bl.
	rente aan *Wybrich Heyn Coppe ruiſchen zoons dochter*, op zeer zonderlinge voorwaarden. . . .	III. 50
1417. 15 *April.*	De *Stad* ſtaat, onder zekere voorwaarden, een Stuk Lands aan 't *Begynhof* af.	II. 366
1418. 22 *Aug.*	*Jan Eggert*, Heer te Purmerende, ſtigt twee *Kapelryen* in *Willem Eggerts-Kapelle*, in de nieuwe Kerke. .	II. 178
1419. 18 *Aug.*	Het *Kapittel* der *Lieve Vrouwe Kerke* in den *Haage* geeft den *Begynen* te Amſterdam verlof, om eenen *Weereldlyken Prieſter* te kiezen, tot haaren Kapellaan. .	II. 367
1421. 20 *Jan.*	't *Geregt* van Amſterdam verklaart *Tideman Simonszoon*, die zynen arm in Stads dienſt verlooren hadt, *vry* van *Heirvaart*, *Wagt* en *Schot*.	I. 170
1426. 5 *July.*	De Algemeene Stedehouder des Biſſchops van Utrecht verleent *aflaat* aan allen, die de *Kapel* op 't *Begynhof*, op zekere Feeſtdagen, zouden komen bezoeken. .	II. 240
1441. 9 *Maart.*	IZABELLE, HERTOGIN *van* BOURGONDIE, als 't gouvernement hebbende over de Nederlanden, verklaart de Amſterdammers, in perſoon en goederen, *arreſtabel*, over 't neemen van eenige Pruiſſiſche en Lyflandſche ſchepen. .	I. 176
1446. 4 *Aug.*	De *Regeering* van Amſterdam geeft eene Ordonnantie voor *de Zieken* in 't *Huis* van *S. Joris*. . . .	II. 364
1452. 24 *July.*	De *Regeering* der Stad *Utrecht* ſtaat, aan de Amſterdammers, die veel by een' zwaaren brand geleeden hadden, *vry verblyf* en handel *toe*.	I. 172
—— 25 *July.*	Hertog FILIPS *van* BOURGONDIE, Graaf van Holland, ontheft Amſterdam van zekere *bede* en *lyfrenten*, ter oorzaake van eenen *zwaaren brand* in de Stad.	I. 34
1472. 16 *July.*	Hertog KAREL *van* BOURGONDIE, Graaf van Holland, verpandt het *Schoutampt* en andere *Domeinen* aan de Stad Amſterdam. . .	I. 172
1475. 26 *July.*	Quytſchelding voor Schepepenen van Amſterdam van vyftien ponden vlaams, door *Barend Dirkszoon* gemaakt, tot voldoening der *Huisbuure* van drie arme *Begynen*. . . .	II. 368
1477.	De *Regeering* der Stad Amſterdam maakt bekend, dat zy de bewaaring van 't *Huis* te *Muiden* op zig genomen hadt.	I. 202
1478.	De *Regeering* der Stad Amſterdam waarſchuwt het gemeen, tegen een *uitſtrooiſel*, dat zy in zekere *Graafſyke bede* bewilligd hadt.	I. 202
1481. 24 *April.*	De *Regeering* der Stad *Amſterdam* geeft het *Gouden Water* binnen en buiten de Stad aan de *Voetboogs-* en *Handboogs-ſchutterye*, onder zekere voorwaarden. .	III. 188
1481.	Oude Ordonnantie voor de waakende Burgerye. . *Zie* eene veel ouder Ordonnantie *van der Wake*, zonder jaar- of dagtekening. .	III. 190
1482. 21 *May.*	EEDEN van en aan MAXIMILIAAN, HERTOGE *van* OOSTENRYK, als Voogd van zyne Kinderen, *Filips* en *Margareta*. . .	III. 170
1483. 29 *Sept.*	ANTONI *van* AMSTEL, Heer van Mynden, belooft het Slot *Kroonenburg*, op Graafſyke volmagt, aan die van Amſterdam in te ruimen. -	I. 203
1484. 28 *Jan.*	De *Regeering* der Stad Amſterdam beveelt den *Kaſtelein* van *Abkoude*, zynen onderhoorigen eenen nieuwen *eed* af te neemen. . .	I. 203
—— 2 *Febr.*	*Eeden* van *Schepenen* en *Buuren* van *Abkoude*, aan Hertoge MAXIMILIAAN en de Stad AMSTERDAM. .	I. 204
—— ——	*Keur* of *Reſolutie*, om niemant wederom tot *Burgemeeſter* te kiezen, dan na dat hy *drie jaaren* af geweeſt is.	I. 204
1485. 10 *Aug.*	Open brief der *Regeeringe* van Amſterdam aan de *Geeſtelyke* en *weereldlyke Regeering* van *Waterland* en *Amſtelland*, ten behoeve van het *Leproozen-huis* van *S. Joris*.	III. 365
1494. 12 *Dec.*	EEDEN van en aan FILIPS, AARTSHERTOGE *van* OOSTENRYK, by zyne *eerſte inhuldiging*, tot Graave van Holland. . .	II. 364
1498. 27 *Juny.*	EEDEN van en aan FILIPS, AARTSHERTOGE *van* OOSTENRYK, by zyne *tweede* en plegtige *inhuldiging*, tot Graave van Holland. .	I. 205
1498. 22 *Dec.*	Verklaaring van 't *Geregt*, de *zes en dertigen* en de *Poorterye* der Stad Amſterdam, wegens den zin van het Privilegie op de *Vrye Vaart* door 't *Marsdiep* en 't *Vlie*.	I. 205
1510. 4 *Jan.*	*Vechter Dirx*, Prieſter, ſtigt de *Boelinger-Kapelle*, in de nieuwe Kerke. .	I. 206
1511. 29 *Jan.*	De *Regeering* der Stad Amſterdam ſtaat zeker erf aan de *Begynen* af. .	II. 177
1512. 17 *Febr.*	De *Stad* ſchenkt den *Handboogsſchutteren* een gedeelte van het *Schaapenveld*, tot	II. 368

Tyd.		Stuk bl.
	het maaken van eene *Doele*.	I. 231
1512. 9 *Maart.*	Het *Kapittel* der *Lieve Vrouwen-Kapelle* in den *Haage* geeft den *Overmannen* der *S. Olofskapelle* te Amſterdam verlof, om *Miſſen, Sermoenen* en *Offerhanden* te laaten doen. . .	II. 179
1513. 30 *April.*	Overeenkomſt tuſſchen het Hof *van* Holland en de *Regeering* der Stad Amſterdam, wegens het ſtigten van een *Clariſſen-Klooſter*, op den Heiligen Weg.	I. 38
1518. [1519] 19 *Jan.*	Karel, *Koning van* Spanje, belooft, in Amſterdam, geene *nieuwigheden* te zullen invoeren, tegen de *Privilegien*. . . .	I. 231
1522. 22 *April.*	Het Hof *van* Holland verklaart, dat Luiden, binnen de *honderd roeden* buiten Amſterdam woonagtig, niet pligt zyn, met *Amſterveen* of *Slooterdyk* te *contribueeren*.	III. 162
1525. 27 *Sept.*	Aanſchryvens der Landvoogdeſſe Margareet *van* Oostenryk, om toezigt te hebben op de *Leere* en *Zeden* der *Predikanten* in de Steden. . . .	I. 264
1534.	Brief der Munſterſche *Herdoopers* aan hunne Vrienden in Holland. . .	I. 237
1538. 7 *Octob.*	*Kerkmeeſteren* der nieuwe Kerke draagen de *Kapel* van 't *Heilige Graf* in dezelve op aan *Gerrit Corneliszoon* en *Maria Claas Dogter*, Egteluiden. . .	II. 177
1539. [1540] 19 *Maart.*	Sententie van 't Hof *van* Holland, tegen *Mr. Jan Hubrechtsz.*, gewezen Schout van Amſterdam. .	I. 264
1545. 15 *Sept.*	Uitſpraak der Landvoogdeſſe, Vrouwe Maria, Koninginne *van* Hongarye, over 't verſterken der *Laſtaadje*.	II. 87
1549. 16 *Aug.*	Ordonnantie van Burgemeesteren van Amſterdam, voor *Willem Huysman*, Bewaarder van der Stede *Zwaanen*.	II. 87
1554. 2 *May.*	Geregtelyke *Verklaaring* van oude Luiden, wegens het ſtaan van *draaiboomen* buiten de *Haarlemmer-* en *Reguliers-Poorten*, en van eene *bameye* buiten de *S. Antonis-Poort*. . .	III. 50
1555. 6 *Maart.*	*Teſtament* van *Katryn Wouter Dobbens zoons Dogter*.	II. 410
1559. 8 *Aug.*	*Inſtructie* voor den Prinse *van* Oranje, als Stadhouder *van* Holland enz. van wege Filips den II., Koning *van* Spanje. . .	I. 371
1562. 24 *Jan.*	Quitantie ten behoeve van *Pieter Roding*, die zig uit de *Kloveniers-Schuttery* hadt uitgekogt. . .	III. 190
1566. 15 *July.*	Plakaat, waarby de *Koophandel* op *Engeland*, over en weder, *vry* geſteld wordt.	I. 302
1567. 17 en 22 *April.*	Voorſlagen der *Wethouderſchap* aan de *Gereformeerden* te Amſterdam, wegens het ſchorſen der openbaare *Preeke*. . .	I. 336
1569. 18 *Maart.*	Quitantie ten behoeve van *Pieter Roding*, wegens 't betaalde *Regt* van *Exue*.	III. 20
1571. 2 *July.*	Belofte, op den naam van Filips den II., Koning *van* Spanje, om Amſterdam nooit met een *Kaſteel* of *inlegering* te zullen bezwaaren. . . .	I. 336
1572. 28 *May.*	*Quytſchelding* aan de Stad Amſterdam van de *onbetaalde reſte* van zekere twee honderd duizend guldens.	I. 339
— 29 *July.*	*Quitantie* van een duizend en zeſtig guldens, door Willem, Prinse *van* Oranje, van eenige *Doopsgezinden* ontvangen. . .	II. 237
1574. 2 *Dec.*	*Uitbreiding* der *Jurisdictie* van Amſterdam op vierhonderd roeden buiten de oude paalen, verleend op den naam van Filips den II. Koning *van* Spanje. .	I. 339
1577. 27 *Nov.*	Brief van *Burgemeeſteren* van Amſterdam, wegens de mislukte *onderneeming* op de Stad. . .	I. 379
— 31 *Dec.*	Brief van Jonkheer *Diedrich Sonoi*, aan *Hillebrand Benninck*, te Amſterdam.	I. 379
1578. 23 *May.*	Laatſte Reſolutie der *Roomſchgezinde Vroedſchap* van *Amſterdam*, die de onmiddelyke gelegenheid gegeven heeft tot *verandering* der *Regeeringe*. . .	I. 380
— 29 *May.*	*Egt Verhaal* van de buitengewoone *verandering* der *Regeeringe*, te Amſterdam.	III. 188
1579. 9 *Febr.*	De *Zweedſche Regeering* beveſtigt de Stad Amſterdam, in de *Vrye Vaart* en *handel* op *Zweeden*. . .	II. 552
— 14 en 16 *July.*	Overeenkomſt van *Leproosmeeſteren* met de Nonnen van 't *Maria-Magdalena-Klooſter*, op de *overdragt* van 't gemelde Klooſter.	II. 363
— 19 *Dec.*	Uitſpraak van 't Hof *van* Holland, waarby aan de *Schippers* van *Alkmaar* de *vrye Laading* te Amſterdam ontzeid wordt. . .	II. 520
1588. 20 *Febr.*	Burgemeesteren en Raad der Stad Amſterdam weigeren den *Lutherſchen* vrye Godsdienſtoefening.	I. 404
1589. 4 *Febr.*	Requeſt van *Jan Laurens Spiegels*, om *ontſlag* van het Schepens-Ampt; en Ap-	poin-

Tyd.		Stuk bl.
	pointement van de Vroedſchap, waarby zyn verzoek van de hand geweezen wordt.	II. 364
1616. 23 *April.*	Redevoering der Gemagtigden van Holland in de Vroedſchap van Amſterdam, over de *Kerkelyke verſchillen*, opgeſteld en uitgeſproken door Hugo de Groot.	I. 439 *enz.*
1629. 25 *Febr.*	Brief van Prinſe Fredrik Henrik aan de *Regeering* van Amſterdam, waarby 't vernieuwen van den *Schutters-eed* goedgekeurd wordt.	I. 506
—— 19 *Dec.*	Octroi voor die van Nieuwer-Amstel, om zeker gedeelte Lands tot Polders te mogen maaken.	I. 525
1630. 7 *Jan.*	Bevel van Burgemeesteren *van* Amsterdam, waarby den Predikant *Adriaan Smout* de Stad ontzeid wordt.	I. 513
1631. 5 *Sept.*	Verklaaring der Vroedschap *van* Amsterdam, dat het uitvoeren der Plakaaten tegen de *Remonſtranten* onbeſtaanbaar is met de ruſt der Stad.	I. 527
—— 19 *Dec.*	Octroi tot bepoldering der Landen van *Outewaal* en *Outersdorp*.	I. 123
1632. 19 *Maart.*	Beveſtiging eener Overeenkomſt met den *Kerkenraad* van Amſterdam, wegens het *zitten* der *Magiſtraat* in den zelven.	I. 526
1634. 6 *May.*	Octroi voor de *Buitenvelder-Polder*.	III. 115
1637. 19 *Sept.*	Octroi tot opregting eener gemeene Polder, tuſſchen de buitendykſche Landen onder *Amſterveen*, en *Aalsmeer*, *Kudelſtaart*, *Kalsſlagen* en den *Uitboorn*.	III. 121
1638. 5 *May.*	Octroi voor de *Venſer-Polder*.	III. 124
1641. 15 *July.*	Octroi tot bedykinge van de *Diemer-Polder*.	III. 125
1648. 21 en 30 *Sept.*	Twee *Reſolutien* der Staaten *van* Holland, betreffende de Vergadering der *Collegianten* te Amſterdam.	II. 239
1650. 20 *Juny.*	Advys der Gecommitteerden van de Vroedſchap van Amſterdam, wegens de *Propoſitie* van zyne Hoogheid, Willem den II. en verdere Gecommitteerden der Staaten Generaal, te Dordrecht gedaan.	I. 567
—— 29 *July.*	Brief van zyne Hoogheid Willem den II. aan de *Regeering* van *Amſterdam*.	I. 562
—— 2 *Aug.*	Memorie van den zelfden, behelzende een *Ontwerp* van een *Verdrag*.	I. 567
—— 10 *Aug.*	Memorie van 't voorgevallene te *Dordrecht*, door zyne Hoogheid en de Gecommitteerden der Staaten Generaal, tot ontlaſtinge van den *Heer* van *Aartsbergen*, ondertekend.	III. 504
1654. 11 *Dec.*	Octroi tot het vereenigen der *Regtbanken* van *Slooten*, *Slooterdyk*, *Osdorp* en de *Vrye Geer*.	III. 126
1663. 14 *Sept.*	Uitſpraak van 't Hof *van* Holland, tot verontſchuldiging van *Galenus Abrahamsz.* Mennoniſt Leeraar te Amſterdam.	II. 237
1664. 28, 29 en 31 *Dec.*	Twee Compromiſſen, waarby de twiſtende *Doopsgezinden* hunne geſchillen over de *Kerkelyke goederen* verblyven aan Burgemeesteren.	II. 237
1665. 6 *Jan.*	*Authoriſatie* van *Arbiters*, in de zaak der verſchillende *Doopsgezinden*.	II. 239
1672. 12 *Juny.*	Brief der *Gedeputeerden te velde*, berigt geevende van het doorbreeken der *Franſchen* in de *Betuwe*.	I. 651
—— 8 *July.*	Brief van Burgemeesteren *van* Amsterdam aan Willem den III. Prinse *van* Oranje.	I. 632
—— 21 *Octob.*	Reſolutie der Vroedschap *van* Amsterdam, wegens het *loozen* van *water* over *Amſtelland*, en eene gevreesde overſtrooming van gantſch *Holland*.	I. 652
1675. - *July.*	Grootte der *Polderen*, oppervlakkige inhoud der *Wateren*, en getal der *Schutſluizen* en *Watermolens* onder den ring van Amstelland.	III. 135
1678. 7 *May.*	Reſolutie der Staaten *van* Holland, tot herſtelling en beheering der *Zeedyken be-weſten* en *beoosten Muiden*.	III. 128
1679. 19 *Maart.*	Brief van *C. Huygens*, Secretaris van zyne Hoogheid, den Heere Prinſe van Oranje, aan den *Amſterdamſchen Courantier*.	I. 664
1684. 21 *Maart.*	Notificatie van 't *Geregt* van *Amſterdam*, wegens eenen aanſlag op het leeven van Burgemeeſter *van Beuningen*.	I. 686
1748. 15 *Sept.*	Publicatie van den Prinse-Erfstadhouder, Willem Karel Henrik Friso, op het houden van den Krygsraad te Amſterdam.	III. 193
1752. 27 *May.*	Octroi op de beheering der *Stads-* en *Godshuis-Polder*, by Amſterdam.	III. 123
1764. 17 *Sept.*	Octroi tot *bedykinge* en *droogmaakinge* van de *Bovenkerker-Polder*.	III. 116

BLADWYZER

van

PERSOONEN EN ZAAKEN.

De *eerſte*, of *Romeinſche* talletters wyzen het *Stuk*, de *tweede*, of *gewoonlyken* de *bladzyde* aan.

A.

Aalmoeſſeniers. Zie *Collectanten.*
Aalmoeſſeniers-Huis, eerſte. II. 286. verplaatſt. II. 287. Zie AALMOESSENIERS-WEESHUIS.
AALMOESSENIERS-WEESHUIS. Opregting. I. 603. II. 287. Vergrooting. I. 669. II. 287. het wordt, geheellyk, van andere Godshuizen afgezonderd. II. 287. Beſchryving van het zelve. II. 288 enz. Vereiſchten in de Aalmoeſſeniers-kinderen. II. 289 enz. Onderwys. II. 291. Catechiſatien. II. 291. Kleeding. II. 292. Spys. II. 292. Onthaal en uitzet der uitgaande Kinderen. II. 292. Getal. II 293. Beſtiering. II. 287, 294. Suppooſten. II. 294. Hoofd-provooſt en Secretaris. II. 294. Inkomſten. II. 297. Verdrag van het zelve met de Lutherſche Gemeente. II. 290. Belaſting, ten behoeve van het zelve, op de Wynen, Brandewynen en Azynen. I. 706. Opſchudding voor het zelve. I. 714. 't heeft den eigendom van Stads Vuilnis. I. 724
Aantekenaars der goederen op de Veeren. Hun pligt. II. 494
Aardbeeving, in 1640. I. 539. in 1692. I. 707
AARDENWERKS-VERKOOPERS-GILDE. Zie GLAZEN-KANNEN- en AARDENWERKS-VERKOOPERS-GILDE.
Abandonnement. Wat, in geval van Aſſurantie III. 438
Abbe Pieters ſoen (*Symen*) Schepen. I. 27
Abkoude. Weg van Duivendrecht derwaards verbeterd. I. 690. 't Slot aldaar door Amſterdam van krygs- en mondbehoeften voorzien. I. 181. bezet. I. 186. het doet eed aan de Stad. I. 187. 't wordt ontruimd. I. 190
ABKOUDER-MEER. Gelegenheid en Regeering. III. 95
Academie (*Nederduitſche*) door Samuel Coſter, opgeregt. II. 396. aan het Weeshuis verkogt. II. 396. met de oude Kamer vereenigd. II. 397
Ackerſloot (*Iſaak*) maakt eene ſomme gelds, tot een Doopsgezind Oude-Vrouwen-Huis. II. 340
Actie-handel, hier ter Stede, in 1720. I. 734. moedwil aan een Koffyhuis, daar dezelve ſterk gedreeven werdt. I. 734
Admiraalen. I. 159
Admiraliteit te Amſterdam raakt in verſchil over 't geeven van verlof tot den uitvoer van Krygsbehoeften. I. 540. verſchilt met de Admiraliteit in 't Noorderkwartier. I. 590. en met de Regeering van Monikendam. I. 591. geeft een' heimelyken laſt aan de Ruiter. I. 595. Bedenkingen op derzelver Regtsgebied. II. 738. hoe derzelver zaaken hier, van ouds, beſtierd werden. II. 77
ADMIRALITEITS-MAGAZYN en SCHEEPSTIMMERWERF beſchreeven. II. 80 enz III. 507, 508
ADMIRALITEITS- of PRINSENHOF beſchreeven. II. 78, III. 507. *Zie* PRINSENHOF.
Admiraalſchap-zeilen beſchreeven. II. 67. III. 507
Advokaaten, hoe hier by 't Geregt worden toegelaaten. III. 328
Aemſtel ſine veſte. I. 4
Afgevaardigden der Stad ter Dagvaart van Holland. Waarin en hoe ver zy verbonden zyn. III. 351
Aflaaten, hier, van ouds, verdiend. I. 197
Aflaatsbrief, ten behoeve der Kapelle op 't Begynhof, in 1426, verleend. II. 240
Agio of Opgeld van 't Bankgeld. Deszelfs oorſprong. II. 539
Agnieten-ſtraat. I. 23
Agter-Oetgens-Pad. waar? III. 4
Aken (*Jan van*) maakt de Diaconie tot zyne erfgenaame. I. 733. II. 321, 322, 326
Akkerman (*Henrik Janszoon*) Schepen, trekt voor Nuis. I. 158.
ALARDUS *van* AMSTERDAM. Zyne geleerdheid en ſchriften. III. 196. Zyn verhaal van den brand, in 't Klooſter van S. Maria. III. 196. of hy Amſterdam beſchreeven hebbe. *Voorr.* IV
ALBRECHT (Hertog) op wat voorwaarden, tot Ruwaard verkooren. I. 121. geeft Amſterdam eenige Privilegien. I. 125, 126, 128, 131, 137
Alen (*Jan van*) Schilder. III. 264
Alkmaar (Veer op) beſchreeven. II. 494
Altaar (hoog) in de oude Kerke. of het, in 1369, door ouderdom, vervallen ware. II. 90
Alva (Hertog van) komt in de Nederlanden. I. 308. wil een Kaſteel, te Amſterdam, ſtigten. I. 320. misnoegen op hem, hier ter Stede. I. 322. by wordt hier zeer gevleid. I. 328. ruſt hier eene vloot uit. I. 330. raakt in kleinagting, en vertrekt, heimelyk, uit de Stad. I. 332
Ambagten (*vrye*) beſchreeven. III. 72
Ambagtsheeren van wege de Stad. Hun regt. III. 52. van Nieuwer-Amſtel, of Amſterveen. III. 59. van Ouder-Amſtel of Ouderkerk. III. 64. van Diemen. III. 67. van Slooten enz. III. 75. van Kudelſtaart. III. 78. van Leimuiden en Vriezekoop. III. 81. van Urk en Emmeloord. III. 88
Ambagtsheerlykheden der Stad beſchreeven. III. 52 enz.
Ambagtsheerlykheid van Amſterveen, Slooten enz. Verceſſening van een geſchil, wegens dezelve. I. 407
Ambocht van Amſtelreveen. III. 52
Ambocht van der Nieuwer-Amſtel. III. 52
Amersfoort (Veer op) beſchreeven. II. 495
Ames (*Willem*), een Quaker. Zyne ontmoetingen, hier ter Stede. II. 206
Ampten en *Officien* blyven ten eeuwigen dage aan de Stad. I. 139, 156, 177. Regt van Burgemeeſteren en andere Wethouderen omze te begeeven. III. 278. van veelen wordt zeker regt aan 't Aalmoeſſeniers-Huis betaald. II. 298
Amptenaars (Graaflyke) in hun ampt misdoende, ſtonden, oudtyds, niet voor Schepenen te regt. I. 133
AMSTEL. Deszelfs loop en gelegenheid. I. 1. regt der Stad over den zelven. III. 107. Weg en kaade langdeszelfs Ooſtzyde. I. 518. Middelen om den zelven te houden buiten beſmetting van 't Stads water. I. 659
Amſtel. Of 'er, van ouds, een gehugt van dien naam geweeſt

weeſt zy? I. 2, 3. *'t Slot te Amſtel* verbrand. I. 81
Amſtel (*Anthonis van*), Heer van Mynden en Kroonenburg. I. 187
AMSTEL (EGBERT *van*). I. 79. twiſt met het Stigt. I. 79
Amſtel (*Elizabet van*) is Nonne te Utrecht. I. 87
AMSTEL (GERARD *van*) I. 81
Amſtel (*Gysbert van*) Schepen. I. 144
AMSTEL (GYSBRECHT *van*) ſteekt zig in den Hollandſchen tweeſpalt. I. 80. wordt Leenman van Holland. I. 81
AMSTEL (GYSBRECHT *van*) de II. voert kryg tegen den Biſſchop van Utrecht. I. 81. maakt vrede. I. 81. ſtelt zig aan 't hoofd van de Kennemers. I. 82. verkrygt het Slot te Vreêland in pandſchap. I. 82. voert kryg om dit Slot. I. 84. wordt gevangen. I. 84. verzoent zig met Utrecht en Holland. I. 85. zyne Dogter, *Elizabet*, is Nonne te Utrecht. I. 87. hy wordt herſteld in de gunſt van Graave Floris den V. I. 89. heeft deel aan den aanſlag op deszelfs leeven. I. 90. vlugt. I. 91. onderzoek aangaande zyne wederkomſt. I. 93. en zyn vertrek naar Pruiſſen. I. 96 enz.
AMSTEL (WOLFGER *van*). I. 79
AMSTEL. (Heeren van) Zyn Leenmannen van 't Utrechtſche Bisdom. I. 79, 80
AMSTEL (*Heerlykheid* van) is een leen van 't Stigt van Utrecht. I. 2. komt aan Holland. I. 91. wordt aan Guy van Henegouwen opgedraagen. I. 92
Amſtelbrug. II. 72. III. 507
Amſteldyk doorgeſteken. I. 80
AMSTEL-KERK. Gelegenheid, ſtigting, grootte en gedaante. II. 137, 138
AMSTELLAND afgeloopen door de Engelſchen. I. 398
AMSTELLAND en GOOILAND (Dorpen van) mogen te Amſterdam vonnis haalen. III. 67
AMSTELLAND (GROOTERING van) beſchreeven. III. 105. de Stad bekomt 'er den ſchouw over. I. 223. *Zie* HOOGHEEMRAADSCHAP *van* AMSTELLAND.
AMSTELLAND (BALJUW *van*). *Zie* BALJUW *van* AMSTELLAND.
AMSTELLAND ('t BALJUWSCHAP *van*) komt aan de Stad. I. 189, 193
Amſtelſluis gelegd. I. 621. beſchreeven. II. 59
AMSTELSTROOM. Regt der Stad in en over den zelven. III. 107. *Zie* AMSTEL.
AMSTERDAM, waarom waardig beſchreeven te worden. *Voorr.* I. waarom zulks lang verzuimd zy. *Voorr.* II. Optelling van de voornaamſte Beſchryvers der Stad. *Voorr.* III. korte beſchryving derzelve in 't Latyn. *Voorr.* XVII. naamsreden. I. 1. of men *Amſterdam*, of *Amſteldam* behoore te ſchryven. I. 1. Oudheid der Stad onderzogt. I. 2. zy is, niet voor de dertiende eeuwe, bekend geweeſt. I. 4. waar haar oudſte gedeelte geweeſt zy? I. 5. haare oudſte ingezetenen waren viſſchers en boeren. I. 6, 109, 113. oude gedaante der Stad. I. 6, 7. zy behoorde, oudtyds, onder de Parochie van Ouderkerk. I. 7. wordt daarvan geſcheiden. I. 8. haare bruggen en veſten worden geſlegt. I. 8, 95. zy krygt den naam van *Stad*. I. 8. wordt ſterker betimmerd, aan de weſtzyde. I. 8, 126. bepaaling haarer Vryheid, in 1342. I. 9. vermeerdering derzelve met honderd gaarden. I. 12, 126. zy wordt, voor 't eerſt, bemuurd, omtrent 1480. I. 15, 133. haare gedaante en gebouwen, ten dien tyde. I. 17 enz. 32 enz. zy waſt ſterk aan. I 41. wordt uitgelegd. I. 42. andermaal. I. 43. ten derdemaal. I. 45. ten vierdemaal. I. 48. haare grootte. I. 48. getal van huizen. I. 50. en inwooneren. I. 51. graften, ſtraaten en ſteegen. I. 52 enz. grond der Stad. I. 76. geſteldheid van water en lugt in dezelve. I. 76. toevoer van leevensmiddelen derwaards. I. 76
AMSTERDAM. ebbe en vloed voor de Stad. I. 77. haar rang, onder de ſtemmende Steden van Holland. I. 78. eerſte beginſels. I. 80, 81, 81. zy lydt overlaſt van de Kennemers. I. 82. treedt in Verbond met Floris den V. I. 83. verkrygt tolvryheid door Holland, in 1275. I. 83. en in 1291. I. 84. was toen nog geene Stad. I. 84. doch dreef reeds eenigen Koophandel. I. 84. Jan van Henegouwen komt aldaar. I. 91. de Plaats verkrygt Stads Regten van Guy van Henegouwen. I. 92. zy verlieſt haare Markten en Vryheden. I. 98. bekomtze wederom. I. 101. haare Kerſpelkerk wordt van die van Ouder-Amſtel geſcheiden verklaard. I. 8, 102. zy verſchilt met Slooten. I. 105. wordt onafſcheidelyk aan Holland gehegt. I. 117, 120. III. 9. begint de Dagvaarten der Hollandſche Steden by te woonen. I. 118, 126. verkrygt tolvryheid, in Waterland. I. 118. koopt zig van de Waſſenaarſche en Goudſche tollen vry. I. 118, 123, 132. voegt zig aan de Kabbeljaauwſche zyde. I. 119, 120. verkrygt vryheid, tot het verkoopen van uitheemſch Bier. I. 119. gaat tot de Hoekſche zyde over. I. 121, 122. verzoent zig met die van Kudelſtaart. I. 122. en met Hertoge Albrecht. I. 123. begeeft zig in Verbond met de Hanzeſteden. I. 125. wordt van de koſten der dykaadje aan de Zype ontſlaagen. I. 127. bekomt het Gouden Water en de Maat in eeuwige erfpagt. I. 128. verſchilt met Dordrecht, over 't Stapelregt. I. 130. levert Hertoge Albrecht ſchepen, manſchap en geld tot den Frieſchen oorlog. I. 131. bezegelt een Verdrag met de Friezen. I. 132. bekomt Octroi om Excynzen te heffen. I. 132. en om renten te verkoopen. I. 137. verkrygt eenige Graaflyke inkomſten. I. 137. ſtaatze wederom af. I. 139. Opſchudding aldaar, in 1405. I. 138. de Stad bewilligt in beden. I. 140, 148, 156, 180. verbindt zig, om Vrouw Jakoba in te huldigen. I. 143. belaſt zig met Graaflyke ſchulden. I. 142, 143, 148. helpt Hertog Filips tegen de Gentenaars. I. 152. wordt, in 1452, de voornaamſte Koopſtad van Holland genoemd. I. 153. ſluit een Verdrag van Koophandel met Rugenwalde. I. 155. verſchilt met Zwolle, over de tollen. I. 156. wordt gedrongen, tot het verkoopen van renten, ten behoeve des Graaven. I. 157, 175. heeft verſchil met Gouda. I. 180. met Enkhuizen. I. 180. met Hoorn. I. 181. met Leiden en Gouda. I. 184. ſluit een Beſtand met de Gelderſche Steden. I. 181. verkrygt het Baljuwſchap van Amſtelland. I. 188, 193. het Ban- en Vangregt der Stad wordt uitgebreid. I. 189. zy verkrygt de Roomſch-Koningklyke Kroon boven haar wapen. I. 189. III. 9. Getal der armen aldaar, omtrent den jaare 1490. I. 191. de Stad zorgt, tegen de aanſlagen der Gelderſchen. I. 207, 208. wordt, door dezelven, opgeëiſcht. I. 209. wordt, in zeker verdrag, voor Dordrecht, genoemd. I. 217. ſchiet eenig geld op de Bede aan Karel den V. I. 218. verkoopt rente tot 's Keizers behoeve. I. 226, 228. koopt de Ambagtsheerlykheid van Amſterveen enz. I. 226. bekomt vryen handel van Chriſtiaan den II. I. 228. wordt, in 1536, gedreigd met eene overrompeling. I. 247. uitruſting aldaar, tot eenen togt naar Konſtantinopole. I. 249. opſchudding aldaar, in 1541. I. 252. de Stad bewilligt in Graaflyke Beden. I. 253. III. 503. zy geraakt onder 't Bisdom van Haarlem. I. 270. Beeldenſtorm en beroerten aldaar, in 1566 en 1567. I. 283, 286, 295 enz. III. 503. de Stad verſchiet veel, tot twee bezendingen naar Deenemarke. I. 294. zy moet haare Coſtumen en Privilegien den Hertoge van Alva opgeeven. I. 319. Watervloed aldaar, in 1570. I. 320. Alva wil aldaar een Kaſteel ſtigten. I. 320. de Wethouderſchap van 't jaar 1566 wordt, voor den Raad der Beroerten, gedagvaard. I. 321.

AMSTERDAM wordt ontſlaagen van het opbrengen van een gedeelte der penningen, tot ſtigting van een Kaſteel te Vliſſingen geſchikt. I. 324. belegerd, in 1572. I. 325. verlaaten. I. 325. zy wordt, ſchimpswyze, *Moorddam* genaamd. I. 328, 366. tragt eenige nieuwe Privilegien te verkrygen. I. 331. 't gelukt. I. 332, 339. de Stad doet eene bezending aan de Hanzeſteden. I. 334. Muitery van 't Bootsvolk aldaar. I. 335. Aanſlag op de Stad, in 1575, mislukt. I. 345. zy dryft, nog Spaanſchgezind, koophandel met de Staatſche Steden. I. 346. verdubbelt de Excynzen. I. 347. wordt verſterkt. I. 347. voorziet Amſterveen van manſchap. I. 347. de meeſte Singelflooten aldaar gedempt. I. 348. laſten der Stad, ſedert den aanvang der Spaanſche beroerten. I. 348. zy kondigt de Gendſche Vrede af, en aanvaardt dezelve. I. 349, 350. neemt de ballingen en uitgeweekenen wederom in. I. 350. handelt over *Satisfactie* of Voldoening. I. 350 enz. 357 enz. ook, onder de hand, met Don Jan van Ooſtenryk. I. 325, 354. zy wordt, te water en te lande, benaauwd. I. 354. by verraſſing, ingenomen. I. 355, 356. wederom verlaaten. I. 356. naauw ingeſlooten. I. 358. veele burgers wyken ter Stede uit. I. 359. noodmunten, aldaar geſlaagen. I. 359. de Stad ſluit het Verdrag van *Satisfactie* of Voldoening. I. 360 enz. ſtaat 'er wederom van af. I. 387. aanleiding tot verandering der Regeeringe. I. 364. beleid van 't werk. I. 367. de Roomſche Regeering en Geeſtelykheid wordt ter Stad uit gevoerd. I. 368. de Schuttery kieſt eene nieuwe Regeering. I. 369. aanmerkingen over deeze verandering. I. 370. gevolgen derzelve. I. 381. de Stad bewilligt in de Unie. I. 384. zy wordt, aan den kant der Laſtaadje, verſterkt. I. 386. bewilligt, ongaarne, in 't heffen van 't Convooigeld. I. 386. maakt zwaarigheid in 't afkondigen van 't Plakaat op de afzweering van Koning Filips. I. 387. bewilligt, niet dan onder voorwaarden, in de opdragt der hooge Overheid aan den Prinſe van Oranje. I. 389 enz. bevordert het verſterken van Muiden en Naarden. I. 390. het draalen van Zeeland doet de Stad ook aarzelen, in de opdragt der hooge Overheid aan den Prinſe van Oranje. I. 391 enz. zy wordt, op nieuws, verſterkt. I. 394. kant zig tegen 't verbod op den uitvoer van eetwaaren. I. 395. die van Utrecht klaagen over haar. I. 395. zy verdedigt zig. I. 396. bekomt een Octroi van Leiceſter. I. 398. is bekommerd voor eenen toeleg van zynen kant. I. 399. ſchryft hem. I. 399. verklaart zig tegen eene Vredehandeling met Spanje. I. 403. raakt in geſchil met Haarlem en Dordrecht. I. 405. leent Prinſe Maurits geſchut. I. 405. verwerft een nieuw Octroi tot vergrooting. I. 407. wordt in de Privilegien van Deenemarke, beveſtigd. I. 408. verklaart zig tegen 't Beſtand. I. 424. bewilligt 'er in. I. 425. wordt wederom uitgelegd. I. 425. leent Muiden eenig geld. I. 426. verſchilt, met de meeſte Leden van Holland, in 't Kerkelyke. I. 429, 431, 436, 438, 456. kant zig tegen 't beroep van Vorſtius. I. 429. ſteekt zig in zekere onluſt, te Hoorn. I. 436. voegt zig by Prinſe Maurits, in 't bevorderen der Synode. I. 459, 467. kant zig tegen 't aanneemen van Waardgelders, in 1617. I. 466. raadpleegt met Profeſſoren en Predikanten. I. 467. de Regeering wordt daar veranderd, in 1618. I. 469 enz. voorval, ter deezer gelegenheid. I. 471. opſchudding aldaar, in 1624. I. 486. ſchimpſchrift op de Regeering des jaars 1627. I. 492. beweeging, in 1628. I. 495. de Stad ontvangt eenige vendelen Soldaaten. I. 502. oproer aldaar, in 1629. I. 507. de Stad ſtaat Peter over eenen Prins van Boheeme. I. 529

AMSTERDAM kant zig tegen zeker Verbond met Frankryk. I. 530. klaagt over Dantzig. I. 535. verſchilt met de algemeene Staaten, over 't verpagten van 't Convooigeld. I. 535. Prins Fredrik Henrik vat misnoegen tegen haar op. I. 535 enz. zy onthaalt een Gezant der Ottomanniſche Porte, op koſten van den Staat. I. 540. ſtaat Peter, over eenen Prins van Holſtein. I. 541. kant zig tegen de vereeniging der Ooſt- en Weſtindiſche Maatſchappyen. I. 542. bevordert de vernieuwing van 't Octroi der eerſte. I. 543. neemt deel in een geding tegen den Baljuw van Kennemerland. I. 543. handelt met een' Gezant van Marokko. I. 544. haalt de Koningin van Poolen in. I. 545. en onthaalt de Deenſche en Muskoviſche Gezanten. I. 545. ſtremt, zo men wil, het winnen van Antwerpen. I. 545. vreugdebedryven aldaar, over de Munſterſche Vrede. I. 545 enz. de Stad ſchiet vyftien duizend guldens aan de Koninginne van Boheeme. I. 547. raakt in een hevig geſchil met den Prinſe Stadhouder, Willem den II. I. 549. verſtrekt hem twee millioenen. I. 550. weigert hem, aan 't hoofd eener bezendinge der algemeene Staaten, gehoor in de Vroedſchap. I. 551, 553. verdedigt zig, deswege, ter Vergaderinge van Holland. I. 554. byzonderheden deezer bezendinge. III. 503 enz. de Stad neigt tot bylegging van 't verſchil. I. 557. toeleg om haar, met Krygsvolk van den Staat, by verraſſing, in te neemen. I. 558 enz. III. 506. oorzaaken van het mislukken van den zelven. I. 560, 561. de Stad wordt belegerd. I. 561, 564, 566. zy ſtelt zig in ſtaat van tegenweer. I. 562, 563, 566. wordt, ten onregte, verdagt gehouden van handeling met het Parlement van Engeland. I. 564. treedt in onderhandeling met den Prinſe. I. 565 enz. ſluit een Verdrag met hem. I. 567. aanmerkingen over het zelve. I. 568, 570. ongeruſtheid in de Stad. I. 570. haar beſluit, op het aanſtellen van een' Stadhouder. I. 572. oordeel der Staaten, over 's Prinſen toeleg op de Stad. I. 574. zy bekomt vergoeding van ſchade. I. 575. bevordert een Verdrag van uitkoop wegens den Zontſchen Tol. I. 582. onthaalt de Engelſche Gezanten. I. 582. oproer aldaar, onder 't Bootsvolk, in 1652. I. 585. beweeging, in 1653. I. 588. de Stad bewilligt in de Acte van Secluſie. I. 588 enz. vreugde aldaar, over de Vrede met Engeland. I. 589. welvaart der Stad, na die Vrede. I. 591. zy neemt het Peterſchap aan, over den Keurprinſe van Brandenburg. I. 592. onthaalt de Prinſes Weduwe van Fredrik Henrik. I. 592, 599. bevordert de afloſſing der twee millioenen, aan Prinſe Willem den II. verſtrekt. I. 593, 657. onthaalt den Spaanſchen Ambaſſadeur. I. 597. wordt, aan de ooſtzyde, verſterkt. I. 597. beveſtigd in de Privilegien van Deenemarke. I. 598. onthaalt de Keurvorſtin van Brandenburg en andere hooge Perſoonaadjen. I. 599. begroet Koning Karel den II. I. 601. onthaalt de Koningklyke Prinſes en den Prins van Oranje. I. 601. uitruſting ter zee aldaar, in 1665. I. 607. oproerige beweegingen. I. 607. voorzorg aldaar. I. 608. Frankryk doet 'er Oorlogsſchepen timmeren. I. 608. Muskoviſch Gezant aldaar. I. 610. de Afgevaardigden der Stad in den Haage onheuſchelyk bejegend. I. 620. de nieuwe vergrooting der Stad wordt, door eenige Godshuizen, gedeeltelyk, betimmerd. I. 620. de Stad raakt in geſchil met de twee hooge Geregtshoven. I. 621 enz. zorg voor haare veiligheid, in 1671 en 1672. I. 625, 627, 632, 650. zy wyſt het preſſen van den vyfden man der arbeidende Officianten van de hand. I. 626. verwylt de inlaating van 't water. I. 627. bewilligt 'er in. I. 627. kant zig tegen de handeling met Frankryk. I. 629 AM-

AMSTERDAM. opſchuddingen aldaar, in 1672. I. 630, 634, 639. de Stad verzoekt om een Bevelhebber. I. 648. verkoopt Lyfrenten. I. 655, 656, 691. trekt veel voordeels, uit het heroveren van Naarden. I. 656. onthaalt den Keurvorſt en Keurvorſtin van Brandenburg. I. 659. bevordert de Nieuwmeegſche Vrede. I. 661. verbetert haare inkomſten. I. 666. de Franſchen tragten iemant, heimelyk, uit de Stad te ligten. I. 668. de Stad ſtaat Peter over een' zoon des Hertogs van Brunswyk-Lunenburg. I. 669. zy bewilligt, ongaarne, in het ondersteunen van Spanje. I. 670. raakt in een hevig geſchil met den Prinſe Stadhouder, over de werving van zeſtienduizend man. I. 671 enz. 679. handelt met den Franſchen Ambaſſadeur, Graave d'Avaux. I. 675, 676. verdedigt zulks, vrymoediglyk. I. 677. is bekommerd voor eenige geweldige onderneeming. I. 679, 683. in den Haage, worden haare Papieren verzegeld. I. 680 enz. oordeel van 't gemeen, over 't gedrag der Stad. I. 681. zy beſluit, geene Afgevaardigden meer ter Dagvaart te zenden. I. 681. en verkrygt, na veel moeite, de ontzegeling haarer Papieren. I. 682, 683, 684. ſchriften, voor en tegen de Stad, in 't licht gegeven. I. 683. voorzorg aldaar. I. 684, 688. zy kieſt de zyde van Dordrecht, in een geſchil met het Hof. I. 688. wordt beſchuldigd van 't begunſtigen der onderneeminge des Hertogs van Monmouth. I. 689. ſtaat Peter over eene Dogter van Henrik Caſimir, Prinſe van Naſſau. I. 693. ſteekt zig in een geſchil tuſſchen den Hoogen Raad en 't Hof. I. 693. bewilligt in den togt naar Engeland. I. 696. vreugde aldaar over de Krooning van Koning Willem. I. 697. ſchade der Koopluiden aldaar, by den oorlog. I. 697. de Stad ſtaat Peter over den Prins van Saxen. I. 698. raakt in geſchil met Koning Willem, over 't verzenden der *Nominatie* van Schepenen. I. 698 enz. en over 't zitten van den Graave van Portland, onder de Edelen. I. 700. beide deeze geſchillen worden afgedaan. I. 702 enz. de Stad beweert, dat een Vroedſchap niet te gelyk Raad in den Hove zyn kan. I. 700. eenige Regenten der Stad valſchelyk beſchuldigd. I. 703 enz. zy beſluit haare geldmiddelen te verbeteren. I. 709. geweldige opſchudding aldaar, in 1696, ter gelegenheid eener nieuwe Keure op het begraaven. I. 712. enz. zy wordt geſtild, en eenige handdaadigen geſtraft. I. 717 enz. vreugde aldaar, over de Ryswykſche Vrede. I. 721. voorval, ter gelegenheid van het overlyden van Koning Willem. I. 725. verandering aldaar, in de wyze van 't verkiezen van Schepenen. I. 725. de Stad blyft geneigd tot het voortzetten des oorlogs. I. 725. houdt naauwe gemeenſchap met Marlborough. I. 725, 727. voorſlag aan 't Franſche Hof, om de Stad te verdelgen. I. 728. zy bewilligt in de Utrechtſche Vrede. I. 729. ontvangt den Spaanſchen Ambaſſadeur. I. 737. heete Koortſen aldaar, in 1727. I. 737. de Stad bewilligt in een ontwerp op het beſlissen der geſchillen, onder de Leden van Holland. I. 737 enz. ontvangt een' Gezant van Marokko. I. 739. ontvangt den Hertog van Lotharingen. I. 739. Moedwil aan een huis, op de Heerengraft aldaar. I. 740. opſchuddingen voor 't Ooſtindiſche Huis. I. 742. Schets van de Geſchiedeniſſen der Stad, na 't jaar 1740. I. 743 enz.

Amſterdam, ſterkte in Nieuw Nederland. I. 594. verlooren. I. 595

Amſterdam (*Alardus van*). Zyne Geleerdheid en ſchriften. III. 196. zyn verhaal van den brand, in 't Klooster van S. Maria. III. 196. of hy Amſterdam beſchreeven hebbe. *Voorr.* IV.

Amſterdam (*Hervicius* of *Herwych van*). Byzonderheden hem betreffende. III. 195

——— (*Joannes van*). Byzonderheden van zyn leeven. III. 195

——— (*Nicolaas van*). Wanneer hy gebloeid hebbe. III. 195

AMSTERDAMMERS zyn nyvere Koopluiden. *Voorr.* II. waren, in de oudſte tyden, meeſt Viſſchers. I. 6. geneerden zig ook met den Landbouw. I. 109, 113. helpen Hageſtein bemagtigen. I. 101. dienden den Graave, van ouds, in zyne Heirvaarten. I. 107, 116, 131, 137. verſchillen met Deventer over den Katertol. I. 115, 118, 128. breiden hunnen Koophandel uit in Zweeden en Deenemarke. I. 124. ruſten Schepen uit, tegen de Ooſtfrieſche en Schotſche zeeſchuimers. I. 140, 142. worden geſlaagen door de Utrechtſchen. I. 145. verliezen hun banier, in eenen ſlag by Alfen. I. 147. lyden eenig nadeel, in een tweede gevegt. I. 148. ſtuiten de Kennemers voor Hoorn. I. 148. lyden veel by den Ooſterſchen oorlog. I. 149. ruſten eene vloot uit. I. 149. woonen 't beleg van Nuis by. I. 158. voeren kryg tegen de Utrechtſchen. I. 184, 185. veroveren een banier. I. 185. helpen Rotterdam winnen. I. 189. ook Montfoort en Woerden. I. 190. raaken in oorlog met de Gelderſchen. I. 199. verdryven en vervolgen de Gelderſchen. I. 210. worden, ten onregte, te Antwerpen, gearresteerd. I. 256

AMSTERVEEN *of* NIEUWER-AMSTEL (AMBAGTSHEERLYKHEID *van*) door de Stad gekogt. I. 227. beſchreeven. III. 52 enz. 512. getal van huizen. III. 59. Regeering en Regtsoefening. III. 59

Amſterveen (het Dorp) beſchreeven. III. 55. nieuw Diaconie-Huis, aldaar gebouwd. III. 55. ontgronding bezuiden dit Dorp verbooden. I. 730. overeenkomſt met het zelve, wegens 't betaalen van zekere Verpondingen. I. 741

AMSTERVEEN (HEEMRAADEN *van*) zyn de vyf Landrykſten. I. 219

Amſterveen (Veer op) beſchreeven. II. 510. III. 511

Amſterveenſche of *Middel-Polder* bedykt. I. 510. III. 503. beſchreeven. III. 55

Amſterveenſche Polder (*gemeene*) beſchreeven. III. 58

ANATOMIE. *Zie* ONTLEEDPLAATS.

Anneken huys, waar. II. 458

Annetje met het kleine hoofdje. II. 313

ANSLO (REINIER). Byzonderheden van zyn leeven. III. 247

Anslo's Hofje beſchreeven. II. 358

Antoniszoon (*Abraham*), Kaarſenmaaker. Remonſtrantſchgezind. I. 461, 465. zyn naam wordt, onder een Pasquil, geſteld. I. 465. hy wordt, voor Schepenen, ontbooden. I. 475. geraakt, op nieuws, in moeite. I. 482. beweert, voor Schepenen, dat hy nimmer oproerige Vergaderingen gehouden hadt. I. 524

ANTONISZOON (CORNELIS), Schilder te Amſterdam. III. 207. zyne voornaamſte werken. II. 19, 26. aanmerking over zyne afbeeldingen van Amſterdam. I. 17, 41

Apherdianus (*Petrus*). Berigt wegens hem en zyne beſchryving van Amſterdam. *Voorr.* IV. VI. XVII.

Aphert (*Pieter van*). *Zie Apherdianus* (*Petrus*).

Apoſtool (*Samuel*), Doopsgezind Leeraar. Zyn geſchil met Galenus Abrahamsz. II. 195

Apotheek (*Stads*). II. 246. beſchreeven. II. 389

Apotheker (*Stads-*) II. 389

Apothekers, waartoe verbonden zyn. II. 382

Appel (*Jacob*), Schilder. III. 267

Appelman (*Huibert Simonszoon*) wordt gebannen. I. 317

APPELMAN (JEAN) Burgemeeſter en Raad. I. 658, 668, 671. is verdagt, by den Prinſe-Stadhouder. I. 696. wordt, valſchelyk, beſchuldigd. I. 704

Appelmarkt beſchreeven. II. 426
Arends (*Thomas*). Zyne Poëzy. III. 251
Arendszoon (*Jan*) predikt by Hoorn. I. 277. te Overveen. I. 278. ſtelt een Vertoog op aan de Wethouderſchap. I. 279. predikt, by Amſterdam, op de Rietvink. I. 280. op de Laſtaadje. I. 282. in de Stad. I. 289. verklaart, dat hy niets leert, ſtrydig met de Augsburgſche belydenis. I. 290. hoe hy 't Avondmaal uitdeelde. I. 290, 291. hy vlugt, en en ſterft te Alkmaar. I. 306
Armen, en *Armen van*, of *tot Amſterdam*. Aan welke Godshuizen de maakingen, aan deezen geſchied, verſtaan zyn te behooren. II. 273
Armen-Comptoir (*Roomſch-Katholyke-Ouden-*). Opregting. II. 344. beſchryving. II. 344
Armeniſche Kerk beſchreeven. II. 218
Arnhem (Veer op) beſchreeven. II. 495
ARMINIUS (JACOBUS). Zyn verſchil met Gomarus. I. 427. Korte ſchets van zyn leeven. I. 427 enz. Hy wordt Predikant te Amſterdam. I. 427. trouwt de dogter van Schepen Reaal. I. 427. wordt Profeſſor te Leiden. I. 428. ſterft. I. 428
Arnoudsz (*Pieter*). Zie *Lange Pier*.
Arren moede. Wat. I. 109, 111
Arreſt veſtigt hier Jurisdictie over vreemde perſoonen en goederen. III. 24. wie, en wat men niet *arreſteeren* mag. III. 24
Arreſteeren, hoe ver het gaan moge. III. 24
Arreſten, hoe beklaagd, afgedaan en van waarde verklaard worden. III. 320 enz.
Artillery-huizen. Zie *Wapenhuizen*.
Artillery-meeſter. Zyn Ampt. II. 49
ARTSENY-TUIN (STADS-). *Zie* HORTUS MEDICUS.
Aſchdoem. II. 56
Aſingen. Wie 'er oudtyds door verſtaan werden. I. 127. III. 269 *Aant*. wanneer derzelver regtſpraak afgeſchaft zy. III. 269 *Aant*.
Aſſche en Vuilnis aan 't Aalmoeſſeniers-Huis afgeſtaan. II. 299 enz. oudſte Keuren daaromtrent. II. 299. hoe, van ouds, gebruikt. II. 276, 299
Aſſendelft (Heer *Bertout van*) werpt volk in Amſterdam. I. 143
Aſſurantie of Verzekering. Wat. III. 435. Oorſprong der zelve. III. 435. waar op, en hoe zy geſchieden moge. III. 437
ASSURANTIE-KAMER opgeregt. III. 436. Nieuwe Ordonnantie voor dezelve. III. 436. Amptenaars. III. 440
ASSURANTIE-MEESTERS. Zie COMMISSARISSEN *van de* ASSURANTIE-KAMER.
ATHENAEUM ILLUSTRE. *Zie* DOORLUGTIGE SCHOOL.
Aubaine (*Regt* van) in Frankryk vernietigd. II. 530
Auenturiers of Kwakzalvers. Waar alleen mogten voorſtaan. II. 414
Avanturiers. Engelſche Koopluiden, zo genaamd, vergeefs, herwaards gelokt. I. 416
Avary en ſchade, wanneer plaats hebbe. III. 438
Azynen belaſt, ten behoeve van het Aalmoeſſeniers-Weeshuis. I. 706
Azynmaakeryen. Derzelver getal. II. 482

B.

Baardſe, naam van een Oorlogsſchip. I. 146, 149
Baardſebuys, waar. I. 22. II. 45. III. 506
BAARLE (CASPAR *van*). Byzonderheden van zyn leeven. III. 226. Hy wordt Profeſſor in de Doorlugtige Schoole. III. 227. vervalt in groote zwaarmoedigheid. III. 227. ſterft. III. 228
Baarsjes. Zie *Drie Baarsjes*.
BACKER (CORNELIS) Raad. I. 631, 666
Backer (*Cornelis*) Secretaris. I. 593
Backer (*Cornelis*), zoon van Willem Backer, Burgemeeſter, legt den eerſten ſteen aan den Nieuwe-Kerkstooren. II. 111
Backer (*Willem*). I. 206
BACKER (WILLEM), Burgemeeſter. I. 536
BAKE (LAURENS). Byzonderheden van zyn Leeven en Gedigten. III. 253
BAKHUIZEN (LUDOLF). Schilderſtukken van hem. II. 26
Bakker (*Adriaan*) Schilder. III. 263. ſtukken van hem. II. 19, 381
Bakker (*Jacob*) Schilder. III. 259. Stukken van hem, in openbaare huizen. II. 26, 267
Bakker (*Meeuwes Meindertszoon*) vindt de Kameelen of Schipligters uit. I. 705
Bakkers, hunne proef doende, wat 'er 't Oude-Mannen-Huis van geniete. III. 306. hoe zy hunne koolen moeten dooven. III. 42
BALJUW *van* AMSTELLAND, onder wat voorwaarde, hy, oudtyds, beëedigd werdt. III. 53. Overeenkomſt met hem, wegens de Ambagtsheerlykheid van Amſterveen. III. 75. hem wordt het regtsgebied in de Stad ontzeid. I. 139. hy vermag, zyne gevangenen aldaar in de boeijen te doen brengen. III. 499
Baljuwen van *Amſtelland* (oude). I. 105, 116. ſtelden, ſomtyds, den Schout van Amſterdam aan. I. 111
BALJUW *van* KENNEMERLAND. Overeenkomſt met hem, wegens de Ambagtsheerlykheid van Slooten. III. 75
Baljuw van de Zeezaaken, of het *Waterregt*. Zyn Ampt. III. 286
Ballaſters. Keuren omtrent dezelven. II. 547. III. 511
Ballengier, naam van een vaartuig. I. 149
Ban- en Vangregt der Stad. I. 43. eindelyk, uitgebreid tot op eene myl in 't ronde. I. 189, 255. III. 5
BANK *van* LEENING. Oudſte, hier ter Stede. II. 35. plagt, door byzondere perſoonen, gehouden te worden. II. 35. wordt, door de Stad, aanvaard. II. 36. beſchryving derzelve. II. 36 enz.
BANKEN (ondergeſchikte) van Bewind en Regtsoefeninge beſchreeven. III. 366 enz. 425 enz.
Bankhem (*Joan van*) verdagt van een' aanſlag op Burgemeeſter van Beuningen. I. 683
Bankras-Meer, oudtyds, *Bancken-Meer*. Waar. III. 55
Bannen geſchiedt op meer dan eenerlei wyze. III. 313
Bardes of *Bardeus* (*Dirk*) wordt Schepen, in 1419. I. 144
BARDES (WILLEM DIRKSZOON), Schout. Oorſprong der partyſchap tegen hem. I. 260. hy wordt van zyn Schoutampt verlaaten. I. 273. zyn uiteinde. I. 311
BARDES (WILLEM) heeft de hand in de verandering des jaars 1578. I. 367. wordt Burgemeeſter en Raad. I. 369, 370
Barendszoon (*Herman*), Krankbezoeker, afgezet. I. 429
Barlaeus (*Casparus*). Zie *Baarle* (*Caspar van*)
Barndegat ingenomen, door Sonoi. I. 335. verlaaten. I. 335
BAS (Doctor DIRK), Burgemeeſter. I. 481
BASSEN (WARNAR ERNST VAN), Schepen en Raad. I. 492
Baſtaarden-goed. Hoe 't, binnen Amſterdam, verſterft. I. 127
Batementen, hier, in de zeſtiende eeuwe, geſpeeld. I. 233. II. 393
Batteryen, op de Stads wallen. II. 49
Bayart of *Beyerd* (oude), waar. I. 26. tegenwoordige. II. 244
Bedelaary, hoe geſtraft. II. 260
Beden, traaglyk ingewilligd. I. 201
Bedeſtonden ingeſteld, in 1691. I. 706
Bedevaarten, opgelegd als eene ſtraf. I. 191
Beek (*Pieter Pietersz. van*) ſtigt een Hofje. II. 359
Beelden uit de Kerken genomen. I. 285

Beeld-

Beeldſtorming te Amſterdam. I. 283, 383
Beemſterdyk (*Sluis* in den) uitgebroken. III. 108
Beerenzoen (*Jan*), Prieſter, begiftigt het Oude-mannen-Huis. II. 301
Beeſten (Opſcheeping der). Orde deswege. I. 707. Loon daar voor. II. 422
Beeſtenmarkt, waar van ouds, en tegenwoordig. II. 421. beſchryving derzelve. II. 422, 423
Beevers, onderſcheiden van Quakers. II. 207
Begraaffenisbriefjes. Wat daarvan, aan 't Aalmoeſſeniers-Huis, betaald worde. II. 298
Begraaven by nagt. Keur daaromtrent. I. 603. nieuwe Keur op het begraaven, in 1696. I. 711. verwekt eene geweldige opſchudding in de Stad. I. 712 enz.
Begynen. Derzelver oorſprong. II. 350. Regel en beſtiering derzelven, hier ter Stede. II. 350
Begynhof (ronde) waar. I. 29. Deszelfs oudheid. II. 348. Hiſtorie. II. 348. Gelegenheid en gedaante. II. 350. III. 509. Roomſche Kerk aldaar. II. 212
Belediging der Regenten, als zodanig, is ten hoogſte ſtraf baar. I. 146. III. 279
Belegerde of ingeſlooten Plaatſen. Welken daar mede gemeend worden. II. 534
Beloken tyden. [Vacantien]. III. 28
Bempden (Egidius *van den*), Burgemeeſter. I. 739
Ben (Ysbrand), Raad. I. 469. III. 503
Benadering van geëxecuteerde huizen, ſchepen enz. door wien, wanneer, en hoe geſchiede. III. 32
Bendelmerbruc, *Bindelmereboſch*, *Vindelmersbroecke*, een goed van 't Huis van Amſtel. I. 80, 85, 87, 91
Bennink (*Dirk Simonszoon*), gewezen Schout, wordt onthalsd. I. 138
Benning (*Geryt*), Raad. I. 206
Bennink (*Hillebrand*) houdt briefwiſſeling met Sonoi. I. 358
Bennink of Benning Jakobszoon (Jakob) wordt Schepen en Raad, in 1578. I. 369, 370. weigert Oranje, als hooge Overheid, eed te doen. I. 390
Bennink of *Benning Janszoon* (*Jan*), Schout. I. 31. brengt het ſlaaken der Gelderſchen te wege. I. 199
Bennink (*Stans*) is een voorganger in het beeldbreeken. I. 287. levert een Verzoekſchrift in. I. 292
Benſchop. I. 88
Bent (*Johannes van der*), Schilder. III. 246
Bentwyk. Zie *Bindwyk.*
Beraaders. Burgemeeſteren, oudtyds, zo genaamd. III. 286
Beraaders (*Godsbuis-*). I. 11
Berbice (Handel op). II. 536. III. 511
Bergen op Zoom (Veer op) beſchreeven. II. 510
Bergenvaarders. Hun Gildehuis wordt verbrand. I. 326
Bergenvaarders-Gilde beſchreeven. II. 458. krygt eene nieuwe Ordonnantie. I. 249. heeft een Altaar in de nieuwe Kerke gehad. I. 244, 326. III. 503
Bergenvaarders-Kamer, waar. I. 249. II. 159
Bergh (*Joan*) begeeft zig, als Vrywillige, op 's Lands Vloote. I. 626
Berkenrode (Veer op). II. 505. III. 511
Bernardszoon (*Dirk*). Schilder. I. 146. Zie *Dirk Barendszoon.*
Beſlisſing der geſchillen onder de Leden van Holland. Ontwerp daar op. I. 737 enz.
Betaalmeeſter der *Stads Soldaaten.* Zyn pligt. III. 186
Beterbuis. Zie *Verbeterbuis.*
Beth Janszoon (*Jan*). Zyn bedrog. I. 320
Bethanien-Kloofter. Waar. I. 24
Bethanien-ſtraat. I. 24
Bethlehem. Schimpnaam eener Gereformeerde Vergaderplaats. I. 294
Beunaazen. Wat dit woord betekene. II. 455
Beuningen (Coenraad *van*), Penſionaris. I. 601. Raad. I. 612. Burgemeeſter. I. 646. I. 673. aanſlag op zyn Leeven. I. 683. Willem de III. is op hem misnoegd. I. 689. hy verzoekt, vergeefs, van de Regeering ontſlaagen te worden. I. 691, 697. hy wordt zyner zinnen byſter. I. 692. berigt van zyn gedrag in zyne jeugd. I. 692
Beuningen (Geurt Dirkszoon *van*), Raad. I. 481. Burgemeeſter en Kolonel. I. 499
Beurs geſtigt. I. 424. verbouwd. I. 598. beſchreeven. II. 29. waar de Koopluiden, oudtyds, plagten te vergaderen. II. 29. grootte en gedaante der Beurze. II. 30. III. 506. Keuren omtrent het Beurshouden. II. 31
Beursknegt. Zyn ampt. II. 31
Beurzen voor Studenten onder de Walſche Gereformeerden. II. 168
Beveren (*Joan van*), Bevelhebber der bezettinge. I. 628. geeft weinig genoegen. I. 648
Beverwyk ſluit een Verbond van beſcherminge met Amſterdam. I. 117. Veer op Beverwyk beſchreeven. II. 510
Bewys van onmondige kinderen. hoe 't, ter Weeskamer, geſchiedt. III. 377
Bezending der algemeene Staaten aan de Stad, in 1639. I. 536. kan geen gehoor, in de Vroedſchap, krygen. I. 537 enz. klaagt hier over. I. 538. de Stad verdedigt zig. I. 538
Bezending der algemeene Staaten, met Prinſe Willem den II. aan 't hoofd, hier, in 1650, gehoor geweigerd. I. 551 enz.
Bezending der Staaten van Holland aan de Stad, in 1578. I. 384. in 1584. I. 391. van Prinſe Maurits, in 1588. I. 404. der Staaten van Holland, in 1608. I. 425. in 1616. I. 438. in 1683. I. 672. krygt gehoor in de Vroedſchap. I. 673. keert, onverrigter zaake, te rug. I. 674
Bezetting *der* Stad. Oudſte. III. 184. tegenwoordige. III. 185. Voorwaarden, op welken zy ingenomen wordt. III. 185. Aanſtelling der Officieren over dezelve. III. 186. Gezag der Wethouderſchap over de bezetting. III. 187. Haare hoofdwagt en dienſt. III. 187. zy wordt van vier vendelen op twee gebragt. I. 384. verandering in dezelve. I. 589. nieuwe Orde daarop. I. 403, 606
——— (Spaanſche). Keuren op de inlegering van de zelve. I. 307
Bibliotheek. (*Stads-*) oudſte, Waar. II. 369. tegenwoordige. II. 372. *Bibliothecarius.* II. 372
Bicker (Andries), Raad. I. 481. Burgemeeſter en Kolonel. I. 534. ſtaat af van de Regeering. I. 567, 568. aanvaardtze wederom. I. 571. wordt, van Stads wege, verdedigd. I. 574
Bicker (*Boel*), Raad. I. 206
Bicker (*Claas Jacobsz.*) I. 206
Bicker (Cornelis), Heer van Zwieten, Burgemeeſter. I. 561. ſtaat af van de Regeering. I. 567, 568. aanvaardtze wederom. I. 571. wordt, van Stads wege, verdedigd. I. 574
Bicker (Gerrit) Pieterszoon, Schepen en Raad. I. 409, 416
Bicker (Gerard), Droſſaard van Muiden. I. 561
Bicker (*Jacob*). II. 110. *Geert*, zyne Dogter. II. 110
Bicker (*Jacob*), Burgerkapitein. I. 534
Bicker (*Jacob*), Major. I. 658. ſtilt een oproer. I. 585
Bicker (*Jan*), Zoon van Burgemeeſter Gerrit Bicker, legt den eerſten ſteen aan de Zuider Kerke. II. 130
Bicker (*Pieter*), Brouwer, ter Stad uit gezet, en wederom ingelaaten. I. 346
Bidlo (*Godefrid* of *Govert*), Geneesmeeſter. Zyn Leeven en ſchriften. III. 237

Bier buiten de Vryheid te drinken was, oulings, aan ingezetenen verbooden. II. 478
— (vreemd). Oudſte handel daarin. II. 493, 523.
— alleen in Amſterdam te verkoopen. I. 119. waar niet te tappen. II. 424
— (Ooſterſch), handel in het zelve, te Amſterdam. I. 101
Bierbeſchooijers betaalen zeker regt aan 't Aalmoeſſeniers-Huis. II. 298
Bierbeschooijers-Gilde beſchreeven. II. 447
Bierdraagers-Gilde, beſchreeven. II. 446
Bierdraagers-Huisjes. II. 33
Bier-excyns, hoe hoog, van ouds. I. 133, 161. verhoogd. I. 187. verlaagd. I. 191. hoe beregt. I. 139
Bierkaaijen beſchreeven. II. 424
Biermaat. Derzelver grootte. II. 469
Bierſteekers. Hun pligt. II. 447
Billerdam (Buurt). Gelegenheid. III. 81. Sluizen of Verlaaten aldaar. III. 81
Billerdammer-Laan. Gelegenheid. III. 78
Billerdamſche Sluizen of *Verlaaten*. III. 81. Derzelver wydte. III. 82
Bindelmerbruc of *Bindelmerbroec*. III. 93
Bindwyk of *Byndwyk*, waar. I. 15, 29
Bindwyker-Poorte. I. 15, 29, 31
Binnen- en Buitenlands-vaarders-Gilde (*groot*) beſchreeven. II. 453
Binnenlands-vaarders-Gilde (*klein*) beſchreeven. II. 454. III. 510
Biscuitmarkten verdweenen. II. 431
Biscuitbakkers Gilde. *Zie* Koeken-, Biscuit- *en* Pasteibakkers-Gilde.
Biſſchop (*Arend de*), Remonſtrantſchgezind. I. 461
Biſſchop (*Jan Egbertszoon*), Remonſtrantſchgezind. I. 432, 461, 462. zyn huis wordt, met plondering, gedreigd. I. 464. hy wordt van de Gemeente afgeſneeden. I. 481
Biſſchop (*Rem Egbertszoon*), Koopman en voorſtander der Remonſtranten. I. 461, 462. zyn huis wordt geplonderd. I. 463 enz. hy wordt van de Kerke afgeſneeden. I. 465, 481. geraakt, om 't ſchryven van zekeren brief, in ongelegenheid. I. 474. zyne Huisvrouw verſchynt voor Schepenen. I. 475. zyn Comptoir wordt doorzogt. I. 475. hy wordt, met de klok, ingedaagd. I. 476. ſchryft aan Schepen Boom. I. 476. komt wederom in de Stad. I. 480. uitſlag van zyne zaak. I. 480 enz. hy ſterft. I. 481
Biſſchoppen van Haarlem. II. 209, 216
Blaasbalgen om Schepen uit het water te blaazen. Waar, van ouds, verhuurd werden. II. 459
Blaauw (Joan), vermaard Boekdrukker. III. 223. en Schepen en Raad. I. 590
Blaauw (*Willem Janszoon*). Zyne bedreevenheid in de Sterre- en Zeevaart-kunde. III. 223
Blaauwe brug. II. 72
Bleekers-Pad (lange). III. 3
——— (korte). III. 9
Bloedverwantſchap onder de Regenten. Bepaalingen omtrent dezelve. III. 274 enz.
Bloemmarkt beſchreeven. II. 427
Blok Arendszoon (*Willem*), Schepen. I. 151
Blokhuizen (twee) op den Amſtel geſtigt. I. 570. geſloopt. I. 571. de bouwſtoffen derzelven, ten deele, aan 't Oude-zyds-Huiszitten-Huis verbruikt. II. 264
Blokland (*Maarten van*), Penſionaris. I. 301
Blokzyl (Veer op) beſchreeven. II. 510
Blom (Dirk), Raad. I. 646, 658
Blondel (*David*). Byzonderheden van zyn Leeven. III. 230. hy wordt Profeſſor op de Doorlugtige Schoole. III. 230
Bode-ambagt wordt aan de Stad afgeſtaan. I. 130, 156
Bode der *Aſſurantie-Kamer*. III. 440
Bode van de *Weeskamer*. Zyn pligt. III. 380
Boden (*Stads- reizende*). Hun getal. III. 500
Boden (*Stads- roedraagende*). Hun getal en pligt. III. 500. Bos onder hen. III. 501
Bodegrave (Veer op) beſchreeven. III. 511
Boedel-affland, op wat wyze geſchiede. III. 463
Boedels (*deſolaate*). Zie *Deſolaate Boedels*.
Boeden te Bergen. I. 249
Boekery, uit de nieuwe Kerke verplaatſt. II. 112
Boekery (Stads-). Zie Bibliotheek.
Boekverkoopers- Boekdrukkers- en Boekbinders-Gilde beſchreeven. II. 471
Boel (*Dirk*) *Dirksz*. Burgemeeſter. I. 24
Boel (*Dirk Jacobſen*) *de oude* en *Dirk Jacobſen Boel de jonge*, gebroeders. II. 111
Boelen Dirkszoon (*Andries*), Burgemeeſter. I. 195
Boelen (*Claas*), Prieſter. I. 24
Boelen (*Katryn*), Nonne in 't Bethanien-Kloofter. I. 24
Boelens (*Boel Dirkſe*) ſtigt eene Vicary in de oude Kerke. II. 98
Boelens (*Henrik Pauluszoon*) ſtigt het Krankzinnigen-Huis. II. 307
Boelens (*Styne* of *Chriſtina*). Haare zonderlinge ontmoeting. II. 307
Boelenszoon (*Andries*) tot middelaar verkooren. I. 285
Boelenszoon (Henrik) wordt Schepen in 1578. I. 369
Boelenszoon (Jan Klaas), Burgemeeſter. I. 399
Boelenszoon (Klaas), *in den Hamburg*, ontdekt de dubbelheid van Burgemeeſter Buik. I. 296
Boem of *Boom* (*Willem*), Burgemeeſter. I. 206
Boeren-verdriet. II. 57, 607
Boeten (*Crimineele*) in Nieuwer-Amſtel enz. De helft derzelven door de Stad gekogt. I. 268. III. 53
Boetſelaar (*Henrik*), Baljuw van Abkoude. I. 187
Bogaard (Jan Willemszoon), Schepen en Luitenant. I. 475, 486. legt toe op verandering der Regeeringe. I. 499, 501. wordt, voor twee jaaren, gebannen. I. 504. zyne ontmoeting met Hugo de Groot. I. 523
Bokking. Waar gerookt wordt. III. 483
Bokkinghangen. Waar. II. 483
Bokkingmarkt. II. 421
Bol (*Ferdinand*), Schilder. III. 259. ſtukken van hem. II. 18, 21, 81, 131, 312
Bolswaard (Veer op) beſchreeven. II. 511
Bolwerken der Stad. (oude) I. 43. (nieuwe) I. 46, 48, 49
Bonaventura (*Kille* van) vaarbaar gemaakt. I. 416
Bontekoe (Antoni Willemszoon) wordt Raad, in 1578. I. 370
Bontemantel (Hans), Schepen en Raad. I. 629, 631
Boogen *of* Boogjes, in de oude muuren der Stad. Waar zy toe dienden. I. 18. II. 50
Boom (Abraham), Burgemeeſter. I. 534, 536
Boom (*Cornelis*), Penſionaris. I. 534
Boom (*Cornelis*) tekent de overeenkomſt der Gereformeerden met de Wethouderſchap. I. 289, 290
Boom (*Gysbert*) voor Burgemeeſteren ontbooden. I. 286
Boom (Pieter Korneliszoon), Burgemeeſter en Kolonel. I. 399. zyne kloekmoedigheid. I. 401
Boomen voor de Stad, in 't Y en den Amſtel. II. 66. orde op het ſluiten en openen derzelven. III. 176
Boomen langs de graften, eertyds Linden, nu meeſt Ypen. II. 68 enz.
Boommaakers-Markt beſchreeven. II. 428
Boommarkt beſchreeven. II. 427
Boomplanter (*Stads-*). II. 389
Boomſloot en *Dwars-Boomſloot*, zo genaamd naar *Cornelis Boom*. I. 43, 271

Boom-

Boomſluiters. Hun ampt. II. 66
Boonen (*Arnold*). Schilderſtukken van hem, in openbaare huizen. II. 258, 264, 312, 463, 469, 470
Bontwerkers-Gilde beſchreeven. II. 443
Bordeelen. Waar, en in hoe verre zy, voormaals, toegelaaten werden. III. 48
Boreel (*Adam*). Zyne afkomſt. II. 194, 195. hy helpt het *Collegie*, te Amſterdam, opregten. II. 204
Boreel (*Balthazar*), Secretaris. I. 715
Boreel (Jacob), Raad. I. 631, 635, 671. Burgemeeſter. Plondering van zyn huis. I. 714, 715. hy wordt, deswege, ſchadeloos geſteld. I. 718
Boreel (*Willem*), Penſionaris. I. 533, 534. Zyn beleid in Staatszaaken. III. 212
Borgen voor de Verdragen, van ouds. I. 88, 90. voor inſolventen, ſtaan maar gelyk met gemeene ſchuldeiſchers. III. 462
Bors (Gerard), Raad. I. 646, 658
Bors *van* Waveren (Gerard), Burgemeeſter. I. 673
Boſch (*Arend Dirkszoon*) ſtigt een Hofje. II. 359
Boſch (*Samuel*), verdagt van een' aanſlag op Burgemeeſter van Beuningen. I. 683
Bosbuizen (*François van*), Admiraal. I. 318. zyne Krygsbedryven, omtrent Amſterdam. I. 326. hy geraakt buiten dienſt. I. 326
Boſchman (*Willem Korneliszoon*) wordt onthalsd. I. 312
Boskoop (Veer op) beſchreeven. II. 511
Boſſchaart (*Paulus*). I. 420
Boſſemius (*Matthias*), geleerd Amſterdammer. III. 198
Boſſen of *Buſſen* op de Veſten. I. 16
Botermarkt beſchreeven. II. 417
Bothhuisje. Waar. II. 419, 420
Boterpagt. Opſchudding daar over. I. 486
Bottinge. Wat. I. 106
Boudaen (*Matthias*), Schout by Nagt. I. 731
Bourg (*Louis Fabricius du*). Schilderſtukken van hem. II. 113, 133, 138, 331
Bouwer (*Arend*) wordt, voor Burgemeeſteren, ontbooden. I. 283, 284. verſtrekt Brederode geld. I. 304
Bouwers-Huisjes beſchreeven. II. 361
Bovenkerk (Buurt) in den Diemer-Ban. Gelegenheid. III. 65
Bovenkerker-Polder bedykt. I. 510. III. 503. beſchreeven. III. 56, 512. Droogmaakery in dezelve ondernomen. III. 56. wydte der ſluizen in de zelve. III. 57
Braak buiten de oude Haarlemmer Poort. I. 18
Braak (*oude* en *nieuwe*). Oorſprong deezer benaaminge. II. 48
Braauw- of Timmerwaal. II. 65
Brabant (Handel op) beſchreeven. II. 527
Brakel (*Pieter Abrahamszoon*) voert den Hertog van Monmouth naar Engeland. I. 689
Brand in Amſterdam, in 1421. I. 146. in 1452. I. 152
Brandbluſſching. Oude en nieuwe Keuren op dezelve. III. 41 enz. aan wie zy, byzonderlyk, aanbevolen is. II. 446
Brandbrieven aan drie Koopluiden gezonden. I. 602
Brandemmers. Waar geplaatſt. III. 44, 512
Branders van *Bier-*, *Wyn-*, *Olie-* en *Zeepvaten*. III. 15
Branderyen. Waar gelegen. II. 481. Keuren omtrent dezelven. II. 481
Brandewynen belaſt, ten behoeve van het Aalmoeſſeniers-Weeshuis. I. 706
Brandkeur (algemeene) van 't jaar 1685. Inhoud derzelve. III. 42 enz.
Brandmeeſters, hoe zy gekooren worden. III. 43
Brandmeeſters (*generaale*). Hun pligt. III. 44
Brandſchouw (algemeene), wanneer en hoe zy geſchiede. III. 44
Brandſpuiten (Slang-). Wanneer, en door wien uitgevonden. III. 41. by wien zy, thans, beſt gemaakt worden. III. 42. hoe zy, door de Stad, verdeeld zyn. III. 43
Brandſpuitmeeſters, wie, voorheen, zo genaamd werden. III. 43
Brandſpuitluiden. Wat zy trekken, als zy 't eerſt by den brand zyn. III. 42. hoe zy aangeſteld worden. III. 43
Brandſtigters, hier ter Stede ontdekt en geſtraft. I. 483, 485, 655
Brandſtigting (gerugt van). I. 697. Keur daar tegen. I. 734. aan 't Prinſenhof ondernomen. I. 736
Brandt (Geeraardt). Byzonderheden van zyn Leeven. III. 228. Hy ſchryft de *Hiſtorie der Reformatie*. III. 229. wat hem, deswege, bejegende. III. 229. zyne verdere ſchriften. III. 229. zyne verkeering en aanzien by luiden van Regeeringe. I. 675. III. 229
Brandtz (*Chriſtoffel van*), Koopman. I. 731. wordt Reſident van Muskovie. I. 731. ſteekt een Vuurwerk af op de Vrede tuſſchen Rusland en Zweeden. I. 735
Brandtzen-Rus-Hofje (*van*) beſchreeven. II. 355
Braſeman (*Jacob*), Burgemeeſter. I. 151
Braſeman Vechterszoon (*Vellert*), Burgemeeſter. I. 151
Braspennings-maaltyd. Schilderſtuk, zo genaamd. III. 207
Braſſer (*Joost*), Remonſtrantſchgezind, wordt van de Gemeente afgeſneeden. I. 481. houdt Vergadering, ten zynen huize. I. 483
Breda (Veer op) beſchreeven. II. 496
Bredero (*Gerbrand Adriaansz*). Byzonderheden van zyn Leeven. III. 243
Brederode (Henrik, *Heer van*) zoekt zig te verzoenen met de Spaanſche Regeering. I. 294. weigert den nieuwen eed. I. 294. beweegt eenige Amſterdammers, tot ondersteuning van 't Verbond der Edelen. I. 295. ontbiedt eenigen hunner naar Viane. I. 295. werpt zig in Amſterdam. I. 299. weigert te vertrekken. I. 300. wordt, tot Overſte der bezettinge, gekooren. I. 301. verlaat de Stad. I. 304. ſterft. I. 304. zyne knegten komen voor de Stad. I. 305
Breemen (Koophandel en Scheepvaart op) beſchreeven. II. 525
Breemen (*Dirk van*). Onderſchout en Cipier. I. 281. neemt beſtelling te water van den Prins van Oranje. I. 318. wordt gevangen, en wederom geſlaakt. I. 320
Breen (*Daniel de*). II. 194. helpt hier 't *Collegie* opregten. II. 204
Breukelen enz. (Veer op) beſchreeven. II. 511
Briele onder de Steden van Zeeland geteld. I. 126
Brizé (*Kornelis*). Schilderſtukken van hem. II. 19, 100
Broeders (twee) tegen elkanderen in de wapenen. I. 297
Broedertgyns die om broot gaan. I. 20
Broek in *Waterland* (Veer op) beſchreeven. II. 511
Broek (*Jan*) beweegt ſommigen tot beeldbreeken. I. 287. ſleept een groot deel volks agter zig. I. 297. zyn bedryf aan de Reguliers-poort. I. 298. hy neemt beſtelling te water van den Prins van Oranje. I. 318. wordt, als een zeeroover, ter dood gebragt. I. 318
Broekhuizen (Joan *van*). Byzonderheden van zyn Leeven. III. 251. zyne uitmuntendheid in de Latynſche Poëzye. III. 251. grafteken hem ter eere opgeregt. III. 252
Bronkhorſt (*Joannes*). Schilderſtukken van hem. II. 17, 19, 22, 24, 112
Bronkhorst (Vincent *van*), Raadsheer in den Hoogen Raade, in zeker geſchil met het Hof, door Amſterdam, verdedigd. I. 693 enz.
Brood. Prys van 't zelve, in 1477. I. 161. aan de klei-

ne Gemeente, onder de zetting, geleverd, in 1698. I. 722
Broodbakkers-Gilde beſchreeven. II. 465
Broodloodjes der Nederduitſche Gereformeerde Diaconie: hoe geſtempeld. II. 157
Broodweegers. II. 465. Zie Collegie *tot het* weegen *en* zetten *van het* brood.
Broodzetting, hoe geſchied. II. 466
Brouwen geſchiedde hier, oudtyds, door elk, voor zyn huisgezin. II. 478
Brouwer (Kornelis Jakobszoon), Burgemeeſter. I. 273, 287, 289, 294.
Brouwers alhier. Ontwerp om hun, nader by, te voorzien van verſch water. I. 596
Brouwers-Collegie. II. 479. III. 511
Brouwers-kaai. Waar. II. 478
Brouwers-ſluis (groote). II. 58. (kleine). II. 58
Brouweryen. Derzelver oudheid. II. 477. Getal. II. 478. III. 511. Keuren omtrent dezelven. II. 479
Browniſten. Zie *Bruiniſten.*
Brug (*Amſtel*). II. 72
—— (*Blaauwe*). II. 72
—— (*Doele-*). II. 72
—— (*Halve-maans-*). II. 72
—— (*Lange*). II. 72
—— (*Magere*). II. 72
—— (*Nieuwe*). II. 70
—— (*Oude*). II. 69. waarſchynlyk, de oudſte der Stad. I. 8
—— (*Paapen*). II. 71
Brug (ſteenen) ſtort in, in 1659. I. 598
Bruggen (houten) gelegd, in 1675. I. 659
Bruggen. Derzelver getal. II. 68. en gebruik. II. 73
Brugge. Stapel aldaar opgeregt, en ingetrokken. I. 198
Brugman (*Jan*). Zyne Hiſtorie. I. 24. zyne zonderlinge wyze van prediken. I. 153. zyne ſchriften. I. 155
Brugwagters. II. 68
Bruidegoms der Wet, onder de Jooden. II. 225
Bruin (*Claas*). Byzonderheden van zyn Leeven en Gedigten. III. 254
Bruiniſten of *Browniſten*, eene Engelſche gezindheid, zetten zig hier neder. I. 416. II. 174. regten eene Gemeente op. II. 174, 175. gaan tot de Engelſche Presbyteriaanſche Kerke over. II. 174
Bruiniſten-gang. I. 416
Bruinszoon (*Willem*), Prieſter, by de oude Kerke, vermoord. I. 138
Bruninxſoen (*Heynric*). I. 21
Brunteſloithe. I. 79
Buik of *Buyk* (*Claes*). I. 206
Buik (*Henrik*). I. 408
Buik (*Jooſt Sybrandszoon*), Schepen, ſtilt een oproer. I. 239. Burgemeeſter. I. 28. zyne dubbelheid. I. 296
Buik (*Sybrand*). I. 206
Buikſloot (Veer op) beſchreeven. II. 511
Buil (*Willem* van). Zyn gedrag by 't inhaalen van Leiceſter. I. 400
Buitenkerk (Buurt) in de Diemer-Ban. Gelegenheid. III. 65
Buitenlandsvaarders. Wie 'er door verſtaan worden. II. 454. *Commiſſariſſen* over dezelven. II. 454. *Opzienders* over dezelven. II. 454
Buitenlandsvaarders-Gilde. *Zie* Binnen- *en* Buitenlandsvaarders-Gilde.
Buitentimmeraadjen af te breeken. I. 254
Buitenvelder-Polder beſchreeven. III. 54, 512
Bullebaksſluis. II. 87
Bullewyk (*Binnen-* en *Buiten-*) beſchreeven. III. 63
Burchwalle, Oude-zyds-Voorburgwal zo genaamd. I. 19
Burg betekende, oudtyds, *Stad.* III. 141
Burg (Albert Koenraad), Schepen. I. 475, 487
Burgemeeſter. I. 534
Burg (Coenraad), Raad. I. 561, 563
Burgemeesteren. Beſchryving van hun ampt. III. 286 enz. Zy werden, oudtyds, *Beraaders*, *Raadsluiden* en *Raade* genaamd. III. 286. Naderhand, beide *Burgemeeſteren* en *Burgermeeſteren.* III. 287. hoe zy, van ouds, gekooren werden: en hoe, tegenwoordig. III. 287 enz. hun eed. III. 289. wyze van verkiezen van een' Burgemeeſter, in de plaats van eenen, die, binnen 's jaars, of, in het tweede jaar zyner Regeeringe, overlydt. I. 212. III. 289. verouderde ſchikkingen, omtrent het ampt van Burgemeeſteren. III. 290. zy zyn opperſte Regeerders der Stad, onder 's Lands Staaten. I. 191. III. 290. Hoofden van den Raad. I. 537. III. 291. zy benoemen de Afgevaardigden ter Dagvaart, en verleenen Geloofsbrieven aan de zelven. III. 291. zy zyn Opperregenten der Kerken en Godshuizen. III. 292. en Oppervoogden van Weduwen, Weezen en minderjaarigen. III. 292. zy mogen huizen en erven overneemen ten behoeve der Stad. III. 292. hebben bewind over der Stede goederen. III. 292. helpen Keuren vaſtſtellen. III. 292. zyn geregtigd tot het bemiddelen en afdoen van geſchillen. I. 128. III. 292. woonen de Eigenpanding by. III. 293. hebben raadgeevende ſtem, in het oordeel over ter doodſtraffe gevorderde misdaadigen. III. 293. regt om oproerigen, zonder vorm van Regtspleeging, ter Stad uit te zetten. III. 293. hoog bevel over de bezetting der Stad. III. 295. en over de Schuttery. III. 295. zy zyn gemagtigd tot het ſtillen van beroerten. III. 295. zy zyn bewaarders van der Stede Zegel ten zaaken. III. 295. tyd en wyze hunner Vergaderingen. III. 296. hunne Secretariſſen. III. 296. een' hunner gekwetſt zynde, mag de daader, alomme, gevat worden. I. 146. een Oud-Burgemeester, mogt, oudtyds, niet meer dan zes weeken in 't jaar, uit de Stad zyn. I. 192. Burgemeeſteren alleen neemen Poorters aan. III. 156. hoe na zy elkanderen beſtaan mogen. I. 273. III. 276. hoe na aan Schepenen III. 276. zy hebben, van ouds, regt gehad om de Vroedſchap te beroepen, wanneer zy 't raadzaam oordeelden. I. 154. doen verſlag aan dezelve van 't gehandelde op eene Dagvaart. I. 198. gaven, al van ouds, verlof tot prediken. I. 234. mogen geene zaaken van gewigt verhandelen, dan by raade der zes en dertigen. I. 273. zyn, eene enkele reis, onder *Proteſtatie*, door eene Landvoogdes, gekooren. I. 273. een derzelven moeſt, van ouds, by alle Schouts zaaken, tegenwoordig zyn. I. 269. Naamlyſt van Burgemeeſteren. III. 296 enz.
Burger-Compagnien. Derzelver oudheid. III. 169. ouderdom der waakende Burgeren. III. 171. Verdeeling in Wyken. III. 171. uittogt en monſtering. III. 171. kleeding. III. 171. verandering in de Burger-vendelen, ten tyde der Spaanſche beroerten. III. 172. elf Burger-Compagnien opgeregt. III. 172. Ordonnantie voor dezelven. III. 173. 't getal der Burger-Compagnien wordt vermeerderd. I. 126. III. 173. Derzelver dienſt. III. 173. tegenwoordige toeſtand. III. 174, 513. oefening in den Wapenhandel. I. 626. orde op het waaken by nagt. III. 176. boeten op het overtreeden haarer Ordonnantie. III. 177. Haare Officiers werden, in 1579, door 't Geregt aangeſteld. I. 384. door Burgemeeſteren, by raade van de Vroedſchap, en volgens de ſchikking van den Prinſe van Oranje, in 1580. I. 385 enz. zy worden gekend in 't ſtuk van 't Convooigeld. I. 387. en met zilveren Gedenkpenningen vereerd, om 't ſtillen van den oproer des jaars 1696. I. 718

Burgerregt kan ook verkreegen worden, door zulken, die buiten de Stad in de Vryheid woonen. III. 141. is, somtyds, geschonken. III. 158. met naame aan de Predikanten. I. 610. Prys van het zelve. III. 155
Burgers. Wie 'er door verstaan worden. III. 141. *Zie* POORTERS en POORTERSCHAP.
Burger- of *Poorterschap* wordt in *groot* en *klein* onderscheiden. I. 582. dit onderscheid wordt wederom te niet gedaan. I. 583. *Zie voorts* op POORTERSCHAP.
BURGER-WEESHUIS. Stigting van het oudste. II. 275. van het tegenwoordige. II. 276. vergrooting. II. 276. Jongens-Huis. II. 277. Meisjes-Huis. II. 278. Bestiering. II. 279. Suppoosten. II. 279. wat 'er vereischt worde, om in 't Burger-Weeshuis te konnen komen. I. 260, 530. II. 280. wyze van opvoeding in het zelve. II. 281. Schoolen. II. 281. Ambagten. II. 281. Oefening in Schriftuurlyke kennis. II. 281. Spys. II. 282. tyd van opstaan en te bedde gaan. II. 282. Kleeding. II. 282. Uitzet. II. 283. Getal der weezen. II. 284. Inkomsten en bezittingen. II. 276, 284. Verhaal eener zwaare bezoeking der Kinderen in het zelve. I. 274
Busbuis (*Stads-*) aan de Oostindische Compagnie afgestaan. II. 83
Buskruid. Keur omtrent het zelve. I. 598
——— (Stads-) waar, oudtyds, bewaard. II. 50
Buspoort. I. 44
Bussche, daar die reygers inne broeden. Zie *Reigerbosch.*
Buurtmeesters. Zie *Wykmeesters.*
Buyck der Stede. I. 196, 220
Buyrwaeck. III. 171
Buys (*Willem*), Pensionaris. I. 727, 728
Byland, Koopman alhier. I. 536
Bylemer-Meer, Gelegenheid. III. 93. Oudheid en Historie. III. 93. Regeering. III. 95. zy wordt, door Amsterdam en Weesp, aanvaard, en derzelver dykaadje hersteld. I. 726
Byleveld (*Water* de). Gelegenheid. III. 103, 105
Bynsdorp (. . .) stigt een hofje. II. 361
Byntwycker-sluys. II. 57
Byten. Oude en laatere Keuren daar op. I. 193. III. 47

C.

Camer (*grote*), op 't Stadhuis. I. 225
Can (*Pieter Pietersz.*) begiftigt het Maagdenhuis. II. 345
Cannius (*Nicolaas*). Byzonderheden van zyn leeven. III. 197
Canonissen-brugge, waar. I. 13
Capitaale Voorstelling beschreeven. III. 314
Cargadoors. Hun werk. III. 547
Carré (*Henrik*), Schilder. III. 265
Cassiers, schoorvoetende en allengskens, toegelaaten. II. 538, 539
Cellebroeders-Klooster, waar. I. 20
Cellebroeders-steeg. I. 20
Cellezusters-Klooster, waar. I. 23
Cessie. Zie Boedel-Affstand.
Champs (*Jan des*). I. 420
CHARTERKAMER. Orde op dezelve. III. 498. Klerk aldaar. III. 499
CHIRURGYNS-GILDE en *Gildekamer* beschreeven. II. 384, 462
Cipier. Zyne Instructie. III. 499
Circulatie. Zie Waterleiding.
Citatien. Zie Dagvaardingen.
Civet (Amsterdamsche) voormaals, vermaard. II. 492
Claas-Reiniersz-Hofje beschreeven. II. 360
Clarissen-Klooster, waar en wanneer gestigt. I. 30 verbouwd tot een Mannen-Tugthuis. II. 250
Classis van *Amsterdam.* Derzelver Leden. II. 142. wanneer, en waar zy zit. II. 143
Clerck (*der Stede*). Wie daar door verstaan worde. III. 493. Zie *Klerken.*
CLOPPENBURGH (JOANNES), Predikant. Byzonderheden van zyn leeven. III. 231. *Zie* voorts, op *Klopenburg* (*Joannes*).
Clovers. I. 185
Collectanten met de *Schaal* voor de Huiszitten-armen. Hun dienst. II. 274. voor 't Burger-Weeshuis. II. 284. voor 't Krankzinnigen-Huis. II. 311
COLLEGIE *tot het* ZETTEN *en* WEEGEN *van het* BROOD beschreeven. II. 465
COLLEGIANTEN. Derzelver oorsprong. II. 204. Opregting hunner Vergaderplaats, hier ter Stede. II. 204. beschryving derzelve. II. 206. armenkas onder hen. II. 206
Collegianten-Weeshuis, opgeregt. II. 341. vergroot. II. 341. beschryving van het zelve. II. 342. bestiering. II. 342. getal der kinderen. II. 343
Collegium Medicum. Zie GENEESMEESTERS-GENOOTSCHAP.
Colyn (*Symon*). I. 150
Colyns (*David*), Schilder. III. 265
Commelyn (*Abraham*), Kapitein over een vendel Soldaaten, raakt in ongelegenheid. I. 585 *enz.*
COMMELIN (CASPARUS). Berigt wegens zyne Beschryving van Amsterdam. *Voorr.* IX. *Stuk* III. 503
COMMELYN (IZAAK) beschryft Amsterdam. *Voorr.* VII.
COMMELIN (JOHANNES) Raad, zorgt voor 't aanleggen van den Hortus Medicus. II. 388. wordt Professor in de Kruidkunde. III. 240. beschryft de planten van den Hortus Medicus. III. 240
Commercie-Collegie opgeregt. II. 525. te niet geloopen. II. 525
COMMISSARISSEN (SCHEPENEN-) over de geschillen de gemeene middelen betreffende. III. 311
COMMISSARISSEN. Derzelver rang bepaald. I. 598
COMMISSARISSEN *van de* ASSURANTIE-KAMER. Hun getal. III. 436. wyze van regtspleeging voor hun. III. 439
COMMISSARISSEN *van* HUWELYKSCHE ZAAKEN, aangesteld. III. 425. hun getal. III. 425. zy zyn ook Regters over *Injurien.* III. 427
COMMISSARISSEN *van de* WISSELBANK. Hun getal, eed en Instructie. III. 401, 513. Bedienden. III. 402, 513 Zie WISSELBANK.
COMMISSARISSEN *van de* BANK VAN LEENING. Hunne aanstelling en pligt. III. 408. Bedienden. III. 408. *Zie* BANK *van* LEENING.
COMMISSARISSEN *van* KLEINE ZAAKEN. Aanstelling. III. 444. Getal. III. 445. wyze van regtspleegen. III. 445. hoe zy, somtyds, de geschillen bemiddelen. III. 445. hun Secretaris. III. 446
COMMISSARISSEN *van de* DESOLAATE BOEDELS. Opregting hunner Kamer. III. 461. hun getal. III. 461. hoe zy dag van *Præferentie* en *Concurrentie* houden. III. 462. hunne verdere wyze van regtspleegen. III. 463. hun Secretaris. XIII. 464. en verdere beamptenen. III. 464
COMMISSARISSEN *van de* ZEEZAAKEN. Aanstelling. III. 454. Ordonnantie voor hunne Kamer. III. 454. belasting tot onderhoud derzelve. III. 455. hun getal. III. 455. Secretaris. III. 456
COMMISSARISSEN *van den* GROOTEN EXCYNS. Hunne eerste aanstelling. III. 412. Getal. III. 413. Bedienden. III. 413
COMMISSARISSEN *tot den* ONTVANGST *van de* HONDERDSTE EN ANDERE PENNINGEN *der* HUIZEN enz. eerste aan-

aanſtelling. III. 421. getal. III. 421. bedienden. III. 421
COMMISSARISSEN POLITIEK uit de Wethouderſchap hebben regt, om in de Kerkelyke Vergaderingen zitting te neemen. II. 140
COMMISSARISSEN *der* ARTILLERYE. II. 49
Commiſſariſſen der *Binnen-* en *Buitenlandſche Nouvelles*. II. 390
Commiſſariſſen van den *Hortus Medicus*. III. 388
Commiſſariſſen van de *Stads Schoolen*. II. 379
Commiſſaris over de *Notariſſen*. Zyn pligt. III. 328
Commiſſariſſen (*kleine*) opgeteld. III. 469
Commiſſariſſen over de *Buitenlandsvaarders*. II. 454
Commiſſariſſen van de *Hoppe*. Hun werk. II. 480
Commiſſariſſen van de *Oſſenmarkt*. Hun werk. II. 423
Commiſſariſſen tot het *ſchatten van de Verpondinge der nieuwlings getimmerde en verbeterde Gebouwen*. III. 390, 513. hun pligt. III. 390
Commiſſariſſen van het *Touwwerk*. Hunne magt. II. 485
Commiſſariſſen van de *groote Yk*. Hun getal en ampt. III. 15
Commiſſariſſen der *Zyden-Manufactuuren*. Hun werk. II. 487
Commiſſaris over de *Ballaſters*. Waarin dit Ampt beſta. II. 548
Commis der *Artillerye*. Zyn Ampt. II. 49
Commiſſaris (*Franſche*) hier ter Stede. II. 531
Commiſſariſſen op de *Veeren*. *Zie* Aantekenaars.
Compagnie van verre. I. 408, 416
——— *gecombineerde*, *negocierende* op Genea. I. 409
Compagnons zyn ieder voor de geheele ſchuld der Compagnie aanſpraakelyk. III. 24
COMPASSENMAAKERS- *en* ZEILENMAAKERS-GILDE beſchreeven. II. 476
COMPTOIR (SCHOUTS-). III. 498
COMPTOIR *van* SCHEPENEN. III. 498
Concherge of *Concierge*. Betekenis van dit woord. III. 499. Ampt der Concherge beſchreeven. III. 499
Condés-boekje. I. 381
Confeſſieboek (*Stads-*) op Secretary te brengen. I. 272
Conſul (*Franſche*) hier toegelaaten, in 1649. I. 547
Conſul of *Commiſſaris* van *Spanje*, hier ter Stede. II. 532
Contraremonſtranten. Oorſprong deezes naams. I. 429. zy houden hier byeenkomſten, tot bevordering eener Nationaale Sinode. I. 438, 458, 459. Amſterdam klaagt, over de ſtrengheid eeniger Steden tegen hen. I. 457. zy krygen, hier, by eenigen, den naam van *oude Geuzen*. I. 458. Prins Maurits kieſt hunne zyde. I. 459. zy beſluiten geene Kerkelyke gemeenſchap te houden met de Remonſtranten. I. 459, 460
Contrebande goederen. Scheepsbouwſtoffen en leevensmiddelen worden 'er niet onder gerekend. II. 532
Contribuanten onder de Burgers. Wie. III. 175
Convooi (*oude*), waar. I. 23. II. 78
Convooiloopers. Hun werk. II. 547
CORNELIS ANTONISZOON. *Zie* ANTONISZOON (CORNELIS).
Corneliszoon (*Jacob*), Schilderſtuk van hem. II. 25
Cornelis Jacobsz Brouwers ſtege. I. 23
Corps de guarde der Ratelwagt. *Zie* Wagthuizen.
CORVER (GERRIT), Heer van Velzen, Burgemeeſter. I. 739
CORVER (JOAN), Burgemeeſter en Raad. I. 630, 671
CORVER (Mr. JAN), Schepen en Raad, ſtigt Corvers-Hof. II. 330
CORVER (NICOLAAS), Burgemeeſter. I. 561
Corvers-Hof geſtigt. II. 330. beſchryving van het zelve. II. 330. beſtiering. II. 331
COSTER (Dr. MAARTEN JANSZ.) *Zie* KOSTER (MAARTEN JANSZOON).
Coſter (*Samuel*) regt de Academie op. II. 396. verkooptze aan 't Weeshuis. II. 396. Byzonderheden hem betreffende. III. 244
Couranten-Drukkery (*Stads-*) beſchreeven. II. 390
Courantier (*Amſterdamſche*). Scherpe brief aan hem, uit den naam van Prinſe Willem den III. I. 664
Courantiers. Hun pligt. II. 391
Couſtumen of *Gewoonten* der Stad. Van wat kragt. III. 22 beſchryving en verklaaring der voornaamſten. III. 22 enz. door den Graaf, beloofd te onderhouden. I. 156
Crocus (*Cornelius*), Opzigter der Latynſche Schoole. Byzonderheden van zyn leeven. III. 198. hy ſchryft tegen de Lutherſchen. I. 234
Croeſe (*Gerard*), Predikant. Byzonderheden van zyn leeven. III. 235
Crombuyſen (*Abraham* en *Johanna Maria*) bewyzen groote weldaadigheid aan de Lutherſche Gemeente. II. 184
Cupus (*Petrus*), Remonſtrantſch Predikant, raakt hier in hegtenis. I. 480
CURATOREN *der* DOORLUGTIGE SCHOOLE. II. 378
Curateurs der *deſolaate Boedels Kamer*. Hunne Inſtructie. III. 464
Curtevenne. I. 79
Cuſer (*Willem*), Baljuw van Amſtelland en Waterland. I. 116

D.

DAgvaardingen. Van ieder derzelven geniet het Aalmoeſſeniers-Huis een ſtuiver. II. 299
Dagvaart van Holland, te Amſterdam. I. 230, 251
Dalens (*Dirk*), Schilder. III. 265
Dam geeft den naam aan Amſterdam. I. 1. wanneer hy gelegd werdt. I. 2, 6. was eertyds eene Vee-, Spys- en Zuivelmarkt. II. 416. toegangen derwaards. II. 416. III. 509
Damsſluis (*groote* en *kleine*). II. 55, 56
Danks (*François*), Schilder. III. 264
Dansſchoolen. Keur tegen ſommigen. III. 49
Dantzig. Verdrag van Koophandel met die Stad. II. 529. verſchil tuſſchen haar en Amſterdam vereffend. I. 146. geeft Amſterdam ſtof tot klaagen. I. 535
DAPPER (OLFERT) beſchryft Amſterdam. *Voorr.* VII
D'Avaux (*Graaf*), Ambaſſadeur van Frankryk. handeling der Regeeringe van Amſterdam met hem. I. 675. een zyner brieven, wegens die handeling, wordt onderſchept. I. 678 enz. hy verontſchuldigt de Amſterdamſche Heeren. I. 681
Davelaar (*Cornelis van*), Heer van Petten. I. 534. doet aanzoek tot het bedyken der Diemermeer. I. 487. III. 503
DECKER (JEREMIAS *de*). Byzonderheden van zyn leeven en digtkundige ſchriften. III. 249
Decreet (*willig*) van den Hove. Hoe ver het, hier, kragt hebbe. III. 33
DEENEMARKE (*Koophandel* op). II. 527. reis van Keulen derwaards, in de twaalfde eeuwe. II. 523
Deenſche Gemeente alhier. I. 609
Delf (*Frans van*), Secretaris. I. 289
DELF *of* DELFT (*Gerrit Janszoon* VAN), Schutter uit de Handboogsſchutterye, bevordert de Preeke. I. 280, 382. wordt Schepen en Raad, in 1578. I. 369, 370
Delft (Veer op) beſchreeven. II. 496
Deſolaate Boedels. Hoe hier beheerd en gered worden. III. 461
Deurhoff (*Willem*). Byzonderheden van zyn leeven en ſchriften. III. 234
Deuren haalen. Wanneer 't geſchiede. III. 42

Deurwaarders van den *Hoogen Raade* en *Hove van Holland*. Hun getal en wyze van aanſtelling. III. 501. Hun pligt. III. 502
Deurwaarders van *'s Lands gemeene middelen*. Hun getal en wyze van aanſtelling. III. 502
Deurwaarders der *Gereformeerde Kerken*, door wie worden aangeſteld. II. 139
Deutzen-Hofje beſchreeven. III. 352
Deventer verſchilt met Amſterdam over den Katertol. I. 115, 128. 't verſchil wordt bygelegd. I. 118, 128. nieuw geſchil met deeze Stad, in 1592. I. 406. Veer derwaards beſchreeven. II. 496. III. 511
Deyman Janszoon (*Gerrit*) wordt Schepen, in 1419. I. 144
Diaconie (Nederduitsche Gereformeerde) opgeregt. II. 149. herſteld. II. 149. haare inkomſten en uitgaaven. II. 149 enz. III. 508. zy heeft, ſomtyds, eenigen onderſtand genooten uit Stads Kaſſe. II. 151. tyd en wyze haarer weekelykſche uitdeelingen. II. 158. hoe zy gediend worde. II. 163. haare Octrojen en Overeenkomſten met andere Gemeenten. II. 163
Diaconie-Bakkery. Gelegenheid. II. 331
Diaconie-Brouwery getimmerd. I. 695. Derzelver Gelegenheid. II. 331
Diaconie-Oude-Vrouwen *en* Mannen-Huis, opgeregt. I. 733, 668. II. 326. beſchryving van het zelve. II. 326 enz. beſtiering. II. 328. Getal der Oude Mannen- en Vrouwen. II. 320. brand in dit Huis. I. 736
Diaconie-Weeshuis. Opregting. I. 596. II. 321. Gelegenheid en Vertrekken. II. 321 enz. beſtiering. II. 323. ſpys en kleeding der Kinderen. II. 324. Reglement voor dezelven. II. 324. hun getal. II. 326. Suppooſten van dit Godshuis. II. 325

Diaconie (*Walſche*) onderſteund. I. 706, 710, 724, 728. Derzelver inkomſten en laſten. II. 171. ſchikking op den onderſtand, dien zy van de Stad geniet. II. 172
Diakenen der *Nederduitſche Gereformeerden*. Derzelver getal. II. 139. wyze van verkiezinge. II. 164. gewoonlyke Vergaderingen. II. 151. byzondere dienſten. II. 151, 153. Preſidenten. II. 152. Groot-Boekhouder. II. 152. Seconde-Boekhouder. II. 152. Weesboekhouder. II. 152. Vrye Broeder. II. 153. Scriba. II. 153. Seconde-Scriba. Groot-Alphabethouder. II. 155. orde op 't collecteeren en tellen. II. 154, 155. op het boſſeeren. II. 155. en op het onderſteunen der behoeftigen door Diakenen. II. 155 enz.
Diakenen der *Walſche Gereformeerde Gemeente*. II. 168. hunne Vergadering. II. 168. Verkiezing. II. 170. en dienſt. II. 171
Diaconeſſen der *Nederduitſche Gereformeerden*. Derzelver getal, dienſt, en wyze van verkiezing. II. 162, 164
Diem (*Water* de). Gelegenheid. III. 64
Diemen (Ambagtsheerlykheid *van*) door de Stad gekogt. I. 739. beſchreeven. III. 64 enz. oude Wegen door dezelve. III. 66. Regtbank en Regeering. III. 66
Diemen (het *Dorp*) vermeld. I. 85. beſchreeven. III. 65
Diemer-Ban. Oude wegen in denzelven. III. 66. getal van huizen. III. 66
Diemerbrug (*Buurt* aan de). Gelegenheid. III. 65
Diemerdammer-ſluis. Gelegenheid. III. 65, 100. Beheering. III. 100, 512
Diemerdyk. De ſchouw over denzelven aan Amſterdam vergund. I. 212. ingenomen door Sonoi. I. 328. verlaaten. I. 329. andermaal, ingenomen en verlaaten. I. 330. op nieuws, bemagtigd. I. 330. Schanſen aldaar geſlegt. I. 348. ſchikking op het herſtellen en onderhouden van deezen Dyk. I. 405. Amſterdam krygt Octroi, om een bevoegd perſoon tot den Schouw te magtigen. I. 426. de Stad legt eene barmte, langs de binnenzyde van een gedeelte van den zelven. I. 720. zy neemt het onderhoud van dat gedeelte op zig. I. 720. III. 502. nieuw geſchil over 't onderhouden van den zelven vereffend. I. 733 *enz.* III. 506. *Zie* Zeeburg *of* Diemerdyk.
Diemermeer wordt bedykt. I. 487. regtsoefening over dezelve geregeld. I. 539. zy loopt onder, in 1651. I. 581. Octroi tot het heffen eener Gabelle aldaar. I. 730. Veer op de Diemermeer beſchreeven. II. 517. *Zie* Watergraftsmeer.
Dienaars van den Schout. Hun getal en ampt. III. 284, 513
Dienſten (Stedelyke) is elk verpligt op zig te neemen. III. 277
Diep (*nieuwe*). I. 78. *Zie Nieuwe Diep*.
Dierout (*Franciscus Cornelius*) overhandigt den regel der Begynen aan Burgemeeſteren. II. 352
Digters (Amſterdamſche) der zeventiende en agttiende eeuwe. III. 243
Digtkunde. Waarom zy, te Amſterdam, meer dan elders, geoefend is. III. 243
Dingſtooringe. Wat. I. 127
Directeuren van den *Levantſchen Handel* (*Collegie* van) beſchreeven. II. 534
Directeuren van den *Ooſterſchen Handel*. Hun getal en pligt. II. 530
Directeuren van den *Muskoviſchen Handel*. Hun getal en pligt. II. 535
Dirk Barendsz, Schilder te Amſterdam. I. 246. III. 207
Dirk Jakobsz. Schilder te Amſterdam. II. 207
Dirk-Pylen-brugge. I. 23
Dirkszoon Doodshoofd (*Geurt*). Men predikt, in zyn Pakhuis. I. 294
Dobbelen. Keuren tegen het zelve. III. 48
Dobbelſchoolen verbooden. I. 130
Dobbes (*Cornelis Wouter*), Burgemeeſter. Zyne giften aan de oude Kerke. II. 98, 99
Dobbeszoon (*Cornelis*) yvert tegen de Herdoopers. I. 240
Dobbeszoon (*Jakob*) wordt gekwetſt. I. 243
Doctoren in de *Medicynen*: waartoe verbonden. II. 283
Doele der *Handboogſchutteren* (*oude*) buiten de S. Antonispoorte geſlegt. I. 209. (*nieuwe*) geſtigt. I. 13, 214
Doele (*Kloveniers-*) opgeregt. I. 220
Doele der oude Schutteren. I. 23
Doele der *Voetboogſchutteren*. Waar. I. 31
Doele-brug. I. 47. II. 72
Doelen (oudſte). II. 73. Handboogs-Doele. II. 74. Kloveniers-Doele. II. 74
Doelen. Vergaderingen op de Doelen, in 1672. I. 642. wat aldaar omging. I. 642, 645. de vergaderden worden, openlyk, beſchimpt. I. 646. de Overmanſchappen der Doelen vernietigd. I. 647
——— (*Overmanſchappen* der) te niet gedaan. III. 168
Doeleſtraat (*nieuwe*) betimmerd. I. 47
Doen Pieterszoon, Boekdrukker te Amſterdam. I. 233
Does (*Jacob van der*), Schilder. III. 261
Does (Simon van der), Schepen en Raad. I. 491, 553, 562, 563
Does (Willem van der) wordt Schout. I. 390. III. 282
Doesburg (Veer op) beſchreeven. II. 497
Doesburg (*Thomas Gerritszoon*) ſtelt Burgemeeſter Kops ten toon. I. 298
Dolhuis. *Zie* Krankzinnigen-Huis.
Dolhuisje, vermeld in 1549. I. 258

Domeinen (*Graaflykheids*). Bedenkingen van Amſterdam, over 't verkoopen derzelven. I. 727
Domicilium of Woonplaats, in welk geval, men dezelve, ter Secretarye, moet laaten aantekenen. III. 160. wat 'er door verſtaan worde. III. 160
DOMSELAAR (TOBIAS VAN) beſchryft Amſterdam. *Voorr.* VII
Dood (*Jan Janszoon de*) ſnydt zig zelven van den ſteen. I. 582
Doodgraavers. Zie *Gravenmaakers*.
Doodſlag. hoe, van ouds, in Amſtelland, verzoend. I. 105. hoe geſtraft. I. 110, 117
Doodſtraf. Wyze, op welke zy uitgevoerd wordt. III. 314, 513
Dooi (ſchielyke) in 1667. I. 610. in 1674. I. 657
Doolhof beſchreeven. II. 408
Doophuizen. Stoelen in dezelven, door wie begeven. II. 139
Doopsgezinden te Amſterdam ſtrengelyk vervolgd. I. 246, 254, 258, 259, 316, 321. raadpleeging by de Roomſche Regeering, of men hun 't Poorterſchap zou toeſtaan. I. 365. zy houden hier Godsdienſtige Vergaderingen, in 1572. I. 381. Burgemeeſter Bardes begunſtigt hen. I. 381. voorſchryving voor eenige koopluiden onder hen. I. 409. natuur hunner verklaaringe, by waare woorden, in plaatſe van eede. I. 409. Lubbert Gerritszoon is Leeraar onder hen. I. 409. Hunne opkomſt hier ter Stede. II. 192. hunne geſchillen en ſcheidingen. II. 192, 194. welke Vergaderplaatſen zy, voormaals, gehad hebben. II. 193, 292. III. 508, 509. vereenigingen onder hen. II. 194, 196. zy beſtaan hier thans uit drie Gemeenten. II. 196. Kerken en Kerkbeſtier der Gemeente, die *by 't Lam en den Tooren* vergadert. II. 196. Kweekſchool in dezelve. II. 199. Kerk, Kerkbeſtier en Kweekſchool der Gemeente, die *in de Zon* vergadert. II. 195, 201. Kerk en Kerkbeſtier der Gemeente, die *by de zes Kruiken* vergadert. II. 203. Keuren, omtrent de Doopsgezinden in 't gemeen. II. 204
Doopsgezinden-Oude-Vrouwen-Huis geſtigt. II. 340. beſchryving van het zelve. II. 340. beſtiering. II. 341. getal der oude Vrouwen. II. 341
Doopsgezinden-Weeshuis. Opregting. II. 338. beſchryving. II. 339. beſtiering. II. 339. getal der Weezen, in het zelve. II. 338
Doopvont, in de oude Kerke. II. 98. oude, te Ouderkerk. III. 62
DOORLUGTIGE SCHOOL. Oorſprong. I. 522 *enz.* II. 369. beſchryving. II. 370. III. 500. Profeſſoren. II. 372 Lector. II. 373
Doortogt van Krygsvolk gedoogd. I. 319, 320, 333
Doos Dirkszoon (*Barthlomeus*) wordt Burgemeeſter. I. 151
Doos (*Barthlomeus* of *Meeus Gerbrandszoon*) Burgemeeſter. Zyne Stigtingen, in de nieuwe Kerke. II. 109
Dordrecht verſchilt met Amſterdam over 't Stapelregt. I. 130, 405. Veer op die Stad beſchreeven. II. 497
Doreslaar (*Izaak*). Keur tegen de ſchendſchriften, ter gelegenheid van den moord aan hem gepleegd. I. 547
Dorpen van Amſtelland en Gooiland mogen vonnis te Amſterdam haalen. I. 127
Doucher (*Johannes*), Walſch Predikant hier ter Stede. De verantwoording van eene zyner Predikatien wordt verbooden. I. 490
Douwe (*Gysbrecht*) Prieſter. II. 51
Draagers-Gilde. Wie 'er, oudtyds, toe behoorden. II. 446, 449
Drecht (*Water* de). Gelegenheid. III. 80, 81
Drie-Baarsjes. Voetpad van daar tot aan de Trekvaart op Haarlem. I. 720
Drie-Konings-Kaarsjes afgekeurd. II. 437
Drilmeeſters. Hun getal en pligt. III. 178
Drilſchool beſchreeven. II. 408
DROOGSCHEERDERS- *en* LAKENBEREIDERS-GILDE beſchreeven. II. 437
Ducart (*Izaak*), Schilder op Satyn. III. 262
Duin (*Jan*) wordt Hopman over een Vendel Stads Knegten. I. 364
DUIN KORNELISZOON (JAN) wordt Raad, in 1578. I. 370
DUITSCHLAND (Koophandel op) beſchreeven. II. 528. III. 511
Duivel (*Dirk*), neemt beſtelling te water van den Prinſe van Oranje. I. 318. helpt Briele inneemen. I. 323. wordt gebannen. I. 324. te Alkmaar, beſchuldigd, doch vrygeſproken. I. 331
Duivelsbrugge. Gelegenheid en wydte. III. 57, 81
Duivendrecht (Buurt). Gelegenheid. III. 61. Weg van daar naar Abkoude verbeterd. I. 690
Duivendrechtſche brug. III. 61
Duivendrechtſche Laan. III. 61
Duivendrechtſche Polder (*groote*) beſchreeven. III. 61. (*kleine*) beſchreeven. III. 61
Duivenmarkt verdweenen. II. 424
Duc d' Alven in 't Y. I. 736
Durgerdam. Brand aldaar, in 1687. I. 694. Veer op dit Dorp beſchreeven. II. 498
Duurte in 1530. I. 228. in 1557. I. 268. in 1623. I. 485
Dwersnagt betekende, oudtyds, *etmaal*. III. 27
Dyc t' Aemſtel. Waar. I. 4
Dyk by Medenblik, onder anderen, by raade van Amſterdam, te onderhouden. I. 191. Zie *Weſtfrieſchen Dyk*.
Dyk (*Philip van*), Schilder. III. 267

E.

Edam. Afgevaardigden dier Stad geraaken hier in lyfsgevaar. I. 631. Veer op Edam beſchreeven. II. 512
Edict (*eeuwig*) van 1667. Handeling daarover, te Amſterdam. I. 610 enz. het wordt vernietigd. I. 631
Eed van en aan Hertoge Maximiliaan, als Voogd. I. 203
— van en aan Aartshertoge Filips. I. 205
— der Poorteren. III. 157. der Schutteren. III. 175. der Burgemeeſteren. III. 289. der Schepenen. III. 310. der Raaden. III. 353, 513. vervangt den Burgereed. I. 594
Eekelboom (*Henrik Henrikszoon*), Remonſtrantſchgezind. I. 461, 475
Eekhout (*Gerbrand van den*), Schilder. III. 261
Eenboorns-ſluis. II. 58
Eerſte Lede. Betekenis deezer woorden onderzogt. III. 274
EGBERTSZOON (Dr. SEBASTIAAN) oefent de Genees- en Ontleedkunde. II. 384. III. 206. wordt Burgemeeſter. III. 206
Eggert (*Jan*), Heer van Purmerende, Voorſtander der Weetenſchappen, hier ter Stede. II. 369. III. 196
Eggert Hartgenszoon (*Jan*) ſtigt een geleerd Collegie. II. 369. III. 196
Eggert (*Willem*), Heer van Purmerende en Theſaurier van Holland, is medeſtigter der nieuwe Kerke. I. 145. II. 108. ſtigt een Theologiſch Collegie. II. 369. III. 196. zyne Hiſtorie. II. 108. hy handelt, te Amſterdam, over een Beſtand met de Friezen. I. 141. zyn graf en graffchrift. II. 108. zyn Choor of Kapel. II. 108
Eggerts (*Imme*) Willems Dogter begiftigt het Klooster der oude Nonnen. I. 22
Eigenpanden. Hoe 't geſchiede. III. 29
Eiland (*Bickers-*, *Prinſen-* en *Reaalen*) wanneer aangehoogd. I. 425

Eiland (*Nieuwe-Waals-*) aangehoogd. I. 531
EILANDS-KERK. Gelegenheid en Stigting. I. 600. II. 137. van ſteen herbouwd. I. 740. haare gedaante. II. 137. III. 508
Eitzen (*Sebaſtiaan Ludolf van*) Luitenant over een Vendel Soldaaten, raakt in ongelegenheid. I. 586
Elburg (Veer op) beſchreeven. II. 498
Electeurs. Zie *Kiezers* van *Burgemeeſteren*.
Elendig. Wat. I. 109, 111. III. 271
Elendige Kerkhof. Waar. II. 108
Elendige ſteeg. Waar. II. 108
Elias (*Pieter Jakobszoon*). I. 504
Elizabet van Amſtel is Nonne te Utrecht. I. 87
Embder-boekje. I. 381
Emmeloord (het Dorp) beſchreeven. III. 86. Regeering. III. 87. Ankergeld aldaar gevorderd. I. 729. *Zie* URK.
Endich (*Dirk van*) Remonſtrantſchgezind. I. 461
Engebregt (*Filips*). Onderſchout. I. 716
ENGELAND (Koophandel en Scheepvaart op) beſchreeven. II. 531. III. 511
ENGELSCHE EPISCOPAALE KERK. Wanneer eerſt aangelegd. II. 175. haare tegenwoordige gelegenheid en beſtiering. II. 176. III. 508
ENGELSCHE PRESBYTERIAANSCHE KERK. Oudheid, Vergrooting. II. 173. beſtiering. II. 174. III. 508. Naamlyſt der Predikanten. II. 174
Engelſche Huis. II. 243
Engelſche Wees- en *Oude Vrouwen-Huis*. Gelegenheid. II. 335. beſtiering. II. 336
Engelſche ſteeg. I. 287
Engelſchen (zekere Gezindheid van) verwerft hier vrye Godsdienſtoefening. I. 604
Engelſchgezinden alhier, in 1666. I. 609
Enkhuizen (Veer op) beſchreeven. II. 498
Ente (*Pieter Pietersz.*) boort eene diepe put in 't Oudemannenhuis. II. 303
EPISCOPIUS (SIMON). Zyne Letteroefeningen. III. 222. hy wordt, Profeſſor geworden, om Remonſtrantſchgezindheid, afgezet. III. 222. Byzonderheden van zyn gedrag, onder de Remonſtranten. III. 222. voorval met hem, ter gelegenheid van het doopen van zyn broeders kind. I. 432 enz. hy geeft de eerſte leſſen in der Remonſtranten Kweekſchool. I. 524
Erfcuſtingbe, wat. III. 27 *Aant.* (9)
Erfeniſſen. Byzondere *Couſtumen* daaromtrent. III. 22, 23
ERNST (ROETERT), Schepen, Raad en Kolonel. I. 457, 478, 626
EXCYNS. Regt om dien op alle Waaren te leggen, aan de Stad verleend. I. 132, 133, 191. III. 17. oude en hedendaagſche Excynzen. III. 17, 18. of de Stad, op de boedels van de huurders derzelven, geprefereerd zy? III. 17. hoe ver, buiten de Poorten, niet dan op Stads Excyns, mag getapt worden. I. 152. II. 469. Zie *Bier Excyns*.
Excynzen mogen niet, door die van den Geregte, noch derzelver dienaars, gehuurd worden. I. 145. volgens Octroi, verdubbeld. I. 347. vermeerderd, in 1645. I. 544
EXCYNS-HUIS beſchreeven. II. 33
EXCYNSMEESTERS. *Zie* COMMISSARISSEN *van den* GROOTEN EXCYNS.
Executorien. *Zie* Schatbrief.
Executie, by gevangenis. III. 30. by gyzeling. III. 30. by pandhaaling. III. 31. by verkooping van roerende goederen. III. 31. by verkooping van onroerende goederen. III. 31
Expediteurs. Hun werk. II. 547
EXUE (REGT *van*) of *Uittogtgeld*, door de Stad, van ouds, bezeten. III. 18. waarvan, en hoe het, oudtyds, gevorderd wierdt. III. 18, 20. het is, voor een' korten tyd, aan 't Mannen-Tugthuis afgeſtaan geweeſt. II. 250. III. 19. hoe het, tegenwoordig, ontvangen worde. III. 19, 20. met welke Landen, Steden en Plaatſen het over en weder te niet gedaan zy. I. 157. III. 19. de Stad wordt beveſtigd in 't regt om het te vorderen. I. 269
Ever, naam van een Oorlogsſchip. I. 141, 149
Everhard (*Nicolaas*), Amſterdamſch Regtsgeleerde. III. 199

F.

FEITAMA (SYBRAND). Byzonderheden, hem en zyne Poezye betreffende. III. 256
FILIPS, Hertog van Bourgondie, geeft Amſterdam verſcheiden' Voorregten. I. 148. oorloogt tegen Henrik den VI. I. 149. III. 503
FILIPS *de* SCHOONE wil niet alle Privilegien bezweeren. I. 192. zyne vergunning aan Amſterdam. I. 192, 193, 195. hy wordt, aldaar, ingehaald. I. 195
FILIPS DE II., Koning van Spanje, wordt, te Amſterdam, ingehuldigd. I. 257. de Nederlanden worden hem afgeſtaan. I. 263
Flinck (*Govert*), Schilder. III. 260. ſtukken van hem. II. 15, 19, 22, 27, 75
FLORIS DE V., Graaf van Holland, ſluit een Verbond met die van Amſtel. I. 83. bewilligt in de gifte van Amſterdam aan Jan Perſyn. I. 83. verleent Amſterdam tolvryheid. I. 83. wint Vreêland. I. 84. wordt Heer van Amſterdam. I. 85. wordt omgebragt. I. 90
Floriszoon (*Willem*) bevordert de openbaare Preeke. I. 276
Focquenbroch (*Willem Godſchalk van*). Byzonderheden, hem betreffende. III. 250
FOKKENS (MELCHIOR) beſchryft Amſterdam. *Voorr.* VII
Fontaine-Hofje beſchreeven. II. 353
Fontanus of *Fontein* (*Nicolaas*), Geneesmeeſter. Byzonderheden van zyn Leeven. III. 231
Foppens (*Aaltje Pieters*) ſtigt het Maagdenhuis. II. 345
Foppenszoon (*Jakob*), Zeekapitein, ſneuvelt. I. 327
Forbin (*Ridder de*) ſlaat het Franſche Hof voor, Amſterdam te verdelgen. I. 728
FRANCIUS (PETRUS), Profeſſor in de Doorlugtige Schoole. Byzonderheden van zyn Leeven en Schriften. *Voorr.* II. III. 235
FRANKRYK (Koophandel en Scheepvaart op) beſchreeven. II. 530
Franszoon (*Henrik*) tekent de overeenkomſt der Gereformeerden met de Wethouderſchap. I. 289. helpt de Gemeente ſtillen. I. 297
FREDRIK HENRIK, Prins van Oranje, wordt Stadhouder. I. 487. ſtilt de oproerige beweegingen, hier ter Stede, in 1628. I. 496 enz. zyn brief aan de Regeering. I. 506. hy vat misnoegen op tegen de Stad. I. 535 enz. wordt, nevens zyn Vorſtelyk gezin, hier, treffelyk ingehaald. I. 541. verleent vergiffenis aan drie gevangenen. I. 542. ſterft. I. 546
Fruitmarkt of *Appelmarkt* beſchreeven. II. 426
FRUITVERKOOPERS-GILDE beſchreeven. II. 443. Overluiden van het zelve zyn Ykmeeſters van de kleine Yk. II. 443
FUIK (HENRIK OLFERTSZOON) wordt Schepen en Raad, in 1578. I. 369, 370

G.

Gaal (*Pieter*), een der oproerige Herdooperen, geſtraft. I. 242, 245

Gaarden of *Gaerden* zyn *Roeden*. I. 12. III. 2. Zie *Honderd Gaarden*.
Gabriel (*Pieter*) predikt, te Amſterdam. I. 276. te Overveen. I. 278, vlugt en ſterft. I. 306
Gaef (*Claas*). I. 183
Gaef (*Claas*). I. 206
Galen (*Alexander van*), Schilder. III. 266
GALEN (JAN VAN) Commandeur. Zyne Krygsbedryven ter zee. III. 211. zyne Graffſtede in de nieuwe Kerke. II. 113
Galenus Abrahamsz. de Haan, Doopsgezind Leeraar. Byzonderheden hem aangaande. II. 194, 204, 205
Galeote der oude Schutterye beſchreeven. I. 199. wat van dezelve geworden zy. I. 200
Gansoirde, waar. I. 10, 19
Gardin (*Filips du*), voorſtander der Gereformeerden. I. 282, 289
Gardin (*Guiljam du*) de Oude, bevordert de preeke. I. 280, 282, 289. heeft de hand in de verandering des jaars 1578. I. 367
Garnaalen-markt. II. 421
Gaſt, voor *vreemdeling*. I. 184. II. 249
Gaſthuis, tegen over de Heilige Stede, geſtigt omtrent 1422. I. 144
GASTHUIS. Eerſte aanleg. II. 243. Ingang. II. 244, III. 509. *Soldaaten-huis*. II. 243. *Baijerd*. II. 244. *Mannen-Gaſthuis*. II. 245. *Vrouwen-Gaſthuis*. II. 245. *Verbandhuis*. II. 246. *Regenten-* en *Regeteſſen-Kamers*. II. 247. Regenten en Regenteſſen. II. 248. Voorregten en bezittingen II. 244, 248 enz. getal der zieken. II. 249. het wordt verklaard geen Proveniers-Huis te zyn. I. 693
Gaſthuis-Gilde. II. 241
Gaſthuis-Hof. II. 243
GASTHUIS-KERK. Gelegenheid. II. 127. veranderingen in 't gebouw. I. 692. II. 127. tyd en wyze van prediken in dezelve. II. 128. wyze van aanſtelling van den Gaſthuis-Predikant. II. 128
Gaſthuismolen-ſteeg. I. 28
Gaſthuispoort. I. 44
Gaſthuis-ſteeg. I. 28. III. 502
Gaſthuusboeven. I. 183. III. 241
Gaſthuizen (Oudſte). I. 144. II. 241. *Oude, H. Geeſts-* of *S. Elizabets*-Gaſthuis. II. 241. *S. Pieters*-Gaſthuis. II. 242. *Lieve-Vrouwen*-Gaſthuis. II. 242. vereeniging der twee laatſten. II. 243
Gebed zonder end. I. 21
Gedeputeerden. *Zie* Afgevaardigden.
Geel (*Jan van*) tragt Amſterdam te overrompelen. I. 242. wordt doorſchooten. I. 244
Geelvinck (*Anna Elizabeth*), Weduwe van *Jan Lucas Pels*, ſtigt drie wooningen in Corvers-Hof. II. 330
GEELVINCK (CORNELIS), Heer van Kaſtrikom, Raad en Kolonel. I. 626, 630, 631. Burgemeeſter. I. 673, 687. krygt kennis van den voorgenomen togt naar Engeland. I. 695
Geelvinck (*Cornelis*), Kapitein van een Vendel Soldaaten. I. 658
Geelvinck (*Dirk*), Secretaris. I. 681
GEELVINCK (JAN CORNELISZOON), Burgemeeſter. I. 536, 552, 553
GEELVINCK (LIEVE), Heer van Kaſtrikum, Burgemeeſter. I. 737, 740
Geer of *Vrye Geer*. Gelegenheid. III. 71
Geerkens (*Jan*) ſchenkt den grond tot het Lutherſche Weeshuis. II. 336
Geeſteranus (*Arnoldus*), Remonſtrantſch Predikant, raakt hier in hegtenis. I. 480
Gelderſchen oorloogen tegen Holland. I. 298 enz. 206, 208 enz. 213 enz. verbranden eenige Schepen te Amſterdam. I. 214. veroveren de Schans der Amſterdammeren, by 't Huis ter Hart. I. 217. ſmeeden een aanſlag op Enkhuizen. I. 248
Geldorp (*Gozuinus*), Predikant alhier. Waarom zyn beroep ſommigen Regenten tegenſtondt. I. 432
Geleerden (Amſterdamſche) in de vyftiende eeuwe. III. 195. in de zeſtiende eeuwe. III. 196. in de zeventiende en agttiende eeuwe. III. 219
Geleynen-ſteegje. I. 32
Gemeenlands-Huis van den *Zeeburg* of *Diemerdyk*, beſchreeven. III. 101
Gemeenſchap van goed tuſſchen Egtgenooten. III. 22
Genadige Heer. Wie daar mede gemeend wordt, in den eed van Schepenen. III. 310 *Aant*.
Gentillot (de Major) zyn beleid in den aanſlag van 1650 op Amſterdam. I. 560
GENEESMEESTERS-GENOOTSCHAP. Opregting. II. 380. Vergaderplaats. II. 381. *Inſpectores*. II. 382
Gerecht en de XXXVI. geeven verlof, om den vyand te beſchadigen. I. 179
GEREFORMEERDEN. Derzelver opkomſt. I. 270. zy houden heimelyke Vergaderingen, in en naby de Stad. I. 270, 276. verkiezen de eerſte Diakenen en Diakoneſſen. I. 286. ook Ouderlingen. I. 290. ſluiten eene Overeenkomſt met de Wethouderſchap. I. 288. krygen verſchil met de Antwerpſche Gemeente. I. 290. ſluiten een nieuw Verdrag. I. 293. bekomen verſcheiden' Predikplaatſen. I. 293. verdraagen zig, op nieuws, met de Wethouderſchap. I. 298. leveren haar een Verzoekſchrift over. I. 301. vlugten uit Amſterdam. I. 303, 305, 306. worden hier, ſtrengelyk, vervolgd. I. 316. hun misnoegen op de Roomſche Regeering. I. 366. zy prediken, in de openbaare Kerken, hier ter Stede. I. 381. voorval tuſſchen de Wethouderſchap en den Kerkenraad. I. 382
Gereformeerde Religie. De Leden der Regeeringe hier te Lande moeten dezelve belyden, of toegedaan zyn. III. 274
Gerritszoon (*Jakob*) Schepen. I. 297
Geſchut- en *Klokgietery* (*Stads-*). II. 46. III. 506
Geſtigten (Godsdienſtige) mogen vaſte goederen erven. I. 248
Geſtolen goederen mogen, door den eigenaar, zonder *arreſt*, aanvaard worden. III. 24
Getal der ingezetenen, in 1630. I. 518
Geuzen. Oorſprong deezes naams. I. 292
Geuzenveld. I. 313
Gevangenen niet te helpen uitbreeken. I. 189. om misdaad, hoe onderzogt, en wanneer gepynigd worden. III. 313 *enz*.
Geweer (*verbooden*) wat. I. 111
Geweldige of *Provooſt van de Stads bezetting*. II. 53
Gewigt alhier in gebruik. III. 16. *Troiſch*, *Amſterdamſch* en *Brabantſch* of *Luikſch*. III. 16. Ykers van het zelve. III. 16
Gewoonten. Zie *Couſtumen*.
Geyne (*de*). I. 87
Gheſel (*Jan van*) legt den eerſten ſteen aan 't Diaconie Oude-Vrouwen-Huis. II. 326
Gianibelli (*Fredrik*) zyn gedrag, hier ter Stede. I. 399
Gilde (*Kruis-*). I. 238, 242
—— (*Lieve-Vrouwen-*). I. 238
—— (*Maagden-*). I. 284
GILDEN beſchreeven. II. 431 enz. oorſprong derzelven. II. 431. zy plagten Glazen in de Kerken te geeven. II. 131. inhoud der algemeene Gildekeuren. II. 432. *Zie voorts ieder Gilde*, *op haaren* byzonderen naam.
Gisp (*Wybout van*) in gezantſchap aan de Hanzeſteden. I. 334

Glas-

Glasblaazeryen. Ouden en tegenwoordigen. II. 491. III. 511
Glazen- Kannen- *en* Aardenwerksverkoopers-Gilde, beſchreeven. II. 472
Godsbuis- of *Goedsbuys-Beraaders*, nu *Kerkmeeſters*. Oudſten in Amſterdam. I. 11. II. 93
Godsbuys-Land (*groote*). I. 10
Godshuizen moeten, des noods, elkanderen ondersteunen. I. 415. Burgemeesteren zyn 'er Opperſte Voogden van. I. 415. III. 292. de meeſte openbaare Godshuizen worden, uit Stads kaſſe, ondersteund. II. 249
Goedbeleid (*Hendrik*) helpt een aanslag op Amſterdam beleiden. I. 242. sneuvelt. I. 244
Goederen van zogenaamde Ketters, door 't Hof, verbeurd verklaard, onaangezien de Privilegien. I. 248
Goedhals (*Dirk Janszoon*). Zyne Krygsbedryven. III. 210
Goes (Veer op) beſchreeven. II. 512
Gois (*André*), inwooner van Amſterdam, klaagt over 't ophouden zyner kinderen, te Aath. I. 608
Gomarus (*Franciscus*). Zyn verſchil met Arminius. I. 427
Gooiland en Amstelland (Dorpen van) mogen, te Amſterdam, vonnis haalen. III. 67
Gorinchem (Veer op) beſchreeven. II. 512
Gort en Meel (Boekweiten-). Zetting op het zelve. II. 437
Gouda. Slotvoogd aldaar, onder anderen, door Amſterdam, aangeſteld. I. 190. Veer op die Stad beſchreeven. II. 499. III. 511
Gouden Water. Waarom zo genaamd, en waar te zoeken. I. 129. de Stad verkrygt het, in eeuwige erfpagt. I. 128. 't komt aan de jonge of Voetboogs- en Handboogsſchuttery. I. 129. III. 166. wordt nu, door de Stad, verhuurd. I. 129. III. 179
Goud en *Zilverdraadtrekkeryen* beſchreeven. II. 488
Goud- *en* Zilversmids-Gilde beſchreeven. II. 445
Goudledermaakery. Waar, van ouds. I. 43
Gouds-ee by Marken. I. 129. III. 503
Goulart (*Simon*), Walſch Predikant, afgezet. I. 437
Goye (*Gysbrecht van*). I. 82
Graanen verbooden uit te voeren. I. 201. veroorlofd uit te voeren, zonder betaaling van Verlofgeld. I. 216, 219, 227. voorraad daarvan opgenomen, in 1595. I. 408. de uitvoer verbooden, in 1597. I. 409. door de Regeering ingekogt. I. 485, 518. hoe veel de Stad, in een jaar, noodig hebbe. I. 722. voorraad derzelven opgenomen, in 1697 en 1698. I. 721. Inkoop, voor Stads rekening, in 1698. I. 722. Uitvoer van alle ingevoerde Graanen toegeſtaan, in 1698. I. 722. van de inkomenden wordt een armengeld ontvangen, ten behoeve van 't Aalmoeſſeniers-huis. II. 298. 't Wanſchepel komt aan 't Oude-Mannen-Huis. II. 306
Graat (*Barend*), Schilder. III. 261. Stuk van hem, in 't Oude-Mannen-Huis. II. 304
Graave (Veer op) te niet gegaan. II. 500
's Graavenland (Veer op) beſchreeven. II. 512
Graef (*Albert*) bevordert de preeke. I. 280
Graef (Andries de), Burgemeeſter. I. 600, 617, 627. wordt, door 't graauw, gedreigd. I. 630. verzoekt, vergeefs, van de Regeering ontſlaagen te worden. I. 639
Graef (Cornelis de), Vryheer van Zuidpolsbroek, Raad. I. 590
Graef (Dirk Janszoon) wordt Burgemeeſter en Raad. I. 369, 370
Graef (Jakob de), Schepen. I. 422. Burgemeeſter. I. 434 enz. woont de Remonſtrantſche Vergaderingen, nu en dan, by. I. 436
Graef (*Jacob de*) legt den eerſten ſteen aan 't Stadhuis. II. 5
Graef (*Leenaart Janszoon*), Yzerkooper, voorſtander der Gereformeerden. I. 281. zyne woonplaats. I. 298. hy wordt Kapitein der *Ratelwagt*. I. 302. verſchiet veel tot Brederodes koſtgeld. I. 305. wordt gebannen. I. 315
Graef ('t *Geſlagt* van *de*). Deszelfs Grafſtede, in de Oude Kerke. II. 103
Graft (*Albert van der*) tragt Hopman de Ryk te doen ontſlaan. I. 333
Graft, oudſte der Stad. I. 8, 10. *oude*. I. 10, 13. *nye*. I. 10, 13. *middelſte*. I. 14. *uterſte*. I. 14
Graften der Stad verwyd en afgeſlooten. I. 217. ſtank in dezelven, hoe belet worde. II. 63
Graften, Straaten en Steegen der Stad. Naam- en plaatswyzers derzelven. I. 52 *enz.* 69 *enz.*
Grave (*Henrik*) Kapitein ter Zee. I. 731
Graavenmaakers, door wie aangeſteld. II. 139. Hunne Inſtructie. II. 139
Graven-ſtraatgen. II. 139
Grebbers zetten zig neder in Amſterdam I. 26
Grebber (*Klaas de*), Zeeoverſte. I. 6
Grebber (*Klaas de*), Schout der Stad. I. 149
Grebber (*Willem*). I. 150, 151
Grevius (*Joannes*), Remonſtrantſch Predikant, hier, in het Tugthuis gezet. I. 477. ontkomt. I. 479
Grieken of *de Griek* (*Pieter van*) levert een Vertoog der Gereformeerden over aan Burgemeeſteren. I. 279
Griekſche of *Ruſſiſche Kerk* beſchreeven. II. 218
Griffier (*Jan*), Schilder. III. 265
Grills-Hofje beſchreeven. II. 356
Grimneſſe. I. 10, 19
Grimneſſe-ſluis. I. 18. II. 57
Groenmarkten beſchreeven. II. 425
Groente- of *Salade-tuinen* in den Slooter-Ban. Voetpad derwaards. III. 70
Groenvrouwen (*geauthoriſeerde*) haar werk. II. 426
Groningen (Veer op) beſchreeven. II. 500
Groot (*Hugo de*). Zyne redevoering in de Vroedſchap van Amſterdam, in 1616. I. 438 enz. 't verſpreiden derzelve mishaagt der Regeeringe. I. 457. hy wordt gevat. I. 469. op Loeveſtein gezet. I. 473. ontkomt. I. 482. zyne *Verantwoording* wordt, hier, op de drukpers gelegd. I. 482. hy komt te Amſterdam. I. 523. zyne ontmoeting met Schepen Bogaard. I. 523. hy vertrekt ten Lande uit. I. 523
Groot (*Pieter de*), Penſionaris. I. 601. naderhand, Ambaſſadeur aan 't Franſche Hof. I. 625
Grootenhuis (*Arend ten*). I. 408
Grootenhuis (Joan ten), Raad en Hoofdofficier. I. 457, 480
Groot-Kraamers-Gilde beſchreeven. II. 436. III. 509. oude maaltyd in het zelve. II. 436
Groot-Privilegie van Vrouwe Maria. Inhoud van het zelve. I. 176. het wordt beveſtigd. I. 179
Gruit en *Gruitgeld.* wat. I. 99. het wordt aan Aleid van Honthuizen afgeſtaan. I. 139. het komt aan de Stad. I. 137, 260
Guarnizoen. *Zie* Bezetting *der* Stad.
Guy *van* Henegouwen wordt Heer van Amſtel. I. 92. geeft Keuren en Vryheden aan Amſterdam. I. 92. wordt Biſſchop van Utrecht. I. 100. ſtaat Amſterdam af aan Willem den III. I. 101
Gysbrecht van Amſtel. Treurſpel van Jooſt van Vondel. Aanmerkingen over het zelve. I. 96. Zie Amstel (Gysbrecht *van*).

H.

Haage (Veer op den) beſchreeven. II. 496, 500
Haamrode (*Cornelis van*) Notaris. Zyne ſchriften. *Voorr.* V. III. 207
Haan (*Arend Ellerdszoon*), Onderſchout. I. 462, 478
Haan of *Haantje* (*Cornelis Janszoon*, gebynaamd *de*). Zyne Krygsbedryven ter zee. III. 210. zyne Graffte-de in de Oude Kerke. II. 103
Haan (*Jakob de*), Secretaris. I. 422
Haardſteden in Holland, in 1515. I. 215
Haarlem. Onderzoek, of het verlof gegeven hebbe, tot het bemuuren van Amſterdam. I. 16. Schepenen deezer Stad derwaards geweezen om vonnis te haalen. I. 109, 111. belegerd. I. 327 enz. bemagtigd. I. 330. raakt in geſchil met Amſterdam, over den Overtoom. I. 405, 420 *enz.* ſtyft eenige gebannen Amſterdammers. I. 510. bekomt hier eene rekening in de Wiſſelbank. I. 710. Veer op Haarlem beſchreeven. II. 501. III. 511. geſchillen wegens het zelve. II. 501
Haarlemmer of *Spaarnedammer dyk*. Overeenkomſt met Slooten en Slooterdyk, op het onderhouden van een gedeelte van den zelven. I. 406. III. 73
Haarlemmer-Meer. Beteugeling der zelve, aan den kant van Leimuiden en Aalsmeer. III. 79
Haarlemmer-Poort (buiten). I. 18
———— (binnen). I. 18
———— (nieuwe houten). I. 44
———— (nieuwe ſteenen). I. 46
Haarlemmerſluis (oude). I. 25. II. 57. (nieuwe). I. 45. II. 57
Haasje Claas dogter in 't *Paradys* ſtigt een Weeshuis. II. 275. begiftigt het Oude-Mannen-Huis. II. 301
Haen (*Abraham de*), Tekenaar en Digter. III. 268
Hal. Zie *Laken-Vent-Hal*, *Saai-hal*, *Vleeſch-hal*, *Zyde-hal*.
Halfrond aan den Amſtel, of *Rondeel*. I. 18
Halfvaſtens-markt. II. 415
Halfwege Haarlem of *Polanen*, eene der Vrye Ambagten. Gelegenheid. III. 72
Halsloſſinghe, wat. III. 27 *Aant.* (9)
Halve-maans-brug. II. 72
Hamburg klaagt over 't neemen zyner Koopvaardyſchepen. I. 587. handelt met Amſterdam. I. 606. Koophandel en Scheepvaart op Hamburg beſchreeven. II. 525
Hamburger-Broederſchap ſtigt eene Kapel, in de Oude Kerke. II. 94
Hamers-Hofje beſchreeven. II. 361
Hand van Leiden. Buurt aldaar. III. 57
Handboogſchutters-doele (oude) buiten de S. Antonispoort geſlegt. I. 209. (nieuwe) geſtigt. I. 214
Hanekop (*Cornelis*), Predikant, wordt geſchorſt in zynen dienſt. I. 491. zoekt, afgezet zynde, Leeraar onder de Remonſtranten te worden. III. 223
Hanze-Steden. Amſterdam wordt 'er onder geteld, in de veertiende eeuwe. II. 523. tegenwoordige. II. 526
Harderwyk (Veer op) beſchreeven. II. 503
Haring. Oudſte handel daarin. II. 493. wanneer gevangen, en hoe gepakt, gekeurd en gebrand wordt. II. 482. III. 511
Haring (verſche). Ordonnantie daaromtrent. II. 483
Haringcarſpel (*Dirk van*), Kapitein ter zee. Zyne ontmoeting met Kapitein de Rumoer, en derzelver gevolgen. I. 621 *enz.*
Haringpakkers-Tooren beſchreeven. II. 54. III. 506
Haringvaart van Amſterdam. I. 182. bloeide, van ouds. II. 482. verloop derzelve. I. 257. Onderneeming omze, hier ter Stede, wederom te doen bloeijen. I. 723
Haring- en *Zoutenviſchkooperyen*. Waar gelegen. II. 482. Keuren omtrent dezelven. II. 482
Harke (*Pieter*) I. 504
Harlingen (Veer op) beſchreeven. II. 503
Hart (*Huis ter*), ſchans by het zelve, door de Gelderſchen veroverd. I. 217
Hartogveld (*Chriſtoffel* van). Wat men te houden hebbe van zyn Kaartje van Amſterdam. I. 7
Hartogveld (*Cornelia*), Weduwe Willem van der Aa, doet een aanmerkelyk geſchenk aan 't Collegianten Weeshuis. II. 342
Hartſinck (*Jan Pieter*) legt den eerſten ſteen aan 't herbouwde Oude-mannen-huis. II. 303
Haſſelaer (*Cornelis*) legt den eerſten ſteen aan 't Peſthuis. II. 247
HASSELAER (GERARD), Burgemeeſter en Raad. I. 612. zyne handeling over 't verſterken van Naarden, in 1668. I. 612 enz. hy heeft mede opzigt over 't leggen der Amſtelſluis. I. 621. wordt Hoofdofficier. I. 629. komt, ongelukkiglyk, om 't leeven. I. 629
Haſſelaer (*Gerard*), Zoon van Pieter Haſſelaer, begeeft zig, als vrywillige, op 's Lands Vloote. I. 626. ſneuvelt. I. 626. III. 218
Haſſelaer (*Kenauw Simons*). Haare dapperheid. I. 327
Haſſelaer (*Nicolaas*), Zoon van den Schepen Pieter Dirkszoon Haſſelaer, ſtilt een oproer. I. 490. ſtuit eene plondering. I. 495. ſtilt een' oproer voor 't Weſtindiſch-Huis, in 1629. I. 507
HASSELAER (PIETER DIRKSZOON). Zyn Oom wordt, om 't verhaalen dat Oranje over de Maas was, gegeeſſeld. I. 316. zyne dapperheid, geduurende 't beleg van Haarlem. I. 329. hy wordt gevangen en geſlaakt. I. 330, 331. is Schepen en Raad. I. 408
HASSELAER (PIETER), Burgemeeſter. I. 534, 551
Haſſelt (Veer op) beſchreeven. II. 504
Hattum (Veer op) beſchreeven. II. 512
Haven- en *Stroommeeſterſchap*. (*Groot*). II. 55, 65. Opzigter van het zelve. II. 55, 65, 67
Haven- of *Marktmeeſter* van de Fruitmarkt. II. 427
Havens beſchreeven. II. 66
HAZE DE GEORGIO (JERONIMO DE), Burgemeeſter. Zyn huis wordt, met plondering, gedreigd. I. 716. zyn geſlagt verkrygt een graf in de Nieuwe Kerke. II. 117
Heemraad van Rynland. Een Burgemeeſter van Amſterdam wordt daartoe verkooren. I. 215
Heemraadſchap van *Nieuwer-Amſtel* of *Amſterveen* beſchreeven. I. 219. III. 57
HEEMSKERK (COENRAAD *van*) begeeft zig, als vrywillige, op 's Lands Vloote. I. 626. wordt Secretaris en daarna Penſionaris. I. 626. wordt Raad. I. 665. wordt beſchuldigd, dat hy mistrouwen op den Prinſe-Stadhouder verwekt hadt. I. 665. verdedigd. I. 665
Heemskerk (*Gerard*), Baljuw van Amſtelland. I. 105
HEEMSKERK (JAKOB *van*) Admiraal. Zyne Scheeps- en Krygstogten. I. 407. III. 208. zyne Graffſtede, in de Oude Kerke. II. 101. ſtaatſie zyner begraafeniſſe. II. 102
Heemſtede enz. (Veer op) beſchreeven. II. 505
Heerengraft. Waarom men, aan de ooſtzyde derzelve, nog eenige geringe huizen vindt. I 44
Heeren-Logement- (*Oude-zyds-*) II. 75. III. 507
———— (*Nieuwe zyds-*). II. 76, 86
Heeren-markt beſchreeven. II. 417
Heeren-Veen (Veer op) beſchreeven. II. 512
Heerlykheid ('*s Graaven*). Welke zaaken daartegen ſtreeden. I. 113
Heerman van Zuidwyk (*Catharina*) ſchenkt de Ambagtsheer-

heerlykheid van Kortenhoef aan 't Gasthuis. II. 248
Heilige-Geests-Gasthuis. Waar. I. 27
Heilige-Kruis-tooren. I. 18. II. 54
Heilige-Sacraments-Gilde. *Overwyfuen* van het zelve. II. 122
Heilige Stede. Oude naam der Nieuwe-zyds-Kapel. II. 118. oorsprong van den zelven. II. 118. en van het bezoeken der Kapelle aldaar. I. 197. gelegenheid dier Kapelle. I. 29. zy draagt het onderhoud van den Heiligen Weg aan 't Gasthuis op. I. 126
Heylige Stede Gasthuys. Waar. II. 301
Heilige Weg. Het Gasthuis, en daar na de Stad neemen het onderhoud van den zelven op zig. II. 121. III. 109
Heilige Wegs-Poort. I. 15, 18. nieuwe houten. I. 43. steenen. I. 47
Heilige-Wegs sluis. I. 45. II. 57
Heipoort. I. 44
Hein (Claas), Burgemeester. I. 311. Zie *Heyn.*
Heirvaart, Herevairt (rechte). I. 107. Byzonderheden omtrent dezelve. I. 107
Held Stokade (Nicolaas de), Schilderstukken van hem. II. 19, 23
Hellemans (Barend) maakt de Diaconie tot zyne erfgenaame. II. 321, 326
Helst (Bartholomeus van der). Schilderstukken van hem. II. 19, 27, 74
Hemel. *Onder den blaauwen Hemel* komen. Wanneer 't geschiede. III. 316
Hennip-Markt beschreeven. II. 428
Henrik Dirkszoon, Burgemeester, beschuldigd. I. 256, 260. zyn haat tegen den Schout Bardes. I. 261. zyne woonplaats. I. 297. Boertery, by zyne uitleiding uit de Stad. I. 368
Henrikszoon (Alfert), Biersteeker, wordt onthalsd. I. 312
Henrikszoon (Henrik), Remonstrantschgezind. I. 461
Herberg (oude Stads) verkogt tot eene afbreuk. II. 315
Herbergen (Stads) beschreeven. II. 75 enz.
Herde, voor *zeer.* I. 187
Herdoopers (oproerige) zenden brieven herwaards. I. 237, 238. loopen met zwaarden langs straat, te Amsterdam. I. 237. worden gevat en gestraft. I. 238, 239, 240. loopen hier naakt. I. 240. eenigen ingedaagd. I. 241. zy smeeden een' toeleg op Amsterdam. I. 242 enz. straf deswege. I. 245. gedenktekenen van dezelve. I. 246. III. 503. voorzorg tegen hen. I. 254, 255.
Hernbutsche Broeders. II. 207
Hermanszoon (Evert) wordt, tot eersten Gasthuis-Predikant, aangesteld. II. 128
Hermanszoon (Herman). Men predikt in zyn pakhuis. I. 294. en houdt 'er Vergadering. I. 204
's Hertogenbosch (Veer op) beschreeven. II. 505
Hervicius of *Herwych* van *Amsterdam.* Byzonderheden hem betreffende. II. 351. III. 195
Hervorming. wanneer in Holland en te Amsterdam eerst ingevoerd. I 233
Herwich Gysbertszoon. Zie *Hervicius* of *Herwych* van *Amsterdam.*
Heusden (Veer op) beschreeven. II. 505
Heyde (Jan van der), Schilder en Tekenaar naar 't leeven. III. 262. stukken van hem. II. 133. hy verbetert de Brandspuiten. III. 41. vindt de Stads Lantaarnen uit. III. 45
Heyen. Keuren op het zelve. III. 38
Heyes (Albert) bevordert de openbaare Preeke. I. 276
Heyman-Ruyschen-tooren. I. 18
Heymans-Tooren. I. 18
Heyn Niclaas (Niclaas). Zyne stigting in de Nieuwe Kerke. II. 111
Heynen of *Hein Meinertszoon (Ysbrand)*, Burgemeester, wordt tot Graaflyken Wisselaar aangesteld. I. 130, 143, 144
Hilversom (Veer op) beschreeven. II. 512
Hinloopen. Huis zo genaamd. I. 5. III. 503
Hinloopen (Jacob Jacobszoon), Raad. I. 631
Hinloopen (Jan Jacobszoon), Schepen, Raad en Burgerkapitein. I. 486
Hiole (Esaias), Remonstrantschgezind. I. 462
Hoec (Heynric) Dircxsoen, Schepen in 1396. I. 14
Hoedanigheden. Welken, in Leden der Regeeringe, vereischt worden. III. 273
Hoedenmaakers-Gilde beschreeven. II. 476
Hoedenmaakers-Pad. Waar. III. 4
Hoefslach. III. 47. hoefslag der waakende Poorteren. III. 177
Hoefslagen. I. 214
Hoeft [of Hooft] *(Baarde).* I. 105
Hoekscb of *Kabbeljaauwsch.* Elkanderen zo niet te noemen. I. 185
Hoekschen raaken, te Amsterdam, op 't kussen. I. 150. worden wederom ontzet van de Regeeringe. I. 151
Hoencop. I. 88
Hoender- *en* Vogelkoopers-Gilde beschreeven. II. 436
Hoepen-Markt beschreeven. II. 428
Hoeppolder beschreeven. III. 63
Hof van Holland wykt, voor een gedeelte, naar Amsterdam, in 't jaar 1531. I. 228
Hofjes hier ter Stede beschreeven. II. 352
Hofje de zeven Keurvorsten beschreeven. II. 361
Hofje Venetia beschreeven. II. 357
Hofje de Zon en Arke Noach beschreeven. II. 356
Hofje in de Schuijermaakersgang beschreeven. II. 359
Hofstede, voor *erve.* I. 9
Hol (Jan) beschuldigt eenige Regenten van Amsterdam, valschelyk. I. 703 enz. zyne straf. I. 705
Holendrechter-Polder beschreeven. III. 62. Octroi op de beheeringe derzelve. I. 533
Holendrecht (Water de). III. 62
Holland, Stad in Pruissen. Of zy, door Gysbrecht van Amstel, gestigt zy. I. 96 enz.
Holland (Dirk), Burgemeester van Amsterdam, stigt een Oude-mannen-Gasthuis. I. 142, 144, 146. II. 301. wordt 's Graaven Raad. I. 144
Hollesloot, oudtyds, *Hornsloot*, in 't Y. II. 284
Holstein (Cornelis), Schilderstukken van hem. II. 20, 22
Hond. waarom, in 't Stads zegel, verbeeld worde. III. 14
Honderd-gaarden der Vryheid, hoe te verstaan. I. 425. III. 2
Hondhorst (Gerard), Schilderstukken van hem. II. 20
Honig (Pieter) ontdekt een' toeleg der Herdooperen. I. 243
Hondsbossche. Aandeel der Stad, in 't bewind over deeze zeeweering. III. 109
Honoré (Jan) maakt zekere somme tot ondersteuning van behoeftige Doopsgezinde Gemeenten. II 201
Honthuizen (Aleid van) bekomt de Gruit, te Amsterdam.
Hoofdluiden der *Saaineeringe.* I. 139
Hoofdmannen der *Zyde-hal.* II. 43
Hoofdmannen van den *Lakenhandel.* II. 438. van de *Lakenverwerye.* II. 42
Hoofd-Officier. *Zie* Schout. II. 441
Hoofdprovoost van 't *Aalmoesseniers-Huis.* Zyn ampt. II. 294. III. 285
Hoofdwagt der Stads bezettinge. II. 53, 50
Hoofdwagten der Schutterye. Waar. II. 49
Hooft (Cornelis Pietersz oon), Raad, ontraadt de opdragt der Graaflykheid aan den Prinse van Oranje. I. 391 enz. loopt gevaar van Leicester. I. 401. Burgemeester geworden, doet eene deftige rede tegen de vervolging. I. 410. zyne Huisvrouw gaat by de Doopsgezinden ter preeke. I. 410. hy doet eene rede, ten voordeele van iemant, die, om zyn gevoelen, vastgezet was. I. 412. waarom hy zig niet tot de Gemeente

te begave. I. 415. zyn dienſt, in 't werk van den Overtoom. I. 422. zyne bedenkingen op 't bevorderen van vreemdelingen tot den Kerkendienſt. I. 430 enz. hy raadt tot gemaatigdheid. I. 437, 458, 467. doch zonder vrugt. I. 437. zyne aanſpraak, ter gelegenheid van de verandering der Regeeringe, in 't jaar 1618. I. 470. Schets van zyn gedrag. III. 209
Hooft (Cornelis Willemszoon) woont de openbaare Preek, te Overveen, by. I. 278
HOOFT (GERRIT), Schepen en Raad. I. 671. zyne handeling met den Franſchen Ambaſſadeur, Graave d'Avaux. I. 676 enz. wat hem, hierover, bejegende. I. 679 enz. hy wordt, met lof, gedagt, in een vers van Oudaan. I. 685
HOOFT (GERRIT), Burgemeeſter. I. 731
HOOFT (HENRIK), Burgemeeſter en Raad. I. 617, 630, 633. zyne ontmoeting met een onbeſcheiden burger. I. 631. hy wordt, aan Prinſe Willem den III., afgevaardigd. I. 633. zyn aart. I. 634. en oordeel over 't bevorderen van 't Stadhouderlyk belang. I. 661. hy ſterft. I. 663
Hooft (Henrik) legt den eerſten ſteen aan de Beurs. II. 29
HOOFT (HENRIK), Advokaat-Fiskaal. I. 628
Hooft (Jan Corneliszoon). Zyn beleid, by 't inhaalen van Leiceſter. I. 97, 400
Hooft (Jan Pieterszoon) plant geſchut op het Damrak. I. 297
Hooft (Nikolaas). I. 314
HOOFT (PIETER CORNELISZOON). Byzonderheden van zyn leeven. III. 224. zyne ſchriften. III. 225. vlyt en naauwkeurigheid, by hem gebruikt, in het ſamenſtellen zyner *Nederlandſche Hiſtorien*. III. 225. hy hadt geen' toegang tot de Regiſters van Amſterdam. *Voorr.* III. beeldt de Stad, aartiglyk, af, in zynen *Warenar*. I. 28. zyn ſchryven wegens den toeſtand van Amſterdam, in 1629. I. 508. wegens den inval in de Veluwe. I. 509. zyne gemaatigdheid in zaaken van Godsdienſt en Regeering. III. 226. zyn dood. III. 225. Lykrede over hem. III. 225. Byzonderheden in de laatſte uitgaave zyner brieven. III. 226
HOOGHEEMRAADSCHAP *van* AMSTELLAND. Oorſprong en Hiſtorie. III. 103. Leden. III. 104, 513
HOOGHEEMRAADSCHAP *van den* ZEEBURG *of* DIEMERDYK. Leden. III. 99. Vergaderingen. III. 101. Gemeen-Lands-huis. III. 101. Zegel. III. 101
HOOGHEEMRAADSCHAP *van den* ZEEDYK BEOOSTEN MUIDEN. Leden. III. 102. bewind. III. 102
HOOGKAMER (JAKOB PIETERSZOON), Schepen en Burgerkapitein. I. 475, 491
Hoogzaad (Jan). III. 265. zyn Schilderſtuk op 't Stadhuis. II. 13
Hooimarkt beſchreeven. II. 428
Hooiſchepen. Wat zy, aan 't Diaconie-Oude-Vrouwen- en Mannen-Huis, betaalen moeten. II. 328, 429
Hooiweegers. hun getal en werk. II. 429
Hoorn. Kerktwiſt aldaar, in 1614. I. 436. Veer op Hoorn beſchreeven. II. 505
HOORN (SIMON *van*), Schepen en Raad. I. 562, 590
Hoornen. Waar alleen mogen gebrand worden. II. 492
HOP (CORNELIS), Penſionaris. I. 609. zyne handeling, over 't verſterken van Naarden. I. 613 enz. Raadsheer in den Hoogen Raad geworden, in zeker geſchil met het Hof, door Amſterdam, verdedigd. I. 693 enz.
HOP (JACOB), Penſionaris. I. 673. zyne handeling met den Franſchen Ambaſſadeur, Graave d'Avaux. I. 676 enz. wat hem, hierover, bejegende. I. 679 enz. erkentenis zyner dienſten. I. 685. eenige regels, uit een gedigt van *Joachim Oudaan*, op zyn huwelyk. I. 685
Hoppe. Keuren omtrent dezelve. II. 480
Hoppen (Jan Claaszoon van), Burgemeeſter. I. 273, 279 vereert een glas in de Oude Kerke. II. 95, 98
Hoppezak (Henrik), of *Henrik Simonszoon* in de *Hoppezak*, bevordert de Preeke. I. 280. zorgt voor 't Minder-Broeders-Kloofter. I. 287
Horn of *Hoorn*, Eilandje in 't Y, behoort aan 't Weeshuis. II. 284
Horne (Joannes van), Profeſſor in de Doorlugtige Schoole. Byzonderheden van zyn leeven. III. 231
Hors of *Ors* betekende, van ouds, *Paard*. III. 181 *Aant.*
Horſſers. Wie 'er, oudtyds, door verſtaan werden. III. 181
Horſtius of *van der Horſt (Gisbertus)*, Geneeskundig Amſterdammer. III. 199
HORST (REINIER LAMBERTSZOON *van der*) wordt Raad, in 1578. I. 369
Hortus Medicus of *Stads Artſenytuin*, oudſte. II. 386. tegenwoordige. I. 669. II. 386, 387. *Commiſſariſſen* over denzelven. II. 388. Onderhoud. II. 388
Hortulanus of *Hovenier* van den *Stads Artſenytuin*. II. 388
Hospitaal van onſe vrouwe en ſynte Nicolaas. II. 311
Houf Jakobszoon (Anthonis van der), Raad, begunſtigt de Gereformeerden. I. 278
Hougaarde (Meeſter *Floris van*), Penſionaris. I. 254
Hout. Oudſte handel daarin. II. 523, 523
Houten gevels en wanden afgekeurd. I. 41, 220
Houtmarkt (Deventer). Waar, van ouds. II. 427, 428. tegenwoordige, beſchreeven. II. 428
Houtkooperyen. Haare oudheid, hier ter Stede. II. 486. waar zy niet zyn mogen. II. 486
Houtryk, eene der vrye Ambagten. Gelegenheid. III. 72
Houttellers, hun werk. II. 428
Houttuinen. Waar, van ouds. I. 208. (*oude-zyds-*). waar. I. 17. (*nieuwe-zyds-*). I. 17
HOUTVESTERS over 't geboomte der Stad. II. 389
Houtveſtery. de Plakaaten op dezelve, hier, niet dan met bepaalinge, afgekondigd. I. 417
HOUTZAAGMOLENAARS-GILDE beſchreeven. II. 463
Hove (der zuſteren), waar. I. 21
Hovenier. Zie *Hortulanus*.
HUDDE (HENRIK), Schepen en Raad. I. 408. neemt het inneemen van Krygsvolk kwalyk. I. 503
HUDDE (JOANNES), Burgemeeſter en Raad, heeft mede opzigt, over 't leggen van de Amſtelſluis. I. 621. zyne andere commiſſien. I. 627, 671. hy bevordert het leggen der nieuwe Waterkeeringe. I. 666, 668. krygt kennis van den voorgenomen togt naar Engeland, in 1688. I. 696. zyne bedreevenheid in de Wiskunde. III. 238
Huibrechtszoon (Jan), Schout te Amſterdam, begunſtigt de Hervormden. I. 234. wordt afgezet. I. 239. gebannen. I. 250
HUYDENKOOPERS-, LOOIJERS- *en* SCHOENMAAKERS-GILDE beſchreeven. II. 456
Huidenvetters, waar, eertyds, woonden. II. 457
Huidenvetters-ſloots-toldeuren. II. 58
Huik (Elbert), Prieſter, een der eerſten, die, in 't Krankzinnigen-Huis, geplaatſt werden. II. 308
Huisgeld. Octroi tot eene heffing van het zelve. I. 637
Huisjes van Boſch beſchreeven. II. 359
Huisraad is niet tolvry. III. 144
Huiſſitenen en *huysſittende luden*, hoe van ouds onderhouden. II. 262
Huizen en Huisgezinnen. Derzelver getal. I. 50
Huizen hier ter Stede hadden, van ouds, houten gevels en wanden, en ſtroo- en rieten-daken. III. 37, 41. en werden, van buiten, bepekt of beteerd. III. 41 niet dan met ſteenen wanden te bouwen. I. 220
Huizen (Veer op) beſchreeven. II. 506
Huiszitten-Aalmoeſſeniers Huizen (oudſte). II. 262
HUISZITTEN-AALMOESSENIERS-HUIS (OUDE-ZYDS-) beſchreeven. II. 263. Inkomſten van het zelve. II. 265, 273.

273. beſtiering. II. 271. bedienden. II. 275
Huiszitten-Aalmoesseniers-Huis (Nieuwe-zyds-) beſchryving. II. 266. inkomſten. II. 267, 273. beſtiering. II. 271. bedienden. II. 275
Huiszitten-Weduwen-Hof. Opregting. II. 269. beſchryving. III. 270. reglement. II. 270
Huiszitten-armen: hoe, van ouds en nu, bedeeld worden. II. 262, 271. III. 509. Hun getal. II. 273
Huiszitten-Huis in de Nes, tot eene predikplaats gebruikt. I. 294
Huiszitten-Huis (*oude-zyds-*) oudſte, waar. I. 19, 24, 43
——— (*nieuwe-zyds-*) oudſte, waar. I. 31
Huiszittenſteeg. I. 31
Hulft (*Pieter Evertszoon*), Brouwer in de Haan. I. 462
Hulk, naam van een oorlogsſchip. I. 141, 145, 149
Hulst (Abraham *van der*), Vice-Admiraal. Zyne Krygsbedryven ter zee. III. 216. zyne Graftede in de Nieuwe Kerke. II. 104
Hurſceldrecht. I. 79
Huuren en verhuuren. Couſtumen daaromtrent. III. 24. hoe lang de Huur van geëxecuteerde Huizen geſtand gedaan wordt. III. 32. hoe ver men, voor huur, gepraefereerd zy in inſolvente boedels. III. 462
Huwelyken (heimelyke) te Amſterdam verbooden. I. 223 moeite wegens dit verbod met het Stigt van Utrecht. I. 223, 224
Huwelyks-geboden, op wat voet, verleend worden. III. 426. en hoe afgekondigd. III. 426. wat men, by 't aantekenen derzelven, betaalen moet. III. 427
Huwelykſche Zaaken. Hoe, oudtyds, behandeld werden. III. 425. hoe, tegenwoordig. III. 425
Huydecoper (Jan Jacobszoon) wordt Schepen en Raad, in 1578. I. 369, 370, 422, 458
Huydecoper (Joan), Heer van Maarſeveen, Raad. I. 562. Burgemeeſter. I. 591, 592, 599, 601
Huyſum (*Jan van*), Schilder. III. 267

I.

Ierland. (Koophandel en Scheepvaart op) beſchreeven. II. 531
Impoſt van Wynen en Bieren, voor 't eerſt, verpagt. I. 267
Impuniteit. Zie Strafvryheid.
Inbrengers en *Inbrengſters* van de Bank van Leeninge. Hun pligt. III. 408
Indemniteit. Zie Schadeloosſtelling.
Indaagingen van gevlugtten, in de jaaren 1567 en 1568. I. 308, 309, 310
Ingezetenen, die geene Poorters zyn, mogen ſommige Poorters-Neeringen doen. III. 143. Zie *Poorters en Ingezetenen*.
Inhaaling van Keizer Karel. I. 252. van Maximiliaan. I. 187. van Filips. I. 195
Injurien. Wat daaronder begreepen zy. III. 427
Inrebrugge. Oude naam der Paapenbrugge. II. 71
Inſolventen. Op wat voet, zy, met hunne ſchuldeiſchers, mogen verdraagen. III. 462. hoe zy herſteld worden. III. 462
Inspectores *of* Toezienders *van 't* Geneesmeesters-Genootschap. Getal, verkiezing en voorregten. II. 382, 388. opzigt op Doctoren, Apothekers en Vroedvrouwen. II. 382. naamen. II. 383
Intereſt wordt, in regten, onderſcheidenlyk, toegeſtaan. III. 25, 33, 512
Inwooneren (getal der) van Amſterdam. I. 51
Italie. (Koophandel en Scheepvaart op) beſchreeven. II. 533

J.

Jaap-Hannes. Oude Buurt aan den Diemerdyk. III. 66
Jaar en dag. Verſchillende betekenis deezer ſpreekwyze. III. 159 *Aant.*
Jaarmarkten (*Half-vaſtens-* en *Pinkſter-*). Oorſprong derzelven. I. 197. de drie Jaarmarkten beſchreeven. I. 415
Jaarsveld (*Lodewyk van Alteren van*), Baljuw van Kennemerland. I. 543
Jaartal. In 't melden van 't zelve, ſomtyds, de duizend overgeſlaagen. I. 133
Jaarzangen. Oorſprong deezer benaaming. II. 432
Jaco. Zie *Muller* (*Jacob Fredrik*).
Jager (*Jan de*) ſtigt een Hofje. II. 360
Jagers voor de Trekſchuiten. Keuren voor dezelven. II. 547. Stalling voor hun, door 't Gaſthuis gebouwd. II. 547
Jagthaven aan den Amſtel aangelegd. I. 733
Jagthavens beſchreeven. II. 67
Jairſchot. I. 106
Jakobszoon van *Noord* (*Adriaan*), Stokviſchkooper, Remonſtrantſchgezind. I. 474. wordt van de Gemeente afgeſneeden. I. 481
Jakobszoon (*Bartholomeus*), Burgemeeſter. I. 13
Jan, Hertog *van* Beijeren, verandert de Regeering te Amſterdam, buitenstyds. I. 144. geeft der Stad eenige voorregten. I. 145
Jan-Fye-vliegens-huisjes. II. 269
Jan-Hanſen-Pad. waar. III. 3
Jan Klaaszoon, Verwer en Raad. Voorval met hem. I. 274
Jan-Koenen-ſluisje. Waar. III. 54
Jan-Pieter-Aartſens-Land. Waar. II. 45
Jan-Rooden-Poort. oude. I. 18. II. 53. nieuwe. I. 44
Jan-Rooden-Poorts-ſluis. I. 45. II. 57
Jan-Rooden-Poorts-Tooren beſchreeven. II. 53 enz. ſteenen gewelf, ter wederzyde van denzelven gelegd. I. 547
Janſeniſten (zogenaamde). II. 209. verkiezen eenen Aartsbiſſchop van Utrecht. II. 209. hunne Kerken, te Amſterdam. II. 215. Zie *Roomſchgezinden*.
Janſonius (*Jacobus*). Zyne Godgeleerde ſchriften. III. 220
Jans ſoen (*Jan*), Schepen, in 1396. I. 14
Janszen (*Pieter*), Tekenaar. III. 260
Janszoon (*Abraham*), Remonſtrantſchgezind. I. 461
Janszoon (*Cornelis*). I. 289
Janszoon (*Jooſt*), gezeid *Bilbamer*. Zyne tekeningen. I. 24, 30. Zie *Jooſt Jansz*.
Janszoon (*Marcus*), Schoolmeeſter, tekent de overeenkomſt der Gereformeerden met de Wethouderſchap. I. 289
Janszoon (*Matthys*) vlugt uit Amſterdam. I. 306
Janszoon (Ysbrand) *Lyndraaijer*, wordt Raad en Weesmeeſter, in 1578. I. 369, 370
Jans Witten Hofſtede, waar. I. 11
Jan-Verbellen-Eiland, ook *Weerd* genaamd, in 't Y, behoorde, eertyds, aan 't Burger-Weeshuis. II. 284
Jeroenen-ſteeg. van waar zo genaamd. I. 18
Jeruzalem (*nieuwe*), ſchimpnaam eener Gereformeerde Vergaderplaats. I. 294
Jeruzalems-Kapel. Waar. II. 126
Jeruzalems-vaarders. Hunne zonderlinge ommegang, door de Stad. II. 126. ſchildery van eenigen hunner, in de Gaſthuis-kerke. II. 126, 128
Joannes van *Amſterdam*. Byzonderheden van zyn leeven. III. 195
Jonge Roelen ſteeg. I. 29
Jonkbein (*Simon Henrikszoon*) wordt Hopman over een vendel Stads Knegten. I. 364. heeft de hand in de verandering des jaars 1578. I. 368
Jooden moeten allen 't Burgerregt koopen. III. 142. welke neeringen zy doen mogen. III. 143
Jooden (*Hoogduitſche*) zetten zig, hier ter Stede, neder. II. 220. de Poolſche Jooden vereenigen zig met hen.

II. 220. hun Kerkbeſtier. II. 221. III. 509. Parnaſſim en Penningmeeſters. II. 221, 223. andere ampten en dienſten. II. 225. *Chacham* of Opper-Rabbi. II. 225. gebruiken. II. 227. inkomſten der armen. II. 228. Collegien. II. 233. vryheden, hier ter Stede. II. 233. Kerkhoven. II. 236. zy bekomen vryheid van Excyns, voor agt duizend tonnen Turf. I. 722

Jooden (*Portugeeſche* en *Spaanſche*) zetten zig, hier ter Stede, neder. II. 219. hunne Synagoge. II. 220. hun Kerkbeſtier. II. 221. Parnaſſim en Penningmeeſters. II. 221, 223. *Chacham* of Opper-Rabbi. II. 225. Voorzangers. II. 226. gebruiken. II. 227. inkomſten der armen. II. 228. Collegien. II. 231. vryheden. II. 233. Kerkhof. II. 236

Jooſten (*Pieter*), Remonſtrantſchgezind. I. 461, 473, 475

Jooſt Jansz. Beeldhouwer en Kaarttekenaar te Amſterdam. I. 24, 30. III. 208. zyne werken. III. 208

Jordaans (*Jakob*), Schilderſtukken van hem. II. 15

JORISZOON (JORIS), Raad. I. 469. III. 503

Jouwer (Veer op *de*) beſchreeven. II. 513

Jurisdictie of *Vryheid* der *Stad* uitgebreid, in 1613. I. 425. vermeerdering van dezelve, door de Stad gezogt. III. 60. Jurisdictie der Stad te lande. hoe ver zy zig uitſtrekke. III. 1. wat 'er al in begreepen zy. III. 3. waar de Landeryen, op de grenzen gelegen, moeten worden opgedraagen, en waar derzelver Verpondingen betaald worden. III. 5, 512

—— te water. hoe dezelve, van tyd tot tyd, uitgebreid zy, onderzogt. III. 6 enz. *Zie voorts* op *Vrybeid.*

K.

Kaagen op Leiden. Orde op dezelven. II. 507

Kaale Nes. Zie *Nes.*

Kaapvaart verbooden. I. 157

Kaars of *Laars* (*Pieter*), Kapitein van de Nagtwagt. I. 286, 297. op de galeije gebannen. I. 313

Kaarslaaden, of Zeilſchuiten, op Haarlem vaarende. II. 501

Kaartſpel. Vanwaar zo genaamd, en wanneer uitgevonden. III. 48 *Aant.* (4)

Kaatsbaanen, voormaals, hier ter Stede. II. 408. III. 509

Kabbeljaauwſchen, te Amſterdam, ontzet van de Regeeringe. I. 150. komen wederom in 't bewind. I. 151

Kadoelen of *Quadoelen* (Veer op). II. 511

Kaeſe (*Martyn*), Inwooner van Gouda, verſpreidt een valſch gerugt van Amſterdam. I. 180

Kalanderyen hier ter Stede. II. 489

KALF (WILLEM MAARTENSZOON), Onderſchout. I. 282, 287. komt in ongelegenheid. I. 313. wordt Schout, in 1578. I. 370. wordt verlaaten. I. 390

Kalf (*Willem*), Schilder. III. 261

Kalfgen [klein briefje]. I. 181

Kalkmarkt beſchreeven. II. 429

Kalkovens. Binnen welken afſtand van de Stad, niet mogen geſteld worden. I. 248. III. 5

Kalſlagen en *Nieuwveen* beveſtigd in 't regt van vrye uitwateringe door Amſterdam. I. 123

Kalverenmarkt beſchreeven. II. 422

Kalverſtraat. I. 28

Kameelen of *Schipligters* uitgevonden. I. 705

Kamer (geſchilderde) op 't oude Stadhuis. I. 289

Kamerbewaarder van 't *Stadhuis.* Zyne Inſtructie. III. 501

Kamerloopſters der Nederduitſche Gereformeerde Diaconie. Haare laſt. II. 163

Kamers van *Rederykers.* Zie *Rederykers-Kamers.*

Kampen, wanneer, en hoe 't van ouds geſchiedde. I. 114

Kampen. Geſchil met deeze Stad over de tollen, in 1592. I. 406. Veer op Kampen beſchreeven. II. 560

Kampen (*Cornelis van*). II. 394, 395, 396

KAMPEN (CLAAS of NICOLAAS *van*) Raad, Bouwmeester des Schouwburgs. II. 398, 400

KAMPEN (JACOB *van*) wordt Raad, in 1578. I. 370. weigert Oranje, als hooge Overheid, eed te doen. I. 390

Kampen (*Jacob van*), een der Bouwmeeſteren van 't Stadhuis. II. 5

Kampen (*Jacob van*), Biſſchop onder de Herdoopers. I. 238. houdt Vergaderingen. I. 239. wordt ter dood gebragt. I. 245

Kan (*Claas*). I. 206

Kan (*Nicolaas*). Zie *Cannius.*

KANNEN- *Zie* GLAZEN-KANNEN *en* AARDENWERS-VERKOOPERS-GILDE.

KANT (REINIER) helpt de openbaare Preeke invoeren. I. 276, 277, 280, 281. zyn verder gedrag. I. 284, 289, 290, 293. hy vlugt uit de Stad. I. 306. wordt Raad, in 1578. I. 370. en naderhand Burgemeeſter. Zyne bekommering. I. 401. en gemaatigdheid omtrent de Roomſchgezinden. II. 208

Kapel (*Lieve-Vrouwen-*). waar. I. 9, 11

KAPEL. *Zie* OUDE-ZYDS-KAPEL en NIEUWE-ZYDS-KAPEL.

KAPITEINEN (BURGER-). Hun getal en verkiezing. III. 174, 178. werden eertyds, door 't Geregt, aangeſteld. I. 215

KAPITEINEN, *Luitenanten* en *Vendrigs* der Bezettinge. Hunne aanſtelling. III. 186, 187

Kapiteinen der *Ratelwagt.* Derzelver aanſtelling. III. 184

Karcſyde is de oude zyde. I. 14

KAREL, naderhand Keizer Karel de V. wordt te Amſterdam ingehuldigd. I. 215. beveſtigt de Privilegien. I. 216. komt in de Stad. I. 252. Gedagtenis zyner uitvaart, in de oude Kerke. II. 102

Karel (*Jan Janszoon*) *de Oude.* I. 408

Kar- en *Paardenſtallen* (*Stads-*). II. 47. III. 506

Karnemelks-gat. Gelegenheid. III. 54. ſtaat onder den ſchouw van Rynland. III. 106

Karſenbrug. III. 54

Karthuizers-Klooſter geſtigt. I. 13. bekomt de rente van 't Gouden-water en de Maat. I. 129, 135. wordt geplonderd. I. 287

Karthuizers-Poort. I. 33

Kaſſenmaakers. Zie *Schrynwerkers.*

Kaſteel. 't Stigten daarvan wordt hier afgekogt. I. 320

Kate Hermansz. (*Lambert ten*). Zyne ſchriften. III. 241

Kat- en *Honden.* Zie *Volkhuurders.*

Katerrol. Oorſprong van den twiſt over den zelven met de Stad Deventer. I. 115, 128. hy wordt bygelegd. I. 118, 128

Katoendrukkers-knegts. Keuren tegen derzelver ongeregeldheid. II. 489

Katoendrukkeryen omtrent de Stad. II. 489

Kattenburg. I. 49. betimmerd. I. 597

Kazematten, onder de Stads Wallen. II. 49

Keefskind. I. 105

Keizer (*Henrik de*), Stads Bouwmeeſter. II. 53. III. 258

Keizer (*Theodorus de*), Schilderſtukken van hem. II. 21

Keizerryk, eene armen wooning. III. 269

Keizersmarkt. Zie *Weſtermarkt.*

Kennemerland (*Baljuw* van). *Zie Baljuw van Kennemerland.*

Kennemers ſtaan op tegen 's Lands Edelen. I. 82. vallen in Amſtelland. I. 82

Kerby (*Jozef*), Engelſche Agent hier ter Stede, ontwerpt het middel op het trouwen en begraaven. I. 711. zyn huis wordt geplonderd. I. 716

Kerkbeſtier der Nederduitſche Gereformeerden. II. 138 enz. der Walſche Gereformeerden. II. 167 enz. III. 508. der Engelſche Gereformeerden. II. 174, 176

Ker-

Kerke. Benaaming van Amſterdam, in Leiceſters tyd. I. 400
KERKEN (Nederduitſche Gereformeerde) beſchreeven. II. 89 enz. Zie NIEUWE KERK. OUDE KERK. enz.
Kerken en *Kerkhoven.* Opſchudding in en op dezelven, verbooden. I. 155
KERKENRAAD (gewoonlyke en groote) *der* NEDERDUITSCHE GEREFORMEERDEN. II. 139, 140. de Wethouderſchap heeft 'er, voormaals, zitting in gehad. II. 140. hoe Predikanten, Ouderlingen, Diakenen en Diaconeſſen, door denzelven, verkooren worden. II. 140, 164. de Kerkenraad neemt eenige Vredepunten aan, door de Regeering ontworpen. I. 660. de Vroedſchap beſluit 'er zitting in te neemen. I. 504, 515 enz. de Synode kant 'er zig tegen. I. 519. 't geſchiedt egter, eindelyk. I. 522
KERKENRAAD *der* WALSCHE GEREFORMEERDEN (gewoonlyke, dubbele en drieledige). II. 167, 168
Kerkhof (*elendige*). waar. I. 28
Kerkhof der *Portugeeſche Jooden* te *Ouderkerk.* III. 62. der *Hoogduitſche Jooden*, aan den Diemerdyk III. 66
Kerkhoven zyn geene vryplaatſen voor moordenaars. I. 224
KERKHOVEN, oudtyds, hier om de Kerken: als om de Oude. II. 94. om de Nieuwe. II. 108. aan de Zuider- II. 132. aan de Weſter- II. 133. aan de Noorder- II. 135. waartoe zy, onder anderen, dienden. II. 94. oude binnen en buiten de Stad. II. 234. tegenwoordige, Karthuizers, Antonis, Leidſche, Weſter, Noorder en Zuider-Kerkhof. II. 235. Joodſchen. II. 236. Peſt-Kerkhoven. II. 248
KERKMEESTEREN, derzelver bewind. II. 138. Naamlyſt van Kerkmeeſteren der Oude Kerke. II. 106. der Nieuwe Kerke. II. 117. III. 508. der Nieuwe-zyds-Kapel. II. 123. III. 508. der Oude-zyds-Kapel. II. 127. der Gaſthuis-Kerke. II. 129. III. 508. der Zuider-Kerke. II. 132. der Weſter-Kerke. II. 134. III. 508. der Noorder-Kerke. II. 135. der Ooſter-Kerke. II. 136. der Eilands-Kerke. II. 137. III. 508. der Amſtel-Kerke. II. 138. III. 508. der oude Waalen-Kerke. II. 166. der nieuwe Waalen Kerke. II. 167. III. 508
Kerckſtraete. I. 207
Kerkſtraat-zyde-Poort. I. 15
Kerkſtrate-Poirthuus (*der Stede*). waar. I. 18
Kermis. betekenis des woords. II. 415. tyd, daartoe geſchikt, veranderd. II. 415. Kraamen en Spelen op dezelve, hoe geplaatſt. II. 415, 418
Keſſel (*Jan van*), Schilder. III. 263
Ketenen om den Dam. I. 486. II. 417. III. 509
Keur (*jaarlykſche*), waarby alle voorigen vernieuwd worden. I. 109, 112. III. 311
Keurboeken. Berigt wegens de oudſten. *Voorr.* XIII. *Stuk* III. 503
KEUREN. Voornaamſten en algemeenſten beſchreeven. III. 34 enz. hoe zy gemaakt worden. III. 34. Hertog Jan van Beijeren zoekt verandering in te voeren, in de wyze van Keuren te maaken. III. 35. de Vroedſchap en Gemeente werden, van ouds, in 't maaken derzelven gekend. III. 36. en, nog tegenwoordig, op zekere wyze. III 36. zy zyn maar een jaar van kragt. I. 109, 112
Keur (*groote* en *kleine*) van 't Zilver. Onderſcheid in dezelve. II. 445
Keurmeeſters van den *Haring.* Hun pligt. II. 483
Keurmeeſters van de *Hoppe.* Hun pligt. II. 480
Keurmeeſter van de *Maſten.* Zyn werk. II. 461
Keurmeeſters der *Salpeter.* Hun Ampt. II. 46
Keurmeeſters van den *Steen.* Hun pligt. II. 487
Keurmeeſters van het *Touwwerk.* Hun pligt. II. 485
Keurmeeſters van de *Turf.* Hun werk. II. 452
Keurmeeſters van den *Viſch.* II. 419, 420
Keurmeeſters van de *Zeep.* Hun pligt. II. 486
Keurmeeſter der *Zyde.* Zyn Ampt. II. 43
Keurwonde. wat. I. 109, 111
Kies (*Jan*) wordt gebannen. I. 317
Kies (*Pieter Janszoon*) draagt zorg voor de boekery van 't Minderbroeders-Klooſter. I. 287. wordt gevangen en gebannen. I. 309, 317. wordt Burgemeeſter van Haarlem. I. 327. gevangen en geſlaakt. I. 330, 331
KIEZERS *van* BURGEMEESTEREN. Hoe na zy elkanderen beſtaan mogen. I. 273. III. 275, 276
Kik (*Kornelis*), Schilder. III. 262
Kinderen van geringe en behoeftige ingezetenen. hoe zy, op de Stads Schoolen, onderweezen worden. II. 379 enz. Kinderen op te voeden, door zulken, dieze in bewaaring neemen. II. 290. hoe ver kinderen 't goed hunner Ouderen verbeuren konden. III. 150, 513. waar zulken, die van vreemde plaatſen gekomen zyn, moeten opgevoed worden. II. 290. onegte Weeskinderen komen in 't Aalmoeſſeniers-Huis. II. 291
Kiſtenmaakers-Pand beſchreeven. II 44. III. 506
Klaaszoon (*Gerrit*), Onderſchout. I. 319
Klaaszoon Kat (*Jan*) wordt Weesmeeſter, in 1578. I. 370
Klaaszoon (*Willem*), Remonſtrantſchgezind. I. 461
KLEERMAAKERS-GILDE beſchreeven. II. 455
KLEIN-KRAMERS-GILDE beſchreeven. II. 437
Klerken (*eerſte Stads-*) ter *Secretarye.* Hun getal en pligt. III. 497
Klerken (*Ordinaris*) ter Secretarye. Hun getal en werk. III. 498
KLOEK (PIETER), Raad. I. 562, 609
Klok- en *Geſchutgietery* (*Stads-*). II. 46
KLOMPEN- *Zie* SCHAATSEN-, LEESTEN- *en* KLOMPENMAAKERS-GILDE.
Klooſter. I. 31
Klooſterlingen 't verkrygen van vaſte goederen verbooden. I. 230
Klooſters en geeſtelyke Geſtigten mogten geene erven verkrygen. I. 140
Klooſters (*oude*) der Stad opgeteld. I. 32 enz. der oude en nieuwe Nonnen. 't Gaſthuis wordt, in dezelven, overgebragt. II. 243. oudheid derzelven. II. 243
Klophroeders, onder de Roomſchgezinden. II. 218
Kloppen onder de Roomſchgezinden. II. 217. van waar zo genaamd. II. 218. welke vryheid haar toegeſtaan zy. I. 543
KLOPPENBURG (JOANNES), Predikant, helpt de misnoegde Schutters in 't ſtellen van zeker Verzoekſchrift. I. 501. wordt van Vondel beſchimpt. I. 501, 512. de Vroedſchap beſluit, zyn gedrag te onderzoeken. I. 506. hy houdt zig buiten de Stad. I. 512. verdere byzonderheden van zyn leeven. III. 231
Kloveniers-Schuttery en *Doele* opgeregt. I. 220
Knaapen (*goede*), zyn eerlyke of gegoede Luiden. I. 109, 109, 111, 115. III. 288
KOEKEN-, BISCUIT- *en* PASTEIBAKKERS-GILDE beſchreeven. II. 466
KOEN *van* OOSTERWYK wordt Heer van Amſterveen. III. 52. verkoopt de Heerlykheid. III. 53
Koenenszoon (*Jan*), zyn bedrog. I. 320. wordt Onderſchout, en zit, als Schout, by Schepenen, te regt. I. 390
Koermede. Wat. III. 154. Regt daartoe, voormaals afgekogt. III. 154
Koerten Blok (*Johanna*), Konſtenaares. III. 264
Koesveld (*Arend Janszoon*) wordt Luitenant der Reaalwagt. I. 302. en, naderhand Kapitein der Kruis- of Voetboogsſchutterye. I. 382

Koesveld (Gerrit Janszoon) wordt Raad, in 1578. I. 370
Kogge. naam van een Oorlogsſchip. I. 145, 149. in 't Wapen van Amſterdam, van waar herkomſtig. III. 11.
Kok (Frans Banning), Heer van Purmerland, Schepen en Raad. I. 553, 563. Burgemeeſter. I. 588, 590
Kolks-ſluizen (oude- en nieuwe-zyds-). II. 56
Kolonellen. hun getal en verkiezing. III. 174, 178
Kolyn (Pieter), Schepen, en, naderhand Burgemeeſter van Amſterdam, wordt Commiſſaris der Monſteringe. I. 226. ſneuvelt. I. 244
Komans (Dirk Dirkszoon), Remonſtrantſchgezind, wordt van de Gemeente afgeſneeden. I. 481
Komans (Michiel) helpt hier 't *Collegie* opregten. II. 204
Koning (Philippus de), Schilder. III. 260
Koning (Salomon), Schilder. III. 260
Konings-Plein is eene gedempte graft. I. 47
Konſtenaars (Amſterdamſche) in de zeſtiende eeuwe. III. 207. in de zeventiende en agttiende eeuwe. III. 258
Konynen ('s Graaven) niet te misdoen. I. 113
Konynen-Hofje beſchreeven. II. 354
Kooken (Stads-). Wat 'er, voormaals, door verſtaan werdt. III. 499
Kool (Arend Korneliszoon) tot middelaar verkooren. I. 285, 302
Koolen (Zilverſmids-). Wyze van verkoopen derzelven. II. 445
Koolmeeters. Hun werk. II. 444
Koolweeger. Zyn werk. II. 444
Koophandel *van* Amsterdam. Algemeen begrip van den zelven. II. 413. onderſcheiding. II. 413. uitgebreidheid van den zelven, voor 't einde der vyftiende eeuwe. I. 152, 189, 190, 195. hy doet de Stad toeneemen. I. 7. vervalt ſterk, in 1653. I. 586. *(binnenlandſche)* beſchreeven. II. 493 enz. *(buitenlandſche)* beſchreeven. II. 523 enz.
Koophandel op *Deenemarke.* I. 221. De Stad wordt 'er in beveſtigd. I. 269
Koophandel op *Engeland* geſtremd en herſteld. I. 273. in Engelſche Lakens en Wollen. I. 152
Koophandel op *Noorweegen*, aan Amſterdam toegeſtaan. I. 207
Koophandel in *Zweeden* en *Deenemarke.* I. 124
Koopluiden tot Schepenen te benoemen. I. 273
Koopvaardyſchepen van onzydigen genomen. Geſchil desaangaande, in 1441. I. 150. omtrent 1452. I. 151
Kooren. *Zie* Graanen.
Koorenbeurs. Zie Koorenmarkt.
Koorendraagers-Gilde beſchreeven. II. 447
Kooren-Ligtermans-Gilde beſchreeven. II. 448
Koorenkoopers. Derzelver misnoegen op de Regeering. I. 271
Koorenmarkt beſchreeven. II. 31. zy wordt herbouwd. III. 506
——— *(Stigtſche* en *Gooiſche)* beſchreeven. II. 423
——— *(Weſtfrieſche).* II. 424
Koorenmeeters- *en* Koorenzetters-Gilde beſchreeven. II. 448
Koorenmeeters-Huis beſchreeven. II. 32
Koorenmolenaars-, *of* S. Victors-Gilde beſchreeven. II. 464
Koorenmolens. Waar de oudſten geſtaan hebben. II. 464. getal derzelven. II. 464
Koorenpakhuizen (Stads-). II. 48. geopend en wederom geſlooten, in 1699. I. 722, 723
Koornbert (Clement Volkertszoon), Burgerkapitein. I. 287. zyn gedrag, hier ter Stede. I. 289, 290, 299
Koornbert (Clement en *Frans Volkertszoonen)* voor Burgemeeſteren ontbooden. I. 286
Koornbert (Dirk Clementszoon) ter Stad uit gezet. I. 346
Koornbert (Dirk Volkaartsz.), Amſterdammer. Zyn afkeer van dweeperye. III. 200. hy oefent zig in 't plaatſnyden. III. 200. helpt de openbaare preeke invoeren. III. 200. raakt in hegtenis. III. 200. wordt gebannen. III. 200. houdt zig aan de Staatſche zyde. III. 201. houdt briefwiſſeling, met Willem Dirkszoon Bardes. I. 311. wordt Secretaris der Staaten van Holland. III. 201. raakt in geſchil met eenige Predikanten. III. 201. ſtelt een Verzoekſchrift voor de Roomſchgezinden op. III. 201. openbaart eenen vyandelyken aanſlag op Enkhuizen. III. 201. zyne Schriften. III. 201, 202. hy ſterft, te Gouda. III. 201. zyne ſpreuk. III. 203
Koornbert (Frans Volkertszoon) wordt Commiſſaris en Secretaris van Huwelykſche zaaken, in 1578. I. 370
Kops (Simon Klaas), Burgemeeſter. Ontmoeting zyner Huisvrouwe, in de oude Kerke. I. 283. hy raakt, in de Warmoesſtraat, in gevaar. I. 297. zyn geſprek met Reaal. I. 301
Korneliszoon (Ief) beſchermt de buitenpreeke. I 280
Korneliszoon van Vlooswyk (Klaas) wordt Raad, in 1578. I. 370
Korneliszoon (Outgert) onthalsd. I. 309
Korsjes-Poort. Van waar zo genaamd. I. 18
Korsjes-Poorts-ſteeg en *Korsjes ſteeg.* I. 18
Korszoon (Evert) *in 't Marsje* wordt, als Schepen en Raad, afgezet, en wederom tot Raad verkooren, in 1578. I. 369, 370. wordt in gezantſchap aan de Hanzeſteden gezonden. I. 334
Korszoon (Willem) bevordert de Preeke. I. 280
Kortehoef (Ambagtsheerlykheid van) aan 't Gaſthuis geſchonken. II. 248. Veer op Kortehoef beſchreeven. II. 512
Koſter (Jacob Janszoon) tekent de overeenkomſt der Gereformeerden met de Wethouderſchap. I. 289
Koſter (Kornelis en *Maarten Janszoonen)* bevorderen de openbaare Preek. I. 276, 277
Koster (Maarten Janszoon), Amſterdammer, oefent zig in de Ontleed- en Geneeskonſt. II. 384. III. 206. wordt voor Burgemeeſteren ontbooden. I. 286. bewerkt eene overeenkomſt met de Gereformeerden. I. 288. wordt onſchuldig verklaard aan 't geweld omtrent de la Torre gepleegd. I. 301. vlugt. I. 314. door den Raad der Beroerten gebannen. III. 206. keert herwaards weder. III. 206. heeft de hand in verandering des jaars 1578. I. 367. wordt Burgemeester en Raad. I. 369, 370. III. 206. is zeer Leicestersgezind. I. 400, 401. beweert, dat de Overheid geen gezag heeft in Geloofszaaken. I. 414
Koſter (Pieter Korneliszoon) wordt gebannen. I. 319
Koſter. Zie *Coſter (Samuel).*
Kosters der Gereformeerde Kerken, door wie geſteld. II. 139, 173. hunne Inſtructie. II. 139
Koſtery aan de Stad gelaaten. I. 110, 115, 156
Koſtverlooren-Vaart. Gelegenheid. I. 420. III. 3, 512
beſlooten te huuren, of te koopen. I. 591
Kotertol. Zie *Katertol.*
Kraamen. hoe, op de Jaarmarkten, te plaatſen. II. 415, 416
Kraamers- Zie Groot- *en* Klein-Kraamers-Gilde.
Kraanen beſchreeven. II. 67. III. 507, 509. groote en kleine Kraan. II. 68. behooren aan 't Nieuwe-zyds-Huiszittenhuis en 't Gaſthuis. II. 267
Kraayer. naam van een Vaartuig. I. 149
Krabelyn (Meeſter *Jelis).* Zyne ontmoeting, in Amſterdam. I. 154
Krak (Jasper) verſtrekt Brederode geld. I. 304
Krankbezoekers. Derzelver getal en pligt. II. 164, 173
Krankzinnigen-Huis. Opregting. II. 307. inkomſten, II.

II. 308, 310. vergrooting. II. 308. tegenwoordige gelegenheid en gedaante. II. 308 enz. beſtiering. II. 310. getal der Krankzinnigen. II. 310. inkomſten. II. 310. buitengewoone maaltyden. II. 310. gewoonlyke ſchaforde. II. 310. Octrojen. II. 310. welke perſoonen 'er in geplaatſt worden. II. 308, 310
Krok of *Krook* (*Cornelis*). Zie *Crocus*.
KROMHOUT (ADRIAAN REINIERSZOON) bevordert de Preeke. I. 280. vergaderingen, ten zynen huize. I. 295. hy vlugt ter Stad uit. I. 306. heeft de hand in de verandering des jaars 1578. I. 367. wordt Burgemeeſter en Raad. I. 369, 370
KROMHOUT (BARTHOLD), Burgemeeſter. I. 400, 434
KROOK (VOLKERT GERRITSZOON). I. 596
Kroon (Roomſch Koningklyke) mag boven 't Wapen van Amſterdam gevoerd worden. I. 189. III. 9
Kroon (*de*) een Pakhuis, daar de Lutherſchen vergaderen. II. 185
Kroonenburg (*Bernardus Deſſenius*), geneeskundig Amſterdammer. III. 200
Kroonenburg (*Slot* te). I. 90. Amſterdam tragt het te bezetten. I. 187
Kruidmaakery in de Amſterveenſche Polder. III. 55. in de Hoep-Polder *of* ronde Hoep. III. 63
Kruidmaakeryen, waar van ouds en tegenwoordig. II. 489, 490. Keuren omtrent dezelven. I. 259. II. 409
Kruidmolen buiten de S. Antonispoort ſpringt. I. 259. op den Heiligen weg geſprongen, in 1625. I. 488. andere aldaar ſpringt, in 1658. I. 598
Kruidtoorens onder de wallen. I. 45
Kruipers. I. 229
Kruisbroeders, in 1361 vermeld. II. 122
Kruisgilde. II. 54
Kruiſſen (*drie zilveren*) in 't wapen van Amſterdam, zyn niet, door Willem den IV., gegeven. III. 12. ook niet uit het wapen der Heeren van Amſtel ontleend. III. 12; maar waarſchynlyk, uit het Stamwapen van den Huize van Perſyn. III. 12. hoe dit huis aan de kruiſſen in deszelfs wapen gekomen zy. III. 13
Kruiſſen aan de Marktplaatſen. Wat 'er mede betekend werdt. II. 414
Kruistooren. waar. II. 54
Krul (*Jan Harmensz.*), Digter der *Papieren Weereld*. III. 245
Kruijers. Keur hen betreffende. II. 475
Krygskundigen te Amſterdam, in de zeſtiende eeuwe. III. 207. in de zeventiende en agttiende eeuwe. III. 208 enz.
KRYGSRAAD (BURGER-). Derzelver Leden. III. 177. verkiezing. III. 178. Secretaris. III. 178. onderhoorigen aan den Krygsraad. III. 175. inkomſten. III. 178. misverſtand omtrent deszelfs onafhangkelykheid. III. 179. wat een *Vrye Krygsraad* zy. III. 180
KUDELSTAART (AMBAGTSHEERLYKHEID *van*) door de Stad gekogt. I. 737. beſchreeven. III. 75 enz. gronden van het regt van Holland, om Verpondingen enz. te heffen uit het Stigtſch gedeelte van Kudelſtaart. III. 76 enz. getal van huizen. III. 76. Regeering. III. 78
Kudelſtaart met Amſterdam verzoend. I. 122
Kuilenburg (Veer op) beſchreeven. II. 513
Kuinder (Veer op *de*) beſchreeven. II. 513
KUIPERS- *en* WYNVERLAATERS-GILDE beſchreeven. II. 468
Kuipers-Markt beſchreeven. II. 428
Kuipers-Pad. waar. III. 4
Kuit. Zie *Scherpbier*.
Kwartiermeeſters. I. 255

L.

Laading (vrye) naar binnenslands, wanneer, en aan aan wie vergund. II. 453, 455. onder welke voorwaarden, aan Goudſche Schippers toegeſtaan. II. 499. geſchillen daarover, met de Schippery van Haarlem. II. 502. zy wordt aan die van Alkmaar ontzeid. II. 502, 520. op wat voet, aan die van Leiden vergund. II. 506
Laag voor de Stad, in 't Y. II. 66
Labadie (*Jean de*), afgezet Predikant, houdt hier Vergadering. I. 620
Laireſſe (*Gerard de*), konſtig Schilder. III. 262. ſtukken van hem. II. 312
LAKENBEREIDERS- *en* DROOGSCHEERDERS-GILDE beſchreeven. II. 437
Lakenbereiders uit tien Steden. Vierjaarige vergadering derzelven. II. 440
Lakenhal op 't Rokin. I. 21
Lakenkoopers (*Genootſchap* van *vyf en twintig*). II. 439
Lakenmeeter, zyn werk. II. 441
Lakenneering. Dagvaarten wegens dezelve. I. 258, 270
Laken-Vent-Hal, verdweenen. II. 31, 41. III. 506
LAKENVERWERS-GILDE beſchreeven. II. 440
Lambert Lambertszoon. II. 395, 396
LANDS-MAGAZYN *en* SCHEEPSTIMMERWERF beſchreeven. II 80 enz.
Landtwaren. I. 348
Lantwere. I. 131
Lange brug. II. 72
Lange brugge der oude Nonnen. I. 22
Lange Pier, Schilder te Amſterdam. III. 207. zyne Grafſtede in de Oude Kerke. II. 101
Lantaarnen tot verlichtinge der Stad. Welken men, van ouds, gebruikte. III. 44 enz. maakſel, gebruik en nuttigheid der tegenwoordigen. III. 45. derzelver getal. III. 46. Bedienden derzelven. III. 46
Lantaarnen, op de Avondbegraafeniſſen, door 't Aalmoeſſeniers-Huis, bezorgd. II. 295, 297, 298
Lantaarn-, *Emmer-* en *Straatgeld*. hoe veel het beloope. III. 46
Laſtaadje. I. 18. wordt ſterk betimmerd en verſterkt. I. 41, 42. (oude). Orde op het verſterken derzelve. II. 87. bevolen af te breeken. I. 208. brand op dezelve. I. 228. Misnoegen der geërfden in dezelve. I. 271
Laſtaige. I. 188
Laſtman (*Pieter*), Schilder. III. 253
LATYNSCHE SCHOOL. Oudſte. II. 373. tegenwoordige, opgeregt. II. 374. beſchryving derzelve. II. 374. onderwys. II. 375. ſchoolboeken. II. 376. *Examen* en *Promotien* der Leerlingen. II. 376. Rector. II. 377. Conrector en Praeceptoren. II. 377. Claviger of Poortier. II. 378
Laurentius (*Jacobus*), Predikant. Zyne ſchriften. III. 221
Lauriergrafts-duiker. II. 61
Lazarette of *Lazarushuyske*, aan de ſchans. II. 287
LAZARUSHUIS. *Zie* LEPROOZENHUIS.
Lede (*eerſte*). Zie *eerſte Lede*.
Lediggaan van jonge Meisjes geweerd. I. 227
Leemte. wat. I. 111
Leenaardszoon (*Adriaan*) beſchuldigt van beeldbreeking. I. 287. wordt Koſter en Graavenmaaker. I. 289. wordt gebannen. I. 317
Leenaardsz. (Doctor *Karel*) legt *toe* op verandering der Regeeringe. I. 499, 500, 502. wordt, voor altoos, bannen. I. 504
Leenmannen van 't Stigt van Utrecht. Oude Lyſt derzelven. I. 2
LEESTEN- *Zie* SCHAATSEN-, LEESTEN- *en* KLOMPENMAAKERS-GILDE.
Leeuwaarden (Veer op) beſchreeven. II. 513
Leeuwen, die 't Wapen van Amſterdam vaſthouden, van

van waar ontleend. III. 14
LEEUWEN (GERBRAND *van*), Profeſſor in de Doorluchtige Schoole. Byzonderheden van zyn leeven. III. 236
Leeuwenburg. I. 18
——— (*oude*). I. 18
Leggers. Wie daar door verſtaan werden. I. 124, 290
Legplaatſen van eenige Veer- en Marktſchuiten, in den Binnen-Amſtel. II. 518. in 't Rokin. II. 518. in het Damrak. II. 519. langs de oude Teertuinen. II. 519. langs de Texelſche Kaai. II. 519. langs de Haringpakkery. II. 519. voor de Wieringerſtraat. II. 519. aan de Pypenmarkt. II. 519. aan de Bloemmarkt. II. 519. aan de nieuwe en Botermarkt. II. 519. aan de Gelderſche Kaai. II. 519. in den Singel. II. 519. in de Heerengraft. II. 519. buiten de Haarlemmer-Poort. II. 519
LEICESTER (ROBERT DUDLEI, Graaf van) algemeene Landvoogd der Nederlanden, komt herwaards. I. 394. geeft verlof tot het uitleggen van Amſterdam. 42, 398. zyn groot gezag. I. 396. zyne ontmoeting, te Amſterdam, in 1568. I. 397. hy geeft een ſtreng Plakaat uit op de zeevaart. I. 398. 't welk, in zyn afzyn, ingetrokken wordt. I. 398. hy ſtelt Gemagtigden, om der Kooplüiden boeken te onderzoeken. I. 398. zoekt Amſterdam te dwingen. I. 398. zyne komſt aldaar, in 1587. I. 400. en voorneemen. I. 401. hy vertrekt uit het Land. I. 402
Leiden houdt de zyde van Amſterdam, in een geſchil over den Overtoom. I. 420 enz. Veer op Leiden beſchreeven. II. 506
Leidſche-grafts-ſluisje of *Klap*. II. 58
Leidſche Poort. I. 50
Leidſche-Poorts-ſluis. II. 58
Leimuiden (het Dorp) beſchreeven. III. 79
LEIMUIDEN *en* VRIEZEKOOP (AMBACTSHEERLYKHEID *van*) door de Stad gekogt. I. 737. beſchreeven. III. 78 *enz.* grootte en getal van huizen. III. 78. Regeering. III. 82
Leimuider-brug. Overeenkomſten wegens derzelver wydte en hoogte. III. 80
Lelien (*Kloofter ter*) of *der nieuwe Nonnen*. waar. I. 21
Lelieſluis. II. 58
Le Long (*Izaak*). wat hy, wegens Amſterdam, geſchreeven hebbe. *Voorr.* XI.
Lemens (*Abraham van*). I. 420
Lemmer Veer op de) beſchreeven. II. 513
Leproſy of *Lazary*. Oorſprong deezer ziekte. II. 311
Leproozen. Hun optogt door de Stad. II. 312. Keure omtrent dezelven. II. 314. hoe zy, te Haarlem, geſchouwd worden. II. 314
LEPROOZEN-HUIS. Oudheid. I. 29. II. 311. tegenwoordige gedaante en gelegenheid. II. 312. III. 509. getal der onnozelen, in dit Huis. II. 313. der Provenieren. II. 313. orde voor de laatſten. II. 313. beſtiering van 't Huis. II. 313. inkomſten. II. 315. de oudſte Regent is Heemraad van de Outewaaler-Polder II. 315
LESCAILJE (KATHARYNE). Haar leeven en Digtkundige werken. III. 253
LEVANT (*Koophandel* en *Scheepvaart* op de) beſchreeven. II. 533. III. 511
Leytsage [Loots]. II. 551
Liedekens verbooden. I. 236
Liesdelle of *Liesdaal*, nu de Niezel. I. 19
Lieve-vrouwen-Gaſthuis, waar. I. 26
Lieve-vrouwen-Gilde. Welk, van ouds. II. 461
Lieve-vrouwen-Kapel, waar. I. 26
Lieve-vrouwen-Tooren. I. 18
Lievens (*Jan*), Schilderſtukken van hem. II. 15, 17, 21
LIGTERMANS- (KOOREN-) GILDE beſchreeven. II. 448
Likedeelers. I. 140
Linden-Hoffje beſchreeven. II. 357
LINT- *en* PASSEMENTWERKERS-GILDE beſchreeven. II. 476
Lire. I. 85
Liſtingh (*Dirk*). I. 206
Loefs (*Jan Michielszoon*), Brouwer. eerſte Regent van 't Maagdenhuis. II. 345
Loefszoon (*Kornelis*) herbergt den Heer van Brederode. I. 299, 304. wordt gebannen. I. 316
Logementen der Stad in den Haage herbouwd. I. 741. beſchreeven. III. 291
Logement- (*Heeren-*) Zie *Heeren-Logement*.
LOKHORST (PIETER BOUDEWYNSZ. *van*), Baljuw van Amſtelland. I. 540
LOMBERD. *Zie* BANK VAN LEENING.
Lomberden. Derzelver oorſprong hier te Lande. II. 35. III. 506
Lonk (*Hendrik Corneliszoon*). Amſterdammer, en bedreeven Zeeoverſte. III. 211
Loodgieteryen. Waar zy niet zyn mogen. II. 490
LOON (NICOLAAS *van*), Raad. I. 627
Loon Willemszoon (*Nicolaas van*) Burgerkapitein. I. 655
Loopen, tot verarbeiden van Zout, door wie, verhuurd worden. II. 454
Loopenmaakery hier ter Stede. II. 491
Loopplaatſen der Burger-Compagnien. III. 177
Loopveld (groote). III. 55
——— (kleine). III. 54. verbreed. I. 596. III. 506
Loospanden, oudtyds *eerſte panden*. III. 27. waarom zo genaamd. III. 28. hoe geſchiede. III. 28. *groote Loospand*. hoe uitgegeven worde. III. 28
Lootdag voor de Jaarmarkts-kraamen. II. 415
LOOTSMANS-GILDE beſchreeven. II. 474
Looijers, waar zy, van ouds, hunne kuipen hadden. II. 456. *Zie* HUIDENKOOPERS-, LOOIJERS- *en* SCHOENMAAKERS-GILDE.
Loteryen, ten behoeve van het Oude-mannen-Huis. II. 302. van 't Kraukzinnigen-Huis. II. 308
Louwen (*Klaas Janszoon*) op de galeije gebannen. I. 310
Louwen-Poortje of *Meeſter Louwen ſteegje*. I. 9
Lugtverſchynſels (twee ongewoone), in 1663 en 1664. I. 606
Luitenants (*Burger-*). Hun getal en verkiezing. III. 174, 178
Luitenants der *Ratelwagt*. Hunne aanſtelling. III. 184
Lutheren. I. 301, 313
Lutherſchen verzoeken, vergeefs, om eene Kapel. I. 290, 292. bieden der Regeeringe hunnen dienſt aan. I. 304. houden hier Godsdienſtige Vergaderingen, in 1578. I. 381. verzoeken, vergeefs, openbaare Godsdienſtoefening, in 1588. I. 404. hunne heimelyke Vergaderingen belet, in 1595. I. 408. beſluit der Noordhollandſche Sinode tegen hen. I. 418. hunne tweederlei Vergaderingen worden hier, op nieuws, verbooden, in 1604. I. 419. zy ſtigten eene openbaare Kerk, in 1632. I. 514. eene tweede, omtrent 1667. I. 600
Lutherſchen. Hunne eerſte Vergaderingen, hier ter Stede. I. 133, 135. II. 183. hunne Kerkelyke regeering. II. 187. Octroi, ten behoeve van derzelver Weeshuis en Oude-vrouwen-Huis. I. 728. Tweeſpalt onder hen, hier ter Stede. I. 708 enz.
Lutherſche Kerken en derzelver *beſtiering*. II. 183, 187
Lutherſche oude Kerk. Stigting en gelegenheid. II. 183
Lutherſche nieuwe Kerk. Stigting en gelegenheid. II. 185. III. 508
Lutherſche Weeshuis. Opregting. II. 336. gelegenheid. II. 336. beſtiering. II. 337. getal der kinderen. II. 337

Lu-

Lutherſche-Diaconie-Hofje beſchreeven. II. 354
LUYKEN (JAN) konſtig Plaatſnyder. Byzonderheden van zyn leeven. III. 263
Lyfrenten op een en twee lyven door de Stad verkogt, in de vyftiende eeuwe. I. 157, 158, 179. in 1672. I. 655. in 1673. I. 656. in 1686. I. 691
Lyfsveiligheid of *Seureté de Corps*, hoe verkreegen worde. III. 463
Lyken. Wegens dezelven, wordt, als zy in de Kerk begraaven worden, zeker regt aan 't Aalmoeſſeniers-Huis betaald. II. 297
Lynbaan (*Admiraliteits-* of *Lands-*). II. 82
——— (*Ooſtindiſche*). II. 85
Lynbaanen. Zie *Touwſlaageryen.*
Lynbaansbrug en *Lynbaansſteeg*, van waar zo genaamd. I. 44
Lyſten der Regeeringe. hoe zy opgemaakt zyn. III. 277. derzelver gebruik. III. 470

M.

Maagdendaal, Klooſter. I. 32
Maagden-Gilde, in de oude Kerke. I. 284
Maagdenhuis. Zie *Roomſchgezinden-Weeshuizen.*
Maarloops-Hofje beſchreeven. II. 357
Maat. Wat daardoor te verſtaan zy, in een Privilegie van Hertoge Albrecht. I. 128. Regt daartoe wordt aan de Stad geſchonken. III. 15. Grootte der Biermaat. II. 469
Maatſchappy (*Ooſtindiſche*) opgeregt. I. 418
——— (*Weſtindiſche*) opgeregt. I. 481
Madderſteg (*Michiel*), Schilder. III. 265
Made (*Richard*), Engelſch Predikant, bidt, in oorlogstyd, openlyk, voor de Stad Londen. I. 609
Magazynen. Zie *Wapenhuizen* en *Kooren-Pakhuizen.*
Magazyn (*Admiraliteits* of *Lands-*) beſchreeven. II. 80
——— (*Ooſtindiſch*). II. 84
Magere brug. II. 72
Makelaars. 't Verkoopen, door Makelaars, oudtyds, verbooden. II. 467. getal derzelven. II. 467. hun pligt. II. 467
MAKELAARS-GILDE beſchreeven. II. 467. III. 510
Makkum (Veer op) beſchreeven. II. 513
Maliebaan in de Diemermeer beſchreeven. III. 92
Malſem (*Thomas* van) beroemd Toneelſpeeler. II. 401
Man is hier voogd over zyne vrouw. III. 22
Mandementen niet te verleenen tegen de Privilegien. I. 270. III. 1
MANDENMAAKERS-GILDE beſchreeven. II. 472
Manden-markt beſchreeven. II. 430
Maneges of *Ryſchoolen* beſchreeven. II. 407
MANNEN-TUGTHUIS *of* RASPHUIS. Opregting. II. 250. Inkomſten en Octrojen. II. 250. Molen voor het zelve. II. 251. Poorten, of ingangen. II. 252. vertrekken. II. 252. hokken en arbeid der Tugtelingen. II. 252. ſtraf der onwilligen. II. 253. Plaatsloopers. II. 253. ſpys, drank en kleeding der Tugtelingen. II. 253. III. 509. Waage, Kerk en Gevangenkelder. II. 254. *Secreete Plaats.* II. 254. Beſtiering. II. 255. orde op het inneemen en uitlaatender Tugtelingen. II. 255
Marcelis, Koopman alhier. I. 535
Marcelis (*Gabriel*). I. 607
Marcelis (*Otto*), Schilder. III. 260
MARGAREET (Vrouw) belooft Amſterdam nooit van Holland te zullen ſcheiden. I. 117. geeft der Stad nog eenige andere Handveſten. I. 117
Marienvelde (Klooſter). I. 22
Marct van Ameſtel. II. 414
Marken (*Henrik Corneliszoon van*) *in de roo-moolen*, Burgemeeſter. I. 295
MARKEN (HENRIK *van*) tekent de overeenkomſt der Gereformeerden met de Wethouderſchap. I. 289. helpt de Gemeente ſtillen. I. 297. wordt verkooren, om met Burgemeeſteren te raadpleegen. I. 302. wordt Raad en Theſaurier, in 1578. I. 369, 370
Marken (*Jacob van*). I. 206
——— (*Jan van*). I. 206
MARKTEN. Oudheid derzelven te Amſterdam. I. 110. II. 413. *Dagelykſche.* II. 414. *Weekelykſche.* II. 414. *Jaarmarkten.* II. 415
Marktmeeſters. Hun beroep. II. 430
Marktmeeſter der Koorenmarkt. II. 32
Marktplaatſen in Amſterdam. II. 415. Zie *Dam*, *nieuwe Markt* enz.
Marktſchippers. Wie zy zyn. II. 494
Markus Dirkszoon (*Elbert*), Burgemeeſter. I. 273, 284, 298
MARLBOROUGH (HERTOG *van*) houdt naauwe gemeenſchap met de Stad. I. 725. men klaagt aldaar, dat hy geen gezags genoeg heeft. I. 727
MARRE (JAN *de*). Byzonderheden van zyn leeven en Gedigten. II. 257
Martelaars-graft. Oorſprong deezes naams. II. 54
MASTENMAAKERS-GILDE. *Zie* SCHEEPSTIMMERMANS-GILDE.
Matthеuszoon (*Gerrit*), Burgemeeſter. Zyne ontmoeting, met een' der Raaden van Hertoge Filips. I. 154
Matthеuszoon (*Gerrit Gerrit*), Burgemeeſter, ſterft. I. 212
Matthyszoon (*Jan*) van Middelburg houdt hier heimelyke Vergaderingen. I. 239, 241. vlugt. I. 245
MAURITS, PRINS *van* ORANJE, wordt hoofd van den Raad van Regeeringe, in 1584. I. 394. Stadhouder, in 1585. I. 394. kieſt de zyde der Contraremonſtranten. I. 459, 466. wordt, te Amſterdam, treffelyk, ingehaald. I. 468. dankt de Waardgelders af. I. 468. verandert de Regeering, te Amſterdam. I. 469 enz. aanſlag op zyn Leeven. I. 484. hy ſterft. I. 487
MAXIMILIAAN, Aartshertog, naderhand Keizer, komt te Amſterdam. I. 187, 210. ſtelt orde op den oorlog te water. I. 188. breidt het Ban- en Vangregt der Stad uit. I. 189. vereert haar wapen met zyne Kroon. I. 189. ſchenkt een glas in de Kapel der Heilige Stede. II. 122
May-Avonds-Vierſchaar. Wanneer gehouden worde. III. 24, 512. wyze van regtspleeging op dezelve. III. 322
Medenblik. Amſterdam zendt drie vendelen Soldaaten derwaards. I. 603. Veer op Medenblik beſchreeven. II. 513
Medenblik (*Adriaan*) helpt de Gemeente ſtillen. I. 297
Medenblikker Hofje beſchreeven. II. 353
MEDICIS (MARIA DE), Koninginne Moeder van Frankryk, wordt hier, pragtiglyk, ingehaald. I. 533 enz.
Meedemaakery hier ter Stede. II. 482
Meel en Gort (Boekweiten-). Zetting op het zelve. I. 437
Meelhal. Waar, voorheen, geplaatſt. II. 416
Meeſter Schermer om *kempen te leeren.* I. 114
Meinardszoon (*Lucas*), Raad. I. 282
Melis-molen. I. 18
Melkmarkt, waar, van ouds en nu. II. 424
Memoriaalen (*groote*) der Stad. Wanneer zy aanvangen. *Voorr.* XIV
Mennoniten. Zie *Doopsgezinden.*
Meppelt (Veer op) beſchreeven. II. 514
Meſſen (*lange*) te draagen verbooden. I. 178
METSELAARS-GILDE beſchreeven. II. 461. III. 519
Metſelaars (*Vrye*). Verbod van derzelver byeenkomſten, hier ter Stede. I. 740

Metſeltuin (Stads-). II. 45
Meulen (Willem van der), Kapitein eener Burger-Compagnie. Zyne vereering aan den Hortus Medicus. II. 387
Meurant (Emanuel), Schilder. III. 261
Meurling (Jan) bevordert de Preeke. I. 280, 289. wordt Weesmeeſter, in 1578. I. 370
Meyering (Albert), Schilder. III. 263
Meyert, een Toorentje. I. 18
Meinerdszoon (Egbert), Huidenkooper, tekent de overeenkomſt der Gereformeerden met de Wethouderſchap. I. 289. wordt gekooren, om met Burgemeeſteren te raadpleegen. I. 302. zyn deerlyk uiteinde. I. 311
Michielszoon (Jan), Predikant, heeft de hand in eenen aanſlag op Amſterdam. I. 346
Michielszoon (Wolferd) ſneuvelt. I. 356
Middelburg (Veer op) beſchreeven. II. 514
Middeldam. I. 1
Middellandſche Zee (Koophandel en Scheepvaart op *de*) beſchreeven. II. 533
Middel-Polder. Zie *Amſterveenſche Polder.*
Mieris (Frans van). Aanmerking op zyne uitgaave van eenen brief van Jonkheere Willem. I. 98
Mierop (Gerard van) voert bevel in eene ſchans by Y-pelloot. I. 210
Minderbroeders, *Obſervanten* genaamd, betrekken een Klooſter in de Stad, tegen dank der Regeeringe. I. 153. hunne Voorregten. I. 155
Minderbroeders-brugge, waar. I. 23. II. 99
Minderbroeders-Klooſter. I. 23. aangevallen. I. 286. geplonderd. I. 287. herſteld. I. 307. op nieuws geplonderd. I. 369
——— *Kerk* den Gereformeerden toegeſtaan. I. 288. door hen, ontruimd. I. 292
Mirakel (Amſterdamſch). Verhaal wegens het zelve. II. 118. onderzoek van deszelfs geloofwaardigheid. II. 119. III. 508. kiſt, waarin men meent, dat de miraculeuſe hoſtie gelegd is geweeſt. II. 120
Mirakelhuis in de Kalverſtraat. II. 120
Misdaaden (geringe) hoe, van ouds, geſtraft werden. III. 314. en hoe tegenwoordig. III. 318
Miſen van Juſtitie. Wat 'er door verſtaan worde. III. 317
Modderen in de Stad. wanneer, en onder wat opzigt, het geſchiede. II. 64, 65
Moeder over de *Turfvuilſters.* Haar werk. II. 452. III. 509
Moens-Hofje beſchreeven. II. 361
Molen buiten der Bynwiker poorte. I. 137
——— op de ooſt-, en op de weſtzyde der Stad. I. 137
Molen-Excyns afgeſchaft. I. 222
Molen-ſteeg. I. 137
Molenſteegen. Van waar zo genaamd. I. 11, 18
Molenwerf, omtrent de oude Haarlemmer Poort. II. 355
Monikendam (Veer op) beſchreeven. II. 514
Monſerius (Joannes), geleerd Amſterdammer. III. 199
Montelbaan (Huis te). Blokhuis aan de Laſtaadje. I. 42
Montelbaans-Tooren. Naamsreden, gelegenheid en gebruik. I. 42. II. 55. regt gezet. I. 44
Montfoort (Veer op) beſchreeven. II. 514
Moordbrand. wat. I. 113
Moreelſen (Paulus). Schilderſtukken van hem. II. 24, 26
Morus (Alexander), Profeſſor op de Doorlugtige Schoole. Byzonderheden van zyn leeven. III. 232
Moſſelſteiger. II. 421
Moſterd (Reinier). Zyne dapperheid. II. 200, 209, 210
Moucheron (Izaak), Schilder. III. 266
Mouteryen. Waar zy gelegen zyn, en derzelver getal. II. 481
Muden, Muyden. I. 85, 85, 87
Muiden ingenomen door Sonoi. I. 347. verlaaten. I. 347. Amſterdam dringt op deszelfs verſterking. I. 509. bevordert het leggen eener ſluis aldaar. I. 655. 't Slot te Muiden door de Regeering van Amſterdam bezet. I. 178. weigert Amſterdamſche bezetting. I. 225. Trekweg en vaart op Muiden. I. 540. Veer derwaards beſchreeven. II. 507
Muiderberg. Franſche poſt aldaar verlaaten. I. 656
Muiderdyk. De ſchouw over den zelven aan Amſterdam vergund. I. 212. Amſterdam zorgt voor de herſtelling van den zelven. I. 619, 726, 730. Zie ZEEBURG *of* DIEMERDYK.
Muyderpoort. I. 85, 87
Muider-Poort. I. 50
Muiderſluis en *brug.* III. 102. Regeering deezer Stad van 't bruggeld vry verklaard. III. 103
Muiderzand ſtrekt zig door een gedeelte van Amſterdam. I. 76. II. 93
Muller (Jacob Fredrik) alias *Jaco.* De regtspleeging over hem geeft gelegenheid, tot het verbieden van 't *appelleeren*, door openbaare Booswigten. I. 732, 733
Munt van Leiceſter te Amſterdam. I. 402
Munt, in 1672, hier ter Stede opgeregt. I. 647
Munt, hier ter Stede. II. 53. nu eene herberg. II. 53
Munter (Cornelis), Secretaris. I. 681
Munter (Jan). Eenige Engelſche Doopsgezinden houden Godsdienſtige vergaderingen, in zyn Pakhuis. II. 194
MUNTER (JOAN), Burgemeeſter. I. 657, 673
MUSKOVIE (Koophandel en Scheepvaart op) beſchreeven. II. 534. III. 511
MUSKOVIE (PETER ALEXOWITZ, Czaar van) oefent zig, hier, in 't Scheepstimmeren. I. 721. doet, nevens zyne Gemaalin, wederom eene reis herwaards. I. 731
Muts (Simon), Gereformeerd inwooner. I 286
Muur beſlooten te maaken, tuſſchen 't Kamperhoofd en den Kruistooren. I. 211
Muuren der Stad (oudſte), wanneer afgebroken. I. 417. II. 50
Mydrecht (Water de *kromme*). Gelegenheid. III. 80
Myede. wat. I. 127
Mylpaalen. Waar geſteld zyn. III. 5
Myn (Heroman van der), Schilder. III. 267. ſtukken van hem. II. 312

N.

Naaktloopers te Amſterdam. I. 240
Naarden, door de Spaanſchen veroverd. I. 327. oproer aldaar, door de bezetting van Amſterdam, geſtild. I. 598. handeling over deszelfs verſterking, in 1668. I. 612 enz. Amſterdam bewilligt 'er in, in 1672. I. 625. de Stad, door de Franſchen ingenomen zynde, wordt herwonnen. I. 656. Afzanding omtrent die Stad. I. 664. Trekweg en vaart derwaards. I. 540. Veer op Naarden beſchreeven. II. 507
Nagten. Men telde, van ouds, hier te lande, by nagten, in de plaats van by dagen. III. 27 *Aant.* (8). Zie *Twaalf nagten.*
Nagtwagt. Zie *Ratelwagt* en *Ruiterwagt.*
Nagtwerken. Keur daarop. III. 47, 512
Namaagſchap onder de Regenten bepaald, in 1565. I. 271. verdere bepaaling omtrent dezelve. II. 274
Nardingberland [Gooiland], oudtyds, bezeten door den Huize van Amſtel. I. 81, 87. afgeſtaan aan Holland. I. 85
NASSAU (WILLEM-FREDRIK, *Graaf van*) komt, met eenig Krygsvolk, voor Amſterdam. I. 561. bezending aan hem, uit de Stad. I. 562

Neck (Jacob *van*). Zyne krygsbedryven ter zee. III. 209. hy wordt Burgemeester. I. 481, 419
Neck Jacobszoon (Jacob *van*), Raad. I. 658
Neck (Reinier Simonszoon *van*) brengt Jan Arendszoon op stoel, in de Minderbroeders Kerke. I. 289. zyn verder gedrag. I. 290. hy ondersteunt Brederode. I. 295. wordt verkooren, om met Burgemeesteren te raadpleegen. I. 302. wordt Raad en Commissaris van Huwelykssche zaaken, in 1578. I. 370, 382
Neer (*Eglon van der*), Schilder. III. 263
Neeringen (voornaame) kortelyk, beschreeven. II. 477. waar eenigen niet zyn mogen. II. 481. welken gedaan mogen worden, door zulken, die geene Poorters zyn. III. 143
Nesse of *Nes*. grond der zelve. I. 10, 19. waarom vol Kloosters. I. 21
Nes of *kaale Nes* in 't Y. Gelegenheid. I. 77. III. 84. Overeenkomst, wegens dezelve, met Waterland. I. 604
Nes (*de*), Buurt aan den Amstel. III. 57
Nettehoeven. I. 183
Neuhoff (*Baron* van), verkooren Koning van Corsica, hier ter Stede gegyzeld. I. 742
Nicolaas van Amsterdam. Wanneer hy gebloeid hebbe. III. 195
Nieuwe Aemstelle. I. 8
——————— (Kerk van), in 1334, vermeld. II. 91
Nieuw-Amsterdam, Stad in Nieuw Nederland. I. 594. verlooren, en *Nieuw York* vernoemd. I. 595
Nieuwe brug. II. 70
Nieuwe Diep. I. 659. Gelegenheid. III. 91. Visschery in het zelve. III. 91. een stuk Rietland in het zelve aan de Stad afgestaan. I. 726
Nieuwe Kerk gebouwd. I. 14, 26, 145. altaar in dezelve, door Dirk Holland, opgeregt. I. 144. of aldaar, in 1566, de beelden gebroken zyn. I. 287. Beeldenstorm aldaar, in 1578. I. 383. zy verbrandt, in 1645. I. 544. II. 111. wordt herbouwd. I. 544. II. 111. en ingewyd. I. 546. veranderingen aan dezelve. I. 735. haare Gelegenheid. II. 108. III. 508. Stigting en Stigter. II. 108. Toewyding. II. 109. aanzien. II 109. Beelden en Sieraaden. II. 109. Chooren en Kapellen. II. 109. Kapel van 't heilige Graf. II. 109. Altaaren. II. 110. haar tooren blyft, na de laatste herbouwing, onvolmaakt. II. 111. haare grootte en gedaante. II. 111. geschilderde glazen. II. 376. Galery. Gestoelten. Predikstoel. II. 111. Orgels. II. 112. Choor. II. 112. Kerkenraads-Vergaderplaats. II. 112. Kerkmeesters-Comptoir. II. 113. Vergaderkamer en andere vertrekken der Diakenen. II. 113. *Grafstede* van *Jan van Galen*. II. 113. van *David Sweers*. II. 114. van *Michiel de Ruiter*. II. 114. III. 508. van *Joost van den Vondel*. II. 117. van *het geslagt van de Haze de Georgio*. II. 117
Nieuwe Markt beschreeven. II. 416
Nieuwe-markts-sluis. II. 57
Nieuwenburg (*Jan Janszoon van der*) ingedaagd en gebannen. I. 324
Nieuwendyk. Wat 'er, in de vyftiende eeuwe, door verstaan werdt. I. 9
Nieuwendyker-Poort. I. 9, 15, 18
Nieuwendyker- of *Haarlemmer-sluis*. II. 57
Nieuwer-Amstel. *Zie* Amstelveen.
Nieuwersluis. Schans aldaar, op wat voorwaarde, gelegt. I. 694
Nieuwe steeg, genaamd *Ruyssenstein*. I. 32
Nieuwe Vaart verlengd tot aan Zeeburg. I. 659. Drooge in dezelve. I. 727
Nieuwe-Stads-Herberg beschreeven. II. 76
Nieuwe-Stads-Herberg in de Plantaadje. II. 77
Nieuwe-Waals-Eiland. I. 47. II. 65
Nieuwe Werkhuis, opgeregt. I. 591. beschreeven. II. 259 enz. III. 509. arbeid der Tugtelingen. II. 259. keuren wegens dit Huis. II. 260
Nieuwe zyde. waarom de westzyde der Stad zo genaamd zy. I. 8
Nieuwe-zyds-Kapel. Oudheid en gelegenheid der stigting. II. 118. onderzoek van 't mirakel, welk men wil, aldaar gebeurd te zyn. II. 119. zy verbrandt, in 't jaar 1421, en in 't jaar 1452. II. 121. zy wordt herbouwd. II. 121. haare Altaaren. II. 122. veranderingen, na de Hervorming. II. 122. tegenwoordige gedaante. II. 123. Men predikt aldaar, in de Hoogduitsche taale. II. 123
Nieuwe Zyl (Veer op *de*) te niet geloopen. II. 514
Nieuwjaarszingen verbooden. I. 382
Nieuwkerk (Veer op) beschreeven. II. 507
Nieuwmegen (Veer op) beschreeven. II. 514
Nieuw-Nederland. De Stad stigt aldaar eene Volkplanting. I. 594 *enz.* die, door de Engelschen, bemagtigd wordt. I. 595
Nieuwsschryver, hier ter Stede, geeft gelegenheid tot klagten aan het Fransche Hof. I. 608
Nieuwstraat. I. 32
Nieuw-Suiker-Hofje beschreeven. II. 362
Nieuwveen en *Kalslagen* bevestigt in 't regt van vrye uitwatering door Amsterdam. I. 123
Niezel, eertyds, *Liesdelle* genaamd. I. 19
Nobel (*Jan Corneliszoon*), Schepen. I. 287
Noircarmes (*Filips van S. Aldegonde*, Heer van) trekt, aan 't hoofd eener Spaansche bezettinge, in Amsterdam. I. 307
Noiert (*Heyn*), als Schout afgezet, wordt, op eene buitengewoone wyze, Burgemeester. I. 144
Noirt (*Willem*). I. 27
Nonnen-Klooster (*nieuwe*). I. 21. wanneer gestigt. I. 21
——————— (*oude*). I. 22
Noorddammer-brug. Haarlem belemmert de doorvaart door dezelve. III. 57. buurt aldaar. III. 57. schikkingen omtrent dezelve. III. 106
Noorder-Kerk. Gelegenheid en stigting. II. 134. grootte en gedaante. II. 134. Kerkhof. II. 135
Noordermarkt beschreeven. II. 417
Noordsche Gemeente alhier. I. 609
Noords-vaarders. Orde op 't meeten derzelven. I. 607
Noordveen (*vrye*). Gelegenheid. III. 57
Noorwegen (Koophandel en Scheepvaart op) beschreeven. II. 527
Notarissen. Bepaaling van derzelver getal. I. 272. hun pligt en wyze van aanstelling. III. 328
Nottaard (*Jan*), Schout, wordt onthalsd. I. 138
Nuits (*Lubbert*) bevordert de Preeke. I. 280

O.

Observanten. *Zie* Minderbroeders.
Occo (*Sybrand Pompejus*), Schepen en Raad. I. 257. Zyne afkomst en geleerdheid. III. 199
Ockers (*Wein Adriaan*). Haar gedrag, in de oude Kerke. I. 284
Ockers-Hofje beschreeven. II. 353
Oetenwaal. Zie *Outewaal*.
Oetgens *van* Waveren (Antoni), Burgemeester. I. 534, 551, 561, 590
Oetgens *van* Waveren (Frans Henrikszoon), Burgemeester. I. 481
Oetgens *van* Waveren (Jacob Franszoon) wordt Raad, in 1578. I. 370. weigert Oranje, als hooge Overheid, eed te doen. I. 390
Oetgens-Pad. Waar. III. 4. *Agter-Oetgens-Pad*, waar. III. 4

Officien. Zie Ampten.
Oirveede, Overveede. wat. I. 105
Olfertszoon (Samuel), Remonſtrantſchgezind. I. 461. wordt van de Gemeente afgeſneeden. I. 481
Olifants- of *Outewaaler-Pad.* Waar. III. 4
Oly (Jacob) ſtigt een Hofje. II. 356
Olofszoon (Dirk) Vlaskooper, bevordert de Preeke. I. 280
Ommegang op Sacramentsdagen. I. 197. wegens de vrede van 1508. I. 211. om vrede en welvaart, in 1511. I. 213. in 1512. I. 215
Ommegangen gebooden. I. 187, 188, 191, 196, 198, 200
Omval (Buurt aan den). Gelegenheid. III. 61
Onder-Schouten. Zie *Subſtituit-Schouten.*
Onderſtand (jaarlykſche) van wege de Stad, aan Kerken en Godshuizen. II. 228
Onderzoek van gevangenen om misdaad, hoe geſchiede. III. 313. ſcherp onderzoek aan de paleije. III. 313
Ontleedplaats, oudſte. II. 383. tegenwoordige. II. 384
Ontwapening gebooden. I. 183
Ontzegging van de Stad, buiten vorm van Regtsgeding. De wettigheid hiervan onderzogt. III. 293
Onzer Lieve Vrouwen Parochie. II. 109
Oogen uitgeſteken en Ooren afgeſneeden tot ſtraf. I. 183. III. 314
Oorgaten gemaakt. I. 45. der bruggen. Wanneer uitgevonden. II. 70
Oorlogsſchepen (honderd), door de Amſterdamſche Koopluiden, den Staat aangebooden. I. 581
Ooſtenburg. I. 49
Ooster-Kerk. Oudſte. I. 43. tegenwoordige geſtigt. I. 600, 619. II. 135. derzelver gelegenheid, grootte en gedaante. II. 135, 136
Ooſterlingen. Oorlog met dezelven. I. 212 enz.
Ooſtermarkt. Zie *Nieuwe Markt.*
Oostindie. Scheepvaart derwaards. II. 535
Ooſtindiſch Huis. I. 423
Ooſtindiſch-Huis. II. 82 enz. Zeemagazyn en Scheepstimmerwerf. II. 84. III. 508. Lynbaan. II. 85
Ooſtzaanen (Veer op) beſchreeven. II. 515
Ooſtzee (Koophandel en Scheepvaart op de) beſchreeven. II. 529
Opmeer (Nicolaas), Burgemeeſter. I. 673
Opmeer (Petrus), Amſterdammer. Zyne afkomſt en ſchriften. III. 205. verdere byzonderheden, hem betreffende. III. 205 enz.
Opmeers-huisjes. II. 269
Op- en affcheeping der Beeſten geſchiedt ten voordeele van 't Oude-zyds-Huiszitten-Huis. II. 265. waar en hoe. I. 707. II. 422
Opzigter (algemeene) over de Stads Werken en Wateren. II. 64
Opzigter (algemeene) over de Graaf- en Modderwerken. II. 65
Organiſten. door wie, worden aangeſteld. II. 139
Orville (Jacobus Philippus *d'*), Profeſſor in de Doorlugtige Schoole. Byzonderheden van zyn leeven en Schriften. III. 242
Os (Dirk van). I. 408
Osdorper-Ban. Gelegenheid. III. 71
Osdorp (de *Buurt*) beſchreeven. III. 71
Oſſenburger- of *Oſſenmarkts-ſluis.* Waar. I. 26
Oſſenmarkt. Waar, van ouds. I. 29. tegenwoordige beſchreeven. II. 422. *Commiſſariſſen* van dezelve. II. 423
Oſſen-ſluis. II. 57
Otter (Dirk Hillebrandszoon), Schepen en Burgerhopman. I. 243. Burgemeeſter. I. 273
Otter (Floris Dirkszoon), voorſtander der Gereformeerden. I. 283
Otters-Pad. waar. III. 4
Oude-Aemſtelle. I. 8. (Kerk van), in 1334, vermeld. II. 91
Oude brug. II. 69
Oude Gaſthuis. Waar. I. 27. neemt het onderhoud van den Heiligen Weg op zig. I. 126
Oude Kerk. I. 8. van de Kerk van Ouder-Amſtel geſcheiden verklaard. I. 102. Bewaarplaats der Handveſten aldaar. *Voorr.* XII. I. 193. opſchudding in dezelve. I. 197. Beeldenſtorm aldaar. I. 283. opſchriften voor 't Choor, door wien gemaakt. I. 381. een vreemde Vogel plaatſt zig op het kruis van den tooren derzelve. I. 531. Tooren derzelve herſteld. I. 735. Naamsreden der Kerke. II. 89. Oudheid. II. 89. toewyding. II. 89. waarſchynlyke tyd der Stigtinge. II. 92. grond, waarop zy gebouwd is. II. 93. Kerkhof. II. 94. Chooren of Kapellen in de Kerke. II. 94. Hamburger-Choor. II. 94. Binnen- en Buitenlands-vaarders-Choor. II. 95. Weitkoopers-Choor. II. 95. S. Jeroens-Kapel. II. 95. Voetboogsſchutters-Choor. II. 95. Lieve-Vrouwen-Choor. II. 95. Kapel van 't Heilige Graf. II. 96. hooge Choor. II. 96, 100. Handboogsſchutters-Choor. II. 96. S. Elois- of Smids-Kapel. II. 97. Huiszitten-Kapel. II. 97. Elizabeth Gaeven-Kapel. II. 97. S. Cornelis-Kapel. II. 97. Kerkmeeſters-Comptoir. II. 98. Altaaren. II. 98. Beelden en andere Sieraaden. II. 98. tegenwoordige gedaante der Kerke. II. 99. grootte. II. 99. tooren. II. 99. ingangen. II. 99. Pilaaren, kroonen, geſtoelten. II. 99. Predikſtoel. II. 100. Orgels. II. 100. geſchilderde glazen. II. 95, 96, 101. *Graffſtede* van *Langen Pier.* II. 101. van *Jacob van Heemskerk.* II. 101. van *Cornelis Janszoon de Haan.* II. 103. III. 508. van *'t geſlagt van de Graef.* II. 103. van *Abraham van der Hulſt.* II. 104. van *Iſaac Sweers.* II. 104. III. 508. van *Willem van der Zaan.* II. 105. van *Paul Wirtz.* II. 105. van *'t geſlagt van Boreel.* II. 99. van *'t geſlagt van Crombout.* II. 106
Oude-Mannen- *en* Vrouwen-Gasthuis. Oudſte, waar en door wien aangelegd. II. 301. tegenwoordige geſtigt. II. 302. herbouwd. II. 303. beſchryving van het zelve. II. 303. woonïngen der oude mannen en vrouwen. II. 304. getal. II. 304. ſchaforde. II. 304. III. 509. vereiſchten in de oude luiden. II. 305. III. 509. beſtiering. II. 306. III. 509. inkomſten. II. 306. wie de Lyken uit het zelve ten grave brengen. II. 446
Oude-Nonnen-Klooſter, Marien-velde genaamd. I. 14
Ouder-Amſtel (Heyman Jacobszoon van), eerſte Ambagtsheer van Amſterveen enz. van wege de Stad. I. 227. wordt, als Schout, afgezet. I. 239
Ouderdom. Welke, in Burgemeeſteren, Schepenen en Raaden, vereiſcht worde. III. 273
Ouderkerk *of* Ouder-Amstel (Ambagtsheerlykheid *van*) door de Stad gekogt. I. 739. beſchreeven. III. 60 enz. getal van huizen. III. 63. Regeering. III. 63
Ouderkerk (het *Dorp*) beſchreeven. III. 61. Brug aldaar. III. 61. Bruggeld verhoogd. I. 485
Ouderlingen der *Nederduitſche Gereformeerden* in 1566 aangeſteld. I. 290. Derzelver getal en dienſt. II. 146 enz. wyze van verkiezinge. II. 164
Ouderlingen der *Walſche Gereformeerde Gemeente.* II. 168. wyze van derzelver verkiezing. II. 170. derzelver dienſt. II. 171
Oudermans van onſer vrouwe-Capelle. I. 26
Oude Schans voor de Laſtaadje. I. 42. wordt betimmerd. I. 42
Oude-Stads-Herberg afgebroken. II. 76

Oudewater (Veer op) beſchreeven. II. 515
OUDE-ZYDS-KAPEL is de oudſte Kerk der Stad niet. I. 7. haare Gelegenheid. II. 124. toewyding. II. 124, 125. onderzoek haarer oudheid. II. 90, 124. haar ſtaat, na de hervorming. II. 126. tegenwoordige gedaante. II. 127
OUD-RAAD *van* BURGEMEESTEREN beſchreeven. III. 296
Oudsboorn (Heer *Willem van*). I. 12. Zyn Windmolen. I. 11
Outersdorp, Buurt in den Diemer-Ban. Gelegenheid. III. 66
Outewaal of *Oetenwaal*. Oude gelegenheid. I. 29, 30. III. 58. Oude Kapel aldaar. II. 213. of de buuren van Outewaal den tooren der Oude Kerke hebben helpen ſtigten. II. 93
Outewaaler-Pad. Waar. III. 4
Outewaaler-Weg. Gelegenheid. III. 4, 58
Outewaaler- of *Over-Amſtel-Polder* beſchreeven. III. 58
Ovens (*Juriaan*). Schilderſtukken van hem. II. 15
Over-Amſtel-Polder beſchreeven. III. 58
Overbeek (*Bonaventuur van*), Schilder. III. 265
Over-Diemen. Gelegenheid. III. 64
OVERLANDER (VOLKERT), Schepen en Raad. I. 463. Burgemeeſter. I. 499
Overſpel. Plakaaten en Keuren daartegen. III. 49
Overſtemming onder de Leden van Holland. Ontwerp daarop. I. 737 enz.
Overtoom, in den Slooter-Ban. Gelegenheid. III. 68. ſtaat van den zelven, in 1575. I. 346. verſchil deswege met Haarlem. I. 405, 420 enz. 423 enz. hoe vereffend. I. 424
Overtoom (*Ooſtzaaner*). Veer op den zelven. II. 511, 515
Overtoomſche Weg. Gelegenheid. III. 54
Overyſſel. Twiſt met die Provincie over de Viſſcherye. I. 256

Oyſendrop. Zie *Yſſendrop*.

P.

Paalen voor de Stad. I. 44. II. 66
Paalen van honderd gaarden. Afſtand van eenigen. III. 4
Paalgeld. Op wat voet het, van ouds, hier ter Stede, gevorderd werdt. II. 29. III. 20 enz. De Stad wordt, in 't heſſen van het zelve, beveſtigd. I. 152, 156. in hoe verre, Kampen van het zelve vry verklaard is. I. 225. verſchil over het zelve met Hoorn. I. 270. het regt daartoe wordt aan Enkhuizen geſchonken. III. 21
Paapenbrug. Van waar zo genaamd. I. 33. II. 71. hoe oud. I. 33. III. 502
Paapenveld. I. 209, 210
Paardenboek. Gelegenheid. III. 5. Zorg voor 't affpoelen van den zelven. I. 546
Paardenmarkt. Raadpleeging om 'er hier eene op te regten. I. 597. opgeregt, en wederom te niet geloopen. II. 423
Paardenmarkt (*vrye*) aan Amſterveen vergund. III. 56
Paardenſtallen (*Stads-*). II. 47
Paardenviller aangeſteld. II. 423
Paarslakens-Huisjes beſchreeven. II. 361
Paaſchbrooden mogen niet, door de Bakkers, vereerd worden. II. 465
Paden binnen de Vryheid. III. 3 enz.
Paelhuiske op de nieuwe brug. II. 29
Pagadoor. Zie *Betaalmeeſter*.
Pakhuizen met een wagtgeld belaſt, in 1694. I. 709
Pakkers. hun beroep. II. 547
Pampus. I. 77. Jurisdictie der Stad, op en omtrent deeze ondiepte. III. 9
Pancras (*Gerbrand*) legt den eerſten ſteen aan 't Stadhuis. II. 5
PANCRAS (GERBRAND CLAASZOON), Schepen, Raad en Burgerkapitein. I. 534. Burgemeeſter. I. 536. II. 5
PANCRAS (NICOLAAS), Raad. I. 617, 627, 631. Burgemeeſter. I. 657
Pand (*Kiſtenmaakers-*). II. 44
—— (*Witwerkers-*). II. 44
Panding. I. 140. hoe zy geſchiede. III. 27. en wanneer niet. III. 30. *ſchutten* en *belooven* van *Panding*, wat. III. 30. Zie *Loos-panden* en *Eigen-panden*.
Panding-boek. III. 28, 30
Papegaaiſchieten. Waar 't, van ouds, geſchiedde. I. 15. III. 166
PAPENBROEK (GERARD *van*), Schepen. Zyn geſchenk in de Kerkenraads-Kamer. II. 113. aan de Doorluchtige Schoole. II. 370
Parſſeryen hier ter Stede. II. 486
Paruikenmaakers en Paruikenverkoopers. tot wat Gilde behooren. II. 462
Pasquillen. *Zie* Schimpſchriften.
PASSEMENT- *en* LINTWERKERS-GILDE beſchreeven. II. 476
PASTEI- *Zie* KOEKEN-, BISCUIT- *en* PASTEIBAKKERS-GILDE.
Paſtoors (oudſte) van Amſterdam. II. 92
PATER (ALBERT), Schepen. Brand in zyne brouwerye. I. 544
Patriotten, of Liefhebbers des Vaderlands. De Leden der Regeeringe in 't gemeen moeten deeze hoedanigheid bezitten. III. 273
Patroonſchap der Gaſthuis-Kerke behoort aan Burgemeeſteren. II. 128
Paulus-Broeders-Klooſter. waar. I. 24. II. 317
PAULUSZOON (WILLEM) wordt Raad, in 1578. I. 370
PAUW (ADRIAAN), Koopman, voor Burgemeeſteren ontbooden. I. 283, 284, 284. tot middelaar verkooren. I. 285, 302. verzoekt het Minderbroeders-Boekvertrek tot eene Kerkenkamer. I. 290. wat hy van 't Avondmaalhouden gevoelde. I. 291. hy arbeidt tot ſtilling van een gevaarlyk oproer. I. 296, 297, 299. verſtrekt Brederode geld. I. 304. vlugt. I. 314. wordt ingedaagd. I. 314. gebannen. I. 315. wykt naar Embden. I. 315. waarſchuwing hem, te Hamburg, gedaan. I. 365. heeft de hand in de verandering des jaars 1578. I. 367. wordt Schepen en Raad. I. 369, 370
PAUW (ADRIAAN), Penſionaris der Stad. I. 457. en daarna Raadpenſionaris van Holland. Zyn beleid in Staatszaaken. III. 211
Pauw (*Gberyt*). Zyne ſtigting in de nieuwe Kerke. II. 111
Pauw (*Gooſſen*). Geld op zyn lyf gezet. I. 319
Pauw (*Jan*), om Herdooperye, ter dood gebragt. I. 241. zyne huisvrouw ingedaagd. I. 241
Pauw (*Klaas*). I. 304
Pauw (*Melys*), Raad. I. 206
Pauw (*Pieter*) wordt Profeſſor der Ontleed- en Kruidkunde. III. 200. Zyne afkomſt. III. 200
PAUW (REINIER), Schepen en Raad. I. 408. Burgemeeſter. Nadeelig gerugt van hem en zyne zoonen geſtuit. I. 487
Pee (*Theodorus van*), Schilder. III. 266
Peerehoom, eene armen-wooning. II. 263
Peil (Amſterdamſch- of Stads-). Wat dezelve zy. II. 61
Pekelharings-gang. Waar. III. 3
Pels (*Andries*). Byzonderheden hem betreffende. III. 250
Pelt (*Joannes*) doet Mattheus Evangelie drukken. I. 251
PELTIERS- *en* BONTWERKERS-GILDE beſchreeven. II. 443
Penning (tagtigſte) van verkogte vaſte goederen aan de Stad toegeſtaan. I. 544

Penningmeester van de *Thesaurie*. III. 369. van de Weeskamer. III. 380. van 't Fabryk-Ampt. III. 368
Pensionarissen. Eerste aanstelling. III. 491. Titels. III. 491. Instructie. III. 492. getal. III. 492
Persoonaadjen (vermaarde), die te Amsterdam gebloeid hebben. III. 195 enz. in de vyftiende eeuwe. III. 195. in de zestiende eeuwe. III. 196. in de zeventiende en agttiende eeuwe. III. 208
Persyn (Jan) wordt Heer van Amsterdam. I. 8, 83. staat zyne Heerlykheid af aan Floris den V. I. 85. hoe lang hy Heer van Amsterdam geweest zy. I. 89
Persyn (Jan) van Velsen, Heer van Waterland. I. 105
Persyn of *Perchyn (Jan)*. I. 299
Pest. Orde op de Schepen, komende van plaatsen met pest besmet. I. 664. en op besmette goederen. I. 734
Pest te Amsterdam, in de vyftiende eeuwe. I. 157. in 1534. I. 240. Keuren daaromtrent. I. 240. in 1557. I. 268. in 1601. I. 417. Keuren desaangaande. I. 418. neemt af. I. 485. Pest in 1635. I. 531. in 1655. I. 593. in 1663. I. 605
Pesthuis, in de Nes. I. 20. aan den Nieuwendyk. I. 26. oudste. II. 247. tegenwoordige wordt gestigt. I. 518. gelegenheid. II. 247. verbrand, in 1732. I. 739. III. 506. wordt herbouwd. I. 739
Pest-Keuren (oudste). I. 157
Petit (Daniel), Engelsche Consul alhier. Moedwil voor zyn huis. I. 696
Pier (Lange). Zie *Lange Pier*.
Pieter-Jacobs-brugge. I. 23
Pieterszoon (Mieuws). I. 289
Pieterszoon (Pieter) wordt Schout. I. 28, 273. zoekt de Preeke en Beeldenstorm te stooren. I. 280, 284
Pieterszoon (Pieter), Remonstrantschgezind. I. 461
Pieterszoon (Thys), Remonstrantschgezind. I. 461
Pinkstermarkt. II. 415
Pinto's huis, door 't graauw, aangevallen. I. 717
Piqueur-Schuur. Waar, voorheen, gelegen. II. 235
Plaas (David van der), Schilder. III. 263
Plaats of Dam. I. 14, 26. vergroot. I. 26
Plaatsbewaarsters of *Stoelenzetsters* in de Kerken, door wie worden aangesteld. II. 139
Plakaaten der Staaten, somtyds, hier, niet afgekondigd. I. 404. somtyds, met bepaalingen. I. 417
Plancius (Petrus) Predikant. Byzonderheden van zyn leeven. III. 219. zyne bedreevenheid in de Sterren Zeevaartkunde. I. 407. III. 219
Plantaadje aangelegd. I. 669. weg door dezelve, bestraat. I. 723. Derzelver gelegenheid. II. 386. voorwaarden, waarop de erven, in dezelve, verhuurd zyn. II. 386. opzigt over dezelve. II. 389
Platteelbakkeryen hier ter Stede. II. 492
Plemp (Cornelis Gysbertszoon). Zyne geleerdheid. III. 220. Byzonderheden van zyn leeven. III. 220. wat hy wegens Amsterdam geschreeven hebbe. *Voorr.* II. VI
Plemp (Vopiscus Fortunatus). Zyne ervaarenis in de Geneeskunde. III. 221
Pluimer (Joan), Digter. Byzonderheden hem aangaande. III. 251
Pluimgraafschap vernietigd. I. 647
Polanen, eene der vrye Ambagten, beschreeven. III. 72
Polder. Zie *Buitenwelder-Polder*, *Stads-Polder* enz.
Police van *Assurantie*. wat zy moet inhouden. III. 436. Zegel derzelve. III. 439
Poll (Gysbert Janszoon van de), Diaken. I. 430
Poll (Herman Gysbrechtszoon *van de*), Raad, in 't jaar 1618, bedankt zynde, wordt, in 't jaar 1629, in zynen voorigen rang, wederom in de Vroedschap ontvangen. I. 507
Poll (Herman van de) legt den eersten steen aan 't Oude-zyds-Huiszittenhuis. II. 263
Poll (Joan van de), Burgemeester. I. 592, 632, 737. opschudding voor zyne wooning, in 1672. I. 635
Polsbroec. I. 88
Pondgeld, te Amsterdam, geheeven. I. 141, 142
Pontanus (Joan Izaak), berigt wegens zyne beschryving van Amsterdam. *Voorr.* v. en wegens een oud Schryver door hem uitgegeven. *Voorr.* III
Pool (Juriaan), Schilder. III. 265
Poort, *Porte*, *Poirte* betekende, oudtyds, Stad. I. 8. III. 141
Poorten. Orde op het sluiten en openen derzelven. III. 176
Poorten der Stad in de vyftiende eeuwe. I. 14
Poorten (nieuwe). I. 49, 50
Poort (Raam-) toegemetseld en wederom geopend. I. 657
Poort (Zaagmolens-) toegemetseld en wederom geopend. I. 657
Poortaarde. Wat. III. 512
Poorter-eed. III. 157
Poortergeld verminderd. I. 140. verhoogd. I. 531. aan de Meester-Handwerksluiden geborgd. I. 619. wat 'er 't Aalmoesseniers-Huis van geniete. II. 298
Poorters en Ingezetenen hebben vrye Vaart en Vischery. III. 150. konnen, benoorden de Maaze, nergens, ten platten Lande, bekommerd worden. III. 151. mogen niet worden *geëxecuteerd*, dan na voorgaande Panding. III. 151. mogen niet ter eerster aanleg buiten de Stad te regt worden gesteld. III. 151
Poorters, van ouds, door Schout en Schepenen aangenomen. I. 109, 114, 140. moesten binnen zes weeken in de Stad komen woonen. I. 109, 112
Poorters moesten eerlyk en onbesproken zyn. I. 109
——— mogten, tweemaal zes weeken in 't jaar, uit de Stad blyven, tot waarneeming van den Landbouw. I. 109, 112
——— wat lasten zy onderhevig waren. I. 109, 112
——— mogten niet, op eigen gezag, uit rooven gaan. I. 109, 113
——— moesten elkanderen, in nood, bystaan. I. 109, 113
——— mogten ten platten Lande benoorden de Maaze niet bezet worden. I. 110, 113. noch in regten aangesproken. I. 133
——— mogten niet te kamp gedaagd worden. I. 110, 114
——— wat zy, in geval van doodslag, verbeurden. I. 109, 111, 117, 120. tot wat rente, zy geld aan de Stad leenden. I. 140. op wat wyze, van ouds, tot zeventuig te daagen. I. 145
——— zyn tolvry. I. 145
——— niet te bekommeren tusschen de Maaze en de Zype. I. 145. mogten niet met der woon vertrekken, zonder hun aandeel in der Stede schulden te voldoen. I. 161. om Stads schulden bekommerd wordende, op Stads kosten, te bevryden. I. 191. stemmen ter verklaaring van een oud Privilegie. I. 196. belast zig van geweer te voorzien. I. 219. ontheeven van de schulden, gemaakt door de Dorpen, daar zy voorheen gewoond hadden. I. 225
Poorters (gekogte), III. 142. hoe zy 't Poorterschap verkrygen. III. 155
——— *(bebuwde)*, III. 142. hoe zy 't Poorterschap verkrygen. III. 154
——— *(gebooren)*, III. 142. hoe zy, voor Poorters, erkend worden. III. 154
——— zyn, na eene zevenjaarige inwooning, bevoegd tot alle ampten van Regeeringe. III. 142. mogen Poorters-neering doen. III. 142. hebben Tolvryheid in, en ook, hier en daar, buiten Holland. III. 143. zyn niet vry van den Arkelschen markttol. III. 145. konnen Brie-

Brieven van Voorſchryving naar buiten 's Lands bekomen. III. 147. moeten, wegens misdaad, binnen 's jaars, in regten, worden aangeſproken. III. 148. mogen niet gevangen gehouden worden, zo zy borg konnen ſtellen. III. 148. konden, oudtyds, niet meer dan honderd pond, boven hun lyf, verbeuren. III. 149. hunne kinderen konnen in 't Weeshuis komen. III. 151. zy worden, alleen door Burgemeeſteren, aangenomen. III. 156. wyze hunner aanneeminge. III. 154, 156

Poorterschap en deszelfs Voorregten beſchreeven. III. 141 enz. verouderde Voorregten des Poorterſchaps. III. 153. het wordt verlooren, door misdaad. III. 159. door verwooning. III. 159. wanneer men, buiten de Stad vertrekkende, zyn Poorterſchap niet verwoont. III. 159 enz.

——— (zevenjaarig) vereiſcht in allen, die tot Schout, Burgemeeſter of Schepen verkooren worden. III. 142, 273

Poortereſſen. Byzonderheden omtrent dezelven. III. 158

Poortery gekend in 't neemen van Reſolutien van 't Geregt en de Vroedſchap. I. 206

Poortmeeſteren, oude naam van Burgemeeſteren. III. 287

Poppen (Jacob), Burgemeeſter. I. 481

Poppen (Jan). I. 408

Portugal (Koophandel en Scheepvaart op) beſchreeven. II. 533

Poſt (groote), eene Maaltyd. Wanneer zy gegeven worde. III. 29, 327

Poſt-Comptoir (Generaal) waar geplaatſt. II. 77. III. 507

Poſteryen. Derzelver oorſprong. II. 543. invoering hier ter Stede. II. 543 enz. afſtand derzelven aan de Stad. II. 545. aan 't gemeene Land. II. 545. III. 511

Poſtwagen op *Arnhem* aangelegd. II. 546

Poſtwagen op den *Haage* aangelegd. II. 546. Octroi voor den zelven vernieuwd. II. 546

Pot (de), een Pakhuis, daar de Lutherſchen vergaderden. II. 183, 184

Pottenbakkeryen hier ter Stede. II. 492

Praat (Dirk Gerritszoon) wordt onthalsd. I. 312

Precario (Regt van). Waarvoor betaald worde. III. 39. II. 298. is aan 't Aalmoeſſeniers-Huis afgeſtaan. II. 295, 298

Predikanten. Eerſten onder de Gereformeerden hier ter Stede. I. 282, 285. waarſchuwing, om toe te zien, dat zy zig niet met de Regeering moeijen. I. 365. eenigen ſtryken Burgemeeſteren door, van den Predikſtoel. I. 399. wat Profeſſor *Lydius* van hun getuigt. I. 399. eenigen zyn verdagt van zig te veel met de Regeering te moeijen. I. 429, 438. ſmaalen op eenige Regenten van den Predikſtoel. I. 430, 436. moeite met eenigen, in 1661. I. 603. 't Burgerregt wordt hun geſchonken. I. 610. vermeerdering van derzelver getal alhier. I. 688, 735

——— (*Nederduitſche Gereformeerde*). Derzelver verkiezing. II. 140. ouderdom. II. 141. wedde. II. 141. dienſt. II. 141. Naamlyſt derzelven. II. 143

——— (*Walſche Gereformeerde*). Wyze van derzelver verkiezing. II. 169. derzelver dienſt. II. 169. naamen. II. 169

Prediken. Orde daar op. I. 250

Preek (openbaare) buiten Amſterdam, op de Rietvink. I. 280, 281. op de Laſtaadje. I. 282. beſluit van Burgemeeſteren desaangaande. I. 281, 282. Zy wordt geſchorſt. I. 303

Preferentie. Wanneer Land of Stad dezelve niet hebbe, boven gemeene Schuldeiſchers. III. 17. in welker voege toegeſtaan wordt. III. 32, 512

Premie van *Aſſurantie*, wanneer te betaalen. III. 438

Preſſen van Binnenlandsvaarders tot 's Lands dienſt, met welke bepaalingen geſchiede. II. 453

Prieſters (Roomſche). hoe zy aangeſteld, en by de Wethouders der Steden aangenomen worden. II. 210, 216

Prince (Samuel), Remonſtrantſch Predikant, hier, in het Tugthuis gezet. I. 477. zyn geſprek met eenige Grooten. I. 477. hy ontkomt. I. 479

Prinſengrafts ſluisje of *Klap.* II. 58

Prinsenhof. I. 397. beſchreeven. II. 78. Wagten omtrent het zelve geſteld. I. 604. toeleg om aldaar brand te ſtigten. I. 736

Prinſenmarkt. Zie *Noordermarkt.*

Prinſen- of *Schermſchools-ſluis.* II. 58

Privaaten. hoe zy gemaakt en gereinigd moeten worden. III. 39, 47, 512

Privilegie (Groot-) van Vrouwe Maria. Inhoud van het zelve. I. 176

Privilegien *van* Amsterdam (oudſte), veeltyds, voor geld verkreegen. I. 108, 115, 128. (algemeene) beſchreeven en verklaard. III. 1 enz. tegen dezelven, mogen de hooge Geregtshoven geene Mandementen verleenen. I. 270. III. 1. Privilegie van 1275. I. 83. van 1291. I. 84. van 1342. I. 108

——— (Graaflyke). beloften om geene nieuwigheden tegen dezelven te gedoogen. I. 218. door Keizer Karel den V. beſnoeid. I. 219. Onderzoek naar den zin van het Privilegie raakende het ſtellen van borg door een' gevangen Poorter. I. 406. het vernietigen derzelven ſtaat niet in 't vermogen der Vroedſchappen. I. 699. zy zyn, niet aan de Regenten; maar aan de Steden zelven gegeven. I. 699. op verzoek der Steden, is 'er, nogtans, ſomtyds, eenige verandering in gemaakt. I. 699. Inbreuken op de zelven, ten tyde der Graaven. I. 175. eenigen, ten tyde der Spaanſche Regeeringe, verkreegen. I. 332. Privilegien omtrent de Verbeurdverklaaring. I. 251. Inbreuk op dezelven. I. 248. Bewaarplaats der oude Privilegien. II. 95

——— van *Deenemarke.* Beveſtiging in dezelven. I. 408, 598

Procureurs, van ouds, door Burgemeeſteren aangeſteld. I. 269. hun getal, pligt en tegenwoordige wyze van aanſtelling. III. 328, 329

Proefwerf van 't *Geſchut.* II. 46

Profeſſor der *Kruidkunde* geeft leſſen, in den Hortus Medicus. II. 388

Profeſſor der *Ontleedkunde.* Zyn pligt omtrent de Vroedvrouwen. II. 385

Pronk (Cornelis), Tekenaar. III. 268

Pronk (Jan) ſtigt een Hofje. II. 3

Proveniers in 't Leproozen-huis. Orde voor dezelven. II. 313. Prys, voor welken, zy daar den koſt konnen koopen. II. 314

Proveniers in 't S. Joris-Hof. II. 318. hoe hun koſtgeld berekend worde. II. 319. hun reglement. II. 319

Provooſt of *Geweldige* van de Stads bezettinge. II. 53. zyne aanſtelling. III. 187

Provooſten der *Burger-Regementen.* Hoe aangeſteld. III. 187

Provooſten of *Dienaars* van 't *Aalmoeſſeniers-Huis.* Hun getal. II. 294

Prys-Courant. Orde op 't uitgeeven derzelven. II. 468

Purge geſchiedt door 't Geregt van Amſterdam. I. 274, 622. III. 323

Purmer en *Purmerland* (Veer op) beſchreeven. II. 515

Purmerende (Veer op) beſchreeven. II. 515

Put (diepe), in 't Oude-Mannenhuis. Onderſcheiden grond derzelve. II. 303

Put van zoet water, vrugteloos, ondernomen te graaven. I. 742

Put (*Simon Klaaszoon*) ſneuvelt. I. 243
Pyl (*Jan*), Kapitein ter zee. I. 318. in gezantſchap aan de Hanzeſteden. I. 334
Pylſteeg. van waar zo genaamd. I. 23
Pyn (*Auguſtyn*) houdt Lutherſche Vergadering ten zynen huize. I. 408. II. 183
Pyniging. Wanneer en hoe geſchiede. III. 313
Pypen-Markt beſchreeven. II. 430

Q.

Quaakborden. wat. I. 130. verbooden. I. 130
Quadoelen. Zie *Kadoelen*.
Quakers. Derzelver oorſprong en eerſte Vergaderingen. II. 206. hunne tegenwoordige Vergaderplaats en gemeentelyk beſtier. II. 207
Quakers-Eiland. Waar. III. 3
Quartieren der *Stad*. Zie *Wyken*.
Queckel (*Dirk Henrikszoon*), Remonſtrantſchgezind. I. 461
Quellyn (*Erasmus*), Schilderſtukken van hem. II. 21, 23
Quesnel (*Paſſchier*). Zyn verblyf, te Amſterdam. II. 209, 210
Quinkhard (*Jan Maurits*), Schilderſtukken van hem, in openbaare Huizen. II. 55, 252, 258, 264, 304, 312, 336, 463, 469, 470
Quintink (*Dirk Janszoon*) verſtrekt Brederode geld. I. 304. wordt gebannen. I. 315

R.

RAADEN waren, oudtyds, geen bepaald getal van Perſoonen. III. 349. worden op vier en twintig gebragt. III. 350. naderhand, op zes en dertig. III. 350. byzonderheden aangaande de Raaden. III. 350. zy geeven raad, in Lands zaaken. III. 351. en in zaaken de Stad betreffende. III. 352. zy zyn gemagtigd, om hun getal vol te maaken. I. 178. III. 352. wanneer, en, op welk eene wyze, zulks geſchiede. III. 352. eed der Raaden. III. 353, 513. hunne byzondere Commiſſien. III. 354. bepaaling omtrent derzelver namaagſchap en ouderdom. I. 273. III. 275. de vier en twintig zyn, van ouds, door de Gemeente, gekooren. I. 151. de zes en dertig, van gelyken, door den Rykdom en Gemeente. I. 177
Raadsluiden, oude naam van Burgemeeſteren. III. 286
Raamen. waar, van ouds en tegenwoordig. I. 18. II. 438
Raamgraft. I. 18
Raampad. waar. III. 3
Raampoortje, aan de oude zyde. I. 18
Raampoort. I. 46, 50, 657
Raap (*Pieter Adriaanszoon*) ſtigt een Hofje. II. 352
Raapenburger-ſluis (nieuwe). II. 58
Raapen-Hofje beſchreeven. II. 353
Raasdorp, eene der vrye Ambagten. Gelegenheid. III. 72
Rade. Burgemeeſteren, oudtyds, zo genaamd. III. 286
Rade betekent, ſomtyds, de *Vroedſchap*, en ſomtyds *Burgemeeſteren*. III. 35
Rademaker (*Abraham*), Schilder. III. 267
Rademaker (*Gerard*), Schilder. III. 266. Stukken van hem, op 't Stadhuis. II. 13
Raed van Ameſtelredamme, in 1306. III. 349
Raeroof. Wat. I. 113. III. 152
Rafactiemeeſters van de *Tabak*. hun pligt. II. 484
Rafineerhuis der *Salpeter* (*Stads-*). II. 46
Rak-in of *Ruck-in*, nu *Rok-in*. I. 29
Rang der zes groote Steden bepaald. I. 194
—— onder de Wethouders geregeld. II. 277. aan zulken, die een duurzaam ampt buiten de Stad gaan bekleeden, op hunne wederkomſt, toegeſtaan. II. 279
Rang der Commiſſariſſen bepaald. I. 598
Rantſoen of Wynkoop van huizen en erven, hoe groot. III. 26, 512. wat 'er 't Aalmoeſſeniers-Huis van geniete. II. 298
RASPHUIS. Zie MANNEN-TUGTHUIS.
RASPHUIS (WILLIGE). Zie NIEUWE WERKHUIS.
Ratelwagt. wanneer eerſt aangeſteld. III. 183. veranderingen, in dezelve. III. 183. haare Wagthuizen. III. 183. hoe zy waaken en roepen moet. III. 183. Ordonnantie voor dezelve. III. 184. Aanſtelling der Officieren over dezelve. III. 184, 513
Re, oudtyds, voor *er* geſchreeven. I. 1
Reaal (*Jacob Laurenszoon*), Secretaris der Admiraliteit, Remonſtrantſchgezind. I. 461, 462. wordt van de Kerke afgeſneeden. I. 465, 481
REAAL (JOHAN PIETERSZ.), Raad. I. 469. III. 503
REAAL (LAURENS JACOBSZOON) bevordert de openbaare Preeke. I. 276. zyn gedrag, te Amſterdam. I. 278, 281, 283, 284, 286, 289, 293, 295, 301. hy bewaart eene kiſt, waarin de Voorſtanders der Gereformeerden hunne penningen bragten. I. 304. vlugt, met gevaar, naar Embden. I. 306. hoe hy zig, Schepen en Burgerkapitein zynde, gedraagt, by 't inhaalen van Leiceſter. I. 400
REAAL (LAURENS), Schepen en Raad. Zyne geleerdheid en beleid. III. 210
Reaal (*Pieter*), Ontvanger en Burgerkapitein. I. 534
Reaal-wagt aangenomen. I. 302
Re-aſſurantie. Wanneer geſchiede. III. 438
Rederykers te Amſterdam. I. 233
Rederykers-Kamers hier ter Stede. I. 217, 242. II. 392. oude Kamer, *in Liefde bloeijende*. II. 393. Brabantſche Kamers. II. 393
Reeders ſtemmen tot het verſchaffen van een oorlogsſchip aan den Koning van Deenemarke. I. 198
Reekalf (*Gooſſen Janszoon*) yvert tegen de Herdoopers. I. 244
Reeroof. Zie *Raeroof*.
Reformatie. Zie *Hervorming*.
Regeering (Graaflyke). Zwakheid derzelve, van ouds. I. 88. zy moeſt naar 's Lands Regten en Couſtumen geſchieden. I. 121
REGEERING *der* STAD. buitengewoone verandering derzelve, in 1419. I. 144. het dreigen en ſmaaden van dezelve verbooden. I. 178. nieuwe van 1578 zoekt de gemaakte verandering te doen bekragtigen, door de Staaten. I. 382. maakt eenige gunſtige Keuren. I. 382. doet veele geweeken goedgunners en Leden der voorige Regeeringe, openlyk, indaagen. I. 383. wanneer 't alleen vry ſta over dezelve te klaagen aan de Staaten. I. 503. misnoegen op dezelve, in 1672. I. 628. poogingen omze te doen veranderen. I. 637. zy raadpleegt, deswege, met den Prinſe-Stadhouder. I. 638. ſtelt haare ampten ter zyner beſcheidenheid. I. 639. en wordt veranderd. I. 645 enz. misnoegen over de verandering. I. 647. Schets van de Regeering der Stad, in 't gemeen. III. 269. onder de Heeren van Amſtel. III. 269. onder Heere Jan Perſyn. III. 269. onder Heere Guy van Henegouwen. III. 270. onder de Graaven van Holland. III. 271. welke veranderingen de Graaven in dezelve hebben getragt te maaken. III. 271. zy zyn, altoos, geſchied, buiten benadeeling der Privilegien. III. 272. veranderingen in dezelve, onder de Staaten van Holland. III. 272. tegenwoordige geſteldheid derzelve. III. 272. vereiſchten in de Leden der Regeeringe. III. 273 enz.
Regementen (*Burger-*). Derzelver getal. III. 174
Regenbakken (*Stads-*) aangelegd. II. 390
Regenten der *Godshuizen* doen eed van zig, in hunne be-

beſtieringe, getrouwelyk, te kwyten. III. 248
Regt (Jan de). Zyne Digtſtukjes. III. 254
Regters (Tibout), Schilderſtukken van hem, in openbaare huizen. II. 289, 312, 381, 385, 463
Regtsoefening. Naar welken regel, in Amſterdam geſchiedt. I. 127
Regtspleeging (wyze van) in *Crimineele* zaaken. III. 312 enz. 506. in *Civile* zaaken. III. 318 *enz.*
Eiſch by monde te doen, in zaaken, niet boven tien pond beloopende. I. 249
Reguliersdyk. II. 51
Reguliers-Hof. 't geboomte aldaar uitgerooid. I. 326. tot eene herberg verhuurd. II. 52
Reguliers-Kloofter. Stigting en Hiſtorie. I. 13. II. 51. Vredehandeling in het zelve. I. 185. het brandt af. I. 229
Reguliers-markt. Zie *Botermarkt*.
Reguliers-Poorten. I. 15, 18. II. 51, 52. nieuwe houten. I. 43. ſteenen. I. 47
Reguliers-toldeuren. II. 58
Reguliers-Tooren. Oudheid en gedaante. II. 51 enz.
REIGERSBERG (NICOLAAS van), Raadsheer in den Hoogen Raade. Zyn brief. I. 493. hy raakt daarover in eenige moeite. I. 494. ander ſchrift van hem. I. 516
Reigersboſch. Gelegenheid. III. 63. door Amſtel aan Holland afgeſtaan. I. 85, 87, 92. Reigers uit het zelve geleverd. I. 133
Reigersbroek ter *Ouder-Amſtel*. I. 113
REINST (LAMBERT), Burgemeeſter en Raad. I. 609, 613. neemt zyne nagtruſt, op 't Stadhuis. I. 635
REKENKAMER. Wanneer opgeregt. III. 395. zy heeft den ontvangſt der Conſignatie-penningen. III. 396. van den dubbelen honderdſten penning van eenige ampten. III. 396. van den Excyns op de Rytuigen. III. 396. Amptenaars ter Rekenkamer. III. 396, 513
REKENMEESTEREN. Hun getal en pligt. III. 395
REMBRAND *van* RYN, Schilder. III. 259. Stukken van hem. II. 26
Remonſtranten. Oorſprong deezes naams. I. 428. yver tegen hen, hier ter Stede. I. 429. zy houden hier afgezonderde Vergaderingen. I. 461, 462. eene derzelven geſtoord, en 't huis geplonderd. I. 462. nog eene andere, insgelyks. I. 490. ſchimpſchriften tegen hen. I. 463. Keur tegen hun prediken. I. 465. zy verzoeken, vergeefs, om vrye Godsdienſtoefening. I. 466, 473, 497. gaan voort, met het houden van heimelyke Vergaderingen. I. 473, 478, 483. inkomſten hunner Gemeenten. I. 481. Verzoekſchrift tegen hen. I. 495. naamen van veelen hunner goedgunneren. I. 497 enz. zy ſtigten eene nieuwe Predikplaats. I. 514. en Kweekſchool. I. 524. men beſluit, hier, de Plakaaten tegen hen uit te voeren. I. 524. de Noordhollandſche Sinode zoekt hunne Kweekſchool te doen weeren. I. 588
Remonſtranten-Kerk. Stigting en gelegenheid. II. 188. Kerkbeſtier. II. 188. *Seminarium* of Kweekſchool. II. 190
Rendorp (Herman), aanzienlyk Burger alhier. I. 462
Rendorp (Joas). I. 420
RENDORP (Mr. PIETER), Burgemeeſter der Stad, maakt een ontwerp van een nieuw Oude-Mannen- en Vrouwen-Huis. II. 303. helpt de Molens der Diemermeer verbeteren. III. 92
Rendevous. Zie *Loopplaatſen*.
Renten. De Stad heeft Octroi, om geld op renten te ligten. III. 21
Rentiers bewilligen in 't uitſtellen der afloſſinge van eenige renten. I. 197
Replickerweerde. I. 87
Repreſentatie, in 't erven ingevoerd. III. 22
Reſolutieboeken der *Vroedſchap*. Wanneer zy aanvangen. *Voorr.* XIII
Reyerszoon (Bouwen), Luitenant over twee honderd Burgers. I. 293. Kapitein ter zee. I. 318
REYERSZOON (CLAAS) tot middelaar verkooren. I. 285, 302. gebannen. I. 316. wordt Raad, in 1578. I. 370
Reyerszoon (Pieter) wordt gebannen. I. 317
RIEK (CORNELIS WILLEMSZOON *van*), Schepen en Raad, in 1578. I. 369, 370
Rietvink, waar. I. 280
Rioolen verbooden. I. 605
Riſico of gevaar van Aſſurantie. Wanneer begint en eindigt. III. 437
RODING (PIETER) wordt Theſaurier en Commiſſaris van Huwelykſche Zaaken, in 1578. I. 370
Roede van Juſtitie beſchreeven. III. 316. Gebruik der zelve, by de Eigenpanding. III. 29
ROEI- *en* STEIGERSCHUITENVOERDERS-GILDE beſchreeven. II. 473
Roelandsbeelden. II. 414. Zie *Steenen-Roeland*.
ROELOFSZOON (EGBERT) ſtaat de zaak der Gereformeerden voor. I. 278. wordt voor Burgemeeſteren ontbooden. I. 283, 284, 286. en tot middelaar gekooren. I. 302. vermaaning hem te Hamburg gedaan. I. 365. hy wordt Raad en Commiſſaris van Huwelykſche Zaaken, in 1578. I. 370, 382. Burgemeeſter. I. 399
Roeper (Stads). II. 430
ROETERS (HENDRIK), Schout, ſtigt een Hofje. II. 353
Roeters-Hofje beſchreeven. II. 353
ROGH (CORNELIS), Raad. I. 631
Rogman (Roeland), Schilder. III. 259
Rokin. Legplaatſen der ſchuiten aldaar veranderd. I. 404
Rokken. Zie *Tabbaarden*.
Rol (*ordinaris*). III. 323
— (*geprivilegeerde*). III. 323
— (*extraordinaris*). III. 323
— (*Beneficie-*). III. 323
— (*Impoſt-*). III. 323
— (Schouten-) III. 324
— (Keur-). III. 324
— (kleine). III. 324
Rollen voor Schepenen, hoe gehouden worden. III. 325, 513
ROMENYBOOT (CORNELIS) wordt Schepen en Raad, in 1578. I. 369, 370
Rommelhaven. II. 65
Ronde der *Burgeren*, by nagt. III. 176
Rondeel. I. 18. aan den Amſtel, was oudtyds de wooning van den Stads Artillery- of Busmeeſter. II. 49
Ronde Hoep beſchreeven. III. 63
Roode brug. I. 18, 33. waar, van ouds, gelegen hebbe. II. 72
Roodenburg (Floris) ſchroomt, het Verbond der Edelen te tekenen. I. 295. eet een handſchrift in 't lyf, uit vrees voor den Spanjaard. I. 295. waarſchuwt Theneſſe. I. 296
ROODENBURG (HERMAN) tot middelaar verkooren. I. 285, 302. verſtrekt Brederode geld. I. 304. wordt Hopman over een vendel Stads Knegten. I. 364. wordt Raad, in 1578. I. 370
Roodenburg (Herman Betſen). Zyne ontmoeting met Burgemeeſter Boom. I. 401
Roodenburg (Jan Betbszoon) tot middelaar verkooren. I. 285, 302
Roodeur. Oorſprong deezer benaaminge. II. 96
Rooimeeſters. Hun getal en pligt. III. 40
Roomſche Kerken in Nieuwer-Amſtel. III. 54, 57. in Ou-

Ouder-Amſtel. III. 61, 63. in den Diemer-Ban. III. 65. in den Osdorper-Ban. III. 71. te Emmeloord. III. 86
Roomſchgezinden oefenen, hier, hunnen Godsdienſt, heimelyk, in 1578. I. 381. 't wordt hun verbooden. I. 386. Plakaat der Staaten tegen hen wordt, hier, niet afgekondigd. I. 404. oproerige Vergaderingen, onder dekſel van oefening van der Roomſchgezinden Godsdienſt, verbooden. I. 405. de Stad maakt zwaarigheid in het vernieuwen der Plakaaten tegen dezelven. I. 531. haar beſluit, op de nadere klagten over derzelver aanwas. I. 543. handeling alhier, omtrent hen. I. 588. ongegrond gerugt van een' opſtand onder dezelven. I. 740. zy bekomen, na de verandering, allengskens, vrye Godsdienſtoefening. II. 207. oorſprong der geſchillen onder dezelven. II. 208. op wat voet, hunne Prieſters hier worden toegelaaten. II. 210. getal hunner Kerken. II. 210. twee van *Minderbroeders*, *Mozes en Aäron* en 't *Boompje*. II. 210. III. 509. twee van *Dominikaanen*, *'t Stadhuis van Hoorn*, en *by den Jan-Rooden-Poorts-Tooren*. II. 211. eene van *Karmeliten*. II. 211. eene van *Auguſtynen*. II. 212. negen van *Weereldsbeeren*; eene *op 't Begynhof*. II. 212. eene *op den Nieuwe-zyds-Voorburgwal*, *by 't Spuy*. II. 213. *de Poſtboorn*. II. 213. eene *in de Heintjehoeks-ſteeg*. II. 213. *de Papegaai*. II. 213. *de Pool*. II. 213. III. 509. *'t Vrede-Duifje*. II. 214. eene *in 't Maagdenhuis*. II. 214. en eene *op het Kuipers-Pad*. II. 214. zeven van zogenaamde *Janſeniſten*: eene *op de Brouwersgraft*. II. 215. *de drie Bontekraaijen*. II. 215. eene *in de Vinkenſtraat*. II. 215. *de Paauw*. II. 215. *de Ojevaar*. II. 215. eene in *'t Jongens Weeshuis*. II. 215. eene *op den Nieuwezyds-Agterburgwal*. II. 215. hoe derzelver Prieſters worden aangeſteld. II. 216. hun onderhoud. II. 217. en uitdeelingen aan de armen, onder derzelver opzigt. II. 217. bedienden hunner Kerken. II. 217
Roomſchgezinden-Weeshuizen. *Maagdenhuis*. Stigting en hertimmering. II. 345. gelegenheid. II. 345. beſtiering. II. 346. getal der kinderen. II. 346. *Jongens-Huis*. Stigting en gelegenheid. II. 346. beſtiering. II. 347. getal der kinderen. II. 348
Roomſch-Katholyke-Ouden-Armen-Comptoir. Opregting. II. 344. beſchryving. II. 344. uitdeeling van het zelve. II. 217
Roopaal, grensſcheiding van Nieuwer-Amſtel en Tamen. III. 57
Rooyen. Keuren op het zelve. III. 38, 39
Roozen-Hofje beſchreeven. II. 360
Rosmolens, tot loozinge van 't vuile water, opgeregt. I. 660
Roſſen (*Splinter van*). I. 19
Rotgans (*Lucas*). Zyn leeven en werken. III. 252
Rottekruid mag, door geen' Apotheeker, verkogt worden. II. 382
Rotterdam (Veer op) beſchreeven. II. 496, 515
Roveniüs (*Philippus*), Apoſtoliſch Vicaris, verdeelt Amſterdam in drie Statien. II. 208
Rubbens (*Petrus Paulus*), Schilderſtukken van hem. II. 22
Rugenwalde. Verdrag van Koophandel met die Stad. I. 155
Ruikhaver (*Nicolaas*) neemt beſtelling te water van den Prinſe van Oranje. I. 318. zyn ſchip loopt gevaar. I. 320. hy helpt Briele inneemen. I. 323. wordt gebannen. I. 324. neemt Boſſu gevangen. I. 331
Ruyſch Heymanszoon (*Dirk*), Burgemeeſter, ſterft. I. 212
Ruysch (Fredrik), Profeſſor der Ontleed- en Heelkunde. Byzonderheden van zyn leeven en ſchriften. III. 240
Ruiſch (*Jacob*). I. 150. wordt Schout. I. 151
Ruiſch Pool (*Rachel*), Schilderes. III. 265
Ruitenburg ('t Huis). Waar het geſtaan hebbe. III. 29 *Aant.* (1)
Ruiter (Michiel Adriaanszoon *de*), Luitenant-Admiraal. Geweldige oploop voor zyn huis, hier ter Stede. I. 639 enz. hy loopt aldaar gevaar zyns leevens. I. 641. ſterft, en wordt, in de Nieuwe Kerke, begraaven. I. 660. zyne Grafſtede aldaar beſchreeven. II. 114. verdere byzonderheden van zyn leeven en krygsbedryven. III. 212 enz.
Ruitergeld. I. 186
Ruiterwagt wordt afgedankt. I. 584. oudſte aanſtelling derzelve. III. 181. haar dienſt, voormaals en tegenwoordig. III. 181
Ruitery (vrywillige) afgedankt. I. 657
Ruſe (*Hendrik*), buitengewoon Ingenieur. I. 597
Ruſſiſche of *Griekſche Kerk* beſchreeven. II. 218
Ruſtenburger- of *Ruſt- en Werks-Pad*. waar. III. 4
Ruter of *Ruiter* betekende oudtyds zo wel iemant, die te voet, als die te paarde diende. I. 180, 181. III. 181 *Aant.*
Ry (*Pieter Dankertsz.* de), Schilder. III. 259
Ryckdom. De Vroedſchap, oudtyds zo genaamd. III. 349. Zie *Rykdom*.
Ryden langs enge of belemmerde Wegen. Keuren daaromtrent. II. 475. om te trouwen. Van het zelve, wordt zeker regt aan 't Aalmoeſſeniers-Huis betaald. II. 298
Ryk (*Cornelis de*), Regent van S. Pieters Gaſthuis. I. 28
Ryk (*Jacob Simonszoon de*) vlugt uit de Stad, en zet zig te Dantzig neder. I. 313. helpt Briele inneemen. I. 323. doet Veere omſlaan. I. 323. wordt gevangen. I. 333. hardheid zyner hegtenis. I. 334. hy wordt geſlaakt. I. 334. bevordert het ontſlag van Aldegonde en anderen. I. 334
Rykdom der *Stad* bewilligt in de verhooging van den Bier-excyns. I. 187. en in andere belaſtingen. I. 193. Zie *Ryckdom*.
Ryn (Rembrand *van*), Schilder. II. 26. III. 259
Rynland (*Hoogheemraadſchap* van) ſtaat een gedeelte van deszelfs regtsgebied af aan de Stad. I. 47
Rypen-Hofje beſchreeven. II. 357
Ryſchoolen beſchreeven. II. 407
Ryzenhoofd, waar. I. 43, 416
Ryzer (*Amel Janszoon*) wordt onthalsd. I. 138

S.

Saaibal beſchreeven. II. 42, 43
Saaiverweryen, hier ter Stede. II. 442
Salade- of *Groente-tuinen* in den Slooter-Ban. Voetpad derwaards. III. 70
Salpeterhuis (*Stads*). II. 46. waar, van ouds. I. 43
Salpeterrafineerderyen hier ter Stede. II. 489
Sandæus (*Maximilianus*). Zyne geleerdheid. III. 221
Sandelyn (*Adriaan*), Penſionaris. I. 307
Sanden (*Gerrit ten*) ſtigt een Hofje. II. 362
Sandrart (*Jacob*), Schilder. III. 259
Sandrart (*Joachim*), Schilderſtukken van hem. II. 19
Santſtraat. van waar, zo genaamd. II. 131
Sapma (*Dominicus*), Remonſtrantſch Predikant, tragt twee anderen uit het Tugthuis te verloſſen. I. 478. raakt zelf in hegtenis. I. 478. ontkomt 'er uit. I. 479. helpt twee zyner medebroederen uit het Tugthuis. I. 479
Sartorius (Joannes). Zyne geleerdheid en ſchriften. III. 198. hy geeft hier leſſen in 't Hebreeuwſch. II. 370. III. 198
Satisfactie of Voldoening aan Amſterdam. Handeling daar-

daarover. I. 350 enz. 357 enz. Verdrag, deswege geſlooten. I. 360. Inhoud van het zelve. I. 360 enz. 't wordt bekragtigd en beëedigd. I. 363. en gedeeltelyk uitgevoerd. I. 364. Aanmerkingen over hetzelve. I. 364. afſtand daarvan. I. 386 enz.
Scafferie (der Stede) is de Stads Timmerwerf. I. 22. II. 45
Scarpetynen mit Camers. I. 181. *Serpentynen.* I. 185
Scepe (ter goeder). Verklaaring deezer ſpreekwyze. I. 12. III. 1

Schaal. Zie *Collectanten.*
Schaep (Albert), Koopvaardyſchipper. Zyne dapperheid. I. 736
Schaep (Dirk), Secretaris. I. 639. Zyn beleid in Staatszaaken. III. 219
SCHAEP (Dr. GERARD), Burgemeeſter. II. 5
SCHAEP (GERRIT JACOBSZOON) wordt Raad, in 1578. I. 370
Schaep (Magteld) maakt eene jaarlykſche rente aan 't Krankzinnigen-Huis. II. 3
SCHAEP PIETERSZOON (GERARD), Schepen en Raad. Zyne leevensbyzonderheden. III. 224. geleerdheid. III. 224. hy trekt in gezantſchap naar Engeland. I. 549
Schaep (Pieter Jacobszoon) waarſchouwt Theneſſe tegen eene voorgenomen' werving. I. 296. wordt gebannen. I. 315
SCHAEP (PIETER), Raad. I. 627. legt den eerſten ſteen aan 't Stadhuis. II. 5
Schaapen, of onvermogende Koopers, in openbaare Veilingen. Hoe zy gehandeld worden. III. 25. en waar in het Tugthuis geplaatſt. II. 254
Schaapenborger-Pad. waar. III. 4
Schaapenmarkt beſchreeven. II. 422
Schaapenveld, waar van ouds. I. 31, 214
SCHAATSEN-, LEESTEN- *en* KLOMPENMAAKERS-GILDE beſchreeven. II. 470
Schadeloosſtelling heeft plaats omtrent Regenten, die om der Stede dienſt nadeel lyden. III. 279. aan een' Penſionaris beloofd. I. 221
Schagen ('t Huis te), met hulp der Amſterdammeren, gewonnen. I. 179
Schager-Laan. waar. III. 4
Schans (oude) voor de Laſtaadje. I. 42. wordt betimmerd. I. 42
Schatbrief. Wat. III. 31
Scheepskinderen. I. 159
SCHEEPSTIMMERMANS- *en* MASTENMAAKERS-GILDE beſchreeven. II. 460
SCHEEPSTIMMERWERF (ADMIRALITEITS *of* LANDS-) beſchreeven. II. 81
——— (OOSTINDISCHE). II. 84
SCHEEPVAART (BUITENLANDSCHE) beſchreeven. II. 523 enz. eerſte beginſels derzelve. II. 523. van en naar Amſterdam, vry verklaard. I. 132, 138. hoe, van ouds, door Amſterdam, beveiligd. I. 158. ſterk uitgebreid, op 't einde der zeſtiende, en in 't begin der zeventiende eeuwe. I. 407, 407, 408, 416, 418. de Kooplniden verzoeken, in 1641, om beſcherming voor dezelve. I. 540. ſchade, door de Franſchen, aan dezelve toegebragt. I. 548. door de Engelſchen. I. 595
Schelling (Tydeman Hendrik Dirksz. van der) tot Schout aangeſteld. I. 143
SCHELLINGER (BERNARD), Raad. I. 562
Schellink (Hendrik Koemans van der) begiftigt het Minderbroeders Klooſter. I. 24
Schellinks (Willem), Schilder. III. 261
Schelppad. waar. III. 4
Scheltius (Nicolaas), Predikant alhier. I. 285, 291. vlugt en ſterft. I. 304
Schelvisch-hoofd, aan de Volewyk. III. 83
Schepe. Ter goeder ſchepe, wat. I. 12. III. 1
Schepels (Ytgen Willem) koopt de Volders huizen tot armen wooningen. II. 269
Schepen. Waar, oudtyds, te Amſterdam, getimmerd werden. II. 524
SCHEPENEN. twee eiſchten alleen, of nevens den Schout, van ouds, vrede. I. 109. werden naar Haarlem geweezen, om vonnis te haalen. I. 109, 111. plagten in de boeten te deelen. I. 111. men mogt niet aan hunnen eed ſpreeken. I. 109, 111. de Stad verkrygt eene Handveſt, om Schepenen te mogen benoemen. I. 151. nadere orde daarop. I. 177. ongeregeldheid in 't aanblyven van Schepenen. I. 268. de Stad wordt beveſtigd in 't regt van benoeminge derzelven. I. 268. zy zyn, ſomtyds, door de Raaden van den Hove, gekooren. I. 268. ontwerp om twee banken derzelven aan te ſtellen. I. 269. twee derzelven moeten de gevangenen ondervraagen, en de Vierſchaar waarneemen. I. 269. hun getal wordt van zeven op negen gebragt. I. 269. bepaaling omtrent derzelver ouderdom. I. 273. Octroi tot het verkiezen van twee Preſidenten derzelven. I. 390. ander van 1650, op het verkiezen van Schepenen. I. 572. zy worden erkend voor bevoegde Regters, in geval van *Purge*. I. 622. verſchil over 't verzenden van de Nominatie derzelven. I. 698 enz. hoe na zy elkanderen beſtaan mogen. III. 274, 276. hoe, en door wie, zy, oulings, geſteld werden. III. 307, 513. veranderingen, in den tyd hunner verkiezinge. III. 307. Tegenwoordige benoeming van veertien Perſoonen tot Schepenen. III. 308. Verkiezing van zeven Schepenen, door den Stadhouder. III. 309. ontſlag der afgaanden, en beëediging der aankomenden. III. 309. Verkiezing van twee Preſidenten van Schepenen. III. 310. vervulling der plaatſe van eenen Preſident, die, binnen 's jaars, overlydt. III. 311. Schepenen-Commiſſariſſen over de geſchillen de gemeene middelen betreffende. III. 311. beſchryving van 't ampt van Schepenen, in 't ſpreeken van regt in *Crimineele* en *Civile* zaaken. III. 312 enz. 318 enz. zaaken, op welken zy geen regt doen. III. 325. hunne *Vacantien*. III. 325. zy verleenen *appointementen* op veelerlei *Requeſten*. III. 326. voor hun worden Borgtogten, Kwytſcheldingen, Kuſtingen en Schepenen-Kenniſſen verleeden. III. 326. zy ſchatten vaſte goederen. III. 326. leggen vrede, tuſſchen twee ingezetenen. III. 326. helpen keuren maaken. III. 327. *ook* Procureurs en Notariſſen. III. 328. verdeeling van hun werk. III. 527. zy konnen niet langer tuigen, dan een jaar na dat zy afgegaan zyn. III. 326. of zy, binnen 's jaars, om goede redenen, verlaaten konnen worden. III. 326
Schepenen-Kenniſſen en eenige *Schepenen-Vonniſſen* hebben regt van *parate Executie*. III. 33. verjaaren niet. III. 34
Schepenen van *Amſterveen* mogten, van ouds, door den Ambagtsheer, *geſet* en *ontſet* worden. III. 53
Schermſchool beſchreeven. II. 408. het oude tot eene nieuwe Waalen-Kerk verbouwd. I. 690
Schermſchools-ſluis. II. 58
Scherphier is geen Impoſt of Excyns onderhevig. II. 478, 479
Schiedam (Veer op) beſchreeven. II. 515
Schiet-Collegie in de Kloveniers-Doele beſchreeven. III. 169
Schiet-Doele. II. 75
Schieten naar 't wit en naar de Papegaai, oudtyds, in gebruik. III. 166
Schietgeweer. Soorten daarvan. I. 159
Schietſchuiten op Utrecht. II. 508
Schilders te Amſterdam, in de zeſtiende eeuwe. III. 207.

in de zeventiende en agttiende eeuwe. III. 258
Schilderkonſt (*Broederſchap* der), hier opgeregt. I. 591
Schimpſchriften tegen de Regeering veroordeeld. I. 539. in 1661 verbooden. I. 603. tegen de Regeering, in 1672. I. 637, 643, 644. verbooden, in 1730. I. 739
Schinkel (*Water* de). Waar. III. 54
Schip. Het agterſte gedeelte daarvan, hier, binnensdyks, in den grond, gevonden. II. 48
Schipmeeter (*Stads*). Zyn werk. III. 15
Schippers (vreemde binnenslandsvaarende) mogen hier, niet in alle gevallen, laaden. II. 453, 455
Schippers-beurs. waar. II. 70
Schoenmaakers waren, voormaals, ook Looijers. II. 456. Zie HUIDENKOOPERS-, LOOIJERS- *en* SCHOENMAAKERS-GILDE.
SCHOENMAAKERS- (OUDE) *en* SCHOENLAPPERS-GILDE beſchreeven. II. 457
Schokland (Eiland). Gelegenheid. II. 84 enz.
Schol (*Ysbrand Dirkszoon*), Prieſter, verbrand. I. 236
Schol- en *Scharrenmarkt*. II. 421
SCHOLARCHEN der LATYNSCHE SCHOOLE. II. 378
SCHOOL (DOORLUGTIGE). *Zie* DOORLUGTIGE SCHOOL.
School der Stad, oudſte. I. 12
SCHOOL (LATYNSCHE) waar, van ouds. I. 24. 't verval in dezelve herſteld. I. 690. *Zie* LATYNSCHE SCHOOL.
Schoolambagt aan de Stad gelaaten. I. 110, 115
Schoolen der *Nederduitſche Gereformeerde Diaconie*. II. 154
SCHOOLEN (STADS). *Zie* STADS SCHOOLEN.
Schoonen in *Zweeden*. Voorregten aldaar aan Amſterdam toegeſtaan. I. 124. de Stad ſtelde 'er jaarlyks een' voogd. I. 126
Schot (*Graaflyk*) beſchreeven. I. 106
SCHOTLAND (Koophandel en Scheepvaart op) beſchreeven. II. 531
Schoude, [ſchuld]. I. 110
SCHOUT-AMBAGT *of* SCHOUT-AMPT, wanneer, voor 't eerſt, aan de Stad verpand. I. 158. wanneer vervolgens. I. 212, 272. III. 280. hoe veel het, oudtyds, aan den Graave opbragt. I. 158
SCHOUT, ſomtyds, door den Baljuw van Amſtelland, aangeſteld. I. 111. III. 280. ook, van ouds, door den Graave zelven. I. 143. III. 280. hy mag alle breuken beregten, zonder iemants toezeggen. I. 139. Betekenis van het woord *Schout*. III. 279. Beſchryving van zyn ampt. III. 281. hoe hy, oudtyds, en tegenwoordig aangeſteld wordt. III. 280. zyn eed. III. 282. en Inſtructien. III. 282. Dienaars. III. 282, 513. Uitgeſtrektheid zyner Jurisdictie. III. 283. omtrent de namaagſchap tuſſchen hem en Burgemeeſteren, is geene bepaaling. III. 276. hoe na men oordeelt, dat hy en Schepenen elkanderen niet behooren te beſtaan. III. 276. hy eiſchte, van ouds, nevens twee Schepenen, vrede. I. 109. hy en Schepenen beregten alles wat binnen de Vryheid voorvalt. I. 109, 113
SCHOUTEN *der* STAD (oude). I. 9. III. 280. ontwerp om 'er twee aan te ſtellen. I. 269
Schout van de *Plantaadje*. III. 279. zyne Inſtructie. III. 279
Schout van de *Volewyk*. III. 84
Schoutiſten en *Meeſter Henrik Dirkiſten*. partyſchap te Amſterdam. I. 272
SCHOUWBURG beſchreeven. II. 391, 398. ſtigting, inwyding en herbouwing. I. 533. II. 398. veranderingen in 't beſtier. II. 398. Keuren op den Schouwburg. II. 399. Ingangen. II. 400. Regenten-Kamer. II. 401. Schouwplaats. II. 401. Tooneel. II. 402. Tooneelſchermen. II. 402. Konſtwerktuigen. II. 403. kleederen. II. 403. Tegenwoordige beſtiering des Schouwburgs. II. 403. Viering van deszelfs eeuwgetyde, in 't jaar 1738. I. 742. II. 405
Schreijers-Tooren. I. 17, 44. Gelegenheid, naamsreden en gebruik. II. 54
Schreybouck. I. 253
Schryfambagt of *Secretariſchap* aan de Stad gelaaten. I. 110, 115. III. 493
Schryffters aan de *Groenmarkten*. haar werk. II. 426
Schrynwerkers. Wanneer zy gezaagd hout, van buiten de Vryheid, ontbieden mogen. II. 463
Schuitenmaakers-werf (*Stads-*). II. 45. III. 506
SCHUITENVOERDERS- Zie ROEI-, STEIGER- *en* VLOTSCHUITENVOERDERS-GILDE.
SCHUITGEN *of* SCHUIT (MAARTEN SIMONSZOON) wordt Raad, in 1578. I. 369
Schutten. Orde daarop. II. 61, 62
Schutters (*oude*) timmeren eene *Galeote*. I. 199. ſtaan de Excynzen af. I. 200
Schutters-eed. III. 175. verklaaring van denzelven. III. 176
Schuttery. hoe zy, van ouds, in 's Graaven Heirvaart uittrok. I. 108. zy koopt eenige veroverde haakbuſſen van de Stad. I. 213
Schuttery (*oude*) te niet gedaan. I. 220. III. 164
SCHUTTERY (tegenwoordige). Sommigen beweeren, dat zy regt heeft tot het verzetten der Wethouderſchap. I. 495, 505. III. 167. eenigen uit de ſchuttery worden ontſchutterd. I. 502. zy doet haaren eed, op nieuws. I. 505. orde op de Loopplaatſen en het optrekken derzelve. I. 719 enz. *Zie voorts* op BURGER-COMPAGNIEN.
Schutteryen (*drie oude*). Oorſprong en oudheid derzelven. III. 164. oude Schuttery. III. 164. Voetboogs- of jonge Schuttery. III. 164. Kloveniers-Schuttery. III. 164. Leden der drie Schutteryen. III. 165. hunne kleeding. III. 165. wapenen. III. 165. dienſt. III. 165. oefening in 't ſchieten. III. 166. voorregten. III. 166. onderzoek, of zy ooit regt gehad hebben tot het beſtellen der Wethouderſchap. III. 167. Egt berigt van haar gedrag, in 't jaar 1578. III. 167. haare afhangkelykheid van Burgemeeſteren en van 't Geregt. III. 168. zy waren, van ouds, onderſcheiden van de Burgervendelen. I. 385. worden met dezelven vereenigd. I. 386. III. 168. misverſtand, omtrent het gebruik haarer inkomſten. III. 179. hoefflag derzelven, in geval van onraad. I. 184. zy haalden, van ouds, de Vorſten in. I. 187, 195. waren verpligt, lange meſſen te draagen. I. 191. verkrygen een Octroi van Keizer Karel. I. 220
Scouwen of *monſtering* aangekondigd. I. 183
Scryfcamer d. i. Secretary. I. 213. III. 493
Secreeten. Zie *Privaaten*.
Secretariſſen (*Stads*). oudſten. III. 493. Hun getal. III. 493. Aanſtelling. III. 494. Inſtructie. III. 494. Verdeeling van 't werk onder hen. III. 494
Secretariſſen van *Burgemeeſteren*. Hun getal. III. 296, 494
Secretaris van de *Weeskamer*. III. 379, 494. tweede. III. 379
Secretaris der *Kamer van Huwelykſche zaaken* en *Injurien*. Zyn pligt. III. 427, 494
Secretaris der *Aſſurantiekamer*. III. 440
Secretaris van de *deſolaate Boedels-Kamer*. III. 464
Secretaris van de *Kamer van Zeezaaken*. III. 455
Secretaris van den *Schout*. Zyn Ampt. III. 283
Sem (*Sieuwert Pietersz.*) I. 408. ſtigt een Hofje. II. 361
Sendeboden. I. 141
Senguerdius (*Arnoldus*). Byzonderheden van zyn leeven. III. 231
Serjanten der *Burger-Compagnien*. Hoe zy aangeſteld worden. III. 174, 178

Serjanten der *Ratelwagt*. Hunne aanſtelling. III. 184
Servitiegeld der *Bezettinge* afgeſchaft. III. 185
Seurcté de Corps. Zie *Lyfsveiligheid*.
Séwel (*Willem*). Byzonderheden van zyn leeven en ſchriften. III. 234
Sille (*Nicaſius de*), Penſionaris. Byzonderheden hem betreffende. III. 209
Silo (*Adam*), Schilder. III. 266
Simon-Ryken Pad. II. 421
SIMONSZOON APPELMAN (BALTHAZAR) wordt Schepen en Raad, in 1578. I. 369, 370
SIMONSZOON (CLAAS) *van* HEEMSKERK wordt Raad, in 1578. I. 370
Simonszoon (*Fredrik*) heeft de hand in 't beeldbreeken. I. 287
SIMONSZOON (JAN) *Lonsvaarder*, wordt Raad, in 1578. I. 370
SINODE (WALSCHE). II. 172
S. Agnieten-Klooſter. I. 22
S. Andries-Hofje beſchreeven. II. 360
S. Andries-tooren. I. 18
S. Antonis-Eiland, nu *de Horn*, in 't Y. II. 284
S. Antonis- of *S. Nikolaas-Gaſthuis*. I. 29. II. 311
S. Antonis- Zie *Nieuwe Markt*.
S. Antonis-poort, oudſte. I. 15, 18, 44. nieuwe houten. I. 43. ſteenen. I. 47
S. Antonis-poorts-ſluis. II. 56, 57
S. Antonis-ſluis. II. 57
S. Antonis-Verkens. Keur aangaande dezelven. I. 30
S. Barberen-Klooſter, waar. I. 20
S. Catharina. Wie. II. 109. De Nieuwe Kerk wordt haar toegewyd. II. 109
S. Catharynen-Klooſter, waar. I. 23
S. Catharynen-Klooſters-gang. I. 23
S. Cecilien-Klooſter, waar. I. 23
S. Claras-Klooſter, in de Nes. I. 21
S. Claras-Klooſter op den Heilgen weg. I. 30
S. Denys of *Dionifius*. 't Nieuwe Nonnen-Klooſter was hem toegewyd. I. 21
S. Elizabets-Gaſthuis, waar. I. 27. neemt het onderhoud van den Heiligen weg op zig. I. 126
S. Elizabets-Kapel, waar. I. 27
S. ELOYEN- *of* SMIDS-GILDE beſchreeven. II. 444. wie 'er toe behooren. II. 444
S. Geertruids-Klooſter. I. 32
S. Jakobs-Kapel, waar en wanneer geſtigt. I. 25. of men aldaar de egtſcheidingen plagt af te kondigen. I. 25. Toorentje. I. 25, 33. wie het zelve onderhouden heeft. II. 110. 't wordt afgebroken. III. 502
S. Jakobs-Tooren. I. 18
S. Jans-Gilde, wat. II. 443
S. Jans-Kerk. naam, welken men aan de Zuider-Kerke dagt te geeven. II. 131
S. Jeroens-tooren. I. 18
S. Jooſten-Gilde, welk. II. 447
S. Joriaans- of *S. Joris-Kapel* en *Hof*, waar van ouds. I. 29, 30
S. JORIS-HOF. Oudſte. II. 316. tegenwoordige. II. 317. Koſtgeld der Proveniers aldaar. II. 318 enz.
S. Joris-ſteeg. I. 30
S. JOZEFS-GILDE beſchreeven. II. 458. welke handwerken 'er onder behooren. II. 459
S. LUCAS-GILDE beſchreeven. II. 470
S. Lucienbrugge. I. 31
S. Lucien-Klooſter, waar. I. 29
S. Maartens-Gilde, welk. II. 436
S. Margareeten-Klooſter. waar. I. 19
S. Margareeten- of *S. Catharynen-Klooſter*. waar. I. 23
S. Marias-Klooſter, waar. I. 21. Brand in het zelve. III. 196
S. Maria-Magdalena-Klooſter. waar. I. 19
S. Nicolaas, Biſſchop van Myra. Byzonderheden hem aangaande. II. 89 *Aant*. de Oude Kerk wordt hem toegewyd. II. 89
S. Nicolaas-Gaſthuis. II. 311
S. Nicolaas-Gilde, welk. II. 436, 455
S. Nicolaas-Parochie. II 89
S. Nicolaas-tooren. I. 18. overblyffel van den zelven. I. 44
S. Olof. Zyne Hiſtorie. II. 124. hem wordt eene Kapel toegewyd. II. 124. de Buitenlandsvaarders aan de oude zyde bezaten een beeld van deezen Heilige. II. 95
S. Olofs-Kapel. I. 19, 188. wanneer geſtigt. II. 421. *Zie* NIEUWE-ZYDS-KAPEL.
S. Olofs-Poort. I. 15, 17, 18, 203, 211. Wanneer de *Kerkzyde-*, *Kerkſtraats-* of *Warmoesſtraats*-Poort deezen naam verkreegen hebbe. II. 124
S. Paulus-Broeders-Klooſter. Eenigen verlaaten het zelve. I. 153. keeren derwaards weder. I. 153
S. Pieters-Gaſthuis. Waar van ouds. I. 19
S. Pieters-Gilde. II. 242
S. PIETERS- *of* VISCHVERKOOPERS- *en* VISCHVERKOOPSTERS-GILDE beſchreeven. II. 433
S. Pieters-Gilde-ſchuit. II. 434
S. Pieters-Kapel of *Kerk* in *Gansoort* is de oudſte Kerk der Stad niet. I 19, 226. II. 89
S. Pieters-Kerkhof. I. 19
S. Pieters-Tooren. I. 18
S. Rochus-Gilde, welk. II. 443
S. Sebaſtiaans-Tooren. I. 18
S. Urſula's Klooſter. waar. I. 25. verbouwd tot een Spinhuis. II. 257
S. VICTORS-GILDE. *Zie* KOORENMOLENAARS-GILDE.
SIX (JOAN), Burgemeeſter. Zyne Digtkundige werken. III. 248
SIX (JOAN), Heer van Hillegom en Vromade, Burgemeeſter. I. 741
Six van Chandelier (*Joan*). Byzonderheden van zyn leeven en werken. III. 249
Slaaperdyk. Overeenkomſt van den jaare 1626, wegens 't leggen van denzelven. I. 489. nadere overeenkomſt op deszelfs hoogte. I. 599. kwalyk gehouden. I. 609. zorg voor 't houden van den zelven op de bepaalde hoogte. III. 109
Slachoort. I. 252
Slagturven mag, binnen eene myl om de Stad, niet geſchieden. I. 201. bezuiden Amſterveen verbooden. I. 730. in de Ambagtsheerlykheid van Slooten enz. Verſchil wegens 't regtsgebied over 't ſchenden van 's Lands Plakaaten, daarop gemaakt. I. 707. in de Ambagtsheerlykheden der Stad verbooden. I. 596. Zie voorts op Veenery.
Slatius (*Henrik*), gewezen Predikant te Bleiswyk, heeft de hand in een' aanſlag tegen 't leeven van Prinſe Maurits. I. 484. wordt gevat. I. 484
SLEEPERS-GILDE beſchreeven. II. 475
Slegt (*Simon*), Kapellaan der Oude Kerke. I. 284
Sleutels van de Poorten en Boomen der Stad. Orde op 't bewaaren derzelven. I. 636
Slochter (*Water* de). Gelegenheid. III. 69
Sloopers van ſchepen behooren onder het Scheepstimmermans-Gilde. III. 510
SLOOTEN, SLOOTERDYK, OSDORP, *de* GEER *en* VRYE AMBAGTEN (Ambagtsheerlykheid van) door de Stad gekogt. I. 227. beſchreeven. III. 67 enz. Grootte en getal van huizen. III. 72. Regtbanken. III. 73, 512
Slooten (het Dorp) beſchreeven. III. 69. oud verſchil met Amſterdam. I. 105. Veer op hetzelve beſchreeven. II. 515

Slooter-Ban. Gelegenheid. III. 68
Slooterdyk (het Dorp) beſchreeven. III. 69
Slooter- of *Slooterdyker-Meer.* III. 68
Slooten in *Friesland* (Veer op) beſchreeven. II. 515
Slot der Heeren van Amſtel. waar. I. 5
Slootenmaakers. Hun pligt. II. 444
Sluis in *Vlaanderen* (Veer op) beſchreeven. II. 515
Sluisdeuren (eenige) uit de ſluizen geligt. II. 59
Sluizen der Stad, in de vyftiende eeuwe. I. 33. in 't begin der zeventiende eeuwe. I. 418 oude, laatere en tegenwoordige. II. 55 enz. III. 507. onderſcheid in dezelven. II. 60. Vloed- en Ebdeuren in ieder derzelven. II. 63. derzelver werking, om de Stad tegen hooge vloeden te verzekeren. II. 61 enz. III. 507. en om dezelve te ververſchen. II. 62. III. 507
Sluisje aan de *Trekvaart* op *Haarlem.* Orde daarop. I. 728
Sluſe (*der Stede*) is de Oude-Kolks-ſluis. I. 18
Sluſen der Stad. I. 137
Slyp-Pad. waar. III. 3
Smeerſmelteryen hier ter Stede. II. 491
Smid (*Jan Janszoon*) woont de openbaare Preeke, te Overveen, by. I. 278
Smid (*Weſſel*), Burgerkapitein, brengt veel toe, tot ſtilling van een' geweldigen oploop. I. 639 enz.
SMIDS-GILDE. Zie S. ELOYEN-GILDE.
Smids (*Ludolph*). Byzonderheden van zyn leeven. III. 237
Smout (*Adriaan Joriszoon*), Predikant, predikt tegen de Regeering. I. 481, 510, 512. ſchets van 't gebeurde met hem, eer hy hier Predikant werdt. I. 510. Burgemeeſteren beſtraffen hem. I. 511. ontbieden hem andermaal. I. 512. hy wordt ter Stad uit gezet. I. 513
Sneek (Veer op) beſchreeven. II. 516
Snoeken, door die van Amſterdam, aan de Hertogin van Beijeren geſchonken. I. 133
Snyder (*Henrik Henrikszoon*), Profeet onder de Herdoopers. Zyn woeſt bedryf. I. 240. en ſtraf. I. 241
Soetgens (Toorentje). I. 18
Soldaaten geworven, door de Stad. I. 215. 't Getal derzelven vermeerderd. I. 498. in 1674, grootendeels, afgedankt. I. 658. vermeerderd. I. 697. op honderd man ieder vendel gebragt. I. 707. afgedankt. I. 721
Soldy, hoe hoog van ouds. I. 143
Sommelsdyk (*Cornelis van Aerſſen*, Heer van) heeft de hand in een' toeleg van Prinſe Willem den I. op Amſterdam. I. 559 enz. verdedigt zig desaangaande. I. 573. wordt in de algemeene vergiffenis begreepen. I. 573
Soop (*Jan Hendrikszoon*), Burgerkapitein. I. 499
Soudenaars, in 1411. I. 141
Spaarnedammer dyk. Overeenkomſten op het onderhoud van den zelven. III. 73. een derzelven wordt hier ter Stede in bewaaringe gegeven. I. 257
Spaarnedammer-Hoofd. I. 18
Spaaroog (*Joan*), Kapitein over eene Compagnie Soldaaten. Zyn beleid in den oproer van 1696. I. 715. Plondering van zyn huis. I. 715. hy wordt, deswege, ſchadeloos geſteld. I. 718
SPANJE (Koophandel en Scheepvaart op) beſchreeven. II. 532
Spanjaards- of *Spanjespoort.* waar. I. 5
Spanje, of *Huis van Spanje*, waar. I. 5
Speelen (grof en valſch). *Zie* Dobbelen.
Speeljagten en Schuiten moeten, door Burgemeeſteren, worden toegelaaten. II. 546
SPEK- *of* VARKENSLAAGERS-GILDE beſchreeven. II. 435
Spelen (Koordedanſers- en andere) op de Kermis. Orde op dezelven. II. 418
SPIEGEL (HENRIK DIRKSZOON). I. 552, 553. Burgemeeſter. I. 592, 609
SPIEGEL (HENRIK LAURENSZOON), Amſterdammer. Zyne afkomſt. III. 202. hy houdt zig buiten alle Ampten van Regeering. III. 202. zyne boekoefeningen. III. 202. zyn *Hertſpiegel* en andere ſchriften en Gedigten. III. 203. zyne Luſtplaats, aan den Amſtel. III. 203. zyne Spreuk. III. 203
Spiegel (*Jan Claaszoon*) neemt beſtelling te water van den Prins van Oranje. I. 318. helpt Briel inneemen. I. 323. wordt gebannen. I. 324
SPIEGEL (JAN LAURENSOOON) wordt Raad, in 1578. I. 370. weigert Oranje, als hooge Overheid, eed te doen. I. 390
Spiegel (*Marytje Laurens*) ſtigt het Maagdenhuis. II. 345
Spiegels-Huisjes geſtigt. I. 418
Spiegels- of *Weteringspoorts-ſluis.* II. 58
Spiers (*Albert van*), Schilder. II. 266
SPINHUIS. Brand aldaar, in 1643. I. 542. *Zie* voorts op VROUWEN-TUGTHUIS.
Spinnenwielenmarkt. waar, voormaals. II. 258
Spinoza (*Benedictus de*). Byzonderheden van zyn leeven en ſchriften. III. 234
Sprenkhuizen (*Hans*) bevordert de Preeke. I. 280
Spring (*Kornelis Klaaszoon*), Beſchuitbakker, Remonſtrantſchgezind. I. 461, 462, 465
Spuy, of *Spoye*, of *Spuytgen* in de Nes. I. 19
Spys gekookt in de wateren der Stad. I. 223
Staalhof der *Lakenen* beſchreeven. II. 42
Staalmeeſter der *Saaijen.* II. 43
Staatkundigen te Amſterdam, in de zeſtiende eeuwe. III. 207. in de zeventiende en agttiende eeuwe. III. 208 enz.
Stadhouder. of hy regt hebbe, om, in de Vroedſchappen der Steden, te verſchynen. I. 556
STADHOUDERS, in Amſterdam. *Graaf van Hoogſtraaten*, in 1534. I. 238. *Heer van Hierges*, in 1574. I. 335. *Willem de I.*, Prins van Oranje, in 1566. I. 291. in 1580. I. 385. *Maurits*, Prins van Oranje, in 1618. I. 468, 469. *Fredrik Henrik*, in 1628. I. 496. *Willem de II.*, in 1650. I. 553. *Willem de III.*, in 1660. I. 601. in 1672. I. 636. in 1684. I. 687. *Willem de IV.*, in 1734. I. 740. in 1748. III. 179
Stadhuis. Plaats van het oudſte. I. 7. II. 3. tweede op *de Plaetſe.* I. 14, 26, 27. II. 4. is tweemaal verbrand en herbouwd. I. 62, 27. II. 4. deszelfs gedaante. II. 4. de Tooren wordt regt gezet. I. 45. 't verbrandt ten derdemaale. I. 583. II. 6. raadpleegingen om een nieuw te bouwen. I. 539. de eerſte ſteen wordt gelegd. I. 546
STADHUIS (tegenwoordige) geſtigt. I. 592. II. 5. merkelyk verſierd en verbeterd. I. 592, 721. II. 5. gedaante van buiten. II. 6. lichten. II. 6, 7. ingangen. II. 6. Lantaarens. II. 6, 11. III. 506. kolommen. II. 7. dak. II. 7. waterbakken. II. 7. frontespies, van vooren en van agteren. II. 7. Tooren. II. 8. III. 506. kelders. II. 8. Vierſchaar. II. 8 enz. Vertrekken der *eerſte Verdiepinge.* II. 10 enz. III. 506. Ingang der *tweede Verdiepinge.* II. 11. groote Burgerzaal en gaanderyen. II. 12 enz. Vertrekken derzelven. II. 16. III. 506. Burgemeeſters-Kamer. II. 17. Burgemeeſters-Vertrek. II. 18. Theſaurie-Ordinaris. II. 19. Secretary. II. 20. III. 506. Theſaurie extraordinaris. II. 20. Kamer der Commiſſariſſen van Kleine zaaken. II. 20. III. 506. Schepens Kamer. II. 20, 138 *Aant.* Kamer van Schepenen-Extraordinaris. II. 21. Re-

Desolaate-BoedelsKamer. II. 21. Assurantie-Kamer. II. 21. Weeskamer. II. 22. Raadkamer. II. 22. Justitie-Kamer. II. 23. Puije. II. 24. Vertrekken der *derde Verdiepinge*. II. 24 enz. 26 enz. Minuten-Kamers. II. 24. Kamer van 't Groot-Kramers-Gilde. II. 24. III. 506. Regtkamer der Watergrafts-Meer. II. 25. Konstkamer. II. 25. Krygsraads-Kamers. II. 26, 27. III. 506. Wapenkamer. II. 27. Aanmerkingen over de kosten van 't bouwen van 't Stadhuis. II. 27
Stads-Polder. Gelegenheid. III. 3. beschryving. III. 58
STADS-SCHOOLEN. Opregting. II. 378. getal. II. 378. gelegenheid. II. 379. onderwys op dezelven. II. 379 collecte, ten behoeve derzelven. II. 382
Stakettingen. II. 214
Stallen (*Stads-*). II. 47. III. 506
Stalpert (*Daniel*), een der Bouwmeesteren van 't Stadhuis. II. 5
Stank in de graften. hoe belet worde. II. 63
Stapelregt te Dordrecht. Bepaalingen van het zelve ten behoeve van Amsterdam. I. 130, 252. II. 497
Staveren in *Friesland* (Veer op) beschreeven. II. 516
Stedebuys genaempt den Engel. II. 3
Steden doen bezendingen buitens lands, om van vrede te handelen. I. 192
Steden (*vrye*). Welken daar door verstaan worden. I. 114, 117, 118
Steegen, Straaten en Graften der Stad. Naam- en Plaatswyzers derzelven. I. 52 *enz.* 69 *enz.*
Steen. Een Amsterdammer Smid snydt 'er zig zelven van. I. 582
Steen opbrengen tot straffe. I. 191
Steenen-Pad of Verkens gang. waar. III. 3
Steenen-Roeland. Wat, oudtyds, met dit beeld, betekend werdt. II. 414
Steenbouwery (*Stads-*). II. 45. waar, van ouds. I. 44
Steenkooperyen. Waar zy alleen zyn mogen. II. 486
Steenmeeter en *Steenzetters*. Hun werk. II. 487
Steenregt. Wat 'er door verstaan worde. I. 201. III. 30
Steentjesbakkeryen hier ter Stede. II. 492
STEIGER- Zie ROEI- *en* STEIGERSCHUITENVOERDERS-GILDE.
Steuven. Zie *Stuven* (*Ernst*).
Stoelenmarkt beschreeven. II. 430
Stoelenzetsters of *Plaatsbewaarsters* in de Kerken, door wie worden aangesteld. II. 139
STOKVISCHKOOPERS-GILDE. *Zie* BERGENVAARDERS-GILDE.
Stookplaatsen, waar meer dan gemeen vuur gebruikt wordt, mogen niet worden gemaakt, dan met kennis van 't Geregt. III. 39, 42. Keur op het stellen derzelven. I. 731
Stork (*Abraham*), Schilder. III. 264
Storm, in 1640. I. 539. in 1660. I. 602. in 1674. I. 657. op zee, in 1683. I. 670. in 1724. I. 736
Straaten voor de huizen. hoe, oudtyds, onderhouden werden, en hoe tegenwoordig. III. 40 enz.
Straaten, Steegen en Graften der Stad. Naam- en Plaatswyzers derzelven. I. 52 *enz.* 69 *enz.*
Straatschendery, strengelyk, verbooden. I. 735
Straf aan den Lyve. hoe geschied. III. 313, 318. Doodstraf. III. 314
Strafvryheid, in 1652 beloofd, buiten kennis der Staaten: 't welk kwalyk genomen wordt. I. 586
Stragierschе goederen. Wat 'er door verstaan worde. III. 282
Strooken, die 't Geregt, by 't uitvoeren van halsstraffen, aan heeft, beschreeven. III. 288
Stroomarkt beschreeven. II. 429
Strooscheepen. Wat aan de Diaconie betaalen moeten. II. 429
Stroovischers. II. 65
Stryker (*Willem Brassemary*, anders), Schilderstuk van hem. II. 21
Stuven of *Steuven* (*Ernst*), Konstschilder, heeft deel aan den oproer des jaars 1696. I. 718. zyn verder onbezuisd gedrag. I. 718. schilderstukjes van hem in het Tugthuis. II. 252
Substituit-Schouten. Hun getal. III. 285
Suikerbakkeryen. Zie *Suikerrafineerderyen*.
Suiker-Hofje beschreeven. II. 358. (*nieuw*). Zie *Nieuw Suiker-Hofje*.
Suikerrafineerderyen. Keuren omtrent dezelven. II. 483. Haar getal. II. 484
Suppoosten van de *Weeskamer*. Hun pligt. III. 380
SURINAME. Gelegenheid. III. 88. Regeering. III. 88. Aandeel der Stad in deeze Volkplanting. III. 88. wanneer zy het bekomen hebbe. I. 669. de inlaag der Societeit verhoogd. I. 693. de Franschen tragten naar de Volkplanting. I. 697. Muitery aldaar. I. 697. het wordt, door de Franschen, gebrandschat. I. 729. Handel op Suriname. III. 536
SWEERS (DAVID), Zeekapitein. Zyne krygsbedryven. III. 218. Zyne Grafstede in de Nieuwe Kerke. II. 114
SWEERS (ISAAC), Vice-Admiraal. Zyne krygsbedryven ter zee. III. 216. hy voert bevel over de Uitleggers om de Stad. I. 628, 655. Zyne Grafstede in de Oude Kerke. II. 104
Sweersen (*Willem*). Remonstrantsche Vergadering ten zynen huize. I. 461, 463
Swigters-Hofje beschreeven. II. 362
Swycht Utrecht (*Tooren*). I. 18, 184. III. 503. aan de Kloveniers afgestaan. I. 220. Zie *Zwigt Utrecht*.
Synagoge der *Portugeesche Jooden*. eerste. II. 220. tegenwoordige beschreeven. II. 220
Synagogen der *Hoogduitsche Jooden* beschreeven. II. 221
Syvartszoon (*Jan*), Boekverkooper te Amsterdam, gestraft. I. 235

T.

Taalluiden. Zie *Procureurs*.
Tabaksspinneryen hier ter Stede. II. 484
Tabbaarden [Togae], die 't Geregt, by 't uitvoeren van halsstraffen, aanheeft, beschreeven. III. 288
Taertsen, Toortsen. I. 108
Tagtigste Penning. Zie *Penning* (*tagtigste*).
Tambours. Zie *Tromslaagers*.
Tappen buiten de Stad bepaald. I. 249
Tarbof der *Lakenen*. II. 42
Tarrameesteren der *Lakenen*. Hun werk. II. 42, 441
Tarwe belast, ten behoeve der Fransche vlugtelingen. I. 695
Taurinus (*Jacobus*), Predikant te Utrecht. I. 437. zyn boek *van de Onderlinge Verdraagzaamheid* wordt, hier, verbooden. I. 458. ook zyne *Weegschaal van Carletons Oratie*. I. 467
Teerkooperyen. Waar zy, van ouds, geplaatst waren, en waar tegenwoordig. II. 485. Keuren omtrent dezelven. II. 485
Teeuweszoon (*Jacob Gerrit*), voorstander der Gereformeerden. I. 283
TEILINGEN (KORNELIS FLORISZOON *van*) tekent de overeenkomst der Gereformeerden met de Wethouderschap. I. 289. trekt naar Viane. I. 295. brengt, van daar, eene zorgelyke tyding te rug. I. 296. wordt Commissaris van Huwelykssche Zaaken, in 1578. I. 370, 382. Burgemeester. I. 399
TEKENSCHOOL, hier ter Stede opgeregt. II. 406. beschryving derzelve. II. 406. III. 509. Bestierders en Leden. II. 406

Telle (*Reinier*), Remonſtrantſchgezind. I. 461
Temple (de Ambaſſadeur *William*). Zyn merkwaardig geſprek met de Burgemeeſters Hooft en Valckenier, in 1678. I. 662, 663
Terebinthynmaakeryen in de Stad verbooden. II. 491
Ter goeder ſchepe. Wat. I. 12. III. 1
Tertiaanen- of *Tertiariſſen*. Zie *Paulus-Broeders-Klooſter*.
Teſtament (*nieuw*) te Amſterdam gedrukt. I. 233. verbooden. I. 250
Texel en 't *Vlie* (Veer op) beſchreeven. II. 516
Texelſtroom. Hoe veele Lootsluiden dien uit- en inlootſen. I. 474
Theens (*Jacobus*). Zyn Legaat aan 't Aalmoeſſeniers-Huis. II. 291
Theneſſe (*Willem Pauluszoon van*), Overſte over twee honderd burgers. I. 293
THESAURIÆREN ORDINARIS. Oudheid van hun Collegie. III. 367. hunne zorg voor de invordering der Stedelyke inkomſten. III. 368. en voor 't betaalen van Stads laſten. III. 368. hunne bedienden. III. 369
THESAURIEREN EXTRAORDINARIS. Wanneer aangeſteld. III. 389. zy hebben den ontvangſt der gewoonlyke Verponding of twaalfden Penning. III. 389. Bedienden hunner Kamer. III. 390
THOLINX (DIRK), Schepen en Raad. I. 541
Tibaut (*Pieter Janszoon*), Boekdrukker te Amſterdam, geſtraft. I. 235
Tideman Simonszoon, Poorter, in Stads dienſt verminkt zynde, wordt *heervaertvry*, *ſcotvry*, *en waeckvry* verklaard. I. 145
Tiende penning der huizen hier ter Stede, in 1553. I. 260. door Amſterdam geweigerd. I. 317. handeling om dien te doen toeſtaan. I. 322
Timannus (*Joannes*) ſchryft een werk over 't Avondmaal. III. 199. brief van Melanchton aan hem. III. 199
Timmeren buiten de Stad in de Vryheid verbooden. I. 41, 45, 540. gaat ſterk voort aan de ooſtzyde. I. 48. Schets der Keuren op het zelve. I. 731. III. 37
TIMMERMANS-GILDE. *Zie* S. JOZEFS-GILDE.
Timmertuin (*Stads*-). II. 45. III. 506. verplaatſt. I. 47
Tin. *Alloi*, of gehalte van het zelve. II. 471
TINNEGIETERS-GILDE beſchreeven. II. 471
Tol ('s Graaven *rechte*) *van Aemſtelredamme*. I. 138
Tol in Texel. I. 196. op den Ryn. Klagten over 't verhoogen derzelve. I. 543
Tolbrieven, hoe verkreegen worden. III. 143, 155. jaarlyks, te vernieuwen. I. 109. verklaaring van dezelven. III. 146
Tolhuis aan de Drecht onder Kalſlagen. III. 81. in de Volewyk. III. 84
Tollen. Verſchil deswege met Zwolle. I. 156. van welken Amſterdamſche Poorters vry zyn. III. 143. Graaflykheids. III. 143. Waſſenaarſche. III. 144. Bloiſche. III. 144. Heusdenſche en Woudrichemſche. III. 145. Beeſten- en Roertol. III. 145. Stigtſche. III. 146. Overyſſelſche. III. 147. Staverenſche. III. 147. bepaalingen der Tolvryheid. III. 144, 145
Tolvryheid, door wie, hier, alleen genooten. I. 109. in 't Neder- en Overſtigt. I. 8. van de Heusdenſche en Woudrichemſche markttollen, aan de Stad geſchonken. I. 139. door Holland, aan Amſterdam toegeſtaan. I. 83, 84, 115
Tombe (*La*), Schilder. III. 260
Tombocb (*Marten*) verſtrekt Brederode geld. I. 304
Toorens (oude) langs de Stads muuren opgeteld. I. 17 *enz*. 44. II. 50. gebruik derzelven. II. 50 *enz*. zyn meeſt afgebroken. I. 417
Tooren agter de bekeerde Zuſters. I. 18
Tooren (*Jan-Rooden-Poorts*-). Zie *Jan Rooden-Poorts-Tooren*.
Tooneeloefening. Oorſprong. II. 391
Torre (*Jacob de la*), Secretaris van den geheimen Raad. Zyne ontmoeting te Amſterdam. I. 300
Torrentius (*Joan*), Schilder. III. 258
Touwſlaageryen. Waar zy, van ouds, geplaatſt waren, en waar tegenwoordig. II. 484. Keuren omtrent dezelven. II. 485
Tovery. ſtraf wegens dezelve. I. 262. wanneer, hier, nog voor Duivelskonſt gehouden. I. 409, 411. eene vrouw, daar van betigt, door 't graauw, verdronken. I. 486
Traankookery aan den Diemerdyk. I. 78, 720
Traantap plagt van 't Huidenkoopers-, Looijers- en Schoenmaakers-Gilde gehuurd te worden. II. 457
Traitement. *Zie* Wedde.
Trekſchuiten op Delft, Rotterdam en den Haage. II. 496. op Gouda. II. 499. op Haarlem. II. 501. op Leiden. II. 507. op Muiden en Naarden. II. 507. op Utrecht. II. 508. op Weesp. II. 508. over Purmerende, en over Monikendam en Edam, op Hoorn. II. 505
Traficquen. Zie Neeringen (voornaame).
Trekvaart en Zandpad naar Gouda gemaakt, in 1657. I. 597
Trekvaart op Haarlem. I. 529. Voetpad van daar tot omtrent de drie Baarsjes. I. 720. onder welke voorwaarden, gegraaven. III. 110
Trekvaart op Weesp gegraaven. I. 663, 727. III. 111
——— op Muiden en Naarden gegraaven. I. 540. III. 112
——— en Trekpad op Gouda gemaakt. III. 112
——— en Trekpad over Monikendam en Edam, en over Purmerende, naar Hoorn. I. 602. III. 113
Trigland (*Jacobus*). Zyne vrymoedige taal. I. 514
Trip (*Elias*), voornaam Koopman. I. 534
TRIP (LOUIS), Burgemeeſter. I. 657, 666. ſchade aan zyn huis door ſtorm. I. 658
TRIP (Vrouwe SARA MARIA) bevordert de ſtigting van Corvers Hof. II. 330
TROMP (CORNELIS), Luitenant-Admiraal, ſterft hier ter Stede. I. 706
Tromſlaagers. Hun pligt. III. 176
Trooſt (*Cornelis*), Konſtſchilder. III. 268. ſtukken van hem, in openbaare huizen. II. 264, 289, 381
Trouwen. Van het ryden om te trouwen wordt zeker regt aan het Aalmoeſſeniers-Huis betaald. II. 298
Trouwloosſteegje. I. 25
Troyen (*Jan van*), te Amſterdam, als een Zeerover geſtraft. II. 320
Truwanten. I. 183
TUGTHUIS (MANNEN- *en* VROUWEN-) hier opgeregt. I. 415. waarom. I. 413. *Zie* MANNEN-TUGTHUIS *en* VROUWEN-TUGTHUIS.
Tuinſtraat. Van waar zo genaamd. II. 45
TULP (DIRK), Schepen. V. 593, 628
TULP (Doctor NICOLAAS), Raad. I. 481. Burgemeeſter. I. 588, 592. Zyne bedreevenheid in de Geneeskunde. II. 239. hy geeft aanleiding, tot de opregting van 't Geneesmeeſters Genootſchap. II. 381. oefent de Ontleedkunde. II. 384. geeft eene maaltyd aan de Regeering, ter gelegenheid dat hy vyftig jaaren in de Vroedſchap geweeſt was. III. 239
Tulpen. Windhandel daarin, hier ter Stede. I. 532
Turfdraagers. Hun getal en werk. II. 452
TURFDRAAGERS-GILDE beſchreeven. II. 451
Turfbevers. Hun getal en werk. II. 452
Turfmarkt verplaatſt, in 1575. II. 347
Turfmarkten beſchreeven. I. 427

Turf-

Turfraapſters. Haar getal en werk. II. 524
Turfvulſters. Haar getal en werk. II. 452
Twaalf Nagten. Wat 'er, eertyds, en nu door verſtaan werdt. III. 2, 31. men plagt, alleen in dezelven, onroerende goederen, uit inſolvente boedels, te mogen verkoopen. III. 462
Twyneryen Keuren omtrent dezelven. II. 488
Tydingen (kwaade) te zaaijen, verbooden. I. 217

U.

Uilenburg (Tooren). I. 18
Uitenbogaard (*Joannes*), Predikant in den Haage. I. 427, 437. zyne ontmoeting, te Amſterdam. I. 432
Uitruſting ter zee te Amſterdam, in 1557. I. 267
Uittogt van een vendel Burgers, in 1624. I. 486. van twee diergelyken, in 1631. I. 529. van Schutteren, in 1673. I. 655, 657. van een vendel ſoldaaten. I. 384
Uittrekken aan 't hoofd der Poorteren. Looting daartoe, onder de Regenten. I. 219. gebooden, daar een Burgemeeſter of twee uit den Geregte voorgaan. I. 182, 183, 185, 186
Uitzetting van verdagte perſoonen. I. 326, 346. gronden van het regt, welk Burgemeeſteren daartoe hebben. III. 293
Ulft (*Jacob van der*). Schildery van 't Stadhuis van hem. II. 18
Urk *en* Emmeloord. (Heerlykheid van) door de Stad gekogt. I. 600. beſchreeven. III. 84 enz.
Urk (Eiland). Gelegenheid. III. 85 *enz.* Regeering. III. 87. Lotery ten behoeve van dit Eiland. I. 729
Uffelink (*Jan Willemszoon*), Remonſtrantſchgezind. I. 474. wykt ter Stad uit. I. 475
Utrecht. Octroi op een gedeelte van den weg derwaards. I. 693. Veer op die Stad beſchreeven. II. 508
Utrechtſchen voeren kryg tegen de Amſterdammers. I. 184. overvallen Naarden. I. 184
Utrechtſche Poort. I. 50
Utrechtſche-ſtraats-ſluizen. II. 58
Uur- en Weêrwyzers (Stads-) worden verguld. I. 736
Uyterſte-brugs-ſteeg. I. 17

V.

Vaart (*nieuwe*). I. 49. verlengd tot aan Zeeburg. I. 659. *Zie voorts* op *Nieuwe Vaart.*
Vaart (vrye), van en naar de Stad. I. 196
Vaart. Zie *Vreeswyk.*
Vaders der *Bierdraagers.* II. 446
——— der *Koorenmeeters* en *Koorenzetters.* II. 448
Val van *Urk.* III. 85
Valckenier (Gillis), Burgemeeſter. I. 610, 613, 631, 634. zyn merkwaardig geſprek met den Ambaſſadeur Temple. I. 662. hy ſterft. I. 666
Valckenier (*Sybrand*) legt den eerſten ſteen aan 't Stadhuis. II. 5
Valckenier (Wouter), Burgemeeſter. I. 561
Valckenier (Mr. Wouter), Burgemeeſter. II. 5
Valk (*Pieter*), Koopvaardyſchipper. Zyne dapperheid. I. 735
Valkert (*Warnard van den*) Schilder. III. 259
Varkenmarkt. Zie *Verkenmarkt.*
Vechtelyck, wat. I. 109, 111
Vechters of *Vegters-Boomgaard.* I. 18. II. 269
Veede, *Veete.* I. 186
Veenery. hoe ver, en onder welke voorwaarden, in de Ambagten van Amſterveen en Slooten, toegelaaten worde. III. 74
Veer (*Ellerd de*), Penſionaris van Amſterdam. I. 411. Zyne ſchriften. III. 206
Veer (*Petrus van der*), Predikant te Buikſloot, ſpreekt kwalyk van de Regeering. I. 590
Veeren beſchreeven. II. 494 enz. III. 511. *Zie* op de byzondere *Steden* en *Plaatſen.*
——— op *Quadoelen*, *Ypenſlote* en *Diemerdam.* I. 137
Veertienen (Benoeming van) tot Schepenen. Hoe zy geſchiede. III. 308
Velde (*Adriaan van de*), Schilder. III. 262
Velde (*Willem van de*), Schilder. III. 262
Vellig en boetſchuldig. Wat 'er door verſtaan wordt. III. 319 *Aant.*
Veluwe. Inval der Spaanſchen, in dezelve, in 1624. I. 486. in 1629. I. 508 *enz.*
Velzen (Veer op) beſchreeven. II. 516
Vendelen (Burger-). Zie Burger-Compagnien.
Vendrigs (*Burger-*). Hun getal en verkiezing. III. 174, 178
Verandering (buitengewoone) der Regeeringe, in 1419. I. 144. in 1445. I. 151. in 1578. I. 369. in 1618. I. 469. in 1672. I. 645
Verband, enkel en dubbel in uiterſte willen, waarin onderſcheiden. III. 23. ouder *generaal* is voor jonger *ſpeciaal* geprefereerd. III. 33
Verbeterhuis. Wanneer, en waar opgeregt. I. 709. II. 261. beſchreeven. II. 261 enz.
Verduin (*Maria*), Weduwe Gommaris van Bortel, maakt eene ſomme gelds, tot een Doopsgezind Oude-Vrouwen-Huis. II. 340
Vergaderingen (heimelyke) verbooden. I. 233. buiten de Stad gehouden. I. 250, 255
Vergrooting der Stad. *eerſte.* I. 42. *tweede.* I. 43. *derde.* I. 45. *vierde* en *laatſte.* I. 48
Verhee (Jan Corneliszoon), Schepen. Zyne geleerdheid. II. 372. hy begroet Leiceſter in 't Latyn. I. 400
Verhoef (*Antoni*) verſtrekt Brederode geld. I. 304
Verhoek (*Pieter*). Byzonderheden van zyn leeven. III. 251
Verhuistyd (gewoonlyke) wanneer. III. 24
Verhuuren. *Zie* Huuren.
Verjaaring heeft geene plaats in Schepenen-Kenniſſen en Schepenen-Vonniſſen. III. 34
Verkenmarkt beſchreeven. II. 422
Verkens (*S. Antonis-*). Keur omtrent dezelven. I. 39
——— (*geringde*). I. 127
Verkens-Eiland by de Diemerbrug. Gelegenheid. III. 65
Verkensgang. Waar. III. 3
Verkenslaagers-Gilde beſchreeven. II. 435
Verkolje (*Johannes*), Schilder. III. 264
Verkoopingen, om *contant* of gereed geld. *Couſtumen* desaangaande. III. 25, 512. ook op verkooping van vaſte goederen. III. 25. van Schepen. III. 26. van Koopmanſchappen en Inboedels. II. 468. III. 26, 512. by *Executie.* III. 27, 31
——— (openbaare). Wat 'er 't Aalmoeſſeniers-Huis van geniete. II. 298
Verlofgeld op 't Kooren afgekogt. I. 252, 255
Vermillioenmaakeryen in de Stad verbooden. II. 491
Vernismaakeryen in de Stad verbooden. II. 491
Verponding. Derzelver oudheid en natuur. III. 389
Vertooningen, hier ter Stede, by verſcheiden' gelegenheden. II. 397
Vervolging te Amſterdam. I. 235, 246, 248, 250
Verweryen. Plaats tot dezelven geſchikt. I. 405
Verwhout mag, alleen in 't Mannen-Tugthuis, geraspt worden. II. 251. overeenkomſten deswege gemaakt. II. 251
Verwillekeuren, wat. I. 110, 114, 117, 127. III. 34
Veſte [Slot.] I. 4. I. 86
Vezekius (*Bernherus*), Remonſtrantſch Predikant, raakt hier

hier in hegtenis. I. 480
Viane en de *Vaart* (Veer op) beſchreeven. II. 516
VICQ (FRANÇOIS DE), Schout. I. 716
Vicken, *Vitten* of *Witten*. Betekenis deezes woords. I. 124, 125, 126
Victualiebroeders. I. 140
Vier gekroonden. Wie zy waren. II. 109
Vierſchaar. Betekenis deezes woords. III. 318. regtspleeging ter Vierſchaar. III. 319. Zie *May-Avonds-Vierſchaar*.
Vier vierendeelen. Wie men 'er door verſta. III. 23 *Aant*.
Vink (*Egbert Pieterszoon*), beſchermt de buitenpreeke. I. 280. zyn gedrag in een oproer. I. 298
Viſch. groote overvloed daarvan, in 1691. I. 707. Keuren op deszelfs grootte. II. 419. en tegen het omloopen met den zelven. II. 419. hoe dezelve afgeloot en verkogt worde. II. 419. III. 509
Viſchbennen, hoe geleverd worden. II. 419
Viſchdraagers. hoe aangeſteld. II. 420
VISCHMARKTEN beſchreeven. II. 418. III. 509. groote. II. 418. Boeren- II. 419. en kleine Viſchmarkt. I. 605. II. 419
Viſſcher (*Cornelis* en *Jan*), Plaatſnyders. III. 262
Viſſcher (*Jacob*) wordt Hopman over een vendel Stads knegten. I. 364
Viſſcher (*Pieter*), Burgervendrig. I. 499
VISSCHER (ROEMER), Amſterdammer. Byzonderheden hem betreffende. III. 204. zyne ſchriften en Gedigten. III. 204. Geleerdheid zyner Dogteren *Anna* en *Maria Teſſelſchade*. III. 205
Viſſchery vroeg in Amſterdam geoefend. I. 6. der ſluizen aan de Stad afgeſtaan. I. 139. Octroi aangaande de Viſſchery. I. 256. vrye in 't Y, door Amſterdam beweerd. I. 406
Viſitator der *Latynſche Schoole*. II. 378
Vive le Gueux roepen, met geeſſeling geſtraft. I. 313
Vlaanderen (Handel op) beſchreeven. II. 527
VLAMING (CORNELIS *de*) *van* OUDSHOORN, Burgemeester. I. 613, 621, 630, 631
VLAMING (PIETER *de*) *van* OUDSHOORN, Burgemeeſter. I. 480, 491. ſterft. I. 499
VLAMING (PIETER). Byzonderheden van zyn leeven en werken. III. 255. hy heeft aan eene Beſchryving van Amſterdam gearbeid. *Voorr*. XI
Vlamink (*Cornelis de*), geweeken Amſterdammer, tragt, vergeefs, wederom in de Stad te worden toegelaaten. I. 333
Vlasvat (*Pieter Janszoon*), Onderſchout. I. 478
Vleeſch (geſlagt). Orde op het verkoopen van het zelve. II. 41. III. 506
Vleeſchhal in S. Pieters-Kapel overgebragt. I. 391
——— (groote). II. 39
——— (kleine). II. 40
——— (Weſter-). II. 40
——— (Heerenmarkts-). II. 40
——— (Nieuwe- of Botermarkts-). I. 741. II. 40
——— (Portugeeſche- en Hoogduitſche-Jooden-). II. 40
Vleeſchhallen. Oudſte. II. 39. orde op de banken, in de tegenwoordigen. II. 41
VLEESCHHOUWERS-GILDE beſchreeven. II. 434
Vleyshuys. I. 28. *Zie* Vleeſchhal.
't *Vlie* (Veer op) beſchreeven. II. 516
Vlieſtroom. Hoe veel Lootsluiden dien uit- en inlooten. II. 474
Vliet (Heer *Jan van*) legt toe op 't leeven van Hertog Jan van Beijeren. I. 147
Vloits of *Vlotinus* (*Pieter*), Secretaris. I. 282, 294
VLOOSWYK (CORNELIS *van*), Burgemeeſter en Raad. I. 590, 601, 613, 627
VLOOSWYK (JAN CLAASZOON), Burger-Kapitein. I. 499. eenige ſchutters, hem niet willende erkennen, worden ontſchutterd. I. 502
Vlooswyk (*Jan van*) legt den eerſten ſteen aan 't Diaconie-Weeshuis. II. 321
Vlooswyk (*Jan van*), Secretaris. I. 628
Vlotvaerdigh recht. Wat. III. 322
Vlugtelingen (Engelſche), hier, minzaamlyk, ontvangen. I. 670, 695
Vlugtelingen (Franſche) veelen komen herwaards. I. 668, 690. naamen van eenigen. I. 668, 669, 690, 691. hunne Predikanten worden van onderhoud voorzien. I. 690. de Stad neemt van eenigen hunner geld op lyfrenten. I. 691. belaſting op de Tarwe en Wyn, ten hunnen behoeve. I. 695. men beſluit, den toevloed derzelven te doen verminderen. I. 706. de onderſtand aan dezelven wordt beſnoeid. I. 709. Zy, of derzelver nazaaten alhier, konnen van hunne vrienden in Frankryk niet erven, noch deezen van hun. II. 530
VLOTSCHUITENVOERDERS-GILDE beſchreeven. II. 473
Voerluiden. Zie *Wagenaars*.
Voetknegt (*Joan*), Onderſchout. I. 732
Voetpad, van omtrent de drie Baarsjes, tot aan de Trekvaart op Haarlem. I. 720
Voetval. wat. I. 105
Vogel (vreemde) plaatſt zig op het kruis van den Oude-Kerks-tooren. I. 531
Vogelenzang, een tuin zo genaamd. I. 19
VOGELKOOPERS-GILDE. *Zie* HOENDER- *en* VOGELKOOPERS-GILDE.
Vogelſteeg. I. 28
Vogelzang (*Goóſſen Michielszoon*) raakt, om zyn gevoelen, in ongelegenheid. I. 409 enz. zyne bekentenis. I. 411. hy wordt ter Stad uit gezet. I. 415. herroept zyne gevoelens. I. 415
Vogtigheid van 't jaar 1648. I. 547
Volder (*Burchard de*), Profeſſor in de Philoſophie te Leiden. Byzonderheden van zyn leeven. III. 237
Volders graft. Zie *Vullers graft*.
Volders huizen tot armen wooningen geſchikt. II. 269
VOLEWYK. I. 77. Aloude gelegenheid derzelve. III. 6. de Jurisdictie der Stad ſtrekt zig tot op dezelve uit. III. 7. galg aldaar. III. 8. geſchil over de Jurisdictie met Waterland. III. 8. of aldaar, voormaals, eene Stads Jurisdictie-paal geſtaan hebbe. III. 8. hoe ver de Jurisdictie der Stad zig, ten ooſten en ten weſten van dezelve, uitſtrekke. III. 8. Ambagtsheerlykheid van de Volewyk beſchreeven. III. 82 *enz*.
Volkbouders. Keuren omtrent dezelven. II. 547
Volkbuurders. Hun werk. II. 547
Vollenbove (Veer op) beſchreeven. II. 517
VONDEL (JOOST *van den*) geeft het Treurſpel van *Palamedes* in 't licht. I. 487. wat hem, hierover, bejegende. I. 488. digt de *Rommelpot van 't Haanenkot*. I. 490, 492. *de Welkomſt van Fredrik Henrik*. I. 496. de *Boeren-Catechismus*. I. 502. een Vers op 't *Ontzet van Piet Heyns Buyt*. I. 507. op der Remonſtranten Kerk. I. 514. Zyne *Vraagen der Amſterdamſche Akademie*. I. 517. aanmerkingen over zynen *Gysbrecht van Aemſtel*. I. 93, 96. III. 503. hy woont het S. Lucas-Feeſt by. I. 591. ſterft. I. 664. verdere byzonderheden van zyn leeven en Digtwerken. III. 245. zyn graf in de nieuwe Kerke. II. 117
Vondelingen. Zorg voor dezelven. Keuren tegen het leggen van kinderen te vondeling. II. 290, 294
Vonnis mag, door de Dorpen van Amſtelland en Gooiland, te Amſterdam, gehaald worden. III. 67
Voogd op Schoonen, door de Stad, eertyds, jaarlyks, aan te ſtellen. I. 125
Voogden. Welken, door Weesmeeſteren, geſteld worden.

den. III. 378. hoe zy der Weezen penningen moeten uitzetten. III. 379
Voogden en Vierendeelen. Wie 'er door verſtaan worden. III. 23
Voorleezers of *Voorzangers* der *Gereformeerde Kerken*, door wie worden aangeſteld. II. 139, 173
Voorſchryving (Brieven van), wanneer verleend worden. III. 147
Vorſt. Zonderling uitwerkſel derzelve, in 1664. I. 606.
felle vorſt en ſchielyke dooi, in 1667. I. 610
Vorſten en Vorſtinnen, in Amſterdam. *Jan van Henegouwen*, in 1296. I. 91. *Guy van Henegouwen*, in 1306. III. 270. *Margareet van Kleeve*, in 1401. I. 133. *Maximiliaan van Ooſtenryk*, in 1486. I. 187. *Maria van Hongarye*, in 1539. I. 249. Keizer *Karel de V.*, in 1540. I. 252. *Filips de II*, in 1549. I. 257. *Graaf van Leiceſter*, in 1586 en 1587. I. 397, 400. *Maria de Medicis*, Koninginne Moeder van Frankryk, in 1638. I. 533. *Henriette Maria*, Koninginne van Engeland, in 1642. I. 541. *Maria de Gonzaga, Koningin* van *Poolen*, in 1645. I. 545. *Prinſeſſe Weduwe van Fredrik Henrik*, Prinſe van Oranje, in 1655. I. 592. *Keurvorſtin van Brandenburg*, in 1659. I. 599. *Peter de Groote*, Keizer van Rusland, in 1697, en 1716. I. 721, 731
Vos (*Jan*). Zyne Leevensbyzonderheden. III. 246
Vrede breeken en *Vrede eiſchen.* wat. I. 111
Vreêland ('t Slot te) aan den Heere van Amſtel verpand. I. 83. verlooren. I. 84. door Amſterdam bezet. I. 186. ontruimd. I. 190
Vreemdelingen. Keuren op het inkomen derzelven, in zorgelyke tyden. I. 276. in Holland, van ampten uitgeſlooten. I. 263. op hen en hunne goederen, veſtigt men hier *Jurisdictie*, by wege van *arreſt*. III. 24
VRIEND (PIETER WILLEMSZOON) wordt Raad, in 1578. I. 370
Vreeswyk of de *Vaart* (Veer op) beſchreeven. II. 516
VRIES (JAN GYSBERTSZOON DE), Schepen. I. 488
VRIES (JOHAN *de*), Raad. I. 666, 671. Burgemeeſter. Zyn huis wordt, met plondering, gedreigd. I. 716
Vriezekoop (*Ambagt* van) beſchreeven. III. 81
Vroetſcip. III. 349
VROEDSCHAP. De Stad wordt beveſtigd in 't regt, om dezelve te kiezen. I. 268. *Zie* RAADEN.
Vroedvrouwen. Hoe zy onderzogt worden, en wat van haar vereiſcht wordt. II. 383, 385. Stads Vroedvrouwen. II. 385
Vrouw ſtaat, hier, onder de voogdy van haaren Man. III. 22
Vrouwen (ongehuwde) mogen geen geregtelyk verly doen, dan verzeld van Voogden en Vierendeelen. III. 23
VROUWEN-TUGTHUIS *of* SPINHUIS. Opregting. II. 256. Voorregten en inkomſten. II. 257, 258. gelegenheid en vertrekken. II. 257, 258. arbeid der Tugtelingen. II. 258. Beſtiering. II. 260
VRY (FREDRIK *de*), Burgemeeſter. I. 477. geeft eene Hiſtorie der Kerkelyke beroerten in 't licht. I. 481. III. 223
Vry (*Willem de*), Zoon van Burgemeeſter Fredrik de Vry, legt den eerſten ſteen aan de Weſter-Kerke. II. 132
Vrydom (*veertienjaarige*) van Verpondingen voor de nieuwe gebouwen toegeſtaan. III. 390
Vrye Ambagten beſchreeven. III. 72
Vrye Geer. Gelegenheid. III. 71
Vrye Laading. *Zie* Laading (Vrye).
Vrye Metſelaars. Zie *Metſelaars* (*Vrye*).
Vrye Noordveen. Gelegenheid. III. 57
Vrybeid der *Stad*, in 1342 bepaald. I. 9, 108. hoe ver zy zig toen, te water, uitſtrekte. I. 11. zy wordt uitgebreid, in 1387. I. 12. in 1409. I. 139. in 1591. I. 43. in 1613. I. 46, 425. Octroi op de opdragt der erven in dezelve. I. 619. *Zie* voorts op *Jurisdictie.*
Vrywaaring van een' Penſionaris toegeſtaan. I. 221
Vuilnis. *Zie* Aſſche.
Vullers-graft. II. 74
Vullers-graft en *Vullers-huizen.* waar. II. 440. Zie *Volders-huizen.*
Vulmolens. Waar. II. 440. III. 509
Vuur en licht houden. Wat. III. 160
Vuurwerken af te ſteeken verbooden. III. 150
Vygendam, van waar zo genaamd. I. 1, 2

W.

Waag, oudſte. I. 28. II. 33
—— (Oude). II. 33. III. 506. wanneer geſtigt. I. 273
—— (S. Antonis- of nieuwe.) II. 34
—— (Reguliers-) II. 34
Waage (*Regt der*). Wanneer, door de Stad, verkreegen. I. 128. III. 15
Waagdraagers. II. 34
WAAGDRAAGERS-GILDE beſchreeven. II. 449. *Veemen*, in het zelve. II. 450. *Vryluiden.* II. 449
Waagſteeg. I. 28
Waaken der Burgeren. Oudſte Keur op het zelve. I. 179. III. 170. hoe tegenwoordig geſchiede. III. 176
Waakers of *Oppaſſers* van de Vierſchaar. Hun pligt. III. 501
Waakgeld ingevoerd. I. 196. *Zie* Wagtgeld.
Waakmeeſters. De Burger-Kapiteinen werden, oudtyds, zo genoemd. III. 41, 171
Waal. Betekenis deezes woords. III. 58
Waal (*oude-zyds-*). Eenige Schepen aldaar, door de Gelderſchen verbrand. I. 214
—— (oude). I. 42
—— (nieuwe). I. 46
Waal (*Jan de*). Zyne ſtigting, in de nieuwe Kerke. II. 111
Waele (*Vranc die*). I. 183
Waal (*Frank* of *Vrank de*) helpt de openbaare Preeke invoeren. I. 276. Zyn verder gedrag. I. 284, 289. hy vlugt ter Stad uit. I. 306
Waal (*Jan de*) ſtigt het Clariſſen-Klooſter. I. 31
Waal (*Wybout de*) wordt gebannen. I. 316
Waalen by de Stad, in 1402. I. 137
Waalen beſchreeven. II. 65. *Opper-Commiſſariſſen* der zelven. II. 55, 65
WAALEN-KERK (OUDE). Gelegenheid. II. 164, 234. III. 509. Oudheid. II. 165. herbouwing en vergrooting. II. 165
———— (NIEUWE). Gelegenheid tot het ſtigten derzelve. I. 690. II. 167. gedaante. II. 167
WAALEN-WEES- *en* OUDE-VROUWEN- *en* MANNEN-HUIS beſchreeven. II. 332. oudſte Waalen-Weeshuis hier ter Stede. II. 332. tegenwoordig. I. 619. II. 332. beſtiering van het zelve. II. 334. III. 509. getal der Weezen en oude luiden. II. 335
Waalredders. II. 65. *Kapitein* derzelven. II. 55, 66
Waar (*verſche*). wat. II. 40. waar verkogt wordt. III. 506
Waerderbroek. I. 158
Waardgelders. 't Werven van zeker getal voorgeſlaagen. I. 423. aangenomen, in 1617. I. 466. afgedankt, in 1618. I. 468. wederom aangenomen, in 1650. I. 563
Waardhuizen. Buurt aan den Amſtel. III. 57, 63
Waardyn. Betekenis van dit woord. I. 140
Waardyns over de *Lakenneeringe* of *Staalmeeſters* aangeſteld, in 1411. I. 140. een of twee in dienſt te houden. I. 152. hoe zy, tegenwoordig, aangeſteld worden. II. 439

Waarzeggery. wanneer hier nog voor Duivels konſt gehouden. I. 409
Waaijen (Jacob van der), Burger-Kapitein. I. 655
Waaijen (Johannes van der), Profeſſor der Godgeleerdheid. Byzonderheden van zyn leeven. III. 233. merkwaardig berigt, door hem hier gegeven. I. 684
Wagenaars of *Voerluiden* hier ter Stede. II. 545. vier *Wagenveeren*, waar onder zy begreepen zyn. II. 545
Wagenweg op Haarlem aangelegd. III. 110. beſtraat. III. 111
—— op Weesp aangelegd. III. 111
—— op Muiden en Naarden aangelegd. III. 112
—— van Ouderkerk op Nieuwerſluis. III. 113
—— van Duivendrecht op Abkoude. III. 114
Wagtgeld. hoe opgebragt worde. I. 196. III. 175. op de Pakhuizen gelegd, in 1694. I. 709
Wagthuizen der *Schutterye*. II. 49, 50 *enz.* III. 506
Wagthuizen der *Ratelwagt*. III. 183
Wagtvryen. Wie. III. 175, 513
Wallicxzoon (Willem). I. 289
Walraven (Izaak), Schilder. II. 267
Wandelaar (Jan), Plaatſnyder. III. 267, 513
Wanſchepel der gemeeten Graanen behoort aan 't Oude-Mannen-Huis. II. 306
Wapens van Amſterdam tweederlei. III. 11. oorſprong derzelven onderzogt. III. 11 enz. derzelver ſieraaden verklaard. III. 14. waarom een hond, in één derzelven, verbeeld wordt. III. 14. Stads wapen wordt, met de Roomſch-Koningklyke Kroon, vereerd. I. 189
Wapens der Burgemeeſteren, ſedert 1578, in de Oude Kerke, geplaatſt. II. 101
Wapenhuizen (Stads). II. 47
Wapenrok of *Pallure* der Poorteren van Amſterdam, hoe geſteld. I. 158
Wapenſchouwing. I. 159. in 1542. I. 253
Warmoesſtraat. van waar zo genaamd. I. 11. II. 69. heeft nooit, van ouds, *Warmeſtraat* geheeten. I. 11. waar eerſt bebouwd. II. 69. Vergaderplaats der Koopluiden in dezelve. I. 277
Waſſenaer (Nicolaas Janszoon van), Geneesmeeſter. Zyne ſchriften. III. 232
Water der graften te Amſterdam. in 1540, reeds bedorven. I. 252. in den Stads buitenboezem. hoe van 't Amſtelwater, en dat der naaſte Polders geſcheiden worde. III. 5
—— (hoog) in 1672, door de Stads ſluizen, te loozen. I. 649
—— (verſch). Ontwerp om het in de Stad te brengen. I. 710. vergeeſſche poogingen, daar toe gedaan. II. 479, 480. van waar, en op wat wyze, het, door de Brouwers, gehaald wordt. II. 480. ontwerp om het, nader by, te bekomen. I. 596
—— (vuil). Middelen, in 't werk geſteld, om het uit den Amſtel te houden. I. 659
Wateren der Stad. Verandering in derzelver geſteldheid. I. 222. Raadpleegingen op het weeren van den ſtank derzelven. I. 694. middelen gebruikt om dezelven te zuiveren en beter te doen omloopen. I. 723 enz. zy worden, van Stads wege, gezuiverd, en gediept. III. 40
Water en brood. III. 30
Watergeuzen. I. 318
Watergrafts-Meer *of* Diemer-meer. Gelegenheid. III. 89. Hiſtorie. I. 487. III. 89, 503. beſchryving. III. 91. wegen. III. 91. Maliebaan. III. 92. Regeering. III. 92. Keuren. III. 93. Veer op dezelve beſchreeven. II. 517. de Baljuw derzelve mag zyne gevangenen, te Amſterdam, in de boeijen doen brengen. III. 499
Waterkeergeld. I. 667
Waterkeeringen langs den Ykant. I. 666 enz. II. 59. gedagtenis derzelven, in twee opſchriften. II. 71
Waterleiding, door de Stad. hoe, en wanneer geſchiede. II. 62, 65
Waterpoortje, uitgang naar de Laſtaadje. I. 18, 42
—— —— agter den Gaſthuis-molen. I. 18
Waterryk ('t Braakje) tot land gemaakt. I. 659. III. 4
Waterſtaat der Stad. II. 58 *enz.*
Water-ſubſtituit-Schout. Zie *Baljuw van de Zeeznaken*.
Watervloed te Amſterdam, in 1508. I. 211. in 1624. I. 485. in 1637. I. 533. in 1651. I. 581. in 1675. I. 659. op Kerſttyd des jaars 1717. I. 732
Waveren (ryke), buurt aan de ooſtzyde des Amſtels III. 63
Wedde der Wethouderen vaſtgeſteld. III. 278
Weddenſchappen (dwaaze) verbooden. I. 417. op dezelven wordt geen regt gedaan. III. 48
Wederbede. wat. I. 107. III. 53
Wederdoopers. Zie *Herdoopers*.
Weduwen-Hof. *Zie* Huiszitten-Weduwen-Hof.
Weegers. Hun werk en loon. II. 35. III. 506
Weeninx (Jan Baptiſta en *Jan)*, Vader en Zoon, Schilders. III. 260. Altaarſtukken van den Zoon. II. 212
Weerd. Zie *Jan-Verbellen-Eiland*.
Weêr- en Uurwyzers (Stads) worden verguld. I. 736
Weeshuis. Zie Burger-Weeshuis, Aalmoesseniers-Weeshuis, Diaconie-Weeshuis enz.
Weeskamer. Wanneer opgeregt. III. 376. Ordonnantie voor dezelve. III. 377. hoe zy erfeniſſen aanvaarde, en welke. III. 377
Weeskinderen. Zonderlinge bezoeking onder dezelven, in 't Burger-Weeshuis. I. 274. Aanmerkingen over derzelver oorzaaken. I. 275
Weesmeesteren. hun getal. III. 376. zy hebben de Oppervoogdy over der Weezen-goederen. III. 378. hun aanzien en gezag. III. 379. hunne Secretariſſen en mindere bedienden. III. 379 enz.
Weesmeeſters-Kenniſſen. Derzelver natuur en kragt. III. 378
Weesp belegerd. II. 210, 211. Overeenkomſt, wegens een' weg tot aan de Stad. I. 532. Veer derwaards beſchreeven. II. 508
Weesperkarſpel. Overeenkomſt tuſſchen Amſterdam en Weesp, op het onderhouden van een weg aldaar. I. 663
Weesper-Poort. I. 50
Weet by Edicte. Wanneer plaats hebbe. III. 24
— *van den Schout*. I. 178
Weevers- *of* Linnenweevers-Gilde beſchreeven. II. 442
Weevery, in't Mannen-Tugthuis geoefend. II. 251, 252
Weezen. hoe hunne penningen moeten worden uitgezet. III. 379. hoe lang zy, door den langſtleevende der Ouderen, moeten onderhouden worden. III. 379
Weg tuſſchen Duivendrecht en Abkoude verbeterd. I. 690. op Utrecht. Octroi op een gedeelte van den zelven. I. 693. op Weesp. Overeenkomſt desaangaande. I. 532
Wellekens (Jan Baptista). Byzonderheden van zyn leeven en Digtkundige werken. III. 255
Werf. Zie *Scheepstimmerwerf* en *Schuitenmaakerswerf*.
Werken (Stads). drie opzigters daarover geſteld. I. 140
Werkhuis (nieuwe). *Zie* nieuwe Werkhuis.
Werkplaatſen (Stads-) beſchreeven. II. 45 enz.
Werving mag, niet zonder verlof, geſchieden. II. 547
Wester-Kerk. Gelegenheid en Stigting. II. 132, grootte en gedaante. II. 133. tooren. II. 133. Kerkhof. II. 133. een gedeelte van 't gewelf ſtort in. II. 291. III. 509. ſchade aan den tooren. I. 591.

213. de Kerk wordt, door onweêr, eenigszins, beſchadigd. II. 739, 740
Weſtermarkt beſchreeven. II. 417
Weſtfrieſche Dyk. Aandeel der Stad, in deszelfs beheering. I. 191. III. 108
Weſtindie. Scheepvaart derwaards. II. 535
Weſtindiſch-Huis en *Pakhuis* beſchreeven. II. 85. III. 508
Weſtzaanen (Veer op) beſchreeven. II. 517. III. 511
Wetering (*nieuwe*). Zie *Koſtverlooren Vaart*.
——— (*oude*). Gelegenheid en loop. III. 4, 54. Buurt langs dezelve. III. 80
Wetering (Veer op de) beſchreeven. II. 517
Weteringspoortje. I. 50
Weteringspoorts ſluis. II. 58
Wethouderſchap. Koning, naderhand, Keizer Karel beveſtigt de Privilegien, op het beſtellen derzelve. I. 216
Wetſteeg. I. 31
Weyffel [Serjant]. I. 215
Wilat (*Hiob de*), Secretaris der Admiraliteit alhier. I. 696
Willekens (*Jacob*). Zyne krygsbedryven ter Zee. III. 209
Willekeuren. Betekenis van dit woord. III. 34
Willekeuren, van ouds, door Schout en Schepenen gemaakt. I. 109. in ſommigen, plagt de Gemeente te ſtemmen. I. 157. zonderling Privilegie op het maaken derzelven. I. 145. onderzoek naar den zin van het zelve. III. 35. Zie *Keuren*.
Willem de III., *Graaf* van *Holland*, wordt Heer van Amſtel. I. 101
Willem de IV., *Graaf* van *Holland*, verleent der Stad eenige Handveſten. I. 108
Willem de V., *Graaf* van *Holland*, geeft eenige Handveſten aan Amſterdam. II. 119, 120. verdraagt zig met het Stigt wegens de Heerlykheid van Amſtel. I. 119, 121
Willem de VI., *Graaf* van *Holland*, vermeerdert de Privilegien van Amſterdam. I. 138, 139
Willem de I., Prins van Oranje, komt te Amſterdam. I. 291. zyne verrigtingen aldaar. I. 291 enz. hy tragt de Gereformeerden de Minderbroeders-Kerk te doen ruimen. I. 292. ontwerpt een nieuw Verdrag met hen. I. 293. weigert den nieuwen eed. I. 294. ontvangt eenig geld, ten dienſte der gemeene zaake van eenige Doopsgezinden. II. 192. zyne Inſtructie. I. 371 enz. handeling over de opdragt der Graaflykheid aan hem. I. 389 *enz.* 391 *enz.* hy wordt doorſchooten. I. 394
Willem de II., Prins van Oranje, wordt Stadhouder. I. 545. raakt in een hevig geſchil met Amſterdam. I. 549. komt 'er, onverwagts. I. 553. vertrekt, onverrigter zaake. I. 553. klaagt over de Regeering van Amſterdam, in den Haage. I. 554. grond van zyne inzigten en gedrag omtrent de Stad. I. 557. hy beſluit haar, by verraſſing, in te neemen. I. 558. zyn toeleg mislukt. I. 560, 564. hy ſchryft aan de Regeering. I. 562. komt in 't Leger, te Amſterveen. I. 565. zyne bekommering. I. 565. hy treedt in onderhandeling met de Stad. I. 565 enz. ſluit een Verdrag met haar. I. 567. aanmerkingen over het zelve. I. 568, 570. redenen van 's Prinſen gedrag omtrent de Stad. I. 569. onderzogt. I. 572. hy ſterft. I. 571
Willem de III., Prins van Oranje, gebooren. I. 572. de Stad biedt zig zyn' Peter aan. I. 572. beweegingen om hem te bevorderen. I. 587. hy wordt, by de *Acte van Seclusie*, van de hooge waardigheden uitgeſlooten. I. 589. komt, te Amſterdam, en doet een Paardenrid door de Stad. I. 601. krygt zitting in den Raad van Staate. I. 619. wordt Kapitein-Generaal. I. 625. en Stadhouder. I. 629, 631. Brief van Burgemeeſteren van Amſterdam aan hem. I. 632. aanbiedingen dier Stad. I. 633. hy komt aldaar. I. 636. neemt zitting in de Vroedſchap. I. 636. de Stad doet hem een geſchenk van dertig duizend guldens. I. 637. ſlaat voor, hem van eene ſchuld van twee millioenen te ontheffen. I. 657. ontraadt hem het aanvaarden der hooge Regeeringe van Gelderland. I. 658 enz. hy trouwt. I. 661. tot hoe lang, hy begeert, dat men, te Amſterdam, zyne belangen voorſta. I. 661. hy verbiedt de Courantiers iet van den Hertoge van York te ſchryven. I. 664. vat misnoegen op tegen Amſterdam. I. 666, 670. raakt in een hevig geſchil met de Stad, over de Werving van zeſtien duizend man. I. 671 enz. ſtelt zig aan 't hoofd eener bezendinge derwaards. I. 672. neemt de handeling der Stad met den Franſchen Ambaſſadeur zeer euvel. I. 676. zoekt zig, volkomenlyk, met haar te verzoenen. I. 687. geeft nieuw blyk van misnoegen. I. 687. verzoent zig met de Stad. I. 689. handelt, heimelyk, met haar, over zynen togt naar Engeland. I. 695. toeleg van twee leren op zyn leeven. I. 696. hy en de Prinſes worden Koning en Koningin van Groot-Britanje. I. 696. hy raakt wederom in geſchil met Amſterdam, over 't verzenden der Nominatie van Schepenen. I. 698 enz. en over 't zitten des Graaven van Portland, onder de Edelen. I. 700. zyn brief aan dien Graave. I. 701. beide de gemelde geſchillen worden afgedaan. I. 702 *enz.* hy ſluit een Verdrag, om Krygsvolk van den Staat te leggen in de Spaanſche Nederlanden. I. 724. hy ſterft. I. 725
Willem Karel Henrik Friso, Prins van Oranje en Naſſau, wordt Stadhouder van Gelderland. I. 735. trekt door Amſterdam. I. 739. ook nevens zyne Gemaalin. I. 740. wordt Stadhouder van alle de Provincien. I. 743. in wat zin hy in Amſterdam een *Vryen Krygsraad* toeſtaat. III. 180
Willink (*Daniel*). Byzonderheden hem en zyne werken betreffende. III. 254
Windmolen van Heere Willem van Oudsboorn, waar. I. 11
Windmolen-ſteeg. I. 9
Windmolenſtraete. I. 9
Windmolenzyde, waar. I. 9
Windmolen-zyde-Poirthuys. I. 9
Winter (ſtrenge) des jaars 1740. I. 742
Wirtz (*Paul*), Veldmaarſchalk. Zyne Graffſtede in de Oude Kerke. I. 664. II. 105
Wiſepe, *Wispe*, *Weſepe*. I. 79, 80, 85
Wiſſel ('*s Graaven*) te Amſterdam. wat. I. 130, 143
Wisselbank. Aanleiding tot het opregten derzelve. II. 537. derzelver opregting en natuur beſchreeven. I. 425. II. 538. Keuren op dezelve. II. 539. tyd en wyze van affchryvinge in dezelve. II. 540. in dezelve geene rekening te verleenen, ten behoeve van Loteryen der byzondere Steden. I. 710. 't welk egter, aan Haarlem, voor eens, toegeſtaan wordt. I. 710. zy verkrygt een nader Octroi. I. 621. wordt beſtoolen. I. 693. Zie Commissarissen *van de* Wisselbank.
Wisselhandel (oudſte). II. 536. tegenwoordige. II. 537, 541. Keuren en gewoonten op dezelve. I. 541
Wit (Jacob *de*), konſtig Schilder. III. 268. ſtukken van hem. II. 22, 211, 212, 214, 344, 346
Wit (*Pieter de*) wordt onthalsd. I. 312
Witsen (Cornelis), Schepen. I. 553, 587. Burgemeeſter van Amſterdam, verſchaft eenige Papieren tot *Dappers Beſchryving der Stad*. *Voorr.* VII.
Witſen (*Cornelis*), Kapitein, gevangen en geſlaakt. I. 648
Witsen (Gerrit Jacob), Burgemeeſter. I. 435

Witsen (Jonas), Burgemeester, houdt het opperopzigt over de Tekenschool. II. 406
Witsen (Lambert), Kapitein over een Vendel Soldaaten. I. 658
Witsen (Nicolaas), Burgemeester. I. 661, 668, 673, 676. krygt, in vertrouwen, kennis van 's Prinsen voorgenomen togt naar Engeland. I. 695 enz. weigert het *Curatorschap* en den titel van *Baron*. I. 697. Zyne bedreevenheid in de Zeevaart- en Scheepsbouwkunde. I. 239, 240
Witte (Witte Corneliszoon de) gevangen, en, door toedoen van Amsterdam, geslaakt. I. 550
Wittebroodskinderen. (zogenaamde) Plaats voor hun, in 't geheim Tugthuis. II. 254
Witwerkers-Pand. II. 44
Woerden (Veer op) beschreeven. II. 517
Wolfger, Schout van Amstel. I. 2
Wollenaaisters behoorden, voormaals, tot het Kleêrmaakers-Gilde. II. 455
Wolters (Henriette van Pee), Schilderes. III. 265
Wolzogen (Ludovicus), Professor op de Doorlugtige Schoole. Byzonderheden van zyn leeven. III. 233
Woonplaats. Zie *Domicilium*.
Woord of *Leuze*. Orde op het haalen en overbrengen van het zelve. III. 176
Workum (Veer op) beschreeven. II. 509
Wormer (Dirk van). I. 150
Wouterszoon (Dirk), Secretaris der Stad. I. 269, 289
Wrakken, in 't Y gezonken, en daar wederom uitgehaald. I. 384
Wybrandszoonen (Egbert en *Juriaan)* neemen bestelling van den Prinse van Oranje. I. 310. worden gebannen. I. 324
Wyken (oude) der Stad. I. 188. III. 170, 171. tegenwoordigen. III. 173. Buitenwyken. III. 178
Wykmeesters. Burger-Kapiteinen zo genaamd. I. 384
Wykmeesters of *Buurtmeesters*. Aanstelling derzelven. I. 255. II. 274. III. 509. hun dienst. II. 274 enz.
Wyk op Zee (Veer op) beschreeven. II. 510
Wyn, van wege de Stad, aan groote Personaadjen geschonken. I. 252. III. 270
—— belast, ten behoeve der Fransche vlugtelingen. I. 695. ten behoeve van 't Aalmoesseniers-Weeshuis. I. 706. II. 298
Wynandszoon (Cornelis) reist wegens de Gereformeerden naar Brussel. I. 294, 295
Wyngaard (Jan Willemszoon). Men predikt, op de Lastaadje, in zyn pakhuis. I. 282, 294. zyne reis naar Brussel. I. 294, 295
Wynkoop. Zie *Rantsoen*.
Wynkoopers, in 't Gilde komende, wat 'er 't Oudemannen-huis van geniete. II. 306
Wynkoopers-Gilde beschreeven. II. 469. III. 510, 511
Wynroeyers. Hun getal en pligt. III. 15
Wynroeyers-Comptoir gestigt in de plaats van 't Bekkeneels-huis aan de Nieuwe Kerke. II. 108
Wynverlaaters- *Zie* Kuipers- *en* Wynverlaaters-Gilde.
Wysheit. De Raaden der Steden, oudtyds, zo genaamd. III. 349
Wyts (Jacob), Wagtmeester, stilt een oproer. I. 507

Y.

Ye. ter haluer Ye. I. 185
Yk (groote en *kleine)*. III. 15
— *(kleine)*. De Overluiden van het Fruitverkoopers-Gilde zyn 'er Ykmeesters van. II. 443
Yker van de *Bier-* en *Melkmaaten*. III. 15
Ykers van 't *Amsterdamsch* en *Brabantsch gewigt*. III. 16
Ykers van de *kleine Yk*. III. 15
Ykerschepen op Gouda. II. 499, 500
Ykmeester (algemeene) van het Troisch gewigt. III. 16
Ykster van de *Ellen*. III. 16
Ypesloot. Oude Buurt aan den Diemerdyk. III. 66. schans aldaar aangetast door de Gelderschen. I. 209, 210. sluis aldaar aan de Stad verpand. I. 158
Ypeslooter-sluis. Gelegenheid. I. 258. II. 56. III. 99. Beheering. I. 723. III. 100, 512
Ysbreeker. Deszelfs gedaante en gebruik. II. 480. Keuren op den zelven. II. 480
Ysbruggen. wie dezelven leggen mogen. II. 473
Yskelder. waar, en waartoe dient. II. 422
Yssendrop. wat 'er door verstaan worde. III. 38. *Aant*. (3)
Yzergieteryen hier ter Stede. II. 489

Z.

Zaagmolenaars-Paden, tusschen de Haarlemmer en Leidsche Poorten. III. 3 enz.
Zaagmolens. wanneer uitgevonden. II. 463
Zaagmolenspaden. waar. III. 3, 4. wie onderhouden moet. II. 463
Zaagmolens-poortje. I. 46, 50, 657
Zaaken (kleine). Zie Commissarissen *van* kleine Zaaken.
Zaal (Jonge Dirk Jakobszoon), Schepen. I. 151
Zaal (Willem) I. 150
Zaan (Willem *van der*), Schout by Nagt. Zyne Grafstede in de Oude Kerke. II. 105
Zaandam. Amsterdam zendt eenige Soldaaten derwaards, tot stilling van een' oproer. I. 663. Veer op Zaandam beschreeven. II. 517
Zaanredam (Pieter). Zyne schildery van 't oude Stadhuis. II. 18
Zachtleuen (Pouwels). I. 206
Zandmarkten beschreeven. I. 429
Zandpad. Waar. III. 4
Zandpad en Wagenweg, tusschen Amsterdam en Utrecht. I. 489. tusschen Ouderkerk en Breukelen. III. 113
—— van Weesp naar 's Graavenland. III. 114
Zeeburch of Zeedyk. I. 18
Zeeburg *of* Diemerdyk. Gelegenheid. III. 95. Oudheid en Historie. III. 95. Onderhoud. III. 98. Sluizen. III. 99. Zie Hoogheemraadschap *van den* Zeeburg *of* Diemerdyk.
Zeeburg. Herberg aan den Diemerdyk. I. 78. vertimmerd. III. 66
Zeeburg (Reduit) geslegt. I. 619
Zeedyk (nieuwe). I. 50
Zeedyk beoosten Muiden. Gelegenheid. III. 101. Oudheid. III. 102. beheering. Zie Hoogheemraadschap *van den* Zeedyk beoosten Muiden.
Zeep (Amsterdamsche). Men poogt den invoer daarvan in Frankryk te beletten. I. 605
Zeepziederyen. Haare oudheid, hier ter Stede. II. 485. Keuren omtrent dezelven. II. 485
Zeeregt (oudste) in Amsterdam. II. 524, 549
Zeeregt aan den Kamper-steiger. Van waar, zo genaamd. II. 50
Zeetonnen, van Kampen overgenomen. I. 225
Zeevaerdigh recht. Wat. III. 322
Zeezaaken. Oude en tegenwoordige wyze van regtspleegen in dezelven. III. 453. Zie Commissarissen *van de* Zeezaaken.
Zegel ter zaaken. I. 155, 170. III. 295
Zegels, van ouds, zeer ongemeen. III. 10. oudste zegels van Amsterdam. III. 10
Zegelhuis. I. 397
Zeilen van 't Admiraalschap beschreeven. II. 67

ZEILENMAAKERS- *en* COMPASSENMAAKERS-GILDE beſchreeven. II. 476
ZESEN (FILIPS VON). Berigt wegens zyne Hoogduitſche Beſchryving van Amſterdam. *Voorr.* VIII. hy wordt met het Burgerregt beſchonken. III. 158
Zetſchippers. Wanneer zy mogen aangeſteld worden. II. 494
Zeventuig, oude wyze van geregtelyke uitſpraak, beſchreeven. I. 127. III. 23. merkwaardig voorbeeld daarvan. III. 23
Zieken-Kerk. waar. II. 311
Ziekentroosters. Zie *Krankbezoekers.*
Zieken-water. waar. III. 4. de Viſſchery in het zelve behoort aan 't Leproozen-Huis. II. 315
Zieriksee (Veer op) beſchreeven. II. 509
ZILVERSMIDS- *Zie* GOUD- *en* ZILVERSMIDS-GILDE.
Zoet (Jan). Zyne Digtwerken. III. 248
Zoeten-naam-Jezus-ſteegje. Van waar zo genaamd. II. 98
Zondag. Ontheiliging van den zelven verbooden. II. 142
Zont, in 1532, geſlooten. I. 219. in 1533, geopend. I. 220
Zontſche tollen. Verſchil deswege met Deenemarke. I. 160
Zoutenviſchkooperyen. Zie *Haring-* en *Zoutenviſchkooperyen.*
Zoutevene. I. 85
Zoutkeeten. Haar getal. II. 483
Zoutmaat. wie dezelve van ouds bewaarden. III. 509
ZUIDER-KERK. Gelegenheid en Stigting. I. 43. II. 130. men ſchynt haar, in 't eerſt, *S. Jans Kerk* te hebben willen noemen. II. 130. haare ingangen. II. 131. glazen. II. 131. Tooren. II. 131. Kerkhof. II. 132
Zutfen (Veer op) beſchreeven. II. 509
Zuſterlingen. Wie 'er door verſtaan worden. III. 275. waarom zo genaamd. III. 276 *Aant.*
Zwaanen (Stads). het houden derzelven afgeſchaft. I. 647
Zwaanen-hok (*Stads*). waar, van ouds. II. 52. in 't Diaconie-Weeshuis. van waar zo genaamd. II. 322
Zwaardveegers-Hofje beſchreeven. II. 356
Zwaluwen-Buurt aan den Amſtel. III. 57, 63
Zwammerdam (Veer op) beſchreeven. II. 518
Zwartenbond (*Joachim Henrikszoon*). Zyne krygsbedryven ter zee. III. 210
Zwartſluis (Veer op) beſchreeven. II. 518
Zwavelraffineerderyen, hier ter Stede. II. 489
ZWEEDEN (Koophandel en Scheepvaart op) beſchreeven. II. 527. orde om de goederen der onderdaanen van dit Ryk ter Secretarye op te geeven. I. 659
Zweetziekte (Engelſche) hier ter Stede. I. 227
Zwigt Utrecht voor een der Stads Toorens geſteld. I. 184. III. 503. Zie *Swycht Utrecht.*
ZWITSERLAND (Koophandel op) beſchreeven. II. 533. III. 511
Zwolle. Verſchil met die Stad wegens de tollen vereffend. I. 156. Veer op Zwolle beſchreeven. II. 509
Zwynbede. wat. I. 107
Zyde en Floret. wat, van dezelve, aan 't Zyde-windhuis, betaald worde. II. 320
Zyde (*Eiſch van*) uit Ooſtindie, hoe geſchiedt. II. 487
Zyde-hal beſchreeven. II. 42
Zydereederyen. Keuren omtrent dezelven. II. 487
ZYDEVERWERS-GILDE beſchreeven. II. 442. III. 509
Zydeweeveryen. Keuren voor dezelve. II. 487
ZYDE-WINDHUIS. Opregting. I. 669. II. 319. gelegenheid. II. 319. inkomſten. II. 320. beſtiering. II. 320. getal der meisjes, in het zelve. II. 320
Zydwinde, wat. I. 10
Zyl (Heer *Gerrit van der*) werpt volk in Amſterdam. I. 143
Zyl (*Gerard Pietersz van der*), Schilder. III. 261
Zype (*Dykaadje* van de). Amſterdam wordt van de kosten tot dezelve ontſlaagen. I. 127

BERIGT,

wegens het binden deezer

BESCHRYVINGE VAN AMSTERDAM,

In III. *Stukken in* Folio.

In het I. *Stuk, beſtaande uit* VI. *Num.*

1. De Titelprent en derzelver uitlegging, te plaatſen voor den rooden titel van het *eerſte* Stuk.
2. 't Pourtrait van den Auteur, te plaatſen, agter de Opdragt, en voor de Voorrede, in het zelfde *eerſte* Stuk.
3. Oud Amſterdam, door Cornelis Anthoniszoon, *tegen over* Bladz. 17

De Verzameling der Kloosters van Oud-Amſterdam, met den Franſchen Titel voor dezelven, moeten volgen op *bl.* 38

beſtaande dezelve in

4. I. 't S. Margareeten-Klooſter en S. Pieters-Kapel, in de Nes.
5. II. De S. Magdalenen- en S. Barbaras-Kloosters, in de Nes.
6. III. 't Cellebroeders-Kloosters, in de Nes.
7. IV. 't S. Clara's-Klooſter, in de Nes.
8. V. 't S. Maria's-Klooſter, in de Nes.
9. VI. 't Klooſter der nieuwe Nonnen, nu het Gaſthuis-Hof.
10. VII. 't Klooſter der oude Nonnen, nu het Gaſthuis.
11. VIII. 't S. Agnieten-Klooſter, op den Fluweelen burgwal.
12. IX. 't S. Margareeten- of S. Catharynen-Klooſter, op den Fluweelen burgwal.
13. X. 't S. Cecilien-Klooſter, op den Fluweelen burgwal.
14. XI. 't Cellezuſters-Klooſter, op den Oude-zyds-Agterburgwal.
15. XII. 't Minderbroeders-Klooſter, op den Oude-zyds-Agterburgwal.
16. XIII. 't Bethanien-Klooſter, op den Oude-zyds-Agterburgwal.
17. XIV. 't Paulus-Broeders-Klooſter, op den Oude-zyds-Agterburgwal.
18. XV. 't S. Urſulen-Klooſter, op den Oude-zyds-Agterburgwal.
19. XVI. 't S. Lucien-Klooſter, nu het Meisjes Weeshuis.
20. XVII. 't Begynhof.
21. XVIII. 't Clariſſen-Klooſter, op den Heiligen weg.
22. XIX. 't S. Geertruids-Klooſter, op den Nieuwe-zyds-Voorburgwal.
23. XX. De Reguliers- en Karthuizers-Kloosters, buiten de Stad.
24. Amſterdam, met zyne byzondere Vergrootingen, *tegen over* Bladz. 39
25. De oudſte Reguliers-Poort, van binnen en van buiten. — 184
26. De Tooren *Zwigt* of *Zwygt Utrecht*, nu een gedeelte der Kloveniers-Doele. —— 220
27. De roode of doelebrug, het halfrond of rondeel, en de Regulierspoort, in 1544. —— 298
28. De S. Antonis-Poort, in 1544. —— 325
29. Afbeelding van Pieter Dirkszoon Haſſelaer, Schepen en Raad. —— 330
30. De Haarlemmer-Poort, in 1544. —— 356
31. De platte grond van het Graauw-Moniken- of Minderbroeders-Klooſter. —— 369
32. Amſterdam, na de Vergrooting des jaars 1593, en met den aanvang der Vergrootinge des jaars 1611. —— 423
33. De Beurs, in 't jaar 1611. —— 424
34. Het oude Stadhuis en de naaſte gebouwen, in de jaaren 1544 en 1615. —— 584
35. Het oude Weſter-Kerkhof en de Ooſter-Poort van het zelve. 593

In het II. *Stuk, beſtaande uit* III. *Num.*

36. Het Stadhuis van vooren, te plaatſen *tegen over* Bladz. 6
37. De Groote Zaal van het Stadhuis. —— 12
38. Gezigt, langs het Rokin, op de Beurs. —— 30
39. Gezigt op den Reguliers-tooren en de herberg de Munt. — 52
40. Gezigt op de nieuwe brug. —— 70
41. De Tooren *Zwigt* of *Zwygt Utrecht*, in 't groot. Bladz. 74
42. Het Oude-zyds-Heeren-Logement en de Voorpoort van 't Gaſthuis. —— 76
43. Het Admiraliteits- of Prinſenhof. —— 78
44. Gezigt op 't Admiraliteits-Magazyn en de Ooſter-Kerk. — 80
45. Gezigt op de Oude Kerk van buiten. —— 90
46. Grondtekening der Oude Kerke en der Chooren en Kapellen in dezelve. —— 98
47. De Oude Kerk van binnen, naar 't Ooſten te zien. } 100
48. De Oude Kerk van binnen, naar 't Weſten te zien. }
49. Het Wapen en Graffſchrift van Willem Eggerts, en 't hek voor 't Choor der Nieuwe Kerke.
50. 't Boelinger- of Otters-Choor in de Nieuwe Kerke, beide te plaatſen *tegen over* —— 108
51. Gezigt op het Stadhuis van agteren, en op den onvolbouwden Tooren der nieuwe Kerke. —— 110
52. De Nieuwe Kerk van binnen naar 't Weſten.
53. De Predikſtoel in de Nieuwe Kerke, beide te plaatſen *tegen over* —— 112
54. De Nieuwe-zyds-Kapel van binnen, naar 't ooſten.
55. De Nieuwe-zyds-Kapel van binnen, naar 't weſten, beide te plaatſen *tegen over* —— 120
56. 't Glas van Maximiliaan in de Nieuwe zyds-Kapel, en de miraculeuſe kiſt. —— 122
57. De Zuider-Kerk van binnen, naar 't Zuiden.
58. De Zuider Kerk van binnen, naar 't Noorden, beide te plaatſen *tegen over* —— 130
59. De Weſter-Kerk van binnen, naar 't ooſten.
60. De Weſter-Kerk van binnen, naar 't weſten.
61. Het Orgel in de Weſter-Kerke, allen drie te plaatſen *tegen over* —— 132
62. De Noorder-Kerk van binnen, naar 't noorden. —— 134
63. De Ooſter-Kerk van binnen. —— 136
64. De Eilands-Kerk en nieuwe Hal op de Botermarkt. — 137
65. De oude Waalen-Kerk van binnen. —— 164
66. Het Orgel der Lutherſche nieuwe Kerke. —— 186
67. De Synagogen der Hoogduitſche Jooden. —— 222
68. De oude Karthuizers-Kerkhoven. —— 234
69. 't Oude-zyds-Huiszitten-Aalmoeſſeniers-Huis. —— 264
70. 't Nieuwe-zyds-Huiszitten-Aalmoeſſeniers-Huis. —— 266
71. 't Huiszitten-Weduwen-Hof. —— 270
72. 't Aalmoeſſeniers-Weeshuis. —— 288
73. 't Oude-Mannen- en Vrouwen-Gaſthuis, naar de Zuidzyde.
74. 't Oude-Mannen- en Vrouwen-Gaſthuis, naar de Noordzyde, beide te plaatſen *tegen over* —— 304
75. 't Leproozen-Huis, van de Binnenplaats. —— 312
76. 't Oude S. Joris Hof. —— 316
77. 't Lutherſche Weeshuis van de Binnenplaats. —— 336

In het III. *Stuk, beſtaande uit* IV. *Num.*

78. De Kaart der Landeryen onder de honderd Gaarden, beweſten de Koſtverlooren-Vaart.
79. De Kaart der Landeryen onder de honderd Gaarden, in de Buitenvelder-, Stads-, en Over-Amſtel-Polder, beide te plaatſen *tegen over* —— 5
80. Oude en laatere Zegels en Wapens van Amſterdam. —— 11
81. Nieuwe Kaart van de Ambagtsheerlykheden van Amſterdam, en van den grooten ring van Amſtelland. —— 53

Alle de zwarte of Franſche titels voor ieder *Num.* moeten weggenomen, en de drie roode titels, voor de eerſte *Num.* van ieder der III. Stukken, alleen geplaatſt worden.